Grande Res.

839

ANDREAE

TIRAQVELLI

REGII IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS,

TRACTATVS,

CESSANTE CAVSA CESSAT EFFECTVS.
LE MORT SAISIT LE VIF.
DE IVRE CONSTITVTI POSSESSORII.
L. BOVES §. HOC SERMONE, DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

Tertia hac, eadémque postrema editione, ab autore ipso diligentissimè recogniti, & locupletati.

CVM INDICIBVS COPIOSISSIMIS.

LVGDVNI,
APVD GVLIEL.
ROVILLIVM.
Cũ priuilegio Regis.
M. D. LIX.

Philippi Probi M. C.

FACULTÉ DE DROIT DE PARIS BIBLIOTHÈQUE

BIU Cujas

IO. N. VICTORII IN EFFIGIEM Andreæ Tiraquelli, Regij in Curia Parisiensi Senatoris, Hexastichon.

Iam nihil est, venerande senex, quòd pulla sororum
Stamina, vel Stygias quòd verearis aquas.
Subtrahet hæc vultus morti pictura: perennem
Ingenio vitam tot tua scripta dabunt.
Ergo vbi fatalem Lachesis tibi neuerit horam,
Magna tamen fugiet pars Acheronta tui.

EXTRAICT DV PRIVILEGE DV ROY.

PAR grace & priuilege du Roy est permis à Guillaume Rouille Libraire de Lyon, d'imprimer, ou faire imprimer vne foys ou plusieurs, ce present liure intitulé *Andreæ Tiraquelli, Regij Consiliarij Tractatus, Cessante causa cessat effectus, Le mort saisit le vif, De iure Constituti possessorij, L. Boues. §. Hoc sermone, de verborum significatione*, reueu corrigé & augmenté par ledict Tiraqueau: & faict defences de par ledict Seigneur, à tous autres Libraires, Imprimeurs, & personnes quelconques, de non imprimer, vendre, ne distribuer, en ses païs, terres & seigneuries, ledict liure ainsi reueu, corrigé & augmenté, si ce n'est par le consentement dudict Rouille: & ce iusques au temps & terme de douze ans, à compter du iour & datte que sera paracheué d'imprimer ledict liure, sur peine d'amende arbitraire & de cõfiscation des liures qu'ilz auroyent imprimez. Et afin qu'aucun ne puisse pretendre ignorance du present priuilege, ledict Seigneur veut & entent, que l'extraict d'iceluy estant mis au commencement desdictz liures, serue pour toute notification, sauf en demander audict Rouille (si bon leur semble) & ce à leur despens. Car tel est son plaisir, non obstant oppositions & appellations quelconques, comme plus à-plein est contenu & declaré par lesdictes lettres de priuilege, sur ce donnees à Paris, le treſiéme iour de Septembre, mil cinq cens cinquante huit.

Par le Roy à la relation du conseil,
Signé, Guillaudet.

BIU Cujas

MICHAEL TIRAQVELLVS FONTENAII APVD

Pictones præfectus, Francisco, Ioanni, Andreæ, Mathurino, Renato, & Ludouico Tiraquellis, fratribus amantißimis. S.

VT non minùs verè, quàm grauiter apud diuinum illum Platonem dicebat Socrates, aut potiùs Plato ipse, nõ esse diuinius quippiam, quo de quis consilium capere posset, ac de liberorum educatione institutionéque. Et non videre se, vbi maiore diligẽtia, ac solertia opus esset, quàm vt filios optimos quis redderet. Ita summæ ac incredibilis cuiusdam de nobis curæ, & solicitudinis laudem piissimo humanissimóque patri nostro deberi plurimã, nemo est nostrûm qui nesciat, fratres iucundissimi. Faxit Deus. O. M. vt istã diligentiã operámque, non malè à se collocatã aliquando gloriari possit. Cùm enim intelligeret prudentissimus ac cordatissimus vir, quod & apud eundẽ Platonem affirmat magna cũ ratione idem Socrates, vniuersam domus gubernationem statúmque, ac summam fortunarum parentis in liberorum educatione positam, & constitutam esse, (ἡ ἐέων γὰρ που, inquit, ἢ χρηστῶν, ἢ τ' ἀναντία γενομένων, πᾶς ὁ οἶκος τοῦ πατρὸς οἰκίσετε, ὁ ποιοῖ ἂν οἱ παῖδες γένωντε) nullam officij partem prætermisit docendo, admonendo, hortando, ac præcipiendo: nullum non mouit lapidem: nullis ad extremam vsque ætatis senectutem pepercit laboribus, nullis sumptibus: vt nos tales redderet, quales liberos suos euadere optimus quisque parens exoptare potest. Quoties illum, & quo animo vidimus, fratres, cùm nos suo & aliorum doctorum exemplo suauissimè iuxtà ac grauissimè ad bonarũ artium studia, nũc gloriæ, dignitatum, ac opum expectatione, nũc propositis præmiis, quibus vniuscuiusque nostrûm ætas capi, & allici maximè videbatur, excitare & accendere conaretur. Quem ipsius in nos animum, voluntatem, & studium, ne per locorũ interstitia, quibus ab ipsius nunc oculis magna nostrûm pars disiungitur, mutatum aut imminutũ putaremus, vtque nos magis ac magis officij admoneret, libellum hunc nuper à se scriptum, vt alios iam multos in hominum manus venire voluit, atque ita veluti nouis stimulis nouóque commento nostram omniũ

BIU Cujas

alacritatem excitari, nósque admoneri, quos τῆς πατρώας ἀρετῆς καὶ ἐνδοξίας κληρονόμοις habiturum se sperat. μὴ τὴν τοῦ φρονήματος τάξιν ἣν ἡμῖν αὐτὸς παρέδοκε, λιπεῖν. Sed meminerimus Socratici illius in epitaphio Platonis elogij, gloriam parentum natis præclarum magnificúmque thesaurum existere: exhaurire verò hunc pecuniarium, honorúmque thesaurum, & illum ad posteros non transmittere, propriæ virtutis gloriæque inopia turpe, & à viri generositate penitus alienum. Nostrum est igitur, fratres, parentis istum singularem in nos affectum exosculari, colere, amplecti, omníque, ope & studio niti, vt ipsius desiderio respondeamus, cui nihil charius, nihil antiquius liberis vnquam fuit: vtque eius quam simillimi euadere studeamus. id est, omnium virtutum ac disciplinarum genere ornatissimi: qualem esse non nostrates tantùm, qui de ingeniis iudicare norunt, ac in artium studiis liberalibus doctrinísque cùm Græcis tum Latinis rectè & fœliciter sunt versati: sed & exteræ nationes, ad quas monumẽtorum ipsius aliquid peruenit, tam libenter prædicant, quàm ingenuè agnoscunt. Liceat enim mihi tantisper, fratres, paternam imo nostrã potiùs gloriam, οὕτω γὰρ ἂν ἴσως ἀνεπίφθονον εἰπεῖν, hoc loco attingere. cuius memoriam inter nos refricare, ad quos gloriæ ipsius hæreditas, & factorum imitatio pertinet, nihil aliud esse iudico, quàm nos inuicem, & ad literarum studia, & virtutum exhortari, ne quid à paternis ornamentis degeneremus. Nam cùm nihil sit rerum omnium quibus ad virtutem & studia inuitamur, quod nos perinde excitet, ac si ad imitandum hi nobis proponantur, quibus propter singularem probitatis & eruditionis opinionem ab omnibus plurimum tribuitur, præcipuè tamen ad id domesticum & familiare exemplum habet. Paterno autem nihil efficacius, aut potentius esse potest. Præclarè siquidem Demosthenes, πολλὰ καὶ καλὰ καὶ πεζῇ καὶ ναυμαχοῦντες οἱ πρόγονοι ἔστησαν τρόπαια ἐφ' οἷς καὶ νῦν φιλοτιμούμεθα καί τοι ταῦτα νομίζομεν αὐτοὺς στῆσαι, οὐχ ἵνα θαυμόζωμεν μόνον ἡμεῖς αὐτὰ θεωροῦντες, ἀλλ' ἵνα καὶ μιμώμεθα τὰς τῶν ἀναθέντων ἀρετάς. Quod hac de causa adiectum volui, ne quis me putet arrogantiùs paterna encomia passim iactare aut effundere, cùm id neque parentis modestiæ conueniat, neque tali præcone laudes ipsius indigeant. Quod superest, fratres charissimi, vos obnixè oro atque obtestor, ne patris cogitationum ac consiliorum spem fallamus, sed ipsius gloriam, cui dedecori esse nefas & vitium iudicandum est, pro viribus capessamus ac sectemur, memineri-músque semper nos magni illius Andreæ Tiraquelli, & sanctissimæ ipsius coniugis Mariæ Calleriæ esse filios. Valete, & nos solita beneuolentia amoréque mutuo complectamur.

CHRI

CHRISTOPHORI THVANI CE-
lij Parisien. olim à Secretis Regis, & in illo Amplissi.
ord. Caus. Patr. nunc autem in eo ordine Præ-
sidis: de Libello cui Tiraq. fecit titulum,
Cessante causa cessat effectus.

EO Elix qui potuit rerum cognoscere causas,
Vera cothurnato sententia dicta Maroni,
Fœlicem te igitur meritò Tiraquelle vocemus,
Cui rerum causas non solùm contigit omnes
Nosse, sed effectus, causa cessante, remotos,
Cessantes etiam, nec tantum nosse, sed ista
Cognoscenda aliis, tenui præstare libello,
In quo nec tenuis labor est, sed gloria maior,
Dum tam diffusa, & varia in compendia flectis.

ANTONIVS A LEONE SENATOR,
Andreæ Tiraquello Senatori.

Magnorum, nostri specimen Tiraquelle virorum,
Temporis, & nullo cessator tempore, iustos
Si causæ effectus producunt, iure tenebis
Inter consultos subsellia prima togatos.
Nam numero ex nostro qui sic incumberet ardens
Iudiciis, studiis, Leges praximque doceret
Tam facilè & doctè, cui nulla labore vacaret
Hora, à te solo nullus mihi contigit alter.
Quis melius calamo, ingenio quis doctiùs vnquam,
Ius, quo viui oculos defunctus reddit apertos,
Quo vel in hæredem transit possessio rerum:
Et vera emptori sine traditione paretur.
Fœmineas laudes, fraudes, & iura mariti,
Ius agnatitium, nostrúmque & inane crepantes
Nugas nobilium, mentito ex stemmate auorum,
Ortos qui sese fingunt: expresserit & qui
Ordine natorum primi se in lumina produnt
Ex vtero matris: Causarum effecta recenses,
Post hæc vir sapiens studio confectus & annis
Maturus, prudens iudex, æquíque Senator:
Quique foro in medio fractus strepitúque sepultus,
Helluo librorum dulces comitesque fideles
Conteris assiduè, nulla ratione salutis.
Quandoquidem humanæ fallunt fastidia vitæ,
Queis animum frustra ratio vexare docebit,
Mens tranquilla virum reddit si sola beatum:

Eiusdem ad eundem Tetrastichon.

Doctorum es quòd cura & amor Tiraquelle virorum,
Doctrina ac pietas Relligióque facit.
Hæc immortalis tibi cum Deus omnia curet,
Immortale etiam num tibi surget opus?

CESS

BIU Cujas

CESSANTE CAV-SA CESSAT EFFECTVS.

1 NVLLA omnino est iuris regula, nulla legum sentẽtia, nullum axioma, quod latiùs pateat, nec ex quo plus vtilitatis & emolumenti capi possit in explicandis, diffiniendísque, ac iudicandis forẽsibus negotiis. Vix enim ex cũctis milibus vnum reperias, quod hac regula, aut iis quæ ad eam pertinẽt, non magnopere indigeat. præsertim quòd ea generalis sit in legibus, cõtractibus, & cæteris dispositionibus, vt attestatur Pet. Anch. con. 47. pro clariori decisione, col. 1. ver. hæc est enim regula generalis. Quò magis miror nostros regularum consarcinatores hanc prætermisisse, cùm alias multas non adeo vtiles & necessarias posuerint.

Vtilitas huius tractatus.

2 ¶Illud autẽ tibi in primis præfandũ duximus, causam à ratione in hoc differre, vt plerisq; placet: q causa est id ex quo, vel per quod, vel à quo, vel propter quod aliquid fit: ex quo illud frequẽs apud bonos autores, Quid causæ est? Et vt scribit Cicero. in lib. de fato, ex Carneade: Causa ea est, quæ id efficit, cuius est causa: vt vulnus, mortis: cruditas, morbi: ignis, ardoris. Itaq; nõ sic causa intelligi debet, vt quod cuiq; antecedat, id & causa sit: sed q cuiq; efficiẽter antecedat. Et paulò pòst, Intersse autẽ, vtrũ eiusmodi quid sit, sine quo aliud effici nõ possit: aut eiusmodi, cũ quo aliquid effici necesse sit. Nulla igitur earum causa est, quoniam nullam rem sua vi efficit, cuius dicitur causa: nec id sine quo quippiam non fit, causa est: sed id quod, cùm accesit, id cuius causa est, efficit ẽcessariò. Hæc ille. Donatus autem enarrans illud Virgilij lib. 2. Aeneid.

Causa quid sit.

Tum verò ardemus sciscitari, & quærere causas.

Causa est (inquit) propter quam fit aliquid. nihil enim fit nisi præcedat causa faciẽdi.

3 ¶Ex nostris autẽ Io. Mona. in c. vl. de iura. calũ. li. 6. dicit causam multipliciter accipi: & causam esse animi impulsum ad aliquid agendũ, vt accipitur in l. 1. §. sexũ. ff. de postu. Rationẽ autẽ esse gerẽdorũ ordinẽ ex causa venientiũ. Vnde (inquit) causa potest esse sine ratione: at ratio nõ potest esse sine causa. Cui adde id quod scribit Cicero in li. 2. ad Herẽniũ, si is sit, Rationẽ esse causam, quæ demõstrat verũ esse id quod intẽdimus, breui subiectione. Ex quo id certè apparet, nullã rationem esse sine causa. Sed & Pau. Elea. in cle. dudũ. §. nos autẽ, ver. in studiis, & ibi post eũ Car. Flo. in ver. ab olim, col. 1. in 3. opp. Imo. col. eiusdẽ c. 12. ver. tertiò Pau. hîc, de sepult. hinc occasiõe sumpta, q ille tex. vtitur his verbis, ex aliqua ratione vel causa, idẽ dicunt quod Io. Mona. vbi suprà. vti etiam facit Io. And. in c. cùm dilecti, col. 2. ver. in glo. causa, ibi, de accusatio.

Ratio quid sit. Causa sine ratione potest esse, non è diuerso tamen, infra nu. 10.

4 ¶Et subdunt ipsi Io. mona. Io. And. & Car. Flo. quibus aliis modis causa dicatur. quæ nos prætermittimus, veluti ad hunc nostrum tractatum nihil pertinentia. Si quis tamen id scire cupiat, præter ipsum Monach. videat Hosti. in d. c. cum dilecti, in verbo, ex causa, & ibi quoque Io. And. col. vlt. ver. in glo. causa, extrà de accusat. Bart. in l. demonstratio, §. quod autem, col. 1. per totum. ff. de const. & demonst. & Luc. Pen. in l. fr. col. 2. versicu. item no. quòd causa. C. de his qui non imple. stipend. lib. 10. & Henric. Boh. in c. forus, §. causa, de verbo. oblig.

Causa quibus modis dicatur.

5 ¶Ratio igitur, vt illis, & aliis plurimis placuit, est ordo gerendorum ex causa venientium. vel, vt scribit Bal. in l. omnes populi, col. 7. ver. tertiò quæro. ff. de legib. est vrgẽs disputatio vel euidens demonstratio, vt dicit notari in l. 1. §. veteres. ff. de acq. poss. & & in l. non omniũ. ff. de legi. vel, vt subdit ipse Bal. ratio est quidã motus animi, visum acuens, veráque à falsis distinguens. vel est mẽtis motus, in his quæ dicũtur, decernere vel conuertere valens, per l. vlt. C. de indic. vidui. tollen. & l. his solis, C. de reuo. dona.

Iterum quid sit ratio.

BIU Cujas

6 *Causa de præterito aut præsenti: Ratio de futuro.*

¶Ex quibus vides causam de præterito esse aut præsenti: Rationem, de futuro, vt etiã scribit Bar. in d.l. demonstrat. §. quod autem, col. vlt. ver. in 8. quæstio. ff. de cond. & demonst. & in l. 2. §. vlt. col. 2. versi. tertiò sumitur. ff. de donat. & Saly. in l. generaliter, in fi. C. de episco. & cle. Aegi. Bellame. in c. post translationem, col. 4. versi. de ratione verò, de renunciatio.

7 *Causa & ratio sæpe cõfundun tur.*

¶Verũtamẽ hæc sæpius cõfundũtur, alterúmq; pro altero ponitur, vel optimis autoribus. Cicero lib. epi. famil. 15. ad Catonẽ. Cùm autẽ ad Cybistra propter rationẽ belli quinque dies essem moratus. Cęsar li. 8. belli Gallici, quantũ hybernorũ opportunitas bellíq; ratio postulabat. Et apud nos in l. eas obligationes. ff. de cap. dimin. quam in hoc expendit Alber. in suo lexico, in verbo, ratio aliquando. & Paul. Paris. consi. 12. trãsactio, nu. 186. lib. 2. Nonnunquam autem simul hæc coniunguntur, vt apud Terentium in Eunucho. Num parua causa, aut parua ratio est. Ciceronẽ lib. 1. offici. Causa autem & ratio efficiens magnos viros in priore est. Arnobium in lib. aduersus gentes, vbi in infinitis propè locis hæc verba comperies, Quæ causa? quæ ratio est?.

8 *De eadem re.*

¶Et hãc quoq; cõfusionẽ videbis apud nostros iuris interpretes, vt apud Bar. in l. 2. §. vlt. ante fi. ff. de dona. & in extrauag, ad reprimendũ, in verbo, absentia. Bal. in l. 1. col. 1. ver. in ea glo. ibi, sed impulsiua. ff. de feri. & in l. data, col. 9. ver. item not. quòd nõ dicitur, C. qui accusa. non pos. & in c. & si Christus, col. vlt. ver. adde quòd cessante vna. de iureiuran. Card. Flor. in c. si quando, ad fi. de rescript. & alios plurimos quos infrà in hoc tractatu citabimus, nunc causam, nunc rationem, rem vnam appellantes.

9 *De eadem re.*

¶Cæterũ Phili. Dec. in c. cùm cessante, col. 1. statim post prin. de appella. dicit causam pro ratione tunc accipi, cùm dicimus cessante causa cessare effectũ. Ante eum Imo. in c. post translationem, col. 6. nu. 40. de renun. dicit quòd causa finalis legis propriè dicenda est ratio, & allegat Bar. in l. 2. §. vlt. ff. de donat. vbi id non adeo expresse dicit.

10 *Causa finalis legis propriè dicitur ratio. Causa cui ratio inest.*

¶Et facit ad superiora quod scribit Bal. in c. monasterium, de vit. & honest. cleri. quòd illa dicitur causa, cui ratio inest. Nam si ratio non inest, nõ dicitur propriè causa, sed abusiuè, l. si ita stipulatus fuero te sisti, §. possum, in fin. ibi, nec rarò probabilis causa est. ff. de ver. obli. & sequitur Phili. Dec. in d. c. cum cessante, haud multò post princ. de appel. & Pau. Pari. con. 32. potissima dubitatio, col. 5. nu. 53. lib. 1. Quod nos ideo dicere voluimus, quòd in hoc ipso tractatu, qui de causa cessante est, aliquando etiam cõfusim & promiscuè post alios tractabimus de cessante ratione.

11 *Cessante causa cessat effectus.*

¶Cessante igitur causa seu ratione (vt vtrumq; copulemus, & ad nostrum principale institutum redeamus) cessat effectus, vulgatissima apud nostros sententia, & vice prouerbij celebrata, quam nescio quis in versum redegit non admodum elegantem:

Causatum perimit causa perempta suum.

vt videre licet ex glo. in c. ita quorundam, in verbo ferrum, de iudæ. Ego autem maluissem ita dicere.

Effectum perimit causa perempta suum.

Estque ex lib. 2. Physicorum Aristotelis (ni fallor) deprompta, tandémque etiam pontificiis sanctionibus sæpe, veluti conceptis quibusdam verbis vsurpata, vt videre licet ex c. & si Christus, paulò ante fi. de iureiur. & c. cùm cessante, in princ. de appella. & in c. cùm infirmitas, de pœnit. & remissio.

12 *De eadem re.*

¶In idque allegantur l. in omni, vbi Bar. ff. de adop. & l. licet. §. ea obligatio, ff. de procur. & l. actione. §. item si alicuius. ff. pro soci. & l. vlt. & ibi glo. & Bar. ff. de testa. tut. & l. si duas. §. pe. ff. de excusat. tut. & l. ex facto, in princ. & ibi doctores, id trahentes ad quasdam quæstiones, & inter alios Alex. col. 2. ver. item nota quòd cessante. ff. de vul. & pupil. & l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patrona. & l. qui cum hærede. ff. de actio. & obliga. & l. adulter. §. vlt. & ibi glo. & doct. ff. de adult. & l. planè. ff. de ope. liber. & l. nec magistratibus. ff. de iniu. & l. generaliter, vbi glo. & omnes. C. de episco. & cler. ex quibus Pau. Cast. eam l. semper ad hoc dicit allegari. & authen. sed neque curialem. & authen. si seruus. C. cod. tit. & l. 1. C. de hæret. & l. vlt. C. de restitut. milit. & l. 1. in princ. & ibi glo. in verb. imaginem. C. de lat. liber. tollen. & l. vlt. C. de testa. milit. & §. illos autem, & ibi glo. Instit. cod. tit. & §. vlt. Instit. de autor. tutor. & §. hi qui reipublicæ, Instit. de excusat. tutor.

De eadem re.

13 ¶Et alij tex. iuris canonici, pter eos, quos supra citauimus, videlicet. c. post trãslationẽ

versi

versi.cæterum,extrà de renunc.& ibi omnes doct.ex quibus Card.Flor.in 4.not.dicit eũ quoque tex.semper ad hoc solere allegari.& c.magna,in fi.de voto,& c.non debet, & ibi Anto.in 6.no.de consan.& affini.& c.2.de torneа.ex quo no.Ant.in 1.not.quòd cessante fine facti,cessat facti effectus.& c.suggestum,de decim.& c.vlt.de vit.& hone. cle.& c.cùm ex iniuncto,de ope.no.nunc.& cle.1.de regula.ex qua not. Imo. in 3.not. ad remotionem causæ sequi remissionem effectus.& c.quiã statuimus.§.his omnibus. 61.distin.& c.quia sancta.§.verùm.63.distinct.

14 ¶Et ex hoc fit,vt dicamus paria esse,nullã ab initio fuisse causam,vel fuisse aliquã,sed eã finitã,per tex.in l.1.ff.de condi.sine cau.& l.nihil interest.ff.de naut.fœno.Et ita voluit per eos tex.glo.in constitut.Siciliæ,incip.si quem nostrum fidelium,& ibi quoq; Matth.Afflict.col.2.versi.tertiò not.ex tex. *Paria sunt non esse causam,& eam esse finitã.*

15 ¶Sed& ex eo illud ꝓcedit quod nostrates sępe solẽt dicere,quicquid est causa causę, id quoq; esse causam causati,id est,effectus,per l.dotẽ dedit.ff.de colla.bon.& l.manumissiones,& ibi Iac.Butr.& Raph.Fulg.col.1.ver.no.ꝙ quicquid.ff.de iust.& iu. Bal. in l.ex placito,col.2.ver.decimotertio,quia actiones.C.de rer.permu.Raph.Fulg.in l. cũ hic status.§.si inter virũ,in fi.ff.de don.inter vir.& vx.Corn.cõs.144.viso themate,col.vl.in litera p.vbi & ad hoc citat Proclum philosophũ in lib.de causis. Soc.con. 156.ꝓ fundamẽto.col.6.ver.prętерea respõdetur alio modo,lib. 2.& omnes vbique. *Quicquid est causa causæ, & est causati.*

16 ¶Et illud quoq;,ꝙ falsa causa(intelligo de finali,propter ea quæ dicemus infrà in 1.limitatione)errãter emissa vitiat & legatũ l.1.& ibi no.C.de falsi.cau.adie.leg.Et cõtractum.l.si diuortio,cum glo.& ibi Raph.Co.Pau.Ca.& Alex.ff.de verb.oblig.& l.2.§. circa.ff.de doli exceptione.Alex.con.89.viso puncto,& instrumentis,versi.& benefacit,lib.2.Caro.Rui.con.137.verbis vtriusque testamenti,col.pe.nu.11.lib.3. *Falsa causa.*

17 ¶Et illud itẽ quod est veluti nostæ regulę oppositũ,vt durãte causa durare & perseuerare debeat effectus,vt dicit Signo.cõ.135.paterfamilias,col.1.nu.6.per l.semper.§.negociatores.ff.de iu.immu.& l.si cui.§.1.ff.ex qui.cau.maio.& l.2.§.omnes.ff.de iudi.& l.Titia.§.vsuras,ff.de leg.2.& l.qui nominibus.ff.de admi.tu.Nã vt hoc ei addas,quod operatur propositum in proposito,idẽ oppositum in opposito, vt tradit Aristoteles in lib.1.Ethicorum.& probatur in l.si vt proponis.C.de nup.cum simil.à me collectis in nostro tractatu Retractuum tit.1.§.12.in glo.1.nu.16.incip.posset item. *Durante causa, &c.*

18 ¶Et hæc procedunt,vt scilicet cessante causa vel ratione cesset dispositio,etiã in foro quod cõscientiæ appellatur.Ita enim expressè voluit Fran.Cur.iunior consi.12.videtur prima cõsideratione,col.3.ver.sed quòd fortius,per tex.bonũ(vt ipse dicit)tex.in c.quoniã cõtra falsam,de proba.& ibi Pan.col.4.ver.vltimò hîc nota,qui ex eo text. no.quòd quando constitutio continet aliquid non propter se principaliter,sed ad aliquem finem,non illaqueat transgressores ad pœnam:si finis ad quem principaliter tẽdit constitutio,non violatur,etiam respectu peccati mortalis:dummodo id non fiat in contemptum constitutionis,& alios allegat,quos ibi videre poteris. *Hæc regula etiam in foro cõscientiæ procedit.*

19 ¶Sed vt ad species rerum descẽdamus, & quidem ordine alphabeti,vt faciliùs & prõptiùs quod quisque volet,reperiat.

A

20 ¶ABLATIONIS causa cessante,cessare debet & ipsa ablatio.verbi gratia,princeps potest ex causa auferre rẽ alterius.l.itẽ si verberatũ,§.1.ff.de rei vend.& l.Lucius. ff.de cuict.glo.& doct.in l.vlt.C.si cõtra ius vel vtilit.publ.cũ aliis multis cõcord.à me traditis,in repe.l.si vnquã,in verbo,donatione largitus.nu.42.incip.22.ex l.itẽ.C.de reuoc.don.Certè si ea causa aliquãdo cesset,debet ea res restitui,vt nũcupatim voluit Inno.in c.quia pleriq;,ad fi.de immuni.eccles.Ant.& Imo.in c.quæ in ecclesiarum:ille col.3.ver.venio ad secundũ:hic col.5.ver.quid autem si statutũ,& ibi latè Fely.col.11. ver.secũda declaratio,de constit.& Iason in l.1.col.14.versi.quartò adde tex.ff.de offi. cius cui mãd.est iurisd.& cõs.92.illustrissimus,col.antep.ver.dictum instrumentũ,li.3. *Ablationis causa cessante cessat ipsa ablatio.*

21 ¶ABSOLVTIONIS causa cessante,cessat absolutio,l.si à te,& ibi Soci.qui id no.in 1.no.ff.de excep.rei iudi. Et id quoq; satis apertè probatur ex l.2.& l.si mater.§. eandẽ,eo.ti.& est etiam optimus tex.in c.eos,in prin.de senten.exc.in 6.Et facit quod ex Pau.Pari.dicemus infrà in cessante ratione legis,num.17.incip.hócque illud est,& quod item dicemus in sententiæ causa cessante. *Absolutionis causa cessante, cessat absolutio.*

Actionis causa cessante cessat actio.

¶ACTI

BIU Cujas

22 *Fideiussori ante solutionē an & quomodo cōpetat actio.*

¶ACTIONIS causa cessante, cessat ipsa actio, aut certè illius persecutio siuè exercitiū. verbi gratia, Fideiussori ante solutionē cōpetit actio cōtra eum dilapidātem bona sua. l. si pro ea. C. manda. Si igitur reus ad frugalitatem redierit, desieritque bona sua dilapidare, cessabit ea actio, vt dicit Bal. ibi, in 8. quæstio.

23 *Actio an cesset cessante interesse.*

¶Nā & aliàs cessante eo quod interest, ob quod cōpetebat actio, desinit eadē actio cōpetere. l. si procuratorē, §. mādati, ff. māda. & voluit gl. in l. ad cōparādas, C. eo. tit. Sed quoniā id recipit multas ac varias distinctiones, limitationes, restrictiones, vide ampliùs super hoc glo. in l. qui autē, §. illud tenendum, & ibi Bar. Bal. Saly. Raph. Fulgo. Rom. & Iason. ff. si quis cautio. Cy. latè post alios antiquiores, Bal. Saly. & Pau. Ca. in d. l. ad comparandas. Iason in d. l. non solùm. §. morte. col. 2. ff. de ope. no. nunc. Et vide etiam quòd dicemus infrà in Redhibitionis causa cessante.

24 *Adēptionis causa cessante, cessat ademptio. Amicitia redintegrata restituit quod inimicitiæ ademerāt.*

¶ADEMPTIONIS causa cessante, cessat adēptio, vt voluit Bal. in l. cū seruus, ff. de adim. leg. per tex. in l. quòd si redierūt, quæ est 4. eod. ti. vbi adēptio legati quę interuenit ob inimicitias quæ interuenerūt inter testatorē & legatariū, cessat, si iterū in amicitiam redierint. respondétque Barto. ad d. l. cùm seruus, quæ videbatur probare contrariū, scilicet quòd si seruus alienatus à testatore ita vt legatum ademptum sit, postea sit redemptus, manet tamen ademptio, nec debetur legatario, nisi si noua volūtas testatoris accesserit. Nā vt dicit ipse Bar. inimicitiæ, de quibus in d. l. 4. fuerunt causa ademptionis, vnde illis cessantibus præsumitur cessare voluntas adimendi. At in d. l. cùm seruus, ea alienatio non est causa voluntatis ademptionis, sed præcesit voluntas adimendi, quæ ostenditur per actum ipsius alienationis: vnde secuta redemptione nō sequitur quòd remaneat voluntas legandi, quia non erat eius causa.

25 *Aetate cessāte cessat effectus illius.*

¶AETATE cessāte cessat effectus illius. verbi gratia, filius minor qui nō redemit patrē excusatur, ne priuetur illius hæreditate, auth. si captiui. C. de episc. & cler. Quid ergo? si factus est maior patre semper captiuo, nec postea eum redemit. certè priuatur, cessante scilicet ætate minore, quæ illū excusabat, vt voluit Bal. in d. authē. si captiui, post mediū, in ver. secunda quæstio est. Nā priuilegiū datū ætati, non durat post eam ætatē, per l. Titia. §. vsuras. ff. de lega. 2. & l. doli. §. diuersum. ff. de nouationib. & quia obsequiū filij erga patrē, habet in se actū successiuū, & non instantaneum. Licèt secus sit in matre minore, quæ non petiit tutorē filio impuberi: nam cùm sit minor, lex statim prouidet de alio tutore: ideo mater liberatur ab onere petendi, quia prouidentia legis sufficit, mater enim à iure præuenta est, arg. l. causam. §. puella. ff. de manumissio. de quo & nos dicemus in 4. limit. nu. 6. incip. nec hinc longè distat.

26 *De eadem re.*

¶Et facit etiam ad hoc nostrum propositū, quod scribit Cy. post Pet. in l. 1. C. in quibus caus. in integ. restit. non est necess. & in l. minoribus, & ibi quoque Ange. C. de his quib. vt indig. & Ang. in §. illud, in auth. consti. quæ de dignitat. Alex. in l. si cùm dotē. §. si maritus, col. 2. versi. & istud in terminis, ff. solu. matri. Et vide quæ dicam infrà in illa 4. limit. nu. 7. incip. & quod in simili, & sequen.

27 *Affinitatis causa cessante cessat affinitas. Amor ex affinitate, ea soluta soluitur. Affinitatis priuilegiū cessat finita affinitate*

¶AFFINITATIS causa cessante, cessat & ipsa affinitas, & proinde effectus, qui inde sequebatur, vt bene probat tex. in l. cui eorū, §. affinitates, ff. de postulan. & §. Affinitatis. 3. quæst. 7. quibus accedit Cicero in oratione pro P. Sestio: Ademit, inquit, altum soceri nomen mors filiæ. & glos. not. in l. sed hoc, in princip. in verb. succurrendum. ff. de re iudic. quæ dicit (vt omnes sentiunt) quòd soluto affinitatis vinculo, sicut amor qui ex affinitate processerat, soluitur: ita & priuilegij, quod inde oriebatur, beneficium, quod scilicet ibi datur ratione affinitatis, quam glos. dicit valde not. Alex. qui eam l. legit, cum l. non tantùm, col. vlti. versic. capio glo. & eam quoque expendit & sequitur Bal. in l. affinitatis. C. com. de succes. & in d. l. cui eorū. §. affinitates. ff. de postul. vbi & eā dicit no. & in l. vl. & ibi quoq; Pau. Ca. & Ias. qui eā dicit solēnem. C. de ver. signific. & ipse Bal. in c. accedens, vt lite non cōtesta. vbi eam dicit sing. & rursum in c. in literis, in fi. de testib. Alex. qui eam quoque dicit no. consi. 207. ponderatis verbis statuti, col. 3. ver. quarto per id, lib. 6.

28 *Frater mariti an possit testificari pro uxore ipsius fratris.*

¶Ex quo ipse Bal. & Ang. post Gui. Cu. in d. l. cui eorū. §. affinitates, dicunt quòd licèt quis pro vxore fratris viuētis nō possit ferre testimoniū, saltē nō faciat fidē integrā: intelligitur tamē quādiu durat affinitas: nā si frater est mortuus, & ita ea affinitas sit soluta, poterit pro ea testificari. quod & sequitur Alex. d. con. 207. ponderatis verbis

statuti

BIU Cujas

ſtatuti,col.3.ver.tertio,quia hoc expreſsè,lib.6.Lanfran.Oria.in repet.c.quoniã cõtra falſam,in materia teſtamenti,de probat.vbi & ipſe id trahit generaliter ad omnes affinitates.Hippol.Marſil.qui & illam glo.in d.l.ſed hoc.ad hoc dicit ſing.in l.1.§.idem Nummio,col.1.ff.de quæſtio.

Quid de cæteris affinibus.

29 ¶Sed hîc pauliſper aduerte lector amãtiſsime,quoniã ea gl.in d.l.ſed hoc,nõ dicit omnino diſſolui amoris vinculũ ſoluta affinitate,ſed decreſcere: quaſi diceret nõ tatũ eſſe amorẽ affinitate ſic ſoluta,quãtus erat ea durãte,ſed diminui per ſolutionẽ affinitatis,nõ ꝙ omnino perierit:tanquã ſcilicet adhuc maneãt quædã veſtigia & reliquiæ ipſius,quod facit vt nõ omnino ceſſet cauſa,ſecundũ ea quę dicemus infrà in 17.limi. Præſertim ſi ex ea affinitate ſiue matrimonio,ex quo cõtracta ea erat,mãſerint liberi. vt in ſimili conſuluit Pau.Ca.con.inci.vertitur quæſtio,an ſtatutum de cõpromiſsis, quẽ refert Alex.in d.con.207.põderatis verbis,col.2.ver.quartò per tex.li.6.quod tamen cõſiliũ reperire nõ potui.Ideo relinquendũ eſſe arbitrio boni viri cẽſeo,quanta fides ſit his adhibẽda.Nã vt id quoq; addas, amicitia ex affinitate cõtracta plerũq; ea durat etiã ſoluta affinitate.Nã Cicero ad id quod ſuprà ex eo diximus in oratiõe pro P.Seſtio ſubdit cõfeſtim,ſed charitatẽ illius,neceſsitudinẽ & beneuolẽtiã nõ ademit.

Amoris uinculum nõ omnino ſoluitur ſoluta affinitate.

Præſertim ſi remanſerint liberi ex ea affinitate.

30 ¶Et hinc quoq;(vt redeamus) fit quod ſcribit idem Bal.in l.1.col.10.verſ.ſuper tertio articulo de affinibus.C.de his qui accuſ.nõ poſſunt.quòd licèt affinis poſsit accuſare propter ſui affinis iniuriam,per l.1.§.1.ff.de poſtulan.hoc tamen procedit durante affinitate,ea enim ſoluta non poteſt,per d.glo.in d.l.ſed hoc,de re iudic.& d.l.cui eorũ. §.affinitates,& l.quod ait,ibi,finita eſt.ff.de diuor.Et id ſequitur Alex. d.conſi. 207. col.4.verſi.& quòd non ſit omnino eadem ratio, lib.6.

Affinis accuſare poteſt. Durante tamẽ affinitate, non ea finita.

31 ¶Sed & hinc quoq; illud fit,vt ſtatutũ iubẽs quæſtiones affiniũ inter ſe cõpromitti,cuiuſmodi eſt Bononiæ,& in aliis multis locis, intelligatur durãte affinitate,nõ etiã ea ſoluta,vt voluerũt Bar.Bal.& Ang.in d.l.cui eorũ,§.affinitates,per eũ tex.ff.de poſtu. Bal.in d.l.vl,col.1.in 1.no.C.de ver.ſignif.vbi dicit hoc quoq; tenuiſſe antiquos aduocatos Peruſinos,& in d.l.affinitatis,col.1.verſ.itẽ nota ꝙ aduocati.C.cõm.de ſucceſsi. & in d.c.accedẽs,vt lite nõ conteſt.& in ſua margarita,in verbo,affinitas.Pet. Anch. in repe.c.1.in 14.quæ.prin.ver.quæro vlteriùs de verbo cõſanguinei,de conſtitu. Pau. Ca.in l.ex diuerſo,quã legit cũ l.rei iudicatæ,§.vlt.& ibi etiã Fran.Arc.& Alex.ff.de re iudi.idem Pau.con.80.ſuper primo dubio ſeu quæſito reſpõdetur,in 3.dubio,li.2. & Io.Ana.in c.ſalubriter,col.1.ver.nunquid autem dicatur,de vſur.Alexan.in d.l.ſed hoc,colũ.vlti.ff de re iudic.vbi dicit ita communiter teneri.& latè d.conſil. 207. per totum,libro ſexto,vbi multa allegat ad hanc rem pertinentia.

Statutũ de cõpromiſſo affiniũ nõ obtinet finita affinitate

Niſi ſuperſtes ex cõiungibus maneret in uiduitate.

33 ¶Verũ Saly.ſubdubius tamẽ in d.l.vlt C.de ver.ſignifi.hoc intelligit,niſi maritus aut vxor ſuperſtes,manerẽt in viduitate,nã tũc tantiſper cenſeretur manere in eodẽ matrimonio,quod affinitatẽ produxit,per l.vlt.C.de bon.mater.& glo.in l.1.§. exactio, C.de rei vxor.actio.cum aliis multis concor.à me adductis in tractatu Nobilitatis. c. 18.num.9.incip.nam interim dum eſt vidua. Et hoc dictum Saly.ſequitur & extollit Barb.in repet.l.cùm acutiſsimi.col.59.verſi.Do.Saly.in d.l.fi.C.de fideicommiſ.

Viduus aut uidua cẽſetur manere in eodem matrimonio, ſed impropriè, num.ſeq.

Qui cõtrariũ tenent.

34 ¶Sed id nõ recipit Alex.in d.l.ſed hoc,vbi ſuprà,dicẽs ſe cõtrariũ cõſuluiſſe,vti latiſsimè cõſuluit,d.con.207.li.6.verba enim ſtatuti debere intelligi propriè,nec extendi debere ad caſum fictũ,c.ſuſceptũ,de reſcri.li.6.& l.3.§.hæc verba,& ibi Bar.ff.de neg. geſt.Idẽ Bar.plenè in l.omnes populi,in 6.quæſt.ff.de iuſt.& iu.& in l.apud Iulianũ,§. vlt.ff.quib.ex cau.in poſſeſ.eat.Sed quòd videatur eſſe in eodem matrimonio,quæ durat in viduitate,id ex fictione eſt,cùm non ſit verè matrimonium,vnde ea non vocatur vxor,l.1.cum glo.1.C.vnde vir & vxor, & not. Barto. in l.Titia Seio.§.vſuras.ff. de legat.2.& eam quoque Salyce.ſententiam,nulla Alexand. mentione facta, reprobat Iaſon in d.l.vlt.col.3.in 3.nota.C.de verb.ſignifi.

Statuta nõ extenduntur ad caſum fictum.

Vidua impropriè cẽſetur eſſe in matrimonio.

Vidua non dicitur uxor, uidenum.35.

35 ¶Tamen vt verũ fatear,iſtud non eſt ſine ſcrupulo,nã huiuſmodi ſtatutũ eſt fauorabile,vt per ſe ſatis patet,& voluit Bal.in d.l.affinitatis,circa medium,ibi,pone ſtatutũ dictat.C.com.de ſucceſsi.& in l.qui ſe patris,col. vlt. C.vnde libe.vbi ex hoc infert,ꝙ extẽditur ad caſum impropriũ:quẽ ſequitur Pau.Ca.& ipſe Rom.ibi,ex quibus idem Paul. dicit tale ſtatutum comprehendere etiam eos qui ſunt in ea affinitate, quam ius non conſiderat,quod ſequitur & extollit Iaſon ibi, col.22.verſic.ſecundò infert,

Statutũ id de cõpromiſſis affinium fauorabile.

Et trahitur ad caſum impropriũ.

& multis

& multis seq.& in l.quique litigandi causa,quæ est l.4.quam legit cum l.2.§.prætor ait,col.2.in 4.not.ff.de in ius vocan.

36 De eadem re. Id statutum cõ prehẽdit affines naturales.

¶Sed & tale statutũ esse fauorabile præter illos voluerunt Hosti. & Io. And.in c. 1.de trãsac. Bar.in 1.consti.C. Anto.in c.1.de mut.petit.Pet.Anch.consi.187.apud me quæstio ista,ad fi.vbi & hoc dicit,in hoc statuto cõprehendi affines & consanguineos naturales.Raph.Ful.con.109.itẽ si qua quæstio,col. pe. versi.& in proposita quæstione Alex.in l.1.§.lex Falcidia,col.1.ff.ad leg. Falcid.& in rub.ff.sol.matri. col. 6.versi.sed mihi plus placet.Mari.Soci.Senior,cõ.4.inci.visis actis & actitatis,in fi.& cõs.27.pro decisione præsentis consultationis,in fi.Phil.Dec.con.13.cuius superscriptio incipit, an appellatione agnatorum,post prin.versi.secundò ad istud. Sed de hoc vide omnino Alex.in d.l.qui se patris,col.pen.versi.& ideo dicunt,C.vnde liberi.

37 Vxores uocãtur etiã soluto matrimonio.

¶Quid? quòd & leges nostræ etiam soluto matrimonio vxorẽ vocãt.l.diuortio,iuncta glo.in verbo,vxoris.ff.de neg.gest.& l.si quis reum,§.idem Iulianus,le 1.cum glo. parua.ff.de libe.lega.quam ad hoc expendit ipse Alex.con.20.viso processu causæ inter Katharinam,col.1.lib.2.Quibus concinens Ouidius lib.1.fastorum:

Per totidem menses à funere coniugis vxor
Sustinet in vidua tristia signa domo.

38 Gener & socer soluto matrimonio.

¶Et alibi leges vocant generum & socerum etiam soluto matrimonio, d. l.vlt.C.de verb.signifi.quibus concinens Lucanus lib.3.Pharsalicæ,paulò post princ.vmbra Iuliæ defunctæ Pompeio viro in somnis apparens, renunciat illum Iulij Cæsaris patris sui generum vel inuitum esse,tametsi illa defuncta sit.

-Nunquam tibi Magne per vmbras,
Perque meos manes generum non esse licebit.

Et Cæsar ipse apud eundem Lucanum,tum in multis locis,tum lib.9.eiusdem operis Pompeium post mortem eiusdem Iuliæ,generum vocat.

Exilium,generique minas Romámque timebam.

Et paulò post se illius socerum appellat.

Sentiat aduentum soceri.

39 Cõcordia præcedentium opi.

¶Porro Oldr.quẽ refert & sequi videtur Bal.in d.l.vlt.C.de ver.signif.pro horũ concordia dicit,q; in illa l. volebat quis ad actũ fauorabilẽ sine alterius iniuria in subsidiũ admitti,tãquã gener siue socer,quod ei p̃mittitur,quia latissimè in fauorabilibus fit interpretatio.At in d.l.cui eorũ,§.affinitates,ff.de postu.volebat sub affinitatis velamine cõtra ius cõmune admitti.Cui cõcinẽs Pau.Ca.d.cõs.80.li.2.Aut quis,ait,tãquã affinis vult admitti ad aliquid quod sit de iure cõmuni,& admittitur etiã soluta affinitate,p̃ d.l.vl.Aut ad aliquid de iure speciali,& cõtra ius cõmune,& nõ admittitur.Certũ est autẽ q; de iure cõmuni quis ad cõpromittẽdũ nõ cogitur, l.si dictũ,§.si cõpromiserit.ff.de euic.Bar.in l.furti,§.q; iussu.ff.de his q; no.inf.Bal.in l.ex stipulatione.C.de sent.Et eãdẽ ferme distinctionẽ tradidit idẽ Pau.in d.l.ex diuerso.ff.sol.matr.

40 Amoris causa cessante cessat amor.

¶AMORIS causa cessãte,cessat amor,vt videre licet ex iis quæ diximus suprà nu. 37.inci.affinitates.& 2.seq.vt ostendit Plutarchus in lib.cui titulum fecit γαμικὰ παραγγέλματα,id est,cõnubialia præcepta,q; quemadmodũ ignis in paleis leporiníque pilis accenditur,ociúsq; restinguitur:ita breuẽ amorẽ nouorũ coniugũ corporis forma inflãmatum,nec durare posse,nec firmũ esse existimandũ.tanquã id dicat: vt forma,cuius gratia amor cõciliatus est,cito abit,ita amor ipse:nam cùm propter formã ames,idẽ amoris & formæ finis est.vnde etiã est illud Terentij in Heautontimoru.

Quippe forma impulsi nostra nos amatores colunt:
Hæc vbi immutata est,illi suum animum aliò conferunt.

Et illud quoque Iuuenalis Satyra 6.

Cur desiderio Bibulæ Sertorius ardet?
Si verum excutias,facies non vxor amatur.
Tres rugæ subeant & se cutis arida laxet,
Fiant obscuri dentes,oculique minores,
Collige sarcinulas dicet libertus,& exi,
Iam grauis es nobis.

Quod & plurimis declarat Aristoteles li.Ethi.8.amicitã q; ex forma & pulchritudine pro

nē proficiſcitur,deficiente ipſa pulchritudine, eam quoquē deſinere. De quo & nos quoque diximus in noſtris legibus connubialibus in l.2.nu.21.nec ſoli ſunt.

41 ¶APPELLATIONIS cauſa ceſſante,id eſt grauamine propter quod appellatio eſt emiſſa,ceſſat ipſa appellatio,cuius rei eſt tex.expreſſus in c.cùm ceſſante,& ibi Pan.in 1.no.de appe.Eſt enim (vt dicit ipſe Pan.) grauamen appellationis cauſa c.vt debitus,eo.tit.Igitur eodem grauamine ceſſante,ceſſat appellatio, vt in d.c.ceſſante.

Appellationis cauſa ceſſante, ceſſat appellatio.

42 ¶ARBITRIORVM extraordinariorū conceſſorū ob cauſam timoris aut periculi,ea cauſa ceſſante,ceſſant & eadem, vt nuncupatim voluit Bal. & poſt eum Saly.qui dicit no.in l.1.per eum tex.C.de nautic.fœno. Ideo,inquit, arbitrium conceſſum,quod illi bailiam vocant,tempore diſcordiæ,exerceri non poterit tēpore pacis. & ſequitur Iaſon in l.1.col.13.ver.& circa hoc,ff.de offic.eius cui mand. eſt iuriſdict.

Arbitriorum cauſa ceſſante ceſſāt arbitria.

B

43 ¶BANNI cauſa ceſſante,ceſſat bannū ipſum,Bar.& Bal.in l.1.§.vlt.ff.de requirēd. reis,Bal.in l.1.ad mediū,ver.extra opponitur.C.de poſtulan.de quo vide quæ dicam infrà nu.58.incip.alibi autem,& iterum in 12.limitat.nu.3.incip.propterea dicit glo.

Bāni cauſa ceſſante ceſſat bānum.

44 ¶BELLO ceſſante ceſſat omnis effectus ex ipſo bello ſecutus,vt poſt Odof.voluit Bal.in §.hoc quod nos,in verbo,caſſentur,tit.de pace.Conſtan.per tex.ibi,& in §.ſententiæ,vbi & hoc no.idem Bal.Et facit etiam tex.in l.1.in prin.C.de cadu.tol.ex quo & ipſe Bal.col.1.in 2.not.dicit quòd tempore pacis debent tolli ſtatuta facta tempore belli ad locupletandum fiſcum.& ſequitur Barba.conſi.1.magnus ſcripſit pſalmiſta, col.3.ver.& ideo colligit,& iterum col.pe.ver.26.adduco quòd tempore pacis, lib.3. vbi plus videtur tenere,huiuſmodi ſtatuta hoc caſu ipſo iure eſſe reuocata, arg.eius quod habetur in l.ex facto.ff.de vulg.& pupil.& c.pe.de cleric.non reſiden.Quamuis Bal.in d.l.1.de cadu.tol.ſentiat contrarium,per tex.ibi,ex quo no.legem etiam rationeeius abolita manere illæſam,donec tollatur noua conſtitutione. Ideóq; fuiſſe neceſſarium legem Papiam illic corrigi.

Bello ceſſante, ceſſat illius effectus.

Statuta facta tempore belli, bello ceſſante ceſſant.

45 ¶Sed vtcunque ſit,de quo tamen poſteà dicemus in ceſſante ratione legis,ad hoc certè caput pertinet,quod tradit Hoſtien.in c.dilecti,col.2.in verbo,& ſi.de for.compet. quòd priuilegium à ſede apoſtolica conceſſum Anglis,ne citra mare conueniri poſſint,de quo in eo tex.Quia ſcilicet non poterant citra mare ſecurè morari vel venire propter inimicitias capitales & bella,quæ illis cum Gallis erant:ea enim cauſa poſita erat in priuilegio.vt ipſe Hoſti.vidiſſe ſe dicit,quia tamen ea cauſa ceſſabat, cum pax eſſet inter reges,ceſſabat quoque effectus illius priuilegij ob bella conceſſi. & ſequitur Aegi.Belle.in c.poſt tranſlationem,col.2.ver.ſecus de priuilegio,de renuncia. vbi plus dicit,quòd ſi etiam hodie eadem cauſa reuiuiſceret, non haberet locum illud priuilegium ſemel extinctum ob cauſæ ceſſationē, quod & dicit voluiſſe Hoſti. vbi ſuprà,qui tamen id poſtremum non dicit,ſed vide quod dicam in ſimili,infrà in priuilegij cauſa ceſſante,verſi.incip.nam glo.in c.

De eadem re.

Priuilegium Anglis cōceſſū ob bella, bellis ceſſantibus. ceſſat.

46 ¶Sed & huc quoq; ſpectat quod apud Liuiū lib.belli Macedonici 4.elegātiſsimè diſſeruit aduerſus Catonē Cenſoriū L.Valerius Trib.Ple.ad legis Oppię derogationē, quæ lata fuerat in medio ardore belli Punici:qua cautū erat,ne qua mulier plus ſemiuncia auri haberet,nec veſtimēto verſicolori vteretur.Nā inter non parū multa quæ in eā legis abrogationē propoſuit,hoc quoque carptim pronunciauit,legē latam per bellū tēporibus duris,in pace,& florēte ac beata republica abrogandā eſſe.Eam enim ſcripſiſſe latores tamdiu manſuram,quandiu cauſa ſcribendæ legis manſiſſet.Nam vt quæ in pace latæ ſunt,plerunque bellum abrogat:ita quæ in bello,pax.

De eadem re.

47 ¶BENEFICII à iure conceſſi ceſſante cauſa,ceſſat beneficium.verbi gratia, parentes & patroni etiam adoptiui in ius ſine venia vocari non poſſunt, ſed tandiu tamen quamdiu durat adoptio,l.ſed ſi hac lege,§.liberos,ver.parentes,ff.de in ius vocā. Ex qua Ang.& Iac.à S.Geor.illud notant quod diximus, videlicet beneficium conceſſum ob certam cauſam finiri cauſa finita.& ſequitur Mari.Soci.iunior dum eos allegat con.160.circa præſentem conſultationem col.pe.nu. 78. lib. 2. & bene facit l.filio,§.mater,ff.de adimend.leg.ex qua no.Alex.conſi.19.circa primum dubium,col.1. ver.ſecundò probatur,nam quando vnum,lib.6.quòd quādo vnum beneficium datur contemplatione alterius,hoc ſublato tollitur & illud. Et vide infrà in Priuilegij

Beneficij cauſa ceſſāte ceſſat beneficium.

b

BIU Cujas

causa cessante, neque enim longè distat priuilegium à beneficio, vt videre licet ex no. in l.vlt.ff.de constit.princip.

48 *Sacerdotij causa cessante cessat sacerdotiũ. Clericus qui non dicit officium nõ debet habere beneficium.*

¶BENEFICII alterius, id est sacerdotij (quod & ipsum vulgus beneficiũ appellat) cessante causa, scilicet officio, propter quod datur, cessare debet & ipsum beneficium, si credimus Pet.Anch.id ipsum dicenti in d.c.& si Christus, in 13.no.de iureiu. hinc occasione sumpta, quòd ibi dicitur, cessante causa cessare effectum. Nam hinc assumit quod diximus, scilicet quòd clericus qui non dicit officium, nõ debet habere beneficium, quod propter illud datur, per c.vlt.de rescrip.lib.6. Et ad hoc quoque benefacit quod scribit glo.in §.illis, in verbo, adiuuantur, Instit.de milit.testa.quòd cessante clerico ab ecclesia, cessat præbenda, de quo & tu vide Doct.ibi.

49 *Suspensus uel priuatus officio, an sit suspẽsus uel priuatꝰ beneficio.*

¶Sed & super eo, an scilicet cessante officio cesset beneficiũ, ita vt q. priuatur vel suspẽditur ab officio, cõsequẽter priuetur vel suspẽdatur à beneficio, vide tex.in c.si quis sacerdotũ, & ibi gl.1.& iterũ in c.eos 81.di.& glo.in c.latores, in verbo, ab officio, & ibi Hosti.Io.And.Car.Flo.Pet.Anch.Ant.& Pan.de cleri.exco.mini.gl.in d.c.vlt.in verbo, datur, & ibi quoq; alios, de rescri.lib.6.& glo. in c. 1.in verbo, officij, & ibi Io.Mona.& Archi.in eodem verbo.de re iudi.lib.6.& glo. in clem. cupientes, in verbo, suspensi, col.2.ver.& quia suprà posui, & ibi Car.Flo.in ver.q; si, in 3.quæst.de pœnis.gl. in c.præter hoc, in verbo, ab ecclesia, & ibi Archid.super glo.1.& Domi.latè, in princ. col.3.versic.ad secundum, 32.distinct. Bald. in c. 1.col. penult.versic.& si remouetur officium, titu.an mut.vel imperfect.Ant.in c.inter solicitudines col.1.in 3.no.de purg. cano.Cardi.Flo.post Lauren.in cle.1.§.si quis in 9.quæst.de reb.eccles.non alie. Et vide etiam quod scribit Panor, in c.1.col.penult.versi.sed hîc cadit, de celebrat.missar.

C

50 *Commissionis causa cessante, cessat cõmissio. Commissio ob alterius absentiam cessat per præsentiam.*

¶COMMISSIONIS causa cessante, cessat cõmissio, Bal.in l.1.§.cõsules, paulò ante fi.ibi, itẽ nota ex prædictis.ff.de offi.Consul.& sic inquit est argu. quòd si iudex propter absentiã notarij deputati in causa à lege vel à se cõmittat alteri scripturã actorum, eo reuertente cessat commissio:& primus ipso iure reassumit officium, ad quod dicit facere l.quæsitum, ff. de tutel. Vide quæ dicam infrà de officij causa cessante.

51 *Cõmodi causa cessante, cessat commodum. Iuramenti delatio facit ut simplũ tã- 52 tũ debeatur.*

¶COMMODI causa cessante, cessat & commodum, vt probat text.in l.eum qui iurauit, in prin.& ibi Bar.Alex.vterque in summar. & Ias.in 1.no.& plerique omnes ff.de iureiuran.ibi enim grauamen, scilicet onus probandi quod actori incumbebat, erat causa eius commodi, vt duplum pro simplo deberetur, ratione inficiationis. Ideo si reus defert iuramentum actori qui iurat sibi deberi, condemnabitur tantùm in simplo, cùm liberauerit actorem eo onere probãdi. Cessante igitur grauamine quod erat causa illius commodi, cessabit & ipsum commodum.

Concessionis causa ces- 53 sante, cessat cõcessio.

¶CONCESSIONIS causa cessante, cessat & ipsa concessio, c.reliqui, & ibi Panor.qui id expresse no.in 3.no.extrà de custod.eucharis.Matth.Afflict.in c.1.§.moribus, col.1.nu.3.tit.si de feud.fuer.controuers.inter do.& agnat.

Cõfessionis causa cessãte, cessat & effectus.

¶CONFESSIONIS causa cessante, cessat eiusdem effectus, verbi gratia, statuto stante quòd accusatus de crimine, si passus sit se poni in banno, habeatur pro confesso: quispiã accusatus de crimine famoso, passus est se poni in banno, deinde ex nouo statuto cãcellatus est de bãno, quæsitũ fuit an hic tanquã infamis repellatur à testimonio. quæ quæstio disputata fuit à Iac.Butri.& relata à Baldo in l.cùm mulier, col. 2.ver.quæro igitur circa præmissa, ff.sol.matri. Et ex ea tres quæstiones collegerunt: primam, an bannum ex causa famosa transiens in vim sententiæ infamet. Secundã, an ficta confessio infamet. Tertiam, an per cancellationem banni tollatur infamia. Et de hac tertia tantum loquor, vt quæ sola ad hunc nostrum tractatum pertineat.

Infamia ob bãnum inusta an cessante banno tollatur. 54 Contrariorum par potentia. Origine sublata tolluntur sequentia.

¶Et quod huiusmodi infamia sit sublata, his rationibus probauerunt. sicut se habet causa ad effectũ in productione, sic & destructio causæ, ad destructionẽ effectus, quia est par potentia contrariorum, l.ab emptione, ff.de pac.& l.vl.ff.de leg.3.sed bannũ se habet ad infamiam in producendo, ergo abolitio banni se habet ad infamiam in tollendo eam. nam origine sublata non debent sequentia remanere, l.1.in princ.ff.de lat. liber.tollen. Item bannum est causa finalis confessionis & infamiæ, ergo eo sublato, & sic sublata causa finali tollitur effectus Hæc illi.

55 ¶CONSTITVTIONIS cessante causa vel ratione, nã vtrãque hîc nostri copulant,

BIU Cujas

pulãt,siue veriùs cõfundũt,ceſſat & ipſa cõſtitutio c.neophytus,& ibi gl.inverbo,cauſa,61.diſt.& c.quod pro remedio,& ibi gl.in verbo,ceſſante,1.quæ. 7.Sed tamẽ contrariũ videtur,vt ſcilicèt ea non ceſſet,niſi aliter reuocetur per c.licet ex quadã,de teſtib.& c.deteſtanda,& ibi Domi.in 2.no.de conceſ.præb.li.6.& no.in l.1.in prin.C.de cad.tol.Phili.autẽ Fran.in d.c.deteſtãda,in 1.no.dicit,ꝙ ſi cauſa omnino ceſſet, non ceſſat cõſtitutio,niſi vt diximus reuocetur.Si partim ceſſet,certè pro ea parte ceſſabit & cõſtitutio,per l.adigere,§.quãuis.ff.de iur.patr.& no.in c.cũ ceſſante,de appel. Sed tu hic omnino vide quæ dicam infrà,de ceſsante ratione legis,nam id eodem recidit.

Conſtitutionis cauſa ceſſante, ceſſat cõſtitutio.

56 ¶CONSTITVTI cauſa ceſsante(de eo loquor,quo quis ſe cõſtituit poſsidere nomine alterius)ceſsat ipſum conſtitutum,vt probatur ex l.ſi debitore,& ibi Barto. & alii,ff.de precar.& latiſsimè diximus in noſtro tractatu de iure Conſtitu. poſſeſſor.par.3.limitat.29.vbi videre poteris,an & quomodo id verum ſit,neque enim hîc repetere aliter ducimus.

Conſtituti cauſa ceſſante ceſſat conſtitutũ.

57 ¶CONSVETVDINIS cauſa ceſsãte,ceſsat & ipſa cõſuetudo,vt expreſsè voluit Bal.in rub.extrà de cõſuet.col.vlt.per iura loquẽtia de cõſtitutione,vt intelligas id depẽdere ex eo,an ceſsante cauſa cõſtitutionis vel legis,ceſset cõſtitutio vel lex,de quo diximus in pe.articu.& dicemus latiùs infrà in ceſsatione cauſæ legis. Quamuis ſit quædã ratio,vt faciliùs ceſset conſuetudo,quæ tacita eſt conſtitutio vel lex: quàm lex ipſa aut conſtitutio expreſsa, cùm tacitum faciliùs reuocetur quàm expreſsum.

Conſuetudinis cauſa ceſſante, ceſſat conſuetudo.

58 ¶CONTRACTVS cauſa ceſsante,ceſsat idem contractus,l.1.& ibi gl.vlt.Cy. in 1.no.Bal.in prin.C.de condict.ob cauſ.Idq; etiã in contractu nominato, per text. not.in l.cùm te,C.de pact.inter empto.& vendit.quem ad id expendit,& dicit ſingu. Alex.id intelligens de cauſa finali,in l.dedi,quæſt.vlt.col. 7.verſicu. aliam etiam aſſignat,ff.de condictio.ob cauſ.vide tamen infrà in 36.limitatione.

Cõtractus cauſa ceſſante,ceſſat contractus. Etiam innominatus.

59 ¶CONTVMACIA ceſſante,ceſſat effectus illius,ſcilicet pœna quæ ob eam irrogatur l.1.§.ſi frater,ver.& ſi quidem per contumaciam,ff.de collat. bono.in fi. & c. ex literis,de conſtitut.vbi eſt tex.expreſsus,quòd is qui propter contumaciam communione priuatur,eiuſdem reſtitutionem obtinet, congrua ſatisfactione exhibita. quem text.valde notab.dicit Bal.in c.vlt.col.1.titu. per quos fiat inueſtit.vbi & illud dicit,Quod contumacia abſtulit,reſtituit obedientia.

Contumacia ceſſante ceſſat effectus illius.

60 ¶Et autoritate illorũ duorũ tex.ſcribit idem Bald.in l.puto,§.ſi quis aduocationẽ,& iterum in l.quos prohibet,ff.de poſtulan.rurſúmq; in 1.in addi. paulò ante fi.ff.de off. eius cui mand.eſt iuriſdic.quòd ceſsante contumacia ceſsat eius pœna,quod & ipſum per tex.in d.c.ex literis tradit Bar.in l.ſi quis adulterium,§.1.ff.de adulter.

Contumacia ceſſante ceſſat eius pœna.

61 ¶Alibi autẽ ipſe Bal.per duos illos tex.in l.1.circa medium,ibi,extrà opponitur.C.de poſtu.quòd ſentẽtia lata ex cõtumacia eſt eius naturæ, vt tãdiu ſolùm duret,quãdiu durat cõtumacia.Et ideo,inquit,bannũ,quod fertur ex cõtumacia, bannito comparente legitimo tempore,reducitur ad ſimplicem citationẽ,nec hic ampliùs dicitur eſſe bannitus,quod eſt,vt ipſe dicit,notabile.Et idem fermè voluit ipſe Bal.& ante eum Bar.in l.1.§.vlt.ff.de requi.reis.& Pau.Ca.con.31.ſuper primo quæſito, vt eum allegant Feli.& Philip.Deci.qui id ſequuntur in d.c.ex literis:ille col. 9.verſi.ſecũda declaratio:hic col.4.verſic.quarta declaratio, ſed illud conſilium reperire non potui.

Sententia ob cõtumaciã lata tamdiu durat quamdiu cõtumacia durat. Bãnum ob cõtumaciãbãnito comparente reducitur in ſimplicem citationem.

62 ¶Sed & per illum text.in d.c.ex literis ſcribit Inno.in c.ſicut, in verbo, ſatisfactionẽ congruam,ibi,& idem ſi pro contumacia,de cohab.clerico.& mulierum, quòd clericus ſuſpenſus pro contumacia,cùm primùm obediuerit, primum ſtatum recuperat. Et Dominic.in c.contumaces,col.2.ver.conclude quòd aut clericus 50.diſtin. quòd clerici depoſitio pro contumacia, videtur eſse impoſita, vt duret ad limitationem ipſius cauſæ,propter quam imponitur:ceſsante ergo contumacia debet ceſsare,per d. c.ex literis.Quod & ipſum bene probat c.1.extrà de ſupplen.negli.prẹla.ex quo no. Anto.& Panor.vtrique in vlti.not.quòd ceſsante contumacia ceſsat diſpoſitum ob contumaciam,& ſic,inquiunt,ad limites contumaciæ menſuratur pœna illius,& allegant etiam d.c.ex literis.Et idem propemodum dicit ipſe Anto. in c. excommunicato, col. 5.verſi.venio ad ſecundum membrum, de reſcript. per d.c.ex literis.& Iaſon,in l.1.col.13.verſi.vltimò not.ff.de offic.eius cui mand. eſt iuriſdic. per illos duos tex.ſuprà in princip.allegatos.

Clericus ſuſpẽſus ob cõtumaciam comparẽdo recuperat primũ ſtatum. Contumaciæ pœna mẽſuratur ad limites illius.

BIU Cujas

63 *Hæc quæ etiam si in impositione pœnæ poneretur dictio perpetuò.*

¶Et hæc quidē procedūt etiā si in impositione pœnæ ob contumaciā poneretur dictio perpetuò, quia id intelligeretur quādiu cōtumax maneret in cōtumacia, per glo. in c. clericos. in verbo, perpetuā, de cohabit. cleri. & mulier. quæ interpretatur, perpetuā, id est, donec resipiscāt. & gl. in c. actus legitimi, post prin. de reg. iur. li. 6. per d. c. ex literis, & alia gl. in c. reperiūtur, in gl. vl. 1. q. 1. quæ & ipsa exponit id verbū, perpetuò, scilicet quousque emendet, per d. c. ex literis, & in c. de viduis & puellis, in glos. quoq; vlt. quæ similem expositionem dat dictæ dictioni, per illum eundem tex. & Archi. in c. quia sacerdotes, in fi. 10. q. 1. vbi similiter interpretatur ea verba in excommunicationem perpetuam. Domi. post Ioan. Fan. in c. quanuis, in fi. de pœn. lib. 6. Fely. & Philip. Deci. in d. c. ex literis: ille col. 10. versi. amplia primò: hic col. 4. vbi suprà.

64 *Quid si pœna simpliciter imponatur.*

¶Procedunt item quæ diximus, etiam si pœna fuerit simpliciter apposita sine declaratione, an esset propter cōtumaciam quæ interuenit, an propter delictum super quo contumacia facta est. tamen in dubio censetur fuisse irrogata ob contumaciam, & nō ob delictum, ita vt ea cessante cesset & pœna, vt voluisse videtur Imol. post Gofre. in d. c. ex literis, col. pe. ver. vbi autem sit dubium, per no. in c. in pœnis, de reg. iur. lib. 6. & in l. si præses, ff. de pœnis. & idem voluit Panor. in eo ipso, c. ex literis, col. vlt.

65 *Absens magis censetur esse cōdemnatus ob contumaciam, quam ob malā causam.*

¶Quæ sentētia ex eo cōfirmatur, quod in simili dicitur, absentē condemnatū, magis videri cōdemnatū ob cōtumaciā, quàm propter malā causam, per l. si ideo, ff. de euict. ex qua Bar. no. quod bānitus & condēnatus de falso, videtur condemnatus magis ob contumaciā, quàm quòd falsum commiserit: ideo potest instrumēta cōficere. & idem Bar. in l. Papinianus, §. meminisse, in 3. not. per eū text. ff. de inofficio. testa. & in l. si superatus, circa medium. ff. de pignorib. Bal. in l. 2. col. 2. versi quæro secundum, ibi, secundum est necessarium, & ibi etiam Saly. in 11. oppositio. C. quib. res iudic. non noc. Panor. in c. in causis, col. vlti. versi. sed ego vltra alios, de sentent. & re iudica. Roma. consi. 329. præsens consultatio, col. 3. versic. est enim iuris regula, per multa ibi allegata. Feli. qui & alios quoque allegat, in d. c. ex literis, col. 10. versi. pro quo facit optimè, & ibi quoque Deci. col. 5. versi. saluando dicta.

66 *Remotus à tutela in dubio cēsetur potius ob culpam quā ob dolum.*

¶Et bene facit quod traditur in l. hæ enim, ff. de suspe. tut. quòd si quis remotus sit tutela, nec apparet an sit ob dolum, & sic ex causa famosa: an ob culpā, & sic non famosa, censetur ob hanc potiùs esse remotus, vt sit integræ famæ, & sic intelligunt eum tex. glo. ibi in verbo. & verum est, in fi. & Bar. & cæteri. & voluit etiam Fran. Cremē. singu. 37. pone quod sententia, vbi in hoc dicit singularem illam glo.

67 *Cōdēnatus in dubio quis cēsetur ex causa quæ minus lædit.*

¶Nam & semper aliàs si non apparet ex qua causa iudicatum sit, in dubio præsumitur ex ea quæ minus lædit condemnatum, vt voluit Imo. in l. si is ad quem, in fi. ff. de acqui. hæred. per textum & glo. in d. l. hæ etiam, ff. de suspect. tutor. & l. si quis ad exhibendum, ff. de excep. rei iudica. & c. si forte, de electio. li. 6. quòd & id ipsum voluit Roma. in eadem l. si is ad quem, col. 3. versi. ex qua causa.

68 *Limitatio præcedentium. Nisi aliter cōstaret ex actis.*

¶Sed hoc tamen intellige, quod dictum est de contumacia. Nisi vt subdit ipse Felin. de delicto constaret ex actis causæ, quia tunc non procederet, d. l. si ideo, de euicti. Ita enim voluit glo. not. in l. 2. in verbo, absens, & ibi Bal. qui eam gl. admodum commēdat. C. de contrar. iudici. tutel. & ipse Bal. in d. l. 2. C. quib. res iudic. non noc. & in l. ingenuum, col. 1. versi. sed quæro quis dicatur, ff. de stat. hom. cum aliis concord. citatis à Feli. in d. c. ex literis, vbi suprà, vbi & de hoc dicit esse casum in c. cùm olim, ibi, ei licet absenti cùm de subreptione liquidò constet, de re iudic.

69 *Quid si contumacia transit in speciale aliquod delictum.*

¶Quod autem diximus in princip. cessante contumacia cessare & pœnam illius, tempera vt procedat, nisi contumacia transiret in specificum & peculiare delictum. quia tunc pœna pro eo semel imposita non cessaret, etiam si postea contumax ille vellet obedire, vt voluerunt Anto. Imo. Panor. & Fely. in d. c. ex literis: ille col. 2. versi. quandoque pœna imponitur: alter col. vlt. versi. item aduerte, quia contra, Panor. col. pen. versi. secundò casu principali, Feli. d. col. 10. versi. fallit tamen ista declaratio, ita intelligentes nonnulli ex illis, c. ex his, de cleric. non resid. vbi si clericus est contumax in residendo in suo beneficio, pœna priuationis est perpetua, quia illa cōtumacia transit in delictum non residentiæ, quamuis ipse Imo. dicat, posse etiam dici, quod ibi constabat de mente proferentis, quod scilicet intelligebat de priuatione perpetua, dum mandat prouideri alteri de beneficio.

Secun

BIU Cujas

70 ¶Secundò tẽpera vt procedat, niſi pœna irrogata propter contumaciã fuiſſet momẽtanea, vt etiã voluit Pan. in d.c.ex literis, col.pe.verſi.& intelligo quãdo pœna, & ibi quoq; Fely.vbi ſuprà, ver.fallit ſecũdò vbi pœna, per c.ad audientiã, extrà de cri.falſ. & no.per Archi.& Domi.in c.1.50.diſt.& facit quod dicemus infrà in 23. limita.qua tractamus de effectu momentaneo, & quod ſcribit Archid.in c.cupientes, col.4.verſi. rurſus ſi clericus, ibi, & eſt ratio, quia cùm lex certum, de electio.lib.6. *Quid ſi pœna ſit momentanea.*

71 ¶Tertiò intellige, vt ceſſante contumacia ceſſet pœna pro tempore futuro, vt dicit Bal.in d.l.1.in addit.paulò ante fi.& ibi quoque Iaſon col.13.ver. vltimò not.ff.de officio eius cui mandat.eſt iuriſdi.tanquam ſcilicet ſentiant non ceſſare pro tẽpore præterito. Quod intelligo reſpectu impenſarum iam factarum per aduerſarium ob illius contumaciam: neque enim purgare poterit contumaciam quin refundat eas impenſas, per l.ſancimus, C.de iudic.at reſpectu pœnæ ob eam contumaciam irrogatæ, non video quin ceſsare debeat, per ea quæ dicta ſunt. *Quod autem pro tempore præterito.*

72 ¶CVRATIONIS cauſa ceſſante, ceſſat curatio.quod hinc videmus, ꝙ curatio data impuberi, ob ſuſpicionẽ tutoris finitur tutela ceſſante, l.potuit, C.in quib.caſib. tutor.hab.Et idẽ ſi ob abſentiã alterius, l.1.eod.tit.vel ob aliã cauſam, l.curatorẽ.ff.de tuto.& curat.dat.ab his.Et data ob minorẽ ætatem, ceſsat ea minori ætate ceſsante iuribus vulgaribus, vt etiã tutela ob impubertatẽ, ea ceſsante, l.niſi, in prin.ff.de tutel.& ratio.diſtrahen.& §.1.Inſtit.quibus modis tute.finit.Et quod poſtea dicemus infrà in furore ceſsante, quòd curatio ob furorem data ceſsat furore ceſsante. Et quòd item dicemus in prodigalitate ceſsante, vt ſcilicet curatio ob eam data, ea ceſsante. *Curationis cauſa ceſſante, ceſſat curatio.*

D

73 ¶DELEGATIONIS cauſa ceſsante, ceſſat & delegatio.verbi cauſa, ſi delegatio facta fuerit ob abſentiam delegantis, eo reuerſo ceſsat delegatio, l.1.verſi.non aliter itaque, & ibi Bart.col.vlt.verſi.quero, præſes vel ordinarius, Bald. in addit. eius l. Alexã.col.19.verſi.quærit etiam hîc, Iaſon col.13.verſi.vlt.no.in verbo, non aliter, & Philip.Deci.hoc tamen intelligens re integra, col.antepenult.verſi. ſucceſsiuè Barto. concludit, & Fran.Curt.iunior col.quoque antep.verſi.circa ſeptimam quæſtionem. ff.de offi.eius cui mand.eſt iuriſdi. *Delegationis cauſa ceſsãte, ceſsat delegatio. Re tamen integra.*

74 ¶Et hoc verum eſt, licèt Rom.ibi, col.2.verſi.dubitatur etiã præſes, per c.cùm plures, iuncta glo.in verbo, nequibunt, & in verbo, recuſarit, de offi.deleg.lib.6.vbi ſi fuerint delegati duo iudices cum clauſula de qua ibi, & vnus incœpit & occupauit cognitionem alterius, poterit alius proſequi.At ſi vnus ægrotet, eo ſanato non expirat cognitio illius alterius, per tex.loquentem de duobus procuratoribus in c.ſi duo. ver.cæterùm, de procurat.lib.6.Et ſic ex illis patet quòd ceſſante impedimento vnius, non extinguitur officium tranſlatum in alium ratione illius impedimenti. Sed huic obiectioni reſpondet Alex.vbi ſuprà, vti apud eum videre poteris. *De eadem re.*

75 ¶DEPOSITIONIS cauſa ceſſantte, ceſsat depoſitio, verbi gratia, quis depoſitus ob contumaciam ceſſante ea contumacia ceſſat depoſitio, vt expreſsè voluit Domi.à S.Geminiano in c.contumaces, col.2.verſicu.conclude quòd aut clericus 50.diſtinct.& diximus etiam ſuprà nu.59.incip.ſed & per illum. *Depoſitionis cauſa ceſsante ceſſat depoſitio.*

76 ¶DILATIONIS cauſa ceſsante ceſſat dilatio.l.liberto.§.vlt.vbi Dy.ita eũ text. ſummat, & ibi quoque Alber.in prin.Bar.in fi.& alij, ff.de annu.lega.& l.3.§.Stichus, ff. de ſtatulib.& l.ſi quis hæres ita ſcriptus, & ibi Bart.Ange.Imo.Pau.Caſt.Roma.& Fran.Aret.ff.de acqui. hære.& l.1.§.ſi intra.ff.de ſucceſſo.edict.& l.continuus, §. cùm ita, in fi.ff.de verb.obligat.& l.à filia. §. alumno. ff.ad S C.Trebellia.& l.vlt.ff.ad leg. Falci.Et facit & l.hoc iure, ff.de verb.oblig.& l.ſi maritus, §.ſi negauerit, ff.de adulte. & l.vlt.ſecundum vnum intellectum, & ibi Bal.C.qui admit.& c.ab eo, & ibi not. de appel.lib.6.& §.pe.Inſtit.de bonor.poſſeſ.& quod not.gloſ.& docto.in l.in illa ſtipulatione ſi calendis.& gloſ.in c.vlti.in verbo, duntaxat, in fin.& ibi docto.de conſuetud.lib.6.& Ioan.Andr.in addit.Specul.in rub.de conceſs.præbend.Bald.in l.1.§.1.in vtraque lectu. ff. de offi. eius cui manda.eſt iuridict.& conſil.379.thema ſuper quo petitur conſilium, col.vltim. verſi.item reſpondeo, lib.4.& Alex.conſi.34.viſo inſtrumento.in fi.lib.2. *Dilationis cauſa ceſſante ceſſat dilatio.*

77 ¶Ex quo inferunt Dyn. Bartol. in d.§.alumno, non impediri iudicem procedere in *Iudex poteſt*

BIU Cujas

procedere durante dilatione, causa eius cessante.

causa,durante tempore dilationis, si causa ipsius cessat. puta si iudex præscripsit tibi tempus ad comparendum vel respondendum positionibus in tres dies,& in continenti compareas,& respondeas,iudex non expectato illo tempore trium dierum, non impeditur quo minus possit procedere ad vlteriora, cùm sit finita causa dilationis.

78 *De eadem re.*

¶Et idem voluerunt ipse Barto.Bald.Imo.Roma.Paul.Cast.& Franc.Areti. in d.l.si quis hæres ita scriptus.Bart.in l.2.in fi.ff.de re iudica.& in l.siue pars, ad fi.C.de dilatio.& consi.164.processus & sententia.Bald.in auth.si omnes, col. 2.versi.item licèt citatur.C.si vt se ab hæred.absti.& in l.vlti. in 4.quæstio.ff.de feri. & in sua marga.in verbo,dilatio.& consi.212.eundo ad veritatem, lib. 4. vbi ex hoc decidit pulchrum casum.& consi.379.thema super quo petitur consilium, col. penult. versicu. item respondeo,eod.lib.4.Ange.consi.146.super primo dico, post princip. Pet.Ancha.in c. significante,col.2.versic.item intellige regulam quòd procedit, & ibi quoque Anto. col.4.versi.fallit sextò,de appellatio. Domi. in c.cupientes.§.hac generali, col.vlti. post glo.vlti.ibi,in versicu.& scias quòd si electus,& consi. 121.attenta forma, col. 2. versi.Pau.Cast.consi.303.super primo dubio videtur dicendum quòd iustificatio, col.2.versicu.& quòd ista fuerit intentio,lib.1.Rom. in l. quamdiu institutus, col.2. versi.sed firma remanet,& ibi Fran.Aret.col.4.versi.& hæc dicta,ff.de acqui.hæred. & idem Rom.consi.503.diligenter inspectis,col.3.versi.tertiò moueor quia testator. Ange.Areti.§.si minùs,col7.versi.quæro,data est dilatio,Instit.de actio.Alex. consi. 34.viso instrumento,col.2.versic.non obstat si diceretur,lib.2.& Georg.Na.in repe. cle.sæpe,in princ.col.51.versi.aut terminus probatorius, de verbo.signifi.Iaſ.in d.l.1. col.13.versi.vltimò nota.ff.de offi.eius cui mand.est iurisd.& in l.vlt.col.5.versi. item aduertendum est,C,de iure emphyteut.

79 *Siue dilatio data sit à testatore,siue à lege, siue à iudice.*

¶Ex illis autem vides id procedere,vt scilicet cessante causa dilationis,cesset dilatio, siue ea dilatio data sit à testatore,nam de ea loquitur d.l.si quis hæres ita scriptus, ff. de acqui.hæred.siue à lege,de ea enim loquitur d.l.pen.§.si intra,ff.de successor.edict. & glo.& doctor.in d.c.vlt.de consuetud.lib.6.siue à iudice, de ea enim loquuntur omnes doctor.allegati in superiore versic.

80 *Dominus qui suum animum declarauerat nõ amplius est expectandus.*

¶Ex hoc quoque illud fit quod scriptũ est à Canonistis,præsertim Imo.& Pan.in c. potuit:illo col.1.ver.itẽ quòd vbi tempus:hoc col. 2. versi.nota quòd si datur alicui.de loca. ℣ licèt dominus ab emphyteuta certior factus de futura rei emphyteuticariæ venditione,debeat expectari per duos menses,l.vlt.C.de iure emphyteu.tamen si ipse dominus ante id tempus suum animum declarauerit, non debet vlteriùs expectari: quoniam vbicunque alicui statuitur tempus ad declarandam volũtatem suam, si antè declarauerit,cessat præfixio temporis.quod & in eadem specie firmauit Specu. tit. de loc.§.nunc aliqua,in 100.quæst.& Iason.in d.l.vlt.col.5.versic.item aduertendum est,& iterum col.7.versi.& nota bene hæc verba,C.de iure emphy.

81 *Legatum relictum uxori dũ uidua erit, & post eius mortem alteri, an statim uidua maritata, possit peti à legatario.*

¶Et huc quoque spectat,quod scripsit Ioan.Andr.in addit.Specul.in rubr.de secund. nupt.quòd si maritus reliquerit vxori suæ vsumfructum bonorum toto tempore vitæ suæ,donec tamen vidua remanserit:& post eius vxoris mortem eadem bona alteri reliquerit:mulier aliquo pòst tempore sese maritauit,& ita vsumfructum perdidit: quæstio erat inter hæredem mariti, & illum alium legatarium: hæres enim dicebat debere illum expectare mortem vxoris,ille cõtrariũ,cùm cessaret causa dilationis legati.Et pro isto legatario tenuit ipse Ioan.Andr. post alios à se relatos. Et sequitur Pau.Cast.in d.l.si quis hæres ita scriptus,de acquiren.hæred. de quo tamen vide omnino Roma.contrarium tenentem quibusdam rationibus,& Franc.Areti.illi respondentem in ea ipsa l.

82 *De eadem re. Appellãti prima die an statim currat tẽpus prosequẽdi.*

¶Sed & ipse Pau.Cast.in d.l.si quis hæres,ad fi.dicit se consuluisse Florentiæ,quòd si ex statuto quis intra decem dies debeat appellare,& post eos decẽ dies teneatur prosequi suam appellationem intra sexaginta dies,si appellauerit prima die, statim currit altera dilatio sexaginta dierum,cessante scilicet causa primæ dilationis. Verùm Franc.Aret.in d.ea l.etiam,ad fin.tradit, id determinatum esse per text.& glos.in clemen.sicut,in verbo,à die,de appellat. vbi decem dies dati ad appellandum, non cõsumuntur cum tempore dato ad prosequendum: nec id postremum tempus currit, nisi

priore

BIU Cujas

priore elapso. Et eam glo. sequitur Bald. in l. 2. in princ. C. de tempor. appellat. Et tamen si appellatio fuerit interposita intra decem dies à die interpositæ appellationis, currit terminus prosequendi, per tex. ibi. quod & ipsum disputabatur in c. ex ratione, extra de appella. vnde inquit d. clemen. vera est.

83 ¶ Et illud item quod scribit And. Iser. in c. 1. col. 3. versi. quid ergo si data dilatione, titu. de controuersi. inter vasal. & alium de benef. quòd cùm ex constitutione regni Siciliæ, si quispiam ex regno citetur, detur ei terminus 30. dierum: si extra regnum, 60. & quis extra regnum degens citetur, & detur ei terminus 60. illorum dierum, & intra paucos dies rediit in regnum, & citatio ad eius noticiam peruenit, nec tamen comparuit intra 30. dies, sed vult expectare finem 60. dierum illi datorum, an sit contumax. Et concludit And. & post eum Matth. Affli. ibi, col. pen. versi. subsequẽter Andr. tangit, quòd non debet expectare, cùm causa dilationis cesset, sitque reducta ea dilatio ad non causam, vt in l. 1. ff. de condict. sine cau. & sic debuit comparere cùm potuit. Et idem in simili propè casu voluit Archid. in c. cupientes, col. 4. in verbo, commodè, versicu. sed quid si facta, post glos. ibi, in d. verbo, commodè, versi. & scias quòd si electus, de electio. lib. 6. *De eadem re.*

84 ¶ Quod tamen intelligunt d. glo. in ver. item scias, Archid. And. Iser. & Math. Afflict. locis suprà citatis, in dilatione statuta à iudice: secus si à lege. Neque enim beneficium legis est alicui auferendum, c. de his, 28. distinct. & c. indultum, de reg. iur. libr. 6. nec ei debet sua diligentia obesse. Sed quia id videtur aduersari ei quod diximus in præceden. versi. id declarant Archid. & Matth. Afflict. vbi suprà, quos super hoc videre poteris. Atque etiam Pet. Anch. in d. c. cupientes, in prin. col. 2. versi. quæro in hoc. *Quid in dilatione data à lege.*

85 ¶ Denique & illud manat ex eo quod diximus, cessante causa dilationis cessare dilationem. quod à Bal. responsum est consi. 212. eundo ad veritatem, libr. 4. quòd si quis stipulatus fuerit ab alio certam summam soluendam hinc ad decennium, & interim stipuletur aliquid annuum, si opponitur quòd ea annua stipulatio est vsuraria, poterit creditor petere, vt debitor soluat totam sortem, vt sic cessante causa dilationis cesset dilatio. Cuius sententiæ mentionem fecit Fran. Cur. iunior, in l. 2. §. omnes, col. 2 ver. postremò vltra prædictos, ff. de iud. & dicit in contrariũ obstare fortem text. in l. pecuniæ fœnebris. ff. de vsur. iuncto arg. de toto ad partẽ, l. quæ de tota, ff. de rei vẽdi. *De eadem re.*

86 ¶ Nisi dixeris creditorem ibi saltem legitimas vsuras consequi, & sic non videri eandem rationem totius & partis. Et præterea ob illam promissionem annuam deficientem, non videri in totum cessare causam dilationis, quæ non solùm conceditur propter illud annum, sed plerunque contemplatione debitoris, qui aliàs non erat promissurus, vt per glo. Bar. Pau. Cast. & Alex. in l. qui Romæ, in prin. ff. de verb. obliga. Aduertendúmque esse quòd in hoc casu dilatio continet fauorem vtriusque, cui non potest eodem tempore satisfieri. Et ad hoc optimè facit quod voluit Bartol. in d. l. si quis hæres ita scriptus, in fin. de acqui. hæred. dùm dicit quòd in quibusdam legibus contrarijs non erat omnino finita causa dilationis, & ibi etiam Fran. Aret. colum. 2. versi. & ad illas. *De eadem re.*

87 ¶ Intellige tamen vt cessante causa dilationis cesset dilatio. nisi tempus sit assignatũ per dictionem significantem extremitatem temporis, vt si dicatur, tunc decem Seio dato, nam & tunc non cessat dilatio cessante causa dilationis, per tex. in l. 4. §. 1. ff. de condi. & demon. & voluit glo. in d. l. si quis hæres ita scriptus. ff. de acqui. hæred. & ibi Fran. Aret. col. 1. in 2. no. & iterum col. 3. vers. tu aduerte quòd, vbi dicit & de hoc esse glo. no. in d. c. cupientes, in verbo, commodè, relata ad tex. de elect. lib. 6. Et idẽ voluit Bar. in l. vxori vsumfructum. ff. de vsufru. lega. *Quid si tẽpus assignetur per dictionẽ significantem temporis extremitatem.*

88 ¶ Intellige secũdò vt scilicet cessante causa dilationis cesset dilatio, cùm dies dilationis certa est, secus si incerta. quia huiusmodi dies incerta facit conditionem, l. quibus diebus §. quidam Titio, & l. hæres meus, in fi. ff. de condit. & demonstra. & voluit Frã. Aret. in d. l. si quis hæres ita scriptus, col. 2. versi. extra gl. & iterum col. seq. versi. vel potes dicere. ff. de acqui. hæred. vbi ita intelligit d. l. vxori. ff. de vsufru. lega. *Quid si dies dilationis est incerta.*

89 ¶ Intellige tertiò, vt cesset dilatio data à iudice cessãte causa dilationis, quia certũ est fieri nõ posse q̃ iudex ipse iussit fieri intra certũ terminũ, non quidẽ ipso iure, sed potest iudex eam reuocare deficiẽte causa, ob quã dilatio data est. vt voluit Io. An. in ad- *An ipso iure cesset dilatio cessante causa illius.*

BIU Cujas

dit.Specul.tit.de dilatio.§.1.versi.probatoria quod sing.dicit Fran.Aret.in d.l.si quis hæres ita scriptus,versicu.in materia autem nostra,vbi tamen id non probat,cum sit eadem ratio ad hoc,vt iudex possit procedere ad vlteriora.

90 *Pœna an possit peti ante tẽpus præstitutũ cũ certum est intra illud rem perfici nõ posse.*

¶Nec etiam in hac tractatione omittendum est quod pulchrè voluit ipse Franc.Are. in d.l.si hæres ita scriptus,col.4.versicu.& aduerte diligenter,multùm referre,vtrùm quæramus,an dilatio impediat procedere ad vlteriora, quando cessat causa dilationis:an verò,vtrum ille qui debet aliquid facere intra aliquod certum tempus sub pœna,possit conueniri ad pœnam ante elapsum illud tempus,cùm certum est illum non posse id præstare ante illud tempus,de quo per Bar. Imo. & ipsum Aret. latè in l.cùm stipulatus sim mihi à Proculo,ff.de verb.oblig.& quod in simili tradit Ioan. And. in c.irrefragabili,col.1.in verbo,extunc,de offi.ordinar.& Bal.in c.1.col.pen. versi. quæro quando parcitat parem,tit .de milit.vasal.qui contu.est,Fran.Aret.in l.in illa stipulatione si calendis,col.3.versicu.sed extra distinctionem.ff.de verbo.obligat.

D

91 *Dispensationis causa cessante cessat dispensatio.*

¶DISPENSATIONIS causa cessante,cessat dispensatio,c.priscis,quod est 1.& ibi Archid.post princ.& Domi.col.1.versi.quæro an ista constitutio,55.distinct. & c. cenomanensem,56.distinct.& c.monachus.67.distin.& c.vlt.in fi.77.dist.& c. quod pro necessitate,& ibi glo.& alij,1.q.1.& c.eos,1.q.5.& c.quod pro remedio,& ibi Cardi.Alex.& c.exigunt 1.q.7.& c.ordinationes,versi.quamuis autem. 9.q.1.gl.in c. post translationem,in verbo,cessante,de renunciatio.& in c.quod pro remedio, 1.q. 7. & c.quia circa,& ibi Cardi.Alex.in 4.no.de consangui.& affini.Archi.in c. neophytus, in fi.61.distinct.Bal.in rub.de consuetud.col.vlt.ver.cessante causa,& in c.si alicuius, quod est pen.ad fi.de elect.& in c.at si clerici,col.4.versi.quæro nunquid episcopus,de iudi.Henric Bohic in c.& si Christus,col.vlt.de iureiuran.

92 *Sed an reuocatur dispensatio semel cõcessa.*

¶Quod tamen ita nonnulli intelligunt,vt cessante causa dispẽsationis nõ fiat posthac similis dispensatio:nam quæ semel facta fuerit cuipiam ob causam,nõ reuocatur ob eius cessationem,per c.ex tua nobis parte,& ibi gl.in verbo,irritari,de filiis presbyter.Et quod in simili dicitur de remissione iniuriæ,in c.si illic,23.q.4.Et ita expresse voluit glo.in c.in armentum,ad fi.de regul.iur.lib.6.Archidia.& Cardi.Alex. in d. c.quod pro remedio,1.q.7.& Henr.Bohic.in d.c.& si Christus. Et facit secundũ eam gl.c.factum legitimè,de reg.iur.lib.6.

93 *Quid quãtum ad eũ cui dispẽsatio concessa est.*

¶Secundò intellige,(& id propemodum idem est,) vt scilicet cessante causa dispensationis,cesset dispensatio quò ad alios,secus autem quantum ad ipsum,cum quo est dispensatum.& ita nuncupatim voluit Imol.in cap.post translationem,col.5. vers. in glo.in verbo,cessante,de renun.per id quod habetur in l.vlt.ff.vnde lib.

94 *Quid si ius sit perfectè quæsitum.*

¶Tertiò intellige(quod & ferme in idem recidit)vt cesset dispensatio causa illius cessante,cum adhuc dispensatio est in fieri,vt nostri loquuntur,ita scilicet,vt ex ea nondum ius sit in perfecto esse,vt & ipsi loquuntur.Si autem ius est perfectè quæsitum, & est causa generalis,tunc cessante ea causa generali,non cessat lex,sed reuocari debet, c.suggestum,de decim.Ita voluerunt Ant.& Pan.in d.c.post translationem , vterque col.4.versi.tu dic latiùs,de renuntiat.de quo etiam dicemus inferiùs in cessatione rationis legis,nu.165.incip.Anto.in d.c. Sed interim vide quæ dicam in 12.limitat. nu. 27.incipi.intellige quintò.

95 *Quid si loco necessitatis succedat utilitas.*

¶Quartò intellige,nisi loco necessitatis ob quam dispẽsatio cõcessa est,succedat vtilitas,verbi gratia cogente penuria clericorũ dispensatum est cum monachis,vt ad clericatũ promouerentur,cessante ea necessitate nõ cesset promotio,quia loco illius necessitatis successit vtilitas ecclesię.Ita voluit Card.Alex.in d.c. qđ pro remedio,in fi. 1.q.7.& dicemus etiã inferiùs in necessitatis causa cessãte,nu.177.inc.sed hoc primo.

E

96 *Exclusionis causa cessante cessat exclusio.*

¶EXCEPTIONIS causa cessante cessat eiusdẽ exceptionis effectus,vt est tex. in l.pupilli.§.si pupil.qui est 1.& ibi Bar.in epitome.ff.de solutio.Et exclusionis causa cessante cessat exclusio l.si instituta,& l.pater filiũ,& l.si is qui,ff.de inof.test.& l. Gallus.§.in omnibus,& l.inter cætera.ff.de libe.& posthu.& l.2.§.si mater,ibi, cùm enim prælatio.ff.ad Sc.Trebellia.& l.si post mortẽ.§.liberi.ff.de bon.possess.contra tab. Et voluit Bal.consi.21.punctus quæstionis,versi.& ideo videtur,li.3.quod repetitur mutato

BIU Cujas

tato initio,consil.178.anno domini,lib.5.vbi loquitur de filia excluſa à ſucceſsione ob dotem.& consil.271.ſubſtitutio fideicommiſſaria,vbi dicit, ceſſante cauſa finali excluſionis ſubſtituti,debere ceſſare excluſionem.& consi.379.thema ſuper quo petitur conſilium,col.vlt.verſi.item quando excluſio.Angel.in §.ſi quis autem,col. vlt. in authen.de hæred.& Falcid.Roma.in l.vlt.col.18.verſic.ſubiungitur in bonis.C.de pact.& Philip.Dec.loquens etiam de excluſione filiæ dotatæ,con.379.requiſitus.col. 3.nu.5.& ſeq.vbi & alios multos citat.

97 ¶Hincque etiam plurimi dicunt filiam excluſam à ſucceſsione patris ob maſculos, his deficientibus admitti tanquam ceſſet excluſionis cauſa,Ange.in d.§. ſi quis autẽ, ſuper verbo,aufferri,de hæred.& Falcid.Raph.Comen,conſi.8.dominus Petrus,col. 3.verſi.& ſanè hæc ſententia.Paul.Caſtren.conſi.191. viſis & diligenter examinatis, col.2.verſi.ex his videtur,lib.2.Angel.Aretin.in §.admonendi,verſi.& hoc facit, Inſtit.de hæredi.quæ ab inte.defer.Matth.Afflict.in c.1.§.quinetiam,colum.1.ver.& propterea iſte tex.tit.epiſcop.vel abba.cum ſimilibus.

Filia ob filios excluſa illis deficientibus admittitur.

98 ¶Quod tamen intellige,cùm nulli ſunt maſculi tempore delatæ hæreditatis,qui poſſint aut velint ſuccedere:nam ſi qui ſunt qui ſuccedant & ita excludant filias, eæ perpetuò erunt excluſæ,etiam ſi maſculi poſtea deficiant,niſi ſtatutum excludens vteretur his verbis,quouſque,donec,quamdiu erunt maſculi,Bart.in l.vlt.in prima quæſt. ff.ad Sc.Tertul.Bal.in auth.ſed & ſi quis,verſ.& per hoc infertur,C. de ſecund. nupt. & in l.Gallus.§.& quid ſi tantùm.in fi.& ibi quoque Angel.& Franc.Are.ff.de libe.& poſthum.cum aliis multis concordan.à me collectis in repe.l.ſi vnquam,in verbo,ſuſceperit liberos,nu.193.incipi.ſed & huc ſpectat,& duob.nu.ſequentib. Quod ideo fit quia effectus excluſionis per maſculorum ſucceſsionem eſt omnino conſummatus. ideóque ceſſante ratione non ceſſat is effectus,vt dicam poſtea in 10.limitatio. & ita ſemper.Quamuis aliud voluiſſe videntur Raph.Co.& Pau.in dd. conſil. in præced. verſi.allegatis.

Si tamen nulli ſunt maſculi cum hæreditas defertur. Niſi ſtatutũ utatur uerbis temporalibus.

99 ¶EXCOMMVNICATIONE ceſſante,ceſſat eius effectus, vt videre licet ex eo quod dicit glo.in c.quia diligentia,in fi.extra de electio.per eum text. quòd excommunicati poſtea abſoluti omnia iura recuperant, & ad id multa alia allegat.atque ex eo quod tradit Cardi.Floren.huc proximè pertinens, in c.ab excommunicato,col.2.verſi.quartò deficiente cauſa,de reſcript.ceſſante cauſa excommunicationis ceſſare excommunicationem.Sed is in 2.no.& in 1.oppoſitio.eiuſdẽ,c.declarat, quomodo id intelligatur.

Excommunicatione ceſſante ceſſat eius effectus. Excõmunicati abſoluti omnia iura recuperant.

101 ¶Et hoc quoque non mediocriter fulcitur ex eo quod tradit alia glo. no.in c. vlti.in fi.tit.per quos fiat inueſtit.quòd quemadmodum fidelitas pariter cum fama domini finitur,cùm ipſe dominus excommunicatur,ſic & pariter cum fama eadem fidelitas eo abſoluto reſtituitur,per c.domino guerram,tit.hîc finit lex,& c.alius,& c. vlti. 15. q.6.Et eam glo.ſequitur Bald.ibi.& in l.1.in 31.quæſtio.verſicu. & nota iuramentum fidelitatis,ff.de rer.diuiſio. Et facit etiam quod dicemus infrà in ſuſpenſionis cauſa ceſſante.

Excõmunicationis cauſa ceſſante ceſſat ex cõmunicatio. Vaſallo ex cõmunicato abſoluto reſtituitur fidelitas ei adepta ob excõmunicationem.

102 ¶EXCVSATIONIS cauſa ceſſante,ceſſat excuſatio,verbi gratia, excuſatus à tutela ob abſentiam reipublicæ cauſa,ſi deſinit abeſſe,ampliùs non excuſatur,ſed onus tutelæ ſuſcipit,§.item qui reipubl.Inſtitu.de excuſat.tutor.Bald.in l. generaliter, col.2.verſi.quædam eſt cauſa ſucceſsiua.C.de epiſ.& cler. Et optimè faciunt quæ dicam infrà in paupertatis cauſa ceſſante.Vide tamen quæ ſcribam inferius in 4.limit. verſi.& ad hoc facit,in fi.& verſi.ſeq.& iterum in 21.limitat.

Excuſationis cauſa ceſſante ceſſat excuſatio.

103 ¶EXPVLSIONIS cauſa ceſſante,ceſſat expulſio verbi gratia,dominus poteſt expellere inquilinum ob neceſſariam domus refectionem.l.æde,& ibi gl. & doct.C.de loca.Quid igitur ſi domus refectio facta fuerit,durante adhuc tempore cõductionis, an inquilinus poſsit petere ſe redintegrari & reponi in priorẽ ſtatum,vt ſcilicet vtatur ſua conductione,quandiu durabit tempus illius.Et certè poteſt, cùm ceſſet cauſa ob quam expulſus fuerat.Ita voluit glo.no.in l.1.§.cum inquilinus,in verbo, dominum,in fi.& ibi Bar.etiam in fi.& Fran.Cremen.ſing.71.tu ſcis,quòd poſſum.

Expulſionis cauſa ceſſante ceſſat expulſio. Inquilinus expulſus ob refectionem domus ea facta reſtituitur.

F

104 ¶FAMVLITIO aut(vtvulgò loquimur)ſeruitio ſiue domeſticitate aut familiaritat

Famulitio ceſſante ceſſat eius effectus.

BIU Cujas

Famulus qui olim fuit & nũc nõ est, põt esse testis pro domino antiquo.

ritate cessante, cessat effectus qui inde sequebatur. puta, famulus domesticus repellitur à testimonio in causa domini, ob id quod talis est, l. 2. C. de testib. & l. penul. ff. eod. & c. consanguinei, quod 1. est, 3. q. 5. Ideo ea causa cessante, quia scilicet amplius non est famulus, cessat ille effectus, poteritque pro eo cuius olim dominus fuit, testificari, vt voluerunt Iaco. Ra. Cy. Bald. Bart. Salyc. Paul. Cast. & alij in d. l. 2. Io. Fan. in d. c. consanguinei. Specul. titu. de teste, §. 1. versicu. quid si olim fuit eius clericus, & ibi Ioan. And. in addit. Bartol. in l. 1. §. idem Nummio, per eum text. & rursum in l. vnius, §. penul. ff. de quæstio. & in l. deferre, §. item decreuerunt, in fin. ff. de iure fisci. Bald. in l. 1. circa medium, C. de episcop. & cleric. & in l. nihil, in princip. ff. de inoffic. testam. & in c. in literis, in fin. & ibi quoque recentiores, præsertim Feli. qui id declarat post alios, de testib. & ipse Bald. in c. insuper, col. 1. versi. & est argumentum pro famulo. eo. titul. Salycet. in l. seruos. C. de quæstionib. Imol. in c. insinuante, de offic. delegat. Alexand. consil. 5. in casu inquisitionis formatæ, colum. penul. versi. potest etiam responderi, li. 2. & consil. 149. viso processu inter Michaëlem, col. 2. versic. non obstat si dicatur, lib. 5. Franc. Are. in l. ad testium, in princip, colum. 3. versi. de primo ponit, ff. de testament. Hippoly. Marsil. in d. l. idem Nummio, col. 1. & iterum in l. etiam si redhibitus, colũ. 2. versicu. vlteriùs hæc lex potest. ff. eo tit. de quæstio.

105 *Nisi in fraudẽ recesserit.*

¶ Sed hoc tamen primò intelligas nisi in fraudem recesserit, vt expressim voluit Specu. vbi suprà. & Bal. in d. l. 2. col. 2. versic. sed quid econtra. & in d. c. insuper, de testib. Iacob. Butr. Angel. & Salyc. in d. l. seruos, C. de quæstio. Ad quod Salyc. allegat l. 1. §. si seruus ad hoc, & §. sequen. ff. eod. titu. & l. penultim. C. de adulter. Et fortè, inquit, ista fraus posset probari ex eo quòd postea ad famulitium reuertitur causa finita, ar. l. si quis adulterium, §. 1. ff. de adulter. & ar. l. sicut, §. superuacuum, ff. quib. mod. pign. vel hyp. sol. & l. sitis qui, ff. de acquirend. hæred. & l. si quis seu liber. §. & quod de subeunda, C. de natura. liber. Quod & ipsum voluit Ioan. And. in addit. Specu. vbi suprà. Nã tunc ait, præsumitur familiaris mansisse, & inter eos sic actum fuisse, cùm statim reuertitur. secus si ex interuallo, l. si ventri, §. vlt. col. 5. sequen. ff. de priuileg. credito. & l. petens. C. de pactis.

Quomodo autem ea fraus probetur.

106 *An autem hic antiquus famulus sit omni exceptione maior.*

¶ Intelligas secundò, secundum ea quæ diximus suprà in affinitatis causa cessante, numero 28. incipien. ex quo ipse Bald. vt scilicet non hic sit omnino testis omni exceptione maior, cùm maneant quædam reliquiæ & vestigia amicitiæ, honoris, & reuerentiæ dominicæ, argu. eius quod scribitur in l. si vnus, §. seruus, vbi in honorem pristini dominij, ff. de quæstio. cum concordat. quas afferemus infrà, in 15. & in 16. limitatio. præsertim si hic famulus diutissimè mansit in famulitio eius, qui nunc in testem producit, & cum bona gratia ex eodem famulitio discesserit, argu. not. alicubi de vxore, quæ bona gratia discesserit à marito, & id quidem totum arbitrio iudicis relinquimus. Et facit ad supradicta quod scribunt Specul. & Ioan. And. in addi. illius, vbi suprà.

107 *Fauoris causa cessante cessat fauor.*

¶ FAVORIS causa cessante, cessat & illius effectus, quod ex eo satis videmus, quod priuilegium concessum filiis, fauore parentum, vel vxoribus fauore maritorũ cessat illis mortuis, & sic cessante fauore, vt probat tex. in l. vlti. & ibi Cy. qui dicit mẽ ti tenendum, in 3. no. & Bal. post princip. C. de iniuri. & voluit etiam gl. in l. medicos, in verbo, & filiis C. de profess or- & medic. lib. 10. quæ eum text. non allegat, sed alium in l. archiatros, C. de metat. & epid. lib. 12. & in l. 2. C. de episcop. & cleric. quæ quidem posterior nihil facere videtur. sed illud idem voluisse videtur glos. ibi, in verbo, filij, quam sequuntur Cy. Iacob. Bart. Bal. Alberi. & Saly. ibi, ex quibus Cyn. id tribuit nostræ regulæ, qua cessante causa, cessat effectus, dicítque & post eum Alberic. colum. vlti. id generale esse, vt priuilegium alicui concessum ratione personæ alterius, tamdiu tantùm durat, quamdiu ille alter viuit, per l. si tibi, §. pactum, & l. hæredi. ff. de pac. & d. l. vlt. ff. de iniur. Sed & Iaco. & Bal. in d. l. 2. dicunt quòd priuilegia concessa famulis fauore dominorum intelliguntur durare quandiu sunt in seruitio, cùm cessante causa fauoris cesset fauor.

Filiorũ priuilegiũ ob parẽtes cessat mortuis parẽtibus.

Et uxorũ priuilegia ob maritos, uide nume. 105.

Et famulorum ob dominos.

108 *De eadem re.*

¶ Id quod etiam generaliter voluit ipse Bal. in l. 1. col. 1. versi. nota quòd cessante. C. si rector prouinc. per tex. in l. senator, ff. de rit. nuptia. & l. Titia Seia, §. vsuras, ff. de lega. 2. & idem quoque Bal. in l. 2. per tex. ibi. C. qui ad liber. peruen. non possunt. Ang. con.

BIU Cujas

97. Viuianus de monte, paulò ante fi. vbi ex hoc in pulchro casu consuluit. & Philip. Dec. consil. 456. consului aliàs, col. pen. nu. 12. Sed vltra prædicta iura in id optimè facit tex. probans id generale esse in l. in omnibus. ff. de regul. iur. cuius hæc verba sunt, In omnibus causis id obseruatur, vt vbi personæ conditio locum facit beneficio, ibi deficiente ea beneficium quoque deficiat.

109 ¶ Verùm quantum ad id quod diximus de filiis, contrarium tenuerunt Io. And. Pet. Ancha. Dominic. & Philipp. Franc. in c. ne aliqui, videlicet vt priuilegium concessum filiis ob parentes, duret etiam mortuis parentibus, per regulam c. debet, de regu. iur. li. 6. Sed ad hoc videntur esse tex. expressi in l. 2. §. in filiis, & §. si ad tempus, ff. de decurionibus, & in l. emancipatum, §. 1. ff. de Senatoribus.

An uerum sit quod de priuilegiis filiorũ dictũ est, nu. 102.

110 ¶ Nam & vxores quoque post mortem maritorum quamdiu manent in viduitate, vtuntur priuilegiis maritorum, l. fœminæ, in fi. & ibi Alber. haud multò post princip. ff. de Senator. & l. filij §. vidua ff. ad municip. & l. cùm te, & ibi Bal. C. de nupt. & c. is qui §. mulier, de sepultur. lib. 6. glos. in clemen. ne Romani, §. sanè, in verbo, vacare, & ibi Imol. & Barba. de electio. Angel. Paul. Cast. & recentiores in l. cùm quædam puella. ff. de iurisdict. omn. iudic. cum aliis concordant à me adductis in tractatu Nobilitatis, c. 17. num. 5. incip. & hoc procedit, & multis sequent. Idque etiam in priuilegiis exorbitantibus, per l. vlt. in princip. & ibi Bart. aut quisquis is fuit, & Io. Plat. C. de priuileg. schol. lib. 12. Francis. Are. qui eum text. ad hoc dicit not. in cap. super eo, le 2. colum. 1. de testib. Alexan. qui id declarat, consi. 207. ponderatis verbis statuti, col. 2. ver. quintò quia dato, & col. 5. versi. non ob. 5. lib. 6. & diximus in d. c. 18. nostræ Nobilitatis, nu. 8. inci. sed & hæc omnia.

Quid item in fœminis uiduis.

Quid in priuilegiis exorbitantibus.

111 ¶ Qua in re quantum ad priuilegium concessum filiis fauore parentum, sunt qui hãc controuersiam quibusdam distinctionibus sedant, & inter cæteros Cy. Alber. & Sal. in d. l. 2. C. de epis. & cler. & ibi quoque Pau. Cast. qui eam l. legit cum l. 1. Nam aut, inquiunt, priuilegium conceditur ratione dignitatis innatæ: & tunc priuilegium competit liberis, etiam mortuis parentibus, per l. fœminæ ff. de Senatorib. quæ loquitur de vxoribus respectu maritorum: tanquam sentiat, & id procedere in priuilegiis vxorũ, & l. eam legem, C. de excusat. mune. li. 10. Et facit, vt id illis addas, quod in simili scribit glo. in l. semper, §. negociatores, in verbo, in huiusmodi. ff. de iure immunitat.

Redit ad priuilegia filiorum.

Et uxorum.

112 ¶ Aut (vt ad illos redeamus) competit priuilegium ratione officij publici, & tunc nõ competit liberis post mortem parentum, & ita intelliguntur. ll. contrariæ: Aut deniq; conceditur priuilegium ratione necessitatis, & tunc ad filios non competit, mortuis parentibus, cùm nec illis viuis competat. l. in filiis C. de decurionib. libr. 10. & l. vlti. C. qui morbo se excusant, eod. lib.

113 ¶ Verùm aliter distinguit vir recentioris quidem ætatis, sed quem nõ immeritò multis antiquioribus æquare possumus, is est Franci. Ripa in l. ex facto, col. 3. num. 12. ff. de vulga. & pupil. substit. nam aut, inquit, priuilegium parentum conceditur filiis, ea ratione, ne dehonestetur dignitas ipsorum parentum, & tunc cessat mortuis parẽtibus. Aut ea tantùm ratione, quòd sunt filij, & tunc non cessat, & ita dicit esse intelligenda iura vtrinque allegata.

De eadem re.

114 ¶ FICTIONIS causa cessante, cessat & fictio. ideo cessante æquitate, quæ semper causa est fictionis l. postliminium, in prin. ff. de capt. & postl. reuers. cessat & ipsa fictio. l. qui in vtero ff. de stat. homi. & l. Vranius, versic. sed cùm duo, & l. si debitori. ff. de fideiussor. & l. stichum, §. aditio. ff. de solutio. Et ita per ea iura voluit Bar. qui ea scienter declarat, in l. si is qui pro emptore, col. 3. versi. ad solutionem igitur, & pleniùs col. 23. quæ est in vlt. char. versi. sextò principaliter, & ibi quoque Imol. col. pe. versi. circa quartum, & Iaso char. pen. nu. 384. quartò principaliter quæritur, ff. de vsucapi. Quibus adde l. denique, & l. nec vtilem, ff. ex quib. causis maior. quibus probatur, nũquam fictionem habere locum, nisi subsit æquitas.

Fictionis causa cessante, cessat fictio.

Furore cessante, cessat quod ob eũ factũ est.

Furore cessante, cessat effectus illius.

Substitutio exemplaris facta ob furorem cessat cessãte furore.

115 ¶ FVROR E cessãte, cessat quod ob eũ factũ est, verbi gratia, si cesset furor ob quẽ facta est substitutio exẽplaris, cessat ipsa substitutio, l. humanitatis, C. de impub. & aliis substitut. & §. qua ratione, Instit. de pupill. substitu. An autem ita cesset, vt nõ reuiuiscat redeunte furore, videbis apud Bar. in l. ex facto, colum. pen. versi. quæro quid si furiosus, & ibi Imol. & Alex. ff. de vulg. & pupil. & Deci. in d. l. humanitatis, col. pen. nulti.

An reuiuiscat redeunte furore.

BIU Cujas

Curatio data ob furorẽ cessat cessante furore. 116 Gratiæ causa cessante cessat gratia.

nul.versi.septimò noto,quòd si mente captus.Similiter quoque videmus cessare curationem ob furorem datam cessante furore l.1.ff.de cura.furios.& l.pe.C.eod.

G

¶GRATIAE causa cessante,cessat gratia,Pan.in c.super literis,col.6.versic.quò ad tertiam regulam,ad fi.illius versi.& ibi quoque Augu.Bero.ad fi.de rescri. per tex. in d.c.generaliter,C.de episc.& cleri.Quin addit de hoc Bero.meliorem vt ipse dicit tex.in c.suggestum,de deci.Hincq; illud assumit,quòd multomagis debet cessare gratia,si causa eius expressa fuit falsa,etiam per ignorantiã: quia vt subdit Bero. fortius est impedimentũ ac initio consistens,quàm ex post facto superueniens,l.patre furioso ff.de his qui sunt sui vel ali.iur.& §.furiosum,Inst.quib.nõ est permis.face.testa.

I

117 Immunitatis causa cessante, cessat immunitas

¶IMMVNITATIS causa cessante cessat immunitas l.semper,§. negotiatores, ff.de iure immuta.cũ aliis multis cõcor.adductis per Io.And.qui id voluit, in c.decet, col.1.versi.aliqui ex supradictis,de reg.iur.lib.6.in Mercuria.Et ad hoc facit,quod suprà dixi de excusationis causa cessãte,& quod dicã infrà in priuilegij causa cessante.

118 Impedimenti causa cessante cessat impedimentum.

¶IMPEDIMENTI causa cessante,cessat quod ob ipsum impedimẽtũ cõstitutũ est,id enim probat tex.in l.& si cõtra,& ibi Bal.& Saly.C.de nup.quẽ tex.ad hoc expẽdit Cy.in l.nõ dubiũ,col.3.in 8.oppositio.C.de legi.Et tex.in c.post trãslationẽ,ibi, ægritudinis impedimẽto cessante,de renũciat.ex quo omnes doctor.ibi, & vbiq; illud assumunt,q; cessante causa cessat effectus.Et voluit etiã expresse Bal. in l. si ob turpẽ, in 2.lectura,per eum tex.ff.de cõdict.ob turpẽ caus.& ex recentioribus Marcus Mantua.cõ.161.viso processu præsentis causæ,paulò ante fi.& ante hos Io.And. post alios antiquiores in c.si postquam,col.2.versi.in contrariũ cùm à principio,de elect.lib. 6.

119 Infamiæ causa cessante cessat effectus illius.

¶INFAMIAE causa cessante cessat & effectus illius,vt liquidò patet ex illo exemplo,quod ex Iac.But.& Bal.adduximus suprà,in banni cessante causa,vbi videre poteris,ne hìc iterum repetamus.vide tamen infrà in 12.limit.nu.11.

120 Institutiõis causa cessante, cessat institutio. Adoptione cessante,cessat institutio ob eã facta.

¶INSTITVTIONIS causa cessante cessat institutio.puta,si cesset adoptio,ob quã institutio facta est,cessat & ipsa institutio,vt multis probat Hier.Grat.cons.124. cuius hoc exordium,cùm hæc causa,col.2.versi.nec potest etiã vt extraneus,lib.1.vbi loquitur de eo,qui cùm putaretur fuisse legitimè adoptatus,ideo fuerat hæres institutus,& nihil aliud allegat,quàm illud generale nostræ regulæ, q; cessante causa cessat effectus.Sed de illa Hieronymi est casus expressus.in l.si ea quam. C. de fideicom. id quoque latè tenuit Angelus.

121 Institutio filij aut fratris putatiui nõ ualet. Siue institutũ erret in facto, siue in iure.

¶Nam nec valet institutio facta de filio,aut fratre putatiuo,cùm verè non esset: siue instituens errauerit in facto,l.si pater,C.de hær.instit.siue in iure,l.nec apud,eo. tit.& vtrobiq; doctor.vtpote cùm cesset causa eius institutionis.Et id quoque procedere etiam in donatione inter viuos illis facta vt talibus,cũ non essent,voluerunt Bal.Ale. Corn.& Iaco.à S.Georg.in d.l.nec apud,per l.cùm hic status,§ si quis sponsam, ff. de dona.inter vir.& vxo.Quãuis Pet.Cy.& Ang.cõtrarium tenuerunt in d.l.nec apud.

122 Filij naturalis nõ legitimè legitimati,institutio nõ ualet.

¶Sed & per eã l.cũ apud,respõdit Raph.Fulg.con.23.Engelbertus,col.vl.versi.ad fecũdum apparet,non valere institutionẽ filij naturalis,qui putabatur legitimè legitimatus,cùm eius legitimatio nõ valeret.quod & idẽ voluit Pau.Ca.in l.eã quã,col.2.ver. & per istã l.C.de fideicõ.per eũ tex.secundũ lectu.Azon.& ita dicit se aliàs cõsuluisse, & sequuntur cæteri recentiores,ibi,& Dec.qui tamen nonnihil nutat,consi.166.viso themate,col.2.versi.sed prædictis,& iterũ col.4.versi.secũdò principaliter,& col.seq. versi.& ita requisitus.& asseuerantiùs con.288.quæritur in effectu.col.2.versi. secũdò alia ratione,& consi.453.consultum fuit.in fi.& ad hoc quoque est tex.in l. neq; professio & ibi no.C.de testa.Et vide infrà in substitutionis causa cessante.

123 Interdictionis cã cessante,cessat interdictio.

¶INTERDICTIONIS causa cessante,cessat interdictio,nam si interdictum bonis fuerit prodigo ob prodigalitatem,si is ad frugalitatem redierit, cessat interdictio,l.1.ff.de cur.fur.Ita vt non sit opus sententia,quæ id aliter declaret,vt satis ostendunt verba illius l.quæ sunt eiusmodi,ipso iure desinunt esse.Et ita voluit Pet.à Bel. Pert.in l.is cui bonis,& ibi Fran.Rip.col.vlt.ver.iuxta prædicta dubitatur.ff.de verb. obli.Cy.in l.2.post medium C.quando prouoc.non est necesse.Bal.in d.l.1.ad fi.ff. de cura.fur.qui & antè,videlicet col.1.versi.sed hoc quæro vnum,reddit rationem diuersitatis

BIU Cujas

sitatis quare id fiat, vt cesset interdictio sine declaratione iudicis, cùm interdictio nõ fiat ipso iure etiã verè prodigo. & Guid. Pap. nõ obscurè cõ. 169. prouisio de curatore.

124 ¶ Sed hoc velim intelligas, cùm pater, aut frater errabat in iure, vel facto, putans illos institutos esse veros filios, aut legitimè legitimatos, siue adoptatos. Nam si non erret, sed sciat illos nec esse veros filios, valet institutio de illis facta, licèt eos ita simpliciter appellet, vt voluit Pau. Cast. in d. l. neque professio. & ibi Ias. col. 2. versi. limita tamen stum tex. C. de testa. ita intelligentes tex. l. 1. §. Pomponius. ff. de carb. edict. & l. nemo. 1. 1. ff. de hæred. insti. In dubio autem si eos quis vocet filios aut fratres præsumitur errare ꝓpter eiusmodi appellationẽ, vt voluit gl. in l. nemo. §. 1. & ibi Bar. ff. de hęr. inst.

125 ¶ Quod tamen plerique intelligũt (id enim volui obiter dicere, ne tu lector amãtissime decipiaris) cùm notorium est prodigalitatem illã, ob quam interdictio facta fuit, cessare: alioquin enim necessariam esse sententiam, quæ id declaret. Ita enim voluerunt Iac. Are. Bar. Paul. Ca. Alex. & propè omnes in d. l. is cui bonis. ff. de verb. obliga. idem Bar. in l. de ætate, in vlti. quæst. 1. partis, ff. de minor. Sed hoc non admittit Bald. in d. l. 1. ad fi. de cura. furio. nam cessat, ait, causa impediens, nec requiro plusquam lex ibi requirit, quæ solùm exigit quòd sanos mores recuperauerit, nec aliter requirit ꝙ sit notorium, vel declaratum.

An tamen necesse sit id notorium esse.

L

126 ¶ LEGATI causa cessante, cessat & ipsum legatum, l. qui tutelam, in prin. ff. de testa. tut. & l. tutor petitus, §. 1. ff. de excus. tuto. & l. etiam si partis. ff. de leg. 1. vbi qui à tutela à testatore mandata se excusat, perdit legatum quod ei testator ob causam tuitionis reliquerat, vtpote cessante causa huius legati: quod secus est si non contemplatione tuitionis legatum relictum fuisset, vt ibi no. in eisdem locis. Vide tamen Bart. in l. demonstratio, §. quod autem, col. vlt. in 8. quæstio. ff. de condit. & demon. facientẽ discrimen inter causam legati & rationem eiusdem, vt ibi videre poteris.

Legati causa cessante, cessat legatum. Tutelam à testatore mandatam recusans perdit legatũ ab eo factum.

127 ¶ Et huc quoque pertinet ꝙ cùm legatum non nisi ob amicitiam vel meritum fieri soleat l. nec adiecit, ff. pro socio. Certè si post legatum factum interuenerint non leues inimicitiæ, legatum reuocatum esse censetur, ꝙ si iterum in amicitiam redierint, legatum redintegratur l. 3. §. vlti. cum l. seq. & l. ex parte. ff. de adi. leg. & l. si inimicitiæ, ff. de his quib. vt indig. Quid autem si inimicitiæ culpa testatoris interuenerint, an & id procedat, vt id obiter dicam, vide Roma. sing. 196. tu habes quod propter.

Legatũ ob nõ leues inimicitias reuocatur. Quid si inimicitiæ culpa testatoris interuenerunt.

128 ¶ LEGITIMATIONIS causa cessante cessat legitimatio, verbi gratia, quispiã nullos habẽs filios legitimos fecit legitimari filios suos naturales, deinde ei nati sunt legitimi, certè cessante causa, ob quam ea legitimatio facta fuerat, scilicet ob defectũ legitimorum, cessat & ipsa legitimatio, saltẽ quantũ ad effectũ succedendi, vt hac ipsa ratione voluit Dy. in l. ex facto, in prin. per eũ tex. ff. de vulg. & pupil. substi. Guil. Cu. Albe. & Pau. Cast. in l. tale pactũ, §. vlt. ff. de pact. idem Guil. in l. 1. C. de natural. libe. Guid. Suza. in l. humilem, C. de incest. nup. Io. And. in addit. Specu. tit. de successio. ab intest. §. 1. versi. sed ex facto. Oldr. con. 247. factũ tale est, in 1. dubio. Bal. in l. 2. ad fi. C. si in frau. patr. & in c. innotuit, col. 3. ver. sed nũquid legitimatio, de elec. Ang. in l. Gallus, §. & quid si tantũ, col. pen. versi. sed adde hoc esse verũ. ff. de lib. & posth. Paul. Ca. & Philip. Corn. in l. si te parẽs. C. de suis & leg. & idẽ Pau. cõ. 22. visis omnibus, col. 1. li. 2. Barb. in repe. l. cùm acutissimi, col. 4. versi. facit quod pulchrè, C. de fideic. & Bened. in repet. c. Raynutius, in verbo, & vxorẽ nomine Adelasiam, nu. 186. de testam.

Legitimationis causa cessãte an cesset legitimatio.

129 ¶ Sed hæc res non admodũ certa est, quãdo sunt multi, & maiori quidẽ numero, qui contrariũ tenẽt, multis subnixi rationibus, vt videre poteris in mea rep. l. si vnquã, in verbo, donatione largitus, in 16. quæst. C. de reuoc. don. vbi eã quęstionẽ latissimè tracto. illíncq; poteris depromere quæ tibi necessaria videbũtur, ne hoc iterum inculcẽ.

De eadem re.

130 ¶ LEGIS causa siue ratione (vtrunq; enim nostri in hac re vt alibi diximus confundunt, quamuis alij eas disseparant) cessante, cessat & ipsa lex, l. adigere, §. quamuis, ff. de iure patr. & l. quod dictũ, ff. de pact. & ibi Bar. & Ang. qui eam l. ita summant, vt diximus in prin. huius versi. & eũ tex. ad hoc dicit notat. Nico. Eueral. in locis legalib. in loco à cessatione rationis. Et ad hoc quoq; allegatur l. ita autẽ, ff. de admi. tut. & l. illud, ff. ad le. Aquil. & l. 1. §. hoc interdictum, ff. de fonte. & l. vlt. vbi Raph. Fulg. id no. in 1. no. C. de edic. diui Adri. tol. & l. 1. C. de libe. præteri. & clemẽ. 1. & ibi Cardi. Flor. col.

Legis ratione cessante, an cesset lex.

BIU Cujas

1.in 10.no.de iudi.Et voluit gl.in l.cùm tale,§.falsam causam legato,in verbo, nõ cohæret.ff.de conditio.& demonst.Bar.in l.demonstratio,§.quod autẽ,in 8.quæst.ff.eo. tit.& in l.2.§.vlt.col.vlt.ver.tertio sumitur.ff.de donat.& in extrauag.ad reprimẽdũ, in verbo,ne ex eorum absentia,in fi.Bal.in c.1.§.& quia vidimus,col.pe.versic. modò quæritur quæ est ratio,tit.qui feu.dare possunt,Ange.in rep.l.si certis annis,col.5.ver si.alij autem dixerunt,C.de pactis,vbi loquitur in casu.l.1.C.de fideicom.Imol. in l. si filius qui,col.5.vers.secundus est effectus.ff.de vulg.& pu.substit.& do.vbique.

131 ¶Vt è diuerso cessante lege cessat & eius ratio,l.si verò,§.de viro,ff.sol.matr.& l.1.in prin.C.de Lat.lib.tollen.& voluit Bal.in c.etsi Christus,paulò ante fi.ibi, adde cõtrà ꝙ cessante,de iureiu.De quo tamẽ vide gl.no.in c.nouit,in verbo,quicũq;,de iudiciis.

Cessante lege, cessat eius ratio.

132 ¶Ex quo & illud consequẽs fit,vt correcta ratione legis,lex ipsa correcta esse censeatur,vt voluit gl.in l.1.in prin.in verbo,prouidẽtia,& ibi Alex.in addi.Bar.in prin. ff. de legit.tutorib.& in l.1.C.eo.tit.ex quibus locis patet quòd licèt olim agnati præferebãtur cognatis in tutela,quãuis essent remotiores gradu,tamẽ hodie secus est: quia id olim fiebat ea ratione,quòd agnati præferebantur cognatis in successione. & eadẽ ratione in tutela l.quòd tutela,ff.de reg.iu.Sed hodiè quò ad successionem sublata est differentia agnationis & cognationis,auth.in successione,C.de suis & legit. & auth. defuncto,C.ad SC.Tertullia.& auth.post fratres,C.de legit.hæred.& sic correcta est ratio legis circa tutelas,ideo etiam correcta est dispositio.Et ad eam rationem bene facit tex.in authen.sicut,C.eo.tit.de leg.tut.

Corecta ratione legis, ipsa lex correcta esse censetur.

133 ¶Sed & id quod diximus,vt lex correcta sit,ratione eius correcta,probat alia gl. in l. 1.§.filiusfa.qui est 1.in gl.vlt.versi.item nunquid poterit,ff.de donat.causa mort. quã ad hoc expendit Iaco.Butrig.in l.2.C.de condi.ob cauſ.licèt Imo.& Roma.in eo ipso §.1.dicant eam gl.id non probare,sed aliud de quo dicemus in alio loco.Et id quoque probat alia item gl.in l.1.in prin.in glo.1.ad fi.ff.de coniungen.cum emancip.liber.Et alia denique glo.in l.2.in princ.in verbo,filio præcedente,ibi, item quod de adoptione.ff.de vulg.& pupil.substit.

De eadem re.

134 ¶Et voluerunt etiam Bal.con.179.quædam domina Catharina,paulò post medium, ibi,nõ obstat l. Titia,li.1.dũ dicit,quòd correcta ratione legis,correcta est ipsius legis substantia.Saly.in auth.ingressi,col.2.versi.item no.ꝙ lege correcta,C.de sacrosc.eccl. & in l.vt liberis,in fi.C.de collatio.& in l.vlt.in fi.C.de legit.hæred.Imo. in c. dotalẽ, col.2.versi.sed certè hæc ratio.ff.solu.matri.& in l.si verò.§.de viro, col.3. versi. aut erat vnica ratio,ff.eo.tit.vbi illã primam gl.facit singularẽ.& in d.l.2.col.3.ver. sed tu potes tenere,ff.de vulg.& pup.& idẽ Imo.& Rom.qui id latè tractãt post alios in l.2. §.vlt.ille col.3.versi.vltimò adde:hic col.1.vers.quintò in quantũ,ff.de dona.idẽ Imo. in c.post translationẽ,col.9.versi.potest dubitari an correcta,de renunc. Alex.qui illã quoque gl.dicit reputari singularem,in l.si conuenerit,col.4.vers.nec obstat ratio. ff. de re iudi.& in d.l.quod dicitur,col.8.versi.vnde videtur recidere.ff.de verb.obl. & in l.1.col.3.versi.vnum tamen not.ff.sol.matr.vbi & illam gl.dicit sing. Paris à Puteo in tractatu Syndicatus,in verbo,cõtra officiales,& in verbo,qui semel ostẽsa Fely.in c.1. col.6.versi.non sic ecõtrario.& ibi Decius in priori lectura,id intelligens in ratione siue causa finali,in 4.col.versi.tertia conclusio,& ibi Augusti.Bero.colũ.18.nu.86.de constit.& ipse Fely.in c.vlt.col.vlt.de rescri.& in c.quanto,col.vlt.versi.limita tamen vt non fiat,de iudi.& in c.tua nos,col.2.versi.similiter videmus,de iureiu.& Ias.in d. l.quod dictum.col.1.ff.de pact.& in l.si quis filiũ,col.pen.versi.cogita tamen,C.de inoffi.test.& in l.posthumæ,col.5.versi.& pro ista sententia,C.de bon.possess.contra tabu.Fran.Cur.iunior con.12.videtur prima consideratione,col.3.nu. 10.Io. Crota. in l.si constante,col.40.versi.secunda conclusio.ff.solu.matrim.Augusti.Bero in c. quæ in ecclesiarum,char.vlti.nu.189.de constitutionibus.Syluester Aldobrandinus in §. serui autem, versi.sed tunc quæro.instit.de iure perso.

De eadem re.

135 ¶Et hæc est communis opi.& verior,licèt contrarium tenere videatur Io.And. in d. c.post translationem.& Iac.Butrig.in d.l.2.C.de condic.ob cauſ.per gl.in l.qui in potestate,ff.de test.& in l.tã is,§.1.ff.de dona.cau.mor.& in l.meminimus.C.de legit.hæredi.& Bal.in l.1.col.1.versi.no.quòd lex remanet per eum tex.C.de cadu. tollen. & in tract.substitutionis pupillaris,col.3.versi.quæro vltra alios,vbi & ad hoc allegat gl.in

l.si sus

BIU Cujas

l.si suspecta,§.quoniam fœmina,ff.de inoffic.testam.Et voluit quoque Franc.Aret. in d.l.2.colum.5.versic.tu autem aduerte,ff.de vulga.& pupill.substi.& Philip.Dec.in d. l.posthumo,colum.5.versi.rationes istæ efficaces,C.de bono.posses.contra tab. vt nihil omnino sit in iure nostro non controuersum,vt aliàs sæpius à nobis dictum est. Sed illis glos.satis respondent ij qui sunt prioris sententiæ,præsertim Rom.in d.l.2.§. vlt.ff.de donati.

136 ¶Nec nobis deest in priorem illam sententiam legum autoritas,nam ad hoc citatur text.in l.generali,iuncta authen.ingressi,quæ illam confestim sequitur, C. de sacrosanct.eccles.nam per d.l.generali,permittebatur monachis testari, quia bona per ingressum non transferebantur in monasterium:sed cùm postea ea ratio correcta fuerit,nempe cùm bona ingressi transferantur in monasterium,correcta quoque fuit lex dans facultatem testandi,per d.authen.ingressi,vbi id no.Saly.vt iam suprà diximus. Et citatur quoque l.placet,C.eo.titu.iuncta l.1.C.de indictio.libr. 10. nam per eam l. priorem,qui excusabantur ab extraordinariis muneribus,excusabantur ab indicto, quia id erat extraordinarium,sed cùm postea factum fuit ordinarium,per d.l.1. & sic correcta fuit illa prioris legis ratio,& ea quoque in hoc correcta fuit, per d.l.1. Et l.1. in princip.ff.de colla.bonor.& l.ea demum,& l.si emancipati.C.de collatio.iuncta l.vlti.C.eo.tit.nam primis illis legibus,emancipati omnia suis conferebant,propter iniuriam,quam eis faciebant:sed cùm postea emancipati fuerunt à iure ciuili cogniti, solùm profectitia suis conferunt,quia iniuriari suis non dicuntur,per d.l.vlt. Ita enim ea iura declarat Salyc.in d.authen.ingressi.Et citatur item c.miramur.cum gl.de seruis non ordinan.iuncto c.à multis,de ætat.& qualit.Ex quibus patent quòd constitutio loquens de subdiaconatu tanquam de ordine non sacro,quia tunc etiam non sacer ordo erat,correcta censetur ea etiam ratione correcta,quia is ordo nouis constitutionibus sacer factus fuit. *De eadem re.*

¶De quo tamen vide Francis.Aret.in d.l.2.col.5.vbi suprà,ff.de vulg.& pupil.substit. *De eadem re.*
137 vbi docet hæc postrema iura nihil ad id facere ad quod citantur.Nisi intelligas,quãdo lex specialiter disponeret super vno,ita vt certum esset verba complecti personã vel casum,in quo ratio legis corrigitur,& tunc potest habere locum tex.in d.c. à multis,qui videtur velle quòd requiratur contraria constitutio reuocans priorem.& hoc inquit,fortasse verius est & videtur probari in d.l.1.in prin.vbi id not.Bald.C. de caduc.tollen.& facit optimè quòd not.glo.in l.liberos,in §.1.ff.de capit.diminu. Sed & id(vt ille subdit)intelligendum,vt scilicet correcta ratione legis intelligatur lex correcta,quando legis ratio corrigeretur generaliter:secus si in vno casu tantum ex multis quos lex complectitur,deficeret siue corrigeretur ratio.per no.à Bar.in l.cùm hi,§. eam autem,ff.de transact.& optimum tex.in l.1.in fi.ff.de minorib.

¶Horum autem omnium quæ in princ.huius c.diximus.in promptu ratio est, nam *Ratio legis est*
138 legis ratio est mens legis,vt voluit Dyn.in c.vlt.ad fi.de regul.iur. libr.6.& Cyn. in l. *mens ipsius.*
non dubium,col.vlti.versi.primò quæro,& ibi clariùs Bar.col.2.versi.secundum dubium est,& Bald.colum.3.versi.sequitur videre de tertio,ibi, secundò quando ratio, C.de legib.Bart.in l.cùm mulier,in princi.& ibi quoque Bald.Imol.Rapha.Co.Paul. Castr.ad fi.Alex.col.1.in 5.no.omnes per eum text.ff.solu.matrimo.Bal.in l.1.col.pen. versi.item an cessatio.ff.eod.titul.vbi de hoc dicit esse meliorem text.totius iuris in l. scire oportet,§.aliud autem,vers.sed & si maximè,ibi,mens legislatoris,ff.de excusat. *Et medulla ipsius.*
tuto.vbi & hoc ex eo tex.not.ipse Bal.& rursum idem Bal.in l.1.col.vlt.in princ. ff. si cert.pet.vbi dicit,quòd ratio est mens & medulla ipsius statuti, & in l.2. in fin. & ibi Imo.colum.2.versicu.nec obstat,quòd remanet,ff.de dona.& in l.maximum vitium, colum.3.versi.præterea istud statutum,C.de liber.præterit.& in l.1.colum.2.versicul. pone alium casum,C.de interdict.& in l.1.colum.2.versicul.ex quibus concludo, C. quæ sit longa consuetu.& in c.post translationem,colum.2.versicu.quæro vtrùm cessante,de renunciat.& consil.2.verba statuti,libro 1.vbi dicit tria hæc vnum & idem operari,scilicet verbum,rationem,& mentem.& consilio 199.in causa ista, circa medium lib.3.& consil.433.domina Ioanna,colum.2.versi.est vltimò considerandum, eo.lib.3.& inter consil.Ange.con.281.Martinus Io.de Florentia,colum.1.& ipse Angel.con.211.in volumine statutorum,colum.2.versi.nec obstat huic decisioni. & Fe-

BIU Cujas

der.Senen.consil.4.testator in vltima voluntate, circa medium.Pet. Anc.in repe. cap.1.char.14.in patuis, versic.circa tertium casum, de consuetud.Card. Floren.in hoc confundens causam, & rationem, in cap.si quando, ad fin.de rescript..vbi dicit mentem legis & rationem idem esse, ideóque rationem seu causam legis esse ipsam legem. & Raph.Fulgo.consi.78.suppositio statuto tenoris, col.2. versic.igitur & in nepote.Corne.consi.193.placet, in prin.lib.1.& consi.29.in præsenti consultatione, col.2.ver.& pro certo videtur,li.3.& con. 90.scrupulósa videtur, post princ.eo.lib.3.

139 *Ratio est anima legis.*

¶Et ratio seu mens legis est sicut anima, & verbum sicut corpus siue superficies, vt scribit Bal.in l.si quis seruo, col.vlti.versic.ex his apparet, C.de furt.& vt tradit idē Bald.in l.vlti.in 15.quæstio. C.de hæred.instituend.ratio est anima ipsius scripturæ. & in authent.post fratres, la 2.versi.item frater, C.de legit. hæred. quòd ratio legis debet attendi, tanquam virtus intrinseca legis, & tanquam genus prædicans de suis singulis speciebus,vt not.in §. 1. Instit.de leg. patronor.tut.& in c.1.§.& quia vidimus, col.antepen.versi.extra quæritur,tit.qui feud.da.possi.dicit quòd essentia legis vel statuti consistit in mente statuentium.& in c.dilectus,le 1.col. 1.versi. item nota quòd appellatione,de rescrip.quòd sicut sententia vel statutum inducit dispositionē, ita ratio statuti,l.emptor, §.vlt.ff.de rei vendicat.quia ratio(inquit)ius facit.& consi. 275.quod pro regula,col.3.versicu.si autem ratio,lib.2.quod ratio legis siue consuetudinis seruari debet tanquam anima & spiritus eius.Panor.in c.nihil,col.5. nec obstat si dicatur, de ele.quòd sic se habet ratio legis ad verba legis, sicut anima ad corpus:vnde sicut anima dominatur corpori, ita ratio verbis. quod & idem ipse dicit, consil.1.facti contingentia talis est, quidam A.contraxit, col.3.versic.vltimò adduco pulchrum,lib.1.& consil.75.quidam decessit,col.4.versi.& ex his coniecturis. eo.lib. 1.Roma.in l.2.§.vlti & versic.non obstat quod dicit, ff.de donatio.& Maria. Soc. Senior consil.30.quamuis ex his, col. 3.versic.quare cum præfatum, lib.1.& consil. 35.circa prædictam consultationem, col.2.versic.& quamuis hæc ratio, eod.lib.1.& Bartho.Soci.eius filius consil.241.circa primam difficultatem, col.12.versic. præterea & tertiò, lib.2.vbi dicit quòd spiritus & anima statuti, est ratio illius, Alexan. consil.52.circa hanc dubitationem, col.3.versicu.præterea faciat, lib.3.& Francis. Curt.Senior, consil.9.Ticinensi statuto, col. 9.versic.quia verba statutorum.vbi dicit,quòd ratio statuti est anima ipsius.& consil.45. statuto & consuetudine, col.6. versi.quia mens,vbi & illud quoque dicit quòd mens & ratio est sicut anima, & verba sicut corpus & superficies.& Fely.in c.tua nos,col.2.

Essentia legis in mente.
Ratio inducit dispositionem.
Ratio ius facit.
Ratio uerbis dominatur.

140 *Ratio legis est ipsa lex.*

¶Súntque multi qui dicunt mentem & rationem legis esse legem ipsam, vt non obscurè voluit glos.in l.2.in verbo, rationem vel legem, paulò post princip. C.quæ sit longa consuetud.Bald.consil.467.de iure communi, in fin.lib.2.per not.in l.cùm tale.§.pen.ff.de condit.& demonstrat. Angel.in l.prætor ait,§.1.versi.conclude ergo, vbi dicit mentem & rationem legis ab ipsa lege non differre,per l.credēdum,in prin. ff.qui pet.tut. Panor.in c.vlt.col.3.versi.nec ex hoc dicas, de rescrip.& in c.2.col. pen. versi.item mens,de præbend.& in c.1.col.4.versi.quid autem si lata, de re iudica.& in c.quia plerique,col.pen.ver.ego latiùs,de immunitat.ecclesiar.& con.75. quidam decessit,col.4.versi.ex his coniecturis,lib.1.Corne.consi.15. ex quo dictus Franciscus, col.3.versi.& ratio legis,lib.1.& con.108.placet mihi,colū.2.versi.& sic ex prædictis. Philip.Dec.consi.64.cuius suprascriptio incipit,præsupponitur tempore, col.penu. versi.confirmatur prædicta conclusio,vbi etiam multa ex superioribus tradit.& Docto.vbique.vt tamen non omittamus quod dicit glo.in §.gibbosus,in verbo, faciem, 49.distincti.rationem esse cordis faciem.

Ratio cordis facies.

141 *Quod ex mēte & ratiōe est,non ex extensione est. Ex mente cōpetit directa.*

¶Hincq; pleriq; illud assumūt,id q̄ venit ex mēte & ratiōe legis,ex ipsa lege & nō ex extēsione venire,ita vt ex ea cōpetat directa actio,per l.nominis & rei, §.verbū ex legibus,ff.de verb.sig.& l.1.ff.vti possidet.& ibi Cy.de quo per Bar.in l.3.in prin.ff.de legit.tut.& in l.curator,col.1.ver.alio modo,& ibi quoq; alios,maximè Ale.qui multos alios citat,C.de ne.ge.Ra.Ful.Cor.& Phi.Dec.in l.bono. C.de bono.pos.secund.ta.

142 *Extēsio nō est, vbi est omnimoda ratio.*

¶Nā vbi est omnimoda ratio,ibi nō dicit nec est extēsio aut ampliatio, vt voluit gl. no.in c.1.in verbo,Italiæ,de tēpor.ordinatio. Etiámque,vt ea dicit,in pœnalibus, per c.si postquā,de election.eo lib.6.vbi cōstitutio,cupiētes,eiusdem tit.licèt sit pœnalis,

declaratur

BIU Cujas

declaratur habere locum in prouisionibus,appellationibus,& confirmationibus, de quibus ibi cautum non erat.& allegat etiam l.si postulauerit,§.idem,ff.ad leg. Iul. de adulter.& l.quædam,§.nummularios,ff.de eden. Et idem propemodum voluerunt Petr.& Cy.in l.iura non in singulas,ff.de legib.dum dicunt quòd cùm in pluribus casibus est eadem ratio,ea decidit omnes istos casus,non quidem per extensionem, sed sicut genus compræhendit omnes suas species,sic & generalis ratio diuersas species casuum.Cùm autem rationes sunt specie differentes,tamen similes, tunc est extẽsio, id est progressio de termino ad terminum per adæquationem.& iidem Petr.& Cy.in l.quòd verò contra rationem,& ibi quoque Bal.in priore lectura,col.1.versi.item verisimile est,eo.tit.idem Bald.in auth.post fratres,la 2.versi.item frater.C. de legi. hæred.Pet.Anchar.consi.112.superstite domina,colum.1. Panor.in d.cap.nulli, vbi suprà,de electio.Paul.Castr.consilio 83.præsens casus,colum.2.versicul. constat autem quòd quando,libro secundo,vbi id pulchrè declarat, cum aliis multis à me collectis in repeti.l.si vnquam,in verbo,libertis,numero 45.quorum sententia,C.de reuocan. donationibus.

Etiam in pœnalibus.

Ratio ut genus cõpræhẽdit diuersas species.

143 ¶Quæ cùm ita se habeant,ideo ratio siue causa in legibus,statutis, consuetudinibus, & aliis quibusuis dispositionibus maximè & in primis attendenda est & seruanda,vt dicit Bart.in l.contra legem,post medium.ff.de legib.autoritate Iacob.Aret.& Cyn. in l.quicunque,C.de seruis fugit & sequitur Iason in l.de quibus,col.1.versi.alij intelligunt,ff.eo.tit.de legib.& ante illos scripserat glo.in d.l.2.in verbo,rationem aut legem,C.quæ sit longa consuetu.non minùs attendi mentem siue rationem legis quàm legem ipsam,per eum tex.& l.præcedentem,& omnes vbique.sed quod præ cæteris tibi annotandũ est hoc in loco,id est quod diximus de ratione statuti & cõsuetudinis.

Ratio in primis inspicienda est.

144 ¶Proptereáque dispositio quantumcunque generalis per rationem restringitur, & è diuerso specialis per rationem generalem ampliatur. Primum probatur ex text. in l. cùm pater,§.dulcissimis,& ibi Barto.Bald.Alberi.& Pau.Castr. ff.de leg.2.& l.pater, §.fundum,& ibi Bart.ff.de lega.3.& l.adigere,§.quamuis,ff.de iure patrona.& l.ex facto,in 1.responso.ff.de vulg.& pupil.substitut. vbi & id in priuilegiis procedere probatur,& l.quod dictum,ff.de pact.ex qua Angel.ibi post princip. not.limitatam legis rationem limitare ipsam legem,& l.si is qui animo,& ibi gl.in verbo,amittere, Dyn. Albe.Ange.Paul.Cast.& Claud.Sisel.ff.de acquir.possessio.& l.cancellauerat, & ibi Barto.ff.de his quæ in testa.delen.& l.ita autem,in princ.& ibi etiam Bart.ff.de administra.tutor.& l.hæc actio,secundum vnam lecturam,ff.de calumniatorib. & l. non omnium,C.de suspect.tuto.& c.suggestum,& ibi Pan.in 2.not.Philip.Franc.& Philip.Deci.in 1.& 2.not.de appellationibus.

Ratio distingit dispositionem.

Etiam in priuilegiis.

Ratio limitata legem limitat.

145 ¶Et id item voluerunt glo.in l.1.§.hoc interdictum eandem,ff.de fonte,Bar.in l. adigere,§.quamuis,ff.de iure patrona.Bal.in l.de quibus,col.10.versicu.ad secundum, ff. de legib.& in l.si quis seruo,col.vlt.versi.ex his apparet,C.de furt.& in l.data, colum. 9.versic.item not.quòd ratio,C.qui accus.non possunt,& inter consi.Ange. con. 281. Martinus Io.de Florentia,col.1.& ipse Ange.consi.221.in volumine,versicu.nec ob. huic decisioni.& consil. 346.Titius,vt hæres, vbi id dicit procedere in dispositione legali,testamentaria,& inter viuos,per multa ex iuribus suprà allegatis, Salyc. in l.2. colum.2.versic.ideo & meritò,C.de noxal.actionib.Pet.Anchar.qui & hoc dicit procedere non solùm in legibus,sed & in contractibus,vltimis voluntatibus, & iudiciis, con.254.super primo quæsito.Raph.Fulgos.consi.99.magister,colum.vlti. vbi dicit, quòd ratio regit,id est,restringit & ampliat dispositionem.& consi.186.pro determinatione,colum.3.versicu.secundò quoniam ipsa domina. Raph.Co.consi.2.proponitur quòd Ser.Blancus,colum.1.in fin.& consil.143.Titius & Seius,Ro.consil.16.viso themate consultationis,colum.2.versi.item & quia ex dicta ratione.Paul.Ca. consil. 438.quantùm ad primum,colum.2.versi.non obstat quòd statutum,libr.2. Panor. in d.c.vlti.colum.3.vbi suprà,de rescript.& in c.secundò requiris,colum.1.in 1.no.de appellat.& in d.c.1.colum.3.versicu.& quia plerique à lege,ibi,ego latiùs,de immunitat. eccles.& in c.de vxore,colum.2.versic.sed quæro quid in abbate,de sepultur,& consi. 93.statuto ciuitatis Grossetanæ,colum.3.versicu.nam ad rationem legis,lib.1, & consil.3.nitar in præsenti causa,in 23.quæst.lib.2.& consil.58.quidam Nicolaus,colum.3.

De eadem re.

Et procedit in omnibus dispositionibus.

BIU Cujas

ver.secundò hoc videtur,eo.lib. 2.Alex.consi.75.videtur in præsenti consultatione, col.3.versi.sed hæc dispositio,lib.5.Fran. Aret.consi. 160. verum est quòd Comicus, col.3.versi.moueor primò.Soci.consi.165.visis inuestituris, col.3. versi.secundò probatur,lib.2.Feli.in c.tua nos,col.2.ver.in tex.ibi,res.de iureiuran.Franc.Cur.Senior, qui hãc dicit esse regulã infallibilem,con.9.Ticinensi statuto,col.pen.versi.concludo igitur fratrẽ.& latiùs con.81.rectè præfatus,col.2. versi.sed præmissis, & multis seq. Alter Fran.Curt.iunior,consi.12.videtur prima consideratione,col.3.num.10.

146 ¶ Et ideo ex facto respondit Angel.con.189.visa quictatione, reuocatur in dubium, quòd quantumcunque verba liberationis sint generalia,prægnantia & plenissima,si tamen causa ipsius non potest ex proprietate sermonis adoptari ad aliquam speciem debiti, illam non comprehendit. Vnde illud infert,quòd si creditor generali sermone dicit se ideo liberare debitorem,quia est sibi satisfactum vel solutum, cùm ista causa non possit conuenire obligationi conditionali,non illam comprehendit:quod dictum pro no.refert & sequitur Fran.Are.d.con.160.vbi suprà.& Philip. Dec.cõ.379. requisitus,col.2.ver.& vlteriùs ista conclus.& Paul.Paris.consi.49.Galassino,num. 43.lib.3.Etidem in hoc casu consuluit Maria.Soc.Senior,con.24.visis ac diligenter, col.4.versic.primò quia posito,& dicemus postea in liberationis causa cessante,num. 171.incip.liberationis.

Generalis liberatio facta ob satisfactionem nõ cõprehendit obligationem conditionalem.

147 ¶ Hócque illud est propemodum,quod vulgò dicimus,limitatam causam limitatum producere effectum:ad quod etiam allegari solet d. l.cancellauerat, ff.de his quæ in testa.delen.& l.cùm seruo,in prin.& ibi Bald.ff.de contrah.empt.& l. 2.& ibi etiam Bald.ff.de ser.export.& l.in ratione,§.vlt.ff.ad leg.Falci.& l.ita autem, in princip.ff. de administrat.tutor.& l.filius à patre.§. si quis ex certa.ff.de.lib.& posth.ex quo no. Rom.limitatã institutionẽ siue exhæredationem limitatum producere effectũ.& l.in agris,& ibi Alberi.ff.de acqu.rer.domi.& d.l.cùm pater,§.dulcissimis,ff.de lega.2.& l. gratuitã,§.1.ff.de præscript.verb.& l.sed si plures,aliàs est in l.qui liberis,§.ad substitutos, versicu.in arrogato,& ibi Bald.Imol.Raph. Corn.Alexand.& Iason,ff.de vulg. & pupill.substitut.& l. milites agrum,ff.de re mil.& l.age,& ibi Bald.Salic.Roma.& Iason,C.de transactio.vbi de limitata causa transactionis.& l.1.in fi.ff.de æstimat. actio.& c.de cætero,& c.ea noscitur, de senten.excom.& cap.licet, de deci. & capi. quod super his, de voto.& cap.2.& ibi Anto.post princ.de custo. eucharist.& capi. susceptum, de rescript.lib.6. glos.in clem.1.in verbo, restituat, de sequestra. possessio.& fruct.Franc.Aret.in l.qui superstitis, col.3.versic.circa tertiam limitationem. ff. de acqui. hæred. vbi loquitur de limitata causa renunciationis, post alios antiquiores ab eo citatos, & consi.84.diligenter ponderatis, col.3.versic.ex hoc primo fundamento, vbi loquitur de limitata causa æstimationis.Barb.inter consi.Alexan. consi.94. viso puncto,col.1.lib.3. vbi loquitur de limitata causa nouationis. Marian.Soci.consi.26.ex his quæ in facto, col.3.versi.postremò posito, lib. 1.vbi loquitur de limitata causa defensionis.& consi.31.prosequendo ordinem, col.pen. versic. secundò probatur, eod.lib.1.vbi loquitur de limitata causa negligentiæ.& Barptol. eius filius,consi.48.eleganter, col.2. versi.ex quibus infero, lib.3.vbi loquitur de promissione. Cor.con.299.præmittendum est quòd fratres, col. 1.lib.4.vbi loquitur de limitata causa societatis.Cepola causarum criminalium consi.68.circa primum dubium, col.1.versi.& licèt dicatur, vbi loquitur de limitata causa sententiæ. Franc. Curt.senior.consi.50.memoriæ recolendæ dux Mediolani,col.14.num.66.vbi loquitur de concessione feudi.& consi.70. Christi, &c.circa primum, col.2.num.13. vbi de inuestituræ limitata causa,quod idem propemodum est. Iason in l.si fundum per fideicommissum, col.3.versic.secundò ratio,& seq.ff.de leg.1. vbi etiam loquitur in causa limitata venditionis.Philipp.Dec.con.379. requisitus pro consilio, col.3.nu. 7.vbi loquitur de limitata causa exclusionis, & consi.394.pro vera resolutione,col. 2. versicu.quantum autem ad aliam: vbi loquitur de limitata causa substitutionis, Matthæ.Afflict.in c. Titius, col.2.nu.7.tit.si de feudo fuer.controuers.inter dom. & agna. vbi loquitur de limitata causa renunciationis, Stepha.Bertran. loquens de limitata causa cessionis, consil.1.viso consultationis themate, colum. 108. numero 105.lib.2.Hieron. Grat.respon.7 .& si satis, colum. vlt.ad fin.lib.1.vbi loquitur de limitata

Limitata causa limitatum producit effectũ.

Limitata causa renũciationis. Et æstimationis. Et nouationis. Et defensionis. Et negligẽtiæ, Et promißionis. Et societatis. Et sententiæ. Et cõcessionis feudi. Et inuestituræ Et uẽditionis Et exclusionis. Et substitutionis. Et renunciationis. Et cessionis.

BIU Cujas

limitata cauſa reuocationis.& reſpon.65.& ſi agatur,col.3.nume.31.eodem lib.1. vbi loquitur de limitata cauſa legitimationis,Paul.Pariſ.loquens in limitata cauſa abſolutionis,conſi.102.& ſi regulariter,colum.2.num.17.lib.1.& conſi. 116. circa reſolutionem,col.2.nume.8.eod.lib.1.vbi loquitur de limitata cauſa conceſsionis. & conſi. 65. viſo teſtamento, col.vlti. nume. 28. lib.2.vbi item loquitur de renunciatione.& conſi.1.redemptoris,col.pe.num.124.lib.3.vbi etiam loquitur de renunciationis cauſa.& conſi.41.Ioannes teſtator,col. penult.num.77. eod.lib.3. vbi loquitur de cauſa ſubſtitutionis,& conſi.49.Galaſsino,colum.7.nume. 41.& ſequ.eod.lib.3. vbi etiam loquitur de renunciatione,& conſi.96.quamuis prima facie, colum.2.nume.12.eod. lib.3.vbi de cauſa commiſsionis.

Et reuocationis.
Et legitimationis.
Et abſolutionis.
Et cõceſsionis.
Item renunciationis.
Et iterũ ſubſtitutionis.
Et cõmuſsionis.
De iiſdem rebus collectum.

148 ¶ Quibus adde alia multa in eandem ſententiam collecta à Felino, in c. cùm ordinem,col.4.verſi.limitata cauſa,& ſequ.per 3.col.de reſcript. & in c. poſt ceſsionem, col.2.verſi.amplia primo,de probat.& in c.Petrus,colum.3. verſic. ſecundò declara, de homici.& Iaſon,qui multa accipit ab eo,nec tamen eum nominat, in d.l.age, in 2. no.C.de tranſactio.

149 ¶ Hincque etiam illud fit,quod tradit Bal. in rub.ff.ſi cert.pet.col.1.verſic.& dicto de cauſa,quòd per cauſam agnoſcimus effectum,& è diuerſo effectum per cauſam. Cui conſimile eſt quod ſcribit Car.Flor.in c.cum dilecti,col.1.verſic.& nota arg.de accuſat.quòd talis cenſetur effectus qualis eſt cauſa,& quòd valet argu.à deſtructione cauſæ ad deſtructionem effectus,& è diuerſo.Matth.Afflict.qui alios citat in conſtit. Sicil.incip.ſi quis aliquem,col.3.in 5.quæſtio.in fi.

Per cauſam effectũ agnoſcimus, & è diuerſo.
Effectus talis cẽſetur qualis cauſa.
Ar. à deſtructione cauſæ ad deſtructionem effectus, & cõtrà.

150 ¶ Igitur(vt repetamus)generalis diſpoſitio reſtringitur per limites rationis. Quod tamen nõ.intellige,vt non procedat in ratione,quæ ſola præſumptione innitur,quia per eam rationem non reſtringeretur generalis diſpoſitio legis vel ſtatuti,vt ſcienter voluit,& ex facto reſpondit Bal.conſi.250.cuius exordium eſt,in quæſtione domini Milani,col.vlt.paulò ante fi.lib.1.per not.à Iaco.& Oldra.in lib.1.ff.ſolut.matri. quod & nos dicemus infra in 29.limitatione.

Ratio quæ ex ſola præſumptione eſt, non reſtringit.

151 ¶ Intellige ſecundò ſecundum diſtinctionem Bartol.in l.non dubium,colum.2.verſi. ſecundò quæro,ibi,& ideo aduerte.C.de legib.Si quis,inquit,vult reſtringere legem ob defectum rationis, aut propter aliam ſuccedentem æquitatem, & tunc ſi vult reſtringere,non licet,& ita loquitur l.proſpexit,ff.qui & à quibus. Si verò vult reſtringere,ne aliquis indebitè lucretur,& id quidem licet,l.vt gradatim,ff.de muneribus & honoribus,& l.1.C.de ſacroſanct.eccleſi.Si verò vult reſtringere, ne aliquis patiatur damnum,& poteſt,& ita loquitur l.adigere,§.quamuis,ff.de iure patronat.Et eam diſtinctionem ſequitur Corne. conſi.193. placet mihi, col.1.verſi. & ideo vbi, lib.1.ſecundum id intelligens quod dicitur, ceſſante ratione legis ceſſare legem. & conſi. 239.pro deciſione,colum.4.in literis o,& p,eodem lib. Et idem propemodum voluit ipſe Barto.in dicta l.proſpexit. & in dicta l.adigere,§.quamuis,& in l.omnes populi,col.18.verſicu.ſecundò quæro an ſtatuta,ff.de legib.& Bald.in d.l.non dubium, col.2.verſi.ſequitur videre de interpretatione,& Imol.in l.ſi verò,§.de viro, colum. 2.verſicu.circa primum conclude.ff.ſolut.matrimo.vbi id dicit procedere, etiam ſi ratio eſſet expreſſa in lege,per text.in clemen.1.iuncta gloſ.de electio.& idem Imo.in l.vbi purè,§.1.in fi.ff.ad S C.Trebel.Maria.Soci.con.1.in caſu ſuprà narrato,col. vlt. lib.1.& Fely.in c.ſi quando,col.8.verſi.ſed videtur mirabilis,de reſcriptis.

Declaratio eius quod dictũ eſt rationẽ legis eam reſtringere.

152 ¶ At hoc minimè placet Salyce.in l.2.colum.1. verſicu. alij vt Barto. C. de noxal.actionib.vbi dicit hæc Barto.verba non ſibi videri eſſe perfecta, tùm quia non videtur debere fieri reſtrictio aliquo caſu, quo reſtringendo, ſtatutum ad iniquitatem, vel abſurditatem deducatur,l.non abſurdum,ff.de bon. libertor. tùm quia in dicta l. proſpexit,non reſtringitur diſpoſitio ea ratione, ne lucro libertatis indebitè priuetur,ſed ſolùm ea ratione,quia lex ſic ſcripta eſt:tùm quia ſi fallit in l.penult. §.1.ff.de rit.nupt.quæ ad idem allegatur,vt d.l.proſpexit,à ratione fallentiæ debet ſumi diſcretio rei,& non à dicto.

De eadem re.

153 ¶ Ideóq; ipſe Saly.hãc rẽ latiùs tractat,nã aut,inquit,ſtatutũ generaliter vel indefinitè loquens habet rationẽ ſcriptã ſecum annexam, & tunc ſecundum illam rationem debet reſtringi,per d.l.adigere.§.quamuis.Ratio enim primùm eſt in intentione ſta-

De eadem re.

BIU Cujas

tuentis,ex eáque disposítio facta ac illata,authē.ingressi,C.de sacrosan.eccle.illatum autem non debet separari à dicto,quod se habet per modum rationis ad illud, l.generaliter,§.nihil,ff.de acqui.possess.ideo meritò secundum rationē limitatur & restringitur,l.si is,ff.co.titu.& l.hæc actio,& ibi glo.ff.de calumniatorib.Aut verò statutum non habet rationem scriptam secum annexam, & tunc licèt ratio non sit in illo, est tamen in alio scripta vel declarata,& idem dicendum est.Aut nec in illo, nec in alio scripta vel declarata est,& tunc aut dispositio statuti est de eo quod non est de iure communi cautum vel dispositum,& tunc frustra tractamus de limitanda dispositione statuti secundum ius commune,quod nihil de ea disponit.Ideóque tunc statutum in suis generalibus verbis debet seruari,dūmodo comprehensa in verbis generalibus sub illa dispositione possint includi,quantumcunque sit durum & asperum,& ita loquitur d.l.prospexit:etiámq; si hæc asperitas cesset,l.1.§.nūciatio, iuncta gl. ff.de ope. no.nunciatio.Aut dispositio statuti est de eo quod dispositum est à iure communi,& tunc aut restrictio quā facere volumus de statuto,non potest fieri salua ratione recti sermonis & intellectus,& tūc non restringitur secundum ius commune,quia ex verbis eius apparet quòd statuentes voluerunt ampliare ius commune, & non potest se ad illos restringere,& eius rei quædam exempla addunt,quæ ibi videre poteris. Aut restrictio quam facere volumus,potest fieri salua ratione recti sermonis, & tunc aut quæritur in pœnalibus & odiosis,& tunc statutum debet restringi secundum ius cōmune,per d.l.& alia iura,quæ allegat.Aut in fauorabilibus,&c.vt ibi videre poteris. Neque enim pertinent ad hoc nostrum institutum, quo quærimus de restringenda dispositione ex cessatione,siue defectu rationis.

154 *Ratio ampliat & extēdit dispositionem.*

¶Secundum autē,quo dicimus dispositionē specialē extendi & ampliari ex ratione generali(si hæc extentio aut ampliatio dicenda sit, de quo suprà diximus) ita quòd vbi habet locum ratio illa generalis,habeat & dispositio,probatur ex l.nomen debitoris,§.vl.ff.de lega.3.& l.cùm mulier,ff.solu.matr.& l.regula,§.si quis, & ibi Bartol. & Bal.& iterum §.& licèt,ff.de iur.& fact.ignor.& l.1.§.hoc interdictum eandem,ff. de fonte.& l.1.§.mater,versi.quid si curatores,& versi.quid si decesserunt, ff. ad S C. Tertu.& l.pater filium,§.fundum,ff.de legat.3.vti à nonnullis citatur,licèt aliis nihil facere videatur.& d.l.cùm pater,§.dulcissimis,ff.de leg.2.& c.secundò requiris, & ibi Bal.de appellat.& c.constitutionem,de regula.lib.6.

155 *De eadem re.*

¶Et voluit quoque glos.in clement. 1. in verbo,eligatur,& ibi Cardin.Flor.qui eam dicit singu.de electio.Bald.in l.quod dicitur,per eum text. ff. de pact. dum dicit eatenus extendi dictum,quatenus ratio illius extenditur, & consi. 309. opinio communis,ante medium lib.4.Ange.consi.221.in volumine,colum.2.versi.nec ob.huic decisioni.& consi.246.Titius tanquam hæres;vbi & id dicit procedere in omni dispositione.Imol consi.1.in casu præmisso,colum. 3.versic. & primò non videtur,vbi ex hoc dicit quod c.quamuis,de pact.lib.6.loquens de pacto de non succedendo,quod ei fit cui debet succedi, habet locum in eo quod fit alteri,ex generali ratione illius c.& consi.174.spectabilis domine,post princip.Panor. in d.c.1.de iuramen. cal. vbi & id dicit procedere in odiosis,& in d.c.1.vbi suprà,de re iudica.vbi & id dicit procedere in pœnalibus,cum ratio est expressa,vt in c.secūdo requiris,in 1.no.de appel.& in d.c. quia in insulis,de regular.& d.con.93.li.1.& d.con.58.eo.li.2.Domini. in c statutum, §.cùm verò,colum.vltim.de rescript.lib.6.Paul. Castrens.in l.si verò, §. de viro,post princip.ff.solut.matrimo.& d.consi.430.quantum ad primum, vbi suprà. lib. 1. Alexand.consi.111.ponderatis verbis inquisitionis,colum.2.versicu. & cum ibi, lib. 1.& consi.52.circa hanc dubitationem, colum. 3.versicu. præterea faciat vbicunque,lib. 4.& d.consi.75.vbi suprà,lib.5.& consi.51.in casu præsenti, colum. 2. versicu. tamen istis non obstantibus, lib.7. & Socin. consi. 241. circa primam difficultatem, colum.4.versicu.nec obstat si dicatur,lib.2.& Iason in l.licèt inter priuatos, colum. 2. versicu.primò quia quando ratio.C.de pactis, & alij multi ex his quos suprà, nume. 140.incip.& id item.

In omni dispositione.

c. quamuis, de pactis,habet locum, etiam si renunciatio alteri fit,

Itaque etiam in odiosis,

Et in pœnalibus.

156 *Vbi eadem est ratio,ibi idem ius.*

¶Idque est,quod vulgò dicimus,vbi est eadem ratio, idem ius statui debere, l. illud, ff.ad leg.Aquil.& l.à Titio,in princip.ff.de verbor. obligationib.& ibi concordant. in glos.Vltra quas adde text.not.in l.his solis,in illis verbis,satis tacitè cautum,C.de reuocan.

BIU Cujas

reuocan.dona.quem ad hoc dicit singu.Bal.in c.quia,V.in fi. de iudici. & meliorem totius iuris,idem Bal.in rub.C.de nautic.fœnor. Adde inquam text. in c.translato,de constitut.& c.inter corporalia,de translatio.prælat.

Dissidentia nõ sunt quæ in ratione cõueniũt.

157 ¶Et quod dicit Bald.in l.omnes populi,colum.7.versicu. tertiò quæro, ff.de iustit.& iur.quòd non videntur dissidentia quæ in ratione conueniunt,quia ratio est coniunctio diuersorum casuum ad eundem finem tendentium,per l.non possunt, & l.nam vt ait.& l.ideo quia,ff.de legib.& rursum ipse Bald. in eadem l.omnes populi,col.vlti. versi.secundò not.quòd vbi est eadem ratio,non propriè dicimus statutum extendi, quia inest tacitè,per glo.in c.sæpe,in verbo,Italiæ,de temporib.ordinat.lib.6.& quod ipse Bald.scribit in repe.l.de quibus,colum.12.versi.item not.quòd non videtur, ff.de legib.quòd vbi plura habent eandem rationem, cùm de vno tantùm fiat mentio,videtur id fieri exemplariter,non restrictiuè,cum aliis multis aggregatis ab Alexand. consi.75.incip.videtur in præsenti consultatione,colum.1.lib.5.& Iason in d.l.à Titio,in princip.col.vlt.ff.de verbor.obligat.& consi.63.per reformationem,col.4.ver. secundò principaliter,§.3.& à me in repet.l.si vnquam,in verbo,libertis,nu.45.quorum sententia,C.de reuocan.donat.

Exemplariter uidetur fieri mẽtio de uno, cùm plura habent eandem rationem.

158 ¶Et hæc vsque adeo obtinent,vt etiam in correctoriis & exorbitantibus extendatur dispositio ex ratione expressa in lege vel alia constitutione corrigente & exorbitante,licèt aliàs secus.Ita enim voluit glo.reputata singu.in clemen.1.in verbo, eligatur, & ibi Genz.Pau.Eleaz.Card.Floren.in 22.quæst.& latè Imo.colum.6.versicu.tertiò quærit glo.de electio.Bald.in authen.quas actiones, colum. 2. versicu. sed ego dico, & ibi etiam Pau.Cast.colum. 2. versicu. item verum est, & Iason qui id latissimè & optimè disputat & declarat,col.4.versi.pro clara intelligentia,& 2.sequen.col. C. de sacrosanct.eccles.per text.in d.l.his solis. idem Bald. non obscurè in l. maximum vitium,colum.3.C.de liber.præterit.Imo.Rapha.Co.& Pau.Cast.in d.l.si verò,§. de viro:ille colum.2.versi.circa primum:alter post medium:postremus statim post princi. ff.solut.matrimo.Idem Imo.in l.vlt.col.3.versi.& nota diligenter, ff. de hæred. instit. & consi.123.in causa quæ vertitur,col.2.versic.& pro ista parte,vbi dicit singu.illam glo.in d.clemen.1.Rapha.Fulgos.consi.104.Titius condidit testamentum,col.2. versi.& illa etiam ratione. Rapha. Com. in d.l. cum mulier, per illum text.& ibi etiam Alex.in 5.no.ff.solu.matrim.& in l.quamuis,& ibi etiam Pau.Cast in fin. C. de fideicommis.Panor.in c.vlt.colum.3.versicu.& licet Barto.dixerit,de rescript. & in c.nihil,colum.5.versic.nec obstat si dicatur,de electio.Alexand. in l. 4. §.Cato,colum.6, versi.& vltra prædicta,ff.de verbor. obligat. & consi. 50. visis actis causæ,colum.3. versicu.& saltem vbi scripta,lib.2.& consi.17.ponderatis his,quæ in themate,colum. pen.versi.nec obstat quòd tex.lib.3.& consi.89.circa primum dubium,col. 2.vers.vnde sicut,lib.6.Fran.Are.consi.27.proponitur ex facto,col.1.versi.præterea etiam iunctis his quæ dicit,col.2.versi.non ob.quòd melior,& versi.seq.Cepol.qui id dicit singu.cau.criminal.consi.74.viso statuto Taruisij,col.vlt.versi.quia respondetur quòd illud.Iason in l.de quibus,col.4.versi.puto quòd vtrunque, ff. de legi.Franc.Curti. Senior consi.81.rectè præfatus,col.2.nume.7.

Superiora procedũt etiam in correctoriis, & exorbitantibus.

159 ¶Et ad hoc bene facit tex.in l.emptor,in fi.ibi,ea ratione reddita, ff. de rei vendicat. & in l.& fideicommissi,§.cùm Pollidius,ibi,idque sibi mater ideo placuisse testamento comprehendisse,ff.de vsur.glo.in §.1.in verbo, ad curationem, in authenti. vt hi qui se hab.perhib.& quod tradit glo.in c.si postquam,in verbo,mente,de electio. eod. lib.6.& in cle.1.in verbo,eligere,eo.tit.

De eadem ✠.

160 ¶Nã & in pœnalibus hoc idẽ procedere tradit Bal.in l.data opera,col.4.ver.& adde ℣ vbi est,C.de accusa.per d.l.his solis,quę propriè loquitur in materia pœnali.et l.vl. C.de indic.viduit.tollẽ.& idẽ Bal.in c.1.§.porrò,col.2.per illũ text. quẽ dicit meliorẽ de iure,ti.quæ fuit pri.cau.benef.amitten.& Saly.in l.si serui,col.pen.versic.prima est quòd etiam,iunctis,præced.C.de noxa.Pet.Anch.con.304.ista allegata in contrariũ: ante fi.vbi etiam dicit talem casum potiùs venire ex mente legis, quàm ex extensione.Nam ratio,inquit,extendit verba legis,per d.l.nominis & rei,§.verbũ ex legibus, ff.de verbo.significat.& dicit esse text.expressum,ad casum,qui venit ex mente legis, extendi constitutionem pœnalẽ in d.c.si postquam,de electio. lib.6. & idem quoque Panor.

Et in pœnalibus.

BIU Cujas

Pan.in c.vlt.col. 2. versi.sed mihi placet, de rescript.per.tex.vt inquit,apertissimum,
Ex interpretatione intensiua non extẽsiua. in l.2.§.quid si curatores,& §.quid si decesserint,ff.ad S C.Tertu.& per bonum(vt & ipse dicit)tex.in l.liberum,§.senatus,ff.de rit. nuptia.dicítque id non esse interpretationem extensiuam,sed intensiuam,& intellectiuam.& idem Panor.in c.1.col.3.vers. no.ibi,intentione,de iuram.cal.dum dicit procedere etiã in odiosis.& in d.c. 1.col.4. versi.dispositio etiam pœnalis,de re iudica.& in d.c.quia plerique,col.penul.versicu. ego latiùs,de immunitat.ecclesiar.Domin.in c.si ciuitas, §.1.in princi. de sentent. excommuni.lib.6.Alexã.in d.l.cùm mulier,col.1.in 5.not. per illum text.ff.solut.matri. & d.consi.75.videretur in præsenti,col.1.lib.5.Iason in l.1.§.si is qui,in prin. col.vlt. versi.tertiò moueor,ff.ad S C.Trebellia.Philip.Deci.in l.non videtur, col.vlti.versi. septimò fallit,ff.de regu.iur.De quo tamen vide Imo.in l.si verò.§.de viro,col.7.versi.tertiò casu principali,ff.solut.mat.& Philip.Deci.in l.si quis id quod,col.pe.versi.& ex ista glo.ff.de iurisdictioni.om.iudi.

161 *Quid in pœnali simul & correctoria.* ¶Sed quicquid sit in simplici pœnali,tamẽ vbi esset constitutio,& correctoria & pœnalis simul,tunc non extenderetur ex eadem ratione etiam expressa,vt expresè voluit Anto.in repe.c.vlt.col.27.versi.hæc vera in quantum,de consuetu.Rom.in d.l.si quis,id quod,col.2. versicu.nota etiam ratione,ff.de iurisdict.om.iudic.& consi.129. licèt magna apud me,versicu.secunda ratio,Domi.in c.1.col.3. versicu.hæc vera nisi ius,de tempo.ordinan.lib.6.Alex.in d.l.si constante,in princ.col.4.versi. hoc tamen intelligi debet,ff.solut.matrimo.& Iason in authenti.quas actiones,col.6.versi. intellige tamen istam,& omnes ferè.

162 *De eadem re.* ¶Et in id allegant multi ex supradictis glo.quam dicunt sing.in clem.vt hi qui, quæ est secunda,in verbo,in eisdem,de ætate & qualitate ord.dum tex.ibi ponit rationem expressam,& gl.ibi dicit non esse extendendam.Cui adde & aliam gl.not.nõ absimilem,in c.fidei,in princip.de hæretic.li.6.Et faciunt quæ scribunt Bar.& alij in l.Marcellus,in princ.in vlti.quæstio.ff.ad Trebel.

163 *De eadem re.* ¶Sed huius tamen contrarium sentit Panor.in d.c.vlti.de rescript.licèt iura quæ ipse allegat,nõ loquãtur in materia correctoria.Tamẽ pro illius opinione adducit Clau. Seysel.in d.l.si constante,col.3.versi.primò, vt non procedat dictum Bart.in l.quemadmodum,circa medium,C.de agricol.& censit.lib.11.cum aliis concordantibus dicentibus constitutionem pœnalem esse fauorabilem, ex quo sequitur pœnæ apposi-tionem non debere impedire extensionem,siue ampliationem.Sed vt subdit Seysel. responsio patet ex nota.per ipsum Bartol.in l.2.§.exercitium,ff.de his qui not.infa. ex quibus declaratur hæc limitatio procedere tantùm,vbi pœna esset odiosa. Et ita illam glos.in d.c.2.de æta.& qualitat.limitat Felin.in cap.translato,col.penult. versi. primò quòd licet in materia,de constitutio.

164 *Ratio testis restringit & ampliat dictum illius.* ¶Sed & hæc quoque procedunt etiam in testimoniis & depositionibus testium, vt scilicet ratio testis declaret, restringat, & ampliet dictum ipsius, vt videre licet ex Bald.in l.conuenticulam,colum.4. versicu.& de hoc do regulam, C.de episcop. & cle.& in l.data,col.9.versi.item not.quòd ratio restringit.C.de his qui accus.possunt, per d.l.1.§.hoc interdictum,ff.de fonte.Alexand. consi.20.viso processu causæ inter Catharinam,col.penult.versicu.modò sic ratio, lib.2.& consi.24.animaduersis his, colum.7.versicu.præterea ipse,eod.lib.2.Felin.in c. tua nos, colum. 2. versicu.& ad ista, de iureiurand. Hippol. Marsil. in repetit. rubri. C. de probationib. colum. 30. versicu.propter hoc.Imò verò & in omnibus hominum dispositionibus rationem considerari tanquam fundamentum actus, pronunciauit Bald.loquens in hac materia,in c.& si Christus,ad fi.de iureiuran.per l.vlt.ff.de hæred. instituen. & l.cùm pater,§.dulcissimis,ff.de leg.2.

Quod & procedit in omnibus dispositionibus.

Ratio actus fundamentum.

165 *Cõtrariũ eius quod dictũ est cessante ratione legis,legem cessare.* ¶Sed vt redeamus ad nostrum principale institutum, quo diximus, cessante causa aut ratione legis,cessare legem aut cõstitutionem:istud quidem multi non admittũt, sed è diametro contrarium dicunt,vt scilicet non cesset lex, cessante eius causa, nisi id dictum sit expresè ea lege,vel nisi postea reuocetur:licèt enim cesset causa, remanet tamen eius autoritas, quæ eam facit durare. argumen. l. de quibus, ff. de legib.& c.vlt.de offici.deleg.Ita enim voluit glo.in d.c.post translationem,in verbo, cessante, in fi.& Ioan.And.col.pe.super ea glo.& Bal.col.2.versi.quæro vtrum cessante.Cardi.Flo.

BIU Cujas

di.Flor.col.1.Imo.col.5.nu.36.de renuncia.Io.Mona.in c.cupientes.col.2.nu.5.de electio.lib.6.Zenzel.& Pau.Eleaz.in clemen.1.de appellat.allegántque ij omnes propemodum in id c.dixit.32.q.1.vbi id etiam not. Archidia.post Lauren. & idem voluit Iaco.Areti.in l.1.vti eum allegat Imo.ibi,col.vlti.ff.sol.mat. Alter Iacob.Butriga.in l. vlt.ff.de condict.ob cau.& in l.2.C..eod.titu.prout & illum citat Imo.in l.2.§.vlt.col. 3.ff.de dona.Corne.consi.239.pro decisione,col.4.in litera c.lib.1.& consi.53.in hac consultatione,col.5.in litera i.lib.4.

166 ¶At id nõnulli intelligũt,& inter cęteros Io.And.post Hug.in d.c.post translationẽ, col.vlt.Henri.Boh.in c.& si Christus,col.vl.de iureiu.& multi ex his quos citauimus in ver.ab hinc 2.nisi interueniat necessitas,c.priscis,55.distinct.vel vtilitas,c.neophytus,61.distinctio.aut pietas,c.Lugdunensis.9.q.2.aut contraria cõstitutio.c. vtinam, 76.distinct.siue consuetudo,§.leges,qui est sub c.in istis,4.distinctio.

Nisi interueniat necessitas.
Vel utilitas.
Vel pietas.
Vel contraria constitutio.
Siue consuetudo.

167 ¶Verùm Card.Floren.in d.c.post translationem,in §.cæterùm,col.2.versi.item in eo quod dicit Hostien.post eandem opinio.quam tribuit Hostiensi,dicit causas necessitatis,vtilitatis,& pietatis magis inducere dispensationem,quàm vt faciãt cessare dispositionem.In eo autem quod de contraria constitutione vel consuetudine dictum est, id quidem non esse quòd cesset causa, sed quia dispositio reuocatur & extinguitur.Anto.verò in eo ipso c.post translationem,col.4.versi.tu dic latiùs,dicit quòd ex primis duabus potiùs reuocatur,quàm cesset.

De eadem re.

168 ¶Alij hac in re distinguunt secundum ea quæ diximus suprà nu.146.incip. intellige secundò,an scilicet quis indebitè damnum pateretur,nisi cessaret lex cessante eius ratione,& tunc cessat.per l.adigere,§.quamuis,ff.de iure patron.Aut tunc indebitè lucrum amitteret,& tunc non cessat,per l.prospexit, ff.qui & à quib.Qua in sententia omnium primus fuit Bar.in multis locis quæ tibi designauimus illo eod.nu.146.vbi etiam videbis qui illum sequuti sunt,& nu.quoque seq.incip.at hoc minimè,vbi videbis quid de hac re dicendum sit.

169 ¶Bald.autem in c.& si Christus.col.vlt.versi.ampliùs no.de iureiur.Causa inquit, dicitur duobus modis.Primò,vt est aliquid in esse producens,& ipsi cohærẽs.Alio modo,prout est ratio faciens ratum,vti accipitur in l.1.ff.solu.matrimo.& tunc aut ratio est expressa in verbis,& tunc nunquam disceditur à ratione l.vlti. ff. de diuort.& l.in eo iure,§.deinde,ff.de rit.nupt.& l.1.§.non autem omne,ff.de fluminib.& l.ita autem, in princ.ff.de administrat.tut.Aut ratio non est expressa in ipsis verbis promulgationis legis,sed adiicitur post legis promulgationem.verbi gratia,lex noua ponit rationem legis veteris,vel interpretatio prudentum rationem addit: & tunc refert, aut enim cessante ratione sequitur absurditas,& tunc cessat lex,c.quemadmodum, de iureiuran.aut æquitas potest stare cum statuto,licèt cesset ratio interpretatiua prudentum,& tunc non cessat lex,quia sufficit ratio generalis in omnibus, quæ sunt de iustitia positiua,scilicet quia placuit legislatori,l.1.§.1.ff.de postula.vnde est pro ratione voluntas,vt not. in l. 1. C. de secund. nupt. & suppositа potestate non est quærendum de ratione, l. non omnium, ff. de legibus. Aut cessante ratione remanet statutum contra rationem naturalem, & tunc cessat statutum, l. milites agrorum, ff. de re mili.

De eadem re.
Quid si ratio sit expreßa.
Quid si adiecta fuerit post legis promulgationem.
Quid si sequatur absurditas.
Quid si æquitas supereſt licèt ratio cesset.
Quid si remanet statutũ cõtra rationem naturalem.

170 ¶Idem Bal.in l.1.col.2.versi.nota hîc in secunda gl.C.quæ sit long.consue.dicit quòd ratio legis licèt tacita sit,tamen est ratio, & ea quidem seruanda, si est finalis, per d.l. ita autem,in prin.ff.de administrat.tuto.& d.l.milites,ff.de re milit.nõ obstat, inquit, l.prospexit, ff. qui & à quib. quia ratio legis inspicit ad extendendum,non ad perimendum iam dispositum, vt ibi,nam ex illa tacita ratione non possumus perimere formam ipsius legis,in casu formaliter occurrenti,& formaliter dispositо.

De eadem re. Item de tacita ratione.

171 ¶Alibi quoque idem Bald.in l.1.colum.5.versic.item an cessatio, ff. solu. matrim.dicit quòd cessante ratione legis cessat lex.quando aliàs sequeretur perpetua & inemẽdabilis absurditas siue incommoditas,secus si temporalis tantùm, per d.l.prospexit, ff.qui & à quib.vnde,inquit.Iacob.Aretin.& Cyn.qui dicunt eam l.carere spiritu, nõ bene loquuntur.

De eadem re. Quid si sequatur temporalis tantum absurditas.
Quid si statutũ disponit de ratione uel econuerso.

172 ¶Rursus idem Bald.in c.1.§.& quia vidimus, colum. antepenult.versicu. modò quæritur quæ est ratio, in additio.titu.qui feud. dar. poss.dicit quòd si statutum disponit de rat

de ratione,ſeruamus ſtatutum,non rationem, per d.l.proſpexit. Si autem è diuerſo ratio diſponit de ſtatuto, ſeruamus rationem, non ſtatutum,quia ea prior eſt in potentia, argu. l. Labeo, in ratione ſui, ff. de ſuppellect. lega.& eum refert & ſequitur Corne.conſi.53.in hac conſultatione,col.5.ver.poteſt etiam ad hoc applicari. lib.4.

173 De eadem re. ¶Anto.in d.c.poſt tranſlationem,col.4.ver.tu dic latiùs,de renũc.dicit quòd cũ quæritur,an ceſſante cauſa legis ceſſet lex,hoc dupliciter poſſe intelligi.Primò,an ad caſum in quo cauſa legis non ſe extendit,lex vel eius diſpoſitio ſe extẽdat, & tunc ceſſante cauſa ceſſat lex:qui vbi ſeparata eſt ratio, ſeparatum debet eſſe ius, l.hæc actio, ff.de calumnia.cum ſimi.Secundò poteſt intelligi, an ceſſante cauſa, ceſſet lex in eo quod principaliter diſponit:& tunc ſi eſt ius diſpenſatiuũ,& in fieri,vt ipſe loquitur, ita vt ex diſpẽſatione nondũ ius ſit in perfecto eſſe,tunc ceſſante cauſa ceſſat diſpenſatio,& hoc eſt verũ,quãdo ceſſat ſpecifica cauſa.Si autẽ ius eſt in perfecto eſſe,& cauſa eſt generalis,tunc ceſſante ea cauſa generali non ceſſat lex, ſed reuocari debet,c. ſuggeſtum,de decim.Si verò eſt ius commune,& tunc aut cauſa eſt perpetua,& nõ eſt quæſtio,ſcilicet quòd iuris obſeruãtia eſt perpetua,vt iugis continentia clericorum, & dilapidationis ſuſpicio,c.ſacerdotibus,31.diſt.& c.quia ea, 3.q.2. & l.ſi tutor,C.de interd.matrimo.Aut eſt cauſa temporalis,& tunc ſi exprimitur in ea quòd ceſſet lex ceſſante cauſa,ea ceſſabit,c.vt conſtitueretur.5.diſt.& c.cum M.Ferra. de conſtitut.ſi non exprimitur,non ceſſat.c.dixit dominus,32.q.1.niſi interueniat neceſsitas, vtilitas,pietas,contraria lex vel conſuetudo,ſecundum ea quæ diximus ſuprà nu.161.incipiat id nonnulli.Et idem ad verbum voluit Pan.in d.c.poſt tranſlationem, in 2.lect. eius tit.quæ omnino ſimilis eſt lectu.Anto. vt ipſe Panor. ab illo accepiſſe videatur.

174 De eadem re. ¶Ante hos autem Innoc.in d.c.quia plerique,col. vlti.de immuni.eccleſ.ſcribit,quòd valet conſtitutio contra ius naturale,ex iuſta tamen cauſa facta:ſed ſi ea cauſa ceſſet, ceſſabit & conſtitutio.verbi gratia,iuſta eſt conſtitutio quæ dat exceptionem Senatuſconſulti Macedoniani propter iuſtam cauſam:ſed ſi ea cauſa non ſubeſſet in certo aliquo caſu,vt quia quis in neceſsitate mutuauerit pecuniam filiofamiliàs,non haberet locum ea conſtitutio: & peccaret qui ſe ea exceptione tueretur. Subdit tamen poſtea alios dicere,quòd cùm facta ſit conſtitutio ex iuſta cauſa,licèt poſtea eueniat caſus, vbi ceſſet cauſa illa, tamen ſeruanda eſt conſtitutio, quæ generaliter fuit facta: non potuit enim nec expediuit omnes articulos ſigillatim comprehendere.l. non poſſunt,ff.de legib.niſi talis ſit caſus,qui à iure excipiatur. Hæc ille,qui non aliter declarat, vtra opinio ei magis placeat,& eum refert Pet. Ancha.ibipaulò ante fi. qui dicit hæc Inno.verba eſſe valde bona.

175 De eadem re. ¶At Card.Flo.ibi,in 18.quæſtio.dicit primam opinionẽ ſibi magis placere,quia proprium conſtitutionis eſt,vt ſit iuſta:cùm ergo deſinit eſſe iuſta,non eſt ſeruanda. vel vt ſubdit,poſſet dici,melius eſſe hoc caſu principem conſulere,c.ſi quando,de reſcri. qui prouidebit reuocando conſtitutionem iniuſtam,& faciendo aliam iuſtam ex varietate temporum.c.non debet,de conſang.& affinit.

176 ¶Sed Anto.ibi,col.penult.verſi.plus dicitur,concordando illas duas opiniones,ſcribit,vt à multis citatur,licèt non ita expreſsè in meo codice, ſe putare vltimã opinionem procedere,ſi lex ſtatuit ex cauſa legitima & indiſcretè loquitur, & in omnibus caſibus præſumit cauſam:Si autem non præſumit cauſam in omnibus caſibus,vel ſaltem de defectu cauſæ poteſt conſtare per modum probandi à lege non reprobatum, procedit prima opinio.

177 De eadem re. ¶Panor.autem in illo ipſo c.quia plerique, col. antepenult.in 13.quæſtio.verſic.ego latiùs,relatis huiuſmodi opinionibus hanc rem(vt ipſe dicit)latiùs & clariùs tractat. Nam aut lex,ait,ſiue ſtatutum præſumit cauſam & ſuper ea inducit præſumptionem iuris & de iure,& tunc non admittitur probatio ſuper ceſſatione cauſæ, per c.qui fidem,de ſponſalib.niſi ius induceret illam præſumptionem in fauorem alicuius:tunc enim admittitur probatio in contrarium,per confeſsionem partis,per no.in authen. ſed iam neceſſe,C.de dona.ante nupt.& per Inn.in d.c.quia plerique. Tamen in foro animæ non eſſet ea cõſtitutio ſeruanda,ſi cõſtaret de defectu cauſę,vt idem ipſe Pan. tradit in d.c.is qui fidem, & in c. 1. de conſtitut. Aut lex ſiue alia conſuetudo non inducit præſumptionem iuris & de iure,ſed ſimpliciter ſtatuit: & tunc ſi cauſa eſt expreſſa

pressa in lege, & probatur causam illam deficere in casu occurrente, & non debet seruari constitutio, nec in foro animæ, nec in iudiciali: quia ratio legis est lex, & non è contrario: ideo vbi cessat ratio, cessat lex, l. non dubium, C. de legib. & c. vlt. de reg. iur. lib. 6. & l. cùm pater, §. dulcissimis, ff. de leg. 2. & l. ex facto, in 1. respon. ff. de vulga. & pup. vbi hoc idem probatur habere locum in priuilegiis, & aliis iuribus ab eo allegatis, & quod, vt subdit, no. Bar. in l. item quæro, §. qui impleto, ff. loca. Aut ratio legis non est expressa, & tunc si potest naturaliter & indubitanter vnica præsumi, debet lex restringi ad limites illius rationis, vt dicit Cyn. in d. l. non dubium est. & Bal. in l. maximum vitium, C. de libe. præterit. Quod procedit etiam in pœnalibus, vt voluerunt doct. in dd. locis, & optimè facit, l. 2. §. quid si curatoris, versicu. quid ergo, ff. ad Tertulli. Hæc Panor. Cui, quantum ad postremum casum pertinet, adde quæ dicam infrà in 21. limitatione. præsertim nu. 7. incip. intelligendum est tertiò, & sequen.

178 ¶ Omnium autem latissimè Aegid. Bellamera in c. post translationem, col. 5. recensitis aliorum opi. sic distinguit. Aut cessatio rationis tanta est, vt per eam remaneat cõstitutio irrationabilis, & tunc, vel est ob id, quia remanet alia ratio sufficiens, & tunc non cessat lex, nisi hoc diceretur ea lege, vel alia, §. affinitatis, Insti. de nupt. cum similib. Aut non remanet alia ratio sufficiens, sed lex non manet propter hoc irrationabilis, quod qualiter procedat, declarauit idem autor in c. quantò, in 4. quæstio. de consuetud. Et tunc aut ratio cessans est impulsiua solùm, & tunc nõ facit cessare legem, l. 1. §. sexum, ff. de postulan. Aut est finalis, & tunc aut non est lex merè positiua, sed facta ex certo & sufficienti iudicio rationis, sicut sunt responsa prudentum, & quasi omnia alia iura ff. & tunc præsumitur ratio cohærere legi, & cõsequenter cessatio, eius facit cessare legem, & ita procedit quod no. in d. l. cùm tale, §. legato. ff. de conditio. & demonstratio. Aut est lex positiua nullam certam & sufficientem rationem habens, sed solùm autoritatem statuentis, licèt quadam persuasione rationis minimè sufficiẽtis adiutam: & tunc aut apparet de mente statuentis volentis cessare legem ex cessatione rationis, & cessabit lex: quia in constitutionum interpretatione principaliter recurritur ad mentem conditoris, c. in his, de verbor. significat. cum similib. Aut non apparet, & tunc standum est eorum opinioni, qui negant cessare legem ex cessatione rationis: quia hoc casu sola autoritas statuentis est causa principalis: constat autem (inquit) de mente, si id exprimatur, vel etiam tacitè ex præfationibus, l. vlti. ff. de hæred. instit. vel aliis sequentibus, l. si seruus plurium, §. vlt. ff. de lega. 1. & quia hoc non est lege certa constitutum, locus est arbitrio iudicis, c. de causis, de offic deleg.

De eadem re.

179 ¶ LIBERATIONIS causa cessante, cessat liberatio, quod ex eo patet, quod ex facto respondit Angel. consil. 189. visa quietatione reuocatur in dubium, quòd quantumcunque verba liberationis sint plena & prægnantia, si tamen causa ipsius liberationis non potest ex proprietate sermonis adaptari ad aliquam speciem debiti, illam non comprehendit. Et id sequitur & dicit no. Franc. Aret. consi. 160. verum est quod Comicus, col. 3. versic. moueor primò, vbi ex hoc dicit quòd oratio quantumlibet vniuersalis restringitur, vt non comprehendat ius, cui causa liberationis non est adaptabilis, de quo dicit esse casum clarissimum, & ibi hoc not. Bar. in l. cùm pater. §. dulcissimus, de lega. 2. & bene facere text. in l. si is qui animo, ff. de acqui. posses. & in l. cancellauerat, & ibi Bart. ff. de his quæ in testa. delen. Quod & ex eo reassumit. Chasse. consi. 69. quæro ad primum, colum. 2. num. 9. & sequent. Et bene etiam facit quod proditum est à Socin. consi. 159. in præsenti consultatione præmittens aliqua, colum. 5. versic. 4. & vltimo lib. 2. & Pau. Paris. dum allegat Ange. & Franc. Areti. vbi suprà, consi. 48. Calasino, col. 7. nume. 43. lib. 3. Et diximus etiam suprà, num. 141. incip. & ideo ex facto.

Liberationis causa cessante cessat liberatio.

M

180 ¶ MANDATI causa cessante, cessat mandatum, in id enim est text. expressus in c. si pauper, in fi. in illis verbis, cùm cesset causa mandati, & ibi glos. in verbo, cesset, & Domin. qui id no. in 3. no. de præben. lib. 6.

Mãdati causa cessante cessat mandatum.

181 ¶ METV cessante cessat quod ob eundem factum est, vt ex eo satis liquet, quod scribitur in l. 1. C. de naut. fœnor. tamdiu venire vsuras centesimas pro pecunia traiectitia, quamdiu durat metus maris apud creditorem: cessante autem metu, commu-

Metu cessante cessat quod ob eũ est factum.

BIU Cujas

nes tantum deberi,quod Bal.& Saly.ibi,trahunt ad bailiam siue arbitrium extrà ordinem concessum metu bellorum,vt cesset cessante metu,de quo nos diximus suprà in arbitriorum causa cessante.Et bene etiam facit quod scribit glo.in l.3.ff.de donat. cau.mort.argu.l.si mortis causa.

182 *Morbi causa cessante cessat morbus.*

¶MORBI causa cessãte cessat morbus,quod hinc videre licet,q; medici imprimis obseruandũ esse dicũr,vt medicus obseruet morbi causam:an frigus, fames, an satietas,& quæ similia sunt:occurrurũ enim vitio eũ qui originẽ non ignoraret,vt scribit Cornelius Celsus in proœmio rei medicæ:proindéq; etiã medici ipsi circa id præcipuè laborãt,vt declarẽt morborũ causas,inter quos is qui facilè primas obtinet, Galenus librũ vnũ de morborũ causis priuatim scripsit, vt scilicet illis cognitis,ac deinde sublatis,morbi quoq; vitia tollãtur.Ex quo ille ipse li.1.de arte curãdi ad Glauconẽ,Causæ(inquit)infestãti perpetuò cõtraria opponẽda sunt remedia:labori quidẽ quies;vigiliis somnus:iræ,tristitiæ,excãdescentiæ,sermones,actiones spectãdæ, & rerũ narrationes,quæ animo voluptatẽ afferunt.Sic & qui cogitatione laborant,ab hac omnino cessent.Sed & hinc est illud ipsius Celsi, in illo eodem proœmio, quòd si morbos eæ causæ facerent,quæ vbique eædem essent,remedia quoque vbique eadem esse debuissent.idque præcipuè,vt dicit Galenus lib.8. Therapeuticæ, prospicit morbis,qui in generatione sunt,tollendis,scilicet iis quæ illas excitant causas.

183 *De eadẽre ex nostratibus.*

¶Nullúsq; est propemodũ medicorũ,in quo nõ inuenias sexcẽtas huiusmodi sententias.sed quod ad nostrates pertinet,huc respicit quod ab illis differitur de medico qui certa mercede promisit curare ægrotũ,qui curatus(vt statim prima frõte videbatur) in eãdẽ ægritudinẽ recidit,vt si statim reciderit,cẽseatur eadẽ morbi causa permãsisse:ideóq; ab eo morbo curatus cẽseri nõ debeat,vt per Barpt.Brix.quæstio.73.medicus quidã,omnes propè in l.Martius,ff.loca.Alberi.in l.cõtractus,nu.7.ff.de reg.iuris. Bal.con.255.quidam fœnerator,col.2.lib.3.& alios quos tibi cõgessi in l.si vnquam, in verbo,susceperit liberos,num.180.incip.& quod à nostris, C. de reuocand.donat.

N

184 *Necessitatis causa cessante cessat quod ob eã statutũ est.*

¶NECESSITATIS causa cessante,cessat quod ob necessitatẽ statutum est,aut introductũ,c.2.& ibi Car.Flo.in 3.not.Pet.Anch.in 1.no.Anto.in 1.no.de cust.eucharist.& c.de Siracusanæ vrbis 28.distin.& c.quoniã multa,48.distin.& §.verũ,63.dist. & c.quod pro remedio,& ibi Car.Alex.in prin.1.q.7.& c.ordinationes. §.quãuis autẽ,9.q.1.gl.in l.solet,in verbo,quã curator,& ibi quoq; Bar.ff.de tutel.& in c.in argumentum,de regu.iur.lib.6.Hostien.in c.cùm in cunctis.versi.ea propter,in verbo, necessitate,de elect.Bar.in l.1.§.nunciatio,col.3.ver.quandoq; fit iuris nostri,ff.de oper. no.nunciat.vbi dicit quòd quando aliquid statuitur pro necessitate cõtra regulas iuris communis,intelligitur habere locum,quatenus durat necessitas, per l.senatus,ff. de offic.Præs.& l.1.in fi.ff.de feri.& Pet.Anch.in c.1.col.2.in 6.not.de stat.monacho. Et ex externis scriptoribus Dionysius Halicarnas.li.8.Quicquid, ait,necessitate pro tempore,vel priuatis vel ciuitatibus adfert,tantisper duret,donec cesset ea necessitas.

185 *Nisi utilitas succederet in locũ cessantis necessitatis.*

¶Sed hoc primò intellige,nisi vtilitas succederet in locum illius necessitatis cessantis,vt est de monachis ordinandis,in c.sunt nonnulli,in fi.& c.cum pro vtilitate,16. q.1.& arg.c.priscis,55. distinctio.Et voluit glo.in d.c.in argumentum,in fi.de regu. iur.lib.6.Archid.post Hugo.in c.statuimus,circa medium,& iterum in c.neophytus. in fi.61.distinctio.Henric.Bohic in c.& si Christus,col.vlt.de iureiur.Card.Alex.in c. quod pro remedio,1.q.7.

186 *Aut nisi ex necessitate ius cõmune introductum fuerit.*

¶Secundò intellige,nisi ex necessitate ius commune introductum fuerit, tunc enim id non cessat cessante ipsa necessitate,sed perpetuum manet,c.duo.12.q.2.& c.dixit dominus 32.q.7.Nisi in constitutione exprimatur quod id cessare debeat cessante necessitate,c.quod scripsi.35.q.3.& ita voluit ipse Archid.post Laur.in d.c.statuimus. 61.distinctio.

187 *Firmius est id per quod redimus ad ius cõmune.*

¶Cui adde quantum ad primum,quòd id,per quod redimus ad ius commune, multò firmius est,& potentius,vt videre licet ex glos. illa singu. in c. statutum.in verbo, numerandum,ibi item per hanc,de præbend.lib.6.Anto.& Panor.in c.olim tibi, per illum text.illum quidem,in fi.alterum in 3.no.de verb.significat.cum aliis multis similib.à me collectis,in tracta.Primigeniorum, q.24.nume.6.incip.quam rationem.

Quantum

Quantum autem ad exceptionem, adde etiam quæ diximus suprà in cessatione causæ legis, nu. 160. incipien. sed vt redeamus.

188 ¶ Tertiò intellige vt cesset effectus in eo casu circa faciẽda, nõ etiã iã facta, vt etiã dicit glo. in d.c. in argumentũ, per no. in d.c. quod pro remedio, & in c. & si Christus, in fi. de iureiu. & facit (inquit) c. factũ legitimè, eo ti. de reg. iu. lib. 6. Ad quod etiam optimè facit quod diximus suprà in cessatione causæ dispensationis, nu. 90. incipiẽ. quod tamen ita, & sequen. & quod etiam dicemus inferius in 12. limita. & iterum in 40. *Quid autem in faciendis.*

O

189 ¶ OBLIGATIONIS causa cessante cessat obligatio, vt ex facto interrogatus respondit Soci. consi. 31. prosequendo ordinem, col. pe. versi, quartò etiam probatur, lib. 1. motus hac nostra generali regula, quòd cessante causa cesat effectus. *Obligationis causa cessante cessat obligatio.*

190 ¶ ODII causa cesante cessat & effectus illius l. 2. & ibi Bal. C. qui ad libert. non pos. peruenire. & idem Bal. in l. 1. col. 2. ver. nota quòd cesante, C. si rector prouinciæ. Aegid. Bellame. in c. cùm ecclesia sutrina, col. 3. nu. 8. de caus. poss. & propriet. Caro. Rui. con. 122. de duobus principaliter, col. 5. nu. 7. li. 5. & Phi. Deci. con. 456. consului aliàs quòd Iacobus, col. pe. nu. 12. & omnes propemodum, quos citabimus, in sequ. versicu. *Odij causa cessante cessat odium.*

191 ¶ Ex quo ipse Bal. in illo primo loco illud assumit, vt si filius vel vxor priuatur patria, in odium patris vel mariti banniti: illis mortuis, & sic odio illo cesante, poterit liberè & impune in patriam reuerti. Quod etiam voluerunt Iaco. Are. Iaco. Ra. Bart. ipse Bal. Alberi. Imo. in l. Titia Seio, §. vsuras, ff. de leg. 2. idem Bal. post Dy. in l. 1. §. qui in perpetuum, ff. si ager vectiga. & in l. omnes populi, col. 7. ver. sed nunquid statutũ, ff. de iustit. & iur. & in l. si seruus, ff. de publicia. in rem actio. & in l. in omni, ff. de adop. & in l. cùm acutissimi, col. 2. versi. & nota illud statutum, C. de fideicom. & in l. voluntas, circa princip. eo. tit. & in l. vlt. per illum text. C. de iniu. Alberi. in tract. statut. parte 4. quæstio. 62. quæro si statuto, vbi plus dicit id procedere, etiam si statutum dicat, vt vxor banniti sit perpetuò bannita, Ang. vt à nonnullis citatur, in repetit. l. incola, col. 10. ff. ad municip. Floria. in l. pe. §. si quis pro seruo, ff. de noxa. Alex. consi. 20. viso processu causæ inter Catharinam, col. 2. ver. istud etiam fuit de mente, lib. 2. & consi. 207. ponderatis verbis statuti, columna 3. versiculo ad idem allego, libro sexto, Fran. Aret. in l. Pannonius, §. vlt. ff. de acquirenda hæredita. Corneus consi. 50. in hac consultatione placet, in fi. lib. 4. & consi. nanagesimoseptimo. licèt in hac, col. 3. versi. sic & aliàs, li. 4. Soci. in tracta. fallen. regu. 229. incipien. lex generaliter loquens, vers. fallit si finiatur causa. & con. 262. in causa magnifici, col. 3. ver. nam finita causa odij, lib. 2. quod repetitur con. 90. li. 3. Feli. post modernos, vt ipse dicit, in c. ex parte B. col. 1. versi. limita tertiò, & iterum col. 2. versi. ista limitantur, de for. compet. & in c. quæ in ecclesiarum, col. 10. in 2. declaratione, de constitu. Iason in l. 1. col. 13. versi. tertiò adde tex. ff. de offi. eius cui manda. est iurisdict. Caro. Rui. d. con. 122. vbi suprà, lib. 5. Hippol. Marsi. in l. vlt. col. 6. versi. item adde quòd stante statuto, ff. de quæstionibus. *Etiam si statutũ dicat ut perpetuò sint banniti. Filius odio patris patria priuatus, eã recuperat patre mortuo. Et uxor marito mortuo.*

192 ¶ Et huc pertinet tex. in c. cùm tu, iuncta glo. in verbo, donec. de vsur. vbi odiosæ constitutiones editæ contra vsurarios odio vsurarum cessant, posteaquam vsuras exercere desierunt. & ita per eum tex. voluit Bal. in rub. C. de vsu. col. 2. vers. secundò quæro. & Lauren. Rodulph. in repetitio. c. consuluit, capite 4. versi. est etiam quæstio, extrà eod. titu. Ioan. Ana. in c. quia in omnibus, quod est tertium, col. 16. versi. adde etiam prædictis, eo quoque titu. Roma. consi. 404. in casu propositæ consultationis, colum. 2. versicu. similiter cessat odiosa. Alexand. id intelligens, dummodo vsuras præteritas restituerit, in l. 1. colum. 1. C. de eden. & in l. Prætor ait, §. is etiam, colum. 1. in 1. not. ff. eod. Iason in l. 1. colum. 13. versi. secundo adde tex. ff. de offi. eius cui mãd. est iurisd. *Odiosæ cõstitutiones editæ in usurarios, cessant usuris cessantibis. Dummodo usuras præteritas soluant.*

193 ¶ OFFICII causa cessante, id est qualitate, quæ est causa officij, cessat officiũ, per textum in l. Lucius, ff. de fideicommis. liberta. quem in id expendit Bald. id tamen intelligens, quando ea qualitas officij certa est, in l. generaliter, colum. 4 versicu. & adde circa primum C de epis. & cle. & alium text. in l. tutelas, ff. de capit. diminutio. quem & ad hoc quoq; allegat Bal. in c. 1. in vtraque lect. & ibi post eum Ias. col. 13. versi. vltimò no. in verbo, non aliter, ff. de offic. eius cui mand. est iurisdict. *Officij causa cessante cessat officium.*

194 ¶ Ex quo illud fit, vt officium coadiutoris dati ob malam officialis vel magistratus *Coadiutoris of*

BIU Cujas

ficiũ cessat impedimẽto cessante.

vel beneficiarij,siue prælati siue tutoris aut curatoris valetudinẽ,aut aliud impeditũ cesset cessante valetudine,aut alio impedimento,glo. in l.solet,in verbo quàm curator,& ibi Alberic.& Bartolus.qui distinguit, ff.de tut.idem Alberic.qui & in hoc distinguit,in l.siquos,col.1.versi.sed nunquid remoti,& seq.C.de offi.Præfect.Præto.Ori.cum hi quæ diximus suprà in curationis causa cessante.

195 *Et mortuo eo cui coadiutor datus erat.*

¶Et idem quoq; mortuo prelato,cui coadiutor datus erat,nam etiã finitur officium coadiutoris cessante scilicet causa,vt probatur,ex c.grãdi,de supplen.neglig.prælato.lib.6.& voluit Bal.in l.ex facto,in princ.paulò post medium,& ibi quoque Alex. col.2.ver.item no.quòd cessante,& Fran.Ripa.col.item 2.nu.11.ff.de vulg.& pupil.

196 *Quid si sufficiat qualitatẽ adesse certo tempore.*

¶Sed hoc intellige vt non procedat, quando sufficit qualitatem adesse certo & determinato tẽpore:nã si ea qualitas adfuerit illo tẽpore,& postea cesset,non propterea cessat officiũ,vt latè per Io.And.in c.statutũ,col.5.super verbo,habẽtibus,de rescrip. li.6.& dicemus infrà in 4.limit.per totũ,maximè verò nu.4.inci.& ex hoc quoq; fit.

P

197 *Pace cessante cessat quod ob eam factũ est.*

¶PACE cessante cessat quod ob eã cõcessum est,vt in pulchra facti specie cõsuluit Rom.con.459.in proposita cõsultatione,in 1.dubio,ibi enim loquitur de priuilegio ciuilitatis à Senẽsibus cõcesso Pisanis propter pacẽ,& concordiam inter eos coitã. quod quidem priuilegium dicit cessare, cesante ac rupta ea pace & concordia,per multa iura & rationes illic adductas.& sequitur Fely.in c.quæ in ecclesiarũ,col.10.in 2.declaratione,de rescript.& Iason in l.1.col.13.versic.vltimò no.in verbo, nõ aliter, ff.de offi.eius cui mand.est iurisdict.& in l.sciendum,§.vlti.col.2.versi.sed vt articulus,ff.qui satisd.cogunt.Et facit quod è diuerso suprà diximus,nu.42. bello cessante, cessare omnem ipsius effectum.

198 ¶Onere cessante cessat & quod illius causa inductum est,l.alumnæ suæ.§.hera liberta.ff.de adim.leg.& arg.l.Caio,in prin.ff.de ali.leg.Atque ita nuncupatim voluit, ex hócque in pulchro casu consuluit Oldra.consi.201. casus talis est,quidam clericus. col.6.versi.primo clausula.

199 *Paupertate cessante cessant que ob eam statuta sunt.*

¶PAVPERTATE cessante,cesant & quæ propter eam statuta,aut introducta sunt,aut cõcessa,vt probatur ex l.nõ tantũ,§.eos qui,ibi,nisi si facultates eorũ adauctæ fuerint,ff.de excus.tut.vbi immunitas cõcessa ob paupertatẽ,cessat adauctis facultatibus,& ibi Iac.Are.Nicol.Matth.in lect.Bar.ipse Bar.& Alberi.no.ex eo tex.quòd priuilegium concessum ratione paupertatis perditur auctis facultatibus.Et probatur item ex l.cura,§.deficientium,ff.de muneribus & honorib. vbi deficientium, facultatibus,ad munera quæ indicuntur,excusatio non perpetua est,sed temporalis.nam si ex voto patrimonium auctum fuerit,cesabit excusatio,& l.his omnibus,§.auctis, ff.de vacat.mune.cuius hæc verba sunt,auctis post appellationem medio tempore facultatibus,paupertatis obtentu non excusantur.& l.semper,§.hæc idcirco,versi. sed ne eos quidem, qui augeant facultates,ff.de iur.immunitat.

200 *De eadem re.*

¶Et ea quidẽ sunt iura,q̃ à nostris in id quod diximus allegari solẽt.sed quibus addere potes l.nec maritus,C.solu.mat.vbi exceptio,ne quis vltra quàm facere potest,non amplius ei prodest,q̃ locupletior factus est.& §.vlt.Insti.de actio.vbi bonorũ cessio facta ob paupertatẽ,ei nõ prodest,qui fortunis auctus est.& c.si pauperes,de prẽb.li.6. vbi si papa mãdauerit episcopo,vt clerico pauperi nullũ habẽti beneficiũ, prouideat de beneficio,& interim ille clericus adeptus fuerit beneficium, cesat illa prouisio.

201 *De eadem re.*

¶Sed & huc spectat quod plerique voluerunt,quòd si dos fuerit restituta vxori, ob viri inopiam,& vir ipse postea diues factus fuerit,cessabit illa restitutio,itavt dos ipsi viro reddenda sit,vt voluerunt Dy.Bal.Ange.& Rom.in l.si constante,ff.solu. matri. ea ratione moti,quòd cessante causa cesset effectus,& alij nonnulli quos tibi citabo infrà in 14.limitati.vbi hanc rem latè tractamus,& ibi videbis quid hîc dicẽdum sit, nam sunt alij,qui sunt contrariæ opinionis,vt etiam ibi videbis.

202 *De eadem re.*

¶Vt tamen interim non omittam & alios doctores,qui hoc voluerũt,quod in principio diximus.paupertate cessante cessare & priuilegium propter illam datum,videlicet glo.in §.vlt.in verbo cessauerint,25.q.2.& Roma. qui ex hoc in pulchro casu ex facto consuluit,con.404.in casu propositæ cõsultationis,vbi loquitur de statuto quodam Perusino,vt ibi videre poteris.

¶PER

BIU Cujas

203 ¶PERMISSIONIS causa cessante cessat permissio. ita enim expressè voluit Bal.in l.1.per eum tex.in versi non aliter.ff.de offi.eius,cui manda. est iurisdict. & Signor.consi.39.quæritur nunquid ex consuetudine, col. 2.versi. secundò probat,per tex.in l.si verò non remunerandi,§.si mandauero,ff.manda.& l.2.& l.cum precario, ff.de prec.& l.iudicium soluitur,ff.de iudic.& l.peto.§.prædium,ff.de lega.2.& l.in omnibus,ff.de reg.iur.& Cardin.Alexand.in c.quod pro remedio,in princip. per eum text.1.q.7.

Permissiõis cã cessante cessat permissio.

204 ¶PERICVLI causa cessante,cessat quod eius causa statutũ est aut permissum,vt nũcupatim voluerũt Bal.& Saly.in l.1.per eũ tex.C.de nauti.fœno.Rom. cõ. 404.in casu propositæ consultationis,col.2.Philip. Deci. in c.cùm cessante,post prin.de appellatio.Ad quod etiam facit quod suprà diximus in metu cessante, nam & hoc illuc quoque pertinere videtur.

Periculi cã cessante cessat quod ob id statutum est.

205 ¶Pignoris causa cessante cessat & ipsum pignus. l. 2. & ibi Saly. in summario quod vocant,C.de pactis pig.vide ibi glo.& doct.

206 ¶PRAESCRIPTIONIS causa cessante(id est possessione quæ causa est præscriptionis)cessat & ipsa præscriptio,vt probatur ex l.deniq;,& l.nec vtilẽ, ff.ex quibus cau.maior.& l.1.§.1.C.de vsuca.trãsforman.& tradidit Bal.in l.generaliter,col.3. ver.item exemplum,C.de episc.& cle.vbi tamen intelligit de præscriptione nondum completa:si enim esset completa,& consequenter ius iam quæsitum, non cessaret id ius cessante causa,vt dicemus latè posteà in 11.& iterum 12.limitatio.

Præscriptiõis causa cessante cessat præscriptio.

207 ¶PRAESVMPTIONIS causa cesante,cessat præsumptio,vt testis est Bal. in l.si certis annis,col.3.versi.concludo igitur.C.de pact.per l.si qui adulterij,C.de adul. & l.diuus,ff.de restitu.in inte.& l.omnes,§.Lucius,ff.quæ in fraud. credito. & l. non solùm,§.de viro,ff.de rit.nupt.& l.non omnes,§.à Barbaris,ff.de re milit.Et idem voluit Corne.con.308.licèt dicta allegata,col.pe.ver.& non recedẽdo à præmissis, li.1.

Præsumptiõis causa cessante cessat præsumptio.

208 ¶Ex illis autem textib.primus ille d.l.si qui adulterij,est admodum notandus,quo cauetur,quòd si accusati adulterij accusationem refellant, ex eo quod proximè coniuncti sint sanguine,ob quod non præsumitur eos se inuicem concubitu polluisse:si postea nuptias contraxerint:ob ídque cessauerit ea causa præsumptionis, cessat & ea præsumptio,adeo vt tanquam confessi prius illud adulterium,puniri possint.& illũ tex.facit sing.Bart.ibi & Rom.in repet.l.admonendi,col.3.ver.secunda ratio est,& ibi quoque Iason in repet.col.86.nu.265.versi.& ex hoc potes colligere rationem, ff. de iureiuran.& Feli.in c.insinuatum,post medium,de fimo.Sed non est disimilis tex.generalis loquens de accusatione adulterij qui quocunque pœnæ modo se subduxerit, & postea cum muliere propter quam accusatus fuerit matrimonium contraxit, in §. si quis verò accusat.in auth.vt nulli Iudic.

De eadem re. De suspectis adulterij qui postea in matrimoniũ coeunt.

209 ¶Cui admodum adstipulatur lepidum illud epigramma à Martiali lib.6.in Proculinam scriptum,epigram.22.

Quod nubis Proculina concubino,
Et mœchum modò,nunc facis maritum,
Ne lex Iulia te notare possit:
Non nubis Proculina,sed fateris.

Et aliud quoque eiusdem lib.1.in Paulam,epigram.42.

Mœchus erat,poteras tamen hoc tu Paula negare.
Ecce vir est,nunquid Paula negare potes?

Eius rei poëtarũ testimonia.

FACULTÉ DE DROIT DE PARIS BIBLIOTHÈQUE

210 ¶PRIVILEGII causa cessante cessat priuilegium, l. athletæ, §.1.ibi, quoad in præsidatu sunt,& l.geometræ,ibi,donec curam gerunt. & l. idem Vlpianus, ff.de excusat.tuto.& l.Titia Seio,§.vsuras,& ibi glo.& Bart.ff.de lega.2.& l.filius à patre.§.1. ibi,cùm militare desiisset,& ibi Imo.Alex.Francis.Are.& Iason,ff.de liber. & posthu. & l.ex facto,in princip.ibi,quia iam posset sibi testamentum facere, & ibi Dyn.dum tractat an legitimatio reuocetur per filiorum legitimorum natiuitatem.Franc. Aret. in 7.not.qui dicit id fieri ipso iure,& Iason in 6.no.ff.de vulg.& pupi.& l.2.§.omnes, & ibi Francis.Curt.iunior col.1.versicu.tertiò ex text.habes,ff.de iudici.& l. doli,§. diuersum,ff.de nouatio.& l.in omnibus causis,la 2.ff.de regu iur. & l. generaliter, & ibi Bald.& omnes,C.de episcop.& cleric.& §.1.& ibi glos.& doctor.Institu.de milit.

priuilegij causa cessante cessat priuilegiũ.

BIU Cujas

testa.&c.suggestum,de deci.& c.magnæ,in fi.& ibi glo.vlti.Hosti.in fi.& alij, de voto,& c.cum d,in 63.distinctione, & c. quisquis.84.distinctio.& c.vlt.24.quæstio.2.

211 De eadem re. ¶Et voluerũt vltra iam citatos gl.in l.si ventri,§.in bonis,in verbo credere.ff.de priuileg.credit.& c.in synodo,in gl.vlt.63.distinct.& in c.generaliter,in.verbo,nõ diuagantes,la 2.16.q.1.Dy.& Phili.Fran.in c.decet,de reg.iur.li.6.Spec.tit. de instrument. editio.§.nunc autẽ,qui est 11.ver.item quod fiat.Bal.in l.1.§.& ideo,ver.item cessante causa priuilegij,ff.de offi.eius cui mãd.est iurisdict.Ang.in l.minoribus,C. de his quibus,vt indig.Panor.in c.cùm accessissent,col.penult. ver.aut quæritur de priuilegio, de constitutio.& in c.quia plerique,col.pe.versi.ego latiùs,de immunit.eccle.& cons. 61.videtur quid dictus Perusinus,col.1.versi.moueor in hanc sententiam,lib.2.Rom. in repet.l.si verò,§.de viro,in 27.fallentia,ver.septimò,ff.solu.matrimo,& cons.180. si admittimus totum,col.2.versi.hac igitur pro finali suppositа.& consi. 404.in casu propositæ consultationis,col.1.ver.quod vltra vulgare.Fran.Aret.in l.diuortio, §. vlt.col.vlt.ff.solu.matri.& con.83.quia multa fuerunt,col.2.versi.nec obstat præmissis,in fi.eius versi.& Maria.Soci.iunior con.160.circa præsentem,col.pen.& vlt.lib.2. & alij,quos postea citabimus.

212 *Monasterio destructo cessat priuilegiũ illi datum.* *Si tamen reædificetur idipsũ recuperat.* *Nisi fuerit destructũ authoritate superioris.* ¶Nam glo.in c. abbate,in glo.vt.de verbo. significatio. dicit quòd priuilegium datum monasterio,cessat destructo ipso monasterio,vtpote quod erat causa priuilegij, argu.illius tex.&c.& hoc diximus,16.quæst.7.vbi idem dicit glo.in verbo,destructa, & §.vlt.in fi.25.quæst.2.Et illam primam glo.referunt,& sequuntur omnes ibi, cum eo tamen temperamento ab Inno.Io.And.Card.Floren.& Panor. tradito, vt si monasterium reædificetur,recuperet suum priuilegium,per c.quia diligentia,de electio. Sed hoc rursum intelligit Panor.nisi monasterium fuisset destructum autoritate superioris,neque enim tunc etiam reædificatum recuperat priuilegium, per c.2.& ibi no.de ope.no.nunciatio.& c.quæris,de consecra.distinct.4.quod & ante ipsum dixerat gl.in d.c.& hoc diximus, 47.Anto.autem in d.illo c.abbate,ita de hoc loquitur, vt nolit priuilegium reuiuiscere loco semel extincto.

213 *Scholares non studentes non gaudent priuilegiis scholarium.* ¶Et huc quoque spectat quod scriptum reliquerunt Cy. Bart.Salyc.Raph.Fulgo.& Paul.Cast.in l.qui sub prætextu,per illum tex.C.de sacrosan.eccle.loquentes de scholaribus(ita enim vocant scholasticos)non studentibus,vt non debeant gaudere priuilegiis concessis ipsis scholaribus,vt quæ dantur causa studij, ideo ea causa cessante cessare debent & priuilegia:& idem tradidit ipse Bart.in l.1.etiam per illum tex.C.de collegia.lib.11.Bald.in authen.habita,colum.4.versicu.sequitur in text. scholaribus. C.ne fil.pro patre,Anto.in proœmio decretal.colum.3.versicu.quid de scholaribus, vbi tamen declarat.Ioan.Ligna.in proœm.clement.Panor.in c.1.ad fi.de iudi.& clan culum ante hos Ioan.Monach.in proœm.lib. 6.col. 2.versi. ex quibus colligo,& ibi quoque eius autoritate Ioan.And.& clariùs Pet.Anch.col. quoque 2.versicu. quartò no.quod dicit.& Imo.in clemen.2.col.3.versi.si verò constat qualitatem¶ de rescript. Et facit tex.in c cùm ex eo,ibi,literarum studio insistentes, de electio. lib. 6.& quod scribit glos.vlti. in l.1. C. de stud.liberal.vrb.Roma.lib.11.loquens de iis qui malè intenti castra ædificant,& tegulas domus numerant,nam & ea glos. solet à nostris in hunc casum allegari.

214 De eadem re. ¶Et id credo verissimum,quamuis contrarium subobscurè tenere videatur glos.loquens de scholaribus parum studentibus,in d.proœmio lib.6.in verbo commorantibus,& ibi apertissimè Domi.qui ita dicit communiter teneri,& Philip.Franc. vterq; col.vlt.super ea glos.& Hosti.etiam subobscurè in d.proœmio decretal.in verbo commorantibus,& ibi clariùs Card.Flo.et Imo.vterq; col.3.in 8.oppositio.ibi,dicit autẽ hîc,nam vtriusque est eadem omnino lectu.& iisdem verbis,vt Imo. à Cardinale eo vetustiore assumpsisse videatur. idem Card. non tamen adeo apertè,in d.proœmio Clemen.col.2.salutationis summi pontificis,versi.quæro in eo quod dicit, ibi, item quia dicit hîc.& Alberi.in l.generaliter,col.vlt.C.de episcop.& cleri.& nouissimè Iason in l.1.col.vlt.versi.confirmo istam limitationem,ff.solu.matrimo.

215 De eadem re. ¶Verùm hæc posterior opi.(quod iam dixi)mihi non placet, quando & id generale sit in omnibus actibus siue artificiis & operis vel negotiis, aut muneribus, & officiis, vt priuilegia illis concessa tamdiu solùm durent, quamdiu quis in illis se

exercet

BIU Cujas

exercet,per tex,in d.l.semper,§.negociatores,in illis verbis, quamdiu in huiusmodi actu sunt,& rursum in §.vlt.eius l.& ibi Bar.in 2.no.ff.de iure immunita.& in l.athletæ,in prin.ibi,quoad in prędidatu sunt,& ibi glo.in verbo,gentium,ff.de excusatio. tutor.& l.geometræ,& l.exactores,C.eo tit.& l.milites,& ibi glo.& doctor.& iterum l.ne quidam,quæ est penul.ibi,iis solis,qui in expeditionibus occupati sunt, C.de testa.milita.& l.vl.ibi,si in hostili loco, ff.eo tit.& d.§.1.& ibi glo.in verbo,introduxit, & iterum in §,illis autem,& ibi Ange.Are.in 1.no.Institu.eodem tit.& l.qui sub prætextu,ibi,cùm id munus non impleant,& iterũ ibi,muneris quod minimè exequitur, rusúmq; ibi,sub nudæ appellationis velamine,& ibi Bar.& omnes,C.de sacrosan.eccle.& l.si quis,iuncta glo.in verbo,spoliandus,C.de domest.& protector.li.12. Et voluerunt præterea ipse Bar.Bal.Pau.Cast.& alij recentiores in l.scriniarios, C.de testa. milit.Bal.in l.in testamento,eo tit.& in l.1.C.de iur.& fac.ignorant.& in l.militẽ, C. de procurato.Saly.in l.non prohibentur,C.qui accus.non poss.Panor.qui id dicit no. in d.c.1.de iudi.Rom.latè in repe.l.si verò,§.de viro,in 34.fallent.ff.solu.matrim.Bar. con.57.præclarè scribitur,col.2.versi.& si quispiam opponat,li.1.Fel.in c.clerici,col. 1.de iudi.Io.Fran.Ozer.in §.supra dicta,col.2.nu.5.Insti.de milit.testa.

216 ¶Et hanc quoque opi.confirmat quod post Gul.Cu.scripsit Bal.in l.seruis, arg.illius tex.C.de episcop.& cler.quòd priuilegiũ concessum studentibus vel habitantibus in certo loco, puta in Clusio Perusino non durat,nisi perseuerante studio, vel habitatione.nam causa,inquit,cõmensurata tẽpori,commensurat sibi effectum secundum tempus. Ex eo no.ipse Bal.quòd consensus per aliquem præstitus cõtemplatione certæ causæ finalis, tandiu intelligitur durare, quamdiu durat causa in esse, vt ipse loquitur.

Priuilegiũ datũ habitãtibus certi loci,durat habitatione durante.

Causa cõmẽsurata tempori, commensurat effectum.

217 ¶Ad hæc mutatione personæ quæ est immediata causa priuilegij, mutatur & proinde extinguitur priuilegium,l.Paulũ, & ibi Bar.ff.de acq.hæred.& l.licitario.§.vl.ff.de publica & vectig.& l.1.C.de impo.lucra.descriptio.lib.10. Et ita per illos tex.voluit Bal.in rub.C.de vsur.in 4.quæst.vbi ex hoc dicit,quòd si res ecclesiæ perueniat ad priuatum,cessat priuilegiũ.quod & dixerat Bar.in d.l.Paulus.& sequitur Io.Ana.in c.salubriter,col.antep.ver.quæritur etiam iuxta prædicta,ibi,pro quo etiam facit,eo ti.de vsur. Et hoc quoq; alibi voluit idem Bal.in repe.l.2.col.5.in 7.quæstio. C.de seruit. & aqua, vbi & ad hoc allegat tex.in l.sed & si restituatur,ff.de iudic. & ex hoc dicit, quòd licèt papa mihi concesserit castrum de plenitudine potestatis,poterit nihilominus contra me præscribi,quia mea possessio non est papalis:& mutata persona,mutatur priuilegiũ,quod dictũ pro singul.sequitur,& cõmendat Bar.in tracta.de præstan. Car.in 2.parte 1.partis,col.1.vbi dicit se super hoc cõsuluisse contra dominos de Corrigio. Et id quoq; voluit Soci.con.93.circa primũ,col.6.ver.ad quintã rationẽ,vbi & ad hoc allegat,l.si fundũ per fideicõmissum,§.vl.cũ ibi no.ff.de lega.1.& l.cùm patronus,ff.de lega.2.latè Phili.Dec.qui alios allegat,& id declarat, in l.in omnibus causis. ff.de regulis iuris.& consilio 48.cuius superscriptio incipit ,priuilegium immunitatis.

Mutatione personæ mutatur priuilegium.

Ecclesiæ priuilegiũ nõ trãsit ad priuatũ, ad quem res peruenit.

218 ¶Et ad hoc quoq; faciunt quæ tractata sunt ab Archidiaco.& Io.And.in c.1.de immunita.eccles.lib.6.& eod.Ioan.And.in ca.priuilegium,de regul.iur.eod.lib.6.& in additio.Specu.tit.de censi.§.nunc dicendum,in additio.magna incip.per hanc.ibi tractauit Vber.& ipso Specu.tit.de cleri.coniuga.§.1.ver.ad huius autem articuli euidentiã & post eos Alexand.con.35.viso processu inter communitatem,col.4.versi.quantùm verò ad illud,lib.4.

De eadem re.

219 ¶Sed & ad hoc quod hìc principaliter tractamus,videlicet cessante causa priuilegij cessare priuilegiũ,pertinẽt quæ suprà diximus de fauore cessãte,& quæ de pace cessãte,quæ itẽ de paupertate cessãte,& quæ prẽterea dicemus de cessãte causa religionis, & quæ denique de cessante causa reuocandi domum, quæ hìc aliter scribenda non duximus.

De eadem re.

Cùm cessat priuilegiũ causa illius cessante requiritur sentẽtia rescissoria.

220 ¶Illud autẽ nõ prætermittendũ in hac tractatione duximus,quòd tũc cum cessat priuilegiũ cessãte causa priuilegij,requiritur sentẽtia rescissoria,vt sentire videtur Bald. in d.c.decet,in addit.Io.An.& ibi expressè Phili.Frã.qui & ad id dicit facere gl.ibi, in illis verbis,propria authoritate,& ꝙ no.in l.quæro.§.inter locatorẽ.ff.loca.& in c.cũ

BIU Cujas

secundũ,de hæret.lib.6.Id quod ex eo pendet quod latè tractauimus in rep.l.si vnquã, in verbo,reuertatur,nu.398.inci.quinquagesimũ cùm pena,& multis sequentibus.

221 *Prodigalitate cessante cessat quod ob eam decretum est.*

¶PRODIGALITATE cessante cessat & id quod ob eam decretum est, verbi gratia,prodigo datus est curator,si is desinat esse prodigus,cessat ipsa curatio,de quo nos latè diximus suprà in interdictionis causa cessante, vt videre ibi poteris,nam id tantùm hîc apponere volui,quò te eius loci admonerem.

222 *Prohibitionis causa cessante cessat prohibitio.*

¶PROHIBITIONIS causa cessante cessat prohibitio.l.1.& ibi Bal.col.2.ver. nota quòd cessat.C.si rector prouin.& c.& si Christus,& ibi Bal.col.2.ver.dicit glos. quòd cessante,& Anto.in 1.no.de iureiuran.& c.non debet,vers.cùm ergo prohibitiones,de consanguinita.& affinita.& §.his omnibus,& c.neophytus,quod confestim sequitur, & ibi glos.in verbo,causa.Archid.Domi.& Card.Alex.61.distinct.& c.in literis,7.q.2.And.Iser.in rub.quæ sunt regal.col.3.versic. hæc pedagia,& ibi post eum Math.Afflict.col.vlt.paulò ante fi.vbi dicunt quòd cessante causa prohibitionis,finitur authoritas statuti,per l.quod ait,§.ait lex,ff.de repud.& l.vbi lex, §.interdũ, ff.de vsucap.& l.2.C.qui ad liber.perue.non poss.& alia iura,& per nostram regulã quòd cessante causa cesat effectus.& quia etiam,vt subdit And.cùm causa reducitur ad non causam,perinde est ac si à principio causa nõ fuisset,l.1.in fi.ff.de cond.sine cau.

223 *De eadem re.*

¶Et illud idem de cessante causa prohibitionis voluit Archi.in c.non potest col.2.in ver.prius, de preb.& dig.per tex.in l.si donatæ.§.1.& l.si predia.ff.de don.inter vir.& vxo.Bal.con.54 statuto cauetur,in fi.li.2.vbi dicit id vsqueadeo procedere, vt propter cessationem causæ prohibitionis,videatur induci dispensatio, per tex.quẽ dicit no.in d.§.his omnibus,& c.seq.Et bene etiam facit quod scribit glo.in c.quia sancta, §.verùm,in verbo,destruxit,63.distinctio.

224 *Promißionis causa cessante cessat promissio.*

¶PROMISSIONIS causa cessante,cessare debet promissio,c.2.& ibi Anto.in 1.no.per eũ tex.de custo.eucharist.& Ro.con.417.in proposito casu,col.1.post princ. & rursus col.2.ver.quarto considerandũ,per l.1.§.vlti.cum l.seq.ff.de excusa.tutor.& l.qui tutelam,in prin.ff.de testa.tute.& l.etiam si partis,ff.de leg.1.& l.si legatarius, C. de lega.& l.forma.§.illam,ff.de censi.& l.2.C.de alluuio.& ex hoc dicit quòd deficiente castro propter quod census erat promissus,deficiat & promissio.

Castro deficiẽte deficit cẽsus ob id debitus.

¶Ad quod proximè accedit quod diximus suprà in priuilegij causa deficiente,num. 205.incip.nam glo.in c.Et quòd etiam solemus dicere promissiones,obligationes,iuramenta,& reliquos actus nostros intelligi rebus sic stãtibus atq; in eodẽ statu manẽtibus,vt latè diximus & probauimus tã nostrorũ authoritate quàm philosophorum, aliàs suorũ promissorũ vel ad superstitionẽ tenacissimorũ,in rep.l.si vnquã,in præfa. nu.166.incip.præterea iuramẽtum,& tribus seq.C.de reuocã.donatio.

Obligatiões intelligi,rebus sic stãtibus.

Et iuramenta.

Et cætera omnia. 226

¶Recessionis siue malis recessus causa finali cessante,cessat & effectus ipsius,ita vt recessisse minime noceat,vt voluit Bal.in l.Aemilio.col.7.ver.ista est falsa expositio.ff. de min.& l.quero,§.inter locatorẽ.ff.lo. & l.si instituta. & l.si sub hac.ff.de inof.test.

227 *Recusationis causa cessante cessat recusatio.*

¶RECVSATIONIS causa cessante,cessat recusatio, vt ex eo patet quòd scribit Specu.tit.de iud.deleg.§.superest videre,ver.quid si sit socius,quòd licèt socius durante societate non possit dari iudex socio:& si detur, possit recusari:tamen ea societate finita põt esse iudex,nec vt suspectus recusari,cessante scilicet recusationis causa. Et sequitur Albe.in l.cui eorum.§.affinitates,in fi.ff.de postulan.& in l.affinitatis, C. com.de succesio.& Hippol.Marsi.in l.etiam si redhibitus,col.2.ver.vlteriùs hæc lex potest induci,ff.de quæstio.

228 *Recusatio eius qui in dignitate est,expirat eo mortuo,& successor cognoscit.*

¶Atque etiam ex eo quod ab Alex.traditum est in l.ex facto,in prin.col.2.versi.item potest induci,ff.de vulg.& pupil.quòd si iudex delegatus nomine dignitatis, recusatus moriatur,cessat causa recusationis,ita vt non sit necesse ampliùs eligere arbitros qui de recusatione cognoscant,iuxta c.cùm speciali, de appellatio.sed successor cognoscet de causa. Nisi tamen ille prior fuisset recusatus nomine dignitatis,nam tunc causa recusationis etiam in successore duraret,Io.And.& Do.in c.si iudex ab apostolica,de offi.dele.lib.6.Et facit ad hoc caput cꝑ dicã infrà de suspicionis causa cessãte.

Nisi ille fuisset recusatus 229 *nomine dignitatis.*

¶REDHIBITIONIS causa cessante,cessat redhibitio,verbi gratia,quispiam emit rem vitiosam,ob idq; egit redhibitoria,sed pendente iudicio vitium illud omnino cessauit,certè cessare debet ea actio redhibitoria,vt probatur ex l.vlt.§.quoties,

secundum

ſecundum primum intellectum,glo.in verbo,finiatur,& ibi Cepol.nu.2.ff.de ædilit. edic.& idem Cepola latè in l.actioni,nu.5.& ſeq.ff,eod.tit. vbi inter cætera hac ratione inititur,quòd ceſſante cauſa ceſſat effectus. *Redhibitionis cauſa ceſſante ceſſat redhibitio.*

230 ¶ Verùm idem poſtea nu.11.credit quòd venditor debet in expenſis eius condemnari,donec ceſſauerit vitiũ.At ſi emptor poſtea perſtiterit ſciẽs vitium ceſſaſſe,debet in aliis expẽſis condẽnari,quod probat ex continuatione duarum ll.ſcilicet,l.proporãdum,§.ſin autem ex geſtis,C.de iudi.& l.ſi quis inficiatus,& ibi Bar.ff.depoſi. Quod & ipſum in ſimili caſu voluit Bar.iiſdem ll.in l.ſi rem,§.vlt.ff,de pignora.actio. Sed tu interim vide quæ dixi ſuprà in actionis cauſa ceſſante. *An autem uẽditor debeat condemnari in expenſis.*

231 ¶RELIGIONIS cauſa ceſſante,ceſſat quod ob eam conceſſum eſt,per tex.in l. qui ſub prætextu,& ibi omnes docto.C.de ſacroſ,eccle.& c.abbate,in fi.de verb.ſignı. & §.vlt.& ibi glo.in verbo, ceſſauerit,25.q.2.& voluit etiam gl.in c.generaliter, in verbo,non denegantes,in fi.16.q.1.Et vide quod diximus ſuprà in priuilegij cauſa ceſſante,nu.205.incipiẽ.nam gl.in c. *Religionis cauſa ceſſante ceſſat quod ob eã cõceſſũ eſt.*

232 ¶RENVNTIATIONIS cauſa ceſſante ceſſat renunciatio.vt nũcupatim voluit Bal. con.437.quædã puella,col.2.ver.in cõtrarium videtur veritas, lib.1.ar.l.his honoribus,§.auctis,ff.de vacat.mu.& Phil.Deci.qui ex hoc in pulchra ſpecie conſuluit,con.86.viſo puncto & diligenter,col.4.verſi quantum verò ad portionem hæreditatis.& Paul.Pariſ.conſi.49.calaſsino,col.7.nu.41.& duobus ſeq.li.3.Et huc quoq; ſpectat,quod nos alibi diximus de filia renunciante hæreditati patris propter maſculos,vt ſi illi moriantur,& ita ceſſet cauſa renũciationis,non impedietur ſuccedere patri,peræquè ac ſi non renuntiaſſet.de quo & tu vide quæ ſcripſimus ſuprà in excluſionis cauſa ceſſante. *Renũciationis cauſa ceſſante ceſſat renunciatio.*

233 ¶REPETITIONIS cauſa ceſſante ceſſat repetitio,vt liquidò conſtat ex l.ſi ob turpem,vbi id verbis conceptis expendit ex eo tex.Bal.in priore lectu.paulò ante fi.ff. de condictio.ob turp.cauſ. *Repetitionis cauſa ceſſante ceſſat repetitio.*

234 ¶RESCRIPTI cauſa ceſſante,ceſſat & reſcriptũ,vt ex facto interrogatus reſpõdit Paul.Pariſ.con.169.& ſi conſiderata diſpoſitione,col.3.verſi.poſtremò non obſtabit,lib.4.innixus hac noſtra generali regula,ceſſante cauſa ceſſare effectum,ibi autẽ loquitur de reſcripto quopiam Iulij ſecundi,quo iubebat inquiri in quoſdam delinquentes non obſtante curſu quinquennij ob cauſam illic declaratam, quæ non ſuberat in caſu de quo loquitur. Et ante eum voluit idem Alex.poſt alios in l.ex facto, in prin.col.3.verſi.extra glo.oppo.ff.de vulg.& pupil.ſubſti. *Reſcripti cauſa ceſſãte ceſſat reſcriptum.*

235 ¶RESTITVTIONIS cauſa ceſſante,ceſsare debet reſtitutio,vt videre licet ex Dy.Bal.Ang.& Roma.in l.ſi conſtante,ff.ſol.matri.loquentibus de reſtitutione dotis ob inopiam mariti,de quo tamen videas quę latè de hoc ſcribam,inf.in 14.limitatio. *Reſtitutionis cauſa ceſſante ceſſat reſtitutio.*

236 ¶REVOCANDI domũ ius ceſsat,ceſſante illius cauſa,legatione finita, l. ſi cui, §.1.ff.ex quib.cauſ.maior.& l.2.§.planè ſi perfecta,ff.de iudici.& voluit Imol. in c. licèt,quod eſt vltimum,in verbo,per alia,de for.compet.& Soci.in tract. Fallent. in regula 162.incip.domum reuocandi priuilegium,in 4.fallen. Et facit quod in ſimili ſcribitur in l.miles,& l.qui mittuntur,§.vlt.ff,ex quib.cauſ.maior. *Reuocandi domum ius ceſſat, ceſſante illius cauſa.*

237 ¶REVOCATIONIS cauſa ceſſante,ceſsat reuocatio,Bal.loquens de reuocatione donationis inofficioſæ,vt ea ſcilicet ceſset,ſi pater poſt donationes tantũ quæſiuit,quantum ſufficit ad legitimã,in l.1.col.2.verſi.tertiò ſic,poſt gl.ibi in 8.quæſ. C. de inof.donat.arg.l.1.§.ſi quis in fraudem,ff.ſi quid in fraud.patro.Et idem quoq; voluit Ang.in auth.de immenſ.donatio.col.vlt,& Alber.loquẽs de reuocatione, quæ fit ex l.ſi vnquam,col.2.vbi ad hoc allegat,l.poſt diuortiũ,ff.de iure doti.vbi dos diuortio reuocata redintegratur redintegrato matrimonio.Et facit l.3.§.vlt.iuncta l.ſeq.ff. de adi.lega.vbi legatum reuocatum ob inimicitias redintegratur ſolutis inimicitiis, de quo & nos diximus ſuprà in legati cauſa ceſſante. *Reuocationis cauſa ceſſante ceſſat reuocatio.*

S

238 ¶SALVICONDVCTVS cauſa ceſſante,ceſſat ſaluuſcõductus,vt ex facto cõſuluit Imo.cõ.33.in caſu præmiſſo videretur prima facie,ſtatim poſt prin.motus hac noſtra regula,ceſſante cauſa,&c.quod poſtea declarat procedere in cauſa fi.ſed nõ impulſiua,de quo nos dicemus in 1.limi.Et huc ptinet quod ſtatim dicemus in ſeq.verſi. *Saluicõductus cauſa ceſſante, ceſſat ipſe ſaluuſcõductus.*

¶SEC

239 *Securitatis causa cessante cessat illius cõcessio.*

¶SECVRICATIS concessæ causa cessante, cessat ipsa securitatis concessio, vt in pulchro casu etiam respondit Corne.con.122.cuius exordium est, viso dicto puncto & præsuppositio, haud multò ante fi.lib.4.hac tantùm nostra regula fretus, quòd cessante causa cessat effectus. Quod & spectat ad casum præcedentem.

240 *Sententiæ cã cessante cessat eius effectus.*

¶SENTENTIAE causa cessante, cessat & ipsius sententiæ effectus. l.si à te.ff.de exceptio.vbi & id no.Soci.in 1.no.nam vt dicit, videmus ex eo tex.quòd cessante causa absolutionis cessat absolutio, vt etiam probatur ex l.2.& l.si mater, §.eandem, eo tit. de quo & nos diximus suprà in absolutionis causa cessante.

241 *Societate cessãte cessat eius effectus.*

¶SOCIETATE cessante, cessat & omnis effectus societatis, vt ex eo patet quod suprà diximus in recusationis causa cessante, in prin. quòd recusatio quæ poterat proponi contra socium aduersarij, cessat desinente ea societate, vt ibi videre poteris.

242 *Specialitatis cã cessante cessat specialitas.*

¶SPECIALITATIS causa cessante, cessat specialitas, & ad ius commune redeundũ est, ita nuncupatim voluerunt Ioan.Mona.in cap.1.in verbo, è vestigio, & ibi Archidia.col.2.in verbo, reuersura, Io.Andr.col.1.in eodem verbo, & Pet.Ancha.col.2.in 6.no.de statu monachor.lib.6.per l.ex facto, ff.de vul.& pupil.& l.generaliter, C. de episcop.& cleri. Et dicit præterea Petr.Ancha.ad hoc optimè facere glo.in c.cupiẽtes, §.insuper, versi.& nihilominus, de electio.

243 *Statuti causa, uel ratione cessante cessat statutum.*

¶STATVTI cessante causa vel ratione cessat statutum, vt expressim voluit Pau.Pari.consi.98.circa præsentem consultationem, col.6.ver.& etiam quia inter, sub nu.30.lib.1.in qua re non opus est hîc diutius immorari, cùm eã latissimè tractauerimus suprà in legis ratione cessante: & aliquid etiam diximus in constitutionis atque consuetudinis causa cessante, in quibus locis videre poteris.

244 *Substitutionis causa cessante, cessat substitutio.*

¶SVBSTITVTIONIS causa cessãte, cessat & ipsa substitutio, vt probat tex.in l.si ita quis, ff.de vul.& pupil.substit.& l.vlt.C.de instit.& substitutio.& l.penul.C.de impu.& aliis substitutio. Atque ita voluit illis iuribus inixus Signo.consi.254.ex visione scripturarũ, col.1. Et bene facit q̃ suprà diximus in institutionis causa cessãte.

245 *Suspensionis causa cessante cessat suspẽsio.*

¶SVSPENSIONIS causa cessante, & ea quoque, & effectus illius cessare debet, ex sentẽtia gl.in c.quia diligentia, in fi.de electio.quæ ex eo tex.no.q̃ suspẽsi suspẽsione cessante omnia pristina iura recuperant, per eum tex.& in c.beatus, 3.q.4.& c.1.4.q.1.& c.illi qui, 6.q.1.& c.nos sanctorum, 15.q.6.& c.præceptum, in fi.32.q.5. Et scribit famam quoque restitui, si infamia tantùm canonica fuerit irrogata, arg.c.illi qui, 6.q.1. Et facit quod diximus suprà nu.60.incip.sed & per illum, & rursum nu.97.inci. excommunicatione cessante.

246 *Suspicionis causa cessante cessat suspicio.*

¶SVSPICIONIS causa cessante cessat suspicio, tex.est in vulgari illo c.cùm cessante, & ibi Bal.in 1.no.de appellatio. Ex quo illud fit vt cùm caueatur in l.1.C.de sal.hospit.non præbend.lib.12.ne milites salgami nomine culcitras, lignum, oleum à suis hospitibus extorqueant, sed nec à volentibus quidem accipiant: semper enim, vt ibi dicit glo.quæ & alia similia iura allegat, præsumitur quædam concussio, siua occasio concutiendi sub velamine donationis. Quid igitur si miles hospitatur in domo proximi cuiusdam consanguinei aut amici non vulgaris, an ei prohibeatur aliquid accipere ab huiusmodi hospite sponte ei offerente, quod videri posset, cùm lex generaliter loquatur. Tamen Io.Platea ibi contrarium definiuit, quia cessat ratio illius suspicionis, & præsumptæ concussionis, ideo debet cessare eius effectus, & dispositio illius l.adigere, §.quamuis.ff.de iure patrona. Et de hoc dicit esse tex.in l.1.in fi.ff.ad leg. Iul. repetund. vbi scribitur, eam leg.repetundarum non pertinere ad ea quæ à sobrinis & cognatis dantur: nam vt dicit gl.ibi, ratio sanguinis tollit eam suspicionem.& illum tex.dicit pulchrum Maria.Socin.Iunior, consi.38.in casu præmisso, col.2.nu.9.lib.2. Et facit etiam quod diximus supra in recusationis causa cessante.

T

247 *Refutare testes. Testimonij refutandi causa cessante cessat refutatio.*

¶TESTIMONII refutãdi (ita enim Cicero pro Fõteio vocat, q̃d nos vulgò dicimus *reproche*) huius igitur refutatiõis testiũ cessãte causa, cessat & hęc refutatio, vt satis patet ex his quæ diximus suprà in affinitatis causa cessãte, nu.28.incipi.ex quo ipse Bal.& iterũ in famulitio cessãte, & quæ in simili diximus de recusatione iudicũ, suprà in recusationis causa cessãte, hæc enim à pari procedũt, nisi q̃ facilius recusamus iudices, quàm testes, vt no.in c.insinuante, de offi.& potest.iud.dele.cum similib.

Sed

BIU Cujas

248 ¶Sed his quæ in illis locis diximus, poteris addere quod huc quoque pertinet, quòd licèt iudex non possit esse testis in causa in qua iudex est, vt no. in c. statutum, 2. q. 6. & in c. cùm à nobis, de testib. deposito tamen officio iudicis testificari possunt, c. cùm dilectus, de electio. & c. 2. de arbitr. & c. dilecto, de testi. & c. cùm dilecti, & ibi Hostiē. col. 3. in verbo, responsionem, Ioan. Andr. col. 2. in glo. simile, Card. Flo. col. quoque 2. in 2. oppositio. Pet. Ancha. in 7. not. Panor. col. 2. ver. nota ꝙ inquisitores, de accusat. & omnes in d. c. cùm à nobis, de testib.

Iudex testis esse non potest in causa in qua iudex est. Nisi deposito officio.

V

249 ¶VOLVNTATIS testatoris causa cessante, cessat & volūtas & eius dispositio, vt voluit Car. Rui. con. 160. circa primum quæsitum, col. 4. ver. quātum autem ad legatum, lib. 4. & ante eū Bal. in l. 1. in addi. ff. de offic. eius cui manda. est iurisdi. per l. quod ait lex. ff. de diuor. Quod & optimè ex eo probatur quod diximus suprà in institutionis causa cessante, item in legati causa cessante. Atq; item ex tex. in l. 1. §. vlt. ff. de adimend. legat. vbi legata & fideicommissa censentur adempta ob graues inimicitias quæ inter testatorem & legatarium interceserunt, ob scilicet præsumptam ipsius testatoris mutatam voluntatem, vt dicit ibi glo. & doctor. & est similis tex. in l. inimicitiæ. ff. de his quib. vt indig. vbi etiam scribitur idem esse, si legatarius vel fideicommissarius testatori palam maledixerit, & infaustas voces aduersus eum iactauerit. Nam & sic (vt ibi dicit glo) verisimile est testatorem nolle ei legatum vel fideicommissum præstari. Cessante igitur (vt id quoque addam) causa voluntatis testatoris, qui verisimiliter non sine causa, sed ob meritum & beneuolentiam legauit, l. nec adiecit. ff. pro socio, consequens est vt legatum quoque ex cessante illa causa cesset, de quo & nos alibi suprà diximus.

Voluntatis testatoris cessante causa, cesset uoluntas.

250 ¶VOTI causa cessāte cessat votū, vt satis apertè colligitur ex scriptis à Pan. in c. magnæ, col. 2. in vl. no. extrà de voto, dū postquā ex eo. tex. notauit cessāte causa voti, nō cessare votū, subiunxit id ideo ibi esse, quoniā illa esset causa impulsiua, qua cessante, nō cessat effectus, vt latè statim dicemus in 1. limitatio. citátq; etiā tex. quē dicit menti tenēdū, in c. ex parte tua, ibi, quāuis falsa sit causa, de conuer. cōiugat. vbi etiā gl. Car. Flo. in 20. oppositio. Ant. & ipse Panor. intelligūt de causa impulsiua. Et ex illis intelligis quomodo & quando procedat. Vide tamen quæ dicam infrà in 39. limitati.

Voti causa cessante cessat uotum.

LIMITATIONES QVAS VOCANT.

MVLTA IGITVR diximus, vt probaremus confirmaremúsque nostrā hac regulam, cessante causa cessat effectus. Verum quia non est semper perpetua, sed recipit multas limitationes, quas nostri interpretes appellant.

LIMITATIO PRIMA.

1 ¶LIMITA IGITVR PRIMO hanc regulā procedere in causa finali siue ratiocinatiua, quam Græci λογικὴν αἰτίαν appellant, non etiam in impulsiua, quam & ipsi Græci vocant ὁρμητικὴν αἰτίαν, per tex. in l. 2. §. vlt. & ibi not. glo. Bar. & alij, ff. de donatio. & l. 1. §. sexum, & ibi etiam glo. Bar. & cæteri, ff. de postulā. & l. sed & si mors, §. vlt. ff. de donationib. inter virum & vxorem, & l. generali, §. diuus, ff. de vsu & vsufruct. lega. & l. cùm tale, ff. de condit. & demonstra. & §. 1. in authen. de non eligen. secud. nubent. & c. ex parte, le 2. & ibi glo. in verbo causa, & Panor. col. vlti. de conuer. coniugat. & c. magnæ, & ibi Panor. col. 2. versi. vltimò not. de voto, & c. neophytus, & ibi glo. in verbo, causa, ad fi. & Car. Flo. 61. distinctio. & c. si propter, & ibi idem Cardina. 7. q. 1. & c. duæ sunt, & ibi glo. & Archid. 19. q. 2. & c. tantum, 32. q. 7.

Regula nostra procedit in causa finali, nō etiam in impulsiua.

2 ¶Et voluerunt præterea glos. in l. 1. in verbo, occupati, & ibi Bald. in vtraque lectura, ff. de feri. & glos. in l. si pecuniam, in princ. in glo. magna, ff. de condi. ob caus. & in l. si repetendi, C. eod. titu. & in l. si mulier, & ibi Cyn. Bald. & alij. C. de iure dot. & in l. generaliter, in glos. vlt. & ibi omnes, C. de episco. & cler. & in l. 1. in verbo, absentium, ff. de negot. gest. & in l. 1. in gl. magna, in 5. oppositio. C. de pact. & in §. illis autē, in verbo, adiuuātur, Insti. de milita. testa. & in c. & si Christus, in verbo, cessat effectus, & ibi oēs, de iureiurā. & in c. post translationē, in verbo, cessante, & ibi Hostiē. in verbo, impedimēto. Io. An. col. 4. super ea gl. Collec. Bal. Ca. Flo. Anto. Panor. & quotquot super eo c. scripserunt, de renunciat. & gloss. in c. ex parte tua, in verbo, falsa sit causa, & ibi

De eadem re.

BIU Cujas

ibi Hostien. Car. Flor. Petr. Anch. & Panorm. de conuers. coniugat. & in cap. cupientes, in princ. in verbo, periculosis, & ibi Io. Mona. colum. 2. nu. 4. Archid. in d. verbo, periculosis, Io. And. & Domi. de electio. lib. 6. & glo. in cap. decet concessum, in glos. 1. & ibi Dyn. col. 1. versi. & in proposito, & Philip. Fran. col. item 1. de regu. iur. lib. 6. & glos. in cap. quod pro necessitate, 1. q. 1. & in capi, duæ sunt, in verbo, propter crimi, nosos, 19. q. 2.

3 *De eadem re.*

¶ Et vltra eas glos. & qui eas secuti sunt Ioan. Monac. in cap. vlt. colum. vlt. in verbo, cessante, & ibi quoque Ioan. And. in eod. verbo, de hæretic. lib. 6. Specul. tit. de disputatione & allegatione aduoca. §, post hoc autem, versic. vel illud statutum fuit ex causa, & tit. de instru. editio. §. nunc autem videndum, versic. item fuit ob causam. Collecta. in d. cap. cùm cessante, in princ. & ibi Panor. etiam in princ. de appellat. Guil. de monte Laud. in clem. 1. in verbo, quia fortè, de appellatio. Feder. Senen. consi. 4. incip. testator in vltima voluntate. Barto. in l. in omni, ff. de adoptio. & in l. demonstratio. §. quod autem, colum. vlti. in 8. quæstio. ff. de condi. & demonstratio. & idem Barto. in extrauagant. ad reprimendum, in verbo, absentia, in princ. Bald. in l. 1. colum. 4. ver. item an cessatio, ff. solu. matrimo. & in l. vlt. in 1. oppositio. ff. de hæred. instit. & in repetit. l. 2. col. 27. versi. de tertio igitur, ibi, si consideretur tertio modo, ff. de iureiuran. Nam causa (ait) impulsiua non est substantialis, ideo non dependet ab ea effectus, nec aliquid operatur, nisi ad bene esse, & in c. quemadmodũ, col. 2. ver. nota tacitas cõditiones. extrà eo. tit. Alberi. in l. si vnquam, colum. 2. versi. in contrarium, C. de reuocand. donatio. Angel. in l. sciendum, la 2. ff. de ædilit. edic. & consi. 124. visis prædictis, col. 2. versi. & pro hac parte. Imo. in l. si verò, §. de viro, col. 2. versi. circa secundum articulum, ff. solu. matrimo. & in l. vlt. col. 2. versic. & nota diligenter, ff. de hæred. instituen. & in cle. 2. col. 3. versi. nam stante declaratione. de rescrip. & in clem. 1. col. 3. super gl. in verbo, fortè, de appellatio. & consi. 33. in casu præmisso, col. 2. versic. nec habet obstare. Panor. in superscriptione procemij decretal. col. penul. versi. deinde primò quæritur. & in c. ex parte tua, col. vlt. de cõuer. coniugat. & in c. cùm infirmitas, col. 1. de pœn. & remi. Pau. Ca. cõsi. 314. super eo quod quæritur, facit dubiũ, col. 2. ver. nec obstat, lib. 1. Alex. & Iacob. à S. Geor. vterque col. 1. C. de edic. diui Adria. tollẽ. Feli. in c. cùm nũcius, col. 1. de testi. Iaf. con. 63. circa primũ, col. 5. ver. tertiò principaliter, in fi. lib. 3. Matth. Afflic. in cõstitutione Sicil. incipiẽ. in locis demanij, col. 4. ver. sed super d. l. & Phil. Dec. in c. quoniã abbas, col. 6. ver. sed respondeti põt, de offic. dele. Frã. Rip. in l. ex facto, col. 3. sub nu. 14. ff. de vulg. & pupilla. & nostri doc. sæpe.

4 *De eadẽ re ex Theologis.*

¶ Nec nostri tãtùm in hac fuere sententia, sed & theologi, ex quibus est Adrianus Florentinus theologus certè præstantissimus, & qui nostra memoria, virtute & doctrina ascitus est in summum pontificem, in iis quæstionibus, quas doctè & sanctè scripsit in 4. lib. sententiarum, in materia restitutionis, in ea quæstio. cuius initium est, cõsequenter quæro, vtrũ indistinctè, in solutione eius quæstionis, ex quo intelligis, & hoc procedere in foro, quod conscientiæ vocamus.

5 *Causa ea propriè est quæ finalis est. Causa finalis est causa aliarum causarum.*

¶ Huius autem limitationis causam afferunt nostri, quoniã causa ea propriè dicitur, quæ finalis est: impulsiua aũt causa, abusiua & impropria est, Cy. in l. generaliter, in 1. oppositio. C. de episcop. & cleri. & ibi quoq; Bal. col. 2. in 2. oppositio. vbi & præterea dicit authoritate Aristotelis, quòd causa finalis est causa aliarũ causarũ, cuius locũ nõ designat, sed est ex li. 2. Physicorũ, & idẽ Bal. in rub. C. de institu. & substitu. col. 1. ver. causa verò est, per l. Titio cẽtum, in prin. ff. de conditio. & demonstra. & l. demonstratio, eo. tit. & l. 2. §. vlt. ff. de donatio. & rursus ipse Bal. in d. c. post trãslationẽ, col. 2. ver. quæro, vtrùm cessante, ibi, dicit Io. And. in nouella, de renũcia. & Soci. in d. l. demõstratio. §. quod autem, col. 1. in 2. not. vbi tamen dicit authoritate illius tex. appellatione causæ vtramque venire, & finalem, & impulsiuam.

6 *Causa finalis est fons causarum. Causa fina. substãtia dicitur. Et forma.*

¶ Alibi idẽ Bal. in l. eam quã, col. 1. ver. venio ad no. C. de fideicõmi. dicit q; causa finalis est fons causarũ, quod ex eo reassumit Barb. con. 30. sacro scriptũ est, col. penul. ver. præterea facit ad prædicta, lib. 2. & idem Bal. & post eũ Matth. Afflict. in c. 1. ad fi. titu. an mu. vel aliàs imperfect. dicit, quòd causa finalis substantia appellatur, per glossam in l. iuris gentiũ, §. quod ferè, ff. de pact. Et alibi forma, vt dicit not. in §. item si quis postulante, Instit. de actio. Sed & idẽ Bald. in l. auia, col. vl. C. de iure doti. dicit, quòd

causa

causa finalis est primum principium intētionis,licèt sit vltimũ executionis. & consi. 340.& præmitto q̃ istud ius,col.1.lib.3.dicit quod suprà diximus,causam impulsiuã non propriè causam esse,sed quoddam motiuũ ad disponendum vel contrahendum.

Causa finalis est primũ principiũ intētiõis.

7 ¶Ex aliis autem philosophis,Timęus Locrensis Pythagoricus causam finalem apud sapientes optimam arbitratur habendam.Proclus quoque in commentariis in Alcibiadem Platonis,hanc primam præcipuámque causarum atque potētissimam esse dicit:huius enim gratia & efficientes faciunt,& quæ fiunt efficiuntur.Ideóque ignorantiam causæ finalis circa rem quamlibet efficere,vt cæteræ causæ ad eandem pertinentes similiter ignorentur.

Causa finalis optima.

Præcipua ac potentißima.

Causa finalis ignorata facit & cæteras ignorari.

8 ¶Quæ cùm ita sint,ideo subtilis ille doctor(ita enim plerique appellant,)Matth.Mathesilla.in suo tractatu Extensionum,col.2.dicit quòd ex ratione finali tãtùm potest argumentum elici,vel extensio,non etiam ex impulsiua,per tex.in auth.hæc constit. inno.circa medium,& per.no.per Io.And.in nouella,& alios post gl.in c.1. in verbo, Italiæ,de tempo.ordinatio.lib.6.Et id ex eo reassumit & sequitur Iason in auth. quas actiones,col.4.versi.puto tamen disputationis gratia,& iterum col.7.versic.tertiò limita.C.de sacrosanct.eccles.

Argu.ex causa finali sumitur, non etiam ex impulsiua.

9 ¶Et id nuncupatim de argumento à contrario sensu,vt scilicet sumi nõ possit ex causa impulsiua,sed finali tantùm,voluerunt Petr.Cy.Iac.Butrig.Bal.& Sali.in l.conuẽticulam.C.de episc.& cleri.& Anto.in c.publicato,col.vlt.de electio.& in c.cùm apostolica,col.vlt.versi.item nec à verbis modalibus,de his quæ fiunt à præla.siue consen. capit.Domi.in c.imperatores,versi.quicunque, 9.distinctio.Pau.Cast.in l.qui testamẽto.§.mulier.ff.de testa.Alex.& Iason in l.1.ille col.11.versi.tertiò fallit,& iterum versi. quintò fallit:hic col.10.in 6.fallen.ff.de offic.eius cui mand.est iurisdict.Felin. in c. significasti,col.pe.versi.item fallit,in verbis causæ impulsiuæ,de for.compe.Nicol.Eueral.in locis legalibus,in loco à cõtrario sensu,col.2.& rursus col.10.ver.dicta regula.

De eadem re.

10 ¶Et huc quoque proximè accedit,quòd id quod suprà diximus in cessante ratione legis,num.127.incip. ex quo & illud consequens,correcta ratione legis,legem quoque ipsam correctam censeri,procedit in ratione siue causa finali,non etiam in impulsiua,vt videre poteris ex Eueraldo in illo eodem opere, in loco à ratione legis ampla siue generali,ad extensionem ipsius legis,col.eiusdem loci 2.versi.primo casu.

Quod dicitur correcta ratiõe legis,legẽ esse correctam, intelligitur de ratione finali.

11 ¶Hæc tamen prima limitatio intelligenda est & declaranda,non procedere in rescriptis ad beneficia,in quibus subreptio vitiat,non solùm quando fuit causa inductiua & finalis rescripti,sed etiam si fuit tantùm causa impulsiua:vt quia papa aliàs & sine causa concessisset,sed non tam faciliter siue leuiter,tex.habes egregium in c. postulasti,in illis verbis,de leui non scribimus,de rescrip.vbi & hoc no.Imol.qui dicit diligẽter notandum,in 4.no.& Pan.col.3.in vlt.no.vbi item illum dicit singularem,& semper menti tenendum,& Fely.col.3.versi.per istum tex.& Philip.Dec.in c. cùm cessante,col.1.de appellatio.vbi & in hanc sententiam allegat Oldr.con.256. Clemens episcopus,in 1.dubio,qui tamen non admodum huc pertinere videtur.& nouissimè Nicol.Eueraldus,vbi suprà,col.10.vers. hoc tamen limito,vbi & eum text. dicit singul. Qui quidem omnes propemodum id esse dicunt in odium materiæ beneficialis,ad refrenandam scilicet ambitionem,arg.c.quamuis,de præbend.lib.6.

Causæ impulsiuæ cessatio in rescriptis ad beneficia, vitiat.

12 ¶Sunt tamen qui eum tex.generaliter intelligunt,non solùm in beneficialibus,sed & in cæteris omnibus gratiosis & priuilegiis.Et ita eum tex.intelligit Pan.in c.constitutus,col.2.versi.item nota quòd non omnia,de religios.domibus.Barb.loquens in materia legitimationis,consi.49.clementissimum deum & patrem,col.3.versi.rursus opportunè,lib.4.vbi & ad hoc illum tex.dicit singularem & meliorẽ de iure.& rursum consi.55.clementissimum & omnipotentem,col.1.eod.lib.4.vbi & illum dicit singul. & expressiorem quàm qui sit alibi.& Corne.qui item loquitur in legitimatione,con. 245.licèt aliàs consuluerim,col.1.in fi.lib.1.vbi etiam dicit singul.& consi.227. videtur prima facie,col.3.versi.non enim attenditur,lib.2.vbi etiam dicit illum tex.procedere in gratiosis rescriptis ad lites,& ita allegari per doctor.in c.super literis,de rescr. & idẽ quoque Corne.con.98.quanquã videatur,col.2,versi.solùm autem videndum, lib.3.vbi item dicit singul.& Alex.loquens in remissione banni consi.114. ponderatis his quæ narrantur,col.2.versi.plus probat tex.lib.1.vbi & illum tex.dicit reputari sin

Et in cæteris omnibus gratiosis & priuilegiis.

Vt in legitimatione.

Etiam in gratiosis rescriptis ad lites.

Et in remissione banni.

BIU Cujas

gul.& Fran.Ripa in l.ex facto,col.3.nu.15.ff.de vulg.& pupil.substitutio.

13 *Subreptio æquè uitiat literas beneficiales, & gratiosas, & priuilegia.*

¶Nec id quidem absre,quando aliàs in materia subreptionis æquiparantur literæ beneficiales & priuilegia & aliæ literæ gratiosæ,Imol.vt à multis citatur,in c.cùm dilecta,de rescript.Pan.qui id dicit notandum,in c.ad audientiam,le 2.col.pen.versi.mihi tamen non placet.& ibi latè Feli.qui multos alios concordan adducit,col.penult. versi.amplia secundò hanc regulam,eo titu.de rescrip.& idem Feli.in c. super literis, col.3.versi.sed caue quia intentio,eo.quoque titul.

14 *Causa quælibet præsumitur impulsiua in gratiis & priuilegiis.*

¶Et si id verum est(vt certè verum est)nescio quid nobis emolumẽti afferet id quod scripsit Bal.in additio.Io.And.in c.decet,de reg.iur.lib.6.& ibi etiam Phil.Franc. qui id dicit no.col.1.versi.& dicit hìc,quòd in gratiis & priuilegiis in dubio omnis causa præsumitur impulsiua,vt dicunt nostri in l.2.§.vlt.ff.de donatio.Nam si in hisce gratiis & priuilegiis cessante causa impulsiua cessat effectus æquè,ac cessante causa finali,nihil est quod inquirendum sit an causa sit,siue præsumatur finalis an impulsiua.

15 *Causæ impulsiuæ cessatio uitiat in omnibus rescriptis.*

¶Sunt & denique,qui eum tex.in d.c.postulasti,trahũt simpliciter ad rescripta,& inter cæteros Cardin.Flor.in d.ipso c.col.1.in 8.not.ad hoc dicit eum tex.sing. & mirabilem,& ibi quoque Barb.col.3.versi.nota ibi,de leui.& ipse Pan.in c.cæterùm,col.1. versi.ex quo infertur,de rescri.Alex.aut quisquis is est,in additio.Bar.in l. demõstratio,§.quod autem,in verbo,longa differentia,ff.de condi.& demon.& Iason in l.1.col. 1.versi.sed pro limitatione.C.si contra ius,vel vtilit.public. vbi & ad hoc allegat Panor.in c.ex quæstione,col.1.versi.ego puto,quod de qualibet,de restit.spolia. vbi ipse hoc idem tenet,non tamen per tex.in d.c.proposuisti,sed per c.ex literis,de dol. & cõtumac.& c.in nostra,de rescrip.& tamen postea dicit hoc relinqui arbitrio iudicis. vt dicitur de qualibet subreptione in c.super literis,cum ibi nota.eo tit. de rescript.Subdit etiam Iason vbi suprà,ad id facere tex.in c.si motu proprio,in verbo, modicũ, de præben.lib.6.& in c.si proponente,extrà de rescript.

Id tamen arbitrarium est. Subreptio an uitiet, est arbitrarium.

16 *Declaratio præcedẽtium.*

¶Sed Philip.Dec.subtilis atque acuti vir ingenij,in d.c.postulasti,in 4.no.dicit illud considerandum,quòd si sublata causa impulsiua trahatur gratia ad alium casum non expressum,id certè verum est,quòd cessante ea causa impulsiua,quæ limitat gratiã in vno casu,non haberet locum in alio,per cap.susceptum,de rescriptis lib.6.sed si cessãte causa impulsiua remaneret gratia in eodem statu,non videretur(inquit) quòd gratia vitietur propter defectum causæ impulsiuæ,quia sufficit quòd papa quouismodo fuisset concessurus,vt dicit probari in c.dudũ,ibi,nihilominus gratiosè donaremus, eo.tit.de præbend.lib.6.Ideo satis est,quòd gratia non retraxisset papam à concessione.Hæc ille,quem sequitur Paul.Paris.con.4.deduxi aliàs optimum ius, col. pen. nu. 35.& quamuis,lib.4.

17 *De eadem re.*

¶Nec obstat,ait Dec.(vt ad eũ redeamus)tex.in d.c.postulasti,quia ibi erat defectus in causa finali,nec ibi papa vllo modo verisimiliter concessisset literas pro secundo beneficio,cùm primum erat sufficiens,vt patet ex illis verbis ibi positis, pro habente beneficij competentis subsidium,de leui non scribimus,id est, non solemus scribere, quin faciamus mentionẽ de primo.& sic infert Dec.illud ibi,non id probari,ad quod solet à nostris Doctoribus allegari.

18 *Quid si causa impulsiua in gratiis uera erat à principio,sed postea cessauit.*

¶Tamen si hæc prima declaratio vera sit,vt veram esse existimo,cũ eo temperamento,vt semper sit locus arbitrio iudicis,vt suprà diximus. Tamẽ eam intellige, vt procedat,si causa impulsiua iam à principio non fuit reperta esse vera,ita enim loquitur tex.in d.c.postulasti:secus autem si à principio suberat,sed postea cessauit: tunc enim non vitiabitur gratia.vt expressim voluit Fran.Rip.in d.l.ex facto,col.3.nu.15. ff. de vulg.& pupil.vbi tamen nihil allegat.Sed vide quæ dicam inferiùs in quarta limitat. atque etiam in 12.limitatione.

19 *Quid si statuens aliter non statuisset, quã si causa impulsiua locum haberet.*

¶Secundò declara hanc primã limitationem,quæ dicit nostram regulam nõ habere locũ in causa impulsiua,vt non procedat,quãdo statuens aut aliter disponens non aliàs statuisset,aut disposuisset,quàm si causa illa impulsiua locum habuisset,vt voluit Bal.in l.& si post tres,ff.si quis cautio.vti illum refert & sequitur Alex. aut quisquis is fuit,in additio.Bar.in l.2.§.vlti.super verbo,causa legis,ff.de donatio.& Io.Frã.Ozer. in §.supradicta,col.pen.nu.19.Institutio.de excusat.tutor.qui hoc casu dicit eam causam censeri non impulsiuam,sed finalem.Quomodo autẽ id cognoscatur,an aliàs scilicet

BIU Cujas

licet fuiſſet,necne facturus,non video:niſi ex verbis legis ſtatuti & cõceſsionis id depræhendi poſsit.

20 ¶Tertiò declara hanc limitationem,vt licèt ceſſatio cauſæ impulſiuæ non faciat ceſſare effectum,facit tamen vt faciliùs concedatur diſpenſatio,vt ſingulariter no. Pan. in c.magnæ,col.2.in vlti.not.de voto,per illum tex.vbi papa inductus fuit ad concedendam diſpenſationem,& vt tex.ille loquitur,indulgentiam,propter ceſſationẽ cauſæ impulſiuæ ipſius voti,& id dicit Pan.eſſe no.& menti tenendum.Et hoc idem voluit ipſe Pan.per illum tex.in c.ex parte tua,col.vltim.de conuerſ. coniugator. & hoc certè à paucis annotatum eſt. *Cauſa impulſiua facit ut faciliùs concedatur diſpẽſatio.*

21 ¶Cæterùm in hac prima limitatione,hæc nobis ſunt præcipuè obſeruanda,quæ ſcilicet dicatur cauſa finalis,quæ impulſiua:& ſi id non appareat,qualis in eo dubio iudicanda ſit,finalis ne,an impulſiua.De quibus ſunt multæ de hac re ſententiæ, quas hîc ſigillatim ſubiiciemus.Accurſ.in l.cùm tale,§.falſam cauſam,ff.de condi.& demonſt. non obſcurè voluit omnem cauſam appoſitam in lege præſumi finalem,veluti ipſi legi cohærentem.& ita illam intelligit,& ſequitur Bald.ibi,aliud dicens eſſe ex eadem glo.cùm apponitur ab homine.& Cy.in l.1.ff.ſolu.matrimo.& ibi quoque Bald.col.5. verſi.item an ceſſatio.Ang.qui eam gl.dicit ſingul.in l.ſciendum,la 2.& ibi Cepola, col.1.ff.de ædilit.edict.& Cardi.Floren.& Imol.in c.ex parte,quod eſt pen.vterque ad fi.de cleric.coniug.Alex.& Iacob.à S.Georg.qui dicunt illam gl.ſingul.in l.vlti.vterque,col.1.C.de edic.diui Adria.tollen.Philipp.Franc.qui & illam dicit ſingul.in cap. quoniam,verſi.in glo.in verbo,eccleſiaſticum,de immunita.eccleſiar.Cardi.Alex.in c.verum,col.2.verſi.item vbicunque lex exprimit cauſam,de condi.appoſi.vbi illam gl.dicit notab.Sed tu ſuper intellectu illius gl.vide quod dicit Bar.in loco à nobis citato,infrà nu.41.incipien.ſed audiamus quid de ea re. *Cauſa an finalis,an impulſiua in dubio ſit cenſenda. Qui dicunt præſumi finalẽ cùm lege poſita eſt, uide infra num.29.*

22 ¶At Speculat.titu.de diſputat.& allegatio.§.poſt hoc autem,verſi.vel illud ſtatutum fuit,dicit quòd cauſa finalis eſt,cùm conſtitutio ob fauorem inducta eſt, vt in fauorẽ condemnati ſtatutum eſt,vt poſsit à grauamine appellare,& hac ceſſante cauſa grauaminis ceſſat lex,c.cùm ceſſante,de appellatio.& c.magnæ,de voto. Cauſa vero impulſiua eſt cùm in odium alicuius aliquid ſtatuitur,vt propter garrulitatem Calphurniæ ſtatutum eſt,ne mulieres poſtulent,l.1.§.ſexum,ff.de poſtulan. & propter fugitiuos & criminoſos ſtatutum eſt,ne clerici ſine literis dimiſſoriis recipiantur,§.1. & c. Affros.98.diſtinctio.qua cauſa ceſſante,non tamen ceſſat diſpoſitio. Hæc ille, quem ſequitur Feli.in c.poſtulaſti,col.3.verſi.per iſtum tex.de reſcript.Sed hæc mihi videntur eſſe ſatis obſcura,nec mihi ſatisfaciunt ad plenam huius materiæ notitiam. *Aliorũopinio.*

23 ¶Bald.autem in multis locis de ea re diuerſimodè loquitur,ita tamen vt in pleriſque conueniat.nam in l.1.§.ſi parendi,ff.de condictio.cauſ.dat.refert(inquit)an cauſa ponatur conditionaliter,an cauſaliter.Si primum,habetur pro cauſa finali,l.à Titio,ff. de verb.obligatio.& l.demonſtratio.§.quòd autem,ff.de conditio.& demonſtra.Si ſecundum,& refert,an per modum cauſæ de præterito,an de futuro:ſi primum, iterum refert,an apponatur cauſa à ſciente eam non eſſe veram, & præſumitur impulſiua,l. diuortio,ff.de verbor.obliga.& l.campanus,de oper.libertor. An ab errante, & tunc aut eſt error cauſæ obligationis,& præſumitur finalis: Aut cauſæ non obligationis, quia & ſi cauſa eſſet vera,non reſultaret verum debitum,& tunc præſumitur impulſiua,vt no.in l.damus,ff.de condictio.indeb.Et id quidem verum eſt in contractibus.At ſi in vltima voluntate cauſa apponitur,non præſumitur finalis, etiã ſi exiſtens vera induceret verum debitum,quia vltima voluntas tendit ad lucrum,l.Aurelius,§.vlti. ff.de liber.lega.& arg.l.hæredem,ff.manda.Et iſtud quoque poſtremum voluit idem Bal.in d.l.iuriſgentium,§.ſed cum nulla,poſt medium,ff.de pact. *Et aliorum.*

24 ¶Sed vt ad eundem reuertamur,in d.§.ſi parendi, poſt ea quæ ſupra ex eo diximus, continuò hæc ſubiungit.Vel dic quòd in d.l.Aurelius,§.vlti.non conſtabat de errore teſtatoris.Si enim conſtaret,non valeret legatum,l.ſi pater,C.de hæred.inſtit.& l.eam quam.C.de fideicommiſſ.Et ſubdit confeſtim,ſed in illis ll.error remouebat affectionem legantis,arg.l.tale pactum,§.vlt.ff.de pact. Sed quòd error obſtet,probatur in l. non idcirco,C.de iur.& fact.ignoran.& l.ex his verbis,C.de teſta.milita.& quod not. in l.ſi domus,ff.de leg.1.Et iſta eſt ratio,quare non valet legatum cum effectu, ſi teſta- *Eiuſd.Bal.*

BIU Cujas

tor legat ius suum,quod morte ipsius testatoris finitur:quia videtur erranter putasse se posse legare,l.Sticho,ff.de vsufruct.legat.& l.vxor patrui,C.de legat. Et potest ibi esse alia ratio,quia finito iure datoris,finitur ius acceptoris,l.peto,§.prædiũ,ff.de leg. 2.& l.minor,§.vlti.ff.de pericu.& com.rei vend.& l.si quis domũ,ff.loca.& c.vlti.extrà ne prælat.vices suas.Si autẽ causa apponatur per modũ causæ de futuro: refert,an insit vni partiũ tãtùm,& præsumitur impulsiua,l.repetẽdi,C.de cõdic.ob cauſ. An vtrique:& rursum refert,an tradẽs sciat causam imposibilẽ:& præsumitur impulsiua, l.2.ff.eo.tit.de condi.ob cauſ.& arg.l.ab administratione,C.de leg.An verò credat posſibilẽ,& tunc aut causa continet incertũ re & genere,puta species remunerationis,& præsumitur impulsiua,nec ex ea vestitur obligatio,l.quanquã,ff.de condi.ob cauſ.& arg.l.salarium.C.manda.& est tunc quædã informis obligatio ad antidora,nec est ꝓpriè obligatio:quia nascitur ex causa impulsiua,l.sed & si lege,§.consuluit,ff.de peti. hæred.Nec obstat l.si non sortem,§.libertus,ff.de condic.indeb.quia ibi obligatio ad antidora est firmata ex dispositione legali ad operas reuerentiales.Ideo secus in aliis operis,videlicet fabrilibus,in quibus non est formata obligatio. Aut causa continet quippiam certum,& tunc aut concernit vtilitatẽ tradẽtis,& præsumitur finalis,vt in d.§.si parendi,aut ipsius pietatem,& idem quia ipsa pietas habetur pro causa immediata & finali,l.si ego,ff.de iure dot.& l.cùm is,§.in ea,ff.de condict.indeb. Aut solius recipientis,& præsumitur impulsiua,l.Titio,ff.de cond.& demon.nam tunc videtur potiùs consilium quàm mandatum,arg.l.1.ff.manda.& l.generali,in prin.ff. de vsufr. lega. Aut tertij commodum,& præsumitur finalis,l.Nesennius,ff.de excusat.tutor. & l.si tibi homo,ff.de leg.1.& l.si hæres,ff.de condict.ob cauſ.Sed & vbicunque modus vel forma traditur nudo executori,præsumitur finalis.In conditionibus verò etiam si nullus cõmodum sentiat,tamen habet vim causæ finalis,l.Mæuius,ff. de condit.& demõ Et paulò infrà,subiungit,hæc esse vera,quãdo causa apponitur ab homine. Si verò causa à lege apponitur,præsumitur causa & ratio, & ipsa mens legis iudicatur, vt no.in l.cùm tale,§.pen.ff.de cond.& demonst.Nisi appareat quòd sit impulsiua, vt quia causa sit specialis & constitutio generalis,vt in SC.Macedonia. & similibus.

25 ¶Hæc ille latiùs quidẽ & copiosiùs quàm in vllo alio loco,nec tamẽ cætera eius loca de ea re relinquemus.Nã & in l.senatorẽ,ff.de senator.illud simpliciter dicit, ꝙ causa

Eiusd.Bal. Causa sententiæ semper præsumitur finalis.

sententiæ semper intelligitur esse diffinitiua,siue finalis,licèt in contractibus & vltimis volũtatibus præsumatur impulsiua,per l.cùm enim,ff.de suspec.tutor.& l. qui cũ vno,§.1.ff.de re milit.& d.l.Aurelius.§.vlt.ff.de liber.leg.& nihil præterea dicit.

26 ¶Idem in l.damus,ff.de condict.indeb.scribit causam cõceptam de præterito esse impulsiuam:de futuro,finalem.verbi gratia,do tibi quia gessisti negotia mea, impulsiua est,& cessat repetitio.Si autem do tibi quia hæres,finalis est,& repetitur causa nõ secuta.Fallit primùm,quãdo quis nõ erat aliàs daturus,quia tunc dicitur causa finalis, l.vlt.ff.de hæred.instit.Item fallit,si quãdo causa esset vera,importaret verum debitũ, tunc enim est finalis,vt in toto illo tit.de condict.indeb.secundum Plac.& Iac. Aret. subiungítque id quod dixerat de futuro,intelligendum esse quando eius impletio respicit commodum tradentis vel tertij:secus si solius recipiẽtis,nam tunc præsumitur impulsiua,l.Titio centum,ff.de condi.& demonstr.secundum Pet.

Eiusd.Bal. Causa de præterito est impulsiua.

Causa de futuro est finalis. uide tamẽ mox posita.

Quidsi nõ erat aliàs fa-

27 ¶Idem Bal.in l.& si post tres,in 1.lectura,col.2.versi.causa autem,ff.si quis cautio.tra dit Iaco.Rauen.fuisse in ea opinione,vt vera causa sit ea,quæ est fundamentũ & principium sui effectus,l.2.§.circa,ff.de exceptio.dol.& d.l.damus,ff.de condict.indebi.in qua quidem causa datur talis regula,quòd aut si vera esset,importaret verũ debitum, & tunc præsumitur finalis,aliàs impulsiua.Subdit tamen ipse Bal.hanc esse suam opi. quòd aut causa profertur à sciente,& nõ præsumitur finalis,l.sed & si quis,§.vlt. eo il lo tit.si quis cautio.& d.l.si diuortio,de verbo.oblig. Aut ab errante,& tunc aut est de substantia obligationis,& præsumitur finalis,vt not.in d.§.circa. Aut non est de substantia obligationis,sed facit ad bene esse,vt ipse loquitur,& tunc regulariter præsumitur impulsiua,l.2.§.vlt.ff.de donatio.

Quid si causa importat uerũ debitum.

Eiusd.Bal.

28 ¶Idem in l.1.col.pen.versi.adde ꝙ illa causa,ff.sol.matrimo. dicit eã causam præsumi esse finalẽ,quæ per se infert in quẽlibet effectum incluſum sub dispositione illius:aliàs autẽ si id non faciat præsumi impulsiuam,per no.in c.statutũ,de hæret.lib.6.& illum

Eiusd.Bal. Causa est finalis quæ per se

refert

refert & sequitur Corne.consi.35.semper mihi visa fuit dubia,col.2.sub litera A.li.3. & iterum con.253.ardua est,col.3,sub litera B.lib.4.Sed id quidem obscurum est,nisi intelligas secundum ea quæ dicam postea nu.62.incip.tertium quòd cùm lex. *infert in quælibet effectum.*

29 ¶Idem in l.cùm tale,§.falsam causam,ff.de condi.& demonst.sumens occasionẽ ex gl.ibi,& rursum in l.generaliter,col.2.ver.sed in dubio,C.de episc.& cler. dicit quòd causa quæ inseritur in lege,præsumitur esse finalis,per tex.ibi:quæ autem ab homine, impulsiua,per l.1,§.sexum,ff.de postulan.Quod & idem dicit ipse Bal.in d.l.2.§.vlti. ff.de donat.in id allegans gl.quam dicit singular.in d.§.falsam. & ipse Bald. in addit. Specul.tit.de disputat.& allegat.aduocat.§.post hoc autem,versi. vel illud statutum. vbi præterea allegat d.l.2.§.vlt.ff.de donatio.& l.si is qui animo,ff.de acq.possess. sed in illo priore loco,scilicet in d.§.falsam,subdit eam solam causam cohærere dispositioni,quæ est finalis,per l.Titio centum,§.ante nuptias,eo tit.de cond.& demonstra. & d.l.vlt.ff.de hæred.insti.dicit autem cohærere,quando non possunt ab inuicem separari,nec vnum sine altero. *Eiusd.Bal. Causa à lege inserta finalis esse præsumitur. Quæ ab homine, impulsiua. Causa finalis sola cohæret dispositioni.*

30 ¶Ab hac autem Baldi sententia non longè abest quod tradit Oldra.consil.224. istæ sunt allegationes.col.5.versi.præterea quando causa,quòd causa apposita à cõtrahentibus vel à testatore censetur impulsiua,per d.§.falsam causam,& d.l.2.§.vlti.de donatio.Sed à lege vel principe positam,censeri finalem,per tex.quantum ad primum,in l. adigere,§.quamuis,ff.de iure patro.& quantum ad secundum,in l.pe.C.de don. inter vir.& vxor.quod & post eũ reassumit Albe.in d.l.generaliter,col.2.C.de epis.& cleri. *Causa à cõtrahẽtibus uel testatore apposita censetur impulsiua. A lege uel principe, finalis.*

31 ¶Idem Bal.in l.si repetendi,versi.quæro nũquid causa,C.de condic.ob caus. Aut loqueris,inquit,in causa de præterito,& tunc si ea sit huiusmodi,quæ si vera esset,induceret verum debitũ,& præsumitur finalis.Aut non id faceret,& præsumitur impulsiua,per l.damus,de condic.indebit.Aut verò loqueris in causa de futuro,& tunc aut in contractibus qui habent in se causæ relationẽ,vt in quatuor contractibus innominatis positis in l.naturalis,ff.de præscrip.verb.& tunc causa præsumitur finalis,l.1. in fi. ff.de rer.diuisio.Aut in contractibus,qui non habent in se relationem,vt in contractu donationis,legato,libertate,& tunc in dubio causa præsumitur impulsiua,nisi contineat interesse illius,qui causam apponit,l.2.§.vlt.ff.de donatio.vel nisi sit de essentia actus,id est,vt ea circũscripta,actus non subsisteret,l.sed si maritus,§.vlt.ff.de don. inter vir.& vxor.vel nisi ex ea augeretur effectus,l.si quis pro redẽptione,C.de donat. *Ad Bal. redit. Causa de præterito an sit finalis,an impulsiua. Causa item de futuro.*

32 ¶Idem in l.1.col.1.versi.item poni possunt in vim,C.quando non petent. part. scribit breuiter causam finalem illam intelligendum esse,qua posita in esse, ponitur quoque in esse voluntas disponẽtis,& ea cessante cessat cõsensus,per l.vlt.ff.de hære.inst. subditque confestim causam siue rationem esse duplicẽ,nam quandam influere effectũ, quandam remouere ipsum effectum,id est,obicem siue obstaculum, & alia quædam subiũgit quæ huc nõ admodũ pertinẽt.Sed & quæ priùs dixerat,multùm obscura sũt. *Eiusd.Bal.*

33 ¶Idem in l.eam quam,col.2.versi.venio ad no.C.de fideicom.dicit,quòd causa finalis ea præsumitur,quæ secundum iuris rationem debet esse finalis,per tex.ibi,& in l.si pater,C.de hæred.instit.vel vt ipse ibi subdit,quæ assignatur à disponente loco finalis causæ,per l.cùm pater,§.dulcissimis,ff.de leg.2.& no.in d.l.si is qui animo,ff.de acqui.possess.Et ita eum sequitur Barb.consi.19.sacro scriptum est euangelio,col.penul. versi.præterea facit ad prædicta,lib.2.Sed id non minùs obscurum:neque enim declarat quæ causa debet esse finalis secundum iuris rationem, nec quæ pro tali assignari censeatur,nisi id expressè diceretur. *Eiusd.Bal.*

34 ¶Idem in l.1.versi.quæro quomodo cognoscimus,C.de fal.cau.adiec.lega.scribit eam causam finalem existimari in cõtractibus,ex cuius radice oritur obligatio,per d.l. damus,ff.de condic.indeb.In legato autem eam dici finalem,quãdo cessante causa cessat titulus legati,vt in legato pro dote vel sepultura,l.filio,§.matri suæ,ff.de adimẽd. lega.& §.hoc si præsenti,in auth.de sanctiss.episc.Et hoc quidẽ est multò obscurius. *Eiusdem. Causa finalis est ex cuius radice oritur obligatio.*

35 ¶Idem in l.1.col.1.versi.& si tu quæris,C.de confes.dicit,quòd si sit aliquid quod impleat vel vestit contractum,tunc ratio præsumitur finalis,per l.cum enim,ff.de nouat. At si nihil sit quod illum impleat aut vestiat,præsumitur impulsiua. Et hoc quidem, inquit,vbi est error,sed quando fit ex certa sciẽtia,semper præsumitur impulsiua,per d.l.si diuortio,ff.de verb.obligat.Nisi tamen in mutuo,& cætera quæ sequuntur,quæ *Eiusdem.*

BIU Cujas

de industria omittimus veluti nihil ad hunc locum pertinentia.

36 ¶Idem in c.quemadmodũ,col.2.versi.porrò causa finalis,extra de iureiu.dicit eã cau
Eiusdem. sam esse finalẽ,quæ cùm vera est,imponit ex necessitate impulsiuã liberalitatẽ,per l. Titio centũ,in prin.ff.de cõd.& demõst.Sed & idẽ cõsi.440.& præmitto q̃ istud ius, col.2.ver.pone omnis causa,lib.3.dicit omnem causam esse finalem, & è diuerso impulsiuam,etiam si aliàs finalis esset,si id disponentes voluerint,vt semper aliàs pactũ regit contractus,l.1.§.si conuenit,ff.depos.Quod & idem propemodum dicit in l.falsam,statim post princ.ibi,no.quòd etiam,C.si ex fals.instrumen.

37 ¶In qua etiam opinione sunt,qui dicũt simpliciter causam dici finalem, cùm dispo-
De eadem re. nẽs nõ erat aliàs facturus:impulsiuã,cùm erat aliàs facturus.inter quos est Io.Monac. in c.cupiẽtes,col.2.nu.4.de rescri.lib.6.Collec.in c.post translationem,col.1.vers.sed quã causam,de renũcia.Imo.in c.post translationẽ,col.6.nu.42.de renũcia.& alij plurimi.Sed id nobis inutile est,nisi & illud sciamus,quando disponẽs non erat vel erat aliàs facturus.Et certè minimè id dubiũ,cùm disponens id expressè declarat, vt dicit Alber.in d.l.generaliter,col.2.versi.est etiam quarta,C.de epis.& cler. Aliàs autem si id scire velis,adi Bar.in l.demonstratio,§.quod autem,col.3.ff.de condi.& demonstr.

38 ¶Sed vt redeamus,Cy.& Sali.in d.l.generaliter,C.de epis.& cle.aliter de hac re loquũ
Ex aliis. tur.Ille enim post Petr.in 2.quæst.dicit breuiter causam finalẽ esse propter quã immediatè aliquid conceditur:impulsiuam,quæ occasionem remotam præstat.quod admodum obscurum est,nisi referas ad id quod dicemus inferius in 13.limita.nu.8. sunt & qui dicunt,& in 20.limita.post prin.Sali.autẽ ibi,ante fi.dicit,q̃ si ad actus validitatẽ est necessaria causæ expressio,præsumitur causa finalis,per d.l.sed & si mors.§.vlt.cũ l.seq.ff.de donat.inter vir.& vxor.& l.quod adipiscendæ,eodẽ tit.Aliàs impulsiua per d.l.Titio,in prin.ff.de cond.& demonstr.Sed & id Oedipo indiget.

39 ¶Idẽ Cy.in l.si quis pro redẽptione.C.de dona.aut causa,inquit,cõtinet aliquid fauo
De eadem re. rabile vel piũ,& præsumitur finalis.l.si ego,in princ.ff.de iure dot.aut nihil tale,& tũc aut interest alterius quàm donatarij,& præsumitur finalis.l.si tibi legatũ.ff.de lega.3. Aut non interest,nisi eiusdẽ donatarij,& præsumitur impulsiua.l.2.§.vlt.& l.seq.ff.de donat.Ipse quoque Saly.in l.conuenticulam,col.1.versi.sed tunc quæro.C.de episc.& cleric. dicit quòd ea causa censetur finalis,cuius sensus non est contrarius iuri communi. Aliàs impulsiua, & dubitationis causa tantùm adiecta. l.si quis patrem. C. de condi.insert.

40 ¶Verùm idem Saly.latiùs prosecutus est in l.si pecuniam,in princ.col.vlt.versi.nunc
De eadem re. ad declarationem,ff.de condictio.ob caus.Si inquit,causa apposita concernit præteritũ,& tunc dicendũ est,vt no.doct.in l.si damus.ff.de condict.indeb.Si futurũ, tũc aut exprimitur per modũ conditionis,& dicitur finalis,l.2.§.vlt.ff.de donat.& no.gl.vlt. in l.si militem,C.de condi.ob cau.nisi in certis quibusdã casibus no.in l.1.C.de instit. & substi.Aut exprimitur in vim modi,& tunc aut causa respicit cõmodum dantis,& dicitur finalis,l.Titio,in prin.& l.quibus diebus,§.vlt.ff.de cond.& demõ. Et ideo in quatuor contractibus innominatis mutuam correlationem habentibus,causa finalis iudicatur,l.1.ad fi.ff.de rer.permu.& l.naturalis,§.1.ff.de præscri.verb.Et idem si commodum tertij concernit,l.proximè allegata.& l.liberto,§.Lucius,ff.de annuis lega.& l.si tibi purè,ff.de leg.3.Aut commodũ recipientis tantùm,& tunc aut expressio illius causæ requiritur necessariò ad substantiam actus qui geritur,& iudicatur finalis,l.sed si mors,in fi.& l.seq.& l.quod adipiscendæ,ff.de dona.inter vir.& vxo.Aut nõ est necessaria,& tunc iudicatur impulsiua,l.3.§.si quis quasi,versi.quanquam,ff.de condict. ob cauf.& d.l.Titio,1.respon.ff.de condi.& demonstr.nisi si causa ob quam datur, est fauorabilis & pia,tunc enim præsumitur finalis,l.si quis pro redemptione.C.de don. & l.si ego,ff.de iure dotium.Hæc ille.

41 ¶Sed audiamus quid de ea re dicunt,Bar.Imo.& Rom.in d.l.2.§.vlt.ff.de donat. Ille
De eadem re. primùm dicit,q̃ vbicunque datur ob causam fauorabilem vel piam,causa finalis præsumitur,vt si quis tibi donat vt nubas,vel vt redimas captiuos,per l.si ego,in princ.ff. de iure dot.& l.si quis pro redẽptione,C.de donat.Postea autem dicit,q̃ est cõditio, modus,& causa,& quòd hæc tria assumuntur vt causa in hac materia.Aut igitur causa apponitur per modum conditionis,& tunc haud dubiè illa cõditio est causa finalis,&

BIU Cujas

lis,& illa ceſſante ceſſat diſpoſitio,l.cedere diem,de verbor.ſignifica. & l.qui hæredi in fi.ff.de condit.& demonſtrat.fallit in caſibus no.in l.1.C.de inſtitutio.& ſubſtit.& per glo.& Cyn.atque etiam Dy.in c.imputari,de reg.iur.lib.6.& l.in teſtamento,ff.de cond.& demonſt.Quandoque cauſa ſumitur pro modo, vt in toto tit.de condict.ob cauſ.& in omnibus contractibus innominatis,do vt facias, & cæteris. Et aut modus iſte ſiue cauſa reſpicit vtilitatem alterius quàm eius cui datur,vt do tibi centum,vt emas fundum Titio,tunc præſumitur finalis,d.l.Titio,in fi.de condit.& demonſtrat. & l.quibus diebus,in fi.eo.tit.& l.ſi tibi purè,ff.de leg.3.Quandoque reſpicit commodum eius cui datur,& tunc aut ad ſubſtantiam actus requiritur cauſa de neceſsitate, & tunc præſumitur finalis, d. l. ſed ſi mors,§.vlti.cum l.ſequ.ff.de donat.inter vir.& vxor.Quandoque neceſſariò non requiritur,& tunc impulſiua præſumitur,per l.Titio centum,in 2.reſpon.de condit.& demonſtra.niſi ille modus reſpiciat cauſam fauorabilẽ,per iura ſuprà in princ.allegata.Et ſubiungit,quòd cùm quæritur, an ceſſante illa cauſa finali ceſſet effectus.Et in vltimis volũtatibus,inquit,ſi illa cauſa per modũ modi adiecta ceſſat caſu fortuito,repeti non poteſt l.ſi fundum,per fideicommiſſum, §.1.ff.de lega.1.In contractibus autem ceſſante cauſa datur repetitio,per d.§.vlt.& in toto tit.de cond.ob cauſam.Tertiò,inquit,ſumitur cauſa propriè de præterito,vt d.l. damus,de condict.indeb.& l.ſi ita legatum,in fi.ff.de condi.& demonſtra. & tunc eſt quædam cauſa legis,& præſumitur finalis,l.cùm tale,§.falſam,ff.eo.tit.niſi aliud expreſsè reperiatur,vt in l.1.§.ſexum.ff. de poſtulando. Et ita inquit, dicitur, communiter,ſed verum eſt quòd glo.in d.§.falſam,non loquitur de cauſa ſed de ratione legis,quæ ſi habet locum,habet etiam locum obſeruãtia ipſius legis,& de futuro eſt. l.cùm mulier.ff.ſolu.matrimo.Cauſa autem propriè eſt de præterito,quæ etiam ſi vera non ſit,non vitiatur diſpoſitio. per d. §. ſexum, quia illa impulſiua eſt. Hæc ille.

42 ¶Imo.autẽ & Ro.in d.l.2.§.vl.ſe omnino referũt ad Bar.ſed illud addunt ad id quod dixerat,cauſam præſumi finalẽ in his quæ cõditionaliter proferuntur,vt procedat ſiue loquamur in contractu,l 1.ff.de donat.Siue in legato,§.longè magis, Inſtit.de leg. & l.qui hæredi.ff.de cond.& demon.Siue in legibus & ſtatutis,per no.à Cyn.in l.conuenticula.C.de epiſ.& cler.& ab omnibus in l.generaliter,eo tit.Niſi vt ſubdit Imol. aliud,appareat expreſsè vel ex coniecturis,quia ſic intelligèdo reſultaret prauus, vel obſcurus vel rei contrarius intellectus.l.2.cum ibi no.C.de cond.inſert. *De eadem re.*

43 ¶Idem Bart.in extrauag.ad reprimendum,in verbo,ne ex eorum abſentia,ad fin.dicit,quòd cùm lex eſt declaratiua,eius finalis ratio colligi poteſt ex lege antiqua, quã hæc declarat,vt patet ex omnibus ferè legibus iuriſconſultorum,& maximè ex l.ſed & ſi lege,§.item ſi rem,ff.de petit.hæred.& l.ſtipulatio iſta,§.alteri,ff.de verbor. obligatio.& illa,inquit,propriè dicitur ratio.Si verò eſt lex noui iuris inductiua,tunc ratio illius ex eadem colligitur,ſi ſit expreſſa,vel ex præfatione eiuſdem.vt in d.extrauag.& in l.vlt.ff.de hære.inſtitu.& l.1.ff.ad S C.Macedonia.Et iſta magis propriè appellatur cauſa finalis,quàm ratio,l.cùm pater,§.dulciſsimis,ff.de leg.1. & l. illis libertis,ff.de condit.& demonſtrat.& l.adigere, §. quamuis, ff.de iure patrona. Et hac ceſſante ceſſat lex,vt dd.ll.vbi verò ratio non apparet,debemus ſtare propriæ ſignificationi verborum,l.1.§.ſi is qui nauem,ff.de exercit.actio. *De eadem re.*

44 ¶Hæc Bar.cui Imo.in d.l.2.§.vlt.col.1.verſi.item adde circa id,& ibi quoque poſt eũ Ro.col.1.ver.& poteſt dubitari.ff.de donat.addunt,quòd hoc vltimo caſu,cùm ſcilicet non apparet de ratione,recurrendum eſt ad rationem naturalem,argu. c.quia ratio,de præben.& c.conſuetudo,diſtinct.1.& §.ſed naturalia,Inſtit.de iure natu. gent. & ciuil.Et idem voluit ipſe Imo.in c.poſt tranſlationem,col.8.num.50.de renunciat. Panormi.in c.ſuggeſtum,col.1.in 2.not.de appellat.Iac.à S.Georg.in l.vlt.col.1. C.de edict.diui Adria.tollen.vbi expreſsè dicit quòd hæc ratio naturalis præſumitur eſſe finalis,& vide quæ dicam infrà,in hac eadem limitatione.nume. 67. incip.quintum quòd ratio. *De eadem re.*

45 ¶Nec omittemus quid de ea re ſcripſit Paul. Caſtrenſ. conſilio 314. ſuper eo quòd quæritur facit dubium, in 1.dubio, ibi nec obſtat,lib. 1.quòd cauſa que mouet legiſlatorem ex parte ante, id eſt, quæ illum impulit ad ſic ſtatuendum, vt fuit improbitas illius Calphurniæ,aut vt alij legunt,Afraniæ:& illa quidem,niſi ſit in lege *De eadem re.*

BIU Cujas

expressa,non dicitur finalis,sed impulsiua,l.prima,§.sexum,ff.de postulando.Causa autẽ propter quã mouetur legislator ex parte pòst,id est,propter cuius finẽ & effectum fit,vt fuit in illo casu verecundia sexus muliebris in edicto Prętoris: & illa cẽsetur finalis,qualitercunque possit apparere de ea, etiam si non fuerit expressa. Sed hæc manca sunt & mutila,nec omnino satisfaciunt.

46 ¶Alij autẽ dicunt eã causam esse finalẽ,quę cohæret dispositioni,aliàs impulsiuã,per gl.in l.demõstratio,§.quod autẽ,& Bar.in 3.quæst.& alibi sæpe in eo.§.ff.de condi.& demõ.Et id quoq; expresse voluit Saly.in l.1.ad fi.C.de fal.cau.adiec.leg.& Soci.con. 159.hoc exordio,in præsenti consultationis,col.6.ver.cõfirmantur etiam prædicta, lib.2.Quando autem causa dicatur cohærere dispositioni,vel non, declarat Saly.in d.l.1.& ibi quoque ante eum Bart.& idem Barto.in d.§.quod autem,col.3.versi.tertio modo.& Imo.in l.vlt.col.2.versi.aduerte tamen,ff.de hæred.instit.Ange.Aret.in §.si quis,Insti.qui.mo.testa.infir.vti apud illos videre poteris.

Quãdo causa dicitur cohærere dispositioni,

47 ¶Io.Monach.ante illos in c.vl.col.vl.in verbo,cessãte,& ibi post eũ Io.And.in eodẽ verbo,de hęret.li.6.dicũt q; in dubio pręsumitur causa impulsiua,per l.sed si mors.ff. de don.inter vir.& vxo.nisi factũ esset indifferẽs ad impressionẽ huius vel illius causæ,vt tũc in dubio donãs videatur potiùs dirigere in quẽ vsum cõuertat donatarius rem donatã,quàm vt necessitatem ei imponat,aliàs non daturus,vt in l.2.§.vlt. ff.de donat.Sed vbi factum non est indifferens,sed limitatum ad vnum extremum per ius scriptum,vt in d.c.vlt.de hæret. causa cessante quæ fuit causa iuris communis mutandi,cessat ius speciale,& reditur ad ius commune,cùm speciale tollens ius commune,sit sublatum.Et idem voluit Collecta.in c.cùm cessante, in princip. de apellatio.

De eadem re. Qui in dubio dicunt causam presumi impulsiuã nisi factũ est indifferens.

48 ¶Sũt & qui simpliciter dicũt causam impulsiuã præsumi,& nõ finalem,in quibus est Accursius noster in d.l.2.§.vl.in gl.vl.per d.l.sed si mors,§.vl.ff.de dona. inter vir.& vxo.& l.si Titio,in 1.respõ.& §.sed cũ ante nuptias,circa fi.ff.de cõd.& demõst. & d. l.si mulier,C.de iu.dot.Nisi aliter fuerit expressum,per d.l.si quis ex redẽptione,§.vl. ibi,nulla eis licẽtia dãda,C.de don.& gl.Dy.& Philip.Fran.in c.decet,de reg.iur.li.6. vbi ad hoc præterea allegãt d.l.cũ tale,§.falsam causam,ff.de condi. & demonst. Iac. Are.prout illũ refert Cy.in l.1.col.1.in 3.oppos.C.quæ sit lon.consuetu.& Collect.in c.post translationẽ,col.1.ver.sed quid si dubitatur,& ibi Card.Flo.in §.cæterùm, col. 3.ver.quæro in eo quod suprà,de renũcia,vbi hãc dicit esse communẽ opinionẽ.Pau. Castren in l.vlt.ff.de condi.ob caus.Ang.Are.in §.illis autem, Insti.de testa.milit.vbi dicit illam glo.suprà allegatam ad hoc esse sing.infértque ex ea,quòd in dubio cessante causa non cessat effectus,& quòd qui vult dicere eam cessare cessatione causæ, debet probare eam fuisse finalem.& ibi quoque Io.Fran.Ozerius,col.2.& Soci. qui idẽ dicit,consi.83.pro certo,ad fi.lib.3.

Qui simpliciter dicunt in dubio præsumi impulsiuam.

49 ¶Sunt qui contrà constanter affirmant,in dubio causam esse,& dici finalem, & inter eos Io.And.in c.post renunciationem, col. vlti. de renunciat.hac ratione motus, quia propria significatio huius verbi,causam,denotat causam finalem.Impulsiua autem causa non est,sed occasio,per no.in c.solitæ,de maiori.& obedien.& ita dicit vidisse se id in iudicis defendi.Sed hæc ratio non placuit Imo.& Ro.in d.l.2. §.vlti.illi quidem col.2.versi.item adde 1,quia dicit:huic,col.1.versi.quoad secundũ, ff. de donatio.vti apud eos videre poteris.

Qui cõtrà dicunt in dubio præsumi finalẽ

50 ¶Sunt item qui in ea sententia sunt,vt si causa sit expressa in dispositione,ea semper præsumitur esse finalis,ita enim voluit Soci.doctor quidem celeberrimus,d. con. 83. cuius initium est,pro certo tex.est,col.2.ver.sed alia fit difficultas,lib.3. per l.3. & ibi no.ff.de hæred,instit.Sed tu hîc omnino vide quæ dicam inferiùs in 21.limitatio.

Maximè si sit expressa.

51 ¶Nec desunt qui in hoc dicunt inspiciẽdam esse qualitatem personarum, vt secundũ eam iudicemus causam esse finalem,aut impulsiuam,id est,vt præsumatur quis fuisse aut non fuisse facturus,secundum Bal.qui id dicit menti tenendum,in l.cùm veterani,in 1.no.per eum tex,C.de dona.ante nupt.& deinde in vlt.no.ex eo quoque no. ex qualitate personarum aliquid præsumi.& sequitur Matth.Afflict.in c.1.col.4.nu.103. tit.ex quib.caus.feud.amitt. Id quod certè propè perpetuum est in omni materia,vt scilicet ex qualitate personarum dispositiones quaslibet metiamur,vt videre licet ex l.plenum,§.equitij,ff.de vsu & habita.& ibi concor.

Personarum qualitas facit præsumi causã finalem aut impulsiuam.

¶Ex illis

BIU Cujas

52 ¶Ex illis autẽ,quæ ſuprà diximus,multa colligi poſſunt.Primũ,q; cũ cauſa tẽdit ad cõmodũ ſolius accipiẽtis,ea cauſa præſumitur impulſiua.Si ad cõmodũ cõcedẽtis vel alterius tertij finalis,quod & præter eos quos in id ſparſim citauimus,voluerunt glo. Bar.Bal.qui eã gl.dicit no.Ang.& Saly.in d.l.ſi mulier,per eũ tex.C.de iu.dot.& glo. in l.3.§.ſi quis quaſi,ff.de cõd.ob cau.Cy.poſt Pet.in d.l.generaliter,in fi.& ibi quoq; Alberi.col.2.ver.in cõtrariũ videtur,& Saly.C.de epi.& cle.Collect.in d.c.poſt trãſla tionẽ,col.1.ver.ſed quid ſi dubitatur,& ibi Ant.col.1.ver.an autẽ in dubio,de renunc. Bar.in l.ſi fundũ per fideicõmiſſum,§.Iulianus,ff.de lega.2.Alberi.in l.vlt. C.de rer. permu.& in d.l.ſi quis pro redemptione.C.de don.Bal.in l 2.§.vl.ff.eo ti.Ang.Raph. Co.& Pau.Caſt.in l.2.§.vlt.ff.de dona.Idem Ang.in l.ſciendum,la 2.& ibi Cæpola, ff.de ædil.edic.& ipſe Ang.con.124.Iolus,col.3.ver.& pro hac parte,& iterũ col. ſeq. ver.an ergo defectus.Imo.con.33.in caſu præmiſſo,col.1.verſi.in cõtrarium videtur. Pau.Ca.con.214.ego Paulus,poſt medium,lib.1.Alex.in l.vlt.col.2.ver.aliam etiam aſsignat,ff.de condict.ob cau.Soci.conſi.51.quoniam in præſenti, col. 7. verſi. comprobatur nam principalis intentio,lib.2.& con.83.pro certo,col.3.nu.7.lib.3.Cardi. Alexan.in c.verum,col.2.verſi.cauſa autem duplex eſt,de conditio.appoſ.Iaſon in l. ſi pecuniam,col.6.verſicu.regula eſt,ff.de condict.ob cauſ.& Hiero. Grat.conſi.77. in præſenti cauſa,col.1.lib.1.

Causa impulsiua præsumitur,quæ tendit ad cõmodũ solius accipiẽtis. Finalis autem si ad cõcedẽtis, uel alterius cõmodum tendit.

53 ¶Et neminẽ vnũ hactenus reperi,qui contrarium diceret præter Bal.quantum ad id quod de cõmodo alterius tertij pertinet,diximus.Nãq; is con.440.premitto q; iſtud ius,poſt princ.li.3.concordat cum aliis,in cauſis quæ pertinẽt ad cõmodum accipientis & concedentis.Sed in iis quæ pertinent ad commodum tertij, dicit eas ſibi videri impulſiuas,niſi is tertius eſſet huiuſmodi,cui ſtipulari poſſemus,aut paciſci, cùm ex iis non ſurgat obligatio,ac ne exceptio quidẽ.Et ſic non ſurgit ius neq; neceſsitas implendi,l.donationes in concubinam,§.ſpecies,ff.de donatio. Et ego vt facilè abirem in ſententiam Bal.ita ſcilicet vt illi tertio non competeret actio aduerſus illum, qui accepit,vt ei traderet.Sic etiam fateri oportet competere actionem concedenti in eã cauſam,vt illi alteri traderet ad repetitionem eius rei,cauſa non completa,vt optimè probatur legibus in id à cæteris doctor.ſuprà allegatis.

Quicõtrà quãtum ad cõmodũ alicuius tertij.

Niſi is tertius talis eſſet, cui ſtipulari poſſemus.

54 ¶Sed quæri poteſt,quid ſi cauſa ad nullius vtilitatẽ reſpicit,veluti ſi nauis venerit ex Aſia.an tũc præſumatur finalis,an impulſiua:& id quidem à nemine tactũ comperi. præterquã à Bal.in d.l.2.§.vlt.in fi.ff.de donat.vbi dicit præſumi impulſiuam, autoritate glo.quam dicit not.in l.1.in princ.in verbo ſecutum,eo tit.& ſubiungit facere l. ſi ego,ff.de iure dot.Ex illa autem glo.Imo.ibi not.quòd conditio adiecta donationi quæ non reſpicit commodum,vel affectionem donantis, ſed quandam facti contingentiam,non facit,quo minus donatio dicatur eſſe propria.

Quid ſi cauſa ad nullius commodũ reſpicit.

55 ¶Quod autẽ dictũ eſt de cauſa reſpiciẽte cõmodũ accipiẽtis,vt pro impulſiua habeatur,quibuſdã modis intelligendũ eſt,vt etiã ex ſupradictis videre licet.Primo niſi ea cauſa reſpiciens commodum ipſius accipientis neceſſariò requiratur,tunc enim ſemper cauſa finalis præſumitur,ad cuiuſcunque commodũ reſpiciat,per d.l.ſed ſi mors, §.vlt.cum l.ſeq.ff.de donat.inter vir.& vxor.& nemo in hoc contradicit.

Quid ſi cauſa reſpiciens ad commodũ accipientis neceſſariò requiratur.

56 ¶Secũdo modo intellige etiam ex iam dictis,niſi ſit fauor dotis aut alterius piæ cauſæ & fauorabilis,tũc enim ſemper pro finali erit accipienda, vt etiam omnes, qui de hac locuti ſunt,voluerunt:ex quibus multos ſuprà retulimus,& præter illos Cy.in d. l.generaliter,& ibi Alberi.col.2.& Saly.paulò ante fi.& omnes qui de ea locuti ſunt. C.de epiſcop.& cleric.Collecta. in d. c. poſt renunciationem, col. 1.verſi.ſed quid ſi dubitatur,& ibi Anto. col. 4. verſicu. an autem in dubio,de renuncia.Rapha.Co.in d.l.2.§.vlti.& ibi quoque Pau.Caſt.in 4.caſu,ff.de donat.

Quid ſi inſit fauor dotis aut alterius piæ cauſæ.

57 ¶Nam & aliàs ſemper in omni materia,fauore piæ cauſæ,præſumitur finalis cauſa,l. cùm is,§.mulier,ff.de condict.indeb.& voluit Bal.in l.dictam legem,col.2.verſi.ego dixi,C.de condict.ob cauſ.Alexan.in additio.Bar.in d.l.2.§.vlti.de donat. & Carol. Rui.con.137.verbis vtriuſque teſtamenti,col.pe.nu.10.lib.2.

Finalis cauſa ſemper præſumitur fauore piæ cauſæ.

58 ¶Hæc autẽ intelligo,vt ſcilicet præſumamus cauſam finalem,ſi ſit fauor & commodum piæ cauſæ,vt talis præſumatur.Quòd ſi è diuerſo id tenderet ad odium & incõmodum ipſius piæ cauſæ, tunc contrà præſumeremus non eſſe finalem.vt ſi agatur de reuo

Quid ſi eſſet in cõmodum piæ cauſæ ſi præſumeretur finalis.

BIU Cujas

de reuocatione donationis factæ ecclesiæ,ob defectum causæ:nã tunc non præsumeremus eam causam fuisse finalem,cùm id tẽderet ad præiudicium piæ causæ,per text. in c.verùm,& ibi Panor.qui illum in id sing.dicit,col.1.ver.si autem modus,de condi. appos.Ad quod facit illa regula,quod fauore alicuius introductum est, non debet in eius odium retorqueri,l.quod fauore,C.de legib. cum similib. & alia, quod introducta ad vnum effectum,non debent contrarium operari.

59 *Quid si cõmodum reip.sit cõiunctum cũ cõmodo accipiẽtis.*

¶Tertiò intellige vt procedat, nisi cõmodum reipublicæ sit cõiunctũ cum cõmodo accipiẽtis,vt si donẽ mulieri vt nubat,interest enim reipubli. ne ea indotata sit, l.1.ff. solu.matri.vel si alicui donẽ, vt reficiat domũ suam, nam reipubl.interest domos reparari,ne vrbs ruinis deformetur,l.singulari,C.de ædifi.priua.tunc enim causa præsumitur finalis,& repeti potest,quod in eã causam datũ est,nisi causa impleatur, Alberi.in d.l.generaliter,col.2.ver.circa hoc tantum,C.de episco.& cle. ad hoc referens d.l.si quis pro redemptione,circa fi.C.de donationi.& d.l.si ego,de iure dot.quamuis alij vbique,& ipsemet,vt alibi diximus,id tribuant fauori piæ causæ. Sed vtrunque, scilicet causam piæ causæ,& reipublicæ,in hoc æquiparat Aegid.Bellam. in d.c.& si Christus,col.3.versi.si dubitatur,de iureiuran.& Imol.in d.l.2.§.vlti.statim post principip.ff.de donatio.& alij multi. Quanquam & hoc spectat ad id quod suprà diximus de causa respiciente commodum alterius,quàm accipientis.

60 *Causa finalis præsumitur ex dispositione conditionali.*

¶Secundum quod ex supradictis colligi potest,quod causa finalis præsumitur ex dispositione conditionali, quod & vltrà alios multos, quos suprà etiam sparsim citauimus,voluerunt Bar.in l.demonstratio,§.quod autem,col.3.ver.tertio modo,per eũ tex.ff.de condi.& demonstra.Aegid.Bella.in c.post translationem,col.4.ver. de conditione,de renun.Saly.& Ludo.Bologni.in d.l.damus,ff.de condic.indeb. Raph.Co. in d.l.2.§.vlti.circa medium,& ibi Pau.Cast.versi.secundus casus,ff.de donat.Iaco. à S.Georg.in l.vlt.col.1.C.de edic.diui Adri.tol.& Io.Fran.Ozer.in §.supradicta,col.2. nu.7.Instit.de milit.testa.

61 *Cõditio formã inducit. Et solennitatẽ non leuem. Conditio est de substantia probationis. Et seruãda est in forma specifica.*

¶Et nemo repugnat,idque optima ratione,etiam si deessent tex.id expressim probãtes,quos suprà ex aliis adduximus.Nã cõditio formã inducit & solennitatẽ nõ leuẽ, Bal.in auth.matri & auiæ,col.1.ver.quidam tamen dicunt,C.quando mul.tute.offic. Alex.in l.2.§.vlt.col.2.ver.passus non est,& ibi quoq; Fran.Are.col.vlti. versi.secundò principaliter,& Iason col.2.ver.limita istam regulam,ff.de vulg. & pupil.substit. vbi ex eo dicunt,non leue esse quod per conditionem profertur, cum aliis concord. ibi ab illis adductis,& à me numerosiùs in tractat.Retract.titu.2.§.2.glo.1. nu.3.inci. & eò quidem magis.Idcirco ea est de substantia probationis, vt dicit ipse Bal.consi. 122.vtrùm dictus processus,col.1.versi.allegatur tertiò,lib.3. & debet seruari in forma specifica,l.Meuius,& ibi Bar.in prin.& l.qui hæredi,ff.de condi.& demonstra. & Doctor.vbique.

62 *Causa impulsiua est,cum lex est illa generalior.*

¶Tertium,quòd cùm lex vel dispositio est generalior ratione siue causa,ea causa censetur esse impulsiua,& non finalis,quod & præter eos, quos etiam suprà citauimus, voluit Io.And.in c.quoniam,in verbo,dominorum,& ibi Domi.ver.quòd si aliquis, & iterum ver.secundò nota vnũ modũ,& Phili.Fran.paulò post medium,de immunit.eccle.li.6.Bal.in d.l.generaliter,col.2.ver.sed in dubio,& ibi quoq; Alberi. col. 2. ver.si autẽ cessat,C.de epis.& cle.& idẽ Bal.in d.l.de quibus,col.10.versi.quoad sextũ, ff.de legib.Anto.in clem.1.de elect.Corne.con.35.semper mihi visa fuit,col. 2.versi.& illæ subductiones,li.3.& con.88.licèt in primo,col.3.ver.& quando ratio,li.1.& cons. 177.circa quod est primò videndum,col.4.ver.nec obstat quod in contrarium,lib.4. Feli.in c.cum nuncius,col.1.de testib.Iason in auth.quas actiones,col.4.versi. puto tamẽ gratia,C.de sacros.eccle.Nicol.Eueral.in locis legalib.in loco à cessatione rationis,in fi.Chasse.consi.55.stante consuetudine,col. 9.nu.3.& seq.& ad hoc ipse Corne. vbique allegat glo.in l.vlti.ff.de offic.procur. Cæsar. & in l.1. ff.de except.quæ mihi non admodum huc pertinere videntur.

63 *Cõtra id quod dictum.*

¶Sed aduerte lector amantissime,nam id ex diametro pugnare videtur aduersus id, quod diximus suprà in cessante ratione legis,num.139.incipiente, propterèaque dispositio, & sequentib. videlicet quòd dispositio quantumlibet generalis restringitur per rationem specialem.Nisi dicas ad tollendam huiusmodi cõtrarietatem, quòd illud

BIU Cujas

illud intelligitur de ratione legis vel disposition is propriè sumpta, quę restringit ac limitat dispositionē generalē. Hîc autē loquimur de causa differēte à ratione propriè sumpta, vt etiā diximus suprà, post prin. huius operis, & secūdū ea quæ scribit Bar. loquens de hac materia in l. 2. §. vlti. col. 2. versi. tertiò sumitur, ff. de donatio. & in l. demonstratio. §. quod autem, col. vlti. in 8. quæstio. ff. de condit. & demonstrat.

64 ¶ Quartū q causa quæ ex proœmio siue præfatione sumitur, prę sumitur finalis. & id præter eos, quos suprà in id adduximus, voluerūt Bar. Bal. Ang. & Imo. nō semel, in l. vl. per tex. ibi iūcta gl. in verbo, modus, in fi. ff. de hær. insti. & id dicit ipse Bal. in 2. no. notatu dignū, nec aliā esse legē, quę id ita bene probat, & iterū ipse Bal. ibi, in 1. oppos. & idē Bal. in proœmio C. §. quibus, qui est vl. in 1. no. & in l. vt liberis, in 1. no. per illū tex. C. de colla. & in l. nostrā, col. 1. ver. tu dic, C. de testa. & in l. 1. ff. de ori. iu. & cō. 250. in quæstione domini Milani, col. vl. ver. itē proœmiū, li. 1. Car. Flo. & Imo. in c. ex parte, quod est pe. vterq; ad fi. de cle. cōiug. Ro. con. 180. si admittimus, col. 2. ver. præmissis tamē nō refragātibus. Alex. con. 119. viso processu causæ, col. vl. ver. circa secundū, li. 5. Ang. Are. in §. sed & si quis, col. 2. ver. in glo. expressum, Instit. quib. mod. testa. infir. Philip. Franc. in c. quoniam, post medium, de immunit. eccles. lib. 6. Socin. consil. 67. incip. cōsiliis, &c. visis inuestituris, col. 3. ver. secūdò probatur, & iterū ver. tertiò si dicta conclusio, lib. 1. quod con. repetitur con. 165. li 2. & idē Soci. con. 159. in præsenti consultatione præmittens aliqua, col. 5. ver. quartò & vltimò, li. 2. & con. 273. in præsenti consultatione considerata, col. vlt. ver. prætereà dico quòd ex quo, d. lib. 2. Iacob. à S. Georg. in l. vlt. col. 1. C. de edict. diui Adria. tollen. Fran. Curt. Senior, con. 39. visis & diligenter, col. 1. Philip. Deci. consi. 379. requisitus pro consilio, col. 3. versi. & vlteriùs ista conclusio. Ioan. Franc. Ozer. in §. præterea, col. 3. nume. 10. Instit. de milit. testa. Maria. Socin. Iunior consi. 21. circa propositam quæstionem, colum. 1. lib. 1.

Causa quæ ex proœmio sumitur, finalis præsumitur.

65 ¶ Et huc quoq; spectāt alij tex. probātes mentē & volūtatē disponentiū ex proœmio maximè colligi, scilicet l. itē, quia, §. vl. ff. pac. & l. cū hi, in prin. & ibi Bar. col. 1. ver. itē no. ex isto verbo, & iterū in §. eā transactionē. & ibi quoq; Ray. ff. de trāsact. & l. regula, §. si quis, & ibi quoq; Bar. & Bal. ff. de reg. iu. & l. Titia, §. idē respōdit, ff. de ver. obli. & l. 1. & ibi Bar. ff. ad S C. Mace. & l. cū pater. §. dulcissimis, ff. de lega. 2. & in c. ex multa, §. secūdò quæsiuisti, ibi, verū si ad superiora, & ibi Pan. col. 2. in 4. no. de voto. & c. vbi periculū, & ibi Io. And. ne cle. vel monach. li. 6. Bar. in l. cū q certarū, ff. de ver. obl. & in proœmio C. col. vl. ver. oppono & videtur, & ibi Bal. in §. vl. in 1. no. & idē Bar. in l. ambitiosa, col. antep. ver. visis & examinatis, ff. de decret. ab ord. faciē. Imo. in d. l. vl. col. 1. ff. de hære. insti. Rom. con. 16. viso themate, col. 1. vbi ex hoc dicit & probat sigillatim ex statuti præfatione, dispositionē cōstringi, extēdi, & declarari. & cō. 90. viso themate quæstionis, col. 1. ver. his tamē nō refragātibus. Pan. con. 93. statuto ciuitatis Grossetanæ, col. 2. ver. secundò videtur, lib. 1. Alex. consi. 7. visis & diligenter animaduersis, col. 2. ver. verba enim apposita, lib. 2. & con. 55. quoniā causa, post. prin. li. 5.

Proœmiū ostēdit mentem & uoluntatem disponentium.

66 ¶ Sed illud tamen quod diximus, ex præfatione præsumi causam finalem, intelligit Barb. aut quisquis is fuit, qui eam additionem fecit ad Pan. in c. post translationem, de renunciat. vt id quidem non sit ex natura præfationis, vt eam vim obtineat, sed ex natura causæ expressæ in ipsa præfatione. Si enim in ea exprimeretur causa, quæ haud dubiè sua ipsius natura esset impulsiua, non fieret nec præsumeretur esse finalis, vti dicit voluisse Bar. in extrauag. ad reprimendum, in verbo, ne ex eorum absentia, vbi tamen id non dicit, sed simpliciter causam sumptam ex præfatione præsumi finalem, quòd certè verum est, nisi natura ipsius causæ repugnaret.

Declaratio eius quod dictū est causam proœmij præsumi finalem.

67 ¶ Quintum, quòd ratio naturalis etiam non expressa in lege vel alia dispositione, facit præsumi eam esse finalem, vt ex Bar. & aliis diximus suprà nu. 44. Quibus adde tex. in l. cum ratio, in prin. ff. de bon. damnat. qui dicit naturalem rationem esse legem quandam tacitam, & in l. 1. §. in primo, ibi, naturali ratione subnixum, C. de cad. toll. Ex quo Bal. ibi, in princ. not. ea quæ sunt naturali ratione subnixa, debent intacta & illibata perpetuò custodiri: & ideo, inquit, ad naturalem rationem est recurrendum, quæ optimus est legis clypeus, quod dicit tenendum menti. & sequitur Felyn. in c. tua nos, colum. 2. versic. & ad ista, de iureiurand. & Matth. Afflict. in c. 1. col. 5. nu. 25. tit. qui succes. teneant.

Ratio naturalis etiam nō expressa præsumitur finalis.

Et vi

68 *Ratione naturali innituntur iurisconsulti.*

¶ Et videmus etiam aliàs iurisconsultos suis legibus inniti ratione naturali, l.1.§.si id quod, ff.de actio.& obliga.ibi palam est naturali ratione inutilem esse, & in l. itaque, in princ.ff.ad leg.Aquil,& in l.si à patre,§.vlt.ff.de petit.hæred.& in l.2.§.1.ff.de vsufruct.earum rer.quæ vsu consumun.& l.1.§.parens,ff.de lib.agnoscen.& §.1. Institu. de nupt.& §.constituitur,Institut.de vsufruct.

69 *Et naturali æquitate.*

¶ Vti & naturali quoq; æquitate,vt patet ex l.1.in princ.ff.de pact.vbi gl.declarat,& l. 1, in prin.ff.de mino.& l.1.in prin.ff.de leg.præstan.quod & sæpe faciunt nostri Doct. præsertim Bal.vt videre poteris apud eũ,in l.rescripta,paulo ante fi.C.de preci.impe. offeren.& in l.1.quam vnam legit.C.si aduers.delic.& in authen.nisi rogati,col.3.ver. hac ratione determinatur,C.ad S C.Trebel.& in c.1.§. hoc quod nos,col.1.in verbo, pro bono pacis,titu.de pace Constant.Quod non longè distat à ratione ipsa naturali,vt dicemus postea. nam & rationem simpliciter pro æquitate naturali intelligit glo.in c.1.§.denique,titu.quæ fuit prima caus.benefi.amittend.

70 *Naturæ testimonium. Lex imitatur naturam. Et ars. Natura legis pædagoga.*

¶ Súntque & aliæ multæ leges quæ naturã pro vnico ac solido testimonio & ratione adferũt,vt l.si nõ sortẽ,§.libertus,post prin.& iterũ in fi.& vtrobiq; gl.in verbo,natura,ff.de cõd.inde.& l.nã & hoc natura,eo ti.& l.naturalis,in princ.ibi naturalis est, eo quoq; ti.neq; enim ibi naturalis dicitur cõdictio ea ratiõe,quã dicit gl.ibi,sed quia natura id æquũ erat,vt dicitur in d.l.nã & hoc natura.& præterea adduci potest,l. adoptio,ff.de adop.vbi adoptio in his tantũ personis locũ habet,in quibus etiã natura potest habere.Cuius legis autoritate atq; etiã §.minorẽ,Insti.eo.Docto.sæpe illud assumunt,legem atque artem imitari naturam.& inter cæteros Bar. in l.si is, qui pro emptore,col.12.versi.eius quod est impossibile, ff. de vsucap. Sed & eius quoque l.testimonio Ange.consi.10.sanctissima,col.5.versi.fatetur fiscus, dicit naturam legis esse pædagogam.

71 *Legis uirtus in naturali ratione consistit. Lex se speculatur in natura.*

¶ Et per eum quoque §.minorem,tradit Bal.in l.quoties,quæ est vlt.post princ.C.de suis & legit.virtutem legis in naturali ratione consistere. Legem enim sese speculari in natura.& illum refert & sequitur Fely.in c.tua vos,vbi suprà,de iureiur.Cicero autem lib.3.Officiorum scribit naturam esse legis fontem, Et cùm nos ederemus commentarios in l.si vnquam , C. de reuocand. donatio.quæ, vt illic docuimus,ex meris naturæ præcordiis & visceribus est deprompta,hoc distícho lusimus,

Est legis natura parens,eadémque magistra,
Si nescis,legito hæc,continuóque scies.

72 *De eadem re. Quod apparet per rerũ naturam nõ indiget probatione.*

¶ Sed & in eandẽ sententã faciũt aliæ leges,videlicet l.3.§.ex cõtrario,ibi cõtra naturã,ff.de acq.poss.vbi Franc.Areti.in 1.no.illud quoque ex ea no.quod lex imitatur naturam quantum potest.& l.1.§.furiosum,ibi,natura manifestum est, & iterum in §. mutum,vtente iisdem verbis,ff.de actio.& oblig.& l.vbi autem,§.illud,ibi,ipsa natura manifestissimum est,ff.de verbo.obliga.Cuius etiam autoritate tradit Bald.in c.1. col.5.versi.item quæritur,ibi,dicit Io.de Bronesco,ti.an agnat. vel fil. quod id quod apparet per rerum naturam non indiget probatione.

73 *Naturalis iustitia. Naturalis ratio sufficit sine lege. Ratio naturalis facit discedere à uerbis legis.*

¶ Nec omittẽdus est tex.loquẽs de naturali iustitia,sed quẽ omnes vbiq; trahũt ad rationẽ naturalẽ,in l.scire etiã oportet,ff.de excus.tut.Ex quo Ia.Ray.Cy.& ab eis Bal. circa mediũ no.sufficere naturalẽ rationẽ sine lege,quod ipse Bal.dicit no.dignum.& sequitur Ias.in l.illam,col.3.ver.limita tamen.C.de collat.vbi ex hoc limitat id quod per eũ tex.dici solet,ꝙ erubescimus sine lege loqui.Ex eo quoq; tex. idẽ Cy.in l. non dubiũ,col.vlt.vers,primò quæro,C.de legib.dicit quòd propter rationẽ naturalẽ etiã non scriptam possumus recedere à verbis legis,& sequitur Bald.ibi,col.3.versic. sed hîc vnum quæro.& Panor.in c.1.col.3.versi.nota.ibi,intentione,de iura.calum.

74 *Naturale dictum sine lege ita mouere debet iudicem,ut lex ipsa. Legẽ uel rationẽ quærere ubi naturaliter*

¶ A quibus nõ lõgè distat,quod scribit And.Iser.vti à nonnullis allegatur, in procem. Feu.col.vl.ver.nã rationabile,quòd naturale & rationabile aliquod dictum sine lege, ita debet mouere iudicẽ vt ipsa lex.& ita illũ citat & sequitur Maria.Soc.iunior,con. 61.inspectis,col.12.nu.43.hinc dixit egregiè,li.2.licèt And.ipse (nisi sit mẽdũ in meo codice) nõ loquatur de dicto naturali,sed tantùm de rationali, sed & in id allegat ipse Maria.Ang.con.275.thema super quo,col.vlt.dicentẽ,vt ipse refert autoritate Aristotelis,quærere legẽ vel rationẽ,vbi naturaliter sentimus,nihil aliud esse quàm infirmitatẽ intellectus,quamuis.Ang.simpliciter loquatur,de his quæ sensui patent. At illud primùm,

BIU Cujas

primùm,ſcilicet de his quæ naturaliter in nobis ſentimus,dicit idẽ Ang.in alio loco, videlicet,con.367.in quæſt. vertente,col.2.verſi.primò quia capta.quẽ in hoc ſequitur Iaſon,qui & ipſe priorem locum in id citat,in authen.ſi qua mulier.col.2.verſic. contrariam opinionem,C.de ſacroſanct.eccleſ.& in d.l.illam,vbi ſuprà, de collatio.

ſentimus,eſt infirmitas intellectus.

75 ¶Quid ꝙ lex nũquã inducit fictionẽ aut præſumptionẽ cõtra naturæ potentiã,ſiue impotentiã,Id eſt,lex nõ fingit id quod natura impoſsibile,gl.in l.Gallus, §.ſi eius,in gl.magna,& ibi Bar.& alij,ff.de lib.& poſth.gl.in l.3.ff.pro ſoc.& ibi Bal.qui ex hoc dicit,ꝙ fictio imitatur naturã,Bar.in l.ſi is qui pro emptore,vbi ſuprà,& ibi Iaſ.col.42. ver.ex prædictis habes,qui eſt in nu.109.ff.de de vſuca.idẽ Bar.in l.eandẽ, col.1. & ibi quoq; Ang.Imo.& Fran.Are.ff.de duob.reis.Pet.Anch.con.32. ſubtiliter & copioſè, col.2.verſi.ſecundò probo,& doct.vbiq;.Ad quod citari ſolet l.ſi paterfamil. §.vlt.cũ l.ſeq.quæ eſt d.l.adoptio,ff.de adopt.& d.§.minorẽ,Inſti.eo.tit.& l.qui ad certum, ad fi.ff.loca.& l.certè,in princi.ff.de preca.& l.ſi tibi electio, §. vnius, ff. de optio.lega.& d.l.3.§.ex contrario,in prin.& iterum in fi.de acqui.poſſeſsio.& l.ſi pupilli, §.quid ergo,in verbo nec poſsit, ff.de negot.geſt.& d.l.2. ff.de vſufruct.earum rerum quæ vſu conſum.vbi ſcribitur naturalem rationem autoritate legis immutari non poſſe.

Lex non fingit quod natura impoßibile eſt.
Fictio imitatur naturam.
Naturalis ratio authoritate legis nõ poteſt immutari.

76 ¶Adde ſuperioribus quod ſcribit Bal.in c.1.col.14.in verbo,aliquid,tit.de pace Conſtantiæ compoſita.prout illum citat Iaſon in d.l.ſi is qui pro emptore,col.69.nu.62. quòd ratio naturalis eſt potentiſsima in ſtatutorum interpretatione. Et quod tradit Ang.con.345.primo matris,col.2.ver.ego in hac diſputatione, quod ratio naturalis certa eſt ratio,& in dubio habetur pro lege ſcripta,per d.§.ſufficit,loquẽtem (vt iam ſuprà diximus)de iuſtitia naturali.Nam vt Ang.ſubdit,naturalis ratio idem eſt quod iuſtitia naturalis,præualens rationibus coniecturalibus.

Ratio naturalis potẽtißima in interpretatione ſtatutorum.
Ratio naturalis pro lege ſcripta
Ratio naturalis præualet rationibus coniecturalibus.

77 ¶Finẽ huic rei fecero,modò recẽſuerim nõnulla in hãc ſentẽtiã dicta Pan. Nã in repe.c.per tuas,col.11.ver.nec obſtat ſi dicatur,de arbit.quòd papa nõ poteſt diſpenſare cõtra legẽ canonicã fundatã in dictamine rationis merè naturalis,vti nec contra legẽ fundatã in ratione iuris diuini.& ſequitur Fely.in c.ad audientiam le 2.col.5. ver. bene fateor quòd vbi lex,de reſcrip.& Auguſti.Bero.in rub.de reſcrip.nu.134.& iterũ nu.151.idem Pan.in c.vlt.col.4.verſi.& licèt ratio,de re iudica.quòd licèt ratio, non exprimatur in lege,tamen illa debet coniecturari,quæ potuit naturaliter mouere legiſlatorem.quod & idem voluit ipſe Pan.in c.ſecundò requiris, col.1.in 1.not.de appellat.& rurſum ibi,col.2.verſi.vltimò no.ibi,ipſe nanque, quòd licitè in deciſionibus cauſarum allegatur ratio naturalis.

Papa ſine cauſa non diſpẽſat contra rationẽ naturalem.
Ea ratio cõiecturari debet quæ naturaliter mouet.

78 ¶Sed & ipſe Pan.in c.cũ ſint,col.1.in vl.no.de deci.quòd cùm ius ſcriptũ deficit,debemus recurrere ad rationẽ naturalẽ,per d.§.ſufficit.& ſequitur Fran.Curt.ſenior.con. 57.ſuper eo quod ab ordine,col.2.nu.17.Deniq; idẽ Pan.in c.nulla,in 1.no.de præbẽ. quòd poſſumus argumentari à ratione naturali abſque allegatione iuriũ,per eũ text. qui tamen ſimpliciter de ratione loquitur.Et eum tamẽ ſequitur Fely.in d.c.tua nos, col.2.verſ.in tex.ibi res,de iureiur.Id quod proximè accedit ad id quod ex Bal.diximus,ſuprà,nu.ab hinc 5.Et huc quoque ſpectat quod dicemus infrà in 3. limitatio.

Ad rationem naturalem recurrendũ deficiẽte iure ſcripto.
Argumẽtũ à ratione naturali ualet abſque allegatione iurium.

79 ¶Sextũ,quod ſuperioribus annectendũ duximus,quod gerundiuũ facit ſemper præſumi cauſam finalẽ,Bar.in d.extrauag.ad reprimendũ,in verbo,ne ex eorũ abſentia, col.1.dicẽs id probari in l.1.§.1.ff.de dolo,in diffinitione doli,& in l.1.ff.de tute.in diffinitio.tutelæ.Bal.in l.id quod pauperibus,col.1.ver.iuxta hoc eſt ſciendũ,vbi id declarat,C.de epiſco.& cleri.Alex.in addit.Bar.in l.2.§.vlt.ff.de donat.Io.Plat.in §.1.verſ. & ſic habes,Inſtit.de actio.Ang.Are.in rub.eiuſdem tit.col.2.verſi.ex qua etiam no.& ibi quoque Iaſon,col.14.in paruis,verſi.aduertendum tamen eſt.& Hiero. Grat.con. 124.cùm hæc cauſa,col.2.nu.18.lib.1.

Gerundiuũ facit præſumi cauſam finalẽ.

80 ¶Et hoc confirmatur,quòd gerundiuum importat neceſsitatem,glo.& Bal.in rub.ff. de eden.Odofre.in rub.C.eo.tit.Bal.in rub.ff.de lib.& poſthu. vbi Bal. dicit quòd importat formam.& Ang.in l.1.in prin.eo.tit.vbi dicit quòd importat neceſsitatem cauſatiuam,Maria.Soci.Senior,in c.1.in fi.de mutu.petitio.de quo tamen,quia id perpetuum non eſt,vide Alexã. & Iaſon. poſt alios antiquiores, quos citant,in d.rub.C.de eden.& Salyc.in l.1.verſicu.quæro ab extra,C.de his qui latron.occul.vbi & alia multa dicit de vi & natura gerundiui.

Gerundiuũ importat neceſsitatem.
Et formam
Et neceſsitatẽ cauſatiuam.

BIU Cujas

81 *Et cõditionem.*

¶Sed vtcũque sit de ea re,tamẽ eã sententiã principalẽ fulcit,quod gerundiuũ conditionẽ facit ex multorũ sententia:quæ si vera est,huc admodũ pertinet,quia conditio denotat causam finalẽ,vt diximus suprà nu.60.secundũ quòd ex supradictis. sed nec hoc quoque perpetuum est,vt scilicet gerundiuum faciat conditionẽ:sed tum demũ, cùm iungitur verbo futuri temporis,vt videre licet ex Bar.in l.si tu ex parte, ante fi. & ibi Fran.Are.in 2.no.ff.de acq.hære.& eodẽ Bar.in l.1.col.vlt.ver.octauò quæro, ff. de cond.& demonst.Bal.in l.falsus,col.3.ver.& nota hîc in dictione,C.de fur.Corne. con.90.in causa vertente,col.2.versi.quia gerundiuum,lib.4.& con.143.licèt in hac consultatione,col.3.ver.illud enim gerundiuum,eo.lib.4.& Fely.in c. exceptionem, col.3.ver.noto quòd illud,de exceptio.Io.Plat.& Ang.Are.vbi suprà,Phili.Deci.con. 433.visa copia,col.2.versi.non obstat quod secundo.

82 *Dictio,quia,an denotat causam finalem.*

¶Septimũ,dictio,quia,denotat causam finalẽ,Bal.in l.1.col.1.per gl.ibi,in verbo,occupati.ff.de feri.in 1.lec.& in l.1.col.2.ver.& nota ꝙ causa,C.de fal.cau.adie.Verũ Imo. in l.2.§.vlt.col.1.ver.itẽ adde ei,ff.de dona.nulla Bal.mentione facta,cõtrariũ,tenuit, videlicet ꝙ causa expressa per hãc dictionem, quia,tã in cõtractibus quàm in legatis non præsumitur finalis,nisi fuerit obligatoria,vel accessoria causæ obligationis, vel nisi ex illa speretur lucrũ,vel euitatio dãni,per ea quæ not.Bar.in l.damus, ff.de cõd. indeb.& in l.cùm tale,§.falsam causam,ff.de cond.& demonst.& in l.1.C.de fals.caus. adiec.Sed tu hîc omnino vide ipsum Bart.in l.demonstratio,§.quod autem,col. 2.in 2.quæstio.pene per totam eam quæstio.ff.de condit.& demonstrat.

83 *De eadem re.*

¶Ego verò cum Bal.sum huius opinionis, vt hæc dictio propriè significet causam propriam,& sic finalem,cùm nulla dictio sit magis finalis quàm hæc, vt etiam patet ex no.à Car.Flo.in c.quia propter,in 1.no.de elect.& in c.verũ,post prin.de cond. apposit.Nisi tamen aut natura,siue subiecta materia,aut aliud quippiam ex his quæ diximus,aliud suaderent,vt bene intelligit ipse Car.Flor.in c.quia circa, in fin.de consang.& affinit.nam semper & vbique naturam negocij siue subiectam naturam inspicere debemus,vt latè diximus & probauimus,in repet.l.si vnquam,in verbo, reuertatur,nu.37.& aliàs etiam videmus,& seq.& alibi sæpe in ead.glo.

84 *De eadem re.*

¶Nec tamen omiserim quod ipse Bal.scriptum reliquit in c.quia propter,col.4. versi.in text.ibi quia,de elec.quòd huiusmodi dictio,quia,est redditio causæ, vt no. in l. si is qui animo,ff.de acqui.pos.Et quando,ait,ponitur à lege, præsumitur finalis, vt no.in d. l.cum tale,§.vlt.ff.de condi.& demon.si verò profertur ab homine, & tunc aut est necessaria,vt ratio quæ redditur à teste, & tunc præsumitur finalis,c. cum causam de testib.aut est voluntaria, & præsumitur impulsiua,vt in l.2.§.vltim.ff.de donationibus.

85 *Causa præsumitur impulsiua in gratiis & priuilegiis.*

¶Octauum,quòd in gratiis & priuilegiis in dubio omnis causa præsumitur impulsiua,potiùs quàm finalis.id enim voluit Bal.in c.decet, & ibi eius autoritate Philip. Franc.ante medium,ver.& dicit hîc Bal.de reg.iur.lib.6.per no.in l.2.§.vlt. ff. de donat.Circa quod & tu vide quæ nos latè scripsimus suprà in hac eadem limitat. nu.11. incip.hæc tamen prima,cum mult.sequentib.

86 *Causa cohærẽs dicitur finalis.*

¶Nonum,quod & ex præcedentibus depromitur,quòd causæ quæ cohærent dispositioni,& quæ inspecta iuris dispositione inducunt & arctant ad ita disponendum, dicuntur finales,hanc enim veluti regulam ponit Soci.consi.159.in præsenti consultatione,col.6.ver.confirmantur etiam prædicta,li.2.& allegat d.l.1.& ibi Bar. C.de fal. cau.adiec.lega.& ipsum Bar.in l.demõstratio falsa,§.1.ver.tertiò quæro de effectu causæ,ff.de condit.& demonstrat.& in l.damus,ff.de condi.indeb.& expressiùs Imo.in l. 2.§.vlti.ff. de donat.& in c.post translationem,de renuncia. Suprà autem diximus, quando causa dicatur cohærere dispositioni.

87 *Causa impulsiua facit,ut promissio non dicatur esse nuda & sine causa.*

¶Illud denique dixerim in hac tractatione causæ impulsiuæ,eam non omnino esse superuacuam,inutilem & inefficacem,vt quæ sufficiat ad id, vt promissio non dicatur esse nuda & sine causa,si sit causa quædam impulsiua,vt voluit Bal.in l.generaliter,col.3.vesi.quartò quæro,C.de non numera.pecu.per l.creditor,§.1.ff.manda.& l.à Titio,ff.de verb.obli.quod dicit notandum.& Alex.con.76.viso libello producto, col.1.versi.ex his patet,lib.6.& facit quòd scribit ipse in l.pactum quod dotali,col.3.in 17.quæstio.C.de collatio.

¶Sed

BIU Cujas

88 ¶Sed & aliud quoque non contemnendum operatur, vt scilicet præstet faciliorem causam dispensandi, vt videre licet ex c.magnæ,& ibi Panor. qui id ex eo expendit, & aduertendum dicit,col.2.ver.vltimò no.quòd cessante,ibi,aduerte tamen quòd licèt,extrà de voto.Et idem voluerunt Anto.& Pan.in c.ex parte tua,col.vlt.ex.de cõuersio.coniuga.per illum eundem tex.in d.c.magnæ.Et id certè maximè tibi notandum ducimus, quia multi statim prima fronte, ei sententiæ minimè assentirentur, propter ea quæ no.in c.quia circa,de consangui.& affinit.

Causa impulsiua facit ut facilius dispensetur.

SECVNDA LIMITATIO.

1 ¶SECVNDO limita hãc nostrã regulã qua cessante causa cessat effectus, vt non procedat,quando is qui ex cessatione siue defectu causæ contendit effectũ cessare siue deficere,eo ipso versaretur in turpitudine, text. est no.à paucis tamen in id priuatim annotatus,in l.cùm profitearis. C. de reuocan. donat. vbi allegans defectum finalis causæ non auditur,si id allegando propriam quoque turpitudinem allegat,& ad hoc illum tex.expressim expendit Bal.ibi.

Hæc regula nõ habet locũ, cum ea innixus uersatur in turpitudine.

2 ¶Et id quidem generale est,vt non audiatur turpitudinem suam allegans, l. transactione finita.C.de reuocan.his quæ in fraud.cred.& l.si creditoribus,C.de seruo.pigno.dat.manumis.& l.si seruus plurium,§.1.ff.de lega. 1. & l.2. ff. de condict.ob turp. cau.& c.sicut,de testib.& c.cùm super quæstione,de concessio. præbend.& c.inter dilectos,de donat.& c.nemini,15.q.3.& c.non sanè,15.q.5.Super quo tamen,quia recipit multas distinctiones,& limitationes,vide glo.in c.inter dilectos,in verbo turpitudinem allegabat,& ibi doctor.de reuocan.donat.& Bal.in repe.l.2.col.29.versi.ad solutionem istius quæstionis.ff.de iureiuran.Panor.in d.c.cùm super,de concess. præbẽ. Soci.con.154.visis in instrumento donationis,col.3.ver.circa primum,& multis seq. per 3.vel 4.col.lib.2.& quæ nos diximus in tractatu Retractuum,tit.1.§.1.gl.2.in verbo,*a vendu*,nu.15.at vnum est,& glo.18.in verbo,*Le pris que la chose*,&c.nu.20.quantũ autem,& nu.24.sed & aliud est,& seq.& iterum nu.72.aut etiam nisi dicas.

Turpitudinem suã allegãs non auditur.

TERTIA LIMITATIO.

1 ¶TERTIO limita, vt non procedat nostra regula quando ratio naturalis repugnaret,vt cessaret effectus ob cessationem causæ:neque enim tunc posset assumi argumentum à cessante causa,vti nec à contrario sensu,nec quoduis aliud,vt pulchrè dicitur voluisse Anto.in c.ad monasterium,col.2.versi.venio ad verb.in refectorio,extra de stat.monach.vti refert & singu.dicit Vincen.Pallio nominatim loquens in casu nostræ regulæ,inter con.Fran.Cur.senioris,consi.17.in sanctæ nomine & indiuiduæ trinitatis,col.4.versi.præterea in quantum:quamuis in meo codice Anto.id non ita scriptum sit.Tamen id admodum iustum est & rationabile,& id expressè tenuit ipse Anto.ab illis non citatus in c.cùm apostolica, col.vlti.& ibi quoque Imol.col.5. versi.si autem causa sit finalis,de his quæ fi.à præla.sine consen.capi. Et id confirmatur ex his quæ scripsimus suprà in 1.limita.nu.44.incip.hæc Bar.& iterum nu.67.incip.quintum quòd ratio,& multis seq.vsque ad nu.77.

Hæc regula nõ obtinet, si ratio naturalis repugnat. Ratio naturalis facit cessare omnia argumenta.

QVARTA LIMITATIO.

1 ¶QVARTO limita,vt non procedat,quãdo sufficit, vt causa adsit certo aliquo tempora:nam si eo tempore adfuerit,non cessabit effectus si postea ea causa cesset, l. si quis hæredem,C.de instit.& substitut.vbi sufficit conditionẽ momẽto tẽporis quo adesse debuit,adfuisse,l.quæcunq;,§.vlt.ff.de publicia.in rem actio.vbi sufficit possessio momenti,quo adesse debuit,quas ll.ad hoc allegat & inducit Bal. declarãdo dicta Petri & Cyni,in l.generaliter,col.3.ver.sed ego dico,C.de episco.& cleri.Imo.in cle. 2.col.2.versi.conclusionem autem,de rescript.& Fely.in c.cùm cessante,post prin. & ibi Philip.Deci.col.1.versi.tertiò fallit,de appellat.idem Deci.in authen. præterea, in fi.C.vnde vir,& vxor.& consi.24.cuius factum incipit,mulier cui propter inopiam, col.1.Iason in l.sciendum,§.vlt.versi.ad idem facit,ff.qui satisd.cogant. & Franc. Ripa in l.ex facto,col.4.nu.17.ff.de vulg.& pupil.Et ad hoc quoque allegat Imo.vbi suprà,l.3.ff.de aur.& arg.leg.

Cauſam adesse certo aliquo tẽpore sufficit.

2 ¶Et ex eo dicit ipse Philip.Dec.in d.auth.præterea,& d.consi.24. quòd si mulier,cui ob paupertatem delata erat quarta pars,de qua loquitur, d.auth.præterea, efficiatur postea diues,non propterea eam quartã amittit,quia qualitas paupertatis ipsius mu-

Vxor diues facta non amittit quartã sibi delatam ob paupertatem.

BIU Cujas

lieris requirebatur tempore mortis mariti: quæ cum eo tempore semel adfuerit, sufficit vt perpetuò id beneficium duret.

3 *Qualitatẽ ad fuisse tempore requisito sufficit.*

¶ Sed & huc quoq; pertinet, ꝙ si qualitas quæpiã certo tẽpore requiratur, satisfactum erit, si eo tẽpore adfuisse reperiatur. l. in delictis, §. si extraneus, ff. de nox. & l. ex facto, & ibi Bar. in prin. ff. de vul. & pup. & l. Titius, & ibi Bar. ff. de testa. mili. & d. l. sciendũ, §. vlt. ff. qui satisd. cog. vbi ille qui ꝙ tẽpore iudicij possidet immobilia, releuatur à satisdatione, & si postea desinat possidere ea bona, nõ tamẽ tenetur prẽstare satisdationem, quasi causa cessauerit, quoniã tẽpus iudicij inspicitur. Ex quo no. Pau. Cast. ibi, quòd excusatio semel concessa propter aliquam causam, quæ aderat congruo tempore, durat, quamuis causa non duret. Et quod fortius est, etiam si cesset facto ipsiusmet excusati, vt probat ille text. vti ponderat Iason ibi, col. 2. versi. not. ex isto text.

4 *Rescriptũ directũ canonico, aut alteri huiuscemodi an cesset cessante illa qualitate.*

¶ Et ex hoc quoq; fit, quòd cùm rescriptũ Papæ nõ nisi canonico ecclesiæ cathedralis vel similibus personis enumeratis in c. statutũ, de rescri. li. 6. & aliis iuribus, dirigi nõ possit. Si causa per rescriptum fuit commissa canonico, qui postea desinit esse canonicus, nam ob id cessat commissio, etiam cessante ea qualitate, secundũ Pet. in l. generaliter, & ibi Bal. qui id tamen declarat, col. 4. versi. ex prædictis determinatur, C. de episco. & cle. nam vt dicit ipse Bal. decretalis non requirit istam qualitatem adesse, nisi tempore impetrationis, vt d. c. statutum, post prin. & ibi Ioan. And. in nouella, col. 5. super glo. habentibus, vbi id latè tractat post alios multos antiquiores ab eo citatos. & certè idem ibi ante eũ tenuere Io. Mona. col. 2. ver. sed quæro aliquis tẽpore, & Archi. col. 3. ver. quid si causa fuit commissa, & ibi item ipsemet Io. And. in glo. ordina. in verbo, canonicis, ante fi. ibi, & si tẽpore datæ, & ibi quoq; Pet. Anch. col. 2. ver. quartò quæro, dicitur, Domi. col. 3. super ea gl. & Phili. Fran. col. 2. super eadẽ glo. & præterea glo. in cle. 2. in verbo, principalis, ibi, sed quid si desiit, & ibi Pau. Eleaz. Car. Flo. col. 2. in 6. quæstio. & Imo. qui latè tractat, ver. conclusionẽ autem, Pan. in princ. & Barb. col. 7. in paruis, ver. quærit vlterius glo. eo. tit. Spec. qui distinguit, tit. de iudice delega. §. vlt. quid si causa. Domin. à rota, deci. 122. nota quòd vbi aliquis, in antiq. & Fede. Senen. consi. 32. quæstio talis est, quidam de populo, col. 2. versi. facit etiam quod no. Bal. in l. prædia, post medium, ver. extra quæro quid si erat, C. de fideicom. Paul. Cast. consi. 288. ad primum respondetur quòd à dicta, col. 3. ver. super tertio dico lib. 1. Domi. in c. licèt canon, in princ. col. 2. ver. primo casu, de electio. lib. 6. Fely. latè in c. quoniam abbas, col. 3. versi. sed nunquid desinens, & ibi quoque Phili. Deci. qui hanc dicit esse communem opi. & id tamen duobus modis declarat. Tu tamen vide hîc Panor. qui contrarium tenere videtur in d. c. quoniam abbas, col. 4. ver. ex prædictis videtur mihi difficile, de offic. deleg. & ante illum, licèt non alleget, Cyn. in l. tutelas, ff. de cap. diminutio.

5 *Agnatum esse tempore delatæ hæreditatis satis est.*

¶ Quin & huc quoque nonnulli referunt quod alibi diximus, sufficere vt tempore delatæ hæreditatis quis sit agnatus, vt hæreditatem ipsam nanciscatur, etiam si postea desinat esse, quia id ampliùs non dependet ex ea causa, l. vlti. de succes. edic. & l. vlt. ff. vnde lib. & l. cognatis, ff. de reb. dub. neque enim agnatio in acquirenda hæreditate respicit successiuum effectum, quia vno momento acquiritur, l. place, de acqu. hæred. Hæc enim propemodum Bald. in d. l. generaliter, colum. 2. versicu. in contrarium quia text. dicit, & iterum, colum. 3. versicu. quandoque autem causa finalis, C. de episcop. & cleric. & ibi quoque ante eum Cyn. post Petr. colum. 1. versicu. vnde quæro nunquid. & Imo. in d. clemen. 2. col. 3. versic. hæc ratio concludit, de rescrip. & omnes vbique. Et hoc quoque potest pertinere ad id quod dicemus de actu consummato in 12. limitatio.

6 *Minor nõ ulciscens mortem patris nõ priuatur hæreditate. Etiam si maior statim efficiatur.*

¶ Nec hinc longè distat quod voluit glo. not. in l. 1. in verbo, non vlciscantur, & ibi post eum Alber. Bal. Ang. Saly. Pau. Ca. & omnes præter Pet. & Oldra. qui contrariũ dicunt, & Cy. qui dubitat, C. in quibus causis restit. non est necess. quòd cùm is qui minor est tempore delatæ & aditæ hæreditatis non priuetur hæreditate, ob id quòd mortem patris non vltus est, quia scilicet minor est, per tex. ibi, Certè si paulò post, & vt verbis eius glo. vtar, post triduum maior efficiatur, nec mortem patris vlciscatur, non priuatur hæreditate. Sufficit enim vt sit minor eo tempore. Quod & ipsum voluit alia gl. in l. minoribus, in verbo respondere, & ibi quoque Alberi. Bal. qui dicit

no. col.

BIU Cujas

no.col.vlt.ver.quærit gl.hîc,Ang.Saly.latè Floria.qui ita dicit ſe conſuluiſſe,Corne. etiam latè, Alex.Iaſon,& omnes etiam præter Pet.Cyn.& Pau.Caſt.C.de his quib.vt indig.& Raph.Fulg.conſi.52.quidam Antonius,col.2.in 2.dubio.

7 ¶Et quod in ſimili dicitur de matre,quæ tenetur intra annum petere tutorem ſuo filio impuberi,aliàs priuatur eius hæreditate,l.ſciant,C.de legit. hæred. & l.omnes, C. ad S C. Tertullia.excuſatur tamen,ſi ea minor ſit,cùm eius maritus moritur,l.2.C.ſi aduerſus delic.& hæc quidem excuſatio durat etiam ſi mater poſtea maior facta fuerit:ſufficit enim eam fuiſſe minorem in illo priori tempore, vt voluit Specu.tit.de in integ.reſtit.in prima parte(eſt enim & idem titulus in 3.parte).§.quis autem,verſ. ſed quid ſi ipſa mulier,& ibi Bal.in additio.illius,per glo.in d.l.1.C.in quibus cau.reſti.in integ.non eſt neceſſa.& idem Bal.in d.illa l.2.C.ſi aduerſ.delict.etiam per not. in d.l. 2.& in d.l.minoribus,dicítque ſe pluries hanc opinio.fuiſſe ſecutũ ex naturali æquitate,& ibi quoq; Saly.Ang.Pau.Caſt.Raph.Fulgo.& alij ſuprà allegati.& ipſe Bal.in auth.ſi captiui,poſt medium,ver.ſecunda quæſtio eſt,C.de epiſco.& cle.dicens aliud eſſe in filio minore,qui nõ redemit patrem captiuum,& interim factus eſt maior, nec tamẽ eũ redemit,de quo nos diximus ſuprà in ætate ceſſante,vbi videbis rationẽ differentiæ.& idem Bal.in l.qui contra,col.1.ver.ibi,quos omnes,C.de inceſt.nupt.& in l.precibus,col.3.ver.quid ergo ſi tempore primo,C.de impub.& aliis ſubſtitu.vbi hãc dicit eſſe communem,& ſecundum eam ſe conſuluiſſe.Ang.in d.l.1.C.in quibus cau. reſtitu.in integ.non eſt neceſſ.Raph.Fulgo.d.conſi.52.in 2.dubio.Pau.Caſt. Alex. & Iaſ.in l.ſciendum,§.vlt.ille in 1.no.alter col.1.poſt princi.tertius,col.3.nu.11. ff.qui ſatiſd.cog.& Roma.ſing.221.tu habes,vbi & in id allegat l.qui cùm maior,poſt princi. ff.de bonis libert.& l.3.§.ſcio,ff.de minorib.

Idem de matre minore,quæ nõ petiit tutorem filio.

Quid in filio minore,qui etiam factus maior nõ redemit patrẽ captiuũ.

8 ¶Ex quibus tamen ipſe Pau.in d.l.ſciendum,§.vlti.id declarat,niſi efficeretur maior intra illum annum,reſtarétque tantum temporis ex eo anno, vt poſſet ipſa tutelam aſſumere,vel alium tutorem petere,quia non fuit omnino excuſata, cùm toto tempore anni minor non fuerit.quod & ipſum voluit Alex.in l.ſi cùm dotem, §. ſi maritus,col.2.ver.& iſtud in terminis,ff.ſolu.matri.& ita intelligendus eſt Ang. qui contrarium prima facie videbatur tenere eius quod ſuprà diximus,vt ſcilicet mater non excuſatur,& ita illũ intelligit Alex.in d.§.ſi maritus. De quo tamẽ vide ipſum Alex. in d.l.minoribus.

Declaratio ſſecieci præcedentis.

9 ¶Eiuſdẽ monetæ eſt quod Bar.tradidit in l.ſi cũ dotẽ,§.ſi maritus,per eum tex.verſ. ſi autem tantus,ibi,vt ſanitatis nulla ſpes ſuperſit,& ibi etiam Pau.Caſt.circa mediũ, ibi,& per hoc determinat,& Alex.col.2.ver.in text.ibi,nulla ſpes,ff.ſolu. matri.quòd ſi quis eſt excuſatus à muneribus propter morbum,de cuius ſanitate nulla ſpes erat, illi ſemper proderit ea excuſatio,licèt poſtea præter ſpem conualeſcat,& allegat etiã Bar.ad hoc l.pe.in princi.ff.de vacat.mune.& Pau.etiam allegat quod not. per glo.in d.l.1.C.in quibus cauſ.in integ.reſtitu.non eſt neceſ.

Excuſatio ob morbũ deſperatum durat poſt morbum.

10 ¶Et id quoque quod à pleriſque ſcriptum eſt,quòd ſi quiſpiam ob numerum liberorũ à tutela fuerit excuſatus,& poſtea is numerus decreſcat morte liberorum, non propterea extinguitur ea excuſatio & immunitas,quam habuit,per tex.in d.l.ſciendum, § vlt.ff.qui ſatiſd.cog.& in §.illud,in auth.conſtit.quæ de dignitat. Ita enim voluit Io.And.qui dicit ita fuiſſe in publica diſputatione determinatum,& per præſtantiſsimos doctores conſultum,in c.decet,de reg.iu.li.6.& ibi quoq; Bal. in quibuſdam additio.quas fecit ad ipſum Io.And.& Alberi.qui id c.legit ſub tit.ff.eo tit.de reg.iu.Bar. nutans tamen in l.2.§.non ſolùm,& ibi ipſe Alberi.qui eum §.legit cum princ. l.ff.de excuſ.tuto.per tex.in d.§.non ſolùm.ipſe Alberic. in l.ſi vnquam,col.2.verſic.item in excuſatione,C.de rei vendi.per tex.in d.l.2.§.oportet,ff.de excuſa.tuto.Fulgo d.conſ. 52.quidam Antonius,col.2.ante ſi.Imo.conſi.77.viſis ac ponderatis.in 3.dub.Marti. Laud.in tractatu de fiſco,conclu.198.habens priuilegium,vbi ita dicit ſe conſuluiſſe. Io.Ana.conſi.105.eodémque vlt.circa dubium oblatum.Soci.& Iaſon latè in d.l.ſciẽdum,§.vlt.ille col.1.ver.ſecundò inducitur:hic col.2.verſi.no.ex iſto tex.ff.qui ſatiſd. cog.ex quibus Soci.dicit hanc eſſe communem opinio.nec ab ea in iudicando & conſulendo eſſe diſcedendum.Philip.Deci.in d.auth.præterea,ad fi.C.vnde vir & vxor. & in l.vlt.in princip.ff.ſi cert.peta.& l.in omnibus,col.vlt.ff.de regul.iur. & in c.cum

Nec excuſatio ob numerum liberorum illis deficientibus.

BIU Cujas

cessante,col.1.de appella.vbi id dicit not.& d.con.24.col.2.versi.quintò accedat. Hip po.Marsi.in l.si redhibitus,col.1.ff.de quæstio.Franc.Ripa.in l.ex facto,col.3.versicu. præmissa faciunt,ff.de vulg.& pupil.

11 *Contra illud.*

¶ Verùm ipse Alex.in addit.Nic.Neap.in d.l.2.§.nõ solùm,ff.de excu.tut.dicit q̃ licèt id sequeretur & cõsulẽdo & iudicãdo,tamẽ cõtrariã opinio.esse veriorẽ,& in eã sententiã factũ fuisse statutũ Bononiæ,vt scilicet decrescente numero liberorũ,cesset priuilegiũ immunitatis,nisi vnus tãtùm fuerit mortuus.Sed & in additio.Bart.in d.§.nõ solùm,& etiam in d.l.si quis cùm dotem,§.si maritus,col.2.versicu.secundò adde, & aliis multis seq.ff.solu.matrim.palam illam opinio.reprobat,& vbique multas rationes adducit,quas tu videre poteris.Sed quibus respondet Iason in d.l.sciendum,§.vlt. vti etiam illic videre in promptu est,ne hîc ea omnia repetendo,diutius te detineam.

12 *Pro priori opinione.*

¶ Vt tamen non omiserim pro priori illa opinione vltra ea quæ allegari solent,bene facere tex.in l.2.§.qui ad munera,ff.de vacat.munet.vbi qui vocantur ad munera,viuorum se liberorum numerum habere,tempore quo propter eos excusari desiderãt, probare debẽt:numerus enim liberorum postea impletus,susceptis antea muneribus nõ liberat,& ibi glo.allegat alios tex.concordã.Ex quo sequitur,vt nec numerus postea deficiens,tollat immunitatem iam acquisitam ex eo tempore quo requirebatur hunc numerum adesse:vt idem operetur propositum in proposito,quod oppositum in oppositio,l.vlt.§.si filius,ff.de leg.3.& c. vlt. de consuetud.& ad hoc illum text.expendit Franc.Ripa,in d.l.ex facto,vbi suprà,de vulg.& pupil.

13 *Quid in muneribus nondum consummatis.*

¶ Sed eã tamẽ priorẽ opi.& alia similia intellige procedere in tutela,aut aliis muneribus iã ordinatis,& cõsummatis.verbi gratia,si quis habẽs 12.liberos ex statuto sit exẽptus à datiis,certè si cùm datiæ erãt ordinatæ,cúmq; dies partim cesserit,partim non cesserit,& ita nondũ erãt prorsus cõsummatæ,ex duodecim liberis vnus aut duo moriantur,nihilominus pater erit prorsus ab illis exẽptus:inspecto initio,quo immunitas incipit habere vim suã,l.incola.ff.ad municip.nõ autẽ à futuris nondũ ordinatis, si res peruenerit ad casum à quo non potest incipere,l.Titia Seio,§.vsuras,ff.de leg.2. Et ita in specie cõsuluit Bal.con.117.verba domini.ita dicũt,lib.1.& eũ nuncupatim refert,& sequitur Fran.Rip.in d.l.ex facto,col.3.nu.17.in fi.ff.de vulg.& pupi.subsitit.

14 *De eadem re.*

¶ Quinetiam in illa ipsa specie excusationis à tutela ob numerum liberorum, vt scilicet semel excusatus à certa tutela,quæ iam cesserat, ob eum numerum liberorum, perpetuò maneat excusatus(etiam mortuis postea liberis) ab eadem tutela:non etiã ab aliis quæ post mortem liberorum superuenerunt,vti voluerunt nonnulli,quos citat Io.And.in d.c.decet,quos tamen ipse non sequitur.sicuti nec facit Soci.in d.l.si cũ dotem,§.si maritus,ff.solu.matrimo.Sed id tamen placuit Philip.Franc.in d.c.decet, & non obscurè Bar.in d.l.2.§.non solùm,ff.de excusat.tutor.& plerisque omnibus, qui hanc rem tractarunt.Et hoc mihi verius videtur, ad quod & tu vide quæ dicam infrà in 12.limita.nu.24.incip.intellige secundò.

QVINTA LIMITATIO.

1 *Causa cessante non cessat effectus ad lucrũ.*

¶ QVINTO limita nostram regulam,vt non procedat,quando tractatur de lucro captando,siue quærendo:quia tunc per cessationem causæ,siue rationis non disceditur à verbis legis,aut alterius dispositionis,ex sententia Bar.in l.omnes populi, col.18.ver.secundò quæro an statuta,ff.de iusti.& iure,per tex.in l.prospexit,ff. qui & à quibus,vbi & idem sentit ipse Bar.& similiter in l.adigere,§.quamuis,ff.de iure pat. & eum ex primo loco refert,& sequitur Maria.Soci.Senior consi.omnium 1. in casu suprà narrato,col.vlt.

2 *De eadem re.*

¶ Sed tu hîc omnino vide Feli.in c.si quãdo,col.8.versi.sed videtur mirabilis,extrà de rescrip.& quæ nos latè scripsimus suprà in cessante ratione legis,num.146.incip.intellige secundò,& multis seq.ex quibus facilè intelliges,quid hîc dicendum sit,neque enim repetenda visa sunt,quæ alibi diximus præsertim in hoc ipso opere.

SEXTA LIMITATIO.

1 *Cessante causa tãtũ probabili, & non necessa*

¶ SEXTO limita,vt etiam non procedat nostra regula, quando causa est duntaxat probabilis non necessaria:tunc enim ea causa cessante,licèt etiã sit finalis, nõ cessat effectus siue dispositio, vt eleganter scribit Bald.in l.1.colum.5.versicu.item an cessatio, ff.soluto matrimon.per d.l.prospexit,ff. qui & à quibus.loquitur tamen

ipse

ipſe Bal.cùm ratio,vel cauſa non eſt expreſſa,ſed venit interpretatiuè ex alia diſpoſitione.licèt eum ſimpliciter,ſine ea declaratione ſequatur Marian.Socin.Senior d.cõſil.1.vbi ſuprà in præceden.limitatio.Et ad hoc bene facit quod ex Iacob.Bel.in l.ſecũda,§.vlt.ff.de donation.affert Alberi.in l.generaliter,col.2.ibi,ſi autem ceſſat culpa, C.de epiſc.& cleric. *viz,non ceſſat effectus.*

2 ¶Et quòd aliàs in vniuerſum cauſa ſiue ratio,aut etiam argumẽtum probabile,& nõ neceſſarium non cõcludit neceſſariò,vt videre licet ex no.à glo.& aliis,in l.ſi de interpretatione,ff.de legib.& in l.1.C.eo.tit.Bar.& aliis in l.1.ff.ſi cer.pet.Bal.in auth. conuenticula,col.2.verſi.item eſt argumentum,C.de epiſc.& cleric. *Probabile tantum & nõ neceſſariũ nõ cõcludit neceſſario.*

3 ¶Gloſa autem in l.non omniũ,ff.de legib.dicit quòd ratio debet eſſe talis, quæ ſit neceſſaria.Sed & alia glo.in l.ſi cum exceptione,§.poſt annum,in verbo,& rei habet, ff. quod met.cau.ſpecialiùs dicit,quòd ratio debet eſſe neceſſaria,nedum probabilis. Et deinde dicit,tum demum neceſſariam rationem,cùm lex deficit ipſa deficiẽte,& cùm eadem locum habet,tum ipſa ratio locum quoque habet.quæ res proximè ſpectat ad hanc noſtram limitationem. *Ratio debet eſſe neceſſaria ne dũ probabilis.*

SEPTIMA LIMITATIO.

1 ¶SEPTIMO limita,vt non procedat quando ratio, ſiue cauſa ceſſat in ſingulis quibuſdam perſonis tantùm:veruntamen verificatur,vt in pluribus,nam eo caſu nõ ceſſat effectus ex ceſſatione cauſæ ſiue rationis in illis ſingularibus, vt pulchrè voluit Bal.qui quoquò te vertas,illum vbique reperies,in l.1.col.1.verſi.in ea gl.ibi , ſed impulſiua.ff.de fer.in 1.lect.per tex.in l.iura,ff.de legibus. *Regula noſtra nõ habet locũ, quando cauſa ceſſat in ſingulis perſonis.*

OCTAVA LIMITATIO.

1 ¶QVIN generaliter,& hæc erit pro OCTAVA LIMITATIONE,ceſſante cauſa in vna perſona,non ceſſat effectus in aliis perſonis,per tex.in l. Lucius, §. quiſquis,ff.de lega.2.& in l.vnum ex fratribus,ff.de condi.inſtitu.& no.gloſ.in c.& ſi Chriſtus,in verbo ceſſante,& ibi quoque Bal.col.vlti.verſi.dicit gl.quod ceſſante, de iureiuran.& idem Bal.in d.l.generaliter,col.2.verſi.ſed in dubio.C.de epiſc. & cleric. *Cauſa ceſſante in una perſona non ceſſat effectus in aliis.*

2 ¶Et huc pertinet quòd generaliter diſpoſitiones loquẽtes de quibuſdam perſonis ad alias non trahuntur,l.ſi verò,§.de viro,ff.ſolu.matrimo.Et ita quidem,vt ſi aliàs extẽſio fieri poſsit ad alium caſum ex certa quadam ratione,videlicet ex præſumpta mentẽ diſponentis,ſecundum not.in l.tale pactum,§.vltimo,ff.de pactis, & in l. Titius, §. Lucius,ff.de libe.& poſthu.Id tamen non fit de vna perſona ad aliam etiam in fauorabilibus,per l.ſi quis ita,§.ſi quis cùm ignoraret,ff.de teſt.tute.& id voluit Raph.Co. in l.commodiſsimè.ff.de lib.& poſthu.Fran.Are.& Iaſon in l.Gallus,§.& quid ſi tantum,ff.de lib.& poſthu.cum aliis multis concord.adductis à me in rep.l.ſi vnquam,in verbo,libertis,nu.28.incip.idque maximè;& duobus ſeq.C.de reuocan.donatio. *Leges loquentes de quibuſdã perſonis ad alias non trahuntur.* *Extenſio non fit de una perſona ad aliam, etiam ubi aliàs fit extenſio.*

NONA LIMITATIO.

1 ¶NONO LIMITA,& idem propemodum eſt cum duabus præcedentibus limitationibus,vt hæc noſtra regula procedat in ratione generali,quæ ſcilicet conſideratur in ſua generalitate,id eſt,in generibus ſingulorum,non in ſingulis generum. licèt enim in aliquo caſu ſingulariſsimo ceſſet ratio legis,non tamen ceſſabit lex.Bal.in l. non dubium,col.2.verſi.ſequitur videre de interpretatione,C.de legibus,ita intelligens d.l.proſpexit,ff.qui & à quibus.& ſequitur Pet.Ancha.in c.1.char.9.verſic.circa ſecundum articulum,de conſtitu.& Alex.con.32.clariſsime domine,col.2.verſic.ad idem bene facit,lib.7. *Regula noſtra procedit in ratione generali.*

2 ¶Sed id non placet Feli.doct.certè celebertimo,in d.c.ſi quando,col.8.verſi. conſidera ſecundò verba,extrà de reſcrip.neque enim,inquit,iuſtum eſt,vt in illo caſu quãuis ſingulari ceſſante ratione legis,lex ipſa affligat,ita enim loquitur.Sed tu tamen, hîc vide,quæ diximus ſuprà in 1.limitatio.nu.62.incip.tertium,quòd cùm lex,& ſeq. *Contrarium.*

DECIMA LIMITATIO.

1 ¶DECIMO LIMITA,vt hæc noſtra regula non procedat,quãdo in cauſa, ſiue ratione ponitur dictio fortè,aut ſimilis,ex ſententia gloſ.in clem.1.in verbo, fortè, aut vt alij collocant eam glo.in verbo,appellandum,de appella.quæ quoniam tex.dixerat,quia fortè de facili eorum præſentia ſimul haberi non poſsit,dato ergo,inquit, q; haberi poſſet eorum copia,locus eſſet ei quod hîc dicitur: Et eã gl.ſequuntur doct. *Cauſa in qua dicitur fortè ponitur, ceſſãte, nõ ceſſat effectus.*

BIU Cujas

Dictio forte denotat causam impulsiuam.

ibi,magna ex parte,ex hoc dicentes eam dictionẽ,fortè,denotare causam impulsiuã, non finalem,vti videre poteris apud Card.Flor.post antiquiores,ibi,col.2.in 12.q. & Imo.col.3.versi.gl.fortè quærat.atq; etiã Anto.in c.quoniã,§.nisi fortè,col.vlti.versi. quæro qualiter probabitur,& ibi Pan.col.6.qui eũ §.nisi fortè,legit cũ princ.ver.quæro quid si nõ facta,extrà vt lite nõ contest.per eũ tex. in verbo,ne fortè hoc procuret. Imo.in l.gerit,col.2.versi.nec obstat prædictis,ff.de acq.hæred.Alex.qui illã glo.dicit no.in l.in ratione,la 1.§.quod vulgò,col.8.ver.in ea ibi,§.si verò nõ fecerit,ff.ad leg. Falcid.vbi ex hoc reprobat decisi.Bal.in l.filium quem,col.pe.versi.& quia de inuẽtario,C.famil.hercis.& eundem Alex.in l.1.§.si is qui me,col.1.versi.ratio autẽ qua mouetur,& ibi Iason,qui tamen id declarat,& eam gl.dicit sing.col.2.versi.& si tu subtiliter diceres,ff.ad Sc.Trebellia.Barb.in rep.c.Raynaldus,col.44.versi.ponderandum

Dictio fortè respicit facti accidentia,nõ iuris dispositionem.

est,rursúmque col.53.versi.vnde pondero illũ tex.de testa.vbi per eam gl.dicit, ꝙ causa,in qua apponitur hæc dictio,fortè,respicit factũ,siue facti accidentia, & non iuris dispositionẽ.Feli.in c.2.col.vlt.versi.primò quòd vbi lex,vt lite non contest. Iason in l.si pecuniã,col.6.vers.item nota ꝙ vbicunq;,ff.de cõd.ob cau.& in l.in substitutione, col.2.vers.vltimò circa dictionẽ,ff.de vulg.& pupil.& in l.si ex falsis,col.2.in 5.no.C. de transac.& in §.æquè,si agat,col.7.in paruis,nu.27.Insti.de actio. Et hæc certè limitatio pertinet ad primam illam limitationẽ,qua tractauimus de causa impulsiua.

2 *Alia de hac dictione fortè & similibus.*

¶Quod si alia quædam scire cupis de vi & natura huius dictionis,fortè,forsitan,forsan,fortasse,fortasis,quæ sunt eiusdem significationis, vt id obiter dicam,vide gl.in l.mutus,in verbo,forsitan,ff.de procuratorib.& in l.si duo,in verbo,fortasse,ff.de recept.arbit.& in l.1.§.1.in verbo,nisi fortè,& in gl.sequen.ff.de rei vendi.& in l.in commodato,§.sicut,in verbo,peritura,ff.de commod.& in d.l.in substitutione, in verbo, nisi fortè,& ibi Bal.in fi.Angel.etiam in fi.Raph.Co.Imo.col.1.Alex.latè col. item 1. & Iaco.latiùs,col.quoque 1.ff.de vulg.& pupil.substit.& gl.in c.super literis,in verbo, nisi forsan,& ibi Barb.char.antepe.versi.venio ad glo.in verbo,forsan,& Aug.Beroi. nu.74.de reseri.& glo.in c.tuæ,in verbo.si forsan,de procura.& in c.nisi cùm pridẽ, in princ.in verbo,forsan,de renuncia.& in c.2.in verbo,propter contumaciam,& ibi Hosti.& Io.And.vtrunque in verbo,fortè,Card.Flor.in 3.no.Anto.paulò ante fi.& Pan.in fi.& Feli.col.pe.versi.vltimò dum dicitur,vsque ad fi.illius c.vt lite non contesta.& glo.in c.2.in verbo,fortè,& ibi Hostien.in eodem verbo,Ioan.And.ad fi.Card. Floren.in 4.no.Imo.col.1.in vlti.no.& Barb.colum.5.versi.& no.etiam ex ista, extrà de testamen.& glo.in c.ex parte,in verbo,ne si fortè,post princ.& ibi Anto.versic.oppono quòd omnino,& Panor.circa medium,de celebra.missar.& glos.in c. tua nos, in verbo,fortè,& ibi Inno.in prin.de sponsali.& glo.in clemen.2.ver.denique,in verbo,forsan,& ibi Card.Flor.in princ.de senten.& re iudic.& in c.admonere,in verbo, si fortè,33.q.2.& in c.quamobrem,in verbo,si fortè,de pœniten.distinctio.1.& Specu. tit.de allega.& disputat.aduocat.§.post hoc autem,versi.vel in principio,ibi,item dictio fortè.Alber.in suo Lexico,in verbo,forsan,forsitan,fortasis & fortasse.Cardin. Floren.in c.1.col.1.in 5.no.de postulan.Barb.in repe.c.Raynaldus,col.2.versicu.& si quispiam dixerit,de testa.Steph.Maleret.in tract.de electio.char.13.col.2.versi.& quia de verbo,fortè.

3 *De eadem re ex Theologis.*

¶Vt interim non omittas illud D.Io.c.8.si me sciretis,forsitan & patrem meum sciretis,quam eandem sententiã c.14.sine dictione dubitatiua posuit.Si cognouissetis me, & patrem meum vtique cognouissetis.in quo illud notandum,interpretem in priore loco coniunctionem,at, vertisse in forsitan:in posteriore,in vtique. Augustinus autẽ in priore loco monet illud forsitan,non esse dubitantis,sed increpantis, quod nos lectores admonere voluimus,quia omnes ferè nostrates suprà citati hunc locum adduxerunt,nec tamen id dixerunt.

VNDECIMA LIMITATIO.

1 *Causa cessante non cessat effectus in iure quæsito.*

¶VNDECIMO LIMITA nostram regulam,vt non procedat vbi ius iam esset alicui quæsitum ex causæ existentia,vt ita loquar,nam licèt causa ipsa postea desiciat siue desinat,ius tamen illud quæsitum retinetur,vt per l.si post mortem, §.1.& l. non putauit,§.sed si post mortem,ff.de bon.possess.contra tab.& l.cùm vxori,C. quando dies leg.ced.& c.ab eo,de electio.lib.6.& clem.constitutionem,col.pen.in fi.eo.tit.

vol

voluit Io.And.in c.decet,col.3.versi.& idem in similib.de reg.iur.lib.6.& Bal.in l. fi liam,ff.de Senat.in 1.lectur.

2 ¶Ad quod etiam facit,quod scribit Bal.in l.generaliter,col.3.versi.ecce aliud exemplum,C.de epis.& cler.quòd cùm restitutio in integrum acquiratur in primo instanti & momento læsionis consummatæ ob absentiam,licèt postea cesset ea absentia, ob quã competebat eadem restitutio,non tamen cessat ea restitutio iã quæsita per l.quod tẽpore,C.de restit.mili.& l.vlt.§.sed quod simpliciter,ff.eo.tit.& idem propemodum dicit Cy.post Petr.in d.l.generaliter,faciúntque alia multa quæ dicam in seq. limita. *Restitutio quæsita non cessat cessante causa.*

3 ¶Sed hoc tamen intelligendum est,quando illud quæsitum fuit de iure communi,secus si quodam iure irregulari siue extraordinario & speciali fuerit quæsitum, nã tũc illud ius cessat cessante causa ipsius,vt pulchrè voluit Bal.in l.si pro ea,col.3.in 8.quæstio.C.mand.quod dictum pro not.refert & sequitur Philip.Fran. in c.cùm cessante, col.1.versi.secundò conclusio limitatur,extrà de appella. *Quid si ius sit quæsitũ ex iure speciali.*

4 ¶Nam vt dicit Bal.vbi suprà,faciliùs tollitur priuilegium siue ius extraordinariũ & speciale,quàm ius commune,l.eius militis,§.1.& ibi gl.quæ id no.in verbo,quocunq; modo,& l.antiquæ.C.ad senatus.Vell.& l.si quando.in princ.C.de inoffic.testa. & ibi Bar.Bal.& Ang.ff.de milit.testa.& §.quia verò verisimile,in fi.in auth. de non alien. reb.eccles.& id quoque voluit gl.in l.2.in verbo,interpretari,& ibi Bar.col.1.ff.de cõsti.princ.& gl.vlt.in l.1.ad fi.C.si aduers.venditio.& in l.1.in glo.vlt.versi.item quartò,quia faciliùs.C.si de momen.possess.& in l.asiduis,in verbo, licèt anterioris sint, paulò ante medium,C.qui pot.in pign.hab.& in l.si quis extraneus.in prin.& ibi Roma in fi.ff.de acqui.hæred. Alber.in l.qui per salutem.in fin.ff.de iureiuran.Bald.in c. post translationem,col.2.versi.quæro vtrùm cessante,de renuncia.Romanus in l.sciẽdum col.2.versi.restat respondere.ff.qui satisd.cog.Et addit ipse Bal. in d.l. si pro ea, facere no.in l.ad comparandas,in fi.C.eo.tit.mandat. *Ius speciale faciliùs tollitur quàm cõmune.*

DVODECIMA LIMITATIO.

1 ¶DVODECIMO limita & generaliùs,vt non procedat hæc regula, cùm effectus causæ esset iam consummatus & perfectus,& vt nostri loquuntur in esse productus,per l.vlt.in prin.ff.vnde lib.& l.inter stipulantem,§.sacram,in illis verbis,nec reuocantur in obligatione,& ibi Iason in 4.no.ff.de verb.oblig.& l.patre furioso,ff. de his qui sunt sui vel alie.iur.& l.qui res,§.areã.ff.de solut.& l.tutelas,in prin.ff.de cap. diminut.& c.quæris,& ibi gl.in verbo,contrahatur,de consecra.distin. 4. vbi obligatio semel extincta propter aliquã causam extinguentẽ,non cõualescit cessante ea causa,& c.de bigamis,extra de bigam.ex quo no.Ant.in 2.locis q̃ cessante causa efficiẽte nõ cessat effectus iam impressus.& c.sanè,de renun.ex quo etiã no.idem Anton. post prin.perẽpta causa nõ perimi effectũ iam in esse productũ.& c.vlt.de offi. leg. ex quo no.Imo.in 2.no.quòd extincta causa non perit iuris effectus in esse deductus, secus si sit in fieri,vt ipse loquitur,& res sit integra. *Causa cessante nõ cessat effectus iam cõsummatus.*

2 ¶Et ita quoque,vt scilicet nõ cesset effectus consummatus per cessationem causæ,voluit Cy.in l.generaliter,col.2.versi.in contrariũ quia lex dicit,& ibi Bal.col.3.vers.itẽ exemplũ de causa,& iterum versi.quandoq; autem causa finalis,C.de epis.& cle. Bar. in l.2.§.vlt.ad fi.ff.de don.& in l.pluribus,§.& si placeat,ad fi.ff.de verb.obliga.bona pars Canonistarũ,in c.post translationẽ,de renuncia.Bal.& in l.vbi,col.pe.versi. formatur etiam alia quæstio,C.de iure dot.& in l.1.col.2.versi.priuilegia autem,ff. solu. matrim.vbi & alia iura allegat,& in c.& si Christus,col.vlt.de iureiur.Alex. in addit. Nicol.Neapol.in l.2.non solùm,ff.de excusat.tut.Corne.cõ.24.omisso primo dubio, col.5.versi.nec obstat quòd in secunda,lib.3.Soci.con.81.non est dubiũ, col.4. versic. nec obstat nunc,lib.3.Philip.Dec.in l.1.col.antepen.nu.79.ff.de offi.eius cui mand.est iurisdi.& in c.quæ in ecclesiarum,col.7.vers.sed aduertendũ est,de cõsti. & in c. cum cessante,col.1.vers.secundò conclusio limitatur,de appellatio.& con.24.cuius factũ incipit,mulier cui propter inopiam.col.1.vers.tertiò suadetur ex eo.& cõ.31.cuius superscriptio est,quando valeat renunciatio,col.vlt.vers.tertiò nõ obstat,vbi ex hoc cõsuluit in pulchro casu,Fran.Balb.in tract.præscriptio.in 3.parte prin.in 9.quæstio. in fi.Fran.Ozer.in §.1.nu.5.per eũ tex.Insti.de exhæred.libero.Fran.Curt.Iunior,in l.2. col.9.nu.78.C.de eden.& Hiero.Grat.con.63.visis elegãtissimis,col.pen.nu.37.lib.2. *De eadem re.*

¶Propter

BIU Cujas

3 *Regula nostra procedit circa facta nõ faciẽda*

¶Propterea dicit gl.no.in c.in argumentũ,de reg.iu.lib.6.q̃ ista regula procedit circa facta,non faciẽda.Bal.autẽ in d.l.1.§.1.in fine, ff.de offi.eius cui mand.est iurisd.scribit cessante causa priuilegij non cessare priuilegium,quod retro sortitum est effectum.& sequitur Iason in d.l.filius à patre,§.1.col.2.versi.limita istam regulam, ff. de liber.& posthum.quo etiam loco ipse Bal.Ang.& alij tradiderunt,quòd si aliqua terra exiuit de obedientia domini,& ob id fuerit bannita,licèt postea ad obedientiam redierit,nõ tamen per hoc remittuntur banna,nisi id expressum fuerit,quod tamen pugnare videtur cum eo quod diximus suprà in banni causa cessante.

Priuilegium quod sortitum est effectũ non cessat cessante causa illius.

Bãni causa cessante, an cesset bannum.

4 ¶Et huc quoque spectat quod ab ipso Bald.proditum est (nam is vbique in omnibus quæstionibus & dubiis reperitur,adeo fecundus est)in l.Titius, quæ est pe. per illum tex.ff.de excusat.tutor.quòd si testator reliquit vxorem suam vsufructuariam bonorum suorum,donec castè vixerit,ea autem primo anno pudicè vixerit,secundo autẽ impudicè,ob quod legatum illud suum amiserit:deinde verò ad castitatem redierit, non per hoc recuperat legatum,quo iam per impudicitiam decidit, quod non ob aliud est,quàm quòd effectus impudicitiæ consummatus est.

Vxor quæ per impudicitiam amisit legatũ, nõ id recuperat per pudicitiã.

5 ¶Ante hunc & cæteros illos Specul.ille quem omnes vbique miris laudibus extollunt,in tit.de proba.§.1.versicu.circa nouale, illud tradit,quòd nouale tamdiu durat, quamdiu à primis religiosis detinetur:quòd si ad alios peruenerit,desinit esse nouale, per c.vlt.de priuileg.nec si ad primos illos redierit,recuperat illam noualitatis, vt ita dixerim,qualitatem,per tex.in d.§.inter stipulantem,§.sacram,ff.de verb.obligat. suprà in princ.huius limitat.allegatum.

Nouale quod desiit esse nouale non reassumit eam qualitatẽ per reditũ ad priores.

6 ¶Ex hoc quoq; albo illud est,quòd id quod dicitur,perempta instãtia perimi omnes effectus eiusdem,intelligitur in effectibus iam consummatis per litis contestationem, verbi gratia,quis fit malæ fidei possessor ob litem contestatam,l.certum,C.de rei ven dic.& l.nemo,C de acq.possess.item perpetuatur actio,l.vlt.C.de præscript.30.vel 40. anno.item res efficitur litigiosa,auth.litigiosa,C.de litigios.Certè hi effectus,& si qui alij sint similes,non perimuntur perempta instantia, cùm sint (vt diximus)consummati,ita voluit Pan.in c.causam quæ,col.vlt.versi.sed circa hæc secundum recentiũ, extra de testib.sed tu de hoc vide gl.& docto.in l.2.C.de fruct.& lit.expens.& in c.significauerunt,de testib.& in l.properandum,§.1.C.de iudic.

Instantia perempta nõ perimũtur effectus consummati.

Vt mala fides.

Actionis perpetuatio.

Vitiũ litigiosi.

7 ¶Sed & eò spectat,q̃ cùm per superuenientiã liberorũ ipso iure reuocetur donatio, per l.si vnquam,C.de reuoc.dona.certè si liberi nati ob quos ea reuocatio facta fuerit,postea moriantur,non tamen cessat reuocatio,cum per eorum natiuitatem continuò ipsius effectus,id est,ea reuocatio fuerit consummata.Ita enim voluit, illã ipsam rationem ad hoc adferens Albe.in d.l.si vnquã.& Bar.in l. Titia,§.imperator,col.vlt. versi.pone quòd filij,ff.de leg.2.& alij multi,quos tibi longo ordine enumerauimus in repet.l.si vnquam,in verbo,susceperit liberos,nu.203.inci.& ne post tot tantásque.

Reuocatio donationis per liberorũ natiuitatem,nõ tollitur morte illorum.

8 ¶Et illud quoque,quòd si mater,quæ tutrix erat filiorum,trãsiuit ad secũdas nuptias, ob quod priuata fuerit ea tutela,& postea soluatur secundum illud matrimoniũ morte mariti,non reassumit eadem mater tutelam,sed manet perpetuò priuata: cùm effectus priuationis fuerit statim consummatus,quàm ad secundas nuptias conuolauit, vt satis declarat tex.in §.quia verò,in illis verbis,mox vt secundas nuptias contraxerit,in auth.vt sine peohibitio.matr.& aui.Ea enim dictio,mox,ostendit priuationem esse factam ipso iure,ex sententia gl.in §.1.in verbo,imminere,& ibi Bar.& Angel. in auth.de incest.nup.cum aliis multis similib.à me collectis in illa repet.l.si vnquam, in verbo reuertatur,nu.109.incip.27.

Mater priuata tutela per secundas nuptias non eam recuperat morte secundi mariti.

Mox significat priuationem ipso iure.

9 ¶Et ita vt scilicet mater illo casu non recuperet tutelam filiorum, voluerunt Cy.qui tamen id declarat,in auth.matri & auiæ,col.vlt.versi.octauò quæro,& ibi etiam Alberi.col.3.versi.item quæro,& Ang.qui & ipse declarat,col.vlt.ver.vltimò scias, C. quãdo mul.tutel. offic,& Hippol.Marsil.qui id dicit no.in l.etiam si redhibitus,col.2.ver sic.patet etiam hoc,ff.de quæstio.

Iterum de illa matre.

10 ¶Nã & quod plus est,si mater declarauerit,se velle nubere,ideóq; priuetur tutela, & alius tutor sit datus;nõ eã reassumit,etiam si postea nolit nubere,Bal.in d.l.cum ancillis,col.2.versi.itẽ collige argumentũ,arg.illius tex.C.de incest.nup.& in l.imperiales, in fi.prin.etiam per eum tex.C.de nup.& in l.omnẽ,col.1.C.ad Sc. Tertul.& cõs. 423.

Idẽ si mater se uelle nubere declarauerit, etiamsi id non fecerit.

data

BIU Cujas

datalis Abrami,in fi.lib.2.& alibi diximus pleniùs in noſtris conſuetudinibus Pictonum,nã & hoc quoque caſu ipſo iure amittit tutelam,vt etiã probatur in d.§. ſi verò.

11 ¶Adde & illud,quod huc proximè accedit,ꝙ nonnulli aſſumunt ex tex.in c. conſtituit,iuncta glo.in verbo,qui ex Iudæis,17.q.4.quòd infamia remanet apud infamẽ, etiam extincta infamiæ cauſa.inter quos eſt Hippol.Marſil.ſingu.107. verſi. & quia vt noſtri. Quanquam nec ille tex.nec glo.illius illud adeo ſpecialiter dicunt, ſed id tantùm,vt ſicut Iudæus non poteſt ad publica officia admitti, ita nec qui ex Iudæo Chriſtianus nouiter factus eſt.& ita eam glo.intellexit Archidia.ibi.& Roma.qui ſin gul.dicit ſingul.72.nunc veniamus ad lucrum,verſi.ſed quid de eo.Io.Ana.in c.cùm ſit,col.vlt.verſi.vltimò quia tex.& ibi Fely.col.1.de Iudæis. & idem Fely. in c. etiã te, col.8.verſi.limita ſecundò,de reſcri.& ipſe Hippol.ſingu.179.viget communiter ſtatutum,col.2.verſi.item & facit glo.

Infamia remanet etiam extincta infamiæ cauſa.

Iudæus nouiter factus chriſtianus nõ admittitur ad publica officia.

12 ¶Verùm facilè crediderim infamiam iam contractam non aboleri ſublata cauſa ob quam contracta eſt,cùm iam effectus cõſummatus ſit,nec quod factum eſt infectum fieri non poteſt.vt non ſine ratione Claudius Cæſar apud Suetonium, cùm orãtibus familiaribus cuipiam dempſiſſet notam,litura tamen (inquit) maneat, de quo & nos diximus in tractatu Conſtituti,parte 3.limi.7.nu.10.& illius quoque.& vide etiam ſuprà nu.115.incip.infamiæ cauſa.

De eadem re.

13 ¶Sed quod dictum eſt de Iudæis de nouo factis Chriſtianis,id fit,quoniam verendũ eſt,ne adhuc reſtent quædã reliquiæ Iudaiſmi,donec diutiſsimè probati fuerint: qua ratione hi promoueri in epiſcopos non poſſunt,vt ſcribitur in prin.48. diſtinct.quãquam & aliæ eius rei cauſæ ponuntur. Et hoc quidem pertinet ad 16. limitationem, nu.7.incip.ſed ita tamen,vbi etiam loquemur de inimico recens conciliato.

Iterum de illo Iudæo.

14 ¶Et huc item referri poteſt,quod diximus ſuprà in ceſſatione cauſæ excluſionis, nu. 96.incip.quod tamen intellige,fœminam ſemel excluſam ob maſculos,perpetuò manere excluſam,etiam ſi maſculi poſtea deficiant,cùm iam effectus excluſionis ſit conſummatus.Et quod præterea diximus in 4.limit.nu.5.inci.quin & huc quoque, de eo cui acquiſita eſt hæreditas,quoniam eſſet agnatus tẽpore delatæ hæreditatis, licèt poſtea deſinat eſſe agnatus. Quódq; etiã ibi dixim⁹,nu.10.inc.& id quoq;,& multis ſeq. de eo qui excuſatus eſt à tutela ob numerũ liberorũ,qui poſtea deficit.Et quod deniq; dicemus infrà,in 14.limitatio.de dote reſtituta ob viri inopiam,qui poſtea diues efficitur,nam & id tribuit conſummationi effectus,Bal.in l.vbi adhuc,col.6.verſi.formatur etiam,C.de iure dot.vide omnino in d.4.limitatio.

Quædam ſimilia.

15 ¶Nec hinc longiùs abeſt,quòd generaliùs dicimus,quòd vbi actus eſt iam conſummatus,caſus ſuperueniens non vitiat,ſed tunc habet locum ea regula,vt quæ ſemel vtiliter conſtituta ſunt,durent:licet caſus extiterit,à quo initium habere non potuerint, de qua in l.non eſt nouum,ff.de reg.iur.& in c.factum legitimè,eo titu.lib.6.id enim apertè colligitur ex l.pluribus,quæ eſt pen.§.& ſi placeat,vbi Bar.& alij,ff.de verbor. obligatio.& præterea voluerunt Pet.à Bel.Pet.& Bal.in 2.lect.in l.patre furioſo, per eum tex.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.Bar.in l.ex facto,in princip.col.2.verſic. vltimò hæc lex,ff.de vulga.& pupill.de quo latè per Dyn.in d.c.factum legitimè,& Deci. in d.l.non eſt nouum.

Actu conſummato,caſus ſuperueniens nõ uitiat.

16 ¶Id quod procedit etiã in foro cõſcientiæ, verbi gratia, quis præſcripſit rẽ alienã cũ bona fide,præſcriptione autẽ cõpleta ſuperuenit ſciẽtia rei alienæ, certè cùm effectus præſcriptionis ſit iã perfectus & cõſummatus,poteſt hic qui ita præſcripſit,iuſtè rẽ retinere,gl.in c.vlt.& ibi Inn.in verbo,tẽporis,& Hoſti.col.2.in verbo,in nulla tẽporis parte,& latè Imo.qui hãc dicit eſſe cõmunẽ opi.legiſtarũ & canoniſtarũ,col.15.verſi. venio ad gl.vltimam,& Pan.col.7.verſi.idem ſentit,de præſcriptionib.gloſ.in c.1.in verbo,pellendi,de conceſsio.præben.Inno.in c.cura,in fi.& ibi Hoſti.in verbo,legitimam,de iure patrona.& idẽ Inno.in c.quia pleriq;,col.1.verſi.quia tutius eſt,& ibi etiã Panor.col.8.verſi.ſeptima quæſtio,de immunit.eccl.Hoſti.in ſumma tit.de præſcrip. rei immobil.§.verùm,verſi.ſed quid ſi iam cõpleta,vbi id probat autoritate veteris teſtamẽti.Io.Ligna.in c.vigilanti,& ibi Bal.col.1.Card.Flo.Imo.Pan.& Fel.col. vlt. de præſcriptio.Io.And.in c.poſſeſsio,in vlt.articulo,& ibi etiã Pet.Anch.col.5.ver. quæro cùm debitũ naturale,& Philip.Fran.col.pen.verſi.in ea glo.ibi,qui cõpleta,de reg. iur.lib.

Etiam in foro conſcientiæ. Præſcribẽs bona fide nõ tenetur reſtituere, ſi mala fides ſuperuenit,præſcriptione completa.

BIU Cujas

iur.lib.6.Bar.non obscurè in extrauagan.ad reprimendum,in verbo, videbitur, in fi. Bal.in l.cùm quis,col.7.versi.post hoc scias,C.de iur.& fact.ignoran.& in c.de causis, col.3.versi.vtrùm possit renuntiari,de offi.deleg.& in c.1.col.vlt.versi.& an ius naturale,tit.de contro.inter dom.& fidel.de inuesti.feud.& in c.1.ante fi.ti.de controu.inter dom.& vasall.& in c.1.§.si quis per 30.col.1.vers.dicit Inno.quòd,& ibi Iac.Alua. col.6.versi.quæro an quando quis,& Cardi.Alex.in fi.tit.si de feud. fuer. controu. inter do.& agna.& consi.295.fama viciniæ est,in fi.lib.1.& con.315.ponitur quòd antiquitus,col.2.versi.& facit ad prædicta.Rayner.in superscrip.con.Feder.Senen.130.casus talis est,quidam testator.Io.Fab.in §.1.col.2.versi.quid si ea completa,Instit.de vsucap.Ang.qui id latè tractat per 5.col.postremas,in repe.l.1.C.de iudi.Petr.Anch.cõ. 170.principale contra istos,col.2.præterea contra Bart.est.Imo.in repe.c.vlti.col.18. vers.venio ad gl.vlt.& mult.seq.de præscri.Pan.con.89.in quæstione quæ ad præsens, col.3.versi.ad idem quod no.Roma.in repe.rub.de arbit.col.1.& in l.filiussfamilias, ff. de dona.& con.149.conclusionem primam,col.2.versi.quintum autem,Corne. con. 177.in hac re aliàs consului,col.2.versi.cùm & videamus,lib.2.Franc.Aret.con.92. viso legato,col.2.versic.nec potes intelligere.Iason in l.post diuisionem,col.2. versi. hinc videmus,C.de iur.& fac.ignoran.Philipp.Dec.in auth.præterea,col.6. versi. vel illud dictum,C.vnde vir & vxor.& in c.1.col.7.versi.secunda est,de constitut.in 1.lectu.& in c.iurauit,paulò ante fi.de probati.& nouissimè Fran.Balb. in tracta. præscri. in 9.quæst.3.partis principalis,vbi in hoc vtitur ea quam diximus ratione, quòd actus iam consummatus est.

17 *Ad idem ex Theologis.*

¶Et è Theologis diuus Thomas quotlibet.12.argu.25.& quotlib.seq.cor.6.Scot.in 4. senten.distinct.15.Anto.Floren.in 2.parte princ.suæ summæ,lib.1.c.7.versic.qui autẽ ex beneuolentia.Ang.Claua.in summa,in verbo,præscriptio, §.46.incip. verùm tutus præscriptione.Diuus Bernard.in suis sententiis alioqui seuerior,in lib.de euangelio æterno,sermo.32.argum.2.c.1.& iterum,c.3.quæstio.1. vbi & alios aduocat idem tenentes, vt ibi videre poteris,& Adrian.Floren.qui nostra ætate Romanus pontifex fuit,in suis quæstio.in 4.senten.

18 *Qui cõtrariũ tenuerunt.*

¶Quanquam scio nonnullos simpliciter contrarium tenuisse, alios diuersimodè id distinxisse,vt videre licet ex glo.in c.1.& ibi Archidiac.14.q.6.& gl.in c.si virgo,34. q.2.& gl.in c.vigilanti,in verbo,nouerit,de præscri.Bal.in auth.ad hæc,col.3.versi.reuertor igitur ad quæstionem.C.de vsur.& aliis multis quos tu citatos videbis ab Angelo in repe.d.l.1.C.de iudic.& nouissimè And.Alciat.in multis locis,nam is semper constantissimè hanc opinionem tenuit.

19 *Qui in effectu nõdũ cõsummato, sed inchoato.*

¶Amplia autem hanc nostram limitationem,vt non solùm habeat locum in effectu omnino consummato,sed & in inchoato,qui habetur pro perfecto,secundum l. & si non sint,§.infecti,ff.de aur.& arg.leg.nam nec is effectus ita inchoatus cessat, etiam cessante illius causa,vt expressè per eum tex.voluit Fran.Curt.iunior,in l.more,col. 2.nu.12.ff.de iurisdi.om.iudi.Cui adde quod per illum tex.in d.§.infecti,voluit Bart. in l.cætera,§.sed si separauit,ff.de leg.1.illud haberi pro completo,quod cœptum est, vt etiam voluit in l.quo minus,in 5.quæstion.princip.non multò post princi.ff. de fluminibus.

Cœptum habetur p cõpleto.

20 *De eadem re.*

¶Adde inquam alium tex.in l.vestimentum,ff.eod.tit.de aur.& arg.leg.cuius hæc verba sunt:vestimentum id est,quod detextum est, & si defectum non est, si sit consummatum quod in tela est,nondum tamen prætextum,vel detextum,contextum appellatur.Quem tex.Nicol.Neapol.referens Iac.Are.ibi dicit notandum ad statutum loquens de vestimento,vt habeat locum in eo quod in tela est.& illum tex.dicit singul. Barb.in clemen.causam,char.13.in paruis,versi.sed dubium esset,de electioni.& in tracta.de præstan.Cardi.in 5.quæstio.1.partis,col.3.vers.& si dicatur,ad hoc vt ea sunt in fieri(ita enim loquitur)censentur esse in facto,& valde singu.idem Barb.con.57.præclarè scribitur,col.5.versi.item faciat quod dictum,lib.1.& con.14.clementissimi,col. 2.versi.& si quispiam diceret,lib.2.de quo & nos diximus in nostris ll. Connubialibus,glo.2.nu.7.incip.ad idem etiam.

21 *Resolutio hu-*

¶Et ego certè vt dicã quod sentio,si aliquis sit casus,in quo id quod cœptũ est, habeatur pro cõpleto,crederẽ tũc sufficere esse cœptum,vt effectus nõ cesset cessante causa,

postq

postquam cœptum esset, vt fortè in illis casibus. Aliàs verò huic sententiæ non accederem, præsertim cùm initium pro fine & consummatione non habeatur, nisi certis casibus aut respectibus, vt videri potest ex his quæ scripsimus in dd. nostris legibus connubialibus in gl. 2. in verbo, *en pouuoir de son mary*, vbi latè tractauimus an, & quando, & quomodo sponsa habeatur pro vxore.

ius ampliationis.

22 ¶ Amplia secundò vt procedat hæc nostra limitatio etiam in effectu nondum cõsummato. sed qui tamen consequentiam habet ab ipso actu perfecto. quod patet ex l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. dum loquitur de iis qui nascuntur post furorem ex matrimonio contracto tẽpore sanæ mentis. & ad hoc illum tex. expẽdit Imo. in l. pluribus, quæ est pe. §. & si placeat, versi. circa tertiũ membrum, ff. de verb. obliga.

Quid item in effectu nõdum consũmato. sed qui sequitur ex actu perfecto.

23 ¶ Sed hanc principalem nostram limitationem intellige tribus modis non contẽnendis, primo vt procedat in causa fiendi, (sic enim mihi permitto loqui post nostrates) hac enim cessante cessat illud fiendum, non tamen idem factum tollitur: secus autem in causa essendi, qua quidem cessante non solùm impeditur fiendum, sed & factũ quoque tollitur, vt voluit Bal. in c. & si Christus, col. vlt. versi. adde quòd cessante, ibi, cessante causa, de iureiuran. autoritate Io. Monach. in proœm. lib. 6.

Hæc limitatio procedit in causa fiendi.

Non in causa essendi.

24 ¶ Intellige secundò ita procedere, vt non cesset effectus iam consummatus pro tẽpore præterito, sed bene pro tempore futuro, si effectus est successiuus, per l. tutelas, ff. de capit. diminutio. aut etiam si momentaneus, nisi superueniat causa infirmans, quo casu etiam cessaret effectus, per l. si quis hæredem. C. de instit. & substit. per quos text. ita voluit Bal. in c. quemadmodum, col. 2. versi. circa tacitas conditiones, de iureiuran. & Franc. Ozer. in §. supradicta, col. 4. nu. 18. Insti. de milit. testa. Et hîc vide quæ dixi supra in 4. limitatio. nu. 13. & 14. & quæ dicam infrà, in 23. limitatio.

An limitatio procedat pro futuro tẽpore.

25 ¶ Intellige tertiò, vt procedat hæc nostra limitatio, nisi superueniat causa retro contraria, remouens illud iam consummatum, & in esse productum: tunc enim cessat effectus etiam perfectus & consummatus: verbi gratia, grauamen est causa appellationis, & ea quidem in esse producta confestim, quàm interposita est, & tamen reuocato, & ita cessante grauamine cessat appellatio, per tex. in c. cùm cessante, de appellat. vbi id expressè no. Bal. in 4. notab.

Et quid si superueniat causa retro contraria.

26 ¶ Intellige quartò, nisi is ad cuius commodum effectus fuit consummatus, fuerit in mora: nam tunc poterit effectus ipse cessare, cessante causa, vt patet ex l. quod tempore, C. de resti. milit. vbi si intra annum vtilem restitutio intentata fuerit, ea amittitur & cessat, & ita eum tex. ad hoc expendit Franc. Ozer. in d. §. supradicta, col. 4. nu. 17. Institu. de militar. testa.

Quid si in mora fuerit is, cuius cõmodo effectus fuerit cõsummatus.

27 ¶ Intellige quintò, vt non cesset effectus consummatus cessante causa generali, per c. suggestum, de decim. secus si cessaret causa specifica, nam tunc cessaret effectus etiam consummatus, vt voluisse videtur Anto. in c. post translationem, col. 4. versi. tu dic latiùs, de renunciat. vti eum refert Imo. ibi, col. 6. nu. 41. vbi tamen in hoc secundo membro non ei accedit, per tex. in l. vlt. ff. vnde liber.

Quid si cessaret causa specifica.

28 ¶ Denique quantum ad hanc limitationem pertinet, si quis scire cupiat, quãdo actus, vel effectus sit consummatus vel perfectus, vt sit vel non sit locus huic limitationi, legat Franc. Are. post alios in d. l. pluribus, §. & si placeat, & col. 2. versic. attende quia quoad solam mentem, ff. de verbo. oblig.

Quando dicatur actus consummatus.

DECIMATERTIA LIMITATIO.

1 ¶ DECIMOTERTIO limita principaliter hanc nostram regulã, vt procedat in causa cessante, prout ea ipsa regula loquitur, non etiam in occasione, qua quidem cessante minimè cessat effectus, per tex. in l. vlt. ff. de rescind. venditio. quã ad hoc pro no. allegat Bal. in capi. solitæ, in fi. de maiorit. & obedien.

Regula nostra non procedit in occasione cessante.

2 ¶ Neque id quidem mirum est, quoniam occasio est causa iniusta, insufficiens, minimè vera ac propria, vt videre licet ex Hostien. Io. And. Pet. Anch. Anto. Imo. & cæteris, in d. c. solitæ, per eum tex. & id quod scribitur Prouerb. 18. in princip. occasionem quærit, qui vult discedere ab amico. Collect. in c. cùm cessante, de appella. Archid. in c. statutum, colum. pen. in verbo occasionem, de rescript. lib. 6. & in c. 1. §. porrò, in princip. de sta. regul. eo. libr. 6. & in c. consequens, post princip. & ibi quoque Domi. 11. distinctio. Andr. Iser. in c. 1. §. conuenticulas, colum. 1. per eum tex. titu. de pace iuramen.

Occasio est causa iniusta & insufficiẽs.

BIU Cujas

firman.Lucas Pen.in l.quicunque,per eum tex.C.de fund.patrimonial.lib.11.& in l.1. in verbo,occaſio.C.de frum.Alex.eo.lib.11.& in l.1.col.4.in verbo,occaſionem,C.de Caſtren.pecul.lib.12.Cardi.Flor.in clemen.cauſam,col.1.in 1.oppoſit.de electio.& in clemen.dudum,in verſi.ab olim,col.1.in 3.oppoſit.in fi.de ſepul.Panor.in c.2.colum. 1.verſi.in gl.1.in fi.de conſti.Corne.con.153.in præſenti conſultatione,col.1.in litera E,lib.2.& conſi.266.conſtat dicta credita,col.1.lib.4.

3 De eadem re.

¶Ad quod optimè facit tex.à nullo illorũ allegatus in l.Labeo,ibi, magis occaſione, quam tunc contigerit,ff.de riuis.& tex.in l.famoſi,§.1.ff.ad l.Iul.læſæ maieſtatis,cùm dicitur non in occaſione,ſed in veritate rei.& in l.omnimodo,in princ.ibi,occaſionẽ ſubuertendi &c.C.de inoffi.teſta.& in l.vlti.ibi,incolatus occaſione.C.de municip.& originar.lib.10.& l.vlt.ibi,occaſionis huiuſmodi calumniam. C. de conueniend.fiſ. debit.lib.10.& in c.1.poſt princ.ibi,ſumentes occaſionem,de confirma.vtil.vel inuti. vbi Dec.in princ.eum tex.ad hoc annotauit,vt occaſio in malam partẽ accipiatur.& in c.qualiter & quando,le 1 poſt prin.ibi,qualiter occaſione,de accuſat.& text.in d.c. ſtatutum,§.inſuper,verſi.prouiſurus,ibi,occaſionem non aſſumit,de reſcrip.lib.6.vbi Domi.col.1.nota,inquit,tex.declarantem,quid ſit occaſio, nempe quæ in veritate facti eſt falſa,ſed exteriùs apparet coloratè iuſta.& tex.in c.1.verſ.quia verò,ibi,peccã di occaſio.& ibi,Archi.in verb.quia verò occaſio præbetur.de iureiur.eo.lib.6.& in c. 2.verſi.ſi autem cauſa,ibi,occaſionem ceſsioni dederat,de offic.ordi.eod.lib.6.

4 Cauſa impulſiua cenſetur eſſe occaſio. Cauſa pro ratione finali. Occaſio pro cauſa captata.

¶Ideóque Io.And.in c.poſt tranſlationem,col.vlti.de renunciat.quòd in dubio cauſa impulſiua videtur eſſe occaſio,& ibi quoque Card.Flor.qui id ſingul.dicit,colum.3. verſi.quæro in eo quòd ſuprà.Domi.in d.c.conſequẽs,11.diſtinctio.dum dicit cauſam ſumi pro ratione finali,& occaſionem pro cauſa captata,& Pan.in c.1.col.1.in 9.not. vt eccleſia ſt.benef.& Imo.in l.2.§.vlti.col.2.verſ.item adde,& quia dixit,ff.de don.& Corne.d.con.153.col.1.in litera d,lib.2.Feli.in d.c.ſolitæ,col.1.verſi.inquantũ dicunt hîc,de maio.& obed.& Barb.in c.ſuper quæſtionum,col.1.verſi.nota ibi occaſione,de offi.& poteſt.iudi.dele.Et ſecundum hoc id pertinet ad primam limitationem,in qua pleniſsimè locuti ſumus de cauſa impulſiua.

5 Cauſam & occaſionẽ differre. Cauſa in iure, occaſio in facto conſiſtit.

¶Scio autem aliud eſſe cauſam,& occaſionem,vt videri poteſt ex d.cap.ſolitæ, poſt princ.ibi non cauſam,ſed occaſionem præbuit,vbi omnes,præter id quod ex illis ſuprà diximus,dicunt cauſam in iure conſiſtere, occaſionem in facto.& d.c.1.§.porrò, verſi.& ideo nos,ibi,cauſam & occaſionem præſtant, vt eccleſia ſt. benef. vbi id not. Cardi.Flor.in 8.eodémque vlti.no.& Pan.in vlt.no.& d.c.1.§. porrò,ibi, cauſam ſeu occaſionem,& ibi Domi.de ſta.regul.lib.6.& cle.dudum,§.in ſtudiis autem liberalibus,ibi,ex aliqua ratione,vel cauſa,de ſepultur.& gl.in l.ſi ego,§.interdum,in verbo, partum me vſucapere,in fi.ff.de public.in rem actio.& Bal.in l.certum,ad fi. C. famil. herciſcun.& ex Cicerone in oratione pro Milone,Quæ tum non modò occaſio, ſed etiam cauſa illius opprimendi fuit.

6 Alia differẽtia inter cauſam & occaſionẽ.

¶Quid autem inter eas interſit,iam vides ex his quæ iam diximus,vt tamen non omittam quod in eam rem à Bal.ſcriptum eſt conſi.119.ſtatuto cauetur quòd turbans, col.vlti.verſi.quæſtio denique expenſarum,lib.2.inter eas id differre,quòd occaſio dicitur,omne id quod ordinatur ad aliud per ſe vel per accidẽs.Cauſa verò propriè dicitur id,qđ ad aliquid per ſe ordinatur,per l.verũ eſt,ff.de fur.& l.ſi mulier,ff.re. amo.

7 Occaſio quæ non eſt ordinata ad effectũ de quo agitur, ſed accidentaliter contingit.

¶Alij dicunt occaſionem illam dici quæ non eſt ordinata ad effectum de quo agitur, ſed accidentaliter,& fortuitò contingit.ita enim voluit Philip.Dec.in rub.C. qui admitti,col.3.verſi.ſed conſideranda,& iterum in dic.c.vlt.poſt princ.de confir.vtil.vel inutil.per tex.in l.vlt.§.ſed cùm in ſecũdam,ibi,ex rei ſuæ occaſione ortam,C.de furt. & l.reſcriptum,§.1.ibi,ex occaſione eius redactum,ff.de diſtract.pignor.& l. generaliter,§.proinde,verſi.planè ſi minus,ibi,per teſtamenti occaſionem, ff. de fideicom. libertat.& l.fori,ibi, ex huiuſmodi profeſsione,vel ipſius occaſione quæſierit,C. de aduoca.diuerſor.iudicio.Ex quo Bart.not.aliud eſſe,aliquid eſſe ex aliquo, aliud eius occaſione.

8 Occaſio cauſa remota.

¶Sunt & qui dicunt occaſionem denotare cauſam remotam,& inter hos Io.An.poſt Roſfred.in additio.Spec.tit.de iniuriis,§.ſequitur,ver.ſed pone inimicus tuus.Bar.in l.vxori,ff.de aur.& arg.leg.vbi id dicit probari,in l.cũ de lanionis,§.aſinã,ff.de fund.

inſtr

instruct.& Bal.con.136.proponitur quòd Titius,ad fi.libr.2.Saly.in l. omnimodo,§. imputari,col.2.verſ.ſecundo modo probat,C.de inoffi.teſta.& in l.fori,per eum tex. C.de aduoca.diuerſ.iudi.Angel.con.63.nobilis miles,col.3.verſ.nec obſtat ſi dicatur. & con.288.viſo themate ſupradicto,col.2.verſi.illud enim verbum, & vtrobique per d.l.vlti.§.ſed cùm in ſecundum,C.de furt.Imol.in l.2.§.vlti.col.3.verſi. item adde ei quia dixit,ff.de donatio.Barb.& Iaſ.in rubr.C.qui admitt.ad bonor.poſſeſſ.ille,col.5. Iaſon,col.3.verſi.in prima parte,per no.in d.c.ſolitæ.de maior.& obedien.& in d.cap. poſt tranſlationem,de renunciat.& in d.c.cùm ceſſante,de appellatio. & idem voluit Franciſ.Aret.conſi.161.verum eſt quòd Comicus,col.4.verſi.patet igitur ex præmiſſis,ibi,nam cauſa mediata,dum dicit cauſam mediatam & remotam potiùs dici occaſionem,quàm cauſam,& Corne.d.con.263.poſt prin.lib.4.Alex.in l.ſi patroni,col.2. verſi.ſecundo modo probatur.ff.ad Sc.Trebellian.vbi in id citat.glo.in d.l. ſi ego.§. interdum.ff.de publi.in rem actio.& in l.prætor.§.quod de fructibus.ff. de bo.author. iud.poſſidend.& Soci.con.156.pro fundamento,col.vlt.verſi.confirmatur, nã licèt. & Iaſon con.63.circa primum,col.5.verſi.tertiò principaliter,lib.3.

9 ¶Et eò reſpicit,quod poſt Pet.tradit Cy.in d.l.generaliter,in 2.quæſti. & ibi quoque Saly.C.de epiſ.& cleri.quòd cauſa finalis eſt,propter quam aliquid immediatè concedit ur.cauſa impulſiua,quæ occaſionem remotam præſtat.quod & nos alibi ex illis diximus.Id quod ſatis probat,etiam ſi nihil aliud eſſet,ceſſante occaſione non ceſſare effectum.quoniam ceſſante cauſa remota,non ceſſat effectus,vt latè dicemus infrà in viceſima limitatione. *De eadem re.*

10 ¶Nec tamen illud interim prætermittendum, quòd aliquando cauſa pro occaſione ponitur etiam à probatiſsimis ſcriptoribus.è quibus Terentius qui inter primos in Eunucho ita ſcribit:nam iamdiu aliquam cauſam quærebat ſenex, quamobrem aliquid faceret.is nũc repperit:quo in loco Donatus interpres doctiſsimus, nota,inquit, cauſam pro occaſione.

DECIMAQVARTA LIMITATIO.

1 ¶DECIMOQVARTO limita hanc regulam non procedere vbicunque ceſſatio cauſæ ſuperueniens,& effectus eiuſdem ſecutus tendunt ad eundem finẽ,tũc enim non ceſſat ipſe effectus.Exempli cauſa,vxor dotẽ exegit à marito propter ipſius mariti inopiam,ſecundum tex.in l.ſi conſtante,in prin.ff.ſolu.matrim.& in l.vbi adhuc, C.de iure dot.poſtea vir è paupertate emerſit,& diues factus eſt,& ita ceſſat cauſa illa reſtitutionis dotis,non tamen ceſſat effectus illius,id eſt,reſtitutio ſemel facta,vt voluit gl.in d.l.vbi,in verbo,abutatur,& ibi Cy.col.vlt.in 17.quæſt.Odof.Iac.Butrig.vti illum allegat & ſequitur Bal.col.6.verſ.formatur etiam alia quæſtio,& Io.Fab.col. 2.verſ.itẽ quid ſi venit,& Saly.in §.1.eius l.verſi.quæro ſeptimò,de iur.dot.Io.And.in c.per veſtras,col.2.verſ.in gl.& bona,& ibi quoque Card.Flor.col.pe.verſi.ſed quæro poſt hanc gl.& Ant.col.2.in 2.oppoſit.paulò ante fi.illius,de dona.inter vir.& vxor. & idẽ Io.And.in addit.Spec.tit.de dote poſt diuor.reſti.§.vlti.verſi.quid ſi vir vocatus.Bar.in d.l.ſi conſtante,in 9.quæſtio.vlt.partis,quæ eſt in col.vlt.& ibi quoq; Alber. circa mediũ,verſi.itẽ quærit ſi dote exacta,Imo.col.vlt.verſi.itẽ adde ei quod tangat, in 9.quæſti.& Alex.col.vlt.idẽ Bar.in l.pluribus,quæ eſt pe.§.& ſi placeat,col.2.verſ. induco ad quæſtionẽ,& ibi Imo.col.2.verſ.in eadẽ gl.in fi.& iterũ verſi.tu autẽ dictis, rurſũmq; col.vlt.paulò ante fi.& ibi quoque Paul.col.1.verſ.ſed oppo. contra regulã, ff.de verb.obli.Ang.in §.illud,in auth.de ęqual.dot.Imo.dũ allegat Bar.in d.§.& ſi placeat,in l.2.§.vlt.col.2.ver.ſed in caſu,ff.de dona.Pau.Caſt.in l.ſciẽdũ,§.vlt.in fi.ff.qui ſatiſd.cogan.Campez.in tract.doti.in 3.parte,quæſtio.47.Soci.conſi.60.in præſenti conſultatione omnibus,col.3.verſ.præterea ad quid,lib.1.Hippo.Marſi.in l. ſi redhibitus,col.2.verſi.& facit no.verbum,ff.de quæſtionib. *Hæc regula nõ habet locum, quando cauſæ ceſſatio & effectus illius in eundem finẽ tendunt. Reſtitutio dotis ob paupertatẽ uiri facta, non reuocatur ob illius diuitias ſuperuenientes.*

2 ¶Mouẽtúrq; præterea Bar.& Pau.Ca.aliis rationibus,& ea potiſsimùm,q; quãdocũque caſus ſuperueniẽs,qui ab initio impediuiſſet actũ geri,tendit ad eundẽ effectũ cũ actu geſto,tunc nõ tollitur quod geſtũ eſt ex ſuperueniẽti illo caſu, l. verbis legati, in fi.ff.ad l.Falcid.& §.ex cõtrario,verſ.quod ſi vno,Inſti.de leg.vti etiã voluit Dy.in c. factũ legitimè,de reg.iur.li.6.& idẽ Bar.in l.ſi in metallũ,ff.de his,quæ pro non ſcrip. Imo.in d.l.pluribus,col.2.verſ,in eadẽ gl.in fi.& iterũ verſi.tu autẽ dictis, ff.de verb. *Ratio illius opinionis.*

BIU Cujas

oblig.& Philip.Dec.in l.non est nouum,col.1.sub nu.2.in fi.ff.de reg. iur. Igitur cùm hæc restitutio facta mulieri,propter inopiam viri,tendat ad securitatem mulieris, vti etiam tendit cessatio illius causæ,scilicet diuitiæ superuenientes,certè tolli non debet effectus,id est,ipsa restitutio.Super hac tamẽ ratione,vide quod dicam infrà nu.9.

3 *De eadem re.*

¶Et dicit etiã Bar.ad id videri casum in d.l.sciendũ,§.vlt.qui satisf.cog.vbi cautio interposita pro securitate à paupere nõ tollitur per superueniẽtes diuitias,quia id quod superuenit tẽdit ad eundẽ effectum securitatis.Et ibi Pau.Ca.qui hãc opinionẽ tenet, vt suprà diximus,dicit eũ textũ esse ad hoc meliorẽ,quàm nullũ aliũ.&ita inquit Bar. potest respõderi ad quædã iura,quæ dicũt paupertatis causa cessãte,cessare & illius effectum,vt in l.cura,§.deficientium, ff.de mune.& honor. & aliis, quę nos adduximus suprà in paupertate cessante:ea enim procedunt,quando diuitiæ tendunt ad contrarium effectum.

4 *Qui cõtrariũ tenuerunt.*

¶Nec tamẽ hæc opinio in casu,de quo loquimur,caruit cõtradictoribus,nẽpe Oldra. & Richar.Malũ.vt citãtur à Bal.in d.l.vbi adhuc.& ibi quoq; Albe.col.5.ver.itẽ quærit idẽ,C.de iure doti.& Dy.in d.l.si cõstante,& ibi quoque Bal.& Ang.sibi contrarij, & vterque in fi.princ.& Roma.col.pe.versi.item inquantum,in 9.quæstio,ff.solu. matrim.idem Dy.in l.post finitam,ff.de suspect.tutorib.Collecta.in d.c.per vestras,col.2. versi.sed quid si in casu,de donat.inter vir.& vxor.Bal.in l.ad comparandas,in fi. Camanda.Ang.in l.si cum dotem.§.si verò,ff.solu.matrim.Petr.Ferra.tit. de for. libelli, quo vxor agit ad dotem,in verbo,vxor quondam domini,col.5.in paruis,versic.sed quid dices.Et omnes quidem hac nostra regula innixi,quòd cessante causa cessat effectus,cui tamen responsum est ex eo quod diximus.

5 *Pro posteriori opi.*

¶Verùm & ad tutandã hãc posteriorẽ opinionẽ afferunt d.c.per vestras,de don.inter vir.& vxo.vbi probatur,ꝙ marito exigẽti dotẽ à tertio,qui eã promiserat, nõ obstat exceptio,ꝙ vergat ad inopiã,si offerat cautionẽ de restituendo,vel petit eam deponi apud mercatorẽ,ita vt per depositũ res sit secura.Sed Imo.in d.l.si cõstãte,in prin. col. vlt.versi.itẽ adde ei,dicit eũ tex.si bene inspiciatur,id nõ probare,vt patet ex his quæ antè dixerat circa intellectũ illius.Sed & dici potest ꝙ inopia nõ allegabatur à mulie re,sed à tertio,qui promiserat dotẽ,cui tantus fauor nõ debebatur.imò qui nõ videbatur posse allegare hanc exceptionẽ.& ideo in d.c.disponitur,vt suprà diximus,& hoc patet manifestè,quia ibi dicitur,ꝙ statur soli iuratoriæ cautioni mariti,si aliã reperire non potest,& tamẽ certum est,ꝙ si maritus est inops,non per hoc cõsulitur mulieri,nec euitatur restitutio ex capite inopiæ.imo tenent communiter doctores in d.l. si constante,quòd restitutio dotis illo casu non euitatur per præstationem cautionis.

6 *Præcedentium opi. cõcordia.*

¶In qua re Henric.Bohic.in d.c.per vestras,in fi.de dona.inter vir.& vxor.hanc controuersiam concordans tradit,quòd si maritus nõ solùm factus est diues,sed & sapiẽs & discretus,procedat posterior opinio.Si autem diues tantùm factus est,fortè ex successione parentum,vel aliàs citra industriam,tanquam scilicet dormientis illius rete ceperit,vt est in veteri prouerbio,& tunc procedat prior opinio. Et pro hoc (inquit) facit l.si creditores,ff.de priuilegiis creditorum,& §.suspectus,& §.vlti. Instit. de suspect.tutorib.Et id nuncupatim sequitur Ioan.Lup.in repe.d.c.per vestras,§.25.incip. ampliabis quartò,in fi.dicens hanc concordiam menti esse tenendam,quia de iure & æquitate procedit,nec alibi eam reperit.

7 *Altera concordia.*

¶Alij autem in hac re aliter distinxerunt.nam aut dos ita fuit vxori restituta, vt dominium ad eam transiret,vt contingit cùm actum est actione personali ad restitutionem dotis,vel declaratum est à iudice dominium esse apud eam:quod item cõtingit, quando actum est reiuendicatione:& tunc vera sit prior opinio,cùm sit perfectissima executio,secuta traditione,iuxta ea quæ scribuntur in l.1.C. de pericul.& comm. rei vendi.licèt res deueniat ad casum,à quo non potuisset incipere,vt in dicto §. & si placeat,& in l.vt pomum,ff.de seruitut.Aut mulier egit hypothecaria,& res illi adiudicata est iure pignoris,vel prætorij,vel cõuentionalis:& tunc cessante causa ob quã data tum est id pignus,ipso iure pignus resoluitur,per l.si pecuniæ,§.1.ff.vt in posses.legat. & ex regula tradita à Bar.in l.si finita,§.Iulianus,ff.de damn. infect. Et ita nuncupatim voluit Franc.Areti.in d.l.pluribus,§.& si placeat,col.1.versi.& ex hac conclusione,ff.de verb.oblig.vbi id dicit esse de mente Bal.in d.l.vbi adhuc.

¶Alij

8 ¶Alij denique ita hanc controuersiam componunt, vt si pendente iudicio, quo vxor maritum conuenit, vt illi fiat dotis restitutio secundum d.l.vbi adhuc, ipse maritus desinat esse pauper, debeat cessare id iudicium, cessante scilicet causa illius: sed si iudicium finitum fuerit, ita vt iam facta sit executio, & dos mulieri assignata, non debeat cessare ea restitutio, siue assignatio: & ita voluit Cepola, in l. actioni, nu. 9. ff. de ædilitio edicto. *Alia item concordia.*

9 ¶Sed quicquid sit de illo casu, illud tamen scire debes, non semper obtinere quod diximus, casum superuenientem, qui tendit ad eundem effectum cum actu gesto, non tollere quod gestum est: sed tum demum tantùm, cùm nihil interest debitoris, vt per secundam causam superuenientem irritetur prima, vt in iuribus suprà in id allegatis. At si illius interest, secus dicendum est, per tex. in l. si fideiussor. §. 1. ff. qui satisd. cogã. & l. 1. §. 2. ff. de curat. furios. quas in id expendit Fran. Areti. in d. §. & si placeat, col. 2. versi. vel si vis dicere. *De eo quod dictum est suprà nu. 2.*

DECIMAQVINTA LIMITATIO.

1 ¶DECIMOQVINTO limita nostram regulam, vt non procedat in priuilegiis dignitatum, quæ durant etiam finita dignitate, vt videre licet ex l. eos qui, & ibi Io. Plate. C. de excusa. muner. lib. 10. & l. maximarum, ad fi. & ibi gl. vlti. Bart. Ange. & Io. Plat. eo. tit. & l. eam legem, eo. quoque tit. ex qua no. gl. quòd immunitas non cum dignitate, sed cum persona extinguitur, & ibi etiam Io. Plat. & l. eos qui, & ibi itẽ Io. Plat. C. de fabricens. lib. 11. & l. vlt. in fi. & ibi quoque Plat. in fi. C. de Silentiar. lib. 12. & l. iubemus, & ibi idem Plat. C. de Prox. sacror. scrinior. eod. li. 12. & l. 1. & ibi gl. & Plat. C. de magistrat. scrinior. eod. lib. 12. & l. 1. & 2. & vtrobique gl. & Plat. de Præfect. prætor. eod. li. 12. & l. 1. & ibi Plat. de Præpo. sac. cubi. eod. lib. 12. & l. 1. de Primice. vbi etiã notat idem Plat. quòd dignitate deposita retinẽtur vestigia dignitatis. & l. 1. C. de Comi. qui prouinc. regunt, eo lib. cuius argu. scribit Specul. tit. de legato, §. finitur, qui est vlt. versi. item no. quòd ei, quòd qui semel fuit legatus, semper ei debetur reuerentia in memoriam pristinæ dignitatis. & sequitur Fely. in c. quæ in ecclesiarum, col. 32. in 5. fallen. versi. & hinc est quòd ei, de constit. *Hæc regula nõ procedit in priuilegiis dignitatum.*

2 ¶Atque ita, vt scilicet priuilegia dignitatum non cessent cessante dignitate, voluerũt (præter eos quos suprà citauimus,) Dy. Io. And. Alberi. & Philip. Fran. in c. decet concessum, de reg. iu. lib. 6. Nam Alber. vti alibi, ni fallor, diximus, id c. legit sub tit. eiusdẽ tit. ff. & voluerunt item Inno. Bal. & Barb. in c. sedes apostolica, extrà de reser. Hippo. Marsil. latè singul. 107. priuilegium dignitatis. & singul. 179. viget communiter statutum, col. 2. versi. & vltra prædicta. *De eadem re.*

3 ¶Et facit præter tex. suprà allegatos alius tex. in l. nihil. C. de quæstio. & in l. vlti. ff. de decurio. vbi qui fuit olim decurio, torqueri non potest, in memoriam pristinæ dignitatis. Ex quo dicit ibi Fran. Tig. quod Marti. Fanen. liberauit quendam à morte, qui cùm à iudice fuisset morti adiudicatus, appellauit, & inter cætera allegauit, quòd & si olim fuisset decurio suæ ciuitatis, tamen potestas illum quæstioni supposuerat, & in quæstione confessus fuerat: ideóque cùm quæstio non valuisset, neque etiam confessio facta in ea, quod dicit notandum Barb. in c. sedes apostolica, col. 4. versi. & etiam allego, & Hippolit. Marsil. d. singula. 107. & d. singu. 179. *De eadem re.*

4 ¶Sed per illum tex. scribit gl. in c. ad abolendam, in verbo, prærogatiua, de hæretic. q. percutiens clericum degradatum incidit in canonem, si quis suadẽte, propter memoriã pristinæ dignitatis. quod & ipsum voluit gl. id tamen declarãs in c. degradatio, in fi. & ibi quoque Doctor. eo tit. lib. 6. & gl. in c. accedens, 50. distinctio. & in c. 2. in glos. vlt. 54. distinctio. & in c. dictum, 81. distinctio. & in c. eos, in verbo, clerico, 20. q. 3. Felyn. in c. contingit, le 1. in fi. de senten. excommu. Hippol. Marsil. d. sing. 179. col. 2. & è theologis Anto. Flor. in 2. parte 3. partis summæ, tit. 25. c. 1. *Clericũ degradatũ percutiẽs incidit in canonem.*

5 ¶Quinetiam eiusdem illius tex. autoritate, scribit alia gl. in c. si qui episcopi, in gl. magna, paulò post medium, 92. distinctio. q. si quispiam clericus fuerit electus ad episcopatũ, nec tamẽ eum potuerit assequi ob plebis seditionem, eique renũciauerit, manet clericus sui episcopi, vt priùs erat, & ab eo iudicabitur vt simplex clericus, secundũ c. ad supplicationem, extra de renunciat. non tamen poterit eum deponere, ob memoriam pristinæ dignitatis, & sequitur Fely. qui eam glo. dicit no. in c. quæ in ecclesiarũ, *Clericus electus episcopus, & renũciauit episcopatui, nõ poterit deponi à suo episcopo.*

BIU Cujas

col.32.in 5.fallen.verſic.vnde dicit,de conſtitutionibus.

6 ¶Denique per illum textum in d.l.vlti.ff.de decurio.dicit Paul. Put.in tractatu ſyndicatus in euidentiali,nu.6.non minorem honorem deberi magiſtratui poſt depoſitum officium,quàm in ipſo officio:ideo,inquit,in ſignum honoris & cõmendationis præteriti magiſtratus ei ſolent dari à principibus & ciuitatibus vexilla cum inſignibus & armis.arg.l.1.C.de ſtatu.& imag.

7 *Filius ob dignitatẽ patria poteſtate liberatus,in eam non redit finita dignitate.*

¶Húcque etiam vergit,quod dicit gl.no.in §.generaliter,in verbo,præſtet,in authen. conſtit.quæ de dignitat.quòd filius qui propter dignitatem liberatus eſt à patria poteſtate,non redit in eam dignitate finita.& ſequitur Alber.in auth.ſed epiſcopalis,verſ. ſed an liberatus.C.de epiſ.& cle.& Ioan.Plat.in l.vlt.C.de Conſulib.lib.12.& idẽ voluit Dyn.in d.c.decet conceſſum,de reg.iur.lib.6.& nos quoque diximus in noſtris legibus connubialibus,in gl.3.in verbo,& *n'eſt plus en pouuoir de ſon pere*,in prin.

8 *Aduocatus officio depoſito manet clariſſimus,Nec torqueri poteſt.*

¶Et quod egregiè ſcribit Bar.in l.1.per illum tex.C.de aduocat.diuerſ.iudicum,quòd qui depoſuit officium aduocationis,eſt tamẽ vt prius erat, & appellatur Clariſsimus, nec debet torqueri:& ad eum mitti debet,vt ad egregiam perſonam.& ſequitur Fely. in d.c.quæ in eccleſiarũ,vbi ſuprà,verſi.& hinc eſt quòd qui depoſuit, de conſtitutio. & Iaſon,dum illum ſimpliciter allegat,in l.ſi ita ſtipulatus ſit,col.6.nu.27.ff.de verb. oblig.& d.conſi.179.col.2.verſi.& faciunt dicta.

9 *Et ad eũ mittitur ut ad egregiam perſonam.*

¶Et quod idem tradit Io.Ligna.in clemen.ne in agro, de ſta.monachor.quòd qui ſemel fuit abbas depoſito officio ſine culpa,obtinet primum locum in choro & conuẽtu poſt abbatem,in memoriam priſtinæ dignitatis,& ſequitur Imo.ibi,col.14.verſi.in vltima quæſtione dicit,& Felyn.vbi ſuprà,verſic.& hinc eſt quòd qui ſemel.& Iaſon in d.§.Chryſogonus,col.6.verſi.hinc eſt quòd qui ſemel,ff.de verb.obligatio. A quo non longè abeſt quod tradit Guid.Pap.deciſio. Delphina. 377.quid ergo ſi quis ex dominis,quòd domini parlamenti iiſdem gaudent priuilegiis dignitate priuati, ſola voluntate principis,& ſine crimine,quibus & in ea conſtituti.

Abbas depoſitus ſine culpa primũ locum poſt abbatem tenet.

Conſiliarius ſola uolũtate principis depoſitus iiſdẽ gaudet priuilegiis.

¶ADDE quod pulchrè ſcribit Bald.id tamen declarans in l.obſeruare,§.proficiſci, col.4.verſi.ſeptimò quæritur,ff.de offic.Proconſul.quòd offendens eius poteſtatem, vel eius familiam tempore ſyndicatus ita debet puniri,ac ſi eum offendiſſet tempore officij,propter reliquias priſtinæ dignitatis arg.l.1.C.vt cauſ. poſt puber. adſit tut.& ſequitur Pau.Putea.in tracta.ſyndicat.titulo de offi.ſyndicatorum.col.1.num.3.& in §.an ſi poteſtas.verſic.eiuſdem initij,qui eſt ſub nu.8.& iterum verſi.an offendi poteſtatem,qui eſt ſub nu.16.& §.officialis finito officio,verſi.1.& §.dicitur autem, col.1. Auguſti.Ari.in addit.Ang.Aret.in tracta.malefic.in verbo, Caium Sempronij,chart. vlt.verſi.& diligenter pondera.& Iaſon in l.ſciendum,§.vlt.verſi.facit quod ſing. ff. qui ſatiſd.cogan.vbi id dicit ſingul.& in d.l.ſi ita ſtipulatus,§.Chryſogonus, vbi ſuprà,ff.de verb.oblig.& in l.principalibus,col.vlt.verſi.ſecundò quæro,ff.ſi cer.pet.vbi ex eo infert quòd ſicut dans alapam poteſtati debet capite puniri ex ſententia Bal. in c.1.§.iniuria,in princ.titu.de pace iuramen.firman.ita & is qui dat alapam ei in ſyndicatu exiſtenti.

Poteſtatem offendens tempore ſyndicatus eadem pœna punitur ac ante Syndicatum.

Dans alapã poteſtati capite punitur.

11 *Priorem antiquũ percutiẽs eadẽ pœna punitur,qua ſi eũ qui nũc eſt percuteret.*

¶Cui & illud germanum eſt,quod nota.traditum eſt ab Alberico in 2.parte ſtatutor. quæſtio.20.incip.quòd ſi ſtatuto,quòd percutiens eum qui fuit Prior vel Antianus, punitur eadem pœna, qua percutiens Priorem vel Antianum , per l. ordo , ff. de public. iudic.& l.ordine, ff. ad municipal. quam deciſionem longè latéque approbat & confirmat reprobatis aliis,qui contrarium tenuerant, Hippol.Marſil.ſingul. 179. viget communiter ſtatutum.& faciunt alia quæ dicam in ſeq.limitatio.

12 *An ſuperiora habent locũ in mero officio ut in dignitate.*

¶Sed hæc intelligenda ſunt in dignitate tantùm,de qua etiam tantùm locuti ſumus, non etiam in mero officio,cui nulla eſt annexa dignitas: quia eo officio finito finitur & omne priuilegium,quod ex eo proficiſcitur , per text.iuncta gloſſ. vt à multis citatur in l.1. & ibi etiam doctor.C.de excuſat.muner.libro decimo,& voluit etiam Bartol.in l.1.columna tertia,verſiculo,ſed quæro an talis dignitas,C.de mulierib.& in quo loco,eo libro decimo,& in l.vniuerſi, & ibi etiam Ioan.Plat.C.de legatio.eodem libro,& in d.l.maximarum,ad fin.& ibi quoque Angel.& Ioan. Plat.in 6. not. eodem titulo.vbi ipſe Plate. allegat alia iura,& idem Plat. in l. eam legem, eo quoque titulo.

¶Ex

BIU Cujas

13 ¶Ex quo redditur dubium quod no. voluit Bal. in l. data, col. 11. versi. de eo qui se asserebat, C. de his qui accus. non poss. quòd mitius punitur is qui aliquando fuit notarius, sed postea priuatus officio conficit instrumentum, propter primordium veritatis, siue (vt nonnulli qui eum citant, dicunt) in memoriam pristini officij, arg. §. quia verò verisimile, in authen. de non alienan. reb. eccles. quod & ipsum voluit idem Bal. in l. si quis. C. de aquæduct. lib. 11. Et illum tamen sequitur Ioan. Ana. in c. accedẽs, ad fi. de crimine fals. Alex. con. 50. ponderatis verbis statutorum, col. 2. versi. & idem dicit, lib. 3. & Fely. in c. quæ in ecclesiarum, col. 32. in 5. fallen. versi. & hinc est quòd mitiùs, de constitut. qui & hoc tribuit memoriæ pristini officij. & in c. super literis, col. 20. versi. pro quo facit, de rescrip. Iason qui id singu. dicit in l. sciendum. §. vlt. nu. 10. ff. qui satisda. cogant. & in d. §. Chrysogonus. col. 6. versic. ad idem vltimò facit. Hippol. Marsil. singul. 35. ille qui nunquam fuit. & d. singul. 179. colum. 2. versi. & faciunt etiam quæ dixi.

Notarius olim qui cõficit instrumentum an mitius sit puniendus.

14 ¶Et ego certè vix illorum opinioni accederem quãuis neminẽ reperi qui ei cõtradixerit, hic enim plus delinquere videtur qui depositus ab officio ob crimẽ, illud nihilominus exerceat, cùm præterquam quòd crimen falsi committit, vt alius qui nunquã fuit notarius, contemnit iustitiam, éstq; magis incapax huius muneris, quàm qui nũquã illud est adeptus: & est illud primordium, quo Bal. nititur omnino, sublatum per priuationem factum ob crimen: nec quicquam operari potest ad commodum illius qui ita priuatus est, argu. l. nec infames, C. de decurio. lib. 10. & l. 1. & ibi Bar. C. de infamib. lib. 12. cum aliis multis similib. à me adductis in tracta. Nobilita. c. 24. nu. 7. inci. intellige tertiò, & multis sequ. Et bene facit quod diximus suprà nu. 8. de abbate deposito sine culpa qui potitur prærogatiua loci, vt priùs: sed si ob crimen depositus esset, minimè, vt voluere Ioan. Ligna. & alij ibi allegati.

Cõtra illã opi.

DECIMASEXTA LIMITATIO.

1 ¶DECIMOSEXTO limita generaliùs quàm in præceden. limit. vt nostra regula non procedat, quoties remanent reliquiæ pristinæ causæ, nã licèt ea maxima ex parte cessauerit, non tamen omnino extinguitur effectus, propter illas reliquias. vt præter alios tex. quos citauimus in d. præced. limit. satis etiam probat text. in l. 2. & 3. & ibi Dy. qui id no. ff. re. amot. vbi contra illam quæ desiit esse vxor, non instituitur turpis actio, in honorẽ præteriti matrimonij. & tex. in l. ex duobus. ff. de vulg. & pup. & l. sed si vnus, §. seruus, ibi, in memoriã pristini dominij. ff. de quæstio. & l. seruos nõ solùm, C. eo. titu. vbi glo. allegat concordan.

Hæc regula nõ habet locũ ubi remanent quædam reliquiæ causæ.

2 ¶Et ita nuncupatim nostram regulam limitant glo. Dyn. Io. And. Alberi. & Philip. Fran. in c. decet concessum, de reg. iu. li. 6. Io. And. in c. post translationem, col. vlti. & ibi Anto. col. 4. versi. tu dic latiùs, Imo. col. 5. nu. 36. & col. sequ. nu. 40. & iterum col. 8. nu. 51. de renunciat. Bar. in l. 2. §. vlt. in fi. ff. de donatio. Bal. in l. patre furioso, in pri. lect. post princip. & in 2. ad fi. ff. de his qui sunt sui vel alieni iur. & in l. vlt. col. 4. versi. quartò quæro, ff. de feri. & in c. cùm cessante, in 4. not. de appella. Ang. in l. minoribus, C. de his quib. vt indig. Henric. Bohic. in c. & si Christus, col. 1. de iureiur. Alex. in l. si cum dotem, §. si maritus, col. 3. versi. vel potest responderi, ff. solu. matri. & in additio. Nico. Neapo. in l. 2. §. non solùm, ff. de excusa. tutor. Iason in l. sciendum. §. vlti. col. 3. ver. quartò pro ista parte, ff. qui satisd. cogan. Franc. Rip. in l. ex facto, col. 3. num. 16. ff. de vulga. & pupil. substitut.

De eadem re.

3 ¶Et per tex. in d. l. si vnus, §. seruus, ff. de quæstio. voluerunt Hostien. Cardi. Flo. Anton. Imo. & Felyn. in d. c. quæ in ecclesiarum: ille col. 1. in verbo, alienandi, versi. sed nunquid vasallus, alter in fi. Anto. col. 2. versi. an vasallus possit, Imo. col. 3. versicu. & intelligit etiam, Fely. col. 32. in 5. fallen. in prin. de constit. quòd licèt vasallus possit renunciare feudo, inuito domino, per tex. in c. 1. tit. de vasal. qui contra constit. Lotha. non tamen post eam renunciationem potest, nec debet offendere dominum ob memoriam pristini dominij. quod & ipsum voluit ipse Card. Flo. in cle. pastoralis, vers. denique, in 7. q. de iudi. vbi & ad hoc allegat tex. in d. illo c. 1.

Vasallus potest renunciare feudo inuito domino.

Non tamen potest eũ postea offendere.

4 ¶Quibus adde duo dicta Bal. Primũ, in l. genero, col. 1. ver. vlteriùs oppo. C. de iu. dot. & ex patris stipulatiõe de reddẽda dote quæritur filio emãcipato actio vtilis, propter reliquias præcedẽtis potestatis, argu. l. cũ talem, §. vlt. ff. de hæred. instit. Alterum est in

Filio emãcipato quæritur actio ex stipulat. patris de dote reddẽda.

BIU Cujas

Vxor cõstante matrimonio cẽ fetur domina dotis.

l.in rebus,col.3.ver.tertiò noto,ibi,tu dic quòd aut cõsideramus, C, eod.titu.de iur. dot.quòd vxor constante matrimonio censetur quodammodo domina rerum dotalium,propter vestigia & reliquias præcedentis dominij,& in his vir imaginem vxoris repræsentat,arg.l.cùm notissimi,§.1.de præscript.30.annor.

Vir in dote imaginem vxoris repræsentat.

¶Adde & tu alia similia,in quibus ob reliquias,vestigia,& memoriam pristinæ causæ effectus non cessat, etiam si causa ipsa cesset, quæ & tu videre poteris apud Ioan. And.in c.consulti,col.2.ver.in glo.1.dissolutæ,& ibi Ant.col.2.ver.glo.super verbo, seculariter,& Panor.col.item 2. versi. ex quo inferunt, extrà de regu. qui omnes loquuntur de memoria pristinæ religionis.& eundem Io.And.in c.vlt.ad fi.eo tit.Fely. late in c.quæ in ecclesiarum,col.32.in 5.fallen.de constit.& Hippo.Marsil.sing.179. viget communiter statutum,& quæ etiam nos diximus in præced.limitat.in qua specialiter locuti sumus de reliquiis & vestigiis dignitatis.

Alia similia.

6 *Reliquiæ prioris tutelæ excludunt sequẽtem.*

¶Adde inquam & alia in quibus reliquiæ sunt tanti roboris,vt perinde excludãt sequentes ordine,ac si totum ipsum remaneret.quod ex eo videre licet, quòd reliquiæ prioris tutelæ excludunt sequentem tutelam,vt plenè nota.in l.1.C.de testa.tute.& d. l.si quis sub conditione,& ibi Bar.ff.eod.& voluit etiam Bal.in l.cùm antiquioribus, col.6.versi.quintò sic sicut reliquiæ,C.de iure delib.& Card.Alex.in c.1.versic.quartodecimò sicut reliquiæ,de feud.March.& diximus in tracta.primigenior.quæst.40. nu.71.incip.31.vbi rei quæ deficit.

7 *Inimicus reconciliatus an sit testis aut iudex idoneus.*

¶Sed ita tamẽ vt non illud specialiter omittamus,q̃ inimicus reconciliatus non statim est iudex vel testis idoneus,cũ adhuc dubium sit,an remanserint quædã reliquiæ odij,sed expectãdum est,vt amicitia sit longo tempore confirmata,& sint obliterata omnia inimicitiarũ vestigia,per tex.no.in c.accusatores & testes,quod est 2.& ibi gl. 3.quæstio.5.Et ita voluit glo.in c.per tuas,le 1.in verbo,inimicitias capitales, in fi. & ibi Io.Ana.col.3.ver.in glo.in verbo,capitales,& Fely.col.vl.ver.in eadẽ gl.in fi.de simo.Inno.nõ obscurè in c.cũ oporteat,col.vlt.in verbo,inimicos,& ibi clariùs Panor. col.2.ver.itẽ aduerte,Io.Ana.col.3.versi. nunquid autem reconciliatio,& Fely.col.5. ver.nunquid autem reconciliatio,de accus.Idem Inno.in c.cùm I.& A.paulò ante fin. & ibi etiam Imo.col.pe.ver.tertia fuit quæ colligitur,de re iudi. vt à nonnullis citantur,licèt aliud dicere videantur,quamuis allegent d.c.accusatores.Spec.tit.de iud.deleg.§.supereſt videre,ver.item quòd quondam,& ibi Io.And.in addit.Rom.sing. 315. incip.Inno.in c.cùm I.Alex.con.99.in causa inquisitionis formatæ contra Iacobum, col.1.ver.& quamuis tẽpore,lib.1.Firmia.in tract.de episc.in 4.parte lib.4.ver.decima tertia.Fely.in c.si pro debilitate,col.3.versi.confirmo hęc per tria,de offic.deleg.& in c.1.col.1.post princip.de iudici.& in c.quoties,col.1.de testib.& con.3.habent legistæ, col.vlt.versi.quartò adduco,vbi dicit fin.tex.in d.c.accusatores.Hippol.Marsil.in l.1. §.præterea,col.2.versi.amplia etiam hunc tex.& hanc regulam,versi.intellige tamẽ, de quæstio.& in repe.l.vlti.char.16.C.de probat.& sing.107.priuilegium dignitatis. ver.item adde quòd inimicus,& d.sing.179.col.2.versi.item facit etiã,nam inimicus. Ludo.Care.in repe.l.obseruare,quæ est 2.in prin.nu.118.versi.amplia etiam in inimicitia,C.quor.appella.non recip.Ioan.Crot.in tracta.de testib.char.6.col.3.versi. decimò extẽditur.Maria.Soci.iunior con.79.licèt in præsenti,col.10.nu.42.lib.1.& Syluester Aldobrandinus in §.inimicitiæ,col.5.ver.sed dubium,Insti.de excusatio.Et facit quod in simili diximus,suprà in 12.limitat.nu.11.incip.adde & illud,de Iudæo recens facto Christiano.

8 *De eadem re, ex externis autoribus.*

¶Et has certè inimicitias recõciliatas esse suspectissimas docet Cicero in oratiõe pro Milone,In cõmuni omniũ lętitia,si etiã ipse gauderet,timeret ne videretur infirmior fides recõciliatæ gratiæ.Et alibi,Ego cũ omnes amicitias tuẽdas semper putaui summa religione & fide,tamen eas maximè quæ essent ex inimicitiis reuocatæ in gratiã, propterea q̃ integris amicitiis officiũ prætermissum imprudẽtiæ,vel vt grauiùs inter pretemur,negligentiæ excusatione defenditur: post reditum in gratiam, si quid est commissum,id non neglectum, sed violatum putatur: nec imprudentiæ, sed perfidiæ assignari solet. Idem pro Deiotario rege scribit Cæsarem fuisse huiusmodi, vt nemo illum placauerit inimicitiis,qui vllas resedisse in eo simultatis reliquias senserit.Et huc respiciens Horat.ad Iulium Florum,lib.Epistol.1.Episto.3.

Debes

BIU Cujas

Debes hoc etiam rescribere: sit tibi curæ
Quantum conueniat Numatius, an malè sarta
Gratia nec quicquam coit? & rescinditur?

Diuus autem Hieronymus ad Rufinum, profitetur se reconciliatas inimicitias purè colere, & non iuxta Plautinam sententiam, altera manu lapidem tenere, panem offerre altera. Et idem alibi in ipsum Rufinum lib. 1. monet amicos post reconciliatam simultatem, etiam leues vt suspitiones fugiant: ne quod fortuitò fecerint, consultò facere putentur. Vide tamen interim tex. in §. inimicitiæ, Insti. de excusat. tutor.

9 ¶ Tamẽ cõtra hãc limitationẽ videtur esse tex. in l. vl. ff. vnde lib. vbi si filius dedit se arrogãdũ, nõ poterit amplius dicere contra tabulas, licèt etiã post arrogationẽ remaneãt quædã reliquiæ filiationis naturalis, l. tutelas, ff. de capi. dimin. cum simili. Ideo Imo. & Rom. in l. 2. §. vl. ille col. 2. ver. itẽ adde inquãtũ: hic col. vl. ver. vlteriùs inquãtum, ff. de donatio. id præsentientes dicunt illud in hac re dici posse, quòd cessante causa cessat dispositio, licèt maneãt aliquæ reliquiæ. Nisi tamen in casibus, in quibus lex aliquid statuit propter memoriã pristini status, vt in d. l. vnus, §. seruus, ff. de quæstio. & d. l. vlt. ff. de Decurioni. & c. 1. ad fi. ti. constit. feu. domi. Lothar. Tanquam scilicet intelligant reliquias pristinæ causæ non esse considerandas in hac nostra regula, nisi in casibus expressis. Et id fortè verius est, nisi in reliquiis esset eadem ratio.

Contra hanc limitationem.

Resolutio huius limitationis.

DECIMASEPTIMA LIMITATIO.

1 ¶ DECIMOSEPTIMO limita hanc nostram regulam, vt procedat cùm omnino cessat causa: secus si sit suspensa tantùm, & non obrupta: nam tunc non etiam obrumpitur effectus. l. si extraneus, & l. quod seruus, ff. de condict. ob causam. Et ita per illos tex. dicit Bal. in c. quẽadmodum, col. 2. ver. non tacitas cõditiones, de iureiu.

2 ¶ Cui adde quod tradit ipse Bald. in c. 1. colum. 2. versicu. & ad idem facit, titu. hic finit lex, esse longam differentiam an aliquid suspendatur, an verò omnino abrumpatur, per not. in l. 2. §. ex his, & l. in inter stipulantẽ, §. sacram, ff. de verbor. obligatio. & hæc verba dicit esse l. illa institutio, §. 1. ibi, in suspenso retinentur, non abrumpuntur, ff. de hæred. insti. Et ex his Bal. vbi suprà, decidit pulchram quæstionem, post glos. ibi, vt apud eum videre poteris. & benefaciunt quæ dicam inferiùs in 31. limitat.

Hæc regula nõ habet locũ, cùm suspensa tãtũ est causa. Differentia an aliquid suspẽdatur an abrũpatur.

DECIMAOCTAVA LIMITATIO.

1 ¶ DECIMOOCTAVO limita, vt procedat cessante, id est, extincta causa, secus si interpretemur cessante adimpleta: nam tunc cùm scilicet adimpleta est, licèt cessare videatur, non tamen propterea cessat effectus, per id quod habetur in l. si iam facta, & l. conditionem quæ in futurum, ff. de condit. & demonstra. vbi implementum causæ legati non resoluit, siue non facit cessare legatum, imò ipsum corroborat & confirmat, per quos quidem tex. Bal. in l. filia legatorum, col. 1. in 2. quæst. & ibi quoque Saly. col. 1. versi. sed an pro residuo, Ang. in princ. Pau. Cast. versic. sed pone quòd minùs, vbi id dicit consulendo tenuisse, Corne. col. 1. versicu. sed dubitatur an possit, & Iason, colum. 2. versi. prædicta. & isti text. & Iacob. à S. Georg. qui hanc dicit esse communem opinionem, C. de lega. sequuntur Oldra. qui fuit eius opinionis, vt testator, qui plus legauit pro dote, postea minùs dedit in dotem, non videtur minuisse legatum: quasi videlicet per illam vltimam dationem in dotem, & sequens matrimonium non cessauerit, id est, non extincta fuerit causa finalis legati: sed solum cessauerit, id est, adimpleta fuerit.

Hæc regula nõ habet locũ causa adimpleta.

Testator, qui plus legauit pro dote, & postea minus dedit, non uidetur minuisse legatum.

2 ¶ Quod nota, quia admodum subtile est, & id etiam sequitur Pau. Cast. con. 148. proponitur in facto, quòd quædam testatrix, lib. 2. vbi per hoc consuluit, quòd si ea cui quis testamento dotem reliquit, nubat interim antequam testator moriatur, sitque ab alio dotata: ei tamen debetur legatum veluti causa legati non extincta, sed adimpleta. Id quod etiam antè tenuerat Guid. Cu. in l. cùm is, §. si mulier, ff. de condict. indeb. per tex. in l. publius, in princ. ff. de cond. & demonstrat. atque etiã Ray. Forliu. per l. hæc conditio, la. 1. eo tit. quos ipse Pau. citat.

Dotata in testamento, postea ab alio, dotata, legatum dotis non perdit.

3 ¶ Sed & id quoque tenuerunt Oldrad. Barto. qui tamen declarat, & alij in l. Lucius, la. 1. ff. de lega. 2. Baldus in l. huiusmodi, §. cùm pater, & ibi recentiores, ff. de legat. primo. & idem Bald. in l. vltim. ad finem, C. de sentent. quæ sine cert. quantit. & consi. 330. casus talis est, auus reliquit nepti, lib. 5. & iterum consi. 493. considerato, quòd testator,

De eadem re.

BIU Cujas

ſtator,eo.li.5.vbi & ipſe diſtinguit.Pet.Anch.in c.filius,col.vl.ver.vltimò circa proximè dicta,de teſta.Alex.con.7.viſis & diligẽter animaduerſis,col.4.verſ.hoc in terminis,li.2.quod repetitur con.88.li.6.vbi illum omnimodo vide. & ipſum quoq; Alex. con.95.repetitus,col.vl.ver.circa ſecundũ,li.7.& Bal.con.360.quia dictũ legatũ,li.4.

4 ¶Et huc quoq; pertinet,q̃ per d.l.ſi iã facta,de cond.& demon.atq; etiã per l.antep.de inſtit.& ſubſtit.voluit ipſe Bal.in d.l.vlt.col.2.ver.pone teſtator,C.de ſentẽ. quæ ſine cert.quãtit.proferũtur,q̃ ſi teſtator reliquit decẽ Berthæ,pro ea maritanda, quæ ipſa tempore teſtamenti erat iam maritata,debetur illi legatum. quem refert & ſequitur Alex.con.146.in cauſa,& lite inter nobilem Raphaelem,col.2.verſ.& ſimiliter dicit, li.5.& Hippo.Marſi.in repet.rub.de fideiuſſorib.nu.85.& Io.Lupus in repeti.c.per veſtras,§.20.verſi.ex hoc dicebat,de donat.inter vir.& vxor.Tu autem vide Paul. Ca. con.308.in iſto facto,col.1.verſi.ſecundò facit dubium,lib.1.

Dos teſtamẽto relicta debetur ei quæ iam maritata erat.

DECIMANONA LIMITATIO.

1 ¶DECIMONONO limita noſtram regulam, non procedere, quando actus quiſpiam eſt nullus,propter aliquam cauſam:quia ſi etiam poſtea ceſſet ea cauſa,non tamen ceſſat effectus nullitatis, id eſt, non reconualeſcit actus,propter ceſſationem cauſæ,vt probatur ex §.1.Inſti.de exh.liber.iuncta l.Papinianus, in princip.ff.de inoffi.teſta.& ex l.eius qui,ff.de teſta.& §.præterea,Inſti. quibus non eſt permiſ. fac. teſta.& §.1.Inſti.de inutilib.ſtipul.& c.1.de ſponſa.impub.

Cauſa nullitatis ceſſante nõ ceſſat nullitas.

2 ¶Et ad hoc quoque facere videtur l.filiam,ff.de Senator.quæ repetitur ad verbum, in l.generali,§.vlti.ff.de ritu nuptiar. vbi ſi filia Senatoris contraxerit matrimoniũ cum libertino,id quidem matrimonium nullum eſt:nec vires reaſſumit,etiam ſi cauſa ob quam illud matrimonium non valebat,ceſſat, quia ſcilicet pater deſiit eſſe Senator.Verùm Bal.ibi,in priori lectura,dicit illud ibi ideo procedere, quòd ius iam filiæ erat quæſitum,quod pertinet ad vndecimam limitationem, vbi diximus. In poſteriore autem lectura idem Bal.dicit eam cauſam fuiſſe remotam, qua ceſſante non ceſſat effectus,& id pertinet ad ſequen.limitatio.vbi dicemus.Vel dici quoque poteſt, vt dicemus ex Alberico, infrà in 33.limitatio. Vel etiam dici poſſet vltra eos,quòd ibi qualitas impediens non ceſſat,quia filia per caſum patris,non deſinit eſſe filia Senatoris,per l.emancipatum,§.ſi quis conceptus,ff.eo titu.de Senator. quod bene animaduerterunt Ray.& Alberi.d.l.filiam.

De eadem re. Declaratio l. filiam, ff.de Senato.

3 ¶Sed ſi hæc qualitas deſineret,ita vt res veniſſet ad eum caſum à quo incipere potuiſſet,vtrum actus vires aſſumeret,ingens eſt labyrinthus. Ideo lectores relego ad gloſ. Bar.Floria.à ſanct.Petro,in l.per fundum,ff.de ſeruit.ruſti.præd.gloſ.& Bart.col.2.in l.cum viro,ff.de vſucap.glo.& alios,in c.quod initio,& in l.quæ ab initio,quæ eſt penult.ff.de regu.iur.Dyn.& Bart.in l.filius,ff.de ſolutio.eundem Dy. & alios in c.non firmatur,& in c.factum legitimè,de regu.iur.lib.6.Bart.in l.pluribus,quæ eſt penul.§. & ſi placeat,ante medium,verſi.circa primum,& ibi cæteros recentiores, ff.de verbo. obligationib.& eundem Bart.in l.cætera, in princip. ff. de lega. 1. Bald.in l.patre furioſo,ff.de his,qui ſunt ſui,vel alie.iur.Rom.conſi. 509.circa propoſitam conſultationem,in 5.dubio.Barba.qui alios multos citat,conſi.70.illud in medium referam, col.1.& 2.lib.3.

Vtrũ res inuallida quæ ad eũ caſum uenit à quo incipere potuit, reconualeſcat.

VICESIMA LIMITATIO.

1 ¶VICESIMO limita, vt noſtra regula procedat in cauſa propinqua & immediata,non etiam in remota,ſiue mediata,vt voluit glo.in l.ſi mulier,per eum text. ff. rer.amotar.& alia glo.à paucis in id annotata,in l.1.in verbo,te filio,in 5.oppoſitio. C.de pact.Dy.non obſcurè in c.priuilegium,in ſolut.1.oppoſitio.de reg.iur.lib.6.Bal. in filiam,per eum tex.ff.de Senator.in 2.lectu.& in l.ſi cùm dotem,in princip.col. vlt. verſicu.ſecundò inducuntur,ff.ſolu.matrimo.quòd poſita cauſa immediata,& proxima,ponitur effectus:remota,remouetur effectus.Panormi.in c.ex parte tua. colum.2. veſicu.ſecunda ſolutio,de conuerſi.coniug.Cepo.cauſ.criminal.conſi. 2.ſuper caſu homicidij,col.2.verſi.& quòd hoc ſit verum, cum multis ſequen. vt col.3.verſicu.& ideo cùm ſumus,vbi dicit,quòd cauſa proxima eſt vera,& propria cauſa:remota autem ficta,& impropria.Ideo non habet locum in ſtatutis.

Hæc regula procedit in cauſa immediata, nõ immediata,

¶Nec

2 ¶Nec id à noſtratibus tantùm fuit annotatum, vt ſcilicet deficiente cauſa remota nõ deficiat effectus, quando & Theologi ſcholaſtici, non pauci fuerint eiuſdem ſententiæ, & inter cęteros Alex. Hales illorũ anteſignanus, & è cuius ſchola, veluti ex equo Troiano prodierunt cæteri eiuſdem notæ proceres, in 4. parte ſuæ ſummæ, quæſtio. 20. memb. 2. arti. 2. §. 1. col. 2. in ſolu. 2. argumen. & Diuus Bonauentura lib. 4. ſententiar. diſt. 22. ar. 1. quæ. 1. & Gabriel Biel. lib. 1. eiuſdem operis, diſtinct. 45. quæſtio. vnica, & iterum lib. 2. di. 1. quæſtio. 2. in 2. no.

Ad idem ex Theologis.

3 ¶Nã & aliàs cauſa finalis immediata attendi debet, vt ſcribit Signo. Homod. doctor laudatiſsimus, con. 79. cuius exordiũ eſt, factũ ſic ſe habet, in quæſtione vertẽte inter dominũ, col. 2. ver. præterea cauſa finalis, per l. cùm quis, cum ibi nota. ff. de dol. ma. & l. ſi ob turpem, ff. de condictio. ob turp. cauſ. & l. nec tamen, ff. quod met. cauſ. Et bene facit, quod diximus in 13. limitatio. nume. 8. incipiente, ſunt & qui dicunt, ſcilicet cauſam remotam, & mediatam dici potiùs occaſionem, quàm cauſam.

Cauſam immediatam attendi debere.

4 ¶Sed quòd ſemper aliàs magis operatur cauſa proxima, quàm remota, l. ſocium, qui in eo, §. 1. ff. pro ſoc. vbi Bal. dicit cauſam remotã æquiparari cauſæ impulſiuæ, & non finali, & l. qui domum habebat, in fi. ff. loca. & l. huic ſcripturæ, ff. ad leg. Aquil. & l. idem & ſi, §. ſed & quod meretrici, ff. de condi. ob turp. cau. & l. ſed & ſi plures, §. in arrogato, & ibi Bar. & iterum, l. qui liberis, §. hæc verba, ff. de vulg. & pup. & l. 2. §. ſicuti, ff. de hæred. vel actio. vend. & l. ſed ſi ſic, §. vlti. ff. de legat. 3. & l. rogaſti, ff. ſi certum petat. & l. metus autem, §. ſed licèt, ff. quod met. cauſ. vbi not. Bar. quòd in dubio text. loquens de cauſa intelligitur de proxima, non de remota, & l. carbonum. ff. de verbo. ſignificatione, & l. cùm de hoc, ff. de except. rei iudic. & l. 2. C. eodem titu. & c. non poteſt, de præbend. lib. 6.

Cauſam propinquã magis operari, quam remotam.

Cauſa remota æquiparatur impulſiuæ.

Cauſa in dubio intelligitur de propinqua.

5 ¶Et voluit præterea Oldra. con. 25. thema tale eſt, aliqui propter defectum, col. 1. ver. præterea quantò cauſa eſt, vbi dicit quòd iuriſtæ proximam cuiuſq; rei cauſam attẽdunt, Io. And. in addit. Spec. tit. de iniur. §. ſequitur, verſi. ſed pone inimicus. Bart. in l. vl. col. 2. ver. præterea in cõdictione, ff. de cond. ſine cau. Bal. in l. ex placito, col. 1. & 2. C. de rer. permu. vbi id probat multis rationibus, & in l. 1. §. ſimili modo, C. de Lat. li. tollen. & in l. cùm antiquioribus, col. pe. ver. ſextò quia filius, C. de iure deli. & in l. ſub prætextu, la 1. col. 2. ver. præterea ſi dolus, C. de trãſact. & in l. vxor tua, C. fami. ercis. & in l. 1. paulò ante fi. C. ſi cer. pet. vbi dicit, quòd cauſæ multùm remotæ non conſiderantur, quia actus non ſunt cõſecuturi ab iis niſi in virtute maiori acceptionis cauſę, per l. ſocium, qui in eo. §. vl. ff. pro ſoc. & ipſe Bal. in l. cede, col. 2. verſ. quæro, de quibus vſibus, C. loca. vbi dicit, quòd non tenetur quis conſiderare remota, ſed propinqua, & allegat Senecam, vt ibi videre poteris. & idem Bal. in auth. ex teſtamento, col. 4. verſi. 13. capitulum, in fi. illius ver. C. de collat. Pet. Anch. in procemio 6. col. 3. verſi. & alibi dubitatur, vbi & illud dicit, quòd iuriſtæ attribuunt rem cauſæ proximæ non remotæ, per d. l. ſi mulier, & idem Pet. in c. non poteſt, de præbend. lib. 6. & conſi. 26. in quæſtione ſupradicta, col. vlt. & conſi. 315. dominus Bar. circa medium. & conſi. 329. dubitationem facit, vbi & illud quoque dicit, quòd ſecundum iuriſtas debet ſemper actus attribui cauſæ proximæ, & ab ea denominari, & non à remota. & conſi. 404. tria dubia, col. 4. verſi. & iſtam opinio. Imola conſi. 139. præfatus Symus debitor, col. pen. verſi. præterea poſito. Panorm. conſi. 45. quædam D. G. coniugata, col. 3. verſi. reſtat nunc reſpondere, lib. 2. Fran. Aret. conſi. 161. verum eſt, quòd Comicus, col. 4. num. 5. vbi dicit cauſam mediatam & remotam dici potiùs occaſionem, quàm cauſam, & conſi. 148. in quæſtione propoſita, col. vlt. Philip. Corne. con. 266. circa primam conſultationem, col. vlt. lib. 4. Barb. conſi. 43. illud in medium referam, col. 13. verſi. reſtat modò videre, lib. 2. vbi dicit, quòd vbi conſtat de cauſa propinqua, non curatur de remota. Iacob. à S. Georg. in l. cùm hi, in princip. in 1. lect. col. 2. nu. 12. ff. de tranſact. Frã. Curt. iunior, conſi. 1. primùm complector, col. 3. nu. 9. & iterum, con. 2. circa præmiſſam, col. 2. ver. quarta præmittitur concluſio. Philip. Deci. con. 137. cuius perſcriptio incipit, de abſolutione facta, col. 3. verſi. ſecundò principaliter. Matth. Afflict. in c. 1. col. 4. nu. 6. tit. Imper. Lothar. & deci. Neapol. 127. mater habet duas. Hiero. Gratus con. 177. in præſenti cauſa, col. 2. nu. 8. lib. 1. Pau. Pari. con. 127. lucrum dotis, col. 1. & conſi. 41. Ioannes teſtator, col. 2. nu. 7. lib. 3.

De eadem re.

Remota quis non tenetur cõſiderare.

Actus ſęper attribuitur cauſæ proximæ.

Actus à cauſa proxima denominatur.

Cauſa remota potiùs dicitur occaſio, quàm cauſa.

¶Quib

6 *Causa immediata in omnibus actionibus inspicitur.*

¶Quibus adde quod in vniuersum voluit Compostel.in c.cùm in cunctis,col. 4. de electio.quòd in quibuscunque hominum actionibus causa immediata inspicitur,quẽ sic refert,& sequitur Ludouic.Gommez.super regula cancellariæ,de iure quæsito nõ tollendo,quæstio.3.col.2.ver.& tenendo istam partem.Sed & Ang.con.110. sanctissima,& illustrissima,col.pe.ver.& ideo cõcludo, dicit generaliter,quòd semper prima causa est intuenda:neque enim secunda causa quicquam operatur, nisi quãtum sibi à prima influitur,per l.Prætor,§.prædium,ff.de lega.2.& l.si quis domum,§.hîc subiungi potest,ff.loca.& l.necessariò,§.vlt.ff.de pericul.& com.rei ven.& l.si ex duobus,& ibi glo.ordinar.ff.de asigna.liber.nam vt ait philosophus,vt ipse Ang. ait causa prima magis influit incausatum,quàm secunda.Et ideo causæ secundæ tanquam subalternæ,plusquam causæ primæ concedi non debet,l.Publius,§.1.ff.de condi.& demon. & l.si viua,versi.nam licèt.C.de bon.mater.& l.2.in prin.de interdict.& relega.

Causa secunda nihil operatur, nisi inquantũ sibi à prima influitur.

Prima causa magis influit in causatũ, quàm secunda.

7 *Causa remota non imputatur ad homicidiũ.*

¶Ante hos omnes glo.in c.de cætero,in verbo,vnica,de homicid. dicit, quòd causa remota non imputatur ad homicidium,aut aliud delictum,argu.d.l.qui domum habebat,ff.loca.& c.exhibita,eo.tit.de homicid.Quam glo.sequuntur Hosti. Io. Andr. Henri.Bohic.Io.Ana.Pan.Fely.& cæteri, ex quibus ipse Pan.not.quòd appellatione causæ venit tantùm proxima.& idem voluit ipse Pan. in c. quia diuersitatem, col.3. versi.in glo.in verbo,non tamen,de concessio. præbend. & in c. discretionem,col.2. versi.sed ego adderem,de eo qui cogno.consang.vxor.suæ.& Fely. qui alios citat in d.c.solitæ,col.1.versi.pro qua differentia,de maiorit.& obedien.

Causæ appellatione venit tantùm proxima.

8 ¶Illa autẽ glo.interpretatur tex.ibi,cuius hæc verba sunt:Qui homicidij causam dat, ad sacerdotium promouẽdus non est,tanquã qui causam damni dat,damnum dedisse videatur.Ex quo illud Ciceronis Philippic.9.Is enim profectò mortem attulit,qui causa mortis fuit.In quibus illud annotandum,quòd causam dixerunt,non occasionem.Occasio enim causam remotam significat,vt latè diximus in 13.limit.nu.8.quaquidem occasione cessante,non cessat effectus,vt & in eadem illa limit. ostendimus. Igitur vt redeamus,causa propriè sumpta quæ scilicet immediata est, imputatur ad homicidium,non etiam causa impropria,& mediata,quæ occasio dicitur, vt impropriè locutus fuisse videatur iurisconsultus noster in l.qui occidit. §. vlti. ff.ad legem Aquil.cùm dicit,Nam & qui occasionem damni præstat,damnum fecisse videtur.De buit enim potius dicere causam,vt Cicero.

9 *Euentus causæ proximæ attribuitur non remotæ.*

¶Vt nõ immeritò scripserit Bal.ille omniũ nostrorũ scriptorũ(pace illorũ dixerim) vberrimus,ne quid ampliùs dicã,vix enim sine præfatione honoris citare possumus, con.136.cuius initiũ est,proponitur,ꝙ Titius percussit,paulò ante fi.li.2.ꝙ euentus, q procedit à causis proximis,& immediatis,attẽditur respectu illarũ causarũ: si autẽ nõ sunt causæ immediatæ,tũc euẽtus non attribuitur illi principio remoto, sed causis propinquioribus,per d.l.si mulier, ff. rer. amotar. & d. l.huic scripturæ, ff.ad leg. Aquil.Ideo(vt subdit)non ab euentu,sed à causis immediatis argumentũ concludit.

10 *De eadem re.*

¶Nec tamẽ interim omittã quod tradit idẽ Bal.in l.1.col.2.in 4.oppos.C.si ser.ext.semẽ.mãda.dũ loquẽs de proxima causa,& remota dicit,ꝙ potest cõsiderari causa proxima, quãdo nõ est instrumentũ,sed fit per accidẽs,vt si pulso aliquẽ,vnde in lapidẽ impegit,quo vulneratus est:& tũc propriè nõ dicor vulnerasse:nec si ille moriatur,dicetur mortuus ex meo vulnere:quia nõ vtebar eo lapide vt instrumẽtõ,quo eũ vulnerarẽ.Ideóq; statuta loquẽtia de percussione,& similia nõ habẽt locum in hoc casu.& idẽ propemodũ dicit idẽ Bal.in l.de pecoribus,ff.ad leg.Aqui.& ibi quoq; Sal.qui tamẽ nutat,& Flo.à S.Pet.in l.qua actione,§.Celsus,ff.eo.Pau.Ca.in d.l.qui domũ,ver. & no.hîc arg.ff.loca.Io.Ana.& Fely.in d.c.de cætero,de homici.& Cepo.qui id dicit sing.d.con.2.super casu homicidij,col.3.ver.secũdo modo potest.Ang.Are. in tracta. malefi.in verbo,& ipsum Titium percussit.Fran.Are.consi.146. visa consultatione, col.4.ver.hoc prẽmisso.Fely.qui solum Ang.allegat,in tracta.quando conatus puniatur,col.4.ver.ex his intulit,vbi id dicit nouum & elegans. Hippol. Marsi. in l. nihil interest,col.4.versi.adde etiam aliud singu.ff.de sicar.& consi.136.consului proximis diebus,col.4.versi.itẽ contra doctrinam Matth.Affli in consti.Sicil.incip.si quis aliquem,col.3.in 7.quæst.& ante hos Bar.in l.si gemina,col.2.ver.quæro quod si te,ff. arb.fu rt. cæsar.Et optimè ad id facit tex.in c.studebat,& ibi glo.50.distinctio.

Vulnerasse proprie nõ dicitur,qui aliũ pulsat,qui ob id in lapidem impegit unde is vulneratus est.

¶Postea

BIU Cujas

10 ¶Postea autem subdit ipse Bal.(neque enim id omittere volui)in d.l.1.C.si ser. exter. quòd inspecta veritate,causa causæ,non dicitur causa causati,per l.1.§.deiecisse, ff.de vi & vi arma. & l.quoniam multa facinora,C.ad leg.Iul.de vi publi.& sequitur idem Cepol.d.consi.2.col.3.versi.sed in quæstione nostra, vbi dicit, quòd id non procederet in statutis,in quibus verba debent propriè & strictè intelligi.

Causa causæ nõ dicitur uerè causa causati. Ideo nõ procederet in statutis.

11 ¶Ex hac autẽ ratione quã diximus de causa remota,multi fuerunt in ea sentẽtia, vt legati principis,aut ciuitatis nõ teneantur restituere,id quod eis donatum est ab his, ad quos missi sunt,nã licèt sit eis collatum in honorẽ principis,vel ciuitatis, tamẽ id ad propriam eorum vtilitatem datũ fuisse cẽsetur:nam hæc est causa proxima,altera remota,vt dicit Bal.in d.l.socium,qui in eo.§.1.ff.pro soci.De quo tu vide gl. in l.qui proprio,§.procuraror,vt in cæteris,& ibi latè Alberi.col.1.ver.vltimò dicit glo.& sic fuit,Gui.Cu.Bar.Bal.Ang.& Pau.Ca.ff.de procu.gl. in l.si verò,§.itẽ quicquid, & ibi Bar.Bal.qui eũ §.legit cũ l.dotalem seruũ,Alberi.qui eundẽ §.legit,cum prin. l.si verò,col.2.ver.aliæ glo.satis patẽt,Ang.qui & d.§.legit cũ d.l.dotalẽ,Imo.qui & ipse illũ §.legit cum d.l.dotalẽ,in fi.Rom.qui idẽ facit,col.pe.ver.in gl.eiusdẽ l.Pau. Ca.qui idẽ fecit in fi.& Alex.ff.solu.matr.& gl.in l.sed si plures,aut vt alij ll.separant in l.qui liberis,§.in arrogato,in verbo,beneficio,& ibi Ang.Imo.Pau.Ca.Franc.Are.& Alex. ff.de vulg.& pup.substi.Cy.in l.1.col.2.in 7.quæst.& ibi Alber.col.2.verſ.& ex prædictis, C.de sacrosanct.eccl.& eundẽ Cy.in l.vl.col.vl.ver.quintò colligit sic.& ibi Bal.in §. sed cùm in secũdã,C.de fur.Io.And.Pet.Anch.Dom.& Phili.Fran.in c.à collatione, quod est pe.de appel.lib.6.Alberi.in l.cum aliquis,circa medium,versi.item allegatur hæc lex,& ibi quoque Saly.post medium,versi.item præstat arg.C.de iure delib.Ioan. Cald.Card.Flo.Anto.Imo.& Panor.in c.postulastis,quod est pe.de concess. præbend. Bal.in l.extraneo,C.de donat.& con.194.præmissis verbis, post princ.lib.2.& consi. 378.saluo semper,col.2.versi.ad tertiam rationem,lib.5.vt tamen interim non omittam quod à Valerio Maximo scriptum est lib.4.c.3.quòd Quintus Fabius Gurges, C.Numerius,Fabius pictor,Quintus Vgolinus legati ad Ptolomæum Regem missi, munera quæ ab eo priuatim acceperant,in ærarium quidem priùs,quàm Senatum legationem referrent,detulerunt.scilicet de publico ministerio nihil cuiquã præter lau dẽ bene administrati officij accedere debere iudicãtes. Verùm Senatus decreto,& populi permissu quæstores in id dati,legatis promptè vnicuique distribuerunt.

Legatis principis donatum, an illorum deceat esse proprium.

12 ¶Hæc tamẽ quæ causam remotã nõ cõsiderãt,sed tantũ propinquã,declarabis primò vt procedãt,nisi esset quæstio de dãno dato causa alicuius:tũc enim ad imparia non iudicãtur causa remota & proxima,vt no.cõsuluit Cald.con.4.abbas locauit,sub tit. de loca.quod pro sing.sequitur Chassen.con.1.Burgundiones,in 4.parte,col. 3.versi. miror tamen de isto dicto,vbi tamen declarat,vt apud eum videre poteris. Et id certè reuocandum est ad ea quæ latè scripta sunt in d.c.de cætero, de homicid.

Causa remota & propinqua nõ impares iudicãtur, cũ est quæstio de dãno dato causa alicuius.

13 ¶Secundò declarabis,vt procedat,nisi illa remota causa descenderet ex causa proxima,vt voluit Pau.Ca.con.119.cuius prin. est, hæreditas prædicta videtur pertinere, col.2.versi.item dico quòd statutum.lib.1.in id allegans Bald. in l.illam,col.2.versic. quintò,quia sufficit,C.de collatio.Cui adde,quòd prima causa semper repręsentatur in secunda,in quam influit,l.licèt,§.ea obligatio.ff.de procurator.

Causa remota descẽdẽs à propinqua cẽsetur esse propinqua.

Prima causa repræsentatur in secunda, in quam influit.

14 ¶Tertiò declarabis,vt procedat nisi secunda causa talis esset,vt effectus sequi sine ea non possit:tunc enim magis respiceremus secundam eam causam,quàm proximam. verbi gratia,in vsucapione causa proxima est dominium:secunda,possessio:sed quia sine possessione vsucapio non procedit,l.sine possessione,& l.non videtur, ff.de vsuc. magis inspicimus possessionem,licèt sit remota causa,quàm dominium,quæ est proxima,vt scribit Bar.in l.1.col.1.in vlt.opposi.ff.de constitu.princ.Et vide quæ dicam in seq.declara.& iterum in nu.18.incip.ego in meo codice.

Causa secũda, sine qua effectus sequi non potest, inspicienda est.

15 ¶Quartò declarabis(& hæc quidẽ declaratio proximè ad præcedentẽ accedit) secũdũ ea quæ scribit Bal.in c.imperialẽ,§.illud,col.1.ti.de prohi.feu.alie.per Fede.dũ tractat in causis subordinatis,à qua eorũ denominetur effectus.nã aut prima,inquit,causa inducit secundam,sed non effectum eius,& tunc ex secunda tantùm insurgit effectus:vt patet in mandante & mandatario,nam mandans est causa anterior,mandatarius autem,qui contractum explicuit, causa posterior: & quia effectus contractus in

Quid si prima causa inducit secũdã,sed non effectum eius.

Mandãs causa anterior.

BIU Cujas

Mandatarius posterior. hac posteriore includitur,& non in priore,ideo actio incipit à posteriore, & ei attribuitur actio directa:& non à priori,cui vtilis attribuitur,l.quæcunque gerimus, ff.de actio.& oblig.& l.Iulianus,§.si procurator, ff.de actio.empti.& l.idémque, §.si quis Titio,ff.manda.Sed quando prima causa secundam includit, & effectum eius, tunc primam eam causam inspicimus,l.si ita stipulatus fuero,§.vlt.cum l.sequ.ff.de verbo. obli.& l.si quis pro eo.§.si nummos,ff.mand.Hæc ille,qui ex hoc decidit quæstionẽ, an vasallus vasalli offendens dominum domini amittat feudum,vt ibi videre poteris,& eum quoque ibi sequitur Card.Alex.col.2.ver.non obstat,& Math.Afflict.col. 2.versi.secundò nota ad idem.Et vide etiam quæ dicam infrà nu.17.& sequ.

Mãdatario datur actio directa.

Mãdati utilis.

Vasallus vasalli offendẽs dominum domini an feudũ amittat. 16

¶Quintò declarabis hãc limitationẽ,vt procedat in causa multũ remota:secus si nõ sit adeò remota,sed proximè cõiuncta,tũc enim æquè attẽditur,ac causa proxima immediata,per d.l.cùm de lanionis,§.asinã,ff.de fund.instruct.& l.in lege Cẽsoria. ff.de verb.signi.& l.vxori quis,ff.de aur.& arg.lega.vbi Bar.no.℣ causa intelligitur etiam de causa remota nõ multũ,non itẽ de multùm remota, quæ magis dicẽda est occasio quàm causa.idẽ Bar.in l.vt iurisiurãdi,in prin.circa mediũ,ff.de oper.liber.& in l.ambitiosa,col.5.in 2.regula,ver.sed quæro pone habẽtes,ff.de decre.ab ordi. facien.& in d.l.sed si plures,§.in arrogato,ver.ego limito hoc dictũ,ff.de vulg.& pupi.substit.vbi eius rei exẽplum ponit,& ibi quoq; Alex.col.1.versi. itẽ not. ex eo tex.& Iason col.2. ver.nota diligẽter.Io.Ana.in d.c.de cætero,in fi.de homic.vbi etiam allegat l.quæ religiosis,ff.de rei vend.Fran.Are.in l.si ante nuptias,col.vlti. ff.solu.matri.& con.6.viso instrumento diuisionis,col.3.versi.nam ista est regula.& iterum consi.114.viso & diligenter examinato,col.4.versi.cùm igitur prima vice.& con.29.diligenter maturè consideratis,col.5.versi.verùm igitur ad quintum.& Soci.dum allegat, d.l. vxori, & ibi Bar.in l.certi condictio,in 2.no.ff.si certum petatur.& bene facit quòd suprà diximus ex Bal.in d.l.1.C.si seruus extero se emi mandauerit.

Causa multum remota dicitur occasio.

17 ¶Qua in re tamen illud annotandũ est,quòd Fran.Aret.sibi in hoc cõtrarius,in d.§. in arrogato,quem legit sub l.si pater,col.2.ver.tractat etiam Bart. hîc,tradit causam mediatã ita cohærentẽ proximæ,vt nulla inter eas sit media,nõ accipi pro proxima, vt dicit colligi satis euidenter ex l.Proculus,ff.de nego.gest.& l.metum,§.sed licèt,ff. quod met.cau.& vtrobiq; Bar.ídq; dicit esse de mente d.l.lege Censoria,quam tamen Bar.in d.l.ambitiosa,adducit pro sua illa sentẽtia.Nec obstat(inquit) d.l.vxori, quia ibi vestes emptæ pro ancillis,nõ veniũt tanquã paratæ mediatæ in vsum vxoris,& vt legatũ per se factũ:sed veniunt accessoriè ad ipsas ancillas, quæ erant paratæ vxoris causa.legauerat enim testator quicquid vxoris causa paratum erat: ad legatum autẽ principaliter factum veniunt accessoria,tanquam pars legati principalis, l.creditor, §.vlt.ff.de libera lega.& bene facit l.1.§.quæ depositi.ff.depos.Non solùm autem non attenditur causa mediata, quæ non intenditur à disponente, tunc cùm fit dispositio:sed nec etiam causa illa mediata,quæ intenderetur à disponente tanquam causa causæ immediatæ.vnde licèt procurator emat,quia sibi fuit mandatum,tamen causa acquisitionis mediata est emptio:& quia illa causa venit à procuratore, ipsi acquiritur ius directum,l.Iulianus,§.si procurator,ff.de actio.empt.& ita dicit voluisse Bal. in c.imperialem,§.insuper,tit.de prohibi.feudi alienat.per Federic.

Contrarium.

18 ¶Ego in meo codice Baldi nihil tale reperi in eo loco,credóque Franc.Areti.voluisse illum allegare,non in illo §.insuper, sed in §.illud, qui illum confestim sequitur, cuius in eo loco dictum citauimus suprà nu. 15. Sed quicquid sit, ego in hac re magis assentio Barto.sententiæ,vti etiam faciunt Alexan. & Iason, qui dicit Barto.satis respondere rationi Areti. Præsertim verò quando huiuscemodi causa mediata siue remota talis est, vt sine ea nullo modo causa propinqua & immediata produceretur, tunc enim haud dubiè consideratur ac ipsa causa immediata, vt not. Bald.in c. cùm omnes, colum. 6. versicu. item quia quando, de constit.vbi dicit quòd quando causa proxima agit vi alicuius causæ,inspicimus eam causam,quæ vim & efficaciam tribuit,per tex.in l.vtrùm,§.cùm quidam,ff.de reb.dub.& idem Bald.in c.literis,in 3. no.de rescript.dum no.ex eo tex.quòd causa remota inspicitur,cùm ea est fundamentum proximæ.Et id est propemodum quod suprà diximus nu.14.& 15.qui sunt 3.& 4.declaratio huius limitationis.

Responsio.

Actus denominatur à prima causa cùm non trãsit per medium.

¶In qua

BIU Cujas

19 ¶In qua re non possum prætermittere quę idem Bal.scribit in duobus locis.primùm in l.tutores,per eum tex.ff.de testa.tute,quòd quando res procedit à prima causa per medium,nec tamen transit per ipsum medium,tunc denominatur à prima causa, vt ibi.Cùm verò transit per medium, & requiritur virtus & influentia medij,tunc non simpliciter fit denominatio à prima causa, sed ab vtraque, scilicet à prima causa & medio influente.verbi gratia,in tutore testamentario confirmato per iudicem, qui non est merus testamentarius,nec merus datiuus,sed habet quandam mixtam qualitatem. Ideo dubium est an præferatur legitimo,de quo per Dy. & Iac.Are. in l.2.ff. de confirm.tutorum.

20 ¶Alterum ipsius Bal.dictum est,in l.nõ ideo minùs,col.2.versi.& ideo oportet, C.de accusat.quærentis,quando concurrunt duæ causæ,scilicet causa proxima & remota, & quid agat causa remota in effectu.Quædã,inquit,sunt causæ primæ, quæ aliquid de se ipsis & eorum substantia transmittunt,& transfunduntur in causas secundas. verbi gratia,prima causa calefaciens est ignis,sol secunda causa:prima autem & proxima illa causa aliquid transmittit de sua essentia effectiua. Dicetúrne igitur, quòd sol calefacit,siue quòd à sole calefio?Et certum est,inquit,quòd ab vtroque, scilicet à prima & secunda causa:quia à prima causa semper aliquid transfunditur in secundã: sequitur igitur quòd ei inhæret,ita vt causa secunda nihil agat, quin & prima etiam agat inhærens secundæ.Quædam autem sunt primæ causæ,quæ de ipsorum essentia nihil transferunt in secundas:& tunc aut secunda causa talis est,quæ nihil agit absente prima.verbi gratia,ego percutio te baculo,ego sum prima causa,baculus secunda, sed hæc nihil agit absente siue non agente prima.Ergo prima hæc causa illa est quæ principaliter actum agit.Aut secunda causa agit absente prima,vt si faciam te percuti per aliam interpositam personam,ea persona sic interposita est secunda causa,quæ liberè absente prima potuit agere.Ideo prima causa non assistit actui,quia non est cõcreta secũdæ causæ,sed discreta,distincta & separata.Et ita est in mandante & mandatario.Hæc ille,qui ex iis quasdam quæstiones decidit vt ibi videre poteris.

21 ¶Sed vt redeamus ad id quod diximus,causam mediatam, non multùm remotam, æquè considerari ac ipsam proximam,intelliges primò procedere, quando vtraque causa,scilicet mediata & immediata,non multùm remota,est iam deducta in esse, vt nostri loquuntur,sicuti in d.l.vxori,ff.de aur.& arg.leg. vbi vxor habebat ancillas, quæ ei seruiebant,quibus parata erant vestimenta.Igitur cùm ancillæ quæ erant causa proxima vestimentorum,iam erant in seruitio vxoris,constat quòd causa immediata erat producta in esse,scilicet ancillæ seruientes: vnde non mirum si vestes dicuntur paratę causa vxoris:quia quicquid est causa causæ,dicitur causa causati:influit enim causa immediatè existens in actu,vim & robur in causam mediatam, propter connexitatem quam habet ad eam,& dependentiam quam habet ab ea.Ita subtiliter, vt semper aliàs tradit Fran.Aret.d.con.6.col.pe.versi.confirmatur ista conclusio.

Causa nõ multùm remota tunc cõsideratur, cùm iã deducta est in esse.

22 ¶Intellige secundo modo,quãdo ambæ causæ,proxima scilicet & remota,non tamẽ multùm remota,aut quæ etiã est fundamentũ proximæ,tendũt ad eundem effectum siue finem.Nã si essent alterius naturæ & qualitatis,ita vt ad diuersos effectus siue fines tẽderent,magis inspiceretur causa prnpinqua quàm remota,vt voluit Bal.in d.c. literis,in 3.no.de rescrip.per no.in d.l.si mulier,ff.rer.amot.dicítque hanc rem nos naturam docere,nam si quis in pruno inserit pirum,facit pira,non pruna.

Et cùm tendit ad eũdem finẽ ac propinqua,

23 ¶Quæ autem dicatur causa proxima,quæ remota,intelliges ex glos. & aliis in l.penulti.ff.de condict.ob turp.caus.& ex aliis multis, quos suprà citauimus, præsertim Franc.Aretin.d.consi.14.colum.4.versicu.cùm igitur prima vice.& è Theologis Gabr.Biel.libro 2.sententiar. distict.1.quæstio.2.in 2.notat.& ex philosophis,Iacob.Fab.in introductione quam fecit in Physicam Aristotelis, statim post princip. ex sententia ipsiusmet Aristotelis, libro 2.Physico.& iterum in dialogis introductionis ipsius Physices.

Quæ causa proxima dicatur,quæue remota.

24 ¶Vt tamen non omittamus dictionem, propter, significare causam remotam,vt videtur probare tex.in l.1.& ibi Bar.in 1.no.Bal.col.2.versi.quintò not.differentiam, & iterum in 4.oppositio.rursúmque col.vlti,versi.vltimò quæritur extra,& Saly.versi. quintò not.differentiam,Paul.Cast.post medium,versicu.quintò not.ex eo, C. si ser.

Dictio propter, significat causã remotã.

BIU Cujas

ext.ſe manda.cmẽd.& tex.in l.eo tẽpore,§.vlt.in fi.& ibi Bar.Bal.Alberi.Saly.& Pau. Ca.ff.de pecu.& in l.1.§.nunc videamus,& ibi Bar.qui eum §.legit cum §.emancipatus,ff.de cõiungen.cũ emanci.lib.& in l.1.§.ex incendio,& ibi Bar.ff.de incend. ruin. naufrag.& in l.ſocium,§.ſocius,& ibi Bal.poſt Richar.ff.pro ſoc.Et voluit Collecta in c.quod dilecto, col.1.nu.3.de conſan.& affinit.Bar.in l.non dubium,col. pe. verſi. nota quòd dictio,& ibi Iaſ.col.5.verſi.adde idem eſſe,C.de legi.& idem Bar.in l.1.col. 7.verſi.circa hoc eſt videndum,ibi,cuius gratia debes ſcire,C.de ſentent.quæ pro eo quod intereſt,Bal.in d.l.qui proprio,§.procurator vt in cæteris, ff. de procurat.& in l.ſi ex arrali,paulò ante fi.C.de actio.empt.Imo.in c.qualiter,in vlt.no. de electi.Luc. Pen.in l.qui per potentiã,C.de omni agro deſer.lib.11.& Fran. Are. d.con.14.viſo & diligenter conſiderato,col.4.verſi.ſicut enim vaſallus.Corne.con.290.ardua plurimùm,col.antepe.in litera r.lib.3.Alex.in l.diuortio,§.ſi vir,col.2.verſi.aut quæritur vtrum ff.ſolu.matri.& conſi.144.viſo themate, col.3.nu.13.lib.6.& Fely.in c.ſolitæ, col.1.verſi.& dixit.de maio.& obedien.

25 *Licèt aliquãdo proximam denotet.*

§Quamuis aliquando cauſam proximam denotet, l. ſi propter, ff.rer.amota. prout nonnulli eam allegant,& l.aditio,ff.de acqui.hæred.Ideo Cald.con.4.abbas locauit, tit.de loca.quod eſt omnium con.83.dicit eam dictionem,vtramque cauſam ſimul ſignificare.Ange.conſi.312.prout patet ex themate. Sed cùm ſignificat propinquam, eſt ex improprio ſignificatu,vt dicit Saly.in d.l.1.C.ſi ſeru. exter. & Fran. Are.in d.l. additio,in 3.not.& alij multi ex iis quos ſuprà citauimus.

26 *Dictio propterea, cauſam remotã denotat. Et aliquando proximam.*

¶Sed & dictio propterea,quæ ex illa conficitur,denotat cauſam remotam, vt tradit Socin.conſi.156.incip.pro fundamento deciſionis,col.5.verſi. ſecundum fundamentum,lib.2.vbi in id allegat loca quæ loquuntur de illa dictione propter.Sed col.ſequ. verſi.præterea reſpondetur,nam poſito,dicit quòd etiam denotat aliquando cauſam proximam,prout,inquit,habetur in l.cancellauerat,& ibi Bald. poſt princip.ff.de his quæ in teſta.delen.& per Bal.in d.c.quia propter, de electio. cuius dictum in eo loco ſuprà citauimus.

27 *Dictio ob,cauſam remotam denotat.*

§Similitérque dictio ob,propriè cauſam remotam ſignificat, d.l.non dubium, & ibi Bar.col.vlti.verſi. no.quod dictum,& Bal.col.1.in 5.not.& Iaſon.col.5.in 9.not.C.de legib.ipſe Bar.in d.l.eo tempore,§.vlt.& ibi Bald. ff. de pecu. & idem Barto. in d.l.1. vbi ſuprà, C.de ſentẽ.quæ pro eo quod intereſt.Bal.in d.l.qui proprio,§.procurator. vt in cæteris,ff.de procurat.Imo.& Panorm. in c. qualiter,vterque in vlt.no.per eum text.de electio.idem Pan.in c.auditis,col.1.in vlt.no.etiam per eum tex.de procurat.& in c.inter dilectos,col.4.ver.nota ibi ex eo,de fid.inſtrumen.& in c.exhibita, colum. 2.in vlt.not.de rer.permutat.Domi.in c. deliberatione, §.prohibemus,in vlti.notat. per eum text. de offic. lega.lib. 6. Felynus in c.ſolitæ, colum. 1.vbi ſuprà,de maior. & obedien.

28 *Dictio pro, cauſam propinquam dicit.*

¶Verùm dictio pro,ſignificat cauſam propinquam & immediatam,vt proditum eſt à Bal.in d.c.quia propter,quo loco ſuprà citauimus,vt dicit notari in l. dominus Sticho,ff.de pecul.lega. Ex quo & illud quoque fit, vt eadem denotet cauſam finalem, vt ſi alicui legetur pro alimentis,vt dicit idem Bald.in l.pro arrali, C.de actio.empt. per l.cùm ij,§.ſi cui,ff.de tranſactio.quæ tamen nihil huc facit. Nam ea dictio non afficit rem cui adiicitur,vt cùm dicitur pro fundo,vt ſcribit Luc. Pen. in l.2. colum.2. verſicu.item not.differentiam,C.de his qui ex public. ratioc. lib.10.per l.2.§.vlt.C. ſine cenſ.vel reliq.Et dicit Archid.in c.Agatho,63.diſtin. quòd hæc dictio aliquando denotat cauſam finalem,aliquando efficientem,aliquando aliter.& in c.iudices, paulò poſt medium,1.q.1.quòd nonnunquam denotat cauſam remotam & occaſionalẽ. & in c.ordinationes,col.2.verſi.propter hoc,1. quoq; q.1.quòd interdum non notat cauſam finalem,ſed excitatiuam,vt etiam Corne.conſi.82.imminet,col. 2.circa medium,lib.3.

29 *Dictio ex,cauſam proximã ſignificat.*

¶Sed & dictio ex,cauſam quoq; propinquam ſignificat vt videre licèt ex omnibus propè locis ſuprà citatis in dictione propter,& præterea ex tex.in l.qui liberis, §.hæc verba,& ibi Fran.Are.ff.de lega.1.& voluit Collecta.in d.c.quod dilecto, nu.3.de cõſang.& affinita.Barto.in l.1.§.ſi plures,in repet.col.4.verſi.expeditus de oppoſitione ff.de exercit. & in d. l.eo tempore, §.vlti.& ibi quoque Bald.Alberic.Salyc.& Paul. Caſt.

BIU Cujas

Ca.ff.de pecu.& idem Bar.in l.liberorum,col.5.ver.præterea probatur quòd propria, ff.de ver.ſignifi.Bal.in l.3.§.quacunque,poſt medium,ver.circa ſecundum punctum, ff.de iureiu.& in l.maximum vitium,col.3.ver.præterea cui non competit,C.de libe. præteri.& in l.1.col.1.ver.quæro quid ſi dicatur,& ibi Pau.Ca.circa mediũ, C.de condi.inſert.& idem Bal.in l.vl.circa mediũ,ver.quæritur nunquid ex dicta, C.de teſta. manum.vbi ex hoc dicit,quòd vbi lex dicit ex ſtipulatione alterius agi poſſe,intelligitur ſine ceſsione,& in c.iniuria,col.vlt.verſi.ſi ſtatutum dicit,tit.de pac.iura.firmãda.Ang.in l.Lucius,la 2.poſt principium,ff.de hæred.inſtitu.niſi(inquit)aliud ſuaderet naturalis æquitas vel ratio,vt ibi per eum.Luc.Pen.in l.2.col.2.verſic.item quod præpoſitio,C.de iis qui ex public.rationib.lib.10.vbi & ad hoc allegat l.ex libero,ff. de quæſt.& §.impuberes,Inſtitut.de ſuſpect.tuto.Anto.in c.pactum,in 2.no.per eum tex.de verb.ſignifica.Imola in d.l.ſi finita, §.1.col.1. verſi.not.quòd dictio,ff.de dam. infect.& in c.qualiter,in vlt.notat.de electio.Pau.Caſt.conſi.164.in præſenti cauſa, col.4.verſi.conſtat autem quòd illa dictio,lib.2.Domin.in d.c.deliberatione, §. prohibemus,in vlti.not.per eum tex.de offic.lega.lib.6.Panor.in c.auditis,col.1.in vl.no. per eum tex.de procurat.& in c.inter dilectos,col.4.verſi.no.ibi ex eo, de fid. inſtrumen.Franc.Aret.in l.cauſa cognita,circa medium,ff.de vulga. & pupil.vbi ſequitur & dicit ſing.id quod ſuprà diximus de ſtipulatione alterius.& in l. Prætor ait, col.2. verſi.ſi autem teneas,ff.acqui.hæredit.& in l.quoniam,la 1.in fin. C.de inoffic.teſtam. Alex.in l.diuortio,§.ſi vir,col.2.vbi ſuprà,ff.ſolu.matrimo.& in l.petens,col. 2.verſi. ſed hoc eſt violare,C.de pact.& conſi. 49. viſo proceſſu, col.1.verſi.& licèt dicta bona,lib.3.& conſi.124.ſuper primo quæſito,colũ. vlt.verſicu.non ob.quòd dictio ex, lib.4.& conſi.56.Aldronandus,col.2.nu.3.lib.5.& conſi.61.viſo proceſſu,col.2.nu.6. eod.lib.5.& conſi.144.viſo themate,col.3.nume.12.lib.6.& conſi. 198. perſpectis his, col.pen.num.11.eod.lib.6.Corne.conſi.25.in præſenti conſultatione,col.3.verſi.& ſic eſt indifferens,lib.1.& conſi.122.circa præſentem conſultationem,col.antepenult. in litera c,lib.2.& conſi.199.in præſenti conſultatione,col.12.verſi.& pro hac concluſione,lib.2.& conſi.200.conſuluerunt, in additio. col. vlti. lib. 3. & conſi. 290.tota vis,col.1.in litera b,lib.4.Maria.Soci.Senior,conſi.14.ſequendo ordinem,col.2. verſi.tertiò.probatur,lib.1.& con.51.viſa facti narratione,col.2.nu.7.lib.4.Fely.in c.ſolitæ,col.1.vbi ſuprà,de maior.& obed.Iaſon in l.1.in 1.not..ff.de iuſtit.& iur.& in l.certi condictio,in prin.col.5.verſi.primò quòd dictio, ff.ſi cert.petat.& in l.ſi mihi & tibi,col.2.verſi.ſecundò & fortiùs,ff.de lega.1.& in l.non dubium,col.5.in 9.no. C. de legib.Fran.Rip.in l.ex facto,§.ſi quis ita,col.1. verſi. pro iſta parte,ff.ad S C.Trebel. & omnes vbique.

Si lex dicit ex ſtipulatione alterius agi poſſe, intelligitur ſine ceſsione.

30 ¶Licèt nonnunquam hæc dictio cauſam quoque remotam ſignificat, vt patet ex l.1. §.ex incendio,vbi Barto.& Ange.not.ff.de incend.ruin.& naufra.& d.l.additio,ff.de acquiren.hæred.& l.ſi pupillus,& ibi Franc.Aretin.in 1.not.eo titu.& d.l.ſi plures,§. in arrogato,ff.de vulga.& pupi.ſubſtit.& l.cùm filius,& ibi Barto. poſt prin. ff.de legat.3.& d.l.ſi finita,§.1.in princip. & ibi Barto.& alij,ff.de dam.infect. & d. l. Prætor ait,§.1.ad fin.& ibi quoque Barto.ff.de bon.autor.iudic.poſsid.& l.apud Trebatium, in prin.cum glo.1.ff.de aqua plu.arcen.& l.1.& l.cùm ex cauſa,C.de inofficio. teſtam. & authen.ex cauſa,& ibi Corne.col.2.verſi.not.quòd præpoſitio ex,C.de libe.præte. & l.ex falſis,C.de tranſactionib.& c.1.& ibi Anton. in vlti. not.de cleric. pugnant. in duel.& gloſ.in l.cùm oportet,in verbo, ex eius ſubſtantia, & ibi expreſsiùs Bartol. col.1.verſi.quæro ergo qualiter,C.de bon.quæ lib.Rapha.Fulgoſ. conſi.13. circa primum,col.3.verſi.illud porrò,Corne.conſi.144.viſo dicto themate,col. 2. in litera o, lib.1.Sed id certè eſt ob ſubiectam materiam,vt dicit Corne.in dicta authent. ex cauſa. & conſil. 1. circa primum, colum. 7. in litera q.lib.4.regulariter autem contrà, vt patet ex ſupradictis in præceden. & dicit Bartol. in omnibus propè locis in hoc verſi.citatis.

Sed & ea nõnũquam cauſam remotam deſignat. Sed id eſt ob ſubiectam materiam.

Regulariter autem contrà.

31 ¶Nam & dictio de,quæ eiuſdem ſignificationis eſt, (vt ſcribit Bart.in d. l.Prætor, §.1.in fin.ff.de bon.autor.iudi. poſsidend.) ſignificat etiam cauſam propinquam,vt probat text.in d.l.1.§.nunc videamus,& ibi Barto.in §.emancipatus, ff.de coniungen. cum emancipa.liber.& voluit etiam Barto.in d.l.1.§.ex incendio,ff.de incend.ruin.

Dictio de, eſt eiuſdem ſignificationis, ut dictio ex.

BIU Cujas

Eáque causam propinquam denotat.
Nisi aliud constet de mente loquentis.

naufrag.Bal.post Iac.in d.l.nõ dubiũ,col.1.in 5.no.& ibi Ias.col.5.in no.not.versi.adde idem esse,C.de legib.& ipse Bal.in l.de pecoribus,ver.itẽ dictio de,C.ad leg.Aquil. & in d.l.eo tempore,§.vlt.in fi.ff.de pecul.Imo.in l.si finita,col. 1. ff. de damn.infecto, & ibi quoque Alex.in 1.not.nisi(inquit)constet,aliud esse de mente loquentis, per eũ tex.Pau.d.con.164.vbi suprà,lib.2.Fran.Aret.in d.l.Prætor,col.2.ff.de acqui.hæred. Cor.con.290.ardua plurimùm,col.pen.in litera c,lib.3.

Dictio denotat substantiam.
Legati de latere sunt de substãtia sedis apostolicæ.
Iudex qui de cõsilio alterius iudicare iubetur, debet sequi illius cõsilium.
Secus si cũ consilio.
Hæc tamen dictio impropriatur secũdũ subiectã materiam.

32 ¶Hæc enim dictio de,notat substantiam,vt dicit Bald. in c. excommunicatis, versi. quæro quæ est ratio,de offi.lega.per d.l.1.§.videamus,ff.de coniungend.cum emancipat.liber.Ideo,inquit,legati de latere dicuntur quasi sint de substantia sedis apostolicæ.& idem dicit in c.cùm in veteri,col.1.versi.nota consilium requirendum, vbi in id allegat magistrum sententiarum,lib.1.di.26.in fi.& sequitur Cor.consi.48.de pluribus,col.4.in litera g,lib.2.& consi.26.in hac consultatione,col.6.versi.vrget & fortiùs,lib.3.idem autem Bald.posteriori loco,col.quoque 1.versi.sed nunquid est necesse,dicit quòd si sententia ferri debet de consilio iurisperiti,necesse habet iudex sequi consilium illius,cùm illa dictio de,det ei potestatem,argu.d. §. videamus:licèt secus esset, si diceretur cum consilio. & illum quoque in hoc sequitur ipse Corne.consi. 53. pro decisione, col.2.in literis c, & d, lib.1.& d.consi.290.vbi suprà,lib.3.Sed & quòd substantiam significat tradit Corne.con.1.circa primum,col.7.in litera q,lib. 4.licèt,vt ibi dicit,impropriatur secundum subiectam materiam, vt etiam apparet ex d.l.si finita,§.1.ibi,de eo opere, iuncta gl.& ibi Bar.& alij,ff.de dam.infect. quod & ipsum intellexit ipse Bar.in d.l.1.§.ex incendio,ff.de incend.rui.naufrag. & ipse item Corne.con.167.in hac consultatione,col.pen.in litera c,lib.2.

Hæc dictio minùs afficit rem quã dictio ex.

33 ¶Sunt autem qui dicunt hanc dictionem de,minùs afficere rem,cui adiicitur, quam dictionem ex,vt si dicimus ex fundo,ipsum afficit,l.defuncta, §.1.ff.de vsufruct.& l. Caius, ff. de annuis lega.At cùm de fundo dicimus,ipsum non afficit,l.vlt.§.1.ff.de contrahen.emptio.Ita enim voluit Luc.Pen.in d.l.2.col.2.versi.nec differentiam, C. de his qui ex publ.rationib.lib.10.At idem contrarium tenuit in l.qui potentiam, C. de om.ag.ser. lib.11. vt enim, inquit, D. Augustinus super illud ad Roman. 11. quoniam ex ipso est,& per ipsum,& in ipso sunt omnia. Attendendum est, quòd non ait de ipso,sed ex ipso:ex ipso enim cœlum sunt & terra,quia fecit ea:non autem de ipso, quia non de substantia sua. Frequenter tamen, vt subdit, vnum pro altero ponitur.Et ita dicit Lucas se dixisse in dicta l.2.de his qui ex public. rationib. vbi tamen contrarium dixerat.

Omnes dictiones impropriãtur ob subiectã materiam.

34 ¶Ex his autem quæ diximus in dictionibus propter, pro, propterea, ob, ex,& de,satis intelligis eas propriam naturam exuere: & impropriam induere ex subiecta materia.quod generale est,& perpetuum in omnibus dictionibus, vt videre licet ex l.si vno,in princip.& ibi glos.Bartol.& Bald. ff. loca. & l. si lege, ff. eodem titul. & l. si stipulatus, ff. de vsuris, cum multis concordant. adductis à Felyno & Decio, in c.nam concupiscentiam,de constitut. & in c. quoniam abbas, de officio delegat. & Iason,in l.3.in secundo not.C.de transactio.& à me in reper.l. si vnquam, in verbo, reuertatur,nu.36. incipi. fallit secundò & generaliùs, & 2.sequen.& alibi sæpe in ea glo.C.de reuocan.donatio.

Alia de dictionibus suprà memoratis.

35 ¶Si autem alia scire vis de huiusmodi dictionibus, vide de primis illis, propter, & pro,glo.in l.dominus Sticho,in princip.in verbo,pro quibus,& ibi Alberi.ff.de pecu. Ioan.And.in c.vlti.in princip.de donatio. & in c. petistis, post princip.de priuilegi. De dictione,ex,Bal.in l.hoc iure,col.4.in 7.oppositi.ff.de iustitia & iur. De dictione de,Io.And.in c.nullus ex consilio,in multis locis,de regulis iuris,lib.6.Bald. in l. 1. §. ius naturale,col. 2. ver.quintò circa alimenta,ff.de iustitia & iure,& in d.l.ex hoc iure,vbi suprà,eodem titulo.

VICESIMAPRIMA LIMITATIO.

Hæc regula habet locũ in causa expressa,nõ in tacita.

1 ¶VICESIMOPRIMO limita nostram regulam,vt procedat in causa expressa, secus in causa tacita, & in mente tantùm retenta, per text.in l.si maiores,C.de transactionib. vbi transactio non rescinditur ob defectum causæ non expressæ,& ibi id not.omnes doctor. & in l. si repetendi, & ibi quoque glos.& docto.ff.de condictio.ob caus. & l. 3.§.si quis quasi, & ibi item doctor.cod.titu.& l.quod quis,ff.de cond.

BIU Cujas

cond.indeb.& l.cùm in plures,§.locator,& ibi doctor.ff.loca.& no.Bart.in l.si ego, in 2.oppoſit.ff.ſi cert.peta.& Pan.in c.ex parte tua,col.2.verſi.ſecunda concluſio,de cõ uerſ.coniuga.& diximus in repet.l.ſi vnquam,in verbo,libertis,nu.24.& hæc quidẽ, C.de reuocand.donat.vbi & alios citauimus.

2 ¶Et huc quoque reſpicit quod à Baldo ſcriptum eſt in l.vlti.in 2.oppoſit.ff. de hæred. inſtit.quòd ſi ratio ſtatuti eſt expreſſa in ſtatuto,ea attendi debet, l. milites agrum, ff. de re milit.ſecus eſt ſi non ſit expreſſa,nec in lege ſcripta,tunc enim magis attẽdi verba,quàm rationem,per l.proſpexit,ff.qui & à quibus.quod & propemodũ voluit Paulus Caſtren.conſi.314.ſuper eo quod quæritur,in 1.dubio,lib.1.Sed quod propiùs accedit ad id noſtrum propoſitum,idem Bal.in l.1.col.5.verſi.an ceſſatio,ff.ſol.mat.dicit, quòd ceſſante ratione legis in eadem lege ſcripta,ceſſat lex. Si autem non ſit ſcripta, id non perpetuum eſt,vt ibi videbis,de quo & nos alibi diximus in ceſſatione cauſæ, ſiue rationis legis,& rurſum,in 1.limitatione. *De eadem re.*

3 ¶Sed hoc multis modis intelligendum eſt.Primò, quantum ad contractus pertinet, vt procedat,quando cauſa fuit tantùm conſiderata in mente promittentis aut donantis,prout illa iura in princ.allegata loquuntur.At ſi cauſa fuit ab vtroque cogitata tãquam finalis,& propter quam facta fuit promiſsio,aut donatio,tũc ea ceſſante ceſſat promiſsio,vel donatio,licèt expreſsè non fuerit adiecta,l.1.§.vlti.cum l. ſequen. ff. de excuſatio.tutor.& l.quæ tutelam,ff.de teſta.tut.& l.etiam ſi patris,ff.de lega.1.& l.ſi legatarius,ad fi.C.de legat. *Quid ſi cauſa tacita fuit cogitata ab utroque cõtrahẽte.*

4 ¶Et ita per illa iura dicit Roma.con.417.in propoſito caſu aduertendum,poſt princip.Et id quoque ante illum voluit Bar.in l.cùm quid,per illum tex.col.2.verſic. vlteriùs dubito hîc,ff.ſi cert.pet.vbi poſtea docet qualiter probetur,quòd ab vtroque cauſa fuit conſiderata.Et tandem in fi.ex hoc infert poſt Guil. Cune. ad hanc ſpeciem, cùm ſcholaſticus recens veniret è ſtudio,abbas illi dedit fundum fruendum,dum viueret:poſtea cùm iret ad Palatium pro abbate,detecta eſt eius imperitia:poteſt abbas illi fundum auferre,cùm ceſſet cauſa inter ipſos veriſimiliter,ac præſumptiuè conſiderata,vt ſcilicet abbatem in ſuis litibus iuuaret,niſi tamen de alia cauſa appareret.& illum ſequitur Roma.d.con.417.repræhendens Io.And.aliter ſentientem,in addi. Specula.in rubr.de præben.& alia multa ſimilia adfert ipſe Rom.ex quibus, & in alio pulchro caſu conſuluit,vt ibi videre poteris.Sed cui adde Bal.in c.peruenit,quod eſt tertium,in 1.no.de iureiuran. *De eadem re.* *Quomodo probetur fuiſſe ab utroque cogitata.*

5 ¶Intelligendum eſt & ſecundo,quantum ad contractus,procedere in iure fori,vt noſtri appellant:non etiã in iure poli,id eſt,conſcientiæ,ex eo quod ſcribit Adria. Flor. inſignis Theologus,qui ſummum pontificatum tandem adeptus eſt,in ſuis quæſtio. lib.4.ſententiarum,in materia reſtitutionis,in quæſtien.incipien.conſequenter quæro vtrùm indiſtinctè,in ſolutione illius quæſtionis,vbi dicit,quòd ſi quicquam datũ fuit propter aliquam cauſam,quæ tamen expreſſa non fuerit,is tamen cui datum eſt, in foro animæ tenetur reſtituere,ſi cauſa non ſubſit, quamuis lex repetitionem non concederet,per d.l.ſi repetendi,quam allegat.Nihil enim,ait,refert,quò ad ius diuinũ & naturale,an cauſa tacita fuerit,an expreſſa,modò de ea vtrique conſtiterit. *Quid in foro conſcientiæ.*

6 ¶Sed hîc aduerte,quia ſi Florentius intelligit de cauſa ab vtroque conſiderata,nõ ſolùm id procederet in foro conſcientiæ,ſed & in foro iudiciali,modò de ea re conſtaret,vt diximus in præceden.declar.At ſi intelligit de cauſa conſiderata à donante tantùm,vt in caſu d.l.repetendi,quam allegat,eſt magna,& no.limitatio . vt videlicet is, cui donatum eſt,teneatur reddere,quando ſibi conſtiterit fuiſſe donatum ob cauſam conſideratam à donante,quæ non ſuberat,vel poſtea ceſſauit.Scio autem Deum Opt. Maxim.non tam verba conſiderare quàm animum,vt ſi verba donantis, & cauſam exprimentis faciant locum repetitioni,faciat quoque animus. *De eadem re.*

7 ¶Intelligendũ eſt tertiò,& id pertinet ad leges,& cõſtitutiones,nõ procedere, quãdo illa tacita,ſiue cõiecturata cauſa,& nõ expreſſa,eſſet vnica,nec alia reddi poſſet: quia huiuſmodi cauſa habetur pro expreſſa,arg.tex.in l.nominatim,quæ eſt 2.ibi,ſi modò vnicus ſit,ff.de lib.& poſth.& l.fundus,qui locatus eſt,in fi.ff.de fund.inſtruct.& l. milites agrum,ff.de re milit.& l.ſi domino,& ibi Bar.& alij,ff.de lega.1.& l.patronus,§.1. ff.de leg.3.& l.ſi tibi,§.1.& ibi Bar.& rurſum,l.ſi hæres,& l.ſi optio.in 1.reſpon. ff. de optio. *Vnica cauſa uel ratio habetur pro expreſſa.*

BIU Cujas

optio.lega.& §.nominatim,Insti.de exhęred.lib.& c.ex parte,le 1.& ibi gl.vlt.& Pan. col.2.versi.in gl.fi.ibi,& Fely.in fi.qui eum tex.dicit ad hoc singularem,de offi.& potesta.iudic.deleg.

8 ¶Et id quidem vt scilicet,cùm vna tantùm ratio reddi potest, pro expressa habeatur. Et ita quidem,vt ab ea,vel à simili,vel eadem,vel à cessante ipsa,vel aliàs argumentari possimus,tenet gl.in l.quamuis,& ibi Bal.in princ.Paul. Ca.Raph.Fulgos. Philip. Corne.& alij recentiores,C.de fideicom.ex quibus ipse Bal.docet,tunc nõ esse interpretationem extensiuam,sed intellectiuam,& id procedere tam in testamentis, quàm in statutis,Dy.in c.vlti.de reg.iur.lib.6.Bal.in l.maximum vitium,col.3.versi. sed Bar. dicit,C.de liber.præter.vbi expressè dicit,quòd ex ea potest sumi argumentum,vt ex causa finali.& in l.quoties,col.1.versi.nota ex qualitate,& in l.vlti.C.de natura.lib.& in authen.quas actiones,col.2.in 3.quæstio.& ibi Iason,col.6.versi.adde idem esse.C. de sacrosanc.eccles.

A ratione unica tacita argumẽtari potest, ac expressa.

Nec tũc est interpretatio extensiua,sed intellectiua.

Ea ratio unica cẽsetur finalis.

9 ¶Sed & alij plures vltra Bal.& alios suprà adductos,idem voluêre Imo.in l.vlti.colũ. 3.versi.item etiam aduerte,ff.de hæred.instituen.Pan.in c. vlti.col.3.versi. & plus ego puto,de rescri.& in c.nihil,col.5.versi.nec obstat si dicatur,de electio.& in c.cùm inter vniuersas,col.2.versi.& quanquam ista iura,eo titu.& con.75.quidam decessit,col.4. versi.& sic in quacunque materia,lib.1.Raph.Fulgos.con.15.proponitur,col.2.versi. quæ nanque alia ratio.& consi.78.suppositò statuto tenoris qui sequitur, statuimus, colũ.2.versi.& licèt hæc ratio.& con.109.si qua quæstio,col.pen.ver.quæ nanque potest alia.& con.152.suppositò statuto tenoris,qui sequitur videlicet,col.vlti.versi.quæ nanque potest,nam idem fermè consilium est cum illo 78.Alter Raph.Co.in l.si verò,§.de viro,versi.item nisi ratio esset,& ibi Paul.Cast.paulò ante medium,versi.idẽ, si ratio non esset,ff.sol.matrim.idem Raph.Co.con.2.proponitur,quòd Ser. Blãcus, col.1.in fi.& con.146.Simon Helius,col.pe.in fi.Roma.con.32.visa municipali constitutione,col.2.tertiò hoc statutum,& con.100.in præsenti causa,col.1.versi.ratio autem,cum sequen.vbi loquitur in casu nostræ regulæ,vt scilicet cessante ratione constitutionis,quæ sola reddi potest,licèt non sit expressa,cesset constitutio.& con.120.circa primum,in fi.& consi.404.in causa propositæ consultationis,col.1.versi.his tamẽ non refragantibus, vbi etiam loquitur in casu nostræ regulæ.& consil.411.quatuor sunt,col.1.versi.à qua quidem.Paul.Ca.con.251.visa quadam securitate, ante mediũ, lib.1.& con.256.videtur dicendum,quòd dictum consilium,post medium,eod.lib.1.& con.40.præsens casus,post medium,lib.2.& con.8.quod est simili initio,col.1.eo libr. 2.Alex.in l.si constante,in prin.col.3.versic.fortiùs videtur, quia etiam, & ibi quoque Claud.Seisel.col.3.versi.tertiò fallit,ff.solu.matrimo.vbi & hoc dicunt procedere in correctoriis.idem Alex.con.48.super extractione,col.2.versi.& cum nulla alia,lib.1. & con.24.animaduersis his,ante fi.lib.2.& con.50.visis actis causæ,col.3.ver.& saltẽ vbi scripta,eo lib.2.& cõ.22.cõsideratis verbis statuti,col.1.lib.4.& con.52.circa hãc dubitationem,col.4.versi.quinimo plus dico,eo lib.4.& cõ.85.animaduersis optimè his,col.1.versi.secundò pro hoc facit,eo lib.4.& con.100.visa parte testamẽti, col.2. versi.quòd autem testator,eo lib.4.vbi & id dicit procedere in contractibus, & vltimis voluntatibus.& con.89.circa primum dubium,col.2.versi.vnde sicut quãdo,lib. 6.& con.7.attentis & ponderatis,col.3.versi.aduertendum est,lib.7.& con.129. super primo dubio,col.2.versi.præsuppono & secundò,eod.lib.7.Cepol.in l.sciẽdum, la 2. col.2.nu.7.ff.de ædil.edic.& causarum criminal.cõ.74.viso statuto Taruisij,col.vlti. ver.quia respõdetur.Baptista Cacia.in repe.l.omnes populi,in materia interpretationis extensiuæ,char.16.ff.de iustitia,& iur.Corne.consi.217.Quirianus,col.vlt.libr.3. Barb.in repe.rub.de fide instrumen.col.9.& con.32.sapienter scripsit,col.1.lib.2.Philip.Fran.in c.suggestum,& ibi alter Phil.Dec.latè in 2.no.de appell.Fran.Cur.senior con.9.Ticinensi statuto,col.9.versi.ego respondeo.& con.45.statuto,seu consuetudine,col.6.versi.præponendæ sunt.& latè con.81.rectè præfatus,col.3.nu.12.& Soci. inter consilia illius,consi.40.cùm in præsentiarum,column.3. versic.igitur illa est.& ipse Soci.con.28.quidam Petrus,col.3.versi.quintò confirmatur,li.4.Lud.Bolo.in repe.l.4.§.Cato,char.vlti.col.1.ff.de verb.obligatio.& con.60.cor mũdum,&c.viso igitur puncto,col.1.Feli.in c.translato,ad fi.de constit.& in c.cùm omnes,col.13.versi. secunda

Id'que etiã in correctoriis.

BIU Cujas

cunda opinio fuit,eo tit.& in c.ſi quando,col.9.verſi.ſed certè licèt,de reſcriptis,Cardi.Alex.in c.verùm,col.2.verſi.item vbicunque non poteſt, de condi. appoſ.vbi tunc dicit præſumi rationem,ſiue cauſam finalem,cùm non niſi vna eſſe poteſt. Iaſon in l. de quibus,col.4. verſi.puto,quòd vtrunque,ff.de legib.vbi & poſt alios dicit procedere etiã in correctoriis.& in l.certi cõdictio.§.quoniã,col.pen.verſi. ego pono pro conſtanti.ff.ſi cer.pet.& in l.ſiue apud acta,col.2.verſ.tertiò moueor,C.de tranſactio.vbi & id dicit procedere etiã in correctoriis.& in §.omniũ,col.8.nu.38.Inſti.de acti.Matthe.Afflic.loquens in caſu noſtræ regulæ,in conſti.Siciliæ,inci.intentionis, col.7. in 3.no.Phili.Dec.con.374.in caſu propoſito,col.2.verſ.& ideo iſta ratio. Paul.Pariſ. loquẽs etiã in caſu noſtræ regulæ,con.5.vnio iſtius monaſterij,col.8.nu.57.lib.4.Maria.Soc.iunior,con.1.præſentis conſultationis,col.15.nu.53.lib.1.& Lauren.Sylua.qui id quoque dicit,procedere in correctoriis,con.21.noua offertur dubitatio,col.6.verſ. ſexto & vltimo.

Ratio finalis præſumitur cũ nõ niſi una reddi poteſt. Etiam in correctoriis.

10 ¶Et hanc ſententiã admodum cõfirmãt alia multa ſimilia,quæ tibi collegi in noſtris legi.cõnubialibus,in gl.7.in verbo,expres,nu.128.inci.ſed & illud ſciendũ, & multis ſeq.quibus vſq; ad 146.oſtẽdi ea expreſſa dici,& exiſtimari,quæ in vno tãtùm verificãtur,licèt aliter nõ ſint expreſſa.Et ibi quoq; videbis,id procedere,etiã ſi quid expreſſum pro forma requiratur,ex Frã.Cur.Seniore,con.50.memoriæ recolendæ,col. 21. nu.126.& Iaſ.in l.Gallus,§.quidã rectè,col.2.verſ.nota ex iſto tex.in 2.lect.ff.de liber. & poſth.per tex.ibi,& in d.l.2.eod.tit.Sed & id itẽ procedere etiã ſi diſpoſitio loquatur numero multitudinis,per l.Titius,in princ.ſecundũ vnam lect.ff.de libe.& poſth. & ita ibi voluit Saly.Imo.Franc.Are.& Alex.cum aliis concor.ibi à me adductis.

Expreſſa cenſentur, quæ in uno tantùm uerificantur. Etiã ſi expreſſum pro forma requiratur. Etiámque ſi diſpoſitio loquatur numero plurali. An autẽ in dubio præſumatur unica ratio, necne.

11 ¶Super eo tamen quod dictũ eſt de cauſa,vel ratione,quæ vnica eſt,illud annotandũ eſt,non præſumendũ vnicã eſſe in dubio,niſi id probetur,præſertim ad extẽſionẽ cõſtitutionis correctoriæ,vt voluiſſe dicitur Saly.in l.ſi ſerui veſtri,col.5.verſic.quapropter ego reaſſumo,C.de noxal.actio.per l.præcipimus,in fi.C.de appell.& ita(licèt nõ adeo planè id dicat)illum citat,& ſequitur Alex.qui id dicit no.& menti tenendum, in d.l.ſi conſtante,in prin.col.3.verſi.ſed quid ſi petam,ff.ſolu.matrim.& in l.3.§.prætor ait,col.2.ff.de in ius vocan.Iaſ.in d.auth.quas actiones,col.6.verſ.& quid erit tũc, C.de ſacroſ.eccl.vbi id dicit ſingu.& in l.1.col.3.verſ.ſed dictũ Bar.ego cõfirmo,C.de ſucceſ.edic.vbi tamen ſubdubitat.& in d.l.quãuis,col.vlti. C.de fideicom.vbi id dicit ſingul.& Thom.Parpal.in repe.rub.ff.ſolu.matrim.col.3.verſi.cauete,quia hoc fundamentum.& Fran.Curt.Senior,con.81.rectè præfatus,col.2.verſi.vltimò fortiùs vrget.

12 ¶Imò verò ſunt,qui ſimpliciter negant ex tacita ratione etiam vnica debere fieri extenſionem in correctoriis.& inter hos Alex.ſubobſcurè.con.115.circa dubitationem, col.vlt.verſ.nec poteſt dici,lib.2.quòd magna ex parte tranſplantatum eſt,conſil.76. Franciſcus,lib.6.quod tamẽ in vltima impreſsione reſecuit,Caro.Moli.vt ſuperfluũ. & con.80.viſo,& opportunè animaduerſo,col.4.verſi.rurſus dixit Bar.lib.1.& conſ. 97.viſo themate ſupraſcripto,col.vlt.verſi.nec obſtat vltimum argu.lib.2. atque etiã clanculum Fran.Are.in l.cùm quidam,§.quod dicitur,col.1.ff.de acqui.hæred.& paulò apertiùs,in l.mutum,col.pe.verſi.confirmatur iſta concluſio,eo.tit.& con.27. proponitur ex facto,col.7.verſ.non obſtant iura.atque etiam ſubobſcurè Philip.Dec.cõ. 309.viſo puncto,in quo in effectu,col.4.verſi.præterea non videtur.& conſi.315.ſuperioribus diebus,col.3.verſi.præterea à tali ratione.& clariſsimè,conſi.679.viſo elegãti conſilio,circa medium.

Qui cõtrà dicũt in correctoriis.

13 ¶Sed aduerte,quòd horum maxima pars innititur autoritate Bar.in l.liberorum,col. 5.verſi.his præmiſsis reducamus,& col.ſeq.verſi.pone retento.ff.de verb.ſigni.dũ ibi dubitat, an ratio ſtatuti excludentis fœminas, propter maſculos,ſit illa quæ reddi à pleriſque ſolet,vt ſalua ſit agnatorum familia,& dignitas:& an ea ſola ſit,cùm ſcripta non ſit:ideóque contendit non poſſe,nec debere id ſtatutum extendi ex illa ratione. quem ſequi videtur Bal.in l.ſi defunctus,poſt medium,verſi.quæro ergo vtrùm ſtatutum,C.de ſuis & legit.& Imo.in l.ſi verò,§.de viro,col.vlti.ff.ſolu.matrimo.& Franc. Aret.con.27.proponitur ex facto,col.2.verſ.non obſtant iura.& Alex.conſi.80.viſo & opportunè animaduerſo,col.4.verſi.rurſus dixit,lib.1.Et Iaſon in d.l.1.col.3.verſi. vnde reſpondeo.C.de ſucceſſ.edict.

De iiſdẽ rebus. De ratione ſtatuti excludẽtis fœminas.

¶Et

BIU Cujas

14 De eadem re. Cùm certũ est unicam rationem reddi posse, ex ea potest argu. sumi. Contrà autem si sit dubium.

¶Et ego certè huius sum opinionis, quòd si sit dubium, an ratio quæ redditur, sit sola, propterea quòd & aliæ reddi possunt, vt contendit Bar. in illo statuto, haud dubiè non sit ab ea argumentandum. Quòd si is qui contendit aliam esse rationem, tamen nullam probabilem adferre possit, vt minimè sit dubium illam quæ redditur, esse omnino verisimilem & probabilem, nec aliam adduci posse: ita vt sit certum illã esse statuti rationem, & eam quidem vnicam, tunc crederem ex ea posse sumi argumẽta, vel ab extensione, vel aliàs, æquè ac si expressa esset, ex priori illorum opin. Id quod bene & scienter declarat Fran. Curt. Senior d. consi. 81. col. 2. nu. 8.

15 Iterũ de ratione statutorum excludentium fœminas.

¶An autem illius statuti excludentis fœminas ob masculos sit ea ratio conseruandæ familiæ, & an ea sola sit (vt id obiter dicam) intelliges ex Io. Andr. in addit. Specul. in rub. de succeſſ. ab inteſta. Petr. & Cy. in l. 1. C. ad leg. Iul. de adulter. Alex. in auth. itaq;, col. vlt. verſi. item inſpicienda eſt, C. com. de ſucceſsio. Bal. in l. maximum vitium; col 3. verſi. præterea iſtud ſtatutum, C. de liber. præter. & in l. Titia, §. Lucius, per eum tex' ff. de lega. 2. & conſi. 218. ſtatuto ciuitatis Florentiæ, col. 1. verſi. nunc igitur reſtat, lib. 2. & inter con. Ang. con. 344. Martinus Ioannis de Florentia, col. 2. verſi. ſi dicerẽ excludi, & iterum verſi. ſecundo, ratione cuiuſdam. Pan. con. 7. quidam deceſsit, colum. 4. verſi. & hic idem, lib. 1. & Pau. Ca. in l. ſi verò, §. de viro, circa medium, ff. ſolut. matrimo. & con. 40. præſens caſus modicam, poſt medium, lib. 2. & con. 84. quod eſt eiuſdem exordij, col. 1. eodem lib. 2. Raph. Fulgoſ. con. 54. item quod quælibet, colum. 1. & conſi. 85. in propoſita quæſtione, in fi. Roma. con. 16. viſo themate conſultationis, col. 2. verſ. ſecundum autem quod principaliter. & con. 32. viſa municipali conſuetudine, col. 2. verſi. quintò illud. & con. 411. quatuor ſunt quæ refragantur, ferè per totũ. Corne. con. 82. licèt in hac conſultatione, col. 2. & 3. lib. 4. & conſ. 305. in hac conſultatione, col. 2. verſi. & ſtatutum generaliter loquens, eo. lib. 4. Alex. in l. Gallus, §. quod ſi is, col. 2. verſi. facit etiam iſte tex. ad aliam quæſtionem, ff. de libe. & poſthu. Lauren. à Palatiis, in tracta. ſtatutorum excludentium fœminas, col. 1. verſi. quæro pro intelligẽtia. Maria. Socin. Seniore con. 30. quamuis ex his, col. 3. verſi. primò ad hoc reſpõdetur. & con. 31. proſequendo ordinem, col. 1. verſi. cùm ergo ratio. & eius filio. Barpto. Socin. con. 28. fuit quidam Petrus, col. 3. verſi. quintò confirmatur, lib. 4. & inter con. Fran. Curt. ſenioris, conſi. 40. cùm in præſentiarum, col. 5. verſi. ſed ſic eſt quòd quando, & cod. Curt. latè con. 44. ſæpenumero in hoc paſſu, col. 1. & con. 81. rectè præfatus egregius, col. 1. & Barb. con. 43. præclarè ſcribitur, col. 3. verſi. quòd iſte, lib. 4. Maria. Socin. iuniore d. con. 1. col. 11. verſ. ſecundò principaliter, lib. 1. & con. 4. circa præſentem, col. 1. eo. lib. 1. & con. 10. ſi in præſenti, nu. 10. & iterum 21. eod. lib. 1. & con. 20. in propoſito caſu, col. 2. nu. 5. eod. lib. 1. & con. 23. caſus iſte, col. 8. nu. 22. eod. li. 1. & con. 36. præſens conſultatio, col. vlt. nu. 1. eod. lib. 1.

VICESIMASECVNDA LIMITATIO.

1 Cauſa una ex pluribus ceſſãte, non ceſſat effectus.

¶VICESIMOSECVNDO limita noſtram regulam non procedere, quando eſſent duæ aut plures cauſæ: tunc enim vna tantùm illarum ceſſante non ceſſat effectus ſiue diſpoſitio, per tex. in l. ſi non lex A Elia Sentia. ff. de hæred. inſti. ex qua no. Oldra. Bar. Bal. Imo. quòd quando plures leges cõcurrunt ad vnum effectum, vna ceſſante remanet virtus alterius, & dicit Bald. eam l. ad hoc ſolere allegari, quod diximus in princi. & tex. in l. tutor petitus, §. quæ tutoribus, ff. de excuſat. tutor. & l. 1. in princ. ff. ſi quis à paren. manumiſ. fuer. & l. 2. §. corporis debilitas, ff. de vacat. mune. & l. quod ait Prætor, §. exercitum, ff. de his qui no. infa. & l. aſſiduis, C. qui pot. in pign. habean. & §. affinitatis, verſi. nam ſi adhuc, Inſti. de nup. & §. vlt. in auth. vt deter. ſit nu. cleri. & §. ſi verò altera, & ibi gl. in auth. de nupt. & §. ſed & ſi quis, & §. ſi vero nullus, & §. vlt. verſ. ex vtroque, in auth. de inſtr. cau. & fid. & §. vnũ, in auth. de reſti. & ea quæ par. vndecimen. & c. 1. §. maximè, de renunciat. iuncto c. niſi cum pridem, §. pro delectu, eo tit. & c. quæris, verſi. & niſi fortè, de æta. & qualit. & c. tantum, 32. q. 7. quod loquitur de matrimonio quod non ceſſat ſiue diſſoluitur ob ſterilitatem: neque enim ſola cauſa prolis eſt in matrimonio, ſed & euitatio libidinis, fides. &c. hæc enim omnia iura ſolent à noſtris in eam ſententiam allegari, quanquam ſunt, qui illius c. tãtum, aliam rationẽ, reddunt, vt dicemus in 25. limitat.

2 De eadem re.

¶Et id quoque voluit gl. in l. liberorum, §. 1. in verbo, collocare, & ibi etiã Iac. Butrig. Bart.

BIU Cujas

Bar.Bal.Albe.& Paul.Caſt.qui eum §.legit cum prin.l.1.ff.de his qui no.infa.& glo.in l.liberos,§.1.in verbo,deductus,ff.de capit.diminut.& gl.in l.ſi ventri, §.in bonis, in verbo,credere,& ibi etiam Dy.Bar.Albe.& Ange.ff.de priuileg.cred.& glo. vt à multis citatur in l.ſi quis ad exhibendum.ff.de excep.rei iudic.Dy.in l.1.§.hoc interdictũ. ff.quor.legator.Cy.in l.2.C.de ſecund.nup.Bar. in extrauagan. ad reprimendum, in verbo,ne ex eorum abſentia.Io.Fab.in l.1.C.quor.legat.Bal.in l.generaliter, colum.2. verſi.ſecundò oppono dicitur,ibi,vbi tamen eſſent. C.de epiſc.& cleri.& in c.1.col.vlti.tit.an mut.vel imperfec.& in c.& ſi Criſtus,col.vlt.verſ.adde quòd ceſſante vna,& ibi quoque Henric.Bohic.col.1.de iureiuran.idem Bal.in ſua marga.in verbo, generalis.Ang.in §.maiores,in fi.in auth.de nupt.& in tractatu ſubſtitutionum,in materia ſubſtitutionis pupillaris,col.3.verſi.quæro vltra alios.& con.118.ſuper puncto prædicto,factũ verò incipit,auia pro nepte,poſt mediũ,verſi.ſecundò ratione ſucceſsionis. Lap.Caſtel.allegat.100.in ciuitate Florentiæ,col.pe.verſi.circa ſecundum ſtatutum, ibi,nec ob.quod no.Saly.in auth.ingreſsi,col.2.verſi.non obſtat quod no.gl.C. de ſacroſan.eccle.Card.Flor.& Imo.in c.ex parte,quod eſt pe.vterque ad fi.de cleri.coniuga.Ant.& Imo.in c.cum apoſtolica:ille col.vlt.hic col.5.ver. & ſecundum prædicta, de his quæ fiunt à præla.ſine cõſ.ca.Aegi.Bell.in c.poſt tranſlationẽ,col.5.verſ.aut nõ tanta,de renunci.Imo.in l.3.§.ex contrario,col.2.verſi.ſed certè ex quo, & ibi Alexã. col.6.verſ.tamen aduertendum eſt,ff.de acqui.poſſeſ.Idem Imo.in l.ſi verò,§.de viro, col.2.verſi.circa ſecundum articulum,ff.ſolu.matrim.& Rom.in l.2.col.2.verſi.non obſtat gl.ff.de donat.& in l.tam is,§.1.quem legit cum prin.legis,col.2.verſi.in eadẽ ibi nunquid,ff.de donat.cau.mort.& con.179.ampliſsime doctor,col.5.verſi. clarum eſt autem.Pan.in c.cùm nuncius,col.1.de teſtib.& in c.quoniam,col.3.verſi. ego intelligo hoc procedere,de iure patro.& in c.vlt.verſi.item quia fruſtra,de immunit.eccle. & in c.iuuenis,col.vlt.de ſponſal.Alex.in l.1.col.3.verſi.ſed Imo. dicit non debere, ff. de acq.poſſeſsio.& in l.ſi conuenerit,col.4.verſic. paſſum habui pro ſatis dubio,de re iudic.& in l.1.col.3.verſi.& aduerte quia,C.de eden.Fran.Aret.in c.1.de proba.& con. 41.diligenter & maturè penſata,col.2.verſi.ex his apparet,& con.50.copioſè & eleganter,col.2.verſi.non obſtat id quod dicebatur,Barb.in l.2.col.11.verſi. ego pro Archid.ff.de verb.oblig.& in repe.c.Raynaldus,col.9.verſi.ex iſto tex.no.& iterum col. 164.verſ.decimoquartò,de teſt.& con.11.ſcripſit belliſsimè,col.15.verſ.& ſic põderet dominus,lib.1.& con.41.immortalẽ & omnipotentem deũ,col.2.verſi. quinimo dico ꝙ poſito,lib.4.& conſi.73.magnanimus,col.2.verſi.tertiò ſi quiſpiã dixerit,eo lib.4. Maria Soc.ſenior con.1.in caſu ſuprà narrato,col.vlt.lib.1.Corne.in repet.l.ſi paſcenda,col.9.verſ.ideo non licèt arguere,C.de pact.& con.312.in hac conſultatione,colũ. 6.verſ.& vbi duæ rationes,lib.1.& con.122.circa præſentẽ,col.vlt.paulò ante fi.lib.2. & con.83.pro certo,col.vlt.li.3.& con.253.ardua eſt,col.3.verſi.facit etiã,lib.4.& con. 291,videtur prima facie,col.3.verſi.profectò iſtæ etiã cauſæ,eod.lib.4.Fran.Curt. ſenior con.1.col.5.verſ.ſed etiam ſubeſt.Iaſon in l.quod dictũ,col.1.verſi. limita prædictam regulam,ff.de pac.& in l.licèt inter priuatos,in fi.C.eo.tit.& in l.exigendi.colũ. vlt.verſ.huic fundamento.C.de procura.& in l.vt liberis,col.6.ver.ſed nũquid ſit correcta,C.de collat.& in l.in teſtamento quidẽ,col.12.verſ.tertiò facit quia quando. C. de teſt.mili.& in l.1.col.2.ff.de cõd.ob cauſ.& in l.cùm filiofa.col.25.verſ.cõfirmo vltra eũ,ff.de leg.1.Phil.Dec.in c.ex literis,col.5.verſ.non obſtat tex.hic,de conſti.& in c.quoniã abbas,col.6.verſ.ſed reſponderi poteſt,de offi.deleg.& in c.cũ ceſſante,col.1. verſi.quartò cõcluſio fallit,de appel.Fran.Rip.in l.ex facto,col.3.verſi. crederem igitur,de vulg.& pupil.ſubſti.Marc.Mant.con.25.in facto præſupponitur,col.3.nu.32. Frã.Ozer.in §.ſupradicta,col.4.nu.18.Inſti.de excuſa.tutor.Maria.Soc.iunior cõ.30. inſpectis his,col.11.nu.40.lib.1.Io.Lupus,in rep.c.per veſtras,§.20.col.3.verſic.& ita quamuis,de dona.inter vir.& vxor.Lauren.Silua.con.25.adiutorium noſtrũ,nu.29.

Cauſa ea dicitur quæ ſola eſt, non quæ cum aliis eſt. Cauſa finalis non eſt quæ ſola non eſt.

3 ¶Et id quidem confirmat tex.in l.legatis,ff.de leg.2.ex qua no.Raph.Comen. in prio ri lectu.quòd illa dicitur eſſe cauſa alicuius rei,quæ ſola eſt cauſa:non autem ſi ſit cau ſa ſimul cum alia,& in id quoque allegat l.ita vulneratus,ff.ad leg.Aqui.vbi id trahit ad quandam Baldi in eo loco quæſtionem.Sed & in ſecunda lect.no. ex eodem text. non dici cauſam finalem,quæ ſola non eſt.

¶Et huc

BIU Cujas

4 *Correcta ratione legis una ex pluribus, non censetur lex correcta.*

¶Et huc quoque spectat quod suprà diximus in legis ratione cessante,nu.127.inc.ex quo & illud,ratione legis correcta,legem quoque ipsam correctã cẽseri,procedere,ni si duę sint eius legis rationes,vna enim earum correcta,tamen manet lex illæsa,vt est gl.no.in d.l.tam is,§.1.in verbo patris,ibi,item nunquid poterit.ff.de dona.cau.mort. & ibi Imo.qui eã ad hoc expendit,col.1.vers.in ea glo.ibi respondeo, & ad id quoque allegat no.in l.liberorum,§.1.ff.de his qui no.infa.& voluit quoque alia gl.in §. minima,in verbo,vel contra,in fi.& ibi Ang.Are.etiam in fi.ff.de capi.diminut.vbi & ipse Ang.dicit facere l.3.§.planè,ff.de itin.actúque priua.& §.quamobrem, in auth.de rest. & ea quæ parit,& voluit etiam Alex.in d.l.si conuenerit,col.4. vbi suprà, ff.de re iudic.& Iason in d.l.vt liberis,vbi suprà,C.de collat.

5 *Argu. non sumitur à cõtrario sensu unius causæ ex pluribus.*

¶Et illud quòd vbi duæ sunt causæ cuiuspiam constitutionis,non sumitur argumentum à contrario sensu ab vna tantùm causa,cùm plures sunt.vt expressè voluerũt Iacob.Butrig.in l.conuenticula,C.de episc.& cleri.Ant.& Imo.in d.c. cum apostolica, quibus locis suprà citauimus,extrà de his quæ fiunt à præl.sine consen.cap.Fely.in d. c.significasti,col.pen.ver.item fallit in verbis causæ finalis,de for.comp.

6 *Sententia sustinetur ex una causa uera, licèt altra sit falsa, uide infrà nu.13*

¶Sed & illud quoque,quòd si in sententia expressæ sint duæ causæ,quarum altera est vera,altera falsa vel erronea,sustentatur sententia ex ea causa quæ vera est, per l. Titianus,ff.quod cũ eo.& §.si igitur omnes,& §.si tales,in authen.vt cùm de appella.cognosci.& c.cùm I.& A.de re iud.& c.per tuas,le 1.& ibi Hostien.col.2.in verbo, iudicasti,Io.And.col.1.in eod.verbo,Card.Flor.in 2.not.Pet.Anch.in 6.no.Ant.in 5. not. Pan.qui eum tex.dicit no.col.2.vers.quoad tertium,& Card.Alex.in 11.no.qui fil.sint legit.& voluit Inno.in casu non admodum absimili,in c.in præsentia,in verbo, præter ista,in fi.& ibi Anto.col.2.vers.quandoque sententia est lata,& Pan.col.item 2. in eod.vers.nam est eadem vtriusque lect.de renuncia.Hosti.in c.ex parte,colũ.3. in verbo,occasionem cõcilij,per illum tex.& ibi Anto.col.1.ver. & no.per hãc decretal. de concessio.præbend.Io.And.in c.cùm inter,col.2.in verbo,expressè,& ibi Anto.col.2. vers.oppo.quòd valeat,& Pan.qui dicit singul.col.3.vers.& ob hoc dicit,de re iudica. Petr.Anch.con.289.de viribus sententiæ,col.2.vers.item falsa causa.Imo. in l.si plagij,circa mediũ,ff.de verb.obli.vbi id dicit sing.& in l.quod dicitur patrẽ,col.5. versi. secundo casu,eo tit.& in l.si is ad quẽ,col.2.vers.aduerte tamen,ff.de acq. hæred. Domi.in c.in tantũ,quod est vlt.col.3.vers.dic,aut causa est falsa,21.distinctio. Ant. in c. ab excommunicato,col.3.ver.sexta patet ex sequentibus,de rescri.& Panor.qui dicit sing.in c.1.col.3.vers.nunc autem quæro,ibi,aut cessat,& ibi Felyn.qui alios adducit, col.5.versi.limita secundò nisi causa,de re iud.& idem Pan.in c.sicut,col.3.versi.sed si iudex in sententia,eo tit.Alex.in l.impossibilis,col.1.versi.iuxta prædicta,ff.de verbo. oblig.vbi id dicit communiter approbari.& latiùs in l.qui Romæ,§. duo fratres, col. 27.versi.& quia dictum est,ff.eo tit.vbi id dicit sing.& in addit.Bar.in l.si is ad quem, ff.de acq.hæred.Barb.qui eum text.in d.c.per tuas,ad hoc dicit not.con.6.illud in medium adducam,col.11.versi.facit quod singul.voluit,lib.4.Angel.Aret.in §. sed quia, col.1.versi.si autem expresit plures causas,Insti.de fideicom.hæred.& vide infrà nu. 20.versi.& ad id spectat.

7 *Vnam ex multis causam apellationis probare sufficit.*

¶Et similiter si in appellatione fuerunt expressæ,& id quidem copulatiuè,plures causæ ipsius appellationis,sufficit vnam illarum probare,vt apertè probat tex.in c.exhibita,extrà de iudic.& in c.iamdudum,de præben.& voluit Pan. in c.cùm causam, in fi.extrà de appellationibus.

8 *Impedimẽtum unũ ex multis sufficit ad repellendum. Legitimatio uitiatur si unũ tantum impedimentũ ex multis tollitur.*

¶Quò etiam pertinet illud,quòd si cui sint duo impedimenta quempiã repellentia,si alterum tantùm sublatum fuerit,alterũ autẽ supersit,æquè repelletur,ac si ambo subsisterent,per tex.in l.si domus,ff.de seruitu.vrba.prædior. & d. c. cùm nuncius, & ibi Ant.Imo.Pan.& Fely. omnes post prin. de testib.& c.ex tuarũ,de author.& vsu pall. & c.si gratiosè,in fi.de rescri.lib.6.& c.non potest,de præbend.eod.lib.6.no.glo. in c. statutum,in princ.in verbo,canonicus,de rescript.eod.lib.6.Oldr.Bal.Ang.& Imo.in d.l.si non lex,ff.de hæredi.institut.vbi id trahunt ad legitimationem siue dispẽsationem factam de vno impedimento vel inhabilitate siue macula.

9 *Filia maritata potest petere*

¶Ex hac autẽ limitatione illud fit,q̃ filia maritata potest petere dotem à patre,neque enim dos ob eam tantùm causam datur filiæ,vt maritetur,sed etiã, vt ea alatur, cùm

dos

BIU Cujas

dos sit loco alimentorum, Bald.con.456.recolo,col.2.versi.præterea dos, libr.5.cum similib.à me collectis in tracta.Primigeniorum,quæst.62.num.5.Et vt maritus onera matrimonij facilius sustinere possit,l.pro oneribus,C.de iure dot.cum similib. Et vt denique vxor velut indotata,à marito non contemnatur,vt fieri solet,§.sic itaq; matrimonia,versi.si quis enim duxerit,in auth.de nupt.& §.quem autem,in auth. quib. mod.natur.effic.legit.& Bal.in auth.res quæ,col.1.versi.quæro pater viuens, C. com. de lega.vbi & ad hoc allegat l.si ita stipulatus,§.si tibi,& l.vtrum turpem. ff. de verb. obligatio. Et in hac sententia,vt scilicet ea filia iam maritata possit tamen petere dotem à patre,fuit glo.in l.obligamur.§.lege.ff.de actionibus & obligationibus, quam sequitur & dicit singularem Bal.in c.iurauit,colum.2.versi.item si esset hoc, extrà de proba.& in l.vlt.col.2.vers.pone vir cepit.C. de sentent. quæ sine certa quantit. profer.& in l.1.col.3.versi.sed si nupsit filia,& ibi Imo.col.quoque 3.versi.in ea.gl. ibi, qui liberos,& Roma.col.1.versi.sed an si est iuxta.ff.solu.matrimo.idem Bal.in c.iurauit, col.2.versi.item si esset hoc,de probat.vbi eam glo.dicit sing. Angel.& Paul.Ca. in d. auth.res quæ,& ibi Iason col.5.vers.quartò quæritur.C.com.de leg.Io.Campez.in tracta.de dot.par.1.q.13.Io.Lup.in repe.c.per vestras.§.2.col.2.versi.sic ergo videtur. Et hæc est communis opi.etiamsi Guil.& Bar.aliter sentiãt,ille in l.cum his.§. si mulier. ff.de cond.indeb.hic in d.l.obligamur.Et ea quidem confirmatur ex iis quæ diximus suprà in 18.limita.nu.2.3.& 4.

dotẽ à patre.

Vxor indotata cõtemnitur à uiro.

10 ¶Quæ etiam eò vsque procedit,etiam si filia inuito patre nupserit,si credamus glo.in c.hoc sanctum,quod est vlti.in gl.1.32.quæstio.2.quam dicit singul.Imo.in d.l.1.solu. matrimo.sed est & alia clarior & melior,vt dicit,Roma.ibi,in c.de raptoribus,in verbo,excusata,36.q.1.Quod tamen semper intellige,modò nõ nupserit indigno, ex sententia Bal.in d.l.vlti.vbi suprà,C.de senten.quæ sine cer.quan.

Quid autem si filia inuito patre nupserit. Quid si nupserit indigno.

11 ¶Sed & ex hoc quoque procedit,quòd cùm priuilegia doti dẽtur,non solùm propter sobolem procreandam,sed & propter fragilitatem sexus, & propter onera matrimonij,& obsequia,quæ præstat vxor marito,l.assiduis,C.qui potior. in pignor. habean. cessante causa illa sobolis,quia mulier sterilis est:tamen cùm subsint aliæ causæ, non cessant priuilegia dotis,Bar.post Iac.Are.& Cy.in l.1.col.pe.versi.quartò quæro quid in muliere,ff.solu.matrim.tum illa ratione,quam diximus in nostra limitatione,tum per tex.in l.si quis posthumus.in princ.ff.de liber.& posthum.& sequuntur Bal.in d. l.1.col.4.versi.item an cessatio,& ibi quoque Imo.& Rom.vterque col.vlt.Alex.col.2. versi.secundò infertur quòd mulier,Iason col.4.versi.sextò no.ff.solu. matrim. idem Bal.in rub.C.de priuileg.dot.col.1.versi.sed hic quæro,&c.in l. assiduis, ibi, siue liberos habeat mulier,&c. C.qui pot.in pigno.habean.& in d.auth.res quæ,col.vlti. versi. quæro nunquid ista auth.C.com.delega.& Lapus alleg.110.in ciuitate Florentiæ,col. pen.versi.circa secundum statutum,ibi,nec ob.quod no.

Mulier sterilis gaudet priuilegiis dotis.

12 ¶Sed hæc nostra limitatio primò intelligenda est procedere,quãdo sunt duæ aut plures causæ distributiuæ,id est,quarum quælibet sola satis est ad producendum illum effectum:secus si omnes simul considerentur.nam hoc casu cessatio vnius facit cessare effectum.tex.est no.in c.quoniam frequenter,§.porrò,iuncto §.si autem, & in priori loco,Panor.in fi.qui eum tex.reputat singul.vt lite non contesta.Bar.in d. extrauagãti ad reprimendum,in verbo,ne ex eorum absentia.Bal.in d.l.generaliter,col.2.in 2. oppositi.C.de episc.& cleric.dum loquitur de pluribus causis,quarum quælibet per se influit,& in d.sua marga.Ang in d.§.mitiores,in auth.de nupt.Panor.in d.c. cùm nũcius,post princ.& ibi Fely.col.1.de testib.idem Panor.in d.c.cùm cessante,in 1.not. & ibi Dec.col.1.in 4.fallen.de appella.& ipse quoque Panor.in d.c.quoniam, de iure patrona.& con.70.id de iure quæritur,col.2.versi.tertiò probatur alia ratione,lib.2. Iason in l.dedi,colum.1.versi.confirmatur,quia vbicunque,ff.de condict.ob cauf.vbi id latè probat,& Roma.in d.l.in testamento quidem,colum.12.versicu. tertiò & notabiliùs,C.de testam.milit.Hippol.Marsil.in l.si quis viduam,column.1.versicul.sed tu ad saluandum, per illum text.ff.de quæstio.Nicol.Euerald. in locis legalibus, in loco à contrario sensu,columna vndecima,versic.primò vt procedat.Francis.Rip.in d.l. ex facto,column.3.nume.14.ff.de vulga. & pupilla. vbi tamen id declarat, vt ibi videre poteris.

Quid si omnes causæ simul & collectim considerentur.

BIU Cujas

13 *Sententia sustinetur ex una, ex multis causa uera, si ea per se, & sola sufficiat.*

¶ Nam quòd suprà diximus nu.6.sententiam latam ex duabus causis, quarum altera vera est,altera falsa vel erronea,sustineri ex vera causa,intelligi debet,si illa vera causa per se & sola sufficiat ad validitatem sententiæ:aliàs enim non valeret. verbi gratia,si iudex pronuntiet testamentum impuberis valere,quia impubes potest testari, & quia in eo sit sufficiens numerus testium:tunc enim licèt hæc posterior causa sit vera, tamen ea non sufficit vt valeat testamentum.quia non sufficit solennitatem fuisse adhibitam,ni si testator sit habilis,l.si quæramus,ff.de testam.ideo ea sententia non sustinetur ex illa causa vera non sufficienti. Et ita nuncupatim voluit Pan.qui id dicit esse bene notandum,quia alius nemo tetigit in d.c.1.col.4.versi.hoc tamen dictũ, & ibi quoque Fely.vbi suprà,ibi,& intellige dummodo,de re iudic.

14 *Alterum ex copulatis sufficit, cum alterũ nõ est necessariũ.*

¶ Et ad hæc facit,quod in simili dicitur,quòd si ex duobus etiam copulatiuè positis, alterum tantùm sufficiat ad id obtinendum,de quo quæritur,sufficit alterum esse verum:non etiam,si vtrunque sit necessarium,per l.scire oportet,§.scire,& l. propter litem,ff.de excusat.tutor.& c.accepta,de restitut.spoliat.& c. quædam, de iureiuran. & c.peruenit,in fi.de fideiussor.& c.1.48.distinctio.& c.qui periculosum,7.quæst.1.gl.in c.2.in verbo,& perpetuo,& ibi Bal.col.2.versi.& iuxta notabilem,Card.Floren.col. 3.versi.quæro,in eo quod hic,Petr.Anch.col.2.versi.sunt duæ qualitates,Anto. col.1. in 4.no.& iterum col. 2.versi.hic descendo ad factum,Imo.col.1.in vlt.not. rursúmq; super glo.1.Panor.super eadem glo.1.Felyn.qui alios multos citat,col. 11. versic. fallit tertiò vbi plura copulantur,de reseri.& glo.in clemen. vt circa,in verbo,probare, de electio.lib.6.Bar.& recentiores in l.diuus,ff.de re iudic.idem Bar.in d.extrauagan. ad reprimendum,in verbo,ne ex eorum absentia,verf.sed cùm in lege.Bal.in l.1.in prin. col.4.versic.& extra quæritur,ff.de eden.& in l.1.colum.pen.versi.item do aliam, C. de condict.indeb.dum allegat glo.in d.clemen.vt circa,& in c.1.de exceptio.& in d.c. licèt causam,de probat.& idem Bal.in l.minoribus,col.2.versi.vnum scias quod pluribus,C.de his quib.vt indig.& in l.conuenticula,col.3.versi.item est argumentũ ab effectu.C.de episc.& cleri.atque etiam Alex.consi.61.viso processu causæ,col.1. versi. sed in casu nostro,lib.2.& Franc.Aret.in l.si quis ita stipulatus,versi.ex præmissis sequuntur,ff.de verb.oblig.

15 *Vno ex pluribus cõiunctim requisitis deficiente, totum corruit.*

¶ Nam quando duo vel plura coniunctim requiruntur ad actum, vno deficiente, totum corruit,l.vlt.§.ait lex,ff.de diuor.& d.l.si quis ita stipulatus,& ibi Bart. & alij,ff. de verb.obligat.& l.Lucius,& ibi glo.ff.de his qui no.infa.& l.si is qui ducenta,§.vtrùm,ff.de reb.dub.Et l.Titia.& ibi Roma.in 2.notab.& rursum col.7.versi nisi probet.ff.solu.matrim.glo.in l.3.§.hoc autem interdicto,in verbo,competere,ff.de itiner. actúque priua.Ioan.And.in c.fine culpa,col.2.versi.secundò matrimonium,de regul. iur.lib.6.Cyn.post Iacob.Aret.in l.sancimus,§. si quis autem,le 1.in fin.C.de donatio. Bal.in l.Titia,in princip.ff.solu.matrimo.Cepo.caus.crimin.consi.2.super casu homicidij,col.2.versi.tertiò quod illud auxilium,vbi huius rei reddit rationem, quia tunc de forma videtur aliquid fuisse omissum,vt dicit singul.Bald.in addit.Specul.titu.de arbitr.§.potest,col.1.versi.sed quid si compromittatur.

Ratio, & ipsius ratio,necessariò requiritur.

Si altera ratio ponatur ut maior,altera ut minor,utraque requiritur.

16 ¶ Et ex hoc fit,vt si ex duabus causis vna ponatur vt ratio,altera vt ratio ipsius rationis,vtraque requiratur,per l.sed & si lege,§.idem si rem,ff.solu.matrim. Et similiter si vna ratio ponatur vt maior propositio,altera vt minor,altera earum falsa,corruit argumentum,vt videre licet ex Bar.in d.extrauaganti ad reprimendum,in verbo,ne ex eorum absentia.Et vtrunque voluit ad comprobationem eorum quæ suprà diximus, Fran.Ripa in d.l.si ventri,§.in bonis,col.3.versi.ideo si vna causa,ff.de priuil.credit.

Quid si ex duabus rationibus una tantũ considerat ad effectum producẽdum.

17 ¶ Secundò hæc nostra principalis limitatio intelligenda est,quando vtraque ratio cõsideratur ad effectum producendum.Secus si vna ratio non habetur in consideratione,tunc enim hac cessante non cessat effectus,vt dicit Ripa in d.§.in bonis,col.vltim. versi.item intellige quando vtraque ratio consideratur,per id quod voluit Bal.in c.1. §.his verò,post princ.tit.de succesio.frat.siue de gradibus succesio.in feud. quòd in feudis frater vtrinque coniunctus non præfertur fratri ex parte patris tantùm,licèt enim duæ partes concurrant,tamen cùm altera earum,scilicet matris, sit impertinens, ex ea non augetur effectus.

In feud. utrinque cõiunctus non præfertur fratri ex patre patris tantum.

18 ¶ Quem,vt id Ripæ addas,sequuntur Marti.Lauden.& Card.Alex.ibi:ille,colum.2.

BIU Cujas

verſi.quæro circa iſtam:hic col.3. verſic.eiuſdem initij.& voluit etiam Iacob.Ardiſo. in ſumma rubr.de ſucceſsio.feud.ſub rubr.an frater ex vtroque parente excludat fratrem ex patre tantùm.Andr.Iſer.in c.1.col.2.& 3.titu.de natu.ſucceſsio.feud.Bal.in l. 1.poſt princip.verſi.& per hoc determinatur,& ibi quoque Paul.Ca.& Corne.C. de legit.hæred.Ipſe Bald.con.170.ad euidentiam,col.2.verſi.item ſciendum,lib.2.& cõ. 304.donatio,in fi.eo lib.2.& con.54.proponitur,quod quidam nobilis,lib.3.& conſ. caſus talis eſt,primo dominus,eo lib.3.Marti.Lauden.in c.1.§.& quia,colum.6.verſic. quæro an vtrinque coniunctus,& ibi etiam Card i.Alexan.colum.vlti. verſ. eiuſdem exordij,tit.qui feud.dare poſſunt.Alex.conſi.9.ponderatis,in fi.lib.5.Petr.Ferra. titu. for.libel.quo agit.ad reuocationem feud.in verbo,nec ſuperſtitibus,col. 4. verſic.ſed quid ſi vnus.Soci.conſil.304.codémque vlt.viſo ſtatuto,ad fi.lib.2.Fran.Curt. iunior in 3.parte,3.part.principalis tractatus feudi,quæſtio.6.Philip.Dec.con.444. concurrit patruus,col.1.Io.Cro.in repet.l.filiusfamil.§.diui,col.2.poſt princip.& iterũ char. antepe.verſi.quartò quæritur,ff.de lega.1.& ipſe Franc.Rip.in l.ex facto,column.24. nume.98.ff.de vulg.& pupil.& diximus etiam in tracta.Retractuum titu.1.§.14.gloſ. 2.nu.10.incipi.illud autem inter omnes.Et faciunt quæ etiam ibi diximus in nu.ſeq. incip.quo in loco.

Da eadem re.

19 ¶Tertiò intelligenda eſt noſtra limitatio,quando vtraque ratio exprimitur in lege, aut alia conſtitutione.Secus ſi vna tantùm,licèt altera poſsit etiam conſiderari, tunc enim ceſſante expreſſa,ceſſat diſpoſitio,licèt altera militare quoque videatur,vti pulchrè declarat Lancelo.Dec.in l.ſingularia,col.3.ff.ſi certum peta.& ab eo Franc. Ripa,in d.§.in bonis,col.vlti.nu.16.

Quid ſi ex duabus rationibus, altera expreſſa ceſſat, altera cita tamen non ceſſat.

Cauſa falſa expreſſa in ſententia, eam uitiat licèt ſit altera tacita uera.

20 ¶Et ad id ſpectat,quòd ſi in ſententia,expreſſa eſt vna tantùm cauſa ſed ea quidẽ falſa,ſententia corruit,licèt ſit alia cauſa tacita,& ea quidem vera,qua ſuſtentari potuiſſet,ſi expreſſa fuiſſet,vt voluerunt Ant.& Panor.in d.c.in præſentia, vterque colum. 2.verſi.ſi vna tantùm eſt expreſſa,de renuntia.Hoſtien.Io.And.& alij in d.c.per tuas, qui fil.ſint legi.& maxima pars eorum,quos citauimus ſuprà nu.6.huius limitatio.incip.ſed & illud quoque,ex quibus intelliges illud intereſſe,inter id quod ibi diximus, & id quod nunc dicimus,vt ſcilicet illud procedat,quando ſunt expreſſæ duæ cauſæ, quarum altera vera eſt,altera falſa:hoc autem,quando expreſſa eſt vna tantùm cauſa falſa,tacita altera vera.

Ex duabus rationibus altera generali,altera ſpeciali,hæc tantùm conſideratur.

21 ¶Quartò item intelligenda eſt hæc limitatio,quando illæ duæ rationes ſunt vniuerſales,ſiue etiã generales:ſi enim vna eſt generalis,altera ſpecialis,tunc ſola illa generalis cõſideratur.q; ex eo ſatis patet,q; ab ea tantùm, non etiã à ſpeciali ſumitur argumentum à contrario ſenſu,per tex.in l.regula,§.vlti.& ibi Bar.& Bal.ff.de iur.& fac. ignor.quem ad hoc dicit nõ.& menti tenendum Nicol.Eueral.in locis legalibus,in loco à contrario ſenſu,col.11.verſi.ſecundò iſtud limito.Cui adde in ſimili tex.in l.2. §.ſi matet,verſi.quid ſi curatoris,& verſi.quid ſi deceſſerit,ff.ad Sc.Trebellia.& l.nomen debitoris,§.vlti.ff.de leg.3.Et tu interim vide quæ ſuprà diximus in ceſſante legis ratione,nu.149.incip.ſecundum autem,& iterum in 1.limitatio.nu.62.incip. tertium quod cùm lex,& quæ etiam dicemus infrà,in 32.limitatione.

Cauſa principali ceſſante ceſſat effectus, non etiam acceſſoria.

22 ¶Quintò intelligẽda eſt hæc noſtra limitatio,niſi ex duabus cauſis altera principalis ſit,ſeu primaria,altera acceſſoria,ſiue ſecundaria.Nam tunc ſola principalis cauſa eſt conſideranda,vt ceſſet,vel non ceſſet effectus,non etiam acceſſoria,vt expreſsè, & in hac ſpecie voluit Franc.Rip.in d.l.ex facto,col.3.nu.14.ff.de vulg.& pupil.ſubſtit. & idem propemodum voluit Pan.in c.ex parte tua,col.vlti.per eum text.extrà de cõ uerſ.coniugat.

Principale tantum conſideratur,non etiam acceſſorium.

23 ¶Nam illud perpetuũ eſt,vt eius quod principale eſt ratio habeatur, non etiam eius quod acceſſorie venit & ſecundariò,ſiue in conſequentiam,vt patet ex l.1.ff.de autorit.tutor.& l.ſi ſponſus,§.donationis,& §.generaliter,ff.de donatio.inter vir.& vxo. & l.non ſolum,§.vlti.ff.de procurator.iuncta l.1.§.pen.& vlti.de ſuſpect.tutor.& l.ſi vnus,§.illud,ff.de pac.& l.arbor.§.aquarum,ff.com.diuidun.& l.cùm probatio,& ibi gl.ff.de probati.& c.ad audientiam,& ibi gl.in verbo,principaliter,de præſcriptio. cũ aliis infinitis concordan.tex.& doctor.à me collectis in commentariis conſuetudinum Pictonum tit.*9.qui eſt de tenir noblement en fief*,§.20.in gl.1.in 1.limitatione.

BIU Cujas

VICESIMATERTIA LIMITATIO.

1 *Causa cessante cessat effectus in successiuis, non etiam in momentaneis.*

¶VICESIMOTERTIO limita hanc nostram regulam procedere in his, quæ habent tractum successiuum in futurum. verbi gratia, in excusatione à muneribus, quæ successiuè, & diuersis temporibus imponuntur: quæ quidem excusatio cessat, cessante causa ipsius, per l. cura. §. deficientium, ff. de muneribus, & honor. At in his quæ sunt momentanea, cessante non cessat effectus, vt per Bal. in l. generaliter, col. 2. versi. sed ego dico, C. de sacros. eccles. quem ita simpliciter citat, & sequitur Alex. in l. si cùm dotem, §. si maritus, col. 2. vers. sed certè hoc non puto, ff. solu. matrimo. in addi. Nico. Ma. in l. 2. §. non solùm, ff. de excusat. tutor. & Soci. in l. sciendum, §. vlti. circa mediũ, ff. qui satisd. cog. & con. 81. non est dubium, col. 4. vers. non obstant nunc in cõtrariũ, lib. 3. & con. 84. accuratissimè, col. 3. versi. præterea ibi conceduntur, eod. lib. 3. & Phil. Dec. consil. 24. mulier, cui propter inopiam, col. vlti. versi. non obstat tertiò. Io. Fran. Oze. in §. supradicta, col. 4. nu. 16. Instit. de excusat. tutor. Et idem quoque apertè voluisse videtur Panor. in c. suggestum, col. 1. versi. vltimò scias, de deci. dum dicit, quòd priuilegium, quod habuit perfectionem suam, nec continet actum successiuum, non reuocatur, licèt postea cesset causa priuilegij: secus in priuilegio habente causam successiuam, per eum tex.

Priuilegij perfecti & nõ successiui, causa cessante nõ cessat priuilegiũ.

2 *De eadem re*

¶Sed in hoc vide quod scripserit Bar. in l. ex facto, in princi. col. 2. vers. secundò oppono, dicuntur hîc, ff. de vulg. & pupil. substit. quòd cum dispositio est momentanea, si iungitur qualitas verbo dispositiuo, tunc sufficit eam qualitatem adesse secundum tẽpus dispositionis, licèt postea desinat, per l. Melà, in prin. ff. de alimen. & cib. lega. vbi si legatur puero, vel puellæ, sufficit, q; sit puer vel puella, secundum tempus legati facti. Si verò iungitur verbo notanti effectum, aut executionem dispositionis, sufficit secũdum illud qualitatem adesse, l. 3. ff. de aur. & argen. lega. vbi si legò vxori ea quæ parata sunt tempore mortis, illa cedunt legato, quæ tunc parata reperiuntur: & sufficit illa esse parata, licèt ex postfacto, vel antè parata nõ sint. Et ita illam sequitur Imol. in cle. 2. col. 3. versi. si verò constat qualitatem, de rescript.

Qualitatẽ iunctum uerbo dispositionis momẽtaneæ sufficit adesse tẽpore dispositiõis.

3 *Causas hoc respectu esse in quadruplici differentia.*

¶Verùm & de ea re multò plenius & latius, Cy. & ipse Bal. post. Pet. & alios antiquiores, in d. l. generaliter. & Henricus Bohic. & Aegid. Bellamer. in c. etsi Christus, de iureiur. Causas enim esse in quadruplici differentia, quasdã enim esse momentaneas, quę & momentaneum habent effectum. Alias quidem & ipsas momentaneas, sed quæ effectum habent successiuum. Alias item successiuas, quæ & successiuum effectum habent. Alias dẽnique & ipsas successiuas, sed quæ habent effectum momentaneum.

4 *Momẽtaneum, quid dicatur.*

¶Et intelligunt momentaneum, cuius est esse tempore momentaneo, vt quod momẽto acquiritur, veluti hæreditas, per l. placet, ff. de acquir. hæred. & agnatio, quæ scilicet quæritur eo momento temporis, quo quis nascitur, §. sui. Instit. de hæred. qualit. & differen. item momento quis consequitur beneficium, siue sacerdotium, vt legitur in cap. si tibi absenti, de præbend. Successiuum autem dicitur, quod ad suum esse, vt ipsi loquuntur, requirit successionem temporis, vt est tutela, quæ est ius in successione temporis consistens, & ad sui esse requirit totum tempus impubertatis.

Hæreditas dicitur momentanea.

Sacerdotium.

Successiuum, quid dicatur.

5 *Tutela successiua.*

¶In primo igitur casu, quando scilicet causa est momentanea, habens etiam momentaneum effectum. Refert an causa cesset post completum effectum, & tunc non cessat ipse effectus. exempli causa, agnato defertur hæreditas, ideo & agnato sufficit momẽtanea agnatio, eo tempore, quo quæritur hæreditas, & si postea desinat causa, id est, ipsa agnatio, non desinit effectus iam quæsitus, scilicet hæreditas, l. vltim. in 1. respõ. ff. vnde lib. & arg. d. l. sciendum, §. vltim. ff. qui satisdare cogantur. & l. cognatis, in 1. respon. ff. de reb. dub. & dicit præterea Henric. de hoc esse casum in l. 1. C. de pactis, vbi pactum, siue contractus innominatus, scilicet dationis extantis, ex parte filij testatoris ab ipso testatore rogati restituere hæreditatem Licinio Frontoni, si sine liberis decederet, & remissionis eius fideicommissi ex parte eiusdem Frontonis, fuit completus. Et ideo licèt causa propter quam contractus, siue pactum interuenerat, scilicet metus filij, ne decederet sine liberis, cesset, quia decessit relictis liberis, non tamẽ cessat effectus, quia non reuocatur contractus completus. Et ad id quoque facit, vt ille subdit, l. naturalis, §. 1. ff. de præscriptis verbis.

Causa cessante cessat effectus in successiuis, non etiam in momentaneis.

Priuilegij perfecti & nõ successiui, causa cessante nõ cessat priuilegiũ.

De eadem re

Qualitatẽ iunctum uerbo dispositionis momẽtaneæ sufficit adesse tẽpore dispositiõis.

Causas hoc respectu esse in quadruplici differentia.

Momẽtaneum, quid dicatur.

Hæreditas dicitur momentanea.

Sacerdotium.

Successiuum, quid dicatur.

Tutela successiua.

Quid igitur in causa momẽtanea habẽte effectum momẽtaneum, cũ causa cessat post effectũ completũ.

¶An

6 ¶An verò causa cesset ante completum effectum (id enim est secundum membrũ primi casus) & tunc cessante causa cessat effectus. verbi gratia: Agnatis defertur hæreditas & tutela, fac igitur, quòd quis desinat esse cognatus, nónne hic habebit hæreditates, vel tutelas, quæ postea deferuntur? & certè non habebit, per d. l. vlti. in 2. respons. ff. vnde liber. & l. 1. in fi. ff. vnde legit. & non solùm, §. si emancipatus filius præteritus, ff. de bonorum possessio. contra tab.

Quid si ea causa cesset ante completum effectum.

7 ¶In secũdo casu, quãdo scilicet causa est quoq; momẽtanea, sed quę habet effectũ successiuũ, vt est in tutela legitima, quæ defertur agnatis, & quæ quidẽ tutela est quidam effectus successionis, vt dictũ est, & tũc dicendũ est vt prius. Nã aut ante cõpletum effectũ cessat causa, & cessabit quoq; effectus. Ideo si ante finitã tutelã delatam agnato ipse capite minuatur, finitur tutela, l. tutelas, ibi, sed legitimæ tutelæ, ff. de capi. dimin. & §. vl. Insti. de legi. agna. succes. & §. sed & capitis, Insti. quibus modis tut. fini. Quod intelligendum dicit Bal. vbi suprà, pro tempore futuro, quia administratio præteriti temporis manet firma, vti & ipse quoque declarat in c. quemadmodum, col. 2. ver. nota tacitas conditiones, de iureiur. per d. l. tutelas, & alibi quoque diximus. Aut cessat causa post effectum completum, & tunc non cessat effectus.

Quid in causa quoque momẽtanea habente effectũ successiuum.

8 ¶In tertio casu, quando scilicet causa est successiua, quæ etiã successiuũ effectũ habet, cessante causa cessat effectus. exẽpli gratia: Absentia reipublicæ causa, est quid successiuũ, & similiter excusatio à tutela est effectus successiuus. ideo si tutor abest reipubl. causa, is excusatur quamdiu abest: cessante autem absentia, cessat & excusatio, §. item qui reipublicæ. Instit. de excusat. tuto. Item clerici, vel monachi excusantur à tutela & curatione, quamdiu insistunt diuinis officiis, non aliàs, d. l. generaliter, C. de episco. & cleric. Et hoc quoque idem patet ex d. c. & si Christus, in fi. & in c. post translationem, §. cæterùm, de renunciat. vbi causa & effectus sunt successiui.

Quid in causa successiua habente effectum successiuum.

9 ¶In quarto casu, quando causa est successiua quidem illa, sed quæ habet effectum momentaneum, cessante causa cessat effectus, vt patet in illa ipsa absentia reipublicæ causa, quæ causa est dandi restitutionem in integrum, si absens læsus fuerit. Ideo ea absentia cessante, si interim ille lædatur, cessat restitutio, l. ab hostibus, §. sed quod simpliciter, ff. ex quibus causis maior. & l. quod tempore, C. de restitu. milit. Quod intelligit Bal. vbi suprà, vt in eo, quo fuit læsus tempore absentiæ, non cessat effectus, cùm ipse iam quæsitus sit, ita intelligens iura suprà allegata.

Quid in causa successiua habente effectum momẽtaneum.

10 ¶Sed & id quoque patet in officio, propter quod datur beneficium, c. præter hoc. 32. distinct. & c. eos, & c. si quis sacerdotum, 81. distinct. & per c. quia nonnulli, & c. relatum, de cleric. non resident. & c. pastoralis, de appellatio. & c. latores, de cleric. excommunica. ministran. & c. vlti. de rescript. lib. 6. Et ideo, si beneficiatus in eum casum incidat, saltem culpa sua, vt officium facere non possit, amittit beneficium, vt not. in cap. 1. de ætat. & qualitat. & c. tua nos, de cleric. ægro. & nos alibi diximus suprà, in beneficij causa cessante.

Beneficium datur propter officium.

Beneficiatus sua culpa in id incidens ut officiũ facere nõ possit, priuatur beneficio.

11 ¶Bal. autem vbi suprà, relata illa opinio, quam diximus, eam ita declarat, vt si requiratur causam adesse certo, & determinato tempore, sufficit eam adesse eo tẽpore: nec ea postea cessante cessat effectus, siue causa sit momentanea, siue successiua. quod & nos latè tractauimus suprà, in quarta limitatio. Et aliter quoque hæc declarat, quæ hîc de industria prætermittimus, quia ea adscripsimus in aliis locis magis peculiariter ad ea pertinentibus.

Declaratio præcedẽtium.

VICESIMAQVARTA. LIMITATIO.

1 ¶VICESIMOQVARTO limita regulam nostram non procedere in vltimis voluntatibus, in quibus si fortè fortuita cessat causa vice modi adiecta, non propterea cessat effectus, vt & nos suprà alicubi transeunter diximus. & probatur in l. si fundum per fideicommissum, §. Iulianus. si Titio, aliàs, si Titio, qui est §. 1. & ibi Bar. & alij, ff. de lega. 1. & idem Bar. in l. 2. §. vlt. col. 2. ver. vbicunque dixi. ff. de donat. & in l. Titio centum, §. Titio genero, ff. de condi. & demonst. & Imo. in d. c. post translationem, col. 6. nu. 39. de renunciat.

Hæc regula nõ habet locum in testamentis cũ causa uice modi est adiecta.

2 ¶Cæterùm comperies apud Bar. in illo §. Titio genero, istud non procedere, quando modus de necessitate inesset legato, vt in casu d. §. Titio genero, secundum Ray. quãquam Bar. ibi dicit deficere legatum, quia non erat modus, sed conditio.

Nisi modus de necessitate inesset legato.

BIU Cujas

3 De eadem re.

¶Sed quia hęc res est admodũ scrupulosa super intellectu vtriusq; illius loci, ideo antequã hîc tuũ iudiciũ firmes, vide omnino Bal. Imo. Pau. Ca. Raph. Com. Ang. Peru. & Ias. in d. l. si fundũ per fideicõmissum. §. 1. & omnes scribentes in d. §. Titio' genero, & latè Bal. ipsum in l. generaliter, col. 5. versi. quintò quærit, C. de episcop. & cleric.

VICESIMAQVINTA LIMITATIO.

1 Hæc regula nõ habet locum in causa ob quam habendam aliquid fit. Cessante causa facti non cessat factum.

¶VICESIMOQVINTO limita procedere in causa pro qua excludenda aliquid constituitur, secus in causa propter quam habendam aliquid fit: nam licet cessaret illa causa, non propterea cessaret id quod factum est propter illam. Verbi gratia, contrahitur matrimonium propter prolem, si tamẽ vxor sit sterilis, ita vt prolem nõ habeat, non propterea dissoluitur matrimonium, c. dixit dominus, 32. quæst. 1. & c. tãtum, 32. q. 7. vbi id expressè no. glo. quod diximus. atque etiam glo. in c. & si Christus ad fi. in verbo, cessante causa, de iureiuran. & ibi quoque Anto. in §. vltim. post medium, versi. oppo. quòd cessante, vbi dicit per eam glo. quòd cessante causa facti non cessat factum, quanquam alij aliò hæc referunt, nempe quòd proles non sit sola causa matrimonij, vt diximus suprà in 22. limitatio. nu. 1.

VICESIMASEXTA LIMITATIO.

1 Hæc regula procedit quando causa cessat actu & exẽplo.

¶VICESIMOSEXTO limita & hanc nostram regulam, vt procedat, quando causa cessat non solùm actu, sed & exemplo: ita vt videlicet non possit trahi in perniciem exempli, aliàs non cessaret effectus, ita enim expressè magna autoritate affirmãt glo. in c. neophytus, in verbo, causa, ibi, vno modo sic, 61. distin. per text. in §. verùm, 63. d istinct. & sequuntur Archi. & Domi. in d. c. neophytus. Et ad hoc præbet aliquod argumentum tex. in l. si quis aliquid, §. qui abortiuum, ff. de pœnis, & c. principatus, 1. q. 1. cum aliis concord. ibi traditis à glo.

VICESIMASEPTIMA LIMITATIO.

1 Hæc regula nõ procedit in causa efficiẽte, quando ea & effectus 2 sunt in diuersis subiectis. Nec cum effectus potest per se stare.

¶VICESIMOSEPTIMO limita nõ procedere in causa essentiali, aut, vt alij vocãt, efficiẽti, quãdo causa ipsa & effectus sunt in diuersis subiectis, vt pater & filius: tũc enim cessãte causa nõ cessat effectus, licèt enim cesset, siue desinat esse pater, nõ tamen definit filius: siue sit iam natus, siue posthumus, l. Gallus. ff. de liber. & posthum. per quam ita in specie voluit Bal. in c. cùm cessante, col. 1. in 4. not. de appellationib. ¶Aliter autem, licèt in eundem finem, loquitur idem Bal. in l. generaliter, col. 3. versi. sed quandoque requiritur, C. de episc. & cle. vt scilicet nostra regula non habeat locũ in causa efficiẽte, cùm effectus per se potest stare, per l. patre furioso, ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris, sicut inquit, quotidie videmus, quòd mortuo pictore manet pictura, mortuo patre manet filius, mortuo igne, manet calor homini ab igne datus, & sic de similibus, subdítque facere legem, qui libertinos. §. 1. ff. de oper. liber. & l. 2. in princ. ff. de excusat. tuto.

3 Causæ duæ fiẽdi. Causæ etiam duæ essendi.

¶Idem in d. l. patre furioso, in 1. lect. col. 1. non multò post princ. ff. de his, qui sunt sui vel alie. iu. postquã retulit Dy. dicentẽ ꝙ cessante causa ex toto, cessat effectus, secus si remanẽt reliquiæ, vbi suprà alibi diximus, subiũgit duas esse causas fiendi, scilicet efficientem & finalem: & duas esse causas essendi, scilicet materialem & formalem. De duobus autẽ primis intelligi ipsum Dy. De tertia & quarta, si in totum destruãtur, destruitur quod fundatur in ipsis, l. si ex legati causa, ff. de verb. obliga. & l. in naue Sauphei, ff. loca. & l. qui vsumfructũ areæ, ff. de contrah. empt. & l. quæsitum, §. illud, ff. de leg. 3. Et idem propemodum repetit ipse Bal. in 2. lectura eiusdem l. patre furioso, paulò ante fi. nisi quòd clarius dicit, cessante causa materiali, & formali, effectum cessare: quia is effectus est inseparabilis à causa, & ea quidem causa dat esse rei, & rem in esse conseruat. l. Iulianus, ff. ad exhibend. Tandem dicit in eadem l. patre furioso, causas esse velatas, non absorptas, postea verò in versi. tertiò not. quòd multa, ex eo text. not. multa impedire contrahendà, vt furorem: quæ non vitiant iam contracta; eiúsque rei rationẽ esse, quia ea quæ sunt perfecta, sunt in suo esse præcedente consensu. vt not. in l. si is qui animo suo, ff. de acq. pos. At super illo, inquit, brochardo, dic quòd aut est impedimentum ex parte causæ materialis, & tunc vitiat, l. inter stipulantem, §. sacram, ff. de verbor. obligationib. aut ex parte causæ finalis, & idem: aut ex parte causæ efficientis, & tunc aut effectus dependet à causa, quia est in fieri, & vitiat. Aut non dependet à causa, quia est in facto esse, & nõ vitiat, vt in d. l. patre furioso. Aut est impedi

pedimentum alterius accidentis,& tunc si potens est ad resoluendum,resoluit:aut nō est potens,& non resoluit,l.non distinguemus,§.sacerdotio,ff.de recept.arbit. secundum Iacob.Butrig.Aut impedimentum est circa ipsum principale, & tunc aut non compatitur se cum principali,& vitiat,l.pro parte,ff.de seruit.& l.existimo, ff.de ver. obligat.Sed Pet.vt subiungit,ita distinguit:aut actus peruenit ad cōfirmationem, & tunc casus superueniens non vitiat:aut non,& tunc aut sequitur absurdum ; & tunc vitiat,l.vlt.& ibi Pet.& Cy.in addit. ff.rer. amot.aut non sequitur absurdum,& non vitiat.§.ex contrario,Insti.de lega.Hæc Bal.vbi suprà,quorum magna pars pertinet ad ea quæ diximus suprà in 12.limitatione.

4 ¶Sed & aliter Saly.post Iacob.Butrig.in eadem l.generaliter,circa medium,nam cessante,inquit,causa efficiēte,cessat effectus,quamdiu res est in fieri,ita enim loquitur, non etiam quando est in facto esse,per l.furiosum,C.qui testa.fa.poss. & d.l.patre furioso,ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.Licèt ait Saly.vbi suprà,secus sit in causa materiali,quia ea cessante semper cessat effectus,siue sit in fieri,siue in perfecto esse, l.nō moriturum,C.de commit.stipu.& in l.inter stipulantem,§.sacram,ff.de verb.obliga. & l.qui res,§.aream,ff.de solut.Et idem de formali in l.Iulianus,§.sed & si quis, ff.ad exhib.& l.Seio,§.Caio,ff.de aur.& arg.leg.& l.is qui quadraginta,§.quædā,ff.ad leg. Falcid.quæ iura,vt id addas,solent in id allegari,quòd forma dat esse rei , de quo & nos alibi latè diximus.

Iterum de causa efficiente.

Quid in causa materiali.

Quid de formali.

5 ¶Et idem propemodum voluit Imo.nullam Saly.mentionē faciens,in d. c.post trāslationem,col.5.nu.37.& seq.de renunciat.vbi tamen intelligit quod dictū est de causa materiali,vt scilicet ea cessante cesset materiatum , tamen si mora interueniat,remanebit quis obligatus ad æstimationem ipsius materiati , per l.si ex legati causa,ff. de verb.oblig.& l.quod te,ff.si cer.petat.

Ad causam materialem redit.

6 ¶Deniq; & aliter,licèt in eandē propemodū sententiam,Aegi.Bella.in c.post translationē,col.4.ver.recipiendo ergo causam,de renūcia.In causa(inquit) efficiente quoad effectus consumptos & iam in esse productos,& quorum conseruatio ab existētia causæ nō depēdet,nō habet locū regula,cessante causa,l.vlt.in 1.respon. ff.vnde lib.& l.1.C.de pact.& l.naturalis,§.1.de præscri.verb.& c.vlt.de offi.lega.& c.licèt,de sentē. excō.lib.6.& arg.l.sciendum,§.1.ff.qui satisd.cogant.& l.si cognatis,in 1.respon.ff.de reb.dub.Et ideo(inquit)mortuo patre non sequitur quòd mortuus sit filius. Quoad effectus verò nondū productos aut pēdentes in fieri, sed quorum conseruatio in esse dependet ab existentia causæ,habet locum ea regula,d.l.vlt.in 2.respon.vnde lib.& l. 1.in fi.ff.vnde legit.& l.non tantum,quæ est 3.§.si emancipatus filius, le 2.ff.de bon. possess.contra tab.& l.tutelas,ff.de capit.diminut.& §.vlti.Insti.de legit.agnat.succeff. Et id certè totum pertinet ad 12.nostram limitationem.

Et ad causam efficientem.

VICESIMAOCTAVA LIMITATIO.

1 ¶VICESIMOOCTAVO limita procedere in his quæ dependent ex animo & intentione,ita vt aliter stare non possint.Secus in his quæ non dependent ex intentione,possúntq; stare sine animi dispositione,quia cessante in illis causa etiam finali, non cessat effectus,vt dicit Bal.in d.l.generaliter,col.4.ver.sequitur videre,C.de episcop.& clet.vbi ponit huiusmodi speciem.Ego ædificaui domum ad eum finem,vt illam habitarem:si cessat postea ea causa finalis,quia ego non habito , non propterea cessat domus,quia habet esse ex materia & forma,quæ adhuc supersunt,& non ex intentione mea,velim enim aut nolim,domus est.

Hæc regula non habet locū in his quæ non dependent ex intentione.

VICESIMANONA LIMITATIO.

1 ¶VICESIMONONO limita hanc nostram regulam,vt non procedat in causa siue ratione,quæ fundatur in sola præsumptione,per id quod no.voluit Bal.consi. 250.cuius exordium est, in quæstione Domini Milani,colum.vlti.non multò ante fin.lib.1.quòd scilicet huiusmodi ratio non restringit dispositionem generalem legis vel statuti,per not.à Iaco.& Oldra.in l.1.ff.solu.matrimo.quod & nos diximus suprà in cessante ratione legis , nu.142.incip.igitur vt repetamus ; sed hîc repetere voluimus,quoniam ex illo sequitur non cessare effectum cessante huiusmodi ratione, vt quæ legem vel statutum non restringit.Et faciunt quæ diximus suprà in 21.limitat. vbi locuti sumus de causa tacita.

Hæc regula nō habet locum in ratione,uel causa fundata in sola præsumptione.

TRI

BIU Cujas

TRICESIMA LIMITATIO.

1 ¶TRICESIMO limita vt proceda, cùm omnino cessat causa, non tantùm pro præsenti tempore, sed & pro futuro, ita vt nulla sit spes reditus siue reuersionis causæ. Secus si sit quædam spes vt redeat, nam tunc ea redeunte, non cessat effectus illius. verbi gratia, in priuilegio concesso cœnobio cuipiam, vt aliud monasterium occurrente vacatione teneatur eligere vnum ex monachis illius cœnobij: contigit autẽ vt nullus illic tempore electionis esset idoneus, ita vt causa tunc cesset: ideo fuit alius electus qui non erat huius cœnobij. quæsitum est an si postea tempore alterius sequẽtis electionis, sit aliquis idoneus, an eligentes teneantur illum eligere vi illius priuilegij. Et hanc quæstionem tractat glo. in c. abbate, in fi. de verb. signifi. dicítque primùm videri id priuilegium fuisse prorsus ac perpetuò extinctum, quia vnico actu perditur priuilegium, c. cùm venissent, de constitut. & c. constitutus, de rescript.

Hæc regula nõ procedit cùm spes est reditus causæ cessatis.

2 ¶Tamen decidit contrarium, vt scilicet teneantur eligere idoneũ ex illo cœnobio, si quis reperitur tẽpore electionis, licèt antea nullus fuisset, argu. l. & Attilicinus, ff. de seruit. rustic. præd. & c. quia diligentia, de electio. Et illam glos. sequuntur omnes ibi, ex quibus Panor. qui illam dicit no. expressè illud assumit, quod in princip. huius limitationis diximus, quod dicit bene notandum. & sequitur Philip. Deci. in c. cùm cessante, col. 1. versi. quintò limita, dum simpliciter allegat Panor. vbi suprà. Et faciunt quæ diximus suprà in 17. limitatione.

De eadem re.

TRICESIMAPRIMA LIMITATIO.

1 ¶TRICESIMOPRIMO limita (& hoc proximè accedit ad superiorem limitationem, atque etiam ad 16.) vt procedat hæc regula quando causa omnino cessat, secus si pro parte tantùm, vt voluit glo. in c. cùm accessissent, in verbo, contrauenerint, & ibi Roch. Curtius de constit. & Philip. Dec. in d. c. cùm cessante, de appella. vti eos allegat Nicol. Bellon. con. 8. respondendo diuersis dubiis, nu. 5. licèt mihi id dicere non videantur. Sed tamen hoc verum esse puto per ea quæ diximus in dd. duabus limitationibus.

Hæc regula nõ habet locũ cũ causa pro parte tantũ cessat.

TRICESIMASECVNDA LIMITATIO.

1 ¶TRICESIMOSECVNDO limita, vt procedat, quando causa siue ratio legis vel constitutionis generaliter cessat: secus si in vno tantùm casu inter multos, quos constitutio complectitur, cessaret siue deficeret: tunc enim non cessat constitutio, vt expressè voluit Francis. Aretin. in l. 2. colum. 5. versicu. tu autem aduerte, ff. de vulga. & pupil. substit. per not. per Bar. in l. cùm ij, §. eam autem, ff. de transactio. & per optimum (vt dicit) tex. in l. 1. in fin. ff. de minorib. quod & nos alibi diximus suprà in legis cessante ratione, sed hîc inter limitationes item ponere optimum putauimus, vt faciliùs lector inueniat.

Hæc regula nõ habet locũ cũ in uno tantum casu causa cessat.

TRICESIMATERTIA LIMITATIO.

1 ¶TRICESIMOTERTIO limita nostrã hãc regulã, vt nõ procedat quãdo culpa illius, qui aliquid dedit aut cõcessit, cessat causa, nã tũc nõ cessat effectus, si credimus, vt credendũ existimamus, Iac. Beluis. qui id ipsum voluit in l. 2. §. vlt. ff. donat. per l. filiam, ff. de Senator. vti illum refert & sequitur Alberi. in l. generaliter, colum. 2. versi. sed pro prima parte, C. de episcop. & cleric. Quanquam sunt qui aliò referunt d. l. filiam, vt diximus suprà in 19. limitat. nu. 2. incip. & ad hoc quoque.

TRICESIMAQVARTA LIMITATIO.

1 ¶TRICESIMO QVARTO limita, vt procedat quando effectus finalis causæ siue finis, est ordinatus ad impediendum effectum ex tunc & retro, nam tunc cessante ea causa, haud dubiè cessat effectus. Secus si ex tunc & non retro, tunc enim retro non cessaret, vt post Iacob. Butrig. scripsit Saly. in d. l. generaliter, in 3. oppos. C. de episco. & cleri. vbi dicit primum probari ex l. pro parte, ff. de seruit. lega. & l. 3. §. adeo, ff. de libe. agnoscen. & l. Vranius, §. quemadmodum, ff. de fideiussorib. Secundum ex l. tutelas, in prin. ff. de capi. dimin. & l. vlt. ff. vnde lib. & §. item qui reipublicæ, Insti. de excusa. tut. Sed id multùm obscurum esse videtur, nisi intelligas secundum ea quæ diximus suprà in 12. limitat. nume. 24. incip. intellige secundò, in 23. limi. præsertim nu. 1. & eis quæ ibi diximus.

Hæc regula nõ habet locum, si ex tunc & nõ retro defectus causæ impediat effectum.

TRICE

TRICESIMAQVINTA LIMITATIO.

1 ¶TRICESIMOQVINTO limita procedere secundum theologos in causa introducente siue producente, atque etiam conseruante, vt videlicet huiusmodi causa cessante cesset effectus, secus in causa inducente solùm, non etiam conseruante. Ita enim voluit Diuus Bonauentura lib. 2. Sentẽ. dist. 7. artic. 1. quæst. 2. & iterum eo. lib. 2. distinct. 32. quæst. 2. eodem lib. 4. distin. 4. art. 1. distin. 2. & rursum eod. lib. 4. distin. 22. art. 1. quæstio. 1. vbi & vtriusque ponit exemplum, de primo videlicet causa producente & conseruante: Sol est causa inducens & conseruans lumen, ideóque semper sole cessante, cessat ipsum lumen ab eo procedens. de secundo scilicet causa producente solùm & non conseruante, gladius est causa producẽs vulnus, non tamen conseruãs, & ideo cessante gladio, non propterea cessat vulnus.

Hæc regula fallit in causa tãtùm producẽte & nõ etiam conseruante.

2 ¶Et hanc quoque limitationem sensit etiam è nostris Bal. qui nihil rerum omnium (quod alibi diximus) intactum reliquit, in l. 1. §. 1. in prima lectura, in fin. ff. de officio eius cui mandata est iurisdictio, vbi postquam dixit, quòd cessante causa officij cesset officium, per tex. in d. l. tutelas, ff. de capit. diminut. & diximus etiam suprà in officij causa cessante, subiungit hoc esse verum, quando est causa talis, quæ requiratur ad conseruationem rei, per illum ipsum tex. in d. l. tutelas, & expressiùs idem Bald. in repetit. l. 2. col. 7. versi. viso vnde nascatur, & iterum col. 27. versi. de tertia igitur, ibi, si consideretur tertio modo, ff. de iureiu. & Fran. Rip. qui illum non citat, in l. ex facto, col. 3. nu. 17. ff. de vulg. & pupil. substit.

Adidem.

3 ¶Quibus adstipulatur quod voluit Io. Calde. consi. 179. omissis pluribus, prout eum refert & sequitur Soci. consi. 241. circa primam difficultatem, col. 9. versi. nonò comprobatur, lib. 2. quòd vbi non subest causa, propter quam aliquis effectus producitur & conseruatur, nunquam illius effectus induci potest productione vel existentia, & ita dicit argumentari Gratianum in §. hoc idem, de pœnitent. distin. 1. & facere text. in c. debitum, de bigam. & c. si pauper, de præbend. lib. 6. & in l. in omnibus causis, ff. de regu. iur.

Adidem.

TRICESIMASEXTA LIMITATIO.

1 ¶TRICESIMOSEXTO limita nostrã regulã, vt procedat in contractu innominato, nam cessante in eo causa finali, cessat & ipse contractus: secus in contractu nominato absolutè & per se stante absque aliqua dependentia contractus innominati, neque enim si in eum cadit causa finalis quæ deficit, non resoluitur nec cessat contractus. Ita voluit Bal. in l. cùm te, ita intelligẽs eũ tex. C. de pact. inter emptor. & vẽd. fact. vide suprà in contractus causa cessante.

Hæc regula nõ procedit in cõtractu nominato nõ depẽdẽte à contractu innominato.

TRICESIMASEPTIMA LIMITATIO.

1 ¶TRICESIMOSEPTIMO limita hanc nostrã regulam, vt non procedat in cessatione causæ, propter quàm forma est introducta, neque enim ea cessante cessat formæ obseruatio, vt scribitur à Bartol. & aliis in l. cum hi, §. ea autem, ff. de transactionib. prout allegat (neque enim reperi) & sequitur Francis. Aretin. in l. 2. colum. 5. versicu. tu autem aduerte, ff. de vulga. & pupilla. vbi id dicit probari in l. si fundus, ff. de rebus eorum, & clariùs in c. 1. §. præsertim, de rebus eccles. non alienandis, libro sexto.

Cessante causa ob quam introducta est forma, non cessat formæ obseruatio.

TRICESIMAOCTAVA LIMITATIO.

1 ¶TRICESIMOOCTAVO limita eandem regulam, vt etiam non procedat, quando talis est casus, qui non vitiaretur partibus volentibus: nam etiam tunc deficiente causa, non vitiaretur ipse actus, per l. sciendum, §. vlti. ff. qui satisdare cogantur, quam sic intelligit Bartol. in l. pluribus, §. & si placeat, col. 2. ibi, aut nõ tradit, ff. de verb. oblig.

Cessante causa non cessat effectus in casu, qui non uitiatur uoluntate partium.

TRICESIMANONA LIMITATIO.

1 ¶TRICESIMONONO limita, vt hæc nostra regula non procedat in spiritualibus, vt videre licet in c. ex parte tua, & ibi glo. in verbo, falsa sit causa, & Hosti. col. 2. in verbo, causa, Pet. Ancha. in 5. no. Anto. col. 2. versic. oppo. quòd falsa causa, de conuers. coniugat. & in c. magnæ, & ibi propè omnes, de voto. Et huius rei dicit Hosti. rationem sumi ex c. pen. de his, quæ met. caus. fiunt, & in c. dudum, de conuers. coniuga. vide quæ dixi suprà in voti causa cessante.

Hæc regula nõ procedit in spiritualibus.

BIU Cujas

QVADRAGESIMA LIMITATIO.

1 QVADRAGESIMO limita, vt procedat hæc regula in causa fiendi, vt nostri loquuntur, ea enim cessante cessat fiendum, sed iam factum & perfectum non tollitur. Sed cessante causa essendi impeditur fiẽdum, & tollitur iam factum. Ita expressè voluit Bal. in c. & si Christus, col. vlt. versi. adde quòd cessante vna, de iureiur. vbi dicit id voluisse Io. Mona. in procœmio 6 lib. quem vide in princip. ipsius procœmij, atque etiam ipsum Bald. in procœmio decretalium, in verbo, rex pacificus, colum. penult. & vlti. Hæc autem limitatio nonnihil pertinet ad ea quæ diximus in 12. limitatione. Et vide hîc quæ dixi suprà ex eodem Bald. in eadem 12. limitatione, numero 13. incipien. sed hanc principalem, & iterum in 27 limitat. numero 3. post princip.

Quid in causa fiendi.

Et quid in causa essendi.

BIU Cujas

ANDREÆ

TIRAQVELLI

REGII IN SENATV PARISIENSI CONSILIARII,

TRACTATVS

LE MORT SAISIT LE VIF.

EDITIO TERTIA.

BIU Cujas

BIU Cujas

ANDRAE ASTI RAQVELLVS REGIVS IN SENATV Parisiensi consiliarius, disertißimis humaniſſimiſque eiusdem Senatus aduocatis.

QVOD libellos meos auidè libentérque ac ſtudiosè lectitatis, vt à vobis ſæpe audio, eloquentiſsimi cauſarũ patroni, non poſſum non magnopere lætari, ſi modò quicquam in eis deprehenditis, quod vobis & voluptati, & vtilitati eſſe queat. Ita enim me nec in aqua (quod dicitur) ſcribere, nec ad fractam canere experior. Id, cùm aliquãdo ſcribendi finem facere, alieníſque legendis potiùs quàm meis edendis operam dare conſtituiſſem, conſilium vt mutarem effecit, ac tandiu mihi ſcribendum eſſe perſuaderem, quamdiu labores meos vobis ac cæteris legũ ac rerum humanarum ſtudioſis nõ ingratos, iniucũdóſque eſſe perſpexero. Nihil enim antiquius apud me ſemper fuit, nihil præſtantius vnquam exiſtimaui, quàm, ſi quid labore vel induſtria poſſem, id totum ad ſtudioſorum commodum ac vtilitatẽ conferre, quibus iampridem ſtudium omne meum operámque ſine vlla temporis, laboris, aut occupationis exceptione deuoui. Ac dum alia quæpiam grauioris, operoſioríſque molimenti cõmentor, viſum eſt interim libellum hunc vobis offerre: cuius argumentum, vt in forenſibus negociis frequentiſsimum eſſe ſcitis, ita cognitu longè difficillimum, nec minùs vtile futurũ ſpero. Quò magis mirari ſoleo, nullum (quod ſciam) neque veterũ, neque recentiorum iuris noſtri interpretum alioqui accuratiſsimorum, diligentiſsimorúmque, rem ipſo vſu nuſquàm non obuiam, nedum non pertractandam ſuſcepiſſe, ſed vix ſupremis (quod aiunt) digitis attigiſſe. Quod ipſum qua ratione ſit factũ, ſi non rei difficultas in cauſa eſt, coniicere non poſſum: maximè

cùm tam longè lateque pateat, vt quamuis eam pomœrio quàm potuimus anguſtiſsimo concluſerimus, magis tamen mihi metuendum putem, ne lector copiam pertæſus clamet, Ohe iam ſatis eſt, quàm vllam deſideret acceſsionem. Hunc autem libellum ideo vobis deuotum, ac nuncupatum volui, quia materiam, vt diximus, continet vobis ante oculos poſitã, collocatam in vſu quotidiano, in conſuetudine hominum, atque foro. Soleo enim opera mea iis dicare, ad quos ipſorum argumenta, materiámq; propriè, ac peculiariter pertinere cognoſco: ac qui de propoſito argumento, natura, vel arte ſcitè, appoſitéque iudicare queant, vti latiùs in epiſtola, quam operi de Nobilitate anno ſuperiore præpoſuimus ad ſereniſsimum regem noſtrum Henricum, ſumus præfati. Cùm autem nihil omnino vobis proponi poſſe certò ſciam, quod non vel doctiſsimè explicare, vel grauiſsimè poſsit, orationis ille ſplendor, exuberánſque rerum omnium, quæ in vobis eſt, cognitio copiáque, quis porrò eſt, qui de re de qua nobis inſtitutus eſt ſermo, rectiùs ac veriùs quàm vos iudicare queat? quos ego noui, præter ſingularem iuris prudentiam plurimis optimíſque artibus ornatos, iudicio non vulgari, mihi cùm publicè, tum priuatim ſæpiſsimè probato: ac, vt de vno Scæuola dicebat Cicero, Iuriſperitorum eloquentiſsimos, eloquentium Iuriſperitiſsimos, quíque res non populari trutina, ſed artificis ſtatera examinare probè didiciſtis, quod obiter de vobis dictum volui ne quis me, qui & quales eſſetis ignorare, aut ἀετὸν ἵπτασθαι, καὶ δελφῖνα νήχεσθαι docere velle exiſtimarer. Accipite igitur oratores diſertiſsimi libellum hunc à Tiraquello veſtro veſtríq; ſtudioſiſsimo, ea humanitate, eóque animi candore, quo & vobis offertur, & priores ipſius libros excepiſtis.

DE

DE SCRIPTIS IMMORTALIBVS ANdreæ Tiraquelli Senatoris Parisiensis Salmonius Macrinus.

AD LECTOREM.

Conqueritur natura, perit quòd gratia florum,
Quos specie varios atque colore parit.
Conquerimur libros authorum & scripta priorum
Victa veterноso deperiisse situ.
Non tamen in genere hoc semper natura nouerca est,
Interdum multis sueuit at esse parens.
Vt pote quæ amissis autoribus, atque libellis,
Instaurat per quos pristina damna leuet.
Pro priscis viden' vt scriptis meliora reponat,
Compensétque nouis ingenia ingeniis?
Vos Serui, Domitique, & Scæuola nemo requiret,
In manibus nostris dum Tiraquellus erit.
Naturam effætam non esse hic arguit vnus,
Cùm tales fructus fertilis illa parit.

AD EVNDEM TIRAQVELLVM IO. AVRATVS.

Certamen fuerat tibi tuaéque
Vxori Tiraquelle grande, plures
Libros tu pareres, an illa plures
Formosos tibi liberos crearet.
Huic Lucina, tibi secunda Pallas,
Totas ante preces & ante vota
Hæc libros dare, liberos at illa.
Augebat mulier domum quotannis,
Augebas quoque tu libros quotannis.
Parti vtrique suus Deus fauebat,
Crescebátque suo fauore rixa:
Hinc Lucina tuo, tuo inde Pallas:
Diuisum fuerátque vtrinque cœlum:
Iuno, Iuppiter hinc: at inde Phœbus
Cum Musis steterant, simul secuti
Quos gentûm fuerant Dei minorum.
Parti quisque suæ magis studentes.
Expectatio & exitus tenebat
Suspensos animos Deûm ac Dearum.
Cùm tandem seniórque tardiórque
Vxor fit dare liberos quotannis:
Tu contrà seniórque promptiórque
Libros edere fis nouos quotannis:
Cessit palma tibi, tuaéque parti,
Applausúque fremit fauente cœlum,
Vicisti Tiraquelle, túque Pallas:
Libris agmina victa liberorum.

BIU Cujas

PRAEFATIO, QVAE ET PRIMA PARS HVIVS OPERIS, ET OCTO DECLARATIONIBVS CONSTAT.

1 *An & quomodo noſtrum id ſtatutum vel conſuetudo Latinè enunciari poſſit.*

2 *Quibus in locis locum habeat.*

3 *An ſit ſecundum, an verò contra ius commune.*

4 *Quid in rebus feudalibus, an ſcilicet in illis, ceſſante hoc ſtatuto poſſeſſio vaſalli tranſeat in filium.*

5 *Quid in ſucceſſore dignitatis.*

6 *An id ſtatutum vel conſuetudo ſit valida.*

7 *Quibus modis appelletur hæc poſſeſſio, quæ tranſit in hæredem per huiuſmodi ſtatutum.*

8 *An ſaltem hæres de iure communi, ceſſante hac conſuetudine, poſſit propria autoritate poſſeſſionem rerum hæreditariarum capere.*

LE

LE MORT SAISIT LE VIF.

PRIMA DECLARATIO.

1

Dvtiq; est,quod decretũ Mediolanense,de quo dicã postea,dicit,possessionẽ defuncti ipso iure trãsire & cõtinuari in hæredem,sine alia vlla appræhẽsione.Nec id quomodo Latinè vno verbo & sine multorũ ambage & circuitu dici queat,video: nisi fortè mancipãdi verbũ huc trahas,atque ita dicas, mortuus mancipat viuum.Est enim mancipare,vt nonnullis placet,vendere,& rei venditæ possessionẽ dare.Sed si id verũ est,nõ tamẽ huc trahi potest: nã tunc ad rem cuius alterũ facimus possessorẽ, refertur:nõ ad illum,quem possessorem facimus. Alciatus in l.in lege Censoria,in verbo,sedes, in fi.ff. de verb.sign.& eius autoritate Ioh.Corasius Miscellaneo.iuris ciuilis li.6.c.13. & Nicol.Bello.Supputationũ li.4.c.15.putarunt dicendũ esse,nõ Sesire,sed sessire,à sessitãdo verbo,quo quidẽ verbo,vt id illis addas,vsus est Cic.in li.de Orat.cùm dicit Eupolis autoritate,ϖεδὼ deã,quam Suadã vocat Ennius in Periclis,labris sessitauisse.Idq; etiã verbum à sedibus ductum,vti & possessionẽ,iurisconsultus in l.1.in princ.ff.de acqui.poss.quanquam ibi vulgò pedibus legitur,sed corruptè,si credimus(vt credẽdum censeo)ipsi Alciato lib.Dispunctio.1.cap.item 1.& in l.tabernæ,ff.de verbo.signi.

Mancipare.

Sessire.
Sessitare.
Possessio unde dicitur.
Iurisconsulti locus.

2 ¶Paulus autem Ca.in l.qui vniuersas,§.1.in fi.ff.de acq.hæred.dicit,q; ex consuetudine Gallicana,viuus scisinat mortuo,vel è conuerso. & quod, inquit,est vocabulum Gallicanum,& significat q; hæres succedit in possessione defuncti,quæ in eum transfertur,sicut dominium.Verùm Cy.aliis verbis hãc Gallicanã cõsuetudinẽ expressit, in l.ea lege,col.1.versi.& istud est in arg.C.de condic.ob cau.vbi ita inquit,Consuetudo est in regno Franciæ,q; mortuus saginat viuum:quod significat,vt subiũgit, quòd mortuus videtur dare possessionem viuo hæredi,quia possessio dicitur sagina,quem, ad verbum refert ipse Paul.in l.hæres in omne ius,ff.de acqui.hær.Nec alibi tamen legi saginam pro possessione accipi,nec è diuerso.Nam quid sagina & saginandi verbũ significent, omnibus clarum est,ex optimis autoribus, præsertim Plauto, Varrone, Cicerone,Columella,Liuio,Quintiliano,Plinio.ideóque etiam ipse Paulus Ca.in d. l.hæres,dicit apud Gallos saginam habere eam significationem.

Scißinare.

Saginare.
Sagina.

3 ¶Scio quoque nos,eo verbo saisiendi vulgò vti,non in hac significatione,qua hîc capitur,sed pro manum iniiciendi,quod verbum est iurisconsultorum.l. sed si hac.§.1. ff.de in ius vocan.& l.Titius,in princip.ff.de seru.exportand.& l.causam.§. puellã. ff. de manumis.& illo saisiendi verbo in ea significatione vsus est Pontifex,in c.clericis. §.nos igitur non semel.de immunitat.ecclesiar.li.6.sed hîc non manuum iniicere significat,sed veluti possessionem tradere,quod longè diuersum est.

Saisire.
Manũ iniicere.

4 ¶Nec fortè ineptũ est huic nostræ significationi verbum inuestiendi,quo vsus est Plinius,sed in alia tamẽ significatione,li.35.c.7.Publius Portius inuestiuit pictura,tanquam dicas ornauit,& veluti veste decorauit,vestiuit.Nam & hoc verbo simplici in eadem significatione,qua illo inuestiendi composito,vsus est Cicero in 6.in Verrem actione:His autem tabulis interiores templi partes vestiebantur.Verùm hoc inuestiẽdi verbo,pro possessionem tradendi siue transferendi,passim vtitur ius canonicũ,&

Inuestire.

Vestire.

feu

feudorum,vt in c.ex ore,de his quæ fiunt à præla.ſine cõſen.cap.vbi gl. interpretatur, inueſtitus,id eſt,miſſus in poſſeſsionem.& in cap.accedens,de præbend.& in c. ſi quis inueſtiuit,titu. de feud.dat.in vicem leg.commiſ.Et hinc inueſtitura ipſe actus tradẽdi ſiue transferendi poſſeſsionem.c.1.in prin.tit.quid ſit inueſti.vbi ita ſcribitur,Inueſtitura quidẽ propriè dicitur poſſeſsio,& cap.quoniam inueſtituras,16.q.7.& in cap. olim cauſam,de reſtitut.ſpoliat.& alibi ſæpe.

Inueſtitura.

5 ¶Quanquã ſcio dubitatũ,an per inueſtiturã cenſeatur eſſe trãſlata poſſeſsio,propter tex.in c.per tuas,de don.qui & verbo inueſtiẽdi vtitur,& tamen declarat ex hoc tranſlatã non fuiſſe poſſeſsionẽ,vt & ex eo no.gl.ibi in verbo,in poſſeſsionẽ.Sed tu de hac re vide gl.in c.2.in verbo,ſignum,in prin.& ibi Inn.& latè Pan.col.antep. ver.exemplum primum, de conſuetud.& gl.in c.autoritati,in verb.inſtituãtur,in duob.locis,& ibi Hoſti.in verbo,inſtituere,Io.And.ſuper gl.2.Card.Flor.verſi.quæro quid eſt, Pet. Anc.ver.quærit gl.quum eſt,Ant.verſ.venio ad gl.Imo.col.1.ver.in gl.2.ibi,non adipiſcitur,Pan.col.1.verſi.in glo.2.fi.no.ex gl.de inſt.& gl.in c.ex ore,in verbo,annulo,& ibiPet.Anc.in 1.oppo.Ant.col.2.verſi.veniamus ad gl.& Imo.col.3.verſ.in gl.1.in fin. extrà de his quæ fiũt à maior.part.ca.& gl.in c.ſi quis deinceps.§.itẽ ſi quis,in gl. vlti. 16.q.7.Io.An.poſt.Cõpo.in c.tranſmiſſam,de elect.Iac.Aluar.in d.c.1.in prin.tit.quid ſit inue.Raph.Co.cõ.137.cõſultus,in 1.dubio.cũ aliis multis cõcor.traditis ab Alex. in l.3.in prin.col.4.verſi.iuxta prædicta ff.de acq.poſſ.& Matth.Affli.deciſio. Neapol. 299.rex Ferdinandus,col.1.& à me latiùs in cõmentariis conſuet. Pictauienſium, tit. 2.qui eſt,*des droitz de ventes & honneurs.*§.8.quẽ eſt omnium conſuetudinum 21.in verbo,*& ne deſaiſit la façon de l'hommage.* Verùm vt redeamus nos poſthac,in hoc tractatu vtimur illo noſtro vulgari verbo ſeſiendi,ſiue ſaiſiendi,pro poſſeſsionem transferendi,vt omnes intelligant,præſertim cùm aliud nullum nobis occurrat, quo illius ſenſum & ſignificationem illam noſtram vulgarem ad viuũ repræſentare poſsimus.

Inueſtitura an transferat poſſeſsionem.

SECVNDA DECLARATIO PRAEFATIONIS.

1 ¶ET certè hæc eſt generalis Frãciæ cõſuetudo,vt mortuus ſaiſiat viuum,vt videre licet in Pariſienſiũ cõſue.art.132.Meldunẽſiũ c.40.Melodunẽſiũ c.95.Senonenſiũ c. 57.& iterũ c.105.Trecẽſiũ,c.90.Caluimõtenſiũ,in Baſsignaco,c.77.Victriacẽſiũ,c. 7.Ambianẽſiũ,c.35.Carnutẽſiũ,c.94.Aurelianenſiũ,c.230.quod ita in Latinũ vertit Pyrrhus Anglebrm. Ex mortuo in viuũ poſſeſsio trãſit,& in caſus poſitione,ita,mortuus ſaiſinat viuũ.Turonẽſiũ,ti.*Des ſucceſsions.*c.2.vbi dicitur hãc eſſe generalẽ huius regni.Cenomanẽſiũ.c.237.le 2.ſunt enim duo eiuſdẽ nu.& c.289.Andegauenſiũ, c. 234.& c.272.Pictauenſiũ c.213.vbi & illud dicit,hãc eſſe generalẽ in hoc regno.Aruernẽſiũ,ti.*Des ſucceſsions*,c.1.Borboniẽſiũ,c.299.Bleſenſiũ,c.136.vbi & hãc dicit generalẽ huius regni.Engoliſmenſiũ,c.84.Rochellẽſiũ.c.56.Burgundienſiũ,ti.*Des ſucceſsions*,c.1.Marchienſiũ,c.211.Lorrienſiũ,ſiue Mõtargienſiũ,titul.*Des donations teſtamentaires*,c.6.Niuernenſiũ,ti.*Des ſucceſsions*.c.1.Altiſidiorenſiũ ſiue(vt vulgò vocant) Auxerrenſiũ,ti.*Des ſucceſsions*.c.1.Senlitũ,c.142.Claromõtenſiũ,c.141.quam & dicit generalẽ,Valeſienſiũ,c.77.Britonenſiũ,ti.*Des ſucceſsions* qui eſt 22.c. 1. vbi tamẽ loquitur in ſucceſsione directa.Nã in collaterali hæres accipit poſſeſsionem per manus domini,vt ſcribitur in 61.eadémq; vlt.eiuſdẽ tit.Bituricenſiũ,tit.*Des ſucceſsions*. c.28. Lodunenſiũ,ſiue vt amicus noſter Sal. Macrinus, poëta noſtri tẽporis celeberrimus vocat,Iuliodunenſium.ti.*De ſucceſsion de fief*,c.2.vbi & hãc dicit generalem huius regni.Burdigalenſium,c.74.vbi Arnol.Ferro.id ita vertit, Ex mortuo in ſuperſtitem hæredem tranſit poſſeſsio.Sanctonenſium, c.105.& Comitatus Burgundiæ, qui eſt ex antiquis Galliæ finibus,vt atteſtatur Nico.Bello.conſi.42.communiter, in princip.lib.4.Sup.c.18.in princip.vbi & eam dicit eſſe per totam Galliam.

Conſuetudines Galliæ.

2 ¶Et huius quoq; cõſuetudinis Frãciæ,vt generalis,mẽtionẽ fecit præter Cy.& Pau. Ca.in locis ſuprà citatis Collecta.in c.cũ ſit Romana,paulò ante fi.vbi dicit,q; ex cõſuetudine Frãciæ mortuus ſaiſit viuũ.His enim verbis vtitur.& Io.Fab.in §.ſumma, qui eſt 2.ante fi.Inſti.de interdict.& iterum in §.retinendæ,col.3.ver.ſed quæritur nũquid ſucceſſor,eod.tit.Floria.in l.ſeruitutes prædiorum ruſticorum,col.3.verſi.& idẽ videtur voluiſſe.ff.de ſeruitut.Maſuer.in titu.de poſſeſſo.§.item hæres qui ſuccedit ab inteſtato,& §.ſeq.& Guil.Brolzhius in ſtilo curiæ parlamenti,ti.de feud.§.item de cõſuetudine,& §.item cõſuetudo,per quam Guid.Pap.deciſio.Delphin.452.in materia

teria poſſeſſorij,col.2.ver.& in hac materia.Steph.Bertr.cõ.96.ex themate,col.2.nu.4.lib.4.Bened.in repetitio.c.Raynutius,in verbo,mortuo itaq; teſtatore,le 2.nu.71. & alibi ſæpe in ea repetit.Do.Io.Igneus olim præſes Rothomagẽſis doctiſs.in repeti. auth.ex cauſa,col.7.verſi.ex his ſequitur.C.de libe.præteri.& nouiſsimè Viglius Zui chem.in §.1.in prin.Inſti.de hæred.inſti.& noſtri conſuetudinũ interpretes vbique.

3 ¶ Eſtq; huic ſimile ſtatutum in pluribus locis Italiæ,videlicet Mediolani,quod iã diximus,vt etiã atteſtatur Bal.in rub.extrà de cauſa poſſeſ.& propriet.col.3.verſ.quæro ſtatuto cõmuni Mediolani cauetur.& con.141.præmiſsis verbis cuiuſdam ſtatuti in prin.& iterum col.3.verſi.tertiò eſt præmittendũ,li.1.& Ant.Graſſus inter con.Laur. Calca.cõ.65.præſuppoſita veritate,col.pe.verſi.cõpetit etiam quintũ remediũ.Alex. con.37.in cauſa mota inter Angelum,col.2.verſi.ſed alia inſuper ratio,li.1.& cõ.82. perſpectis his quæ in themate,col.2.verſi.nec ad hoc obſtat,li.2.repetito con.40.li.3. & cõ.51.li.6.Barb.in c.in præſentia,char.antep.nu.133.de probatio.Iaſon in l.ſi ſororiri,col.1.verſi.limita tamẽ quod dixi.C.de iure delib.& con.198.cõſului ſuperioribus diebus,col.1.li.2.& con.85.quãdo habemus,col.1.li.3.Phil.Dec.con.467.bene & conſultè,col.1.vbi dicit id decretum Mediolanenſe fuiſſe cõfirmatũ à Clemẽte ſeptimo. Car.Rui.con.27.viſo decreto,in prin.li.5.vbi diſputat an dux Mediolanenſis id ſtatutum vel decretũ(ita enim appellãt)facere potuerit.Catel.Cot.in memorial.incip.decreto Mediolanenſi,in prin.Ant.Rub.in rep.l.non ſolùm.§.morte,col.8.num.57.ff.de no.oper.nunciat.Paul.Pariſ.con.1.viſa facti narratione,col.24.nu.157.lib.1. *Mediolani ſimile ſtatutum.*

4 ¶ Similiter & Papiæ(ea Ticinum olim dicebatur)quod ſatis potuiſſet videri,etiam ſi ſpecialiter id ſtatutum ibi factum nõ fuiſſet,cùm ſit ditionis Ducatus Mediolanẽſis, ſed tamen peculiari illius ciuitatis decreto idẽ ſtatutum eſt,vt atteſtatur Bal.in c.contingit,col.2.verſi.& prædicta faciunt ad quæſtionem ſtatuti Papiẽſis.extrà.de dol.& contumac.& Alex.con.82.vbi nuper citauimus,lib.2.& Barb.con.8.hoc exordio,ſapienter doctiſsimus,col.17.verſ.& adduco,qui eſt ſub nu.37.li.2.& con.58.ſapienter dixit Pſalmiſta,col.12.verſi.& adduco quod voluit nu.12.eod.lib.2. *Papiæ.*

5 ¶ Præterea Bononiæ,teſte eodẽ Paulo,in d.l.hæres in omne ius.ff.de acq.hæred. Et Imolæ,vt memoriæ prodidit Imo.cõ.16.viſo caſu trãſmiſſo,col.1.in prin. Et Senis,vt ſcriptum reliquit Frã.Aret.conſi.159.viſo puncto ad me tranſmiſſo.col.vlt.verſ.quinimo etiam ſi filius.Et Cremonæ,ſi verũ dicit quiſquis is fuit,qui caſum poſuit ad Bal. con.325.præſuppoſitis ſtatutis,ad fi.ipſius caſus,li.1.& ſatis cõſtat ex eo quod ſcribit Alex.con.83.viſa facti narratione,in facto illius con.& rurſum col.1.li.2. Et Cremæ, vt refert Laurent.Calca.conſi.76.priùs eſt videndum,col.3.verſi.quartò principaliter.Et Florentiæ,vt ſcribit D.Boërius in ſuis commentariis in cõſuetudines Bituric. tit.*Des couſtumes concernans teſtamens.*§.6.col.2.autoritate Angel.con.81.domina Maria,& conſi.ſeq.incip.huic parti inhæreo,vbi tamen nihil dicit de huiuſmodi ſtatuto, ſed alio quopiam,quod non admodum huc pertinet.Et Mutinæ, apud Barb.in d.c.in præſentia,vbi ſuprà,de probat.& Lud.Gozad.con.93.in cauſa Mutinenſi,col.2.verſ. quartò cùm in ciuitate. *Bononiæ. Imolæ. Senis. Cremonæ, Cremæ. Florentiæ. Mutinæ.*

6 ¶ Atque etiã Placẽtiæ,vt patet ex cõ.Signo.188.caſus continens.& Iaſ.conſ.147. præſens cõſultatio,in caſu illius con.& iterũ col.6.verſ.cõdeſcendo ad ſecundã,lib.2.Et Vincentiæ,vt ſcriptum reliquit Alouiſius Lucius inter cõ.Bald.con.436.quidã credi tor,lib.3.& Raph.Fulgo.con.194.proponitur ꝙ domina Antonia,col.2.verſic.igitur & domina Sophia,& ſæpe alias in eod.cõ.& Raph.Co.cõ.173.Galuanus,col.1.Et Veronæ,ex ſcriptis Caroli Ruini con.18.primò & principaliter,col.pe.ver.& prædicta. lib.1.Et Paduæ,apud Phil.Dec.con.84.excellentiſsimi doctòres col.2.verſ.& vlterius circa hoc.Et Camerini,vt patet ex.Corneo in poſitione caſus,conſi.166.circa primũ lib.1.Et Felerini,ex Raph.Co.con.85.quãuis de iure,poſt prin.Et in tota penè Italia, vt atteſtatur Nicol.Bellonus conſi.42.communiter in Italia.in prin. *Placentiæ. Vincentiæ. Veronæ. Paduæ.*

TERTIA DECLARATIO.

1 ¶ VT non ſine magna quadam ratione id ſtatutũ à populis fuiſſe videri debeat,arg. c.prudentiã,in prin.extrà de offi.deleg.& ibi concordan.veluti id prouerbiũ ſecutis, mortuus aperit oculos viuentis,quod à Baldo relatũ eſt in l.vlt.in fi.C.communia de manumiſsio.Imò verò & ius ipſum commune,ſi credimus D.Boërio præſidi Burdegalenſi *Mortuus aperit oculos uiuẽtis. An hæc conſuetudo ſit iuris communis.*

BIU Cujas

galenſi celeberrimo in ſuis in conſuetudines Biturigum commentariis, tit. *des couſtumes concernans teſtamens & dernieres voluntez*, §. 6. & Leonardo Aleſmio. in tract. ſubſtitutionum, in tit. de vulg. ſubſtit. col. 2. innitentibus vtriſque autoritate l. cùm miles. ff. ex quib. cauſ. maior. vbi poſſeſsio defuncti quaſi coniunctim deſcendit ad hæredẽ, & plerunque nondum adita hæreditate completur, & aliis quibuſdam ſimilibus legibus.

2 De eadem re. Poſſeßio defũcti non tranſit ad hæredẽ ante adpræhẽſionem. Etiã adita hæreditate.

¶ Ego verò conſtanter affirmare auſim, huiuſmodi ſtatutum vel conſuetudinem eſſe iuri communi aduerſam, quo poſſeſsio defuncti non tranſit in hæredem, priuſquam fuerit per eum naturaliter adpræhenſa. id enim videre licet ex l. Pomponius. §. quæſitum, & l. cùm hæredes, & ibi Bar. & l. qui vniuerſas. §. quod per colonum, & ibi Bar. ff. de acq. poſſeſsio. & l. ſi homo. ff. de vſucap. & l. 2. §. apparet. ff. de crimine expil. hæred. vbi & id probatur procedere, etiam poſtquam hæres adierit hæreditatem, vt propter ea nec tum poſsideat. & l. 1. §. Scæuola. ff. ſi quis teſta. liber eſſe iuſſus fuerit, & l. ſi fororì, & ibi Bal. & alij, C. de iure deliberan. & §. 1. in auth. de iureiu. à morien. præſtito, vthinc intelligas id procedere de iure. ff. & C. & authen.

3 De eadem re. Hæres mittendus in poſſeſſionem. Idque etiam in eccleſia hæredc. Hæredis poſſeßio, noua eſt poſſeßio. Apices iuris ſunt, de hac cõſuetudine diſputare. Id ſtatutum debet intelligi ſtrictè & propriè.

¶ Et apertiſsimè volũt doctores vtriuſq; cenſuræ, vltra eos quos iã ſuprà citauimus, ſcilicet Collecta. in c. cum ſit Romana, paulò ante fi. de appella. vbi dicit q̃ licèt hæres ipſo iure habeat proprietatem, eſt tamen mittẽdus in poſſeſsionem, per l. 2. C. de edic. diui Adria. toll. quod eſt, inquit, contra conſuetudinem Franciæ, de quo nos ſuprà ex eodem diximus. & Cy. in l. ea lege, col. 1. C. de condict. ob cauſ. vbi & id dicit eſſe contra conſuetudinem Galliæ. Bar. Bal. & alij in d. l. cùm miles. ff. ex quib. cau. maior. Bal. in l. vlt. col. 2. ver. iuxta prædicta quæro. C. de ſacroſ. eccl. vbi etiam id dicit procedere in eccleſia hærede inſtituta. & in rub. ff. de rei vend. in priori lect. vbi dicit q̃ poſſeſsio hæredis eſt noua poſſeſsio, quia poſſeſsio defuncti morte finitur, per d. §. Scæuola. & expreſsim ipſe Bal. in l. de eo. §. hæres, qui eſt vlt. ff. ad exhib. & con. 141. præmiſsis verbis, col. 3. verſ. tertiò eſt præmittendum, lib. 1. vbi ex hoc dicit ſing. de apicibus iuris diſputari debere, cùm quis hoc ſtatuto nititur, & con. 330. ſtatuto cauetur quòd conductor, col. 1. in 3. dubio, verſ. in contrariũ videtur, eod. lib. 1. vbi item ex hoc dicit id ſtatutum debere intelligi ſtrictè ac propriè, & conſi. 337. in primis videndum eſt, colum. 3. verſi. in contrarium eſt veritas, eod. li. 1. & con. 355. præmittendum eſt ad euidentiã, col. 1. eod. li. 1. & con. 436. quidam creditor, col. 3. verſi. allegationes ſuprà factæ, li. 3. & con. 20. ſuper primo puncto, col. 2. ver. ex illa autem poſſeſsione, lib. 5. Ioã. Fa. in §. ſui autem, Inſtit. de hæred. qualit. & differen. Pau. Caſt. in l. ſeruum. C. de rei vendi. & con. 78. videtur dicendum dictum actorem, lib. 2. & conſi. 152. viſo puncto & dubio, col. 2. verſi. ad ſecundum quæſitum, eod. lib. 2. & conſi. 234. in cauſa appellationis, col. 2. verſi. item poſito, eod. lib. 2. & conſi. 261. viſis & ponderatis, col. 2. ver. non obſtat quod dicitur, eod. lib. 2. Imo. conſi. 16. viſo caſu tranſmiſſo, vbi etiam ex hoc dicit, hoc ſtatutũ eſſe reſtringendum. Alex. in d. l. cùm hæredes, in prin. col. 1. & ibi quoque Claudius Aquen. in princ. vbi etiam notant ex eo tex. hæc ſtatuta eſſe correctoria iuris cõmunis, & propterea ſtrictè interpretanda eſſe. & idem Alex. conſi. 37. in cauſa mota per Angelum, col. 3. verſi. item præterea & fortiùs, & iterum verſi. ſaltem in caſu noſtro, lib. 1. & conſi. 82. perſpectis his, col. 3. verſi. & hoc ſaltem procedit, lib. 2. vbi ex hoc negat ſtatutum eſſe extendendum. & con. ſequẽ. viſa facti narratione, col. 2. verſi. ergo ſtatutum contra ius cõmune, iunctis præcedentibus. Corn. con. 18. viſa petitione, col. 3. ver. nec illã ex iniuſta cauſa, lib. 1. Iaſ. cõ. 147. præſens conſult. col. 1. verſi. itẽ vltra prædicta, li. 2. & cõ. 152. vera & iuridica, col. 1. & 2. li. 4. vbi etiã dicit id ſtatutũ eſſe iuris correctoriũ, ideóq; nõ eſſe extendendũ. & Phil. Dec. in l. vlt. col. 2. ver. præmittendũ eſt, & ibi etiam Fran. Cur. iunior col. 5. verſi. 2. notate. C. de edic. diui Adria. tollen. & Steph. Bertran. d. con. 81. nu. 3. & 4. lib. 2. vbi item dicit eſſe contra ius commune.

Nec eſt extendendum.

4 De eadem re. Poſſeßio hæredis cõtinuatur cum poſſeſſione defuncti quo ad uſucaionem.

¶ Nec huic ſententiæ obſtat d. l. cùm miles. ff. ex quib. cauſ. maior. qua potiſsimum innituntur, qui aliam opinionem ſecuti ſunt. Ea enim intelligitur, imò verò expreſsè loquitur vt quoad vſucapionem implendam continuetur poſſeſsio hæredis, cum poſſeſsione defuncti, l. nunquam in poſſeſsionibus. §. vacuum, & iterum l. ceptam. ff. de vſucap. licèt hæreditas iacens non poſsideat. l. 1. §. Scæuola. ff. ſi quis teſta. lib. eſſe iuſſus fuerit: ſed eo reſpectu fingitur habere qualemqualem poſſeſsionem, l. gerit, & ibi Rom, qui eam dicit ſingularem. ff. de acquirend. hæredit. Iaſon in l. eius qui, colum. 1. in 2.

BIU Cujas

in 2.no.ff.si cert.petat.Et ita illam l.cùm miles,intelligunt glos.Bar.Bald.& Albe.ibi. Bart.& cæteri in d.l.cùm hæredes.ff.de acq.posses.& maxima pars eorũ, quos in præcedenti versi.citauimus.

5 ¶Scióque nonnullos esse,qui dicunt aliud esse in suis hæredibus,aliud in cæteris: vt scilicet in illis transeat possessio ipso iure,iuxta d.l.cùm miles,per text.in l.in suis. ff. de libe.& post.vbi glos.in verbo,quodammodo,videtur esse huius opinionis.atque etiam glo.in d.§.sui,in verbo,existimantur,Instit.de hæred.qualita.& differen.& in d. l.cùm hæredes,in prin.in verbo,non pertinet,in 1.solutio.quam dat ad d.l.cùm miles: nec tamen in ea perstat omnino,sed addit, vel soluo, vt ibi, scilicet in d.l. cùm miles: quo in loco,in verbo,quasi cõiunctim,dicit primùm,nõnullos distinguere inter suos hæredes & extraneos,arg.d.§.sui autem,& §.extranei,Instit.de hæred.qualit. & differ rent.Mox subiungit,alios dicere,eam l.cùm miles,intelligi,vt continuetur possessio, cum fuerit apprehensa,ideo ibi dici,quasi coniunctim.tandem subdit dicendum,q; d. l.cùm miles,loquitur quo ad vsucapionem complendam,vt suprà ex ea diximus.

Quid in suis hæredibus.

6 ¶Nam & vbiq; cæteri omnes nullã,quantum ad id de quo tractamus,differentiã faciunt inter suos & extraneos,cùm dicũt,& in illos quoq; possessionẽ ipso iure minimè transire,videlicet gl.Bar.Bal.Alber.& quotquot scripserũt in d.l.cùm miles, & in d.l.cùm hæredes,& in d.l.in suis,cõtra gl.ibi.ff.de libe.& posth.Alberic.in l. vlt. col.6. versi.quæritur an beneficiũ huius legis.C.de edic.di.Adr.tol.& ibi quoq; Bald. col.1. versi.itẽ ex hoc q; hæreditas,vbi dicit,q; suitas,siue existentia hæredis,facit suum hæredẽ,sed non possessorẽ,per d.l.si homo,de vsucap.atque etiã Sali.ibi,col.1. vers. item ex hoc,& ipse Alb.in l.sepulchra,ad fi.ff.de sepul.viola.Io.Fab.in d.§.sui autẽ,insti.de hære.qual.& dif.ipse Bal.in auth.ingressi,col.2.ver.quæro quare aliud.C. de sacrosã. eccl.& in l.1.ad fi.C.de appell.& in auth.defuncto.C.ad senatusc.Tertu.& in l.vl.col. 2.versi.item ex hoc q; hæreditas,C.de edicto diui Adria.tollen.& in c.1.tit. de cõtrouer.inter mascul.& fœmin.& cõ.13.super eo quæritur,ante fi.li.1.& cõ.345.ille qui iusta ratione,lib.4.& cõ.20.super primo pũcto,col.2.ver.ex illa autẽ,li.5.Pet.Anch.cõ. 92.tria in fauorẽ,col.2.vers.sed prẽsuppositio.Imo.cõ.16.viso casutrãsmisso,col.1.Roma.in l.hæres in omne,post prin.ff.de acqui.poss.Marti.Lauden.in c.1.col.1.ad fin. tit. quib.mod.feud.constit.potest. Alex.con.37.in causa mota inter Angelũ,col.3.ver.salt ẽ in casu nostro,lib.1.Franc.Are.in l.si sorori,post princ.& ibi etiã Iac.à S. Georg. in 1.no.C.de iure delibe.Latè Barb.in d.c.in præsentia,char.antepe.nu.132.de probatio. & con.17.clementissimum deum,col.pe.vers.& si quispiam dixerit,li.4. Firmian. in tractat.de episcopo,li.3.parte 1.quæst.56.Guid.Pap.in statuto,si quis per literas,in verbo,clandestine,quæ est gl.vlt.char.pe.ver.sed an filius hæres. Steph.Bertrãd.cõ. 247. duobus paulò ante fi.lib.1.& con.81.non nego,nu.3.& 4.li.2.& cons.262.igitur, nu. 2.eod.lib.2.& consi.3.inspecto,in 3.dubio,lib.3.Bened.in rep.c.Raynucius,in verbo, mortuo itaque testatore,l.2.nu.66.& sequẽ.de testa.Matth.Afflic.in c.sciendum, col. 5.versi.sed aduerte quia in quantum,tit.de feud.cognitio.& decisio.Neapol.167.Gabriel,col.1.D.Igneus in rep.auth.ex causa,col.7,ver.ex his sequitur,& iterum col. 36. ver.vnum tamen ego dico.C.de lib.præterit.& Pyrrh.Angle.in consuetud.Aurel.tit. *Des testamens*,c.6.& Paul.Paris.cons.1.visa facti narratione,col.25.nu.160.lib.1.Ioan. de Amic.consi.61.in causa & lite agitata,col.1.

Suitas nõ facit possessorem.

De eadem re.

7 ¶Et hæc sentẽtia his quoque rationibus fulcitur à Barb.in d.con.17.li.4. maxima ex parte adducti.Primum enim,beneficium d.l,vlt.C.de edict.diui Adria.tollend.competit tam suis,quàm extraneis hæredibus, vtpote quòd loquatur simpliciter de hæredibus,nec ad extraneos se restringit,dictum autem remedium est adipiscẽdæ quo opus non est ei qui iam in possessione est.Sed quantum ad hanc rationem, vide quid dicemus in alio loco.

De eadem re. l. ultim. C. de edic. di. Adri. tol. competit & suis & extraneis hæredibus.

8 ¶Item tex.est in l.de eo,§.vlt.ff.ad exhibẽ.simpliciter etiã loquẽs de hærede, & ex eo Bal.vt suprà diximus no.possessionẽ defũcti nõ cõtinuari in hæredẽ,nisi fuerit apprehẽsa.Præterea beneficiũ Prætoris à iure ciuili approbatũ,requirit immixtionẽ in suo hærede,§.sed his permittit,Insti.de hæred.qualit.& diff.& l.nã nec emancipatus.ff. de leg.1.& quod no.in l.necessariis,ff.de acqui.hære.& in l.1.C.si vt ab hære.se abstineat. quæ quidem immixtio non esset necessaria,si esset cõtinuatio possessionis ipso iure.

De eadem re.

BIU Cujas

Animus & corpus requiruntur ad acquirendũ possessionem. 9

¶Denique ad acquirendam possessionem requiritur animus & corpus l.3.ff. de acq. possess.& l.licèt,C.eod.sed ipsius defuncti animus & voluntas ad hæredem non transmittitur,l.4.ff.de loca.& l.sed si ita legatum.§.illi si volet.ff.de legat.1. & quod habetur in c.si gratiosè,de rescrip.lib.6.Ergo nec possessio.

Filius non potest propria authoritate accipere possessionem legitimæ. 10

¶Illud autem quod diximus nec in filium quoque transire possessionem hæreditatis paternæ,ita procedit,vt nec ipse possit propria autoritate accipere possessionem suæ legitimæ,alio hærede instituto,nec ei competat remedium quodùis possessorium,sed eam debet capere ex manu hæredis,vt expresse voluit Bar.in l.2.col.1.ver. ex his puto quòd filius.C.quando & quibus quarta pars,li.10.& sequitur Alex.con.134. attentis narratis in themate,post prin.lib.4.& Bened.in repe.c.Raynucius,in verbo, mortuo itaque testatore,le 2.nu.74.paulò ante fi.de testa.quo loco tamen dicit aliud esse in regno Franciæ ob hanc nostram consuetudinem.

QVARTA DECLARATIO.

Quid autẽ in rebus feudalibus. 1

¶SED & illud scio,id quod diximus,possessionẽ defuncti nõ trãsire ipso iure in hęredẽ,plerosq; intelligere,in cæteris rebus quàm in feudalibus:in his enim trãsire, per id quod sing.voluit Bal.in l.cũ antiquioribus,col.5.vers.decimò sic,licèt possessio ad suũ hæredẽ nõ trãsmittatur per d.l.cùm miles,tamẽ in feudis secus,quia filius viuo patre intelligitur inuestitus,ac etiã possidere,& cõtinuatur in eũ possessio sine alia inuestitura,vt no.in c.1.tit.de feud.cognitio.vbi gl.in §.vl.dicit q̃ filij post mortem patris nõ acquirũt feudũ succedẽdo patri,sed iã in vita acquisitũ capere cum libera administratione.Quã gl.ad id quoque expendit,& commendat ipse Bald.ibi, qui dicit tenendum menti pulchrũ illum ac sapidum loquẽdi modum,& ibi quoque Iaco. Belui.Marti.Laud.Iacob.Aluar.Cardi.Alex.& Bapti.Cacia.qui eã gl.dicit no. in repe. d. c.1.in 6.parte princip.in vl.diffe.tit.de feud.cognit.Barb.qui illam dicit valde singularem in repe.rubr.C.qui admitti ad bono.possessio.col.14.versi.secundò mihi videtur.& con.10.sapienter scribitur primo regum,col.3.versi.& ideo dicit gl.li.2.& con. 73.magnanimus scripsit Apostolus,col.3.vers.eiusdẽ initij,li.4.& Iason in l. in suis, col.2.versi.quartò sequitur illud.ff.de liber.& posth.vbi id dicit no.

Filij post mortẽ patris feudũ non acquirunt sed capiunt.

De eadem re. 2

¶Porrò illud dictum Bal.in d.l.cum antiquioribus,ad hoc scilicet,vt in feudis ipso iure,& sine alia inuestitura,aut apprehensione possessionis trãsferatur ipsa possessio,re tulerunt & sequunti sunt Firmian.in trac.de episcopo,in prima parte lib.3.quæst. 56. vers.itẽ nisi in feudis.Iason in l.quoties,col.8.versi.nota etiam perpetuò.C.de rei vendica.vbi dicit singul.& nondũ fuisse ab alio ponderatum,& con.87. consultus in iure,col.2.versi.& circa istud,li.1.vbi etiã dicit singul.& con.182.in præsenti consultatione,col.6.ver.septimò notabiliter,lib.2.& con.10.videretur prima consideratione, col.3.vers.prædicta fortius,li.3.vbi item dicit singul.Et idẽ ipso Bal.nõ citato,voluerunt Marti.Laud.in trac.primogenituræ,col.10.versi. difficilis articulus, ibi, quartò quia licet,& Card.Alex.in c.1.col.10.versi.decimooctauo,tit.de feud. March. Sed & idem voluit dicítque consuetudine & stilo Frãciæ obseruari Guil.Brolhius qui stilũ curiæ parlamenti transcripsit,tit.de feud.§.item de consuetudine,cum §.seq.

De eadem re. 3

¶Sed attende lector amãtissime,ne forte decipiaris.nã ea gl.in d.c.1.de feud.cognitio. quã Bal.& cæteri pro huius opinionis autore citant,nihil omnino loquitur de possessione,sed simpliciter de feudi acquisitione,tanquam scilicet id haud dubiè intelligat, dominiũ feudi ipso iure quæri filio vassalli,quod quidem nõ concludit, & possessionem quoque eidem queri ipso iure:neque enim si dominiũ quæritur ipso iure,ac rectà transit in hæredem,vel etiam legatarium vt certè transit, cõtinuò sequitur possessionem in eos rectà transire,vt patet ex l.omnium C.de test.& l.vl.C.de edic. diui Adri. tollẽd.& l.cum hæredes,in prin.ff.de acq.poss.& latè suprà diximus.Nam & id generale est,in cæteris omnibus in quibus dominiũ transit ipso iure,vt propterea nõ transseat possessio,gl.in l.cum duobus,§.idem respondit,socius si cessante,in verbo, dominium.ff.pro socio,& in l.vlt.in verbo,in rem,vers.item nunquid possessio,& ibi Ioan. Fab.& alij.C.de sacrosanct.eccle.Bar.& Ang.& Ro.in l.commissa.ff.de publica.& vectigal.cum aliis multis concordant.à me congestis in repe.l.si vnquam.in verbo,reuertatur nu.388.incip.48.licèt aliàs dominium,& sequen.C.de reuoc.donat.

Possessio non transit etiam si dominium transeat.

¶Ideoque

BIU Cujas

4 ¶Ideoque vt nec in feudis quoque transeat possessio in filium aut alium hæredem, sed opus esse apprehensione possessionis, non obscurè tenuit Masuer. tit. de feud. §. itē successor singularis, & §. seq. nisi, inquit, esset consuetudo, qua mortuus saisit viuum. & Ioan. Ray. in cap. imperialem. §. præterea si quis infeudatus, titul. de prohib. feud. alienat. per Feder. Iacob. à S. Geor. nuncupatim Baldum in d. l. cum antiquioribus, reprehendens, in tractatu feudorum, in verbo, ita quòd ipsi inuestiti, col. vl. versic. Item quæro, nunquid mortuo. & Iason sibi contrarius in d. l. si sorori, col. 2. vers. tertiò limita. C. de iure delib. vbi etiam Baldum vbi suprà reprehendit, dicítque eum aliter dixisse, & fortè melius, in c. 1. col. vlti. tit. an mutus vel imperfectus, cuius illic dictū recēsebo, vers. seq. & D. Benedict. qui tamen distinguit, vt etiam dicam postea, in repet. cap. Raynucius, in verbo, mortuo itaque testatore. le 2. nu. 69. & seq. & Zasius cōs. 10. cùm quondam F. col. 4. ver. nunc ad tertium dubium, cum multis seq. nam id latè tractat. & Fran. Curt. iunior, con. 108. sacratissimæ, & c. circa Cōtrouersiā, col. 6. nū. 23. Matt. Afflic. in d. c. 1. §. sciendum, col. 5. versi. sed quod dictum est, & multis sequent. & iterū col. vlt. vers. sed an in filium, tit. de feud. cognitio. & Paul. Paris. cons. 1. visa facti narratio, col. 25. nu. 160. & seq. lib. 1.

De eadem re. Quitenent possessionem feudi non trā sire in filium.

5 ¶Et sanè Bald. in d. c. 1. col. vlt. tit. an mut. vel imperfect. de hac re ita loquitur, nempe quòd filius viuo patre potest dici feudatarius, quia est eadem persona cum patre, arg. l. si is qui duos. ff. de liberat. leg. Igitur (inquit) filius per mortem patris nō dicitur succedere siue acquirere, sed potiùs retinere, per d. §. sui, Instit. de hære. quæ ab inte. def. & in d. l. in suis. ff. de lib. & posthum. ex quibus apertè intelligis eum loqui secundum ius commune Romanorum, ex quo (vt suprà latè diximus, & probauimus) dominiū defuncti rectà transire in hæredem, non etiam possessionem, nec in suum quoque.

De eadem re.

6 ¶Idem autem Bal. de eadem re loquens in c. 1. col. 1. vers. quæro si possessio, tit. de controuers. inter masc. & fœmin. de benefic. scribit filiū magis venire ad possessionem cōtinuatiuè, quàm ad nouā possessionis adeptionem vel petitionē, vt no. in d. §. sui, Insti. de hær. quæ ab intest. deferun. cuius quidem. §. hæc verba sunt, & statim morte parētis quasi continuatur dominiū. & in d. l. cùm hæredes. ff. de acq. possess. vbi etiam ita scribitur, adita hæreditate omnia quidē iura ad hæredes transeūt. Et subdit Bal. non tamē q; in substantia possessionis sit noua possessio, sed quia est eiusdē qualitatis cū possessione paterna, nō fingitur noua, vt in d. l. nihil. C. de vsuc. pro hære. Et tandē de hoc dicit esse tex. in d. l. cùm miles. ff. ex quib. caus. maior. Ex quibus etiā intelligis hęc omnia eū intelligere, secundū ea quæ diximus suprà in princ. & ea iura quæ ipse allegat, ex doctrina Bar. in l. nō solùm, §. si liberationis verba, ff. de liberat. leg. cū similib.

De eadem re.

7 ¶Diximus autē suprà dominum Benedict. in d. repet. c. Raynucius, in verbo, mortuo itaq; testatore, le 2. nu. 69. & sequē. in hac re distinxisse, vt certè distinxit. neque enim id silentio prætirire voluimus, vt scilicet in feudalibus nō censeatur hæres saisitus cōtra dominū feudi, nec in eius præiudiciū, donec per eum fuerit inuestitus. Et idem, inquit, in emphyteuta, secundum Bald. in c. si facta, tit. si de feudo fuerit controuersia. Sed contra quemlibet aliū extraneum, vt ipse Benedict. subdit, filius & hæres vassalli, ex morte ipsius censetur esse saisitus, adeovt si ante inuestiturā turbetur ab extraneo, aut spolietur, competit ei remedium possessoriū. Postea verò aliter distinguit, vt scilicet successor particularis, vti est legatarius, vel etiā vniuersalis ex testamēto nō sit saisitus. At si sit vniuersalis ab intestato, sit saisitus, etiam aduersus dominū ex generali hac nostra consuetudine, quod nihil pertinet ad hunc locum, quo de iure communi loquimur. Et de hoc aliquid quoque dicemus infrà, in quinta declaratione 4. partis, in fi. An autem ex hac consuetudine successor ex testamento sit saisitus, dicā postea in 7. declaratione 2. partis.

Distinctio in hac re.

Alia distinctio

QVINTA DECLARATIO.

1 ¶SED ET secundo intelliges, q; dictū est de iure cōmuni, possessionem nō transire in successorē, vt procedat in eo qui succedit nomine & iure hæreditario: non autē in eo qui succedit nomine dignitatis. Nā possessio, quæ erat apud episcopū nomine ecclesiæ cōtinuatur in eius successorē sine alia corporali apprehensione, quia ea erat penes ecclesiam, quæ nō mutatur nec variatur, licèt prælati mutētur. Ita enim voluit.

Quid in eo qui succedit nomine dignitatis.

BIU Cujas

Inn.in c.cũ ſuper,de cauſ.poſſeſsio.& proprietat.& in c.cùm in officiis,de teſt.Bart.in l.1.§.vlt.ad fi.& iterũ in l.cùm hæredes,in prin.& ibi Alex.§.vlt.ff.de acqui. poſſeſsio. Pau.Ca.in l.ſi ſorori,poſt mediũ,ibi,& hoc in eóq;.C.de iu.deliberã.Firmia.qui & alios quoq; allegat,in trac.de epiſcopo,lib.3.par.1.in 56.q.Guid.Pap.deciſi. 355. vtrùm prẹlatus,vbi id dicit ſemper vidiſſe ſe obſeruari.& iterũ deciſ.629.ſuprà alleg.& cõſ. 188.in materia,in prin.Sed tu hîc vide Franc.Aret.in d.l.cùm hæredes,col.2.verſ. extra gl.de acq.poſſeſ.& quæ diximus in tract.Conſtituti poſſeſſorij,parte 3.limitat.16.

SEXTA DECLARATIO.

An ualeat noſtra conſuetudo. 1

¶SED vt redeamus ad noſtrã conſuetudinẽ,qua mortuus ſaiſit viuũ,poſſet videri ea non eſſe valida,per id quod ſcribit Bal.in l.1.in prin.C.cõmunia de leg.nõ poſſe le gẽ vel ſtatutũ transferre poſſeſsionem ſine aliquo actu corporeo,per no.in l.cũ duobus.§.idẽ reſpondit.ff.pro ſocio,niſi(inquit)ſaltẽ interueniat quædã ficta traditio,vt in caſu.l.quod meo.ff.de acq.poſſeſ.quæ loquitur(vt omnes intelligũt)in conſtituto, & l.quiſquis.C.de donationib.loquentis in retentione vſufructus, & aliis ſimilibus. Poteſt tamen,vt ſubdit,lex vel conſtitutio fingere traditam poſſeſsionem per quamcunque inueſtituram,& ſic per actum fictæ traditionis,vt in caſu.ca.2. de conſuetud.

Cõſuetudo an poſsit trãſferre poſſeßionẽ ſine actu corporeo.

Qui tenent non poſſe. 2

De eadem re.

Poſſeßio non recuperatur iure poſtliminij.

Lex nõ poteſt inducere actũ naturæ

¶Et id quoq; videtur eſſe ex mẽte ipſius Baldi,in c.eccleſia veſtra,ad fi.de elec. & ante eũ Bar.in l.ſi is qui pro emptore,col.5.verſ.modo ad propoſitum,& ibi.Imo.col.5. verſi.& ſic ex prædictis patet,ff.de vſucapio.vbi ipſe Bart.& alij poſt eũ reddentes rationem cur poſſeſsio non recuperatur iure poſtliminij,ex l.deniq;.ff.ex quib.cauſ.maior.dicũt hoc ideo procedere,q; poſſeſsio nõ quæritur,niſi per aliquẽ actum naturalẽ: quem quidem naturæ actũ legis diſpoſitio inducere non poteſt,arg.l.2.ff.de vſuc.earr.quæ vſu conſumunt.Et ita à quibuſdam dicitur voluiſſe Petr.Anch.in d.c.de conſuetud.vbi tamen id non dicit,ſed aliud,quod nos alibi referemus.

Qui ſunt eiuſdẽ opinionis. 3

¶At ipſum voluit expreſſe.Io.Baptiſta Caſtel.in ſua diſputa.incipiẽte, magnificus & excellens,col.3.verſi.tertiò etiã notabiliter.& Matthæus Afflic.deciſio.Neap.239.alia conſuetudo,col.vlt.Et in hanc ſententiam inclinare videtur Alex.con.83.viſa facti narratione,ſtatim poſt prin.lib.ſecundo,& Barb.in additio.Bald.in l.vlt.col.2.C. de ſacroſan.eccleſ.& Fran.Are.in d.l.1.in prin.ff.de acqui.poſſeſsio.

Animo ſolo poſſeßionem adipſci non poſſumus. 4

Impoßibile ἀδύνατον.

Lex nõ fingit Impoſſibilia.

¶Et eam ſententiam adiuuat tex.quẽ nullus illorũ in hoc citat,in l. qui vniuerſas, §. quod per colonũ.ff.de acqui.poſſeſsio.vbi licèt animo poſsimus retinere poſſeſsionẽ, adipiſci tamẽ nõ poſſumus.Nã ſi id impoſsibilè eſt,id eſt,quod fieri non poteſt, ita enim noſtri vocant quod Græci ἀδύνατον appellãt,quomodo id lex vel ſtatutũ facere poteſt?cùm ne fingere quidẽ impoſsibilia poſsit.vt no.in l.Gallus,§.ſi eius.ff.de liber. & poſt.& in l.3.ff.pro ſocio.& patet in l.qui ad certũ,ff.loc.& in l.certè,in prin.ff.de p̃car.& no.Bar.qui & alia allegat in l.ſi is qui pro emptore,col.12. verſic. ſequitur eius quod eſt,& ibi Imo.col.7.verſi.itẽ attende quia dicit hîc,Ro.col.6.ver.quintò inquantũ circa examinationẽ,& latiſsimè Iaſ.col.42.ver.circa fictionẽ inductiuã,& multis ſeq.ff.de vſuc.cũ cõcordãtib.ibi adductis.Quod autẽ huic opinioni obiicitur. c.2. de conſuetud.quo plerique omnes nituntur,certè nihil obſtat,quoniam illic interuenit actus quiſpiam,per quem transfertur poſſeſsio, ſcilicet accipiendo modicum terræ, aut aliud quidpiam ibi deſcriptum.

De eadem re.

Qui dicunt hanc conſuetudinem ualere. 5

¶Cõtrariũ tamẽ,ut ſcilicet cõſuetudo vel ſtatutũ poſsit trãſferre poſſeſsionẽ ipſo iure,nullo actu,nec verbo quidẽ interueniente,voluit Imo.in d.c.2.de cõſuet. Bart. loquens in caſu noſtræ cõſuetudinis,in l.cùm vnus.§.vl.verſi.ex quo no.ff.de bo.autho. iudic.poſsiden.& præſupponit ipſe Bal.con.454.quidam Ioãnes,li.1.& oẽs quotquot de hoc ſtatuto locuti ſunt,à nobis in hoc opere citati.Et expreſsè & verbis veluti cõceptis,voluit idẽ Bal.loquẽs etiã in caſu noſtræ cõſuetudinis,& cum eo Alouiſius de Lucis,cõ.436.quidã creditor,col.2.& ſeq.vbi ipſe Aloui.dicit ita cõſuluiſſe Ray.Foliu.& Argentinũ ipſius filiũ,atq; etiã Richard.Saly.& rurſum idẽ Bal.in l.licèt, col.1. & ibi Ang.etiã col.1.C.de acq.poſſ.& ipſe Bal.in l.de quibus,col.10.verſ. viſo de cauſis, videamus de aliquibus.ff.de legib.vbi dicit,q; conſuetudo habet vim precarij, vt trãsferat poſſeſsionẽ ipſo iure.& in l.vl.col.2.verſi.vnũ tamẽ nõ eſt omittendũ, C. de ſacroſanct.eccleſ.& in l.ea lege,col.4.ver.modò venio ad quæſtiones,poſt Cy.ibi,col.

Conſuetudo habet uim precarij.

1.ver.

1.ver.& iſtud eſt in argumentum.C.de condictio.ob cau.& ipſe quoque Bal.in l.tradi tionibus,ante fi.C.de pact.& in l.1.col.2.verſi.ſed alij dicunt,C.ſi plures vna ſentẽtia, & in l.ſancimus.§.cùm autem,in fi.C.ad SC.Trebellia.vbi dicit,quòd autoritate cõ ſuetudinis transfertur poſſeſsio ipſo iure,& iu rub.extrà de conſuetud.col.3.verſicu. conſuetudo poteſt transferre,& in cap.cõtingit,col.2.verſi. & prædicta faciunt ad quæſtionem,de dolo & contumac.vbi dicit id ſtatutum de quo loquimur, eſſe æquũ & validum,& in c.cum veniſſet,col.2.verſi.item adde,poſſeſsio quædam eſt,de reſti. ſpolia.& in ſua margar.in verbo,conſuetudo,verſi.5.

6 ¶Et præter ipſum,& eos quos cũ eo ſuprà citauimus,voluerunt etiã Ange. in d.l. ſi is qui pro emptore,col.3.ver.ſed hoc nõ videtur verũ,& ibi etiã Raph.Com.col.5.verſ. aliud habẽs ſecundum eũ,& Iaſon col.23.ver.tertio inquãtũ ſubdo,& mult. ſeq. ff. de vſucap.Idẽ Ang.in d.l.qui vniuer.§.1.verſ.itẽ quod à mari,& ibi Imo.ad fi.ibi,& adde ſecũd.& Alex.qui eũ.§. legit cũ prin.l.col.2.ver.ex hoc dicto colligit. ff.de acq.poſſ. ipſe Ang.in l.1.ff.de diſtract.pign.& vt à nonnullis citatur,in l.ſi vacantia. C. de bo. vacant.lib.10.ſed nõ reperi in meo codice.Floria.in l.ſeruitutes prædiorũ ruſticorũ, col.3.verſi.adde tamen quod per ſolã.ff.de ſeruitut.Pet.Anc.in c.1.in 2.not.per illum tex.quẽ dicit ſingul.extrà de dol.& contuma.Ro.in d.l.1.in prin.col.6.verſi. idẽ etiã intelligit,& ibi Alex.col.16.verſi.de iſta materia,Frãciſ.Are.col.4.verſi.& adde Bal. & Claud.Aquen.col.5.verſi.addunt etiã moderni,& Fran.Rip.col.10.verſ.vltra Bar. & ſeq.ff.de acqui.poſſeſ.Pau.Ca.loquens etiam in terminis noſtræ conſuetudinis, in d.l.hæres in omnibus.ff.de acqui.hære.& in l.ſi ſorori,poſt mediũ, & ibi quoq; Alex. Corne.Iaco.à S.Georg.& Iaſ.C.de iure delibe.& ipſe Pau.in l.ſeruum.C. de rei vẽdi- cat.& con.78.videtur dicẽdum dictũ actorẽ,col.1. ver. præterea poſito quod ex for- ma,li.2.& cõ.152.viſo pũcto & dubio,col.pe.ver.ad ſecundũ quæſitũ,eo.li.2.Alex. in l.1.col.15.ver.de iſta materia.& iterũ in l.3.in prin.col.4.verſi.alius eſt caſus quãdo ex diſpoſitione.ff.de acqui.poſſ.& in d.l.cùm hæredes,in prin.col.1. & ibi quoq; Claud. Aquen.col.itẽ 1.verſi.item nõ video.ff.eo.tit.& ipſe Alex.con.24.attentis his quæ in themate narrantur,col.1.lib.3.vbi loquitur de hoc noſtro ſtatuto,& dicit hãc eſſe cõ munẽ opinionem,& con.1.põderatis his,col.2.verſi. & ideo licèt lex,li.5.Phil.Franc. in c.vbi periculũ.§.præterea.in 3.no.per illum tex.de electio.lib.6.Barb. late in d. c.2. col.6.nu.33.& multis ſeq.de conſ.& in c.in præſentia,char.antepe.nu.133.de probati. & in c.per tuas,col.de donatio.& in repetitio.rub.de cau.poſſeſsio.& proprieta.char. 22.verſ.opportunè ſe offert modo quæſtio & con.51.ſcripſit ſapiẽtiæ fons,col.19.ver ſi.& ſi quiſpiã opponat,lib.1.& con.58.ſapienter dixit Pſalmiſta,col.12.verſ. & addu- co quod voluit,lib.2.Firmia.in trac.de epiſcop.li.3.parte 2.col.vlt.verſi.itẽ etiã ex vi cõſuetudinis.Corne.cõ.216.in cauſa vertẽte,col.1.li.3.Guid.Pap.deciſio.Delphi.22. fuit inter nos,col.2.& iterũ deciſio.552.in materia,col.2.& ſing.285. de confeſsione, verſi.vlt.& iterum ſing.404.vtrùm vicini,verſi.conſuetudo.Soci.conſi.67.eadẽ die, col.vlt.lib.3.& conſi.87.viſis inueſtitura,col.vlt.eo.lib.3.Fran.Cur.ſenior.con.71.ſu per cõtrouerſia,col.3.ver.ſeptimò probantur.Calcag.con.76.primò eſt videndũ,col. 3.verſi.nec obſtat quod dicitur.Iaſon in d.l.1.col.3.verſ.ſecũdò nota ex iſta.C.cõmu- nia de lega.& cõ.147.præſens cõſultatio,col.6.verſi.cõdeſcẽdo ad ſecundã principa lẽ quæſtionẽ,li.2.vbi dicit huiuſmodi ſtatutũ eſſe æquũ & validũ.& cõ.85.quãdo ha- bemus,col.1.li.3.vbi idẽ dicit.Philip.Dec.con.467.bene & cõſultè,col.1.& 2.in prin cip.Guiliel.Bened.in repet.c.Raynucius,in verbo,mortuo itaq; teſtatore le 2.nu.71. & ſequẽ.verſi.nõ obſtat quod cõtinuatio,de teſt.Ant.Corſe.in tract.de poteſta. regia, quæſt.25.Catel.Cot.in memor.incipien.decreto Mediolanenſi cautũ eſt.Frãciſ. Ri- pa,loquẽs de cõſuetudine Frãciæ,lib.1.Reſpõſor.c.1.defuncto nouiſsime Carolo, nu. 80.Ant.Rube.in rep.l.non ſolùm.§.morte.nu.57.ff.de oper.no.nuncia.Matth.Afflic. in c.1.in princ.col.4.verſi.ſed an ſicut princeps,tit.de controuer.inueſtit.& latè in de- ciſ.Neapo.299.rex Ferdinandus,& Arnol.Ferro.in comment.cõſue.Burdegal.tit.de teſta.§.21.col.vl.Paul.Par.con.1.viſa facti narratione,col.20. ver. ſi verò conſidera- mus,li.1.& con.41.optimũ ius.col.2.verſ.ſecundum deducitur,eodem libr.1.

Item alij.

7 ¶Et hæc poſterior ſentẽtia veriſsima eſt,& multis probatur.Nã primùm vt omittã d.c.2.de cõſuetud.cui ſuprà reſpõſum eſt,lex id ipſum facere poteſt,vt poſſeſsio etiã

Probatio huius opi.

BIU Cujas

Lex trãsfert possessionem plenissimam.

plenissima, ipso iure sine actu naturali aut artificiali vel ficto trãsferatur & trãseat in aliũ, vt videmus in casu l. raptores, in verbo, plenissima possessio. C. de episc. & cler. vbi Bar. ita intelligit, & negat alibi reperiri, pręterquã in eo casu: vti etiã facit Ang. in d. l. 1. circa mediũ. ff. de distrac. pign. & Barb. in d. c. 2. col. 7. nu. 40. de cõsuet. & in d. c. in præsentia, de probat. Licèt Raph. Fulgos. in d. l. raptores. in 7. nu. eam aliter intelligat.

8 *De eadem re.*

¶ Sed & de ea re est alius casus, & is quidem nõ obscurus, in l. si adoptauero. ff. de precar. vbi qui precariò possidet, si se arrogandum præbuerit, bonorum possessio ipsius transit ipso iure & sine appræhensione in arrogantem. Et ita illum textum expendit Bal. in l. si paterfamiliâs, in prin. ff. de adoptio. in 3. lect. & Ang. in d. l. qui vniuersas, §. item quòd à mari. ff. de acq. possessio.

9 *Possessio ingredientis monasterium, in ipsum transit.*

¶ Et illius quidẽ tex. arg. tradũt nostrates possessionẽ bonorũ ingredientis in monasteriũ, ipso iure trãsire in monasteriũ. Id enim voluerũt gl. in c. si qua mulier, in gl. 1. vers. sed nũquid monasteriũ, & ibi quoq; Archidiaco. 19. quæst. 3. Inn. in c. in præsentia, in verbo, minor annis, vers. in hoc autẽ, & ibi quoq; Bal. col. 2. vers. i. dicit Innoc. q. bona, Anton. col. 9. vers. i. sed dicit quòd est differentia, & Pan. col. antep. ver. sed quęro quia suprà, & Barba. col. 78. vers. i. quærit etiam Inno. qui est in num. 125. extrà de probatio. Specu. tit. de statu monachorum. §. 1. in 61. quæstio. Iacob. Are. alter Iacob. Rauen. Dy. Bar. Alber. Ang. & Fran. Are. in d. l. qui vniuersas. ff. de acqui. possess. Cy. in auth. si qua mulier, in fi. & ibi Bar. col. pen. vers. i. ex hoc sequitur. C. de sacrosanct. eccles. idem Bar. in l. cùm hæredes. §. vl. & ibi etiam Ro. ff. de acquirend. possessio. & ipse Barto. in d. l. si adoptauero. ff. de precar. Bald. in auth. ingressi, col. 2. in 3. oppositio. & ibi etiam Salic. in tertia & quarta oppositio. C. de sacrosanct. eccles. & ipse Bal. in authẽ. nisi rogati, in fi. C. ad Se. Trebellia. Salicet. in l. vlt. col. vl. vers. i. quæro an possessio. C. eodem ti. Petr. Anchar. in c. 2. col. vers. i. sed hîc incidenter, de test. Pan. con. 53. quidam Andreas, col. 1. lib. 1. Alex. in l. 3. in prin. col. 4. vers. i. vltra casus enumeratos. ff. de acqui. poss. & consi. 88. eximie domine, col. 2. vers. i. non insisto an priuilegia, lib. 2. & Matth. Afflict. decis. Neapo. 290. rex Ferdinandus, col. 4. vers. i. in contrariam partem.

10 *Alij casus.*

¶ Et est alius casus in l. 1. ff. pro socio, & alius item in c. vbi periculũ. §. præterea, de electio. li. 6. quem ad hoc no. Philip. Fran. ibi in 3. no. qui & ex eo no. statutũ, id posse facere, & alius quoq; annotatus ab ipso Bar. in tractatu Tiberiadis, col. 5. in verbo, acquiritur nobis, in princ. videlicet cùm res accrescit alluuione, quem sequitur Bal. in rub. ff. de rer. diuisio. col. 6. vers. i. sed an istas accessiones. & Fran. Are. in l. 3. col. 5. vers. i. reperitur tamẽ casus. ff. de acqui. possess. Vt hinc possis intelligere deceptum fuisse Alberic. cùm scripsit in l. quarundam. ff. de acqui. possess. nullum casum reperiri in quo possessio quæratur sine actu corporeo, aut aliquo quod pro actu corporeo reputetur.

Alluuione trã sit possessio ipso iure.

11 *De eadem re. Qui tenẽt legem transferre possessionẽ ipso iure.*

¶ Sed quicquid sit de istis casibus, certũ est posse legẽ id in vniuersum facere, vt possessio ipso iure & sine actu nullo trãseat, & cõsequẽter dominiũ, si credimus ipsi Baldo, in l. traditionibus, col. vlt. C. de pac. & in rub. extrà de causa possessi. & proprietat. col. 3. vers. i. quæro, statuto cõmunis, & seq. & Ang. in l. licèt, col. 1. C. de acqui. poss. & Carol. Rui. qui & alios citat, cõs. 50. super eo de quo quæritur, col. 2. vers. i. nec etiã potuit executor, li. 4 Ex quo & illud cõfestim sequitur, & idẽ posse facere statutũ, & consuetudinẽ, quæ sunt portio iuris ciuilis. l. oẽs populi. ff. de iusti. & iu. & l. de quibus. ff. de legib. Nã & quod potest ius scriptum, potest & non scriptũ, l. sed ea quæstione, ff. eod. titulo.

12 *Cõfirmatio huius opinionis.*

¶ Denique in hanc sententiam trahitur c. primum de dolo & cõtuma. ex quo colligit Petrus Anchar. ibi, in 2. no. quòd iuris dispositione is qui est in possessione, eam perdit per lapsum temporis: & ei acquiritur cui debet fieri traditio corporalis. Et iste casus, inquit, est satis singularis contra communes regulas, quæ nolunt quòd possessio sine actu corporeo non quæratur. Atque etiam c. contingit, eo. tit. vbi Bald. dicit per eum tex. in verbo, verus possessor, mirabile esse, quòd vera possessio quæritur sine corpore, quod ideo est, vt dicit, quia canon fingit actum corporeum continuatum: aliàs esset impossibile, quòd substantia possessionis transferatur, per l. denique. ff. ex quibus causa maior. trahitque id ad nostrum hoc statutum. Sed & Card. Floren. ibi in 2. no. ad id expendit cum tex. quem & ipse mirabilem dicit.

13 *Responsio ad contraria.*

¶ Nec huic sententiæ obstat dicta l. qui vniuersas. §. quod per colonum. ff. de acquirẽ. possess. quam nos suprà citauimus pro opinione eorum, qui tenent hoc statutum non

valere: fat

valere:fateor enim quempiam priuatum non posse facere, vt possessio transferatur ipso iure solo animo,& sine actu vero aut ficto à iure introducto, secundum eam legem,sed ea lex non dicit id non posse fieri per legem vel statutum, cùm contrarium in multis casibus reperiatur,vt diximus suprà, in 6. præcedentibus num. & ita eum nodum dissoluit Franc.Aret.in dicto §.quod per colonum.

14 ¶Non prætermittendũ tamẽ,quod idẽ Fran.Are.vtramque illam opinionem concordare volens,in d.l.1.in prin.col.9.versi.sed remanet dubium.ff.de acqui.pos.ita distinguit.An statutũ simpliciter dicat,quòd possessio intelligatur trãslata in hæredẽ ipso iure,& certè huiusmodi statutũ posset tolerari,& valet,quia per hęc verba non excluditur,quin videatur transferri possessio per actũ fictum,id est per fictam apprehensionẽ siue traditionẽ,quam statutum ita,vt diximus,disponendo videtur inducere.Si autẽ statutũ expresse disponeret quòd transferatur vel acquiratur possessio, nullo actu vero aut ficto interueniẽte,tunc non valet istud statutũ,quia acquisitio possessionis est de iure gentiũ:ex quo inductũ est,vt ipsa acquisitio fiat per actum naturalem, per d.l.1.& l.3.in princ.ff.de acqui.possess.& l.ea quæ ciuiliter.ff.de acqui.rer.domi.vbi est optimus tex.Sed contra ius gentium non potest princeps sine causa disponere, vt plenè per Bar.in l.1.in princi.ff.de constit.princi.& in l.omnes populi,in 3.quæst.ff.de iusti.& iure.Ergo id minùs potest statutum facere atq; etiã minùs cõsuetudo:quæ dicitur irrationabilis & nõ valet,si disponit aliquid cõtrà substantiã actus,per ca. 2.de cõsuetudi.li.6.Nec video,inquit Are.quòd possit subesse causa hoc disponendo, cùm lex fingẽdo apprehensionẽ esse factam,hoc idẽ possit inducere. Tandémq; respõdet ad dictã l.raptores.C.de episc.& cleri.& alia iura, quæ in contrarium adducuntur, vt ibi per eũ.Et idem videtur voluisse,dum se illuc remittit, in d. l.qui vniuersas.§.1. in fin.& iterum in §.quod per colonum,in 2. not.ff.de acquiren. possessio.& eum sequitur Chassen.in comment.consuet.Burg.tit.*Des successions.*§.1.glo.1.col.2.

Concordia utriusque opinionis.

Princeps contra ius gentiũ sine causa non potest disponere.

15 ¶Sed(quod pace tãti viri dixerim)videtur per hãc distinctionẽ,non tã rebus legem imponere,quàm verbis:idcóq; & eã nũcupatim reprobat Claud. Aquẽ.in d.l.1.col.5. vers.& notãda sunt.ff.de acq.possess.nã licèt,inquit,possessio sit iuris gentiũ,tamẽ nõ est incõueniens,q; modus acquirẽdæ & retinẽdę possessionis sit de iure ciuili.q; hinc patet,quod etiã de iure gẽtiũ est,vt dominia nõ quærãtur sine possessione,vt no.in ea l.1.& tamẽ multi sunt casus de iure ciuili in quibus quęritur dominiũ sine possessione vel traditione,vt in l.vl.C.de sacrosanct.eccl.& aliis cõgestis à gl.& doctoribus,in l.traditionibus,C.de pac.vt si lex nõ posset hoc modo fingere,nec etiã id posset verè disponere,ar.c.cùm quid vna via,de re.iu.li.6.Ideo teneas intrepidè hoc statutũ valere.

Cõtra eam cõcordiam.

SEPTIMA DECLARATIO.

1 ¶VOCATVR autẽ à nostris huiusmodi possessio ipso iure, vi legis aut statuti, aut cõsuetudinis quęsita hæredi,aut etiã alteri sine apprehẽsione, aut alio actu ficto multis modis.Primò quidẽ artificialis,nõ naturalis,vt dicit Bal.in d.ru.de cau.possess.& proprieta.col.3.ver.quęro statuto cõmunis,quia,vt subiũgit,nõ cõsistit in sensu corporeo,nec in organis corporeis:sed ea (vt illi addere potes)inducitur mero legis,statuti,vel cõsuetudinis artificio.Ideóque(vt ille quoq; ibi dicit)est datiua possessio,creata à lege absque præsentia corporali.Nam & hanc datiuam alibi quoque appellat idem Bal.scilicet in ca.cùm venissent,col.2.vers.itẽ adde,possessio quædam, extrà de resti.spoli.dum dicit quod est quædam possessio datiua,vt quãdo statutũ id disponit,vt fiat quis possessor habitu,sine aliquo actu corporeo, vel quasi:alia natiua, quæ ab actu corporeo proficiscitur:alia media inter hæc,vt præcaria. Et ipsum Baldum in illis duabus appellationibus artificialis & datiuæ,expresse sequuntur multi ex his,quos tibi in sequentib.versi.adducemus.

Possessio huiusmodi cõsuetudinis dicitur artificialis.

Et datiua.

2 ¶Sed & hæc possessio ciuilis dicitur,secundum Bar.in l.1.ff.de acqui.possessio.& Angel.in l.licèt.C.eo.tit.& Petrus Anchar.in cap.2.col.1.versic. & aduerte quia ista possessio.de consuetud.& ibi etiam Barba.colum.8.versicu.capio nunc aliud,vbi de hoc dicit esse gl.fin.in d.c.raptores,in verbo,plenam possessionem,C.de episcop.& cleri. & omnes vbique:nemo enim vnus huic appellationi repugnat.

Et ciuilis.

3 ¶Imo & ciuilissima vocatur.Bald.in l.vlt. col. 2.versic. vnum tamen non omitten-

Et ciuilissima

BIU Cujas

dum.C.de sacrosan.eccles.& in rub.tit de content.inter me & dom.de portio.feud.in princip.dum scribit,quòd est quædam possessio ciuilissima,vt dicit se dixisse in d.l. vlt.de sacrosan.eccle.Ang.qui & ipsum Bal.ad hoc nuncupatim citat,& sequitur,in l. 1.post medium.ff.de distractio.pigno.Ro.in d.l.1.in prin.col.6.versi.& quod sit dare, & ibi etiam Alexan.col.15.versi.de ista materia.& iterum paulo pòst,versi.cum decisione,& Franc.Aret.col.9.versi.sed quæritur contra ipsum,& Ias.in 1.lect. col. antep. & iterum in 2.lectur.col.16.vers.adde etiam quòd est dare,Claud.Aquen.col.5.versic. & notanda sunt.& Franc.Ripa col.10.versi.vltra Barto.ff.de acquiren.possessio.qui dicunt præsertim Roma.Fran.Are.& recentiores,quòd hoc nomen non reperitur in iure expressum,sed est nomen magistrale,nec constituit nouam speciem possessionis ciuilis,nec facit differentiam essentialem inter hanc possessionem, & aliam ciuilem,sed significat solùm differentiam in modo acquirendi,quia ista possessio acquiritur sine actu apprehensionis vero aut ficto .& idem Alexand.consi.24.attentis his quæ in themate,col.1.versic.& appellant,lib.3.Calca.consil.67.visis omnibus,col.7. versi.sed omissis aliis.Nicho.Pediochus,in subscriptione illius consi.Marti.Laud.in c.1.col.1.tit.quid sit inuestitura.Barba.in c.2.col.6.num.36.& iterum col.8.num.44. de consuetud.& in c.per tuas,col.vlt.de donatio.Firmia.in tract.de episcopo, parte 1. lib.3.quæstio.56. eadémque penul.in fi.Phili.Fran.in d.c.vbi periculum.§.vl.in 3.no. de electio.lib.6.Guid.Pap.decisio.Delphinat.21.fuit inter nos,col.2.versi. & vocatur ciuilissima.& sing.404.vtrùm vicini,versi.consuetudo.Iacob.à S. Georg.in l.si foro ri,versi.addo etiam vobis,C.de iure deliberan.Iason. consil.21.quatuor principales, col.vlt.versic.motiuando,lib.3.Matthæ.Affli.decisio.Neapolit.239.alia consuetudo col.2.versi.item ista consuetudo est realis.Franc.Ripa.in d.rubri.de causa possessi.& proprieta.col.6.versic. ciuilissima possessio & Viglius in §.1.Institut.de hæred.instituendis.& Franc.Curt.iunior in l.vlt.col.pen.versi.quintò quæritur, C.de edic.diui Adria.tollen.Paul.Paris.con.1.visa facti narratione,col.24.nu.157.lib.1.& consi.41. optimum ius.col.2.versi.secundum deducitur,eodem libro primo.

4 *An autẽ recte.*

¶Verùm quantum ad hanc ciuilissimæ possessionis appellationem,idem Guid. pap. secum pugnans,in statuto Delphinali incipiente,si quis per literas,in verbo, possessio,col.antep.eã Baldi appellationem improbat quia(vt ipse dicit)nõ ciuilissima dici debet sed ciuilis.Illud enim quod fit per consuetudinem,dicitur fieri de iure ciuili,vt dicit ipse Bald.in c.imperialis,col.6.ver.porrò etiam locales,tit.de pace Constant. & ante eum Inno.in c.cum venissent.in princi.de eo qui mittit.in possessio.& probatur aperte in l.ius ciuile.ff.de iustit. & iure, vbi ius ciuile constat aut ex scripto, aut ex non scripto.

Quod fit ex consuetudine fit ex iure ciuili.

5 *De iure dicitur fieri quod fit per consuetudinem.*

¶Imo vt id illi addas, id de iure simpliciter dicitur fieri,quod per consuetudinẽ fit, glo.in proœmio Clementinar.in verbo,iuris,& ibi Panor.& glos. quoque, & idem Panor.in c.1.per tex.ibi,in fi.extrà,vt lite penden.glo.in c.cùm in tua,in verbo,de iure, de consue.lib.6.Innoc.in d.c.cum venisset.de eo qui mitti.in possess.& in ca.certificari,de sepultur.Bar.in l.de quibus,col.4.vers.quæro tamen nunquid consuetudo, per tex.ibi,ff.de legib. Et quod plus est, dicitur fieri de iure communi, Bald.in l.1.§. quod obseruari.C.de iuramen.calum.& in authent.sed cùm testator,versi.pone quòd hæres fecit inuentarium.C.ad le.falcid.& in l.cõstitutionis, ad fi. C. de bo.quæ liber. cum multis aliis concord.

Imo & de iure communi.

6 *conclusio Guid.papæ.*

¶Ergo concludit Guid.Pap.vt ad illum redeamus, illam fictam possessionem, quæ transfertur per hanc consuetudinem,debere dici translatam de iure ciuili, ita vt ciuilis dici debeat,non ciuilissima,quicquid dixerit Bald.vbi suprà.Et idem propemodum voluit Barba. in d. c. in præsentia, colum.78. nume.125.ea quoque ratione motus,quòd huiusmodi possessio est ciuilis,vt voluit glos.quam dicit singu. & à nemine tamen vnquam allegatam in d.l.raptores. C. de episcop.& cleric. quam & ex eo suprà citauimus.

7 *Contra eum. Positiuum cõprehẽditur in cõparatiuo & superlatiuo.*

¶Ego verò dico Bald.iniuria reprehensum qui cùm vocat eam possessionem ciuilissimam propterea nõ negat esse & dici ciuilẽ,imò magis esse huiusmodi declarat. Nã quòd ciuilius comparatiuè,& ciuilissimum superlatiuè est,idem quoq; ciuile esse necesse est:vt eum qui melior est,& optimus,bonum:peior & pessimus, malũ, & cætera

id genus

id genus. Nam comparatiuum & superlatiuum in se haud dubiè comprehendit positiuum, vt Grammatici omnes vbique dicunt, & probatur apud nos in l. vbi autem, in prin. ff. de verbo. obligatio. per quam dicit Bald. in l. quæ fortuitis, col. 3. vers. & primò quæritur. C. de pignorat. actio. quod omne cõparatiuũ importat excessum respectu positiui, vti etiam probat tex. in l. cùm filius. §. pater, & ibi Bar. ff. de lega. & l. vl. ff. de capi. dimin. & §. 1. Insti. eo. & voluit idẽ Bar. in l. legat. inutiliter, in prin. ff. de leg. 1. Philip. Dec. cõs. 695. visa donatione, col. 5. nu. 3. & Matt. Afflict. qui concord. adducit in proœmio constit. Siciliæ in 11. quæstio. ex quibus intelligis id quod diximus, positiuum inesse in comparatiuo & superlatiuo, vt non absimiliter res quæ pluris est, ea vtique est. l. cùm furti. ff. de in litem iuran. & consequenter in maiori summa minor inest. l. 1. §. si stipulanti, ff. de verbor. obligationib. cum similib.

Comparatiuũ importat excessum respectu positiui.

Quod pluris est id utiq; est. In maiori summa minor inest.

8 ¶A quibus nihil omnino abest quod scribit Cice. li. epist. fami. 9. ad Varronẽ. Ea sunt misera, quę miserrima. Nã vt scribit Hippocrates li. περὶ ἀρχαίης ἰητρικῆς, id est, de anti qua medicina, dulci dulcissimũ, amaro amarissimũ, accido acidissimũ valentius. ἡχυρότερον δέ ὅτι τὸ μὲν γλυκὺ & τὸ γλυκύτατον, τοῦ ὀξέος τὸ πικρὸν τὸ πικρότατον, τὸ δὲ ὀξέος τὸ ὀξύτατον. Et hinc Vlpianus alibi nobilis dicitur, alibi nobilissimus, in l. 2. §. vlt. & l. diximus. ff. de excusatio. tutor. ex quo not. Nicol. in d. §. vlt. quod superlatiuum, & positiuum in eodem subiecto concurrunt.

Misera sunt quæ miserrima.

Dulci dulcissimum ualẽtius.

Et amaro amarissimum.

Et acido acidissimum.

Nobilissimus nobilis est.

9 ¶Et aliàs videmus quod pleno plenius reperitur, & quod super hęc, plenissimũ, apud Accursiũ in l. ait prętor. §. permittitur, in verbo, imputandũ. ff. de min. & Alex. cõ. 50. in causa & lite, col. vl. li. 7. Atq; etiã æquo æquius, vt scribit Bal. in rub. extrà de consti tutio. in prin. & cõsi. 372. contrarium fuit consultũ, col. 2. lib. 5. per no. in l. 1. in prin. ff. de iust. & iure. Et similiter inquit fauorabili fauorabilius, & tamẽ vtrunq; æquum est & fauorabile. vt omnes intelligũt. Et illud quoque, vt æquo æquius sit tradit Alberi. in d. l. 1. in prin. col. 2. vers. sed certè, de iustit. & iure, vbi ad hoc citat l. si seruus communis. §. quod verò. ff. de furt. Et subdit bono esse melius, per l. obseruare. §. proficisci, & l. ne quicquam. ff. de offi. proconsul. & est text. apertissimus in d. l. vbi autem, in prin. ff. de verb. obli. Et iusto iustius, per l. exigendi. C. de procuratorib.

Pleno plenius.

Aequo æquius.

Fauorabili fauorabilius.

Bono melius.

Iusto iustius.

10 ¶Quibus adde, certo esse certius in l. testamẽto. Bar. in prin. ff. de test. tut. & l. ait prætor. §. si cum mulier. ff. quæ in frau. credito. & l. stipulatio ista habere licere. §. sicut. ff. de verb. oblig. & apud Apuleium lib. 9. Asini aurei. Et vero verius, apud Bal. in d. rub. de constit. in prin. & Martialis lib. 6. epi. 30.

Certo certius.

Vero verius.

Vis dicam tibi veriora veris?

Et iterum lib. 8. epig. 75. in Gallicum quendam.

Dic verum mihi, Marce, dic, amabo,
Nihil est quod magis audiam libenter:
Sic & cùm recitas tuos libellos,
Et causam quoties agis clientis,
Oras Gallicè, me rogásque semper.
Durum est, me tibi, quod petis, negare.
Vero verius ergo quid sit audi.
Verum Gallice non libenter audis.

Tullius autem lib. de partitione oratoria, Non enim, ait, simpliciter, quæritur quid honestum sit, quid vtile, quid equum, sed etiam ex cõparatione quid honestius, quid vtilius, quid æquius: atque etiam quid honestissimum, quid vtilissimum.

11 ¶Igitur Bald. vt ad principale nostrum propositum redeamus, hanc possessionem ciuilissimam in gradu supremo, vocat, ea quam diximus ratione, quod aliàs ciuilem possessionem alij vocant, & rectè quidem, quæ iuris ciuilis ministerio siue artificio transfertur, sine alia ciuili apprehensione, interueniente tamen aliquo actu facto, aut alio, quod ipsum ius ciuile reali apprehensioni quadam fictione comparat, videlicet constituto, de quo nos tractatum peculiarem fecimus, precario, retentione vsufructus, clauium traditione, & cæteris de quibus per nostrates in l. 3. in princip. ff. de acquirenda possessione. & in capitu. 2. de consuetudine. Propterea hæc non immeritò ciuilissima vocanda est, quæ nullo etiam interueniente actu, vel alio æquipollente, sed sola legis vel statuti aut cõsuetudinis dispositione transfertur, vt in qua

Quare hæc nostra super cæteras sit ciuilissima.

plus

plus ius ipsum ciuile operetur quàm in cæteris. Et tãtum iuris habet, vt de ea dici nõ debeat, quod plurimũ iuris habet: sed quòd omnino ius est, vt dicit ipse Bal. de eadẽ loquens in l. 1. col. 2. versic. sed alij dicunt, C. si plures vna sententia condem. fue.

12 De eadem re.

¶ Atque ita in præcipuo principalique gradu ciuilitatis residet, vt in simili dicitur in d. l. vbi autem. de verbo. oblig. vbi ita ad verbum propemodum scribitur: Boni appellatio non est certæ rei significatiua, cùm id quod bono melius est, & ipsum quoque bonum est. At cum optimum quis stipulatur, id stipulari intelligitur, cuius bonitas principalem gradum bonitatis habet, quæ res efficit vt ea appellatio certæ rei significatiua sit. Hæc ibi. Ideóque idem Bald. alibi hanc possessionem plusquam ciuilem appellat, scilicet consi. 325. dubitatur primò, col. 2. ver. & per hunc modum, lib. 1. vti & aliam idem Bald: in cap. cùm venerabilis, paulò ante fin. de consuetud.

Hæc possessio plusquã ciuilis.

13 Possessio naturalis. Et naturalissima.

¶ Nam & aliàs in simili ipse Bal. cons. 338. præmittendum est ad euidentiã: in prin. li. 5. scribit quòd est quædam possessio naturalis simpliciter, quædam naturalissima: naturalis, quæ fit cooperante legis dispositione, vt illa quam habet vsufructuarius, etiã extra fundum & fundi conspectum, vt no. in l. j. in prin. ff. de acq. possessio. Naturalissima autem, quæ mero corpori & naturæ innititur sine adiumento iuris. Nam & alibi quoque hæc possessio quæ mero iure & sine aliquo actu corporeo transfertur, vocatur plenissima, in l. raptores, & ibi Barto. no. C. de episc. & cleric. sed id alio spectat, vt alibi dicemus.

Possessio plenissima.

14 Stoicorum sententia nimirũ rigida.

¶ Et hæc omnino verissima sunt, nisi fortè quis ex Stoicorum schola, vellet pertinacissimè more eorum contendere, nec bono viro meliorem, nec temperante temperantiorem, nec forti fortiorem, nec sapiente sapientiorem posse fieri vt scribitur apud Ciceronem in Parado. & Senecam epistola ad Lucilium. 67. quæ est. 1. li. 9. quod nec cæteri philosophi, nec nos admittimus. Satis autem constat ipsos Stoicos longè àcæterorum opinionibus, adeóque à communi hominum sensu abhorruisse. Nam & hi omnia peccata (quod non longè ab illa sentẽtia distat) æqualia dicebant, vt videre licet apud eundem Tullium in eodem opere, & in oratione pro Lucio Murena, & Diogenem Laërtium in vita Zenonis Cittici.

Stoici ab aliorum opinionibus abhorrent.

OCTAVA DECLARATIO.

1 Hæredes possunt propria authoritate possessionem rerum hæreditariarum accipere. Modò non sit ab alio occupata.

¶ ET PER hæc finem fecerim huic nostræ præfationi modò id vnum dixerim, quòd licet possessio defunctorum non continuetur ipso iure in hæredes etiam suos, vt latè suprà diximus, tamen possunt propria authoritate eam accipere, modò non sit ab alio priùs occupata ad quod omnes vbique allegant, l. cùm hæredes. in princ. ff. de acq. possess. & voluit Inno. in cap. cùm in officiis, col. 2. versic. sed responde nobis, & ibi Pet. Anch. col. 3. versi. secundò principaliter quæro, Anto. col. 2. versi. vltimò quæro quid si mortuo, & Imo. col. 5. versi. circa secundum articulum, de testament. Cyn. in l. vlt. col. pe. ver. tertio loco principaliter, & ibi Bart. col. antepe. versi. item extra glo. quæro, Io. Fab. col. 2. versi. sed si vult, Bald. col. 1. versi. secundò præmitte, Iason col. 6. ver. an autem requiratur, Philip. Dec. col. 2. ver. potest tamen hæres. C. de edict. di. Adr. tollend. Idem Bar. in l. 2. col. 1. versi. sed cõtra hoc oppono. C. quando & quib. quarta pars, li. 10. & in l. ex facto, la 2. col. 2. ver. quid ergo dicemus, & ibi quoque Bal. col. etiam 2. ver. ista opinio non placet. ff. de hæredibus instituend. ipse Bald. in l. si quis in suo, col. 1. versi. iuxta hoc quæro pone. C. de inoffic. testa. & consil. 452. quia domina Catharina, in prin. lib. quarto. Angelus in l. 2. in prin. C. quo. bon. Imo. in c. Raynucius, columna. 16. versicu. item est aliud commodum, de testamen. Petrus Ferra. in titu. forma libelli quo petitur hæreditas ex testamento, in verbo, iniustè occupauit, in prin. Angel, Areti. in §. quadrupli, col. 13. versi. quæro an aliquis sit citandus, Institut. de actio. Paulus Parisiens. qui alios multos in id citat, consi. 54. in isto iudicio, in princ. libro tertio. Maria. Soci. consi. 72. quæritur in præsenti, col. secunda, versi. secundò præsuppono, lib. secundo. De eo tamen quod diximus, modò nõ sit ab alio occupata, intellige secundum ea quæ dicemus infrà, in 5. parte decla. 3. vbi id latè tractabimus.

BIU Cujas

SECVNDA PARS EORVM

quæ concernunt personas hæredum, quæ constat 17. declarationibus.

1 *Vt procedat hæc consuetudo in hærede capaci, iusto, & habili.*
2 *Vt procedat in vero & proprio hærede, non in ficto.*
3 *In hærede perpetuo, & temporali.*
4 *An procedat in hærede vniuersali tantùm, an & in hærede certæ rei.*
5 *An in primo hærede tantùm, an & in hærede hæredis, aut alio secundo hærede.*
6 *An in hærede legitimato.*
7 *An in hærede testamentario.*
8 *An in filia quæ cùm esset exclusa vel ex statuto vel per suam renunciationem, fuit à patre ad successionem vocata.*
9 *An in substituto directo.*
10 *An in fideicommissario.*
11 *An in hærede cum beneficio inuentarij.*
12 *An in hærede simplici, qui illum summouet.*
13 *An in filio adoptiuo.*
14 *An in his qui non succedunt iure sanguinis aut testamenti, videlicet in viro & vxore, collegio, ecclesia, fisco, monasterio, & his similibus, vbi etiam videbis quid in monacho hærede.*
15 *An in eo hærede, qui rupto testamento successionem assequitur.*
16 *An in infante, furioso hærede, aut alijs, qui verè possessionem non possunt acquirere.*
17 *An in ignorante hærede.*

PRIMA DECLARATIO

secundæ partis.

1 HIS IGITVR præfatis, iam descendendum est ad huius nostræ consuetudinis generalis declarationes concernentes personas hæredum. Et primò vt procedat in iusto, capaci, & habili hærede, secundum Bal. in rub. de cau. possess. & proprietat. in fi. & ibi quoque Barb. in repetit. ipsius Rub. char. 22. vers. opportunè se offert nunc quæstio, Alex. consil. 82. perspectis h^is quæ in themate, col. 2. versi. præterea dictũ statutũ, li. 2. quod cõ. repetitur. cõ. 40. li. 3. & cõ. 51. li. 6. & Barb. cõ. 85. sapienter dixit Psalmista, col. antep. vers. itẽ ista continuatio, lib. 2. Ioan. Bapt. Castel. in sua disputatio. incipien. magnificus, col. 4. versi. item ista continuatio. Bened. in repetit. cap. Raynucius, in verbo mortuo itaque testatore, le 2. nu. 73. de testa. à S. Georgio in l. si sorori, post medium. C. de hæred. instituend.

Hæc cõsuetudo obtinet in iusto & capace hærede.

2 ¶ Et huius rei apertissima est ratio, quia legum & Statutorũ beneficia capacibus scripta sunt, non etiam odiosis & incapacibus. l. Lucius Titius Damam. ff. de leg. 2. Et omnis dispositio quantumcumque generalis recipit limitationẽ, vt nostri loquuntur, de habili & idoneo. l. vt gradatim. ff. de muneri. & honorib. gl. in l. emancipati, & ibi Bart. ff. de adopt. & in l. 1. C. de sacros. eccle. & in l. 1. C. vbi de ratio. agi oport. & in l. 1. C. de fid. instrumentor. cum aliis multis concordant. adductis à Iasone & aliis recentibus, in d. l. 1. C. de sacrosanct. eccle. Alex. Soci. & ipse Iason, in l. 2. §. prætor ait. ff. qui satisdare cogan. eodem, Alex. consi. 140. statutum loquens, col. 2. ver. ergo sequitur, li. 1. Barba. consi. 1. præclarè, col. 5. versi. & licet statutum, lib. 2. & aliis à me relatis in tractat. Retrac. titu. 1. §. 1. gl. 7. in verbo, *ou autres choses*. num. 26. incip. sed hæc dicta.

Legum beneficia capacibus scripta sunt. Generalis dispositio de capaci intelligitur.

3 ¶ Hincque bona pars nostrarum consuetudinũ Franciæ, de hac re loquens, his propemodum verbis vtitur, *Le mort saisit le vif son plus proche parent & heretier habile à luy succeder.* & inter alias Meldunensis, c. 40. Senonensis, ca. 105. Trecensis, cap. 90. Caluimõtensis, c. 77. Vactriacensis, ca. 71. Ambianensis, cap. 35. Carnutensis, cap. 94. Aurelianensis, cap. 230. Turonensis, ti. *de successions*, cap. 2. Cenomanensis, capi. 237. le 2. & cap. 299. Andegauensis, cap. 272. Aruenensis, titu. *Des successions*, cap. 1. Borbonensis, c. 299. Blesensis, ca, 136, Engolismensis, cap. 84. Rochellensis, c. 56. Burgundiensis, tit. *De successions* cap. 1, Marchiensis, cap. 211. Montargiensis, tit. *De donations testamentaires*

Cõsuetudines in eam rem.

BIU Cujas

taires,c.6.Niuernensis,tit.*De successions*,cap.1.Auxerrensis,eodem tit. cap.1.Heulitensis,cap.142.Claromontensis,cap.141.Valesiensis,capit.77.Bituricensis,titu. *De successions*,c.28.Laodunensis,tit.*De successions de fief*,cap.2.Sanctonensis,cap.105.

4 *Capacitas quo tempore inspicitur.*

¶Hæc autē capacitas,ne id omittā,inspicitur tēpore mortis defuncti,de cuius successione agitur.l.si alienū seruū.§.in extraneis,& ibi gl.& docto.ff.de hære.instit.& §.in extraneis,inst.eo.ti.& l.1.vers.vt autē hæc.ff.vnde vir & vxor,& §.fin.inst. de hæred. quali.& diff.cum simi.Et bene facit quod scripsit Bar.con.31.quidā decessit intestatus,& Bal.in l.si plures,col.6.ver.iuxta prædicta formatur.C.de cōdic.inser.& in l.si mater.C.de suis & legi.& Roma.cō.442.vt decisionē,in 1.dubio.Et ita nuncupatim voluit in hoc nostro casu,Baptista Cas.vbi suprà citauimus nu.huius declarat.1.&in alio pulchro casu,cùm ex facto interrogaretur,respondit Franciscus Cur.iunior cōs. 7.cristi,&c.videretur prima cōsideratione,col.2.versi.quartò in fauorem,lib. primo, quod tu.no.ad id quod dicemus infrà in sexta declaratione huius secundæ partis. nu. 8.incip.& certè vt tandem.

De eadem re.

SECVNDA DECLARATIO.

1 *Hæc cōsuetudo in uero & proprio hærede,nō in ficto.*

¶SECVNDO declara, in vero & proprio hærede,non etiā infecto secundū Bal. con.141.præmissis verbis,col.3.versi.tertiò est prēmittendū:li.1.vbi dicit quòd istud statututum loquens de hærede intelligitur de vero hærede existente,& non abusiuo, & prima tantùm facie,per l.2.ff.quemadmodum testamen. aperian. & l. Paulus.ff.de verb.signi.Et si dicatur,inquit,quòd dictum statutum venit ad interpretationem iuris communis,ideóque in iisdem casibus habet locum,in quibus & ius cōmune, per tex.in §.vlt.in authen.de filiis ante dota.instrument.nat. Respondetur, quòd imò est contra ius commune,& est fictio contraria veritati,quæ de nulla possessione aliquā facit fictè:ideóque non potest regulari secundum ipsum ius commune.

2 *Statuta aduersantia iuri cōmuni, ab eo non recipiunt interpretationem.*

¶Hæc ille,cui adde,quantum ad hanc rationem,quòd aliàs statuta iuris cōmunis derogatoria non recipiunt interpretationem ab ipso iure communi,vt voluit idē Bal. in l.maximum vitium,col.4.versi.vlteriùs quæritur de tali. C.de libe.præteri.per l.1. §.hunc igitur.C.de iustinia.Cod.confir.& l.1.§.repetita.C.de emēdan.Iustinia. Co. & alia quædam iura.& idem Bal.in c.cùm non liceat,col.2.versi.pone quòd statutū, de præscriptio.argu.l.qui cum vno.§.qui post desertionem.ff.de re milit.Pau.Cast.in in l.vlt.§.in computatione,& ibi etiam Philip.Corne.paulò ante fi.C.de iure delibe. iidem Pau.& Corne.in authenti.quod sine.C.de testamen.Soci.qui id dicit singulare,in l.filiusfamilias,col.4.versi.2.inquantum, ff.de verb. oblig.licèt contrarium tenuerit Ro.vt id obiter dicam,in l.si quis priore.ff.ad S C. Trebel.& Alexan.in d.§.in computatione,col.vl.& Phili.Dec.cōs.445.in casu ad me transmisso,col.8.vers.non obstat quòd illa constitutio.

3 *De eadem re.*

¶Sed quicquid sit de ea ratione,idem tamen quod suprà,vt scilicet dictum statutum intelligatur de vero hærede,non de ficto,voluit ipse Bal.in d.rub. de causa possess. & proprietat.in fi.& cōsi.181.casus talis est,cauetur statuto, col.2.eodem lib. 1.& consil. 330.statuto cauetur quòd conductor,in tertio dubio,lib.1.& Alexan. consil. 82. perspectis his quæ in themate,col.2.ver.præterea dictum statutum,li.2.repetito cons.40 lib.3.& con.51.lib.6.& Iac.à S.Georgio in l.si sorori,nu.5.C.de iu.delib.& Catel. Cota,qui hoc commendat,in memoriali incipiēte,decreto Mediolanensi,col.2.vers.tertiò pro limitatione.& iterum memor.incipiente, statuta quòd bannitus, paulò antè fin.& Claud.Aquen.in l.cùm hæredes, in princ.ante medium, versi. prædictum tamen statutum,ff.de acquirenda possessione.

4 *Statutorum uerba propriè & uerè intelligenda.*

¶Et id generale est,vt verba statuti sint propriè & verè interpretanda,non fictè aut impropriè.l.1.§.hæc verba,& ibi Doctores.ff.de nego.gest.& l.prætor ait.ff.de suis & legit.& cap.in nostra,de iniur.Bar.in l.si is qui pro emptore,in tertia quæstione princip.vbi loquitur de fictione inductiua,paulò antè fi.ff.de vsucapionib.& in l.1.§.hoc interdictum.ff.de cisterna,per text.ibi cum glos.ff.de fonte,cum infinitis concordantiis.Neque enim frequentius quicquam reperies apud nostros doctores. Præsertim verò,cum statuta sunt contra ius commune, cuiusmodi est hoc nostrum, vt latè diximus suprà in præfat.declar.3.nu.2.

¶Idque

5 ¶Idq; maximè hoc in casu: quia si aliter diceremus, hîc cõcurrerẽt duę fictiones, scilicet quod ficta possessio trãsiret in fictũ hæredem, contra l.1.& ibi glos.& doctor. C. de dotis promissio.& in l.cùm post.§.gener, ff.de iu.do.& l.si quis rẽ.§.1.ff.de pollicit. iuncta l.vlt.C.de sacrosan.eccl.Bar.in l.si is qui pro emptore, col.pen.ff.de vsucapio. vbi tamen videbis, an id semper sit verum, atque etiam per Ias.ibi latè col.penul.vers. circa principalem quæstionem. Sed quicquid sit de ea re, tamen illud adhuc dubium manet, an hæc possessio quæ transfertur per huiusmodi statutum sit vera, an ficta, de quo postea dicemus, in prima declaratione quintæ partis.

Fictiones duæ nõ cõcurrunt.

6 ¶Sed & alius est hic scrupulus ex l.si filius.ff.si quis omi.cau.testa. qua probatur hæredẽ fictum consequi omnia priuilegia veri hæredis, quẽ tex.ad id dicit optimum Soc. consi.omnium.1.in casu suprà narrato, col.2.versi.nec obstat supradictæ conclusioni, lib.1.vbi & ad hoc dicit optimè facere, quod scribit Bar.in l.1.§.bonorũ. ff.ad S C. Trebellian. quòd statutum loquens in hærede, habet locum & in bonorum possessore, quia licèt propriè non sit hæres, tamen per omnia habet effectum hæredis, de quo & mox remissiuè dicemus in sequent.versic.

Heres fictus consequitur omnia priuilegia ueri.

Statutũ loquẽs de hærede habet locũ in bonorũ possessore.

7 ¶Quid enim de bonorum possessore, an propriè hæres dicatur, vide tex.in l. in conditionibus.§.si patronus.ff.de cõd.& demon.& in l.si quis mihi bona.§.sed si mandauit.ff.de acqu.hære.& in l.1.& ibi Bar.Bal.Alex.& Franciscus Are.C.vnde liberi, & in l.hæreditatis appellatione.ff.de verb.signifi.& in l.2.ff.de bonor.possessio.glo.in l. vltima.in verbo, legitimo,& ibi Bar.col.antepenul.versi.quæro quid de testamento, Raph.Fulgos.col.6.vers.& propterea secundum rubrum, sub nu.17.Iason col.7.vers. successiuè iuxta hanc glos.& Philippus Dec. col.11.versic.circa istam glo.C.de edic. diui Adria. Tollen.Bar.& alios, in l.1.& inter cæteros latè Francis.Aret.tũ col.1.in 1. not.tum col.penult.versic.adde etiam dictis, Soci.tum col.2.versi.2.no.tum char. penult.versi.circa sextam quæstionem, & Iason. ff.de vulga.& pupil.eundem Bartol.in d.l.1.§.bonorum,& ibi etiam Rom.& alios.ff.ad S C. Trebellia.Bal.in repet.ca.si pater.col.11.de testa.lib.6.Angel.consi.136.in quæstione vertente inter Ser. Benedictum in 1.dubio.Barba.in rubric.C.qui admit.char.penult.columna vltima. Carol. Ruin. consi.143.delictum de quo quæritur, columna tertia, versic.sed non obstantibus, lib. 5.Iason in l.nec is.§.hæres institutus, columna vltima, versi.sed aduerte licèt ista.ff.de acquirend. hæred. Philip. Dec.in l.prætor. ff.de regul.iur. & latissimè, vt nouissimè Lãcelotum non magis nomine Politum, quàm ipsa re, in tractat.substitution.in materia vulgaris substit.co.22.versic.tertiò & illud in disceptationem cadit.

Bonorum possessor an propriè hæres dicatur.

TERTIA DECLARATIO.

1 ¶TERTIO DECLARA, vt procedat in hærede perpetuo & non temporali, vt non obscurè voluisse videtur Alex.consi.d.82. perspectis his, columna secunda, versic.præterea dictum statutum, lib.2.dum loquens de hoc statuto & qualitate hæredis, qui sub eo comprehenditur, allegat l.1.§.hoc interdictum de cisterna. ff.de fonte, & l.1 in fi.cum l.sequent.ff.si ager vectig.vel emphyteutic.pet.quibus legibus cauetur, appellatione cuiuspiam rei aut personæ, propriè venire eas res & personas, quæ perpetuæ sunt, quæ scilicet causam & ius perpetuum habent,& ad hoc solẽt vbique allegari, præsertim in materia statutorum,& nos quoque aliquid diximus in nostro tractatu Retractuum, titulo primo, glos.1.in verbo, *ou equipollent à vente*, nume.88.incip. nisi hîc quoque diceres.

Hæc cõsuetudo procedit in hærede perpetuo, non in temporali.

Perpetuæ res aut personæ ueniunt appellatione rei aut personæ simpliciter.

2 ¶Et de hac re potest poni exemplum in hærede instituto ea lege, vt cõfestim aut post aliquod tempus alteri restituat hæreditatem. Quanuis & hic dici possit, hunc non desinere esse hæredem.§.restituta, Instit. de fideicommis. libertat. & ibi concordant. Sed certè hæres non est, post restitutam hæreditatem cum effectu, verba autem statutorum cum effectu sunt intelligenda.l.1.§.hæc autem verba.ff.quod quisque iuris, & cap.relatum, de cleric.non resident. & cap. hæc autem verba, de pœnitent.distinctione prima, cum similibus. Et quòd appellatione hæredis intelligatur de eo qui hæres est cum effectu, nuncupatum voluit, & multis probauit Philippus Decius in l. hæredem, col.vltima, versic.& hæres datus.ff.de reg.iur.& Carol.Rui.consil.29. quia testator, col.3.versic.nec obst.l.1.lib.12.

Heres nõ desinit esse hæres.

Verba cum effectu intelligenda.

Hæres cũ affectu intelligẽdus.

BIU Cujas

1 ¶QVARTO DECLARA, vt procedat in hærede vniuersali omniũ bonorũ, siue totius hæreditatis. Nã in particulari, vel rei certę, vel etiam certi generis bonorum, scilicet mobilium vel immobilium siue acquestuum, vel propriorũ tantùm, est aliquid quòd dubium reddere possit, an in eo habeat locũ hæc consuetudo: in qua re tamen non mihi dubium est, quin si sint plures hæredes totius hæreditatis, sed pro portionibus hæreditariis, vt quia sunt plures liberi aut nepotes, hæredes quisque pro sua portione, quin omnes sint saisiti, in sua etiam quisque portione. Nam & hæres in quota hæreditatis habet beneficium. l. vlt. C. de edi. diui Adria. toll. vt patet ex text. ipsius, cùm dicit, hæres scriptus ex asse, vel ex parte institutus, & ibi gl. in verbo, ex parte, & Bald. col. 9. versi. omnis ergo hæres, & ibi quoque Ioan. Fab. col. 1. versi. item dic hæres scriptus & cæteri. Et nemo est ex his qui de hac re scripserunt, qui dubitet hũc esse verum hæredem: præsertim quòd quota est ius vniuersale, vt no. in l. quoties, per glos. ibi. in verbo, diuidit, vbi & ipse Bal. & alij. C. famil. herciscun. & idem Bald. in l. cùm à matre, col. 2. in 3. quæstio. C. de rei vendicat.

Hæc cõsuetudo intelligitur in hærede uniuersali non in particulari.

Hæres in quota habet beneficium l. ul. C. de edict. diui Adr. tol.

Quota est ius uniuersale.

2 ¶Sed hîc aliud quærimus, videlicet si quis sit hæres in rebus feudalibus tãtum, vel in allaudialibus, quas vocamus, tãtum, vel in mobilibus, vel immobilibus tantùm, vt iã diximus, vel si quis fortè institutus est hæres incerto quopiam fundo (si tamen concedamus quòd hæres ex testamento sit saisitus, de quo postea dicam in 7. declaratione huius secundæ partis) an hic particularis hæres sit saisitus vi huius nostræ consuetudinis loquentis simpliciter de hærede. Nã id maximè cõtrouersum est apud nostros, an hic hæres ex certa re sit hæres, an legatarius: & si hæres sit, an propriè, & in quibus rebus. De qua re adeundus est tex. in l. ex facto, la 2. & ibi gl. in verbo, æquis partibus, Iac. Bal. Iac. Are. Iac. Bu. Bar. Bal. Ang. Imo. Raph. Co. ff. de hæred. insti. & tex. gl. & in l. quoties, & ibi Odof. Cy. Guil. Cu. Frãc. Tigr. Ray. Frã. Rãpo. Iac. But. Nico. Matter. Bar. Albe. Bal. Ang. Sali. Pau. Ca. Raph. Fulg. Fran. Are. & latè. Alex. Corne. & Iason. C. eo. tit. & tex. in l. si quis priore. & ibi glo. in verbo, ex certis, & Bar. Albe. Ange. Ro. Pau. Ca. & latè. Alex. ff. ad S C. Treb. & gl. in d. l. cùm à matre, in glo. vlt. ibi, item quid si indebito, & ibi Cy. Bal. col. 2. in 3. quæst. Ang. col. 1. vers. sequitur in glos. si verò, & Pau. Ca. col. 2. vers. item quęrit, glo. quid si filius. C. de rei vendic. & glo. in d. l. quoties, in verbo, contentos. C. fami. herciscun. & in ca. Raynucius, in verbo, relinquens, ante fi. & ibi Anto. latè, col. 6. versic. oppo. restat hic examinare, Imo. etiam latè col. 18. versi. redeo ad glo. Panor. col. 7. versi. in glo. in verbo, relinquens, & iterum col. vlt. versicu. vnum tamen notabis, & latè Bened. in verbo, in eodem testamento relinquẽs, le 1. nu. 255. & multis seq. de testa. & glo. in c. si pater, in verbo, in re certa, & ibi. Bald. in repet. multis in locis, Domi. col. 3. versi. super eo quod glo. tenet eo. tit. lib. 6. Spe. & Io. And. in additio. ipsius, in tit. de testament. §. in primis, versi. pone. A. instituit hæredes, eo. ti. de testament. Bar. & Bald. in auth. ex causa. C. de libe. præter. & in l. quoties. §. si duo, & ibi quoque Imo. ff. de hæred. instituen. Bald. Ange. & Imo. in l. 1. §. si ex fundo. ff. de hære. instit. eundem Bal. in l. quidam elogio, col. vlti. versic. sed nunquid, C. de iure delib. & in repeti. l. in suis, char. vlt. ff. de liber. & posthu. & in l. 1. ff. de petitio. hæredit. & in l. si non speciali, col. 2. versi. originarius ergo. C. de testa. & in l. Gallus. §. etiam si parente, & ibi Ange. & Imo. ff. de liber. & posthu. & ipsum Bald. in l. id quod pauperibus, col. 6. ver. decimoquinto quæro. C. de episcop. & cleric. & in l. cohæredi. §. vlt. & ibi Alexand. in 1. not. ff. de vulg. & pupil. substit. & eund. Bald. in l. filium quem, col. 8. versic. sed hîc quero. C. fami. herc. & consi. 49. factum tale est, fortis guerra, in fi. lib. 2. & consi. 379. Thema. super quo petitur per to. lib. 4. & consi. 388. quæro an dominus fecit test. in fi. lib. 5. Feder. Senen. consi. 225. si opinio. Angel. Paul. Cast. & Alexand. in l. quidam. §. nihil interest. ff. de eden. ipsum Ange. & Imo. in l. filius qui patri. ff. de vul. & pupil. substitutio. & in l. qui patri. ff. de acq. hæred. eundem Ang. consi. 148. dominus Quiricius, col. 2. versic. contrarium enim videtur. D. à Rota decisio. 864. testator instituit fratrem, in anti. Petrus Ancha. in c. 1. col. 3. versicu. quid ergo dicemus, de testa. Imo. in l. cohæredi. §. cum filiæ, col. 2. versicu. item nota quòd ille demum, & ibi Alexand. col. 4. versi. item nota quòd legatarius, ff. de vulga. & pupil. substitutio. & ipsum Imo. in cap. potuit, char. penult. versicu. septimò tangit, quid si aliquis, de loca. Pau.

Hæres in certa re, an hæres sit & propriè.

BIU Cujas

ca.Paul.Cast.in authen.nouissima,col.1.versicu.secundum confirmat. C.de inoffic. test. Pano.in c.2. post medium,in gl.1.de testa.& in c.1.col.1.ver.ex hoc infert,de iure patrona.Raph. Co.cons.108.testator instituit.A.in 1.dubio.Raph.Fulg.con.102. prę-supposito statuto Veronæ,propè per totũ.Ro.con.179.amplissimè doctor,col.1.ver. quod ad primum,& multis seq.Ioã.Ana.con.57.visis & consideratis,post prin.Alex. con.58.habita super narratis,col.2.versi.tamen in casu nostro,lib.3.Angel.Aret. in §. sed & si quis priore,col.vlt.Instit.quib.mo.testa.infirmen.Petrus Ferrar. tit.forma libelli quo petitur hære.ex testamento,in verbo,in omnibus eius bonis,col.1.vers.vlterius,pro meliori.Corne.con.103.in causa vertente,col.2.vers.facto autem hîc præsup posito li.2.& con.236,cõstat quòd pauperes in 4.dubio,li.3.& con.31.circa primum, propè per totum,li.4.Gui.Pa.Decis.Delph.458.in dispositione paterna,& decis. seq. hæres vniuersalis.Soci.in l.cùm filio,col.9.versi.sexta & vltima conclusio.ff.de leg.1. & con.243.in præsenti consultatione,in princ.& rursum col.2.& ver.non obstãt in contrarium,lib.2.& con.63.visis,testamento,col.6.versi.secundo loco testator,lib.3. Iason in l.si quis filium,post medium,ff.de acq.hære.& in l.extraneum, la 1.ad fin.C. de hære.institu.& in l.vlt.§.in computatione,col.pe.ver.secũdus casus, C.de iure delib.& Stepha.Bertran.consi.1.viso consultationis themate,col.12.nu.73.li.1.D.Boer. decisio.33.an actor dicens,col.3.nu.6.& Caro.Rui.consil.158. viso eleganti consilio, col.vlt.ver.& si dicatur,quòd imò posset,lib.3.Maria.Soc.iunior.consi.45.in præsenti consultatione,in 1.dubio,li.1.& consi.122.perspectis his, propè per totum consil. lib.1.& consi.155.abunde,col.5.versicu.& vltra eos,lib.2.

3 ¶Ex quorum plurimis intelliges hunc hæredem ex certa re,esse mixtum quodpiã genus,vt scilicet participet partim naturã vniuersaliũ hæredum,partim legatariorum: essèq; veluti tertiã speciẽ.Nam & hoc nuncupatim voluerunt Bar.Bal.& Imo.in l.ex facto,la 2.ff.de hæred.instit.Idem Bar.Ang.Sali.Pau.Ca.Raph.Fulg.Fran.Are.Corne.& Iason.in d.l.quoties:eodem tit.Bal.in repe.d.c.si pater,col.9.versic.& plenius, & ibi Domi.vbi suprà,de testa.lib.6.Anto.in d.c.Raynucius, vbi suprà citauimus, extrà eodem tit.Imo.in d.l.1.§.si ex fundo.ff.de hæred.instituen.

Hæres in re certa est mixtum genus.

4 ¶Et hinc posset videri id mixtum ex vtrisque hæredibus,& legatariis,non contineri sub simplici in statutis,Bar.in l.certi condictio.§.quoniã.Bal.in l.omnes populi,col. 7.ver.itẽ si statutũ dicat.ff.de iust.& iure.cum concordantib.à me adductis in legibus connubialibus,in glos.3.nu.64.incip.& hæc maximè.Quod potissimùm procedit in statutis exorbitantibus(cuiusmodi.i.vt diximus suprà,in præfat.decla.3.nu.2.incip. ego verò,& sequen.) vt voluere.Bart.Ange.& plerique omnes in l.2.in princip.ff.de verbor.obligatio. Bald.in d.§.quoniam,ad fin.versic.secundò quæro.ff.si cert.peta. cum aliis quoque multis concord.in illis legi.connub.à me collectis,vbi suprà, num. 63.sed & hoc potissimum.

Mixtum non cõtinetur sub simplici in statutis. Præsertim in statutis exorbitantibus.

5 ¶Vnde & illud consequens videri potest,vt talis hæres ex re certa non compræhendatur sub hoc statuto.Quod & ex eo confirmari potest,quòd id quod dicitur,monasterium quod quis ingreditur,haberi loco hæredis,de quo in §.sed & hoc præsertim, in authen.de sanctissimis episcop.& in authenti. nisi rogati,C.ad S C.Trebellian.& in cap.in præsentia,de probatio. Intelligitur quando ecclesia succedit in vniuersam hæreditatem,secus si in rebus quibusdam certis. vt not. voluit Baldus in ea ipsa authenti.nisi rogati,columna 4.versicu.& nota quòd leges quæ dicunt,per l.si peculium,ff.de pecul.lega.

Monasterium habetur loco hæredis. Cùm succedit in uniuersum.

6 ¶Ego tamen in ea sum sententia,vt si hæres institutus in testamento sit saisitus ex nostra consuetudine,de quo dicemus infrà in 7.declaratione huius secundæ partis, & hic quoque institutus in re certa sit saisitus,quod & voluit Chasse.consi.62.ex verbis in quadam substitutione appositis,col.penult.versicu.sed quia ibi consuetudo,& versi.item & cùm ita,dicens ita voluisse Iaso.in d.l.quoties, in fine. C.de hæred.instituen.vbi tamen id non dicit,sed aliud,quod & nos referemus infrà,num.11.huius declara.incip.quid quòd hic.

Decisio huius declarationis.

7 ¶Me autẽ,vt hãc sequar sententiã,mouet,quòd si verè hic constituat tertiã speciẽ,vt diximus,tamẽ satis cõstat ex illis quos suprà diximus,præsertim Bar.& Bald.& in d. l.ex facto,de hæred.instituen.& Philip.Franc.in dicto cap.si pater,magis & in pluri-

BIU Cujas

Mixtum sequitur naturam eius cui magis & in pluribus accedit.

bus accedere hos hæredes, hæredibus vniuersalibus, quàm legatariis. Ex quo confestim sequitur, eos illorum naturam sequi in dubio, magis quàm horum, per text. in l. quæritur, ff. de statu homin. & l. legatis seruis. §. si vnus. ff. de lega. 3. quibus suffultus Angel. & ab eo cæteri recentiores, in d. l. 2. in prin. ff. de verborum obligat. voluerunt dispositionem factam de aliquo simplici comprehendere mixtum, quod illi simplici adhæret de quo dispositum fuit.

8 *Præsertim si sit eadē ratio. Etiam in odiosis.*

¶ Et præsertim si eadē ratio est vtriusq;, nam & tunc haud dubiè mixtum sub simplici cōtinetur, etiā in materia odiosa, si non ex verbis, saltem ex sententia & mēte disponētis. l. si ita facta sit, & ibi Ia. Ra. Bal. & Imo. ff. de iniust. testa. & l. interdū. §. quod ait. ff. de his qui no. infamia, iuncta l. 1. in fi. eo. ti. & Alex. con. 161. viso statuto ciuitatis Bononiensis, col. 4. vers. quinimo plus videtur, li. 7. & Fran. Are. in l. si ita scriptum, in prin. ff. de lib. & posth. Hìc autem quid causæ est, vt potiùs hæres vniuersalis aut certę cuiuspiam quotæ saisietur, quàm hæres de ea certa re, ex qua institutus est, præsertim cum hæres vniuersalis aut quotæ non possit dicere se saisitum de ea certa re, cuius hæres non est. Limitata enim causa limitatum producit effectū. l. in agris, ff. de acqui. rer. domi. & l. age, & ibi Bal. & Salic. C. de transactio. cum simil. à me latè collectis in tractatu, cessante cau. cessat effectus.

9 *Sine intereße nemo auditur.*

¶ Igitur cùm nullus alius sit de ea re certa in qua hęres est, saisitus, nullius interest, nē ipse de ea re sit saisitus. Nullus autē auditur sine interesse ad aliquid impediendū, c. veniēs, le 2. vers. cùm igitur, de testi. Inn. & Io. And. in c. super his, in verbo, excluditur, de accu. Pau. Ca. loquēs de casu nō admodum distanti à nostro, in l. vlt. col. 2. vers. alij verò casus. C. de edi. diui Adria. tollen. nec ad aliud quoq; quippiā faciendum audiendus est, vt plenè docuimus in nostro tractatu Retractuum. titu. 1. §. 1. glos. in verbo, *à vendu*. nu. 51. præterea quid si diis placet.

10 *Legatarius legatū nō capit propria authoritate. Nisi si nullus sit à quo possit capere.*

¶ Nā & hinc quoq; videmus, quod & huc quoq; proximè spectat, quòd etiam legatarius, cui nō licet propria authoritate legatū accipere, vt patet per totū tit. ff. & C. quo. legato. potest tamen id facere si nullus sit, à quo possit capere, argu. notat. in l. non dubium. C. de lega. & l. Titia cùm testamento. §. 1. ff. de leg. 2. ita enim not. voluit Baldus in l. extraneum, la 1. col. 2. versi. dubitatur de tali casu, & ibi post eum Sali. col. 2. ad finem, versi. sed tunc dubitari potest, & Iason col. 3. versi. in ista difficultate. C. de hære. institu. & idem Baldus. subobscurè. Raph. Co. in l. hæreditas ex die. ff. de hæredib. instituen. Ange. vt à nonnullis citatur in l. Gallus. §. 1. ff. de liber. & posthumis.

11 *Hæres ex certa re eius rei potest possessionem capere.*

¶ Quid quòd hic hæres ex certa re propius accedit ad hæredē vniuersalē vel ex quota, quàm ad legatariū, nō in cæteris rebus tātùm, sed in his quoq; quæ magis accedunt ad nostrā consuetudinem, & in illis eodē iure vtitur, videlicet, quòd vt is hæres vniuersalis vel ex quota potest propria authoritate hæreditatē vniuersalē, vel pro modo suæ quotæ accipere, vt latè diximus suprà in præfatione, decla. 8. nu. 1. inci. & per hæc. Ita quoq; hæres ex certa re, eiusdē rei potest possessionē capere propria authoritate, Bar. & Imo. nō semel in d. l. ex facto, la 2. ff. de hær. insti. Bal. in rep. c. si pater. col. 2. ver. & pleniùs, de testa. li. 6. & cōs. 272. in causa egregiæ, col. 2. vers. primo quia domina, li. 5. Imo. in d. c. Raynucius, super 2. gl. col. 16. ver. tertiò habetur loco hæredis, & iterum col. 21. ver. circa tertiū, an valet, & ibi Ant. col. 6. vers. oppo. restat hic. Bened. in reper. in verbo, in eodē testaméto relinquēs, le 1. nu. 258. de testa. Pau. Ca. in d. l. quoties, circa medium, & ibi quoq; Alex. qui id dicit no. col. 2. versi. aut habuit cohæredem, & Iason col. vlt. C. de hæred. instit. Idem Alex. in l. filius à patre, col. 5. versi. item quia hoc verbum. ff. de libe. & posthu. Domini. in d. c. si pater, col. 3. ver. ex his infert, & ibi quoque Philip. Franc. col. 8. versic. sextò quia sicut hæres, de testa. lib. 6. Iason, qui id dicit not. & singul. in l. non est dubium, col. 2. versicu. teriò no. limita. C. de legat. & omnes vbique præter Baldum sibi contrarium in dicta l. ex facto, & in d. l. si quis in suo, vbi suprà. C. de inofficio. testamen. & Alexand. consi. 134. attentis narratis, col. 1. versicu. ex prædicta tanto magis. lib. 4.

12 *Hæres ex certa re potest petere se mitti in possessionem.*

¶ Itē quòd hic hæres ex certa re potest petere se mitti in possessionē eius rei, beneficio l. vl. C. de edi. diui Adri. tol. vti hæres vniuersalis, vel ex quota ex sentētia Cy. qui & Iac. Bal. & Iac. Ra. huius sententiæ laudat autores, col. 3. versi. primò quæro quid si sit hæres, & ibi quoque Bar. qui id declarat col. 3. versi. secundo quæro, Alberi. col. 6. versi

BIU Cujas

versi.sed circa primum,Baldus qui & declarat,col.7.versi.idem dico in instituto,Io. Fab.col.1.ver.itẽ hæres scriptus,Raph.Fulg.col.2.ver.in gl.ex parte,Pau.Cast.col.3. versi.in glo.quæ incipit scilicet quota,& Franc.Curtius iunior col.6.versi. 2.quærit, in d.l.vl.& eiusdem Cy.in d.l.si quis priore.ff.ad S C.Trebel.& ipsius Bar.& Bald.in l.ex facto,la 2.de hæred.instit.Specu.& Io.Andr.in additio.ipsius,in tit.de testament. §.sequitur.versi.sed nunquid is qui scriptus,Bal.in l.1.in 2.additio. quam posuit super l.veluti,colum.2.versi.quid de instituto ex re certa.ff.de petio.hæreditat. Guido. Pap.decisio.Delphina.362.vtrum officium. Bened.in dicto capit. Raynucius, vbi suprà,nume.259.versicu.tertiò quia potest.Carol. Rui.consi.50.ex his quæ proponuntur,col.1.lib.4.

13 ¶Quibus magis accedo,quàm aliis,qui tenẽt contrarium,vel simpliciter,vel cum distinctione,scilicet gl.in d.l.vl.in verbo,ex parte,& ibi Ang.col.1.vers.in glos. 4.ibi ac si in totum,Sali.col.2.vers.quæro cũ glos.an hoc beneficiũ,Corne.col.2.vers.in glo. scilicet quota,Iaco.à S.Geor. col. 2. versi.in gl.in verbo,ex parte,Iason col.3.versi.in gl.in verbo ex parte,Dec.col.6.ver.in gl.in verbo,ex parte.C.de edict.diui Adria.tollen.Ang.Sali.& Alex.in d.l.quoties.C.de hæred.instit.Imo.in d.l.1.§.si ex fundo.ff. eod.titu.& in d.l.ex facto.in duob.locis,& in d. c. Raynucius,& Petr.Ferrar.in titu. forma libelli,quo petit.hæred.ex testamen.in verbo,in omnibus aliis bonis, in princ. Corne.consi.103.in causa vertente, col. 2. versic. facto autem,lib. 2.Ange.Aret.in §. quadrupli,col.13.versic.quid in hærede instituto,Inst.de action.& Ludo.Gozad. con. 21.videtur dicendum col.antepe.nu.30.Nam si possessionem possit propria authoritate accipere,nemine reclamante, vt diximus, quanto magis eam à iudice petere, argu.eorum quæ in simili habentur,in l.3.C.de pignoribus.Postea autem dum hanc secundam editionem adornarem,comperi Nicol.Bello. è diametro tenuisse contrarium lib.Supputationum 4.c.18.multis rationibus quas deprompsit ex his quos tibi latè citauimus num.2.vt ibi per eum videre poteris.Tuum autem erit iudicium,lector,iudicare quis iustiùs induit arma.

Qui contrariũ tenent.

14 ¶Illud autem minimè dubium quòd si nullus alius est institutus hæres, hic perinde habendus est ac si simpliciter hæres esset institutus,& per omnia, ius obtinet hæredis per d.l.1.§.si ex fundo,& d.l.quoties.§.si duo.ff.de hæredi.insti.& l.cùm quidam.ff.de libe.& posthu.& voluerunt maxima pars eorum quos tibi citauimus suprà num.2. Ideo nihil in hoc dubitandum.

Hic hæres si nullus alius est pro hærede uniuersali habetur.

15 ¶Si tamẽ scire velis an hic hæres comprehendatur in emphyteusi vel feudo accepto pro se & suis hæredibus,vide Spec.tit.de testa.§.1.versicu.pone A.instituit.Iacob.Bel. Baldum,& Aluar.in c.1.titu.an agnatus vel filius,Bart.vt à plerisque citatur, quanquam aliis de ea re loqui non videatur,in l.iurisiurandi.§.si liberi.ff.de oper.libert.& con.55.dominus Amatus.& consi.183.quęstio ista habet duo dubia,in secundo dubio, vt etiam in hoc à quibusdam citatur.Baldum in l.liberti libertæque,co.6.vers. sed an quando non requiritur.C.de ope.liber.& in l.1.in 49.quæstio. ff. de rerum diuisio.& in ca.1.col.vlti.versicu.quæro vtrum filius,& ibi quoque Matthæ.Afflict.col.penul. versicu.item aduerte ad id tit.de successio.feudi,& eundem Baldum in authẽ. si quas ruinas,colum.4.versic.sextò probatur,ibi,ex hoc sequitur quòd filia. C. de sacrosan. eccles.Angelum,Paulum Cast.Alexan.Iacob.à S.Geor.& Iaso.in l.quædam.§.nihil interest. ff. de eden. eundem Angelum in lege si tibi decem.§.si pactus sim,post medium; ff.de pactis.Salicet.in l. 2. colum.8.versiculo,sed iuxta hoc moueo. C. de iure emphyteut.Imo.in d.l.ex facto,col.sexta versiculo,item attende secundò. ff.de hære. instituen.& in c.potuit.char.penult.versicu.septimo tangit,de loca. Paul. Cast. in d. l.quoties,col.2.versicu.sed quæro aliquis recepit.C.de hæred.instituend. & in dicta l. Gallus.§.etiam si parente.ff.de libe.& posthum.Alexan.consil. 128.consideratis verbis testamenti,col.vlti.versi.nec prædictis obstat l.1.& ibi omnino Carol. Moline.in additio.& eundem Alexan.consi.9.visis themate,col.1.versi.ad idem etiam, lib.2.& consi.8.visis subtilissimis dubitationibus,col.1.versi.& hoc operatur, lib.3. & consi. 22.viso titulo quæstionis,col.2.versic.tertia ratione,lib.5. & Stepha. Bertran. consil. 276.viso casu mihi exhibito, col. 4. num. 8. lib.1. & Franc.Curt.iunior,in tractatu feud.part.3.quæst.5.Carol.Rui.consi.9.proponitur in themate,col.5.versi.non obstat

Hæres in certa re an comprehẽdatur in empiyteusi pro se & hæredibus.

BIU Cujas

postremo.lib.1.& consi.102.super fideicommisso,columna,vlt.lib.3.& consi.109.circa casum,col.penul.versi.nec obstat quòd debeat,eod.lib.3.

16 *Hæredi ex certa re an ius accrescendi competat.*

¶An autẽ huic hęredi ex re certa accrescat hęreditas,repudiante aut mortuo hærede vniuersali,vide per Iac.But.Raym.Forli.Nico.Matth.Bar.& Bal.in d.l.quoties.C.de hære.instit.Bar.in d.l.ex facto.ff.eo.ti.Bal.cõ.242.si substitutio,li.4.& d.cõ.379.col.2.vers.secũdò quia hoc,eo.li.4.Ang.cõs.83.subtiliter & elegãter,col.1.Ant.in d.c.Raynucius,vbi suprà sæpius citauimus,de test.Imo.in l.1.§.si ex fundo.ff.de hęr.inst.Cor.cõ.88.licèt in primo consultationis articulo,col.3.versi.licèt hæres vniuersalis, lib.1.

QVINTA DECLARATIO.

1 *Hæc cõsuetudo intelligitur in prmo hærede tantum.*

¶QVINTO declara,vt procedat in primo hærede,nõ etiam in hærede hæredis, aut alio secũdo hærede,quid enim in casu de quo loquitur Bart.& cæteri post eũ in l. hæreditas ex die,in pe.quæstio.ff.de hære.instit.scilicet cũ quis institutus fuit ex semisse vsq; ad pascha,alter in eodẽ semisse post pascha,alius in alio semisse simpliciter,de quo etiã per doctor.in l.extraneũ.C.eo.tit.& Bal.con.121.proponitur quidam Laurentius,col.2.nu.2.lib.5.& Paul.Cast.in l.certi iuris,per totum.C.de testam.mili.& Imo. in l.filius qui patre,colum.vlt.in princip.in 3.casu princip. & ibi Alexan. & Iason. ff. de liber,& posthu.An igitur in hoc casu hic hæres institutus post pascha,aut alius quiuis hæres secundus erit saisitus?

2 *Qui huius sunt opi.*

¶Et certè secundum hæredẽ saisitum esse,not.negat Alex.cõsi.37.in causa mota per Angelum,col.2.ver.item prætera & fortiùs,& sequen.lib.1.quod repetitũ est con.83. lib.3.per l.boues.§.hoc sermone.ff.de verb.oblig.& l.hæc conditio filiæ meæ.ff.de condit.& demonst.& l.dotis promissio,ff,de iure dotium,quibus probatur appellatione nuptiarum primas tantùm intelligi.Ex quibus Bar. vbique illud assumit, sermonem simpliciter prolatum,de primo tantùm intelligi,de quo & nos latè tractabimus in eo tractatu,quem mox de ea re priuatim edemus. Subdit autem Alexandex,vt ad eum redeamus,bene facere quod scribit Bart.in l.liberorum,col.penul.versic.quæro quid sit in aliqua dispositione.ff.de verbor.signi.dum tractat,an appellatione filiorum ex se vel alio natorum comprehendantur nepotes.

3 *De eadem re.*

¶Et hanc sanè Alex.sententiam sequitur,& admodum extollit Catel. Cota. in multis locis,videlicet in memo.incip.decreto Mediolanensi,vbi dicit esse veram & notabilem limitationem pro exclusione huius statuti,& in memo.incip.executores testamẽti dati col.1.ver.itẽ facit quod notabiliter,vbi & id dicit not.itémque in memo.incip.hæredis appellatione cõpræhenditur,in tertia limitatio.& Anto.Rub. Alex.cõsi. 121.Dominus Ioan.col.2.versi.sed in casu de quo agitur.

4 *Cõsuetudines in eam rem.*

¶Et id nõ obscurè declarãt multę ex nostris cõsuetudinibus Francię,quæ in hac nostra generali cõsuetudine Frãciç,his propemodũverbis vtũtur, *Le mort saisit le vif son proche*,vel *son plus proche heretier*,& inter cæteras Meldunẽsis, c. 40. Senonensis.c.57. Trecẽsis, c.90.Caluimõtensis,c.77. Victriacẽsis,c.71.Ambianẽsis, c.35. Carnutẽsis, c.94.Aurelianensis,c.230. Turonensis,tit.*des succeßiõs*.c.2.Cenomanẽsis,c.237.le 2. Andegauensis,ca.272.Pictauiensis,c. 213. Aruernensis,tit.*des succeßiõs*.cap.1.Borbonensis,c.299.Blesensis,c.136.Engolismensis,c.84.Marchiensis, c.211. Burgundiẽsis, tit.*des succeßiõs*.c.1.Montargiensis,tit.*des donatiõs testamẽtaires*.ca.6.Niuernensis,tit.*des succeßiõs*.§.1.Altisiodorẽsis,eo.tit.§.1.Senlitẽsis,c.142.Claromõtensis.c.141. Valesiẽsis,c.77.Lodunensis,tit.*des succeßiõs de fiefz*.c.2.Bituricensis eod.quoque titu.cap.28.

5 *Hæres cẽsetur eadẽ persona cum defuncto. Non hæres hæredis.*

¶Et in hãc sentẽtiã facit quod pulchrè respõdit Pau.Ca.cõ.197.visis duabus,in 2.dubio,l.2,quòd licèt hæres cẽseatur esse eadẽ persona cũ defuncto.§.1.in auth.de iureiu. à morien.præsti.non tamen hæres hæredis,propter mediam personam,quæ tollit habilitatem extremorum;nam aliàs esset copulare & cõiungere plures fictiones, quod fieri non potest,per l.1.C.de dot.promis.& alia quædam ab ipso Paulo allegata, quæ tu videre poteris.Et id ipsius Pauli dictum nuncupatim sequitur & commendat Philip.Dec.in l.hæredem,col.vlt.versi.& addè quòd licèt.ff.de reg.iur.

6 *Priuilegiũ hæredi cõcess-*

¶Et quod etiã scribit ille iuriũ interpretũ facilè princeps,Bar.in l.1.col.2.versi.si verò quæritur.ff.de cõst.princip.quòd priuilegiũ cuipiã & hæredi suo concessum intelligitur de primo hærede tantùm,non etiam de cæteris, per tex.quem dicit ad hoc no.

in l.anti

BIU Cujas

in l.antiquitas,C.de vſufruct.& idem quoque voluit Alberi.ipſius contemporaneus, poſt Pet.à Bella pertica,in l.2.col.4.verſi.ſi autem in priuilegio,eo.ti.& ſequitur Fel. tantùm citans Alberi.in c.2.col.2.verſi.ſi princeps dat,extrà de treuga & pace. Et Io. Lupus in repe.rub.de donati.inter vir.& vxo.char.43.ver.potuiſſent allegare.Quod ad hunc locum maximè pertinet,quia id priuilegium eſt contra ius cõmune conceſſum,vt in hæredem ipſo iure tranſeat poſſeſsio,vt ſuprà late in prin.diximus.

ſum de primo hærede intelligitur.

7 ¶Quòdque item nonnullis voluiſſe dicitur ipſe Bar.in l.mulcta,verſi. item per hoc dicitur.ff.de conditio.& demon.quòd ſi teſtator mãdarit hæredi vt aliquid faciat intra certum tẽpus,alioqui eum priuet hæreditate,aut eũ aliter puniat,ſi is primus moriatur ante id tempus,eius hæres non parens mandato teſtatoris,non priuatur hæreditate,vt quod de primo hærede tãtùm intelligitur,per eum textum,ſed Bar.ibi in meo codice id non dicit.At idem propemodum reſpondit ipſe Bar.conſil.7.Andreas quidam repetito conſi.24.& iterum conſi.214.& expreſsiùs Bal.in l. vlt.in 22. quæſtio. C.de hæredib.inſtit.per dictam l.mulcta,in prin.& Alex.conſi.147.viſo dicto teſtamẽto,col.1.verſi.hoc quaſi in terminis,& col.ſeq.verſi.Bal.etiam in l.lib.6.& Philì. Dec. dum Bar.vbi ſuprà allegat.in l.qui per ſucceſsionem,col.2.in 3.fallen.ff.de reg. iur. & iterum,in l.in pœnalibus,col.2.verſi.licèt appellatione hæredis,eo.ti. Super quo tamẽ vide,ne id omittam,ipſum Alex.conſi.140.li.6.Roma.& Franc.Are.in d.l. ſi quis filiusfa.§.vlt.col.vl.verſi.& facit iſte tex.ff.de acqui.hære.& ipſum Are.poſt ipſum Ro. in l.pater familiâs,col.3.verſi.hæc etiam iura.ff.de vulg.& pupil.ſubſtitutio.

Hæres hæredis non parẽs mãdato teſtatoris nõ incurrit pœnam hæredi ſtatutam.

8 ¶Quibus conſimile videtur,quod idem Bar.ſcripſit,in l.Lucius,§. Sempronìæ, qui eſt.1.ff.de leg.3.quod Prohibitio facta à teſtatore hæredi nominato,ne alienaret, non intelligitur facta hæredi hæredis,per §.manifeſtum,in auth.de reſtitu. fideicommiſsi. Et eiuſdem ſententiæ fuit Alberi.in l.vlt.paulò ante medium.C.de reb.alien. nõ alienand.& Bal.qui vbique eſt,vt alibi ſæpe diximus,conſi.272. in cauſa egregiæ & magnificæ,in fi.li.5.per l.qui liberis,§.hæc verba,ff.de vulg,& pupilla.ſubſtitutio.& d.§. manifeſtum,in authen.de reſtitu.fideicommiſ.& Franciſ. Curt.ſenior con. 46. ſæpe reuoluta,col.11.verſi.nec mirum eſt.De quo tamen & tu vide ipſum Bar.in l. filius familias.§.diui,col.vlt.ver.quæro vtrùm prohibitione facta,& ibi recentiores,& eundẽ Bart.in d.§.Sempronìæ.Ro.poſt alios à ſe citatos conſil.457.circa propoſitam conſultationem.in 1.dubio,& Alex.con.36.viſo themate,colum.penultima,verſiculo ad confirmationem lib.3.

Prohibitio alienandi facta hæredi non intelligitur facta hæredi hæredis.

9 ¶Adde quod ſcriptum reliquit ipſe Bar.in d.l.vlt.col.2.in 6. oppoſitio. C. de hæred. inſtit.quòd ſi quis acquiſiuit feudũ vel emphiteuſin pro ſe & hæredibus, intelligitur de primis tantùm hæredibus,per quædam iura per eum allegata.Ita enim eum refert, & dicit ſing.& not.Iaſon,qui tamen ei non accedit,in l.in annalibus, ad finem. C. de legat.Imo verò generalius dicit idem Bal.in l.1.col.1.ver.quæro an ſi dicatur.C.de cõditio.inſert.quòd cùm fit mentio hæredis,intelligitur de primo & immediato hærede,non etiam de cæteris,per d.l.qui liberis.§.hæc verba.ff.de vulg.& pupil.ſubſtit.& l. ex facto.§.vl.ff.ad SC. Trebellia.

Feudũ acquiſitum pro ſe & hæredibus intelligitur de primis. Emphyteuſis ſimiliter.

10 ¶Sed attende lector optime,neque enim illud regulariter procedit, vt appellatione hæredis primus tantum veniat,vt patet ex l.hæredis appellatio,& l. hæredis appellatione,& l.ſciendum.ff.de verbor.ſignificat.& l.qui per ſucceſsionem.ff.de regul.iu. & vbique concordant.in glo.& Philipp.Dec.in poſtremo loco.Súntque etiam qui id dicant procedere in his quæ ſunt ſtricti iuris,per l.ſtipulatio iſta habere licere.§.1.ff. de verb.obli.nam & in id eam expendit Bar.in l.ſi ſtipulatus fuerim per te non licere.ff. eo.tit.& Fran.Are.in d.l.paterfamilias,ad fi.ff.de vul.& pu.

Hæredis appellatione an hæres hæredis ueniat. Quid in his quæ ſunt ſtricti iuris.

11 ¶Nam & id in conditionibus,quæ & ipſæ ſtricti iuris ſunt, & in forma ſpecifica debent impleri.l.Meuius,& l.qui hæredi.ff.de conditio.& demonſtratio.obtinet, vt ſcilicet hæres hæredis veniat appellatione hæredis ſimpliciter,vt probatur ex l.ſub diuerſis.§.pri.& ibi Bart.& l.cùm ita datur.§.ex his verbis.ff.eo.tit.& l.ſi peculium.§.hæredi,& l.ſi ſtatulibera.§.non ſolùm,in fin.& §.ſi filiuſſamil. & l. ſeruus ſi hæredi, in princ.ff.de ſtatulib.Bartol. in d.l.paterfamilias,in princip.per eum text.& ibi quoque Fran.Aret,col.2.verſic.tu autem aduerte,& Iaſon poſt medium,verſicu. adde etiam pro confirmando. ff. de vulgar.& pupil.Salyc. in l.ſi plures, in vltima quæſtio.C.de

An in cõditionibus.

BIU Cujas

condition.insert.& Corne.cons.279.videtur prima facie,col. 3. vers. pro hoc etiam facit,li.3.& Philip.Dec.in d.l.qui per successionem,in princ.de reg.iur.& consi.81.in casu proposito agam,col.1.in 2.dubio.Et ex his satis constat ipsum Philip. Dec. (dabunt veniam tanti viri manes) lapsum fuisse,cùm eius rei contrarium sibi contrarius dixerit,in l.quæ legata,in fi.ff.eo.tit.de reg.iur.quod & nos diximus in tractatu Retractuum.tit.2.§.1.in glo.6.in verbo,*ou ses heritiers*,nu.20.verùm in nostro casu.

Philip. Dec. lapsus.

12 *An propriè.* ¶Nam vt & ibi dixi,in seq.nu.& hîc quoque dicendum est, quoniam ad hunc locũ proximè pertinet,id procedit de vera & propria significatione hæredis,vt hæres hæredis contineatur,vt satis videtur voluisse gl.in d.l.hæredis appellatione,cùm dicit aliud esse in hæredibus ex iure Prætorio.& Bal.in d.l.vlt.in 21.quæstio.C. de hæredib. instit.Paul.Cast.con.45.videtur dicẽdum ꝙ dicti hæredes,in fi.li.2.Iason qui hoc latè tractat,in d.l.si quis filium.§.vl.col.1.ver.secundò ad istam.ff.de acqui.hæredit.& in d.l.filius familias.§.diui,col.pe.versi.vndecimò quæro,prioris lecturæ.& col.pen.ver. eiusdem initij,posterioris lect.ff.de leg.1.& in l.paterfamilias,in 2.& 3.no.ff.de vulga. & pupil.& Soci.cons.257.visis inuestituris col.3.versi.ex quibus in proposito, libr.2. Alciat.in d.l.hæredis appellatio.ff.de verbor.signifi.

13 *De eadem re.* ¶At rursum sunt qui contrarium tenent,vt scilicet impropriè hæres hæredis veniat appellatione hæredis,in hanc sententiam trahentes d.gl.in d.l.hæredis appellatione, & tex.in d.l.si quis filium.§.vlt.in verbo,videtur,quod quidem verbum improprietatem significat.vt no.per doct.in l.1.§.deiecisse.ff.de vi & vi arma.Bar.& alios in l.si is qui pro emptore.ff.de vsuca.& probat.tex.in l.si quis fundum.ff.de contrah. empt.& sæpe alibi diximus in nostris.tractatibus.

14 *De eadem re.* ¶Et ad hanc quoque sententiam citatur.l.1.§.hoc interdictum.ff.quor.leg.in illis verbis propter vtilitatem huius edicti,quẽ tex.in hoc allegat.Franc.Are.in l.in vlt.no. ff. de vulg.& pupil.vbi expressè dicit non esse de proprietate verbi vt hæres hæredis,dicatur hæres testatoris,& sequitur Philip.Dec.in d.l.qui per successionem,col.1. versi. & prædicta largo modo.ff.de reg.iur.vbi etiam dicit id facere,ꝙ is nõ est,nec dicitur simpliciter hæres,sed hęres hæredis,& sic cum adiectione,& secundum quid κατά τι, vt patet ex d.l.vlt.C.de hæred.instit.ex quo,inquit,sequitur quòd non est propriè hæres,quia verba accipiuntur simpliciter,& non secundum quid.l.hoc legatum, & ibi Bar.ff.de lega.3.& dicemus latius infrà,in nona declaratione huius.2.partis,nu.11.inci.sed & hæc quoque ratio,& seq.Et idem quoq; nouissimè tenet Maria.Soci. Iunior, consil.158.abunde,col.5.versi.alij autem sunt hæredes,li.2.

15 *Dispositio facta de primo successore an trahatur, ad immediatũ in correctoriis.* ¶Nec tamen illud interim prætermittendum ducimus,quod ad hanc rem,de qua tractamus,proximè pertinet,quod à Francis.Aret.scriptum est,in l.Pomponius.§.1.col. 2.ver.ex vltima autem debes notare.ff.de acq.possess.ex scriptis per Bart. ibi quod in materia correctoria dispositio quæ fit de primo successore immediato non trahitur ad mediatum,quod dicit no.ad no.in d.l.sciendum.ff.de verb.signifi.& in l. Gallus.§. etiam si parente.ff.de lib.& posthum.Et sequitur Iason in d.§.1.col.4.versi. tertia declaratio,licet dicat eam ipsius.§.materiam non esse correctoriam. At nostrum statutum haud dubiè correctorium est iuris communis,vt latè diximus suprà in prefatione, declarati.3.num.2.incip.ego verò constanter,& multis seq. Sed & quòd aliàs appellatione hæredis intelligatur de primo & immediato hærede satis videtur probari, ex l.cum filio,& ibi Alex.in 1.no.ff.de vulg.& pup.

16 *Redit ad principale dubiũ.* ¶Cæterùm hanc nostram principalem dubitationem,an scilicet hæres hæredis sit saisitus vi huius nostri statuti,attigit Bar.Chas.cons.67.nobilis & potens,col. 23. versi. quintum & vltimum dubium,vbi dicit aliàs sibi visum fuisse solum primum hæredẽ esse saisitum,& non secundum,& alios,ex dictis Alex.consi.17.col.1.li.1.& consi.57. perspectis,lib.2.in quibus locis nihil de ea re loquitur,& fortè eum voluit allegare in consi.suprà à me citatis in princ.huius declarationis.Tamen ipse Chassen.in eo consentet ipse contrarium,loquens tamen de substituto & fideicõmissario, de quo & nos latè dicemus infrà in 9.atque iterum 10.declarat.huius secundæ partis,vbi & tu videbis multa ad hunc locum pertinentia,ex quibus intelliges quid hîc dicendum sit.

17 *Hæres hæredis* ¶Tamen illam Chassen.sententiam,mirum in modum fulcit,quod à Specul.scriptũ est tit.de testa.§.sequitur,col.pen.versi.sed pone P. decessit,si Petrus decessit instituto

hærede

hærede Paulo,qui quidem Paulus antequam mitteretur in poſſeſsionem hæreditatis, ex l.vlt.C.de edict.diui Adria.tollen.deceſsit,inſtituto hærede Martino,qui petit mitti in poſſeſsionem rerum quas ille Petrus tẽpore mortis ſuæ poſsidebat.Et dicit quoſdam dicere illum admittendum,cùm iſtud ius peruenerit ad Paulum,& ab eo tranſierit ad Martinum,per l.cùm hæredes.ff.de acq.poſſeſsio.Et hoc,inquit,ſi agit vt hæres Pauli,qui habebat ius ex ſucceſsione Petri,quaſi hæres eius per mediam perſonam.& nihil aliud dicit,veluti in ea opinione hæreat.Et videntur ſequi Io.And. & Bal.dum non improbant,ſed taciti rem intactam relinquunt,vt probatur,in l.item quod Sabinus.in fi.ff.de hæred.inſti.& ex gl.ab omnibus approbata,in l. inter omnes conuenit. ff.qui ſatisdare cog.dũ declarat ea verba,inter omnes conuenit,id eſt, nullus diſsidet.

an mittatur in poſſeſsionem.

18 ¶At illum nuncupatim ſequitur Alberi.in d.l.vlt.col.penul.verſic.quid ſi ſcriptus in teſtamento,& ibi quoque Io.Fab.col.2.ver.ſed hæres hæredis.Et idem quoque voluit Bar.nulla mentione facta Spec.in ead.l.vlt.col.4. verſ.quæritur vtrum ſubſtitutio, & ibi etiam Bal.col.7.verſi.idem in hærede hæredis,& nouiſsimè Franc. Curt.iunior, col.11.ver.aduerte etiam in quantum,C.de edict.diui Adria.tollen.& ipſe Bald.in l. 1. poſt medium.ff.de petitione hæred.vbi & id dicit procedere etiam in eo,qui eſt ex teſtamento hæres eius,qui ſucceſſerat ab inteſtato.

De eadem re.

Quid in eo qui ex teſtamẽto eſt hæres hæredis abinteſtato.

19 ¶Tu tamen interim aduerte,pro priore illa opinione non modicum facere quod à quibuſdam traditum eſt,vim conſtituti non tranſire ad ſecundum donatarium, ſed reſidere in primo:verbi gratia,dono Titio fundum,& poſt eius mortem,aut aliquod certum tempus,Sempronio.& me conſtituo poſsidere nomine eorum,tranſit poſſeſsio in Titium primum donatarium,non etiam in Sempronium ſecundum donatarium.Ita enim voluerunt Corne.conſi.173.in præſenti ſtipulatione. col.5. verſic. ſed nihilominus hoc non obſtante,lib.2.Guid.Pa.deciſ.Delph.512.Titius bona ſua donauit,Steph.Bertran.con.276.viſo caſu mihi tranſmiſſo,& diximus in tracta. Conſtituti poſſeſſorij,in 2.parte,ampliat.20.vbi videre poteris.

Cõſtitutum an trãſeat in ſecundum donatarium.

20 ¶Adde inquam ad eandẽ opinionem quod ſcripſit Bal.in l.1.col.vlt. verſi. quæro ſi à legatario.C.communia de leg.q̃ ſi à legatario legatur eadem res, non tranſit immediatè dominium in ſecundum legatarium,quia teſtator fecit primum legatariũ dominum,vt faceret alium dominum:non autem fecit eum executorem,vt ei traderet, vt dicit no.Spec.ti.de inſtru.editio.§.nunc autem aliqua,verſi.ſed nunquid debet iurare, vide tamen quæ illico ſubdit ipſe Bal.& quod etiam ſcribit ipſe idem Bal.in l.2.col.2. ver.quæro nunquid iſtæ tres,eo.tit.com.de legã.Et faciunt etiam quæ dicam infrà in 9.declaratio.huius 2.partis.nu.5.inci.& quòd eam quoque,& multis ſeq.

Dominiũ reile gatæ recta an trãſeat in ſecũdum legatarũ.

21 ¶Nec tamen illud omiſerim,id quod de hærede hæredis diximus,fortè non procedere in hærede filij hæredis,ob id quòd ſui hæredes,cuiuſmodi eſt filiusfamilias, tranſmittunt hæreditatem etiam non aditam in ſuos ipſorum filios, & alios deſcendentes & poſteros.l.cùm antiquioribus.C.de iure deliber.& l.2.§.ſi quis ex liberis. ff. ad SC. Tertullian.& l.1.C.de his qui ante aper.tab.& voluerunt omnes vbique, nemo enim vnus contradicit.

An ſupradicta procedant in hærede filij hæredis.

Sui hæredes trãſmittũt hæreditatem non aditam in ſuos filios.

22 ¶Nam & quod plus eſt,is filius etiam ad extraneos hæredes tranſmittit vi illius ſuitatis,ante hæreditatem aditam,ex communi noſtrorum calculo, per l. ſi fratris, & ibi Bart.Bal.& latè Corne.& cæteri omnes præter nonnullos ibi relatos.C.de iure delib. & l.ventre,& ibi plenè doctor.ff.de acq.hæred.& l.ex militari,cum l.ſeq.ff.de milit.teſta.Barto.& latè Alex.& Iaſon qui alios afferunt,in l.ſi infanti.C. de iure deli.Bal. in d.l.cùm antiquioribus,col.vl.ver.in tex.ibi,intra annale tempus,eo.ti.Ang.conſi.83. ſubtiliter,col.1.Pet.Anc.latè in c.Raynucius,col.antepe.verſi.duodecimò ergo quæro,de teſta. & ipſe idem Alex.con.20.viſo proceſſu cauſæ vertentis inter Raymundum,per totum illud con.lib.1.vbi multis oſtendit etiam id procedere in portione, quæ iure ſpeciali ex ſtatuto defertur,vt ibi latiſsimè videre poteris.& Ferra.ti. forma libelli quo petitur hæreditas ex teſtamento,in verbo,purè inſtituit,col.3.verſicu.amplius ſcias.Idque etiam ſi filius ille infans ſit,vt poſtea dicemus in 16. declaratione huius partis.nu.3.incip.& hanc quoque partem.

Sed & ad extraneos.

Etiã in portione iure ſpeciali delata.

Etiámque ſi filius ille infans ſit.

23 ¶Sed hîc attende lector,quia ſi hæc tranſmiſsio conſideranda eſſet in hoc caſu, ſemper is

An is ad quẽ transmissa est hæreditas sit saisitus ex nostra consuetudine.

per is quem hæreditas esset transmissa, siue ex posteris esset, siue ex extraneis, censeretur esse saisitus, vt ille ex quo fit transmissio, vt quæ fit cum omni sua causa & qualitate, arg. eius quod dicimus de prorogatione & continuatione, ex 2. §. si iudex. ff. de iud. & l. AEmilius cum gl. ff. de minorib. cum aliis multis concordant. à me adductis in nostro tractatu Retractuum, tit. 2. gl. 7. in verbo, *seront preferez*, nu. 27. ex quo fit vt id tempus. Et facit præterea quod scribit Bar. in l. qui duos, in princ. versi. quæro hæres primus, ff. de reb. dubiis. & Carol. Rui. consi. 22. visis statutis, col. pen. versic. & ad rationem, lib. 3.

24 De eadem re. Beneficium edicti d. Ad. transmittitur ad hæredẽ hæredis.

¶ Et expresse voluit in casu, de quo loquimur, Bar. in l. 1. §. ibidem. ff. de collat. bonor. arg. l. sed si pro dote. §. penul. ff. de legat. præstand. Anto. consi. 20. nulla mulier possit, Soci. consi. 67. in præsenti consideratione, col. vlt. in prin. lib. 3. Præsertim quòd beneficium, l. vlti. C. de edict. diui Adria. tollen. quod ad hoc nostrum statutum proximè accedit, transmittatur ad hæredem hæredis, vt nuncupatim voluit. Bald. consil. 186. quia allegationes, col. 2. in quinto dubio, lib. 1.

25 De eadem re.

¶ Sed huic rationi obuiat, q; si eam hîc sequeremur, continuò etiam sequeretur hîc cõ cursuras duas fictiones: has scilicet, vt fictè transiret possessio in filium, & fictè eadem possessio trãsmitteretur: quod fieri nõ potest, vt no. in l. 1. C. de dot. promissio. & quæ diximus suprà in secunda declaratione, nu. 5. incip. ídque maximè, & in tractatu Constituti possessorij, in tertia parte, limita. 4. & iterum limitat. 5. Præterea si hæres hæredis, ex iure transmisso adit, dicitur adire vt hæres hæredis, non vt hæres primi, licèt per mediam illius personam hæres sit. l. vl. C. de hæred. instituen. Soci. d. consi. 67. lib. 4. Verùm id vix apud nos obtineret.

26 Quid si is qui est primus & proximior hæres est incapax.

¶ Nec illud quoq; prætermittendũ ducimus circa id quod diximus de secundo hærede, ad quod adduximus multas consuet. loquentes de proximo siue proximiori hęre de. Quòd si is qui est proximior consanguineus, sit inhabilis ad succedendũ, quia forte est deportatus, vel Franciscanus, aut aliàs: is non impedit sequentẽ, qui scilicet post eum proximior est, succedere, & ita saisitum esse. hic enim altero sublato dicitur esse proximior, & sic primus hæres, ac si neminẽ ante se haberet. Ita voluit D. Bened. in repe. c. Raynucius, in verbo, mortuo itaq; testatore, le 2. nu. 72. de testa. & Chasse. in cõmentariis consuetudinum Burgundiæ, tit. *des successions*, §. 1. in verbo, *heritier habile*, col. 1. ver. aduerte ad tex. in quibus locis allegant vterque Bal. in c. item cùm quis, de restit. spoliato. vbi loquitur de hoc nostro statuto, sed nihil de hac re dicit.

27 De eadem re.

¶ Ego tamen hanc sententiam esse verissimam arbitror, quia, vt iam dixi, is proximior inhabilis alij sequenti non obstat, quin dicatur, & sit primus & proximior habilis, per l. si qua pœna, ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris, quam ipse Benedic. citat, & l. si post mortem. §. liberi. ff. de bonor. possessio. contra tabul. per quam dicit Bald. in l. si quis prioris. §. talem. C. de secun. nupt. non nocere alij, qui inhabilis est. ex hócque infert, quòd si consuetudo sit, vt primogenitus ex primo matrimonio succedat in baronia, sintque ex multis matrimoniis filij, sed is qui solus erat ex primo matrimonio, sit inhabilis ad succedendum, quia est frater minor: is qui illum sequitur, quia est primogenitus ex secundo matrimonio, succedet in baronia tanquam primogenitus, veluti nullus sit filius ex primo matrimonio, de quo & nos latè diximus in tractatu Primogeniorum, quæ 3. vbi videbis & alia multa hanc sententiam adiuuantia.

28 Hæredi hæredis an cõpetat remediũ l. ult. de edic. D. Ad. tol.

¶ An autem hæredi hæredis competat remedium l. vl. C. de edic. diui Adria. tollen. vide omnino Bar. ibi, col. 4. versi. quæritur vtrùm substituto, & Bald. col. 7. ver. idem in hærede hæredis. & Franc. Curt. iuniorem, col. 10. ver. aduerte etiam inquãtũ, & ipsum Bal. in l. 1. nu. 2. in addi. quam posuit super l. veluti, col. 1. ver. sed an mihi qui sum hæres. ff. de petit. hæred.

29 In uniuersum an apellatione hæredis ueniat hæres hæredis.

¶ Sed & an aliàs appellatione hæredis simpliciter veniat hæres hæredis, vide præter eos quos suprà sparsim citauimus, Oldr. cõ. 21. thema tale est, testator habebat fratrẽ. Cy. & Bal. in l. in annalibus, C. de hær. inst. Bar. Fran. Are. & Ias. in l. paterfamilias, in prin. ff. de vulg. & pup. substi. ipsum Bar. in l. si quis filiũ, §. vl. & ibi Imo. ff. de acqui. hæred. Bal. & Saly. in l. in annalibus C. de leg. Saly. in l. volutas C. de fideic. Pet. Anch. cõ. 130. pro & contrà subtiliter allegatũ, per totum. Alex. in l. si patroni, in princ. col. ff. ad SC. Trebellia. & in l. Gallus. §. etiam, col. vlt. ff. de lib. & posth. & cõ. 36. viso themate

BIU Cujas

ſuper quo dubitarē contigit,propè per totum,lib.3.& conſi.173.viſa facti narratione, item ferè per totum,lib.5.Corne.conſi.279.videtur prima facie reſpondendum, ferè per totum,lib.3.Franciſ.Aret.in l.cum filio,in 1.no.ff.de leg.1.& Soci.con. 116. in cauſa filiorum,col.3.ver.licèt iſta videantur,libr.3.& conſilio 279. videtur prima facie, propè per totum,eo.libro 3.Iaſon,in §.actionum,nume.210.& multis ſeq. Inſtitutio. de action.

SEXTA DECLARATIO.

An hæc cōſuetudo procedat in legitimato. Qui teneāt legitimatū eſſe uerè legitimū, uide inf.nu.6.

1 ¶SEXTO igitur declara,vt procedat in hærede naturali & legitimo,non item in legitimato:ea ratione,quòd legitimatus nō ſit verè legitimus,ſed pro legitimo habeatur,vt videre licet ex Iacob.Beluiſ.in §.tribus,in auth.quibus mod.na.efficiā.legit.Iacob.Butrig.in procœmio.C.Signor.con.218.quidam dominus Ioannellus,col.pe.ver. præterea legitimatus.Bal.in l.ſi ita quis.§.is cui.ff.de leg.2.& in l.vlt.C.de his qui veniam ætat.impetrauer.& in l.quoties,col.2.verſi.& hoc faciunt.C.de rei vendic.& in l.eam quā,col.pen.verſi.quæro vtrùm legitimatus.C.de fideicommiſ.& in addit. Specu.tit.de ſucceſsio.ab inteſtato.§.1.ad fi.cum aliis multis concordātibus à me collectis in l.ſi vnquam,in verbo,ſuſceperit liberos,nu.96.attende tamen lector. Et ita quidē, vt nec filius legitimatus compræhendatur ſub ſtatuto loquente ſimpliciter de filio,ſi credimus Bal.con.102.eſt conſiderandum,ante fi.lib.4.Nam & in ſimili dicitur in l. 1.C.ad leg.Viſcelliam,cum qui ius annulorum aureorum obtinuit à principe, & imaginem tantùm,non etiam ſtatum ingenuitatis obtinere.

Legitimatus non cōprehenditur in ſtatuto loquente de filio.

2 ¶Ex quo illud continuò conſequens fit,vt nec talis legitimatus compræhēdatur ſub hoc ſtatuto,tum quia verba propriè intelligenda ſunt præſertim in ſtatutis,vt no. in l.3.§.hæc autem verba.ff.de negotiis geſt.cum ſimilib.præſertim verò in correctoriis iuris communis(cuiuſmodi hæc eſt vt ſuprà in præfatione diximus) l. Gallus. §. & quid ſi tantùm,& ibi Bar.Imo.& alij.ff.de libe.& poſthu.cum ſimilib.Tum quia ſi aliter diceremus,concurreret hîc duplex fictio, vt ſcilicet ficta poſſeſsio tranſiret in fictum hæredem,quod fieri nō debet,vt iam ſuprà ſæpius diximus. Et licèt dubitetur, an ſit hæc ficta poſſeſsio,vt poſtea dicemus in quinta parte,declaratione 1. non tamē ambigitur,quin ſit ficta tranſlatio,vt & in ſimili diximus de conſtituto, in tractatu Conſtituti poſſeſſorij,in tertia parte,in 1.ampliatio.

De eadem re.

Qui tenent legitimatū hîc nō cōprehēdi.

3 ¶Et ne autoritate in hac parte careamus,ita nuncupatim & conſtanter tenuit Bart. Chaſſe.in commentar.conſuetud.Burgund.ti.*des ſucceſsions.*§.1.in glo.1.in fi. atque etiam in ti.*des baſtards.*§.1.eodémque vl.in gl.vlt.col.16.verſi.ex ſuperiùs dictis, & multis ſequent.vbi etiam dicit hîc aliter tres fictiones cōcurſuras:primam, q̄ legitimatus repræſentaret perſonam legitimi:alteram,quòd defunctus repræſentaret etiam perſonam legitimi:tertiam,quòd ex poſſeſsione ficta haberet idem ius,ac ſi eſſet verè legitimus filius.& alia quædam allegat,quæ ibi videre poteris,præſertim quòd id ſtatutum eſt correctorium iuris communis,ideo minimè extendum.Et in eadem quoque opinione non obſcurè fuit Ioan.Sainxon in commentariis conſuetudinum Turonenſium,ti.*de ſucceſsions.*§.2.& in glo.2.in verbo,*habille à luy ſucceder.*

Legitimatos nō cōprehendi in ſtatuto compellente conſanguineos ad cōpromiſſum. Nec in ſtatuto permittēte retractū cōſanguineis.

4 ¶Quibus adde quod à Pau.Ca.reſponſum eſt con.178.ſuper eo verò quod quæritur, col.2.verſi.item confirmantur prędicta,lib.1.ſtatutum compellens conſanguineos ad compromiſſum,intelligi de legitimis & naturalibus,non etiam de legitimatis, idque perpetuum eſſe in ſtatutis:Ex quo etiam Phil.Dec.conſil.275.le 2 (ſunt duo enim eius numeri) incipi.in cauſa quæ Lucæ agitatur,in 3:eodémque vlti.dubio, reſpondit beneficium quod à ſtatuto datur conſanguineis,retrahendi rem extra familiam venditam,non competere legitimatis.de quo etiam nos diximus in noſtro tractatu Retractuum,lib.1.§.1.glo.8.in verbo,*le parent*,nu.10.verùm quæſtionis eſt,& ſeq.

Qui tenēt legitimatum nō compræhendi in hoc ſtatuto

5 ¶Aduerte hîc lector amātiſsime,q̄ contrarium eius quod dixerunt Chaſſe. & Sainxon in hac noſtra ſpecie non obſcurè ſenſerunt Alex.& Barb.qui in eadē ſpecie conſulueruntille,con.37.in cauſa mota per Angelū,lib.1.hic con.58.ſapienter dixit Pſalmiſta,li.2.dum loquētes de huiuſmodi ſtatuto,& legitimato quopiā,qui huic ſtatuto innitebatur,aduerſus eū cōſuluerunt non ob id quidē quòd legitimus non eſſet,ſed legitimatus:ſed quia legitimatio eius nō valeret,& aliis quibuſdā rationibus, quas ibi videre

videre poteris. Nec illi certè viri oculatissimi atq; doctissimi, id de quo tractamus, prę termisissent, si eius opinionis fuissent, vt legitimatus nõ gauderet huius statuti benefi cio. Et secundũ hanc sententiã Ioan. Gallus in arestis curiæ parlamẽti, sub quæs. 143. dicit fuisse iudicatum, vt scilicet legitimatus sit saisitus vi huius nostræ cõsuetudinis.

6 ¶ Nec etiam sine dubio est, quod suprà adductum est pro potissima ratione, & ex qua cæteræ prodeunt, scilicet quòd legitimatus non sit verè legitimus. Nã sunt multi contrariæ sententiæ, vt scilicet sit verè legitimus, & inter cæteros Bar. in l. si is qui pro emptore, col. 14. in 3. quæstio. princ. ver. item quæritur circa prædicta, & rursus versi. & si tu opponis mihi. ff. de vsuca. & in l. si maritus, la 2. §. legis. ff. ad le. Iul. de adulte. Bal. in l. cùm acutissimi, col. 2. versi. quæro nunquid naturales. C. de fideicõ. Raph. Co. cõ. 168. reuerendus pater, col. pe. versi. non obstat quod dicebatur. Pau. Cast. in l. vlt. C. de his qui veniam ætat. impetrauerunt, vbi dicit omnes in hoc conuenire: & certè alios multos comperies hanc partem sequentes, in d. nostra repe. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, nu. 75. hæc posterior sententia.

Qui tenent legitimatũ esse uerè legitimũ.

7 ¶ Et huius est ratio satis euidens, ex iure enim pendere, non ex natura, quis sit legitimus, vt tradit Bart. in d. l. si is qui pro emptore, vbi suprà, & in l. 3. ff. de institor. actio. Nam, vt tradit Pet. Anch. con. 225. videtur prima facie, col. 2. versi. non obstat quòd iste dicatur, id verbum, legitimum, semper sonat in ciuilem intellectum. Et id probatur in l. legitima. ff. de pact. & l. testamenti, & l. si quæramus. ff. de testa. & §. liceat autẽ patri, in authen. quibus mod. natural. effician. sui, quæ iura in id annotat Iason in d. l. si is qui pro emptore, nu. 229.

Legitimũ esse ex natura pẽdet.

Legitimi uocabulum sonat in ciuilem intellectum.

8 ¶ Cùm autem aliquid dependet ex lege siue potestate ipsius, lex ipsa etiam fingendo, vel verbis fictionem denotantibus vtendo, id verè facit, non fictè, vt voluerunt Bart. & cæteri in dicta l. si is qui pro emptore, & idem Bar. con. 62. punctus talis est, quidam effectus ciuis. Anto. con. 20. nulla mulier, ad medium. Ea enim quæ iuris sunt, verè ab ipso iure inducuntur, quibuscunque verbis vtatur, l. in rebus, in fi. & ibi Bal. C. de iure dot. Corne. con. 244. memini superioribus dictis, col. 2. ver. ad idẽ litis cõtestatio, lib. 3. De qua re & nos multa diximus, in d. l. si vnquam, vbi suprà, vbi tu plurima videbis, quæ in vtranque partem huius dubij adduci possunt, dum tractamus, an ea lex habeat locum in filiis legitimatis, atque etiam in nostro tractatu Nobilitatis, c. 15. nu. 17. hoc amplia, & 2. seq. & multo latiùs in tractatu Primigeniorum. in 34. quæst. qua tracto, an legitimatus succedat in iure primogenituræ.

Lex fingendo uere facit in his quæ à lege pendent.

9 ¶ Et certè vt tandem meum iudicium interponam, in ea sum sententia, vt legitimatus ante mortem eius de cuius successione quæritur, & qui illi succedit, sit saisitus: vt qui tempore mortis illius sit eiusdem verus hæres: nõ si postea legitimetur, per ea quæ dixi suprà in prima declaratione huius partis, nu. 3. & quæ in simili tradunt. Salicet. inter con. Bal. con. 17. super legitimatione, li. 4. Io. Ligna. & Io. Rampo. con. seq. in posita quæstione, col. 3. versi. surgit tertius punctus. & Philip. Dec. cons. 366. pro declaratione, col. 3. ver. præmittendum, & consi. seq. versi. vltimo non obstat. Nam cùm hic tẽpore mortis sit inhabilis, dici non potest eum esse saisitum per mortem defuncti, iuxta ea quæ suprà diximus d. 1. declarat. huius secundæ partis. Imò is saisitus fuit qui eo ipso tempore mortis erat proximior habilis: ergo alter possessor esse non potest, quia duo insolidum eandem rem eodem modo possidere non possunt. l. 3. §. ex contrario. ff. de acqui. possess. & l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. ff. commoda. & l. si duo. ff. vti possid. & c. cùm ecclesia Sutrina, de causa possessio. & proprie. & c. licèt causam, ver. ex præmissis, de probatio. quo argumento vtitur in specie huius statuti, de alio tamẽ casu loquens Bal. con. 454. quidam Ioannes decessit, ad fi. li. 1. & Rapha. Fulgos. con. 230. in quæstione vertente inter spectabilem dominam, versi. præterea cùm per statutum. & post eum Philip. Dec. con. 84. excellentissimi, col. 2. versi. & vlterius.

Authoris sententia in principali dubio. Distinctio an hic sit legitimatus ante, an post mortẽ defuncti.

10 ¶ Tum etiam quia nullum est omnino medium inter mortem defuncti qui possidebat, & possessionem siue acquisitionem hæredis, per mortem illius, l. quæsitum. §. præsenti. ff. de leg. 1. & l. si fratris, in verbo, statim, & ibi Bal. col. 2. versi. sed contra istam solutionem, & Corne. col. 1. in 3. no. C. de iure deliber. ipse Bald. in l. 1. col. vlti. in fi. C. de appel. & in l. filio aut fi. ff. de lega. 1. & con. 330. statuto cauetur quòd conductor, col. 1. versi. tertiò quæritur, si statuto, lib. 1. vbi nuncupatim de hoc nostro statuto loquitur.

Medium nullum inter mortem defuncti qui possidebat, & possessionẽ hæredis.

Et facit

BIU Cujas

Et facit quòd scribitur in l.si post mortem,in princi.ff.de lega.præstan.& in l.1.§.qui sunt in potestate,ff.si quis omis.caus.test.& quod in simili scribit Bald.consilio 404. quia dictus consultor,in 1.dubio,lib.1.& Imo.post Angel.in l.ventre,colũ. & ex hoc no.ff.de acqui.hæred.

11 ¶Quod si quis fortè dubitet,in cæteris legitimatis ante mortem defuncti,tamen nihil est quod dubitare debeat in legitimatis per matrimonium,cùm hi in nullo vel minimo differant à legitimis,vt patet ex his quæ & nos scripsimus in d.l.si vnquam, in d.verbo,susceperit liberos,nu.71.si hanc opinionem,sed latiùs multò in dicto tractatu Primigeniorum,in eadem quæstio.34.per totam eam quæstionem,maximè verò, nu.52.incip.& ex eo satis,& quinque seq.quæ hîc consultò omisimus, ne iam actum (vt est in veteri prouerbio)agamus.

Quid in legitimato per matrimonium.

SEPTIMA DECLARATIO.

1 ¶SEPTIMO declara,vt procedat in filio,aut alio proximo hærede ab intestato, non etiam ex testamento,nisi & ipse hæres esset ab intestato. Nam si is qui successurus fuisset ab intestato,institutus sit hæres testamento, non desinit esse hæres legitimus:imò & talis est peræque ac si nõ fuisset institutus,vt voluit Bar.in l.3.col.vlt. ver. secundò facit ad aliam quæstionem,ff.de lega.1.Alex.in l.ex facto,§.vlti.circa fi.ff.ad SC.Trebellia.Guiliel.Brolhius loquens expressè in nostro casu, in stilo parlamenti curiæ,tit.de feud.§.nam consuetudo per quam,& Benedict.in repet.c.Raynucius, in verbo,& vxorem nomine Adelasiam,nu.75.extra de test.& D.Boer.in commentari. consuetudi.Biturigen.tit.*des coustumes concernans,testamens*,§.6.col.5.versi.item intelli ge hanc consuetudinem.Et facit quod in simili post Petrum Anch.scribit Philip.Deci.in c.in præsentia,col.1.in 2.not.versi.vel tertiò responderi potest,de prob.Igitur de hoc minimè dubitandum est,quin sit saisitus,etiam si sit hæres testamentarius.

An nostra cõsuetudo habeat locũ in hærede testamẽtario. Et quid si is ab intestato quoque hæres fuisset.

2 ¶Sed de eo loquimur,qui cùm non esset hæres ab intestato,fuit institutus hæres à defuncto,qui quidem non potest se dicere saisitum,vt qui nec autoritate quidem iudicis,immittere se potest in corporalem possessionem hæreditatis,nisi citato filio aut alio qui ab intestato erat successurus.Ita enim in hoc nostro statuto expresse cõsuluit Bal.con.181.casus talis est cauetur statuto,lib.1.idque multis rationibus,sed his potissimum,quoniam huiusmodi statutum debet intelligi de vero hærede,vt etiam suprà diximus in secunda declarat.huius secundæ partis.Sed nondum constat hunc ad quẽ sine institutione hæredis,de iure non spectat hæreditas,esseverum hęredem,antequã in productione instrumenti citatus fuerit filius,aut alius qui ab intestato erat successurus.c.quoniam contra falsam,de probatio.Nam filius siue proximior est certus & legitimus,ergo citandus.l.1.§.denunciari.ff.de ventre inspicien.Item missio in corporalem possessionem est actus fori contentiosi,& sine citatione etiam peremptoria expediri non potest.l.præsenti.§.1.C.de his qui ad ecclesiam confug. & l. meminerint. C.vnde vi.Hæc Baldus.

Quid tenent hunc hæredem nõ iuuari hac consuetudine.

3 ¶Et idem quoque,illo tamen citato,voluit Masuer.vir in interpretandis nostris consuetudinibus Gallicis maximus,& id quidem in pluribus locis,videlicet in tit.de possessorio,§.item hæres qui succedit,& iterum,§.item dato quòd ille,vbi & illud præterea dicit,quòd si hæres institutus in testamento appræhenderit possessionem rerũ hæreditariarũ,poterit hæres ab intestato aduersus eum manuteneri. ita enim loquitur,quo verbo vulgari significatur ipsum hæredem ab intestato aduersus illum obtinere in interdicto retinendæ possessionis.Rursúmque in ti.de feu.§.item successo. & Guil.Brolhius in stilo curiæ parlamenti,ti.de feud.§.item de consuetudine,& seq.cuius initium est,item successio talis,rursúmque.§.item cõsuetudo per quam. & Barpt. Chasse.qui tamen nutat,in commentariis consuetud.Burgund.tit.*de successions*.§.1.in gl.1.col.4.versi.tertiò limita.& D.Boër.vbi suprà,nu.1.huius declarationis,& præterea decisio.156.an fideicõmissarij,col.3.nu.9.& non obscurè quoque voluit Barba.con. 58.sapienter dixit psalmista,col.11.versi.circa aliam dubitationem,& multis sequen. li.2.dum ex huiusmodi statuto dicit saisiti hæredem ab intestato etiam aduersus hæredem testamentarium,nisi ipse hæres testamentarius possessionem occupauerit.

De eadem re.

4 ¶Et hoc apertè & verbis expressis declarant multæ ex nostris consuetudinibus Fran-

Cõsuetudines in eã sẽtiam.

BIU Cujas

ciæ,dum dicunt proximiorem esse saisitum,quas tibi ad aliud propositum designaui mus suprà in 5.decla.nu.3.incip.& hanc sanè.Neque enim id verbum, proximiorem, referri posset ad hæredem testamẽtarium,nisi ille quoq; esset ab intestato. Sed & sunt quæ loquuntur de proximiori consanguineo,vt Aruernensis,tit.*de successions*.c.1. Engolismensis,c.84.Rochellensis,c.56.Sanctonensis,c.105.Et hanc esse generalem consuetudinem,scilicet loquentem de consanguineo,tradit Bened. in repetiti.c. Raynucius,in verbo,mortuo itaque testatore,le 2.nu.71.de testa.vbi consanguineumvocat, linagerium,ego verò linearium potius vocarem,secundũ ea quæ dixi in tractatu Retractuum,tit.1.§.1.in gl.9.in verbo,*lignagier*,in prin.

5 *Aliæ cõsuetudines quæ uerbis disertis id dicunt.*

¶Imò sunt,vt redeamus,quædam consuetudines quæ expresiùs & quasi verbis conceptis loquuntur de hærede ab intestato,videlicet Meldunensis,c.95.ipsa Aruernẽsis, vbi suprà,Borbonensis,c.299.Marchiensis,c.211.Niuernẽsis,tit.quoq;, *des successions*, §.1.Bituricensis,eodem etiam tit.c.28.Et apud Italos est simile decretum loquens de hærede ab intestato Camerini,vt videre licet ex Corne.consi.166.circa primum consultationis articulum,in casu positionis,lib.1.

6 *Succedẽdi uerbum propriè pertinet ad causã intestati.*

¶Sed & huc pertinet,q̃ magna pars nostrarum consuetudinum his verbis vtitur, *Le mort saisit le vif,son prochain ou plus prochain heritier,habile à luy succeder.* Et ferè semper ponuntur huiusmodi consuetudines sub tit.*des successions*,verbum autem succedere & successionis propriè pertinet ad causam intestati,vt scribit Soci.con.30. quamuis ex his,col.9.versi.item patet ex verbis,lib.1.vbi id dicit probari ex rub.iuncto nigro.C. communia de succesio.pręsertim cùm profertur à statuto,per id quod legitur,& no. in l.3.§.de illo.ff.pro socio,vbi dicit probari quòd cùm fit mentio successionis, intelligitur hæreditatis ab intestato,non ex testamento.

7 *Nec tamen id satis tutum.*

¶Verùm ille textus nullam omnino facit mentionem successionis, sed hæreditatis. Nec etiam hæc postrema ratio satis tuta est,quoniam verbum succedendi & successoris,latissimè patet,& comprehendit omnem succedendi modum,vt probatur in l.flumina.§.adiicitur.ff.de dam.infect.& in l.1.§.illud tenendum.ff.quorum legat. & in l. vlt.& ibi gl.& Dec.C.vnde legit.& l.1.& 2.C.de successor.edic.& voluit ipse Soci.cõ. 102.visis scriptura,col.3.nu.6.& 7.lib.3.& Dec.vbique.Et videmus etiam quòd sub d. ti.communia de succesio.sunt leges loquentes de successione ex testamento, videlicet l.antequam:sed tamen illud fuit incidenter,vt dicit Corne.in d.rubr.

8 *Legitimos hæredes propriè dici ab intestato.*

¶Illud autem haud dubiè verum est,legitimos hæredes propriè dici ab intestato, & legitimam successionem etiam ab intestato:illam autẽ quæ ex testamento est,nõ propriè dici legitimam successionem,sed largè,eo quòd confirmata est à lege 12. tabular. l.lege obuenire.ff.de verbor.signifi.& l.3.§.de illo,& ibi glosa in verbo, ad legitimã, & Raphael Fulgosius,ff.pro socio,& l.illud.ff.de acqui.hæred. & probatur etiam ex rub.& tit.C.de legit.hæredibus,per totum,& voluit etiam glosa in l.legitimam,ff.de petit.hæred.Panormi.consi.3.nitar in præsenti,col.4.versi.sed in alia materia, libr.2. Alex.loquens de concesione emphyteusis pro alio & suis legitimis hæredibus,cõsil. 56.viso processu causæ inter Antonium,col.2.versi.apparet ergo,li.2.Benedict.in repetit.c.Raynucius,in verbo,& vxorem nomine Adelasiam,nu.74.& latè per Iasonẽ,qui alia multa allegat,in l.1.col.1.ver.tamẽ diligenter aduerte,& ibi etiã Phili.Dec. post princip.C.quando non petent.partes,vbi omnino videas,sed ita vt non prætermittas Andream Alciat.in d.l.lege,de verbo.signifi.& in lib.4.Parad.c.7.& Nico. Bello.Supputatio.libr.3.

9 *Emphyteusis receptio p̃ se & suis hæredibus legitimis nõ admittit uenientes ab intestato.*

¶Ideóq; si quis recipit emphyteusim pro se & suis legitimis hęredibus,intelligitur devenientibus ab intestato,Alex.con.56.viso processu,col.2.versi. apparet ergo q̃ illa, lib.2.& Philippus Dec.qui id singul.dicit,in d.l.1.col.1.versi.& per ista singu.C.quãd. non petent.part.& no.idem Deci.con.32.cuius superscriptio incipit,an fœmina dicatur,& consi.309.viso puncto in quo in effectu,colum.2.ver.secundo principaliter,& Paul.Paris.consi.20.concesio in personam,col.2.versi.& legitimi,& sequen.lib.1.

10 *Cõsuetudines quæ cõtrariũ astruunt.*

¶Sunt tamen aliæ quædã consuetudines quæ contrà expressim dicũt,hæredes etiam ex testamento esse saisitos,& inter alias cõsuetudo Ducatus Burgũdiæ,ti.*de successiõs*. §.4.& Comitatus Burgũdiæ,quẽ nos vulgo appellamus,*la franche conté*,quæ est ex antiquis nostræ Galliæ prouinciis:& cõsuetudo Burdegalensis,ti.*de testamẽs*,§.1.qui est

omniũ

omnium consuetudinum eius gentis 74.vbi Arnoldus Ferronius earum consuetudinũ interpres certè elegantissimus,pauca admodũ de ea re locutus est.Et idẽ quoque cautum est statuto Placentiæ,vt videre licet ex Signor.con.188. casus continẽs inter cætera,& Mediolani ex Paulo Paris.con.41.optimum ius,post prin.lib.1.

11 ¶Nec desunt etiam qui videntur esse in hac sententia, vt generalis hæc consuetudo sit trahenda ad hæredes testamentarios,dum in materia huius consuetudinis loquũtur de ipsis hæredibus testamentarijs,veluti præsupponant eam in his locum habere: videlicet Bal.ipse in hoc(vt sæpe aliàs)sibi contrarius,consi.141.præmissis verbis,li. 1.& consi.454.quidam Ioannes decessit,eod.lib.1.Alex.consi.24.attentis his quæ in themate,in prin.lib.3.D.Bene.in repe.c.Raynucius,in verbo,mortuo itaque testatore,le 2.nu.78.vbi loquitur de ecclesia hærede instituta,& iterum, nu.83.& alibi sæpe, in ea glo.de testa.Iason in l.vlt.col.4.versi.sic in simili stante statuto,C.de edicto diui Adriani tollendo,& Philip.Decius consi.84.excellentiss.doctores.col.1.& con. 467. bene & consultè,col.1.& 2.Sed quod iam diximus,non id ex professo tractant,sed veluti aliud agentes,id tantùm præsupponunt,vti etiam faciunt qui disputant, an substituti vel fideicommissarij sint ex hoc statuto saisiti,de quo differemus in 9.item 10. declaratio.huius 2.partis. *Qui huic sententiæ cõtrariè adstipulantur.*

12 ¶Sed id expressius videtur voluisse ipse Alex.consi. 37.in causa mota per Angelum, col.3.versi.item præterea,lib.1.quanquam nec hoc ibi de industria tractat.& similiter Iason consi.147.præsens consultatio,col.6.versi.condescendo ad secundum,li.2.vbi loquitur de hærede quodam testamentario,qui eidem statuto innitebatur,nec tamen eum abigit quòd esset testamentarius,sed aliis rationibus.& idem Iason con.146.præsuppositò sine veri præiudicio,col.1.li.4.& consi.85.quando habemus,col.1.& sequẽ. lib.3.Imò verò Bal.ipse in rubr.de cauf.possef.& proprietat.paulò ante fi. dicit, quòd nomen hæredis simpliciter prolatum,in hoc nostro statuto compræhendit & hæredem ex testamento,& ab intestato. *Ad idem.*

13 ¶Sed & huius opinionis esse tacitè videntur ij qui dicunt,quòd hæres in quem ex statuto ipso iure est continuata possessio,potest intentare remedium,l.vlt.C.de edic.diui Adria.tollend.quos tibi longo ordine recensebo infrà,in 2.declarat.6. partis nu. 1. & 2.Nam id remedium competit hæredi testamentario tantùm,non etiam hęredi ab intestato,vtpote quæ loquatur tantùm de huiusmodi hærede ex testamento, vti etiã facit.l.vltima,quæ loquitur in eodem casu.ff.de appellatio.recipiend. Et satis ostendit ea rub.de edic.di.Adria.tol. nam & in illa subditur,& quemadmodum scriptus hæres in possef.mitta.Et ita tenetur communi nostrorum calculo,vt per Spec.tit.de testa.§. sequitur,ver.quid de succedente ab intestato,& ibi Io.Andr.& Bald. in additio.illius. Cy.in d.l.vlt.col.4.in 3.& 4.quæst.Rayn.For.li.& Alberi.col.7.versi.sed nunquid locum habeat,Io.Fab.col.1.ver.sed hæres ab intestato,Raphael Ful.col.antep.ver.in eadem ibi per hanc,Paul.Ca.col.5.versic.in 3.quæstio.Corne.col.4.versic. nota itaque hanc gl.& Alex.col.7.ver.iuxta hoc dubitat,& Ias.col.7.ver.an autem veniẽtes, vbi dicit hanc esse communem sententiam,Iac.à S.Georg.qui id multis probat,col.7.versi.iuxta prædicta quæro,Philipp.Dec.col.14.ver.alia quæstio,vbi & hanc dicit cõmunem,& Fran.Curt.iunior,col.pe.ver.octauo quæro.& Bal.in l.1.circa medium. ff. de petit.hæredi.& in c.1.col.1.ver.quæro si possessio vacat,tit.de cõtro.inter ma.& fœm. de benefi.vbi tamẽ limitat.Calder.con.36.in edictum,sub tit.de test.Ang.Are.§. quadrupli,col.12.ver.ad vnum tamen aduertas,Insti.de actio.Pe.Ferra.in ti.forma libelli,quo petitur hæreditas ex testamẽto,in verbo,in omnibus eius bonis,col.1.ver.quæritur insuper an hæredi.& Steph.Bertran.consi.99.multa sunt propter quæ,col.1. li. 4.vbi & hanc dicit esse communem opinionem,Ludo.Gozad.consil.7. in hac causa possessoria,col.1.versi.quartò dispositio,& consil. 21.videtur dicendum quòd præfatus Hieronymus,col.3.versi.nono ex supradictis,& consi.50.prima facie videtur dicendum,col.pe.versi.ad tertium dico,vbi hanc dicit esse communem opinionem. Aymo Crauetta,consi.73.in contractu societatis,col.2.versi.sextò facit,Nicol.Bello.cõsil.35.consultus de modo,col.1. *Quitenẽt l.vl. de edic.D.Adtol. hæredi testamẽtario tãtùm cõpetere.*

14 ¶Licèt,vt id dicam obiter,idem Bal.dubitans tamen,contrariũ teneat,in d.l.vlt. col. 8.versi.tertiò quærit,an ex testimoniis,vbi id dicit esse æquissimũ,& apertè cõtrariũ *Qui cõtrariũ tenent.*

BIU Cujas

videtur voluisse,in l.3.ff.de inofficio.testa.dum dicit quòd filius præteritus à matre, qui ideo intelligitur institutus ex dispositione illius legis, habet remedium, d.l. vltimæ.& apertissimè Raph.Com.consi.43.in quæstione Franciſci,in fi. & Raph. Fulg. in l.si docueris,in 1.no.C.ad leg.Cornel.de falsis.

15 *Authoris opi. in principali dubio.*

¶ Aduerte lector,nam vt hîc meam opinionem tibi aperiã, si statutũ vel consuetudo exprimat hæredem ex testamẽto saisiri,vt in eis locis quæ declarauimus suprà.nu.hu ius declarationis 10.incip.sunt tamen aliæ,tunc certè nihil est quod dubitandum sit, quin hi sint saisiti.Si autẽ loquatur tantùm de hærede ab intestato, vt sunt aliæ nonnullæ quas tibi suprà designaui,tunc de illis tãtùm est intelligenda, neque enim cùm sit contra ius,trahi debet ad alios,quàm qui expressè nominati sint.Quòd si his verbis loquatur,*le plus proche* vel *le proche heritier*,cuiusmodi sunt plurimæ,quas etiã tibi designaui,& tũc de hæredibus tantùm ab intestato intelligo:ea enim verba ad eos tãtùm referri possunt,cùm in hæredibus ex testamento nihil tale requiratur,possintque omnes siue filij siue consanguinei,siue omnino extranei,modò alias sint capaces,hæredes instituí.Quod intelligo nisi aliter ea consuetudine esset declaratum,vt in consuetudine Ducatus Burgundiæ, cùm enim primum dixisset in tit.*de successions*,c.1.*Le mort saisit le vif,son plus proche heritier*, postea.c.4.dicit quòd si testator potest disponere de duabus partibus suorum bonorum ad commodum aliorum quàm hæredũ ab intestato,hi quorum fauore ita disposuit,erunt saisiti in his duabus partibus.

16 *Ad idem.*

¶ Si autem simpliciter consuetudo loqueretur de hærede,qualis est Parisiensis.c.132. *Le mort saisit le vif son hoir*,aut simpliciter dicat,*le mort saisit le vif*, vti est Melodunẽsis, cap.95. quod peræquè est,ac si diceret,*le mort saisit le vif son heritier*,neque enim de alio quàm de hærede intelligi potest.Et tunc aut sumus in patria (vt vocant) consuetudinaria,in qua institutio hæredis locum non habet in præiudicium eorum qui ab intestato succedunt,cuiusmodi est Parisiensis.c.120.Meldunensis,c.28. Trecensis,c.96. Caluimontensis,c.83.Victriacensis,c.101.Carnutensis,c.95.Aurelianensis,c.215.Turonensis,tit.*De successions*,c.1.Cenomanensis,c.237.le 2.Andegauensis,c.271. Pictauiensis,cap.108.Aruernensis,tit.*de successions*,cap.40.Blesensis,cap.137. Engolismen, c.114.Marchiensis,c.250.Montargiensis,tit.*de donations testamentaires*,cap.1.Niuernẽsis,tit.*de testamens*,cap.10.Auxerrensis,eo.tit.cap.3.Senlitensis,cap.105.Valesiensis,licèt non expressè,sed æquipolenter(vt sic loquar)cap.84.& 93.Laudunensis,titu. *De successions de fief.*§.1.Et huiusmodi consuetudinis veluti generalis in Gallia meminit Pet.à Bella pertica,in l.1.col.1.C.de sacrosancte eccles.Et tunc putarem non esse locũ huic nostræ consuetudini.

17 *Ad idem.*

¶ Aut verò sumus in patria(vt etiam appellant iuris scripti)in qua scilicet permittitur testari & instituere hæredem quem volumus,capacem tamen:& hoc opus,hic labor est,an scilicet institutus hæres sit saisitus aduersus eum qui ab intestato hæres fuisset,si non esset testamentum. Tamen vix crederem hanc generalem consuetudinem intellexisse de alio hærede quàm naturali & gentilitio hærede, non etiam instituto, per l.vlt.& ibi,Bald.Sali.Paul.Castr.& alij.C.de his qui veniam ætat.impet.cum aliis multis concordant.à me collectis in tractat.Primigeniorum.1.quæstio.num.10.incip. sed nec illud,& seq.& in repet.l.si vnquam,in verbo,susceperit liberos,num. 17. incipien.quin sit ea.

Verba naturaliter intelligenda.

18 *Ad idem.*

¶ Præsertim quòd multæ ex nostris consuetudinibus talem dicũt esse generalem consuetudinem Franciæ,*Le mort saisit le vif son plus prochain heritier*, quas quidem consuetudines nuncupatim designauimus suprà in prin.nu.3.inci.& certè hæc est,quę verba (vt diximus) intelligi nõ possunt nisi de hærede sanguinis.Imòverò Bened.in c.Raynucius,in verbo,mortuo itaque testatore,le 2.nu.71.vt suprà diximus,hanc consuetudinem his verbis refert,mortuus saisit viuum proximum linagerium,quæ vltima dictio significat consanguineum,veluti linearium à linea consanguinitatis.

19 *De eadem re.*

¶ Quanquam illud scio D. Montholonium olim celeberrimum atque sanctissimum aduocatum regium, in nostra Parisiensi curia, deinde Præsidem & custodem sigillorum regiorum, antequam ad hos summos magistratus assumptus fuisset, dum postularet pro Carolo Borbonio contra dominam regis Franciſci matrem, allegasse id non semel fuisse decisum in eadem curia Parisiensi, vt hæres

testa

testamentarius esset saisitus vi huius generalis consuetudinis,præsertim in patria iuris scripti,primùm quidem inter dominos *du Montet,& du Fonsset* patriæ Lugdunensis,deinde in successione de Polignac.Ea tamen aresta non vidi.

OCTAVA DECLARATIO.

An cõsuetudo hæc habeat locum in filia quæ renunciauit & postea ad successionẽ uocata fuit.

1 ¶NEC hinc tamen discedam (& hoc erit vice OCTAVAE DECLARATIONIS)priusquã illud quæsierimus,quia suprà in prin.prẽcedẽtis declarationis diximus, ꝙ si is qui succedebat ab intestato fuerit institutus hæres à defuncto, is erit saisitus,tanquam si esset merus hæres ab intestato.Quid si filia dum maritaretur, vel aliàs,renunciauit successioni patris fauore filiorũ,vel simpliciter:sed eam pater testamento ad successionẽ vocauit,non obstante ea renunciatione,quod vtiq; fieri potest, vt voluerunt & bonis tex.& rationibus probauerunt,Bart.in l. stipulatio hoc modo concepta,col.1.ad fi.& ibi quoque Ange.col.1.& Rom.col.7.versi.sexta ꝙ extra prædictos casus,& iterum col.seq.versi.vnde aduerte quia videtur,Alex.col.3.vers.& iuxta hoc tractauit,& Iason qui hoc duobus modis ampliat,col.6.versi.vltimò pro complemento.ff.de verbo.oblig.Bal.in l.vlt.per eum tex.col.3.versi.venio ad secundã partem,ibi,tu dic hoc verum esse,& ibi Iason,col.6.versi.tene indistinctè,& col.seq.vers. vltimò in quantum.C.de pact.vbi ipse Bald.dicit procedere etiam si filia renunciasset successioni ab intestato.idem Bal.in l.pactum quod dotali,col.2.in 3. quæst.& ibi Rom.col.3.versi.primò ergo illis adde.C.de collatio.Bal. in c.ad nostram, le 2. (sunt enim tria eius initij)col.2.versi.pone filia renuntiauit,extrà de iureiuran. vterque Sali.in l.pactum,C.de pactis,Pe.Anch.con.403.viso diligenter tenore.Pau.Ca.cõ.448. non est dubium quòd si iuramentum,propè per totum,lib.1.Domi.post Zenzel. in c. quamuis,col.vlt.versi.sed pone quòd in terminis,& ibi latè Geor.Nat.in rep. colũ. 4. ver.quod singul.limita,de pactis,li.6.Franc.Are.in l.qui superstitis,col.3.ver.circa secundam fallentiam,ff.de acqui.hæred.& con.93.viso legato,col.pe.ver.tertiò quia secundum.Feli.in c.si diligenti,col.pe.ver.vnde filia renuncians,de foro compe.& in c. 1.col.2.versi.vnum etiam relatione dignum,de iureiuran.cum similib.

Et ea quoque quæ ex statuto excluſa est.

2 ¶Vti etiã si ex statuto,filia dotata aut simpliciter excluditur à successione, potest tamẽ ex testamento patris,quod minimè dubiũ est,aut etiam ex pacto ipsius,vti multis placet,ad successionẽ vocari,Bar.in d.l.vlt.col.2.versi.pro hoc induco quæstiones,& ibi Ang.col.2.versi.& ideo si ex forma statuti,& latè Ias. col.5.versi.aduerte inquantũ tenor,C.de pact.Bal.in l.quicunque,col.3.ver.sed pone statuto cauetur,C.de seruis fugitiuis,Paul.Ca.con.288.notandum est ad euidentiam,li.2.Geor.Nat.in d.c.quanuis, vbi suprà,& iterum in 4.eadémque vlt.parte,in 2.quæst.cum similibus infinitis.

Accedit ad principalem quæstionem.

3 ¶Vtrùm igitur hæc filia ita vocata ex pacto vel ex testamẽto patris, non obstãte exclusione pacti vel statuti,erit saisita in sua portione.Quod certè non videtur, vt quæ ab intestato non erat successura,obstante pacto vel statuto:Ideóq; habẽda est tanquã hæres ex testamẽto,& non ab intestato:Verùm D.Boër.in cõmentar.cõsuetudin.Bituricensi.tit.*des coustumes concernans testamens.*§.6.col.pe.tenet contrariũ,nulla alia ratione aut autoritate fretus,quàm quòd illa succedit,non obstante eo pacto aut statuto.

Filia huiusmodi nõtã ex testamẽto quã ab intestato succedit.

4 ¶Sed ego hanc rationem addo,minimè,ni fallor,contemnendam,quòd ea non tam succedit ex testamento,quàm ab intestato,remoto scilicet per id testamentum atque sublato impedimento,quod ei ad successionem oberat,scilicet pacto vel statuto,ar. eius quod in simili dicitur in l.si pater.§.vl.ff.de manumissis vindic.vbi gl.allegat pro simili d.l.vlt.C.de pact.& alia iura,vt ibi videre poteris.

NONA DECLARATIO.

Substitutus an sit saisitus ex nostra consuetudine.

1 ¶NONO declara,vt id locũ nõ habeat in substituto,etiã pupillari,vel vulgari,vel aliàs directo:vt scilicet cùm locus est substitutioni,hic substitutus nõ sit saisitus ex cõsuetudine vel statuto quod saisit hæredẽ.In qua re illud primùm annotandũ est,quòd si nostrum statutũ aut consuetudo intelligitur tantùm de hærede ab intestato,nõ etiã hærede testamentario,consequens illud est,vt nec in substituto vel fideicommissario locum habeat.Nam si primus hæres ex testamento id priuilegiũ nõ habeat,multò minus secundus hæres,cuiusmodi est substitutus:tùm quia primi ordine, priuilegio, dignitate,& cæteris omnibus præcedunt posteriores,vt latè docuimus in nostro tracta-

BIU Cujas

tu Primigeniorum. Tum quia ipſi ſubſtituti cenſentur eſſe hæredes ex teſtamento ipſiuſmet teſtatoris,non primùm inſtituti,l.cohæredi.§.cùm filiæ,ff.de vulg.& pupil. ſubſtitut.& l.vnum ex familia.ff.de leg.2.& doctor.vbique.

2 De eadem re.

¶Sed dubium eſt cùm hæredes ex teſtamento ſaiſiuntur,an etiam ſubſtituti eueniẽte caſu ſubſtitutionis ſint ſaiſiti,an verò hæredes ipſius inſtituti,ita vt ab eorum manu debeant ſubſtituti capere. Et quòd non ſint ſaiſiti ex hac conſuetudine & ſtatuto, faciunt multa quæ ſuprà diximus in aliis declarationibus. Et primùm [illegible] id ſtatutũ habet locum in primis hæredibus tantùm,non etiam in ſecundis hæredibus, vt dictũ eſt ſuprà,in quinta declaratione huius ſecundæ partis,& dicemus, & confirmabimus infrà,nu.ab hinc 2.Conſtat autem ſubſtitutos,dici ſecundos hæredes,tam noſtris legibus.l.ab omnibus §.cum quidam.ff.de leg.1.& ibi glo.& l.præcibus,C. de impub. & aliis ſubſtitu.in quibus idem Accurſius rectè interpretatur ſecundum hæredem,id eſt ſubſtitutum,quod & ſatis patet ex contextu illius legis:quàm aliorum probatiſsimorum autorum autoritate.Cicero in Topicis,A repugnantib. Si paterfamiliâs vxori ancillam legauerit à filio,neque à ſecundo hærede legauit, &c. quo in loco Boëtius commentariorum libro ſecundo,ſecundus,ait, hæres dicitur, qui hæredi inſtituto ſubſtituitur, veluti ſi quis filium inſtituat hæredem: ſcribátque, ſi is filius intra pubertatem deceſſerit, nepotem vel quemlibet alium hæredem eſſe oportere. Nepos igitur vel quilibet alius, ſecundus hæres dicitur. Hæc ille. Idem Cicero libro primo, de Inuentio.Poſſeſsio hæredum ſecundorum eſt.Et rurſus,qui patris pupilli hæredes ſecundi ſunt.Et in oratione pro Aulo Cluentio Habito,Memoria teneo Mileſiam quandam mulierem,cùm eſſem in Aſia,quòd ab hæredibus ſecundis accepta pecunia partum ſibi ipſa medicamentis abegiſſet,rei capitalis eſſe damnatã. Cuius ipſa propemodum verba retulit Iuriſconſultus noſter,in l.Cicero.C.de pœnis, quo in loco ipſe Accurſius,ſecundis hæredibus,ſcilicet(inquit)ſubſtitutis. Sed & idem Cicero paulò poſt.Itaque ei teſtamento legat grandem pecuniam à filio,ſi quis natus eſſet:ab ſecundo hærede nihil legat.Idem libro epiſtol.ad Atticum,15.epiſt.omnium 2.in fin. Quos tamen ſecundos hæredes reliquit,ſcire vellem.Et epiſtol.famil.lib.13.ad Silium epiſtola,cuius initium eſt,Tito Pinnio,Quod quidem ille teſtamento declarauit,qui me tum tutorem,tum ſecundum hæredem inſtituerit,Saluſtius in Bello Iugurthino, Erat præterea in exercitu noſtro Numida quidam nomine Gauda, Manaſtabilis filius,Maſiniſſæ nepos,quem Micipſa teſtamento ſecundũ hæredem ſcripſerat. Plinius lib.7.c.5.Maſſurius author eſt.L. Papyrium prætorem ſecundo hærede lege agente, bonorum poſſeſsionem contra eum dediſſe,cùm mater partum ſe tredecimmenſibus diceret tuliſſe,quoniam nullum certum tempus pariendi ſtatutum videretur. Quam & eandem ſententiam ex ipſo Plinio ad verbum retulit Gellius lib.3.c.16.ad fin. Suetonius in Iulio Cæſare,c.83. Tres inſtituit hæredes Seiorum nepotes,Decium Brutũ etiam in ſecundis hæredibus nominauit.Et in Auguſto,c.omnium poſtremo. Hæredes inſtituit Tiberium & Liuiam:Secundos,Druſum & Germanicum.Appianus Alexandrinus,bellorum ciuilium lib.2.Græcè quidem,ſed in hunc ſenſum,de teſtamẽto ipſius Iulij Cæſaris.Miſerandum porrò vel in primis id viſum eſt,cum Decium Brutum ex eius percuſſoribus inter ſecundos hæredes ſcriptum cognouiſſet. Et ex Poëtis Horatius ſermo,lib.2.ſat.5.

Si cui præterea validus malè filius in re
Præclarus ſublatus aletur,ne manifeſtum
Cælibis obſequium nudet te,leuiter in ſpem
Arripere officioſus,& vt ſcribare ſecundus
Hæres,vt ſi quis caſus puerum egerit orcho,in vacuum venias.

Conſuetudo nempe Romanorum in teſtamentis fuit primis hæredibus ſecundos addere,vt ſi primi hæreditatem non adiiſſent,nanciſcerentur vltimi.Ex quo etiã noſtri dicunt ſubſtitutionem eſſe ſecundam inſtitutionem,vt per glo.& doctor.in rubr. ff.de vulg.& pupil.ſubſtitutio.

Subſtituti dicuntur ſecũdi hæredes.

3 *Inſtitutionis appellatio in-*

¶Ideóque Signor.cõ.250.ſuper dubiis ſeu quæſtionibus,col.3.verſi.ſed dicẽdo nullũ & ſeq.ſcribit appellatione inſtitutionis intelligi de prima,per d.l.qui liberis.§.hæc verba,ff.de vulg.& pupil.& d.l.boues. §.1.ff.de verb.ſigni.& alia quædam.Propterea non intel

intelligitur de ſubſtitutione,quæ ſecunda inſtitutio dicitur,de quo tamen vide gloſ. in l.1.§.vlt.& ibi Iacob.Are.contradicentem gloſæ & Ray.& Guil. illi aſſentientem. ff.de vul.& pupil.ſubſtitutio. *telligitur de prima.*

4 ¶ Et ex his veluti ſubinſurgit alia ratio,quã nos obiter tetigimus ſupràver.ab hinc ſecũdo.Nã cùm hic ſubſtitutus non ſit hæres primus,ſed ſecũdus, conſequens illud fit, vt in eo nõ habeat locũ noſtra cõſuetudo loquens ſimpliciter de hærede, & quæ ideo intelligi debet de primo hærede nõ etiã de ſecũdo,ex ſentẽtia Alex.con. 37. in cauſa mota per Angelum,col.3.ver.item prẽterea & fortiùs,& ſeq.lib.1.quod quidem con. repetitur conſi.83.lib.3.& aliorum qui illum ſecuti ſunt,quos tibi citauimus ſuprà,in 5.decla.vbi & nos hanc rem priuatim tractauimus,& multas illius ſentẽtiæ rationes attulimus,quas tu ibi videre poteris,ne hîc iterum repetam.

5 ¶ Et quod eã quoq; ſententiã confirmat,verba in dubio debent intelligi & accipi per prius,& nõ per poſterius,vt noſtri loquuntur,in id allegãtes philoſophũ, & l. hoc legatũ,vbi & id no.Bar.poſt Petrum,ff.de leg.3.& l.qui hæredi,in prin.& ibi Bal.& iterum in §.1.& ibi quoq; Imo.in prin.& Soci.col.2.in 4.no.ff.de condi.& demonſt.& l. Gallus,§.quidã rectè.ff.de libe.& poſth.& d.l.qui liberis,§.hęc verba,& ibi latè Iaſon in 1.no.ff.de vul.& pup.ſubſtitutio.& voluit etiam ipſe Bal.in l.1.verſi.eſt ergo ratio, & ibi etiam Pau.Caſt.C.de ſucceſſor.edict.& in l. vt vim, col. 3.verſicu.& nota quòd iſtud ſtatutum,ff.de iuſtit.& iure,& conſi.12.caſus talis eſt, ſtatuto ciuitatis caſtelli, col.1.verſi.& audio quòd quidam,lib.3.& Signo.qui alios quoque tex.allegat, conſil. 68.quædam mulier,col.2.verſi.ſi verò filius,& ipſe quoque Soci.in l.1.col.1. verſi.itẽ adoptio.ff.de vul.& pupil.vbi loquitur in hac materia,& conſi.207.in cauſa dominę Annæ,col.5.verſi.ſecundo quia verba,lib.2.& conſi.285. reuerendiſsimus dominus, col.3.verſi.tertiò reſpondeo,cod.lib.2.& conſi.57.in cauſa filiorum, col.6.verſi.prætерea ſtante declaratione, lib. 3.& conſil. 93. eleganter & ſubtiliter,col.2.verſic.facit quia verba,eo.li.3.Iaſon in l.non ſolùm,in prin.poſt mediũ,ff.de noui ope.nunciatio. *Verba per prius & non per poſterius accipienda.*

6 ¶ Et priuatim de verbo ſuccedat,vt intelligatur per prius & non per poſterius,voluit expreſſe Bal.conſi.296.præmittendum eſt ad euidentiam, quòd ſicut, verſi.item verbum ſuccedat,lib.4.per d.§.hæc verba,& Ludo. Gozad. qui alios allegat,vti videre poteris,conſi.48.in cauſa Florentina, col.4.verſicu.ſuadetur & ſecundò quia verba, vbi ad hoc citat d.§.hæc verba,ex hócque conſuluit in pulchro caſu. *Succedẽdi uerbum per prius accipiendum.*

7 ¶ Nã prima quæq; ſunt omniũ cæterorũ fauorabiliſsima potentiſsimáq; atque etiam dilectiſsima.Primùm enim ex hoc ſatis videmus,quod primæ nuptiæ multò ſunt fauorabiliores,quàm cæteræ ſequentes,tã reſpectu viri,quàm fœminæ,vt patet ex toto ti.C.de ſecũ.nup.& præcipuè ex l.fœminæ,& l.generaliter,& l.hac edictali, & authẽ. ibi poſitis:atque etiam videre licet ex D.Hieronymo,lib. 1. aduerſus Iouinianum & aliis multis quæ tibi latè congeſsimus in noſtris commentariis in l.boues.§.hoc ſermone in 1.parte numer.incip.poſtremò illud addiderim, cum multis ſeq. Secundum abunde probauimus in noſtro tractatu de iure Primigeniorum, in præfatio. nu. 49. quid quòd in medicamentis,& multis ſeq.& alibi ſæpe in ea præfatione, ex quibus etiam diſces id à natura ipſa procedere. *Prima quæque fauorabiliſsima. Primæ nuptiæ.*

8 ¶ Tertium quoque & nos in eadem præfatione docuimus,num.34.incip.qui mos latè patens,& 4.ſeq.ſed quibus illud vnum addere potes, quod huc priuatim pertinet: nempe teſtatorem magis diligere primum hæredem à ſe inſtitutum quàm ſubſtitutum, qui ſecundus hæres dicitur, vt diximus.id enim apertè voluit.l.quiſquis.§.1.& ibi Barto. & alij,& præſertim Soci.ff.de condit.& demonſtra. quam ad hoc no.dicit Iaſon in l.licèt imperator,col. 5. in 9.eodémque vltimo not. ff.de lega.1.& ex ea pulchram quæſtionem decidit Bar.in l.Gallus.§.etiam ſi parente,col.2.verſi. iuxta prædicta,& ibi latè ipſe Soci.col.antepe.verſi.& prædicta inducuntur,ff.de libe. & poſth. Et ad hoc quoque bene facit l.quoties,in princi.ff.de vſufruct.& l.qui ſoluendo,la 2. & ibi Angel.& Imo.& recentiores, ff. de hæred.inſtituend.cum aliis multis concordantibus à me etiam collectis in tractatu Primigeniorum,in 19.quæſtio.nume.3.nempe cùm ex huiuſmodi. *Primus hæres magis dilectus.*

9 ¶ Ex quo etiã illud aſſumitur,quòd ſimiliter ſtatutũ magis dilexit,& in maiore fauore habuit inſtitutum quàm ſubſtitutum,vt ſe conformet ad iudicium & voluntatem *Statutum conformandum ad iudiciũ teſtatoris.*

BIU Cujas

Et è cõtrario testatoris dispositio ad statutum:

testatoris,vti è diuerso testator censetur se confirmare ad statuti dispositionẽ, vt voluerunt Bar.Ang.Imo.Raph.C.Pau.Ca.in lect.Padu.Ro.Alex.& alij recentiores in l. hæredes mei,§.cùm ita,ff.ad S C.Trebel. cum aliis multis concordant. etiam à me congestis in repet.l.si vnquam,in verbo,susceperit liberos,nume. 84. incip. sed illud hîc quæro,C.de reuocand.donato.

10 *Legis & statuti dispositio à pari procedũt*

¶Nam & dispositio legis & statuti à pari procedũt.l.seruus hac lege. ff. de manumiss. & l.si ita fuerit seruis,in fi.& ibi Bar.ff.de manumiss.testa.& l.cùm quidã,vers. quẽadmodũ enim.C.de ver.signifi. Et dispositio legis vel statuti regulatur(vt nostri loquũtur)secundum iura quæ loquuntur de dispositione testatoris,glo.in l.1.in glo.2.& ibi Bar.C.de his quib.vt indignis,& idẽ Bar.in l.in cognitione,col.2.ff.de S C.Sylla.Ro. qui alios citat,consi.123.circa primum dubium,col.2.versi.præmissis tamen non refragantibus,Alex.qui & alios adducit in l.ea demum,post medium,versi. adde quòd contra eos,C.de collatio. Philip. Deci.consi.96.cuius superscriptio incipit, si statutum,col.2.versi.pœna priuationis. Igitur vt hanc rationem concludam,sequitur,si statutum voluit concedere id priuilegium instituto, vt per ipsum saisiatur,vt idem quoque velit substituto concedere.

Legis & statuti dispositiones regulãtur è iuribus loquentibus de dispositionibus testatoris.

11 ¶Sed & hæc quoq; ratio ex superioribus depromitur,quòd cũ substitutus nõ dicatur simpliciter & absolutè hæres,sed cũ illa adiectione,secũdus,vt suprà probauimus. Illud quoq; cõsequẽs est,vt propriè nõ sit hæres,sed secundũ quid (vt nostri loquũtur) & vt dicit Aristo.li.1.Politicorũ c.4.κατά τι,id enim propriè dicitur,quod simpliciter & absolutè dicitur,non quod secundũ quid.l.cùm ex oratione.ff.de excus.tut. & l. patris & filij,& ibi Fran.Are.& Iason vterque in 1.no.ff.de vul.& pupil.substitu. Bar. in l.Lucius.§.quæsitũ,ff.de leg.3.Bal.d.con.12.vbi suprà,li.3.Petrus Ancha. in repet. c.1.char.70.in paruis,ver.quid dices de patrono.Soci.in d.l.1.col.1.ff.de vulg. & pupi.

Propriè dicitur quod simpliciter & absolutè dicitur non quod secũdum quid.

12 ¶Ideóque quod simpliciter dicitur,simpliciter etiam & absolutè intelligendum est, non secundum quid.l.1.§.1.ff.de donatio.& l.si ita quis.§.vlt.ff.de leg.2.& in id quoq; à plerisque allegatur d.l.hoc legatum.ff.de leg.3.& l.vlt.C.de his qui veniam ætat.impetra.cum similibus adductis à Card.Alex.in c.ad id quod,col.2.versic.sed do vobis. de sponsa.& matrimo.

Simpliciter dictum simpliciter intelligẽdum.

13 ¶Id quod maximè procedit in statutis,Bal.in l.quod verò,circa mediũ,vers.sed pone quòd statutum.ff.de legib.& in l.si non speciali,etiam circa medium,versi. quæro hîc dicitur patriæ tuæ,C.de testa.Maria.consi.1.in casu suprà narrato,col.1.versi.præterea illud dicitur.& Soci.illius filius,in l.serui electione,§.1. post princip. ff.de leg.1.& consi.47.in primo præsentis consultationis articulo,col.3.versi.præterea dato,lib.1. vbi & alios citat,& con.67.visis inuestituris,col.3.ver.primo aspectu,eo. lib.1. repetito con.165.lib.2.& idem Soci.d.consi.207.vbi suprà,eodem lib.2.& consi.1. visis & discussis,col.1.versi.ista conclusio probatur,lib.3.vbi & id dicit procedere in materia quantumcũque fauorabili,& alios quoque citat.& d.con.57.lib.3.& con.121. prœmittenda est disputatio,col.8.versi.confirmo hoc idem,li.4.vbi & illud item dicit procedere in materia fauorabili,Caro.Rui.qui id multis probat,consi.18.quæritur an Laurentius,col.vl.nu.17.li.2.& con.24.visa facultate,col.24.nu.13.eo.lib.2.vbi etiam dicit procedere in materia fauorabili.& Paul. Paris. consi. 61. aduersus testamentum, col.3.nu.23.lib.3.& Doctor.vbique.

Maximè in statutis.

Idque etiã in fauorabilibus.

14 ¶Hãc quoq; opinionẽ hæc ratio adiuuat,quã & nos suprà nu.huius declarationis.1. in fi.adduximus,sed ad aliud propositũ,quòd scilicet substitutus non censetur hæres instituti,sed testatoris,& ex ipsius testamẽto.At hæres primo loco institutus cõtinuò post mortẽ testatoris fuit saisitus ex hoc statuto,itavt nullũ fuerit mediũ inter mortẽ ipsius testatoris,& acquisitionẽ possessionis ipsius hæredis.l.quæsitũ.§.præsenti. ff.de leg.1.& diximus suprà in 6.declaratio.nu.9.inci.tum etiã quia.Ergo substitutus saisitus nõ fuit,cùm duo in solidũ possidere non possint,l.3.§.ex contrario,ff.de acq. possessio.& in casu nostri statuti voluit Bal.con.454.quidam Ioannes ad fin.lib.1. & alij quos in d.6.declar.adduxi num.8.incip. & certè vt tandem. Nec fuit item saisitus per mortem instituti ex hoc statuto,vt qui ipsius hæres non est, vt dictum est.

Alia ratio ex præcedẽtibus.

15 ¶Et hanc rationem ita confirma,quòd licèt aliàs directò substitutus posset propria autoritate possessionem accipere,hoc tamen non posset hîc procedere, vbi hæres est

Confirmatio.

saisitus

BIU Cujas

saisitus vi huius statuti. Ideo nec substitutus quidem directò, potest tunc capere propria autoritate, sed debet capere per manum hæredis, vt aliàs semper cùm ipse hæres possidet, vt probat tex. in l. precibus, in fi. secundum intellectum Christoph. Caste. & Raph. Fulgos. C. de impuber. & aliis substitutio. quem etiam sequitur Iason ibi, col. 7. versi. septima fuit opinio verissima, & omnium apertissimè, Pau. Paris. qui & alios citat, consi. 54. in isto iudicio possessorio, col. 5. versic. quæ & vlterius suadentur, lib. 7.

Substitutus directò nõ potest possessionem propria authoritate capere, hæredè possidente. Rationes pro cõtraria opi. Substitutus dicitur hæres.

16 ¶ Vnum tamen est, quod in contrarium sententiam non modicùm vrget, vt scilicet substitutus directò, vi huius consuetudinis sit saisitus. id scilicet, quòd substitutus dicitur hæres, vti etiam institutus, l. 1. in princip. ff. de vulga. & pupil. substit. & propriè quidem institutus, vt clarè probat text. loquens in conditione, in l. mulier, §. vlti. & ibi Bar. ff. de condit. instit. Carol. Rui. consi. 62. prima facie videtur, col. 4. versic. nec obstat quod dicit, lib. 3.

17 ¶ Ideóq; ei competit beneficium, quod ad hoc beneficium huius statuti proximè accedit, scilicet l. vlt. C. de edi. diui Adri. tol. quæ simpliciter loquitur de hærede, vt non obscurè voluit gl. ibi, in verbo, ex parte, in fi. dum allegat l. 1. eo. ti. & hoc ibi sequũtur potissima pars scribentiũ, videlicet Cy. col. pe. versi. quid in fideicõmissario, Bart. col. 4. versi. quęritur vtrùm substituto, Ioã. Fab. col. 1. versi. fideicõmissarius autẽ, Sali. col. 2. ver. quęro tertiò quid si substitutus, Pau. Ca. col. 3. ver. in fi. glo. ibi respõde vt colligitur, Raph. Fulg. col. 3. ver. in eadẽ, ad fi. Alex. col. 4. ver. quærit etiã gl. de de substituto, Iason col. 3. ver. breuiter puto, & iterum col. 4. ver. ex tertia parte glos. Fran. Curt. iunior col. 9. ver. quartò quærit. & ipse Bar. con. 5. visa quadam petitione, in 1. dubio, & con. 91. in nomine domini, amen, in quæstione vertente in curia capitaneæ ciuitatis, col. 1. & Bal. cõ. 186. quia allegationes, col. 2. ver. concludo quòd dominus, lib. 1. & cõs. 104. comparuerunt in iudicio, li. 5. Ange. Are. in §. quadrupli, col. 12. versi. veniamus ad secundum, Insti. de actio. Iason in l. precibus, col. 13. versi. alia est vtilitas, quia directò, C. de impub. & aliis substi. Maria. Soci. iunior consi. 92. quoniam coram doctissimo, col. 2. nu. 8. lib. 1. Hoc tamen à multis eorum addito, ne id prætermittam, si modò constet institutum repudiasse, aut aliter exclusum esse.

Substituto cõpetit remediũ. l. 2. C. de edic. D. Adri. tol.

18 ¶ Præterea substitutus simpliciter censetur in omnibus & per omnia esse substitutus, l. cohæredi, in prin. ff. de vulg. & pupi. substi. & l. Iulianus, ff. de hærè. institu. Nam ipse substitutus est ex ipso nomine in locũ instituti subrogatus. Ideóq; eius naturã sequitur, assumítq; ipsius omnes qualitates, conditiones & vires, l. si eum. §. qui iniuriarũ. ff. si quis cautio. & c. ecclesia. le 1. vt lite penden. & c. 1. vt eccles. benefi. cum similibus. Etiam si in aliquo discrepent. Pau. Ca. con. 73. repetito. con. 265. licet ista domina Lisa ante fi. li. 1. & Iason qui id dicit no. in d. §. qui iniuriarum, col. 1. in 2. no. Philip. Dec. con. 50. quia verba testamẽti, col. 1. & con. 53. placet mihi, circa medium, & con. 90. cuius suprascriptio incipit, si statutum, col. 1. & consil. 183. in controuersia, col. 2. versic. confirmatur ista conclusio. & con. 190. circa primum dubium, col. 3. versi. quartò hoc idem, & con. 543. in casu proposito, col. 3. versi. tertiò hoc confirmatur. & diximus in nostro tractatu Retractuũ, tit. 1. gl 10. in verbo, *dedans l'an.* nu. 80. sed hîc aduerte. Ideóque vtitur iisdem priuilegiis, quibus is in cuius locum subrogatur. l. decernimus, & ibi Bar. C. de aquæ ductu, lib. 11. & diximus etiam in tracta. de iure Primigeniorum, quæstio. 40. nu. 41. incipien. híncque etiam fit. Et eodem iure Pau. Paris. qui alios citat, con. 47. videtur prima facie, col. 2. nu. 14. lib. 4. nam & vi subrogationis, dictum de vna persona trahitur ad aliam, etiam in materia exorbitanti, l. libertum. §. senatus. ff. de ritu nupt. & l. item veniunt. §. vlti. ff. de petit. hæredit. Franc. Aret. in l. 1. col. 2. in princip. ff. de vulg. & pupil. substitutio. vbi & ad hoc allegat modernos in l. si verò. §. de viro. ff. solu. matri.

Subst. in omnibus cẽsetur esse substitutus. Subrogatum eius naturã in omnibus sequitur, in cuius locũ est subrogatum, uide infra nu. 22. Etiã si in aliquo discrepant. Isdẽque priuilegiis utitur.

Etiã in materia exorbitãti

19 ¶ Ex quo fit vt ius institutionis, quod erat in instituto, trãseat ad eius substitutũ vulgarẽ. l. cùm ex filio. §. vlt. & ibi gl. & doctores, inter quos Bal. dicit notatu dignum, & Raphael Co. valde singulare. ff. de vul. & pup. Et vt legata simpliciter relicta ab instituto, intelligantur in dubio repetita à substituto, l. si seruus plurium. §. 1. versi. si tamen secundum substitutum, & ibi Iason qui id scitè colligit, in 2. not. ff. de legat. 1. & clariùs probatur in l, licèt imperator, & ibi ipse Iason col. 5. versicu. nota nonò & vltimò, ff. de lega. 1. vbi & hanc subrogationis naturam adducit.

Ius instituti transit ad eius substitutum uulgarem. Legata simpliciter relicta ab instituto censentur repetita à substituto.

¶ Quid

BIU Cujas

20 *Redit ad principale dubiũ.*

¶Quid igitur hic dicemus? Et certè Nic.Bello.li.4.Supputationũ,c.16. tenuit hunc substitutũ directũ esse saisitũ vi huius cõsuetudinis,ea potissimũ ratione,motus,quòd hæres hæredis propriè venit appellatione hæredis,etiã in materia & causis stricti iuris de quo nos abũde diximus supra,in 5.declaratione,vbi specialiter tractauimus an hæres hæredis,sit saisitus,quæ res ad hunc locum minimè pertinet, quia substitutus non est hæres hæredis,sed solius testatoris,l.cohæredi.§.cùm filio.ff.de vulga.& pupil.substit.& l.vnum ex familia,ff.de lega.2.cum sim.& alibi diximus.

21 *Ad idem.*

¶Chasse.autẽ hac in re fuit sibi cõtrarius,in duobus cõs.foro vtrobiq; seruiens.Nam con.19.nobilis dominus Antonius,in 12.dubio negauit substitutũ esse saisitũ vi huius consuetudinis:ea potissimum ratione,quam suprà tetigimus,quoniam scilicet institutus fuit saisitus per mortem testatoris.Igitur substitutus nõ fuit saisitus,cùm duo insolidum eandem rem non possint possidere.At idem con.62.ex verbis in quadam substitutione appositis,col.pen.versi.item & cùm ita sit,memor tamen illius suæ opinionis,dicit illum saisitum ea ratione,quam nuper diximus, de viribus subrogationis.Et ita dicit fuisse iudicatum in parlamento Tholosano.

22 *Subrogatum naturã primordialem principalis assumit nõ accidentalem.*

¶Sed ea ratio nõ omnino tuta est,nã primùm quod dictũ est,subrogatũ assumere naturã eius in cuius locũ subrogatum est,intelligitur de naturã primordiali & originali,nõ etiam accidẽtali,vt per tex.in l.itẽ veniunt.§.cùm prædiximus,ff.de petit.hære. voluit glo.in l.certi condictio,in princ.in verbo,in omni causa,ad fi.ibi,itẽ nunquid hæc crescat,& ibi Bar.qui eam multùm extollit,& dicit sing.col.3.versic.quærit glos. vtrùm hæc actio,Bal.qui & illã dicit no.col.4.vers.quærit gl.si certi condictio,Alex. col.3.vers.in ea,in fi.tene mẽti,Iason col.8.vers.in ea gl.ad fi.& Phili.Dec.col.5.versi. in cadẽ gl.ibi non ex casu,ff.si cer.pet.Bal.qui & illã dicit valde sing.in l.1.§.sed & si. C.de rei vxo.act.Ang.qui eius rationẽ reddit in d.l.itẽ veniũt,§.cũ prędiximus,de petit.Hære.At hîc certũ est,huiusmodi saisinã quæ fit ex statuto, nõ esse naturalem seu originalem aut primordialem,nempe cùm ex nostro iure communi introducta non sit,sed potiùs contrarium,vt latè diximus suprà,in princip.huius tractatus.

23 *Actio subrogata in locum famosæ non est famosa.*

¶Deinde etiã videmus,quòd nõ per omnia subrogatũ sequatur naturã etiã primæuã eius cui subrogatur,vt videre licet ex eo quod actio subrogata in locũ alterius,quę ex sui natura primæua erat famosa,non tamẽ est famosa,vt etiam voluit glo.in d.l.certi cõdictio,in illo eodẽ verbo,vers.itẽ & si detur specialis,& ibi quoque Cy.Albe.col.8. versi.quæro aliam quæstionem similem, Alex.col.3.vers.item adde circa proximè dicta,& Iason col.9.ver.etiam quia illud Ioan.Fab.post.Pet.in §.fucrat,col. vlt. versic. viã tamen brochardicã,Inst.de actio.Et videre etiã licet ex l.mulcta,& ibi Bar.& alij. ff.de cond.& demonst.& l.episcopale,C.de episcop. audien.& quod no.Bart.in l.1.§. hæc actio,ff.si quis testa.lib.Et priuatim vt substitutus non semper sequatur naturã instituti,habes tex.in l.1.§.si quis autẽ,ff.de succesſo.edic.quẽ tex.ad hoc expẽdit Bal. in l.certum,col.5.versi.item dubitatur,C.vnde legit.& Alexand.consi.106. viso themate antepositо,col.3.versic.pro hoc etiam benefacit,lib.3.

Substitutus nõ sẽper sequitur naturã instituti.

DECIMA DECLARATIO.

1 *An substitutus tacitè iuuatur beneficio huius cõsuetudinis.*

¶SED SI quis velit sequi eã opi.quæ dicit substitutũ cõprehẽdi in hoc statuto,Dubiũ est(& hę erit DECIMA DECLARATIO)an procedat in substituto tacito.Cuius dubij me monuit Nic.Bello.qui id tractat lib. supputationũ 4.c.17.quod opus nondũ viderã cũ hũc tractatũ primùm edidi.Ideóq; & id quoq; in hac nostra secunda editione disputandum censuimus: Qua in re multa ab ipso Bello. iam adducta,& alia non pauciora in vtramque partem adferam.

2 *His substitutus iuuatur beneficio.l.ul.de edict.Di.Adr. col.*

¶Et primùm quidẽ videtur hunc tacitũ substitutũ comprehẽdi in hoc statuto, si directus cõprehẽditur.Nã vti expresè substitutus iuuatur dispositione l.vl. C.de de edic. Di.Adr.tol.ex sentẽtia gl.ibi,in verbo,ex parte,in fi.& ibi Cy.Bar,Io.Fab.Saly.Pau. Ca.& pleriq; omnes,cũ aliis multis quos citauimus in prędicẽti declaratione nu.17. inci.ideoque.Ita & tacitè substitutus ex l.iã hoc iure,in prin.ff.de vul.& pup.& voluit Bal.in d.l.vlt.col.7.versi.quæro an tacitè substitutus,& ibi quoque Phili. Dec.col.8. vers.& ista conclusio.& ipse Bal.in l.1.col.2.versi.ego dico,& ibi quoque Imo. col.2. versicu.extra glos.tangit.ff,de his quæ in test.del.& Franc.Aret. in l.si in testamento

post

BIU Cujas

post medium.ff.de vul,& pupil.substit.& Iason.in §.fuerat,nu.60.Insti.de actio,

3 ¶Nã & cũ tacitũ necessariò infertur ex expresso (vti tacita substitutio ex expressa) id tacitũ habetur pro expresso & scripto,vt scribit Bal.in l.vbi adhuc,col.5.ver.aduerte vbi ex aliquo.C.de iu.dot.in noua lec.vbi ex hoc dicit, quòd si instrumentũ habet executionẽ paratã ex statuto,intelligitur etiã in eo quod tacitè in eo instrumẽto intelligitur,vt in hypotheca tacita quæ intelligitur in instrumẽto dotis.Et idẽ ipse Bal. loquens in stipulatione tacitè intellecta in instrumento dotis ex l.1.C.de rei vxo.act. atque etiã in cæteris tacitis.voluit in ea l.1.§.1.versi.& nota fictã stipulationẽ & in l. ad probationem,la 1.circa medium.C.de probat.vbi ita dicit se consuluisse.& in d.l.1. col.2.vers.item facit ad istam quæstionem,& ibi quoque Ange. col.1.versi.& facit ad quæstionem,& Imo.vbi suprà,& Raph.Co.col.1.ff.de his quæ in testa.delen.Rom.cõ. 147.licèt hæc pars,per totum.Ant.in c.cùm olim,col.2.ver.item no.quod id dicitur, & ibi quoq; Pan.col.2.versic.itẽ aliud no.de cẽsibus.Ange.Aret.in §.fuerat,& ibi latè Ias.nu. 58.& multis,seq.Inst.de acti.Alex,qui hãc dicit esse cõmunem opi.in l.iurisgentium.§.quod ferè,in fi.& ibi Iaco.à S.Geor.in vtraq; lec.etiam in fin.ff.de pact.Franc. Are.in d.l.si in testamẽto,in 2.no.ff.de vul.& pup.substit.Barb.in l.cùm acutissimi, col. 6.ver.& ideo videtur dicendũ.C.defideicõ.latè Feli.qui alios citat,in c.trãslato,col.2. vers.sed cõtra prædicta,de constit.& Philip.Dec.in l.vlt.col.6.nu.24.C.de edic.Diui Adria.tol.& Franc.Curtius iunior in l.quanuis,col.2.versic.ad fundamentum, C.de impub.& ali.substit.& in l.cùm quid.col.2.versi.secundò collige,ff.si cer.pet.

Tacitũ necessariò procedẽs ex expresso habetur pro expresso. Instrumẽtum habens executionen paratã habet & in eo quod tacitè intelligitur,uide infrà nume. 11.& 12.

4 ¶Et hinc quoque fit vt statutum disponens maritum superstitem lucrari dotem,aut certam partem illius,tametsi sit contra ius commune,quod iubet dotem soluto matrimonio restitui, per l.dos à patre.C.de iure dot.cum si.tamen habet locum in dote tacita siue præsumpta,ex l.dotem quæ,& l.Diuus.ff.eo.titu.Ita enim subobscurè sentit Bart.in disput.incip.mulier habens magnum patrimonium,ferè per totum, & expressè voluit Bal.in l.cùm citra,per glo.ibi.C.de iur.dot.& in l.nulla, col.1.versic.sed pone.C.eo.& latiùs con.102.mulierem maritus duxit,li.4.& Pan.con.46.tria mihi ostensa dubia,in 2.dubio,lib.1.Pau.Cast.consil.60.visis statutis cõmunis Vincẽtiæ, in 2.dubio lib.2.& Raph.Co.consi.109.domina Ioanna,in 1.dubio,Soci.consi.80. præsens consultatio,col.vlt.lib.4.& Franc.Cur,iunior,consil. 4.super controuersia, col.6.versi.hæc verisima.Et hanc partem secutus sum in repe.l.si vnquam,in verbo, donatione largitur,nu.170.& hæc quoque.C.de reuo.don.

Statutum loquẽs de lucro dotis habet locũ in dote tacita,uide infrà nu.20.

5 ¶His concinit,quòd l.si quis argentum.C.de don.quæ contra communis iuris regulas dat actionẽ ex nudo pacto donationis,habet locum & in donatione tacita & præsumpta,ex sententia gl.in l.si tibi,in prin.ff.de pac.& in l.hactenus.§.1.in verbo,tenetur,& ibi Bar.& Bal.ff.de consti.pecu.Raph.Fulg.in l.iurisgentium.§.quinimo col.4. ver.sed & quarto,& ibi Fortu.Gartia.col.34.tertiũ dictũ,& Marti.Laud.in cad. l. sed cùm nulla.ff.de pact.Ang.Are.in §.in personam,col.antepe.versi.quarto principaliter,Insti.de actio.& Fran.Are.in l.2.col.2.versi.ad tertium.ff.de lega.1.

l.si quis argẽtum de dona. habet locum in dote tacita, uide infrà nu. 21.

6 ¶Et quòd non absimiliter l.vlt.C.de sacro. eccles. quæ & cõtra ius commune transfert dominium ex donatione sine traditione,contra l.traditionibus.C.de pact.habet etiam locum in donatione tacita,vt voluit Bar.in l.si aliquã rem,col.2.versi.ex quo infert.& Fran.Rip.col.12.nu.36.ff.de acqui.possess.& idẽ Bar.in l.cum falsa,circa medium ibi,Fallit in ecclesia.C.de iur.& fac.ignor.Bal.in l.ad probationẽ,col. vlt.versi. quæro quid si animo.C.loca.& in l.si constante.§.si vxor.ff.sol.matrimo.Ange.in §. emphyteusim,in fi.in authen.de non alien. reb. eccles. Pau.Cast.consi.11.super primo quæsito in quantum,col.1.lib.2.

l.ul. de sacro. eccle.habet locũ in donatione tacita,uide infrà nu.21.

7 ¶SED contrariũ quoq; videtur ex aliis multis.Nã primùm tacita substitutio comprehensa sub expressa propriè nõ est cõprehensa,vt probat l.iam hoc iure, quæ est 4. in prin.ff.de vulg.& pupil.substit.cùm dicitur,in vtrumque casum substituisse intelligatur.Nã id verbũ intelligatur solet denotare fictionem & improprietatem l.qui in vtero.ff.de sta.ho.& l.quoniã,& ibi Bal.in 6.no.ff.de his qui not. infa.& l.nec emptio. de contrah.empti.& l.hæres quandoque.ff.de acqui.hæred.& l.pater.& l.postliminij. §.1.ff.de capti.& postlimi.reuer. & l.vlti. C. de dot. promiss.& l.1.in princip.C.de rei vxor.acti.& §.ei verò,Instit.de inutil.stipul.& c.ex studiis,iuncta glos.de præsumpti. & cle.

Tacita substitutio non est propriè substitutio. Verbũ intelligitur denotat improprietatem.

BIU Cujas

& cle.quãuis,de appel.& voluit Bar.in l.si is qui pro emptore. col.8.versi.sed illa opi. ff.de vsucap.Roma.consi.405.præsuppositis,col.1.Pan.consi.20.casus in effectu,col. 1.C.de impub.& aliis substi.hoc con.122.in casu dominæ Iacobæ,col. 2.versi.secundò dici potest,lib.4.Carol.Rui.in rub.ff.sol.matrim.nu.16.& seq.& Phili.D.in l.cùm quid col.1.in 3.no.ff.si cer.pet.

8 De eadem re.

¶ Sed & hoc quoq; vt scilicet impropriè & fictè substitutio tacita cõprẹhendatur sub expressa,adstruit tex.in d.l.quãuis,vbi scribitur,porrigi ad eũ casum, quo posteaquã hæres extitit.C.de impu.& aliis substit.vbi & id expresse expẽdit Corne. & quod nõ lõgè abest Bal.ibi,circa mediũ,dicit quòd cõtinetur ex extẽsiua interpretatione,& vt dicũt Ang.Pau.Cast.nõ semel,Franc.Are.& Iason.ex extensione. Nam & id quoque verbum porrigendi,quo vtitur ea l.improprietatem & fictionem importat,vt illi ipsi scribunt,& præterea idem Iason loquens in casu d.l.quãuis,in l.precibus,col.2.versic. secundo not.eod.tit.quod & bene probat tex.in l.1.§.licèt.ff.de tribu.actio.

Verbum porrigendi denotat improprietatem.

9 Ad idem.

¶ Id enim verbum idem significat quod verbum extendendi,vt si dicas ea.l.porrigitur,id est,extẽditur,vt videre licet ex l.si fratres.§.idem respondit,ff.pro soc.Et ex eo Plauti loco in Casina,cõpressa palma,an porrecta ferio?Sæpéq; ad extraneã & iniuriosam interpretationẽ refertur,vt & probat tex.in l.2.ff.de libe.cau.vbi ita scribitur, ad iniuriam nostram porrigitur,& in l.impuberi,ff.de admi.tut.vbi idẽ propè tex.est, cum aliis similibus à me in id citatis in tracta.Retractuum tit.1.§.1.in gl. 9. in verbo, *ou lignagier*,num.178.incip.nos verò quoniam.

10 *Substitutio tacita nõ cõprehẽditur in statutis.*

¶ Ideóque in statutis & aliis dispositionibus exorbitantibus & correctoriis,huiusmodi substitutio non continetur sub appellatione substitutionis simpliciter:nec substitutus tacitus substituti etiam simpliciter,vt expresse voluit Frãc.Are.in d.l.quamuis. Vti nec aliàs in statutis,quæ propriè intelligi debẽt,tacitum nõ cõtinetur sub expresso,vt dicũt Soc.in l.cũ quid,col.1.in 5.no.& ibi quoq; Phili.Dec.col.3.in 2.no.ff.si cer. pet.moti autoritate illius tex.ex quo probatur tacitum impropriè comprẹhendi sub expresso,cùm dicitur pro cauto habendum est,& iterum actum intelligitur, quæ verba important fictionem,vt de prioribus tradit Bart.in l.mercis la 2.ff.de verbo.signi. & omnes vbique,de verbo autem intelligitur suprà diximus nu.ab hinc.3.

Vt nec alia tacita.

11 *De eo quod dictum est instrumẽtũ habere executionẽ in tacitis.*

¶ Et ex hócque infert ipse Soci.quòd statutum tribuens executionem paratam quibusdam instrumentis,non trahitur ad id quod tacitè intelligitur in illis instrumentis.quod & ante illum,licèt non alleget, magna autoritate affirmat Bald.sibi contrarius in l.iurisf.gentium.§.quod ferè,col.2.ver.& facit ista glos.ff.de pact.per glo.ibi de qua postea dicemus & idem Bald.in l.legem,post princ.C.loca.vbi loquitur de tacita reductione quæ fit ex l.item quæritur.§.qui impleto,ff.eo.tit.& Ant.& Imo. in c.trãslato ille,col.2.versi.similiter si statutum & seq.hic autem col.1.versi.& no. quòd licèt statutum,extra de constit.vbi ipse Imo.dicit menti tenendum.

12 De eadem re.

¶ Ex quo satis patet id admodum dubium esse quod suprà contrarium ex aliis diximus in priori parte,& ita quidem dubiũ,vt nonnulli magnæ autoritatis id in medio reliquerint,nõ ausi pro certo decidere:& inter cæteros Bar.in d.l.1.ff.de his quæ in testa.delen.vbi tamẽ in hanc partem potiùs inclinare videtur,vti & pro ea à multis citatur & Iason in l.certi condictio,in prin.col.6.ver.pro opi.ff.si cer.pet. & Fran.Cur iunior qui alibi in alia fuit opi.in l.vlt.col.9.ver.quarto,quærit.C.de edi.D.Adri.tol.

Probatio quæ nõ admittitur cõtra instrumentum admittitur cõtra præsumptionẽ illius.

¶ Et huc proxime accedit quod voluit ea glo.in d.l.iurisgentiũ.§.quod ferè.ff.de pac. quòd cum contra tenorem instrumenti non potest probari per testes sed per instrumentum tantum,vt in casu.l.generaliter.C.de non nu.pec.potest tamen fieri cõtra id quod tacitè ex eo præsumitur siue contra præsumptam solennitatem illius.& sequũtur Bar.qui eam glo.dicit not.& menti tenendam,& Ange.circa medium,vbi & id dicit perpetuò menti tenendum,& quotidianum propter statuta Italiæ disponentia, vt contra instrumenta garentigionata non admittatur probatio nisi per instrumenta, quia bene admitteretur contra præsumptionem resultantem ex instrumento, & ibi item Raph.Fulgo.in fi.qui id dicit sing.Pau.Cast.Alex.& Iason.Et est quoque alia eiusdem sententiæ glos.in l.reos,§.cùm in tabulis,in verbo, videatur, & ibi Angel. & Imo.ff.de duo.re.& alia item in l.1.in verbo,inter præsentes,C.de contrahen.& commit.stipul.dum allegat.d.§.quod ferè.& voluit etiam Bart.in l. quicunque. per eum

text.

BIU Cujas

tex.C.de apo.publ.li.10.Bal.in d.l.generaliter,col.1.in 2.oppo.& ibi quoq; Ange. col. 2.vers.attẽde tamẽ.& ipse Bal.in c.tertio loco,col.vl.de proba. cùm allegat priorem illam glo.& in c.cùm à nobis,col.2.vers.& adde,de testi.vbi dicit eam glo.solemnẽ. & Ang.in repet.l.sciẽdum,col.3.versi.sed tunc quæro,ff.de verb.obli.Fely.qui eam glos. dicit not.in c.translato,col.1.versic.adde etiam glo.de constit.

14 ¶Huiusq; rei rationẽ adfert Bal.in d.l.geneneraliter,quę ad totũ huius declarationis tractatũ pertinet,quòd præsumptũ & tacitũ quod intellectu tantũ percipitur,nõ adeo est priuilegiatũ,vt expressum,quod oculis cõspicitur,quod ex eo constat(vt id illi addas) quantũ ad eã rationẽ pertinet,quòd id quod pro expresso siue expresse facto habetur,non debet gaudere eo priuilegio quod vero expresso tribuitur, per l.si maritus §.legis Iuliæ.ff.de adul.& l.1.§.hoc interdictum ff.de fonte,& vtrobique Bart. & id etiam per ea iura voluit Roma.consi.147.licèt hæc pars.

Præsumptũ nõ adeò priuilegiatum ut expressum.

15 ¶Sed vt accedamus propiùs ad nostram speciem,in priore proxima declaratione tenuimus subst itutum etiam expressum,non habere priuilegium huius statuti. Sed cõcedamus habere, non propterea sequitur tacitum substitutum habere idem priuilegium:cùm illa expressa substitutio sit multo fortior,quàm tacita,quod ex multis patet,primùm quòd illa hanc cessare faciat l.cùm ex filio.§.1.& ibi Bart. & cæteri. ff.de vulg.& pupil.& l.qui plures.§.itaque,& l.ex facto.§.item quæro,eo.tit.Bar.in l.1.eod. titu.Bald.in l.in testamento, in 2. oppo. C.de impub.& al.sub.& in l.cùm proponas, col.3.versic.confirmatur. C. de hæred. instit.Raph.Co.consi.118.testator instituit,& omnes vbique,nullus enim in hoc reclamat.

Subst itutio expressa fortior tacita. Substitutio expressa facit cessare tacitam.

16 ¶Itẽ expressa substitutio vulgaris tollit eã quã nostri vocant suitatẽ,adeóque consequẽter impedit transmissionẽ.l.si filius hæres,& ibi Bar.& alij.ff.de lib.& posth.idem Bar.in l.filius qui patri,ff.de vul.& pupi.subst.cum multis simi.Tacita verò contenta sub expressa pupillari id minimè facit,l.filius,& l.Iulianus.ff.de acquir.hæred. & voluit etiam Bar.in l.Gallus,§.& quid si tantum,ff.de libe.& posthu.& Bald.in d.l.cùm proponas,col.2.versi.tertia est transmissio,C.de hæred.instit.

Expressa substitutio tollit suitatem & trãsmissionẽ. Tacita minime.

17 ¶Prẽterea expressa substitutio pupillaris excludit matrẽ à successione filij,l.Papinianus,§.sed nec impuberis.ff.de inof.testa.& c.si pater,de testa.li.6.Tacita autẽ non excludit,l.precibus,C.de vul.& pupi.substi.secundum cõmunem intellectum,& l.vl.C. de insti.& substi.gl.Bar.& alij in l.Lucius.ff.de vul.& pupi.substi.idem Bar. in l.Centurio,col.1.versi.ista glo.præsupponit,& ibi quoq; Bal. distinguens, col.vlti.& Alex. col.14.versicu.in ea glo.ibi licèt,& alij,eo.tit.ipse Bal.in d.c.si pater,in materia pupillaris substitutionis.& Iacob.à S. Geor. in d.l. vlt. col. 7.versicu.secundò probo.C.de edict.diui Adria.tol.& omnes propemodum in c.Raynutius,de testa.

Expressa substitutio excludit matrem. Tacita minime.

18 ¶Et id propè perpetuũ & in omnibus,vt expressum plus habeat virium quàm tacitũ, vt videre est ex l.si ex pluribus.ff.de suis & legit.hæred.& l.pen. ff. de iniust.testa.quibus probatur expressam voluntatem plus habere priuilegij & ponderis,quàm tacitã. quod & ex illis no.Soci.consi.51.visa facti narratione,col.1.versi.non obstat ratio, li. 4.Et ex l.2.§.vlt ff.de bon.possess.secund.tab.ex qua etiam dicit Fran.Are.in l.si quis ita.§.ea lege,col.4.versi.dicit etiam notandum,ff.de verb.oblig.vbi etiam ad hoc citat d.l.si ex pluribus,cum aliis multis similibus, à me copiosissime adductis in nostris ll.connubialibus in glos.7.in verbo, *expres*,num. 49. incip.nunc restat,& multis sequent.

Expressũ plus habet roboris quam tacitum.

19 ¶Vt nõ mirum sit,quòd in statutis,præsertim exorbitãtibus & correctoriis tacitum non comprehendatur sub appellatione cuiuspiam rei simpliciter, vt videmus in statuto disponente donationem inter virum & vxorem morte non confirmari contra l.1. & l. donatione. l.1. C. de donat. inter vir.& vxor.quod ideo non habet locum in donatione tacita,ex sententia Socin.consi.122.circa primum, col. 5.versic.nec obstat statutum,lib.3.per no.in l.iurisgẽtium.§.quinimo.ff.de pact.de quibus mox dicemus, & in l.si aliquam rem.ff.de acqui possess.de quibus etiam non multò post loquemur. Subdítque etiam de hoc esse casum in l.seruum filij,in fi.ff.de legat. 1.secundum intellectum Bart.in l.1.eo.tit.

Statutum ex quo donatio inter uirũ ex uxor.non cõfirmatur morte,nõ habet locũ in donatione tacita.

De eo quod dictũ est uirũ lucrari dotem tacitam.

20 ¶Et idem quoque in statuto,quod defert lucrum dotis aut certæ partis illius marito soluto matrimonio,vt non habeat locum in dote tacita siue præsumpta, cõtra quàm

BIU Cujas

suprà diximus ex aliorum opinione, constantissimè tenuit & respondit Bald. con. 33. cuius exordium est, quia ista dos non fuit vera, lib. 4. & ex recentioribus clanculum Iason consi. 50. pro nobilibus de Aufusio, col. 2. versi. quintò ad idem, lib. 1. vbi tamen id dicit haud dubiè procedere si esset statutum, vt statuta intelligãtur ad literam per tex. in l. 1. ff. si tab. testa. exta. vbi ita scribitur, quia ex coniectura & non propriè scriptus videtur, qui text. est optimus ad probandum, ea quæ ex coniecturis sumuntur, vt tacita & præsumpta, propriè non intelligi. Et sic non debẽt assumi ex statutis præsertim exorbitantibus & correctoriis. Et ita quoque clanculum voluisse videtur Alex. consi. 122. viso processu causæ inter Hippolitum, col. 2. versi. & clarè no. & col. 3. versi. ex præmissis apparet, lib. 7.

21 *De eo quod dictum est l. si quis argẽtum, habere locũ in donatione tacita.*

¶ Quid quod non solùm statuta, sed nec aliæ dispositiones etiam iuris ciuilis, exorbitantes à communibus regulis ipsius iuris communis, loquẽtes de donatione aut alio titulo, non habent locum in donatione aut alio titulo præsumpto & tacito vt in casu d. l. si quis argentum, C. de dona. tenuerunt multò plures quàm qui suprà contrariũ tenuerunt, & ex illis nonnulli sibi contrarij, videlicet Ray. Forl. Bald. Ange. Pau. Ca. Alex. & Iason in l. iurisgentium. §. sed cùm nulla. ff. de pact. Bar. post Guil. Cu. in ead. l. §. quinimo, col. vl. & ibi quoque Alex. col. pe. ver. iuxta prædicta, Iacob. à S. Geor. in priore le. sub nu. 16. & latè Iason col. 8. versi. videndum est, idem Bart. Ang. & Pau. Ca. in l. si tibi decem, in prin. eo. tit. Bal. in l. 2. §. appellata. ff. si cer. pet. & in l. vlt. in 5. oppo. C. eo. ti. & alij propè infiniti, quos tibi congessi in commentariis l. si vnquam, in verbo donatione largitus, num. postremæ editionis 152. incipien. sicut etiam videmus, C. de reuoc. donat. sed quibus adde Salycet. in l. quod si maritus, §. 1. paulò ante fin. ff. de constit. pecu. & Claud. Seissel. in d. l. si aliquam rem, col. vlt. versicu. sed tamen sustinendo. ff. de acquir. posses.

22 *De eo quod dictũ est l. ult. de sacro. eccle. habere locũ in donatione tacita.*

¶ Sed & in casu d. l. vl. C. de sacros. eccl. de quo etiã diximus suprà in priori parte, contrariũ eius, quod ibi retulimus ex aliorũ sententia, tenuerũt Spec. in tit. de loca. §. nũc aliqua, ver. 52. & Bal. in add. illius in versi. sequen. & iterum in addi. eiusdẽ tit. de confessio. §. nunc videndum, col. 2. versic. confessio facta in iudicio, & Iason in d. l. vlt. in 3. nota. C. de sacrosan. eccles. qui & alios in id citat, qui id tamen mihi dicere non videntur: Et si altera opinio esset in hoc casu fauorabilissimo ob ecclesiam tenenda, tamen sequeretur id obtinere in aliis casibus.

23 *De eo quod dictũ est l. ul. de edict. Di. Adri. tol. procedere in substituto tacito.*

¶ Quod autẽ diximus suprà post principiũ huius decla. scilicet nu. 2. l. vlt. C. de edic. D. Adr. tol. habere locũ in substituto tacito, non vndequaq; certũ est. quãdoquidẽ huius contrariũ ex professo tenuit Iason ibi, col. 4. versi. ex tertia parte, licèt Bal. inquit, tenuerit contrarium, nec inuenerit contradicentem. verùm Bal. ipse non obscurè hãc partem secutus est, in c. 1. col. 4. versi. & ideo statuta, de constit. dum dicit quòd statuta loquentia de executionibus testamentorum præter ordinem iuris communis, non habent locum in ficta siue præsumpta substitutione tacita, vulgari, vel pupillari: quia illa non est propriè testamentum, sed suppletio testamenti.

24 *Lex id uerè facit quod introducit, etiã si utatur uerbis impropriis.*

¶ Et ego certè haud grauatè in hãc posteriorẽ sententiam inclinarẽ, nisi vnum esset quod me ambiguum reddit, nempe quòd cùm ex legis potestate pendet, an quid sit dicatúrne tale, tunc licèt lex vtatur verbis impropriis, videlicèt habetur pro tali, porrigitur ad talem, talis esse intelligitur, & similibus, nihilominus tamen id verè ac propriè dicitur factum, non fictè & impropriè, vt no. Bart. & alij in l. si is qui pro emptore in 3. quæstio. prin. quæ est de fictione inductiua in fi. & ibi latè Iason nu. 222. ff. de vsucap. & diximus suprà in 6. declara. huius secundæ partis, nu. 7. incip. cùm autem aliquid. At lex est quæ substitutionem tacitam facit, ergo non eam quidem fictam & impropriam sed propriam & veram.

25 *Argumẽtũ de maiori ad minus affirmatiuè non ualet.*

¶ Sed etiamnum manet vnus aut alter scrupulus, qui me veluti trãsuersum agunt, ac propemodũ in diuersum trahũt, primus quẽ nos suprà attigimus, videlicet quòd substitutio expressa est multò potentior quàm tacita, & ideo nõ licet argumẽtari ab illa expressa ad hanc tacitam, id est, de maiori ad minus affirmatiuè, vt omnes & Dialectici & Iurisconsulti vbique volunt & per se satis patet: Id enim peræque esset, ac si diceres, rex expugnare vrbem potest, ergo & miles: id enim non admittitur, licèt è diuerso valeret, vt per glos. & omnes in capit. cum in cunctis, extra. de cleric. Alberi. in l.

BIU Cujas

in l.prima.C.de negociis gestis cum similibus.

26 ¶Alter,quòd si hîc dicamus substitutũ tacitũ iuuari hac cõsuetudine,cõtinuò sequetur duas hîc specialitates,aut præsumptiones,cõcurrere.prior quòd substitutus qui secũdus est hæres vt diximus supra in 9.declaratio.huius partis nu.2.admittitur ad id quod de primo tãtũ intelligi debet,secundũ ea quę diximus supra in 2.declara.huius 2.partis per totũ,& iterũ in 4.declara.nu.4.& multis seq.Secũda,quòd substitutus tacitus siue præsumptus intelligitur sub expresso,id est,debilior sub fortiore.Duarũ autem specialitatũ concursus nõ admittitur, vt no.in l.1.C.de do.promiss.vti nec vnius præsumptionem & vnius specialitatem simul, vt & nos latè diximus in nostro tractatu Constituti, in 3.parte limita.5.num.4.& 5.Ideo tu ampliùs cogita.

Duæ specialitates nõ cõcurrunt.

Nec una præsumptio & una specialitas.

27 ¶Sed interim tamen cõsidera,an id possit ea distinctione componi,quam scienter fecit Bal.in l.Titius.ff.de hæred.instit.scilicet substitutionem tacitam dupliciter fieri quandam enim fieri substitutionem tacitam & veram ex mente testatoris,simúlq; ex aptitudine verborum prolatorum,& hanc quidẽ idem operari quod expressam substitutionem,vt ibi,& no.in d.l.precibus in glo.parua, C.de impub.& ali. sub. Quandam autem interpretatiuã,id est,fictam substitutionem,quæ & tacita appellatur,quæ procedit solùm de mente iuris & per interpretationem extẽsiuam. & hæc tacita substitutio non semper operatur idem quod expressa,l.vlt.C.de institu.& substitu.& d.l. precibus.Et hanc dicit fuisse mentem Dy.in d.l.Titius.

Distinctio.

VNDECIMA DECLARATIO.

1 ¶VNDECIMO declara,vt si etiã hoc nostrũ statutũ haberet locũ in substituto directè,non tamen in fideicommissario etiam vniuersali,illis ipsis rationibus quas in præcedenti declaratione adduximus,contra substitutum directò, quæ multò magis locum habent cõtra fideicommissarium,præsertim quòd ipse fideicommissarius ante restitutionem sibi factam ab hærede non potest propria authoritate possessionem bonorum accipere,nec sibi aliter ius dicere.l.1.in princ. ff. quo. legã. & l.restituta,in prin.& l.facta.ff.ad S C.Trebellia. & §.restituta,Inst.de fideicom.hæred.

An hæc cõsuetudo habeat locum in fideicõmisso uniuersali.

Fideicõmissarius ante restitutionẽ nõ potest bo.poss. propria authoritate accipere.

2 ¶Idq; etiã si restitutio esset facta ipso iure,vt fit in quibusdã casibus: neq; enim propterea in eum trãsfertur possessio,glo.in l.1.§.sed & quoties,in verbo,actiones,ff.ad Trebel.& in l.sancimus,§.cùm autẽ,in gl.vlt.& ibi Bar.& Bal.ad fi.C.eo.ti.& in l.vlt. in verbo,in rem,C.de sacrosan.eccles.& in c.2.in glo.vlt.ad fi.de consuetud. Alexan. cõsi.82.perspectis his,col.2.versicu.hoc prę supposito,lib.2.& Phili.Dec.consi.467. bene & consultè,col.2.versic.non obstat quòd aduersarij.

Etiam si restitutio esset facta ipso iure.

3 ¶Atq; etiã si fideicõmissarius protestetur se non id facere animo inuadendi, Oldra. con.107.circa ius municipale,in 6.quæsti.Bal.cõ.234.veritas est ista,li.3.Maria. con. 33.prosequendo ordinem in vl.dubio.Iason consi.146.præsupposito sine veri præiudicio,in princip:lib.4.Ludou.Gozad.consi.93.in causa Mutinensi,col. 2. versicu. octauò adduco,ex quibus & tu illud intelliges quòd fideicommissarius id faciens ante aditam hæreditatem, tenetur interdicto quorum bonorum, post aditam verò, incidit in pœnam.l.non est dubium,C.de lega.vt etiam voluit Paulus Paris.cons.54. in isto iudicio,col.1.lib.3.

Etiámque si fideicõmissarius protestetur se id non facere animo inuadendi.

4 ¶Quinetiam si testator dederit facultatem fideicommissario accipiendi possessionẽ propria autoritate,quod haud dubiè facere potest,tamen ad id debet interuenire autoritas prætoris.Bal.con.234.veritas est ista,vers.sed vnum est aduertendum,lib.3.& Iason d.con.146.li.4.Et si nihilominus fuerit hîc fideicõmissarius adeò temerarius & præceps,vt spreta hæredis restitutione,possessionẽ propria autoritate accipiat,ea possessio erit vitiosa,nec impediet hæredẽ mitti in possessionẽ, ex beneficio.l.vlt.C. de edi.diui Adri.tol.vt voluit Bar.in l.filiam fratribus,ff.ad S C.Trebel.Paul.Cast. in d.l.vl.col.5.versi.in glo.sequen.an fideicõmissarius,C.de edict. diui Adria.tollen. De quo tamen vide ibi glos.in verbo, legitimo,versicu.item an fideicommissarius, Cyn. col.vlt.versicu.nunquid fideicommissarius,Bar.col.vlt.versi.quæro vtrùm fideicommissarius,Io.Fab.post medium,Alberic.col.8.versic.sed nunquid fideicommissarius, Angel.paulò ante finem,Sali.col.6.versicu.reuertor ad glos.Corne. col. pen. versicu. in ea,ibi.l.filiam,Alexan.col.11.versi.in eo,ibi,item,Iason col.antep.versi.in secunda

Fideicõmissarius cui facta est potestas capiẽdi propria authoritate, id facere debet authore prætore.

Et si aliter faciat non impeditur hæres mitti in possess.

BIU Cujas

quæstione,Iaco.à S.Ceorgio,col.antepe.versi.in ea gl.ibi,filiam fratribus,Phili.Dec. col.quoq; antepe.versi.in ea gl.l.filiã,Fran.Cur.iunior.col.antepe.versi.circa prædictã & Pe.Ferrar.in ti.for.libel.quo petit.hæredi.ex testa.in verbo, iniustè occupauit, in fi.& Philip.Deci.con.424.proponitur quod magnifica,ferè per totum.

5 *Ipse autẽ nondũ restitutione facta,nõ potest petere se mitti in possessionem.*

¶Nec ipse(nondũ restitutione illa facta)potest petere se mitti in possessionẽ,ex d.l. vlt.vt ibi voluit glo.in verbo,ex parte,Cy.col.pe.versi.quid in fideicõmissario,Bart. col.3.versi.item quærit glo.Bal.col.7.versi.item in hærede hæredis,& col. seq.versic. secundò quærit an substituto,iterúmq; col.seq.vers.tertiò se præferendo,Alberi.col.6. versi.itẽ quærit gl.an huius beneficium,Io.Fab.col.1.vers.fideicomissarius, Ang.col. 1.ver.in ea glo.ibi respondeo,Sali.col.2.ver.quæro secundò,quid de fideicõmissario, Pau.Cast.col.3.versi.in glosa,ibi respondeo,Raph.Fulgo.col.3. versi.in ead.ibi huius legis,Alexan.col.2.versi.in ea,ibi quid dices,Corne.col.3.versi.in ea in huius legis,Iaco.à S.Geor.col.3.versi.in eadem,ibi non habere,Iason col.3.versic.ex secunda parte glo.Philip.Dec.colum.7.versi.in ea glo.ibi,quid dices,Franc.Curtius iunior, col.7. nu.43.& sequen.& ipse Bar.in l.vlt.col.2.versic.vlteriùs oppono, dicitur,& ibi Bald. col.2.vers.venio ad versi.ita vt,& Raph.Fulg.col.2.ver.nota & tertiò, per eum text. quo nullum meliorẽ dicit,C.de codici.& idem Bar.consi.91.in nomine domini amẽ, in quæstione vertente in curia,post prin.Bal.in additio.Specu.in tit.de testa. §.sequitur,col.vlt.versi.sed an ex fideicommissaria,Ange. consi.135. Paucius Masiuoli,in 1. dubio.Pau.Cast.in l.restituta,in prin.versi.& collige ex hac lege,ff.ad S C.Trebellia. & Alex.in l.centurio,col.9.versi.contrarium tamen puto,ff.de vulg.& pup.substi. & consi.4.videtur inspectis his,col.8.versi.retenta ergo communi,lib.2.Fran. Are. con. 37.sequendo ordinem,in 6.eodémque vlt.dubio,Ange. Are. in §. quadrupli,col.12. versic.veniamus ad secundum,Instit.de actio.Iason in l.precibus,col.13.versic.alia est vtilitas,quia directo,C.de impube. & aliis substitutio. Maria. Soci. iunior consi.92. quoniam coram doctissimo,col.2.num.8.lib.1.

6 *Nepos succedit in locũ sui patris. Si tamen uenit iure hæreditario,nõ si iure fideicommissi.*

¶Ad hæc quod dicitur nepotem succedere in locum filij sui patris,in successione aui vel patrui,l.vt inteſtato,C.de suis & legiti.& l.posthumorum,in princip. ff.de iniusto testamen.& authent.cessante,& authen.post fratres, C. de legit. hæred.cum similibus intelligitur,quando succedit iure & titulo hæreditario, non etiam quando iure fideicommissi,Bald.Rapha.Co.& Floria.in l.cùm ita. §. in fideicommisso. ff.de legatis 2.Rapha.Co.consi.106.mulier constituit maritum. Benedict. Capra. consil. 5.punctus, quædam domina,ante fin. Angelus Areti. in §. cùm filius,columna prima,Institut.de hæredibus quæ ab inteſta. deferunt. cum aliis multis à me congest.in tractatu de iure Primigeniorum.in 40.quæstione nume.184.incip.trigesimoquarto cùm plures,& sequen.de quo tamen videbis,quatuor num.illum seq.

7 *Inuentariũ ab hærede factum ã prosit fideicommissario.*

¶Quid quòd fideicommissario non prodest inuentarium ab hærede confectum, etiam restitutione illi facta, vt per Speculat. post alios antiquiores in tit.de instrumentor.editio.§.dicto de impugnatione,qui est vlt.versicu. quid si hæres rogatus,& Iac.Bel.in §.hinc nobis,in 12.quæst.in auth.de hæred.& Falc. vbi & ita dicit tenuisse Lam.Rãp.& Io.Fab.in l.1.statim post prin.C.de iure delib.& in §.si extraneis, col.1. versi.sed quæritur nunquid,Instit.de hæredi. quæ ab inteſta. deferunt.vbi & ipse col. 2.versicu.in secundo videtur,tradit, quòd nec ipse potest facere inuentarium,vt se eximat debitis hæreditariis, quæ supra vires hæreditatis sunt, vt hæres facere potest.id enim tantum concedi hæredi,nec alibi cautum reperiri, id esse fideicommissario concessum.

8 *De eadem re.*

¶De quibus tamen ne erres vide omnino Speculat. dicto titu. de instru. edi. loco suprà citato,& iterum versicu.quid si hæres, & ibi Ioan. Andr. in addit. Cyn. & Bald. in l.2.C.ad Trebellian.Iacob.Bello.in §.si verò expressum, in authenti.de hæredib. & falcid.Bartol.in l.prima.§.1.ff.de iure deliberan.& in l.in ratione la 1.§. quod vulgò col.vlti.versic.quæro hæres fecit,& ibi Imo.colum. vlti.ad fin. & Alexand. col. 9. versicu.septimo quærit,& colum.sequen.versicu.octauo quærit.ff.ad leg.Falcid. Bal. in l.filium quem,colum.penult.versicu.adhuc quæritur,C.fami.erciscę. & in d.l.vlt.§. cùm igitur.colum.4.versicu.item quæritur an fideicommissarius,C.de iure delibe. & & in authen.sed cum testator colum.tertia,versi.quæro vtrùm inuentariũ, C. ad leg.

falcid

BIU Cujas

falci.& in l.1.C.cõ.de leg.& in l.1.post prin.C.de bonis autor.iu.pos.Io Fab.in §. in extraneis,Insti.de hęre.quali.& diffe.Ang.Im.Raph. Pau. Cast.& Ro.in l.1.§.si is qui quadringẽta,ff.ad S C.Treb.eundẽ Ang.in l.1.§.hęc stipulatio,col.2.versi.& si dictus hæres,& ibi Imo.col.3.versi.item adde,inquantum Ang.dicit quòd si hæres, ff. si cui plusquã per leg.falci.Ro.in repet.§.similiter,char.pe.versi.sed dubitatur nunquid,C. ad leg.falci.Pet.Ferra.tit.for.libel.quo petit.hære.ex testa.in verbo,purè instituit, Alex.in l.Cẽturio,col.7.vers.& ex hoc infert.ff.de vulg.& pupi.An autẽ hæres petente fideicommissario teneatur pro illius vtilitate facere inuentarium, vt id obiter dixerim,videbis apud Soci.consi.51.viso testamento spectabilis viri,libro tertio.

An hæres requirẽte fideicommissario teneatur facere inuẽtarium.

9 ¶Sed & illud quoque huc facit,quòd quæ speciali quodã iure ac fauore & priuilegio cõpetunt hæredibus,vt id beneficiũ continuationis possessionis,non transeunt in fideicõmissarios vel vniuersales,sed remanet apud ipsos directos hęredes, vt videre licet in iure patronatus,quod cõpetit dominis in liberos,atq; etiã in iure patronatus ecclesiæ.Nã primũ probatur,ex l.si patronus,la 1.in prin. & ibi gl.ff.de bon.libertor. & glo.in l.sciendum.ff.de ver.signi.vti ex illis refert & sequitur Iason in l.precibus,col. 12.versi.secunda vtilitas,C.de impub.& aliis substitutio.Secundum voluit Bart.in l. quia perinde,ff.ad S C.Trebel.per illum tex.qui probat iura sepulchrorũ non transire in fideicommissarium,quod & huc non modicum pertinet.& sequitur Bald.in l. vlt.col.pe.versicu.si autem hæreditatem, C. de edic.diui Adria.tollend.& in l.cùm virum,col.vlt.versi.nota quòd non cadit,C.de fideicomiss.& Imo,qui dicit singula. & no.digniss imum,in l.si patroni,in prin.& ibi Alex.col.1.ff.ad S C.Trebellia.& idem Alexan.in l.centurio, col. 9. versicu.primo,quia in substitutum,ff.de vulga.& pupil. substit.& Iason in d.l.precibus,vbi suprà.

Fideicõmissarij nõ habẽt ea quæ hæredi iure speciali competunt.

Fideicõmissarijs ius patronatus nõ cõpetit.

10 ¶Deinde fideicõmissarius etiã vniuersalis,nõ est propriè hæres,vt probant ll.de ea re loquentes,videlicet l.si filiusfamilias,§.1.ff.quod cũ eo,cũ dicitur, effectu enim quodãmodo hæres est,& l.postulãte,§.sed & in huiusmodi, ff. ad S C.Trebellia. cum dicitur,nam & quodãmodo in partẽ hæreditatis senatus recipi voluit fideicommissarium,& haberi hæredis loco, pro qua parte restituta esset ei hæreditas. & iterum,l.si hæres ab eo,in fi.prin.eo tit.ibi,hæredis vice fungi eum,cui fideicõmissum relictũ est. Nã hæ dictiones quodãmodo,& haberi loco,& vice,sunt improprietatis & fictionis significatiuæ,l.si me in vacuã,& ibi gl.in verbo, nec amittat. ff.de acq. possess.& l.in suis,ff.de lib.& & posth.& §.sed sui quidẽ hæredes,& ibi gl.in verbo,existimantur,Instit.de hære.quali.&.diffe.Bar.in l.si is qui pro emptore,col.4.vers.ad hoc respondeo, & ibi recentiores,ff.de vsuca.& in l.2.ff.ad S C.Macedonia.& in l.si maritus. §. legis Iuliæ,qui est primus,post princip.ff.de adulter. Bald. Angel. Imo. & recentiores in l. patris & filij,ff.de vulga.& pupil.cum similibus.

Fideicõmissarius nõ propriè dicitur hæres.

11 ¶Et ita scilicet quòd fideicommissarius non dicitur propriè hæres, tenuit expressè Bal.in l.1.col.3.in 8.oppo.C.qui admit.dum dicit quòd fideicommissarius vniuersalis est similis hæredi,per d.l.si filiusfamilias,§.1.sed id quidem secũdum quid,& non simpliciter,vt ibi bene declarat,& planius con.70.concessio fuit facta, col. 2. versic. propterea istud nomen hæredis,lib.2.vbi ex hoc consuluit in pulchro casu.& Angel. d.consi.135.& Anto.consi.76. viso puncto & quæstione, in fi.Imo.in l.qui liberis,§. hæc verba,ff.de vulg.& pupil.Raph.Fulgos.in l.qui cum tutoribus,col. 1. ff.de transactio.Pau.Cast.consi.12.præsens consultatio,col.2.versi.præterea item,lib. 2.Alexan. qui alios multos citat,in l.1.§.de illo,& ibi quoque Socin.post princip.ff.ad S C. Trebellia.ipse item Alex.in l.in ratione.§.id vulgo.col.pe.versicu.& appel. hæredis,cod. titu.idem Alex.& Iacob.à S.Geor.in rub.C.de impub.& aliis substitutio.Barb.in repe.l.cùm acutissimi,col.56.versic.sed an appellatione hæredis,C.de fideicommis. Soci.in rub.ff.de vulga.& pupil. substitu.col.2.versicu. prima conclusio sit,& consi..17. post consilium supra scriptum,col.2.versi.restat nunc respondere,lib.3.Iason in rub. ff.de lega.1.col.vlt.versicu.extra glos.posset, & ibi Aymo Crauetta, num.37.Philip. Dec.consi.55.cuius superscriptio incipit,legitimatio infantis,col.vlt.& Chasse.cons. 67.nobilis & potens,col.18.nu.60.& 63.& seq.

Propterea nõ uenit in materia pœnali.

12 ¶Ideoq; in materia pœnali fideicõmissarius non venit appellatione hæredis,vt satis probat .ex.in l.si antequam,cum l.seq.ff.de S C.Silla.& voluit Fran. Are.in l.1.col.2.

BIU Cujas

in fi.1.notabilis.& ibi etiã Soci.col.3.verſ.cõfirmo hoc ratione,ff.de vul.& pup.& ipſe Soci.in d.l.1.§.de illo,in 3.concluſio.& rurſum.in §.ſi is qui quadraginta,col.2.verſi. quia licet,ff.ad S C.Trebel.& conſi.116.in cauſa filiorum col.3.verſi.confirmatur iſta reſponſio,lib.3.Nec etiam in conditione dandi hæredi, l.qui hæredi.§.cum hæreditas.ff.de condi.& demonſt.Ang.& Pau.Caſt.in l.præcibus,& ibi Iaſon col. 13.verſ.ſeptima vtilitas eſt,C.de impub.& aliis ſubſtitutio.Nec in alia materia ſtrictè interpretanda,idem Soci.in d.l.1.vbi ſuprà,ff.de vulg.& pupi.ſubſti.Iaſon in l.Centurio, col. 11.vltra ſcribentes,ff.eo.tit.niſi,inquit,aliàs actus redderetur inualidus. & Aymo Crauetta in repe.rub.ff.de lega.1.num.38.

Nec in conditione dandi hæredi.

Nec in alia materia ſtricta.

13 ¶Nec in ſtatuto ſimpliciter loquente de hærede, vt voluit Philip. Dec. d.con.55.& Chaſſen.d.conſi.67.& alij plurimi,vt videre licet ex Barto.& aliis in d.l.de illo,ff.ad S C.Trebel.licèt nonnulli etiam diuerſæ ſint ſententiæ, súntque in illam rem quædã diſtinctiones,vt etiam ex iiſdem in eo loco videbis.

Nec in ſtatuto ſimpliciter loquente de hærede.

14 ¶Imo verò nõ venit fideicõmiſſarius appellatione inſtituti hæredis,ac nec ſubſtituti quidẽ propriè,cùm nec fideicõmiſſum propriè dicatur ſubſtitutio, ſi credimus Nic. Mat.Bal.Sali.Pau.Ca.Corne.& Phili.Dec.in ru.de impu.& aliis ſubſti.ex quibus ipſe Pau.Ca.id dicit eſſe notandũ ad ſtatuta ſimpliciter loquentia de ſubſtitutione, vt in eis fideicõmiſſum non cõprehendatur.licèt Alex.in d.rub.& in rub.ff.de vulg.& pup. ſub.teneat contrarium quibuſdam rationibus,quibus reſpondet Phili. Dec.in priore illa rub.quanquam rurſus Franc. Curt.iunior ibi adhærens opinioni Alex. conatur Decij reſponſionibus & rationibus reſpondere,vt per eos videre poteris. Super quo etiam vide Nicol.Bell.Supputationum lib.3.c.19.

Fideicõmiſſum propriè nõ dicitur ſubſtitutio.

15 ¶Illud tamen haud dubiè certum eſt quòd in ſtatutis correctoriis & exorbitãtibus, cuiuſmodi id noſtrum eſt,vt diximus ſuprà,in præfatione,nunquam venit fideicommiſſarius appellatione hæredis,vt ſcribunt Alex.Soci.& alij recentiores in d.§.de illo.& Fran.Cur.Senior,conſi.29.in regno Siciliæ,col.pe.verſicu.venio ad ſecundum.

Nec in ſtatutis correctoriis & exorbitantibus.

16 ¶Et vt priuatim ad id noſtrũ ſtatutũ accedamus,non deſunt qui nũcupatim dicũt nõ habere locũ in fideicõmiſſariis,videlicet Alex.conſi.82.perſpectis his quæ ſupra ſcripto themate,per totum,præſertim col.2.verſic.ſecundo reſpondeo,& multis ſequent. lib.2.quod repetitum eſt conſi.40.lib.3.& iterum conſi.51.lib.6.Franciſcus Curt.ſenior in addition.ipſius Alex.in d.l.1.§.de illo,ff.ad S C.Trebel.Iaſon latè, qui tamen eorum non meminit,conſi.146.redemptores,& ca. præſuppoſito ſine veri præiudicio, col.1.& 2.lib.4.vbi ita dicit fuiſſe iudicatum in Senatu Mediolanenſi.Philip. Dec.in l.vlt.col.7.verſi.ſed iſta concluſio,C.de edict.diui Adri.tollend.vbi dicit ſemper aliàs procedere in ſtatutis,& conſi.84.excellentiſsimi doctores, col.2. ver. ſecundò quia non obſtat,& verſi.& vlteriùs circa hoc,& conſi.467.bene & conſultè, col. 2.verſic.in contrarium tamen iudico,verſic.non obſtat quòd aduerſarij. Iacob. à S. Georgio in l.ſi ſorori,verſi.ex hoc infero,C.de iure delib.Catel.Cot. in memor.inci. decreto Mediolanenſi,col.2.verſi.ex quibus omnibus.Claud.Aquen. in l. cum hæredes,in prin.ante medium,verſi.prædictum tamen ſtatutum,ff.de acqui.poſſeſ. Steph. Bertran.conſ.96.ex themate mihi exhibitæ cõſultationis,col.2.verſi.quò verò ad id, lib.4.Anto.Corſe.in tracta.de poteſtat.& excellentia reg.in.25.quæſtio.col.2.intelligens tamen,niſi ſtatutum aliter diſponerer,vt Patauij.D.Boër,latè,deci.156.an fidei commiſſarij,vbi dicit ita ter fuiſſe iudicatum in curia parlamenti Burdegalenſis.Anto. Rube. conſil. 121.dominus Ioannes, col. 2. verſic. ſed in caſu de quo agitur, Barptol.Chaſſe,in commenta.conſuetud. Burgund.titu. *Des ſucceſsions.* §.1.col.3.verſicu. item etiam fideicommiſſarij.& conſi.19.iuxta prædicta,in 12.dubio, per totum illud dubium. Ludo.Gonzad.conſi. 93.in cauſa Mutinenſi,col.2.verſic. quartò cum in ciuitate.& nouiſsimè Carol.Molineus,in additio.Alexand.d.conſi.82.lib. 2.& Nico. Bello.ſupputationum lib.4.c.19.multis rationibus innixus,ſed ea præſertim quòd id ſtatutum non ſolùm eſt exorbitans à iure communi,ſed & illius correctorium.& ante hos omnes,ſi non oſcitanter legatur,Raph.Fulgo.conſi.230.in quæſtione verſente inter ſpectabilem,poſt medium,verſicu.præterea cùm per ſtatutum, iunctis præcedentibus.

Qui tenent hanc cõſuetudinẽ nõ habere locum in fideicõmiſſariis.

17 ¶Scio tamẽ alios eſſe qui è diametro contrarium tenẽt,videlicet fideicommiſſarium

eſſe

BIU Cujas

esse saisitũ ex huiusmodi nostro statuto,& inter hos Pau.Cast.con.152.viso pũcto,& dubio,col.2.ver.ad secundũ quæsitum,li.2.D.Benedict.in rep.c.Raynucius,in verbo, mortuo itaque testatore,le 2.nu.74.de testa.vbi ita dicit fuisse iudicatũ in curia parlamenti Tholosani.Picus in l.vlti.super gl.in verbo,ex parte,C.de edi.diui Adria.tollend.Chassen.sibi contrarius consi.62.ex verbis in quadam substitutione appositis, col.pen.versi.item & cùm ita. *Qui cõtrariũ tenent.*

18 ¶Sed aduerte,q; Paul.Cast.d.consi.152.loquitur in eo casu quo restitutio verbalis facta est fideicommissario vniuersali.Nam ea,inquit,tantũ operatur in illo quoad iura vtilia,quantum aditio hæreditatis in hærede,quoad iura directa,l.facta,in prin.& l.restituta,ff.ad SC.Trebellia.& l.1.cum ibi no.post glos.ff.de fideicommis.hæred.petitio. Igitur cùm in hæredem directũ post aditam hæreditatem,continuetur,& trãsferatur possessio quæ erat apud defunctum ex forma huius statuti,consequens est,vt & in fideicommissarium vniuersalẽ,restitutione verbali facta,trãsferatur & ipsa possessio: præsertim cùm nihil videatur esse quod quæri debeat hæres,qui restitutionẽ eã fecit. *Quid si restitutio uerbalis illi facta fuerit.*

19 ¶Verùm nec hoc casu putarim transferri possessionem in fideicommissariũ:nec iure quidem ciuili,cum verbalis restitutio possessionem non transferat, nisi tradita & apprænsa possessione,cùm solis verbis possessio non transferatur, vt plenè not. in l. prædia,ff.de acqui.possess.nisi interueniat constitutum siue precarium,vel retentio vsusfructus,aut alius ex his modis qui traduntur in l. 3.in prin.ff.eo.titu.& in cap.2.de consuetud.Nec ex hoc quoque statuto transferatur,cùm per mortem defuncti, vi illius translata fuerit in hæredem,non in ipsum fideicommissarium (vt diximus) neq; enim in vtrumque insolidum transferri potest,vt diximus suprà in sexta declaratio. nu.8.incip.& certẽ vt tandem. *De eadem re.*

20 ¶Nec statutum hoc nostrum loquitur de translatione siue continuatione possessionis ab hærede in fideicommissarium,sed tantùm à defuncto in hæredẽ: igitur nec hoc casu potest habere locũ.l.4.§.toties,& ibi Bar.& alij,ff.de damn.infect.cum aliis multis concordantiis à me collectis in repet.l.si vnquam,in verbo,libertis,nu.2.& sequẽ. C.de reuocand.donatio.Et ita nuncupatim ex facto respondit Nicolaus Bellonus, consi.42.communiter in Italia,per totum;per multa illic allegata,quæ tu videre poteris.& idem quoque tenuit,lib.4.Supputationum,c.19. *De eadem re.*

DVODECIMA DECLARATIO.

1 ¶DVODECIMO declara,vt procedat in hærede simplici:aliud enim videri in hærede cũ beneficio inuẽtarij,qui scilicet vt videtur,nõ simpliciter nec absolutè hęres dicitur,sed cũ ea qualitate vel adiectione,cũ beneficio inuẽtarij.Ex quo illud cõtinuò sequitur,eum nõ esse propriũ hæredem,nec de eo debere nec posse intelligi id nostrũ statutũ loquẽs simpliciter de hærede,l.1.§.1.ff.de don.& diximus plenè suprà in nona declaratione huius secundæ partis,nu.11.sed & hæc quoque ratio,& sequent. vbi etiã videbis id quoque procedere in materia fauorabili,ne hìc iterum repetamus. *An hæc cõsuetudo habeat locũ in hærede cum beneficio inuentarij.*

2 ¶Híncque videmus hæredem simplicem,& hæredem cum inuentario non similiter iudicari,sed in multis differre.Nam vt id tibi summatim dicam,Iason post alios in l. vlt.§.1.& si præfatam,qui est,col.1.& 2.C.de iure deliberand.tibi sigillatim septẽ horum discrimina & differentias posuit.Et aliud quoque posuit idem Iason in eadem l. §.in computatione,col.3.ver.pone ergo quòd iste filius,& Steph.Bert.cons.304.visis duobus publicis instrumentis,col.2.versi.cæterum quoad quæsita,lib.1. & alia quoq; discres ex glo.Bal.& Pau.Ca.in l.2.C.de repudian.hæredita.& Pau. Castr.in d.l.vlt.§. donec,C.de iure deliberan.& ex aliis vbique. *Hæres simplex & hæres cum inuẽtario in multis differunt.*

3 ¶Et q; hic hæres cum beneficio inuentarij non sit propriè & omnino hæres, videtur probare tex.in d.l.vlt.§.si verò postquã,vbi si hic hæres distulerit facere inuentarium secundum formam ibi traditã,hæres esse omnimodo intelligitur.Ideóq; gl.in d.l.vlt. §.in computatione,in verbo,confundantur,circa medium,in versi.sed si vltra quartũ, illum vocat quasi hæredẽ,veluti improprium.Et dicit etiam ibi Bal.col.3.versi.secundò quæro,quid si est institutus,quòd hic hæres non habet merum nomen hæredis. *Hæres cũ beneficio inuẽtarij nõ est propriè hæres,uide de nume.8.*

4 ¶Ex quo etiam possit videri hinc manare,quod dicitur,statutũ vetans hæredẽ venire aduersus instrumentũ defuncti,non cõprahẽdere hunc hæredẽ,cuius fundum ipse defunctus alienauit,sed eũ posse non obstante huiusmodi statuto,eum fundũ ab em- *Hæres huiusmodi an comprahendatur in statuto,uide inf.nu.8.& 9.*

BIU Cujas

ptore vendicare. Ita enim voluit glos. in d. §. in computatione, in illo verbo, confundantur, in fi. & ibi quoque Iacob. Bel. Fran. Tigr. Iaco. Butrig. Bar. col. vl. versi. venio ad vltimam quæstion. Bal. col. penul. versic. vlteriùs quærit glo. Alberi. col. item pen. versic. vltima quæstio. Angel. col. 2. versi. in glo. fin. dic hæc vera, Sali. col. 2. versiculo quæro, omissis quæ sequuntur, Raph. Fulgos. col. vlt. ver. in ea ad fin. ibi, vt damnum, Paul, Castr. columna vlt. versic. vltimo no. Alexan. columna quarta, versic. in ea glo. ibi, sed qui si statutum, Corne. col. vlt. versi. in ea. in fi. Pileus, Iacob. à S. Geor. colum. 3. versic. in eadem glos. in fi. Iason columna vltima, versi. in vltima parte glos. C. de iure deliberand. Bartol. dum se remittit ad eum locum, in l. cùm à matre, & ibi Bald. col. vlt. versicu. vltimò quæritur, C. de rei vendicat. Pet. Anch. & Imo. in cap. 1. ille, colum. 3. versicu. sed hic incidenter, in fi. columna tertia, versicu. iuxta prædicta quęri potest, de testa. Idem Pet. Ancar. con. 6. viso themate quæstionis, colum. 2. versi. & aduertendum quod dictum.

5 *Confirmatio opi. quæ non admittit hunc hæredem.*

¶ Et hæc opinio confirmari potest ex eo quod in nostra Gallia, in qua est istud statutum continuandæ possessionis defuncti in hæredem, nemini conceditur se hæredem dicere cum beneficio inuentarij, nisi priùs impetrata à principe huius rei gratia, vt & expressè cauetur consuetudine Burgundiorum, tit. *des successiõs*, §. 13. & non nisi etiam inuentario confecto. Quomodo ergo in eum potest continuari ea possessio? qui nondum est hæres mortuo defuncto: præsertim cùm nullũ sit hoc casu nostri statuti medium inter mortem defuncti & acquisitionem huius possessionis, vt docuit Bald. loquens in casu huius statuti, consi. 330. statuto, col. 1. in 3. quæstion. lib. 1. & diximus suprà in 6. declaratio. nu. 9. tum etiam quia, vbi & alios citauimus.

6 *Hæres simplex fauorabilior hærede cum inuẽtario, uide nu. seq. Hæres simplex repellit hunc hæredem etiam proximiorẽ.*

¶ Adde q; hæres simplex nostris moribus Gallicanis, est multò fauorabilior hærede cũ beneficio inuentarij, ille enim etiã si sit vlterioris gradus, hũc repellit, vt voluit Mã suer. consuetudinum Gallicarũ scientissimus, in tit. de succesio. & vlt. voluntat. §. itẽ si ille qui est proximior: & hoc vt dicit fauore defuncti, creditorúmque & legatariorum. Estq; eius rei expressa consuetudo apud Melodunẽses, c. 107. Aurelianẽses, cap. 259. Aruernienses, ti. *des successions*, c. 38. & seq. Borbonienses, c. 329. & seq. Marchiẽses, c. 248. Niuernienses, tit. *des successions*, §. 28. & seq. Ideóq; in his rescriptis principũ quæ in eam rem impetrantur, solet apponi ea clausula, *pourueu qu'il n'y ait autre qui se porte heritier simple*. de qua clausula videbis nõnulla apud Chass. in d. §. 3. *des successiõs*, in gl. 1.

7 *Cõsuetudines expressæ in eam rẽ. Authoris in hoc dubio sententia.*

¶ Ego tamen aliter censeo, nempe hunc hæredem cum beneficio inuentarij esse saisitum beneficio huius consuetudinis: neque enim negari potest quin ipse hæres sit, nec illi eam appellationem tollere beneficium inuentarij, nec cætera in fauorem hæredũ introducta. Imò verò illi ampliores fauores tribuere, ne scilicet teneatur vltra vires hæreditarias, & alia quæ inde sequuntur descripta ab his quos suprà citauimus, nu. huius declarationis 2. incip. hincque videmus. Quomodo igitur quod introductum est fauore illius, possit aut debeat in eius odium retorqueri? l. quod fauore, C. de legibus, cum similib. ibi adductis. Aut quod ad augmentum à lege statutum est operetur diminutionem? l. legata inutiliter, ff. de leg. 1. & l. cùm vinum, & ibi Alberi. ff. de triticovino & oleo legat. cum infinitis similibus.

8 *Hic hæres propriè hæres est.*

¶ Et quicquid suprà dictum est, hic hæres qui fecit inuentarium, tam propriè hęres est quàm qui non fecit, & talem illum lex appellat vbique, vt patet ex d. l. vlt. in princ. & in omnibus, §. vbique, C. de iure deliber. Nec contrarium dixerunt, nec senserunt ij quos supra citauimus, loquentes in statuto vetante hæredem venire contra instrumẽtum defuncti, sed potius contrarium dum dicunt hæredem, qui fecit inuentariũ, non impediri, quominus suum fundum vendicet: non ea quidem ratione innixi, quòd hic hæres impropriè sit hæres (quod non prætermisissent si ita intellexissent) sed quia statutum debet intelligi secundum ius commune, ne hæres ipse damnum indebite patiatur. Ea enim est eorum ratio.

9 *Cõtra id quod dictũ est suprà nume. 4.*

¶ Quanquã sunt qui & in eo casu dicunt etiã hunc hæredem stante eo statuto, nõ posse suam rem alienatam à patre vendicare ob id statutum, quod aliàs esset superfluum, videlicet Pileus quæstion. 23. incipien. pater fundũ. & Iacobus Ra. & Cy. qui dicit omnes modernos cum eo consentire, in d. l. vlt. §. in computatione, in quinta quæstio. & ibi quoque Raymun. & Oldra. & Ioann. Fab. col. pen. totius l. versi. sed quid si est statutum

tutum.& præterea Pet.Anca.in d.c.1.col.3.verſi.ſed hic incidenter,ad fi.verſ. de teſta. De qua re & nos latiùs dicemus in noſtro tractatu,cui titulus eſt,Nihil fruſtra.

10 ¶Sed vtcunque ſit,intelliges vtroſque eſſe in ea opinione,vt hæres cum beneficio inuentarij comprehendatur ſub ſtatuto,niſi aliud præter proprietatem vocabuli,vt nõ abs re ſcripſerit Firmianus in ſuo vberrimo lexico,in verbo,hæres propriiſsimè, nu. 76.hæredis appellatione in ſtatuto venire hæredem cum beneficio inuẽtarij, per no. à Barto.Bal,& cæteris in d.l.vlt. *Hæres hîc an cõprehẽdatur in ſtatuto loquente de hærede.*

11 ¶Quod & hinc quoque facilè colligitur, quòd licet verba contractuum ſint ſtrictè interpretanda ac propriè,l.quicquid adſtringendæ,ff.de verb.obliga. Tamen ſi feudũ vel emphyteuſis ſit conceſſa cuipiam pro ſe & hæredibus,admittitur hæres cum beneficio inuentarij,peræquè ac alius qui inuentarium non fecit,vt non obſcurè voluit Alex.conſi.19.ſuper eo de quo quæritur,li.5.nam vt ibi dicit in fin.illius conſi.inuẽtarium ab hærede factum,illud tantùm operatur,vt non teneatur vltra vires hæreditarias.& ſequitur Franciſcus Curtius ſenior,qui à nullo alio dicit fuiſſe tactum, conſil. 83.deus pius Ieſus,col.5.verſi.ſed quid opus eſt tot ſuffragiis. *Hæres hîc cõprehẽditur in confeſsione facta alicui pro ſe & hæredibus.*

12 ¶Nec verum eſt,quod ſuprà in princip.diximus,hunc non dici ſimpliciter hæredẽ, ſed ſecundum quid,ſcilicet cum ea adiectione vel qualitate cum beneficio inuentarij.Nam & hic hæres ſimpliciter dicitur & appellatur, vt patet ex d.l. vltim. in locis infinitis,de iure deliberand.vt iam ſuprà diximus.Et licèt nonnunquam à noſtris interpretibus ita vocetur, non tamen fit, vt ea qualitas ſiue adiectio tollat ſimplicem hæredis appellationem,ſed vt oſtendat hęredum alios eſſe cum inuentario,alios ſine inuentario:illóſque ſibi cautiùs quàm hos prouidere, vt qui non tenentur vltra vires hæreditarias. quippe qui faciendo inuentarium vocatis creditoribus palam exhibẽt ac exponunt vires ac facultates hæreditatis, omnémque fraudandorum creditorum ſuſpicionem tollunt: quod non faciunt ij qui inuentarium non faciunt, vt non immeritò non audiantur, nec eis credatur, ſi dicant credita eſſe ſuprà vires hæreditarias, cùm facultatem probandi contrarij ſuſtulerint, bona occupando, nullo facto inuentario. *Hic hæres ſimpliciter hæres eſt.*

13 ¶Et ſi admittamus vt dicatur hæres ſecundum quid, tamen non obſtat, quominus comprehendatur ſub hac conſtitutione,cùm ſit eadem vtriuſque ratio,quo caſu idẽ iudicamus de eo quod nominatur cum adiuncto, ac de eo quod ſimpliciter profertur,ex ſententia Pau.Ca.in l.ſerui electione,§.Labeo ait,ff.de lega.1.& Philip.Dec.in l.1.colum.1.verſicu.ſed poteſt reſponderi,C.de ſucceſſ.edic.vbi id dicit no.Et bene facit quod tradit Rom.in ea ipſa l.1.colum.2.verſicu.& ex his fit. Et quia etiam huiuſmodi adiectio non ponitur ad differentiam ſubſtantialem, ſed ad differentiam terminorum, id eſt,ad deſignandum & diſtinguendum vnum ab altero, quo caſu non habet locum quod diximus de differentia eius quod ſimpliciter dicitur,& eius quod ſecundum quid, vt voluit Socin.conſilio.25.viſo ſtatuto,col.2. verſicul. iſta concluſio probatur,lib.3. *Idem iuris eſt ſimplicis & eius quod habet adiũctum, cùm eſt eadẽ ratio.*

14 ¶Sed nec quicquam in contrarium facit tex.in d.l.vlt.§.ſi verò poſtquã,cùm dicitur, hæredem non confecto inuentario intelligi omnimodo hæredem. Nec glo.in d.§. in computatione,in verbo,confundantur,loquens de quaſi hærede. Nec quod Bald. ibi videtur voluiſſe,hunc non habere merum nomen hæredis.Nam quantũ ad primum, nõ eò ſpectat,vt hæredes,qui non fecerunt inuẽtarium ſint magis hæredes, quàm qui fecerunt,vt ſatis declarat gl.ibi,in verbo,omnimodo,& ibi quoq; doctor.Nec ea glo. in verbo,confundantur,illud dicit quod ex ea diximus,ſed aliò reſpicit,vt ex ea videre eſt.Sed nec Bal.hunc negat habere merum nomen hæredis,ſed illud tantùm dicit, vbi fit inuentariũ,conſiderari effectum & vtilitatem,& non merum nomen hæredis: quod ſcilicet habet hæres qui fecit inuentarium.ita enim neceſſe eſt eum intelligere, & conſequenter illum tribuere merum nomen hæredi ei qui fecit inuentarium. *Reſpondet ad contraria.*

15 ¶Quod autem poſtea dictũ eſt hunc non eſſe hæredem cum hoc beneficio,niſi priùs impetrata à principe eius rei venia,& cõfecto inuentario,ita ſcilicet vt antè nõ poſsit dicere ſe ſaiſitũ,nec tamen vllum eſſe medium inter poſſeſsionem defuncti & hæredis,facilè diluitur.Nam hæres cõtinuò poſt mortẽ defuncti,ipſo iure hæres eſt, & cõſequenter poſſeſſor vi huius ſtatuti,etiam nõ impetrata principis venia,nec inuẽtario *Ad idem.*

conf

confecto,sed non gaudet priuilegio inuentarij,nisi illis primùm completis.Ideo inte

Hæres cũ inuẽtario potest cõuenire debitores hæreditarios.

rim non impeditur conuenire debitores hæreditarios,vt prodit Bar.in d.l.vltima, §. donec,in fine,& ibi quoque Ang.in fi.Paulus Ca.col.2.versi.quærit hic Bart.& Iaco. à S.Georg.versi.quæro vtrùm hæres,C.de iure delib.& ipse Bar.in l.vlt.col.2.versic. concessum priuilegium,& ibi item Ang.ad fi.versi.ex prædictis apparet,C.de fruc.& lit.expens.Guid.Pap.decisio.Delphin.571.aliqui doctores in iure scribẽtes,col.2.ver. sed nunquid hæredes,D.Boër.decisio.53.insuper in audientia,paulò ante mediũ. Vide tamen Ang.& Imo.in l.1.§.si stipulatio,ff.si cui plus quàm per leg.Falcidiam.

16 ¶Quod postremò dictũ est nostris moribus hæredem simplicem veluti abigere hæredem cum beneficio inuentarij,nihil huc pertinet,præsertim cùm huius rei sit alia peculiaris ratio vt diximus.Scio autem à nonnullis dubitatum fuisse, an si huiusmodi hæres cùm beneficio vendiderit rem quampiã hæreditariã,sit locus retractui, de quo tu vide Chasse.in commentariis consuetudinis Burgund.tit.*Des retraicts*,§.1.in verbo,*Son heritage*,& consi.22.consuetudine cauetur,& Claud.Marlet.consil.seq. decessit Catharina,col.pe.versi.item & per quæ,& seq.vsque ad finem consilij.

Ad idem.

DECIMATERTIA DECLARATIO.

1 ¶SED maius dubium est(& id erit vice DECIMAE TERTIAE declarationis)an posteaquam proximior se gessit pro hærede cum beneficio inuentarij,alius remotior dicit se velle gerere pro hærede simpliciter,& ideo repellit proximiorem ex multis consuetudinibus(vt diximus suprà in præcedenti declaratione,nu.6.inci.adde quòd hæres) Vtrum hic remotior erit saisitus vi nostri statuti?quod videtur, quia cùm ille proximior superueniente hoc simplici repellatur, & è medio tollatur, pro mortuo habendus est,& perinde ac si non esset in rerum natura,l.pater filium, & ibi gl.ff.de inof.testa.& l.1.§,sed & si patruus,ff.de coniung.cum emancip. liber. & l.2.§. sed sunt sui,& ibi Bar.ff.ad SC.Tertul.cum aliis multis concordant.à me collectis in tract.Primigeniorum,quæst.52.nu.16.incip.quarta ratio.

An hæres simplex remotior qui proximiorẽ cũ inuẽtario abigit,iuuetur hac cõsuetudine.

2 ¶Imò verò hic simplex hæres,quanuis is sit vlterior gradu,habetur tamen pro propinquiore,remoto illo propinquiore,veluti inhabili existente simplici hærede. Neq; enim aliis obstat,qui inhabilis est,l.si post mortẽ,§.liberi,ff.de bonor.possess. contra tabul.Bal.in l.si quis prioris,§.talem,C.de secun.nup.vbi ex hoc decidit pulchrum casum,& post eum Alex.in additio.Bar.in l.1.§.qui habebat,ff. de bonor. possess. contra tabul.& in sua disputat.incipien.Sigismundus,in 3.dubio,col.1.cum aliis multis concordant.à me cõgestis in illo ipso tractatu Primigeniorum,in 3. quæstio. per totum, præsertim nu.5.incip.ego verò,& aliis multis sequent.vsque ad fi.illius quæstionis.

Inhabilis aliis non obstat.

3 ¶Sed vnum est,quod admodum obstare videtur.Nam confestim mortuo defuncto, possessio quæ apud illum erat tempore mortis ipsius, transit in illum proximiorem tunc habilem ad succedendum,& simpliciter & cum beneficio inuentarij, nisi alius superueniret qui se simpliciter hæredem gereret. Quomodo igitur illa possessio defuncti poterit in hunc posteriorem,qui postea se gerit hæredem simplicem, transire? cùm nullum sit medium inter mortem defuncti,& possessionem hæredis, vt expressè dicit Bald.in casu huius nostri statuti loquens,consi.330.statuto cauetur quòd cõductor,col.1.in 3.quæst.lib.1.& latiùs diximus suprà in 6.declarat.huius 2.partis,num.9. incip.tum etiam quia nullum,& alibi sæpe in hoc tractatu.

Rationes in contrarium.

Mediũ nil est inter mortẽ defuncti & possessionẽ hæredis.

4 ¶Præsertim cùm ille proximior qui se gessit pro hærede cum beneficio inuentarij, fuit statim saisitus à morte defuncti,vt diximus in præcedenti declaratione, ideo hic qui superuenit,non potest se dicere fuisse retro saisitum,cùm duo in solidum eandem rem eodem modo possidere non possint,l.3.§.ex contrario,ff.de acqui. possession.& voluit Baldus in hoc eodem statuto loquens,consilio 454.quidam Ioannes decessit, ad fi.lib.1.& alij quos tibi collegi in illa eadem sexta declaratione,num.8.incip.& certè vt tandem.

Duo in solidũ rem eãdẽ possidere nõ possunt.

5 ¶Nec potest hic hæres dicere se saisitum per expulsionem alterius proximioris, qui idem fuerat saisitus, vt cuius non sit hæres, ideo ab eodem repulso non potest continuari possessio in hunc repellentem, qui illius repulsi hæres non est: ex quo fit, vt in eo non possit habere locum nostra consuetudo, quæ loquitur

de mort

BIU Cujas

de mortuo & hærede illius. Ideo cùm verba consuetudinis non huic conueniant, nec eius quoque dispositio, l.4.§.toties, & ibi Bar. & cæteri, ff. de dam. infect. & c. indemnitatibus, §. sed cùm eas, de elect. lib.6. gl. in c. quoniam, in verbo, qui simul, extrà de vita & honesta. cleric. cum infinitis concord. à me adunatis in repe. l. si vnquam, in verbo, libertis, nu.2. incipien. nam & vbi, C. de reuocand. donationibus.

Verba si dispositioni nõ cõueniunt, nec eius dispositio locum habet.

6 ¶ Nisi dicas, adueniente hoc hærede simplici, in eum confestim omnia iura hæredis, ab illo qui vt proximior se hæredem cum beneficio inuentarij gesserat, in hunc qui simplicem se gerit transfundi, vt in simili dicitur in l.1. in prin. ff. ad Trebelli. & in alio casu diximus in nostro tractatu Retractuum, tit.1.§.1. in verbo, *le pris que la chose aura coustè*, nu.39. incip. nec dici potest. Sed tamen id vix summo iure obtinere posset, cùm nec possessio in casu illius, l.1. in fideicommissarium transeat, vt etiam latè diximus suprà in decima declaratione huius secundæ partis.

Ratio item in contrarium.

Responsio.

7 ¶ Sed nec vnquam aliàs ipso iure transeat possessio in aliũ, nisi in casibus specialibus à iure aut consuetudine introductis, inter quos hic non est cùm non comprehẽdatur sub hac nostra consuetudine. Credo tamen q; si res veniret in controuersiam, admitteretur hic hæres aduersus alios extraneos occupantes res hæreditarias, sed nõ aduersus primũ illum hæredem, præsertim si possessionem realẽ appræhendisset: super quo vide quod in similibus dicemus infrà, in tertia parte, declaratio.4. num.5. incipien. in quo illud, & in 4. parte, declarat.5. nu.23. incipien. illud tamen fateor, & sequen.

Ad idem.

Authoris opinio.

DECIMAQVARTA DECLARATIO.

1 ¶ DECIMOQVARTO declara, an hoc statutũ habeat locũ in filio adoptiuo hærede. Nam illud scire debes, filios adoptiuos succedere de iure cõmuni: vel solos, si nulli alij sint legitimi & naturales: vel cum illis, si qui sunt. l. si te parens, C. de suis & legiti. & l. pen. §. & si quidem, C. de adoption. Etiámque de iure auth. vt per Cy. in authen. in successione, C. de suis & legiti. quam legit sub tit. ad SC. Tertullia. Idq; etiam in regnis, atque ita vt & ascendentes & vxorem excludant. Eísque debentur alimẽta, legitima, & quarta, vt latè sigillatim descripsimus in repetitio l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, nu.18. aduerte tamen, & multis sequentib. & in tractatu Primigeniorum, in 84. quæstione, vbi & alia multa huc pertinentia posuimus.

An hæc cõsuetudo habeat locum in adoptiuo hærede.

Adoptiui succedunt de iure communi.

Etiã in regnis.

Eísque debẽtur alimenta, legitima, & quarta.

2 ¶ Verùm in Gallia ij non succedunt, vt & priori loco diximus, nu.22. & posteriori, nu.10. ex sententia Masuerij, in tit. de probatio. versi. item & si defunctus, & D. Benedict. in repet. c. Raynucius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiã, nu.758. & nu.760. Sed quia non nostris tantùm Gallis canere voluimus, sed & aliis apud quos ius cõmune in ea re obseruatur, vt scilicet adoptiui filij succedant, qui & ipsi hoc nostro statuto vtũtur, vt hæres sit saisitus. sunt enim præter Gallos & alij plurimi, qui hoc iure vtuntur vt diximus suprà in præfatio. decla.2. nu.3. incip. éstq; simile. Ideo & apud illos putârim filium adoptiuum hæredem esse saisitum: est enim verè hæres, licèt sit fictus filius, vt plenè probauimus in d.l. si vnquam, vbi suprà, nu.7. incip. sed & Bald.

Sed in Gallia nõ succedunt.

Quid in patria iuris communis.

3 ¶ Quod tamen semper intelligo, cùm id nostrum statutũ vel consuetudo simpliciter loquitur de hærede, videlicet vt hæres sit saisitus. Nam si aliquam adiectionẽ, aut qualitatem naturæ addat, videlicet proximior consanguineus hæres, aut aliud quidpiam simile, non putarem adoptiuũ intelligendum, cùm sit nomen iuris, non naturæ. Et hîc etiam vide quæ scripsimus in tractatu Nobilitatis, c.15. nu.5. extende secũdò, & seq.

Quid si consuetudo utatur uerbo natura.

An hæc consuetudo obtineat in iis qui nõ iure sãguinis aut testamẽti succedũt.

DECIMAQVINTA DECLARATIO.

1 ¶ DECIMAQVINTA declaratio igitur hæc erit, an nostrum statutũ habeat locum in his qui non iure sanguinis aut testamenti succedunt, verbi gratia (nam horum nonnullos huc afferre nobis operæ precium visum est) vir & vxor deficientibus legitimis & testamentariis hæredibus, sibi inuicem succedunt, l.1. ff. vnde vir & vxor, & l.1. C. eo. tit. ídque etiam expressè ex multis consuetudinibus Franciæ, vt apud Pictauos, c.230. Etiámque vir clericus & vxor ipsius, vt voluit Odofre. in summa, titul. de successio. ab intestato, quem refert & sequitur Alb. in d. l.1. & ibi quoque post eum Iason col.1. C. vnde vir & vxor, & de hoc est bonus tex. in c. si quis presbyter, C. de episcop. & cleric. Atque etiam ipse vulgò cõceptus, & vxor, Bal. in l. si qua illustris, circa medium, versi. quæro quis succedit, C. ad SC. Orphi.

Vir & uxor sibi succedũt si desint legitimi aut testamentarij hæredes.

Etiam si uir sit clericus.

Etiámque si sit uulgo conceptus.

¶ Imò

2 *An etiã socer nurui & è diuerso.*

¶Imò verò & socer nurui, si vir nõ extat, & è diuerso, si verum dicit Bal. in d.l.1. post medium, versi. item quæro si non extat vir, C. vnde vir, & vxor, motus quod nomen soceri à matrimonio deriuatur, l. cui etiam. §. affinitatis, ff. de postulan. & ita dicit intelligi glo. in §. mariti in verbo, postea, in fi. Inst. de nup. quæ videtur voluisse agnatos viri & vxoris sibi inuicem succedere excluso fisco. quam quidem glo. ad hoc summè extollit Nicol. Neapol. ibi, & Ioan. Plat. qui eam sequitur, vti etiam Guid. Pap. in suis singul. singul. 78. incip. consanguineus.

3 *De eadem re.*

¶At eam gl. reprobant Ioan. Fab. & Angelus Aret. qui eam tamen dicit singul. in dicto §. mariti. Verùm id illam nõ dixisse ad quod allegatur, sed aliud quippiam tradit Ias. in d.l.1. col.2. versi. nunquid autem in hac l. C. vnde vir & vxor, vt ibi videre poteris. Sed quicquid sit, illam Baldi sententiam reprobarunt Rapha. Fulgos. Paul. Cast. Ro. Alex. Franc. Areti. Philippus Corne. Iason & Philipp. Dec. in d.l.1. Sed & ipsemet Bal. in contraria sententia fuit, in l. vlt. col.4. ver. item quæritur an sit inuenire, C. vn de legit. & Nicolaus Perus. in tract. de successio. ab intestato, col.1. idq; optimis rationibus, vt & ibi videre poteris, & hanc sequimur in Gallia.

4 *Tutor succedit pupillo.*

¶Item tutor succedit pupillo, excluso fisco, secundum glos. in l. quò tutela, ff. de regu. iur, quam dicit singul. Dy. & ibi Alberi. & Corne. qui illam sequuntur in d.l.1. C. vnde vir & vxor. Sed & eam sequitur Bal. ibi, & in l. si quis filio exhæredato, §. eius qui, pau lò ante fi. ff. de iniusto testa. & in d.l. si qua illustris, circa medium, C. ad SC. Orphit. Matth. Afflic. in c.1. in verbo, bona vacantia, col.1. vers. item tutor deficientibus, titul. quæ sunt Regal.

5 *Qui cõtrariũ tenent.*

¶Sed contrarium tenuit Bar. in d.l. quò tutela, per l. nutritoribus, C. cõmunia de successio. quo in loco & idem tenuit ipse Bar. & præterea Angel. Ro. & Pau. Ca. & iidem Angel. Ro. & Iason in l.1. C. vnde vir & vxor, & Bal. sibi contrarius in l.1. col.4. versi. item quæritur cum tutor, C. vnde legit. & in l. cùm in eo, in fi. ff. de pact. Sed qui priorẽ illam opinionem sequuntur, respondent ad dictam l. nutritoribus, quòd loquitur in nutritore, qui nõ subiacet periculo, neque obligatur ratione malæ administrationis. Sed huic rationi contrà respondet Roma. in d.l.1. cui item ibi respondet Cornel. qui tamen reliquit cogitandum, vti apud eos videre poteris. In Gallia autem scio obseruari vt tutor non succedat.

6 *Collegiũ succedit sodalibus eius collegij. Vniuersitas succedit doctori.*

¶Præterea si qui est in aliquo collegio, moriatur sine aliis hęredibus, ei succedit illud collegium ante fiscum, per d.l. si quis filio exhæredato, §. eius qui, ff. de iniusto, rupt. & irri. testa. vbi Bar. & Angel. no. quòd artifici morienti sine hæredibus, succedit collegium illius artis. & l. recusare, §. item si municipes, ff. ad SC. Trebellia. & l.1. C. de hære. decurio. ex qua no. Bar. quòd si aliquis ex consiliariis cuiusdam oppidi decedat sine hærede, succedit eorum ordo, excluso fisco. Sed & Bal. ibi no. quòd doctori succedit vniuersitas. & l. formularij, C. de tracta. & statuis, lib.12. per quam dicit Nico. Neapoli. quòd scholastico morienti sine hærede, succedit vniuersitas ante fiscum. Et voluit etiã in vniuersum de omni collegio, Bal. qui tamen limitat, in l.1. §. vlt. C. de cõst. pecu. Angel. in d.l. nutritoribus, C. communia de successio. Mart. Lauden. in tracta. de principe, vers. 505. incip. collegium succedit collegiato. & in tracta. de fisco. vers. 239. regulariter ab intestato. Iason in d.l.1. col, vlti. C. vnde vir & vxor, & Matth. Afflic. in cõstitutio. Siciliæ. incipien. si quando contingit, in fi.

7 *Ecclesia succedit clerico.*

¶Ad hæc ecclesia succedit clerico, excluso fisco, & hospitale ipsum exposito, Præfectus prætorio, suo præfectoriano, monasterium suo monacho. Vt de primo est tex. in d.l. si quis presbyter, & ibi Bald. de episc. & cleri. & in §. interdicimus, in auth. de ecclesiasti. tit. & in §. si verò filij, in authenti. vt cùm de appellat. cognoscit. & in c. pe. & vlt. 12. quæst. 5. & voluit etiam Innoc. in c. cùm in officiis, col.2. versi. si autẽ plures, & ibi Anto. col.2. versi. quid si in bonis propriis, & Imo. col.4. versi. tangit etiam, de testam. Bal. in d.l. si quis filio, §. eius qui, in fi. ff. de iniusto testa. Iacob. Are. in l. si quis filio exhæredato, de iniusto test. & Bal. in d.l.1. C. de hære. decurion. Mart. Laud. in d. tracta. de princ. ver. 420. nobiles succedũt, in fi.

8 *Hospitale succedit exposito. Præfectus præ*

¶De secundo, scilicet de hospitali, Bald. in d.l. si qua illustris, columna 2. vers. quæro quis succedat, C. ad SC. Orphiti. Sed hoc non admittit Paul. Cast. in d.l. nutritoribus, C. communia de legat. De tertio, id est, Præfecto prætorio, est text. sing. in l. vlti. C. de

appari

BIU Cujas

apparitor. Præfector. Prætor. lib. 2.

9 ¶ De quarto, ideſt monaſterio, eſt tex. in §. ſed & hoc preſenti, in auth. de ſanctiſſimis epiſco. & authen. niſi rogati, C. ad SC. Trebellia. & in c. in præſentia, de proba. Quãquam id obſeruatur in Gallia ex generali conſuetudine, vt monaſterium non ſuccedat monacho, nec monachus conſanguineis, teſte Maſuer. noſtrarum conſuetudinũ peritiſsimo, tit. de ſucceſsio. §. item per conſuetudinem regni, eo. tit. de locato, §. item per ingreſſum monaſterij. & D. Benedi. in repeti. c. Raynucius, in verbo, & vxorẽ nomine Adelaſiam, nu. 224. & iterum, nu. 295. de teſta. Et id expreſsè cautum eſt conſuetudine Meldunenſium, c. 47. Senonenſium, c. 63. Trecenſium, c. 105. Caluimontenſium, c. 88. Ambianenſium, c. 42. Carnutenſium, c. 102. Aurelianenſium, c. 267. Turonenſium, ti. *des ſucceſſions*, c. 1. Cenomanenſium, c. 266. & ſeq. Andegauenſium, cap. 248. & ſeq. Pictauienſium, c. 219. Aruernenſium, ti. *des ſucceſſions*, c. 12. & 2. ſeq. Borbonienſium, c. 317. & 2. ſeq. Blæſenſium, c. 147. Engoliſmenſium, c. 95. Burgundienſiũ, tit. *des ſucceſſions*, c. vlt. Valeſienſium, c. 102. Marchienſium, c. 229. Montargienſium, ti. *droictz de ſucceſſions*, c. 18. Niuernenſium, tit. *de ſucceſſions*, c. 18. & ſeq. Senlitenſium, cap. 171. Claromontenſium, c. 154. Valeſienſium, c. 91. Nam & id obſeruari apud Gallos in patria conſuetudinaria ſcribit Io. Gallus, quæſt. 122. Sed non tantùm vt iam diximus, Gallis noſtris ſcribere voluimus, ſed & aliis quoque apud quos monaſteriũ ſuccedit, ſi fortè & apud illos hæredes ſunt ſaiſiti.

torio, præfectoriano.
Monaſterium ſuccedit monacho.
Aliud ex generali cõſuetudine Galliæ.
Cõſuetudines Galliæ in id.
Quid in patria conſuetudinaria.

10 ¶ Sunt & alij quoque qui ſuccedunt, cũ nulli alij ſunt relicti ſucceſſores, quos, vt id tibi obiter dicam, diſces ex gl. & doct. in d. l. 1. C. de bon. vacan. lib. 10. doctor. in d. l. 1. C. vnde vir & vxor. Mart. Lauden. in dictis tractatibus ſuprà citatis, & Alex. con. 31. viſo titulo quæſtionis præmiſſæ, col. 2. verſi. ſed prædictis non obſtantibus, & multis ſeq. lib. 1. quod iterum repetitur paucis immutatis, con. 111. viſo themate quæſtionis præmiſſæ, lib. 4. vti apud eos videre poteris.

Quinam alij ſuccedunt.

11 ¶ Sed non omittendum tamen duximus fiſcum, de quo iam ſæpe ſuprà diximus, qui ſaltem cæteris deficiẽtibus ei ſuccedit, qui mortuus eſt in territorio vel iuriſdictione ipſius, quæ nos bona vacantia nuncupamus, c. 1. tit. quæ ſunt Regal. & l. 1. & l. ſi vacantia, C. de bon. vacã. li. 10. & l. 1. §. diuus, ff. de iure fiſci, & Bar. in l. 2. eo. tit. & in l. 1. in fi. C. de ſum. trinit. Pan. con. 6. in quæſtione quæ vertitur inter reuerendum, col. 2. verſi. ex his infero, li. 2. Alex. qui alios adfert d. con. 31. col. 1. & 2. li. 1. non omne intelligi, qui habet territorium vel iuriſdictionẽ, ſed tãtùm fiſcum principis, vt ex illis intelliges.

Bona uacãtia.
Fiſcus tantum principis & non alij ſuccedunt de iure communi.

12 ¶ Quanquam, vt id obiter dicam, ex multis conſuetudinibus huius regni id ad alios quoque pertinet, vt videre licet ex Io. Fabro, in §. 1. quibus modis ius pat. pot. ſol. vbi id ius appellat manum mortuã. & Guid. Pap. deciſ. Delph. 34. inci. de manu mortua, vbi & eam conſuetudinem dicit valere & eſſe obſeruandam, poſt Hoſtien. in ſumma, ti. de nat. ex lib. vent. §. vlt. ſed id eſt in tit. de agricol. qui illum confeſtim ſequitur, §. 1. col. 2. verſ. quid autem de conſuetudine. Et ea quidem conſuetudo eſt apud Pictauos, c. 229. & ſeq. Caluimontanos, c. 92. Victriacos, c. omnium. 1. & c. 3. Monſtrolios, cap. 47. Aurelianos, c. 255. Cenomanos, c. 48. Andegauos, c. 41. Borbonios, cap. 187. Marchios, c. 327. & ſeq. Laudanos, 2. partis, c. 26.

Licèt aliud ex multis cõſuetudinibus.
Manus mortua.
Et ualẽt huiuſmodi conſuetudines.
Cõſuetudines in eam rem.

13 ¶ Eſt igitur quæſtionis, an hi ſint ſaiſiti ex hoc noſtro ſtatuto, vt hæres legitimi vel teſtamentarij, ſi hi ſint ſaiſiti, de quo ſatis ſuprà diximus in 7. declaratione huius 2. partis. Et certè ſi cõſuetudo ſimpliciter dicat hæredem eſſe ſaiſitũ, ſine alia adiectione alterius qualitatis, non videtur quin iſti ſint ſaiſiti, vt qui ſunt hæredes. Nã omnia iura de his loquentia dicunt illos ſuccedere, vt cæteros hæredes. Ideóque & illos dici hæreditatẽ agnoſcere, & eam fideicommiſſariis reſtituere, vt de fiſco, & collegio patet ex d. l. recuſare, §. ſi fiſco, & d. §. item ſi municipes, ff. ad Trebel. per quem dicit Bal. in l. eã quã, col. 2. ver. ſecundò quæritur, C. de fideicõ. legem eos facere hæredes. De viro autẽ & vxore dicit tex. in d. l. 1. C. vnde vir & vxor, eos ſibi inuicẽ ab inteſtato ſuccedere.

Redit ad principale dubiũ.
Hi omnes de quibus ſupra, hæreditatẽ agnoſcunt & fideicommiſſariis reſtituunt.
Ad fiſcũ redit.
Fiſcus aliis deficiẽtibus, hæres eſt.

14 ¶ Sed vt iterum redeamus ad fiſcum, gl. in l. ex facto, §. vlt. ff. ad SC. Trebell. dicit rarò accidere vt quis decedat ſine hærede, cũ ſaltem fiſcus, ſi nullus alius ſit, hæres ſit. & illam gl. dicit ſingu. Raph. ibi referente Alex. col. 2. neque enim habemus lecturas illius in eo loco. Et facit (vt illi dicunt) quòd ſi teſtator ita iuſſerit, quiſquis mihi hæres erit, det decem Titio, fiſcus qui bona vacantia occupauit, tenebitur ea decẽ dare Titio, &

Fiſcus tenetur ea dare quæ hæres à teſtatore dare iuſſus eſt.

BIU Cujas

allegant,l.filiusfamilias,§.2.ff.de leg.2.& quæ no.in d.l.recusare,§.si fisco,eo.ti.sed & Paul.Ca.in d.l.ex facto,§.vlt.in vna lectura no.ex ea glos.fiscum venire appellatione hæredis.Nam & ipse vocatur ex edicto prætoris,in vltimo capite:& sic videtur vocari eodem iure,quo alij succedunt ex præcedentibus capitibus. Hincque fiscus habet petitionem hæreditatis,l.item veniunt,§.cùm autem,versi.sed si vacantia,ff. de petit. hæte.& dicemus postea plenius,nu.20.& ex his.Addit Alex.tex.in l.habere licere,ff. de euicti.vbi appellatione etiam vniuersalis successoris compræhenditur fiscus.& ita, vt dicit,tenet Bald.in repetitio.c.si pater,col.18.de testamen.libr.6.vbi & ipse allegat d.glo.in d.l.ex facto,§.vltimo,& tex.cum glosa in l.non intelligitur ex causa,ff.de iure fisc.Et tu præterea adde quod eam glo.in d.§.vlt.dicit singul.Iason in l.qui Rome, §.Flauius Hermes,ff.de verbo.obligatio.

Fiscus habet petitionẽ hæreditatis.

Fiscus appellatione uniuersalis successoris uenit.

15 ¶Et ego quidem in ea sum sententia vt fiscus,qui ita vt diximus, succedit bonis vacãtibus, vtpote nullis aliis hæredibus existentibus,& vir & vxor qui sibi inuicem succedunt,& ecclesia,& collegium,& cæteri qui iure successorio ex lege vel consuetudine succedunt,sint saisiti ex nostro statuto,quo mortuus saisit viuum simpliciter, aut viuum hæredem sine alia adiectione,súntque in id quædam expressæ consuetudines in fisco,videlicet Trecensis,c.91.& Caluimontensis,c.78.& Burgundiensis,tit. *de main morte*,cap.14.Nam & Masuerius,tit.de succesio.§.item si nulli supersint,dicit dominum hoc casu gaudere eodem iure,ac beneficio consuetudinis, quo alij hæredes ab intestato,vbi tamen loquitur de alia consuetudine.

Authoris sentẽtia in principali dubio.

Cõsuetudines.

16 ¶At cùm fiscus bona accipit ex delicto cuiuspiam,quoniam ei bona illius fuerũt cõfiscata siue publicata,licèt ille teneatur ad debita illius ante contracta, l. tutoris, quæ est 2.C.ad leg.Iul.de vi.pub.& l.si marito,in prin.& ibi doctor. ff. soluto matrimon. Nam in illum transeunt omnes actiones actiuæ & passiuæ,Bal.in l.vlt.col.vlti. in 13. quæstio.ibi,veritas huius puncti,C.de contrah.emptio.& in l.tam mandatori,colũ.1. versi.sed hic occurrit dubium,C.de non nume.pecu.& in d.l.si marito,in prin.vbi etiam Alberi.& Roma.con.73.circa primum nulla videtur dubitatio,in primo dubio. & con.93.visis quæ superius consulta sunt,col.2.versi.primò quia clarum est.& Martinus Lauden.in tract.de fisco,§.227.per confiscationem.Et primum quidem scilicet actiones actiuas in eum transire,probatur in l.vlt.in fi.ff.de acquir. hæred. & in l. reo criminis,ff.de solutio.& l.inter socerum,§.vlti.ff.de pact.dota.Secundum in l.cum fisco,ff.de SC.Sylla.& l.2.ff.de alimen.& cibar.lega.& l.si debitori deportato,ff.de fideiussor.& doctor.vbique. Hic tamen non est propriè hæres, nec per omnia,vt probat textus in l.inter eos.§.vltimo ibi,vt hæredis,& ibi glosa,Bart.& alij.ff.de fideiussoribus.Bar.in l.quoties,col.1.versi.venio ad secundum,per eum tex.& ibi quoque Ange. Imo.& Paul.Ca.ff.de nouatio.Alex.qui alios adducit,d.con.31.col.1.lib.1.

Quid si fiscus bona accipit ex delicto.

In fiscũ transeunt omnes actiones actiuæ & passiuæ.

Nec tamẽ propriè est hæres. uide infrà, nu. 19.

17 ¶Propterea etiam dicit glo.in d.l.non intelligitur,§.cùm ex causa,quòd fiscus in casu publicationis,quasi personam hæredis assumit,& sequitur Bar.ibi,dum dicit,quod habetur loco hæredis.& omnes propè vbique ita loquuntur,& inter cæteros Rapha. Fulgo.in l.si quis posthac,col.1.C.de bon.damnator.dum dicit quòd vicem hæredis obtinet.& expressiùs Bal.in l.scimus,in princ.in 4.quæstion.C.de iure deliberand.dicit quòd huiusmodi fiscus non est propriè hæres,sed vindictæ causa succedit. & idem Bal.consi.284.præmissis verbis cuiusdam statuti,lib.1.& con.448.quæritur in primis,col.1.versi.porrò nullum esset dubium,li.1.& consi.204.longũ thema,col.2.vers. ex hoc sequitur,li.3.vbi non obscurè aliud sentit in eo qui succedit ex defectu aliorũ hæredum,& con.359.quemadmodum imperator, col. 2. versi. solutio videtur dicendum,eo.li.3.vbi dicit,quòd hic fiscus est tanquam hæres anormalus.& d.consi.93,col. 2.versi.secundo quia & ipse fiscus.& Roma.qui illam gl.dicit singularem.d.con.73. in 1.dubio.& Panor.consi.29.in quæstione præsenti,col.2.versi.nec obstat si dicatur, lib.2.vbi & illud dicit,fiscum publicatione facta,non esse hæredem, sed successorem vindictæ,non per repræsentationem,sed per annichilationem personæ,posséque illũ dici tertium possessorem,& omnes vbique.

De eadem re.

18 ¶Imò verò dicit Bartol.simpliciter in l.si constante,§.vlt.post princ.ff.solu.matrimo. quòd hoc casu fiscus non est hæres,per illum textum, & alios quos ibi allegat. & idẽ dicunt Bal.& Roma.post Iacob.Aret.ibi quòd scilicet non est hæres re, nec nomine,

Imò uerò non est hæres.

quia non

BIU Cujas

quia non transit in eum instantia,vt ibi probatur,quod dicit Bal.alibi non reperiri. Nec longè ab his distat quod ibi post ipsum Iacob.& Dy.scribit Alberi.col.1.versicu. item nota quòd fiscus.

19 ¶Nam & eo casu,quo scilicet fiscus aufert ab hærede indigno, ille cui aufertur non desinit esse hæres,vt probatur ex l.ex facto,§.Iulianus,ff.de vulg.& pupil. vbi & hoc no.Bal.& Imo.& post eos Francis.Aret.& Iason in 2.not.ex quo(inquiunt ipsi Fran. Are.& Iason)apparet fiscum non esse proprium hæredem, licèt teneat locum hæredis,quoad debita & onera legatorum.Hincque fit,vt illi subdunt,quòd iussus implere conditionem in persona hæredis,puta,si dederit decem hæredi,non potest implere in persona fisci,vt no.voluit Bar.in l.qui hæredi,§.cùm hæreditas,per illum tex.ff.de cõdition.& demon.Ex quo magis miror Bal.qui in l.vlt.col.7.versic. quæro an tacitè substitutus,ibi,idem in fisco,C.de edict.diui Adria.tollend.dixit, fisco, qui aufert ab indigno,competere remedium,illius l.vlt.quod est singulare,si verum sit. Eum tamẽ sequitur Iacob.à S.Georg.ibi,col.4.versi.addit hic Bald.quod idem.

Hæres nõ desinit esse is cui indigno fiscus aufert.

Cõditio implẽdi in persona hæredis, nõ impletur in fisci.

Fisco qui ab indigno aufert an competat remediũ l. ult. de edic. D. Adtol.

20 ¶Et ex his vides differentiam quæ est inter fiscum,qui succedit bonis vacantibus, ex successorio edicto:& eum qui bona accepit ex delicto alterius,& sic ex confiscatione siue publicatione,vt scilicet hæres sit,& dicatur,& quidem propriè, alter impropriè. quam differentiam expresse posuit Bal.in l.sancimus,§.cùm autem,col.2.versi. quæro quomodo potest esse,& ibi Raph.Fulgo.col.1.versic.in eadem,ibi,etiam fiscus, C. ad Senatusconsultum Trebellian.& non obscurè,vt iam suprà diximus,dicto consil. 204.lib.3.Alex.in d.l.ex facto,col.2.versi.in ea,ibi,cùm saltem fiscus,ff.eo.titu.Idque optimè confirmatur ex eo quod scribit Bartol.in l.facultas,col.2.versic.quæro qua actione,C.de iure fisci,lib.10.quòd fiscus ille qui succedit in bonis vacantibus,agit petitione hæreditatis,l.1.& ibi glo.C.de his quibus vt indig.& l.in cognitione,ff. de Senatusconsulto Sillania.& d.l.item veniunt,§.pridie,ff.de petit.hæredi.& not.in l.prædonis,eo titu.& suprà quoque diximus. At is qui bona accipit ex delicto, rei vendicatione tantùm agere potest,vt ibi,& l.Imperator,ff.eod.de iure fisci,vel conditione,ex ea l.facultas,ac l.1.de condictio.ex lege.Et ad id bene facit quod scribit glos. dum ponit differentiam inter hos,in l.nouatio,in verbo,ad hæredem,ff.de nouatio. quam sequitur Bart.consi.157.super his quæ suprà dicta sunt,col.1.ad fin.

Declaratio præcedẽtium.

21 ¶Quanquam scio,ne & illud omittam,plerisque videri,nec tunc fiscum dici hęredẽ, cùm bona vacantia accipit,sed bonorum successorem,eséque differentiam inter hæreditatem & bona vacantia.de quo ne te hic detineam,vide Bartol.in rub.ff.de acqui. hæred.col.2.versi.& ex hoc apparet.Paul.Ca.in d.l.ex facto,§.vlt.col.1.ff.ad SC.Trebellia.in alia lectura,quàm ex qua illum suprà citauimus.& in l.si seruus plurium,§. si quis ante quæstionem,circa medium,ff.de lega.1.& Corne.in l.1.col.3.versicu. cessantibus tamen omnibus,C.vnde vir & vxor.& consi.278.in causa vertente inter liberatam,col.4.versic.quin insuper si fuisset,lib.4.& consi.324.eodémque vlt. cùm in puncto,propè per totum,maximè col.4.versi.& puto,eod.lib.4.quem tu omnino videas.Sed & tu super eo quod diximus de petitione hæreditatis, vide eundem, consil. 178.in causa vertente,col.4.versic.tamen dicunt,eo.lib.4.

Qui dicunt fiscum nullo casu esse hæredẽ sed bonorum possessorem.

22 ¶Sunt autem nonnulli eius sententiæ,vt etiam fiscus qui aufert ac indigne vel cui ex delicto bona fuerunt publicata,eodem modo ea bona assequi, quo hæres extraneus, videlicet glo.vltim.ad fin.in l.1.C.de bo.libert.Ideóque illum teneri conficere inuentarium,& nisi fecerit,teneri vltra vires hæreditarias,de quo tamen tu vide Bar. in l.1. §.in bona,ff.de iure fisci.& in authen.sed cùm testator,col.vlt.C.ad leg. Falci. Bal. in l.vlt.C.de iure delib.Imo.in Rub.ff.de acqui.hære.post prin.versicul.& adde inquantum nulli,Rom.col.3.versi.nonum dicunt,& latissimè Fran.Aret.colum.4.versic. & quia Bar.hic.

Qui dicunt fiscũ sẽper bona cõsequi ut hominem extraneum.

23 ¶Quòd si,vt redeamus,consuetudo vel statutum vtatur his verbis,*Le mort saisit le vif son prochain,ou plus prochain lignagier,ou plus prochain heritier*:Non videtur quo modo hi omnes possint statuto compræhendi,hæc enim nomina, proximus, vel proximior, sunt naturæ,non iuris,& significant eos qui nobis iuncti sunt sanguine,l.dudum, & ibi glos.in verbo,proximus,quæ exponit id verbum proximis,id est, consanguineis, & hinc Bald. ibi in fin. scribit proximum intelligi per lineam sanguinis,cum aliis

Quid si cõsuetudo utatur uerbis naturæ non iuris.

Proximus naturæ nomen.

BIU Cujas

multis concord.à me adductis in tracta.Retractuum,tit.1.glo.1. in verbo, *ou lignagier*, quæ est,gl.9.nu.15.inci.proximi etiam hi.Et hinc proximitas pro consanguinitate,l. capitis,& l.si spurius,ff.vnde cogn.& diximus etiam vbi suprà nu.16.inci.à proximo.

24 *Possessio ipso iure nõ transit ad fiscum.*

¶illud autem non omittendum,quod peculiariter facit ad fiscum,cui bona cuiuspiã publicantur,etiam si fiat ipso iure, licet tunc etiam ipso iure dominium transeat in fiscum,non tamen possessio,glo.vt à multis citatur,Bar.Ange.& Ro. in l. commissa, ff.de publica.& vectigal.alia gl.expressior in l.cùm duobus,aliàs.l. si fratres, §. idem socius,in verbo dominium,ibi,item in rebus commissis,ff.pro socio.Bal.in l.si quis in tantam,col.pe.versi.nota quòd delictum,C.vnde vi.& in additio.Specul.ti.de loca.§. nunc aliqua,in 46.quæstion.& con.356.præmittenda sunt quædam, post prin. lib. 4. Pet.Ancha.in c.cùm secundum,col.1.de hæretic.lib.6.& diximus etiam in repetitio. l.si vnquam,in verbo,reuertatur,nu.337.non poterit tamen,& seq. & iterum nume. 388.incip.quadragesimum octauum,licèt dominium,& seq.

25 *Monasteriũ an reuocet donationem factam ante ingressum illius. Monasteriũ an sit loco liberorũ uel hæredũ & quomodo.*

¶Sed quod etiam ad monasterium priuatim pertinet, vide quæ latè tractauimus,in repeti.d.l.si vnquam,in verbo,susceperit liberos,nu.42.incip.similiter nec aliàs,C.de reuocand.donatio.an scilicet monasterium reuocet donationem factam ab ingresso ante ingressum monasterij,ex quibus intelliges an & quomodo & quando monasterium habeatur loco liberorum vel hæredum,& an propriè,an fictè.Sed quantum ad bona ipsius ingressi,videtur de hac re non esse disputandum,quoniam ingressus censeatur se & sua bona monasterio dedicasse,auth.ingressi,C.de sacrosanct.eccle.ita vt non tanquam hæres ea bona capiat,sed veluti ex dedicatione siue donatione tacita, quæ res nihil huc pertinet.Et tamen hoc casu non solùm dominium sed & possessio transit in monasterium,vt latè ostendimus suprà,in præfatio.quæ est 1.pars, in 6. declara.nu.9.incipien.& illius quidem tex.argumento.

26 *Monachus ut suus hæres succedit. Nec perdit iura sanguinis. Et iure suitatis potitur.*

¶Sed quod ad hunc tractatũ familiariter spectat,si quæ successio siue hæreditas obueniat monacho,an hic monachus vel monasterium loco monachi sit saisitum vi huius statuti.Monachus enim de iure communi succedit æquè ac si monachus non esset, atque etiam vt suus hæres si filius sit,neque enim perdit iura sanguinis,secundum Lapum,alleg.109.in quæstione proposita,& seq.& Panor.in c.quia nos, de testa. Et iure sanguinis succedit,l.deo nobis,C.de episc.& cleric.& c.118.quæstion.1.Et iure suitatis potitur,Bar.in auth.si qua mulier,col.1.versi.an autem minuatur.C.de sacrosc.eccl. Bal.Ang.Paul.Cast.& Alex.in l.sub conditione.ff.de lib.& posth.cum aliis multis cõcord.à me traditis in tractatu Nobilitatis,c.26.nu.8.incip.& sanè monachus, & seq. Ex quibus & illud sequitur eum esse saisitum,si consuetudo ei hæreditatem non tollat,vt verè apud nos tollit,vt diximus suprà.nu.9.

27 *Vir & uxor an inter se sint propriè hæredes an bonorũ possessores.*

¶Nec tamen omittendum est quod specialiter ad virum & vxorem pertinet,quòd hi inter se non sunt propriè hæredes,quia de iure prætorio tantùm vocantur per bonorum possessionem vnde vir & vxor,ergo hæredes non sunt,§.quos autem licet,instit. de bonor.possess.& voluit Saly.in l.1.col.1.versi.sed caue quia vxor,C.vnde vir & vxor.Sed de hoc,an verborum possessor sit propriè hæres nécne,diximus remissiuè suprà,hac eadem declar.nu.6.sed & alius est.

DECIMASEXTA DECLARATIO.

1 *An hæc cõsuetudo obtineat in eo qui rupto testamento consequitur hæreditatem.*

¶DECIMOSEXTO declara,vt nostrum id statutum non procedat in eo hærede,qui rupto testamento cõsequitur hæreditatem.Nam ita expresse voluit Claud. Aquen.in l.cùm hæredes,in princ.paulò ante medium,ver.prædictum tamen statum, ff.de acq.possessio.hac ratione motus,quòd hic non est verus hæres, ideo non habet locum id statutum in eo, iuxta ea quæ diximus suprà in secunda declaratione huius secundæ partis,vbi & nos hunc allegauimus.

2 *De eadem re.*

¶Sed id nõ facilè reciperem,nisi si statutũ hanc possessionem continuans loqueretur de hærede ex testamẽto tantùm.Nã si de hærede simpliciter loquatur,non video cur iste non sit & dicatur verus hæres ab intestato,rupto ipso testamẽto:neq; enim aliter testamenium posset rumpere.Cæterùm nemo dubitat hæredem ab intestato comprehendi in hoc statuto.An autem hæres ex testamẽto comprehendatur,non parũ dubium est,vt patet ex his quæ diximus suprà in 7.declaratione huius secundæ partis.

DEC

BIU Cujas

DECIMASEPTIMA DECLARATIO.

1 ¶DECIMOSEPTIMO declara, procedere in hærede, qui aliàs potest verè possessionem acquirere, secus in alio qui non potest, verbi gratia, infans & furiosus non possunt verè possessionem acquirere, quia affectum tenendi non habẽt, licèt maximè suo corpore contingant, l.1.§.1.de acq.possessio. Ideo cùm expressè & verè non possunt possessionem acquirere, nec etiam tacitè & fictè id possunt, ne plus operetur tacitum quàm expressum, & fictio quàm veritas: néve fictio trahatur ad casum, ad quẽ veritas trahi non potest, contra l.qui ad certum, ff.loca.& l.Gallus, §.si eius, ff.de libe. & posthum.cum simili.in eam rem allegatis per Bar.in l.si is qui pro emptore, col.12. versi.sequitur eius quod est impossibile, ff.de vsucapionib.& in l.eandem, ff.de duob. reis, Ang.& Imo.in l.sub conditione.ff.de soluti.cum simi.

An hæc cõsuetudo obtineat in infãte & aliis qui verè possidere non possunt.

Fictio non trahitur ad casũ ad quẽ veritas trahi nõ potest

2 ¶Propterea quæ in non longè absimili casu ex facto respondit Io.Paglia.quem excellentissimum doctorem appellat Soci.illum referens, sequénsque consi.116.spiritussanctus, & c.non potest negari, col.4.versi.ad quartum & vltimum, li.1.quòd statutũ quo cautum est, vt hæreditas ipso iure censeatur adita, nõ procedit in infante, qui verè hæreditatem adire non potest, l.pupillus, ff.de acquir.hæred.nam sine animo non fit aditio, l.gerit, & l.aditio, ff.eo.tit. Ergo, inquiunt, nec fictè, ea ratione, quã suprà diximus. Tu autem adde quod & ad hunc nostrum casum propiùs pertinet quòd etiam possessio sine animo non quæritur, l.1.§.adipiscimur, & ibi omnes scribentes, & l.3. in prin. ff.de acqui.possessio.& latè diximus in nostro tractatu Constituti, in 3.parte, limitatione 30.nu.53.ego verò vt iudicium, & 2.seq.

Statutum quo hæreditas cẽsetur adita nõ habet locũ in infante.

3 ¶Et hanc quoque partem ea ratio tueri potest, quòd infans nõ transmittit hæreditatem patris non aditam, præsertim ad alios extraneos hæredes, si credimus Baldo, in l.si infanti, col.4.versi.quapropter ibi videtur, C.de iure deliberan. ídque per text. ibi, versi.sin autem vel non sit tutor, dum loquens de omnibus hæreditatibus vniuersim, dicit eas ad infantes deuolutas & non agnitas, perinde haberi ac si ab initio ad eũ delatæ non essent. Verùm ne nimium huic rationi confidas, idẽ Bal.sibi contrarius, contrarium tenuit, in l.apud hostes, C. de suis & legitimis, vt eum referunt & sequuntur Raph.Fulgos.Alex.& Iason in d.l.si infanti, & Steph.Bertran.consi.38.ponitur ín facto quòd magister Huguetus, ad fi.lib.2.super quo nonnihil vide quæ diximus suprà, in 5.declaratio.nu.21.nec tamen illud omiserim, & seq.

Infans an trãsmittat hæreditatẽ non aditã ad extraneos.

4 ¶Sed quicquid sit de ea re, tamen vsus antiquissimus & practica obtinuit, vt scilicet infantes, furiosi & omnes denique qui ex lege vel consuetudine ab intestato succedũt, intelligantur esse saisiti. Ideo & hoc tenendum, & obseruandum esse arbitramur. Nã ab antiqua practica non est recedendum, vt dicit Bal.in l.illud, per illum tex.ff.de excusatio.tutor.& consi.136.præmissis duobus statutis, versi.præterea quando causa, li.1.& Pet.Ancha.con.178.visis & diligenter inspectis, col.1.versi.quintò allegatur consuetudo. Et vera interpretatio à practica sumitur, vt dicit ipse Bal.in c.1.in princ.vers. & ideo quando capiuntur, tit.de feudo sine culp.non amitten. Et practica maximè attendi debet, vt scribit idem Bal.consi.472.statuto communis Papiæ cauetur, colũ.2. versi.secundò nõ videtur, li.1.ex quibus multa colligit Philip.Dec.cõ.11. quoniã iudicantium responsa, col.6.versi.ad hoc fundamentum. Maria.Soci.iunior con.25. viso themate, col.3.nu.12.li.2. Sed ita tamen vt memineris alterius dicti Bal. in l. quicunq;, §.1.per eum tit.ff.de offi.eius cui manda.est iurisdi. Erroneam practicam non esse seruandam. Et facit ad hanc declarationem: quod & nos dicemus in seq.

Practica antiqua non relinquenda.

Interpretatio à practica sumitur.

Pratica attendi debet.

Modo ne sit erronea.

DECIMAOTCTAVA DECLARATIO.

1 ¶DECIMOOCTAVO declara, veluti in consequentiam præcedentis, vt hæc possessio transeat etiam in ignorantem hæredem, vt quia nescit eum defunctum, cuius hæres esse debet, vel forte ignorat se esse illius hæredem, putans alium proximiorem viuere, cùm mortuus esset, licet aliàs regulariter possessio nõ quæratur ignoráti, cùm sine animo quæri non possit, l.1.§.adipiscimur, & l.3.in prin.ff.de acquir.possessio. & latè diximus in tractatu Constituti possessorij, in tertia parte, limitat.30.nu.53. incipiente, ego verò, vt iudicium, & multis sequent.

An hæc cõsuetudo habeat locum in hærede ignorante.

2 ¶Nam illud haud dubiè procedit, cùm tractatur de quærenda nobis possessione, alte-

BIU Cujas

Lex & statutũ possunt trãsferre possessionem ipso iure. Et possessionẽ. Homo ipso iure possessionẽ non potest trãsferre.

rius hominis opera & ministerio: non cùm statuti aut legis, quæ in ea re vt in cæteris omnibus plus habet viriũ & potentiæ quàm homo: vel eo argumento, quod & huc proximè accedit, q̃ lex & statutum possunt transferre dominium & possessionẽ ipso iure, vt de primo est tex. in l. vlti. C. de sacrosan. eccles. iis. cum simili. Et de possessione, in l. raptores, C. de sacrosan. eccles. & diximus latè suprà in præfat. declar. 6. nu. 7. inci. & hæc posterior, cum multis sequentib. Homo autem id facere nõ potest, Cy. & Bal. in l. ea lege, C. de condictio. ob cau. Bal. in l. traditionibus, in fi. C. de pac. Carolus Rui. cõsi. 50. super eo de quo quæritur, nu. 2. lib. 4. cum aliis multis concordant. à me adductis in repe. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, nu. 371. incipien. 33. licèt lex. sed quibus adde quòd ipse Bald. de hoc nostro statuto loquens, consi. 454. quidam Ioannes decessit, in fi. lib. 1. dicit quòd factum legis est potentius facto hominis, & magis immediatè operatur, vt dicit no. Inno. in c. præterea requisisti, extrà, de appellatio.

Factum legis potẽtius facto hominis.

3 ¶ Cùm igitur lex ipso iure continuet possessionẽ defuncti in hæredem, ideóq; nullũ sit tempus mediũ inter possessionem defuncti & hæredis, vt tradit Bal. con. 330. statuto cauetur li. 1. & diximus suprà in 6. declaratio. huius secundæ partis, nu. 9. incip. tum etiam quia, vbi & alios citauimus, consequens est vt nostrum statutum illico à morte defuncti transferat possessionem in hæredẽ etiã ignorantẽ: aliàs esset aliquod mediũ tempus inter vtriusque possessionem, scilicet à morte defuncti ad scientiam hæredis, quo quidem tempore vacaret ea possessio.

4 ¶ Nam & quod aliàs ipso iure fit per legẽ, nõ desiderat scientiam hominis, vt magna autoritate affirmat Bal. loquens in non absimili casu, cõ. 404. cùm dictus consultor, in 1. dubio, li. 3. per l. apud hostes, C. de suis & legi. & l. liber homo, §. vl. ff. de stipul. seruo. & l. ex militari, §. vlt. & l. seq. ff. de mili. test. & l. multũ interest, ff. de condi. & demõ. & l. si pecuniã, §. si seruũ, ff. de cõdi. ob cau. & l. eius qui in prouincia, in fi. ff. si cer. peta.

Lex in eo quod ipso iure facit, nõ desiderat scientiã hominis.

5 ¶ Et aliàs quoque videmus in nonnullis casibus transferri possessionẽ in ignorantẽ, vt in d. l. 3. §. itẽ acquirimus, ff. de acqui. possessio. & l. 1. C. eo tit. quod semper procedit in ea possessione, quæ plurimum iuris habet, & facti minimũ, aut quæ etiã habet multum iuris & facti: eæ enim haud dubiè ignorantibus quæruntur, vt tradit gl. in c. cum nostris, in verbo, habet, de concess. præbend. per l. 2. ff. pro solut. & d. l. 1. de acqui. possess. & alia iura, & ibi doct. inter quos Panor. col. 3. super ea gl. declarat eam possessionem plurimum habere iuris, cùm ipsius iuris artificio procedit, cuiusmodi hæc nostra est. Et alia quoque plurima videmus quæri ignorantibus, sicuti videre poteris in nostro tractatu Nobilitatis, c. 6. nu. 31. ex his clarè liquet, & duobus sequentibus.

Possessio aliquãdo trãsfertur in ignorãtem. Præsertim quæ plurimũ iuris habet.

TERTIA PARS EORVM QVAE RESPICIVNT PERSONAS DEFVNctorum, quæ constat octo declarationibus.

1 *An procedat id nostrum statutum in hærede vsufructuarij.*
2 *An procedat generaliter in hærede eius, qui tantùm naturaliter possidebat.*
3 *An è contrario in hærede eius, qui ciuiliter tantùm possidebat.*
4 *An in hærede commodatarij vel depositarij.*
5 *An in hærede eius qui se constituerat possidere, vel simpliciter, vel precariò nomine alterius.*
6 *An in hærede eius, qui iure facultatis possidebat vel detinebat.*
7 *An in hærede impuberis, furiosi, aut alterius, qui testari non poterat.*
8 *An in hæredibus episcopi vel prælati.*

PRIMA DECLARATIO.

An hæc cõsuetudo habeat locum in hærede vsufructuarij.

1 PRIMO declara, non procedere in hærede vsufructuarij respectu ipsius vsusfructus. Nam cùm ipse vsusfructus non transeat ad hæredem, sed finiatur morte vsufructuarij, ita vt consolidetur cum proprietate, §. finitur, & §. item finitur, Insti. de vsufru. incipiãtque proprietarius habere plenam in re potestatem, vt scribitur in, §. vlt. eo. tit. Consequens est, vt hæres eius non consequatur possessionẽ, sed proprietarius qui ciuilem habebat, adipiscatur & naturalem. alioqui non haberet plenam rei potestatem.

¶ Præter

2 ¶ Prętерea is qui retinuit rei vſumfructū videtur ſe cōſtituere poſsidere nomine proprietarij, vt apertè voluit gl. in l. quiſquis, C. de donat. dum dicit, & alij poſt eū, quòd continuò quàm quis voluit eſſe fructuarius, voluit alium poſsidere ciuiliter, & ſic eū poſſeſſorē fecit ſuo miniſterio, & allegat l. quod meo, ff. de acq. poſſeſ. & l. quædā, ff. de rei ven. quæ ſolēt etiā allegari ad id quod per conſtitutū trāſfertur poſſeſsio, vt diximus in noſtro tractatu Cōſtituti, in prin. nu. 2. inci. igitur per huiuſmodi. Et id quoq; expreſsè voluit Raph. Co. in d. l. quod meo, col. 2. verſic. eſt & alius, & in l. naturaliter, in princip. col. 1. verſi. præterea hoc poteſt probari, ff. eod. titu. de acqui. poſſeſ. & diximus etiam in d. tractatu, parte 3. limitatio. 9. nu. 12. incip. imò verò non ob aliud.

Vſufructarius cēſetur ſe conſtituere poſſeſſorem nomine proprietarij.

3 ¶ Ex quo illud quoque confeſtim ſequitur, vt morte ipſius vſufructuarij finiatur illud conſtitutum ſiue precarium, & ſic detētio ſiue naturalis poſſeſsio, quæ erat apud eum expiret morte ipſius, nec tranſeat ad hæredem, vt de precario dicimus, quod finitur morte conſtituentis, nec tranſit ad hæredem, niſi volente conſtitutario, l. cum precariò aliquid datur §. 1. ff. de preca. & c. vlt. extrà eo tit. glo. in l. ſi hominem, §. 1. in verbo, contractu, in fin. ff. de poſ. cum aliis multis à me in hoc collectis in illo eodem tractatu Conſtituti, parte 2. amplia. 13. nu. 1. & 2.

Precariū finitur morte cōſtituentis. Nec trāſit ad hæredem.

4 ¶ Et ita ſcilicet vt ſtatutū nō habeat locū in hærede vſufructuarij reſpectu rei vſufructuariæ, voluit Raph. Co. cō. 173. Galuanus, col. vl. ver. nec obſtat quòd poſſeſsio, vbi præterea dicit, quòd ſi fateremur hoc caſu & ſimilibus poſſeſsionē naturalem, quam habet vſufructuarius, tranſire in hæredem ipſius, tamen ei adhuc eſſet præferendus proprietarius poſsidens ciuiliter in poſſeſſorio, cùm naturalis poſſeſsio finita cauſa ipſius, ſit iniuſta, per ea quæ no. in l. clam poſsidere, §. vlt. ff. de acqui. poſſeſ. præſertim cùm vſufructuarius naturaliter quidem poſsidet, ſed non ſibi, ſed proprietario, vt video placuiſſe Iac. Rauē. in l. 1. ff. eo tit. & Guil. Cuneo, in l. licèt, C. eo tit. Bal. in additi. l. naturaliter, in prin. & ibi Raph. Co. Ludo. Ro. & Fran. Are. ff. de acq. poſſeſ. Et quanuis communis opinio ſit in contrarium, vt ſcilicet naturaliter ſibi poſsideat, non domino, vt per omnes cæteros in d. l. naturaliter, tamen ſatis eſt ad rationem quam diximus, vt naturaliter tantùm poſsideat, & proprietarius ciuiliter.

Qui tenēt hāc uſufructuarij poſſeſſionē nō transferri in hæredē ipſius. Vſufructuarius an ſibi poſſideat naturaliter.

5 ¶ Sed & idē quoque, & ſpecialius voluit imo. conſi. 16. viſo caſu tranſmiſſo, vbi etiam dicit quòd non obſtante huiuſmodi noſtro ſtatuto, poteſt proprietarius propria autoritate accipere poſſeſsionem illam naturalem, vt eam iungat ſuæ ciuili, per not. in d. §. vlt. & in c. olim cauſam, extrà de reſt. ſpol. & not. per Bar. in l. 3. col. 3. verſi. itē quæro quid ſi in inſtrumento, & iterum, col. 6. verſi. & prædicta vera quando, & iterum, col. 8. ver. ſed pone quòd debitor, C. de pignoribus. Nec per hoc incidit in pœnam l. ſi quis in tantam, C. vnde vi. & illum ſequitur Barb. cō. 58. ſapienter ſcripſit Pſalmiſta, col. 11. verſ. & plus dicit quòd ſi penes, lib. 2. & Iaſon conſi. 147. præſens conſultatio. col. 10. verſi. itē vltra prædicta, lib. 2. & conſi. 152. vera & iuridica, col. 1. lib. 4. & Catel. Cot. in memor. incip. decreto Mediolanenſi, col. 2. verſicu. quartò pro declaratione. & D. Boër. in commentariis conſuetu. Biturig. titu. *des couſtumes concernans teſtamens*, §. 6. col. quinta, verſicul. præterea videtur quòd etiam. & deciſio. 173. dominus vita functus, col. tertia, nume. 29. & ſequent. & Franc. Ripa, lib. 1. Reſponſor. cap. 1. defuncto nouiſsimè Carolo, col. antepe. nume. 84. & Chaſſe. in commentar. conſuetud. Burgund. titu. *des ſucceſsions*, §. 1. gloſ. 1. col. quarta, verſiculo limita quartò. & nouiſsimè Carol. Molinæus vir certè optimus & doctiſsimus, in commenta. conſuetu. Pariſ. tit. 1. §. 30. numero 174.

Qui item ſunt huius opi.

6 ¶ Vide tamen interim, quid reſpondeas ad l. vti frui, in princip. ibi, quanquam enim, ff. ſi vſufruct. petat. & l. 1. §. habet autem, ff. vſufruct. quemad. caueat, ex quibus non obſcurè colligitur vſufructuarium finito vſufructu non poſſe expelli per proprietarium à quaſi poſſeſsione, ſed contra eum agi debere negatoria, vel ex cautione de reſtituenda re præſtita. Et ita per eos text. expreſsè voluit gloſ. in c. licèt epiſcopus, in verbo, te vocato, de præbend. lib. 6. & ibi quoque Archidiacō. ſuper eo. verbo. Ex quo planè liquet illam quaſi poſſeſsionem quam habet vſufructuarius, quam naturalem vocamus, non tranſire ipſo iure in proprietarium finito vſufructu, ſed opus eſſe actione ad vindicandam, euincendam, reuocandam eam naturalem poſſeſsionem, in ídque vocandum eſſe vſufructuarium, aut eius hæredem, vt ei tra-

Quæ in cōtrarium faciunt. Vſufructuarius finito uſu fructu, an poſſit expelli à proprietario propria authoritate.

BIU Cujas

datur possessio,per l.vlt.C.si per vim vel alio modo:neq; enim licet rem etiã suã propria authoritate è manu alterius auellere,l.si quis in tantam, C. vnde vi,& c. placuit is,quæ.6.& c.eum qui,in 2.responso,de præb.lib.6.Hæc propemodum ea gl.quæ subdit idem esse in omnibus casibus,quibus quis priuatur ipso iure ne tamen possit propria authoritate deturbari possessione,cum qua transeunt omnes ibi.

7 De eadem re. ¶Et ego certè id esse verum opinor in casu de quo loquũtur ille tex.& ea glos.& Archidiac.videlicet cùm finitur vsusfructus viuente ipso vsufructuario. At si finiatur morte ipsius,ita vt cum eo pereat naturalis illa possessio quam habet,vt scribit Bal. con.357.inci.dicta tenuta reuocanda est:& ipso iure redeat ad proprietarium etiam ignorantem,vt dicit Bar.in l.si arrogator,col.4.versic.sed hodie videtur, ff.de adop. intelligatúrque nostrum statutum de rebus ad hæredem transitoriis, vt dicemus in quarta declaratione quartæ partis. Consequens est,vt nec habeat locũ in hoc casu.At ipse Carol.Moli.vbi suprà,nu.ab hinc 2. in fi.reprobat illam glos.in d.c.licèt episcopus,per illa Bar.& Bal.dicta,tu omnino illum vide ibi,& nu.172.& 173.& quæ etiã latè diximus in repe.l.si vnquam,in verbo,reuertatur,nu.335.decimum octauum cũ quis,& octo sequi.C.de reuocand.donatio.

8 *Quid si usufructuarius alteri uendidit, qui rẽ diutius tenuerit.* ¶Hãc autẽ declarationẽ amplia,vt licèt vsufructuarius alteri tertio rẽ vsufructuariã vendiderit,qui eã postea tenuerit etiã per 30.annos, mortuo tamen eo vsufructuario quivẽdiderat,potest proprietarius aut eius hęres facere se manutenere in ea revẽdita, vt expressè tenet Chassen.in d.cõmen.consuetu.Burgund.tit. *des successions*,§.1.col.5. vers.dico plus quòd etiã,ea ratione innixus,quòd ad quemcunq; trãseat illa naturalis possessio,semper remãsit ciuilis apud proprietariũ,nec potuit vsufructuarius plus iuris in aliũ transferre quã haberet:& mortuo vsufructuario,& ita ipsius iure resoluto, resolutum quoq; ius est huius cessionarij,l.lex vectigali,ff.de pignoribus.Nec potuit ipse vsufructuarius interuertere possessionẽ proprietarij sine facto aut cõsensu illius. Et quod nõ est trãsmissibile ad hæredẽ vti vsusfructus,nec cessibile quoq; est, vt voluit Iason in l.1.§.vsufructuarius,ff.de ope.no.nunciatio.& in l.cùm secundum,C.de fideicom.Et cùm vsufructuarius dicatur procurator proprietarij,vt dicit Iason d.§. vsufructuarius,ideo in eo habet locum lex vltima,C.de acquiren.possessio.

9 De eadem re. ¶Et ego certè facilè in eius sententiã descẽderẽ, si vsufructuarius per cõstitutum vel precariũ,vel retentionẽ vsusfructus tantùm non etiã realiter rẽ tradidisset,per ea quę scripsimus in nostro tractatu Cõstituti possessorij,parte 2.amplia 20.& 33.& iterum in 3.parte,limita.14.At si realiter rẽ tradidisset alteri,qui per multos annos etiã realiter possedit,vereor ne proprietarius possessionẽ amisisset,per l.3.§.in amittẽda,ver.q si seruus,& l.peregre,§.quibus,ff.de acq.possessio.& l.colonus,ff.de vi & vi arma. Tu tamen vide quæ in simili scripsimus in illo tractatu Constituti, in 1.parte, nu.14. ex supradictis,& iterum nu.28.sed & secundo modo,& in 2.parte d.ampliatio.20. & in tertia parte,dicta limitatio.14.ex quibus intelliges quid hîc dicendum sit.

SECVNDA DECLARATIO.

1 *An hæc cõsuetudo procedat in hærede naturaliter tantũ possidentis.* ¶SECVNDO declara generaliter,vt id statutũ nõ habeat locum in hærede eius qui naturaliter tãtũ possidebat.neq; enim ea naturalis possessio,vi huius statuti trãsit in hæredẽ illius,quin is qui ciuilem habet,possit propria autoritate & naturalem accipere per no.in d.l.clam possidere,§.vlt.& in aliis locis suprà in præcedenti declarat. nu.5.allegatis.Nam & id generaliter voluit Imo.cõsi.16.viso casu,nu.3. vbi & ad hoc hanc rationem adducit,quia hoc statutum est exorbitans à iure communi. ideo debet restringi & limitari,ne quis damnum indebitè patiatur,per id quod legitur & no. in l.2.C.de noxal.& per Bar.in l.omnes populi,in 6.quæstione princip.ff.de iustit.& iure.Cui adde quantùm ad eam rationem amplissime scripta à recentioribus,in l.vlt. §.in computatione,C.de iure deliberan.

2 De eadem re. ¶Hãc autẽ Imo.in illo cõsi.16.decisionẽ,etiã in genere,vt & ille loquitur, sequuntur Barb.d.con.58.sapienter scripsit Psalmista,col.11.ver.& adduco in terminis,lib.2. Iason d.con.147.præsens consultatio,col.10.in fi.lib.2.& rursum consi.85.quando habemus determinationem,col.vlt.lib.3.& d.consi.152.vera & iuridica,col. 1.post prin. lib.4.& Io.Baptista in sua disputatio.incip.magnificus & excellens,col.3.

¶Et idem

BIU Cujas

3 Et idē propemodū,ipso Imo.nō citato,voluit Fran.Curt. Iunior.con.108.sacratissimæ &c.circa cōtrouersiā,col.8.ver.cōfirmātur præmissa.& iterū con.110.pro habēda clara resolutione,col.8.ver.nec obstat quædā subtilis cōsideratio. Nam statutum,inquit,loquens de possessione,in qua erat defunctus,intelligitur de vera & ciuili possessione,vt signāter decidit Bal.in l.1.post prin.C.cōmunia de vsucapio. vbi dicit quòd verbū possidere simpliciter prolatū à lege,intelligitur de ciuili possessione, quia verba legis ciuiliter sunt intelligenda,& quia ciuilis trahit ad se naturalem consecutiuè: & quanuis etiam intelligatur de naturali,id tamen non est principaliter,l.clam possidere,§.vlt.ff.de acqui.possessione,& istud est singu. vt dicit ipse Curtius, qui ad hoc allegat quod scribit Bar.in l.naturaliter, §.quod nihil commune, col. 5.versi.quæro pro declaratione,ff.de acqui.possessio. & Franc. Aret. in rub.eo.tit.col.2.versicu.pro declaratione totius titu.& Feli.in c.causam,col.pen.de præscriptio.

De eadem re.

Statutū loquēs de possessione defuncti intelligitur de ciuili.

TERTIA DECLARATIO.

1 ¶TERTIO declara,vt è cōtrario si defunctus habeat tātùm ciuilē possessionē,vt proprietarius in re vsufructuaria aut aliter,ea per huiusmodi statutum trāsferatur in hęredē,ita enim satis apertè voluisse videtur Bal.cō.330.statuto cauetur q̄ cōductor, col.2.ver.cōsidera aut colonus,li.1.& apertiùs Alouisius de Lucis,inter cō.illius con. 436.quidā creditor habēs plures,in multis locis eius cōsi.lib.3. vbi dicit ita cōsuluisse Vincētiæ,Ray.Forli.& Argentinū ipsius filium,& Richar.Sali.& ei con.subscripsit ipse Bal.vt ibi videre poteris.& nihil omnino video quod id dubiū possit facere.Et faciunt quæ scripsimus in tractatu Constituti possessorij,in 2.parte,ampliatio.21.

Quid in hærede habētis tantùm ciuilē possessionem.

QVARTA DECLARATIO.

1 ¶QVARTO declara,vt id statutū nō procedat in hærede cōmodatarij vel depositarij,neq; enim is hæres erit saisitus earū rerū quas defunctus habebat nomine commodati vel depositi.Quādo nec etiā cessante hoc statuto,huiusmodi hæres possit petere se mitti in possessionē earū rerum,ex l.vlt.C.de edi.diui.Adria.tol.vt expressè voluit Bal.in l.1.col.2.vers.quæro an sit vera, in fi.illius versicu. C.si de momenta.possessio.per l.bona fides,ff.depo.quæ quantum ad id faciat, cæteri videant.

Quid in hærede cōmodatrij & depositarij Hic hæres an potest petere se mitti in possessionem uide numero.3.

2 ¶Ego tamē id verisimū esse puto.Quo modo enim hæres,ex d.l.vlt.potest se petere mitti in possessionē,quā defunctus nō habuit?aut ex huiusmodi statuto dicere continuatam in se possessionem defuncti,quam(vt diximus)non habebat,sed solam detentionem?possessio enim harum rerum commodatarum & depositarū apud dominum remāserat,l.in commodato.ff.commoda.& l.licèt, §.rei depositæ,ff.depos.& §. possidere, Insti. de interdi. Ex quo generaliter poteris dicere,non habere locum id statutum in hærede simplicis detentionis,videlicet coloni,& similium.

Possessio rei cōmodatæ & depositæ manet apud dominum.

3 ¶Sed aduerte tamen quòd Pau.Ca.in d.l.vltima,col.2.versi.quarto requiritur, C.de edi.diui Adri.tol.& Pet.Ferrari.in tit.forma libel quo petit.hæreditas ex testamento, ver.quid igitur dices,tenēt contra illud quod suprà diximus ex Bal.scilicet eam l.vltimam,habere locū in rebus quæ erant apud defunctū,non solùm iure possessionis, sed detentionis,vt sunt,inquit,res depositæ & commodatæ:quia sicut pro illis datur petitio hæreditatis,l.& non tantùm.in rub.ff.de petit.hæredit.ita & eadē ratione beneficiū illius legis.Idē autem ante ipsum Paulus voluerat de omni detentione generaliter loquens,glosa,ibi,in verbo,fuerunt,quam etiam simpliciter secuti sunt ibi Bart. col.2.versi.item oppono,dicitur hic,earum,Alberi.col.2.versi.in verbo, mittatur in possessionē,& rursum col.3.ver.item oppono.quia in tex.Ioan.Fab.col.vlt.versi.item dic quòd nedum veniunt,& Sali.col.4.ver.nunc videamus de quinto,& Alex.col. 8. ver.in glo.in verbo,fuerūt,& Iaco.à.S.Georgio.col.8.ver.in fi.glo.quia glo.& Corne. col.15.ver.in gl.non ergo,Iason col.8.versi.gl.in verbo,fuerunt.Et idem voluit Ang. in §.quadrupli,col.12.versi.ex quo nota,Insti.de actio.& videtur voluisse Alexand. dum citat eam glos.& dictam l.& non tantùm, consi.24. attentis his quæ in themate narrantur,col.1.lib.3.& Carol.Rui.con.107.superfluum est,in princi.lib.4.

De eo quod dictum est, suprà nu.1.

4 ¶Et bene facit quòd scribit.Innoc.in c.cùm in officiis,col.vl.de test.quòd hæres non solùm potest occupare quæ possidet testator,sed etiam ea quæ inuenit in hæreditate etiam

De eadem re.

BIU Cujas

etiam commodata & depoſita, per l. non ſolùm, ff. de acqui. poſſeſs. quæ id non dicit, ſed puto eſſe mendum & voluiſſe allegare d. l. & non tantùm, ſuprà allegatam. Et quod etiam poſt alios tradit Carol. Rui. conſi. 51. ex his quæ proponuntur, col. 1. li. 4.

5 *Authoris opinio.*

¶ In quo illud mihi videtur dicendũ q; ſi res ab alio occupata fuerit quàm ab eo qui cõmodauit & depoſuit, poſterior opinio locũ habeat, vt ſcilicet hęres vti poſsit aduerſus illũ, beneficio l. vl. aut etiã beneficio noſtrę cõſuetudinis. Aduerſus autẽ ipſum qui cõmodauit vel depoſuit, minimè poſsit, nõ magis quidẽ quàm defunctus ipſe ſi viueret, cùm ipſe ab illis veluti precariò detineret, vt in ſimili dicitur de interdicto, vti poſſidetis, in l. 1. in prin. ff. vti poſsid. vti eas ædes de quibus agitur nec vi, nec clã, nec precariò alter ab altero poſsidetis, &c. Et iterũ in §. vl. quod ait prętor, nec vi, nec clã, nec precariò alter ab altero poſsidetis. hoc eò pertinet. vt ſi quis poſsideat vi, aut clã, aut precariò, ſi quidẽ ab alio, proſit ei poſſeſsio: ſi verò ab aduerſario, nõ debeat eum propter hoc quod ab eo poſsidet, vincere, &c. & quæ ſcribũtur in l. ſeq. & idẽ propemodũ in l. 1. C. eo. tit. & in l. 1. ff. de itine. actúque priua. & in l. vlt. ff. de acqui. poſſeſsio.

6 *Depoſitario et cõmodatario cõpetit actio furti. Et remedium redintegrãdæ.*

¶ Et etiã videmus his cõpetere actionẽ furti, pro rebus depoſitis aut cõmodatis, l. vlt. in princip. C. de furt. Atq; etiã remediũ redintegrãdæ, vt voluit Specu. titu. de petit. & poſſeſſo. §. 1. verſi. ſed nunquid depoſitarius, per tex. loquentem in pignore, in l. vlt. C. de prætо. pig. & ſequitur Alex. qui & alios citat, in l. 1. in prin. col. 18. verſi. ſubdit Imo. ff. de acqui. poſſeſs. Cui & tu adde Cy. in l. 1. in 3. quæſt. C. quor. bono. per tex. qui in id eſt expreſſus, in l. 1. §. quod autem, ff. de vi & vi arma.

7 *Prædo agit redintegrãdæ. Et colonus. Quorũ bonorũ interdictũ cõpetit cõmodatariis & depoſitariis.*

¶ Et de prędone quoq; vt ſcilicet pro his rebus poſsit agere redintegrandæ, eſt tex. in eadẽ l. 1. §. qui à me vi. Et de colono, in l. vl. eo. ti. legẽdo ibi, aget, nõ ager, vt legiſſe videtur Alex. qui eũ tex. ad id allegat, in d. l. 1. col. 18. verſ. ad prædicta facit, ff. de acquir. poſſeſ. Sed & quoad pro huiuſcemodi rebus agi poſsit quorũ bonorũ, voluit Petrus à Bel. pertica in d. l. & ibi Cy. in d. quæſt. 3. Bar. col. vlt. ver. itẽ differunt ſecundum quoſdã, & Sali. col. quoq; vlt. verſi. item differunt ſecundum aliquos, C. quorum bonorum

QVINTA DECLARATIO.

1 *An hæc cõſuetudo procedat in hærede eius qui ſe conſtituit poſsidere pro alio.*

¶ QVINTO declara in conſequentiã præcedentiũ, vt idẽ ſtatutũ nõ procedat in hærede eius qui ſe cõſtituerat poſsidere, vel ſimpliciter vel precariò nomine alterius. ſi enim ſimpliciter, certũ eſt omnẽ poſſeſsionẽ & naturalẽ & ciuilẽ trãſire in cõſtitutariũ: ſi precario, ciuilẽ tantũ: naturalẽ autẽ manere apud cõſtituentẽ, vt latè diximus in tractatu Cõſtituti poſſeſſorij, parte 1. nu. 4, illud autẽ primo loco. Igitur ex primo nulla manet poſſeſsio apud defunctũ, ideo nulla trãſire poteſt in eius hæredẽ. Ex ſecũdo naturalis tãtùm mãſit apud ipſum defunctũ, quæ quidẽ nõ tranſit in eius hæredẽ vi huius ſtatuti, ſecundũ ea quæ diximus ſuprà in ſecũda declaratione huius tertię partis. Et ita expreſsè in hoc caſu cõſtituti voluit Fran. Cur. iunior, conſ. 110. pro habenda clara reſolutione, col. 8. retento igitur præmiſſo & ſeq. Sed tu tamen intellige ſecundum ea quæ latè diximus in d. tractatu Conſtituti, in 2. parte, in 13. ampliatio.

SEXTA DECLARATIO.

1 *An in hærede eius qui iure familiaritatis poſsidebat.*

¶ SEXTO declara etiã ex cõſequẽtia præcedẽtiũ, vt id ſtatutũ noſtrũ non habeat locũ in hærede eius qui iure familiaritatis poſsidebat, aut vt verius loquar, detinebat, vt in hac ipſa ſpecie, ex facto conſultus reſpondit Franc. Curt. iunior d. conſil. 110. col. 8. verſicu. nec obſtat; quædam ſubtilis conſideratio, per ea quæ ex eodem diximus ſuprà in 3. declarat. huius 2. partis, num. 2. incip. & idem propemodum.

2 *De eadem re.*

¶ Cui adde tex. in l. qui iure familiaritatis, & ibi Iac. Are. Bar. Ange. Imo. Pau. Caſt. & alios, ff. ad acqui. poſſeſ. & l. & habet, §. hoſpites, qui primus eſt, ff. de preca. & l. mulieri, ff. quib. mo. vſufru. amitta. Bart. conſi. 121. in quæſtione domini Cioli, in 2. dubio. & Ang. in l. aſsiduis, col. 7. ver. in tex. ibi, mulier, C. qui potio. in pigno. habean. & Alex. con. 88. eximie domine, col. vlt. verſ. nec etiã his, lib. 2. & con. 134. attentis narratis in themate, col. 2. verſ. & poſito q̃ domina, li. 4. Maſuer. tit. de poſſeſſo. §. itẽ ſoror ſimul habitãs. Corne. conſi. 91. in cauſa vertẽte, nu. 5. verſi. & huiuſmodi actus, li. 4. & conſi. 315. videtur in hac conſultatione, col. 3. verſicu. præterea dato quòd fuiſſe, eo. lib. 4. Soci. con. 131. in præſenti conſultatione, poſt. princ. li. 1. Caro. Rui. conſi. 51. ex his quæ

proponun

BIU Cujas

proponũtur,col.3.ver.est ergo præmittendum.lib.4.Fran.Cur.iunior hoc declarans, con 168.sacratiſsimæ trinitatis,col.pe.& Ludo.Goza.conſi.99.in hac cauſa poſſeſſoria,col.2.verſic.tertiò quoties, & rurſum colum. vlti.verſicu.quartò quotieſcunque, Aymo Crauet.conſi.61.dominus Antonius,col.1.verſic.ſecundò reſpondeo.

SEPTIMA DECLARATIO.

1 ¶SEPTIMO declara,vt id ſtatutũ nõ habeat locũ in hęrede impuberis,ſiue ſtatutum loquatur de hærede ab inteſtato,ſiue ex teſtamento,vt expreſsè reſpõdit Signo. loquens de ſtatuto Placentiæ,huic noſtro ſimili,conſi.188.caſus continens inter cætera,col.2.verſ.præterea ad hoc vt habeat locum.Nam, vt inquit, is hæres, dici non poteſt hæres ex teſtamento,cùm impubes teſtari non poſsit, nec ab inteſtato, cùm is propriè non dicatur deceſsiſſe inteſtatus,qui inteſtabilis erat,l.1.in princ.ff.de ſuis & legit.Nec ſtatuta propriè intelligendo,vt debent intelligi,habent locum in hæreditate impuberis,Ray.For.in d.l.1.& Guil.Cu.in l.1.C.quando imper.inter pupil.& vidu. & in l.2.C.qui teſtamen.face.poſſunt.Hæc ille.

An hæc cõſuetudo procedat in hærede impuberis.

Inteſtatus an is dicatur qui teſtari non poterat.

2 ¶Ex illo autem text.in d.l.1.de ſuis, & legiti.plurimi præter Signo .vbi ſuprà, & eos quos allegat,fuerunt in ea ſententia,vt ſtatutum loquens de inteſtato,non habeat locum in impubere & aliis qui teſtari non poſſunt, quos inteſtabiles vocamus, & inter cæteros Petrus à Bel.per.& ipſe Guil.Cu.in ea ipſa l.1.ff.de ſuis & legit. Idem Pet. Iacob.Ray.Cy.Bal.& Nicol.Neapol.in l.inteſtato,per eum text. ff.de legiti.tute.Cy. in l.2.in vltima quæſtio.& ibi Alberi.in fi.& ſubobſcurè Bal.col.1.verſi.ſecundò quæro nunquid iſte,C.qui teſta.facere poſſunt.ipſe Signo.latè conſi.6.Titius in infantili ætate.& latiùs conſi.101.infans deceſsit.Bal.in l.cùm antiquioribus,col.3.verſi. ſeptimò quæritur,& ibi Salice.in §.vlti.col.1.& ſequent.& latiùs Flori. & Raph.Fulg.col. 2.verſi.in ea,ibi l.1.C.de iure delib.idem Bald.in l.ſi is qui,in fi.C. ſi penden.appellat. mors interuenerit.& in l.ſi arrogator, col. pen. verſic.& adde tres concluſiones,ff.de adoptio.& in c.1.co..3.verſi.modò quæro quantùm,tit.de ſucceſsio. feud. & conſi.12. caſus talis,ſtatuto ciuitatis Caſtelli,col.2.verſic.ſed poſito quòd hoc, lib.3. & conſil. 475.ſequendo communem,eod. lib.3.vbi hanc dicit eſſe communem opinionem.& conſil.47.ſi tenemus opinionem illam,lib.4. vbi & hanc dicit eſſe communem opinionem doctor.Bononiæ.& conſi.61.de iure communi,col.1.in fi.eod.lib.4. & conſi. 232.impuberi filio,eodem lib.4.& conſil. 83. præmittendum eſt, col.2.verſicu.item quia infans non propriè,lib.5.Ioan.Fab.in §.1.in princ.& ibi etiam Angel. Aret. col. 1.& ſequent.& Chriſtopho. Porc. inſtit. de hæredit.quæ ab inteſta. deferun. Nicola. Neapo.in l. impuberem, ff. ad SC. Tertullia. Alberic.in prima parte ſtatutorum, quæſt.44.item quæro ſtatutum,vbi refert Ray.Forl.dixiſſe ita fuiſſe determinatum, & iterum in 3. parte ſtatutorum, quæſtio.21.item quæro conſuetudo.Angel.in l.in teſtamento,la 1.col.1.in 4.notab.& ibi Raph.Fulgoſ. C.de teſtamento milit.vbi ipſe Angel.dicit ita fuiſſe conſultum per collegium Peruſinum.& iterum ipſe Ange. in l. 2.C.de impuber.& aliis ſubſtitutio.& conſil.211.ex facto propoſito quinque eliciuntur,in 5.eodémque vltimo dubio. Imo. in l.Centurio,col. 9. verſicu.circa paganum, ibi,& per hoc decidi poteſt quæſt.ff.de vulga.& pupil.ſubſtitutio.& in cap. cùm tibi, ad fin.de teſta.Petr.Ancha.in repet.cap.1.char.70.in paruis,verſicu. quid dices de patruo,ibi,in quo cõſilio,de conſtitutio.vbi dicit idem ſe conſuluiſſe,& plures alios Bononiæ.Rapha.Fulgoſ.conſil. 40. Dominicus teſtator, colum.vlti.paulò ante finem. & iterum conſil.48.quidam Petr.condidit teſtamentum,in 2.dubio. & iterum conſi. 165.in quæſtione propoſita ſecundum ordinem,colum.2.verſic.rurſus ſi huiuſmodi. Ro.conſi.199.præſens ſtatuti particula,colum.2.verſicu.ſecundò quòd vbi.Alexan. latè in l.generaliter,in princip.colum.2.verſicu.in glo.1.vult gloſ. cum multis ſeq.C. de inſtitutio.& ſubſti.& conſi.115.circa dubitationem,lib.2.& conſi.79.Franciſcus, colum.3.num.5.& multis ſequen.lib.6.& conſi.158.abundè quidem,colum.1. verſicu. quòd autem non potuerit,eo. lib.6.& conſi.153.viſo themate ſupraſcripto, colum.2. verſicul.rurſus dictum ſtatutum,& ſeq.vſque ad finem lib.7.& con.211. viſo themate de quo,col.2.verſicu.ſecundò reſpondetur,eo.lib.7.Ludo.Bolo.in 1.addi. Matthæ. Mars.in tracta, de ſucceſs. ab inteſta. Philip. Deci.conſi.466.ſtante ſtatuto Rauennenſi,

De eadem re.

Qui tenẽt ſtatutũ loquẽs de inteſtato non habere locum in impubere.

BIU Cujas

nensi,col.1.2.& 3.& consi.563.duo dubia,in 1.dubio.& consi.617.adeo plenè. Ludouic.Gozad.latè consi.35.breuiter agendo certum est.Albert.Brunus in tractatu statutorum fœminas excludentium,in 8.artic.princ.quæstio. 12. char.35. col.versic.& secundum prædicta.& Maria.Soci.con.23.casus iste,col.1.2 & 3.

3 *Qui tenēt cōtrarium. Aut saltē prio rē opi. intelligūt nisi communis usus loquendi aliter intelligeret.*

¶ Sunt tamen multi,qui contrarium tenuerunt,aut saltem illam opinionem intelligunt,nisi communis vsus loquendi intelligeret intestatum etiam pro eo qui testari non potest,præsertim quòd scribitur in l.1.ff.de suis & legi.quòd licèt propriè intestati non dicantur qui testari non possunt,hos tamen pro intestatis accipere debemus. Et ita voluit Bar.in eo loco,vbi & hunc vsum loquendi talem esse confirmat ex ea ipsa l.1.quem quidem modum dicit prævalere omni propriæ significationi,l.librorū, §.quod tamen Cassius,ff.de leg.3.& idem quoque ipse Bar.in l.Centurio,col.4.vers. quid si testator sic constituit,ff.de vulg.& pupil.substitutio. & consil.138.hæc est copia.& consi.141.statuto vrbis veteris.

4 *Alij eiusdem sententiæ.*

¶ Et præter Barto.ipsum,Signo.sibi(vt videtur)contrarius.consi.225.in quæstione, comprehensa,versi.secundò prætermitto,dum dicit de rigore verborū priorem opinionē esse veram,sed hanc ex mente statutorum esse sequendam. & Bal.in auth.præterea,col.1.versi.modò quæro.C.vnde vir & vxor.& con.264.statuto cauetur quòd si qua persona,lib.1.vbi honorificam in hac re mentionem Signo.facit.& idem Bald. con.108.in successione pupillorum,lib.2.& consi.36.de iure communi,lib.4.& con. 56.repetito con.339.opinio communis est,eodem lib.4.& Ang. consi.26.statutū excludens,& consi.99.Petrus de vrbe veteri,per totum,& cōsi.104.statuto communis Burgi,etiam per totū.Cardi.Floren.con.111.factum sic se habet, Iacobus quondam, in quarto eodémque vltimo dubio.Petrus Ancha.sibi contrarius in d. c.cùm tibi,col. vlti.in 7.quæstio. de testamen.& ibi quoque Barba.qui istud disputat per 14.aut 15. col.& tandem dicit hanc opinionem amplectendam tāquam verisimum Apollinis oraculum.Idem Petrus Ancha.consil. 177. reuocatur in dubium.Paulus Cast.in l.in ambigua,quam legit cum l.scire leges,col.2.versi.tertiò colligitur,ff.de legib. & in d. l.in testamento,la 1.col.3.versi.ex secunda parte,& ibi Romanus,qui se dicit ita consuluisse & Senis & Florētiæ.col.1.in vlt.notabi.C.de testa.mili. & ipse Paulus in d.l. generaliter in fi.princ.& ibi Corne.con.2.versi.vnde adducuntur. & Iacob.à sancto Geor.col.1.ver.in glo.1.inducitur,& Philip.Dec.col.2.versi.not.ex isto,C.de institut. & substitio.& idem Paulus in l.2.in princ.C.de impube.& aliis substitutio. & in d.l. cùm antiquioribus,in fine.& ibi Floria. & Ioan.Petrucius, & latè Corne. C. de iure delibe.& idem Pau.consi.48.præsuppositio quodam,statuto.lib.1.Ro.consi. 4.sententiam præfati consultoris,& consi.32.visa municipali constitutione.Panor. latè cons. 75.quidā decesit,li.1.Ang.Are.in d.§.1.Instit.de hæredit.quæ ab intesta.deferun.& in tracta.de testa.in verbo,volens intestatus decedere,col.13.& in suo tracta.de successi. ab intesta.in gl.in verbo,pro perfectione materiæ,char.10.Barb.consi.67.illud in medium afferam,in 1.dubio,lib.3.Corne.consi.75.quanquam videatur,col.5.in literis X. & Y,lib.1.& consi.336.constat quòd de iure communi,propè per totum illud consi. eo.lib.1.Alex.d.consi.211.lib.7.Soci.latè consi.81.si in causa,col.3.versi.solum restat, cum multis sequ.lib.4.Fely.in procemio decretalium col.4.versic.ad idem notabile Geor.Nata.in tractatu de statutis excludentibus fœminas,char. 9.versi.circa quartū & vltimum.Math.Afflic.in d.c.1.in prin.col.pe.versi.deinde incontinenti, de succes. feudi.Carol.Rui.latè consi.50.circa primum dubium,in 1.dubio,lib.3.& Georg. Nata.in repe.c.quanuis,col.56.versicu.circa quartam,& sequ.de pact.lib.6.Ioan.Baptista Castel.in additio.reperto.Alberic.in verbo intestatus.Alcia.in l.intestatus,ff.de verb. signifi.Paul.Paris.qui hanc dicit in puncto iuris veriorem & communiorem & amplectendam,consi.22.licèt circa præsentem,lib.2.vbi & illud latissimè omnium disputat.& rursum consi.84.Serm.Martinus. col.3.versicu. ad resolutionem dubij, eodem lib.2.Maria.Soci.consi.6.visis themate & statuto,cōl.5.nu.25.lib.1.

5 *An cōmunis illa loquēdi usus probari debeat.*

¶ Ex quibus multi negant non necesse esse probari hunc communem vsum loquendi,satis enim probari ex d.l.1.cùm scribitur(vt iam diximus) hos tamen pro intestatis accipere debemus,veluti is text.se referat ad eum loquendi modum:cùm (vt alij etiam dicunt) id non sit ex communi vsu loquendi testificatum,per d.l.sed potiùs ex

eiusdem

BIU Cujas

eiusdem l.declaratione:nam & aliàs videmus plurimas leges & ff.& C.vsas eo verbo inteſtati, cum loquerentur de impubere, videlicet in l.diuus,& iterum in l.credendum eſt,quæ eſt vltima in 2.locis.ff. qui petant.tuto. & in l.pater filium, §.vlt.ff.ad leg.Falci.& in l.2.§.impuberem,& iterum,§.ſi mater,ff.ad S C.Tertulia.& d.l.in teſtamento,la 1.& ibi Ang.in 4.not.Saly.in vlt.not. Philippus Dec. in 5.not.C.de teſta. milit.& d.l.2.in princ.C.de impu.& aliis ſubſtitu.& l.poteſt,& ibi Alexan. & Franc. Are.ff.de vulg.& pupil.

6 ¶Sed ex his legibus maximè tibi annotanda eſt, d.l.credendum,qui petant. tutor. vt ex qua probatur,id etiam procedere, cùm inteſtatus poſitus eſt in conditione, licèt conditio ſemper ſit implenda in forma ſpecifica, per l.qui hæredi, & l.Mæuius, ff.de condit.& demonſtrat.ob idque etiam ille tex.fuit admodum in id quod diximus expenſus & commendatus ab Alex.qui eum dicit not.in d.l.generaliter,col.2.ver. quintò pro hoc videtur,C.de inſtit.& ſubſtitut.& Fran.Are.qui item multum extollit, & dicit valde no.in l.1.col.9.verſi.ſecundò quia ex quo hæres,ff.de vulg.& pupi.ſubſtit. & in d.l.Centurio,col.2.verſic.adde etiam in quantum Bart.dicit,eod.ti.& Iaſon qui illum dicit no.licèt,inquit,non allegetur ad id propoſitum,in d. l.poteſt,col.2.verſicu.adde etiam quòd conditio,eo titu. & conſi.196. in prænotato themate, colum.6. verſic.non obſtat ſecundò,lib.2. *Ad idem.*

7 ¶Similitérque ſunt leges vtentes his verbis,ab inteſtato,in ſucceſsione pupillorum, vt in l.qui duos,in princ.vbi Soci.in 1.not.ff.de reb.dub.& in l.Lucius,ff.de vul.& pupil.& in l.ſciant,C. de legit.hæred.& in l.omnem,C.ad S C. Tertu. Quanquam ſunt qui faciunt differentiam inter mentionem inteſtati,& hæc verba,ab inteſtato:vt ſcilicet illud non comprehendat pupillum,hoc comprehendat,& inter alios Sali. Fulg. & Corne.in d.l.cùm antiquioribus,C.de iure delib.idem Fulgo.in d.l.generaliter, in princ.& ibi etiam Alex.col.penul.verſi.nunc venio ad ſecundum, & Corne. col. vlti. C.de inſtit.& ſubſtitut.& iterum ipſe Fulgo. d.conſi. 48.in 2.dubio.Corne.d.conſil. 336.colum.vltim.lib.1.Socin.latè conſi.35.punctus ſuper quo,per totum illud conſil. lib.3.vbi in fin.dicit eſſe hæreticum diſcedere ab hac opinione.& dicto conſi.81.lib. 4.& Iaſon.conſi.130.prima conſideratione, columna prima verſi. nec obſtat ſi contra,lib.1.Carol.Ruin. conſi. 20. circa caſum de quo quæritur,colum.vltim. verſicu. nec etiam obſtat ſi dicatur, libro 2.Ludo.Gozad.d.conſil.35.colum.2. verſicu.ſeptimò conſiderandum.Paul.Pariſ.d.conſil.22.in multis locis. Et Maria. Socin. iunior d.conſi.3.col.6.verſic. aliquando verò ſtatutum,lib.1.& conſi. 10.ſi in præſenti conſultatione,col.1.verſicu.aliquando verò ſtatutum, eod. lib. 1.Et facit quod conſuluit Calderin.conſilio ſexto,an ſtatutum quod ſimpliciter,ſub titu.de conſtitutionib. *Ad idem.* *An intereſt dicas inteſtati, an ab inteſtato.*

8 ¶Sed quòd nihil inter hæc interſit,videtur voluiſſe gl.in d.l.cũ antiquioribus,in verbo,fuiſſe,iũcto tex.& ibi Corne.col.pe.& Cy.in d.l.2.C.qui teſta.fac.poſſunt. Bart.in d.l.1.ff.de ſuis & legi.Alberi.nõ obſcurè in tractatu ſtatutorum,in 3.par.quęſt.121.ſuprà citata.Ang.& Rom.in d.l.in teſtamẽto,C.de teſt.mili.Nico.Neap.& Bal.in d.l.inteſtato,ff.de legit.tut.idem Bal.in d.l.ſi is qui,C.ſi penden.appellatio.Ang.d. conſ.99. & d.con.104.Io.Fab.in d.§.1.Inſtit.de hære.quæ ab inteſta. deferun. & omnium clariſsimè Car.Flor.d.conſi.11.in vltimo dubio.Alex.ſibi contrarius,d.conſi.115.lib.1.& Philip.Dec.d.conſi.366.col.2.nu.5.& ſeq.& Caro.Rui.d.conſi.50.col.2.verſi.ſed prẽmiſsis,& iterum col.4.verſi.& adhuc opinio,lib.3.& Maria.Soci.d.con.23.col.7.nũ. 19.lib.3.& alij multi ex his quos ſuprà citauimus. Hanc enim, inquiunt, eſſe magis verborum,quàm rerum differentiam. *De eadem re.*

9 ¶Sed & in hoc ſunt qui diſtingunt,an hæc verba,ab inteſtato,iungãtur defuncto,ità videlicet,deceſsit vel mortuus eſt ab inteſtato:an verò hæredi ſcilicet ſucceſsit ab inteſtato:vt primo caſu,idem ſit ac ſi diceretur,deceſsit inteſtatus, vtpote quòd ea verba referantur ad ipſum defunctum:in ſecundo autem caſu,qui refertur ad hæredẽ,ſumus extra illud dubium,an pupillus dicatur inteſtatus,de quo per Bal.d.con.36.de iure communi,ibi,aliud eſt ergo,lib.4.& Soci.in d.l.qui duos,in princ.per illum text.de reb.dubi.& Lud.Gozad.d.conſi.35.col.4.verſicu. prætereà aliter reſpondeo.& Paul. Pariſ.d.conſil.22.col.14.verſi.ex quibus infero,& mult.ſeq.lib.2. *De eadem re.*

10 ¶Alij item diſcrimen faciũt inter inteſtatus,& ſine teſtamento.& inter hos,Imol.in *An interſit inter inteſtatus,*

BIU Cujas

& sine testamento.

d.l.Cēturio,vbi suprà citauimus,ff.de vul.& pup.& Raph.Fulg.in d. l. generaliter,in prin.col.1.ver.nota primò quòd nō est.& Rom.in d.l.in testamēto, le 1.col.3.versi.aduertendum tamen,C.de testa.milit.Sed cōtra hos est tex.in ea ipsa l.generaliter,& ibi glo.in verbo,sine testamento,quæ est 1.vbi omnes propè de hac de re disputant,vt ibi per eos videre poteris.& Paul.Paris.d.consi.22.vbi suprà,nu.82.lib.2.

11 *An inter pupillū,& alium intestabilem.*

¶Alij quoque dicunt interesse inter pupillum, & alium intestabilem, vt videre licet apud Alexā.qui id sibi adscribit,in d.l.generaliter,col.penult.& d.consi.115.& Socin. d.consi.35.lib.3.& Philip.Deci.d.consi.366.num. 5. & 6.& con.563.duo dubia,col.2. versi.his relatis,& seq.Item alij,vt hoc iungam,dicunt interesse inter eum pupillum, cui pater testamentum fecit, vel secundas tabulas: & eum qui non fecit, de quo latè Paul.Paris.post alios multos,d.consi.22.lib.2.

An inter pupillū,cui pater fecit testamētū,& eū cui non fecit.

12 ¶Sunt & postremò qui dicūt referre vtrū statutū de quo quæritur,sit odiosum,an fauorabile,siue ratione naturali subnixū.vt Bal.in d.l.si is qui,in fi.C.si pēd.appellatio. mors inter.& in d.l.intestato,ff.de legi.tut.vbi etiā declarat quomodo intelligitur,an statutū sit odiosum,an fauorabile.& in d.c.1.ti.de succesio.feud.& con.141.quæritur an pupillus,lib.3.& consi.83.prēmittendum est ad euidentiam, in fin.lib.5.& alibi in omnibus propè locis suprà allegatis,licèt alij plerique id indistinctè teneant.

An referat statutúmne sit odiosū,an fauorabile.

13 *De eadem re.*

¶Vides igitur maximū inter eos omnes,qui de hac re locuti sunt certamen esse:& si tibi lubet,videbis omnes multis magnísq; rationibus subnixos,quas tamē referre supersedimus,cōtenti loca quibus id tractāt tibi designasse,præsertim quòd earū bona pars nihil,aut parū ad nostras de hac re cōsuetudines pertineat. Nam & aliæ, & quidē maior pars earū loquuntur de hærede quem dicunt esse saisitum,& sic haud dubiè pertinent ad hæredes pupillorum & aliorum intestabilium: aliæ loquuntur de hæredibus ab intestato,quo certè casu essemus in illa disputatione, an inter intestatus, & ab intestato aliquid interfit,quantùm ad id de quo agimus pertinet, si tamen intestatus non nisi de intestabili,id est,eo qui testari non possit intelligatur.

14 *Authoris opi.*

¶Scio autē in nostra Gallia ex cōmuni vsu loquendi, & doctorū & aliorū nihil inter hos interesse.Ideo vt concludā hoc caput,in casu nostrę cōsuetudinis,putarim,& hæredē ab intestato,& pupilli,& alterius intestabilis esse saisitum, & ita vtimur. Nec interim silentio præteribo.Carol.Molineus, qui huius est nostræ opinionis,in additio.Alexan.in d.consi.115.lib.2.post relatas copiosissime omnium opiniones.

OCTAVA DECLARATIO.

1 *An hæc cōsuetudo habeat locū in bonis defuncti episcopi An cōsanguinei episcopi succedant in bonis illius.*

¶OCTAVO declara,vt id statutū procedat etiā in bonis defuncti episcopi,aut alterius,in quibus hęredes succedūt ex cōsuetudine,semota illa controuersia iuris cōmunis,de qua latè per Imo.& alios in c.cū in officiis,de testa.Bal.con.313.præmittendū est ad euidentiā,li.2.Pan.post antiquiores,in c.cùm esses,extrà,eo.tit.& latiùs in c. vt vnusquisq;, de pecul.cleric.& Io. Ananiam con.87.circa dubiū de quo agitur,per totū,& ibi Ludoui.Bologni.in additio. & Firmia. in tract.de episcopo,parte 4.libri 4.in multis locis.& Corne.con.314.videtur in præsenti cōsultatione,per totū,lib.3. & Soci.con.91.casus super quo,in 1.dubio,li.1.& Nicol.Bello.qui alios multos citat, con.3.curatus ecclesiæ,propè per totum.Cuiusmodi cōsuetudo est apud Trecenses,c. 106.Caluimontenses,c.86.Victriacēses,c.85.Pictauienses,c.220.Aruernienses,ti. *des successions*,§.55.eodémq; vltimo.Borboniēses,c.320.Blesenses,c.128.Engolismēses,c. 97.Marchienses,c.258.Niuerniēses,tit.*des successions*,c.21.Senlitenses,c.170.Valesiēses,c.92.Britonēses,ti.*des successions*,qui est 22.c.2.Et hanc dicit generalem Franciæ consuetudinem D.Cos.Guy.in §.item quòd si ecclesia, in verbo, acquisitos, titu.de Annat.in pragmat.sanctio.

2 *An ualeat cōsuetudo ut succedat.*

¶Quæ quidem consuetudo an valeat(vt id obiter dicam)disces ex Inno.in. d.c.cùm in officiis,col.1.in verbo,remanere,& ibi Panor.colum. 2.versicu.secundò fallitur,& aliis.de testa.Bald.in c.vlt.col.4.versi.quæro nunquid valeat generalis,de consuetud. Panor.in c.cùm tibi,in 1.no.de verbo.signifi.& Roch.Curti.in repe.c.vlti.col.17.versi.quarto infertur,de consuetud.Et ex eo quod in simili tractat Io.And.in c.nemo potest plus iuris,de regulis iur.lib.6.in Mercuria.& Calderi.consi. 2. quis succedere debet,col.1.sub tit.de pecul.cleri.& Domi.in c.vlti.col. 3.versic.ad tertiam de quibus, de

offi.

BIU Cujas

offi.ordi.lib.6.& Barb.in c.vlt.col.5.versi.quãdo autem dicatur,de pecul.cleri.& Cor. d.consi.214.col.2.sub litera B.lib.3.

3 ¶ His igitur locis(vt redeamus)& aliis eadẽ cõsuetudine vtẽtibus.imò & aliis quoq; in quibus hæredes succedunt secundũ distinctionẽ iuris cõmunis, ipsi hæredes sunt saisiti ex hac nostra cõsuetudine,vt expresse dicit D.Boër.in cõmentar.cõsuet. Biturig.tit.*des coustumes cõcernans testamens*,§.6.col.vlt.& ante eũ,licèt nõ alleget, D.Bene. in repe.c.Raynucius,in verbo,mortuo itaq; testatore,le 2.nu.72.de testamẽ.quod & dicit sentire Ioan.Fab.in §.si viuo,Institu.de rer.diuisio.Sed ne erres,lector amantissimè,nullus est §.huiusmodi in eo tit.& credo quod voluit allegare §. is verò,eo tit. vbi ipse Fab.col.1.quærit,an rectores & prælati ecclesiarum faciant suos fructus beneficiorũ, quos iã perceperunt adinstar fructuarij.quod videtur,inquit,sed hoc iure non est verum,cùm non transmittant ad hæredes, c.ad hæc, de testa.& c.vlt.de offic. ordina.lib.6.Si tamen esset alia consuetudo,videtur,inquit,idem quod in alio vsufructua.& nihil amplius dicit,quod ad hanc rem,de qua tractemus,propius accedat.

Redit ad principalẽ quæstionem.

4 ¶ Et ego sanè cẽseo hęredes episcopi vel sacerdotis hoc iure cõsuetudinario vti,vt hæredes secularium.tũ quia hæc generalis cõsuetudo vbiq; est introducta & approbata à clericis simul & laicis,vt videre licet ex processu verbali,quẽ vocãt,earũ consuetudinum.Ideo & ea clericos ligat,vt voluit Bal.in c.cùm venissent,in 2.not.de eo qui mittit.in possessionẽ.& ibi quoq; Ioã.Lig.& Panor.etiã in 2.no.ita intelligẽtes eũ textũ, in quo Papa mandat decidi causas clericorũ secundum consuetudinẽ patriæ, & illũ tex.dicit ipse Bal.ad hoc multùm no.& idem etiam voluit idem Bal.in c.imperialem, col.3.versi.quæro nunquid si ex cõsuetudine,& ibi etiã Martin.Laud.col. vlt. versic. & nota valere consuetudinẽ,tit.de prohibẽ.feu.alie.per Fede.Ioã.Ligna.in c.quod clericis,& ibi Franc.Are.col.vlt.de foro compe.Antoni.in c.ecclesia sanctæ Mariæ,col. pe.versi.si quæritur an statuto,& ibi etiam Imo.col.4.ver.extra glo.tangunt hîc doc. & Feli.col.34.ver.secũdus casus,& Philip.Dec.col.20.vers.nõ obstant iura allegata, extrà de constitutio.Imo.in c.ad nostram in 1.no. per illum text.& ibi Felin.col.2.de probat.Panor.in c.cũ causa,in 3.no.per eum tex.à contrario sensu,de re iudic. & cõs. 72.circa primum breuiter,col.2.versi.præterea papa,lib.1.Alex.consi.211.ponderatis his omnibus,col.1.lib.2.Franci.Are.consi.45.visis articulis,post princ.Car.Alex.in c.1.in fi.10.di.& in c.qui clericus,col.1.tit.si de feud.fuer.controuer.inter do. & agnat. Roch.Curt.in repetitio.c.vlt.in 1.limitat.11.quæstionis.de consuetud.& neminem reperi(si non fallor memoriâ) qui contrarium dixerit, præter Barbat.consil.65.referam in medium,col.antepen.versi.nec est vera responsio aliquorum, libro 4.vti etiã diximus in nostro tractatu Retractuum, tit.1.§.1.glo.13.in verbo,*l'acheteur*,nume.2.

Authoris sententia.

Cõsuetudo cõmunis clericorũ & laicorũ ligat clericos.

5 ¶ Tum quia etiam alias clerici ligantur statutis & consuetudinibus disponentibus de successionibus,siue respiciamus hæredes clericos ad eorum admissionem, vel etiã exclusionem,siue etiam defunctos clericos: vt scilicet in successionibus eorum seruentur statuta & consuetudines locorum,vt plenè disseruimus in nostro tractatu de iure Primigeniorum quæstione 43.qua plenè tractauimus an consuetudo primogenitos præferens,liget secundogenitum clericum.& quæstio.sequen.qua etiam tractauimus an econtrario primogenitus clericus gaudeat ea consuetudine.& iterum quæstio.sequen.qua item quæsiuimus, an ea locum habeat in successionibus clericorum defunctorum,vt ibi videre poteris.

Clerici ligãtur statutis & consuetudinibus disponẽtibus de successionibus,

QVARTA PARS EORVM QVAE RESPICIVNT RES, QVAE SEptem declarationibus constat.

Prima declaratio,vt id statutum procedat in his rebus, quarum defunctus tempore mortis erat possessor tantùm,non etiam in cæteris.

2 *An procedat in re,cuius possessio cohæret personæ.*

3 *An in re,cuius possessio erat apud defunctum vi precarij.*

4 *An in re,cuius possessio erat apud defunctum ex causa ad hæredes non transitoria.*

BIU Cujas

5 *An in rebus feudalibus. Vbi etiam videbis an impediatur dominus manum inijcere in feudum ob hanc possessionem hæredis. Et an ipse hæres sit saisitus aduersus dominum.*

6 *An in emphyteuticis.*

7 *An in rebus incorporalibus.*

PRIMA DECLARATIO.

1 *Hæc consuetu. nõ procedit in rebus quas defunctus non possidebat.*

PRIMO declara, vt procedat in his rebus, quarum defunctus possessor erat tempore mortis ipsius. Nam si eo tempore non possidebat, nec in eius hæredem trãsit possessio. neque enim is suum hæredem saisire potest per suam mortem de ea re, cuius ipse saisitus non est, dum moritur. l. traditio, ff. de acqui. rer. domi. & l. nemo plus iuris, ff. de reg. iur. & ibi concordant, per gl. & Philip. Dec. Et si verè eam rem tradere nõ potest, nec fictè quoque potest. l. si filiusfamilias, & l. si seruus, ff. si cer. pet. & l. 2. & 3. ff. pro socio. Bal. consi. 166. à libello, versi. sed hîc est aduertendum, lib. 4. & diximus in tractat. Consti. possess. in 3. parte, limit. 1. nu. 3. incip. cuius sententiæ, vt confirmaremus eam, multorum in ea limitat. à nobis citatorum opinionem, quæ negat per constitutum eius qui non possidet, transferri possessionem.

Fictè tradere nõ potest qui uere nõ potest.

Hæres nõ nisi rerũ quæ erãt defuncti tẽpore mortis 2 in possessionẽ mittitur.

¶ Et id omnino perpetuum est, vt possessio quæ nulla est continuari non possit, vt voluit Bar. in l. Celsus, col. pe. versi. vel quando dicitur continuata, ff. de vsuc. prout illum citat Maria. Soci. iunior. consi. 18. viso themate suprascripto, col. 4. versi. ad primum itaque fundamentum, lib. 2. Et id quidem perspicuum est, vel si nullam eius rei autoritatem haberemus, quomodo enim res quæ non est, continuari potest?

Possessio nulla cõtinuari non potest.

3 ¶ Nã & in simili videmus, quòd hæres nõ iuuatur beneficio l. vl. C. de edi. diui Adriani. tol. nisi in iis rebus quæ defuncti tẽpore mortis fuerũt, vt patet ex textu in d. l. vlt. ibi, earum rerum quæ testatoris tempore mortis ferũt, vbi Bar. col. pe. ver. secũdus casus, Alber. col. 3. ver. itẽ oppo. quia in tex. Sali. col. 4. ver. nũc videamus de quinto, & Paul. Ca. col. 2. ver. quartò requiritur, & recẽtiores, & Roffred. in summa eiusdẽ ti. versi. sed illud quæritur de eo quod dicit. Et idẽ in interdicto quorũ bonorũ, vt scribitur in l. 2. ibi, quæ cum moreretur, eius fuerunt, C. quor. bonorum. Cy. in l. 1. in 2. q. & ibi Bar. col. vlt. ver. sed hoc interdictum, & Sali. etiã col. vl. eo. ti. Et in petitione hæreditatis, l. itẽ veniunt, §. item non solùm, ff. de peti. hæred. & latè Alexand. consi. 183. viso puncto quæstionis præmissæ, post prin. lib. 5. Pet. Ferrar. tit. for. libel. quo petitur hæred. ex testa. in verbo, iniustè occupauit, post princi. & Maria. Socin. iunior consi. 77. licet in præsenti colum. vlt. nume. 160. libro primo.

Idẽ in interdicto quorũ bonorum.

Et in petitione hæreditatis.

¶ Et ita in casu nostræ cõsuetudinis voluerũt non obscurè Alouisius de Lucis, inter con. Bal. con. 436. quidã creditor, col. 2. li. 3. Raph. Fulg. si nõ oscitãter legatur, consi. 194. proponitur quòd domina Antonia, col. 2. ver. etsi dicatur, iũcto ver. quinimo illud fortiùs. Alex. con. 83. visa facti narratione, col. 1. ver. quia respõdeo, li. 2. iuncto eo quod scribit, col. 2. ver. & cũ iã ante. lac. à S. Geor. in l. si sorori, ver. aliã pulchrã limitationẽ, C. de iu. delib. vbi id dicit pulchrũ, mirabile, & perpetuò mẽti tenendũ. Iason con. 147. præsens cõsultatio, col. 7. ver. sed præmissis non obstãtibus, lib. 2. Gui. Bene. omnium expressissimè in repe. c. Raynucius, in verbo, mortuo itaque testatore, le 2. nu. 72. & 77. & Fran. Cur. iunior consi. 108. sacratissimæ trinitatis, &c. circa controuersiã, col. 5. versi. nec obstat etiã præmissæ conclusioni. & con. 110. pro habenda, clara resolutione, col. 8. ver. retẽto igitur præmisso. & consi. 168. sacratissimæ, &c. habita diligenti consideratione, col. vlt. in prin. & D. Boër. decisio. 172. dominus vita nunc functus, col. 3. nu. 14. Et ante hos videtur voluisse Oldra. con. 139. ad habendã aliqualem notitiam, in 7. dubio, & in simili statuto huic nostræ consuetudini, voluit Signo. con. 250. super dubiis seu quæstionibus, col. 1. in fi. versi. secundo ex tenuta.

Quiita tenuerũt in casu huius cõsuetudinis.

5 *Declaratio.* ¶ Quod tamẽ intelligendũ est, si defunctus omnẽ possessionẽ amisisset, ita vt nec naturalẽ, nec ciuilẽ tempore mortis suæ habuisset, vt quia rem vendidisset, aut aliàs alienasset, & possessionem omnem tradidisset, vel quia etiam animo ciuilẽ non retinuisset, cùm ab alio spoliatus naturali fuisset. Quod si hanc ciuilem retinuisset, fuisséq; intra tempus intentandi remedij possessorij retinendæ, hæres ipsius in quẽ translata esset ea ciuilis possessio, vi huius statuti secundum ea quæ diximus suprà in 3. declaratio

ratione 3.partis,posset intẽtare id remedium aduersus eum qui eam possessionẽ etiã ante mortem illius occupârat, vt ipse defunctus potuisset,modò is sit intra annum, turbatæ possessionis,vt dicemus in simili,in 5.parte,decla.3.nu.14.incipi.& ita certè

SECVNDA DECLARATIO.

1 ¶SECVNDO declara,vt id statutũ generaliter non procedat in re,cuius possessio cohęret personę.nã cũ huiusmodi res nõ veniat in portionẽ hęreditatis,vt not.in l.itẽ videndũ,ff.de peti.hæred.eadẽ ratione nõ debet intelligi transire possessio. Nam ea iuris est regula,vt licèt hæres aliàs succedat in omne ius defuncti,nõ tamẽ succedat in ius personale,l.hæres in cõmune,ff.de acq.possess.vnde & statutũ transferens ipsõ iure possessionẽ defuncti in hæredẽ,ita quoq; debet intelligi,cùm recipiat interpretationẽ à iure cõmuni,per no.in d.l.vlt.§.in cõputatione,C.de iure delib.& in l.2.C.de noxal.& in c.cum dilectus,de cõsuetu.Et ita nuncupatim voluit Raph.Cõmen.cons. 173.Galuanus,col.vlt.& sequitur Iason d.con.147.præsens consultatio,col. 10.versi. item vltra prædicta,lib.2.Fran.Cur.iunior in l.vlt.col.pe.versi.secundò restringitur, C.de edict.diui.Adria.tollen.& Anto.Rube.consi.121.dominus Ioannes,col.1.

Hæc cõsuetudo nõ procedit in re,cuius possessio cohæret personæ.

2 ¶Et certè id minimè dubium est, cum aliàs semper iura personalia personam non egrediantur,sed cùm ea extinguantur,nec transeant ad hæredes, l.quia tale, ff. solut. matri. & l. in omnibus causis,& l.priuilegia,ff.de regu.iur.& cap. priuilegium. eo tit. lib.6.cum concordan.adductis per glo.& doct. in illis locis, quibus adde c.hinc est, circa medium,16.quæstione prima.

Iura personalia nõ egrediũtur personam.

TERTIA DECLARATIO.

1 ¶TERTIO (& hæc quidẽ proximè accedit ad præcedentẽ declarationẽ) hãc consuetudinẽ generalẽ declara, vt nõ procedat in re cuius possessio erat apud defunctum vi precarij.Nã cũ precarij virtus nõ trãseat ad hæredes,l.cũ precariò aliquid,§.1.ff.de precar.& id statutũ siue decretũ siue etiã cõsuetudo debeat ita interpretari,vt minus lædat ius cõmune quàm fieri potest,d.l.2.C.de noxal.& d.c.cùm dilectus,de cõsuetu. ideo debet intelligi quãdo possessio erat apud defunctũ,ex causa de sui natura transitoria ad hæredes,quia sicut ad eos trãsit virtus ipsius causæ,ita videtur statutum voluisse ęp trãsiret ipsa possessio,sed virtus precarij non est huiusmodi.Ita expressè voluit Alex.con.153.circa litẽ vertentẽ inter filios,col.1.ver.& posito quòd virtute,li.6. quẽ sequitur Chassen.con.59.ex visione processuum,col.pe.ver.item etiam vt cõstat.

Hæc cõsuetudo nõ procedit in re cuius possessio erat apud defunctum vi precarij.

2 ¶Attẽde lector,quia si intelligas de hæredibus cõcedẽtis id est, cõstitutarij (ita enim eũ voco ad cuius cõmodum fit constitutũ,de quo & Alex.in d.con.loquitur)non est verũ id constitutũ non transire ad hæredes,cũ tex.sit expressus in contrariũ in d.l.cũ precario,§.1.& in l.quæsitũ est,§.1.& in l.cùm precariò quis rogat,eo ti.& in c.vlt.extrà,eo quoq; tit.& latè diximus in nostro tractatu Constituti possessorij, in secunda parte,in 12.ampliat.Et ratio Alex.eum deficit in casu de quò loquitur. Ideo contrarium eius quod dicunt ipse Alex.& Chassen.in precario expressè tenuit Alouisius de Lucis,valentissimus doctor & aduocatus Vincentinus,vt eum Appellat Bald. inter consi.ipsius Bald.consi. 436. quidam creditor habens plures, col. 1. & 2. lib.3.& ibi quoque Baldus.in addit.eiusdem consi.& dicit ipse Alouisius ita consuluisse in ciuitate Vincentiæ Raynucius,Forli.Richar.Sali.& Argenti.

Declaratio.

QVARTA DECLARATIO.

1 ¶FATEOR tamen (& hæc erit pro quarta declaratione)quòd si possessio erat apud defunctum ex causa ad hæredes non transitoria, huiusmodi possessio ad eos non trãsiret,per illã Alex.rationem,quæ optima est,sed malè ad casum precarij apta ta.Et ipsius rationem generaliter sine mentione precarij refert,& sequitur Catel.Co. in memor.incip.decreto Mediolanensi,col.2.in prin.

Nec in re ad hæredes non transitoria.

2 ¶Et ad hoc optimè facit quod in simili dicitur,quòd licèt appellatione hæredis, veniat hæres hæredis.l.hæredis appellatio,& l.sciendum, ff.de verb. signifi.& latè diximus suprà,in 5.declara.2.partis,id tamen nunquam obtinet in re, quæ de sui natura non est transitoria ad hæredes,de quo habes text.& exemplum in l.antiquitas, C.de vsufruct.& voluit ipse Alex.in l.Gallus,§.etiam si parente,col.3.versic. vnum tamen non omitto,ff.de libe.&.posthu.& l.in annalibus,C.de legat.& Catel.Cota in memoria.incipien.hæredis appellatione comprehenditur,in 2.limitatio.vbi dicit hinc fieri,

Hæres hæredis uenit apellatione hæredis.
Si tamen res sit transitoria ad hæredes.

BIU Cujas

Feudũ acquisitũ pro se & hæredibus non trãsit ad hæredes hæredum.

quod singu.dicit Bal.in l.vlt.col.2.in 6.oppositio.C.de hære.instit.quod si quis acquisiuit feudũ vel emphyteusim pro se & hæredibus,intelligitur tantũ de proximis hæredibus,nõ de hæredũ hæredibus.quod & sequitur & dicit etiam sing. Iason in d.l.in annalibus,in fi.vbi tamen id reprobat,vt & nos diximus in d. 5. declaratio.2. partis.

QVINTA DECLARATIO.

1 *An hæc cõsuetudo habeat locũ in feudalibus.*

¶QVINTO declara,vt id statutũ nõ habeat locũ in rebus feudalibus,vt expressè voluit Raph.Comẽ.con.173.Galuanus,col.vl.ver.nec obstat quòd possessio, ea ratione adductus,quã& nos suprà ex eodẽ adduximus in prima declaratione tertię partis,quia vasallus naturaliter tantũ possidet,vt dicit gl.in l.3.§.ex cõtrario,in gl.1.post prin.ibi,itẽ de re data,& in l.si vt certo,§.si duobus vehiculũ,in verbo dominum,ver. sed qui sunt qui ciuilem habent,ff.commod.& Iason d. consi. 147.vbi nuper citauimus,lib.2.& latè consi.152.vera & iuridica,per totum illud consi.lib.4.Fran.Cur.iunior consi.108.sacratissimæ,&c.circa controuersiam,col.7.versi.sed quod fortius.& consi.110.pro habenda clara resolutione, col.9.versicu.præterea militat,vbi id dicit singul.& in d.l.vlti.col. penult. vbi suprà,de edict.diui Adria.tollen.vbi tamen dicit id non procedere in dubio,quia etiam in dubio feudum censetur esse hæreditarium, vt declarat Baldus in c. 1.titu.an agnati vel fil.cum allegatis per Alexand.consi.10. ponderatis his quæ in themate,col.3.lib.3.& alibi sæpe.

Quinegãt habere locum.

Feudũ in dubio hæreditarium.

2 *Alij qui idem tenent.*

¶Sed & illud, videlicet, quòd hoc statutum non habeat locum in huiusmodi bonis feudalibus,præter supradictos voluit Catel.Cot. vbi tamen videtur esse subdubius, in memor.incip.decreto Mediolanensi,col.2.versi.nunquid autem hoc decretum, & Anto.Rub.consi.121.dominus Io.col.1.& iterum col.3.versic.ex premissis igitur,rursúmque col.vlt.versi.& si dicatur.& Pau.Paris.consi.omnium 1.visa facti narratione, col.25.versi.& quia decretum istud,qui est sub nu. 159.l.1.

3 *Rationes huius opi.*

¶Ad hanc autem opinionem fulciendam adducit Iason in d.consi.152.lib. 4. has rationes, nam id statutum est correctorium iuris communis,quod & nos suprà diximus in præfatione,declaratio.3.nu.2.inci.ego verò cõstanter, & seq.iura autem correctoria vel exorbitantia,quæ generaliter aliquid statuunt, non obtinent in feudis, nisi de eis expressam mentionem faciant,quod ex eo videre licet, quòd statutum loquens de dote lucranda,non habet locum in feudis,c. 1.§.quanuis, & ibi Bald.titu.de inuesti.de re alie.fac.Baldus in cap.1.titu.an maritus succedat vxor.in benefic.Alexã. & alij in l.1.C.vnde vir & vxor.

Statutũ de dote lucrãda nõ habet locum in feudis.

4 *Ad idem.*

¶Cui quantum ad id,adde alios id ipsum quoq; scribẽtes,scilicet ipsum Bal. in auth. res quæ,col.2.ver.quæro ex forma statuti,C.cõmunia,de legat.& in c.1.in princ.col. 3.versi.quæro an consuetudo,& ibi Card.Alex.col.6.versi.eiusdem initij,ti.de prohi. feud.alienatio.per Fede.Iaco.Aluarot.in eo ipso c.1.§.callidis,& in d.c.1.& ibi quoq; Marti.Lauden.& Card.Alex.tit.an marit.succed.vxor.in benefic.& ipsum Aluarot. in c.1.in prin.& ibi etiam Marti.Lauden.tit.de inuesti.quam Titius accepit à Sempronio, eundem Marti. Laud. qui dicit ita publicè se disputasse,in d.c.1.§.quanuis,& ibi Car.Alex.tit.de inuest.de re alie.fac.Barb.in rub.de rebus eccle.non alienan. char.pe. versi.decimoquintò facit.Franc.Aret.in l.2.col.2.versic.debes etiam scire, & ibi quoque Franc.Ripam,col.4.num.19.ff.soluto matrimo. ipsum Iason. in l. 1. col.6.versiculo,nota etiam quòd istud, C. de summa trinitate, vbi ad hoc dicit esse singul.text. in dicto §. quanuis, & Albertus Bru. in dicto tracta.statutorum fœminas repellentium,in 23.quæstio.8.artic.

5 *l.1. & authẽ. præterea, C. unde uir & uxor nõ habẽt locũ in feudis.*

¶Subiungit autem Iason,vt ad eum redeamus,d.consi. 152.quòd dispositio l.1.& authen.præterea,C.vnde vir & vxor,non habent locum in feudalibus, secundum Ro. & Alex.in vtroque loco.Cui item hoc adde de priori esse bonum text. in cap.1.titu. an maritus succed.vxor.& ibi Bal.qui eum no.ad limitationem dicti tit. vnde vir & vxor,& alij.& idem etiam voluisse ipsum Iasonem in eadem illa l.1.col.2.in 6.fallen. & ibi quoque Philippum Dec.col.3.versicu.sexto & vltimo.Benedict.in repet.c.Raynucius,in verbo,& vxorem nomine Adelasiam,nu.81.versi. quartò fallit de testa. & Steph.Bertran.consil. 59. voluissem pro securiori responsione, in 13.codémque vltimo dubio,lib.2.

6 ¶De posteriori verò,scilicet de d.authen.præterea,est etiam tex. in dicto §.quanuis,

supra

BIU Cujas

suprà sæpius citato,& voluit item ipse Iason in eadem auth.præterea,col.3.versi.limita tamen,& ibi Fran.Pep.in repetitio.in fi.& Marti.Lauden.& Cardi.Alex.in c.1.§. donare,vterque in fi.titu.qualiter olim feud.alienar.poter. De eadem re.

7 ¶Quibus proximum est quod voluerunt Bal.Aluar.& Cardi.Alex.in d.c.1.an mari. succe.vxor.per eum tex.quòd huiusmodi feuda non compræhenduntur in statutis, ex quibus superstes coniugum lucratur certam partem bonorum alterius primi mortui,quod & ipsum voluit ipse Bal.in c.1.col.3.versi.quæro an consuetudo quæ disponit,tit.de prohi.feud.ali.per Fed. *Feuda nõ compræhẽdũtur in statutis deferẽtibus lucrum superstiti cõiugum.*

8 ¶Et quod etiam tradidit Benedic.in repe.d.c.Raynutius in d.verb.& vxorem nomine Adelasiamsnu.787.quòd consuetudo vel statutum faciens,virum & vxorem cõmunes in acquisitis,facti,constante matrimonio non habere locũ in feudis acquisitis, per d.c.1.an mari.Imo illud perpetuum est in omni societate,vt scilicet,socius qui durante societate acquisiuit feudum non teneatur illud communicare alteri socio, vt pulchrè consuluit Alex.consi.48.diligenter prospectis,col.2.versi.sed his non obstãtibus,lib.2.Sed id in Gallia non seruamus,in qua feuda sunt patrimonialia, vt dicemus infrà nu.25.Et id etiam tenet Chasseneus in commentariis consuetudinum Burgundiæ,tit.*Des droicts appartenans à gens mariez*,§.2.glo.vlt.col.3. versicu.limita istam consuetudinem. *Nec in statutis faciẽtibus uirũ & uxorẽ communes in acquisitis.* *Nec in alia quauis societate.*

9 ¶Subdit item ipse Iason dicto consi.152.in rescriptis simpliciter impetratis non compræhendi res feudales,nisi de illis facta sit specialis mentio:id enim signanter, vt ipse loquitur,voluisse Bal.in c.cùm ordinem,col.2.versi.istud capi.est argumentum,quòd non valet,de rescrip.arg.illius tex.sed melius faceret tex.in c.ex parte B.circa mediũ, de for.compet.Cui item adde,idem scripsisse Philippũ Dec.in d.c.cùm ordinem, col. 1.& ipsum Iasonem qui id dicit singul.consi.224.principale dubium,lib.2.& consil. 70.super vtraque,col.pen.versi.confirmo & secundò,lib.3. *Nec in rescriptis.*

10 ¶Præterea,vt inquit idem Iason d.consi.152.in generali potestate legitimandi, nõ venit facultas legitimandi ad feuda,vt no.voluit Signor.consi.223.quidã dominus Ioãnellus,quem refert & sequitur Card.Alex.in c.per venerabilem,§.quod autem, char. 11.versi.quæro sextò principaliter,qui filij sint legitim.& idem simpliciter tenet Alexand.consi.160.visa legitimatione facta de domina Marmorina,col.1.lib.2.Sicuti etiam simpliciter legitimati,non intelliguntur legitimati ad feuda,nisi nominatim dictum sit de feudis,c.naturales,cum glo.approbata per doctor.titu.si de feud.fuer.controuer.inter dom.& agnat. *Nec in generali potestate legitimandi.* *Legitimati simpliciter nõ intelligũtur legitimati ad feuda.*

11 ¶Hæc Iason,sed cui adde quantum ad facultatem legitimandi,Soci.consi.3. in causa domini,col.3.versi.secundò quod dicta,lib.3.nisi tamen,vt dicit, ex verbis colligeretur de voluntate principis.& Guid.Pap.decisio.857.in generali.eundem Iason.d.consi.70.col.4.versi.hoc tamen non obstat,lib.3.Philip.Dec.in l.1.col.2.versic.ad prædicta,ff.si cert.peta.in lectur.Pisa.& con.76.licèt in casu,col.1.& iterum vltim.& consi. 389.visa longa serie,col.2.versi.eodem modo videtur.Franc.Ripam in l.1.col.8.num. 53.ff.de vulg.& pupil.substitut.Licèt non placeat Lancel.Gali.in lib.2.col.3. versi.ex hac conclusione,ff.de verb.obligatio.innixo autoritate.Soci.dicto consil.3.libr.3.qui tamen(vt diximus)contrarium tenuit. De eadem re.

12 ¶Quantum autem ad legitimationem ipsam,addes illud ipsum quod dictum est,voluisse Hostien.Ioan.Calder.Anto.& Card.Floren.in c.lator,extrà,qui filij sint legit. Oldra.consi.247.factum tale est quidam rex,in vltimo dubio.Bal.consi.129.ad euidentiam,in princi.lib.3.Cald.consi.5.an naturalis,tit.de feud.Petr.Ferra.tit.for.libel. quo agit.ad reuo.feud.in verbo,nec superstitibus,col.2.versi. vide, quæritur, Stepha. Bertran.consil.112.visis quibusdam,nu.25.lib.2.ipsum Lancel.Gali.in d.l.2.colum.3. versicu.limita modo,de verbo.obligat.Anto.Rub.qui alios citat,consil.33. circa dubium,colum.1. De eadem re.

13 ¶Addit & ipse Iason vbi suprà,feuda non contineri in generali renũciatione,nisi de illis specialis mẽtio facta sit,secũdũ Bal.in auth.in successione,ad fi.C.de suis & legi. arg.l.de creationibus,C.de Silentiar.li.12.Nec item in generali alienatione bonorũ, nisi itẽ ea sint expressè nominata,per tex.no.in d.c.in generali,tit.si de feud.fuer. controuer.inter domi.& agna.& in c.1.ad fi.tit.de cap.qui curiã vendidit,& tandem cõ- *Feuda nõ compræhẽdũtur in generali renũciatione.* *Nec in generali alienatione.*

BIU Cujas

cludit ex illis omnibus, huiusmodi statutum siue decretum continuans simpliciter possessionem defuncti in hæredem, non habere locum in feudis, cùm de illis mentio specialis facta non fuerit.

14 *Idem de generali renũciatione.*

¶ Tu autem ad illud primùm de generali renunciatione, adde ipsum Bald. in c. 1. col. 3. versi, sed quid si filius viuo patre. & ibi Iacob. Aluaro. col. pen. versicu. item addit, ti. an agnat. vel fil. eundem Bald. consi. 437. quædam puella fuit dotata, colum. vlti. libr. i. Marti. Lauden. in d. c. in generali, tit. si de feu. fue. contro. Francis. Are. qui id dicit no. in l. qui superstitis, col. 5. versicu. iterum in renunciatione, ff. de acq. hæred. Soci. consil. 74. super controuersia, colum. 2. versi. quarta conclusio, lib. 3. Card. Alexan. in c. 1. tit. de eo qui fi. fec. agna. Carol. Rui. consi. 24. super his, col. 1. num. 4. lib. 1. Iason in l. Gallus, §. quidam rectè, col. pen. in prima lectur. ff. de libe. & posth. vbi id dicit sing. & con. 96. dominus Bonioannes, in fi. lib. 1. & consil. 207. in præsenti, in prin. lib. 2. quibus locis dicit de hoc esse bonum textum in dicto cap. 1. tit. de eo qui fi. fec. agna. & consil. 7. pro reuerendissimo, col. 5. versi. secundò facit, libr. 3. Philip. Dec. in d. l. 1. ff. si cert. pet. & d. consi. 389. vbi suprà, & Catellia. Cotam in memo. incip. feudum debet. & Matth. Afflic. in constitu. Sicil. incipien. hac edictali, colum. penul. versicu. in eadem, ibi, voluit quidam.

15 *Idem de generali alienatione.*

¶ Ad alterum de generali alienatione, adde gl. in dicto c. 1. & ibi Card. Alex. col. 2. in 1. no. de cap. qui cur. vend. Mart. Lauden. & eundem Card. in cap. 1. vtrunque in fine, titu. de inuesti. de re. alie. fact. Alexan. latè consi. 16. viso dicto themate, colum. 2. versicu. quod autem ad bona, libr. 2. & consil. 168. requisitus, colum. 2. ver. fortificantur prædicta, lib. 2. quod iterum repetitur consi. 20. lib. 5. & Ludo. Goz. con. 26. in causa illustrissimorum, col. 9. num. 51.

16 *Feudũ nõ cõprehẽditur in generali donatione.*

¶ Proindéque nec in generali donatione bonorum feudum continetur, Guid. Pap. consi. 214. circa materiam, colum. 4. versicu. sed in casu, & rursum col. 6. versi. sed restat aliud, & con. sequent. vertitur quæstio. col. 1. & consi. 218. indubitanter, col. penul. versi. ad octauum. Vti nec consequenter in generali hypotheca, siue obligatione bonorum. Spec. in tit. de pignor. in prin. versicu. vltim. Bald. in c. 1. in princip. col. 1. versi sed nunquid si contrahat, & ibi Mart. Laud. & Cardi. Alex. vtrunque col. 2. versic. nota secundum, tit. de prohib. feud. alien. per Fed. Paul. Ca. in l. tutor, §. vlt. ff. de pign. act. Rom. in l. si constante, in princip. ff. solu. matrimo. Alex. d. consi. 16. colum. vlt. lib. 1. & consi. 168. requisitus, colum. 2. versicul. fortificantur prædicta, libr. 2. quod repetitur consi. 20. libr. 5. & idem Alexand. consil. 2. ex narratis, in prin. lib. 4. & consi. 124. super primo, colum. 3. eod. lib. 4. & consil. 41. viso themate, colum. 1. libr. 6. quod & repetitum est consil. 95. eod. lib. 6. & Guid. Pap. in omnibus ferè consil. suprà citatis, Iason consi. 6. exibentur, colum. 8. versicu. nec obstat si diceretur, & colum. vltim. versicul. non obstat tertium, libr. 3. & Matthæ. Afflic. in d. consti. Sicil. incipien. hac edictali, vbi suprà, colum. pen.

Nec in generali hypotheca.

17 *Nec sub dispositione authẽ. res quæ.*

¶ Nec similiter compræhenduntur sub dispositione auth. res quæ, C. com. de leg. per d. c. 1. §. donare, & ibi Bal. & cæteri, tit. qualiter etiam feud. alie. pot. cum concord. adductis à Iaso. in d. auth. res quæ, col. 8. versi. an autem res prohibita, & col. 11. versi. 6. limita. & consi. 89. aggredior, col. 4. versi. secundò quia dicta, lib. 1. de quo etiam vltra eũ per Guid. Pap. d. consi. 214. col. 5. versi. & pro hoc facit, & col. seq. versi. & alibi dicit. & d. consil. 218. vbi suprà. Nec etiam in fideicommisso generali, Dy. & Bart. in l. si patroni, in princ. ff. ad SC. Trebellia. Bal. in l. cùm virum, col. vlti. versic. extra quæro, C. de fideic. nisi inquit esset hæreditarium & Marti. Laud. in c. 1. in fi. tit. de lege Corra. Latè Alex. id declarans, con. 91. ponderatis his, col. 8. quo ad secundum, lib. 1. Iason in præludiis feudo. col. 14. nu. 46. an autem feuda, & Lauren. Sylua. consil. 30. facti quæstio, col. 4. versi. quinto pro eadem opi. Nec in mandato quoque generali. Matth. Afflict. in constitutio. Sicil. incip. si quando fortè, col. 2. in 2. no.

Nec in generali fideicõmisso.

Nec in generali mandato.

18 *Nec in alia quauis generali dispositione.*

¶ Deniq; id generale est, vt nec in quauis dispositione generali feuda cõprehendãtur, sine speciali & expressa earum mentione, satis videtur voluisse Signor. dicto. con. 218. quidam dominus, & clariùs Bal. autoritate Iacob. Ardizo. consi. 207. quæstio est spurius, col. 1. li. 2. & Card. Alex. in d. c. 1. tit. de inuesti. de re. alie. fac. & in d. c. generali, tit. si de feu. fuer. controuer. inter dominũ & agna. Philip. Decius cõsil. 139. cuius superscriptio

BIU Cujas

ptio incipit,an & quando fœmina,veluti ſcilicet feudorum natura ſit omnino à cæteris bonis aliena,vt & nos quoque diximus in noſtro tractatu Retractuum,tit.1.§.1. in gl.3.in verbo,*aucuns biens*,ſed hic repetenda duximus, ob id quod Iaſ.d.conſil.152. lib.4.hanc noſtram deciſionem tractans,omnes neruos intẽderat,vt ipſum probaret.

19 ¶Et in hanc quoque partem facit,quod ſcribit Bar.in l.item videndum,§.vlt.ff.de peti.hæred. quòd feuda,non veniunt in petitione hæreditatis.neque enim feuda deferuntur iure hæreditario,niſi ex forma inſtituræ aliter appareat,vt tradit.Alex.conſi. 19.ſuper eo de quo quæritur,ferè per totum,lib.5.& vtrunque ſequitur Maria.Socin. iunior,conſil.65.cùm in præſenti caſu,col.7.nu.17.lib.1.& 3.Sed nos de hoc latiùs alibi tractauimus. *Nec in petitione hæreditatis*

20 ¶Contrarium tamen,vt ſcilicet id ſtatutum habeat locum etiam in feudalibus, expreſsè tenuit Maſuer.tit.de feud.§.item ſucceſſor ſingularis,& expreſsius,§.ſeq.incip. item ſuccedens.& Guil.Brolhius in ſtilo curiæ parlam.titu.de feud.§.item de conſuetudine,& ſeq.Bened.in repe.c.Raynucius,in verbo,& vxorem nomine Adelaſiã, nu. 180.& iterum in verbo,mortuo itaque teſtatore,le 2.nu.70.& 71.de teſtam. & præſupponit Philip.Dec.conſil.467.bene & conſultè,col.2.verſic.& iſta etiam videtur procedere,iunctis præcedentibus,dum loquens de decreto Mediolanenſi,huic noſtro ſtatuto ſimili,dicit etiam filiam debere conſeruari in poſſeſsione bonorum feudaliũ patris,donec agnati qui prætendunt filiam non debere,ſuccedere de iure ſuo potiori doceant,quando & ipſa,ceſſante dicto ſtatuto, poſsit petere ſe mitti in poſſeſsionem omnium bonorum patris,etiam ſi quædam dicantur eſſe feudalia, donec id cognitũ fuerit,per c.1.§.inter filiam,& ibi Andr.Iſer.Bald.Marti.Laud.Iacob.Alua. & Cardi. Alex.& iterum.§.defuncto milite, titu.ſi de feud.fuer.controuer.inter domi.& agna, & ita quoque not.glo.in c.1.in glo.1.in fi.& ibi Bald.de controuer.inter maſcul. & fœmin.de benefic. *Qui tenẽt hoc ſtatutũ habere locũ in feudalibus.* *Filia in dubio debet mitti in poſſeſsionẽ rerũ quæ feudales dicũtur uide inf.nu.24.*

21 ¶Quod & ipſum tenet Io.And.poſt Guid.Suſ.in addit.Spec.tit.de teſtam.§.ſequitur, col.penult.ver.ſed pone.P.deceſsit,in addition.incipien.dubitatur etiam,per dictum, §.inter filiam.& idem quoque Ioan.Andr.in additio.ipſius Specul.tit.de feud.§. quoniam,verſi.21.in additione incip.ceſſante,dum ſe remittit ad Spec.vbi ſuprà.& id pro no.refert & ſequitur Alexan.in l.vltim.col.vlt.verſi.aliud no.dictum,& ibi etiam Iaſon qui id dicit mirabile,col.antep.verſic.nota,& vltra Bal.& Franc.Curt.iunior,colum.penul.verſicul.quæro quid ſi aliquis.C.de edic.diui.Adria.tollen.& ipſe Dec.cõſil.424.proponitur quòd magnifica domina,colum.2.verſi.& iſta concluſio, vbi & id dicit procedere non ſolùm in dubio,ſed etiam cùm conſtat bona eſſe feudalia, donec aduerſarius probauerit de ſuo iure potiori.& idem quoque Dec.d.conſi.467.col. 2.verſicul.& iſta concluſio.& conſil.498.viſo caſu propoſito,col.1.& conſi.588.viſo puncto,& dubiis,colum.2.verſicu.& prædicta concluſio.Fran.Cur.iunior in tracta. feudor.in tertia parte,quæſtion.vigeſimaprima,char.25.colum.prima,& conſi.30.habita diligenti conſideratione,col.3.num.10.& conſil.41.præſupponitur in facto,col. 3.verſicu.præmiſsis tamen minimè obſtantibus,& conſi.108.circa cõtrouerſiam vertentem,colum.4.verſicu.minùs etiam obſtat.Matth.Afflic.deci.Neapolit.116.vtrùm diſpoſitio,colum.1.Alber.Bru.conſil.1.circa primum articulum,colum.1.& 2.verſic. ſed maior reſidet.& colum.3.ad idem facit,& Io.Campe.conſil.ſequent.viſo themate tranſmiſſo,columna 2.verſicu.quo verò ad aliam,& verſi.tertiò, in hoc patrimonio. & idem Brun.conſil.18.in cauſa vertente,columna tertia,verſicul.eſt bene verum. & Ludouicus Gozad.conſilio ſexto,prima facie videtur,colum.penult.verſicu. ex iſtis ſequitur,& iterum conſil.ſequent.in hac cauſa poſſeſſoria,colum.2.nume.10.& 11. vbi & hoc dicunt non ſolùm procedere in filia,ſed & in alia quacunque fœmina hæde.& con.10.in hac cauſa illuſtrium,vbi id duobus modis declarat.Paul.Pariſ.conſil. 22.illuſtriſsimam dominam,col.10.nu.65.lib.1.& conſi.41.optimum ius,col.1.eodem lib.1.& nouiſsimè Nicol.Bello.conſi.10.in cauſa caſtri,col.vlt.& Maria.Soci.conſil. 75.quanquam vt audio,col.7.nu.28.lib.1.& conſi.76.cùm diebus elapſis,col.22.nu. 95.eo.lib.1.& conſi.77.licèt in præſenti,poſt princ.eo.libr.1. *De eadem re.* *Etiã ſi cõſtat eſſe feudales donec probatũ ſit de iure potiori.*

22 ¶Cui & tu adde Alber.in l.cùm miles,in fi.ff.ex quibus cauſis maior.& text.in d.c.1. ſi de feu.fuer.controuer.inter dom.& agna.vbi ſi de feudo fuerit controuerſia inter domi *Confirmatio huius opi.*

BIU Cujas

dominum & agnatos vasalli,qui decessit sine filiis:domino contendente esse feudũ nouum,agnato antiquum:agnatus ipse debet manere in possessione rei,pendente huiusmodi controuersia,& donec dominus ostenderit id feudum esse antiquum. Quod bene facit contra eos qui vulgò dicunt hæredem vasalli nũquam esse saisitum aduersus dominum,nec virtute quidem huius statuti,de quo postea dicemus,nu. vlt. huius declarationis.

Agnatus manet in possessione feudi pẽdente quæstione sit ne nouum an antiquum.

23 ¶Quid quòd possessio rerum feudalium à vasallo defuncto ipso iure & continuò transit in hæredem,etiam cessante hoc nostro statuto,si vera est multorum sentẽtia, quos tibi adduximus suprà in præfat.in 4.declar.nu.1.sed & illud scio,& seq. atque etiam in nostro tractatu Primigeniorum in 40. quæst.nu.96. incip. & cum hæc semper. Et licèt etiam sint nonnulli,qui id non admittunt,vt & nos diximus suprà, etiã in præfatio.decla.4.nu.4.incip.ideóque vt nec in feudis, & seq. tamen illi loquuntur de mero iure communi feudorum.& nonnulli eorum aliud esse dicunt, si sit statutũ de quo hic tractamus. Et tamen hæc disputatio satis ostendit possessionem rerũ feudalium faciliùs transire in hæredes,quàm aliarum rerum.

Possessio rerũ feudaliũ an trãseat in hæredẽ.

24 ¶Scio autem Iasonem in d.cons.152.col.2.versi.ergo ex prædictis,lib.4. dubitasse de illo dicto Spec.in d.tit.de testa.suprà allegato,propter ea quæ suprà ex ipso diximus. Quanquam postea subiungit illud dictum posse procedere,quando filia vult mitti in possessionem bonorum feudalium,quæ fuerunt patris,ex dispositione iuris communis,& sic ex dispositione l.vlt.C.de edic.diui Adria.tollen.Aliud, inquit, si prætenderet ius ex dispositione huius statuti continentis ius speciale derogatorium iuris communis. Et aliter quoque illi dicto respondet,vt ibi videre poteris: neque enim admodum huc pertinet.Sed quod ad casum d.l.vlt.de edict.diui. Adria.tollen.priuatim spectat.vide Alber.ibi,col.4.versi.sed nunquid mittetur in possessionem.

De eo quod dictũ est supra nu.20 & 21.

25 ¶Sed vt cunque sit,certè apud nos minimè dubiũ esse debet,quibus feuda sunt patrimonialia & hæreditaria,& possunt liberè vendi & obligari,teste Io. Fab. in §. 1. post princ.Insti.de rer.diuisio.& in §.1.post princ.de empt.& vendi.& in §. item Seruiana, col.13.ver.quid de ipso feudo,& ibi post eum Iason nu.116.Insti.de actio.& eodẽ Fab. in §.vlt.Insti.de assigna.liber.vbi ex hoc dicit,ꝙ feuda in hoc regno cõpræhendũtur sub generali obligatione bonorum,& rursum in auth.ingressi,col.vlti.C. de sacrosancte eccles.& Iacob.Beluis.in c.1 titu.ex quib.caus.feud.amitta.Petr.Iacob. in titu. de condic.ex leg.imperialem.§.callidis,col.3.versi.item fallit,quia hodie de consuetudine.& iterum tit.de caus.ex quib.feud.amitta.col.5.versi.hodie verò sic obseruatur.Io. Ray. in d.c.imperialem,§.habito,col.47.in paruis,versi.quæro nũquid per hoc quod dicitur,tit.de prohib.feud.alie.per Feder.Io.Berber.in suo viatorio iuris,tit.de feud.Guid. Pa.decisi.Delph.59.secundum vsus.& decisio.133.sed Deposito. & decisio.297. constitutiones.& consi.176.pro diffinitione,col.4 versic.vel aliter & iterum col.6. versi. & si dicatur,& rursum col.antepe.versi.nec obstat in hoc.& consi.18. super casu,col. 3.versicul.sed cùm hodie.& consi.114.circa materiam,colum.pen,versi.& si dicatur, vbi id declarat.& consi.seq.vertitur quæstio,col.2.versi.& si dicatur.& consi.218. indubitanter.col.pen.versi. & licèt aliqui, quibus locis dicit id non obtineri in Delphinatu.& Iason qui & hoc in vniuersum dicit obseruari, citra montes, in l. de quibus, col.19.versi.tamen vltra montes,ff.de legibus.Et in regno quoque Neapolitano, vt videre licet in consuetudine Neapolitana incip.& si testator, in verbo, disponat.& Matth.Afflic.in decisio.Neapolita.140.tene menti.Nam & illic vtũtur plurimis moribus & consuetudinibus Galliæ,vt videre licet ex eorum constitut.

Feuda patrimonialia sortiuntur naturã bonorum hæreditariorum.

Et possũt libere uendi & obligari.

Et cõprahẽdũtur in generali obligatione bonorum.

Vti etiã in regno Neapolitano.

26 ¶Constat autem feuda patrimonialia & quæ nos hæreditaria vocamus, sortiri naturam aliorum bonorum hæreditariorum,& eodem iure censeri,vt videre est ex Bald. in l.1.in 34 quæstio.ff.de rer.diui.& in l.cùm virum,col.vlt.C.de fideicommiss. Alex. post alios multos in l.si patroni,in prin.col.3.versi.ex gl.inducitur,ff. ad SC. Trebel. & Philip.Dec.in l.1.col.3.versi.sextò & vltimò,C.vnde vir & vxor.de quo tamen vide glosam,& Bar.in l.item videndum,§.vlt.ff.de pet.hæred.& ipsum Bar.in l.si patroni,in princ.Et vide ad horum confirmationem quæ dicemus inferiùs in seq.declarat. nu.5.codémque vlt.

27 ¶Illud tamẽ fateor,ꝙ si per mortem defuncti vasalli sint debita quædam iura clientelar

telaria domino, cuiusmodi sunt multa ex nostris consuetudinibus: aut etiã debita ante mortem ipsius, nondum tamen exsoluta, & tẽpus exsoluendi aut aliter satisfaciẽdi fuerit transactũ, poterit dominus suã manum iniicere in feudum aut fructus illius, si ius iniectionis ex consuetudine ei permittitur, donec ei satisfactũ fuerit: nõ obstante hac possessione cõsuetudinaria, aut alia quauis etiam corporali & actuali: sed per hoc non priuatur hæres vasallus possessione feudi, sed etiã retinet, instar eius quod de sequestro no. in l. interesse puto, & ibi plenè doctor. ff. de acq. poss. & per Cy. Bar. & alios in l. 1. C. de prohib. sequestra. pecu. Bar. & Bal. in l. licèt. ff. depo. & no. in clemẽ. 1. de sequestra. possess. & fructu: nam ea manus domini iniectio, est veluti quędã sequestratio.

Hæc cõsuetudo nõ impedit manus iniectionẽ domini pro debitis cliẽtelaribus.

Nec tamẽ hæres priuatur sua hac possessione.

28 ¶ Et id fortasse ansam præbuit, vt pleriq; dicerent hæredẽ vasalli non esse vi huius cõsuetudinis saisitum aduersus dominũ, donec fuerit per eum inuestitus, licèt sit contra alium, vt per Bened. in repet. d. c. Raynucius, in verbo, mortuo itaq; testatore, le 2. nu. 70. & iterũ nu. 77. & Chassen. in cõsuetudines Burgund. ti. *des successions*. §. 1. col. 4. ver sic. primò, vt non habeat locũ. & D. Io. Sainxon, in commentariis consuetudi. Turonensi. tit. *comment hommage se doibt offrir à son seigneur*, §. 1. col. 1. & de hoc est expressa cõsuetudo apud Claromontenses, art. 141. Id enim secundum præcedentia intelligi debet, vt scilicet hæres sit saisitus aduersus omnes, etiam dominum, nisi aliter disponeret consuetudo. Id tamen non impedire, quominus ipse dominus manum in feudum iniiciat, ob res sibi debitas ante vel post mortem defuncti. Cæterùm super hac tota declaratione vide & quæ dicam in seq. declaratione, & quæ diximus in nostro tractatu Constituti possessorij, parte 3. limitatio. item 3.

Hæres uasalli an sit saisitus aduersus dominum.

SEXTA DECLARATIO.

1 ¶ SEXTO declara, vt id quoque statutum locum non habeat in rebus emphyteuticis, in quibus hæres emphyteutæ non saisitur ex huiusmodi statuto, vt placere video Raph. Com. consil. 133. Galuanus, colum. vlt. versi. nec obstat quòd possessio, qui & ea ratione mouetur, quam suprà ex eo diximus in præcedenti declaratione, atque etiam in 1. declar. 3. partis, in quibus locuti sumus de vsufructuario & feudario, quoniam scilicet emphyteuta naturaliter tantùm possidet, ex sententia gl. in l. 3. §. ex contrario, in gl. magna, post prin. ibi, item de re data in emphyteusin, & ibi quoque Bar. col. 1. vers. secundò contra Dy. & alibi sæpe in d. §. & ibi etiam Angel. ad fi. Paul. Ca. col. 1. versi. prima est quòd habeat, Alex. col. 4. versi. sed adhuc contra, & cæteri omnes, ff. de acq. possess. & eiusdem gl. in l. si vt certo, §. si duobus vehiculum, in verbo, dominium, post prin. ver. sed qui sunt, ff. commoda.

An hæc cõsuetudo habeat locũ in rebus emphyteuticis.

Emphyteuta naturaliter tãtùm possidet.

2 ¶ Et hanc sententiã confirmant multa ex his quæ diximus in præcedẽti declarat. præsertim quia feudum de quo ibi locuti sumus, & emphyteusis in multis æquiparantur, ita vt ab vno ad alterũ passim à nostris argumentũ sumatur, vt videre licet ex infinitis nostrorum doctorũ locis citatis à Nic. Eueral. in locis legalibus, in loco à feudo ad emphyteusin, & è contrario. Et quòd etiam ex nonnullorum sententia non transfertur possessio rei emphyteuticariæ per constitutũ. Nam huius opinionis inter cæteros fuit Chass. cõsi. 7. visis themate, col. 7. vers. ad hoc est clara respõsio, vbi idẽ dicit de re feudali. Ergo multò minus trãsfertur ex huiusmodi statuto, cùm in cõstituto interueniat aliquid quod vicẽ traditionis habet, hic nihil præter nudã statuti dispositionem.

Emphyteusis & feudum in multis æquiparantur.

Et ualet argu. de uno ad alterum.

3 ¶ Verùm & rei quoq; emphyteuticariæ trãsferri possessionẽ in hęredem, vi huius statuti, expressè tenuit D. Bened. in rep. c. Raynucius, in verbo, mortuo itaq; testatore, le 2. nu. 71. de test. & nõ obscurè Corne. con. 166. circa primũ consultationis articulum, col. vlt. ver. sed descendo ad id quod à me quæritur, lib. 1. dum loquens de simili statuto huic nostro, respondit quẽpiam hæredẽ non vti beneficio huius statuti in re quapiam emphiteuticaria (nam de ea nominatim loquitur) non quidem ꝙ res esset huiusmodi, sed quoniam alius iam appræhenderat possessionem, secundũ ea quæ dicemus infrà in tertia declaratione 5. partis, & aliis quibusdã rationibus illic ab eo descriptis.

Qui tenent hanc cõsuetudinẽ habere locũ in rebus emphyteuticis.

Autoris sententia.

4 ¶ Et nos idem dicendum censemus quod suprà de feudo diximus, præsertim quòd etiam in hoc regno res emphyteuticariæ sunt patrimoniales & hæreditariæ, & de his peræquè disponimus ac de cæteris rebus nostris, vt etiam scribit Ioan. Fab. in §. adeo, col. 1. Insti. de loca. Et quicquid dixerit Chasse. d. consil. 7. in his transfertur possessio per

Emphyteuticariæ res in hoc regno patrimoniales & hæreditariæ.

BIU Cujas

Et in his possessionē trāsfert cōstitutū.

per constitutum, vt in cæteris rebus, vt videre licet ex Oldrado con. 139. ad habēdam aliqualem notitiam, in 9. dubio. & Petrus Ancharanus cons. 63. motiua iudicis, in tertio dubio. & ipsemet Raph. Co. in l. quanuis, §. 1. ff. de acq. pos. & in illo ipso cō. 173. vbi suprà, & aliis multis, quos tibi collegi in tractatu Cōstituti, in 3. par. in 3. itē limitatio.

5 *Retractus habet locū in rebus emphyteuticis, Et in feudalibus.*

¶Et videmus, quòd ius retractatus à consuetudine, vel statuto introductum, aut vt Itali vocant, ius cōgrui, habet locum etiam in hisce rebus, atque etiam in feudalibus, vt vtráque nunc coniungamus. Vt de primis voluit Alex. consi. 27. viso themate, colum. 2. versic. quantum autem ad secundum, libr. 6. cum aliis multis concordant. à me adductis in tractatu Retractuum, tit. 1. §. 1. gl. 3. in verbo, *aucuns biens*, nu. 1. & 2. De secūdis Ioan. Fab. in §. 1. post princ. Institutioni. de emptio. & venditione, cum aliis quoq; concordant. à me citatis in illa eadem glosa nuper citata, nu. 10. verùm Ioannis.

SEPTIMA DECLARATIO.

1 *An hæc cōsuetudo habeat locū in rebus incorporalibus.*

¶SEPTIMO declara, vt id statutum siue consuetudo habeat locum etiam in rebus incorporalibus, ita scilicet vt eorum possessio siue quasi possessio transeat in hæredem, de qua re loquens Francis. Areti. in l. 3. in princip. col. 4. versi. & quia hic glosa enumerat. ff. de acqui. possessi. dicit se tractauisse in l. 1. in princ. ff. eod. an in rebus incorporalibus sit dare possessionem ciuilissimam (ea est quæ transfertur per huiusmodi consuetudinem, vt diximus suprà in præfa. declar. 7. nu. 3. incipien. imò & ciuilissima) quæ transfertur ipso iure sine aliquo actu vero vel ficto, in qua quidem, l. 1. is loquitur de huiusmodi possessione ciuilissima, in col. 9. versi. sed quæritur circa istam, sed nihil ibi dicit, an ea habeat locum in rebus incorporalibus. Verùm col. 12. versicu. quærit etiam hic, tractat post Bar. ibi, an sit dare possessionem ciuilem in rebus incorporalibus: & decidit posse, per multa quæ is ibi allegat, quæ tu per te videre poteris. de quo etiam tractat idem Aret. in l. 3. in prin. col. 4. versi. sed dubitatur, eo. titu. in quibus locis distinguit inter iura incorporalia, personalia, & realia, vt & tu apud eum videre poteris.

2 *Cōstitutū trāsfert possessionē in his rebus.*

¶At in nostro tractatu Cōstituti possessorij, in 2. parte, ampliation. 32. latè docuimus in huiusmodi rebus incorporalibus transire possessionem per constitutum & præcarium, quæ sunt fictæ & ciuiles traditiones. ibi vide, atque etiam in 30. ampliatio. num. 21. incip. intelliges tertiò, & seq. vbi etiam videbis horum incorporalium quasi possessionem faciliùs dari per fictiones, quàm corporalium. & iterum in 3. parte eiusdem operis, limita. 1. nu. 9. incip. ex quibus Philip. & seq.

3 *L. ult. C. de edict. D. Adriatol. an habeat locū in his rebus.*

¶Sed vltra ea quæ scripta sunt in dictis locis, scio fuisse quæsitum, an l. vlt. C. de edic. diui Adria. tollen. quæ inducit priuatum ac peculiare remediū pro hæredibus ad adipiscendam possessionem rerum hæreditariarum, habeat locum in rebus incorporalibus, de quo vide gl. ibi, in verbo, legitimo, paulò ante fi. Pet. à Bella pert. Cy. in vl. quæstio. Alber. col. antepe. versi. item quærit glosa nunquid beneficium. Io. Fab. col. vl. ver. sed non datur, Bar. col. 2. versi. oppono eodem modo, Bal. col. pe. ver. nonò quæritur, per totam eam quæstionem, Sali. in fi. Raph. Fulg. col. antep. versi. in eadem, ibi §. fi. nisi corporalia, Pau. Cast. col. pen. versic. in quæstio. vlt. Alex. col. 10. versi. in ea, ibi quia in hac re, & Corne. col. penul. versi. in ea, ibi incorporalia. Rofred. in summa, tit. de edicto. Di. Adria. tollen. versi. vltimò quæritur quid differant. & Ioannes Andr. in addit. Specul. tit. de testam. §. sequitur, col. pen. vers. sed pone si decesit, in addit. quæ incipit, dubitatur etiam: Bal. aut quisquis is est, inter consi. illius, dum loquitur de quasi possessione, con. 144. multa sunt consideranda, in princ. lib. 3. Sed quicquid sit in aliis casibus, id tamē scio obseruari apud nos, vt etiam incorporaliū possessio aut quasi possessio transeat in hæredes ipso iure, vt corporalium, vi huius nostræ consuetudinis.

QVINTA PARS EORVM QVAE SPECTANT AD POSSESSIONEM,

quæ constat sex declarationibus.

1 *An hæc possessio, quæ transfertur, ex nostra consuetudine, sit vera, & propria: an ficta, siue impropria.*

2 *An ea possessio transferatur vi præcarij vel constituti.*

BIU Cujas

3 *An ea possessio transeat in hæredem, si ab alio fuerit occupata.*
4 *An item transeat, nullo prorsus actu intercedente.*
5 *An possessio hæredis quæ illi quæritur ex huiusmodi consuetudine, sit eadem quæ erat apud defunctum, non solum quoad habitum, sed etiam quoad actum vel actualem effectum.*
6 *An hæc possessio sit etiam naturalis, an tantùm artificialis & ciuilis.*

PRIMA DECLARATIO.

1 PRIMO declara, vt hæc possessio quæ trãsfertur in hæredem, siue in eum continuatur ipso iure, sine alia apprehensione, sit ficta & impropria, non vera ac propria, vt constat ex multis quæ iam suprà diximus: & ita eã expressè vocauit Guil. Cu. in l. ab emptione, ff. de pact. & Bal. in auth. defuncto, col. 2. vers. tertia quæstio de inuestitura, C. ad SC. Tertullia. & in rub. C. de causa possessio. & proprieta. col. 2. versi. quæro statuto, & iterum ver. sed pone q̃ iste, & ibi quoque Barb. in rep. char. 22. ver. opportunè se offert. & idem Bal. in rub. de consuet. col. 2. versi. cõsuetudo potest transferre, & in c. item cùm quis, col. 1. de restitut. spoliato. dum dicit hanc esse fictionem, præsertim ante aditam hæreditatem. & con. 330. statuto cauetur quòd conductor, col. 2. versi. & ideo videtur. Alex. con. 37. in causa mota per Angelũ, col. 2. ver. sed alia insuper, li. 1. & con. 82. perspectis his quæ in themate, col. 2. ver. nec ad hoc obstat, li. 2. quod iterum repetitur consi. 40. li. 3. atque iterum consi. 51. lib. 6. & Barba. cons. 58. sapienter dixit Psalmista, col. antepe. vers. item quòd continuetur, & iterũ col. seq. ver. & ex istis sublatum est, & ver. etsi quispiam, li. 2. Baptista Castel. in sua dispu. incip. magnificus & excellens, col. 2. vers. primò quia pars, col. 5. Guid. Pap. in statuto Delphi. inci. si quis per literas, in verbo, possessio, col. pen. versi. item quòd illa ficta. Iacob. à S. Georg. in l. si sorori, nu. 4. C. de iure delib. Matth. Afflic. in c. 1. col. 2. versic. an autem talis ficta, tit. de controuersi. inuesti. inter mascul. & fœminam, Philip. Decius consi. 84. excellentissimi doctores, col. 1. & consi. 467. bene & consultè, etiã col. 1. Andr. Alcia. in tractatu prę̃sumptio. in 1. parte, prę̃sumptio. 3. col. pe. ver. & facit quod not.

Qui fictã & impropriã dicunt.

Alij quoque.

2 ¶ Sed & huius quoque sententiæ non obscurè videtur fuisse Masuer. titu. de possessorio, §. item aduertendum quòd dominus, dum ibi in hæc verba scribit, Aduertendum (inquit) quòd dominus directus non cadit à possessione quam habet percipiendi certos annuos census seu reditus, propter solam cessationẽ, nisi præcesserit contradictio: & ista propriè non est vera, sed quasi possessio, quæ etiam dicitur saisina, quæ habet plurimum iuris. Et ideo per consuetudinem hæres dicitur possessor, & possessor per apprehensionem de facto. Vides enim Masuer. facere differentiam inter veram possessionem & quasi possessionem, quam saisinam vocat, quæ plurimum habet iuris: & hanc tribuit hæredi saisito ex huiusmodi statuto, vel consuetudine. Simplicem autẽ id est veram possessionem non tribuit, nisi & ipse eam de facto apprehendat.

3 ¶ Et ex hoc illud consequens facit Baptista Castel. vbi suprà, in priore loco, q̃ si quis veluti hæres agat possessorio, ratione istius possessionis fictæ illi ab hoc statuto tributæ, poterit contra eum opponi exceptio dominij siue proprietatis, sicuti & aliàs in fictis possessionibus, l. inuasor, & ibi doctor. C. vnde vi, & l. vlti. C. eod. tit. & per Bar. in l. si de vi. ff. de iudi. Hactenus Castel. Et id quidem si verum sit, est admodum & sing. notandũ, vtpote quod sæpe vsu euenire possit in practica. Sed tu hîc tamen vide quæ dicam infrà in 5. declara. 6. partis, princip. vbi id priuatim tracto.

Quid inde sequitur.

4 ¶ Nec tamen id omnino indubitatum est, vt hæc possessio sit ficta: quando Socin. doctor vtique admirandus, in repe. l. rem quæ nobis, col. 8. in 5. quæstion. princ. vers. quarto & vltimo conclude. ff. de acquir. possess. contrarium teneat, scilicet hanc possessionem ita quæsitam vi huius consuetudinis, esse veram: licèt fictè per eam consuetudinem transferatur, vt in simili, de constituto, not. Bart. vti eum Soci. allegat, in l. quod meo, in prin. ff. de acq. possessio. vbi tamen id non dicit, sed in aliis multis locis, vti & alij plurimi, quos tibi congessi in nostro tractatu de iure Constituti, in 2. parte ampliatio. 1.

Qui tenẽt hãc possessionem esse veram.

5 ¶ Nec solus Soci. in ea opinione fuit: nam & ante eum idem voluit Barb. in c. 2. col. antepe. versi. sed dubito vtrùm, de consuetudine. & præterea Benedict. in repe. c. Raynu-

Alij quoque.

BIU Cujas

cius,in verbo,mortuo itaque teſtatore,le 2.nu.72.de teſt.Carol.Rui. conſi.18. primò & principaliter,col.vlt.li.1.Philippus Decius,conſi.467.bene & conſultè,col.3.verſ. & circa prædicta verba.& nouiſsimè Franc.Ripa Reſponſor.c.1.inci. defuncto nouiſsimè Carolo,nu.87.& ſeq.Et idem ante hos omnes expreſsè tenuit Anto. conſil. 20. nulla mulier,paulo ante fi.vbi & illam quoque rationem adfert.& videtur quoque tenuiſſe Bald.ſibi in hoc contrarius in c.contingit,col.1.per eum text.ibi, verus conſtituatur elapſo anno poſſeſſor,extrà de dol.& contuma.dum dicit,quòd vera poſſeſsio quæritur ſine actu corporeo,& id dicit mirabile.

Vera poſſeßio quæritur ſine actu corporeo.

6 ¶Et certè ibi eſt optimus tex.℔ vera poſſeſsio à lege ipſo iure transfertur, vt ex eodē quoq; expendit Card.Flor.ibi,poſt mediū,verſi.ex hoc videretur.Barb.conſi.51. ſcripſit ſapientiæ fons,col.23.verſi.& ſi quiſpiā opponat,li.1.Sed & in id itē eſt alius text. nō minùs clarus & apertus in l.raptores.C.de epiſ.& cler.quæ iterū collocatur ſub ti. de raptori.virgi.qui quidē hāc poſſeſsionē, quæ ſcilicet quæritur mero iure,& nullo actu corporeo,aut alio adminiculo interueniēte,appellat pleniſsimam,vt & in 1.loco annotat Bar.Ex quo illud confeſtim,ſequitur veram eſſe & omnino perfectam, cùm plenum id dicatur,& multò magis pleniſsimum,cui nihil omnino deeſt ad perfectionem,vt per illum text.expendit ipſe Bal.in c.licèt de vitanda,in prin.extrà,de electio. & Rapha.Com.conſil.187.dominus Conſignorus,verſi.pro parte affirmatiua, cum aliis multis concordant.à me congeſtis in repet.l.ſi vnquam,in fi.nu.10.quid autem. Ex quo intelligis an omnino accedendum ſit Alex.qui conſil.83.viſa facti narratione,col.4.ver.fortificantur prædicta,li.2.dicit hanc poſſeſsionem non eſſe plenam.

Vera poſſeßio ex lege ipſo iure trāſſertur.

Et plenißima.

Plenum id eſt cui nihil deeſt.

7 ¶Et huius quoque poſterioris ſententiæ eſt optima ratio,præter eam quā ſuprà ex Anto.& Soci.diximus,quámque adducit Philip.Dec.d.conſi.467.vbi ſuprà.Nā cùm ſtatutum ſiue conſuetudo talis ſit,mortuus ſaiſit viuum, quod perinde eſt ac ſi diceret, ℔ poſſeſsio defuncti tranſit & continuatur in hæredem,cuiuſmodi verbis in eam rē vtuntur ſtatuta Italiæ,de quibus diximus ſuprà in præfatione,quæ eſt 1.pars declara. 2.nu.3.inci.eſtque huic ſimile.& ſequen.Certè ex hoc apertiſsimè intelligitur eandē eſſe defuncti & hæredis poſt mortem illius,poſſeſsionē:alioquin non tranſiret ſiue cō tinuaretur ea poſſeſsio de vno ad alterum:& illa continuatio ſiue tranſitio præſuppo nit caſdem qualitates in re continuata,vt præter Decium ſatis probatur in l.itē quæri tur,§.qui impleto,ff.de loca.& in l.in rebus,§.vlt.ff.de precar.cum ſimilibus.

Confirmatio præcedētium.

Cōtinuatio præſupponit eaſdē qualitates.

8 ¶Qua in re Clau.Siſel.Aquē.in l.1.in prin.col.5.verſ.bene fatendum eſt,ff.de acquirē. poſſeſ.in ea eſt ſententia,vt reſpectu poſſeſsionis naturalis,hæc poſſeſsio ita tranſlata per conſuetudinem ſine aliquo actu naturali ſiue corporeo,non ſit vera:ſed reſpectu ciuilis vera ſit,cùm ſit introducta de iure ciuili ſiue ſtatutario,quod eſt ſpecies iuris ciuilis:ſitque in poteſtate legis vel ſtatuti,etiam ſi vtatur verbis impropriis, vt operetur verum effectum,ex ſententia Bar.in l.ſi maritus,§.legis Iuliæ,ff.de adulter.cum aliis concord.à me traditis in repe.l.ſi vnquam,in verbo,ſuſceperit liberos, nu.92. inci. at verba inquies,& ſeq.& à me ſuprà,parte,2.declar.6.nu.7.& ſequen.

Quorūdam in hac re diſtinctiones.

9 ¶Aliter autem in hoc diſtinguit Barb.in d.c.2.col.8.nu.45.de conſuetud.Nam aut alius eſt in poſſeſsione,aut nemo:vt primo caſu poſſeſsio quæſita hæredi ſit ficta: ſecūdo autem vera.& allegat ad hoc doctrinā(vt ipſe dicit) traditam à ſcribentibus in d. c.cùm veniſſent,de reſtit.ſpolia.quòd per ſolutionem penſionis factam autoritate cōcedentis,ſi præcedat titulus habilis ad tranſlationem dominij, transfertur poſſeſsio, quando alius non eſt in poſſeſsione,aliàs ſecus,de quo & nos diximus in tractatu Cō ſtituti poſſeſſorij,parte 3.limitatio.1.nu.21.incip.nam & videmus & ſeq. Verùm an alterius poſſeſsio impediat transferri poſſeſsionē in hæredē,dicemus latè infrà hac eadem parte.declaratio.tertia.& diximus etiā ſuprà in quarta parte,declarat.prima.

Alia diſtinctio

SECVNDA DECLARATIO.

1 ¶SECVNDO declara(& hoc dependet ex præcedenti declaratione) vt is hæres qui vi huius conſuetudinis poſſeſsionem ipſius defuncti acquirit & retinet,nō poſsit eam per conſtitutum,vel precarium,aut aliam fictam traditionem in alium transferre:nam aliàs concurrerent ficta poſſeſsio,& ficta traditio.quod fieri non poteſt,vt expreſsè tenuit Guil.Cu.in d.l.ab emptione,de pact.& in l.licèt,C.de acqui.poſſeſsio.nā nec aliàs poſſunt concurrere duæ fictiones,vt diximus ſuprà ſæpius.

An hæc poſſeſsio poſsit trāsferri per cōſtitutum.

¶Et

BIU Cujas

¶Et ita quoque expreſsè & in caſu noſtræ conſuetudinis voluit Bal.in d.rub.de cauſa poſſeſ.& propriet.col.2.verſi.ſed pone quòd iſte hæres.& Barba.conſil.8.ſapienter, col.17.ſub.nu.37.lib.2.& Catellia.Cot.dum illos allegat,memor.incipi.decreto Mediolanenſi,col.vlt.verſi.item nunquid poſsit hæres.& Chaſſen.in commentar.conſuetud.Burgundiæ,tit.*des ſucceſsions*,§.1.gloſ.2.in verbo,*ſaiſit*,& diximus etiam in noſtro tractatu Conſtituti,parte 3.limitat.4.Sed hoc omnino depẽdet ex eo quod diximus in præcedent.declaratio.an ſcilicet hæc poſſeſsio ſit ficta,an vera:nam ſi ficta ſit, certè id procedit:ſi vera,minimè.

Qui tenẽt non poſſe.

3 ¶Et ex iis potes intelligere non dubium eſſe apud illos quos citauimus:quin hæc poſſeſsio poſsit verè in alium transferri,quod & ipſum expreſsè voluit Alouiſius Luſius inter conſi.Bal.conſi.436.quidam creditor,col.1.& iterum, 2. & etiam diximus in noſtro tractatu Retractuum,tit.1.gl.3.nu.31.incip.35.

Verè autẽ trãſferri poteſt.

TERTIA DECALRATIO.

1 ¶TERTIO declara,vt id ſtatutum procedat,niſi poſſeſsio eſſet per alium occupata,antequam hæres adiret:nam tunc non poteſt illa poſſeſsio ad alium fictè tranſire, per huiuſmodi ſtatutum:nec aliter quoque,niſi primùm interueniente conſenſu aut facto illius,penes quẽ ea poſſeſsio eſt,per tex.in l.quanuis,ff.de acq.poſſeſ.licèt ſecus ſit,quando actus verus traditæ poſſeſsionis interuenit,l.3.§.quòd ſi ſeruus,ff.eo.tit.

An hæc cõſuetudo procedat ſi poſſeßio ſit per aliũ occupata.

2 ¶Et ideo dicit Panor.in c.2.col.pen.verſic.item intelligo, extrà,de conſuetud. quòd oculo ſiue aſpectu,& verbo,tum demum transfertur poſſeſsio,quando alius nõ eſt in poſſeſsione,qua per illam traditionem fictam non poteſt priuari tertius ſua poſſeſsione,quod dicit no.voluiſſe Compoſtel.& facit,inquit,tex.in l.quod meo,§.ſi vẽditionem,ff.de acquir.poſſeſsio.Sed & facit,vt id addas,quòd à pluribus traditum eſt,conſtitutum nihil prodeſſe in re quæ ab alio poſsidetur,vt videbis apud Bart.in ea ipſa l. quod meo,in princip.colum.vltim.& ibi Alber.Alexand.& Claud.Aquen.cum aliis propè infinitis concordan.à me collectis in tracta.Conſtituti,in 3.parte,in 1.limitati. nu.2.incip.& hoc alij.

Aſpectu non trãsfertur poſſeßio rei ab alio occupatæ.

Conſtitutũ nil prodeſt in re ab alio occupata.

3 ¶Nam & aliàs nunquam fingit lex in præiudicium alterius, cui ius iam eſt quæſitũ, l.ſtipulatio de dote,ff.de iure dot.& l.ſi inſulam.§.vlt.ff.ſolu.matrimo.& voluit gl.in c.quia circa,de priuileg.Doctor.in l.hac edictali,§.his omnibus,C.de ſecun.nup.Bal. in c.contingit,col.1.verſi.ibi verus mirabile eſt,de dol.& contumac.Cardin.Floren. conſi.105.conſilium redditum,col.4.verſi.item retrotrahitur.Pet.Anch.conſil.106. dubitatur,circà medium.Bar.& alij poſt eum in l.ſi is qui emptore.ff.de vſucap. Idq; propemodum eſt quod dicimus,fictionem ipſam non retrotrahi in præiudicium alterius,cui ſcilicet medio tempore ius eſt quæſitum,vt & nos diximus in tracta.Retrac. tit.1.§.1.in gl.10.in verbo,*dedans l'an*.nu.68.incipi.eſt autem generale,& in noſtro tractatu Primigeniorum,in 34.quæſtion.nu.18.incipien.12.fictio omnino.

Lex nõ fingit in præiudiciũ alterius cuius eſt quæſitum.

Fictio non retrotrahitur in præiudiciũ alterius.

4 ¶Et videmus in ſimili,ꝙ licèt aliàs poſſeſsio defuncti de iure communi continuetur in hæredem,etiã ſi eam non appræhenderit poſt mortem illius,quoad vſucapionẽ cõplendam,l.nunquam,§.vacuam,& l.ceptam,ff.de vſucapio.tamen hoc non procedit, ſi poſſeſsio fuerit per alium medium tempore occupata,l.qui cùm pro hærede,§.vlti. ff.de vſucap.pro emptor.& voluit gl.in l.cùm miles,in verbo,quaſi coniunctim,in fi. ff.ex quib.cauſ.maior.& Cy.poſt Dy.in l.1.col.2.in 3.oppoſitio.C.de vſuc.transform. Nam non poteſt fieri acceſsio poſſeſsionis,quæ & ipſa medio tempore fuit per alium occupata,l.Pomponius,§.quæſitum,ff.de acqui.poſſeſsio.& ibi concordan.in gl.Medium enim impertinens impedit extrema coniungi,c.per tuas,de cond.appoſ.cum aliis multis concordan.adductis à Ioan.And.in c.ſine culpa,col.3.verſi.de ſecundo ſcilicet,de regu.iur.lib.6.in Mercurial.

Poſſeßio continuatur in hæredẽ quo ad uſucapionem.

Niſi fuerit per aliũ occupata.

Poſſeßionis ab alio occupatæ nõ fit acceßio.

Mediũ impertinẽs extrema coniũgi impedit.

5 ¶Vti etiam in ſimili,actus medius & ipſe impertinens impedit fictionem.quod hinc patet,quòd impedit ratihabitionem retrotrahi,gloſ.in l.ſi indebitum,§.1.& ibi Bart. qui eam admodum no.ff.rem rat.hab.idem Bar.in l.ſi vxor.§.ſi quis vxorem,ff.de adul.& Bal.in l.vlti.C.ad SC.Macedonia.Atque legitimationem,cùm bona fuerũt interim alij quæſita,vt per Bartol.& alios in l.Gallus,§.& quid ſi tantùm,ff.de liber.& poſthum.& ibi concord.per recentior. Quibus adde quæ & nos in eam rem ſcripſi-

Medius actus impertinẽs impedit ratihabitionem retrotrahi.

Et legitimationem.

BIU Cujas

mus in repe.l.si vnquam,in verbo,susceperit liberos,nume. 64. incip. sed in dubium, & in nostro tractatu de Iure Primigeniorum,in 34.quæstio.nume.7.incip. legitimatio non trahitur.

6 Et cætera alia

¶ Vti & cætera quæuis alia,siue sit collatio,siue restitutio,siue confirmatio, vt & nos diximus & probauimus in d. nostro tractatu Primigeniorum, in eadem quæstione 34.nu.8.incipien.& id quidem,& latiùs in tractatu Retractuum,tit.1.§.1.gl.10.in verbo,*dedans l'an*,nu.68.incipien.est autem generale.Nam & vti diximus generale est,vt semper actus medius impediat coniunctionem extremorum,l. Paulus, aliàs, bonorũ, ff.rem rat.hab.& c.quanuis,de rescrip.lib.6.

Et cõiũctionẽ extremorum.

7 Qui tenẽt hãc possessionẽ ,ab alio occupatã, non cõtinuari in hæredem.

¶ Et ita nuncupatim in specie nostræ consuetudinis,vt scilicet si possessio fuerit ab alio occupata,nihil operetur fictio ipsius nostræ consuetudinis, vt possessio censeatur continuata in hæredem,tenuit Signor.consi.188.casus continens,columna 1. Baldus in dicta rub.de caus.possessio.& propriet.columna vltima, versicul.sed nũquid alius, vbi dicit quòd tunc corporaliter possidens est citandus, & expressissimè omnium Raph.Co.in d.l.Pomponius,§.quæsitum,& ibi Iason col.1.& Claudius Aquen. ff.de acquir.possessio.vbi dicũt,quòd actualis siue realis alterius appræhensio impedit huiusmodi continuationem fictam,à statuto inductam.& idem Raph.Co.in l. cùm hæredes,in princ.& ibi quoque Alexand.qui id dicit no.si verum est,& sic dubitat, col. 1.versi.vnum verbum non omitto,& Clau.Aquen.ff.de acq.possessio.Barb. qui id dicit singul.in repe.rub.C.qui admitti.char.11.col.4.versic.vndecimò adduco.& in c.2. colum.8.nu.45.& alibi sæpe in eo.c.de consuetudin.& consi.58.sapienter dixit Psalmista,columna vndecima,versi.capio aliam dubitationem,& col.12.versi.modò aggrediendo,& iterum,col.14.versic.& si dicatur,lib.2.& Alexan.consil. 82. perspectis his quæ in themate,col.2.versic.nec ad hoc obstat,libr.2.quod repetitum est con.40. lib.3.& iterum consi.51.lib.6.& idem Alexand.consil.83.visa facti narratione,colum. prima,versi.quia respondeo,eodem illo lib.3.& consil.153.circa litem vertentem columna secunda,versi.item in proprosito nostro,eod.lib.6.Calca.consil.76. imprimis est videndum,col.3.versi.nec obstat quod dicitur,vbi multos superiorum allegat.Soci.consi.49.in causa episcopi,colum.vlti.libr.3.vbi ad hoc allegat d.glos.quam dicit not.in dicta l.cùm miles,ff.ex quib.caus.maior.quæ loquitur in alio casu, vt diximus, sed huic tamen proximo.Iason qui hoc reputat valde singul.in l.si sorori, column.1. versi.limita tamen valde singul.C.de iure deliber.vbi dicit se id habere de facto, & esse notandum & vtile ad exclusionem dicti statuti,& de hoc esse gl.ordinariam in d. l.cùm miles,quam miratur non fuisse ab aliis allegatam,quia fortè non viderat Soci. vbi suprà.idem Iason consil.147.præsens consultatio,col.6.versic.nec obstat si diceretur,& iterum col.7.versi.sed præmissis non obstantibus,libr.2.& consil. 148. viso processu causæ,colum.penul.versicul.& primo quòd istud,lib.4.Carol.Rui.consilio 25.circa primum,colum.3.num.5.lib.4. Philippus Decius in l.vltim.columna secunda,versi.& iterum si forensis,& iterum col.10.versi.secunda conclusio,& ibi quoque Francis.Curt.iunior,col.pen.versic.quintò quæritur,C.de edict.diui Adri.tollend.& ipse Dec.consi.467.bene & consultè,col.2.versi.similiter in directo.Matth.Afflic.in c.1.§.secundum,col.6.nu.40.tit.de feud.cognitio.Io.Baptista Castel.in d. sua disputa. inci.magnificus & excellens,col.3.versi.primò quod non potuerunt. Ant. Corse. in trac.de potesta.regia,quæstio.25.col.1.Fran.Cur.iunior,con.108.sacratissimæ trinitatis,&c.circa controuersiam,col.5.versi.non obstant etiam præmissæ conclusioni, & consi.110.pro habenda clara resolutione.col.8.versi.retento igitur præmisso.& cons. 168.sacratissimæ,&c.habita diligenti consideratione,col.vlti. versi. secundò respondeo.Catellia.Cot.qui hoc quoque dicit singul.in memori.incip.decreto Mediolanensi,col.1.versi.sed inter aliam.Zazius consil.10.cùm quondam,col.5.vers.sed ponamus, D.Sainxon in commentar.consuetu.Turonensium,tit.*des successions*,§.2.in gl.1.paulò ante fi.Paul.Paris.consi.1.visa facti narratione,col.25.nu.158.lib.1.& consi.54.in isto iudicio possessorio,col.6.versi.prout etiam dicimus lib.3.Anto.Rub.consi.121.dominus Ioannes,col.2.versi.secundò id quod dicitur.& aliis sequentibus.

8 De eadem re.

¶ Quinetiam ex facto respondit Philip.Corne.consi.166.circa primum consultationis articulum,columna penultima,ver.his tamen non obstantibus,lib.1.quod decretum

tum siue statutum Camerini,quo cauetur proximiorem defuncti ab intestato posse propria autoritate res per eum possessas occupare,intelligendum esse de possessione vacante,non etiam postquam alius apprænderit possessionem: neque enim verisimile esse,decretum permisisse quenquam priuari de facto possessione,etiam de facto apprænsa.Nam nec prædo debet spoliari sua possessione etiam à spoliato, sed est tuendus in sua possessione,l.colonus,& l.cùm fundum,ff.de vi & vi arma.& cap.in literis,de restitutio.spoliat.Et eum nuncupatim refert & sequitur Philip. Dec. in dicta l.vltim.colum.2.versi.& etiam si decretum,C.de edic. diui Adriani tollend.¶Et idem ante eos consuluit Bald. cuius illi non meminerunt, consilio 452.quia domina Catherina,libro 4.

9 ¶Verùm contratiũ eius quod suprà diximus,vt scilicet occupatio alterius, nõ impediat hanc possessionem ex huiusmodi statuto vel consuetudine,non obscurè tenuisse videtur Bal.sibi contrarius,in rub.de caus.possess.& proprietat.col.3.versi.quęro statuto communis,dum dicit quòd si stante hac consuetudine vel statuto, quòd possessio defuncti continuetur in hæredem,si alius possessionem corporalem acceperit, nõ poterit ab ea deiici,quanuis hæres possideat fictè,per l.1.§.necessariò,ff.si mulier vẽt. nomine. Vides igitur Bal.sentire,nihil impedire occupationem alterius, hanc nostri statuti fictam possessionem,sed id tantùm facere,vt citandus sit qui occupauit. Qua in re illum nuncupatim sequitur Alex.consi.82.perspectis his quæ in themate,col.2. versi.nec ad hoc obstat,lib.2.quod con.iterum repetitur,consi.40.lib.3.& consi.51.li. 6.Et idem Bal.consi.454.quidam Ioannes decessit,per totum, præsertim in fi. libr.3. cùm dicit, quòd cùm statutum faciat hæredem immediatè à morte defuncti possessorem,impossibile est quòd alius in possessione concurrat,quia factum legis est potentius facto hominis,& magis operatur,vt no.Inno.in c.præterea requisiti,extrà de appellationib.& est impossibile quòd duo possideant insolidum,l. si vt certo, §.si duobus vehiculum,ff.commodat.Hæc ille,quem sæpius in hoc opere citauimus. *Qui tenẽt cõtrarium.*

10 ¶Et idem quoque etiam non obscurè voluit Ioan.Fab.in §.sui autem col.2.versic. & potest dici,Instit.de hæred.qual.& differ.& Petr.Anch.con.146.in prædicta quæstione,in princ.quod tamen postea declarat.& Imo.si non negligenter legatur,consil.16. viso casu transmisso,vbi & ex hoc dicit,hunc hæredem propria autoritate occupantem non cadere in pœnam,l.si quis in tantam,C.vnde vi.& Raph.Fulgos.illa eadem postrema ratione,consilio 230.in quæstione vertente inter spectabilem, post mediũ, ibi,præterea cùm per statutum.& apertissimè Masuer.titul.de possessor. §. item dato quod ille. *Alij.*

11 ¶Et præter hos,Iason sibi contrarius,col.85.quando habemus,col.vlt.lib.3.vbi addit hanc rationem non efficacem quia si aliter diceremus,redderetur huiusmodi statutũ illusorium,contra l.si prætor,in princ.ff.de re iudi.& c.commissa,§.porrò,de electio. lib.6.ibi ne statutum fiat ludibrio,debitóque frustretur effectu.Cui adde quòd statutũ etiam odiosum & pœnale,ita intelligi debet,ne sit illusorium,vt probatur ex glos. in c.quanquam,§.vlti.in verbo aliter factas,& ibi Archidiac.Io. And. & Domi. de vsur. lib.6.& plenè diximus in nostris legibus Connubialibus,in gl.4.in verbo,*contracter*, in 10.quæstio versic.alioquin. *Alij*

12 ¶Idem præterea voluit ipse Iason consi.146.præsuppositio sine veri præiudicio, col. 1.& sequent.lib.4.vbi ita dicit fuisse iudicatum à senatu regio Mediolanẽsi aduersus quosdam fideicommissarios,qui propria autoritate occupauerant possessionem rerũ hæreditariarum.& Philip.Dec.con.84.excellentissimi doctores,col.2.ver.& vlterius circa hoc.& consi.467.bene & consultè,col.vlt.versi.non obstat quod continuatio, vsque ad fin.consil.& D.Bened.in repet.c.Raynucius,in verbo, mortuo itaque testatore,le 2.nume.27.& iterum nume.77.& Chassen.in cõmentar.consuetu.Burgund. titu.*des successions*,§.1.glos.item.1.colum.penult.versicul.quintò limita, in additio. illius limitationis.& Nicol.Bello.consi.35.consultus de modo.num.8.& lib. Supputationum 4.c.15.in fi. *Alij.*

13 ¶Et satis voluisse videntur ij qui dicunt hæredi in casu huius statuti competere interdictũ retinendæ possessionis aduersus eum qui hæreditatem occupauit,quos videbis infrà in prima declaratio.sextæ partis. Et bene facit quod in re nõ admodum dif- *Alij.*

BIU Cujas

simili scribit Signor.consi.262.in themate præsuppositio,col.2.versic.item ex quo,& & versic.præterea cùm lex municipalis,vt ibi videre poteris.

14 ¶Et ita certè in nostra Gallia vtimur,sed id velim intelligas, vt hæres intra annum eius occupationis,possessionem interdicto aut alio legitimo modo sibi reuocet.Nam si id tempus anni labi sinat tacitus,hanc possessionem amittit,nec amplius admittetur ad remedium possessorium,sed necesse ei est ad petitorium veluti ad extremũ auxilium confugere,vt videre licet ex Masuer.in d.titul.de possessor.§. item dato quòd ille,& ita vtimur.Et de hac re est expressa consuetudo apud Cenomanos,cap.289.& Andegauos,c.272.Pictauos,c.213.

Posterior opi. seruatur.

Eius declaratio.

15 ¶Quòd si sequaris priorem illam opinionem,quæ dicit nostrum statutum non habere locum,si possessio fuerit ab alio occupata,eam intelliges procedere, quando ille alius licitè & legitimè adeptus eam possessionem fuerit,non etiam si illicitè.Ita enim expressè voluit Catel.Cot.memor.incip.decreto Mediolanensi,col.2.sed intelligi debet,vbi ad hoc allegat Iaso.d.con.146.consi.1.lib.4.& Philip.Dec.d.consil.467.colũna quoque 2.Cui adde ipsum Iason.consi.85.quando habemus,col.2.versic.limitatio ergo,libro tertio.

Limitatio prioris opi.

16 ¶Intelliges secundò,vt licèt alius occupauerit,ea tamen occupatio non tollit possessionem hæredi à statuto delatam,sed id tantùm facit,ne ipse hæres propria autoritate illum occupatorem deiiciat, sed illum in ius ad hoc vocare debet.ita enim loquitur Bal.in d.rubr.de caus.possess.& propriet.col.vlti.versi.quæro statuto communis Mediolani.& Alex.d.consi.82.perspectis his,col.2.versi.nec ad hoc obstat,& multi ex iis quos suprà citauimus,versi.7.incip.& ita nuncupatim.& satis voluisse videtur Paul. Ca.l.si sorori,C.de iure delib.dum dicit,quòd licèt autoritas huius statuti faciat hæredem possessorem iuris,non tamen facti.

Alia.

17 ¶Intelliges tertio secundum Claud.Sisel.Aquen. in d.l.Pomponius,§.quæsitum,post princ.ff.de acqui.possessio. vt scilicet prior illa opinio procedat,quãdo possessio fuit appræhensa per alium ante aditam hæreditatem,in quo etiã casu consuluit,vt ipse dicit Alex.d.con.83.lib.2.secus(ait ipse Claudius)si post aditam hæreditatẽ.& idem voluit ipse Claud.in l.cùm hæredes,in princi.eodem tit.dum se remittit ad ea quæ scripsit in d.§.quæsitum.& illum sequitur Ant.Rube.d.consi.121.col.2.versi.sed quod facit difficultatem,& iterum col.vlt.ad fin.& ante omnes Signor.d.con.188.casus cõtinens,col.1.& 2.Sed aduerte quod Alex.in d.con.loquitur de possessione appræhensa ante mortem defuncti.vt diximus in 4.par.decla.1.nu.3.inci.& ita in casu,quod certè in eo casu minimè dubium est.Atsi post mortem,nihil refert antè ne,an post aditam hæreditatem fuerit occupata,neutro etiam modo poterit obesse hæredi.

Alia.

18 ¶Intelligẽ quartò,vt ea prior opinio procedat,nisi statutũ cõtinuans possessionẽ in hæredem,procedat vlteriùs,disponendo possessionem ab alio interim occupatã, nullius esse momenti,cuiusmodi est statutum Mediolanense.Nam tunc possessio ab alio occupata non impedit huiusmodi continuationẽ,vt nòn obscurè videtur voluisse Alex.con.83.visa facti narratione,col.2.vers.nec dicatur pro parte,lib.2.dum distinguit inter eum qui possessionem occupauerat ante mortem defuncti,& eum qui post mortem.& apertiùs Iason consi.85.quando habemus, col.2. versic.vnũ refragari videtur & sequent.lib.3.& dicto consi.146.col.1.lib.4.& Paul.Paris.consil. 41. optimum ius, col.2.versi.cessant enim ista,iunctis præcedentibus, libr.1. Et id idem propè est quod diximus suprà,versi.15.quod si sequaris.

QVARTA DECLARATIO.

1 ¶QVARTO declara,vt per huiusmodi statutũ trãseat possessio defuncti in hæredẽ,si modò tamen interuenerit quispiã qualisqualis actus vel apprẽhensio,cuiusmodi fuit in casu c.2.de consuet.Ita enim expressè voluit Barb.cõ.58.sapiẽter dixit Psalmista,col.12.ver.& plus dicit,& col.seq.vers.item statutum illud restringitur,itémq; col. sequent.versi.item illud dictum,lib.12.ad hoc allegans inter cætera,quod non obscurè voluit Petr.Anch.in d.c.2.statim post princ.quòd nisi in casu illius c. interuenisset actus ille corporalis,de quo is tex.loquitur,scilicet modicum terræ positum in altari, aut alius similis,nõ potuisset trãsferri possessio,etiã ex lege,statuto, vel cõsuetudine.

An ad huiusmodi cõsuetudinem requiratur qualisqualis actus.

Qui tenent re quiri.

2 ¶Et hoc quoq; nũcupatim voluit Baptista Castel.in d.sua disputat.incip.magnificus

&

BIU Cujas

& excellens,col.2.versicu.tertiò etiam notabiliter, atque iterum col.4.versicu.item statutum illud,vbi tamen nullam Pet.Ancha.& Barba.mentionem facit,sed alios allegat,qui tamen id non dicunt,vt apud eos videre poteris.

3 ¶Sed & ante illos idem videtur voluisse Bal.in l.1.in prin.C.com.de legat.dum dicit legẽ,aut statutũ non posse transferre possessionẽ nudo animo, nisi interueniat aliquis actus repræsentatiuus ipsius possessionis,iuxta dictũ c.2.de consuetu.& per alia quæ ibi allegat,vti etiam ex eo diximus suprà in præfat.quæ est prima pars,declaratione sexta,nu.1.incip.sed vt redeamus.Et idem voluerunt alij quos & nos citauimus in nume.sequ.Verùm nos contrarium tenuimus post alios multos num.quoque sequent.cuius initium est,contrarium tamen,& multis sequent.vbi & tu reperies Barb. secum hac in re pugnantem.Et facit quod & nos scripsimus in tractatu Constituti possessorij,in secunda parte,amplia.4. *Authoris sententia.*

QVINTA DECLARATIO.

1 ¶QVINTO declara,vt ea possessio quę erat apud defunctũ,ita trãseat in hęredẽ, vt quoad habitũ id est habitualẽ qualitatẽ habeatur pro possessore,sed non est eadem possessio quoad actualẽ effectũ ipsius possessionis,nisi apprehẽsa fuerit. Nã cùm possessio facti sit,& cum defuncto desierit,quia mors omnia soluit, quomodo ea possessio quæ iam in rerũ natura non est,in hæredẽ cõtinuari poterit? Hæc Zazius in epit. feud.parte 6.char.5.Idq; est vt subdit,quod eleganter & subtiliter sensit Bal. in c.1.tit. de content.inter domi.& fœm.dum loquens de continuatione possessionis vasalli in filium,de qua & nos locuti sumus suprà in præfatio.declaratio.4.nu.1.incip.sed & illud,& multis seq.dicit eam continuationem intelligi in qualitate, non in substantia possessionis:quasi diceret possessionem in sui substantia non continuari in filiũ, sed qualitatem habitualem,quæ facit,vt pro possessione habeatur. *An sit eadem possessio quæ defuncti fuit.*

SEXTA DECLARATIO.

1 ¶SEXTO declara,vt noua hæc possessio non sit naturalis,sed artificialis & ciuilis,vt diximus suprà in præfatio.quæ est 1.pars,declara.7.nu.1.incip. vocatur autem, & seq.ideo non posit hæres vi huius statuti expellere corporaliter posidentem sine pœna,l.si quis in tantam,C.vnde vi,vt voluit Pet.Anch.in c.2.in 1.no.de consuetud. loquens in casu illius c.Et ita eum refert,vt sequi videatur Barba.ibi,col.6.num.36.& Bapt.Castel.loquens in casu nostræ consuetudinis,in sua disputat. incip. magnificus & excellens,col.3.versi.tertiò etiam notabiliter.Sed id dependet ex eo, an qui ciuiliter posidet,posit propria autoritate expellere eum ,qui naturaliter posidet, sine metu d.l.si quis in tantam, quod videtur,vt sæpius diximus suprà hoc eodem tractatu,atque etiam in alio nostro tractatu Constituti possessorij. *An hæres possit expellere posidentem corporaliter.*

SEXTA PARS EORVM QVAE PERTINENT AD IVDICIA, QVAE constat nouem declarationibus.

1 *An hæres ex nostra cõsuetudine saisitus,si turbetur,posit intẽtare remediũ retinẽdæ possessiõis.*
2 *An & adipiscendæ.*
3 *An vtrunque simul & quomodo.*
4 *An etiam recuperandæ.*
5 *An hæredi agenti illis remedijs posit obijci exceptio dominij.*
6 *An si hæres obtinuerit,posit ab aduersario appellari.*
7 *An hæres petens se confirmari in hac possessione aduersus illum,qui eum turbat,aut aliter impedit,sustineat partes actoris,an rei.*
8 *An id ius agẽdi pro cõtinuata possessione,posit alteri cedi,siue etiam ipsa cõtinuata possessio.*
9 *An hæc possessio,lite pendente super ea,debeat sequestrari.*

PRIMA DECLARATIO.

1 PRIMO declara, vt si hæres qui vi huius consuetudinis posidet, turbetur,posit ad tutandam suam possessionem intentare remedium retinendæ possessionis, Ioan. Fab.in §.summa,ad fin.Institut.de interdictis. & iterum in §.retinendæ,col.3.versic.sed quæritur nunquid successor, eo. tit.& in §.sui autem,col.1.in fin.Insti.de hæred.quali..& differen.vbi ita dicit seruare *An hic hæres posit intẽtare remedium retinendæ pos.*

BIU Cujas

consuetudinem.Guid.Pap.decisi.Delphi.552.in materia possessorij,col.2. versi.& in hac materia dicti statuti,& iterum versi.circa primum.& Bene.in repe. c.Raynucius, in verbo,mortuo itaque testatore, le 2.nu.72.de testa.Caro.Ruin.consi.18.primò & principaliter,col.vlt.lib.1.& omnes vbique.

2 ¶Nemo enim vnus omniũ,qui de hac re scripserũt,cõtradicit,ídque optima ratione. Nã & aliàs semper pro ciuili possessione,cuiusmodi hæc est,vt suprà diximus in prę fat.quę est 1.pars,declar.7.nu.2.inci.sed & hæc possessio,datur id interdictũ retinẽdę possessionis,vt no.per gl.& alios in l.clã posidere,§.qui ad nundinas,ff.de acqu.possessio.& glo.in l.quemadmodum,eod.tit.& optimè facit tex.in §.posidere,Instit.de interdic.& id(vt diximus)minimè dubium est,ideo nec hic diutius immorabimur.

SECVNDA DECLARATIO.

1 ¶SECVNDO declara,vt licèt aliàs interdictum adipiscendæ possessionis nõ ei detur qui posidet,vt no.in l.1.in fi.ff.quo.bonor.tamen in hoc casu hæres qui vi huius consuetudinis posidet,potest intentare id interdictũ siue aliud remedium adipiscendæ possessionis,cuiusmodi est interdictum quorum bonorum,& remedium.l. vlt. C.de edict.diui Adria.tollen.vt scilicet petat se,qui est in ea possessione, mitti in realem siue naturalem,aut corporalem possessionem.Nam (vt id obiter dicam) possessio naturalis,corporalis quoque dicitur in l.debitor,§.vlti.ff.de pignorat.actio. & l. quod seruus,& l.si id quod,§.vlt.ff.de acquiren.possessio.& l.vlt.C.de fund.patri.lib. 11.& c.cùm aliquis,extrà de re iudic.& c.quod autem,de iure patro.

An adipiscẽdæ.

Possessio naturalis dicitur corporalis.

2 ¶Et ita vt scilicet posit hic hæres intentare remedium adipiscendæ, voluit Petr.à Bella pertic.in l.ea lege,& ibi quoque Cy.col.1.versi.& istud est argumentum,& Bal. col.4.versi.modò venio ad quæstiones,& Salic.col.6.in 4. oppositio.versic.& ex hoc dicit hic,C.de condict.ob caus.idem Pet.in l.1.& ibi quoque Salic.in fi.per illum text. C.de donatio.quæ sub mod.Bald.in authen.defuncto,col. 2. in 3.quæstio.ibi,& olim in quibusdam dominiis,C.ad S C.Tertullia.& in rubri.de consuetud. col. 2.versicu. consuetudo potest transferre.

3 ¶Et idem quoque voluit ipse Bal.in rub.extrà de cau.possessio.& propriet. col. pen. versi.quæro statuto cõmunis Mediolani,& in c.cùm quis,col.1.extrà de restit.spoliator.Rapha.Comẽ.consi.43.in quæstione Francisci,ad finem.Pau.Ca.Alexan.Iacob. à S.Georgio,& Iason in l.si sorori,ille ad fin.alter post medium, Iacob. nume.4.hic col.1.in 1.Fallen.C.de iure delibe.Alex.in l.cùm hæredes,in princip.col.1.ff.de acquirend.possessio.& in l.in suis,col.4.versicu.vbi autem statutum,ff.de libe.& posthum. & consi.82.perspectis his,col.2.versic.nec ad hoc obstat, & versic. facit quod notat, libro 2.quod consi.vt sæpe aliàs diximus.repetitur consilio 40.libro tertio,& consi. 51.libro sexto,& item Alexand.consi.83.visa facti narratione, columna quarta, verversicu. fortificantur prædicta,libro secundo.Firmia.in tracta.de episcop.libro 3.parte 1.paulò ante fin.Barbat.in cap. 2.columna penult.in princip.de consuetud.& consi. 58.sapienter dixit Psalmista, colum. 11. versicu. capio aliam dubitationem, libro 2. Iason in dicta l.vlti.colum.4.versicu.sic in simili stante statuto,& ibi Philippus Dec. col.8.versic.& eodem modo in hærede,C.de edict.diui Adria.tollen.ipse Dec. consil. 84.excellentissimi doctores,colum.1.& consi.467.bene & consultè, colum. 1.Ioan. Baptist.Castel.in sua disputat.incip.magnificus & excellens,col.6.versi.sed posset dici.D.bened.in repet.capit.Raynucius,in verbo, mortuo itaque testatore,le 1.alicubi, & iterum,in eodem verbo,le 2.nu.81.de test.vbi id dicit sing.Math.Affli.decisi.Neapol.299.rex Ferdinandus,nume.19.Claud.Aquen. in l. 1.in princip colum.5.versic. bene fatendum est,ff.de acquiren.possessio.Anton.Corse.in tracta.de potestat.& excellen.reg.in 25.quæst.colũ.1.Catel.Cot.d. memor. incip.decreto Mediolanensi, statim post princip.Francis.Ripa,in l.1.§.hoc interdictum,columna quarta,versic. alia ratione,ff.quor.bonor.& in repetitio.l.vlt.in 39.quæstio,versiculo,& hac ratione,C. de reuocand.donat.& libro primo responsor.cap.1.defuncto,nu.80.& multis seq.Nicol.Bello.consi.35.consultus de modo,col.3.nu.8.

Alij.

4 ¶Mouentur hi primũ quòd veritas & fictio,bene cõcurrunt,& qui tutus est fictione, potest veritatem implorare,licèt non è contrario,per tex.quem Bal.in d. rub. de consuetud.

Rationes illorum.

BIU Cujas

suetu.dicit no.in l.apud Iulianum, §.1. ff.ad Treb.Item licèt statutum faciat hæredẽ possessorem iuris,non tamen facti,nec effectu illo reali.Ideo potest hæres petere se in eam facti possessionem immitti,vt in simili potest emptor, cuius nomine venditor constituit se possidere, & ita possessionem iuris nactus,petere nihilominus,vt sibi tradatur corporalis facti possessio,vt per Bal.Ange.& Paul.Cast.in l.ab emptione,ff. de pact.cum aliis mulis concord.à me collectis in d.tract.Constit. possessor. in 1. parte num.10.incip.at quicquid sit.

Cõstitutarius potest petere ut sibi tradatur corporalis possessio. Ad idem.

5 ¶Nam & similiter videmus quòd licèt dominus non possit rem propriam cõdicere, præterquam à fure,l.vlt.ff.vsufructua.quemadmo.caue.id intelligitur de vero domino,nam qui fingitur esse dominus,potest à quocunque rem suam condicere, per d.l. 1.C.de donatio.quæ sub mod.& l.qui mortis causa,ff.de donatio.causa mort.

6 ¶Et etiam in simili videmus quòd in legatarium transit dominium ipso iure sine traditione,l.si tibi homo,§.cùm seruus,ff.de lega.1.& l.à Titio,ff.de furt.cum similibus,& ideo potest agere rei vendicatione ad rem sibi legatam. l.1.C.communia de legat.Et tamen potest etiam agere actione personali, per d.l.1.& §.sed nostra, Institu. de legat.& hoc quia non habet verum dominium, sed fictum, alioqui non posset agere personali,§.sic itaque,Instit.de actio.

Dominiũ trãsit in legatariũ ipso iure. Is tamẽ potest agere actione personali.

7 ¶Prætera q̃ per id statutũ introductũ est in fauorẽ hæredis,vt in eũ transferatur possessio ipso iure,nõ ei debet nocere,l.quod fauore.C.de legibus,& inducta ad augmentum nõ debẽt trahi ad diminutionẽ,l.legata inutiliter,ff.de leg.1.cũ similibus cũ his quæ dicã infrà in 7.parte,declaratio.1.Et per hoc diluitur quod in princ.diximus interdictũ siue aliud remedium adipiscendæ possessionis,non ei dari qui possidet:quia illud verum est in eo qui plene veréque & realiter & de iure communi possidet.

Inducta ad augmẽtũ nõ trahũtur ad diminutionem.

8 ¶Quanquam & tu quoque ad ea dicere poteris, competere remedium d.l.vlti. C.de edi.diui Adri.tol.quod ipsum est adipiscendæ possessionis,hæredi possessori petenti suam possessionem confirmari ac defendi,vt per Cy.in d.l.vltima.col.vlt.versi. item quæro,pone,Alberi.col.antep.versi.item quæritur si hæres,Bar.col.3.versi.item quærit glo.Bal.circa prin.Alex.col.11.versi.vltimò tenementi,Iason col.3.sicut in simili, Philip.Dec.col.14.versi.& ad supradicta,C.de edi.diui Adri.tol. Cy.post Iacob.Butrigar.in l.1.ad fi.& ibi Ange.per eum tex.quo nullum dicit meliorem esse,& Iason col.2.versi.ex secunda parte, C. de Carbonia.edict.Bartho.in l.3.§.missum,per eum tex.ff.de Carbonia.edict.& in l.de pupillo,§.qui opus,post glos.ibi, & ibi quoq; Alex. ff.de ope.no.nunciatio.& in l.1.§.satisdatum,per eum tex.ff.quo.legat.Bal.in l.1.in 2. additio.col.2.ver.si semel missus,ff.de petitio.hæredi.& in l.1.col.1. circa medium,C. com.de legat.Guid.Pap.decisio.Delphina.132.sed probato illo errore, col.2.versicu. vtrùm autem beneficium,vbi ita dicit fuisse iudicatum. & iterum deci. 219. edictum diui Adria.in prin.& Ludo.Gozad.con.93.in causa Mutinensi,col.2.versi.nonò cùm iam fuerit.& Pau.Paris.con.41.optimum ius,col.3.ver.meritò igitur ipsa,li. 1. & Maria.Soci.iunior con.97.viso puncto,col.9.versi.& licèt per prius, lib.2.Licèt contrarium sentire videatur Guil.Cu.in l.licèt,col.vlt.C.de acquiren. possess. & Pet. Ferra. tit.for.libel.quo petit.hæredi.ex testam.in verbo,& realiter,col.1.

L.ult.de edict. Di. Adria.tol. cõpetit hæredi etiã possessori.

9 ¶Et facit quod in simili scribit Bar.in l.vti frui, §. verùm autem, in fi.ff.si vsufruct. peta.quòd comes qui possidet castrum,potest petere se declarari comitem,ad confirmationẽ suæ possessionis.Et quòd item in simili scribitur in l.in libello,§.si quis seruum,ff.de capt.& postli.reuer.Et quod denique prodidit Nicol. Bello.supputationũ iuris ciuilis lib.1.c.19.possessori competere actionem rei vendicationis vt declaretur dominus ad confirmationem suæ possessionis.

Comes possidẽs potest petere se declarari comitem. Possessori cõpetit rei uẽdicatio,ut declaretur dominus.

TERTIA DECLARATIO.

1 ¶TERTIO declara, vt non solùm possit hæres intentare remedium retinendæ, aut adipiscendæ possessionis separatim,sed & vtrũque simul, diuersis tamẽ respectibus:scilicet retinendæ,respectu ciuilis possessionis,quæ est apud eum vi huius statuti: & adipiscendæ,respectu naturalis possessionis aut detentionis existentis penes aliũ. Vt in simili dicitur de interdicto retinendæ possessionis,& rei vendicatione,per glo. & doctor.in l.si de vi,& in l.naturaliter,§.nihil commune,ff.de acqui.possessio. & in l.ordinarij,C.de rei vendic.cum similibus.

An utrumque & retinendæ et adipiscẽdæ.

Et ita

2 ¶Et ita expresè,& in hoc casu,ne autoritate deficiamur,cũ ex facto contigisset,res-
De eadem re. põdit Pau.Ca.con.78.cuius initiũ est,videtur dicendũ,dictũ actorem,vesi.his tamen non obstantibus,lib.2.Sed & alibi quoq; idem Pau.Ca.videlicet consil. 234.incip.in causa appellationis.col.2.versicu.sed sustinendo causam,lib.2.consuluit in alio casu, quòd ratione eiusdem rei potest simul intentari vtrunque illud interdictum retinendæ & adipiscendæ possessionis,respectu diuersarum illarum possessionum.

QVARTA DECLARATIO.

1 ¶QVARTO declara,vt hic hæres sic siaisitus,antequam apprehenderet realem
An recuperãdæ. possessionem,non possit intentare remedium recuperandæ possessionis,cùm ei competat(vt diximus)adipiscendæ,per l.1.C.quo.bo.Et quia id interdictum recuperandę ei tantùm competit,qui vi possessione deiectus est.l.1.in prin.ff.de vi & vi arma. & §. recuperandæ,Insti.de interdict.cũ similibus.At hic non potest violẽter deiici ex hac ficta ciuili possessione,vt manifestè patet sensui,& voluit glo.in l.1.in §.interdictum autem hoc,ff.de vi & vi arma.quæ dicit duo esse necessaria,vt id interdictum competat,scilicet quòd is verè possideat qui deiicitur.& quòd verè possessionem amittat.id quod etiam voluit Alber.in d.l.1.§.deiicitur,eo tit.& Franc.Curt. senior consi.71.super controuersia,col.2.versi.quartum etiam addit.

2 ¶Atq; ita expresè in casu noltrę cõsuetudinis voluit Bal.in authen. defuncto,col.2.
De eadem re. Quitenent nõ competere. ver.tertia quæstio,C. ad S C. Tertulli.Alex.in l.in suis,col.3.versic.vbi autem statutum dictauit,ff.de lib.& posth. vbi hanc dicit esse communẽ opinionem antiquorũ & modernorũ,& con.37.in causa mota per Ang.col.2.ver.sed alia insuper ratione, li.1.& con.83.visa facti narratione col.5.ver.cõfirmo per id,li.2.& con.163.circa id de quo quæritur, col.vl.ver.nec obstat statutũ,li.6.Barb.con.58.sapienter scripsit Psalmista,col.13.ver.modò aggrediendo libellũ, li.2. Firmia.in tract.de episcop. in 1.parte princip.lib.3.in 56.quæstio.ad fi.versic.& scias quòd dicta,& Soci.consi.49. in causa episcopi,colum.vlti.versicu.nec prædictis obstat,lib. 3. Iacob.à S.Georg.& Iason qui dicit signandum,in l.si sorori,ille paulò ante fin.hic col.2.versi. secundò limita & signa,C.de iure delib.& idem Iason consi.21.quatuor principales,col.vlti.versi.secundò motiuando,lib.3.Carol.Ruin. consil. 25.circa illud,col.3,nu.5.lib. 4.Franciscus Curt.Iunior in l.vlti.col.penult.versicu.quintò quæritur,C.de edict. diui Adria. tollend.Ioannes Baptista Catel.in sua disput. incipien. magnificus & excellens, columna nona,versicu.imò dico.Math.Afflict.in cap. 1.in princip. columna quarta, versicul.sed pulchrum est dubium,titu.de controuer.inuesti.& in cap.1.columna 2. versicu.& adde quòd ficta possessio, titu.de controuer.inter mascul. & fœm. & in consti. Siciliæ incipien.circa violentiarum,colum.2.in 3.not.vbi alios in id citat, qui tamen id non dicunt,& in decisio.Neapolit.299.rex Ferdinandus, columna quarta,versicul.ex his sequitur,vbi ita dicit fuisse iudicatum per sacrum regium consilium.Franciscus Curtius iunior consi.108.sacratissimæ,& cætera circa controuersiam, columna sexta,versicul.& prædictam conclusionem. Zazius in epito.Feud. parte 6.char.5. versicul.quibus consecutus est.& consi.10.cùm quondam , char. 5. versicul.sed ponamus.Alciat.in tracta.præsumpt.in tertia parte,nume.10.vbi hanc dicit esse communem sententiam.Paul.Paris.consi.101. visa facti narratione, columna 13. nume.159 lib.1.& Hiero.Grat.consil.70.ex multitudine allegationum,nume. 7. iuncto numero 15.& 16.lib.2.

3 ¶Contrariũ tamen,vt scilicet huic hæredi vi huius statuti possidẽti,detur etiam re-
Qui cõtrariũ. mediũ recuperatoriũ,non obscurè sensisse videtur ipse Bal.sibi in hoc contrarius in l.1.ad fi.C.de appellat.dum scribit,quòd filio spoliato ea possessione,quæ erat apud patrẽ,nõ obstat exceptio dominij, quæ aliàs nõ obstat agenti interdicto recuperandæ possessionis,quia ipse non videtur spoliatus,sed tantùm adipisci,per l.vlt.C.vnde vi. nam non est verum quòd existentia sui hæredis transferat possessionem ipso iure,nisi apprehendatur,per d.l.qui hæredes,ff.de acqui.possessio.Vides ergo Bald. id sentire,quòd si ipso iure transferretur possessio in hæredem sine apprehensione,vt fit per huiusmodi statutum, posset ipse hæres agere interdicto recuperatorio, nec ei obstaret exceptio dominij.Sed de hoc postremo postea dicemus.

¶Verùm

4 ¶Verùm quantum ad principale noſtrum inſtitutum, vt ſcilicet competat hoc caſu interdictum, de quo tractamus, expreſsiùs voluiſſe videtur idem Bald. in rub. de cauſ. poſſeſsio. & propriet. col. vlti. & ibi etiam Franciſ. Ripa, col. 6. ver. ciuiliſsima poſſeſsio. & rurſum idem Bald. in c. item cùm quis, col. 1. de reſtit. ſpolia. vbi dicit in caſu noſtræ conſuetudinis competere interdictum quaſi recuperandæ. & rurſum conſi. 141. præmiſsis verbis, col. 2. verſicu. nam dicta miſsio, lib. 1. vbi idem dicit. & Ioan. Fab. quem tamen nonnulli allegant pro contraria parte, in §. ſui autem, colum. 1. verſicu. in eadem glo. Inſtit. de hæred. qualit. & differ. vbi ita dicit ſeruare conſuetudinem Franciæ. & Antonius Graſſus inter conſil. Calca. conſil. 65. præſuppoſita veritate, col. 3. verſicu. competit etiam quintum. & latè Socin. ita tamen dubitans, vt in hanc opinionem inclinet, in repet. l. rem quæ nobis, col. 8. in quinta quæſti. princip. verſicu. quartò & vltimò conclude, ff. de acquiren. poſſeſsio. Aufrer. in commentar. ſtili Curiæ parlamen. titu. de prouiſione, modíſque petendi & faciendi ipſam, in fin. Iaſon ſibi contrarius, conſi. 85. quando habemus, colum. 1. li. 3. & conſi. 146. redemptoris, &c. præſuppoſito, col. 1. lib. 4. Philip. Dec. conſi. 84. excellentiſsimi doctores, col. 2. verſic. præterea tale ſtatutum. Anto. Corſe. in tracta. de poteſtat. & excellent. reg. quæſtio. 25. colum. 1. D. Bened. in repet. c. Raynucius, in verbo mortuo itaque teſtatore, le 2. nume. 72. Claud. Aquen. in l. cùm hæredes, in princip. colum. 1. verſicu. item non video, ff. de acquir. poſſeſsio. Franc. Rip. in l. 1. §. hoc interdictum, colum. 4. verſicu. alia ratione iſtud, ff. quor. bono. & in repeti. d. l. vlti. in 39. quæſtio. in fin. C. de reuocan. donat. & lib. 1. reſponſor. cap. 1. defuncto, nume. 48. & multis ſequen. & D. Boër. in conſuetudin. Biturig. titu. *des couſtumes concernans teſtaments. §. 6.* colum. 3. & Chaſſen. conſi. 19. nobilis dominus Antonius, in 12. dubio, colum. eiuſdem. 1. & Paul. Pariſ. ſibi contrarius, conſi. 41. optimum ius, colum. 3. verſic. prout & tertiò ceſſant, lib. 1. Nicol. Bello. conſil. 35. conſultus, colum. 3. nume. 8. Et ita ſcio ſeruare conſuetudinem Franciæ, ſúntque in id quædam particulares conſuetudines, vt apud noſtros Pictones, ca. 213.

Alij.

5 ¶Et ita in ſimili, vt ſcilicet remedium recuperatorium competat ei in quem fictè tranſlata eſt poſſeſsio per conſtitutum vel precarium, etiam ſi non fuerit adeptus realem & corporalem rei poſſeſsionem, voluit Bald. in rub. C. de contrahen. emptio. in decima quæſtione. & Math. Afflict. deciſio. Neapolita. 299. rex Ferdinandus, nume. 91. & diximus in noſtro tractat. de iure Conſtituti poſſeſſorij, parte prima, numer. 69. incip. à quo non longè, & parte 2. ampliatio. 11. vbi etiam docuimus aliàs ſem per id remedium competere poſsidenti.

A ſimili. Conſtitutario cõpetit recuperãdæ etiam ante realem poſſeſsionem.

6 ¶Nec videtur obſtare huic opinioni quod dictum eſt. ei non competere interdictum recuperandæ, cui adipiſcendæ competit. Quia adipiſcendæ non ei competit, niſi ipſe velit, nec per hoc impeditur, quin recuperandæ iuuetur: præſertim cùm hæc poſſeſsio vera ſit, vt ſuprà diximus in 1. declara. 5. partis. & propterea non obſtat quòd ſuprà dictum eſt de ficta poſſeſsione. Nec negari poteſt quin ſaltem hæc poſſeſsio ſit ciuilis & ciuiliſsima, vt latè ſupra diximus in præfatio. quæ eſt 1. pars, declaratio. 7. nume. 2. incipien. ſed & hæc poſſeſsio, & ſequent. pro qua quidem ciuili poſſeſsione datur interdictum recuperandæ, l. 1. §. deiicitur, & §. ſiue autem, ff. de vi & vi arma. Guido Pap. Deciſio. Delphi. 356. quos & quot effectus, columna prima, verſicu. quartus eſt.

Reſpõſio ad contraria.

Interdictũ recuperãdæ datur pro ciuili poſſeſsione.

7 ¶Nec tamen omiſerim quòd de hac re ſcribit Franc. Ripa. in l. 1. in princip. colum. 10. nume. 37. ff. de acquiren. poſſeſsio. volens concordare illas diſcordes ſententias, quòd prior opinio procedit, quando ſtatutum tranſfert poſſeſsionem in hæredem ipſo iure abſque traditione vera vel ficta. poſterior, quando ipſum ſtatutum fingit interueniſſe traditionem vel apprehenſionem, nam vbi lex id fingit, debet talis ficta traditio ſiue apprehenſio idem operari quod vera, l. adoptio, ff. de adopt. & l. ſi filiusfami. ff. ſi cert. peta. Ego verò hanc diſtinctionem magis verbalem eſſe puto, quàm realem: nam cùm lex vel ſtatutum ſimpliciter tranſfert poſſeſsionem ipſo iure, ſine alio actu, ſatis videtur fictè transferre, vt apertè ſentiunt Cyn. & Bald. in l. ea lege, C. de condict. ob cauſ. & Franciſcus Areti. in l. prima in principio, columna decima. verſicu. tu verò pro intellectu, ff. de acquiren. poſſeſsio. & aliàs ſæpe diximus in hoc tractatu.

Diſtinctio quorumdam.

Eius diſtinctionis reprobatio.

Si ta

8 ¶Si tamen sequi malis priorem opinionem, quæ negat huic hæredi remedium recuperandæ possessionis, eam intellige cùm post mortẽ defuncti quis vi occupauit possessionem. Quòd si ante mortem ipsius vi occupauit possessionem quam defunctus habebat, poterit hæres & quilibet successor vniuersalis, si sit intra annum spoliationis, agere vnde vi. vt voluit glo. in c. cùm ad sedẽ, in verbo, interdictum, post prin. extrà de restit. spol. arg. l. 1. §. hoc interdictũ, le 2. ff. de vi & vi arma. & c. significauerunt, de testib. vbi est bonus textus, ibi, illæ quibus ipsæ succesſerant, inde fuerunt violenter eiectæ, & ibi quoque glo. in verbo, ratione, & Imo. in 3. not. Anto. col. 3. versi. glo. 1. tangit, & Panor. in 3 not.

Declaratio prioris opi.

9 ¶ Nã ratio quare hæres nõ potest agere, vnde vi, contra eũ qui occupauit post mortẽ, ex priori opinio. hæc est (vt diximus) quòd id interdictum ei tantùm competit qui vi deiectus est: hæres autẽ, vt illi inquiũt, qui fictè tantùm possidet, non potest dici vi deiectus, quæ ratio si quid momenti habet, nõ habet locũ, cùm defunctus qui verè possidebat vi deiectus est: Ideo vti illi cõpetebat hoc interdictum, ita hæredi illius, ad quem trãseunt omnes actiones actiuæ & passiuæ. l. pactum, ff. de pact. & l. ea lege, C. de condict. ob caus. & l. veteris, & ibi doct. C. de cont. & com. stipula. cum simi. Tu tamen vi. de Matth. Afflic. hîc malè sibi constantem in c. 1. §. sciendum, in fin. tit. de feud. cogni.

Ratio declarationis.

QVINTA DECLARATIO.

1 ¶QVINTO declara, vt huic hæredi agenti ad possessionem vel adipiscendam, vel retinendam, vel recuperandam, non possit à reo conuento obiici exceptio dominij, vt si reus excipiat se dominum esse, nec defunctum dominum fuisse, nec consequẽter actorem, nec eius hæredem. Nam primùm si hæres agat ad recuperandã possessionem, id minimè dubium est, per l. si maritus, ff. de donat. inter vir. & l. vxor. & l. si quis ad se fundum, C. ad leg. Iul. de vi publ. & ibi Ang. non semel, & l. si de vi, & ibi glos. in fi. & doctor. ff. de iudici. & c. 1. & c. literas, de restitu. spoliat. & glo. in c. super causa. 2. q. 5. & omnes propè in l. vlt. C. de edict. diui Adria. tollen. & Dy. in cap. qui ad agendum, col. 1. de reg. iur. & omnes vbique.

An huic hæredi obiici possit exceptio dominij.

Quid si actũ si recuperãdæ.

2 ¶Et id ostendit esse verissimũ Bal. tribus optimis rationibus, in l. 1. col. vlt. vers. extrà quæro vtrũ exceptio, C. de appellatio. Primùm quia scilicet violẽtia elidit dominiũ opponẽtis, per tex. (licèt ad hoc nihil alleget) in l. si quis in tantam, C. vnde vi. Deinde quia spoliatus ante omnia restituendus est, d. l. si quis ad se fundum, C. ad leg. Iuli. de vi pub. Etiam prædo (vt id illi addas) c. ex literis, de restit. spoliat. iuncto c. vlti. de ord. cognitio. Denique vt ad Bal. redeamus, quia ex dolo non debet spoliãs consequi præmium possidendi. l. itaque fullo, ff. de furt. vnde nisi purgetur vitium, non debet audiri super proprietate, l. cùm seruum, ff. de ser. fugit.

De eadem re.

Spoliatus ante omnia restituẽdus.

Etiam prædo.

3 ¶Si autem hæres agat ad retinendam, multò minus audiri debet, cùm plus iuris, plus ponderis & momenti in retinendo est, quàm in recuperãdo, arg. l. patre furioso, ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. & c. quemadmodum, de iureiurand. cum similib. Et id quidem, ne autoritate hac in re careamus, expressè voluit Bal. in d. c. 1. ante medium, ver. sed quid si opponens, extra de restit. spoliat. per no. in c. audita, eo titu.

Quid si retinẽdæ.

4 ¶Si verò ad adipiscendam agat hæres, & tunc, vt nonnullis placet, non amittitur exceptio dominij. sed debet reseruari in petitorio, l. vlti. C. quo. bonor. & voluit etiam Bal. in d. c. 1. vbi suprà, de restitu. spoliat. & alij multi licet id aliis dubium sit, vt per glo. Hosti. & alios in d. c. 1. de restit. spoliat. & glo. in d. c. literas, in verbo, primi, eo tit. & per Bald. & alios in d. l. vlt. C. de edict. diui Adrian. tollend. & in d. l. vltim. C. quor. bonor. & ipsum Bald. in l. 1. colum. 2. versic. quæro an de iure Canonico, C. si de momenta. possessio.

Quid si adipiscendæ.

5 ¶Tamen hoc casu in quo loquimur, tale remediũ ex hoc nostro statuto cõperens ita participat effectũ recuperãdę, vt nec ea exceptione dominij repellatur, vt expressè dicit Bal. in d. rub. de cau. possess. & proprie. col. vlt. versi. & nota quòd edictũ. Et ita illũ refert & sequitur Philip. Dec. dicens id esse singul. d. consi. 84. excellentissimi, col. 2. versi. præterea tale statutum. & D. Benedict. in d. ca. Raynucius, in verbo, mortuo itaque testatore, le 2. nu. 81. vbi id dicit elegans. & Math. Afflict. decisio. Neapol. 290. rex Ferdinandus, col. vlti. & Anto. Corse. in tractat. de potestat. & excellentia reg. in 25.

Redit ad principale dubium.

quæstio

quæstione,col.1.& Ludo.Gozad.con.93.in causa Mutinensi,col.2.ver.quintò cũ iam ipso iure.& Pau.Paris.con.41.optimum ius,col.3.versic. prout & tertiò cessant,lib.1. & diximus in præcedenti declaratione.

6 ¶Verùm aduerte quòd Bal.in d.rub.de caus.possess.& prop.non simpliciter mãsit in illis verbis,sed statim subiunxit considerandum esse,an id statutũ veniat ad amplian dum ius commune,quod tribuit remedium adipiscendæ,& tunc idem est in amplian te vt in ampliato,argu.l.inter,§.cùm inter,ff.de pact.dotal.Cui quantum ad hanc rationem,adde quæ nos latè ad hoc collegimus in nostro tractatu Retractuum,ti.1.§.1. glo.18.in verbo,*le pris que la chose aura costé*,nu.51.incip.nam & hæc accessio.& multis sequen.Aut vt subdit Bal.vt ad eum redeamus,venit de per se(vt ipse loquitur)de no uo disponendũ,& tunc non assumit aliquã qualitatem à iure cõmuni, cui non cohæret,quia separatorum separata est ratio,l.si maritus, C. de donat. inter vir. & vxor. *De eadem re.*

7 ¶Et ideo considerandum est in statuto Mediolanẽsi(de eo enim loquitur) an loquatur de scripto hærede:& tunc quia concernit scriptum, videtur factum ad imitationem,l.vltima,C.de edi.diui Adri.tol.& eodem modo debet procedi summariè ratione coniunctionis legis & statuti,argum.l.Gallus,§.ille casus, & §.si eius,ff.de libe.& posth.& l.si ita scriptum,eo tit. Aut vero statutum simpliciter loquitur de hærede, & non de scripto hærede,& tunc quia non concernit scripturam sed veritatem & realitatem,vt sit verus hæres, ita etiam vt in causa intestati habeat locum: & tunc non mandabitur statutum executioni succinctè,nec velo leuato,sed disputabitur de proprietate iuris hæreditarij,& admittetur quæstio cõtrarij dominij saltem simpliciter, & idẽ dicemus quod in interdicto quorum bonorum, in l.vltima,quor.bon.Hæc ibi *Distinctio.*

8 ¶Idem autem Bal.in d.l.1.col.vlt.vbi suprà,C.de appellat.posteaquam dixit id quod suprà diximus,ver.huius declaratio.2.incip.& id ostendit scilicet quòd agenti interdicto recuperandæ possessionis non obstat exceptio proprietatis,postea in vers.quid ergo dices,quærit an filio hæredi sui patris possit ea exceptio obiici.Et dicit illũ agere recuperandæ non posse,cùm in eum non transeat possessio ipso iure,per l.1.§.Scęuola,ff.si quis testa.liber esse iussus fue.& alia similia iura,quę &nos suprà citauimus, in præfati.quæ est 1.pars declar.3.num.2.incip.ego verò constanter.Ex quibus planè sentire videtur,quòd si possessio ipso iure in eum transiret,& sic posset agere recuperandæ,non ei posset obiici exceptio dominij.At Baptist.Castel.in sua disputa. incip. magnificus & excellẽs,col.2.versi.primò quia pars,tenet in casu nostræ consuetudinis admitti exceptionem proprietatis,vti & nos alicubi ex eo diximus suprà in prima declarat.quintæ partis,numero tertio,incip.& ex hoc illud. *De eadem re,*

9 ¶Sed quid si reus ab hærede cõuentus exceptionẽ proprietatis obiecerit, nec hæres ei opposuit ad hoc illũ nõ esse admittendũ,atque reus ipse postea probauerit dominiũ. Et tunc certè valet processus: & si constet de dominio rei,repelletur hæres, vt aliàs semper hoc casu,per tex.in c.1.ibi,consentiente illo,& ibi Bal.circa medium, ver.ibi, consentiente illo,dicens id esse notatu dignum,& omnes propè scribentes,de restitu. spoliat.& voluit etiam Iaco.Are.in l.incerti.C.de interd.Bar.in l.naturaliter,§.nihil commune,colum.10.versicu.secundò quæro vtrùm in casibus,ff.de acqui poss. vbi alia multa allegat,& in l.si quis ad se fundum,& ibi Ange.colum.penulti. versicu.sed hoc fallit in pluribus casibus, C. ad leg.Iul. de vi pub. & Bald.loquens in casu huius statuti siue consuetudinis.cons.141.præmissis verbis,col.3.versic.secundo præmitto, lib.1.vbi dicit ad hoc esse text.no.& vnicum.in d.c.1.tit.de restit.spol.& sic debere intelligi quod not.in l.si de vi,in fi.magnæ glo.ff.de iudic.& Philip. Deci.etiam de hoc nostri statuti casu loquens d.consi.84.colum. 2. versicu. tertiò & vltimò. Ludo.Gozad.consi. 93.in causa Mutinensi,colum. 2.versic. sextò etiam si fuerint. & Paul.Paris.qui alios citat.consil.53.dominus Hieronymus, colum. penult. versic. tamen his non obstantibus.lib.3. *Quid si reus obiicit dominium nec eum hæres repellit.*

10 ¶Quanquam his videtur contradicere Bald.in l.ordinarij,colum.vlti. versicu.quid de ea quæstione,ibi ego credo quòd non sit,C.de rei vend.dum dicit,quòd nisi appareat de consensu hæredis agentis recuperatorio, vt ei opponatur exceptio dominij siue proprietatis,nihil ei oberit,etiam si non expressè opposuerit, aut contradixerit. Hæc enim,inquit,est potiùs allegatio iuris,& est ex propria natura ipsius interdicti *De eadem re.*

BIU Cujas

recuperandæ,& reſpondet ad quædam quæ in contrarium facere videbantur. Et ita quoque in caſu noſtri ſtatuti expreſsè voluit Paul. Pariſ. conſil. 41. optimum, col. 3. verſi. & in ſimili idem ipſe, lib. 1.

11 *Quid ſi hæres contradixerit & tamen reus admiſſus fuerit.*

¶ Sed quicquid ſit, illud certum eſt quòd ſi hæres agẽs contradixerit, & nihilominus reus admiſſus ſit ad probationẽ dominij, nõ illi obſtabit: quia id magis factũ fuiſſe videtur ad iuſtificandum poſſeſsionẽ de qua agebatur, quàm vt ſuper dominio pronũcietur, vt etiam dicit Bal. in l. poſt ſententiam, col. 2. ver. venio ad ſecundum, C. ſentẽt. Nam illud ſciendum eſt, quòd (vt & ipſe dicit) in æqualitate probationis poſſeſsionũ vtriuſque partis, is obtinere debet in poſſeſsione, qui probat dominium, vt etiam voluit Bar. in l. ſi duo, in princ. col. vlt. verſi. ſed ſi vterque probat, ff. vti poſsid. & idem Bal. in d. l. ordinarij, col. pe. verſi. ſed iuxta prædicta, C. de rei vendi. & conſi. 420. verba principis, col. vlt. lib. 1. & con. 161. proponitur quòd per commune, ad fi. lib. 3. & cõſ. 468. qualiter probentur, paulò ante fi. eo. lib. 6. & con. 489. in cauſa vertente inter capitulum, ad fi. eo. lib. 3. & in ſua diſputatione incipi. accuſatus de vi turbatiua, col. vlti. ver. tertio modo quia in pari. Raph. Fulg. in l. 1. col. 5. ver. in ea ad fi. quãdo vterque, C. vti poſsid. vbi dicit hunc eſſe ſolum caſum, in quo interdicto vti poſsidetis probatur de dominio. & conſi. 194. proponitur quòd domina Antonia, col. vlt. verſic. & poſtremò ſi qua foret. Corne. con. 91. in cauſa vertẽte inter dominum, col. 2. in litera C, lib. quarto & doctor. vbique.

Poſſeßione utriuſque æqualiter probata præfertur probans dominiũ.

12 *Titulus antiquior facit præſumi antiquiorẽ poſſeſſionem.*

¶ Sed & probatio dominij ſiue tituli antiquioris (vt & id quoq; addã) facit præſumi antiquiorem poſſeſsionem, vt voluit Iac. Are. in l. quoties, & ibi Cyn. in vlt. quæſt. col. 9. ver. ſeptimò quæro, C. de rei vendic. & Bal. qui id extollit in d. l. poſt ſententiã, vbi ſuprà. & in l. ſiue autem, §. ſi duobus, & ibi quoque Ang. ff. de publicia. in rẽ actio. idẽ Bal. in c. cæterum, col. 2. verſi. ſed quid ſi vterq;, de reſcript. & in d. c. licèt cauſam, col. 7. verſi. item ex antiquitate, de proba. & in c. ſi facta, col. 1. ver. nec vnum omitto, tit. ſi de feud. fue. cõtrouer. inter domi. & agna. vbi id dicit not. dignum, & in dicta diſputatione incip. accuſatus de vi turbatiua, col. vlt. verſi. tertio caſu quando vterque, vbi id dicit no. dignum. & Alex. in l. 1. poſt princip. verſi. item facit quòd primo emptori, C. de edict. diui Adria. tollen. Quæ res etiam facit vt cæteris paribus obtineat in poſſeſsione, per no. in d. locis.

13 *Proprietatis articulus admittitur in cauſa poſſeßionis.*

¶ Propterea q; Iac. Butri. in d. l. incerti, dicit, quòd vbi cõtẽditur de poſſeſsione, admittitur articulus proprietatis. nã iudex debet admittere omnes probationes, ſiue faciãt plenã, ſiue ſemiplenã probationẽ: ſiue indiciũ, ſiue etiam adminiculũ faciãt. & ſequitur ipſe Bal. in d. l. ordinarij, vbi ſuprà, qui hæc dicit notabilia, & in d. c. licèt cauſam, col. pe. verſi. ex prædictis apparet, de probat. vbi & illud dicit petitionem dici pertinẽtem, non ſolùm quæ directè & principaliter facit ad cauſam, ſed & quæ qualitercunque adminiculatur etiam leui præſumptione, dicítque id eſſe elegans.

14 *Articulus quælibet pertinens ad cauſam admittitur.*

¶ Cui & illud addendũ putauimus, quòd aliàs admittitur articulus, quantũlibet vel modicũ, pertinẽs ad cauſam, per tex. in c. quoniam, quod eſt 3. in verbo, aliquid, & ibi ipſe Bal. qui eum tex. dicit ad id eſſe ſingu. & ibi quoque Philip. Dec. in 1. not. extrà de teſtibus. & ita etiam voluit Bald. qui dicit menti tenendum, in l. ad probationẽ, la 1. in tertio notabi. C. de probatio. & in l. cùm virum, col. 1. C. de fideicõmiſ. & in l. vlt. col. 2. verſi. quartò requiritur, ff. de feri. & in l. ſi duo patroni, §. idem Iulianus, col. 2. verſi. vltimò nota, & ibi etiã Iaſon, qui alios citat, col. 2. in 2. not. ff. de iureiuran. vbi Bal. & ad hoc allegat quod ſuprà diximus de dominio probato in poſſeſſorio, & Ang. Aret. in §. ſi quis agens, col. 4. verſi. ex his infertur etiam quòd articulus, præſertim ibi, tu addas quandoque. Inſtitut. de actio. & Stepha. Bertran. conſilio 198. quanuis articuli, circa medium, libro tertiò.

15 *Minimũ quod que uni additũ uincit alterũ.*

¶ Nam & videmus, quòd aliàs rebus exiſtentibus paribus, minimum quodque vni additum alterum vincit, vt per Bar. Bal. & alios in d. l. ſi duo patroni, in prin. per glo. ibi, in verbo, habiturum, ff. de iureiuran. & Ang. qui eam glo. dicit ſing. in repe. l. ſcien dum, col. penult. verſi. deſcendo ad præſumptionem, ff. de verbo. obligat. vbi per eam dicit, quòd probationibus paribus exiſtentibus, iudicatur pro eo qui præſumptionẽ habet pro ſe, cum concordan. latè adductis per Iaſonem in d. l. ſi duo patroni, in princip. columna prima, in 3. no.

¶ Atten

BIU Cujas

16 ¶Attẽde lector,quia si reus cõuẽtus simpliciter allegat se dominũ pro omni exceptione,vt repellat hæredẽ actorẽ,non est admittẽdus,si actor cõtradicat.Quod si se proponat possessorẽ & dominũ,ad tuendam possessionem, quam sibi dicit competere, & tunc etiam si actor contradicat huic allegationi dominij sibi non præiudicat, quin obtineat, si ostendat defunctum fuisse possessorem rei controuersæ tempore mortis ipsius,etiam si reus probaret dominiũ.Nã ea allegatio & probatio dominij facta fuisse videtur ad iustificandam possessionẽ,nisi & ipse reus probaret etiã possessionẽ contrariam æqualibus cum actore probationibus.nam tunc ob probationem dominij reus obtineret,secundum ea quæ diximus in versic.ab hinc 2. Vide tamen in hac declaratione omnes eos quos citaui in præceden.declarat. *Authoris sententia.*

SEXTA DECLARATIO.

1 ¶SEXTO declara,vt si sit lata sentẽtia pro hęrede vi huius nostri statuti,appellari non possit,vt tandem post multa hinc inde allegata respondit Bal.con.330.statuto cauetur quòd conductor,col.1.versi.tertiò quæritur, & multis sequ.vsq; ad fi. lib.1. & consi.sequen:super prædicto puncto.nisi tamen,inquit,verteretur in dubium, an hæres esset,licèt etiam post multa itẽ adducta videatur in contrariã sententiam inclinare ipse Bal.in con.141.præmissis verbis cuiusdam statuti Mediolani, eodem lib.1.& idem tenuit ipse in rub.de cauſ.poſſeſ.& propr.ante fi.Illum autem in duobus prioribus locis citat,& nihil diffinit Catell. Cot. memo. incipien. decreto Mediolanensi, col.2.in fi.versic.nunquid autem appellari possit.At idem voluit Ant. Corse. in trac. de potesta.& excellen.reg.in 25.quæstio.col.2.in princ. *An appellari possit à sentẽtia prohærede lata.*

2 ¶Est autem glo.in l.vltim.in verbo,missus est,post princ.C.de edict.diui Adria. tol. quòd à sententia lata in casu illius legis appellari non potest,per l.quisquis,C.quo.appella.nõ recip.vbi est bonus tex.vti etiã est in l.vlt.ff.de appella.recip.& §.sunt & quorũ,secũda quæst.6.& idẽ voluit.Cy.in d.l.vlt.col.vlt.versi.inde quæritur,& ibi quoq; Bar.col.2.ver.venio ad tertiã particulã,& iterũ versi.quandoq; tempore primi iussus. Alberi.col.4.ver.oppono ad literã,dum dicit,Ioan.Fab.col.vlt.ver.sed an potest appellari,Sali.in §.sin autẽ,in fi.Pau.Ca.col.pe.ver.item oppo.quod in isto,Ludo.Bolog.qui eã glo.dicit sing.& Iac.à S.Geor.col.pe.ver.in ea glo.ibi,nec etiã appellare,& Iaso.col.pe.ver.in 3.parte opponitur,& Phili.Dec.col.antep.ver.in gl.in verbo, missus.& præterea Bal.con.203.pronunciatũ fuit.li.4.vbi post multa hinc inde allegata, dicit de rigore iuris appellari nõ posse,sed ex æquitate iuris canonici posse ex euidẽti & iusta causa.& Pau.Ca.con.39.quòd à sentẽtia,lib.1.Pet.Ferra.in tit.for.libel.quo petit.hęre.ex testat.super verbo,quare cũ predicta vera sint,in fi.& iterũ in verbo,per vestrã diffinitiuã sententiã.Guid.Pap.in comment.statuti,si quis per literas,in verbo per literas,col.penult.versi.sed an à missione.& Pau.Paris. consi. 54. in isto iudicio possessorio,col.antepenul.versi.circa verò dubia lib.3. *An à sentẽtia lata ex ul. de edict di. Ad toll. appellatur.*

3 ¶Id autẽ limitat Iac.à S.Geor.vbi suprà(neq; enim id prætereundũ mihi visum fuit) nisi sentẽtia proferretur verbis negatiuis,puta si iudex pronunciaret actorem non esse mittendum in possessionem,tunc enim appellari posset,in id allegans stupendũ (vt ipse dicit)& elegans dictum Ang.in d.l.quisquis,vbi dicit ita se practicasse, sicuti etiam dicit ipse Iacob.itidem practicasse in sacris audientiis generalibus. *Declaratio.*

4 ¶Sed id quod dictũ est nõ admitti hoc casu appellationẽ,nonnulli intelligũt,nisi ex iusta causa,& ea quidẽ expressa appellaretur,vt voluit Bar.in d.l.vlt.col.1. ver.sequitur ne testamentũ aperiatur,ff.de appella.recipien.in id citãs Ioan.And. in c. 1. extrà de offi.deleg.& idẽ quoq; voluit Bal.in d.l.quisquis,post prin. C.quo.appel. non recipiã.& in l.1.col.2.ver.denuo quæro cũ quid,& iterũ versi.quæro nos diximus,C.si de momẽ.possess.fue.appella.& con.217.verba libelli,col.vlt.versi. aduertendum tamen est,lib.2.& consi.143.quanquam plenissimè sit allegatum,in fi.lib.3. ex quibus & iis quæ allegant,facilè intelliges id sempet procedere in omnibus casibus, in quibus appellari prohibetur.Bal.autem d.con.203.li.4.in fi.ita demũ dicit procedere,si de illa iusta causa appareat ex actis causæ,per no.per.Inno.in c.postoralis.de offic.deleg. *Limitatio.*

5 ¶Aliàs autẽ in vniuersum an & quãdo liceat de iure cõmuni appellare in causis possessoriis,vide tex.in d.l.1.& ibi glo.Cy.Bar.Bal.Alberi.Ange.Salic.& omnes,C. si de momẽta.possessio.fuerit appella.& in l.1.& ibi Alex.& late Philip. Dec. colũ.2.in 3. *Appellare an & quãdo liceat in causis possessoriis.*

BIU Cujas

no.C.de bono.poſſeſ.ſecũdum tab.& in c.ex cõqueſtione.& ibi Bald.col.2.de reſtitu. ſpolt.& c.ſignificauerũt,de reſtit.ſpoli. & c.ſuper eo,le 2.eo.tit.& §.de poſſeſsione.& ibi Archi.2.quæſt.6.gl.in c.cùm ad ſedẽ,in verbo,interdictũ,ver.& nota per hanc decretalẽ,& ibi.Io.And.& latè Panor.col.pe.ver.vlteriùs expediẽdo,& alij de reſti.ſpol. Inno.in c.vlt.poſt mediũ,de ope.no.nunciat.Specu.tit.de appella.§.in quibus,verſ.ſextò nõ appellatur,& ver.ſed nũquid condẽnatus.Cy.Bal.& Alberi.in l.incerti, C.de interd.Bar.& Ang.Are.in l.vlt.§.iuſſus,ff.de appellat.eundem Bar. in l.2.col.2.verſi. poſſumus etiam dicere,& ibi Ang.Are.ff.de appellat.recip.Fed.Senen.conſi.76.domino auditori.Bal.in l.poſt ſententiã,col.2.& 3.in multis locis,C.de ſentẽ.& in c.paſtoralis,§.præterea,col.2.ver.itẽ non appellatur,& ſeq.de offic.deleg.& d. con.141. præmiſsis verbis cuiuſdã ſtatuti,col.2.ver.& ad euidentiã,lib.1.& conſi. 153. nouũ dubiũ eod.lib.1.& conſi.379.ſequitur quod anno domini,col.vlt.ver.circa primum,eo. li.1. & con.217.verba libelli,ad fi.lib.2.& conſi.321.ad euidentiam præmittendũ eſt, col. 1.verſi.modò in omnibus iſtis, lib. 3. & conſi.210.punctus infraſcripti conſilij,in 3. eodémq; vlt.dubio,li.5.Ang.con.46.ſtatuto ciuitatis,col.2.ver.ſed à ſentẽtia,& conſ. 107.dicta conſtitutio,col.2.ver.nõ obſtat quod ita.Sali.in l.momẽtaneæ,verſ.ſed tũc quęro,C.vnde vi.Raph.Fulg.con.145.quoniã plurimæ,in 2.dubio.Imo.con.55.in caſu præmiſſo,col.2.ver.circa primũ.Pan.in c.vl.col.4.ver.vltimo colligitur,de iudic. cõ.55.in cauſa quę ad prẽſens vertitur,li.2.Alex.cõ.2.cõſideratis his de quibus in themate,col.vl.ver.quãtũ autẽ eſt,li.3.& cõ.99.viſis proceſsibus cauſę,col.1.li.5.& Cor. cõ.190.ad euidẽtiã,in literis,E.& F.li.1.& cõ.10.præſuppoſito ſtatuto,col.1.& 2.li.4. Calcag.cõ.82.quia in cauſa,per totũ,& Iaſ.in l.patre furioſo,col.3.ver.primò facit,ff. de his qui ſunt ſui vel ali.iur.& latè,con.187.circa primũ articulum,col.1.li.2.& Philip.Deci. conſil. 82.cuius ſuperſcriptio incipit, an & quando à ſententia per totum.

6 *Quid in regno Franciæ.*

¶Ego autẽ ſcio in hoc regno appellationem in omnibus cauſis poſſeſſoriis admitti. Sed ita tamẽ,vt ſi à ſentẽtiis ſequeſtratiõis vel recredẽtię,quam vocãt(Budęus noſter vindicias appellat)vel redintegratiõis appelletur hç tamẽ executioni mãdabũtur,nõ obſtãtibus huiuſmodi appellationibus,& ſine præiudicio earũ, dãdo tamẽ cautionẽ quãtũ ad recredẽtiã et redintegrationẽ,ex noſtris ordinatiõibus,regiis,quas appellãt.

7 *Appellatio an ſimpliciter tollatur,an ut ea nõ obſtante ulterius procedatur intereſt.*

¶Multũ autẽ refert(vt id tibi obiter dicã)an ſimplicitet appellatio tollatur,ſiue prohibeatur,vel amoueatur,vt quãdoq;,vt licèt videre ex l.1.ff.de offi.præfe.præto.& l.1. in prin.& §.ſequẽ.ff.à qui.appel.nõ licet,& c.ſuper eo.de offi. deleg.& aliis caſibus deſcriptis ab Azo.in ſumma,ti.de appella.recipi.Specu.tit.de appellat.§.in quibus,poſt prin.ver.primò igitur,& multis ſeq.& à Io.An.in d.c.paſtoralis,col.2.in verbo,reſpõdemus,de offi.deleg.vt quãdo apud nos cauſæ quædã à principe cõmittũtur quibuſdam iudicibus,vt iudicentur in vltimo reſſortu(vt vocant)& ſemota omni appellatione.An verò dicatur ſententiam eſſe exequendam non obſtante appellatione,vt fit in multis caſibus,in noſtris ordinationibus regiis nuncupatim comprehenſis.

8 *De eadem re.*

¶Nam quid inter hæc interſit,videri poteſt ex Inno.in c.vlt.de no.ope.nunciat.Bar. in d.l.2.col.3.verſi.præterea videş quòd ſi omittatur, ff.de appella.recipien.Bald.in l. 2.col.vlt.C.de epiſco.audiẽ.& in d.l.1.col.1.ver.quarti dicunt,C.ſi de momen. poſſeſ. Panor.in d.c.cùm ad ſedem,col.pe.de reſti.ſpoliat.& conſi.162.in cauſa quæ ad prẽſens vertitur.Iaſon in d.conſil.187,col.3.verſic.ſecundò quòd per appellationem,& verſi. tertiò pro eadem parte,lib.2.

9 *Appellatio in dubio eſt permiſſa, niſi expreſsè prohibeatur.*

¶Nec illud tamẽ omiſerim,in dubio,ſemper appellationem eſſe permiſſam, niſi expreſsè reperiatur prohibita,glo.in l.qui reſtituere,in glo.vlt.ad fin.& ibi Bal. & Ang. ff.de rei vend.& glo.in §.audient,in verbo,perimendis,per eum tex.in authen. de iudicib.Bar.in d.l.2.col.2.verſi.quæro quæ eſt ratio,C.de appellat.recipiẽ.Bal.qui priorem illam gloſ. dicit not. in d. l. 1. colum.3. verſicu.& nota quòd in materia,C.ſi de momenta.poſſeſsi.& valde no.Imo.conſi.142.in caſu præmiſſo,col.1 verſic. nec obſtat ſi dicatur.Socin.conſi.39.capio primum,in princip.lib. 4.Iaſon in d.conſil.187. col.3.verſi.confirmantur prædicta,lib.2.

10 *Appellationẽ eſſe admittẽdã*

¶Nam & in dubio pronunciandum eſt,appellationem eſſe admittendam, gloſ.in c. vt debitus,in verbo,rationabili cauſa,de appellat.Inno.vt à multis citatur, in c.dilectus, le 2.de reſcript. Barto.in l.1.col.2.ff.nihil.no.pendent.appellat. Baldus in l.properandum,

BIU Cujas

perandum,§. ſin autem reus,col.2.verſ.vlteriùs no.quòd verus,C.de iudici. Ange.in l.quoniam iudices,C.de appella.Car.Floren.in cle.1.in 2. quæſt.de dol.& contumac. Atque etiam in dubio appellationi deferendum eſt à iudice,per l.ſciendũ, ff.de appel. recip.Spec.in ti.de appel.§.nunc dicamus,verſi.& iterum verſi.dicũt autem quidam. Archid.in ca.cordi.& in ca.ſi à iudice,de appel.lib.6.Ioan.And.Anto.& alij in d.ca.vt debitus,eo.ti.& ipſe Io.And.in d.ca.paſtoralis,vbi ſuprà,& ibi quoque Bal.in §.præterea,col.1.verſi.in dubio enim,de offic.deleg.Idem Bal.in l.de ſtatu.de teſta.Alexan. conſi.113.viſo themate,col.1.li.5.Soci.con.195.circa primum cõſultationis articulũ, col.3.ver.præterea in re dubia,li.2.Vt etiam in dubio appellationem non eſſe deſertam iudicãdum,Paul.Ca.in l.1.per illũ tex.& ibi quoque Rom.& Alex.ff. ſi quis cautio.quod no.dicit Dec.d.conſi.28.col.2. verſic.4.& vlti.& conſi.356.in cauſa dominæ,poſt princ.& conſil.524.viſis his quæ plenè,in finem.

in dubio pronunciãdum eſt. Appellationi in dubio defertur.

SEPTIMA DECLARATIO.

1 ¶SEPTIMO declara,vt ſi etiam hæres petat ſe cõfirmari in hac poſſeſsione,virtute huius ſtatuti,aduerſus eũ qui forte eum turbat in ea poſſeſsione,aut aliter eũ impedit,ne poſsideat,is tamẽ partes defenſoris ſuſtinere cenſeatur,cùm ipſe hoc ſtatuto poſſeſſor eſſe præſumatur,& alter partes actoris,vt expreſsè tenuit Bal.con.454.quidam Ioannes deceſsit,circa medium.libr.1.per text.in l.liberis,§.vlt.ff.de liber. cau.& nuncupatim ſequitur & dicit.no.Iaſ.con.85.quando habemus determinationem,col. 1.verſic.item ſicut ſcriptus,lib.3.

An hæres petens ſe cõfirmari in hac poſſeſsione ſuſtineat partes ret.

2 ¶Quibus adde quod idem quoque Bald.ſcripſit in non longè diſsimili caſu,in l.poſt ſententiam,col.vlti.verſi.quæro nũquid ille qui petit,C.de ſentẽtiis & interlocution. om.iudi.quòd qui petit confirmationẽ poſſeſsionis,dicitur reus nõ actor,vt dicit voluiſſe glo.in l.1.in prin.in verbo,fiat,ff.de Carbonia.edicto.de quo & nonnihil videre poteris per Bar.& Alber.in l.3.§.miſſum,ff.eo.tit.Idem autẽ Bal. con.177.ad euidentiam eſt præmittendum,col.1.verſi.ſi verò obſcurum:li.3.ſcribit quòd in poſſeſſorio, ſi vtraque partium dicat ſe poſsidere,is pro reo habetur qui corporaliter poſsidet: & aduerſarius pro actore,dicta l.liberis.§.vlti.ff.de libe.cauſa,niſi,inquit,reus qui ſe opponit,opponendo intelligatur ſpoliare agentem,vt quia eſt colonus finito tempore locationis,vel emphyteuta qui cecidit emphyteuſi,vt ibi per eum.

De eadem re.

3 ¶Sed ita tamẽ,ne excidat quod aliàs tractari ſolet,an ſemper is qui ad iudicium prouocat,partes actoris ſuſtineat,præſertim ſi petat tolli quodpiam impedimentũ ei factum,vel aliquid nullũ eſſe cõtendat,vel aliàs:& quid etiã in poſſeſſoriis,vt proinde ſcias an ſit recipiendus,& an onere probãdi grauetur,& ad alios quoque fines.Super quibus ne te diutius detineam(ſi hęc omnia ſigillatim tractarẽ)vide tex.in l.de pupillo,§.qui remiſsionem,& ibi Paul.Ca.& rurſum in §.ſi procurator,& ibi gl.in verbo, defenſoris,Iacob.Areti.Oldra.Bart.Bald.Imo.Raph.Co.Roma.ipſum Paul.Alex. & Iaſon.ff.de nò.oper.nuncia.glo.in l.duo iudices,in gloſa 1.& ibi Bart.Ang.Imo. Paul. Caſtr.& latè Alexand.de re iudica.glo.in c.dilectus.l.in verbo, excommunicationis, & ibi Bald.columna ſecunda,verſic.opponit glo.de reſcript.& in cap.licèt cauſam,in verbo,poſsidere,verſi.item ſi conſtat,& ibi Bal.col.7.verſi.gl.dicit hîc quòd ille vincet,de probat.& gl.in cap.1.in verbo,audientia.23.diſtinct.Innocen.Ant.& Panor.in cap.cùm inter,de exceptio.Hoſtien.& Ioannes Andr.in c.dilecto,de verborum ſignifica.& in c.quod ad conſultationem,de ſentent.& re iudic.& in c.dilecti, & ibi quoq; Anton.Imo.& Panor.de exceptio.Spec.titul.de contumac.§.vlt.verſi.ſed pone quòd diceret,& ibi etiam Ioan.Andr.in additio.& ipſum Ioan.And. in c.1. & ibi Domi. de reſcript.lib.6.Bar.& Ang.in l.non cogendum,§.1.ff.de procurato.Ang.Raph.Fulgo. Paul.Caſt.in l.de die,§.tutor,ff.qui ſatiſd.cogan.& conſi.110,nota q̃ in duplicibus.

Quid in uniuerſum in rebus ſimilibus.

Hæres an id ius huius conſuetudinis alteri cedere poſsit.

Qui tenẽt nõ poſſeſſoriũ iuris nõ ceditur.

OCTAVA DECLARATIO.

1 ¶OCTAVO declara,vt hæres id ius continuatæ poſſeſsionis,& intentandi remedia,quæ pro ea illi competebant,alteri cedere non poſsit, tanquam id ius ipſius perſonæ ita cohæreat,vt in alterum cedi non poſsit,per id quod ſcribit Bal.con.186.cuius exordium eſt,quia allegationes,col.3.verſi.dicet aliquis,bonor.poſſeſ.lib.1. q̃ poſſeſſoriũ iuris alteri cedi non poteſt,per tex.in l.3.§.acquirere,ff.de bonorũ poſſeſ. vbi

BIU Cujas

probatur bonorũ possessionẽ non transmitti:ex quo satis sequitur,nec eam cedi posse,cùm quòd transmissibile nõ est,nec cessibile quoque est,l.si ex pluribus,& ibi Dy. Bar.& alij,ff.de administrat.tutor.cum aliis concordant.à me collectis in tracta.Retractuum,titu.1.§.26.glo.1.nume.44.incipien.tertiò bonorum possessio.

2 Qui cõtrariũ.

¶Verùm contrarium:cùm id dubium ex facto contigisset,respõdit Ant.de Lucis doctor & aduocatus Vincẽtinus,valentissimus inter consi.Baldi,qui ita illũ vocat,cõsi. 436.quidam creditor habens plures debitores,col.2.versic.quanquam supradicti facti,& seq.lib.3.cui cõ.subscripsit ipse Bald.ibi per multas rationes,quas inibi vterque adducit,vt ibi videre poteris,& diximus etiã in d.tracta.Retractuũ,d.§.26.in gl.3.nu. 31.incipien.trigesimoquinto ciuilis possessio. Nam & aliàs videmus ciuilem possessionem alteri posse cedi,& per actum etiam fictum & ciuilem transferri,vt & nos latè docuimus in tractat. Constituti possessor.parte 2.amplia. 21.

3 Cessionarius non est saisitus nisi hæc possessio translata fuerit.

¶Illud tamen posset dici,quod si hæres simpliciter transferat hæreditatem alteri,hic cessionarius nõ possit dicere se saisitum,nisi hæres in illũ hanc possessionem transtulerit,vt etiam expressè voluit Antonius Rube.consi.121.dominus Ioannes Bernardus,col.3.versi.ex præmissis igitur concludam.Et hoc quidem verissimum est. Nam nec is qui verè & realiter possidet,cedẽdo rẽ,transfert possessionẽ, vt patet ex l. si ager,ff.de rei vendi.& l.quoties,C.eo.tit.& l.traditionibus,C.de pac.cum similibus.

NONA DECLARATIO.

1 An pẽdente lite inter hæredẽ & aliũ debeat hæreditas sequestrari.

¶NONO declara,vt hæc possessio sit adeo fauorabilis & priuilegiata, vt pendẽte lite inter hæredẽ & aliũ super possessione,ea non debeat sequestrari,sed manere apud ipsum hæredẽ,licet aliàs facilè in huiusmodi causis possessoriis præsertim retinẽdę,q̃ solẽt in hoc nostro regno frequẽtiùs intẽtari,licet aliàs facilè & ex primo ac minimo quoque dubio accedatur ad sequestrationẽ:ita enim multis ac magnis rationibus interrogatus respondit Paulus Paris.con.41.optimum ius,col. 4.versicu.nec audiendi sunt aduersarij,& multis sequent.libro primo.

2 De eadem re.

¶Et id quidem verissimum esse credo,vt scilicet non temerè deturbetur hæres commodo possessionis sibi statuto delatæ pendente lite:nisi sit alius qui se etiam prætendat esse hæredem,aut solum,aut pro portione,contra alterum.Nam tunc si res sit dubia,an scilicet alter litigantium sit hæres,& proinde possessor ex hoc statuto,interim donec amplius liqueret de iure alterius,ad sequestrationem hæreditatis veniendum est,vt in cæteris his causis possessoriis,neque enim hic alter altero fauorabilior est ob hoc statutum,cùm dubium sit vter eorum hæres sit,& ita solet iudicari. Sed cùm primùm ius alterius apparet esse potius,vindiciæ (id est,vt vulgo vocamus) recredentia solet ei adiudicari,secundum no.in l.vlti.C.de edict.diui Adriani tollendo.

SEPTIMA PARS MISCELLANEORVM QVAE QVINQVE DECLARATIONIBUS constat.

1 *An alius possit se iuuare(ut ita loquar)hac consuetudine aduersus hæredem.*
2 *An hæres qui non vult vti beneficio huius consuetudinis,teneatur id expressè declarare: an verò,si id non fecerit,habeatur pro hærede,& eo quidem saisito.*
3 *An hæc consuetudo habeat locum,si testator fecerit ius alteri apprehendendæ possessionis, pœna etiam adiecta.*
4 *Quid si hæres,qui semel fuit saisitus ex hac consuetudine,cadat ea possessione,an nihilominus poterit se dicere saisitum,vi eiusdem consuetudinis.*
5 *An si testator dederit executores,hæres erit aduersus eos saisitus ex nostra consuetudine.*

PRIMA DECLARATIO.

1 An alius cõtra hæredẽ possit uti hac consuetudine.

PRIMO declara,vt id statutum procedat in fauorem ipsius hæredis, vt scilicet possit se dicere saisitum aduersus alium, si velit. Quòd si alius id allegaret aduersus ipsum hæredem,id certè nõ procederet,vt expressè voluit Lauren.Calcan.loquens de statuto Cremensi huic nostro simili.cõsi. 76.primò est videndum quæ actio,col.3.ver.nec obstat quod dicitur,ibi præterea illud statutũ:hac ratione motus,quòd id statutũ factum est in fauorẽ filiorũ vel aliorũ hæredum, l.quod fauore, C.de legib.cum similibus. Igitur,inquit,quatenus tendit ad

eorum

BIU Cujas

eorum læsionem,non debet continuari in eos possessio:quatenus autem tendit in fauorem,dicitur continuari,ne inducta ad vnum effectum,operentur contrarium, l.legato generaliter,ff.de leg.1.credo quòd voluit allegare, l.legata inutiliter, ff. de adimend.legat.neque enim prior illa quicquam facit.

2 ¶Vnde,ait,dicit Nicol.Neapol.in l.item in potestate,ff.de his qui sunt sui vel alie.iur. & ibi Bart.quod licèt filius episcopus liberetur à patria potestate,auth.sed dignitas episcopalis,C.de episc.& cler.tamen illud procedit,quando est vtile ipsi filio:secus autem si id cederet in incommodum ipsius.Et ideo si sit constitutio regia,vt filiusfamiliâs constitutus in potestate patris gaudeat certo aliquo priuilegio,filiusfamiliàs episcopus eo gaudebit,ac si esset in potestate constitutus.Et facit,inquit,quòd no.Bart.in l.1.C.de dignitat.lib.12.quòd si statuto nobilis delinquens perdit nobilitatem,intelligitur quoad ea quæ sibi sunt commoda & honorifica,secus si damnosa.Et quod scribitur in l.actione,§.qui societate,ff.pro socio, quòd socius qui desinit esse socius ratione delicti,desinit quidem quoad commoda,non quoad incommoda.

Episcopus liberatur patria potestate ad suum cõmodũ. Non etiam ad suum incõmodum.

Nobilis ob crimen perdit nobilitatem in iis quæ sibi sunt cõmoda.

3 ¶Hæc ille,cui adde primùm ad id quod dicit de filiofamiliâs episcopo,idem voluisse Guil.Curt.Cy.& Bal.in d.l.item qui in potestate, & alia multa similia quæ nos adduximus in nostro tractatu Nobilitatis, cap. 6. num. 47. si quem princeps, & quatuor sequent. Et ad id etiam quod postea dicit de nobili delinquente, idem voluisse ipsum Barto.Angel. Ioan.à Plat.in l.1.C.de infamib.libr.10.& Rom.qui id dicit singul.in l.si exhæredatus, §.sub diuo, ff.de S C. Sillania.cum aliis multis concord.huius rei. & similib.à me quoque adductis in eo ipso tracta.Nobilitatis,cap.24.num.7. intellige tertio, & multis sequen.per totum illud cap.

Ad idem.

4 ¶Eandem quoque illam sententiã Calca.(nulla tamen illius facta mentione)expressè tenuit Francis.Rip.libr.1.respons.ca. omnium, 1.defuncto nouissimè Carolo, col. antep.versi.nõ obstat itaque prima ratio: illa etiam ratione suffultus, quòd beneficia legis & cõsuetudinis recipiunt eam conditionem,si is in cuius fauorẽ fuerunt cõcessa,eis vti velit,l.vlti.C.de exec.rei iudi.& l.debitoribus,& ibi Alex.& alij,ff.de re iudi. & l.vniuersa,& ibi latè Ias.C.de precibus impera.offerẽd.& l.scimus,in prin.iũcta gl. C.de inoffi.testa.& facit.l.inuito,ff.de reg.iu.Híncque vt subdit,est regula,quòd quilibet renunciare potest suo fauori,l.si quis in conscribendo,C.de pact.cum similibus.

Redit ad institutum.

Beneficia legis iis tantum prosunt qui uti uolunt.

5 ¶Hæc autem præter illos confirmari possunt ex eo quod pulchrè respondit.Paul. Ca.consi.91.in causa appellationis,col.3.ver.secundò dicitur nõ fuisse facta,lib.1.q; si ex statuto,mulier nõ possit se obligare sine quapiam solennitate,ea tamen sine ea solennitate se obligauerit,poterit eadẽ id statutum allegare cõtra alios, vt obligationẽ subuertat:alij autẽ contra eam non possunt,in cuius fauorem factũ est,per no.in l.his cõsequenter, ff.famil.erciscun.& alia quædam quæ ibi allegat. Et idẽ quoque voluit ipse Paul.consi.119.videtur dicendũ super primo, in 2.dubio,lib.2.per d.l.quod fauore,& l.nõ eò minùs,C.de procurat.vbi sententia lata pro minore sine curatore valet.

Mulieri quæ se obligauit sine solennitate obiici id nõ potest ab eo qui cũ ea cõtraxit

6 ¶Nam & aliàs,vt id illi addas,potest minor si velit approbare contractũ vẽditionis à se factũ sine solennitate,& cogere emptorẽ ei stare,& preciũ venditionis restituere, l.cùm interdictæ, C.arbitr.tutel.ex qua not.Bald.quòd contractum nullum ob fauorem alicuius potest ille approbare,& allegat etiam ad hoc text.in l.Iulianus, §.si quis à colludẽte, & §.seq.ff.de act.empt.quẽ & ad hoc dicit singul. Bald.in l.dolum,in fin. C.de peric.& commo.rei vend.& not.Petr.Ancha.in c.quàm sit,col.1.de electio.lib.6. Et illud quoque de minore tradiderunt Rapha. Fulg.& Alex. in l.cum hi, §. eã trãsactionem,ff.de transactio.ipse Alex.in additio.Bar.in l.cùm lex,in vlt.addit.ff.de fideiussor.Mathesil.no.156.no.quòd si minor.& Soci.consil.80.præsens consultatio,col. 1.versic.ad hanc obiectionem.lib.4.

Minor potest si uelit seruare cõtractũ à se factum sine solennitate.

7 ¶Et idem dicitur de ecclesia,quæ alienauit sine cõsensu episcopi,vt ipse episcopus, si postea velit,possit cogere eum qui cũ ecclesia cõtraxit,vt stet cõtractui,per ca.si qua de rebus, 12.quæstio.2.quẽ text.sic intelligit glo.post Hugo. doctorem antiquum,in c.1.in verbo,sede vacante,ante fin.extra,ne sede vacant.& ibi quoque Host.Anto.& Panor.per illum text.dicit ad hoc esse menti tenendum,& eã glo.esse no.Imo.Hosti. Io.Andr.Cald.Flor.Panor.qui id dicit notandũ,& omnes cæteri in ca.1.extrà de his quæ fiunt à præla.Ant.in c.si quis presbyterum,colum.1.de reb.eccles.non alienan. &

Et similiter ecclesia.

BIU Cujas

consil.22.visis punctis,col.1.ad fi.Raph.Fulg.& Iason in d.§.eam transactionem,Mathes.d.no.156.Alex.in addit.Bar.in d.l. cùm lex. Guid.Pap.decisio. Delphin.159.duodecima conclusio,post princip.Philipp.Dec.qui alios multos citat,in c. quæ in ecclesiarum,col.3.versi.addatis tamen quòd si alienatio,de consti.Carol.Rui.consi.11.viso compromisso,col.3.nu.6.lib.4.

8 *Dolũ qui passus est in cõtractu,si uelit cogit aduersariũ ut ei stet.*

¶Quòd si contractus bonæ fidei sit dolo alterius initus,is qui dolum fecit, nullũ dicere non potest aduersus eum,cuius fauore nullus est,glo.in l.iurisgentium,§.Prætor ait,in verbo,dolo malo,& ibi quoque Bal.Ang.& Iason,ff.de pac.glo.in l.in causæ,la 2.in princ.& ibi item Bal.in 3.lect.ff.de minorib.glo.in d.l.eleganter,in princi.in verbo,nullam,& in verbo,ipsam,versi.item ad quid,& ibi Bar.& Bal.in prior. lect. colũ. 2.versic.in eadem gl.ibi,§.seruum,ff.de dolo malo,& gl.in l.à diuo Pio,ff. de ritu nuptiar.& in l.transactionem,& ibi Iason,C.de transact.Fed.Senen.consi.89.puto agenti exceptionẽ Bal.in d.l.quod fauore,colum.2.per eum text.C.de legib.& in l.1. colũ. 2.versi.sed hîc quæro,C.plus valere quod agit.nisi inquit,lex precisè resisteret actui per d.l.à diuo,& ibi gl.sing.C.de rit.nup.& idem in d.l.dolum,C.de commo.& peric. rei vend.& in l.si res,§.si mulier,per eum text.ff.de iure dot.Ant.dicto consi.22.Pan. in c.cùm dilecti,col.2.versi.item cape aliam,de empt.& vendit.Paul.Castr. con.295. si dicta pignora,col.1.libr.2.Iason in d.§.eam transactionem.Feli.in c.dilectus,le 2.colum.5.versi.tertiò facit,de rescrip.& in c.tuis quæstionibus,col.1.de testib. Caro. Rui. consil.198.viso ac prælecto,col.6.nu.12.lib.1.D.Io.Igne.in l.contractus,col.34. versi. nunc restat articulus,& multis seq.ff.de reg.iur.

Nisi lex resisteret actui.

9 *Cõtrahẽs uerè cũ simulante potest eũ cogere stare cõtractui.*

¶Cuius rei argumento Bal.& Sali.in d.l.1.columna vterque secunda:ille versi.sed hîc quæro:hic versi.quæro vnus ex contrahentibus,C.plus val.quod agit.scribunt quòd si vnus tantùm ex duobus contrahentibus simulabat,ille qui non simulabat, sed verè & ex animo contrahebat,poterit cogere illum simulatorem,vt stet contractui, velit nolit:nisi tamen aliàs lex ei contractui resisteret.Id enim generale est,vbicunque contractus annullatur fauore alicuius,si is velit,stabitur contractui, nec contra eum poterit ab alio ea nullitas allegari.Ita enim ex facto respondit Bar.consi.159.visa quadã constitutione,col.3.versi.tertiò videndum est.Ad quod etiam faciũt quæ idem tradit in d.§.si quis à colludente,& subobscurè in l.si spontaneos,C.de decurio.lib.10.

10 *Decretũ irritans nõ operatur cõtra eum cuius fauore positũ est.*

¶Ex quibus & illud quoque fit,vt irritans clausula decreti nullitatem non operetur, nisi is velit,ad cuius fauorem posita est,vt voluerunt Ioan.Mona.Ioan.And.Lap.Domi.& Philipp.Francis.in c.3.de præbend.lib.6.Domi.post Imo.in c.statutum,§.cùm vero,col.4.versi.nota tamen ex gl.de rescr.libr.6.Domi.Bened.in repe.c. Raynucius,in verbo,in eodem testamento relinquens,le 1.nu.91.de quo tamen vide Feli.in cap.cùm dilecta,col.14.versic.sed quicquid dicatur,de rescript. & quæ scripsimus in repet.l.si vnquam,in verbo,reuertatur,nume.321.incip.illud autem omnino, C.de reuocand. donationib.

11 *Cõtractus nullitas ob contrauẽtionẽ allegari nõ potest à cõtraueniente.*

¶Ad hæc si in contractu conuentum expressè fuerit,quòd si vnus ex contrahentibus contrauenerit conuentis,contractus sit nullus: & postea vnus eorum contrauenerit, poterit nihilominus alter si velit,stare contractui,& cogere aduersariũ vt adimpleat, vt ex facto respondit Petr.Anch.consil.141.super prædicto dubio,vbi idem dicit consuluisse Dy.consi.incip.in quæstione quæ vertitur.& sequitur Fel.in d.c.dilectus,le 2. vbi suprà,de rescri. & in d.c.tuis quæstionibus, de testib. Et per hæc tenuimus in nostro tractatu Legum connubialium,in glos.7.in verbo,*de son mary*,in 10. quæstio mulierem quæ sine consensu viri,qui ex consuetudine requiritur,contraxit, posse cogere eum qui secum contraxit,stare contractui:nec è conrrario posse illum cogere eam mulierem ei stare.

12 *Testamẽtũ ob præteritionẽ tunc demũ nullũ est,si præteritus uelit.*

¶Denique licèt testamentum in quo filius præteritus est,sit nullum ipso iure,ita vt filius eo non obstante sit hæres,per iura vulgata,hoc tamen intelligitur si filius ipse velit,l.filio præterito,& ibi gl.& omnes,ff.de iniusto testamen.& l.maximum vitium,§. sancimus,C.de liber.præterit.glos.in l.scimus,in princip. C.de inoffic.testamen.cum infinitis propè concordan.à me adductis in repet.l. si vnquam, in verbo, reuertatur, nu.13.simile est autem,C.de reuocand.donatio.vbi & id exemplo comprobaui ex antiquitate repetito.

¶Aquo

13 ¶A quo nõ longiùs distat quod in simili dicitur,fiscum qui potest ab indigno hæreditatem auferre, & ita faciẽs tenetur satisfacere creditoribus,l.2.C.ad leg.Iul.de vi & l.si marito,in prin.ff.solu.matri.cum similib.id tamen intelligitur,si ipse fiscus velit auferre,aliàs non tenetur acceptare & soluere debita hæreditaria,sed apud indignum ipsum manet hæreditas,vt voluit gl.in l.ea sola,ff.de reg.iur.quam dicit sing.& mirabilem Bald.in l.eam quam,col.5.versi.de prædictis autem bannitis,C.de fideicõmiss. & Rom.in l.1.ad fi.ff.de acqui.hære.Mart.Laud.in tractat.de fisco,§.226.si fiscus autem velit.& Iason in l.re coniuncti,nu.120.ff.de leg.3.& in l.1.col.1.ver. octauo & vltimo,vbi tamen pungit in contrarium,C.de hæred.instit.& in l.1.col.4.versic.prædictam regulam limita,C.quando non peten.part.& est ad hoc bonus text.in l.si seruus plurium,§.si quis ante,col.1.in 2.no.ff.de lega.1.vbi id ex eo no.Alex.in fin.& Iason col.1.in 2.not.vti & fecerat Bald.in l.etiam,in vlti.oppositio.C.ad leg.Falcid. Miror autem Dec.in d.l.ea sola,hæc non nisi obiter,& summis(quod aiunt) labris attigisse.

Fiscus ab indigno nolẽs non aufert.

SECVNDA DECLARATIO.

Hæres præsumptus an habetur pro hærede nisi exprẽsse aliud declaret.

Filius iuris præsumptione succedit patri.

Filij ipso iure succedũt patri.

1 ¶SED HAC in re, & id erit vice SECVNDAE DECLARATIONIS, fuit aliquando dubitatum in nostra curia Parlamẽti,an hæres qui nõ vult vti de beneficio statuti de cuius viribus tractamus, teneatur id expresse declarare, alias habeatur pro hærede,& eo quidẽ saisito ex hoc statuto:ita vt creditores defuncti aduersus eum agere possint,& præsertim si sit filius,nã de filio illic agebatur, quod nõnulli existimabant propter hanc consuetudinem,quę ei ipso iure continuo possessionem quærit,& quia etiã ex præsumptione iuris filius succedit patri,gl.in §.1.versi.vt autem,in verbo,parentes,in auth.vt qui oblig.haber.perhib.res minor.Bald.in l.apud hostes,col.vlti.C.de suis & legit.vbi eam glo.dicit sing.& in cap.1.col.1.titu.an agna. vel fil.Roma.& Alex.in l.necessarius,ff.de acquir.hæred.ipse Alex.in l.si cùm dotem. §.transgrediamur,col.5.versi.in hoc articulo,ff.sol.matr.Iason in l.non hoc.col.1.C. vnde legit.Francis.Rip.in l.quod te,col.19.num.58.ff.si cert.pet.Nam & filij ipso iure parentibus succedunt,l.si mater,& ibi Bald.in princ.& alij,C.de suis & legit.Cui succinit illud diui Pauli ad Galath.4.si filius est,& hæres quoque est,relatum à gl.in l.1. C.si minor ab hæred.se absti.& in d.l.necessariis,de acqui.hæred.

Authoris sententia.

2 ¶Verùm in ea sum sententia,vt nisi filius aut alius proximior se immiscuerit hæreditati,vel aliter se hæredem declarauerit,non cogendum tanquam hæredem soluere creditoribus.Nullus enim nostris moribus Gallicanis hæres est, nisi qui hæres esse vult,ita enim(veluti prouerbio)dicere solemus,*il ne'st heretier qui ne veult.* Nec quis tenetur id expresse declarare,per tex.expressum in d.l.1.C.si min.ab hæred.se absti.vbi ita scribitur,Si vos paternæ hæreditati non immiscuistis,ob eam rem testificatio necessaria non fuit,cùm fides veritatis verborum adminicula non desideret,vbi glos.in verbo,ob eam rem,in princ.no.ea l. reprobari quorundam opinionem, qui dicebant suum hæredem præsumi adiisse,& teneri statim creditoribus.& est etiam ferè similis tex.in l.ei qui,ff.de acquiren.hæred.

Suus hæres an præsumatur adiisse ita ut creditoribus teneatur.

Repudiatio hæreditatis fit sola & nuda destinatione. Et solo animo.

3 ¶Et alibi scribitur repudiationẽ hæreditatis fieri sola & nuda destinatione, §.itẽ extraneus,qui est vlt.Instit.de hære.qualit.& differ.vbi glo.dicit non opus esse hoc actu extrinseco declarari.Et propterea per tex.in d.§.pe.dicit Bar.in l.gerit,ff.de acq.hęre. quòd repudiatio hæreditatis fit solo animo,& illũ sequũtur Ang.& Fran.Are.ibi,qui id dicũt,repudiationẽ hæreditatis fieri sola mẽtis destinatione aliter non declarata, quoniã obligationẽ nõ inducit.& Panor.in c.1.de solutio.& Barb.con.5.bene etenim cũcta gerũtur,in prin.lib.3.& con.41.immortalẽ & omnipotentẽ Deum,col.pe. vers. quia ad hoc respõdeo,lib.4.Et facit quod scribit Bal.consi.306.sententia lata, lib.3. & con.182.citatio facta,in 3.dubio,lib.4.& con.298.casus sic proponitur, ad fin.lib.5.

Aditio & repudiatio à pari procedunt. Aditio fit solo animo.

4 ¶Ex quo & plerique fuerunt in ea opinione,vt quia repudiatio & aditio à pari procedunt,l.is potest,ff.de acqui.hæred.& l.vlt.§.simili quoque, C. de iure delib. ideo & aditio fit etiam solo animo,vt dicit glo.in l.pro hærede,in prin.in verbo,animi, ff. de acqui.hære.per tex.in d.l.gerit,eo tit.& in l.si auia,C.eo quoque tit.& alia glo.in l.potuit,in verbo,& voluntas,C.de iure delib.& in l.cùm hæredes,in prin.in gl.1.ff.de acqui.possess.per tex.in §. vlt. Instit. de hæred. quali. & differen.Signor.consi.155.quæstio disputanda,col.6.versi.quæro in his,per l.2.ff.de offic.procura. Cæsar. & l.recu-

BIU Cujas

sari.ff.de acquiren.hæredit.& Idem Signor.loquens in casu nostri statuti, consi.188. casus continens,col.2.versi.cùm ex sola,vbi & ad hoc allegat l.pro hęrede:in prin.ff. de acquir.hæred.& voluit etiam Io.Fab.in §.vlt.post medium,per tex.ibi,Instit.de hæred.qualit.& differen.Ang.in d.l.gerit,& Barba.d.consi.5.col.3.versi.præterea faciat, lib.3.Petr.Ferrar.in tit.for.libel.quo peti.hære.ex testam.in verbo, purè instituit,col. 1.Corne.consi.75.diu post consilium.col.2.versi.item pondero, lib.2.per text.optimum,in l.si auia, C.de iure delib.

5 *Qui cõtrariũ tenent.*

¶Quanquam sunt qui in hoc vltimo tenent cõtrarium, vt videlicet ad additionẽ hæreditatis,non sufficiat solus animus,nisi aut verbis aut facto declaretur.ita enim voluit gl.sibi cõtraria,in d.l.gerit,& in l.multũ,ff.de acqui.hær.& in §.extraneus,in verbo,nuda,Insti.de hære.qual.& differẽ.Bart.Alex.& Francis.Are.in l.pro hærede,& in d.l.gerit,& ibi omnes post eũ,præter Ang.& idem Bar.Bal.& Salic.in d l.potuit, C.de iure deli.Bar.in d.l.si auia.Bal.in l.si certis annis,col.vlti.C.de pact.& in l.1.col.11.ver. circa octauum,C.qui admit.& in l.cùm antiquioribus,col.1.versic.& per hoc infero, C.de iure delib.& in l.dos à patre,ad fi.C.sol.mat.& Raph.Fulg.in l.2.ff.de interrog. actio.& Barb.sibi contrarius,d.consi.41.col.pe.vbi suprà citauimus,lib.4.& Franci. Are.consil.160.in præsenti consultatione,versicu.quod autem videatur.

Hæresne sit an nõ cogitur dicere is qui in id conuenitur.

6

¶Sed quicquid sit de ea re,illud tamen minimè dubium est,cògendũ esse eum,qui ob id nuncupatim cõuenitur,vt declaret hæresne sit,an nõ,& pro qua parte idipsum facere:sed ita tamẽ,vt ei si petat,detur tempus ad deliberandum,l.1.in fi.& l.2.ff.de iure delib.& expressius in l.si curatores, C.eo.ti.cum aliis similibus adductis per glo.

Filius hæres est si uelit,aliàs minimè.

7

¶Sed redeundo ad nostrum principale institutum,quod suprà diximus,filiũ ipso iure & iuris præsumptione esse hæredem patris, id certè ipsum fateor,si velit,vt suprà diximus,id est,se talẽ declarauerit,vel se immiscuerit:aliàs enim nõ tenetur creditoribus,vt ex eo patet quod scribunt Bart.Sal.Paul.Castr.& Philip. Corne.in d.l.si mater.C.de suis & legit.intelligentes illud quod suprà diximus,filios ipso iure esse hæredes parentum,si velint,aliàs secus.

Creditori incũbit onus probãdi filiũ esse hæredem.

8

¶Hinćque illud fit,vt creditori incumbat onus probandi filiũ esse hæredem,quòd scilicet se immiscuerit:non filio,quòd abstinuerit.d.l.1.& ibi gl. C.si minor ab hæred.se absti.& l.1.C.de iure delib.& expresse voluit gl.in l.si cùm dotem, §. trãsgrediamur. in verbo extiterit,& ibi Bar. col.1. versi.quæro cui incumbit,& Bal.columna item 1. versi.quærit gl.vtrùm,Ang.col.2.ver.in gl.super verbo,extitit,Imol.qui hãc dicit esse communẽ opinionem,col.1.versi.in fi.gl.Paul.Ca.col.1.versi.in vlt.glo. Alex.qui & hanc dicit esse communem,columna penultima versi.in glo.in verbo,extiterit,ff.solu.matri.& alia glo.in l.necessariis,& ibi Dy.Bart.Alber.& alij,ff.de acquir.hæred.& alia item in l.ita tamen, §.si pater,ff.ad S C.Tertul.Dy.& Bal.in l.filio,in fi.ff. de leg. 1,& Cy.& Paul.Castr.in l.ei qui se,ff.de acqui.hære.Bal.in l.si filius qui patri,colum. 2.versicu.in tex.ibi,liberare,& ibi Imol.columna prima,versicu.nota tertiò quòd hic videtur,ff.de vulg.& pupil.substit.ipse Bald.in l. 2. ff.de condic.furti,in lectura antiqua,ibi,nota quòd suus & necessarius.& in l.2.C.ne fil.pro pat.& in l.apud hostes,columna secunda,versi.item sequeretur, C.de suis & legit.& in l.1.ad fi.C. com.de lega. & consi.304.prima ratio,li.3.& consi.306.sententia lata,eo.lib.Barba.in c. ex præsentium,col.1.ver.& pondera,per eum tex.quẽ dicit meliorem totius iuris,de pigno. vbi & ad hoc dicit sing.illã gl.in d.§.transgrediamur.& idem Barba.in c.1.in 1.no.de soluti.vbi & illam glo.dicit sing.& Iacob.à S.Georg.in l.si fratris,in 1.no.C.de iure delib.dicens,aliud esse,cũ filius vt hæres agit.neq; enim necesse est eũ probare se immiscuisse hæreditati,per eum tex.& in l.1.§.qui sunt in potestate,ff.si quis omis.cau.testa. Et id credo verisimũ,licèt nõnulli teneãt cõtrariũ.Aliàs è diametro id pugnaret aduersus illos textus apertisimos,qui dicũt,nudã voluntatẽ sufficere ad repudiationẽ.

Responsio ad hanc nostram cõsuetudinem.

9

¶Nec ad id quicquã officit hæc nostra cõsuetudo,quæ ipso iure saisit hæredẽ. Neque enim quantũ ad qualitatem hæredis,aliquid addit nostra cõsuetudo ad ius cõmune: nam nõ magis est hæres is qui debet succedere propter hanc consuetudinem,quàm si nulla talis esset consuetudo;quia in hæredem vel ex testamento vel ab intestato trãsit dominium ipso iure,etiam nondum apprehẽsa possessione, si hæres esse velit.l. cùm hæredes.in princ.cum glos.1.ff.de acquir.possess.cum si.potẽstque propria authoritate

possessio

possessionem apprehendere, vt ibi etiam notatur, & diximus supra in præfatio. declaratione octaua, nume. 1. Illud autem addit nostra hæc consuetudo, vt etiam possessio transeat, etiam si velit: neque enim transit si nolit, vt suprà diximus & probauimus.

TERTIA DECLARATIO.

1 ¶ TERTIO declara, vt licèt aliàs de iure communi testator possit legatario, aut alteri facere potestatem apprænendendæ possessionis propria autoritate, per textum (secundum vnum intellectum) in l. Titia cùm testamento. §. 1. & ibi gl. Bar. Bal. Imol. qui illum tex. dicit singul. ff. de leg. 2. Alberi. qui eam gl. negat alibi esse, in l. 1. §. 1. in fi. & rursum in §. quod ait, ff. quor. legator. Bar. in l. nemo potest, col. 2. versi. quæro an testator facere possit quòd legatarius, & ibi cæteri recentiores, ff. de leg. 1. & idem Bart. in repe. l. 3. in secunda quæstio. princip. C. de pignoribus, & in l. legitimus, in princ. col. 1. versi. quæro vtrùm in quolibet, ff. de legit. tut. Ioan. Fab. in §. vlt. circa fi. Insti. de leg. vbi addit, quòd potest adiicere pœnam, si hæres impediat. Bal. in l. 1. col. 3. versi. in glo. 1. C. com. de lega. cum aliis multis ac prope infinitis concordant. à me collectis in consuetudin. Picta. tit. *de testamens*, §. 4. qui omnium est, 209. vbi & id multis rationibus confirmaui, & præterea docui id in testamento minùs solenni fieri posse, non solùm expressè, sed tacitè, & id quidem multis modis.

Testator potest legatario permittere ut propria autoritate possessionem capiat.

2 ¶ Tamen stante huiusmodi consuetudine, moribus nostris Gallicis, id non admittere tur, etiam si testator pœnam adiiceret, quod & multis nostris cõsuetudinibus expressè cautum est, & inter cæteras Pictau. d. c. 209. & Sanctonensi, c. 9. Cuius etiam consuetudinis meminit Ioan. Fab. in §. alteri, col. 1. in paruis, vers. sed si cõsuetudo dicat, Instit. de inutil. stipul. & Bened. in c. Raynucius, in verbo, mortuo itaque testatore, le 2. nu. 72. & D. Boër. in commentar. consuetud. Biturigum, tit. *des coustumes concernans testamens*, columna tertia, & Chassen. consil. 19. nobilis dominus Antonius, in 12. dubio, col. eiusdem 1. nu. 47.

Tamẽ id moribus nostris facere nõ potest.

QVARTA DECLARATIO.

1 ¶ QVARTO declara, vt si hic hæres qui semel saisitus fuit vi huius consuetudinis, cadat ab hac consuetudinaria possessione, nõ poterit ampliùs postea se dicere saisitum vi huius consuetudinis, vt in simili diximus de hærede qui missus fuit in possessionem, beneficio l. vlt. C. de edict. diui Adrian. tollend. si ea possessione cadat, non ampliùs admittendus est ad beneficium eius legis, vt post alios antiquiores voluit Cyn. ibi, col. vlt. versi. adhuc quæro, pone quòd missus est, per l. quòd si in diem, §. non solùm, in 1. respon. ff. de petit. hæredit.

Hæres si amittat possessionẽ, an possit dicere se saisitum. Heres an iterũ possit impetrare beneficiũ l. ul. de edicti diui Adr. tol. Possidens realiter an ille iuuetur.

2 ¶ Vti etiam is qui in possessione reali est, non potest implorare illud beneficium vt tueatur se per iudicem, vt post Odofred. voluit idem Cy. vbi suprà, versic. sequent. & iterum in l. 1. in sexta eademque vltima quæstione, C. de Carbo. edic. vbi tamẽ dicit, quòd potest petere, vt defendantur in sua illa corporali possessione, quam adeptus est, l. 1. C. vti possidetis. & arg. ff. de vi & vi arma. per totum tit. Sed tu de hoc vltimo vide Bal. in d. l. 1. in princ. C. de Carbo. edict. & Alex. in d. l. vlt. ad fi. & ea quæ diximus suprà, in sexta parte, secunda declaratione, versi. vlt. incipiente quanquam & tu.

3 ¶ Quod autem ad primũ attinet, videlicet de hærede, qui cecidit à possessione semel adepta, idem etiam expressè voluit Alberi. in ea ipsa l. vlt. col. antepe. versi. item quæro si scriptus missus fuit, vbi & ad hoc dicit meliùs facere tex. in §. adipiscendæ, in fi. Instit. de interdict. & Pet. Iacob. in tit. de fideicom. hæred. petit. col. 2. versi. item si fuisset realiter. & Ioan. Fab. in d. l. vlt. col. 2. ver. item nec hæres, per l. quòd si in diem, in prin. ff. de petit. hæred. & Salic. in ea ipsa l. vlt. col. 2. versi. secundò quæro quid de fideicõmissario, & Raph. Fulgos. col. antepenultima, versi. & vltima differentia, ibi, & addit ꝙ si hæres. & Iacob. à S. Geor. col. 3. versi. sed iuxta hoc quærit ipse Fulgos. in l. si sorori, C. de iure delib. & Pet. Ferra. in tit. forma libelli quo petitur hæreditas ex testamento, in verbo, ac etiam realiter, in prin. & idem quoque ante hos voluit Spec. quem ipse Alb. citat, in ti. de testa. §. sequitur, versi. quid si missus in possessionem.

De eo quod dictũ est de hærede qui iterũ petit se mitti in possessionem.

4 ¶ Et simile est, quod voluit gl. in c. 1. in gl. 1. ad fi. de confess. li. 6. hæredem qui semel adeptus est possessionem hæreditatis, si ea ceciderit non posse tamen intentare petitionem hæreditatis, quam sequitur Alex. con. 89. viso puncto & instrumentis, post princ. li. 2. & con. 183. viso puncto quæstionis præmissæ, col. 1. versi. sed præmissis non ob. &

An autẽ possit iterũ intẽtare petitionem hæreditatis.

BIU Cujas

ver.similiter videmus,li.5.& cõsi.185.in causa appellationis,col.2.vers.quia respõdet, eo.li.6.quibus locis dicit eam no.& consi.152.in causa & lite,post prin.lib.6.& Ias.qui eam solennem & multùm notandã dicit,in d.l.vlt.col.3.vers.secundò intellige,C. de edic.D.Adr.tollen.& consi.112.viso longo,col.pen.versi.circa conclusionem lib.4.

5 *Quid de fideicommissario.*

¶Et idem voluit alia gl.loquens de fideicommiss.in l.vlt.& ibi Bar.in prin.qui id dicit no.& Raph.Fulgo.post prin.ff.de fideicom.hære.peti.quam & ipsam quoq; sequitur Paul.Ca.con.169.viso quodam processu,circa medium,li.1.& Corne.consi.154. principalis difficultas,col.vlt.versi.& petitio hæreditatis,lib.4.& Alex.d.con.185.lib. 6.& Soci.qui & id no.dicit,consi.122.in causa dominæ Iacobæ,col.2.versi.secundò respondeo,li.4.& Iason qui & eam no.dicit,in d.l.vlt.de edic.D.Adr.tol. & d.cons.112. lib.4.& Maria Soci.iunior con.47.viso prædicto puncto,col.pe.nu.23.li.2. Et benè facit tex.in §.adipiscendæ,versi.ideo autem,Insti.de interdic.& l.1.§.veteres,ff. de acquir.poss.vbi per adeptionem possessionis res desinunt esse hæreditariæ,cum sim.

6 *De eo quod supràdictũ est d. l.ul.de edic.D. Adr.tollend.*

¶Sed tu tamen super eo quod diximus,hæredem semel missum in possessionẽ ex d.l. vlt.de edic.diui Adri.toll.si cadant ea possessione,nõ posse ampliùs vti eo beneficio, vide alios contrariũ tenentes,scilicet Bal.in additionib.Spec.vbi nuper citauimus.& con.12.quidam D.Matthæus,col.2.versi.alius passus est,lib.7.quod con.repetitur cõ. 386.li.5.& ipse Bal.con.13.super eo quod quæritur,col.1.ver.quintò quæritur,lib.1.& con.186.quia allegationes,col.vlt.ver.& hoc præsuppositio,co.li.1.Nã & hoc, inquit, videmus in familiæ herciscundæ iudicio,quod imitatur naturã petitio.hæred.l.1.ff.familherc.& Alex.in d.l.vlt.col.4.ver.sed iuxta prædicta quærit,de edic.D.Adri.tollẽ.

7 *Redit ad principale dubiũ.*

¶Sed quicquid sit de ea re,tamen fieri non potest, vt qui semel amisit possessionem hanc,quæ à statuto illi data erat,eandem cẽseatur habere ex eodem ipso statuto. Nõ magis quàm qui amisit possessionem,quam ex constituto habebat,eandem habere dicatur,etiam si res peruenerit ad constituentẽ,vt latè diximus in tractatu de iure Constituti possessorij,in secunda parte,ampliat.5.Verùm si vterque sit intra tempora recuperandæ possessionis amissæ,id est intra annum,poterit eandem interdicto recuperatorio repetere,vt & nos latè alibi diximus.

QVINTA DECLARATIO.

1 *Hæres an sit saisitus aduersus executores testamenti. Executor itestamẽti accipit per manũ hæredis.*

¶QVINTO declara,vt etiam hæres vi huius statuti vel cõsuetudinis, sit saisitus aduersus executores testamenti,vt scribit D.Boër.in consuetudinibus Biturig.tit.*des coustumes concernans testamens*,§.6.col.penul.ver.sed quid in testamento.& D.Chassen. in commentariis consuetud.Burgund.tit.*des successions*,§.1.col.3.vbi id dicit ita fuisse iudicatum.Nam executor debet accipere per manum hæredis,l.nulli,versic.1.iuncta gl.in verbo,exigendi,& ibi Ioan.Fab.col.2.versi.item quæritur an possit,C. de episc. & cleri.Specul.titul.de instrumen.editio.§.nunc verò aliqua,versic.item sunt quædã. Ideoque Bald.in l.id quod pauperibus,col.6.in 15.quæstio.C.de episcop. & cle. negat pertinere ad officium executoris introducere hæredem in possessionem, quia hæres non debet capere è manu executoris,argu.l.sed si sub conditione,circa fin.in ratione sui,ff.de hæred.instituend.

2 *Executor habẽs potestatem vendẽdi nõ potest trãsferre possessionem.*

¶Et hæc vsque adeo vera sunt,vt etiam executor habens potestatem vendendi à testatore sibi datam non possit transferre possessionem in emptorem inuito hærede possidente,vt dicit Bald.in d.l.id quod pauperibus,col.penul.versi. decimooctauò quæro, quia nisi hæres discedat à possessione,non amittit dominium nec possessionem,arg.l. fistulas,§.fundum,ff.de contrahen.empti.Et si quis,inquit,dicat sufficere emptorem mitti in possessionem,licèt non constituatur verus possessor,l.si fundum,& ibi gl.ff. de fun.dot.in promptu est responsum,quia ea l.loquitur,cum dominus vendebat: hîc autem,cùm eius minister,arg.l.si quis prohibuerit,ff.de publi.quam tamen nõ reperi. Agat igitur emptor contra hæredem,& consequetur possessionem,l.qui vniuersas,§. item cùm emptor,ff.de acqui.possessio.neque enim potest executor per vim expellere hæredem de possessione,l.non est singulis,ff.de reg.iur.Hæc ille.

3 *Cõsuetudines in eam rem.*

¶Scio tamẽ ex multis consuetudinibus huius regni,executores testamentorũ esse saisitos aduersus hæredes,sed diuersimodè,vt videre licèt apud Parisiẽses,c.93.Meldunẽses,c.33.Melodunẽses,c.95.Senonẽses,c.88.Trecenses,c.99.& seq.Caluimontenses,c. 90.& seq.Victriacẽses,c.106.& seq.Carnutenses, c.90.Aurelianenses,c.228.vbi Pyrrus

rus nihil dicit. Cenomanenſes, c. 291. Andegauenſes, c. 274. Pictauienſes, c. 207. Bor bonienſes, c. 295. Bleſenſes, c. 177. Engoliſmenſes, c. 113. Rochellenſes, c. 68. Niuernenſes, tit. *de teſtamens*, c. 2. Altiſiodorenſes, tit. *de teſtamens*, §. 8. Senlitenſes. c. 148. Claromontenſes, c. 134. Valeſienſes, c. 171. Montargienſes, tit. *de donations teſtamentaires*, §. 5. Niuernenſes, titu. *de teſtamens*, §. 2. & multis ſequentibus.

Executor ultra diſpoſita in teſtamẽto manũ admouere non poteſt.

4 ¶ Omnes tamen hæ conſuetudines propemodũ intelliguntur vſq; ad concurrentiã relictorum. Nam nec aliàs iure communi, executor poteſt manum admouere bonis ipſius teſtatoris, vltra diſpoſita in teſtamento, vt non obſcurè probatur ex auth. hoc ius porrectum, ad finem, ibi inſpecta ipſius qualitate, & quãtitate, & onere, & ibi glo. in verbo, onere, & Bart. col. 2. verſi. quæro quid eſt hoc dictum, C. de ſacroſan. eccleſ. & idem Barto. in l. alio, col. 4. verſicu. quæro an exhibitis, ff. de aliment. & cibar. lega. & expreſsiùs Bald. in l. vlti. §. ſin autem legata, C. de bon. quæ lib. per text. in l. Lucius, ff. de exercit. action. Et bene facit quod ſcribunt Barto. & alij in l. à diuo Pio. §. in venditione, ff. de re iudic. & Panor. in c. quod ad conſultationem, de re iudica. & Doctor. vbique.

Hæres nõ admittitur ad executionẽ teſtamẽti aduerſus executores.

5 ¶ Et licèt multa ex illis cõſuetudinibus dicãt non eſſe admittendũ hæredẽ ad dandũ cautionẽ de exequẽdo teſtamẽto, vt executores amoueat ab executione, id quod iuris eſſe videtur, cùm cẽſeatur eſſe electa induſtria perſonæ, ideo nec tranſire poſsit ad hæredem, vt etiam dicit Bal. in l. id quod pauperibus, col. 2. ver. octauò quæro an officium, C. de epiſco. & cler. per glo. in l. tutela, in verbo, ad alium, ff. de tutel. & l. cui bonis, ff. de curat. furio. tamen poſſunt ipſos præuenire confeſtim exequendo, ita vt non poſsint ampliùs executores idipſum facere, vt no. Spec. qui tamẽ ſuper hoc diſtinguit, ti. de inſtru. editio. §. nunc verò aliqua, ver. de primo quæritur. & Bart. in l. cùm quidã, C. de fideicommiſ. liberta. Bal. loquens de executore legali, in d. l. nulli, col. 2. verſi. deinde no. C. de epiſco. & cler. & in l. hæreditas, §. ſi defuncto, in fi. ff. de peti. hæred. in 2. lect. vbi omnino vide, & in l. ſi quis ſeruum, §. certam, in fi. ff. de leg.

Hæres tamẽ eos præuenire non poteſt.

Executoribus teſtamẽti cõpetit beneficiũ l. vlt. de edic. di. Ad. tol. pro relictis pauperibus.

6 ¶ Illud autem non mihi prætermittendum viſum eſt, quod huc nonnihil pertinere videtur, quod à Barto. ſcriptum eſt poſt alios antiquiores, in l. vltima, col. 4. verſicu. quæro quid in epiſcopo, C. de edict. diui Adria. tollendo quòd executoribus teſtamenti in quo inſtituti ſunt pauperes, competit beneficium illius l. vt ſe petant mitti in poſſeſsionem hæreditatis: vt etiam epiſcopus legitimis teſtamentorum executionibus deputatus, argum. l. ſi quis ad declinandam, C. de epiſcop. & cleric. & idem voluerunt in ea ipſa l. vltima. Alberic. col. 7. verſic. quæritur etiam ſi in teſtamento, Bald. col. quoque 7. verſic. idem in epiſcopo, Ange. col. vlti. verſicu. item competit hoc beneficium, Salicet. col. 2. verſic. quæro quartò ab extra quid ſi eſſent, Alexander col. 4. verſicu. quid in epiſcopo legitimo, Iaſon col. 5. verſicu. ſubdit Barto. quòd etiam, Philip. Deci. col. 8. verſic. & ſubdit Barto. quòd beneficium, Iacob. à S. Georg. col. 4. verſi. nunc quæro quid in epiſcopo, Franciſ. Curt. iunior. col. 10. verſi. quintò quærit. Bart. & ipſe Bald. poſt Iacob. Butrig. in d. l. ſi quis ad declinandam, colum. 3. verſi. iuxta hoc quæritur an epiſcopus, & ibi quoque Salicet. col. 2. verſicu. nota quòd epiſcopus, & idem Bald. in addit. Specul. titu. de teſta. §. ſequitur, in fi. Alex. conſil. 4. videtur inſpectis his, col. 8. verſi. ſi autem dixerit, lib. 2. Ange. Are. in §. quadrupli, col. 13. verſi. veniamus ad ſecundum, Inſtitu. de actionibus.

Et epiſcopis legitimis teſtamẽtorũ executoribus.

Legata piis cauſis debẽtur hæreditate nõ adita.

7 ¶ At illæ noſtræ conſuetudines vlterius progrediuntur, vt ſcilicet executores ſint ſaiſiti, etiam ſi pauperes non fuerint inſtituti hæredes, ſed quod plus eſt aduerſus ipſos hæredes. Nec tantùm in relictis ad pias cauſas, in quibus maior fuiſſet ratio fauore piæ cauſæ, cùm etiam ex multorum ſententia legata piis cauſis debeantur hæreditate non adita, vt videre licet ex Specu. & Ioan. And. in additio. illius, titu. de inſtru. editio. §. nunc aliqua, verſi. ſed pone quòd eo teſtamento. Bart. & Bald. in lect. & repe. Salicet. Fulgo. Franc. Are. & Iaſon in vtraque lectura, in l. 1. C. de ſacroſan. eccle. cum aliis & prope infinitis concordant. à me collectis in priuilegiis piæ cauſæ. Sed & ſimpliciter & generaliter vſque ad concurſum omnium legatorum, vt videre potes in his conſuetudinibus, quas ſuprà tibi deſignaui.

Exequi teſtamenta ſemper eſt fauorabile.

8 ¶ Quod ob eam fortè cauſam conſtitutum eſt, quòd exequi teſtamenta etiam ad non pias cauſas ſemper eſt fauorabile, & pium. §. ſi verò expreſsim, ibi, piè agendo, in

BIU Cujas

authen.de hæred.& Falcid.quem ita expendit.Barto.in l.nemo poteſt,col. 2.verſi.eſt alia perſuadens,ff.de legat.1.& in authen.ſed cùm teſtator, col.1. C.ad l.Falcidiã.Bal. in l.1.in 2.le.col.5.in 3.quæſt.verſi.ſolum ſic̃ diſtinguitur.ff.de leg.2. Cardin.Florent. poſt alios antiquiores in Cle.1.in 3. quæſtio. de teſtament. Panor. in c.penulti.col.2. verſicu.in gloſ.ſuper verbo mandatum,extrà eo. titu.per text.in l.1.C.de ſacroſanct. eccleſ. & cap.tua nobis, eod. titu. de teſta. Barba. in eo ipſo c. tua, col.11. ſub nume. 20. & iterum col. ſequen. ſub eodem nume. Corne.conſi.202.circa præſentem conſultationem,col.penult.verſic.nec obſtant adducta,lib. 2. per text.in l.cùm quidam, C.de neceſ.ſer.hæred.inſtit.& Iaſon in l.qui liberis, §. hæc verba,col.penult.verſicu. cogita ſi poſſes ſaluare,ff.de vulg.& pupil.

9 *Epiſcopus poteſt exequi teſtamẽta quibuſcũque relictis non improbatis.*

¶Et ante hos Hoſtienſis in d.c.tua nobis,col.2.in verbo, per locorum epiſcopos,de teſtamen.vbi ex hoc dicit quòd epiſcopus poteſt ſe immiſcere executioni teſtamentorum non ſolùm reſpectu relictorum piis cauſis,ſed & quorũcunque non improbatorum,per c.Ioannes,eo.tit.dicuntur enim piæ voluntates defunctorum, non ſolùm ratione locorum & relictorum ad pias cauſas,ſed ad quaſcunque alias, & quoad omnia generaliter:pium enim eſt quicquid diffiniunt teſtatores,modo non ſit contra legem:& dicitur pia ea voluntas, qualiſcunque ſit.nam pium eſt vt ſeruetur,l.1. C.de ſacroſanct.eccleſ.& c.vltima voluntas,§.ſed alius, 13. q. 2. quæ latè reaſſumit & confirmat Barb.in d.c tua nobis,col.11.verſicu nota ibi piis voluntatibus.

Piæ defunctorũ uoluntates.

10 *Teſtator defunctus miſerabilis perſona.*

¶Et de ea re etiam loquens Panor.in c.ſi hæredes,col.2.verſ. item intereſt iudicis,eo. tit,de teſta.illud præterea dicit,quòd teſtator ille defunctus eſt miſerabilis perſona,cũ ſit deſtitutus omni auxilio,& iam aliud velle non poſsit,l.1.C.de ſacroſan.eccleſ.Sed quod priuatim pertinet ad relicta facta ad ſoluendum & ſatisfaciẽdum creditoribus, dicit Vital.Nemau.in repe.c.Ioannes,in 3.not.per eum tex.ea cenſeri eſſe ad pias cauſas.Pro quo facit quod ſcribit Bal.in d.l.id quod pauperibus,in 9.quæſtio.C.de epiſcop.& cler.executores ad id deputatos poſſe etiam exoluere debita naturalia tãtùm. Cæterum è Theologis ſcholaſticis Richar.lib.4.ſentent.diſtinct.35.quæ.4.arti.5.tradit dilatione executionis teſtamenti non parum nocere animæ teſtatoris:& illi contrà prodeſſe celeritate,duabus potiſsimum rationibus,quas ibi videre poteris.

Relicta pro ſatisfaciẽdo creditoribus cẽſentur eſſe ad pias cauſas.

Executores poſſunt ſatis ſoluere debita naturalia.

11 *Executionis teſtamẽti dilatio nocet animæ teſtatoris.*

¶Haud dubiè autem executores in relictis nuncupatim ad pias cauſas,vel alimenta, ſunt multò fauorabiliores,quàm in cæteris,pluſq; potentiæ & facultatis habẽt,quod vel ex eo inter cætera videre licet, quod hi executores pro cæteris rebus agere non poſſunt contrà hæredem.per l.Lucius,§.1.ff.ad S C.Trebellia.& l.filio,§.matri. ff.de adimen.leg.Pro legatis autem ad pias cauſas poſſunt, per l.nulli,& ibi Bald.in 1.no. Ioan.Fab.col.2.& Pau.Ca.C.de epiſcop.& cleric.glo.in l.ſi quis Titio, in princip. & ibi Bar.col.2.verſi.quæro an executor,ff.de lega.2.glo.in d.l.Lucius,§.1.in verbo,nõ poſſe,& ibi item Bar.ff.ad Trebel.Inno.Hoſti.Io.And.Panor.& cæteri in d.c.Ioannes,de teſta.Specul.tit.de inſtrum.editio.§.nunc verò aliqua,verſi.& ſcias huiuſmodi executores,& ibi Ioan.And.in additio.Bald.in l.id quod pauperibus, col.3.verſic. quarto quæro an fideicommiſſarius,C.eo.tit.& in l.hęreditas,§.ſi defuncto,col.2.ver. ſeptimo,ff.de petit.hæred.in 2.lect.Cardin. Florent. in Clemen. 1.in 13. quæſtione,de teſtam.Alex.conſi.170.circa primum dubium, poſt princip.lib. 2.& conſi.51.in caſu præſenti occurrit,col. 5. verſic. circa ſecundum dubium,lib.7.& Franciſ.Aret.in l.1. col.vlt.in 15.priuilegio piæ cauſæ.C.de ſacroſanct.eccleſ.

Executores poſſunt agere cõtra hæredes pro piis cauſis nõ pro cæteris rebus.

12 *Mandatũ tutoris & prælati morte eorum finitur.*

¶Et ex eo quoque quod licèt alias mandatum tutoris aut prælati morte eorum re integra finiatur,l.ſi per epiſtolam,ff.de acquiren.hæredit.& clemen. vlt.de procurat.& aliàs ſemper finiatur mandatum morte mandantis. l. 2. §.ſed ſi quis,ff.de donationi. vbi Bartol.id latè tractat.& l.mandatum,& ibi quoque Bald.C.manda. tamen mandatum executoris ad pias cauſas eius morte non finitur etiam re integra, per textum no.in Clemen.exiit, §. in eo verò caſu, de verbor. ſignificatio. quem ad hoc expendit negátque alibi reperiri Bal.in authent.ſi qua mulier, col. vlt. verſic.quartò nota quòd illud,C.de ſacroſanct.eccleſ.& Rom.qui & illum text.dicit ſing.con.119. in prima concluſione,& idem voluit ipſe Baldus in d. l.mandatum,col.3.verſic.ſed contra hoc opponitur,per text.in l.ſi ego. §.1.ff.de iure deliber.& latiùs quoque dicemus in priuilegiis piæ cauſæ.

Vt & aliorum mandantium.

Non tamẽ mãdatũ executoris ad pias cauſas.

¶Aliud

BIU Cujas

13 ¶Aliud quoque est quod etiam nonnihil facit pro illis consuetudinibus, quæ saisiunt executores. nam testator dando executores, videtur illis fecisse ius accipiendi propria autoritate legatum aut fideicommissum ei eodem testamẽto relictum, vt voluit Ioan. Andr. post Iacob. Are. in addit. Specu. de instrumen. editio. §. nunc vero aliqua, versi. 29. sed pone, per l. nulli, ibi, habeat exigendi licentiam, C. de episcop. & cleric. & l. si quis ita, ff. de leg. 2. & l. Lucius, ff. ad S C. Trebellia. & idem illis non memoratis voluerunt Bal. Ange. Salice. & Pau. Cast. in l. non est dubium, & ibi quoque Alex. ad finem, qui illos memorat, & Iason in 2. limitatio. C. de leg. ex quibus Bald. allegat præterea no. in l. de his, C. de furt. & Ang. l. pe. coniuncta glos. C. quan. decre. op. non est, & l. si quis ad declinandam. C. de episc. & cleric. Et id quoque ipsum voluit Alexãd. in l. Paulus, la 1. post prin. ff. ad S C. Trebellia. Iason in l. 1. in princ. col. antep. ver. item ade bene facere, ff. de acqui. possessi. Philip. Deci. consi. 424. proponitur quòd magnifica domina, col. 3. nu. 16. & con. 476. conclusionem superius firmatam, paulò ante fi. & Paul. Paris. con. 54. in isto iudicio, col. 5. ver. & idem admittitur, lib. 3. Ex quibus intelligis executorem posse sibi soluere, de quo tamen nos aliquando dubitari videmus in nostra decuria.

Executores possunt legatũ eis relictũ propria autoritate capere.

14 ¶Est & aliud quoque, quod executores dati ad distribuendum inter pauperes, habentur loco hæredis, per c. cùm tibi, secundum vnum intellectum, & ibi Inno. & alij post eum, de testa. Roffred. in tit. de actio. ex testa. versi. item quid erit quod sæpe cõtingit. Specul. tit. de instru. editio. §. nunc aliqua, versi. item pone quòd aliquis non instituit, qui est sub nu. 27. Bar. in l. hæreditas la 2. ff. de hæred. instit. & iterum in l. illa institutio, col. vlt. versi. quæro quid si dicat, eo. tit. & in l. Centurio, col. 5. versic. contrariũ est verum, ff. de vulg. & pupil. substitu. & in d. l. si quis ad declinandam, versic. item nota quòd episcopus, & versi. item dico de executore. C. de episco. & cler. & in l. si quis Titio, col. 2. ver. aduerte tamen quòd quandoque, ff. de leg. 2. & in l. alio, col. 3. ver. quæro igitur primo, ff. de ali. & ciba. lega. per d. l. si quis ad declinandam, & idem Bart. consi. 25. viso testamento gentilis, in 1. dubio, & consi. 182. Titius condidit testamentum, col. 2. versic. præterea sicut executor, & in sua disputatio. inci. filium adultum. Bald. in authen. licèt. in princip. C. de natural. lib. & in l. præcibus, col. antepe. versi. præterea quando testator. C. de impub. & ali. substit. & Benedict. Cap. consi. 25. cùm de pluribus quæratur, col. 3. ver. circa tertium, & Alex. d. con. 51. vbi suprà, lib. 7. Sed id magna pars illorum intelligit, ne decipiaris, quando nullus alius est hæres institutus.

Excecutores ad distribuẽdũ pauperibus habẽtur loco hæredis.

BIU Cujas

BIU Cujas

ANDREÆ

TIRAQVELLI

REGII IN PARISIENSI
CVRIA SENATORIS,

DE IVRE CONSTITVTI POSSESSORII TRACTATVS,

EDITIO TERTIA.

BIU Cujas

BIU Cujas

AMPLISSIMO CARDINALI GVISIANO REMENSIVM ARCHIEPISCOPO,

ANDREAS TIRAQVELLVS S.

VM anno ſuperiore dedicandis meis cõmentarijs de Nobilitate & Iure primigeniorum Henrico Chriſtianiſs. Regi noſtro, veluti totius nobilitatis principi atq; autori, mecum cogitarem, ad eámque rem viri alicuius primarij gratiã mihi ineũdam putarem, tu vnus occurriſti, Cardinalis ampliſsime, quem meritò patronũ mihi aſciſcendũ exiſtimaui. Ea enim eſt in te cùm doctrina & eruditio, tum vitæ ſanctitas atque humanitas, vt omnes boni literarúmque ſtudioſi, certiſsimum ſibi in te præſidium conſtitutum arbitrẽtur. Itaq; cùm vt librum illum meum Regi offerre ac exhibere non grauareris, literis rogaſſem, tanta abs te támq; propẽſa humanitate ſum exceptus, vt nõ librũ ſolùm ipſum, ſed & autorem quoq; in tuã fidem ſuſceperis: idq; ea modeſtia atq; animi cãdore feceris, vt dãdo beneficiũ accipere videri volueris: neq; tibi ſatis fuerit, & me & librũ meũ principi obtuliſſe, ni etiã & nos graui ac locupleti tuo teſtimonio ornares. Qua ex re etſi me tãtùm tibi debere arbitrabar, quantum nec referre, nec verbis aſſequi, nedũ prædicãdo illuſtrare poſſem, tacitus tamen tantã humanitatem ac beneuolentiã præterire nõ potui: nihilq; mihi antiquius eſſe putaui, quàm vt aliquo munuſculo ac quaſi pignore, meã in te voluntatem animũq; tãti beneficij nec immemorẽ eſſe, nec vnquã fore teſtarer. Ex noſtris igitur lucubrationibus libellũ hũc, qui De Iure conſtituti poſſeſſorij inſcriptus eſt, in manus ſumpſi, quem aliquot antè diebus ex infinitis propè Iuris vtriuſq; locis, quorundã noſtrorũ forenſiũ hominum non parui nominis hortatu collegerã, eúmq; ſub tuo nomine in publicum emittere, tuæq; amplitudini ac dignitati nuncupare viſum eſt. Neque interim vereor, ne cui fortè mirum ſit, me de iis rebus ad te ſcribere, quæ ad Ius noſtrum Ciuile vſumq; forenſem comparata eſſe & potiſsimum pertinere videntur: Neminem enim latere arbitror, quanto ſtudio ac labore in eo noſtro Iure ſis verſatus, adhibitis etiã ad eã rem doctiſſ. hominibus, & tãta præterea quotidie huiuſce diſciplinæ documenta in auguſtiſſimo illo Regio conſeſſu præbes, vt verè illud dicere poſſim, quod olim Traiano Neratius Pri-

BIU Cujas

ſcus:quod Antonino Pio,Marcellus:alteri Antonino Philoſopho,Sceuola Seruilius:Seuero,Vlpianus,Paulus,Pomponius,ampliſſ.viri ſummis Imperatoribus:id te ac etiam multò maiora principi noſtro præſtare poſſe ac ſolere.Taceo raras illas & eximias animi ingeniíque dotes cum ſumma nobilitate,quam parens vterque ex Regia ſtirpe duxit,coniunctas,vt nulla liberalis ſit diſciplina,nulla ingenuo aut certè ciuili homine digna, quam non modò non attigeris,ſed cuius ſolidam ac abſolutam cognitionem nõ ſis aſſecutus.Quis ignorat quo ſucceſſu te ab ipſa pueritia in vtriuſque linguæ facultate exercueris? Quid de Theologia,ac rebus ſacris dicam? in quibus perſcrutandis quantum olei ac operæ impenderis, indieſque magis ac magis elabores,& virorum doctiſſimorum conſuetudo,& præcipuê illa tua de his rebus diſſerendi vis atque copia declarat. Iam verò quis eſt, qui paulùm modò te audierit, qui non variam illam hiſtoriarum cognitionem,omnium temporum atque ætatum non laudet, ſuſpiciat, admiretur?Taceo incredibilem morum integritatem, in eo præſertim flore ætatis, ſummam manſuetudinem,atque humanitatem in tanta rerum ac fortunarum amplitudine,vt aditu nemo facilior,in congreſſu nemo ſuauior, nemo denique ad bene de omnibus promerendum paratior aut propenſior eſſe poſſit:vt tu,quæ tua ſit dignitas, ſolus ignorare, imò potiùs in quo animi tui magnitudo poſita ſit intelligere videaris: vt quantò tu genere ac nobilitate excellis, tantò te omni virtutum genere velis eſſe præſtantiorem. Mitto reliquas ſed infinitas quæ in te relucent, virtutes: neque enim eo,vt te laudaremus,conſilio, hæc à nobis inſtituta eſt oratio, ſed me cepit vel incendit iſtarum virtutum admiratio,vt in eum ſermonem neſcio quo pacto prolapſus hucuſq; tẽperare mihi nõ potuerim. Habes igitur, Cardinalis illuſtriſſ.mei in te animi qualecunq; teſtimoniũ,opuſculũ videlicet tibi dicatũ:cuius æditionem in aliquot adhuc dies proferre conſtituerã, vt ei veluti auctuariũ adiũgi poſſet alter quidam libellus,quẽ incudi propediem tradituri ſumus,quò munus hoc noſtrũ in iuſtioris voluminis formam excreſceret:verùm id per quotidiana quorundam hunc efflgitantiũ conuitia,qui nimio ipſius teneri deſiderio videbantur,minimè licuit. Quare munuſculum hoc noſtrum quale quale eſt,quod tamen perinde erit vt acceperis,primùm offerentis animus apud te commendet: deinde tui candoris erit,è puſillo amplum,è mediocri eximium adſpirante lætiori tui fauoris aura reddere:& ſi affirmare non dubitem, permulta in hoc opuſculo tractari,quæ cum ampliſſimis quorundam voluminibus (abſit verbo inuidia)poſſint non immeritò conferri. Celſitudinem tuam, præſul ornatiſſime,patriæ ſtudiis diutiſſime ſeruet incolumen Chriſtus Opt.Max.

DE

BIU Cujas

DE IVRE CONSTITVTI POSSESSORII

PRIMA PARS.

1 HOC nostrum constitutum ideo possessorium vocamus, quoniam aliud est constitutum nostris iurisconsultis notius, de quo in tit. ff. & C. de constit. pec. & in §. in personam. Insti. de actio. cùm videlicet quis constituit se id quod debetur daturũ, facturúmve pro se, vel aliis, quod Græci κατασταξαι vocant, vt videre licet ex Demosthene, ὑπὲρ τῶ κατὰ Θεογείνου. Et de hoc constituto Bald. tractatum peculiarem fecit. Sed hîc aliud constitutum tractamus, cùm scilicet vendens, donans, aut aliter concedens, rem quam ipse vendit, donat, aut aliter cõcedit, sese constituit possidere vel simpliciter, vel precariò eius nomine, cui ea conceditur, quem Constitutarium vocare possumus, & deinceps sæpe vocabimus: sicut & depositarium, mandatarium, legatarium, commodatarium, dicimus. Hic enim est inter alios modos fictos quos vocamus, quibus trãsfertur possessio, sine alia rei traditione, sigillatim descriptos à glos. & doct. in l. 3. in princ. ff. de acqui. poss. & in c. 2. de consuetu. Qui quidem modus omnium cæterorum est frequentissimus, & in decisionibus causarum forensium vsitatissimus, tam apud nostros Gallos, quàm Italos & cæteras gentes: vt videre licet ex scriptis à nostris interpretibus, tam in lect. ordin. quàm con. & tracta. Ideóque nobis priuatim tractandum instituimus: sed ita, vt facilè ex his quæ hîc leges, intelligere possis multa, & ad alios id genus modos pertinere. Hunc autem tractatum in tres partes diuidimus. Prima pars consistit in viribus ipsius constituti. Secunda in ampliationibus, quas vocant. Tertia in limitationibus, quas item appellant.

Cõstitutum aliud quàm hoc nostrum.

Constitutũ de quo hic tractatur.

Cõstitutarius.

Cõstitutum fictus modus traditæ possessionis.

2 ¶ Igitur per huiusmodi cõstitutũ trãsferri possessionẽ in cõstitutariũ ab omnibus passim dicitur, & in id vbiq; citatur. l. quædã mulier, & ibi gl. Bar. Ang. & alij. ff. de rei vẽdi. & l. quãuis. §. 1. & ibi ipse Ang. ff. de acq. pos. & l. quod meo, in princ. & ibi Bar. & alij, eod. tit. & l. interdũ, etiã in prin. & ibi quoque Bar. & Alex. eo tit. & l. certè. §. 1. ff. de precari. & c. cùm veniſſet, & ibi gl. & omnes doct. de resti. spol. Et voluerunt etiã glo. & doct. in d. l. 3. in prin. ff. de acq. pos. gl. in §. interdũ, Insti. de re. diui. & in d. c. 2. & ibi itẽ doc. de consuetud. Hosti. Io. And. Pan. & alij in c. vlt. de preca. Oldra. cons. 278. licèt quantũ, col. 2. ad primũ, Spec. tit. de empt. & vẽd. §. 1. vers. & nota quòd expresè, & ver. sed quid si in instrumẽto cõtinetur. Archi. in c. 2. col. 2. in verbo, tenere, de re. eccl. nõ ali. li. 6. Bar. in l. si ager. ff. de rei ven. Bal. in l. licèt, col. 1. statim post prin. C. de acqu. pos. & in l. nec ex vera, col. 1. ver. itẽ fallit si vẽditur, eodẽ tit. & con. 198. ad intelligentiã, col. 1. ver. quartò inspiciendũ est, li. 1. & con. 438. prẽmittendũ, col. 2. eod. li. 1. & cõ. 478. quidã Frãciscus, eodẽ li. 1. & con. 466. ad intelligẽtiã, col. 1. ver. tertia inspectio, lib. 5. Ang. con. 218. visa narratione, col. vlt. Rap. Com. con. 173. Galuanus, col. 2. alter Raph. Ful. con. 191. in causa Iacobi, ad fi. Pau. Ca. con. 171. in casu præsenti, in prin. lib. 2. & con. 261. visis & consideratis, col. 2. eodem lib. 2. Alex. con. 92. perspectis his quæ in themate, col. 2. ver. quod autẽ in possessorio, li. 1. & con. 28. viso & præhabito, col. 1. versi. nec prædictis, & iterum ver. & præterea fateor, lib. 2. & con. 2. ex narratis, col. 2. versi. item quia licentia, lib. 4. & consi. 121. visis & ponderatis, col. 1. lib. 5. & alibi sæpe

Cõstituto trãsferri possessionem.

BIU Cujas

in locis propè infinitis. Franciſcus Areti. conſi. 21. ſi diligenter, col. 2. verſi. amplius. Corne. conſi. 15. ex quo dictus, col. 3. ver. quia per precarium, lib. 1. & conſi. 106. licèt in hac, col. 2. in litera g. eodem lib. 1. & conſi. 13. circa primum, col. 1. eodem lib. 1. & con. 127. primo aſpectu, col. 1. lib. 2. & conſi. 280. viſis quibuſdam. col. 2. lib. 3. Socin. conſi. 252. in cauſa magnifici, col. 5. verſi. ex quibus inferendo, lib. 2. & omnes propemodum, quos in hoc opere citabimus.

3 *Ratio quare ex conſtituto trãsfertur poſſeſſio.*

¶ Cuius rei rationem dicit glo. in d. l. quædam mulier, in verbo, poſſeſsionem. ff. de rei vendi. hanc eſſe, quia ita conſtituens ſe alterius nomine poſsidere, ſibi ipſe mutat cauſam poſſeſsionis. Quæ ratio non placet Ang. ibi, poſt princip. qui aliam aſsignat, quia ſcilicet rei ſuæ non conſiſtit precarium l. certè. §. vlt. ff. de precario. & l. neque pignus. ff. de reg. iur. Ideo ita ſe conſtituendo poſsidere precario nomine alterius, tranſfert dominium, quod transferre non poſſet, niſi tradita poſſeſsione, per l. traditionibus. C. de pactis. ex quo ſequitur eam cenſeri eſſe tranſlatam. Quæ & ipſa (inquit) ratio eſt, quare per vſufructus retentionem vel conductionem etiam transfertur poſſeſsio. quia nec rei quoque ſuæ vſufructus aut conductio eſſe poteſt. d. l. neque pignus, cum ſi. Quanquam priorem illam rationem ſequitur Imo. in l. 3. in princip. col. 1. ver. iſte caſus eſt valde exorbitans. ff. ad acqui. poſſeſ. Sed illam rurſus impugnat Alexã. ibi col. 2. verſicu. & dicit Imo. quia inquit, text. in d. l. quod meo, dicit quòd non mutat cauſam poſſeſsionis, ſed deſinit poſsidere.

4 *Cõſtituti ſimplicis, & cum precario differentia.* *Cõſtitutũ ſimplex omnem poſſeſsionẽ & ciuilẽ & naturalẽ trãſfert.* *Precariũ ciuilem tantùm.* *Emptor cum clauſula precarij nõ tenetur ad uſuras.* *Cõſtituens ſimpliciter non priuat dominũ poſſeſsione, precariò conſtituẽs priuat.* *Ratio differẽtiæ commodatarij & eius qui precariò rogauit.*

¶ Illud autẽ primo loco dicendũ eſt, non modicum intereſſe inter ſimplex conſtitutũ ſine precario, & conſtitutum cum precario: quia per illud transfertur omnimoda poſſeſsio ciuilis & naturalis. ita vt penes conſtituentẽ nihil remaneat præter nudam & ſimplicẽ detentionem ſiue detentationem. Per hoc autem ciuilis tantùm poſſeſsio trãsfertur, naturalis autem apud conſtituentem remanet. l. & habet. §. eum qui precario. ff. de preca. Bar. in d. l. interdũ, in prin. & ibi ferè omnes poſt eum. ff. de acqui. poſſ. & in l. creditores, col. 3. ver. item quæro quid ſi in inſtrumento, & rurſum col. 6. verſi. & prædicta vera, iterúmque col. 8. ver, ſed pone quòd debitor. C. de pigno. Bald. in l. 2. in prima quæſtio. C. de vſuris. vbi ex hoc dicit emptorem, in quem tranſlata eſt poſſeſsio ex precario, non teneri ad vſuras. & in l. quiſquis, ad fi. C. de donatio. & conſil. 482. magnifici, col. 3. verſi. quintus paſſus, lib. 1. Ang. conſi. 373. viſis inſtrumentis, col. 1. Antonius, & Imo. in d. c. vlti. col. 1. de preca. Idem Imo. in d. c. 2. col. 3. verſicu. item aduerte quòd & ſimpliciter, de conſuetud. Manſuer. tit. de poſſeſſor. §. item eſt differentia. Rapha. Com. in d. l. quod meo, colum. 2. verſic. eſt etiam alius. ff. de acqui. hære. vbi ex hoc dicit, quòd conſtituens ſimpliciter non poteſt priuare dominum poſſeſsione: precariò autem conſtituens poteſt, idem Rapha in d. l. interdum. §. vlti. eodem titu. Paul. Caſt. in l. ab emptione, in fin. ff. de pactis, & in l. 1. col. 1. C. quan. lice. ab emptio. diſce. & conſi. 10. ſi vera ſunt, col. 1. & 2. lib. 1. Alex. in l. 1. §. ſi vir vxori, col. 3. verſ. per hoc decidi poteſt. ff. de acqui. poſſeſ. & in d. l. quod meo, in princ. col. 3. ver. in quæſtionibus poſitis, eodem tit. & conſi. 27. viſo libello, col. 2. verſic. nec prædictis, libro 1. Ange. Aret. in d. §. actionum, col. 5. verſi. aduertas tamen, Inſti. de actio. Cepol. conſ. criminal. conſi. 4. viſa querela, col. 2. verſicu. prima eſt, vbi id dicit no. Corne. con. 55. viſis, col. 2. lib. 3. & Barb. in d. c. 2. col. antepenul. verſicu, no. ex ea, quòd & conſtitutio, de conſue. & in d. c. vlti. col. penult. de precar. Pet. Ferra. in tit. forma poſitionum actoris, in verbo, item quòd præſcriptus, col. 2. verſi. quid autem ſi in inſtrumento, & verſic. ſed quid ſi conſtituit. & in tit. forma libelli, in cauſa venditionis, in verbo, conſtituens. Soci. in d. l. 3. §. ex contrario, col. 2. verſicu. 2, no. ff. de acqui. poſſeſ. vbi rationem redit, cur qui precariò rogauit, poſsidet naturaliter, licèt commodatarius nullo modo poſsideat. Iaſon con. 147. prę ſens, col. 8. verſi. quòd autem poſſeſsio, li. 2. Steph. Bertran. conſi. 238. contra donationem, num. 2. li. & conſi. 73. viſo caſu, lib. 3. & Thomas Fer. cautel. 48. & ſi quis vendit, col. 3. verſi. ſecundo verò caſu.

5 *Quid ſi aliter ſit conuentum.*

¶ Sed hoc intelligendum, niſi aliter conuentum ſit inter contrahentes, vt ſcilicet ex precario vtraque poſſeſsio tranſeat in conſtitutarium, vel ex ſimplici conſtituto altera tantùm, vel quòd etiam nulla ex vtroque tranſeat. Id enim fieri poſſe probat dicta l. & habet. §. eum qui, & ibi gloſ. in verbo, poſſeſsione, Alberic. & alij. ff. de preca. & dicta l. certè. §. 1. eodem titu. & l. in rebus. §. 1. eodem quoque titu. & l.

Pomp

Pomponius.§.si is qui,& ibi Barto.ff.de acquir.posses.& §.hodie,in verbo,nec clam, versi.& distingue, Insti.de interdic.gl.in l.si quis ante,in verbo nouissima, & ibi Ro. in 2.no.ff.de acqui.posses.Bar.in d.l.3.vbi suprà.C.de pigno.Corne.consi.8.circa primum,col.2.versicu.2.potest intelligi.& seq.lib.2.Fran.Are.in l.interdum, in princi. col.1.ff.de acqui.posses.Philip.Deci.in l.contractus,col.5.versi.& hoc videtur procedere.ff.de regu.iur. Nam & aliàs in simili dicitur nullam in creditorem transire possessionem,cùm id à partibus expressè conuentum est,glo.in l.si seruus,& ibi Bal.qui eam annotat.C.quod cum eo.& Fran.Aretin.qui eam glo.dicit singu.in l.qui pignoris,col.2.ff.de acqui.posses.

6 ¶Super quo illud non omittendum ducimus,quod à Barto.scriptum est in d.l.interdum,in prin.ff.de acqui.posses.multum interesse,an quis se constituat precariò possidere ab alio,an verò pro alio.Nam primo casu nullam illum possessionem sibi retinere:secundo naturalem:& si vtrunque dicat,scilicet,ab illo & pro illo,nullã quoque possessionem sibi retinere,sed manere simplicem rei custodem.Quod dictum refert,& elegans dicit Bal.in rub.extrà de præscrip.col.2.vers.2.quæro, vbi tamen idipsum reprobat:ea enim verba esse intelligenda secundum naturam precarij,cui adiiciuntur:aliàs enim frustrà diceret precariò.Et hoc verius esse puto. *An differant possidere ab alio,& pro alio.*

7 ¶Ex illa autẽ differentia simplicis constituti & precarij,illud fit,vt cùm vẽditor teneatur tradere possessionẽ emptori.l.2.& 3.& l.emptorem.§.1.ff.de acti. empti. & c. cùm Ioannes,de fid.instr.cũ si.Súntq; multi in ea opinione,vt hac traditione liberetur,qui se constituit possidere nomine emptoris,nec possit postea ipse emptor agere ad huiusmodi traditionẽ,sed tantùm possit agere rei vẽdicatione,vel Publiciana in rẽ actione,aut interdicto,vti possidetis.quæ fuit sententia gl.Bar.Bal.Ange.Salyc. Fulgo.Iac.à sanct.Geor.& Ias.qui dicit perpetuò notandũ, in d. l. ab emptione.ff. de pactis.Bal.dũ eam gl.citat,quam dicit sing.d.con.482.vbi supra,lib.2.Saly.qui & eã quoque dicit sing.in l.traditionibus,in prin.C.de pactis.Ang.Are.qui eam dicit not. in d.§.actionum,col.5.ver.quæro sit instrumentũ,& ibi quoque Ias.col.20.versi.vnũ circa prædicta,Insti.de actio.Idem Ang.in §.1.in fine,Insti.de emptione & vẽditione,vbi id dicit notandum in practica.Alex.qui illam item dicit sing.in l. Põponius. §.si is qui precariò,col.3.versi.quid econtra quãdo venditor,ff.de acqui.possessio.vbi dicit sing.gl.in d.l.ab emptione.Matheſal.no.67.nota quòd venditor, & iterũ no. 171.nota vnam doctrinam,vbi id dicit mirabile.Corn.con.267. quanquam videatur,col.vlt.lib.3.& con.297.in consiliis,col.2.versi.& ante omnia,eodem li.3.& Ludo.Bolo.con.72.A.Bononiensis,col.2.vers.per hanc enim.Guid.Pap.con.192. ex facti narratione,in fi.Iason in l.apud Iulianum.§.si Titius,col.3.in 7.no.ff.de leg.1.vbi eam gl.dicit not,& in l.cætera,in prin.col.pen.eodem,tit.& Fran.Purpur.in l,certi cõdictio,in prin.col.12.versi.limitat tertiò,ff.si cert.peta. *An liberetur traditione possessionis qui se cõstituit possidere.*

8 ¶Hoc tamen intelligũt plerique eorũ,qui etiã sunt in præcedẽti ver.quãdo venditor cõstituit simpliciter nomine emptoris possidere.secus si precariò,neq; enim tunc liberatur,quin possit conueniri ad tradendam naturalẽ possessionẽ.ad hanc sententiam referentes gl.in l.Iulianus.§.ex vendito,in verbo,possessionẽ.ff.de acti.empti. Et idipsum præterea voluit Bal.in l.1.col.1.C.quand.lice.ab emp.disced.& in l.1.C. de vsuca.pro donat.& in c.1.col.2.versi.inuestitura autem,tit.quid sit inu.Ioã.Barbe.in suo viatorio iuris,tit.de empt.& vendi.col.2.versi.secundo autem casu.Alex.& Iason in d.l.Pomponius.§.si is qui precariò,ille post prin.hic in fi.ff.de acqui.posses. *Quid si precariò.*

9 ¶Sed nec desunt qui simpliciter affirment, venditorem liberari à traditione,constituendo se precariò possidere nomine emptoris:quasi nihil interfit,constituat simpliciter,an precariò.Ita enim voluit Alex.consi.27.viso libello,col.2.versic. nec prædictis obstat,lib.1.vbi aliud dicit esse,si è diuerso postea quàm vẽditor tradidit rem emptori,ipse emptor constituat se possidere à venditore,quousque venditori precium solueretur:tũc enim non videtur perfectè tradita emptori,cùm vẽditor reuocare possit precarium,& ita rem auocare.atque ita dicit loqui glosam in d.l.Iulianus. §. ex vendito.Et idem vt scilicet liberetur venditor per precarium, voluit Corne. d.consilio 53.in hac causa,columna prima,versiculo,& in contractu,li.2.& consi. 40. viso processu,columna secunda,versi.adeo quòd per clausulam,lib.4. & Vital.Camb.in tra- *De eadem re.*

BIU Cujas

ctatu clausularum char.21.in paruis,in clausul.& constituit se precario,col.8. versic. item operatur dicta clausula.& Matthe.Afflic.in d.c.1.col.3.versi.sed aduerte, quia in quantum,titu.quid sit inue.

10 *An autẽ liberetur à traditione facti.*

¶At quicquid sit de hoc postremo dicto, Sunt etiam qui dicunt, quòd licèt per simplex constitutum,aut si sequaris postremam sententiam,per precarium liberetur venditor à traditione iuris,non tamen à traditione facti,scilicet ab actuali siue reali possessione,siue mauis detentatione,quam & ipse tenetur tradere,non obstante constituto vel precario.Ita enim voluerunt ipsi Bal.Angel.& Paulus Castrensis, in d.l.ab emptione,ad id quoque referentes glo.in d.§.ex vendito,vbi & id tenet Paul.Castr.ante fi.& Alex.qui hanc dicit esse communem opinio.consi.28.viso & præhabito, colũ.2. versi.plus etiam dici potest,lib.2.Corne.qui & hanc dicit communem,consil.343.in causa vertente,col.3.versi.nec huic decisioni,& sequen.lib.1.vbi & id dicit se tenere in d.l.ab emptione.sed eius lec.in eo loco non vidi.Cepol.in l.1.C.de vsucap.pro donat. Pet.Ferra.in d.tit.forma lib.in cau.vendi.in verbo,ad tradendum, quæ est pen. Guid. Pap.decisi.Delphi.101.si quis rem circa medium.& iterum dec.509.venditor domus. Carol.Ruy.con.94.diligenter,col.1.lib.1.Phil.Deci.con.281.viso puncto,col.2.vers. nec huic promissioni.Et ita quoque teneo,licèt Bar.& Rapha.Ful.in d.l.ab emptione,& nonnulli alij ex his quos suprà citauimus,contrarium tenuerint.

11 *Quid si promittatur traditio possessionis uacuæ & liberæ.*

¶Illud autem minimè dubium est,quòd si is qui se constituit vel simpliciter, vel precariò possidere nomine alterius,promittat præterea tradere possessionem vacuam & liberam,nõ liberatur per huiusmodi constitutum,cùm teneatur possessionem ipsam realem liberam & vacuam tradere,ne illa verba promissionis sint superflua,vt tradit ipse Corneus d.consi.343.col.3.versi.& hanc partem,lib.1.& iterum.d.con.53. in hac causa,col.2.versi.tamen ad hoc respondetur, lib.2. quod quidem con.datum est super eadem specie,qua & præcedens,& ad illud se refert,vt ibi videre poteris.& Carol.Ru. d.consi.94.col.1.

12 *Simplex cõstitutũ posterius præfertur precario primo.*

¶Sed & ex illa differẽtia simplicis constituti & precarij,illud quoque procedit, vt si quis primũ se constituat possidere precariò nomine creditoris,deinde se cõstituat simpliciter possidere nomine alterius,cui rẽ ipsam vẽdit,in hunc emptorẽ transit omnis possessio & dominiũ,vel vsucapiendi cõditio:& creditorẽ possessione priuat,licèt secus esset,si primùm cõstituisset se simpliciter possidere nomine illius creditoris:Ita enim voluit Iac.But.in §.sed istæ,Insti.de acti.& Bar.in l.Celsus,col.4.ver.sed pone q̃ debitor,& ibi quoq; Imo.col.2.versi.item adde inquantũ dicit,& Roma.col.quoq; 2. versi.secundo inquantũ,& Alex.in addit.ipsius Bar.Fran.Bal.in repet.col.28.versic. successiuè Bar.ff.de vsucapi.vbi tamẽ ipse Bar.obscurè nonnihil loquitur,Bal. qui id dicit no,dignũ,in l.nullo,in fi.C.de rei vendi.De qua re tamen loquens Pau.Cast.non distinguens inter cõstitutum & precariũ,dicit semper creditorẽ priuari possessione, in l.quanuis.§.1.ad fi.ff.de acquir.possessio.Sed tu vide quæ de his dicã plenius infr.in hac.1.parte nu.34.at illud,& plenius in 14.limitati.nu.7,super hoc tamẽ,& 3.sequen.

13 *Declaratio eius quod dictũ est ex simplici cõstituto trãsferri etiã naturalẽ possessionem.*

¶Cæterùm quod suprà diximus,ex simplici constituto sine precario trãsferri etiam naturalem possessionem,nedũ ciuilem,intelligit mirabiliter Alex.in d.l.interdũ,col. 3.versi.hoc tamen sanè.ff.de acquir.possessi.vt sit verum,quando vẽditor, tunc cùm facit constitutũ,est in fundo,quem se cõstituit possidere nomine emptoris, & ita illũ possidet,& ciuiliter animo,& naturaliter corpore.At si in fundo nõ esset,ita vt ciuiliter tantùm illũ possideat.l.clam possidere,§.qui ad nundinas,eo.tit.tũc per huiusmodi constitutũ transferetur tantùm ciuilis illa possessio,quã habebat,nõ etiã naturalis, quã nõ habebat,per l.quãuis,§.1.eod.tit.& per ea quæ latè dicemus infrà in 1.limit.tũ demum constituentẽ transferre possessionem,si is tempore constituti possideat,vt ibi videre poteris.Si tamen ipse constituens haberet colonum in fundo,tunc cùm per illũ retineat naturalẽ possessionem,licèt ipse non sit in fundo,l.si de eo.§.1.& l.si colonus,eo.tit.etiam eam possessionem naturalem transferret.Hæc Alex.solus omnium, quos nunc memoria suggerit.Sed tu hîc tamen vide quæ dicam infrà in 3.amplia.

14 *Precariũ aliquãdo utilius constituto.*

¶Ex supradictis autem constat,vt plurimùm vtilius esse simplex constitutum, quàm precarium: cùm ex illo vtraque possessio & ciuilis & naturalis transeat, saltem cùm constituens vel eius colonus est in fundo,secundum illam Alex.sententiam:ex precario

rio autem ſemper ciuilis tantùm tranſfertur, niſi aliter cõuentum ſit, vt etiam ſuprà diximus. Tamen interdum è diuerſo vtilius eſt precarium quàm conſtitutum, vt primò apparet ex eo quod poſt Iacob. But. voluit Bart. in l. creditores, in lect. ad fi. & iterum in repe. in 4. quæſt. ad finem. C. de pigno. quòd quando per precarium eſt tranſlata poſſeſsio, non poteſt conſtituens interuertere poſſeſsionem ciuilem illius, cuius nomine ſe conſtituit precariò poſsidere, nec tradendo alteri illum ſua poſſeſsione priuare, per l. ſi de fundo, cum ibi no. ff. de vi, & vi ar. Ad quod vltra illos bene facit gl. in l. 3. §. vnde vi, eodem tit. & in l. vlti. in fi. ff. vſufruc. quemadmo. caue. & in l. 1. C. vti poſſi. At quando per ſimplex conſtitutum fuit tranſlata poſſeſsio, tunc ſi conſtituẽs, qui rem detinet, eam alteri tradat, priuat illum cuius nomine ſe poſsidere conſtituerat, vtraque poſſeſsione ciuili & naturali, per l. 3. §. quòd ſi ſeruus, & l. peregre. §. quibus. ff. de acqui. poſſeſ. Tamen quantum ad primum habemus gl. tenentem contrarium in d. l. interdum. §. vlti. eod. tit. quam communiter ſequuntur doct. ibi, & Bar. Imol. & alij, quos citauimus ſuprà verſi. ab hinc 2. & dicemus pleniùs infrà in 14. limitatio.

An cõſtituens ſimpliciter uel precariò poſsit interuertere poſſeſsionem.

15 ¶ Item etiam alio caſu vtilius eſt precarium, quàm conſtitutum, ad ea ſcilicet, quę no. in l. ſi de eo. §. ſi fortè. ff. de acquir. poſſeſſ. vbi ſi confeſtim quàm ſciuerim meam naturalem poſſeſsionem vacare, quia mortuus eſt is qui ſimpliciter conſtituerat ſe meo nomine poſsidere, & per quem ideo naturaliter poſsidebam, negligo eã adipiſci, perdo & ciuilem quoque, per l. quanuis, eod. tit. & no. Bar. in d. §. ſi forte, vbi declarat. At in precario ſecus: nam & ſi is qui precariò conſtituerat poſsidere, moriatur, & ita ſcio naturalem vacare, & ab alio etiam occupatam, non per id tantùm videor illam negligere, vt quæ mea non erat: & ita ciuilem, quæ apud me erat non perdo, vt colligitur ex d. §. ſi fortè, vbi & ipſe Barto. & alij. Sed tu hîc omnino vide quæ dicam infrà in 21. limitatio.

An per negligẽtiam perdatur ciuilis, uel naturalis poſſeſsio ex conſtituto uel precario.

16 ¶ Sed redeundo ad principale noſtrum inſtitutum, à quo tamen non longiùs diſceſſimus, ex eo, quod ſtatim in prin. huius operis diximus, poſſeſsionẽ transferri ex ſimplici cõſtituto, vel precario: vel ciuilem, vel vtranq;, ſecũdum ea, quæ etiã ſuprà diximus. Illud fit, vt cùm ex multorum ſententia nõ cõpetat actio Publiciana ex ſimplici contractu, niſi & traditio interueniat, vt no. in l. 1. in fi. ff. de Publi. in rem acti. Certè ſi conſtitutum, vel ſimplex, vel cum precario interuenerit, ſatis eſt, vt ea actio competat: vt ex facto reſpondit Raph. Fulgo. conſi. 105. quædam domina Lucia, col. 3. verſic. cæterùm & ſi quis, & iterum conſi. 141. le 1. (nam duo ſunt eiuſdem nu.) incip. in cauſa, quæ vertitur, in 2. dubio.

Cõſtitutũ & precarium faciunt ut actio Publi. competat.

17 ¶ Et cum nemo ſine poſſeſsione vſucapere poſsit. l. 1. §. per ſeruum qui in fuga. ff. de acquir. poſſeſ. & l. ſine poſſeſsione. ff. de vſucap. & l. ſerui & filij. §. vlti. ff. de furt. & c. ſine poſſeſsione, de reg. iur. lib. 6. cum concord. ibi adductis. In id ſufficit conſtitutum vel precarium, quod & ipſum transfert præſcribendi conditionem, Iac. But. in §. ſed iſtæ, Inſti. de actio. Bar. in l. Celſus, col. 2. ver. quæro, vtrùm debeam, & ibi Fran. Balb. in repeti. col. 22. verſ. ſecunda concluſio. ff. de vſucap. Bal. in l. nullo, in fi. C. de rei vendi. vbi id dicit not. dignum, & in l. 1. circa medium. C. de vſucap. pro donat. Pet. Anc. con. 419. in cauſa, col. 2. Alex. con. 83. viſo proceſſu, col. 3. ver. vlteriùs etiam videtur, lib. 6. Guid. Pap. deciſ. 356. quos & quot effectus, col. 1. verſi. ſecundo. & in ſtatuto, ſi quis per literas, in verbo, poſſeſsio, col. 4. verſi. ſecundus effectus.

Cõſtitutũ & precariũ ſufficiunt ad uſucapionem.

18 ¶ Sed tu tamẽ lector optime, ne id putes vndequaque indubitatũ eſſe, hîc omnino vide Alex. Fran. Are. Iaſon. & Claud. Aquen. in l. Pomponius. §. ſi is qui precario. ff. de acqui. hære. & quod voluit gl. in d. c. ſine poſſeſsione, de reg. iu. lib. 6. quòd huiuſmodi ciuilis poſſeſsiõ non ſufficit ad præſcriptionẽ. quam ſequitur & cõmendat Pan. in c. contingit, de dolo & contu. vti eos allegat Barb. qui eam gl. dicit valde ſing. in c. 2. col. 8. verſi. capio nunc aliud, extra de cõſuet. Sed nec ea gl. nec Pan. id dicũt, ad quod Barb. allegat. Et contrariũ expreſsè voluit Dy. in d. c. ſine poſſeſsione, col. pe. ver. dico igitur reaſſumẽdo, per l. ſerui & filij. §. vl. ff. de furt. & l. in acceſsione. ff. de diuerſ. & tẽp. præſcrip. & l. 1. §. per ſeruum qui in fuga. ff. de acqui. poſſ. licèt vt ipſe Dy. ſubdit, ſola naturalis nõ ſufficiat. per l. acquiritur. §. vl. ff. de acqui. rer. domi. & l. Celſus. §. Iulianus. ff. ad exhib. & l. 1. §. pe. ff. de acquir. poſſeſ. & alia quæ ibi allegat (quæ tu ipſe per te videre poteris) Sed & quòd ſola poſſeſsio ciuilis ſufficiat ad præſcriptionẽ, tenuit Bar. in l. 1. in prin. col. 4. ver. item actũ producere. ff. de acqui. poſſeſ. per d. §. per ſeruũ qui in fuga. & l. qui

De eadem re

Ciuilis poſſeſsio an ſufficiat ad præſcriptionem.

BIU Cujas

l.qui fundum,in prin.ff.de acquir.poſſeſ.vbi & illud idem eſt de naturali,ſed illud de ciuili declarat,vt ibi per eum videbis.Et idem voluit ipſe Bart.in l.3.§.ex contrario, col.1.ver.venio ad gl.cod.tit.& ibi etiam Fran.Areti.col.3.verſ.in ea glo.ibi,omnis,vbi hanc dicit communem opi.

19 *Solo conſenſu non diſceditur à uẽditione cũ conſtituto.*

¶Fit item,vt ſi venditor conſtituerit ſe poſsidere nomine emptoris,non poſsint contrahentes ſolo diſſenſu diſcedere à vẽditione ipſo iure,niſi res ipſa retradatur,cùm iã tradita fuerit per huiuſmodi conſtitutũ,gl.in d.l.ab emptione,in gl.vlti.& ibi Bar.colum.2.verſi.no.& tene menti,Bal.col.2.verſi.tertiò quærit,& Iaco.à ſanct.Geor.col. 2.verſi.concludit ergo iſta.ff.de pactis.Idem Bal.in l.1.col.1.verſi.ſed quæro,quid ſi vẽditor,& ibi quoque Saly.col.2.verſi.item quæro,quid ſi venditor.& Pau.Caſt.C.quã. lice.ab empti.diſce.Idem Pau.conſi.173.præſuppoſitis his,de quibus,poſt prin.libr.2. Ang.Aret.in §.hoc amplius,qui eſt vlti.col.1.verſi.quid autem ſi venditor,Inſti.quib. mod.tolli.obli.vbi tamen dicit,in id ſufficere retraditionem etiam per conſtitutum vel precarium,vti in prima traditione facta fuerat.Id quod etiam voluit Frã.Are. in l.qui pignoris,in fi.ff.de acqui.poſſeſ.& conſi.21.ſi diligenter,col.2.verſic.amplius in caſu noſtro.& Barb.conſi.47.præclarè ſcripſit,col.antepe.verſi.nec ob.cùm reſpõdetur,lib.2.& ſentiunt cæteri,præſertim Sali.vbi ſuprà.

An autẽ ſufficiat retraditio per cõſtitutũ.

20 *De eadem re. An pro retraditione ſufficiat cõſtitutũ uel precariũ. Quid ſi emptor cõſtituat nomine uẽditoris.*

¶An tamen illud verũ ſit,vt neceſſariò requiratur retraditio vel realis,vel certè cõſtitutitia ſiue precaria,vide quæ de ea re ſcribã inferiùs in 29.limitat.nu.5.ſed huic limitationi.Quid autẽ ſi primùm fuerit res tradita realiter,an pro retraditione ſufficiat conſtitutum vel precarium,an verò opus ſit vt retradatur realiter, videbis infrà in 20.limitati.Quid item ſi non ipſe venditor conſtituit ſe poſsidere nomine emptoris, ſed econtrario emptor venditoris,vide Alberic.poſt Guid. Cu.in d.l.1. in princip.C. quan.lice.ab emptio.diſce.

Prior poſſeſſione licèt poſterior titulo præfertur.

¶Sed & illud ſit,vt cùm res duobus ſeparatim vendita eſt,is ſit præferendus, cui primùm eadem res tradita fuerit,etiam ſi ſit poſterior tit.l.ſiue autem.§.ſi duobus.ff. act. empti.& l.quoties.C. de rei vindic. & l.qui tibi.C.de hæred. vel acti.ven. & l.qui tibi. C.de his qui à non domi.manu.Ideo ſi quis vni primùm vẽdiderit,& eius nomine ſe poſsidere conſtituerit:deinde & alteri quoque vendiderit,& ei naturalem poſſeſsionẽ tradiderit,primus ille ob cõſtitutũ præferẽdus eſt,vt voluerũt Guid.Suz. Alber. Frã. Are.qui id dicit ſing.& Iaſ.in d.l.quoties.idem Suz.in l.vlti.& ibi quoq; Iaſ.col.penul. verſi.ex iſtis verificatur,C.de ſacro.eccle.Oldra.con.114.factũ eſt tale,quædã mulier. & eius diſcipulus Ioan.And.qui magiſtrum non memorat(vt illi ſolẽne eſt) ſed Suz. tantùm,in addi.Spec.tit.de empti.& vendi.§.1.verſi.& nota,quòd expreſsè,in addi.incip.hîc dubitatur.Bar.nõ obſcurè con.74.Petrus vendidit,& alio con.incip.Ioã. Antica,vt à multis citatur:ſed id conſi.reperire non potui.Bal.in rub.C.de contra.empt. & vendi.in 16.quæſt.& conſi.198.ad intelligentiã,col.1.verſi.quartò inſpiciendũ, lib. 1.quod repetitur con.466.li.5.& idẽ Bal.con.430.præmittendũ eſt,eo.lib.1.& conſil. 414.factũ tale eſt,quædam domina,li.2.ſi tamẽ id con.eius ſit.& con.ſequen.illa ſolẽnitas,quod haud dubiè ipſius eſt.& con.369.venditor conſtituit,lib.5.Alber.in rubri. C.de donati.col.1.& 2.& in l.quod meo,in princ.ff.de acquir.poſſeſſ. Signo. ſuboſcurè conſi.217.factum ſic ſe habet,quidã nomine Titius,col.5.verſi.venio ad primum. Ang.conſi.106.ſuper dicto facto,in fi.& conſi.167.viſo dicto libello,etiã in fi.& con. 387.conſultatio prædicta,poſt prin.Ant.in c.cùm veniſſet,col.3.verſi.& nota,quòd ſi aliquis,de reſtit.ſpoli.& in d.c.2.col.3.verſi.ideò eſt per hoc,& ibi quoque Pan.col.vlti.verſi.quintum exemplum,de conſuet.& idem Panor.con.91.quò ad primum,col. pen.verſi.ex his ſatis,lib.1.Pau.Caſt.conſi.95.viſis actis,lib.2.Alex.conſi.14.circa primum,ad fi.lib.1.& conſi.25.viſo teſtamento,col.vlti.lib.3.quod repetitur con.156.lib. 7.idem Alex.conſi.92.viſo & opportunè,col.2.verſi.fortifico,lib.5.& conſi.228.ponderatis,col.1.lib.6.& con.78.in cauſa,ad fi.lib.7.& inter conſi.Franci.Curt.Senioris conſi.22.Titius,col.1.vbi ex hoc in pulchro caſu conſuluit.Corn.con.8.circa primũ, col.2.verſi.tamen his non ob.& iterum col.ſequen.verſi.ex quibus patet,lib.2.& con. 215.videtur,col.2.ver.inſuper & ſi.d.Ioan.lib.4.Fran.Are.qui id extollit,in d.l.quod meo,in prin.col.2.verſi.reperitur & ſextò.ff.de acqui.poſſeſ.Ioan.Barbe.in Viatorio iuris,titul.de empti.& vendi.col.9.verſic.ſed pone quòd venditor.Vital.Cãba.in tractatu clauſularum.in clauſu.conſtituti,col.vlt.Barb.con.8.ſapienter doctiſsimus,col.

15.ver.

BIU Cujas

15.ver.& adduco quod voluit,li.2.Maria.con.18.prosequendo, col.10.ver.vlterius.& eius filius Bartholo.Soc.con.53.in præsenti,in fi.li.1.& con.239.præsentis,col.pe.ver. nec refert,li.2.quod repetitur cõ.231.li.4.Gui.Pap.deci.Delph.112.an dicta curia,vbi id dicit ita obseruari.Iaſ.con.92.facti prẽsentis cõtingentia,col.4.ver.6.ad idẽ,li.1.& con.6.exhibẽtur,col.8.versi.videretur ergo,li.3.Fabia.in tract.de empt. & ven.in 10. eadémq; vlt.quæst.prin.col.2.Phili.Deci.in d.l.cõtractus,col.6.ver.ex supradictis infertur.ff.de reg.iu.& con.226.magister,col.1.& con.239.primò,col.ẽ ver.hoc respon sum,& cons.247.in causa magnifici Baronis, col. 1.& consi.251.in causa magnificæ dominæ,col.3.ver.tertiò principaliter,& consi. 302.cuius superscriptio incipit,an & quãdo cessionarius,col.3.nu. 9.& cõ.432.cũ sit,col.1.Caro.Rui.cons.53.Iesu Christi post prin.li.1.& con.81.prima donatio,col.2.nu.6.eodẽ li.1.& con. 172.nõ est dubiũ, col.4.nu.18.eodẽ li.1.& con.177.visis & intellectis, col. 2.nu.3.eodẽ lib.1.& consi.7. primò est videndum col.6.nu.16.li.3.Steph.Bertran.con.107.etiam,col.1.li.2.& con. 278.bona,ante fi.li.3.& con.304.donatio,per totum,eodẽ li.3.& con.319.si tempore eodẽ li.3.Matth.Afflic.in c.si facta,col.2.ver.itẽ quæro princeps,tit.si de feudo fue.cõtro.inter domi.& agna.& in c.1.col.1.nu.5.tit.quid iuris sit si post ali.feud.vas.recup. Catel.Cota.memo.inci.possessio ciuilis,ante fi.vbi ita dicit vidisse se obseruari à collegio iudicũ Mediolani.Hipp.Mars.in l.qui duobus,in 3.limitati.ff.ad l.Cor.de fals. vbi id dicit singu.& singul.82.volo,in 3.limitati.vbi & id singul. dicit. Francis. Rip. lib.3.responsa.cap.8.in causa Quintellæ,in principio.Thomas Ferra.caut. 48.si quis vendit,col.2.versiculo,primum,Ferdin.Loaz.in repeti.l.filius famil.§.diui,col.3.versiculo,vnum tamen.ff.de legatis.1.Ludo.Gozad.consi. 14. primò facit,col.1.nume.5. & con.24.queritur,an Dauid Hebræus,col.vlt.& consi.28.videtur prima facie,col. penulti.versic.tertiò nec etiam.& consil. 55. quæritur, cum facta fuerit, post princip. Maria.Soci.iunior.consi.18.viso themate,post princip.li.2.& Marc. Mantua. consil. 256.viso processu mihi transmisso,col.2.num.11.& sequen.

22 ¶Et id quidem omnino verum est,nec aliquem reperi,qui contrarium diceret, præter Dynum in d.l.quod meo,vti illum refert,nec tamen sequitur Alberi.ibi.& nescio quem Iac.de Gandabia,vti etiam eum refert Guido.Pap.decis.22.fuit inter nos, vbi videtur eum sequi.& d.decis.112.vbi est prioris sententiæ,vti suprà diximus.Sed quid hi facerent aduersus tot proceres iuris prudentiæ? Nisi tamen & alia essent, quæ facerent præsumi fraudem vel simulationem in priori illa venditione facta cum constituto,iuxta ea quæ nos latè tractabimus infrà in 10.limitati.vbi intelliges magis præsumi fraudem vel simulationẽ aduersus tertium ex huiusmodi ficta traditione,quàm si vera interueniat.

Qui cõtrariũ tenuerunt.

Limitatio cõmunis opi.

23 ¶Ad illam priorem & communiorem sententiam facit quod scribunt Alber.in d.rubri.C.de donatio.col.1.versiculo,quid si faciens.& Angel.consi.218.visa narratione, in 3.eodémque vltimo dubio.Ille enim dicit:quòd cùm donatio inter viuos possit fieri in testamento.l.assignare.§.vltimo.ff.de assignat.liber.glosa & doctores in l.hæredes palam.§.vltimo.ff.de testamen.& latè diximus in nostris. ll. connubi. in glosa 5. in verbo,*contracter*,nume.101.intellige secundò,& sequen.Si testator donat inter viuos rem quampiam,quam se constituit possidere nomine donatarij:& postea etiam inter viuos alteri eandem donet,& actualem possessionem tradat,erit ille potior,cui ita in testamento donauit cum constituto.quod admodum commendat & sequitur Iason in d.l.quoties,col.4.versi.imò fortiùs inuenio. C. de rei vendicat. Hic autem scilicet Angel.dicit,quòd si venditor sese constituerit possidere nomine emptoris, is nullum postea pactum,nullam conuentionem,nullam repudiationem poterit facere in præiudicium ipsius emptoris,per tex.quem dicit expressum,in l.si per fundum. ff. quemadmo.serui.amit.

Donatio inter viuos fieri potest in testamẽto.

Et præfertur donationi factæ inter viuos,si cõstitutum in illa interuenerit.

Vẽditor nihil facere potest in præiudicium cõstitutarij.

24 ¶Et quemadmodum præfertur ille prior,cui etiam priùs res fuit tradita per constitutum posteriori,cui res actualiter tradita est:ita & posterior,cui constitutum factũ est,præfertur priori,cui scilicet priùs vẽdita est,nec tamen possessio tradita est: çquè ac si ipsi posteriori res fuisset realiter tradita,vt expressim & in hac specie consuluit Iason consilio quinto,strenui,columna secunda,versicu. quartò facit, quia posito, iuncto eo,quod postea scripsit,colum.7.versiculo, non obstat dum quartò,libro 3.

Posterior constitutarius præfertur priori emptori cui res nõ est tradita.

& satis

& satis videtur voluisse omnes, quos suprà citauimus versi. 21. sed & illud.

25 *Prior emptor à quo retẽtus est ususfructus, præfertur posteriori cui res realiter tradita est.*

¶ Et hæc quidem omnia confirmantur ex eo, quòd cùm per retentionem vsusfructus transferatur possessio ciuilis in proprietarium, vti per precarium, & ob id maximè, quòd retinens ipsum vsumfructum videtur se constituere possidere nomine illius, vt dicemus infrà in 9. limitati. nu. 12. imò verò. Ideo si is, qui vendidit vel donauit, & sibi vsumfructum retinuit, postea alteri vendit, vel donat, & realiter tradit, prior ille præfertur huic secundo, cui realiter tradidit. Bal. consi. 199. istud statutum, lib. 4. Angelus consi. 44. si emancipatio, in princi. Pau. Castr. consil. 575. ne sub æquiuoco, col. vlti. lib. 1. Alex. consi. 14. circa primum dubium, ad finem lib. 1. Iason con. 6. primum dubiũ, col. 9. versi. secundò dicta prima donatio, lib. 3.

26 *Qualiscunque traditio etiam clãdestina & iniusta à domino facta trãsfert dominiũ.*

¶ Adde & quod singula. scribit Bal. consi. 478. quidam Frãciscus condidit. col. 2. ver. modò sic est in proposito, li. 1. posteaquam locutus est de prædiis donatis & traditis per constitutionem precarij dicit qualemcunque traditionem sufficere ad translationem dominij, siue transferatur naturalis, & ciuilis possessio: siue ciuilis tantùm, siue naturalis tantùm etiam clandestina nedum iusta, quando ea traditio fit à domino, per tex. quem dicit sing. in l. si fundum. ff. de fund. dotali.

27 *Superiora intelligenda, si præciũ uẽditionis sit solutum, aut fides eius habita.*

¶ Sed hæc velim intelligas, quæ diximus de re duobus vendita, & alteri per constitutum vel retentionem vsusfructus tradita: vt scilicet is, cui ita fuit tradita, alteri præferatur etiam priori titulo, cui res tradita non fuit, aut postea tradita: si precium venditionis soluerit, aut de eo fidem fecerit. Aliàs enim secus, nam cum tali casu, id est, precio non soluto, aut fide eius non habita, etiam si vera traditio interuenerit, nõ transferatur dominium. §. venditæ quoque res, Insti. de rer. diui. & satis innuit d. l. quoties, de rei vendic. in illis verbis, ac precium exoluisse. & l. apud Celsum. §. si à Titio. ff. de dol. mal. excepti. Eadem ratione imò fortiori, nec ista, quæ fit per fictam traditionem, transferet dominium, vt expressè voluit Io. And. in d. tit. de emptione & venditione, vbi suprà. & Bal. in d. rub. de cõtrah. empt. in 16. quæstione. & Guid. Pap. d. deci. 112. Fabia. à monte S. Sauini in tract. de empt. & vendi. in 9. eadémque vlti. quæstione. colũ. 2. ver. tertiò notat, sub nu. 6. Iason in d. l. quoties, col. 4. versi. limitat tamen, de rei vendicat. Philip. Deci. in l. contractus, col. 4. versi. secundò fallit. ff. de reg. iuris. & Matth. Aflic. in d. c. si facta, col. 2. vbi suprà, tit. si de feud. fuer. cont. inter do. & ag. & nõ obscurè in c. 1. col. 6. versi. item precarium non habet, tit. de feud. dat. in vic. leg. commisso. & Marc. Mantua. d. consi. 256. viso processu, col. 2. versi. item quòd eidem.

28 *Sed an cõstitutarius præferatur in possessione ei cui post realiter est tradita.*

¶ Sed & secundo modo intelliges, vt scilicet is, cui priùs res est tradita per constitutũ, præferatur alteri, cui postea realiter est tradita, quantùm ad dominium rei: non autẽ quantùm ad possessionem: nam confestim quàm is, qui se constituit possidere nomine Titij, rem alteri verè tradit, priuat Titium ea possessione, per l. colonus. ff. de vi & vi arma. & l. 3. §. in amittenda, versi. quòd si seruus. & l. peregrè. §. quibus. ff. de acquir. possessio. Et ita expressè voluit Alberi. in d. l. quoties. C. de rei vendic. qui & idem subdit in colono, qui primùm se constituit possidere nomine vnius, & postea constituit nomine alterius, cui quantùm ad id vix accederem, propter ea quæ dicã infrà in 14. limi.

29 *Maritus in dote habet priuilegiũ ne cõueniatur, nisi inquãtũ potest.*

¶ Hinc item fit, vt dicamus, quòd cum maritus in restitutione dotis habeat priuilegium ne conueniatur, nisi inquantum facere possit. l. maritum. ff. sol. matr. & l. patronus. §. item maritus. ff. de re iud. Etiam si res ipsa dotalis sit apud eum, per tex. no. in l. filiofami. la 2. & ibi Dyn. qui eum dicit not. & Bart. qui negat alibi ita bene reperiri. ff. solu. matrim. Nisi si maritus ipse eam rem semel vxori tradiderit: nam id faciẽs videtur renunciare illi priuilegio. ita vt si postea res ipsa dotalis ad eum perueniat, cogi poterit, vt integram restituat, nec vti possit illo priuilegio. l. nam & maritus. ff. de condi. indeb. & quod in simili traditur in auth. sed cùm testator. C. ad leg. falc. Certè si maritus ab initio dotem capiens & eam promittens reddere soluto matrimonio, sese cõstituat in eum casum possidere nomine vxoris, peræquè est, ac si eam verè tradidisset, ideò nec vti poterit eo priuilegio, vt not. voluit Bal. in d. l. filiofamil. la 2. ante medium, & ibi quoque Paul. Cast. col. 2.

Nisi semel eã tradiderit.

In idque sufficit constitutũ.

30 *Idẽ in donãte.*

¶ Et in simili cùm donans non conueniatur, etiã nisi inquantũ facere potest, cùm aduersus eum agitur actione personali ad tradendam rem donatam, l. cùm ex causa. ff. de re iud. Sed si semel rem tradiderit, ita vt liberatus sit ea actione, per no. per glo. & doctor

ctores in auth.sacr amenta puberum.C.si ad aduer.vendi.& in l.cùm fundum,in fi.ff. de contra.emptio.Posteáque res ipsa ad donantem sorte quadam reuersa fuerit,eámque donatarius ab eo vendicet,non possit donans vti eo beneficio, ne conueniatur, nisi inquantum facere potest,per l.Nesennius.§.fundum,in fi.ff.de re iudi. Si ab initio donans se constituerit possessurum nomine donatarij, qui postea rem ipsam ab eo petit,non poterit donans vti eo beneficio, non magis quàm si rem semel realiter tradidisset.Nam & id expressè voluerunt ipsi Bal.Ange.& Roma. d.l.filiofami.la 2. ff.solu.matri.& Alexander,qui id dicit singula.in d.l.Nesennius.§.fundum.ff.de re iudi.& ibi quoque Iason in 1.no.& iterum in fi.

31 ¶Ex his quoque proficiscitur,quod magna autoritate affirmarunt Odof.Dyn.Bart. Pau.Cast.Alex.& Claudi.Aquen.in l.qui absenti.§.1.ff.de acqui.possess.quòd & si per pactum de non alienando non impediatur dominij translatio.l.ea lege.C.de condic. ob caus.etiam si dictum fuerit,quòd re alienata ea redeat ad priorem dominũ,per iura ab illis allegata.Tamen si vltrà fuerit dictum,vt is in quem ea lege res trãsfertur, constituit se nomine cedentis possidere,si eam rem alienauerit,continuò secuta alienatione dominium redit ad illum priorem cedentem,nec valet alienatio.Et idem tenent ipsi Odof.& Iac.Are.in l.vlt.& ibi Cy.col.1.versi.circa l.istam,& Io.Fab.in verbo,permiserit.C.de reb.ali.non ali.Bar.in l.filiusfa.§.Diui,col.4.ver. aliud remediũ, & ibi Iason in 1.lect.col.13.versi.quartò & vltimò,& iterum in 2.lect.col.17.versi.tertiò fallit.ff.de leg.1.idem Bar.in d.l.qui absenti.§.1.col.2.ff.de acqui.possess.Petr.Iaco. tit.de condict.ex lege,quæ pro re dona.compe.col.5.versi.si quis autem velit, vbi posteà limitat,vt & nos statim dicemus.Ang.consi.243.multi,post prin.Pau.Cast. in l. nemo.C.de pactis.Raph.Co.cõsi.190.eodemque vl.filiusfa.col.2.Ang.Are.in §. item si quis,col.antep.Insti.de acti.Guid.Pap.deci.569.per pactum, post princ. Fabian. in tract.de empti.& vendi.in quarta parte,prin.col.antepe.versi.tertiò fallit.

Pactũ de nõ alienãdo nõ impedit dominij trãslationem.

Nisi interuenerit cõstitutum.

32 ¶Et nemo,ni fallor,id negat,præter Raph.Co.sibi cõtrarium in d.l.qui absenti. §.1. de acqui.possess.hac tantùm ratione motum,q̃ constitutũ collatum in tempus futurũ non operatur,nisi quatenus voluntas ipsius constituentis concurrit in futurum, per ea quæ in simili dicit Bal.in rub.C.de contra.empti.in 21.quæst.Sed tu de dicto Bald. in eo loco,vide quæ plenius dicam infrà in 32.amplia.ver.12.porrò si priorem & seq. & ex ibi dictis intelliges quid ad hanc Raph.rationem responderi possit.

Qui cõtrariũ tenuerũt.

33 ¶Sed id tamen,quod diximus in priori opi.intelligendum est,modò is,qui ita se constituit possidere,sit possessor ipsius rei eo tempore,quo eam alienat in alterum. Aliàs enim non impedietur huiusmodi alienatio per eum facta,vt nuncupatim voluit Pet. Iac.loco allegato suprà,ver.ab hinc 2.Quasi scilicet non sufficit,vt tunc cùm conuenit de non alienando,& si alienet constituit se possidere &c.possideat rem de qua agitur,quod haud dubiè necessarium est,vt latè dicemus infrà in 1.limita.Nisi & ipse quoque possideat tunc,cùm posteà alienat.

Prior opi. uera modò constituens possideat.

34 ¶An autem & illud procedat in ecclesia,quæ se constituit possidere pro alio,vt scilicet posteà alienare non possit,& quomodo,(id enim nolui prætermittere) intelliges ex Cardi.Flo.in repe.c.perpendimus,col.14.ver.in hoc tamen,extrà de sententia excom.& Barb.in rep.rub.de rebus ecclesiæ.non alie.in 2.dubio, col. eiusdem dubij.15. versicu.pro parte ergo affirmatiua.

Quid in ecclesia cõstituẽte.

35 ¶At illud hîc quæri potest,si pro debito obligaui omnia bona mea,& ea cõstitui possidere nomine creditoris,posteàvẽdo rem quampiã ex ipsis bonis meis,& eã me quoque constituo possidere nomine emptoris,an per prius constitutũ impediatur dominij translatio in hunc emptorẽ.Et certè Bar.in l.qui pignoris.ff.de acqui.possess. post Iac.Bu.in §.sed istæ,Insti.de acti.dicit,primùm videri eam translationẽ impediri, per l.quanuis.§.1.eo.tit.Tandem se remittit ad eius scripta in l. Celsus. ff.de vsuc. quo in loco,col.3.versi.sed pone,quod debitor,distinguit.vtrùm debitor se simpliciter cõstituerit possidere nomine creditoris,an cum adiectione precarij:vt primo casu impediatur,per d.l.quanuis.§.1.de acqui.possess.secundo non impediatur per d.l.interdum. §.vlti.eod.tit.Bal.autem in l.nullo,ad fi.loquens de secundo illo casu,concordat cum Bar.de quo & nos diximus suprà nu.12.sed & ex illa,& dicemus pleniùs infrà in 14. limitati.vt ibi videre poteris.

Quid si in obligatione interuenit cõstitutũ,& deinde etiã in uẽditione cuiusuis rei obligatæ.

BIU Cujas

36 ¶Ex eodem fonte manat, quòd licèt aliàs dubitetur, vtrùm venditor qui habet facultatem rei restituendæ teneatur eam præcisè tradere. Nam gl. post Bu. Io. Azo. & Hug. in l. 1. in verbo, agitur. ff. de actio. empti. negat illum teneri, sed satis esse vt præstet interesse singulare, licèt communis opi. sit in contrarium, vt per Bart. in l. stipulationes non diuiduntur, in prin. col. 16. versic. ad tertium venio, & ibi quoque latè Ro. col. 19. versi. & vlt. videndum, & alios. ff. de verb. oblig. Bald. in l. si traditio, in 1. quæsti. C. de acti. empti. & in l. contractus, col. 1. C. de fide. instru. cum si. Tamen si is se constituerit possidere pro emptore, tunc haud dubiè tenebitur præcisè ad rem ipsam tradendam, quia res effecta est emptoris per translationem possessionis ex huiusmodi cõstituto, vt no. voluit Bal. in l. 1. col. pe. ver. sed ad vnum aduerte. C. de senten. quæ pro eo quod interest. id quod sequitur Rom. in d. l. stipulationes non diuiduntur, col. 21. versi. 2. limitat. & Iason qui dicit sing. in §. actionum, nu. 147. Insti. de acti.

Venditor qui habet facultatẽ rei restituẽdæ, an præcisè teneatur tradere.

Et quid si interuenerit cõstitutum.

37 ¶Hinc quoque est, q̃ licèt creditor qui ex conuentione potest propria autoritate ingredi rem sibi obligatam ex l. 3. C. de pignori. tum demum solùm id facere possit, si debitor aut non resistat, aut solo verbo resistat, vt per multa dicit Barto. ibi in rep. in 4. quæsti. prin. quem omnes vbiq; sequuntur: Tamen si vltrà huiusmodi conuẽtionẽ debitor se cõstituerit possidere pro creditore simpliciter, aut precariò, tũc quia apud creditorẽ est vtraq; possessio, cùm scilicet est simplex cõstitutũ: aut certè ciuilis, cũ est precariũ: si debitor facto resistat, vim facit creditori, qui ideò põt incõtinẽti per vim ingredi. Nã id faciẽs magis dicitur defendere suã possessionẽ, quàm occupare vel aggredi, vt in simili no. in l. cùm secundum, & in l. qui possessionem. ff. de vi & vi arma.

Creditor non potest propria authoritate expellere debitorem facto resistentem. Nisi sit clausula constituti uel precarij.

38 ¶Et ita expressè voluit ipse Bar. post Iac. Bu. in d. l. 3. in 2. quæst. prin. post prin. & ibi quoque Saly. col. 4. ver. sed quid si vltrà interuenissẽt. C. de pignori. & Bal. in l. 2. col. 5. in 10. quæsti. C. de seruit. & aqua. Pet. Anc. in c. potuit, col. 4. ver. in alia materia, de locat. & con. 263. subtiliter, in fi. Roma. in l. si ex stipulatione. ff. de acqui. pos. Vital. Cãb. in tract. Clausularum, ch. 21. in clauſ. constituit se precariò, col. 7. ver. & nota diligenter. Paul. Ca. con. 43. videtur dicendum, post prin. lib. 1. Fran. Are. in l. si ex stipulatione, col. 2. ver. addit hîc dominus. ff. de acqui. pos. Alex. con. 82. perspectis his, col. 3. ver. & per consequens, li. 2. quod repetitur con. 40. li. 3. Corne. con. 280. visis quibusdam, col. 3. ver. sed secundò respondetur. iunctis præcedentibus, lib. 3. Guid. Pap. generaliter loquens, deci. Delphi. 356. quos & quot effectus, col. 1. ver. tertius, & iterũ ver. septimus. & in statuto, si quis per literas, in verbo, possessio, col. 5. ver. sextus, quia habens. Iac. à S. Geor. in rep. auth. qui rem, col. 11. ver. do. Pe. C. de sacro. eccle. Ludo. Gozad. con. 42. in casu proposito, col. 2. ver. secundò principaliter. & ante hos omnes gl. à nullo eorũ expensa in l. cum creditor, & ibi Ang. ff. de fur. Et huic opi. accedo, licèt contrariũ tenuerint Bal. & Pet. Anc. sibi contrarij, ille in l. nec ex vera, col. 1. versi. item fallit si venditor. C. de acq. poss. hic con. 274. ad declarationem, col. 2. ver. item etiam.

Qui cõtrariũ tenuerũt.

39 ¶Sed id tamen intelliges, vt scilicet creditor hoc casu possit propria autoritate aduersus debitorem resistentẽ suam hanc possessionẽ occupare. Nisi tamẽ ipse creditor iudicem prius adiisset, & iudicium aduersus debitorẽ intẽtasset: nã tunc nõ poterit amplius propria autoritate sibi ius dicere vi illius cõstituti, vt expressè voluit Bal. in d. l. 2. in 10. quæst. de seruit. & aqua. quia ex quo, inquit, elegit viam iudicij, videtur fuisse meticulosus, & ad viã facti redire non potest. l. de pupillo. §. meminisse. ff. de ope. nou. nunci. & ar. l. si mulier. §. vl. ff. q̃ me. cau. ibi, quam viã ego elegero, hæc mihi pateat. & quod no. in l. 2. C. de iure emphy. & ne iudicium inchoatum sit ludibrio, sitque in potestate vnius idipsum euertere, ar. l. si quis rem, in ratione sui. ff. de arbit.

Quid si creditor priùs iudicem adiisset.

40 ¶Et quãquã illa prior ratio Bal. q̃ scilicet hic tanquã meticulosus amiserit possessionẽ, multis nõ placeat, vt videre licet ex modernis in l. clã possidere. §. qui ad nũdinas. ff. de acqui. poss. & Frã. Are. in l. si de eo. §. si fortè, col. 5. ver. sed remanet dubiũ, eo. ti. & Alex. in l. 1. §. operis, in 1. no. ff. de ope. no. nũci. Tamẽ eã Bal. dec. propter alias rationes sequutus est ipse Frã. Are. in d. §. qui ad nundinas, col. antep. ver. 1. nisi ciuiliter, & ibi Clau. Aquẽ. col. 4. versi. hãc tamẽ conclusionẽ, & ipse Clau. in d. l. de pupillo. §. meminisse, ante fi. ff. de op. no. nun. & Ias. in d. l. 2. col. 35. versi. quid autẽ sit. C. de iur. emphy. Philip. Deci. consi. 146. cuius superscri. incipit, dubia de quibus, in 2. dubio, vbi similiter declarat. & con. 400. viso eleganti consilio, col. pe. versi. 4. respondetur. & Carol. Rui,

De eadem re.

De eadem re.

Rui.consi.127.visa facti narratione,col.3.versi.& idem respondendum,li.5. Et idem voluit Ang.Areti.in §.actionum,col.7.versi.nec obstat si dicatur,Insti.de actio. Nam & idem in non longè dissimili casu voluit ipse Bal.in l.ædem,col.3.versi.3.quæro. C. loca.& in l.1.col.1.versi.item no.quod ab executione.C.de exe.rei iudi.& Ang.in rep. l.nemo carcerem,post medium,versi.item an possit capi.C.de exa.trib.lib.10. Alexã. consi.130.in causa Strazarolorum.col.5.versi.& sic ex isto infertur, libr.4.& Hiero. Gratus con.76.in præsenti causa,col.1.versi.quantùm verò ad Laurentium,libro 2.& Franc.Ripa.in d.§.meminisse.col.2.nu.7.

41 ¶Hìc mirari licet Bal.ingenium adeò sibi malè constans,vt in omnibus propè iuris articulis contrarium & ex diametro sibi reperias.id quod præterquam quòd in aliis multis iam tibi aperui,hìc quoque videre licet:nam huius contrarium idem constanter asseruit in d.l.2.col.2.ver.sed an proprietarius.C.de iure emphy. cuius in eo loco sententiam veriorem sibi videri putat Alex.in l.quemadmodum,col.1.ff. de acquirẽ. poss.nam extraiudiciarium,inquit,remedium minimè excludi per iudiciariũ, vt ibi per eum videre poteris.& vide quæ dicam infrà nu.69.an autem possit.

De eadem re. Bal. sibi malè constans.

42 ¶Sed illud pro constanti dicunt nonnulli,ꝙ si is qui viã iudiciariã secutus est, protestetur,saluã sibi manere viã facti,manebit ei saluo,vt expressè voluit Alex. d.cõs.130. col.5.versi.quia respõdeo,lib.4.& con.seq.in causa & lite vertẽte,col.vlt.ver. accedit, quia in prima. Ias.in d.l.2.col.35.ver.istud tamen limita.C.de iure emphy. per multa ab eis allegata de viribus protestationis,& Claud. Aquen. in d.l. de pupillo. §.meminisse,ad fi.& ibi quoque Fran.Rip.col.4.ver.is autem qui potest.ff.de no.ope.nun.

Quid si protestatus fuerit ius sibi saluũ fore.

43 ¶Ei autem quod diximus versi.ab hinc 4.consimile est, quòd licèt id pactum ingrediendi propria autoritate non transeat in singularem successorẽ debitoris,præsertim si debitum nõ sit liquidũ,vt per gl.& doct.in d.l.3.C.de pign.Tamen si debitor,qui id pactum fecit,adiecit constitutũ simplex aut cũ precario,poterit huiusmodi pactũ exerceri in singularẽ successorem etiã resistentẽ,etiámq; si debitum non sit liquidũ, sicuti eadẽ illa ratione,quam in d.ver.adduximus,voluit Bar.in d.l.3.in 4.quæst. prin. in fi.ibi,sed pone ꝙ debitor,& ibi quoq; Saly.col.8.ver.quæro octauo.C.de pign. Bal. con.58.quidã accusatus,li.5.Imo.in c.potuit,col.13.vers.nota etiã quando emphyteuta,de loca.Paul.Cast.con.10.si vera sunt,col.2.ver.ex his etiã dico,li.1.Fran.Aret. cõ. 21.si diligenter & maturiùs,col.pen.in 3.dubio,vbi etiã dicit id procedere cõtra eccle siam.Alex.con.85.ponderatis his,col.2.lib.6.& con.185.in causa & lite corã dominis, col.2.ver.præterea etiam posito,co.li.6.Soci.cõ.82.super quæstionibus,col.2.ver.quinta conclusio,li.3.Guid.Pap.d.deci.356.versi.septimus est.Alber.Bru.consi.93.in causa & lite,col.2.versi.insuper constat.Ludo.Gozad.consi.28. videtur prima facie,col.3. ver.præterea quãuis,sub nu.15.& cõ.42.in casu proposito,col.1.& iterũ col.2.ver. secũdò principaliter,rursũq; col.pe.ver.nõ obstat quartũ.& cõ.95.prima facie,n.8.& 9.

Pactum ingrediẽdi propria authoritate nõ trãsit in singularẽ successorem. Nisi fiat cũ cõstituto aut precario.

44 ¶Imò verò sunt qui in ea sunt sententia,quòd licèt dictum nõ sit expressim,vt liceat ingredi propria autoritate:Tamen si fuerit appositum simplex constitutum aut precarium,licebit creditori id facere,vt voluit Bald.in l.1.C.de seruo pignor.dat.manu. per l.si seruus.C.quod cum eo.& idem Bal.in l.pe.C.de pigno.acti.Saly.in d.l.3.col.4. versi.sed quid si vltrà interueniisset.C.de pigno.per gl.in l.cùm creditorem.ff.de furt. & Alex.qui id dicit no.consi.83.viso processu,col.1.libr.6.vbi ita dicit se aliàs Bononiæ tenuisse in publica disputat.& iterum con.185.in causa & lite vertente coram dominis,col.2.ver.præterea etiam posito,co.lib.6.

Imò in id sufficit cõstitutum aut precarium sine pacto.

45 ¶Sed hęc intelligenda sunt,primùm secundũ Pau.Cast.d.con.10.li.1.cùm creditor id facit continuò quàm trãslata est possessio in singularem illum successorẽ:nã tunc videtur possessionẽ sibi interuersam veluti recuperare,quod incontinẽti licet,l.qui possessionem.ff.de vi & vi arma.ex interuallo autẽ non licet,præsertim aduersus resistẽtem.l.3.§.cùm igitur,eod.tit.Et idem quoque respondit,nulla Pau.mentione facta,Caro.Rui.consi.127.visa facti narratione,col.2.versi.sed præmissis non obstantibus,li. 5.vbi idem dicit voluisse Iac.Bu.in d.l.3.de pigno.& sic intelligere Barto.ibi.Et addit hanc rationem,quòd si debitor ipse ante constitutum à se factum fuisset expulsus,non potuisset ex interuallo suam possessionem autoritate propria recuperare,siue expulsor restitisset,siue non,sed solùm incontinenti,per d.§.cùm igitur,& not. per Bart. in

Sed an ex interuallo id liceat.

BIU Cujas

l.1.C.vnde vi.& in l.clam posſidere.§.qui ad nundinas.ff.de acqui.poſſ.Ergo nec ipſe conſtitutarius cui ius ipſum debitor ceſsit,idipſum potuit,cùm plus iuris ab eo accipere non potuerit,quàm quod habebat.l.traditio,in prin.ff.de acquir.rer.dom.& l.nemo plus iuris.ff.de regu.iur.

46 *Qui dicũt cõtrariũ in ſimplici precario.*

¶Porrò Matthe.Afflict.in conſtit.Siciliæ.incip.pacis cultum,col.7.verſi. quartò fallit,tenet non licere,omnino id pactum exercere contra ſingularem ſucceſſorem,cùm creditori factum eſt ſimplex precarium.Neque enim id impedire, quin debitor eum priuet poſſeſsione,conſtituendo ſe poſsidere nomine illius tertij,ex ſententia Bar. in l.Celſus,col.4.ver.ſed pone quòd debitor.ff.de vſuc.de qua re diximus ſuprà nu.12. ſed & ex illa,& iterũ nu.34.at illud hîc.& dicemus quoque infrà in 20. ampli.nu.2. & quamuis id ſit.Sed aduerte,quia ſi etiam vera ſit illa Bar.deci.vt priuetur creditor poſſeſsione illa,quam ex ſimplici precario obtinebat,non tamen ex hoc ſequitur, cũ non poſſe illam recuperare,præſertim incontinenti,etiam ſi in illum tertium fuiſſet tranſlata vera & realis poſſeſsio,ex omnium ſententia,vide infrà in 21.limita.

47 *Quid ſi tertius poſſeſſor habeat hypothecam. Singularis ſucceſſor non tenetur ſtare colono. Niſi colonus habeat hypotecam.*

¶Intellige ſecundò,vt ſcilicet conſtitutarius poſsit id conſtitutũ contra tertium poſſeſſorem exequi,niſi hic tertius habeat hypothecam ſpecialem,aut certè generalẽ ſecundũ alteram opi.in re,de qua eſt controuerſia.tunc enim hic tertius expelli nõ poterit,vt expreſsè voluit Caro.Rui.conſi.127.viſa facti narratione,col.4.verſic. tertiò confirmatur,lib.5.per id quod in ſimili ſcribit Bar.in l.filiofa.la 2.§.vlt.ff.ſolu.matr. & in l.1.§.quod autem.ff.de ſuperfic. quòd quamuis ſingularis ſucceſſor non teneatur ſtare colono.l.emptorem.C.loca.fallit tamen,ſi colonus habeat hypothecã in re cõducta.Et in id ſaltem omnes conueniunt,vt expelli non poſsit,donec ei plenè ſatisfactũ ſit.Ita igitur in hoc caſu deiici non poterit hic tertius habens hypothecã,iiſdem rationibus,quibus illi mouentur,quæ & hîc locum habent.

48 *Quid ſi tertius habeat cauſam ab alio*

¶Quid autem ſi iſte tertius non habeat cauſam à conſtituente vel colono, ſed ab alio? An tunc liceat domino vel conſtitutario eum propria autoritate expellere, vide Bar.qui tenet poſſe,in l.1.§.neceſſariò,per eum text.ff.ſi vent.nomine,& in l. peregrè. §.quibus.ff.de acqui.poſſeſ.Et Bal.contrarium tenentem in l.certa eſt forma,in fi.C. vt in poſſeſ.lega.per glo.in l.1.§.interdictum.ff.vti poſsi.Et Roma.in d.§.quibus,colũ. vlti.verſi.ſed circa quintum,dicentem eam.glo.non loqui de deiiciente,ſed turbante, & tandem concordantem eas contrarias opi.vt ibi videre poteris.

49 *Donatio inter uirũ & uxorẽ nõ cõfirmatur morte ſine traditione. Nec patris & filiiſa. In id autẽ ſuffi cit cõſtitutũ.*

¶Hinc etiam fit,q̃ cùm donationes inter virum & vxorem,& inter patrem & filiũſa.non confirmentur morte donantis,niſi priùs rei poſſeſsione tradita, vt de primo dicitur eſſe tex.quem omnes vbique in id citant,in l.Papinianus.ff.de dona. inter vi. & vxo.De ſecundo in l.2.vt etiam ibi intelligunt Bar.& alij.C.ſi quis alteri vel ſibi. Sanè in eam rem ſatis erit ſi donans ſe conſtituerit poſsidere pro donatario, vt de primo voluit Ang.in l.2.in 1.no.C.de inoffi.donat.Raph.Co.con.40.quidam filio,col. vlti.Berber.in viatorio,tit.de donati.inter vir.& vxo.ver.ſed quæritur nunc donatio. Alex conſi.7.viſo inſtrumento donationis,col.1.lib.6.vbi & idem dicit de retẽtione vſufructus,& conſi.152.in cauſa & lite coram dominis,col.2.verſi. ſecundò reſpondetur,eo.li.6.Cepo.cauſa.ciuil.conſi.8.caſus ſuper quo,col.3. verſi. prætereà interuenit.Barb.aut quiſquis is fuit in addi.Bal.in c.ſi quis,in fi.tit.de feud,dat.in vic.legis cõmiſ.Soci.in l.1.§.ſi vir vxori,col.pen.ver.quarta,& vltima concluſio.ff.de dona.inter vir.& vxo.Philipp.Deci.conſi.202.vt præſens conſultatio,col.4.ver.tertiò etiam fundamento.& Steph.Bertr.con.233.ponitur in facto,nu.1.li.1.& con.238.circa donationem,in 1.dubio,lib.3.Ioan.Lup.in repe.rub.de donat.inter vir.& vxo.§.76. col.1.nu. 2.& Pau.Par.con.60.pro reſolutione,col.pe.nu.17.lib.3.

50 *De eadem re.*

¶De altero,ſcilicet donatione inter patrem & filiumfa.voluit Bal.con.430. præmittendum eſt,paulò ante fi.lib.1.Ang.in d.l.2.C.de inoffi.donat.& in auth.de imenſi.donat.col.2.ver.ſed tunc quæro.& con.44.ſi emancipatio,in prin.vbi & idem dicit de retentione vſufructus.Pau.Caſt.conſi.340.circa bona,col.2.verſi.ad quod dico,lib.1. Cep.in l.vlt.col.18.ver.item hoc procedit.C.de vſucap.pro donat.Soci.con.115.videbatur,col.1.lib.4.vbi & ipſe de vtroque loquitur,ſcilicet conſtituto & retentione vſufructus.Philip.Deci.con.239.primò non videtur,col.1.verſi.prætereà ex quo.Ferdin. Loaz.in repetit.l.filiusfa.§.diui,nu.84.ff.de legat.1.Bartho.Chaſſe.conſil.7.viſis the-

mat

BIU Cujas

mate,col.7.versi.ad hoc est clara responsio.

51 ¶Idque est, quod à multis traditur, in huiuscemodi donationibus sufficere aliquid quod pro traditione habeatur, vt morte confirmẽtur. Ita enim nũcupatim voluit gl. in l.2.& ibi Cy.Bar.Bal.Alber.& Ang.C.de do t.cau.non numer.ex quibus ipsi Bart. & Bal.dicunt id esse mirabile.iidem Bart.& Bald.& præterea Saly.in d.l.Papinianus, vbi dicunt sufficere fictã traditionem, Bal.in c.cùm cõtingat,col.pe.de iureiu. & con. 341.maritus,col.1.lib.1.& consi.67.pũctus talis est,ante fi.li.5.Ang.consil.5.Andreas, col.vlt.& d.con.44.Raphael Co.d.con.40.Pau.Cast.in d.con.345.li.1.& con.75.no tandum est ꝙ præfatũ,in fi.lib.2.& consi.82.in ista donatione,col.vlti.li.2. Florianus in l.quæ pater,col.3.in fi.versi.vnum nota circa hoc.ff.fami.hercis.Ro.cõ.277. nõ est dubiũ,post prin.Corne.con.124.licèt in hac,col.1.lib.4.Hiero.Zanet.inter con.Soci. con.6.licet adiicere,col.2.versi.non obstant,lib.4.Iason, qui illã dicit reputari sing. in d.l.1.§.si vir vxori,col.4.versi.contra istud.ff.de acquir.possessio.

In huiusmodi donationibus sufficit aliquid quod pro traditione habeatur.

Fictáque traditio satis est.

52 ¶Nec tamen hîc omnes conueniunt,quãdo nonnulli teneant contrarium, videlicet non sufficere his casibus fictam traditionem. In quibus est Masue.tit.de donati. §. itẽ donatio facta.Pau.Cast.Alex.& Iason in 2.lect.in l.1.§.si vir vxori,& alij multi,quos tibi latè congeremus infrà in 7.limitati.nu.14.ex quibus illud,& seq. Sed nihil horũ opinionem moror,cùm habeamus tex.expressum,in donatione viri & vxoris suffice re possessionem precariam,in l.cùm hic status.§.si maritus.ff.de donati. inter vir. & vxo.Quanquam gl.ibi in verbo,precariam,aliter videtur interpretari eum textum, de quo & nos latiùs dicemus in d.7.limitati.ver.21.sed quid hîc.

Qui cõtrariũ tenent.

53 ¶Nec interim tamen hinc discedendum putauimus,priusquam tibi illud obiter dixe rimus,quod à paucis animaduersum est.probatum non videri ex d.l. Papinianus, de donat.inter vir.& vxor.requiri traditionẽ in huiusmodi donationibus,vt morte cõfirmentur:sed tantùm promissionẽ donandi,ex qua agi non potest contra hæredem mariti,qui promiserat:etiam si in ea promissione perstiterit vsque ad mortem:tanquã scilicet simplex promissio donandi non cõfirmetur morte,vti donatio confirmaretur:aliud enim est donatio,aliud promissio donandi, vt videre licet ex Io.Fab.in §. alij,col.2.versi.quid ergo si quis,Institu.de donati.cum aliis multis concord.à me cõgestis in tract.Retractuum,tit.2.in fi.nu.48.nũc se offert:vt aliud vendere, aliud promittere de vendendo,& alia similia,quæ & tu ibi videre poteris nu.42. sed quorsum hæc,& multis seq.Vt non sine ratione nonnulli existimarint.d.l.Papinianus,requirẽtem(vt omnes ex eo tex.colligunt)traditionem ad mortis confirmationem, intelligi de promissione etiam munita stipulatione,& inter cæteros Bar.& Saly.ibi.gl.& Cy. in d.l.2.C.de dot.caut.non nu.& expressissimè omnium Bal.con.397.casus talis est, lib.1.Pet.Anch.consi.76.per modum consilij,col.1.versi.ex quibus verbis.Pau. Cast. con.138.dicta donatio,col.vlti.lib.1.de quo & nos diximus.d.nu.48.

Intellectus. l. Papinianus.ff. de dona. inter uir.& uxo.

54 ¶Ex iis item fit,ꝙ licèt aliàs excussio bonorum debitoris requiratur,antequam creditor agere possit contra tertium possessorem,auth.hoc si debitor.C. de pignor. cùm si.Tamen si ipse debitor constituerit se bona sua possidere pro creditore, & quædam ex eis postea alteri vẽdiderit,& tradiderit:poterit creditor nulla bonorum debitoris discussione facta,tanquam sua possessione priuatus,rectà agere contra hunc tertium, ad reuocandam suam illam possessionem,quam ipse ex huiusmodi constituto obtinebat,per condictionem ex l.vlti.C.de acquir.possess.vt ibi per eũ textum in verbo, vel quispiam alius,& gl.in verbo,cuiuscunque rei,& iterum in verbo, generetur, voluerunt Iacob.Bu.& Bald.in prin.qui id dicit perpetuò menti tenendum,& Angel.in lect.Padua.col.1.qui id dicit obseruari Bononiæ.rursúsque idem Iacobus But.in l.exi tus,& ibi quoque Bald.Ang.Imol.Rapha.Co.Roma.& Alex.ff.co.tit.& ipse item Iacob.Bu.in d.authen.hoc si debitor,ad fi.& ibi quoque Flori.& idem Iacob.Bu.in l.vlt. cum auth.ibi posita,& etiam Petr.Anc.in suis reportatis,quæ vocãt.C.de actio. & obligat.Bart.in l.nomen quoque.C.quæ res pig.obli.pos.Bal.in l.1.col.2.versicu.quæro, quid si debitor constituit.C.de reuo.his quæ in fraud.credi.& in l.1.in fi.ff.pro soci.& in c.cùm veniss et,in fi.de resti.spoli.& in c.1.tit.de contro. inuesti. inter do. & empto. & inter consi.illius,Alouisius de Lucis consi.436.quidam creditor,libr.3.& ibi quoque ipse Bal.in subscriptione illius con.in fi.Angel.in l.ait prætor.§.1.ff.quæ in fraud.

Cõstitutũ facit ne requiratur excussio.

BIU Cujas

credi.& in l.2.§.hac actione,le 2.ff.vi bonorum rapto.vbi dicit hoc inuentum fuisse ab Vberto Bobi.& in l.stipulatio hoc modo concepta.ff.de verbo.obliga. Rapha.Co. in l.quod meo,in princi.col.vlt.ad fi.ff.de acquir.possess.alter Raph.Fulgo.consi.214. Titius,in fi.Roma.con.189.stante primo quæsito,ad fi.vbi id dicit procedere durante constituto.& iterum con.392.circa primum,col.2.versi. quintò præmittendũ, vbi id dicit sing.Pet.Ferra.in tit.forma responsi.in actio.hypo.in verbo,exceptione excussionis,col.3.versi.item cessat excussio si debitor vt fit.Franciscus Aret.consi.127.in causa dominæ Antoniæ,col.2.versi.item in instrumento.Corne.consi.228.excogitabam,lib.2.& consi.55.visis,col.2.versi.præterea licèt remedium,lib.3.& con.85.videtur prima facie,col.1.lib.4.Alex.in l.sæpe,quæ est pe.col.16.versi.secundariò datur.ff. de re iudi.& consi.137.in causa & lite vertente inter Lanzalotum,col.2.versic.tertiò etiam ostenditur,libr.2.& consil.73.punctus talis est,col.vlti.libr.5.& consil.83.viso processu agitato,col.1.lib.6.& consi.85.ponderatis his,in prin.eod.lib.6.& consi.153. circa litem,in prin.eo.lib.6.& consi.185.in causa & lite vertente coram dominis,col. 2.versi.præterea etiam posito,eo.lib.6.Angel.Are.inter consi.ipsius Alex.consil.138. Lanzalotus,col.2.versi.tertiò in d.instrumento,lib.2.idem Ange.Aret.qui id dicit singu.in §.item si quis in fraudem,col.5.versi.adde prædictis,quòd vbi debitor,& ibi Iason char.10.in paruis,versi.tertiò limitatur,Insti.de acti.Cepol.caute.57.in præceden ti.Vital.Camba.in tractatu clausularum,in clausula,constituit se precariò,col.vltim. versi.item precarij constitutio.Guid.Pap.decisi.Delphi.432.suprà quæstione,colũ.3. versi.item.d.authen.& consi.109.domini de parlamento,col.2.Franc.Cre.sing.61.vo lo tibi dare.Philipp.Deci.con.27.exceptio cedendarum,ad fi.Matth.Afflict.in c.si facta,col.3.nu.25.titu.si de feu.fuer.cont.inter do.& agn.& decis. Neapol.40.casus est iste,col.5.versi.videamus an sit.& iterum deci.139.magna fuit,col.2.versi. & ideo dicendum.Hippo.Marsil.in repe.in rub.de fideiussor.nu.21.& singu.158.hodie communiter.Bene.Barz.in tractatu discussio.in 14.quæst.princ.Franc. Balb. qui & id dicit sing.in repe.l.Celsus,col.29.versi.circa huiusmodi quæstionem.ff.de vsucap. Carol. Rui.con.172.circa primum,col.1.nu.3.lib.9.& consi.77.ad ea quæ proponuntur,col. 2.ver.dubium igitur,lib.5.Matthe.Afflict.in c.si facta,col.3.nu.25.titu.si de feud. fuer. contr.inter domi.& agna.Steph.Bertrand.consil.379.non potuit,col.2.lib.2.& con. 210.legitur in instrumento,lib.3.D.Boëri.quid dicit ita fuisse iudicatum in curia Burdegalensi.deci.182.& per supradicta,ad fi.Celsus Hugo in tractatu clausularum,nu. 257.omnia bona.Ludo.Gozad.consi.42.in casu proposito,col.3.versi.tertiò quotiescunque.& Hiero.Grat.consi.42.licèt primò rem dubiam,col.2.versi.secundò principaliter,& seq.lib.2.& Fran.Ripa in rub.ff.de interdict.col.3.versi.circa secundum, & iterum versi.circa vltimum.

55 *Si modò simplex sit,& nõ cum precario.*

¶ At id nonnulli intelligũt procedere,cùm simplex cõstitutũ sine precario interuenerit:secus si cum precario,ob id ꝙ,vt suprà diximus,simplex constitutum trãsfert omnem possessionẽ & ciuilem & naturalem:cũ precario,ciuilẽ tantùm,secundũ ea quæ diximus suprà nu.4.illud autẽ.Ita enim voluisse videtur Raph.Co.in d.l.exitus, & apertiùs Barb.in c.vlti.col.pen.de precar.& Corne.d.cõ.55.quo loco nuper citauimus, lib.3.per tex.in d.l.vlti.de acquir.possess.in qua exprimũtur illi,qui nullo modo possident,& subditur clausula generalis,vel alius quispiã,quæ debet intelligi de alio simili,qui scilicet nullo modo possidet.ex natura illius dictionis,alius, quæ implicatiua est similitudinis,gl.in l.si fugitiui,& ibi doc.C.de seruis fugit.& in l. quidã relegatus, in verbo,amicis.ff.de reb.dubi.de quibus posteà dicemus.Tandem tamen ipse Corne. de hoc dubitat,propter multos ex his,quos suprà citauimus,qui idẽ tenẽt in ꝑcario,vt in simplici cõstituto.De quo tu omnino vide Frã.Rip.vbi suprà,in fi.præced.versic.

56 *Qui & in simplici constituto tenent contrarium. Intellectus. l. vlti. C.de acquir.possess.*

¶ Quid quòd sunt, qui simpliciter tenent,id nullo pacto procedere,nec in simplici quidem constituto.scilicet Fran.Areti.in d.l.exitus,col.2.versi.secundus casus est: nã (vt ipse dicit)d.l.vlt.non loquitur nec habet locum,quando detinens nostro nomine verè tradit alteri possessionem:quia tunc nobis haud dubiè præiudicat, vt dicunt glos.& Doct.ibi.& in l.si colonus.ff.de acquirend.possess.Sed loquitur ea.l.vlti. quando quis negligentia vel dolo dimittit possessionem,vt alius eam occupet: quo casu non perditur ciuilis possessio,sed naturalis tantùm, pro qua agit condictione ex d.l.

vlti.

BIU Cujas

vlti. Cùm igitur leges veteres dicant, quòd detinens nostro nomine potest nobis auferre possessionem tradendo alij, nec indicant aliud remedium contra possessorem, sed tantùm contra tradentem, per l. Pomponius. ff. quibus mod. vsusfruct. amit. non videtur ea. l. vlt. loqui in hoc casu.

57 ¶ Quòd si quis, inquit, dicat, nouũ illud remediũ condictionis ex d. l. vlt. habere locũ & in hoc casu: quia nõ agatur de correctione iuris antiqui, sed de extẽsione noui remedij, quod de iure antiquo nõ erat productum, sitq; eadẽ vtriusq; ratio. l. à Titio. ff. de ver. obli. & l. non possunt, & ibi not. ff. de legibus. Huic respondendum dicit, quòd vbi ille, cui facta est traditio, certò sciebat tradentem esse simplicem detentorem, & non possessorem, illa obiectio posset admitti. & idem fortè si scire debebat: est enim tunc capiens in dolo, vel in lata culpa, & ideo similiter tenebitur ex d. l. vlti. *De eadem re.*

58 ¶ Et id quidẽ, vt ille subdit, cõfirmatur: quia ex parte illius detẽtoris alij rem tradentis maior est dolus, quãdo est adhibitus in cõmittẽdo, scilicet tradendo rem: quàm in omittẽdo, scilicet negligẽdo, vel dimittendo. l. si ex causa. §. nunc videndũ, & ibi no. ff. de dolo malo. Cui adde quantũ ad hãc rationẽ, gl. in l. si mora. ff. sol. mat. & ibi Bal. qui eã aureis literis scribendã dicit, Imo. Pau. Ca. & Fran. Rip. & aliam glo. in l. 2. ff. de § C. Sil. quã sin. dicit ipse Bal. in rub. de treug. & pace, in prin. & aliã quoq; expressiorẽ in l. lege Cornelia, in verbo, cædem admisissent. ff. eo. tit. de S C. Silla. & è Theolo. Alex. Hales in 2. parte summæ. q. 130. membro. 6. & 4. seq. memb. & Diuum Tho. 2. 2. q. 79. art. 4. & alterum Diuum Bonauen. lib. 2. senten. di. 4. arti. 1. q. 1. & latissimè alicubi dicemus. Et hoc casu, vt redeamus ad Areti. procedit communis illa opi. *De eadem re. Dolus maior in cõmittendo quàm in omittendo.*

59 ¶ Sed vbi ille, qui recepit rẽ ex traditione, potest probabiliter ignorare tradentẽ possidere nomine alterius, nõ est eadẽ ratio extendẽdi d. l. vl. ad casum nostrum: nam in ea. l. ille qui occupat possessionẽ vacantẽ, nemine sibi tradẽte, in culpa est. l. vlt. C. vnde vi. quæ culpa cessat in hoc casu, cùm quis tradit, vel realiter, vel per constitutum propter probabilem errorem. l. vlt. & ibi not. ff. de adul. Hæc propemodum Fran. Are. quem sequitur Io. Montefe. in rep. l. si is qui pro emptore, char. pe. col. 2. ff. de vsucap. & Hiero. Gratus consi. 36. viso processu ac diligenter, ad fi. lib. 1. *De eadem re.*

60 ¶ Cui statim occurrit Claudius Aquen. quem Seissellum sæpe voco, in d. l. exitus. col. 1. ver. sed Are. hîc expressè, dicens quòd licèt. d. l. vlt. non habeat locum in nostro casu, quantùm ad id, vt retineatur possessio ciuilis per dominum: tamen quantùm ad hoc, vt subueniatur domino, qui perdidit possessionem, vt eam recuperet, locũ habere debet, ar. l. colonus, & l. cùm fundũ. ff. de vi & vi arma. de quo tamen pollicetur se dicturũ in l. peregrè. §. quibus. ff. de acq. poss. quo in loco idem cõcludit post alios multos, vt ibi videre poteris. Et ita non obscurè manet in cõmuni opi. Pro qua etiam facit vltra illum, quòd si constitutarius potest vi & propria autoritate tertium, qui rem occupauit, rectà deiicere, & suam sibi possessionem asserere ac vindicare, vt potest, vt diximus suprà nu. 42. ei autem quod diximus & seq. Quantò magis id potest intentato iudicio aduersus hunc tertium? arg. d. l. 3. C. de pigno. *Resp̃osio ad rationes Frã. Aret.*

61 ¶ Nec solus tamẽ fuit Are. in ea opi. aduersus illã cõmunem sentẽtiam. Nam & eiusdem quoque opi. fuit Barb. consi. 28. scripsit bellissimè, col. 1. & seq. lib. 1. Eam enim inquit, esse regulam generalem, vt creditor agere non possit contra tertium, nisi prius excusso debitore. per d. authen. hoc si debitor. C. de pigno. nec ei regulæ obesse. d. l. vlti. C. de acqui. possess. Ea enim nuncupatim loquitur in seruo, procuratore, colono, & inquilino, qui non possident, sed tantùm detinent nomine, ac ad commodum & vtilitatem domini. Ideóque si interuertunt possessionem domini, potest idem dominus rectà intendere cõdictionem ex ea. l. vlt. non excusso seruo, procuratore, colono, inquilino: quia in alium transtulerunt id quod detinebant ad vtilitatem domini. ideo non mirum si non sit necesse eosdem transferentes discutere. At hîc loquimur in debitore, qui licèt transferat possessionem per constitutum vel precarium: tamen creditor constitutarius sibi non possidet simpliciter, sed debitori, & ad eius vtilitatem. l. serui nomine. ff. de vsucap. & l. sciendum. §. creditor. ff. qui satisd. cog. & dicemus infrà in 29. limita. nu. 8. scio autem. *Alij opi. illius contrariæ.*

62 ¶ Nec debet, vt ille subdit, ea. l. iuris communis correctoria aut certè exorbitans trahi ad alios casus siue personas, quàm de quibus locuta est, per iura vulgaria illic *De eadem re.*

BIU Cujas

ab eo citata,quæ non necesse est huc aliter afferre. Præsertim cùm eadem l.loquatur de domino,cùm dicit,nihil penitus domino præiudicij generetur. At certum est creditorem non esse dominum,ac nec possessorem quidem,vt diximus. ergo in eo non potest habere locum.d.l.loquens in domino. Nec enim lex aut quæuis alia dispositio potest trahi ad casus aut personas,quibus verba ipsius adaptari non possunt. l.4. §.toties.ff.de dam.infec.cum aliis multis concord.à me adductis in repe. l.si vnquam, in verb.libertis,nu.2.nam & vbi.Etiam si verba dispositionis, vt hoc quoque addas, pro maiori parte conuenirent,ex sententia Hiero.Grati,cons.63.ex themate, colum. 2.versicu.quintò confirmatur,lib.1.per not.à Iacob. But.Saly. & Fulgos.in l.mancipia.C.de ser.fugi.cum si.

63 De eadem re. ¶Nec obstat,vt dicit idē Barb.quòd ea.l.post eos,quos suprà diximus, scilicet seruū, procuratorē,colonū,subiūgit,vel quispiā alius,quibus verbis innitūtur plurimi,quos pro contraria parte adduximus.Nā per huiusmodi verba non possumus alias personas intelligere,quàm similes præcedentibus expressis,per tex.quem dicit valde sing. in d.l.si fugitiui,iuncta glo.vlt. ff. de ser. fugit. vbi cùm tex.dixisset,aut metallo dentur,aut qualibet alia pœna afficiantur,addit glo.simili. Cui adde & aliam glosam in d.l.quidā relegatus,in verbo,amicis.ff.de reb.dubi.& in c.sedes,de reseri.& Bal.cons. 395.pro domino Dinaldo.col.2.ver.certè si bene considerentur.li.2.vbi dicit hanc dictionem significare similitudinem qualitatis cum diuersitate substantiæ. Et id quidē probè nouit Diuus Hieronymus in apologia contra Rufinū.Miror, inquit, te hominem prudentissimum non intellexisse compositionis artem meæ. Quando enim dico,ita tamen vt non iuxta aliam hęresim omnes in vna ætate positi sint,id est omnes in angelos reformentur:ostendo & ea,de quibus disputo,esse hæretica.

Dictio alius.

64 De eadem re. ¶Quòd si quis prætereà obiiciat eā l.vl.nō solū loqui de domino, sed & de eo quoq;, circa quē negligenter vel dolosè alius versatus sit,vt scilicet non tantùm in domino, sed & in alio procedat.Sciat & huic obici respōderi ex aliis verbis eiusdem l.quę sunt huiusmodi,per quē licētia est nobis possidere corporaliter.nā ex his verbis intelligis eā l.loqui in eo qui simpliciter possidet per aliū.Creditor autē (quod iam diximus) nō possidet simpliciter,nec sibi,sed ad vtilitatē debitoris.Cæterū ea.l.ad fi. ita loquitur domino rei,vel ei,qui ad eā detinendā præfatas trāsmiserit personas.Et sic nō potest intelligi in debitore alienāte,qui nō est trāsmissus ad detinendum:sed in eo tantùm intelligitur,qui erat solùm detentor,& qui dolosè vel negligenter transtulit possessionem in alium.Debitor autem non est simplex detentor,sed percipit,& fructus suos facit:& propriè ac effectualiter,vt ipse loquitur,possidet,cùm fructus sequantur possessorem.l.litibus.C.de agri.& censit.lib.11.cùm si.Hæc ferme Barb.

65 An superior opi. procedat mortuo cōstituente. ¶Verùm vtcumq; sit,illud tamen non omittendū ducimus,Ro.d.con. 189.super primo quæsito,paulò ante fi.illud quod suprà diximus ex communiori nostrorum calculo,scilicet creditorem constitutarium agere posse contra tertium , debitore nō excusso,intelligere,vt procedat durante constituto vel precario , non etiam eo finito, per mortem constituentis,per l.cùm precariò.§.precarij.ff.de preca.& c.vlt.extrà,eo. tit.Et idem voluit Corne.cons.190.ad euidentiam præmitto,col.1.ver.item est præmittendum,lib.1. Iason qui id sing.dicit in d.§.si quis in fraudem, char.10.in paruis, versi.tertiò limitatur,ad fi.Insti.de actio.& Hiero.Gratus consil.63. visis elegantissimis dubiis,col.4.versicu.ad quintum respondetur,libro 2.Et bene facit quod scribit Ange.in d.l.vlt.col.item vlt.versic.tu autem sequendo,C.de acquiren.possess. per l.si de eo.§.1.ff.eo.tit.

66 De eadem re. ¶Tamen contrarium ex diametro tenuit Claudi. Aquen. in d. l.exitus.ff.eo.tit.quia licèt,inquit,finiatur precarium morte rogantis,non tamen extinguitur actio nata ex eo contractu,vt dicit glo.in d.§.precarij.Nec similiter finiri potest actio , quæ semel competit creditori ad recuperandam possessionem. Imò licèt accipiens precarium decederet,nulli tradita possessione , tamen concedens non amitteret possessionem, nisi in apprehendenda naturali possessione negligens fuerit , vt etiam no. in d.l.si de eo.§.1.Sed tu hîc omnino vide quæ dicam infrà in 13. amplia. vbi latè tracto an precarium finiatur morte constituentis,& rursum in 21.limita. ex quibus facilè intelliges,quid hîc dicendum sit.

Sed &

BIU Cujas

67 ¶Sed & secũdo modo intellige & sing.vt scilicet agi posit cõtra tertiũ possessorem nõ excusso debitore,nisi tamen statuto cautũ esset,vt fieret excusio,antequã agi possit cõtra tertiũ.nã licèt id statutũ non exprimat,etiã si interuenerit clausula cõstituti,tamẽ ita debet intelligi,vt nõ obstãte ea clausula debeat fieri excussio,vt scilicet in forma,& ad vnguẽ seruetur statutũ.Ita enim solus omniũ quorũ nũc memini,voluit Alex.d.con.83.viso processu,ad fi.li.6.allegãs.l.cũ hi.§.si prætor.ff.de transac.& l.qui Romæ.§.Flauius.ff.de verbo.obli.& c.cum dilecta, de reseri. & no.à Bald.& Imola. in l.1.ff.de lib.& posth.Cui & aliam rationem addere potes,quòd statutum ita debet intelligi,vt aliquid addat iuri communi,ex plurimorum sententia,quos tibi latè cumulaui in nostro tra.Retractuum,tit. 1. §. 9.glos.2.nu.56.contrarium tamen,de quo & nos copiosiùs dicemus in nostro tractatu,cui titulus erit,Nihil frustra.

Quid si statutum sit ut fiat excussio.

68 ¶Sed & ex iisdẽ fontibus illud exit,quòd cùm furtũ dicatur cõtrectatio rei alienæ. l. 1.ff.de fur.Ideóq; fieri nõ posit sine cõtrectatione.l.possideri.§.si rem.ff.de acqui.pos. proptereáque quis simpliciter vendendo rem alienam furtum non committit, nisi eam tradiderit,vt voluit glo.not.in l.item si res,in prin.in glo.magna,ad medium.& ibi Bar.ff.de alie.iudici.mu.cauf.fac.& glos. in l.si seruum vestrum. C.de furt.Ideo si quis vendit scienter rem alienam,& se constituit possidere pro emptore,furtum committit,vt voluit Saly.in d.l.si seruum vestrum.& sequitur,& dicit no. Iason in d.§.si rem,col. 2. in 2. lect. Sed tu hîc omnino vide quæ dicam in 26.limitatione, nume.3. item cùm scienter,& iterum nu.7.quantùm verò ad secundam.

Vendẽs rem alienã furtũ nõ committit nisi tradat. Sed in id satis est cõstitutum.

69 ¶A quo non longè illud disidet,quòd si is qui se cõstituit vel simpliciter vel precariò possidere nomine alterius,nolit ei,cui ita constituit,rem restituere,censetur eum spoliare:poterítque contra eum agi remediis aduersus spoliatores competentibus.l. vlt.ver.& contra,vbi Bar.no.ff.de precar.& l.non ab re,& ibi etiam Bar.& Bal.C.vnde vi.glos.in l.si pignore,in verbo, tenetur. ff. de pigno. act. & latè Mathe.Afflic.qui alios citat,in deci.Neapo.40.casus est iste referente domino, num. 14.& in c.si facta, col.2.versi.adde ad prædicta.titu. si de feud. fuer. contro.inter do.& agnat. Ad quod etiam vide quæ dicam infrà in 11.ampliatio.

Spoliare cẽsetur qui nõ restituit ei cui cõstituerat illius nomine possidere.

70 ¶An autẽ possit illũ propria autoritate expellere dubitatũ est,id enim negat Inno.in c.bonæ,le 2.in verbo,requisitis,de postul.prælat.quia negatione,inquit,fit res dubia. At Bal.in l.2.col.5.in 10.quæst.C.de seruit.& aqua.id Inno.dictũ tum demũ esse verũ dicit,si de eo penderet iudiciũ à spoliato intentatũ:nã cùm actor elegit viã iudicij, videtur fuisse meticulosus,& ad viã facti redire nõ potest,vt ex eo etiã diximus suprà nu.39.sed id tamẽ.At si nõ erat cõtrouersia in iudicio mota,negatio verbi nihil operatur,quominus verus possessor sibi ius dicere & possidere posset.l.si seruus. C.quod cum eo.Nisi possessio sit interuersa.l.colonus,& l.cùm fundum. C. de vi & vi arma. Hæc ille,quem & tu vide in l.2.col.2.versi.quæro an dominus,& in 2. sequente quæstione.C.de iure emphyt.& quæ diximus.d.versiculo,sed id tamen & 2.sequen.

An autẽ possit propria autho ritate expelli.

71 ¶Illud quoq; ex eo fit,quòd si vẽditor cõstituerit possidere rẽ vẽditam pro emptore, nunquam currit præscriptio cõtra hũc emptorẽ, quãdiu is qui ita cõstituit,eã rem tenet,iuxta.l.malè agitur.C.de præscrip.30.vel 40.an.Et ita quidẽ respõdit Bal. consi. 369.venditor se constituit,ad fi.lib.5.& sequitur Fabia.à monte.S.Sabini, qui tamen illud consi.non designat,in tractatu de empti. & venditi. in 6.quæst.princip.col.14. eiusdem quæstio.versi.secundò quia non currit.Cui adde,quod idem voluit ipse Bal. in d.c.si facta,col.2.versicu.pone vendo tibi,& ibi post eum Math.Afflict.qui id dicit no.col.3.nu.21.tit.si de feu.fuer.contro.inter do.& agna.& Barb.in c.vlti.col. penult. de preca.Sed tu hîc vide quæ dicam infrà in 21.limitat.

Cõstitutũ non præscribit cõtra constituta rium.

72 ¶Et illud itẽ,quòd si quis missus fuerit in possessionẽ bonorum debitoris cõtumacis pro modo debiti,& expensarũ secundũ l.cũ proponas.C.de bonis autor.iud. possidẽ. & c.quoniã frequẽter.§.sin autẽ super,extrà,vt lite nõ cõtes.is debeat recedere à possessione,oblata satisdatione,quia sic satisfactũ est iuri.Hoc tamẽ minimè procedit,si debitor se cõstituerit possidere precariò pro creditore. Nã & si tũc propter obseruãdũ iuris ordinẽ deberet extra possessionẽ mitti:tamẽ statim deberet etiam in possessionem reponi,arg.l.cùm debitoris,C.de iud.& c.cùm dilectus,de cauf.possef.& proprie.Ita enim voluit Bald.in d.§.sin autem super,col.vlti. versicu.sed hîc quæro ecce,

Missus in possessionẽ bonorum debitoris oblata satisdatione cedit possessione. Nisi debitor se cõstituerit possidere pro creditore.

¶Sed

BIU Cujas

73 *An uenditor moratus qui tenetur ad fructus, teneatur fundũ colere. Quid si interuenit cõstitutum.*

¶Sed & illud, quod ab eodem Bal. scriptũ est in l. traditio, col. 3. in 9. quæsti. C. de act. empt. dum quærit, quia in ea l. dicitur, quod venditor post moram traditionis tenetur ad fructus. An venditor teneatur colere fundum venditum, antequam tradat: & si id non faciat, teneatur ad fructus, ac si coluisset. Et distinguit. Nam aut vẽditor obtulit rem emptori, & potest negligere culturam ipsius. l. si mora. ff. solu. mat. & l. si vẽditor ex hæreditate. ff. de actio. empti. Aut non obtulit: & tunc refert, an sit in facultate emptoris colere, quia venditor se constituit precariò possidere nomine illius, & idem dicendum est: aliàs secus, ar. l. venditor. ff. de acti. empti. loquentis de custodia. Et id dictum. pro sing. retulit Alex. in l. si seruum Stichum. col. 2. versicu. in glos. in verbo, nõ faciendo. ff. de verbo. oblig.

74 *De eadem re.*

¶Saly. quoq; de hac re loquẽs in l. post perfectã, ver. ex his habes. C. eo tit. de act. emp. Si venditor, inquit, simpliciter, id est, sine precario constituerit se possidere pro emptore, & ita sit liberatus actione ex empto, per not. in l. ab emptione. ff. de pactis, & diximus suprà nu. 7. ex illa autem, manétque apud eum tantùm simplex rei detentatio & custodia, nullámq; habet ipsius administrandæ potestatẽ. Ideo ad ipsius culturam non tenetur, cùm in nulla sit mora, per iura suprà allegata, quæ & ipse citat. Sunt tamen, ne id omittam, qui tenent semper esse periculum emptoris, qui non petit rem sibi tradi, vt per Bart. Alex. & alios in d. l. si seruus Stichum. & doc. in d. l. si mora.

75 *Donatio omnium bonorum p̃sẽtiũ & futurorũ non ualet cùm interuenit cõstitutũ.*

¶Deniq; & illud, quod cũ dubiũ sit, an valeat donatio omnium bonorũ præsentium & futurorũ, quoniã ea, vt nõnullis placet, aufert liberã testandi facultatẽ: & sunt multi eius sentẽtiæ, vt nõ valeat si processum sit ad traditionẽ: quoniã dominiũ trãstulerit, nec possit postea quicquã de illis testari. Ideóq; & si interuenerit cõstitutũ vel precariũ, nõ valebit: quoniã possessionẽ transtulerit, abs séq; abdicarit omnem disponẽdi facultatẽ. Ita enim voluit Ang. in l. stipulatio hoc modo cõcepta, col. 2. versi. quinimo & hîc do. & ibi quoque Imola, col. 3. versi. & propter hoc dicit, non semel, & Ro. col. 6. versi. dicitur autem dominium. Alexand. col. 7. versicu. Roma. hîc circa hoc. ff. de verborum obligationi. & apertiùs idem Angelus, consil. 179. visis prædictis instrumentis, col. 4. versicu. concludo igitur. & versicu. vbi autem interuenissẽt.

76 *Depositũ uẽdẽs & tradẽs & postea redimẽs tenetur depositi. Et in id sufficit cõstitutũ.*

¶Vt tamen nõ prætermittam, quod à Pau. Ca. scriptum est in l. 1. §. si rem depositam. ff. depos. it. quòd cùm is qui rem depositam vendidit, & eam postea redemit in causam depositi, teneri eum depositi, etiam si sine dolo malo res perierit: quia semel dolum commisit, cùm vendidit, vt ibi scribitur. In quam rem tamen requiritur traditio, aliàs non incideret in eam pœnam, secundum glos. Bart. & alios ibi. Certè in hoc sufficit traditio facta per constitutum, vel precarium, vt ibi dicit ipse Paul. Cast. Quod nota ad ea quæ dicam infrà in 26. Limitati.

77 *Cõditio impedit effectũ cõtractus. Nisi uentũ sit ad traditionẽ.*

¶Nec quod à Bal. traditũ est con, 478. quidã Franciscus, col. 2. versi. & modò sic est, lib. 1. quòd licèt cõditio in cõtractu apposita impediat effectum ipsius cõtractus ante eius cõditionis euentũ. l. hæc venditio, in prin. ff. de contrahen. emptio. & l. grege. §. si sub cõditione. ff. de pignor. cum si. Tamẽ nulla cõditio impedit principiũ essentię cõtractus, si ventũ est ad traditionem, per l. sine conditione. ff. de soluti. & l. 1. §. 1. ff. de vsucap. pro dote. In quam rem, ait, sufficit etiam simplex precarium, siue qualiscunque traditio, per tex. singu. in l. si fundum. ff. de fund. dota. de quo & nos diximus in nostris Retractibus titulo 1. §. 1. glos. 2. in verbo, *a vendu.* num. 30. quòd si prior.

SECVNDA PARS.

PRIMA AMPLIATIO.

1 *Cõstitutũ & Precariũ, fictius tradendi modus.*

MPLIA multis modis hãc nostrã principalẽ sententiã, qua dictũ est trãsferri possessionẽ ex constituto simplici, vel cum precario. Et primò quidẽ vt licet constitutũ vel precariũ sit actus fictus, & ficta traditio, vt no. gl. in l. ab emptione, in verbo, cõstituãtur, & ibi doct. ff. de pact. & Bar. in l. si is qui pro emptore, col. pe. in 7. eadémq; vlt. quæst. ver. quid dicemus. ff. de vsuca. & in l. certè. ff. de preca. & Bal. in l. 1. C. de suffrag. & in l. 1. C. de vsuc. pro donato. & in c. cũ veniſſet, col. 1. ver.. ibi cùm is possidebat, de resti. spol. Corne. con. 343. in causa vertẽte, col. 3. ver. verba autẽ prædicta.

BIU Cujas

dicta.lib.1.& con.8.circa primum,col.2.ver.ficta autẽ,lib.2.& notat.in l.quod mẽo,in princip.& in l.interdum.ff.de acquiren.possessio.cum infinitis similibus.

2 ¶Licèt igitur,vt repetam,constitutum & precariũ sit ficta traditio:tamen ex eo trãsfertur vera ac propria possessio,ac si vera traditio interuenisset,per tex.nota.in d.l.certè.§.1.ibi,propriè possidere videor,& ibi Bart.& Raph. Co. qui expressè notat,& idẽ Bar.in d.l.ab emptione,in fi.& ibi quoque Bal.ad fin. Ang.Raph.Fulg.ff.de pactis.& & idem Bar.in d.l.si is qui pro emptore,vbi supra,& ibi etiam Imo.col.vlt.vers. circa quintam & vltimam.& Iason col.72.ver.secunda conclusio,vbi dicit sing.in id tex. in d.l.certè,col.antepe.ver.tertiò pro ista opi.Bal.qui & eum tex.dicit sing.in l.1.§.ne autem,ver.item nota quòd in omnibus.C.de cadu.tol.& in l.1.col.2.ver.decimò quæro.C.quan.lice.ab empt.disce.& in l.1.C.de acq.poss.vbi in addi.ex illo text. no.quòd licèt modus acquirẽdi sit fictio,acquisitũ tamẽ est veritas,& substãtia. & in c.1.§.itẽ inuestitura,tit.de not.feud.Io.And.in addi.Spec.tit.de empti.& vendi.§.1.vers.& not. quòd expressè,in addi.incip.hîc dubitatur.Saly.in l.1.ad fi.C.per quas perso. nob. acqui.Ang.cõ.339.Sẽpronius,in prin.Io.Bapti. Perus gener Bar.in tract.de arbitr. li.1. c.11.in fi.Antonius in d.c.cũ veniisset,col.3,ver.& nota, quòd si aliquis,& ibi Panor. col.3.ver.de quo multùm,de resti.spol.Idẽ Ant.con.34.casus emphyteuta vendens.& ipse Panor.in c.2.col.vl.ver.sextum exemplum,in fi.de consuet.vbi & illũ text.in d.l. certè,dicit no.Pau.Ca.Rom.& Alex.in d.l.quod meo,in prin.ff.de acqu.possess. Ang. Are.in d.§.per traditionẽ,col.1.vers.sed tu aduertas,Insti.de rer.diui. & in §.actionũ, col.5.ver.quæro fit instrumentũ.vbi dicit sin.& ibi quoq; Iason.ch.13.in paruis, vers. item diligenter aduerte,Isti.de actio.Alex.con.83.viso processu,col.2.in fi.l.6.repetito inter.consi.Fran.Curtij Senioris,consi.22.Corne.cons.89.viso supra scripto,col. 2.ver.cùm itaque,li.3.& con.183.licèt discussa,col.3.ver.nec ob.si dicatur li.3. & con. 216.in causa vertente,col.1.eo.li.3.& con.235.videtur in hac cõsultatione, col.2.ver. videamus itaq;,ad fi.eius ver.eo.li.3.& con.40.viso processu,col.2.ver.his tamẽ non ob.in fi.eius ver.li.4.Barb.in c.2.col.antep.ver.sed dubito vtrũ,de cosuet.vbi id dicit generale in omni possessione,quæ per actus fictos quæritur.& con.8.sapiẽter, col.15. versi.& adduco.lib.2.Guid.Papa deci.Delph.356.quot & quos effectus,in primo effectu,in fi.& in statuto,si quis per literas,in verbo,possessio,col.4.ver.secundus effectus.& cõ.192.ex facti narratione,in fi.Soc.& Iason in vtraq; lect.in l.1.§.si iusserim, ille col.1.hic 2.vers.quid tenendum.ff.de acq.pos.& idem Iason in l.generaliter, in 1. not.eo.tit.in 2.lect.& in l.si quis ante,post prin.eo quoque tit.etiam in 2.lect.& consi. 147.præsens consultatio,col.8,versi.item per constitutum,li.2.& con.148.viso processu.col.2.ver.item non est probatum,lib.4.Card.Alexandri.in c.1.§.callidis,col.1. tit.de prohibi.feu ali.per Fed.Iacob.à S.Georg.in tracta.feu.in verbo, & cum pacto de non alienando,col.2.versic.ex hoc infertur,in fi.Carol.Rui.consi.224.prosequẽdo,col.2.nu.4.lib.1.Philip.Deci.in l.contractus,col.5.vers. & notandum est.ff.de reg. iur.& con.153.in effectu quæritur,col.2.Fran.Balb.in repe.l.Celsus,col.28.versic.successiuè quæritur,ibi,& pro intellectu.ff.de vsucapi.& in tracta. præscripti. in 3.parte. 3.partis.prin.in 3.quæsti.versic. & nota quòd possessio.Steph.Bertran.consil.174.ex progressu,col.1.lib.2.& Fran.Ripa lib.1.respon.c.1.nume. 88. Alcia.in l.alienatum,in prin.ff.de verbo.obli.Fran.Loaz.in repe.l. filiusfa.§.Diui.char.15.vers.vnum tamen. ff.de lega.1.Et id esse generale in omnibus fictis traditionibus, vt scilicet ex illis vera possessio transferatur,tradit Roma.in l.traditionibus,col.1.C.de pact.per l.prædia,& ibi not.per Bar.ff.de acquiren.possessio.

Et eo tamen trãsfertur vera possessio ex multorũ opin.

Vt & ex cæteris fictis traditionibus.

3 ¶Et ad hoc quoq; præter d.l.certè.§.1.ff.de preca.quę solet in id quotidie allegari, facit tex.in d.l.quod meo,in prin.ff.de acq.pos.in illis verbis,is possidet. in quibus quidẽ verbis illud animaduertẽdũ,quod dicitur,possidet,quod est verbũ veritatis,nõ autẽ dicitur possidere videtur,vt etiã ibi annotarũt Bar.in fi.Pau.Ca.Rom.& Alex.statim post prin.Et alius tex.in d.c.cũ veniisset,in fi.de resti.spo.vbi ita scribitur, cùm is possideat,cuius nomine possidetur.Et in c.si diligenti,de præscripti.ibi, is possidere dicitur,cuius nomine possidetur.Quos etiam textus in id expendit Iason in d.l.generaliter.ff.de acqui.possessio.qui ob id dicit post Soci.ibi,quod verbum videtur,quo is tex.vtitur,non semper denotat fictionem.& idem Iason in d.l.si is qui pro emptore,col.72.versicu.adde inquantum.ff.de vsucapi.

Alij text. id probantes.

BIU Cujas

4 ¶Proptereáque multi ex his,quos ſuprà ver.ab hinc.2.citauimus,expreſsè & veluti cõceptis verbis voluerunt eam poſſeſsionem ita,vt diximus,tranſlatam, ſcilicet per conſtitutum ſimplex,vel precarium,comprehendi intelligíque ſub ſtatuto ſimpliciter loquente de poſſeſsione:veluti ſit vera,& propria poſſeſsio:aliàs enim in ſtatuto non comprehenderetur.Eius enim ſententiæ inter cæteros fuit Ang.Areti.in d.§.actionum,quibus locis ſuprà citauimus,Inſtit.de actio.& Gui.Pap.in d.ſtatuto,ſi quis per literas,vbi ſuprà,dum loquitur in materia ſtatutaria.

Et hæc poſſeſsio cõprehẽditur ſub ſtatuto loquẽte de poſſeſsione.

5 ¶Nec defuerũt tamen,qui contrariũ dicerent,videlicet huiuſmodi poſſeſsionẽ conſtitutitiã ſiue precariam,non eſſe veram ac propriam,ſed fictitiam & impropriã. Nã & id voluit Alex.ſibi contrarius in addi.Bar.in d.l.ſi is qui pro emptore.& Barb.con. 58.ſapienter dixit pſalmiſta,col.pe.verſ.& ex iſtis ſublatum eſt,li.2.& Iaſ.ſubobſcurè in d.l.ab emptione,in fi.ff.de pactis:quo in loco,atq; etiã in d.§.actionum,Inſtit.de actio.dicit hanc quoque partem tenuiſſe Bal.in d.l.1.C.de ſuffrag.& in d.l.1.C.de vſuca.pro donat.idémque videri voluiſſe Bart.in d.l.Titia,col.vlti.verſi.quid ſi do fundum meum pro arris.ff.de verbo.oblig.Licèt tamen ipſe Bart.ibi,nec voluit,nec voluiſſe viſus eſt,vt qui nihil de hac re priuatim dicat, præterquam quòd conſtitutum non ſufficit in eo caſu,de quo loquitur,& de quo poſtea dicemus in 10.limit. iterúmque in 26.limi.num.4.denique qui arras.Nec item Bal.in dd.locis id voluit, ſed illud tantùm,quòd conſtitutum eſt ficta traditio.quod & ex eo,& aliis multis diximus ſuprà nume.ab hinc.5.& nemo negat.Sed an ex eo transferatur vera,an ficta poſſeſsio, non aperit in illis locis.

Qui cõtrà tenẽt hãc poſſeſsionẽ cõfictam

6 ¶Illud tamẽ dixerim,illũ tex.in d.l.certè.§.1.ff.de prec.quo omnes innitũtur ad probandũ hanc poſſeſsionẽ eſſe verã & propriã,vix ad id quicquã facere.Nam illud tantùm dicit,quòd ſi procurator meus,me mãdante vel ratũ habẽte,precariũ rogauerit, ego precariò propriè habere dicor.Hæc enim ſunt verba eius.l.quæ nihil aliud ſignificant,quàm quòd ſicut is rogauit precariò,habet,vt dicitur in l.2.in prin.& in l.in rebus.§.meminiſſe,eo.ti.cũ ſi.ita & is cuius nomine procurator precariò rogauit,quaſi dicat nihil intereſſe,an tu per te precariò roges,an alius te mãdãte vel ratũ habẽte. Et ita ſciẽter intelligit eũ tex.Bal.in d.c.1.§.itẽ inueſtitura,tit.de notis feudo. vbi tamen loquitur de nũcio.& in c.bonę,col.2.ver.Ber.colligit,de appella.vbi per eũ tex.dicit, quòd in his quæ ſunt facti,& per aliũ plenè acquirũtur,is qui per aliũ poſsidet,ipſe verè intelligitur poſsidere,nõ per fictionẽ,Id eſt,vt clarius intelligas,ipſe peræquè verè poſsidet,ac ſi ipſemet in poſſeſsione eſſet,ac rẽ detineret.Et idẽ quoque Bal.in tracta. de pactis,char.7.col.2.ver.iuxta hoc quæro.& con.234.decretũ,col.2.lib.1. & iterum con.242.quia veritas ſtat,col.2.eo.li.1.& Iaſon in d.l.ſi is qui pro emptore, in d.verſ. ſecũda concluſio. Et quod plus eſt,ſatis ex his intelligis eum textum non loqui de eo cui factum eſt precarium,ſed è diuerſo de eo qui facit: qui ſcilicet rogat precariò,& ita transfert poſſeſsionem in eum,cui facit, & tamen poſsidet.de quo & tu vide quæ dicam infrà in hac eadem parte.2.in 26.amplia.nu.2.hanc autem ſententiam.

Intellectus. l. certe.§.1.ff.de precari.

7 ¶Porrò pro poſteriore illa opi.quæ dicit,hanc poſſeſsionem tranſlatam per conſtitutũ vel precariũ eſſe fictã,videtur facere tex.in d.l.generaliter, ff.de acqui. poſ.cuius hæc verba ſunt: generaliter quiſquis omnino noſtro nomine ſit in poſſeſsione,nos poſsidere videmur.nã verbũ illud,videmur,ex ſua propria & natiua natura fictionẽ denotat.l.1.§.deieciſſe,iũcta gl.in verbo,videor.ff.de vi & vi arma.& l.ſingularia.ff.ſi cer.pet.& l.ſi quis fundum.ff.de cont.empti.Bart.in l.ſi is qui pro emptore. ff.de vſucap.Fran.Aret.conſi.134.eximie domine, col. 2. & docto. vbique. Niſi diceres poſt Soci.& Iaſo.in d.l.ſingularia,vti etiam ſuprà diximus,quòd in eo loco id verbum eſt expreſsiuum veritatis,vt ſæpe aliàs eſt,vti etiam notat Bart.in d.l.is qui pro emptore.ff.de vſucapi.Vel etiam vt dicit idem Soci.quòd fictio ibi denotetur, reſpectu poſſidendi:quia quod fit ab hoſpite,conductore,conſtituente precariò,aut procuratore nomine domini,non dicitur dominus verè facere, licèt verè poſsideat: ſed fictè facere videtur,vt not. in d. §. deieciſſe. Mihi verò, vt verum fatear, vix probabile eſt, vt ex ficto actu traditionis poſſeſſeſsionis, vera ac propria poſſeſsio transferatur. Nam quomodo quod fictum eſt,operari & producere poteſt verum,& proprium effectum? quod item fictum eſt,dare rem non fictam? argu. l.traditio.ff.de acquirend.

De eadem re. principali.

rerum

BIU Cujas

rerum dominio. Tamen alia opinio communior est,& eam etiam sequi solemus.

SECVNDA AMPLIATIO.

1 ¶AMPLIA SECVNDO,vt hæc sibi locum vendicent,non tantùm cùm quis se constituit possidere pro alio,sed & cùm confitetur se id facere:etiam si id aliter nõ faciat:quia per huiusmodi simplicem confessionem non secus atque per ipsum verũ constitutum trãsfertur possessio.Id enim voluit glo.no.in d.l.ab emptione,in verbo, constituantur,post prin.& ibi Bal.qui eam dicit sing.in vtraq; lect.Ange. Raph.Fulg. Ludo.Bolo.in nouis interpre.Iason,& Iacob.à S.Geor.ff.de pactis.idem Bal.in l.1.circa medium,& Cepol.col.vlt.C.de vsucapi.pro donat.ipse Bal.in l.traditionibus, col. 1.C.de pactis,& in l.cùm falsa.col.1.versi.tertiò oppo.post Cy.ibi in 4. quæstione.C. de iur.& fac.igno.& in l.2.col.8.ver.sed quid si quis.C.de seruit.& aqua. & in l. 1. col. vlt.C.quan.lice.ab emptio.discede.& in l.1.col.15. versic.quæro si coram iudice.C.de confes.vbi & illam dicit sing.& in l.licèt,col.1.& ibi quoque Ang.col.item 1.C.de acqui.possess.& idem Bal.in l.cùm nemo,col.2.eo.tit. & in l. vlt.col. pe.in 8.quæst.C.de edict.Diui Adri.tollen.& in c.bonæ,le 2.versi.ille qui precariò,de postula.prælat.vbi & illam dicit sing.& consi.397.casus talis est,lib.1.& consi.267.in causa Petri, vers. prætereà glo.dicit,lib.3.Alberi.in l.error,col.2.ver.quando autem noceat.C. de iuris & facti igno.Raph. Co.in d.l.quod meo,col.2.vers.& circa primum.ff.de acqui.poss. Alex.in d.l.interdum,in princ.col.vlt.ff.eo.tit.Ang.Areti.in §.per traditionem, col.1. vers.sed tu aduertas,Insti.de rer.diui.Barb.in c.vlt.col.pe.de precari.Vitalis Camb.in tracta.clausul.§.enunciatiua verba confessionis,col.9.Lafran.Oria.in repe.c.quoniã contra falsam, in materia testium, quo loco de probatione possessionis differit, de probati.vbi & illam glo.dicit sing.Ludo.Bolo.qui & illam dicit singu.in suo reprto. text.& glo.sing.in verbo,possessio.Stepha.Bertran.consi.4.parum refert.nu.16.lib.2. & consi.222.olim fuit,num.6.lib.3.Et bene fait quod scribit Specu.titu.de confessio. §.nunc videndum,versicu.sed quid si confiteor.

Cõfessio cõstituti trãsfert possessionẽ ut ipsũ cõstitutũ.

2 ¶Et quanquam ea glo.à mult.pro sing.citatur,vt patet ex his quæ diximus: tamẽ est alia ei omnino similis, in l.2.in verbo,tradita. C.de acqui.pos.vbi Bal.ipse,qui inter cæteros illam priorem vbique dicit sing.& Ang.eam annotant, & eam quoque Ang. dicit sing.in eo,vt ista confessessio possidendi nomine alterius simpliciter operetur translationem possessionis,etiam si dictio precariò adiecta non fuerit. Ex quo satis intelligis verum esse,quod à Catone Sacco, legum interprete celeberrimo dictum fuisse refert Barb.alicubi in titu.ff.de verbo.oblig.illum debere superare memoriam Themistoclis siue Mithridatis,qui textum aut glos.dicit singu.

De eadem re.

Catonis Sacci dictum.

3 ¶Sed ne tu hîc decipiaris lector amantissimè,hæc velim intelligas procedere,quæ diximus de confessione constituti,cùm scilicet quis confitetur possidere nomine alterius:ita enim semper locuti sumus.Secus si quis simpliciter fateatur alterum possidere,cùm ipse qui fatetur, possidet: nec enim per huiusmodi confessionem, perdit possessionem quam habet: nec in eum quem fatetur possidere, eam transfert, secundum Bald.ipsum in d.l.1.quo loco suprà citauimus. C. de confes. & in l.cùm falsa,in fin.C.de iur.& fact.igno. Neque enim aliàs falsa confessio immutat rei veritatem, d.l.cùm falsa. & l.assumptio. ff. ad municip. Ex qua nostrates illud assumunt,propter nostrum affirmare vel negare nihil mutatur in re. Quod Aristotelis est ex libro περὶ ἑρμηνείας, vt alibi monuimus. Et facit l.prædia, & ibi not.ff.de acquirend. possess.Secus tamen si quis diceret,ego pro te possideo,tunc enim transfertur possessio, vt voluit Bald. consil. 482.magnifici viri,col.vlti.versicu.quatuor passus,lib.1. vbi ad hoc dicit glos.singu.in l.ab emptione.ff.de pactis.

Quid si quis cõfiteatur aliũ possidere.

Confessio falsa non immutat ueritatem.

Aristotelis sententia.

Quid si quis cõfiteatur pro alio possidere.

TERTIA AMPLIATIO.

¶AMPLIA TERTIO,vt procedat etiam si res quam quis constituit possidere nomine alterius,sit absens,cùm fit constitutum,vt non obscurè voluit Specu.titu. de emptio.& vendi.§.1.versicu.& nota quod expresse, ibi, nota quòd si res.& Antonius in c.cùm venisset,col.2.versicu.ex quibus,patet, de restitu. spoliato.dum dicit, quod per instrumentum non probatur possessio, nisi interueniat actus constituti, vel nisi fiat in re præsenti,apertè innuens alterum sufficere.Raphael Co.in d. l. quod meo,col.2.versi.secundò restat.ff.de acqui.possess.Imola in l.prædia,ad fi.ff.eodem tit.

Constitutum transfert possessionẽ etiam rei absentis.

BIU Cujas

& con.57.viso quodam instrumẽto,paulò ante medium.& expressissimè Pet. Ferra. in tit.for.positi.actor,in verbo,item quòd præscriptus,col.2.versi. nec isto casu.& Iason qui nullum horum memorat,in l.stipulationum aliæ.§. stipulatio, col. vlti.ff.de verb.obli.Et Vitalis Camba.in tractatu clausula.char.23.in clausula,cõstituit se precario,col.7.in paruis,ver.item secundum.& satis omnes videntur voluisse,dum simpliciter dicunt,per constitutum transferri possessionem,nulla præsentiæ aut conspectus rei mentione facta.

2 *De eadem re. Sola rei præsentia in contractu operatur traditionẽ.*

¶Et id quidem haud dubiè verissimum est: aliàs enim hæc clausula constituti siue precarij semper esset superuacanea,& inutilis:nihilque omnino operaretur,nisi id operatur sine rei conspectu vel præsentia. Nam ea sola præsentia rei,dum contractus conficitur,id operatur,vt possessio tradita esse censeatur.l.1.§.si iusserim.ff.de acqui. pos.& l.quod meo.§.per venditorem,eo.tit.glo.& doct.in l.3.in princ.ff.eo.tit.& in c.2.de consuetu.in quibus duobus postremis locis enumerantes modos fictos transferendæ possessionis,hos veluti differentes ponunt:scilicet constitutum,siue precariũ: & conspectum,siue præsentiam rei.& Bar.Ang.& Saly.in l.2.C.de acquirẽ.possessio. Quod tamen intelliges secundum ea quæ diximus suprà in princ.nume.13. cæterùm quod suprà,si modò Alex.sententiam ibi adductam,veram esse putes.

3 *Clauium traditio an transferat possessionẽ rei absentis.*

¶Ex quibus vix accederem sententiæ glo.in l.1.in prin.in verbo,qui primi.ff.de acq. pos.quæ non obscurè vult,vt possessio tum demum transferatur clauium traditione (is est vnus ex fictis modis tradendæ possessionis,per l.clauibus.ff.de cõtrah. empti.) cùm contrahentes sunt in conspectu rei venditæ:quam quidem glo.ita intelligunt & sequuntur Bar.Raph.Co.Rom.Soci.& Franc.Ripa ibi.& Alber.in eadem l.1.§.si iusserim,col.1.versic.hîc autem,vt prædixi,eodem tit.& iterum in l.3.in princ.col.1.versicu.nam,in §.si iusserim,eodem tit.Ioan.Platea. in §. interdum, quem legit cum §. venditæ,col.2.versi.quartò not.Institut.de rerum diuisione.Anton.in d.c.2.colum.3. versicu.secundum signum,& ibi Imola col.2.versicu.in eadem glo.ibi,vt per claues, Panor.col.penult.versi.secundum exemplum,& Barb.col.antepenul.versic.in eadem glo.ibi,per claues,de consuetu.Nam & contra illos apertè tenent Imol.sibi cõtrarius, Paul.Castren.qui dicit priorem illam opinionem esse truffam.Alex.Iason,& Claud. Aquen.in d.l.1.& Philip.Deci.consi.56.in causa appellationis,colum. 2.versicu.alter etiam deponit.

4 *Instrumentorũ traditio an operetur trãslationẽ possessionis rei absentis.*

¶Sicuti & contra glo.in l.1.in verbo, & traditis. C. de donat. quæ videtur voluisse, traditionem instrumentorum tum demum transferre possessionem, secundùm text. ibi:quando fit,re donata præsenti,per d.l.clauibus,& ibi apertiùs Bald.& And.Iser.in c.1.in princi.titu.quid sit inue.Contra(inquam)illam sententiam tenent Cy.Ang.& Saly.in d.l.1,Alex.in l.3.in princ.col.2.versi.alia est limitatio. ff. de acquiren.possessi. Socin.consi.55.viso instrumento,col. 2. versic.quartò, lib.4. Tum quia vt omnes inquiunt,esset violare text.in d.l.1.tum quia,vt dicit Alexan.superuacua esset traditio instrumentorum,quando fieret in re præsenti; quia solus aspectus sufficit,vti & nos diximus suprà.

QVARTA AMPLIATIO.

1 *An necesse sit abijcere à se possessionẽ ut constitutum trãsferat possessionem.*

¶AMPLIA QVARTO,vt non necessarium sit ad transferendam possessionem per constitutum,vt constituens abiiciat à se possessionem,quam ipse habet,cùm facit constitutum,& postea illam apprehendat nomine constitutarij,vt quidam antiquiores tenebant,& inter cæteros Franciscus Aret.non ille, qui auorum nostrorum memoria floruit,sed alter multò vetustior, vt à nonnullis citatur: nam satis est præambulus,vt nostri vocant,actus apprehensæ anteà possessionis, iunctus cum constituto vel precario,absque eo,quòd alius actus corporalis interueniat. Ita enim voluit Bar.in d.l.quod meo,in princip.col.2.versi.sed contra hoc videtur,& ibi Rapha.Co. qui tamen aliter declarat,col.2.versic.secundò restat videre.ff.de acquiren. possessio. Anto.in c.2.col.3.versicu.aduerte canonista,& versicu.vnum tamen aduerte,de consuetud.& in c.cùm venissem,colum.penult.versicu.si non posideret, & ibi Imola, qui id dicit communiter teneri,post medium,ibi,quid autem si in instrumento,& Panor. col.3.versic.& ad id quod dicitur,de restitut. spoli. Super quo etiam vide quæ dicam infrà in 21.amplia.nu.2,quanquam contra id.

QVIN

QVINTA AMPLIATIO.

1 ¶AMPLIA QVINTO, adeò per cõstitutũ trãsferri possessionẽ, vt si cõstituta rius rei possessionẽ realem apprehẽderit, deinde ea ceciderit, & posteà ad constituentẽ possessio redierit, statim ex eo cẽsebitur ipse constitutarius iterum posidere, vi illius constituti: etiã si ipsum constitutũ ita factum fuerit, donec constitutarius realem possessionẽ apprehẽdisset. Ita enim sing. voluit Bal. qui ita dicit Dy. determinasse, in c. si facta, col. 1. versi. pone vendo tibi, tit. si de feud. fuer. cont. inter dom. & agn. neque enim ea res iudicatur ex actu momentaneæ possessionis, sed permanentis, arg. l. legatum. ff. de ann. leg. & l. Plotiana. ff. de iure codi. Et illum secutus est Matt. Afflict. in d. c. si facta, col. 3. versi. & dicit hîc. & Barb. in c. vlt. col. 1. de preca. Et id confirmat quod ipse Bal. dixit in d. c. si facta, versi. præcedent. incip. extrà quæro pone, & alia plurima à me collecta in repet. l. si vnquam, in verbo, susceperit liberos, num. 181. huc quoque vergit, & multis sequ. C. de reuoc. donati.

Quid si constitutarius cecidit possessione & res ad constituentem peruenerit.

2 ¶Illud autem dictum Bal. dicit sing. de eius tamen veritate dubitans Franci. Aret. in d. l. quod meo, col. 2. ver. & quia hîc dicitur, de acq. pos. Et de eo quoque multùm dubito, præsertim in terminis ipsius Bal. cùm scilicet constitutum ita factum est, vt diximus, donec & cætera: nam videtur id constitutum expirasse, cùm primùm is realem possessionem apprehenderit, ex natura illius dictionis, donec, quæ importat limitationem temporis siue dispositionis ad tempus factæ, per l. si id quod. §. vlti. ff. eodem tit. vbi & id no. ipse Franci. Are. & no. in l. vlt. C. ad Tertul. cum si. & aliis quæ diximus in tract. Primigeniorum, quæst. 53. nu. 23. sed hoc limitabis.

De eadem re.

Dictio donec.

3 ¶Sed & si fuerit constitutũ factũ sine ea clausula, donec, & cætera. idẽ videtur dicendũ: quia cùm cõstitutũ sit ficta traditio, ea debet expirare adueniẽte vera traditione. l. filio quem pater. ff. de lib. & posth. Et ita expresè, & in hoc casu constantissimè tenuit Claud. Aquen. in d. l. quod meo, in fi. Et ad hanc opinio. faciunt not. per glos. & docto. in l. inter castellianum. ff. de arbit. & per Bart. in l. si fideiussor. §. 1. ff. de legat. 1. cum concordan. ibi adductis à recentioribus, & à me latissimè, in repeti. d. l. si vnquã, vbi suprà nu. 191. hanc quoque partem, cum multis sequent.

De eadem re.

SEXTA AMPLIATIO.

1 ¶AMPLIA SEXTO, vt nõ solũ possessionẽ, quam per nos ipsos tenemus, sed & quã per colonũ, seruũ, eũ qui precariò rogauit, procuratorẽ, & alios id genus retinemus, in aliũ per huiusmodi constitutum trãsferamus, ex sententia glo. in l. 1. §. non autem, in verbo retineo. ff. de vi & vi arma. quã sic intelligit, sequitur, & dicit singul. Bar. ibi, ver. cõtra hoc oppo. vbi & hoc quoq; dicit procedere, etiã si animus coloni ad id non concurrit, & ipse Bar. in l. quod meo, in princ. col. 2. ver. quædã est possessio, & ibi etiam Raph. Co. col. 3. ver. sed restat dubium, & Alex. ff. de acqui. possess. Hostien. & Io. An. in c. vlt. ille in verbo, inuito domino: hic in verbo, domino, iũcto tex. & ibi apertiùs Perus Ancha. paulò ante fi. Panor. col. 2. ver. sed oppo. contra tex. & versic. nota bene ex prima solutione, & Barb. col. quoque 2. qui id dicit menti tenendum, extrà de preca. Bal. qui eam glo. dicit sing. & menti tenendam, in l. cùm testamentum. C. de iuris & facti igno. & in c. cùm venisset, col. 1. versi. quæro an dominus, & ibi etiã Petr. Anch. in fi. Antonius col. 3. versi. item si ciuilem, de restit. spoli. vbi ipse Antonius dicit & id procedere, etiam si colonus ignoret, imò & si contradicat ipse Bal. in rub. de præscripti. col. 2. versi. sed quid si res mea, vbi & id dicit no. & procedere etiam colono ignorante. Ang. in l. vlt. ad fi. C. de acquiren. possess. Alex. qui & eam glo. dicit sing. in l. peregrè. §. quibus, col. 2. versi. est & nonus casus. ff. eod. titu. Corne. qui & illam dicit sing. consi. 6. in præsenti disceptatione, col. vltim. libr. 3. & Vital. Camba. in tracta. clausul. char. 21. in clausula, constituit se precariò, col. 2. versi. item hæc clausula.

Constitutum transfert possessionẽ etiam eius rei quam per alium tenemus.

Etiam si animus eius per quem tenemus nõ concurrit.

Etiamq; si cõtradicat.

SEPTIMA AMPLIATIO.

2 ¶AMPLIA SEPTIMO, vt pet cõstitutũ appositũ in cõtractu trasferatur possessio, etiã si in ipso cõtractu dictũ fuerit, quòd possessio realis & corporalis tradetur per cõstituentẽ vel simpliciter, vel intra aliquod tẽpus: neq; enim id impedit. quominus iã statim per constitutũ, non expectata illa reali traditione, sit translata possessio, quantũ ad iuris effectum. id enim quòd dictum est de corporali traditione, dictũ videri ad maiorem executionẽ & perfectionem contractus. Et sic debet instrumentum

Promissio traditionis possessionem non impedit uim constituti.

BIU Cujas

intelligi & declarari, ne contradicat c. inter dilectos. §. cæterùm, de fid. instru. & ne incontinenti videatur se corrigere. Hæc Philip. Deci. consil. 56. in causa appellationis, col. vlt. ver. nec obstat quòd non videtur. Cui adde pro vltima ratione tex. in l. non ad ea. ff. de conditi. & demon. Adde, inquam, quod suprà diximus in 1. par. num. 10. ar quicquid sit, venditorem qui se constituit simpliciter vel precariò possidere pro emptore, nihilominus teneri ad realem rei traditionem. ex quo facilè intelligis per promissionem eius rei non impediri vim constituti.

OCTAVA AMPLIATIO.

1 *Constitutum transfert dominiũ etiã directum.*

¶ AMPLIA OCTAVO, vt per huiusmodi constitutũ vel precariũ appositũ in cõtractu trãsferatur possessio, & cõsequenter dominiũ, quod nõ nisi traditione trãsfertur. l. traditionibus. C. de pact. Et dominiũ quidem directum, nedum vtile, peræquè ac si vera & realis traditio interuenisset. Ita enim expressè voluit Anto. in c. 2. col. 3. ver. teneas quòd primus, de cõsue. & iterum in c. cùm venissem. col. pe. ver. & not. quòd si aliquis, de rest. spoli. ea ratione motus, quòd & si hic actus traditionis sit fictus, tamen ex eo transfertur vera possessio. l. certè. §. 1. ff. de preca. de quo nos latè diximus suprà in 1. ampliatione.

2 *In dubio ex cõtractu trãsfertur dominium utile tantum.*

¶ Illud tamẽ sciendũ est, quòd vbicunq; trãsfertur dominiũ ipso iure ex contractu, in dubio trãsfertur vtile & non directũ, casus est sing. secundum Saly. in authen. donationẽ. C. de iure dot. & voluit etiam Fran. Arc. in l. si non, ad fi. C. de iure dot. qui & ad id dicit bene facere tex. in l. vlt. iuncta glo. C. de sacro. eccle. & in l. 1. C. de donat. quæ sub modo. Nam directum non ita facilè auellitur sicut vtile. l. 3 & ibi no. ff. pro socio.

NONA AMPLIATIO.

1 *Constituti uis non impeditur pacto ut cõstituens possit pro se retinere.*

¶ AMPLIA NONO, vt procedat etiã si cõstituẽs vel simpliciter vel precariò expressè pactus sit, vt fundũ, quẽ ita se cõstituit possidere pro alio, posit pro se retinere, & possidere ad vitã, aut ad aliquod tẽpus: nã nihilominus trãsfertur possessio per id constitutũ: nec aliqua in ea re est repugnantia, quæ impediat vim ipsius cõstituti, vel precarij, vt per multa ex facto respondit Corne. consi. 8. circa primum cõsultationis articulum, col. 1. & 2. lib. 2. Et vide tamen quæ dicam infrà in 22. limitati. & seq.

DECIMA AMPLIATIO.

1 *Cõstitutũ prioris instrumẽti ad quod posterius refetur cẽsetur repetitum.*

AMPLIA DECIMO, vt etiã procedat, cũ instrumẽtũ se refert ad aliud, in quo erat apposita clausula cõstituti, vel precarij. Nã licèt in hoc postremo referẽte, ea clausula nõ fuerit expressè repetita, tamẽ trãsfertur possessio vi cõstituti in primo illo instrumẽto relato appositi, vt expressè voluit Pau. Paris. Cardinalis meritissimus con. 172. in causa illorũ, col. 1. li. 4. per l. si ita scripsero, & ibi Bar. ff. de cõd. & demon. & l. ait prætor. §. si iudex, & ibi quoq; Bar. ff. de re iudi. quibus probatur relatũ esse in referẽte cũ omnibus suis qualitatibus. de quo nos latissimè diximus in nostris legibus connubialibus, in glo. 5. in verbo, *expres*, nu. 182. vndecimum genus, cum multis sequ. Et idem ante illum voluit Fran. Areti. cuius ipse non meminit, consi. 21. si diligenter & maturiùs, col. 2. versic. præterea posito, vbi & id quoque dicit procedere, etiam si à primo contractu discessum esse videatur per secundum, per ea quæ ibi dicit, vt videre poteris, quod multùm notandum est, vix enim alibi reperies.

Etiã si à priori uideatur esse recessum.

VNDECIMA AMPLIATIO.

1 *Constitutarius potest intentare remediũ recuperãdæ possessionis.*

¶ AMPLIA VNDECIMO, ita transferri possessionem in constitutarium, vt si is fuerit spoliatus, possit intentare remedium recuperandæ possessionis, non minùs quàm si plenã & realem possessionem habuisset, vt per l. vlt. C. de acqui. possess. voluit Bal. in rub. C. de contrahen. empt. in 16. quæstio. & Ioan. Fab. vt à nonnullis citatur, licèt in meo codice non reperi, & in §. sui, Institu. de hære. quali. & diffe. & Matthe. Afflict. decisio. Neap. 299. rex Ferdinandus. num. 91.

2 *Possidenti ciuiliter competit interdictũ recuperandæ.*

¶ Nam & aliàs possidenti ciuiliter tantùm competit interdictum vnde vi. l. 1. §. deiicitur. ff. de vi & vi arma. & voluit Guido Papa in decisio. Delphinali. 357. quos & quot effectus, col. 1. ver. quartus est. Quod & eò voluit dicere, vt intelligas istud procedere etiam in precario, ex quo ciuilis tantùm possessio transfertur, vt diximus suprà in prin. nu. 4. illud autem. Et tu quoque super hac ampliatione vide quæ dixi suprà in 1. parte, nu. 68. à quo non longè. Et quæ item scripsimus in tractatu, *Le mort saisit le vif*, in 4. declara. 6. partis.

DVODE

BIU Cujas

1 ¶AMPLIA duodecimò, vt etiã huius constituti vel precarij vis maneat mortuo cõstitutario, neq; enim finitur morte illius, sed trãsit ad hæredes ipsius. vt scilicet ab eis precariò habere quoq; videatur cõstituens, æquè ac à defuncto primo constitutario, per tex. expressum in l. quæsitũ est. §. quod à Titio, qui est 1. ff. de precari. & l. cùm precariò aliquid. §. 1. eo. ti. & l. cùm precariò quis rogat, eo quoq; ti. & c. vlt. & ibi doc. extrà eo. ti. Et facit. l. Lucius, & ibi Paul. Castren. ff. de dona. & voluit idem Paul. in l. Attilius Regulus, circa medium, eo. tit. dum conciliat eam l. cum d. l. Lucius, post glo. in ea. l. Attilius. & Bar. in l. centesimis, col. 3. ver. & ideo hîc insurgit, & ibi quoq; Alex. col. vl. versi. si autẽ dixisset. & Iason col. 5. versi. secũdò quærit Bar. ff. de verbo. obliga. Imola. consi. 26. in casu præmisso visis & cõsideratis. Philip. Deci. in l. & quia, quam legit cum l. more maiorum, col. vlti. versi. in quarta quæstione. ff. de iurisdi. om. iudi. & in l. contractus, col. 5. ver. & licèt precarium. ff. de reg. iur. & doctores vbique. Quò etiã spectat illud Ciceronis in oratione pro Aulo Cecinna. Qui colonus habuit cõductum de Cesennia fundum, cùm idem ex eadem conductione fuerit in fundo, dubium est, quin si Cesennia tum possidebat, cùm erat colonus in fundo, post eius mortem hæres eodem iure possederit?

Constituti uis an trãseat ad heredes cõstitutarij.

Ciceronis locus.

2 ¶ Cõtrà tamẽ videtur constitutum siue precarium factum ad cõmodum cõstitutarij non trãsire ad hæredes ipsius, præsertim quãtùm ad possessionẽ, nisi de illis expressa mẽtio facta fuerit in cõstituto. Nam possessio suapte propria natura nõ transit ad hęredes l. cùm hæredes, in princ. ff. de acquir. possess. & l. 1. §. Scæuola. ff. si quis testa. liber esse iuss. fuer. cùm aliis multis cõcord. à me collectis in tractatu, *Le mort saisit le vif*, post prin. quẽ tu lector propediẽ videbis. Ideo nisi de hærede mẽtio facta fuerit, non comprehenditur l. stipulatio ista. §. si quis ita. ff. de verb. obli. Et ita in hac specie nuncupatim, cũ ex facto incidisset, respõdit Alex. con. 153. circa litẽ vertentẽ, col. 1. li. 6. quẽ sequitur Bart. Chasse. cõsi. 59. ex visione, col. pe. versi. item etiam vt constat, & ante eos Paul. Castren. cuius neuter meminit. con. 59. viso puncto, col. 2. ver. itẽ nec etiam obstat, li. 1. per. l. qui vniuersas. §. quod per colonum. ff. de acqui. pos. vbi quod per colonũ possideo hæres meus, nisi nactus sit possessionem, nõ poterit possidere, quod quidem pugnare videtur cum eo, quod suprà diximus ex Cic.

De eadem re.

3 ¶Idque obtinere videtur, etiã si ex statuto possessio defuncti ipso iure cõtinuatur in hæredem, cuiusmodi est generalis Franciæ cõsuetudo: quia nec tũc hæc possessio constitutitia siue precaria trãsit in hæredẽ cõstitutarij, siue eius qui precariò cõcesit, vt no. dicit Alex. d. cõsi. 153. col. 1. ver. & quãuis referatur, li. 6. Nã tale, inquit. cõstitutum debet ita intelligi, vt minùs lædat ius commune, quàm fieri potest. l. 2. C. de noxa. & c. cùm dilectus, de consuetudi. Et ideo, vt subdit Alex. debet id statutũ intelligi, quando possessio erat apud defunctum, ex causa de sui natura ad hæredem transitoria. De quo tamen vide quid dicam in d. tractat. *Le mort saisit le vif*, in 12. declaratione, vbi nõ accedo huic opinioni Alexan. aliorum sententiam secutus, quos ibi videbis.

Quid in casu statũ trãsferẽtis possessionẽ in hæredem.

4 ¶Sed quantùm ad ius cõmune pertinet semoto illo statuto (vt tãdem meum iudiciũ interponam) nõ video quid responderi possit illis tex. suprà citatis, qui expressè dicũt, precariũ nõ solui morte cõcedentis, quẽ nos vbiq; cõstitutariũ vocamus, etiámq; si de hæredibus ipsius nulla mẽtio facta fuerit, vt expressè dicit tex. in d. l. cum precariò quis rogat. Quod autem dictum est, possessionem non transire ad hæredes possidẽtis, nisi ea ab illis apprehẽsa fuerit, in promptu respõsum est: quod hæres satis accepisse videtur per colonũ ipsum inhærentem possessioni nomine hæredis, vti etiam defuncti: quam quidẽ possessionem ipse solo animo interuertere non potest, l. vlt. C. de acquiren. possessio. cum simi.

Sentẽtia authoris.

5 ¶Et propterea ipse Alex. in d. §. quod per colonũ, statim post prin. postquã ex eo tex. notauit id quod suprà ex eo diximus, possessionẽ defuncti nõ transire in hæredẽ, nisi eã apprehẽderit: subdit illud esse clarum, vbi defunctus possidebat animo & corpore suo: sed si animo suo, & corpore alieno, puta per colonũ, acquiritur hęredi, si colonus cõtineat possessionẽ nomine hęredis, vt ibi in ver. sed quod pro emptore. Quod intelligit, gl. ibi etiã si defunctus possidebat animo & corpore alieno, puta per seruũ ex causa peculiari, iuxta l. 1. §. saltus, in fi. ff. eo. ti. quia tunc acquiritur possessio existens

De eadem re.

BIU Cujas

apud ſeruũ hæredi domini,ſine alia apprehẽſione,ex ſentẽtia Angel.& Imol.in d.§. quod per colonum.& in l.ſi is qui pro emptore.ff.de vſucap.vbi etiam gl.in verbo,nõ habere.Et bene,inquit,facit l.quia ſeruo,in fi.ff.de actio.& oblig.& l. pe.ff.de capti.& poſtli.reuerſ.Hæc ipſe Alexander.quem refert & ſequitur Matthæus Afflic.deci.Neapo.163.Gabriel,colum.2.

DECIMATERTIA AMPLIATIO.

1 *Conſtituti uis an extinguatur morte cõſtituentis.*

¶AMPLIA DECIMO TERTIO, vt neque è diuerſo per mortẽ cõſtituentis,id eſt,eius qui precariò rogauit,& ſic cõſtituit poſsidere nomine emptoris,vel alterius domini,extinguatur ſiue ſoluatur poſſeſsio ciuilis & naturalis,cũ eſt ſimplex conſtitutũ:aut ciuilis,cùm eſt cũ adiectione precarij:Licèt precarium ipſum finiatur, quãtùm ad hæredẽ eius cõſtituentis,cùm ipſi dũtaxat,nõ etiã hæredi eius cõceſſa ſit poſſeſsio ſiue detẽtatio,vt ſcribitur in d.l.cũ precariò aliquid datur.§.1.ff.de preca.& in c.vlt.& ibi omnes,eo.ti.& voluerũt multi è noſtris vbiq;.& inter cæteros gl.in l.ſi hominẽ.§.1.in verbo,cõtractu,in fi.ff.depoſi.Bar.in l.libertus.§.patris.ff.ad municip. Sign.cõ.217.factũ ſic ſe habet,quidã nomine Titius,col.5.ver.prętereà illud,ea ratione motus,quia cũ cõſtitutarius poſsideat animo & corpore cõſtituentis,iuxta.l.quod meo,in prin.& l.3.§.ſaltus,de acq.poſ.cõſequẽs eſt vt deſinat poſsidere morte illius cuius animo & corpore poſsidebat,p l.ſi id quod,& l.ſi de eo.§.ſi fortè.ff.eo.ti.& l.in bello.§.factę ff.de capt.& poſtl.reuer.in illis verbis,manẽtibus iiſdẽ pſonis in poſſeſsiõe.

2 *De eadem re.*

¶Et idẽ quoq; voluit Ioã.Ray.in tracta.Suitatis,col.2.verſi.nõ obſtat vlteriùs. Paul. Caſtr.in l.Attilius Regulus,circa mediũ.ff.de don.Ro.cõſi.189.ſtante primo quęſito, ad ſi.Corne.conſi.280.viſis quibuſdam,col.vl.lib.3.Philip.Decius con.400.viſo eleganti conſilio,col.pen.verſi.2.reſpondetur,dum dicit,poſſeſsionem quæ fit per conſtitutum,eſſe interruptam per mortem conſtituentis,ita vt nec in hæredem tranſeat. Ideóque non poſſe conſtitutarium rem propria autoritate occupare.& Matthæ.Afflict.deciſ.Neapol.335.pro deciſione,col.3.num.5.& Ant.Rube.in repe.l.non ſolùm. §.morte.colum.9.verſi.ſed aduerte.ff.de no.ope.nuncia.

3 *De eadem re.*

¶Quod nõ ita ſanè accipiendũ eſt:vt cõſtitutarius priuetur ſua poſſeſsione per mortem conſtituẽtis,vt ſcienter declarat Claud.Aquen.in l.exitus.ff.de acq.poſ.per no.in d.l.ſi de eo.§.ſi fortè.& Lud.Gozad.cõ.42.in caſu propoſito,col.vl.ver.nõ obſtat cõ ſiliũ.& Aymo Crauetta,con.107.Anto.Cofferi, ver.ſed præmiſsis,& dicemus latiùs inf.in 21.limit.nu.9.ſed hæc omnia, & ſeq.Sed illud eò ſpectat,vt hæres ipſius conſtituentis nõ poſsit ampliùs inhærere illi poſſeſsioni ſiue detẽtioni,niſi dominus ei permiſerit aut expreſsè aut tacitè,illũ ſcilicèt relinquẽdo in illa poſſeſsione vel detẽtione rei:nã tũc videtur illi redintegrare p̃cariũ defuncto factũ, ſiue tũc id ſit nouũ,ſiue antiquũ,de quo diſputat gl.loquẽs in caſu præce.amplia.in l.quæſitũ eſt.§.quod à Titio,in verbo,ab hærede,& ibi Ang.ff.de preca.& in l.certè,in prin.in gl.1.in fi.eo.ti.& Ant.Rube.in d.repe.d.§.morte,col.9.n.63.& ſe.Quod aliter hîc nõ ducimus diſcutiẽdũ,quoniã nihil ad vim & effectũ poſſeſsionis, de qua tractamus, pertinere videtur,

4 *Precariũ tacitè cõtinuatur poſt tẽpus illi præſtitutum.*

¶Sed hinc illud eſt,quòd licèt precarium finiatur tempore,quod illi præſcriptũ fuerit,ſi tamen poſt illud tempus dans patiatur poſsidere eum, qui ad illud tempus precariò rogauerat,intelligitur rurſus precariò concedere:atque ita ille rurſus precariò poſsidebit poſt illud tẽpus,ex tacito domini conſenſu, vt eſt tex. expreſſus in l.in rebus.§.itẽ qui precarium,& ibi Bar.in 1.no.ff.de preca.Ideóq; Dyn.& Alber.ibi,id conſilium dant domino,ſi nolit ſuum conſtituẽtem poſt illud tempus poſsidere,vt id illi denuncietialiàs enim illum videri conſentire.Et ſimile videmus in colono ſiue conductore ad tempus,quem ſi poſt id tẽpus patiatur dominus manere in re conducta, cenſetur reconductio facta.l.item quæritur.§.qui impleto.ff.de locat.

5 *Heres coloni domino poſsidet.*
Heres precariò tenẽtis non præſcribit.
Heres fructuarij nõ præſcribit.

¶Húcque propius pertinet,quod ſcribitur in l.cùm in plures,in fi.prin. ff.eo.tit.de loca.hæredem coloni,quanuis colonus non ſit,nihilominus domino poſsidere,& in l. cùm hæres.ff.de diuer.& tẽpor.præſcript.vbi ita ſcribitur,cũ hæres in ius omne ſuccedat,ignorantia ſua defuncti vitia non excludit,veluti cum ſciens alienum, vel precariò poſſedit:quãuis enim precariũ hæredem ignorantẽ non teneat, vſucapere non poterit,quod defunctus nõ potuit.Et in l.2.C.de precario,ſcribitur, hęredẽ eius,cui precariò vti cõceſſum eſt,teneri ad reſtituendã poſſeſsionẽ.Et in l.neq; fructuariũ.C. de vſufruc,neq; fructuarium ab obtinendã proprietatẽ rerum,quarum vſumfructum habet,

habet,neque succeſſores eius vlla temporis ex ea cauſa tenentes præſcriptio munit.

6 ¶Quo in loco Pau.Ca.autoritate eius l.& d.l.cuius hæres,dicit ꝙ ſi is qui poſsidebat precario nomine,mortuus eſt:& hæredes eius per 30.annos & vltra etiam precarium ignorãtes poſſederũt proprio nomine,nõ propterea rem ipſam præſcripſerunt:nã cũ defunctus eo nomine tenuit,cenſentur hæredes eius eodẽ modo tenuiſſe,licèt tenuerint vt domini.quia non ſuperueniente noua cauſa non interuerterunt poſſeſsionem domino repoſcente:ſicut defunctus non potuiſſet ſibi mutare cauſam poſſeſsionis.l. nemo.C.de acqui.poſſeſ.& ita dicit ſe cõſuluiſſe.Et illum citat & ſequitur Fran.Balb. in tract.præſcrip.in 4.parte 4.partis prin.quæſti.11.col.2.verſi.ampliatur prædicta cõcluſio,& ſeq.vbi ex eo colligit hanc no.vt ipſe dicit,concluſionem,ꝙ clauſula conſtituti vel precarij paſsiuè tranſit ad hæredes conſtituentis,quod dicit bene notandum ad materiã l.quod meo,in prin.ff.de acqui.poſſeſ.Et his cõcinit,quod ſcribit Paul.Iuriſconſultus,ſi is eſt,libro ſententiarũ receptarũ.c.5.Hæres,inquit,eius qui precariam poſſeſsionẽ tenebat,ſi in ea manſerit,magis dicendum clam id videri poſſediſſe: nullæ enim preces eius videntur adhibitæ,& ideo perſecutio eius rei ſemper manebit. De eadem re.

7 ¶Scio tamen nonnullos eſſe in ea ſentẽtia,vt ſi poſt mortẽ cõſtituẽtis hæres eius aut alius quiſpiã rem occupauerit,& conſtitutarius diutiùs ſteterit abſque eo,quòd apprę henderit poſſeſsionem naturalem,perdit poſſeſsionem quam habebat:ſiue ſciuerit rẽ vacare,ſiue ignorauerit ab alio occupatam, per text.in l.ſi de eo.§.ſi fortè,iunctis ibi not.per Bar.& alios.ff.de acqui.poſſeſ.Et ita voluit Pet.Anch.in c.cùm veniſſet, in 5. no.de reſt.ſpolia.Corne.con.280.viſis quibuſdam,col.vlt.ver.ſi autem probatum, li. 3.& Caro.Rui.expreſsè loquens de tempore.10.annorum,con.227.viſa facti narratione,col.5.ver.tertiò dicitur quòd etiam,lib.5.Sed tu tamen interim vide quæ ſcripſi ſuprà in 1.parte.nu.65.verùm vtcunque,& ſeque.& latiùs ſcribemus infrà in 21. limitatione,ex quibus intelliges planius,quid de hac re dicendum ſit. *Quid ſi cõſtitutarius diu neglexerit.*

8 ¶Sed ex his tamẽ quæ iã diximus,intelligis non verum eſſe,qđ Sign.& Deci.(pace tã torũvirorũ dixerim)ſcripſerũt in con.ſuprà nu.1.& 2.huius amplia.citatis:præſertim cũ ratio Sign.mãca ſit & mutila,neq; enim conſtitutarius poſsidet ſolo corpore conſtituẽtis,ſed & ſuo quoq;,vt etiã no.in locis ab eo & alibi ſuprà citatis.Ideo licèt animus cõſtituẽtis mortui deſinat eſſe,nõ tamẽ ipſius conſtitutarij,quo retinet ſuã poſſeſsionẽ ciuilẽ,quã habebat.Ideo nec vera eſt ratio ipſius Decij dicẽtis,interruptam eſſe poſſeſsionẽ conſtitutarij,cùm eam etiãnum retineat animo,niſi poſtea eã neglexerit, vt diximus ver.præcedẽ.& dicemus latiùs in d.21.limita. Et nihil præterea allegat, q̃ Ang.in l.quãuis.§.1.ver.& ex hoc duo,& ibi Alex.ff.de acq.poſſ.& ipſum Alex.conſi. 82.perſpectio,col.3.lib.2.qui nihil de hac re dicunt,ſed illud tantùm,ꝙ non tranſfertur poſſeſsio ex conſtituto poſt mortẽ cõſtituẽtis collato,de quo nos ſuprà diximus. De eadem re principali.

DECIMAQVARTA AMPLIATIO.

1 ¶AMPLIA DECIMOQVARTO, vt vis huius conſtituti ſiue precarij trãſeat non ſolùm in hæredes conſtituẽtis defuncti,ſed & in alios tertios poſſeſſores, vt planè conſtat ex ſcriptis à Bar.in l.3.in 4.quæſt.prin.in fi.ibi,ſed pone ꝙ debitor,& ibi Saly.col.8.in 8.quæſt.de pign.& aliis multis,quos tibi citaui ſuprà.in 1.par. nu. 43. ei autem quod diximus.Sed quomodo id intelligatur,& quãto tẽpore iſti tertij poſſeſſores poſsint præſcribere aduerſus conſtitutariũ,intelliges ex his quæ diximus. d. n.43.& ſeq.& in præcedẽti amplia.ver.7.ſcio tamẽ.& quæ dicemus inf.in 21.limita. *Conſtituti uis an tranſeat in tertios poſſeſſores.*

DECIMAQVINTA AMPLIATIO.

1 ¶AMPLIA DECIMOQVINTO,vt conſtitutũ ſiue p̃cariũ trãsferat poſſeſsionẽ non ſolùm in actu ſiue contractu puro,ſed etiã in conditionali:verbi gratia, Donat quis fundum alteri,eiúſque nomine ſe conſtituit ſe poſsidere ,ſi ipſe donatarius quippiam fecerit, aut ſub alia conditione: nam continuò impleta conditione tranſit poſſeſsio & dominium rei donatæ in donatarium conſtitutarium,vt per multa decidit Guid.Papa.deci.Delphina.268.quidam donauit.& clanculum deciſi.522. Titius bona ſua donauit.& Steph.Bertran.conſil.254.vidi proceſſum,nu.5.libr. 1.& Caro.Rui.conſi.136.primò videtur,col.1.nu.2.lib.1. *Conſtitutũ an in cõtractibus cõditionalibus operetur.*

2 ¶Et ante hos,licèt non allegent,Oldrad.conſilio 139.ad habendam aliqualem notitiam,columna tertia,verſicu.tertium erit.Petr.Ancha.conſilio 231.ſuper pluribus,colum.2.verſi.prætereà aduertendum.Alexan.qui ſolum Oldra.citat,conſi.83,viſa facti narratione,col.2.verſi.& in propoſito,li.2.& iterum conſi.153.circa litem, colum. 1. De eadem re.

BIU Cujas

versi.denique dictum precarium,lib.6.& Philipp.Deci.consi.247.in causa magnifici Baronis,col.1.versi.nec obstat huic conclusioni.Quod intelliges secundum ea quę dicam in sequen.amplia.

3 *Cõstitutũ simpliciter appositũ in actu cõditionali, est conditionale.*

¶Sed illud hîc nolui omittere,quod ab Angelo scriptum est con.373.visis instrumẽtis,col.1.ver.primò,quia procurator,iũctis his quæ scribit col.vlt.ver. restat nunc respõdere,ꝙ si constitutum sit appositũ in venditione conditionali,id quoq; ipsum cẽsetur esse conditionale:nec aliter ex eo transferetur possessio,quàm impleta cõditione apposita in ipsa venditione.quod etiam non obscurè voluit Alex.d.consi.83.col.3. versi.& subdit,lib.3.& Philip.Deci.d.consi.247.col.3.versi.& ista conclusio. & Hiero.Gratus consi.69.cùm sermones,col.2.versi.nec ob.si dicatur,libr.1. Ludo. Gozad. con.28.videtur prima facie,col.pen.ver.propterea & vlti.Nam & aliàs semper constitutum sequitur naturam principalis actus, vt latissimè dicemus infrà in 7.limitat. Imò & quæuis alia traditio.l.sed interim.§.si vxor,le 2.ff.de donat.inter vir.& vxo.

4 *Et si dicatur quòd sit purũ, nullius tamen est effectus ante impletam cõditionem.*

¶Imò verò & si exprimeretur,vt cõstitutũ appositũ in cõtractu cõditionali esset simplex & purũ,videretur id cõstitutũ interim pendente adhuc cõditione posita in principali cõtractu,nullũ esse & inefficax.quia id nullius est effectus,nisi præcedat causa habilis ad transferendũ dominiũ & possessionẽ,secũdum gl.in l.quod meo, in prin. & ibi Iac.Are.& Alberi.ff.de acqui.possess.cum aliis multis cõcor.à me collectis infrà in 6.limitat.iterúmque in sequen.At ante euentum conditionis nulla subest causa habilis,cùm interim contractus sit in pendẽti:igitur nec interim constitutũ est efficax. Et ita nuncupatim respondit Francis.Ripa,lib.3.Respon.c.20.eodémque vlti.incip.licèt Decius.Super hac autem ampliatio.vide quæ dicam in d.17.limit.

DECIMASEXTA AMPLIATIO.

1 *Cõstitutũ trãsfert possessionẽ etiã in actu cuius effectus ad aliquod tẽpus suspenditur.*

¶ET QVOD suprà diximus de actu cõditionali,idẽ intellige de actu puro illo quidẽ,sed cuius effectus post aliquod tẽpus suspẽditur:exẽpli causa,dono aut vẽdo tibi rem quampiã,ea tamen lege,vt post mortẽ meam tantùm,vel post decem annos re ipsa fruaris.Id enim ita posse fieri etiã contractu inter viuos cõstat ex l.1.C. vt actio. ab hæredibus,cũ si.à me collectis in trac.Primigeniorũ in sexta quæstio.nu.33.quinetiã potest.Si igitur ita vẽdidero,& cõstituero me possidere tuo nomine, transfertur possessio:nec possum interim alteri donare,aut vẽdere,licèt effectus translatæ possessionis differatur in dictũ tẽpus.Ita enim expressè ex facto respõdit ipse Oldr.cõs.114. factum est tale,quædã mulier.Et id erit pro DECIMASEXTA AMPLIATIONE. Et vide tamen quæ dicam in sequen.amplia.& præterea in 2.limitati.

DECIMASEXTA AMPLIATIO.

1 *Constitutũ cõditionale uel ad diem in cõtractu puro operatur traditionem.*

¶AMPLIA IGITVR DECIMOSEPTIMO, non solùm cùm contractus principalis est conditionalis,vel ad diem: sed etiã cùm ipse cõtractus est simplex & purus,sed constitutum est conditionale,vel ad diẽ.Nam & id constitutum valet,& ex eo transfertur possessio conditione impleta,vel die cedente,vt voluit idem Old.d. consi.139.in tertio,rursúmque in 7.dubio.& Signo.con.217.factum sic se habet, quidam nomine Titius,col.4.versi.ex prædictis oritur.Alber.in l.vlti.colum.2.versi. sed quis erit effectus.C.de pactis.Alexander,qui nullum horum citat,consil.85. ponderatis his de quibus,col.1.lib.6.& consi.153.circa litem,col.1.versi.denique dictum precarium,eo lib.6.Philipp.Deci.qui solum Oldr.memorat,in l.contractus,col.4.versi.itẽ notandum est.ff.de reg.iur,& d.consi.247.in causa magnifici,col.3.vbi suprà, & dicemus quoque postea in 2.limita.nu.14.secundò intellige,vt procedat.

2 *Possessio sub cõditione tradi potest.*

¶Nam & aliàs possessio,ne de hoc dubites,sub conditione tradi potest.l.qui absenti. §.1.& l.si me in vacuam,in fi.ff.de acqui.possess.&c.olim,de restit.spolia.& voluerunt D.à Rot.decisione.577.quidam expectans,in antiquis.& Iac. à S. Georg. qui illum text.dicit ad hoc no.in l.certum est,ad fi.ff.si cert.pet.& doctor.vbique. Atque etiã ad tempus.l.2.C.de donat.quæ sub mod.& l.vlt.C.de lega. & vtrunque voluit Masuer. titulo de possess.§.item nota quòd possessio.Hincque illa disputatio,an per traditionem feudi sub conditione,si domino placuerit,vel alia,priuetur vasallus feudo,ac si simpliciter rem tradidisset,de quo per Bal.in c.1.§.hoc quoque,col.vlt.versi.sed pone quòd venditor.tit.de succesſo.feudi,& eundem Bal.consi.9.factum tale est,anno domini,col.2.versi.cùm autem non adest,lib.1.quod iterum repetitur consi.188.lib.3.& ipsum Bal.consi.55.mortuo,eodem libr.3.

¶Et

BIU Cujas

3 ¶Et has quidem tres postremas ampliationes ita quoque amplia,vt possessio hæc cõ stitutitia continuò transferatur,existente conditione,vel die:etiam si constituẽs post constitutum & ante euentum conditionis,vel diei mutaret voluntatem: neque enim id obesset ad illius possessionis translationem,vt liquidò colligitur ex dictis Bar.& aliorum in d.l.qui absenti.§.1.ff.de acq.poss.& expressè voluit Claud.Aquen.in l.3.§. incertam,ad fi.eodẽ tit.per l.cùm nemo,C.eod.tit.Et bene ad id faciunt quæ dicam in 32.ampliat.nu.14.at contra id expressè,& sequen.Et id præterea,quòd contractus cõditionalis dicitur perfectus.l.necessariò.§.si ita res.ff.de peri.& commo. rei vendi. ita vt ab eo non liceat alteri contrahentium altero inuito discedere,vt dicit gl.ibi, & in l.1.in princip.C.eod.tit.& latiùs diximus in tracta.Retractuum,tit.1.§.1.glo.2.in verbo,*a vendu*,nu.27.verùm in diuersam.

Quid si ante euẽtũ cõditionis cõstituens mutet uolũtatem.

4 ¶Verùm hanc ampliationem simúlque.15.intelliges tum demum procedere,si res sit integra.Nam si ante euentum conditionis res fuerit alteri vendita & tradita, ei ius quæritur:quod per euentum conditionis non tollitur.neque enim ea conditio retrotrahitur in illius præiudicium,cui interim ius quæsitum est,cùm extremũ à quo non sit habile,iuxta no.à Bar.in l.si is qui pro emptore,col.4.versi. idem si inhabile extremum.ff.de vsuca.per l.bonorum.ff.rem rat.hab.Cui adde & alium tex.non deteriorẽ in d.l.necessario.§.quod si pendente.ff.de peri.& commo.rei vend.

Et quid si etiã ante euentum cõditionis res fuerit alteri uẽdita & tradita.

5 ¶Adde & tu eundem Bar.qui eiusdem est sententiæ,in l. quoties,in fi.ff.de nouati. & in l.si vxor.§.si quis vxorem,versi.vel aliter.ff.de adulte.& in l.res aliena, in princi. ff.de pigno.acti.& Specul.tit.de oblig.& soluti.§.1.versic.item pone.Bal.in l.ei qui.C. de tempo.appell.Panor.post Anto.in c.cùm venissent,col.2.de restit.spolia.Alex.con. 25.viso testamento,col.2.versi.præterea posito.Corne.con.110.in iudicio,col.pe.lib. 2.Iason in l.quoties,col.11.versi.tertiò pone quæro.C.de rei vendic. & ante hos omnes gl.ordi.in l.si indebitum.§.1.& ibi quoque Bar.ff.rem rat.hab.

De eadem re.

6 ¶Nam & id regulare est & perpetuum,vt conditio nunquam retrotrahatur in præiudicium alterius,Hosti.in summa tit.de conditi.appo.§.quæ conditio, col. 2. versic. quid si contraho cum vna.& Collect.in c.super eo,in prin.eo.ti.Bal.in l.1.col.vlt. per eum tex.& ibi quoque Saly.col.item 1.C.an ser.ex suo fac.Alex.qui id dicit sing.con. 228.ponderatis,col.2.lib.6.Philip.Deci.in l.si pecuniam,col.vlt.ff.si cert.peta. vti nec alia quæcunque,vt plenè diximus,& probauimus in d.tracta. Retractuum,tit.1.§.1. in glo.10.in verbo,*dedans l'an*,nu.70.ex quo illud fit,& seq.

Cõditio nõ retrotrahitur in præiudiciũ alterius.

7 ¶Et ita vti suprà diximus,nuncupatim & in hac specie nostri constituti conditionalis,ex facto respondit Ale.consi.153.lib.6.& voluit Philip.Dec.in d.l.contractus, col. 6.versi.sextò limitatur.ff.de regu.iur.vbi ita dicit se consuluisse,vt certè consuluit.d. con.247.col.3.versi.nec obstat quòd post talem,& seq.vbi & alia quædã allegat, quæ ibi videre poteris.& Hiero.Gratus.d.con.69.col.2.nu.11.li.1.& iterũ con.75. quãuis si prius,in prin.li.2.& Ludo.Gozad.con.28.videtur prima facie,col.vlt.& Mar.Mantu.con.256.viso processu,col.3.nu.20.& seq.& ante eos Signo.con.217.col.5.ver. venio ad primum.Et vide quæ dicam in 30.limi.nu.2.ex quo illud,& multis seq.

De eadem re principali.

8 ¶At hoc tamen declarabis duobus modis.Primò vt procedat, si res fuerit alteri reipsa tradita.Secus si fictè,verbi gratia,per aliud constitutum,vel per conductionẽ ab alio receptam.Nam tunc non fit præiudicium ei,cui possessio quærenda est euenientе conditione,vt expressè & in illo casu conductionis,cùm ea species ex facto contigisset,consuluit Pet.Anch.con.291.super plutibus,col.4.versicu.item apparet, per l. quamuis.§.1.ff.de acqui.possess.& c.cùm venissent,de restitu.spoli.Cui adde quæ dicam in 14.limitati.ex quibus etiam intelliges quomodo & id intelligi debeat.

Quid tamẽ si alteri fuit fictè tantũ tradita.

9 ¶Intelliges secũdò,vt procedat,modò conditio adimpleatur ante mortẽ cõstituẽtis. Nã si id post mortẽ contingeret,videretur,id constitutũ collatum esse post mortem, ideóque per ipsum non posse transferri possessionẽ,cùm tunc constituens nõ sit futurus possessor,vt iã mortuus,per ea quæ dicã inferiùs in 2.limit.Et ita in hoc casu voluit Signo.d.con.217.col.5.versi.postquã decedẽte Titio,vbi ad hoc multa allegat,vt ibi videre poteris.& Alex.con.153.circa litem vertentẽ inter filios,col.1.ver.deniq; dicitur,li.6.& Philip.Deci.d.con.247.col.4.ver.vlteriùs etiã.& Ludo.Gozad.cõ.99.in hac causa possessiua,col.3.ver.nonò nõ potest.Et hoc quoq; satis videtur esse de mẽ-

Quid si post mortẽ cõstituẽtis cõditio eueniat.

te Oldr.

BIU Cujas

te Oldr.d.con.139.in 3.dubio,iuncto 5.Quanquam contrarium voluit ipse Deci. secum hac in re apertè pugnans in d.l.contractus,col. 6. versic. item notandum, ibi, & eodem modo.ff.de reg.iur.vbi ad hoc allegat Oldr.d.consil.vbi tamen contrariũ sentit,vt diximus.De quo vide quæ dicam in d.2.limitat.nu.14.secundò intellige.

DECIMAOCTAVA AMPLIATIO.

1 *Cõstitutum nudo pacto appositum trãsfert possessionem.*

¶AMPLIA DECIMOOCTAVO,vt etiam constitutum & precarium habeat vim transferendæ possessionis,cùm appositum est in nudo pacto.Id enim expressim & veluti verbis conceptis magna autoritate affirmat Bal.in l.1.circa medium,versic.quæritur ergo vtrùm ex eo,& ibi quoque Bartholo. Cepo.col. vltim. versic. extrà glo.C.de vsuc.pro donat.Quod vix alibi reperies.

DECIMANONA AMPLIATIO.

1 *Atque etiã in cõtractibus innominatis.*

¶AMPLIA DECIMONONO,vt id itẽ locũ habeat nõ solùm in contractibus nominatis,sed & in innominatis quoq;,vt & voluit idẽ Bal. omniũ sentẽtiarũ tã locuples,vt nulla vnquã ei defuerit,vt sæpe alibi diximus,in eadã.l.1.illo eo.ver.quæritur ergo,iuncto versi.præced,de vsuc.pro donat.nec memini me vsquã alibi legisse.

VICESIMA AMPLIATIO.

1 *Constitutũ possidẽtis naturaliter,tantũ naturalẽ possessionẽ trãsfert.*

¶AMPLIA VIGESIMO,vt personas constituentiũ attingamus,vt procedat in constituẽte habẽte tantùm possessionẽ naturalẽ:vt scilicet per eius cõstitutũ transferatur ea possessio naturalis,quam ipse habet,vt expressè voluit Bar.in l.interdũ.§. vl.ver.sed quæro aliquis naturaliter,& ibi etiã Alex.col.2.ver.iuxta prædicta.ff.de acq. qui.poss.& Raph.Co.con.54.Leonardus,col.1.& con.173.Galuanus,col.vlti.ver. nec obstat,quòd possessio,& Ant.in c.cùm veniſſet,col.3.ver.inquantùm suprà,de restitu. spoli.Et hoc satis probatur per ea,quæ dicam infrà in 33.ampliatio.de vsufructuario, qui naturaliter tantùm possidet,vt probat tex.in l.naturaliter,in prin.ff.de acq.poss.

2 *De eadem re.*

¶Et quanuis id sit dubiũ in ipso vsufructuario,cùm nõnulli teneãt cõtrariũ,vt ibi dicemus:Tamen id non tantũ dubij fortè habet in aliis naturaliter tantùm possidentibus,in quibus nõ habẽt locũ rationes eorũ,qui id negant procedere in vsufructuario. Et id quidẽ videre licet in eo,qui se constituit possidere nomine creditoris,in quo ciuilẽ in eũ possessionẽ trãstulit,naturalem autẽ retinuit,vt latè diximus suprà in prin ci.nu.4.illud autẽ.Si igitur hic debitor,qui ita se cõstituit precariò possidere pro creditore,rẽ postea alteri vẽdat,& se nomine illius possidere cõstituat,in hũc trãsfert naturalẽ illã possessionẽ,quam habebat:& consequẽter priuat illũ suũ creditorẽ ciuili, quæ erat accessoria eiusdẽ naturalis,per l.peregrè.§.quibus,iuncta.d.l.interdũ.§.vl.ff. de acq.poss.vbi id voluit Bar.post Dy.ibi,& etiã Imo.& Ro.in l.Celsus,vterque col. 2.ille versi.item adde inquantùm dicit,hîc versi.secundò inquantùm.ff. de vsuca. De quo & tu vide quæ scripsi suprà in prin.nu.12.sed & ex illa,& iterũ nume.34.at illud hîc:itémque nu.45.porrò Matthç.& infrà in 14.limitat.ver.6.tertiò intellige,& 3.seq. ex quibus intelliges quid hîc dicendum sit.

VICESIMAPRIMA AMPLIATIO.

1 *Constitutũ possidentis ciuiliter,possessionẽ ciuilẽ trãsfert.*

¶AMPLIA VICESIMOPRIMO,vt item procedat in constituente habẽte tantùm ciuilem possessionem,vt & eandem transferat in aliũ per constitutum, vt etiam voluit Bar.in d.l.interdum.§.vlt.ver.sed quæro aliquis naturaliter, & ibi quoque Alex.col.2.versi.iuxta prædicta.& idem Bar.in l.quod meo,in prin.col.2.versi.secundò pone,& ibi item ipse Alex.col.5.versi.quærit Bart.quia hæc,& omnes ferè ibi, per tex.in l.quædam mulier,ff.de rei vendi.qui vt dicit Bar.loquitur in eo qui ciuiliter tantùm possidebat,vt qui non erat in fundo. Et idem voluere Pet.Ancha.& Imol. in c.vlt.ext.de precari.Anto.in c.cùm veniſſet,col.3.ver.in quantùm suprà, de restitu. spoli.Raph.Co.consi.54.Leonardus,col.1.Corne.consi.173.in præsenti,col. 5. versi. cùm per precarium,li.2.Caro.Rui.con.177.visis & intellectis,col.2.nu.3.lib.1.

2 *De eadem re.*

¶Quanquam contra id facere videtur gl.in d.l.quod meo,in verbo,ministerio,cùm id verbum ita exponit,id est,actu & voluntate:tanquam scilicet non sufficiat voluntas possidentis ciuiliter,qui se constituit nomine alterius possidere, nisi aliquis actus corporalis interueniat.Sed ad hoc respondet Bart.quòd actus,qui à principio interuenit,cùm ipse constituens primùm appræhendit possessionem pro se,sufficit vt tunc constituens transferat possessionem,& satis nunc interuenire videtur,vt & nos quo-

que

BIU Cujas

que diximus suprà in 4.amplia.

3 ¶Vt etiam in simili videmus,vt ille subdit,quòd si quis sine mandato appræhendat possessionem pro altero,satis est,vt postea ille,cuius nomine appræhēsa est, ratū habeat,sine interuētu alterius actus corporalis,per l.cōmunis seruus.§.1.ff.eo.tit.Nā ille primus actus appræhensionis præstat adminiculū ad acquirendā possessionē ei qui ratū habet.Et hinc quoque videmus,q̄ si possidens conducit possessionem ab alio,vi detur facere illum possessorem.l.si quis ante,& l.qui bona fide,in princi. ff. eod. titul. Et tamen ibi non interuenit actus corporalis ad appræhendendum possessionem.

Ratificatio apprehensionis possessionis operatur possessionē sine alio actu corporali.

4 ¶Igitur eadem ratione,vt ille subiungit,si per simplex constitutum facio me possessorē nomine alterius,quanuis ciuilem possessionē tantùm habeā,eam in illum transfero.Hæc ille,quem ad verbū propè refert,& sequitur Alex.in d.l. quod meo. Et licèt hæ rationes non omnino placeant Raph.Co.in d.l.quod meo,& Franc.Aretin.in d.l. interdum.§.vlt.tamen aliis rationibus sequuntur principale dictum ipsius Bartol. de quo & tu vide Claudi.Aquen.in d.l.quod meo,col.1.versi.sed quærit Bar.

De eadem re.

VICESIMASECVNDA AMPLIATIO.

1 ¶AMPLIA VICESIMOSECVNDO,& hoc cum præcedente bene conuenit,vt is qui vi constituti possidet,quia scilicet emptor constituerit se possidere nomine illius,possit & in alterum etiam per constitutum transferre eiusdem rei possessionem.Ita enim consuluit Alouisius de Lucis valentissimus doctor,& qui ita Bald. vocatur inter consi.ipsius Bal.consil.436.quidam creditor habens plures debitores, col.2.vesi.nam primò præsupponitur,li.3.vbi idem dicit etiam consuluisse Ray. Forli.Argent.illius filium,& Richar.Saly.& illi consi.subscripsit Bal.ibi.

Constitutarius trāsfert possessionem ui alterius cōstituti.

VICESIMATERTIA AMPLIATIO.

1 ¶AMPLIA VICESIMOTERTIO,vt procedat in ecclesia,& prælatis ecclesiasticis cōstituētibus se possidere nomine alterius,vt scilicet per eorū cōstitutum trāsferatur possessio,quæ apud illos est:scilicet naturalis tātùm,si naturalē tātùm habeāt:ciuilis quoq;,si ciuilē habeāt,vt no.voluit Matthes.no.167. nota q̄ si tutor.Et id quidē in ecclesia minimè dubiū est,vt satis probāt tex.in c.cùm venisset, & ibi palàm sentiunt omnes,præsertim Ant.& Pan.de restit.spoli.Cardi.Flor.in repe.c. perpendimus,col.14.versi.in hoc tamen.de senten.exc.& Barb.in repe.rub.de reb.eccl.nō alie. in 2.dubio.Sed quod ad prælatos priuatim pertinet,vide quæ dicā infrà in 16.limita.

Ecclesia & prælati ui cōstituti trāsferūt possessionem.

VICESIMAQVARTA AMPLIATIO.

1 ¶AMPLIA VICESIMOQVARTO,vt procedat in testatore se cōstituēte possidere in testamēto pro altero,nō tantùm respectu actuū inter viuos in ipso testamento factorū,vt fieri possunt,per nota.in l.hæredes palā.§.vlt.ff.de test.cū multis aliis concor.à me fusissimè congestis in nostris legibus connubialibus,in gl.5. in verbo,*contracter*,nu.101.intellige secundò,& seq.in quibus haud dubiè per constitutum illic appositum transfertur possessio,vt expressè consuluit Oldr.consi.114.factū tale est,quædam mulier.& Alberi.in rub.C.de donati.col.1.Imol.in c.2.col.1.versi. not. q̄ vbi in actu,de consuet.Nam & is actus inter viuos in testamento factus retinet vim & naturam contractus,nec testamenti vim aut naturam recipit,vt per Bart. in l.cùm quis decedens.§.in codicillis.ff.de leg.3.Bal.in l.si auia,in prin.C.de iure delib. & diximus latiùs in dd.ll.connubi.vbi suprà.

Testator cōstituēs an trāsferat possessionem.

2 ¶Non tantùm igitur,vt id repetamus, constitutum in testamento factum transfert possessionem in actibus inter viuos inibi factis,sed & in actibus quoque vltimæ volū tatis,videlicet in institutione hæredis,& legatis.Nam testator constituens se possidere nomine hæredis vel legatarij,in eos transfert possessionem,vt singu. voluit Bald. in c.1.col.vlt.ver.sed ecce imperator,extrà de confir.vtil.vel inutil.is enim potest, vt ipse dicit,tradendo mortem præuenire,per l.Lucius Titius testamento.ff.de leg.2.vbi est tex.in id optimus,quem & ipse Bald.Angel.& Pau.Ca.ibi ad id expendunt,& præterea idem Bal.post Bar.in l.legatum est,eo.titu.& in l.si eum.§.inter virum. ff.de donati.inter vir,& vxor.& in l.filium,col.7.versic.quartò no.C.fami.herc.& in l.2. col. 2.versi.sed iuxta prædicta quæro.C.de iure.doti.& in l.1.col.vlti. versi. vnum scias. C.si quis omis.cau.testa.vbi & illud dicit,quòd tunc legatum accipit naturam donationis causa mortis propter traditionem,de quo tamen vide Dy.Bar.& ipsum Bal.in d.l.legatū est.& rursus eundem Bal.in l.vlt.C.de vsur.& fructi.leg.vbi etiam dicit huiusm

Et quid in actibus ultimæ uoluntatis.

Testator potest tradendo mortē præuenire.

Legatū quod se testator constituit possidere pro legatario,accipit naturā donationis causa mortis.

BIU Cujas

iusmodi legatum redigi ad instar donationis causa mortis: & legatarium lucrari fructus à tempore mortis, imò fortè inquit, à die traditionis. Et iterum repetit ipse Bal. in l.1.col.4.versi.item competit.C.com.de leg.& in c.2.circa medium, versi.nota in tex. quòd possessio,& ibi Barb.col.3.de consuet.Angel.in l.filiam fratribus.& ibi quoque Alex.ff.ad SC. Trebel.Barthol.Cepol.in l.irritam,quæ est vlti.col.17.in paruis, vers. sextus decimus casus.C.de vsucapi.pro donat.vbi dicit singu.eum textum,in d.l. Lucius.Iason in l.iustè possidet,col.pe.ver.quintò facit.ff.de acqui.possess.dũ allegat Bal. in d.c.1.& idem Iason in l.nemo potest,col.7.ver.tertiò quærit.ff.de legatis 1.in 1. lec. & in l.quoties,col.vlti.C.de hæred.instit.Philipp.Deci.loquens de fideicommisso,cõsi.84.excellentissimi doctores,col.2.versi.secundò quia non obst.& con.424.proponitur quòd magnifica domina,col.3.nu.15.Stephanus Bertran. consil.58.sufficienter, ante fi.li.2.Matthæ.Afflic.decis.Neapol.275.testator.Barto.Chasse.consil.61.ex verbis,col.pe.versi.sed quia ibi.& Fran.Rip.qui & illud dicit de transitione legati in donationem causa mortis,in l.1.nu.13.ff.quor.bono.

3 *De eadem re principali.*

¶Et ad hoc quoque nonnulli præter illum textum in d.l.Lucius, allegant. d.l. legatũ est,ff.de lega.2.& l.cùm quis decedens.§.qui testamento. ff. de lega.3. quæ quidem.ll. non admodum facere videntur.Sed bene facit quod voluit gl.in cle.dudũ. §. verùm, in verbo,datis,de sepult.Et quod de donatione causa mortis dicitur,in l. cum quis.ff. de condi.ob caus.cùm si.Quódque scribit ipse Bald.in l.ex testamento, ad fi.C. de fideicommis.& in c.2.ante fi.tit.de feud.dato in vicem leg.commis.in quibus locis Bal. loquens de constituto facto in testamento,non ipsum improbat od id,quòd factũ est in testamento,sed ex eo quòd fuit appositum in testamento inualido & reprobato,tã quam & ipsum constitutum inualidum sit,vt testamẽtum,in quo positum est, de quo nos latiùs dicemus in 7.limita.nu.16.nec hinc longè distat.

4 *De eadem re.*

¶Noluimus tamen,antequam hinc discedamus illud prætermittere,quod Bal. in d. c.1.de confirmat.vtil.vel inutil.nõ id simpliciter dixit,ad quod suprà post alios multos citauimus.Sed illud quidem dicit,non valere precarium à testatore factum, quia nemo rem suam precariò rogare potest,vt est tex.licèt non alleget,in l.neque pignus. ff.de reg.iur.Tamen legatarius ob id precarium poterit mortuo testatore ingredi possessionem rei legatæ,ea ratione,quam nos suprà ex eo diximus.Et ita illud ipsius dictum sequitur & dicit egregium Iaſ.in l.nemo,col.6.versi.secundò adde.ff.de legat.1. in priore lect.& iterum in posteriore,col.9.versi. secundò amplia. & in l. iustè possidet,col.pe.in prin.ff.de acqui.possess.in 2.lec.& in l.hæreditas.C.de hære.insti.

5 *Testator potest facere potestatẽ accipiẽdi legatum & fideicom. propria authoritate.*

¶Illud autem planum est(vt id obiter dicam si quis fortè dubitet)posse testatorẽ dare facultatem legatario & fideicommissario ingrediendi possessionem rei legatę aut fideicommissariæ propria autoritate,per l.Titia cùm testamento.§.1.& ibi glo.Barto. Bal.& Imo.qui eam dicit sing.ff.de lega.2.cùm si.à me latè collectis in commentariis consuetudinum Pictauicarum,tit.*de testamens.*§.4.in glo.2.in verbo,*ne vienne à l'heritier*,nu.3.fallit tamen primò.Idque etiam tacitè,vt & ibi quoque copiosè diximus,nu, 5.versi.amplia secundò,& multis seq.Licèt multæ consuetudines Galliæ repugnent, non facientes id ius testatori.

6 *Quid si testator cõstituat se possidere post mortem suam.*

¶Sed nec id item omittendum ducimus,id quod suprà diximus,testatorem transferre possessionem,per huiusmodi clausulã constituti, intelligendum esse secundùm ea quæ infrà à nobis dicentur in 2.limitatione,scilicet si se constituat iam ex eo tempore,quo testatur,possidere nomine hæredis,vel legatarij,vel fideicommissarij.Secus si se constituerit possessurum post mortem suam:tunc enim id constitutum omnino esset inutile,inualidum,& inefficax,vt ibi latè dicemus.

7

¶Sed non intempestiuè quæremus,an cùm testator rem legatam tradidit, possit huiusmodi legatum reuocare,& fructus ab ipso legatario perceptos.quod ipsum intelliges ex Oldra.d.con.114.& Bar.& aliis in l.legatum.ff.de leg.2.Paul. Ca. con.393. substitutio,lib.1.& aliis relatis à Catel.Cot.memor.incip.constitutum, versic. confirmo per istud.& memor.incip.legatum factum à testatore.& Bened.in repet.c.Raynutius, in verbo,testamentum,le 2.col.2.Aymo.Crauet.post Crot.in rep.rubr.ff.de leg.1.nu. 138. & quod priuatim ad fructus pertinet, vide quæ de fructibus donationis causa mortis scripsimus,in repet.l.si vnquam,in verbo,reuertatur.nu.278.incip. postremò quia cùm titulus.

VIC

BIU Cujas

VICESIMAQVINTA AMPLIATIO.

1 ¶AMPLIA VICESIMOQVINTO vt etiam procedat non solùm in certa & singulari quapiam persona sese constituente possidere nomine alterius, sed etiam in vniuersitate, communitate, siue collegio id ipsum faciente. Nam & per id cõstitutum etiam transfertur possessio, vti expressè cõsuluit ex facto interrogatus Bal. con.438.præmittendum est ad euidentiam, col.2.versi.& ad euidentiam præmittendum est, lib.1. Et ad hoc facit quod suprà de ecclesia diximus in 23.ampliati.

Cõstitutũ collegij an operetur trãslationẽ possessionis.

VICESIMASEXTA AMPLIATIO.

1 ¶AMPLIA VICESIMOSEXTO eorum respectu quibus fit cõstitutum, vt non solum id procedat, cum fit constitutum domino, sed etiam cum fit procuratori eius, nomine ipsius. verbi gratia, vendo tibi vt procuratori Titij, & constituo me possidere nomine illo tuo procuratorio. Nam tunc etiam transfertur possessio in Titium dominum. Ita enim voluit Bar. in l.si is qui pro emptore, col. antepe. ver. septimò & vlti. & ibi Iason plenè char. pe. ver. quintò principaliter, cũ multis seq. ff. de vsuc. & idem Bar. in l. ab emptione, ad fi. & ibi quoque Bal. etiam ad fi. in vtraque lec. Angel. Imol. & Iac. à sanct. Georg. col. 3. ff. de pactis. idem Bar. in d.l. certè. ff. de precari. Bal. in d.l.1.col.2.ver.decimò quæro. C.quã.lice.ab empt.disced. & in l.1.§.sin autẽ, in fi. C.de cadu.tol. & in c.1.§.item inuestitura, tit.de feud.no. & in c.si facta, col.2.ver.pone vendo tibi, tit.si de feu.fuer.contr.inter do. & agna. & vt à multis citatur, con.incip. casus talis est, quidam nomine Matthæus, sed illud nõ potui reperire. Saly. in l.1. in fi. C. per quas perso.nob.acqui. Imol. in l.1 in fi.prin. & ibi quoque Raphael Co. col. pen. versi. ad hoc concludit, Roma. col. item pe. versi. vlteriùs inquantum dicit, Alex. col. pe. ver. ex isto dicto, & Iason col. pe. versi. adde secus esse. ff. de acqui. possess. & rursus idẽ Imo. Roma. & Alex. & prætereà Franc. Are. & Soci. in d.l.1.§. per procuratorem, quem Roma. legit cum. §. hæc quæ de seruis, eo tit. & Raphael Co. & Paul. Ca. in l. quarundam, eo. quoque tit. Alter Raphael Fulgo. in l.1. C. eod. tit. Roma. in l. qui mihi donatũ, col. 2. versi. respondè quòd si hoc. ff. de donati. & in l. quod meo, in 3.no. & ibi Alex. col.1. ff. de acquiren. possess. Corne. consi.50. videtur in hac consultatione, ante fi. lib.1. vbi dicit non esse tutum ab hac opi. in practica recedere. & iterum consi.117. multa essent, post prin. li.2. Barb. subobscurè in c.2. col. antepe. ver. in ea glo. ibi, per claues, de cõsuetu. Guid. Pap. dec. Delphi.112. in dicta curia, paulò ante fi. Soci. con.239. punctus consultationls, col. vlt. li.2. Vital. Camba. in tracta. clausularum, char.21. in paruis, in clausula, constituit se precariò, &c. col.3. ver. si verò ipse procurator. Iaso. in l. quoties, col. 4. versi. quintò principaliter. C. de rei vendi. Steph. Bertran. qui hanc dicit esse cõmunem opi. con.130. ponitur in facto, ante fi. lib.3. Lancelo. Galiau. in rep. rub. ff. de verb. oblig. col.41. versi. item ex prædictis. Lud. Gozad. con.15. videtur prima facie col.2. ver. tertiò, imò istud est. & iterũ con.16. in hac causa, col.2. nu,12. & quisquis is est, qui addi. ad Saly. fecit, in l. traditionibus, in prin. C. de pactis. Et ante hos non obscurè videtur voluisse Ioan. And. à nullo tamen illorum citatus, post Dy. con.32. in addi. Speculatoris tit. de confessionibus. §. nunc videndum. ver. quid si confiteor tuam esse.

Constitutũ factũ procuratori an trãsferat possessionem.

2 ¶Hanc autẽ sententiam adiuuant textus in d.l. certè. §.1. ff. de precari. nam licèt is loquatur de casu contrario, scilicet in procuratore, qui pro domino se constituit possidere nomine alterius, vt diximus suprà in prima ampliatione, versi.6. illud tamen dixerim: Tamen eadem videtur esse ratio in eo, cui tanquam procuratori alter constituit, arg. illo à reciprocis siue correlatiuis, quod fortissimum est in iure. l. vlt. & ibi abundè Bar. Bal. Angel. & alij recentiores, & inter alios Iason, qui adducit multos concor. C. de indict. viduit. vti & ipse facit in l. si priusquã, col. pe. ff. de no. ope. nunci. & in auth. quas actiones, col.7. ver. tertiò principaliter. C. de sacro. eccle. & consi.112. in primis, col.1. versi. & in primis, li.2. Quid tamen dicendum sit in procuratore constituẽte, vtrùm scilicet transferat possessionem, videbis infrà in 13. limitatione.

probatio extex.

3 ¶Sed vt principale nostrum propositum prosequamur, ad eã quoq; sententiã affertur d.l.1.§. per procuratorẽ. ff. de acq. possess. vbi per procuratorem nobis acquiritur possessio. & d.l. quod meo. §.1. eo. titu. vbi procurator alienæ possessioni præstat ministeriũ. & in d.l. quarundã, eo quoque tit. vbi tantum operatur ficta traditio facta procuratori, quantũ ea quæ facta est domino. dicitur enim ibi, nihil iuteresse inter vtranque,

Ad idem.

BIU Cujas

& ad hoc eum tex.expendit Raph.Co.ibi.Et id quoque probat tex.in c.accedens, de præben.vbi per inueſtituram (quæ & ipſa ficta traditio eſt.c.1.tit.quæ ſit inue.cùm traditio eſt,neque enim ſemper eſt,vt per Cano.in c.2.de conſuetud.& in c.1.de reg.iur. lib.6.& Bal.in l.1.C.de donati.cùm ſi.)per inueſtituram,inquam,factam procuratori transfertur poſſeſsio in dominum.

4 *Qui cõtrariũ tenent.*

¶Atqui ſunt & alij multi cõtrariæ opinionis,vt ſcilicet per conſtitutũ factum procuratori non transferatur poſſeſsio,in quibus eſt Pet.à Bel.Per.& Bar.ſibi cõtrarius in l.1.C.per quas perſo.nob.acqui.Guil.in d.l.ab emptione,in fi.& ibi quoque Alber.col. 2.verſi.quærit Guil.aliam.ff.de pactis.& idem Guil.in l.licèt,col.11.C.de acqui.poſſeſ. Bal.ſibi quoque contrarius ſed ſubobſcurè in d.c.cùm veniſſet,col.1.verſi.ibi, cùm is poſsideat,de reſti.ſpolia.& apertiùs in trac.de pactis,char.7.col.2.verſi.iuxta hoc quę ro.Ang.in d.l.1.§.per procuratorem.ff.de acqui.poſſeſ.& in d.l.ſi is qui pro emptore, ante fi.& ibi etiam Imo.col.vlt.qui id dicit ſibi verius videri, licèt in d.l. ab emptione,cum Bar.tranſiſſet.& Paul.Ca.in d.l.1.§.ſi iuſſerim,in fi.& iterũ in d.l. quod meo, in fi.ff.de acqui.poſſeſ.Alex.ſibi item contrarius in addi.Bar.in l.qui mihi donatum, in fi.ff.de donati.Barb.latè con.8.ſapienter doctiſsimus,col.14.verſi.capio nũc aliud, & col.ſeq.lib.2.

5 *Horũ fundamenta.*

¶Horũ ſunt plurima fundamẽta:ſed hæc duo ſunt præcipua,ſcilicet l. ea quæ ciuiliter.ff.de acqui.rer.domi.vbi dicunt probari,non poſſe per procuratorẽ domino immediatè quæri,niſi per actum naturalẽ,& non ciuilem.Cuius autoritate Bar.in d.l.1. C. per quas perſ.dicit,quòd ideo per pactum legis commiſſoriæ vel addictionis in diẽ nõ quæritur dominiũ vel poſſeſsio per procuratorẽ,quia is actus eſt ciuilis,per quẽ procurator quærere non poteſt domino,per d.l.ea quæ ciuiliter. & idem dicit per eandẽ. l.ipſe Bar.in l.qui mihi donatum,in fi.ff.de donati.& Ang.in d.l.1.§. per procuratorẽ. ff.de acquiren.poſſeſ.

An ex pacto legis commiſſoriæ uel addictionis in diem quæratur poſſeſsio per procuratorẽ,uide nu.7.

6 *Reſponſio.*

¶Sed ad id reſpondent alij,quòd ea.l.quæ vtitur verbo,generaliter,non debet intelligi,vt neceſſariò requiratur actus naturalis,vt procurator quærat domino: alioquin ei contradiceret d.c.cũ veniſſet:ſed ita debet accipi,vt id plerunq; fieri ſolet. Item q; ead.l.poteſt intelligi in iis quæ naturaliter acquiruntur,id eſt,per inſtrumentũ naturale regulariter acquiri conſueuerunt.nam ea regulariter quæruntur per liberã perſonam:non autẽ q;,vt fiat acquiſitio,ſit ſemper neceſſarius actus corporalis, quia etiam ſufficit animus.d.l.certè.§.1.ff.de precari. Vel vt alij dicunt,ea l.loquitur in iure, quod ſolùm per actum ciuilem quæritur,putà per ſtipulationem,aut aliũ ſimilem cõtractum:ſed hîc communiter fit per actum naturalem,ſcilicet per contractũ emptionis & venditionis:licèt contingat,q; actus ciuilis conſtituti ſuppleat materiã actualis traditionis:vnde primordialis natura diſpoſitionis eſt attendẽda,l.itẽ veniũt. §. cùm prædixerimus.ff.de peti.hæred.& no.gl.in l.certi condictio,in prin.ff.ſi cert.peta.Vel denique,vt alij,q; traditio facta per conſtitutum non eſt ſimpliciter ciuilis,ſed etiam naturalis,quia ſubrogatur in locum naturalis traditionis,d.l.1.§.ſi iuſſerim.ff.de acq. poſſeſ.At ſubrogatum cenſetur eſſe idem cum eo,in cuius locũ ſubrogatur.l. Publius. §. Titia.ff.de condi.& demon.cùm ſi.Ex quo Bar.& alij in l.poſtulante,per illum tex. ff.ad SC.Trebel.dicunt ſtatutum loquens in caſu vero,procedere etiam in caſu ficto ſubrogato in locum veri,vti etiam tenet Panor.in c.1.col.1.de arbit.

7 *De eo quod ſuprà nu.5.*

¶Quod autem dicit Bar.in d.l.qui mihi donatum.ff.de donati.de pacto legis cõmiſſoriæ,& addictionis in diem.Certè illi contradicunt gl.& Bal.in d.l.1.C per quas perſo.nobi.acqui.Imol.qui hoc latè tractat in d.l.qui mihi donatum,col.2.verſiculo,extra glo.inquantum,& ibi Roma.col.2.verſi.vltimò adde inquantum, & Alexander in additio.ipſius Bart.idem Imol.in l.ſtipulatio iſta.§.ſi ſtipuler,col.pen.ver.item adde circa quintam.& ibi item ipſe Roma.col.antepenultima,verſi.item inquantum dicit,de verb.obligat.idem Roma.in l.1.§.hæc quæ de ſeruis,verſi.& deinde infert. ff. de acquir.poſſeſ.Vital.Camb.in d.tractatu clauſula.vbi ſuprà,num.1.vti per eos videre poteris.

8 *Alterũ fundamẽtũ eorũ qui contrà tenent.*

¶Alterum fundamentum eorum qui contrarium tenent,id eſt,quia ſi priorem opin. admitteremus,concurrerent duæ fictiones,ſiue ſpecialitates,contra.l.1.C.de dot.promiſ.cum ſi.Sed ad hoc reſpondet Barto.in d.l.ſi is qui pro emptore,quòd hîc non ſunt

duæ

duæ fictiones,quia licèt traditio sit ficta,tamen possessio est vera,& propria, per d. l. certè.§.1.de precario.Sed hoc ex eo dependet,quod suprà tractauimus in 1.ampliatio. an scilicet hæc possessio sit vera,an verò ficta.

9 ¶Verùm quicquid sit de ea re,potest dici duas fictiones hîc concurrere diuersis respectibus,videlicet fictionem traditionis per constitutum vel precarium,quod nemo negat:& fictionem repræsentationis domini per procuratorem : quia quod facit procurator nomine domini,non videtur dominus propriè facere, vt satis probatur ex. l.1. §.deiecisse.ff.de vi & vi ar.& l.si pater,& ibi gl.in verbo,ipse fecisse.ff.quæ in frau.cre. Dy.in c.qui per alium.ff.de reg.iur.Bar.in d.l.si is qui pro emptore, in 5.quæst. princi. versi.venio ad secundum,& ibi Imo.char.vlt.de vsucap.cum concor. adductis ab Alex.consi.65.visa quadam constitutione,col.2.li.4.& à me in.ll.connubia.in glo.4.in verbo,*consentement*,nu.27.& hoc quidem.

Fictiones duæ cõcurrunt diuersis respectibus.

10 ¶Ideo vel hîc dicendum est,non verum esse,duas fictiones simul non posse conuenire:nam & contrà posse probant alia multa iura adducta à Bar.in d.l.si is qui pro emptore,col.pen.versi.in contrarium sic arguitur:aut si verum est regulariter, vt plerique omnes dicunt,intelligitur quando procedunt ex eodem fonte : quòd si ex diuersis,secus,per l.singularia.ff.si cert.pet.& alia iura allegata ab ipso Bar.qui & id ipsum tradit in eodem loco,& præterea in l.gerit,col.vlt.ff.de acqui.hæred.cum concor.adductis à Iaso.in d.l.si is qui pro emptore,in fi.Hæ autem duæ fictiones procedunt ex diuersis fontibus:altera enim enim respicit venditorem,qui eam traditionem fictam facit:altera ipsum procuratorem repræsentantem factum domini.

Et quãdo procedunt ex diuersis fontibus.

11 ¶Quanquam & ad hoc illud dici potest,tum demum duas fictiones ortas ex diuersis fontibus posse concurrere,quando tendunt ad commodum & vtilitatem diuersarum personarum:nam ita propriè loquitur d.l.singularia,vt eam declarat Bar.in d.l. si is qui pro emptore,col.pe.ver.2.casu,& ibi quoque Iason col.item pen.versi.sed ad istud.nam in ea ipsa l.singularia,pecunia fingitur data mihi fauore debitoris, vt sit à me liberatus:deinde videtur à me ad te profecta fauore mei creditoris,vt te habeã ex mutuo in tantum obligatum.Nisi in hoc nostro casu diceres secundum ipsum Iasonem,quòd etiam venditor liberatur per constitutum ab obligatione tradendi rẽ venditam,secundum glo.in d.l.ab emptione.de quo nos latè diximus suprà in 1.parte,nu. 7.ex illa autem.& 3.seq.Sed tu hîc vide quæ dicam inferiùs in 3.limita.

Si tendant ad cõmodũ diuersarum personarum.

12 ¶Sed & illud quoque dici potest,posse duas fictiones concurrere ad producendum vnum & eundem effectum,vt est nonnullorum sententia ita intelligentium d.l.singularia,& l.licèt.§.quoties.ff.de iur.dot.licèt secus esset si ageretur de producendis diuersis effectibus circa idem,vt in d.l.1.C.de dot.promis.& in l.si seruus communis.§. seruus capto,& ibi gl.ff.de stipul.ser.Et ita voluit Rom.in d.l.singularia, col.1. in vlt. no.vbi tamen subiungit de hoc esse dicendum,vt per Salyc. & ipsum Roma.in d.l.si is qui pro emptore.At hîc de vno tantùm effectu quærimus,scilicet acquirendæ possessionis.

Duæ itẽ fictiones concurrũt ad producẽdũ unũ & eundẽ effectum.

13 ¶Cæterùm Io.Plat.in §.ex his itaque,ad fi.Instit.per quas perso. nob.acquir. fuit hîc in noua quadam opi.vt scilicet per constitutum factum procuratori, & alios huiusmodi actus fictos non quæratur possessio domino,sed procuratori,vt dicit scribi ab Angelo in l.per procuratorem.C.de acqui.possess.vbi tamen nihil dicit Ang. in meo codice,nec hoc verum puto:nam procuratoris animus non eò fertur, vt sibi quærat, sed domino:ideo nec sibi quærit,cùm possessio sine animo non quæratur.l.1.§. adipiscimur. ff.de acq.possess.& dicemus latiùs in 30.limitat.nu.53.ego verò,& 2. seq. nam & si eò animus ipsius ferretur,non tamen sibi quæreret:tum quia nõ ei intendit quærere constituens,per ea quæ dicam in seq.versi.tum quia nullus contractus præcedit nomine ipsius procuratoris:sed domini,cuius nomine ipse contrahit:ex quo sequitur non posse ex constituto in illum transferri possessionem, per ea quæ dicam infrà in 6.limitati.

Alia tertia opi. ut per constitutũ factum procuratori, & nõ domino quæratur possessio.

14 ¶Quòd si sequaris primã opi.quæ cõmunior est,eam intellige, si cõstituens gerebat in animo possidere nomine illius procuratoris,cui est factũ constitutũ,tanquam procuratori domini.secus si nomine proprio illius.Nã tum etiã si procurator intelligeret recipere nomine ipsius domini,tamẽ in eũ nõ transferretur possessio vi huius cõ-

Quid si constituentis animus erat constituere procuratori nomine proprio.

BIU Cujas

ſtituti,cũ id nec in poſſeſsione quidẽ reali fieret.l.res ex mandato.ff.de acq.rer.domi. & l.pignori.§.vlti.ff.de vſucapi.Et id multò magis,ſi neuter intẽdebat,vt quæreretur domino,etiã ſi procurator emeret propter mandatum,& contemplatione illius.l.qui mihi donatũ,& ibi gl.& doct.ff.de don.& gloſ.& doct.in l.1.C.de acq.poſſeſ.Et id expreſsè in conſtituto reſpondit Corne.conſi.6.videtur in præſenti conſultatione, col. 2.verſi.& licèt per conſtitutionem precarij,lib.2.vbi ſubdit poſt Bar.& Pau.Caſt. in d.l.qui mihi donatũ,in dubio non videri animũ quærẽdi domino,niſi ſit expreſſum.

15 *Sed quid ſi procurator nũcupatim accepit nomen procuratoris.*

¶Quod poſtremum tamen(ne id omittam)ita intelligo, ſi ſimpliciter contraheret non aſſumpta qualitate procuratoris.quia in dubio quis facere quicquam videtur no mine proprio,non alieno.l.Papinianus,& ibi glo.& Alber.ff.mand. cum aliis multis concor.à me collectis in tractatu Retractuum,tit.1.§.10.gl.1.nu.3.ego cenſeo: Secus ſi aſſumpſerit titulũ procuratoris alterius.nam tunc pro illo ſiue nomine illius,cuius ſe dicit procuratorem,facere videtur,etiam ſi aliter non exprimat.l.vlti.ff.de inſtit. act. quæ quidem loquitur de inſtitore:ſed eam Bar.ibi trahit ad procuratorem.Et de procuratore quoque voluit gl.in l.quacunque,in verbo,procurator.ff.de procurat. cum aliis quoque concord.à me congeſtis vbi ſuprà,nu.5.ſed id intelligas,& ſeq.

16 *Quid ſi cõſtitutũ dirigitur in dominũ abſentem.*

¶Secundò intellige illam primam communem opi.cum cõſtitutũ dirigitur in ipſum procuratorem nomine domini,non etiam ſi in ipſum dominum abſentem:putà, ſi ego domum vendo Titio procuratori Meuij, & eam me conſtituo poſsidere nomine ipſius Meuij domini:tunc enim id conſtitutum non valet,nec transfert dominiũ & poſſeſsionem in Meuium,per l.quæcunque gerimus.ff.de actio.& obli.& no.à Bar. in l.1.in fi.prin.ff.de iure fiſci.de quo & tu vide latiſsimè per Roma.conſi. 441. præſens inſtrumentum,in 1.& 2.dubio.

17 *Notarius debet ſibi ſtipulari pro emptore, & non ipſi emptori.*

¶Nam & in notario ſtipulante pro emptore,aut donatario,vt ſcilicet ſtipulatio cõcipiatur in perſona ipſius notarij ſtipulãtis pro ipſo emptore,& nõ in perſona ipſius emptoris,voluerũt Guil.Cu.Bar.& Bal.in l.nec ei.§.eorum.ff.de adoptio.Ange. Are. in §.cum autem,col.2.verſi.quæro quando tabellio,Inſtit.de adop.& in §.ſerui autẽ, col.1.verſi.quæro qualiter tabellio,Inſtit.de iur.perſon.Matth.Afflict.qui alios citat, in conſtitu.Siciliæ incip.baiulos,col.13.verſi.limita tertiò.

18 *Syndicus debet ſibi ſtipulari pro uniuerſitate, non ipſi uniuerſitati.*

¶Et id nuncupatim in ſyndico quoque ſtipulante,& conſtitutum recipiente,vt ſcilicet id recipiat nomine domini,id eſt,vt fiat conſtitutum ipſi ſyndico,nomine ſyndici non vniuerſitati,reſpondit Corne.conſi.117.multa eſſent diſcutienda,col.4.verſi. ponderandum eſt,eod.lib.2.de quibus & tu vide gloſ.Bar.Imo.& alios doc.in l.ſtipulatio iſta.§.ſi ſtipuler.ff.de verb.oblig.& Bal.in l.1.col.2.verſi.circa primũ.C. per quas perſo.nob.acqui.

VICESIMASEPTIMA AMPLIATIO.

1 *Conſtitutũ factum negociorum geſtori, transfert poſſeſſionem.*

¶AMPLIA VICESIMOSEPTIMO,vt id etiam procedat,cùm fit conſtitutum negotiorum geſtori.nam & tunc ex eo transfertur poſſeſsio in eum,cuius negotia gerit,ſecuta ratihabitione,vt nuncupatim & in hac ſpecie reſpondit Dyn. con. 15.hoc capite,quæſtio talis eſt,nam ratihabitio, inquit, æquiparatur mandato l. vlti. C.ad SC.Macedo.& c.ratihabitionem,de reg.iur.lib.6.Refert & ſequitur Iaſon in l.ſi is qui pro emptore,col.antepe,verſi.contrarium.ff.de vſuca.Et idem non obſcurè voluit Bar,cuius Iaſon non meminit,con.206.inter procuratorẽ.Sed id intellige, vt poſteà dicemus in 30.limitatione,de notario ſtipulante nomine alterius abſentis.

VICESIMAOCTAVA AMPLIATIO.

1 *Conſtitutum quoque factũ ſeruo.*

¶AMPLIA VICESIMOOCTAVO,vt id ſimiliter procedat,ſi fiat cõſtitutum ſeruo:nam per huiuſmodi conſtitutum transfertur poſſeſsio in dominũ ipſius ſerui.Id quod minimè dubium eſt,cùm tex.in id expreſſum habeamus in l. qui à ſeruo.ff.de actio.& obliga.vbi glo.id intelligit procedere,non ſolùm ex cauſa peculiari, ſed & dominica,per l,quod ſeruus,& l.ſi me in vacuam.ff.de acqui.poſſeſ.

VICESIMANONA AMPLIATIO.

1 *Conſtitutum item factũ eccleſiæ.*

¶AMPLIA VICESIMONONO,vt procedat etiam cùm fit conſtitutum eccleſiæ,videlicet cùm quis conſtituit ſe poſsidere nomine eccleſiæ.nam & tunc in illam transfertur poſſeſsio,& conſequenter dominium,vt expreſsè voluit Bar.in auth. ingreſsi,col.2.verſ.ſed quæro circa hoc vnum,C.de ſacro.eccle.

TRI

BIU Cujas

TRICESIMA AMPLIATIO.

1 ¶AMPLIA TRIGESIMO,vt etiam in ſecundum donatarium,nedũ in primum tranſeat hæc poſſeſsio conſtitutitia:verbi gratia,Petrus donat Paulo rem quãpiam quandiu vixerit,& poſt eius mortem, Andreæ,iuxta l.quoties.C. de dona. quæ ſub mo.& eorum nomine ſe conſtituit poſsidere.Certè non ſolùm in Paulum primũ donatarium transfertur poſſeſsio vi huius conſtituti,ſed & in Andream poſt mortẽ Pauli.ſi credimus Philipp.Deci.qui ita multis rationibus tenuit,conſi.239.primò nõ videtur,col.3.verſi.memini me,cum multis ſeq.vſque ad fi.eius conſi. *Conſtitutũ factum primo & ſecundo donatario an uim habeat in ſecundum.*

2 ¶Verùm contrarium ex diametro tenuit Guid.Pap.Deciſ.Delphi.512. Titius bona ſua donauit,his rationibus motus:quoniam dominium & poſſeſsio fuerunt tranſlata in primum donatarium vi illius conſtituti:ideo non potuerunt ab eo, vel eius hæredibus auferri,ſine eorum voluntate,l.ſi quis vi.§.differentia.ff.de acqui.poſſ.& l.quoties.C.de præci.imper.offer.Sed hæc ratio non admodum mihi placet, quia ab initio iſtius donationis primus donatarius,cui ea lege res ita donata eſt,conſenſum præſtitit,vt in alterum donatarium dominium & poſſeſsio transferretur,cum illam ea lege acceptauit.nam vel totam eam refutare,ac renuere:vel totam,vti ea facta eſt, acceptare debuit.l.Caius.ff.de manumiſ.cum aliis multis ſimilibus à me cumulatis in tractatu Retractuum,tit.2.in fi.nu.4.huc quoque ſpectat.& ſeq.Ideo nihil hîc eſt, quòd morari debeamus aliam huius donatarij vel hæredum voluntatem. *De eadem re.*

3 ¶Ideo ipſe Guido aliã reddit rationẽ,quia adueniẽte cõditione,qua res donata eſt ſecũdo donatario,nõ põt fieri retrotractio reſpectu ipſius poſſeſsionis ad tẽpus,quo donatio facta eſt:quia hoc tẽpore cõditionis impletæ donator nõ iam rẽ ipſam poſsidet: & ideo nõ poteſt transferri poſſeſsio per illud ipſius coſtitutũ,per ea quæ notat Ang. in l.quãuis.§.1.ff.de acq.poſſ.cũ aliis infinitis cõcordan.à me adductis inf.in 1.& 2. limi.Et ſi aliter,inquit Guido,diceremus,ſequeretur illud abſurdũ,vt ſcilicet dominiũ ciuſdẽ rei eſſet ſimul penes duos inſolidũ,cõtra.l.3.§.ex contrario.ff.de acq.poſſ.& l.ſi vt certo.§.ſi duobus vehiculum.ff.commoda.Et tandem reſpondet ad d.l.quoties.C. de dona.quæ ſub mo.quæ videbatur huic ſententiæ aduerſari,vt ibi per eum videbis. *De eadem re.*

4 ¶Nec ſolus fuit Guid.Pap.in hac opi.nã & idem quoq; eo nõ memorato cõſuluit ex facto Steph.Bertr.con.276.Chriſti & c.viſo caſu mihi exhibito,col.2.nu.4. lib.1. nã, inquit,eo tẽpore conſtituens nõ eſt futurus poſſeſſor. quæ eſt poſterior ratio Guid. Et ante vtrunque iſtud reſpondit Corne.con.173.in præſenti ſtipulatione,col.5.in fi. verſi.ſed nihilominus hoc non obſtante,lib.2.Et ſecundum hanc ſententiam fuit nuper iudicatum in noſtra decuria Senatus Pariſienſis die 9.Martij anno domini.1548. inter magiſtrum Ioannem Burgeſium & Ioannem Chazereum. *De eadem re.*

TRICESIMAPRIMA AMPLIATIO.

1 ¶AMPLIA TRICESIMOPRIMO,vt vis huius conſtituti obtineat non ſolùm in tranſlatione rei cuiuſpiam ſingularis,ſed etiam in alienatione & obligatione vniuerſitatis bonorum:vt ſi ego dono, vendo, obligo vniuerſaliter omnia bona mea,vel quotam bonorum,& conſtituo me poſsidere nomine emptoris, donatarij, vel creditoris.Licèt enim aliter ea bona non exprimantur,tamen transfertur poſſeſſio,vt voluit Iac.But.in auth.hoc ſi debitor.C.de pigno.Bar.in l.qui pignoris.ff.de acqui.poſſeſ.& in l.Celſus,col.3.verſi.ſed pone q̃ debitor.ff.de vſuc.Bal.in l.ſi quis argẽtum.§.ſed ſi quidem.C.de donat.trahens illum textum loquentẽ de retentione vſusfructus in donatione vniuerſali ad conſtitutũ,dicítq; illum textum eſſe ad hoc notãdum.& in l.nullo,ante fi.C.de rei vendi.Angelus con.106.quædam mulier, in fi. iunctis præcedentibus.Raph.Com.in l.quod meo,col.vlti.verſ.item poſſet dubitari.ff.de acqui.hære.Ang.Are.in §.actionum,col.6.verſi.quæro iam eſt menſis, & verſi. ſequẽ. Inſtit.de actio.& Iaſon in l.3.§.incertam,col.vlti.verſi.ſextò not.ff.de acqui.poſſeſ.& conſi.147.præſens conſultatio,col.9.verſi.quia dico,lib.2.Matth.Afflict.deci. Neap. 139.magna fuit dubitatio.col.vlti.verſi.dicebant quidam.Lancel.Galiau.in repe. rub. ff.de verb.oblig.col.41.verſi.item ex prædictis.Et hoc quoque ſatisvoluerunt omnes quos in ſeq.ampliat.citabimus. *Conſtitutum etiã reſpectu uniuerſitatis bonorum operatur.*

2 ¶Tamen Laurent.Calca.primus,& nullo(quod ſciam)præeunte,con.29.in Chriſti, & c.magnificus dominus Rolandus,col.3.verſ.quantum verò ad conſtitutum, auſus *Qui tenent contrarium.*

BIU Cujas

Horum rationes. est,& is quidem solus,tenere cõtrariũ,his propemodũ rationibus.Primùm enim, ait,
Sciẽtia ad acquirẽdum requiritur. vt transferatur possessio per constitutũ,necessaria est illius sciẽtia,cui acquiri debet,
vt voluit glo.in l.quod meo.ff.de acqui.hære.Cui quãtũ ad id adde quod & nos dice-
mus infrà in.30.limit.ver.53.ego verò,vt iudiciũ,& multis seq.Sed in huiusmodi cõ-
stituto generali,is cui fit ipsum cõstitutũ,verisimiliter nõ habet scientiã omniũ rerũ.

3 *Ad idem.* ¶Item quia nec constituens tradere, nec accipiens acquirere potest,quod incertũ est,
l.locus.ff.de acquir.possess.& l.emptor,& ibi no.ff.de vsucapi.pro empt.incertæ enim
rei possessio acquiri non potest,l.3.§.incertum.ff.de acqui.possess.id quod propè inci-
dit in priorem rationem.nam possessio acquiri non potest sine animo eius,cui quæri
debet,l.1.§.adipiscimur,& ibi doctores,& l.3.in prin.ff.de acquirẽ. possess. & dicemus
pleniùs in versi.nuper allegato.Animus autem ad ignorata applicari non potest:ergo
nec eorum possessio acquiri potest.

4 *Ad idem.* ¶Denique vt redeamus ad Calca.illud confestim absurdũ suboritur, si id recipimus:
nempe quòd is qui huiusmodi constitutum fecit, si spolietur rerum suarũ possessio-
ne,aut in ea turbetur,nullum poterit intẽtare interdictum.Et illud quoque, ꝙ ille ita
constituens nunquam poterit præscribere contra creditorem, etiam per 40. annos:
quoniam contra possidentem nulla currit præscriptio,vt no.glo.in §.item Seruiana,
in verbo,nihil interest,Instit.de actio.Subdítque Calca.quòd si doctores has rationes
cogitassent,non eam sententiam secuti fuissent:quam veluti aliud agentes,& in trans
cursu,ac nulla animaduersione,sed indeliberatè tenuerunt,imò magis præsuppose-
runt,vt ipse loquitur.

5 *Responsio ad eas rationes.* ¶Verùm hæ Calca.rationes non tanti mihi esse videntur,vt illos à priori sentẽtia di-
mouissent.nam prima non necessariò concludit:non enim impossibile est,licèt diffici
lè sit,scire omnes alterius facultates.Istúdque est magis quæstio facti,quàm iuris: nec
requiritur specialis scientia rei,vt ipsius possessio acquiratur,sed sufficit in genere: a-
lioquin nunquam acquireretur rei non visæ possessio:quod falsum est. Et aliàs vide-
mus scientiam vel cogitationem genericã,vt ita loquar,siue in genere,satis esse,l. qui
Sciẽtia in genere sufficit. iure militari,& ibi Bal.& Ang.ff.de milit.test.& voluerunt Petr.Dyn.& Bar. in l.sub
prætextu,la 2.C.de transac.Bar.in l.si de certa,circa medium,eodem tit.cum infinitis
propè concord.à me congestis in repet.l.si vnquam,in præfatione,nu.78.horum præ
cipuum,cum duobus præceden.versiculis.Et faciunt quæ dicemus inferiùs in sequẽ.
ampliatione,in qua loquemur de constituto appositio super rebus futuris.

6 *Responsio. Cõstituẽs non intentat interdictũ aduersus constitutariũ, sed aduersus tertium.* ¶Secunda autem ratio Calca.in idem quod iam diximus recidit. At quod tertio loco dictum est,facilè dilui potest.Nam & si constituens non possit intentare interdi-
ctum aduersus eum cui constituit,potest tamen aduersus alium: vt est textus expres-
sus in l.qui precariò.ff.de precar.& l.1.§.vlti.cum l.seq. ff. vti possid. cum si. Et præ-
terea hæc ratio nihil mouet,quando & ea,si consideranda esset,haberet locum in cõ-
stituto rei particularis:& tamen non impedit possessionis translationem.

7 *Responsio.* ¶Aliud absurdũ eadem ratione nihil obest,cùm etiam in cõstituto rei singularis pro-
cederet.Et quia etiã is cui factum est constitutũ,per lapsum decennij perdat possessio-
nẽ,nisi eam realiter appræhendat,vt voluerunt Bal.Ioan.Castel.Signo.Homo.& alij
Mediolani statutum. plerique inter con.ipsius Bal.con.150.casus actualiter,li.2.Sed tu tamen de hoc vide
quod dixi suprà in 13.amplia.nu.7.scio tamen,& quæ latiùs dicam in 21.limit.Vt in-
terim scias Mediolani statutũ esse,ne ex cõstituto generali omniũ bonorum trãsfera-
tur possessio,vt videbis apud Fran.Cur.Iuniorẽ,cõ.108.sacratissimæ Trinitatis, col.
3.versi.ex præmissis remanet,li.2.vbi declarat quomodo id statutũ sit intelligẽdum.

TRICESIMASECVNDA AMPLIATIO.

1 *Cõstitutũ etiã in bonis futuris transfert possessionem.* ¶AMPLIA TRICESIMOSECVNDO, vt huiusmodi constitutum si-
ue precarium habeat vim transferendæ possessionis non solùm in bonis præsenti-
bus & iam quæsitis, sed & in futuris quoque & quærendis: vt si quis donet omnia
sua bona præsentia & futura, atque se constituat possidere pro donatario,nam tunc
ex huiusmodi constituto transfertur possessio bonorum illorum futurorum, tũ cùm
erunt acquisita, sicuti & nunc præsentium.Ita enim voluit Iacob. Butr. in d.l. vlti.
& ibi quoque Bartol.in fin.qui tamen nonnihil nutat, & Salyc. etiam in fin. C. quæ
res pigno. obli. pos. & idem Bartol.consilio 76.punctus talis est, pater filio emanci-

pato

BIU Cujas

pato donauit.Bal.in rub.C.de contrah.empt.in 21.quæsti.& in d.l. si quis argentum. §.sed si quidem.C.de donat. Ang.vt à multis citatur.in l.1.in prin.ff.de pigno. sed id non dicit in meo codice,nec vllo modo loquitur de constituto.sed id quidem voluit con.179.visis prædictis instrumentis,col. 4. versi. vbi autem interueniſſet. & in sua disputatione inci.in refulgenti delitiarum palatio,col.4.ver.sed incidenter quæri oportet.Saly.in l.2.circa medium,ver.quæro vendidi Titio.C.de contra.emp. Imo.in l.stipulatio hoc modo cõcepta,ad fi.& ibi Alex.col.7.ver.& præsupponitur,ff.de ver. obli.Rap.Co.con.54.Leonardus,col.2.Alex.in l.3.§.incertã,col.3.ver.extra gl.inducitur,& ibi quoq; Frã. Are.col.2.ver.dicit etiã dominus meus,& Soc.qui dicit hãc esse communem opi.col.2.ver.& ista inducuntur,& iterum col.vlt.ver.quinta & vltima, & Ias.in vtraq; lectura,scilicet in priori,col.2.& in posteriori,col.vlt.& Clau.Aquen. ver.& inducũtur prædicta.ff.de acq.pos.idem Alex.con.85.põderatis,col.vlt.ver.nec insisto,li.6.vbi & hanc dicit esse cõmunem opi.Ang.in §.actionũ,col.5.ver.hinc sumpta occasione,Instit.de actio. Barb.in c.vlt.col.pe.ver.sed vtrùm istud,extrà de preca. Soc.con.11.in causa dominæ Catharinæ,ver.non omitto quòd Iacobus,lib. 3.Io.Per. in l.ab emptione.ff.de pact.Iason con.147.præsens consultatio,col. 9.ver.nec dicatur quòd tale constitutum,lib.2.vbi & hanc item dicit communem opi.Vital.Camb.in tracta.Clausularum,in clausula constituti,col.pe.versi.item hæc clausulą constituẽs. Carol.Ruin.177.visis & intellectis,col.2.num.3.lib.1.& iterum consi.127. visa facti narratione,col.4.versic.prætereà incertitudo, lib.5. Matthe.Afflict.deci.Neapol.37. quædam Altruda,col.3.versic.sed in contrarium. iterúmque decis.335.pro decisione, col.3.ver.aut quis obligat,vbi dicit ita iudicasse sacrum consilium Neap.And.Alcia. in l.subsignatum.§.vlt.ff.de verb.signi.& in l.vlt.in verbo,neque donationes, col.2. C.de pactis.& Franc.Ripa in l.1.col.1.versi.ampliatur tertiò.ff.de pigno.Anto. Negusa.in tract.de pigno.in 2.parte,2.membro,col.1.num.3.

2 ¶Horum sunt multæ rationes,quibus ad id dicendum innituntur. Primùm enim-id probare videtur textus in d.l.quanuis,in princip.ff.de procur.vbi si me constituo possidere precariò ancillam quampiam,extẽditur id precarium ad partum nasciturum. Quem tex.ad hoc annotauit Imo.in d.l.stipulatio hoc modo concepta, de verb.obli. Sed huic rationi facilè responderi potest:nempe quòd in casu illius l. illud futurum, scilicet partus,est accessoriũ rei præsentis,scilicet ancillæ: imò eius pars esse dicitur, l.1.§.ex hoc edicto.ff.de ventre inspici.Ideo nihil mirum,si ipsum accessorium sequatur naturam sui principalis.l.cùm principalis. ff. de reg. iur.& ibi concordant.aut vt veriùs dicam,si pars suum totum sequatur.l.quæ de tota.ff.de rei vendic. cum si.Alia autem bona futura,quæ scilicet post constitutum acquiruntur, nihil habent commune cum præsentibus,nec ab illis vllo modo dependent.

Huius opi.rationum fundamenta.

Responsio ad primãrationẽ.

3 ¶Ideo & huius opi.sectatores alias rationes afferunt,hanc scilicet,quæ in simili versatur.Nam quanuis id quod nondum est in rerum natura, non possit in dispositionem acquisititiam deduci. §. at si quis,Instit.de inuti.stipula. tamen si reipsa deductum fuerit,tunc dispositio illa acquisititia incipit operari effectũ acquisitionis, cùm primùm illud incipit esse in rerum natura.l.nec emptio.ff.de contrah.emp.& l.& quæ nondum.ff.de pignori.& l.1.ad fi.ff.de condi.& demon.& l.interdum.ff.de acqui.hære.& §.ea quoque,Insti.de legat.

Alia ratio.

4 ¶Et hanc quoque rationem afferunt,quę depromitur ex dicta l.si quis argentũ.§.sed si quidem. C.de donatio.vbi per retentionem vsufructus bonorum vniuersalium transfertur eorundem possessio.quem textum & nos ex Bald.adduximus suprà in præceden. ampliatio. Igitur si bonorum vniuersalium,consequenter & futurorum, vt plurimi etiam eum textum intelligunt.Item, inquiunt, nulla lege prohibitum est fieri constitutum respectu bonorum futurorum: ergo permissum esse videtur: quia quæ prohibita non sunt, permissa esse censentur. l. necnon. §. quod eis.ff.ex quibus caus. ma. & l. magistratus. ff. ad municipa. & vtrobique glos. quæ afferunt conc.& præterea glos.in l.qui restituere,in glo.vlt.ff.de rei vendi.quam in suo casu dicit sing. Bal.con.141.præmissis verbis, col.2.versicu. considera quòd appellatio,lib.1.Sed ad priorem illam rationem dicunt ij, qui sunt alterius opin. quos statim citabo, cum text.in dicto §.sed si quidem, nihil exprimere de futuris, ideo ex eo id non proba-

Alia ratio.

Permissum cẽsetur quod nõ est prohibitũ.

BIU Cujas

ri ad quod citant. Ad posteriorem dici potest, id satis prohibitum esse per rationes, quas mox afferemus.

5 ¶Sunt igitur plurimi alterius sententiæ, vt scilicet constitutum non operetur translationem possessionis in bonis futuris: & inter hos Dynus in l. hæredes palàm. §. vlti. ff. de testa. Bal. sibi contrarius, in l. 1. §. vlt. quẽ legit cum l. seq. ff. pro socio, in lec. antiqua, per glo. ibi, quam dicit sing. & idem Bal. in d. l. stipulatio hoc modo concepta, & ibi etiam Ang. sibi item contrarius, col. 2. versi. quinimo & hîc doc. ff. de verb. obli. idẽ Bal. in c. cùm venisset, paulò ante fi. de resti. spolia. vbi & huius rationem reddit, quia non potest alij prius possidere, quàm sibi. & consi. 337. in primis videndum est, col. 1. lib. 1. & consi. 166. à libello, versi. sed hîc aduertendum, li. 4. Ipse Ang. in l. vlt. col. quoque vlt. versi. ego aliàs dixi. C. de pact. Pet. Vbal. in repet. l. cum duobus. §. Papinianus, char. 9. versi. circa quartam partem. ff. pro socio. Ro. in d. l. 3. §. incertam. ff. de acq. pos. & in l. quanuis. §. 1. versic. & hoc facit, eo. tit. Corne. consil. 252. primò videndum est, col. 2. ver. item dato quòd omnia bona, & iterum col. 4. versic. & hoc etiam confert, lib. 3. Barptol. Cepol. qui id dicit sin. in l. irritam, quæ est vlt. col. 18. in paruis, versic. & adde prædictis. C. de vsuca. pro donat. Guid. Pap. consi. 214. circa materiam, col. 3. versi. item licèt quia per talem. Barpt. Chasse. consi. 39. pro decisione, in 2. dubio, in fi. Matthæ. Afflic. Decis. Neapol. 139. magna fuit, col. 3. versi. & hæc vera sunt.

Qui contra tenẽt futurorum nõ quæri possessionem ex constituto.

6 ¶Et horũ itẽ sunt plurimę rationes. Nã futura nondũ possessa verè tradi nõ possunt, vt quæ nondũ possideãtur ab eo, qui tradere vult per cõstitutũ. nemo enim dat quod nõ habet, l. traditio. ff. de acq. re. dom. cum si. debet enim esse aliquod corpus, quod tradi queat, l. quòd si nulla, ff. de hære. vel act. vend. Et cũ id verè fieri non possit, nec fictè quoq; potest: cũ fictio nõ possit plus operari, quàm veritas l. liber homo. ff. de stipulat. seruo. & l. electio. §. si is. ff. de noxa. actio. & l. adoptio. ff. de adop. cum si. Ex quo fit. vt quãuis ex cõtractu societatis transferatur dominium rerũ præsentium, quia videtur interuenisse ficta quædam & tacita traditio: non tamen futurorum, l. 1. §. vlti. cum l. sequen. iuncta glos. vlt. & l. 1. ff. pro socio. Et maximè quòd glos. in d. l. 2. videtur æquiparare illam tacitam traditionem, quæ ex societate fit, precario vel constituto.

Horum rationes.

Societas non trãsfert dominium rerũ futurarum.

7 ¶Sed ad hãc rationẽ potest respõderi, & ad id primũ quod primo loco dictũ est, per huiusmodi constitutũ non cõtinuò transferri possessionẽ rerũ futurarũ, cùm eas constituẽs nondũ habeat, sed tũc cùm incipit habere & possidere, ipsum constitutũ quod in tẽpus cõferebatur, vires trãsferẽdi assumere, vt paulò mox dicemus. Et ad id quod continenter dictum est de societate, id respondent, quòd in huiusmodi contractu illa simplex & tacita traditio non cõprehendit bona futura, vt patet ex l. si quis societatem, ff. pro socio. Hîc autem constitutum expressè interponitur super bonis futuris.

Responsio ad eas rationes.

8 ¶Quòd si quis aduersus hanc responsionem insurgat, dicátque societatem omnium bonorum esse eius naturæ, vt respiciat communicationem etiam futurorum, nedum præsentium, l. 3. §. cùm specialiter. ff. pro socio. ergo actus ineundæ societatis qui habet vim constituti, vt dictum est, pariter respicit præsentia & futura, vt æqualis sit determinatio. l. iam hoc iure. ff. de vul. & pupil. Huic responderi potest. ipsum actum ineundi significare bona præsentia & futura quæsita nomine societatis, esse communia, per d. §. cùm specialiter: sed bona futura quæsita nomine proprio, esse communicanda, l. si societatem vniuersorum, & l. si fratres. §. socium vniuersa, eo tit. Ex quo & alia solutio infertur: quia ex fictione est, vt actus ineundæ societatis, prout habet vim tacitæ traditionis, extendatur ad futurum tempus, quo bona quæruntur: & esset alia fictio, vt mediante, vt nostri loquuntur, illo actu transferatur possessio: & sic concurrerent duæ fictiones, contra no. in l. 1. C. de dot. promis. cum si.

Replicatio.

Responsio.

9 ¶Sed & ad hanc posteriorem opin. illud adducitur, quòd constitutum non transfert possessionem, nisi constituens tempore constituti possideret, etiam si postea possideat: vt latè dicemus infrà in 1. limit. præsertim versic. 12. tertiò amplia. Prætereà res futura incerta est ratione quotæ & loci. nemo enim certò scit, quam rem quæsiturus sit, neque vtrum pro parte, an in totum: ideóque nec eius possessio transferri potest. d. l. 3. §. incertam, & l. locus. ff. de acqui. possess. & id præsertim per constitutum, vt latè dicemus infrà in 19. limitat.

Alia ratio.

Alia.

10 ¶Sed ad illud primum satis respõsum est ex præcedentibus: quibus tamen addes quæ

Responsio.

& nos

BIU Cujas

& nos dicemus in d.1.limitatio.versi.14.verùm huius contrarium,& 2.seq.Ad secundum quod de incertitudine est,responderi solet,eam incertitudinem cessare,cùm primum bona sunt postea quæsita:sicut dicimus, quando quis emit fructus nascituros. nam ipsis postea natis non dicitur empta res incerta.l.interdũ,in princ.ff.de ver.obli. & l.nec emptio.ff.de contrahẽ.empt.Is autem qui se constituit possidere bona futura pro altero,videtur tunc se possidere pro illo constituere,cùm ea fuerint quæsita, quo tempore res certa est respectu quotæ & loci.Et id tempus,in quod constitutum refertur,inspici debet,l.si eum.§.vlt.cum l.seq.ff.de donat.inter vir.& vxor.& l.in tempus, in princ.ff.de hære.instit.& nos quoque dicemus infrà in 2.limit.nu.3.

Tempus in quod actus refertur inspicitur,nõ ipsius actus.

11 ¶Prætereà & illud quoque responderi potest ad eam incertitudinẽ,quòd licèt ab initio sit quædam incertitudo respectu rerum particularium, est tamen certitudo respectu vniuersi,tam bonorũ præsentium quàm futurorum: quæ facit vt bonorum vniuersalium præsentium transferatur possessio:quod minimè dubium est, vt patet ex his quæ diximus in præcedenti ampliatione, licèt sit quædam incertitudo respectu particularium in vniuersis comprehensorum.Et aliàs sufficit generalis certitudo,ar. l.qui iure militari.ff.de testamento.mili.vt etiam diximus in ea præce. ampl.versi.verùm hæred.In dd.autem.ll.quæ à possessione reiiciunt incertitudinem, erat incertitudo respectu rei particularis,nec erat certitudo in vniuerso.

Alia responsio.

12 ¶Porrò si priorẽ op.teneas,quę cõmunior esse videtur,& quã in practica sequi solemus:eã intelliges primũ ex sententia Bal.in d.ru.C.de cõtrah.emp.in 21.quæst.vt procedat,quãdo ille qui ita cõstituit,posteà acquirit bona illa futura eo animo,vt acquirat cõstitutario.Secus est,si eo animo,vt sibi,nõ illi acquirat.Tũ quidẽ primũ per tex. quem ad hoc dicit no.in l.actione.§.quòd si quid post,ff.pro socio: tum quòd in quærendis potest quis præiudicare ei,cui acquirere debuit,per tex,in l.vlt. C. de acq.pos. Cui adde quantum ad hanc posteriorem rationem,multa in eandem sententiam cõgesta à Barb.con.41.illud afferam,col.16.versi.item est ponderandum, & seq.lib.1.& Fely.in c.quæ in ecclesiarum,col.19. versi.& ista consideratio,de constit.& Iaso.consi.236.an rex Romanorum,col.4.lib.2.Philip.Deci.in l.seruus.C.de pactis.& consil. 269.consultus,col.4.versi.& hoc præsertim,& à me in cõmentariis consuetud. Picta. titu.2.§.vlti.in glos.4.

Limitatio prima prioris op. Vt non procedat nisi eo animo aquirat,ut cõstitutario acquirat.

Quærenda facilius tolli quã quæsita.

13 ¶Sed & idem quoque in hoc nostro casu tenuit ipse Bal.in d.l.actione,§.renunciare, per tex.in d.§.quòd si quid post,quem etiam dicit no.Et vtrobique dicit idem respondisse Fran.Tigr.suum præceptorem,monétque menti tenendum esse. Et idem prætereà tenuit Raph.Co.in d.l.quod meo,in prin.col.vlt.paulò ante fi.ff.de acqu.possess. & Fran.Are.in d.l.3.§.incertam,col.2.vbi suprà citauimus, & ibi quoque Socin.col. vlt.versi.tertia difficultas, & Claudius Aquensis, versi.hanc tamen conclusionem, vbi ad hoc allegat text.in l. 1. §. per procuratorem,eo.tit.vbi per procuratorem tum demum nobis acquiritur possessio,si ea mente id fecerit.& Ludo. Bol. in l.si à Titio. ff.de rei vendi.in nouis interpret.

De eadem re.

14 ¶At contra id expressè tenuit Salyc. in d. l. 2. col.1.circa medium,in ver.quæro vendidi Titio.C.de contrah.empti.& in d.l.actione.§.quod diximus.ff.pro socio, ea ratione innixus,quia eo momento,quo constituens sibi quærit,constitutum vires recipit in quæsito:nec potest ipse constituens mutare propositum,& renunciare rei quæsitæ inuito constitutario,ar.l.sicut. C. de actio. & oblig. & l.in commodato.§.sicut. ff.de commod.Licèt è diuerso ipse constitutarius ei renunciare possit. l.Lucius.ff.de donat.& l.cùm precariò,ff.de precario.Et hanc quoque partem secutus est Alex.in d. §.incertam, paulò ante fi. & Antonius Cochus inter consi.Soci. consi.77.repetito, in fi.lib.4.& Barb.in c.vlt.col.pe.de precario.

Qui cõtrà tenent.

15 ¶Ad cõtrarias autẽ rationes respõdet Saly.vbi suprà,primũ ad d.l.actione. §.quòd si post,quòd ibi certè societati renunciatur.quod fieri potest:at cõstituto non potest,vt dictum est.In d.autem l.vlt.C.de acq.pos.colonus nec sibi nec alij vult quærere. Sed hîc sibi vult quærere:& sibi quidem quærendo,in consequentiam quærit constitutario ex contractu præcedenti,à quo resilire non potest inuito eo, cui ex eodem contractu quæri debet.id est,vt aliter dicam,quis potest alteri præiudicare in quærendis, dum sibi non acquirit:sed sibi quærendo non potest.Et id credo verius.

Cõtrariarũ rationũ responsio.

¶Quod

BIU Cujas

15 *Quid si cõstituens animo alteri quærat quàm sibi.*

¶ Quod tamen intelligit idem Alex.in d.§.incertam,in illis ipsis terminis,in quibus suprà locuti sumus,cum scilicet acquirit animo sibi acquirendi,non constitutario.Id enim facere non potest,quin constitutario acquirat, vt diximus. Secus si acquireret ea mente,vt alteri extraneo acquireret:tunc enim præiudicaret ipsi cõstitutario, per l.1.§.& quæ de seruis,& §.per procuratorem.ff.de acqui.poss.quod & non obscurè videtur voluisse ante eum Salyce.in d.l.2.de contrah.emp.dum respondet ad d.l.vlt.C. de acqui.possess.vt diximus in præcedenti versi.

17 *Constituens in dubio quærit constitutario.*

¶ Sed quicquid sit illis in casibus,tamen in dubio semper præsumerem hunc constituentem acquisiuisse animo quærendi constitutario,tum arg.l.meritò,ff.pro socio,& l.qui iure familiaritatis,& l.seq.in prin.ff.de acq.pos.cũ si.& quod tradit Bart.in l. gerit,col.5.versicu. assumo primùm.ff.de acq.hære. Tum quia non præsumitur mutatio voluntatis,l.eum qui.ff.de proba.& c.maiores,extrà de baptis.Et ita nuncupatim voluit in hoc nostro casu Raph.Co.in d.l.quod meo,in prin.ff.de acqui.poss. Io.à monte Sperello in l.ab emptione.ff.de pactis. Franc.Are.in d.§.incertam, col.vlt. versi.sed in dubio.& ibi quoque Soci.colum.item vl.ver.quarta difficultas,& Angelus Aret.in §.actionum,vbi suprà,Instit.de actio.

18 *Secũda limitatio prioris opi. Vt procedat cum expressè constitutum sit de futuris.*

¶ Intelliges secundò primam illã opi.qua scilicet dictũ est,constitutum etiam in bonis futuris operari possessionis translationem,quando ipsum constitutũ expressè appositum est ipsis rebus futuris.Quòd si apponatur simpliciter omnibus bonis, nulla expressa futurorum mentione facta,id certè ad ea non trahitur,vt apertè videre licet ex Iac.But.& aliis in d.l.vlt.C.quæ res pig.oblig.possunt.& nuncupatim voluit Frã. Are.in d.§.incertam,in fi.& Iason in l.si socius.col.1.ff.si cert.peta.

19 *Sed hoc ita, ubi de alienatione agitur.*

¶ Sed hoc tamen ita temperandum est,si apponitur huiusmodi constitutũ super alienatione rerum simpliciter.nam sicuti alienatio etiam omnium bonorum non comprehendit futura,nisi ea quoque expressa fuerint,per l.si ita legatum.ff.de aur.& arg. leg.& l.vlt.§.1.ff.de lega.2.cum si.Ita nec constitutũ etiam simpliciter appositum super ea alienatione,nempe quod regulatur secundum naturã principalis contractus, in quo apponitur,arg.l.vlt.§.1.ff.de constitu. pecu.& dicemus latissimè infrà in 7.limitatione.nu.25.húcque spectat,& multis seq.

20 *Secus de obligatione tantũ.*

¶ Quòd si constitutum ipsum apponatur super obligatione bonorum simpliciter, tunc certè trahitur ad bona futura,vt ipsa obligatio super qua appositum est, per d.l. vlti.C.quæ res pig.oblig.possunt.si modò vera est ea opinio, quæ dicit constitutum trahi ad futura:quam nos secuti sumus.Et id nuncupatim voluit Iacob.But.in ea ipsa l.vlt.& Roma.in.d.l.stipulatio hoc modo concepta,col.vl.ver.circa quod sciendum, de verb.obli.vbi id dicit se tenere,licèt ipse aliter tenuerit in d.l.3.§.incertam.ff.de acqui.poss.& Ang.Are.in d.§.actionum.col.5.versicu.hinc sumpta occasione,Instit.de actio.& Soci.in d.§.incertam.col.2.ver.aduerte tamen.& bona pars eorum, quos suprà citauimus in prin.huius amplia.

21 *An de alia dispositione quæ trahitur ad futura.*

¶ Ex his satis intelligis id semper procedere cùm in dispositione cõprehẽduntur futura,vt etiã cõstitutũ in ea appositũ in his operetur,verbi gratia,in institutione hęredis quæ ad bona futura trahitur,per l. sancimus,& ibi Pau.Cast.qui eũ tex.dicit sing.C. de test.Io.Crotus & Aymo Crauetta in repe.rub.ff.de leg.1.ille in 2.quæst.hic nu.63. Et in substitutione,vt respondit Bal.con.196.super eo quod quæritur,col.vlt.li.4.Et in legato vniuersali,vt probat tex.in l.pen.& ibi gl.& doct.ff.de fund.instruc. & in l. quoties.§.vlt.cum gl.ff.de vsufruc.& l.nam quod,§.vlt.& 2.ll.sequ.ff.ad S C. Trebel. Bar.in l.si ita,col.pe.ff.de aur.& arg.leg.Igitur si constitutum appositum fuerit in his rebus,vt fieri potest,vt diximus suprà,in 25.ampliã.operabitur id constitutum etiam respectu bonorum futurorum in eisdem comprehensorum.

22 *An autem id procedat in quasi possessione iuriũ futurorum.*

¶ Intelliges tertiò eandem sententiã,quæ trahit cõstitutum ad futura,vt nõ procedat in quasi possessione iuriũ siue nominũ futurorum. Nã etsi eorũ quasi possessio trãsferri possit ex constituto,vt posteà dicemus in 34. ampliatione, non tamen futurorum,vt expressè voluit Andr.Alciat.legum interpres doctissimus simul & elegantissimus in l.vlt.in glo.neque donationes,col.2.versi.sed tamen nec hoc.C.de pactis.ar. l.ei à quo.ff.de vsuca.& quod dicit Bartol.in l.cùm falsa.C.de iur.& fac.igno. Et facit quod scribit Barb.consi.8.sapienter doctissimus,col.18.versi.cùm ergo non sit, lib.2.

quod

BIU Cujas

quòd difficilius quæritur quasi possessio rerum incorporalium per actus ciuiles.

23 ¶ Tamen, vt dicam quod sentio, neq; ille textus quicquã ad id facit: nec de hac re loquitur Bar. vbi suprà: nec video rationẽ vllã differẽtiq; inter possessionẽ rerũ corporaliũ & quasi possessionẽ incorporaliũ, quãtùm ad hãc rem pertinet: nisi quòd hæc faciliùs quæritur, scilicet simplici cessione, & patiẽtia, vt dicit gl. in l. vlti. C. quan. fisc. vel priu. & in l. vl. ff. de dona. cum aliis cõcord. à me collectis in tractatu Retractuum. ti. 1. §. 1. gl. 7. in verbo, *ou autres choses*, nu. 12. Nec horum alia traditio requiritur ad dominij trãslationem, vt tradit Bal. in l. traditionibus, paulò ante fi. C. de pact. & in l. 1. etiã ad fi. C. com. vtriusq; iudicij. & alij quos citat & sequitur Alex. cõ. 184. in causa & lite inter Nigrixolum, col. 2. ver. vltra prædicta, li. 6. Proptereáque Inno. in c. in literis, in verbo, priùs, col. 1. de rest. spol. & Floria. in l. seruitutes, la 3. col. 3. ver. quid autẽ si esset consuetudo. ff. de serui. Si, inquiunt, per fictiones datur possessio rei corporalis, multò fortiùs incorporalis, per quædam iura allegata ab ipso Floria. Et bene etiã facit quòd tradunt Bal. & Ang. in l. licèt ille, col. 2. ver. per inuestituram, & seq. hic col. 1. versi. & prædicta vẽdicant. C. de acq. pos. & quod dicemus in tractatu, *Le mort saisit le vif*, in 7. declaratione 4. partis, qua docebimus statutũ quod trãsfert possessionẽ in hęredẽ, habere locum in quasi possessione rerum incorporalium, licèt ea possessio sic translata, sit aliarum omnium ciuilissima, & fictissima, vt ex eodem tractatu constabit.

Possessio rerũ incorporaliũ sola cessione & patientia quæritur. Nec etiã traditio requiritur ad dominij acquisitionem.

Incorporaliũ possessio faciliùs queritur per fictiones quàm corporalium.

24 ¶ Intelliges quartò, vt procedat in bonis futuris per ipsummet cõstituentẽ posteà acquirẽdis: nõ etiã in iis quæ per ipsius hæredes acquirẽtur, etiam si id expressè dictum fuerit, quia scilicet quis obligauit bona sua & hæredũ præsentia & futura, & se cõstituit ea possidere nomine creditoris, nã licèt id cõstitutũ valeat, & habeat vim suã respectu bonorũ futurorũ ipsius, vt suprà diximus, nõ tamen suorũ hæredũ: quia huiusmodi cõstitutum eorum respectu cõferretur ad tẽpus quo esset mortuus, & quo ideo cõstituens nõ erat possessurus, per ea quæ latè dicã infrà in 2. limi. Et hoc expressè voluit Matth. Affl. deci. Neapoli. 335. pro decisione, col. 4. versi. aut debitor obligauit.

An cõstitutum futurorũ trahatur ad bona postea ab hæredibus quæsita.

TRICESIMATERTIA AMPLIATIO.

Cõstitutũ operatur in trãslatione usufructus rei suæ.

1 ¶ AMPLIA TRICESIMO TERTIO, vt procedat nõ solùm in trãslatione possessionis proprietatis, sed & vsusfructus suæ rei: verbi gratia, concedo alicui vsumfructũ mei fundi, & me cõstituo eius nomine possidere. Licèt enim ea naturalis possessio, quæ debet esse penes vsũfructuariũ, nunquã fuerit apud me dominiũ fundi, vt per Bar. in l. 1. in prin. §. quæ. prin. ff. de acq. pos. tamẽ per huiusmodi cõstitutũ trãsfertur naturalis possessio, quæ antè nõ erat, vt voluit idẽ Bar. in l. quod meo, in princ. col. vl. ver. quid si alicui concedo vsumfructũ, & ibi quoq; Alex. col. 5. ver. subsequẽter quærit, eo. tit. vbi hæc dicũt probari in l. quisquis, & l. si quis argentũ. §. sed siquidem. C. de dona. prout eas inducit ipse Alex. Et idẽ quoq; tenuit idẽ Bar. in l. interdũ. §. vl. per illũ tex. & ibi quoq; Raph. Co. & Fran. Are. ff. de acq. pos. Bal. in rub. extrà, de prę́scri. col. 2. ver. sed pone vsufructuarius. Ant. in c. cũ veniſſet, col. 3. post ver. nõ obstat, & iterũ in repe. c. vlt. col. 2. ver. sed est dubium, de cau. pos. & propric. Raph. Co. consi. 173. Galuanus, col. vlt. vbi loquitur de fructuario & emphyteuta. Carol. Rui. con. 57. quò ad ea, col. 2. nu. 4. li. 1. & con. 148. casus est, col. 2. nu. 5. eo. li. 1. Fran. Ripa. in c. cùm ecclesia Sutrina, col. 13. versi. quartò oppo. de caus. possess. & proprie.

Qui cõtrariũ dixerunt.

2 ¶ Contrarium tamen è diametro tenent ipsi Alex. & Frã. Are. sibi contrarij, ille in d. l. interdum, §. vlt. colum. quoque vlt. hic in d. l. quod meo, in prin. col. pe. moti multis magnísque rationibus, quas apud eos videre poteris, ne hîc iterum repetam. Sed & tu quoque vide Claudium Aquensem in d. l. quod meo. col. 2. vers. item quærit Bar. quid in eo. ff. de acquiren. possess.

3 ¶ Sed vt vides, hi loquuntur quando ipse dominus proprietarius donat alteri vsumfructum rei suæ, & eò spectant rationes eorum. Sed quid si vsufructuarius alteri concedit suum vsumfructum: aut quia id facere non potest, commoditatem ipsius, quod vtique facere potest, l. necessariò. §. vlti. ff. de peri. & commo. rei vend. constituítque idem vsufructuarius se possidere eundem vsumfructum, aut commoditatem ipsius, siue etiam rem vsufructuariam nomine eius cui cedit, an per huiusmodi constitutum transferatur possessio naturalis, quam ipse vsufructuarius habet. Et transferri

Quid si usufructuarius donat usumfructum quẽ habet in re alterius, & se constituit possessorem.

ferri negat Guid.Pap.in ſtatuto,ſi quis per literas,in verbo,poſſeſsio,colum.3.verſic. circa hoc quæro.Et pro eius ſententia facit quòd in iuribus inſeparabilibus à perſona non cadit fictus titulus,nec ficta traditio.l.ſi vſusfructus. ff.de nouati.& §.finitur, Inſtit.de vſufructu.

4 De eadem re.

¶Sed id non omnino inſeparabile eſt à perſona, cuius commoditas ſeparari & cedi poteſt, vt ſuprà diximus:nec video quid aliud impediat hanc naturalem vſufructuarij poſſeſsionem transferri per conſtitutum,cùm id perpetuum ſit,vt fieri poſsit,per ea quæ ſuprà diximus in 20.amplia. vt etiam aliarum rerum incorporalium, vt dicemus in ſeq.amplia.

TRICESIMAQVARTA AMPLIATIO.

¶AMPLIA IGITVR ET TRIGESIMOQVARTO,& generaliùs,vt procedat in omnibus iuribus incorporalibus,vt ſeruitutibus,iuriſdictione,& aliis id genus:quorum quaſi poſſeſsio etiam per conſtitutum transfertur,ex ſententia Inno.in c.in literis,col.vlt.de reſtit.ſpol.Bar.in d.l.quod meo,in prin.col.vlt.ver. ſed quid ſi concedo,& ibi quoque Raph.Co.in fi.Alex.col.6.verſic.quærit Bar.ſum dominus,& col.ſequen.verſi.item dicit quòd quando,& Fran.Aret.qui id latè diſputat,col.pe.verſi.tertiò nunquid.ff.de acq.poſ.Bal.in rub.extrà,de præſcrip.col.2.verſi. ſed an ſi habeo.Anto.in c.cùm veniſſet,col.vlti.verſic. hæc procedunt in rebus. de reſtitu.ſpoliat.& in repeti.c.vltim.col.2.verſicu.ſed eſt dubium,de cauſ. poſſeſ. & proprie. Petr. Ancharan. in ca.ſine poſſeſsione colum. 24. quæ eſt in chart. vltim.in prin.verſi.quæro etiã vtrùm poſsit,de reg.iur.li.6.Raph.Co.con.54. Leonardus,col. 1.Corne.conſi.106.licèt in hac,poſt prin.& iterum paulò ante fi.ipſius cõſi.verſi.nec dictum capitulum.Guido.Pap.in d.ſtatuto,ſi quis per literas,in verbo,poſſeſsio, ver. an per conſtitutũ.Soci.cõ.187.in cõtrouerſia quæ vertitur,col.5.ver.tertiò probatur.

1 Cõſtitutũ operatur in omnibus iuribus incorporalibus.

2 Cõſtitutio loquẽs de poſſeſsione habet locũ in quaſi poſſeſsione.

Etiã ſi ſit pœnalis.

Etiãſi ſit ſtatutum & id pœnale.

li.2.Et id planè probatur in l.2.§.vlt.cũ l.ſeq.& in l.& habet.§.precario.ff.de precar. ¶Et bene facit quod diximus ſuprà in 32.amplia.n.23.tamẽ vt dicã,Et quòd aliàs cõſtitutio loquẽs de poſſeſsione,habet locũ in quaſi poſſeſsione rerũ incorporalium,vt voluit gl.in c.ſine poſſeſsione,ad fi.de reg.iu.li.6.& doct.vbiq;.Idq; etiã ſi ſit pœnalis, quæ aliàs ſtrictè interpretãda eſt,ex ſentẽtia gl.quã omnes ſequũtur,in l.ſi quis in tã,in verbo,rerũ.C.vnde vi.trahẽtis eã.l.loquentẽ de poſſeſsione,adquaſi poſſeſsionẽ rerum incorporalium. Etiam ſi ſit ſtatutum & ipſum quidẽ pœnale, quod ideo ſtrictè quoq; interpretandũ eſt:tum quòd ſtatutum eſt,tum quòd pœnale,vt videre licet ex Bal.loquente de ſtatuto puniente turbantem poſſeſsionẽ,in c.licèt cauſam:in fi.de proba.per tex.in l.nam & poſteà.§.item ſi iurauero,ff.de iureiuran.vbi Iaſon col.vlt. in 5.no.id dicit multũ no.& Frã.Are.in rubr.ff.de acq.poſ.col.vl.ver.illud autẽ:& cõ. 30.viſo themate,col.antepe.in 4.dubio,& Fran.Rip.li.2.Reſpon.conſi.8.duo tantũ, colum.3.verſic.nec dicatur quòd diſpoſitio.& diximus etiam in noſtris.ll.connubialibus,in glo.5.in verbo,*contracter*,in xj.quæſt.nu.123.nam & videmus,& iterum nu. 130.quòd autem ſuprà & ſequen.

3 An cõſtitutum operatur in iuribus quæ quis in ſuas res cõſtituit.

¶Sed hæc intellige,cùm pro huiuſmodi iuribus,quæ quis in alios habet,conſtituit ſe ea poſsidere nomine alterius:verbi gratia,ſi quis vendat iuriſdictionẽ,quam in alios habet:aut ſeruitutem,quam habet in fundo alterius.& ſe ea conſtituit nomine illius poſsidere,ſiue quaſi poſsidere. tunc enim transfertur ea quaſi poſſeſsio, quam in his rebus habebat.Sed ſi aliquod huiuſcemodi ius in ſuo ipſius fundo conſtituat aut vendat,& id conſtituat poſsidere ſe nomine ceſsionarij,non in eum transfert quaſi poſſeſsionem illius,quam antè non habebat:quia rei ſuæ ſeruitus conſiſtere non poteſt. Ita declarat Bar.in d.l.quod meo,in 4.quæſt.& ibi quoque Alex.col.6.verſic. quærit Bar.ſum dominus,& col.ſeq.ver.idem dicit Bald.in d.rub.ext.de præſcrip. vbi ſuprà Ant.in d.c.cũ veniſſet,col.vl.de reſt.ſpo.& in d.c.vl.col.2.verſi.ex prædictis infertur, de cau.poſ.& proprie.& Frã.Rip.in d.c.cùm eccleſia Sutrina,col.13.ver.quartò oppo. eo.tit.Et interim vide quæ dicam infrà in 1.limi.verſi.9.ex quibus Philip. & ſequen.

4 Cõſtitutum ſe ſubmittẽtiũ iuriſdictioni alterius,an trãs-

¶Sed hîc quæri ſolet,ſi aliqui ruſtici ſe ſummittant alterius iuriſdictioni,& ſe id ius conſtituant poſsidere nomine eius,cui ſeſe ſummittunt,an transferant in eum id ius iuriſdictionis.Super quo Bar.(cum quo omnes tranſeunt) in d.l.quod meo,col. vlti. verſi.ſed ſi ruſtici,dicit,quòd ſi hi qui ita ſe ſummittunt & conſtituunt,ſunt ſubditi

alterius,

BIU Cujas

alterius iurisdictioni,quàm eius cui ita se summittunt & constituũt,nõ in eum transferunt quasi possessionem iurisdictionis.& ita planè fateor. Et idem planè sensit Inno.in c.dilectus,extra de capel. mona. & in c. olim inter, de restit.spoliat.& facit.l.si coloni.C.de agrico.& censit.lib.2.Et huius aperta est ratio,quam affert Fran.Are.in d.l.quod meo,col.vlti.quia isti rustici,quam ipsi possessionem non habent, in alium transferre non possunt.l.nemo plus iuris.ff.de reg.iur.maximè in præiudicium alterius.l.id quod nostrum,eo.titu.

5 ¶ Vides autem Bart.vbi suprà,non aperire quid dicẽdum sit.Si rustici nullius iurisdictioni subsunt, an se submittentes alteri, & se constituentes possidere nomine illius,in eum transferant quasi possessionem iurisdictionis in ipsos constituentes.Nisi si quis dicat,id tacitè voluisse, cùm dicit, eos qui subsunt alterius iurisdictioni, nihil agere,si se submittant alteri,& se constituant pro eo possidere: quasi velit secus esse, si alterius iurisdictioni priùs non suberant.Quod ipsum apertè voluit Bald.ita intelligens Inno.in dd.locis,in l.2.col.8.versicu.sed quid si quis facit. C.de seruit.& aqua, & allegat not.in l.ab emptione.ff.de pact.& in d.l.quod meo. ff. de acquir. possess.tanquam & ita intelligat illud Bart.quod suprà citauimus ex d.l.quod meo.

Et quid si antè nullius iurisdictioni erant subditi.

6 ¶ Verùm Franc.Aret.huic se opponit, in illa ipsa l. col. vlt.versic.circa tertiam quæstionem, dicítque Baldum non id animaduertisse, quod dicit ipse Bart. in d.l. quod meo,quòd scilicet per solum constitutum,non accedente vsu, in istis iuribus incorporalibus non potest transferri possessio. Et quia cùm apud subditos non est vsus iurisdictionis,non potest dici, quòd ipsi vtendo possint quærere possessionem.Sed in casu Bald.vt subdit Aret.præsupponitur,quòd illa communitas erat in quasi possessione iurisdictionis.Vnde ex quo per constitutum solum quasi possessio non fuit translata, remansit apud eos. Et sic videtur, quòd possint vti iurisdictione nomine eius,quem recognouerant.Sed contra id,inquit,facit,quia volendo transferre quasi possessionem in alium,licèt non potuerint,perdiderint tamen suam,per text. in eadẽ l.§.1.Sed ad hoc dicit posse responderi,quòd si quasi possessio vacabat,isti vtendo iurisdictione nomine eius,pro quo constituerant,acquisiuere possessionem illi,scienti quidem & acceptanti. l. qui vniuersas.§.quòd per colonum. ff.eodem tit.& tangit Bar.in d.l.quod meo,in vlt.quæstio. & tandem declarat,an & quando populus liber possit se alteri subiicere,& concedere iurisdictionem in se,vt ibi videbis. neque enim id ad hunc locum pertinet.

De eadem re.

TRICESIMAQVINTA AMPLIATIO.

1 ¶ AMPLIA TRICESIMOQVINTO, vt non solùm per constitutum transferatur possessio rerum temporalium, sed etiam spiritualium, in quibus cadit possessio siue quasi possessio:verbi gratia, sacerdotiorum, quæ nos vulgò beneficia appellamus,decimarum,& aliarum huiusmodi rerum. Ita enim voluit Anto. in c. cùm veniisset.col.vlt.versicu.hæc procedunt,de restitu. spoliat. & in repet. c. vlti.col. 11.versic.secundò per hoc deciditur,de causa possess. & proprie. vbi & idem dicit de iure patronatus ecclesiæ,& de iure eligendi,& similibus. Sed id quod dictum est de beneficiis,intelligit ipse Anto.si superioris autoritas interuenerit,per not.in c.quæsitum,de rer.permut.

Constituti uis etiam in spiritualibus.

2 ¶ Et hoc quoque,vt scilicet ipsorum beneficiorum transeat possessio per costitutum, voluit Ludo.Gomes.in commentariis regularum Cancellariæ in 24.regula, Inno. 8. col.1.Et benè facit quod scribit Panor.in c.cùm Bertoldus,col.2.in 2.not.de sentent. & re iudi.quòd si institutio beneficij fit in præsentia ipsius beneficij,transfertur possessio sine alia reali traditione.Hic enim,vt sæpe aliàs diximus in hoc tractatu, ponitur inter modos fictos tradendæ possessionis,vt constitutum.Illud autem minimè dubium est,id procedere in rebus ecclesiæ,vt non obscurè probatur in d.c.cùm veniisset,& ibi omnes doctores.& diximus suprà in 22.ampliat.

De eadem re.

Institutio beneficij in conspectu ipsius, trãsfert eiusdẽ possessionem.

3 ¶ Sed hoc tamen,quod.diximus in hac ampliatione,intellige procedere,modò is,cui fit id constitutũ,sit capax eius possessionis,vel quasi possessionis,quam in illũ transferre volumus. Quid enim si clericus constituat se possidere beneficiũ, siue decimas nomine laici, transferétne possessionem in eum ? Et certè non transferet, cùm is sit

Sed necesse est constitutarium esse capacem.

BIU Cujas

incapax huiusmodi iurium, vt expressè dicit Anto. in d. repe. d. c. vlti. col. 11. versicu. idem in existente. de caus. possess. & propriet.

4 *Et idem in cæteris rebus.*

¶ Et id quidem generale est in omnibus cæteris rebus, quæ ab aliis possideri non possunt, iure aut natura repugnante. Quid enim si pater constituat se possidere ius paternitatis siue filiationis, aut maritus ius maritale in alium? nunquid eos constituet in possessione iuris paterni, aut maritalis? Et non constituere tradit ipse Antonius vbi suprà. Ex quo etiam fit, vt cùm sine possessione præscribi non possit, l. 1. §. per seruum qui in fuga. ff. de acquiren. possess. & c. sine possessione, de regu. iuris lib. 6. cum simil. Ideo nec filiatio præscribi potest, Bald. in l. 1. C. quan. non peten. partes, & diximus in tractatu Primigeniorum in 30. quæstio. nume. 9. Et de hoc quoque dicam infrà in 18. limitat.

Filiatio non præscribitur.

TRICESIMASEXTA AMPLIATIO.

1 *Cõstitutũ habet uim etiam in feudalibus.*

¶ AMPLIA IGITVR TRICESIMOSEXTO, vt non solùm liberarum rerum siue allodialium, quas vocant, sed & feudalium transeat possessio per constitutum, vt satis intelligere videtur Bald. loquens in materia feudali, in ca. 1. colum. 2. versicu. inuestitura autem, titu. quid sit inuesti. & expressè Rapha. Co. consil. 173. Galuanus, colum. vlti. Matth. Afflict. in c. si facta, colum. 2. versicu. item quæro princeps, titulo, si de feud. fuer. contro. inter domi. & agnat. & alij multi à me citati infrà in 26. limitat. vbi tracto, an vasallus cadat feudo, tradendo per constitutum, ac si ipse verè tradidisset.

2 *Vsusfructus retẽtio in feudis transfert possessionem.*

¶ Et facit quod in non longè dissimili tradit idem ipse Matth. Afflict. in d. c. 1. col. 2. versicu. sed vlteriùs sciendum est, tit. quid sit inuesti. quòd in feudis transfertur possessio per retentionem vsusfructus, quæ vt alibi dicam, scilicet in 9. limitat. nume. 12. imò verò, est veluti quoddam genus constituti, ponitúrque inter fictos modos tradendæ possessionis, à Legi. in l. 3. in princ. ff. de acquir. possessio. & Cano. in c. 2. de consuet. Et idem dicit ipse Math. in c. 1. in 13. not. col. 6. nu. 56. versic. an autem. l. quisquis, tit. de prohi. feu. ali. per Fede. reprehendens Andream Iser. qui videbatur voluisse contrarium in c. 1. titu. qui succes. tene.

3 *Qui cõtrariũ tenuerunt in constituto.*

¶ Licèt quantùm ad ipsum constitutum, de quo principaliter tractamus, contrarium eius, quod diximus, voluit idem Matth. Afflict. sibi è diametro contrarius eodem loco, quod magis mirum est, videlicet in d. c. 1. col. 3. versic. sed an precarium, & rursum versi. posset tamen saluari, titu. quid sit inuest. & iterum in c. 1. col. 21. nu. 124. versi. ité fallit in feudis, titu. de feud. dat. in vic. leg. commis. Et idem similiter voluit Chasse. consi. 7. visis themate, col. 7. versi. ad hoc est clara respõsio, & consil. 8. super duobus, col. 8. num. 36. Et ab hac parte sunt plurimi, quos tibi citabimus infrà, in illa 26. limit. num. 2. si ergo. Et vide etiam quæ dicam in 3. parte in tertia limita.

TRICESIMASEPTIMA AMPLIATIO.

1 *Cõstitutũ uim suã retinet etiã in reciproca dispositione*

¶ AMPLIA TRICESIMOSEPTIMO, vt procedat etiam in reciproca dispositione. videlicet si duo sibi mutuò donant bona sua vel eorum partem, scilicet superstiti eorum, & sic constituant possidere nomine ipsius superstitis, per id constitutum transfertur possessio in ipsum superstitem. Oldra. consil. 139. ad habendam aliqualem notitiam, col. 2. versic. tertium erit, iunctis præcedentibus. & Alex. consil. 83. visa facti narratione, col. 3. versi. quod autem possessio, lib. 3.

TRICESIMAOCTAVA AMPLIATIO.

1 *Cõstitutum in pignore quoque suam uim translatitiam exercet.*

¶ AMPLIA TRICESIMOOCTAVO, vt procedat etiam in pignore, vt si quis pignus constituat super fundo, & se constituat possidere nomine creditoris, nam tunc etiam transfertur possessio, vt videre licet ex his quæ diximus suprà in prima parte, nume. 12. incipien. sed & ex illa, & nume. 34. at illud hîc. Quod & confirmat glos. loquens de retentione vsusfructus, in l. 1. §. vlti. ff. de reb. eor. quam eandem glos. dicit singul. Bald. in cap. per tuas, in fin. de donat. nam & vsusfructus retentione ideo transfertur possessio, quòd ex ea censetur esse factum constitutum, vt nos alibi diximus.

TER

BIU Cujas

TERTIA PARS.

PRIMA LIMITATIO.

HACTENVS AMPLIATIONES, quas noſtri appellãt, poſuimus, nunc ad limitationes, quas & ipſi vocant, accedamus, quibus peractis totum hunc tractatum abſoluemus.

1 ¶LIMITA IGITVR PRIMO noſtram regulam, qua diximus hoc noſtrum conſtitutum transferre poſſeſsionem, vt procedat, quando conſtituens tempore ipſius conſtituti poſsidet rem de qua agitur. Quòd ſi non poſsidet, eius poſſeſsionem non transfert, per tex. qui ad hoc ſolet allegari, in l. quanuis. §. 1. & ibi glo. in fi. Ange. Rom. Raph. Co. Alex. Franc. Are. & Claud. Aquen. & omnes ferè doctores. ff. de acqui. poſſeſ. vbi ipſe Alex. dicit ad hoc facere textum in l. traditio. ff. de acqui. re. domi. vbi traditio eius rei, quam non poſsidemus, à nobis fieri non poteſt. Ex quo intelligis, & id procedere etiam in vera traditione, & in c. olim, le 3. ſecundùm intellectum Docto. de reſtit. ſpolia. Et in id quoque allegatur à noſtris. l. vlti. §. 1. ff. ad S C. Velleia.

Cõſtitutũ inutile ſi cõſtituẽs non poſsidet.

2 ¶Et hoc alij propè infiniti præter illos voluerunt, videlicet glo. in l. 2. in verbo, tradita. & ibi quoque Bal. & Ang. ad fi. C. de acqu. poſ. Oldra. con. 114. factum tale eſt, quædam mulier. Alberi. in rub. C. de donat. col. 1. verſi. quid ſi faciens. Pet. Iaco. tit. de condicti. ex lege quæ pro re donat. compet. col. 5. ver. ſi autem quis. Bar. in l. quædam mulier, & ibi quoque Bal. in vtraque lec. & Ang. col. 1. ver. attende tamen. ff. de rei vendic. idem Bar. in l. quod meo, in prin. col. vlt. ver. ſed iuxta prædicta, & ibi etiam Albe. in prin. Alex. col. 6. ver. an autem intelligatur, & Claud. Aquen. col. vlt. ff. de acqu. poſſeſ. ipſe Bar. conſi. 206. inter procuratorem, paulò ante fi. Bal. & Saly. in l. 1. C. quan. lice. ab empti. diſce. idẽ Bal. in l. ſiue autem, §. 1. ff. de publ. in rem acti. & in ru. C. de cõtrah. emp. in 6. quæſt. & in l. 1. §. in ſocietate. ff. pro ſocio. & in §. per traditionem, in fi. Inſti. de re. diui. & con. 325. dubitatur primò, col. 1. lib. 1. & con. 285. caſus coram reuerẽdo, ante fi. lib. 2. & con. 166. à libello, verſi. ſed hîc eſt aduertendum, lib. 4. Signo. con. 75. in quæſtione vertente inter nobilem virum. col. 3. in 2. locis. Sal. in l. 1. C. de reſcind. ven. Ang. con. 167. viſo dicto libello, in fi. & conſi. 305. in quæſtione vertẽte inter Antonium, col. 1. ver. item non obſtat, & con. 387. conſultatio, col. 1. Pet. Ancha. & Imola in c. vl. de preca. idẽ Anch. con. 133. ſatis inaduertenter, poſt medium. Anto. in c. 2. col. 3. vrſi. aduerte Canoniſta, & ibi Imola col. 2. in fi. ver. in ea glo. ibi vult poſsidere, de conſue. idẽ Ant. in c. cùm veniſſet, col. 3. ver. quandoq; vltra titulũ, & ibi idẽ Imo. col. 1. verſi. quid autem ſi in inſtrumento, de reſti. ſpol. & idem Anto. in repe. c. vlt. col. 11. verſi. ſed eſt dubium, de cau. poſſeſ. & propriet. Alex. con. 10. viſo proceſſu, poſt princ. lib. 4. Ang. Are. in §. hoc amplius, col. 1. in fi. Inſti. quibus mod. toll. oblig. & in §. actionum, in materia emptionis & venditionis, ver. quæro an in obligatione. Inſti. de' acti. Neapoda. ſuper conſue. ciuitatis Neapolitanæ, tit. de empt. & vendi. in 1. conſue. in verbo, tradita viſa, col. 4. Franc. Aret. in l. interdum, in prin. col. vlt. ff. de acqui. poſ. Corne. conſi. 5. viſo proceſſu, col. 6. verſi. tamen hoc non obſt. lib. 2. & conſ. 17. viſo primo themate, col. pe. ver. & licèt in eccleſia, eo. lib. 2. & conſi. 53. in hac cauſa, col. 2. verſ. tamen ad hæc, eo. li. 2. & con. 117. multa eſſent, in prin. eo. li. 2. & con. 89. viſo ſupraſcripto, col. 5. ver. ſextò videtur, li. 3. & con. 165. profectò, col. 1. in fi. eo. lib. 3. & con. 183. licèt diſcuſſa ſit, col. 3. ver. non obſtat ſi dicatur, eo. lib. 3. & con. 297. in conſiliis, col. 2. ver. verùm tamen eſt, eo. lib. 3. & con. 40. viſo proceſſu, col. 2. ver. ponderato, lib. 4. & con. 110. licèt prohibens, col. 2. ver. his tamen non obſtantibus, lib. 4. Vital. Camb. in tract. Clauſularum, char. 21. in clauſula, conſtituit ſe precariò, & c. col. 2. verſic. illud quod dicitur. Pet. Ferra. in tit. for. poſiti. actoris, in verbo, item quod præſcriptus, col. 2. verſic. quid autem ſi in inſtrumento. Barb. in c. 2. col. 21. verſic. ſed pro certo, & iterum col. antepenult. verſicu. no. extrà, quòd ſi conſtituo, de conſuetu. & in c. vlti. col. penulti. de precar. & conſil. 41. illud afferam, col. 4. verſicu. & ſi quiſpiam opponat, li. 1. vbi dicit ad hoc ſing. d. glo. in d. l. 2. C. de acqu. poſ. Matheſa. notab. 67. nota quòd venditor. & iterum not. 171. nota vnam doctrinam. Guid. Pap. in ſtatut. Delphi. inci.

Ad idem.

BIU Cujas

si quis per literas,in verbo,possessio,col.2.ver.& vltra istum,vbi & idē dicit de retentione vsusfructus,rursúmq; in decisio.Delphi.356.quos & quot,in prin.Lafrā.Oria. in repe.c.quoniā contra falsam,in materia testiū,quo loco de probatione possessionis disserit,extrà,vt lite nō cōtest.vbi dicit fin.ad hoc gl.in d.l.quāuis.§.1.lo.Berberi. in suo viatorio iuris,tit.de donat.inter vir.& vxor.ver. sed quæritur nunc donatio. Soci.con.79.licèt pendeat iudicium,col.vlt.ad fi.lib.3.Ludo.Bolo.con.72.Bononiēsis,col.2.ver.ex alio etiam capite.Ias.in l.ab emptione,col.antepe.ver.2.limita. & ibi Iac.à S.Geor.col.3.ver.prædicta intelligatis,de pactis.& idem Ias.in l.1.col.pe.ver.& licèt do.ff.de acq.pos.in 2.lect.& in l.3.§.in amittenda,col.3.versi.ego ibi tetigi,ff.eod. tit.in vtraq; lec.& in l.quoties,col.4.ver.limitat tamen. C.de rei vendic.& con.148. viso processu causæ vertentis,col.2.ver.item non est probatum,li.4.Caro.Rui.con. 46.visa facti serie,col.2.nu.5.li.4.& con.54.viso processu,col.10.lib.4.con.127.visa facti narratione,col.4.ver.nec obstat quòd hæc,li.5.Phili.Deci.in l.cōtractus,col.7. ver.primò quando possessio.ff.de regu. iur.& consi.251.in causa magnificæ dominæ Claudiæ,col.3.ver.tertiò principaliter,& con.281.viso puncto,col.2.ver. & ista conclusio.Steph.Bertran.con.12.inspecto processu,nu.16.lib.1.& con.30.lecto,num.7.& 10.& seq.eo.lib.1.& con.34.ex quæsitis,in 8.dubio,eo.li.1.& con.seq.visis,nu.10.eod. li.1.& con.286.ex venditione,eo.li.1.& con.302.deliberando,eo.lib.1.& consi.347. duabus,nu.9.eo.li.1.& con.174.ex progressu,post prin.li.2.& consi.188.Christi,&c. viso casu,in 1.dubio,eo.li.2.& con.245.ponitur in facto,ad fi.eo.li.2.& con.300.nobilis,col.1.eo.li.2.& con.85.etiam si allegationes,col.1.lib.3.& consi.185. quanuis donatio,nu.5.& 6.eod.lib.3.& con.238.contra donationem,nu.2.eo.lib.3.& consi.323. etiam si libellus,num.2.eod.lib.3.& consi.76.dudum,col.2.lib.4.& con.130.vidi instrumentum,col.1.eod.lib.4.Matth.Afflict.decisil.Neapol.37.quædam Altruda.col. 3.& deci.40.casus est ille,col.3.versicu.item cùm probatur,& deci.335.pro decisione, col.2.versicu.sed in contrariam partem.Catel.Cota memor. incip. possessio ciuilis. Bened.in repe.c.Raynucius.in verbo, mortuo itaque testatore, le 2.nu.78.de testamen.Hiero.Gratus.con.117.videtur prima facie,col.2.versi. quartò respondeo,lib.1. & consi.42.licèt primus,col.1.& Mar.Mantua.consi.256.viso processu, colum.2.nu. 16. & alij plurimi quos citabimus infrà num.8.& omnes vbique. nemo enim vnus huic sententiæ contradicit.

3 *Ratio illius sententiæ.*

¶Cuius sententiæ optima certè ratio est,quā iam vides ex eo,quod diximus nu.1. Nā quī potest cōstituens qui non possidet,suo constituto in alterū trāsferre possessionē, quā nō habet?d.l.traditio.ff.de acqui.re.domi.& l.nemo plus iuris.ff.de regu. iur.& c. Daibertum. 1. q. 7. cum aliis concord. adductis à glos.& Philip. Decio in d.l.nemo. Quod ex Platone est in suo Symposio,vt alibi sæpe diximus.Et cùm is verè tradere non possit quod non habet,nec fictè quoque potest.l.si filiusfa. & l. si socius. ff.si cert. pet.& l.2.& 3.ff.pro socio.quas in id expendit Bal.d.con.166.lib.4.

4 *Et id quoque procedit in retentione usufructus.*

¶Et ita etiā propterea id obtinet nō tantùm in cōstituto,sed & in cæteris quoque fictis modis possessionis transferendæ,vt in retentione vsusfructus:Nā & hic ponitur inter alios modos à glos.& doct.in l.3.in prin.ff.de acqui.pos.per l.quisquis. C. de donati.& sæpe aliàs suprà diximus. Per hanc igitur vsusfructus retentionem tum demum transfertur possessio,si retinens possideat,non aliàs: vt expressè ex facto contingenti respondit Corne.d. consi.110.vbi suprà,lib.4.& Steph.Bertr.consil.276.viso casu mihi exhibito,col.2.versi.nec opponat aliquis,lib.1.

5 *Et in traditione clauium.*

¶Et idem quoque in traditione clauium,quæ & ipsa quoque ponitur inter illos modos,per l.clauibus.ff.de contrah.empti.Vt scilicet tum transeat possessio, si eas tradens possideat:non si alter possideat,vt voluit Oldra.consi.209.in causa hospitalis, in 1.dubio.& Alberi.in l.1.§.si iusserim,ad fi.de acqui.possess.D.à Rot.decis.168.in nouis,prout eos allegat & sequitur Soci.consi.131.in præsenti consultatione,col. 3.ver. nec me mouet, lib. 1. & Lafran. de Ariadno in tractatu, de depositionibus testium, char.antepe.versi.consequenter est videndum,sub num.126.& Fran.Ripa.in d.l.1.in prin.col.15.versi.stat igitur prima.ff.de acqui.possess. Et benè facit, quod scribit ipse Soci.ibi col.7.versi.secundò aduerte,& seq.

6 ¶Similiter cùm rei,quę in conspectu ipsius venditur, censeatur translata possess.d.l.1. §.si

BIU Cujas

§.si iusserim.de acq.pos.& diximus suprà in 3.ampl.nu.2.& id quidē.& hic quoq; ponitur inter fictos modos tradendæ possessionis per gl.& doc.in d.l.3.in prin. ff. eo.tit. Id quoq; tum demum transfert possessionē,si res possideatur à venditore,aliàs secus: vt probat text.in d.l.3.§.Neratius,& ibi Bart.ff.de acq. pos.Et ita nuncupatim voluit Pan.loquēs de inuestitura,quæ fit in conspectu rei,in c.autoritate,col.2.vers.inuestitura autem,extrà,de iusti.& Raph.Co.de eadem re loquens con.137.consultus vt infrascriptis,col.1.Ro.in l.certi condictio.§.deposui,col.1.versi. aliquando volo possessionem,& ibi quoque Fran.Are.col.2.ver.in contrarium tamen facit,ff.si cer.pe.Idq; dicit ipse Are.paulò pòst procedere in omni ficta traditione, per tex.sin.in l.si fundū. ff.de fundo dot.& no.per Bar.Bald.& alios in l.cùm res. C. de probati. Et id quoque dicit affirmasse Anto.in c.cum ad sedem.de resti.spolia.

Et in traditione quæ fit exaspectu rei.

Et in omni ficta traditione.

7 ¶Et certè id generale est & perpetuum,vt etiam diximus suprà in hac eadem limitatione nu.4.& ita etiam,vt per hosce actus,& quoscunque alios fictos non transferatur possessio, si ea sit ab alio occupata, vt expressè voluit Alex.consi.82.visa facti narratione,col.1.verfic.quia respondeo,quòd statutum, lib.2.quem sequitur Franc. Curt.Iunior con.110.pro habenda,col.8.versi.retento igitur,lib.2.& Fran. Ripa. in d.l.1.in princ.col.16.versi.contrà Bar.in fin.eiusdem versic.ff.de acqui possess. Omniū enim,quantum ad id pertinet, est vna eadémque ratio, quam diximus suprà num.3. cuius sententiæ.Et bene faciunt, quæ scribam in tractatu. *Le mort saisit le vif.* in 7. declararatione.

Nec semper aliàs cū possessio est ab alio occupata.

8 ¶Ideóq;,vt redeamus ad institutū,is qui allegat rem sibi quæsitā ex constituto, succūbit,nisi & ipse alleget & probet,eū qui constituit,possediſſe tēpore cōstituti. Et idē de retentione vsusfructus & cæteris his modis dicere poteris. Sed de constituto expressè voluit Bal.in d.l.siue autē.§.1.ff.de Publici.in rem actio.per c.inter dilectos, in fi.de fide instru.Ang.qui id dicit mēti tenēdum,Imo.Alex.& Fran.Aret. in d.l.quanuis.§.1.de acq.pos.vbi ipse Ang.dicit,ita se obtinuisse,idem Ang. in d.l.quædam mulier,vbi suprà,de rei vendica.& in d.l.2.C.de acqu.pos.& d.con.305.Pet.Anch.d.con. 133.Corn.d.con.53.li.2.& d.con.292.li.3.Alex.in l.quod meo,col.6.vers.sit ego cautus,de acq.pos.& d.con.10.li.4.& præterea con.108.viso processu causæ principalis, col.2.ver.nec etiā puto,eo li.3.Matthesa.dicto no.171.Lauren.Calca.con.29.magnificus,col,7.ver.præterea quando.Franc.Are.in l.interdum,ad fi.prin. ff.de acqui. pos. Ang.Aret.in d.§.actionum,col.5.ver.hinc sumpta.Vital.Camb.vbi suprà.Barb.con. 62.illud afferam,col.6.versic.nec obstat cùm dicitur,lib.3.Carol.Ruin.consi.143.visis,col.3.versi.nec obstat constitutum,lib.1.& consi.46.visa facti serie, col.2.num.5. lib.4.& consi.54.viso processu,col.1.eod.lib.4.& consi.75.quantum, col. 4. num.6. lib.5.Matth.Afflict.d.deci.40.vbi suprà.Philip.Deci.consi.247.in causa magnifici. col.2.versicu.non obstat quod suprà dictum est, & consil. 400. viso eleganti consilio,col.penult.versicu.primò quòd habeo.Franc.Balb.in repet. l.Celsus, colum. 29. versicu.addo circa prædicta.ff.de vsucap.Stepha.Bertran. d.consi.12.lib.1.& d.consil. 30.eod.lib.1.& d.con.302.eo.lib.1.& d.consi.347.nu.eod.lib.1.& præterea consi.163. si libellus,nu.12.lib.2.& d. consi.185.lib.3.& d.consi.323.eo.lib.2.Franc.Ripa in rub. ff.de interdict.col.3.versicu.& hæc est ratio.& Hiero.Gratus con.69.cùm sermones, col.1.versi.12.secundo considerandū,lib.1.& consi.94.in causa excellentissimi,col.3. ver.tertiò respondeo,eo.li.1.& consi.117.videtur,col.2.ver.quartò respondeo, eo.lib. 1.& Ludo.Gozad.con.64.in casu proposito.col.2.versi. octauò non sufficit.

Allegans constitutū succūbit,nisi probet possessionē cōstituentis.

9 ¶Ex quibus Philip.Deci.d.con.251.col.3.ver.tertiò principaliter, dicit vnum, quod mihi mirandū visum est,& à nullo aliò,quod sciam dictū. Quod si quis actionem siue nomen donet,& se constituat possidere nomine donatarij, & posteà id ipsum alteri donet,hic priori præfertur. Nam donans,inquit, potest ante traditionem alteri obligare.l.vlt.§.Lucius.ff.de dona.& no.Bar.& Io.Plate.in d.l.1.post gl.ibi,in verbo, perfectam. C.de rei vendi.Et cùm nomen donatum est,potest donans extinguere donationem,recipiendo solutionem,non obstante prima donatione, l. nomen. C. quæ res pigno.oblig.pos.Nec dici potest,vt subdit,quòd vi constituti fuerit translata possessio:quia constitutum non operatur,nisi cùm donans possidet. At donans non possidet nomen vel actionem: quia huiuscemodi iura incorporalia non possidentur.

Secūdus donatarius præfertur priori habenti cōstitutū ex Decij sententia.

Incorporalia nō possidētur.

BIU Cujas

l.seruus.§.incorporalis.ff.de acqu.re.do.& §.incorporales,Inst.de reb.corpo.& incorpo.Vbi eiuscemodi res traditionem non recipiunt.Et nuncupatim de nominibus debitorum voluit Alex.consi.17.requisitus,col.2.libro.1.

10 *Decij opi. reprobata.* *Incorporalia quasi possidẽtur.* *Quasi possessio uenit appellatione possessionis.* *Possessorium competit prorebus incorporalibus.* *Cessio pro traditione in nominibus.*

¶Hæc Decius,cui nescio an cæteri accedent. Ego verò omnino assentiri nõ possum: quia licèt hæ res verè nõ possideãtur,tamen haudubiè quasi possidentur,vt etiã dicit gl.in d.l.seruus.§.1.quæ ad hoc multa iura affert,& nemo contradicit.Ita vt etiam iura loquentia de possessione habeant locum in quasi possessione horũ iuriũ incorporalium,c.præsentium,de testib.lib.6.vbi etiam glos. in verbo, possessione,exponit id verbũ,id est,quasi possessione,quia de incorporalibus agebatur. Et ibi quoq; Archi. Io.And.Domi.& Phili.Fran.qui ex hoc not.nõ vitiari libellũ in incorporalibus concludentẽ ad restitutionẽ possessionis.Et probatur ex eo tex.spoliationẽ cadere in rebus incorporalibus,atq; in eis cõpetere possessoriũ: vt etiã probatur in c.cũ ecclesia, & ibi Io.And.de caus.pos.& propriet.& c.olim,le 3.de resti.spolia. & c. redintegrãda. 3.q.1.Et quia etiã videmus in nominibus debitorũ censeri rem traditam per cessionẽ, vt no.per glo.in l.vlt.C.quan.fisc.vel priua.& Bar.in l.ad eum.ff.de dona.& in l.Seia, in fi.ff.de dona.cau.mor.& in l.1.col.pe.versi.quæro quæ sit differentia. C. de actio.& oblig.cùm aliis multis concor.à me traditis in tractatu Retractuũ, lib.1.§.1.in glos.in verbo,*& autres choses*,nu.12.hinc quoque fit.& rursum in §.6.glos. 1.nu.9.nec obstat quòd primo.Ideóque & nos suprà in 34. ampliatione latè docuimus in huiusmodi incorporalibus transferri quasi possessionem,per constitutum.

11 *Prima ampliatio huius limitationis.* *Constituẽs nõ possidens non transfert possessionem etiã si detineat.*

¶Hanc autẽ primã limitationẽ,qua diximus per constitutũ non trãsferri possessionẽ,nisi cõstituens tunc possideat,amplia multis modis. Primo vt procedat, etiam si ipse constituens,qui non possidet,rem tamen detineat:neque enim is transfert possessionem per ipsius constitutum:vt expressè voluit Bart. in d.l.quod meo,in princ.col. vlti.ver.sed iuxta prædicta,& ibi quoq; Alex.col.vlt.ver.vtrum sicut per constitutũ. ff.de acqui.poss.& Bal.in d.rub.C.de contrah.empti.& vendi.in 16.quæst. Anto. in c. cùm venisset,col.pe.ver.si non possidet,de resti.spoli.Ias.in l.1.in prin.col.18.ver.quærit Bar.an detentatio,vbi id dicit no.& iterum col.pe.versi.& licèt do.ff.de acqui. pos. Philip.Deci.d.consi.400.quo loco suprà citauimus.Vide tamen quæ dicam in quarta declaratione huius limitationis.

12 *2. ampliatio. Etiam si cõstituens id faciat nomine domini possidentis.*

¶Secundò modo amplia hanc limitationem,vt procedat etiã si nõ possidẽs,qui se cõstituit alterius nomine possidere,id faciat cõsentiẽte domino possidẽte.neq; enim id ita faciẽs transfert possessionem, cùm id suo nomine faciat,non autem nomine possidentis:vt not.per multa consuluit Corne.d.con.5.li.2.& iterum d.con.183.li.3.Alibi autẽ abundè probauimus,aliud esse aliquid facere,aliud faciẽti consentire, in nostro tractatu Retractuum,tit.2.in fi.in 5.quæstione. Quid autem, si nomine ipsius possidentis id faceret?dicemus infrà in 13.limitatione. & tu quoque interim vide quæ ibi dicam nu.11.sed & hæc,& sequ.& in 14.limit.nu.2 sed hoc quinque modis.

13 *3.Amplicatio. Etiam si constituens postea nanciscatur possessionem.*

¶Tertiò amplia,vt etiam si constituens,qui non possidebat tempore constituti, postea nanciscatur possessionem, ea non propterea transferetur vi illius præcedentis constituti:vt non obscurè sentiunt Angel.& recentiores in d. l.quanuis.§.1.de aquir. possess.& omnes quos suprà citauimus in prin.huius limitationis. & iterum versi. ab hinc 5.& expressè,& veluti verbis conceptis Bald.in d.l.1.col. 1.& ibi quoque Salyc. col.vlti.C.quand.liceat ab empti.discedere.& idem Bald.d.consi.164.col.2.versi.sed hîc est aduertendum,lib.4.Massuer.titu.de possesso.§.item si non dominus, per not. in l.tutor.§.si quis.ff de suspect.tuto.Angel. Aret. in d. §. vlti. colum. 1.in fine,Instit. quib.mod.tolli.oblig.Franc.Aret.in d.l.interdum,in princip.col.vlti.versi.scias quòd per constitutum.ff.de acqui.possess.& in d.l.quanuis.§.1.col.2.versicu. primus est, ibi, secundò potest,cod.titu.& ibi quoque Claud.Aquen.colum.1.& iterum 2. vbi & hoc quoque intelligit,etiam si in tali constituto esset clausula,ex nunc prout ex tunc,& econtrariò.& Matthæ. Afflict.d.deci.335. nume.4.Et ad hoc citat Bald.vbi suprà, glos.quæ & hoc sentit etiam in vera traditione,in l.si à Titio,in glos. vltim. ff. de rei vendic. quam & ad hoc expendit,& dicit singularem Franc.Aret.in d.l.quanuis. §.1.& Ludo.Bolo.in d.l.si à Titio,in nouis interpre.& in sua tabula tex.& glo. singu. in verbo, constitutum,versi.2.

Quod & in uera traditione procedit.

¶Verùm

BIU Cujas

14 ¶Verùm huius contrarium tenet,aliud tamen agens,Bal.consil.267.in causa Petri, ver.prætereà glo.dicit,li.3.Corne.idipsum de industria,& ex composito tractans, cõ. 280.visis quibusdam,col.4.ver.nec etiam obstat si quis,lib.3.vbi tamen nullum aliũ citat pro sua illa sententia,nec contra illam,sed id tantùm pro ea dicit,quòd licèt cõstituens non possideret tempore constituti,habebat tamen animum precariò possidẽ di:qui quidem animus non præsumitur mutatus tunc,cum posteà quærit possessionẽ, sed eundem habere præsumitur.l.eum qui.ff.de probati.hæc ille. *Contrariũ tenentes.*

15 ¶Cui & tu adde,quòd is qui tradit titulum,ex eo quòd nunc vellet transferre possessionem,si esset penes eum,præsumitur etiam velle, quod à quocunque posteà emens, ab eo acquirat possessionem,de voluntate sua acquiratur, quasi ipse eam tradiderit.l. eius rei,cum l.seq.& ibi per Bart.ff.de rei vendicat. Eadem etiam ratione hîc videtur dicendum,vbi quia constituens transferret possessionem tempore constituti, si eã haberet: ideo videtur perseuerare in ea voluntate respectu possessionis posteà superuenientis:quia sola voluntas,quæ durat,per quam quis vult acquirere alteri,trãsfert nouam possessionem per constitutum præcedens,vt satis amplè docuimus suprà in 32. ampliatione,vers.12. porrò si priorem,& 5.seq.vbi videre poteris. *Cõfirmatio posterioris opi.*

16 ¶Adde inquam ad hanc sententiam confirmandam,quòd cùm quid fit ab eo, qui nõ est dominus,aut aliàs habilis ad id faciendum,si posteà superueniat dominium, possessio,aut alia quæuis qualitas,quæ eum habilem reddat,id est,talem,qui potuisset id facere,si eam qualitatem habuisset,actus ille iam ab eo factus sumit robur & effectũ, per d.l.si à Titio,de rei vendi.vbi gl.in verbo, peteres. not.ex superuenienti dominio confirmari alienationem præcedentem,& l.rem alienam.ff. de pigno. actio. & l. cùm rem alienam.ff.de acti.empti.& l.cùm res.C.si aliena res pigno.data sit,cùm aliis concord.à me collectis in legibus connubialibus,in gl.8.in verbo,*de son mary*,in 11. quæst. in princ.& seq.versi.Et si quis dicat,aliud esse in dominio,aliud in possessione,videat quæ dicam infrà in sequen.limita.versi.7.incipi.quòd si quis. *Alia cõfirmatio. Habilitas contrahẽtis superueniens actum confirmat.*

17 ¶Ego verò in ea sum sententia,vt quantum ad ipsum constituentem, qui non possidebat tempore constituti,sed postea incipit possidere,is non possit impugnare possessionem eius,cuius nomine anteà se constituerat possidere:ne eius commodo cedat dolus aut fraus ipsius,qui subticuit se non possidere:imò,vt veriùs loquar, declarauit se possidere,id constitutum ita faciendo,quod aliter facere non poterat.l.si ab hostibus. §.1.ff.solu.mat.cum aliis concord.à me collectis in tractatu Retractuum,tit.1.§.1. glo. 9.in verbo,*ou lignagier*,nu.67.denique.At si de præiudicio tertij ageretur, cui fortè interim ius est quæsitum, ego priorem sententiam sequerer. Ad quæ omnino vide, quæ dicam infrà,versi.20.secundò hoc,& 4.sequent.Et vide etiam Fran.Aret. in dicta l.quanuis.§.1.qui nititur respondere quibusdam rationibus, quas pro posteriori sententia adduximus. *Authoris sententia.*

18 ¶Sed hanc primam limitationem quatuor modis,nec iis quidem contemnendis, declarabis.Primò vt non procedat in antiquis,in quibus sufficit nunc eum possidere,cuius nomine alter olim se possessurum constituerat, licèt nunc non probetur ipsum constituentem tempore constituti possidere:vt sing.consuluit Soci.cons.187. in controuersia,col.5.versi.tertiò probatur,lib.2.vbi dicit & hoc videri voluisse Panor.in c. cùm nobis,de præscrip.cùm ille dicit in col.3.versi.item potest probari per viam constituti,quòd possessio temporis immemorialis potest probari per instrumentum constituti.Quod debet intelligi,vt dicit ipse Soci.sine alia probatione possessionis constituentis:aliàs eius dictum esset friuolum,nam eadem esset difficultas in probatione possessionis ipsius constituentis.Vnde Panor.inquit,intellexit satis esse probari constitutum propter antiquitatem & difficultatem probandi: nam & aliàs ratione difficultatis probationis sufficit verisimilis siue præsumpta probatio.l.non omnis.§.à barbaris.ff.de re milit.cum infinitis concord.At non est verisimile,nec præsumendũ, vẽditorem se cõstituisse possidere nomine emptoris,nisi ipse fuisset in possessione, cùm ad id teneretur.l.cum de indebito.ff.de probati.& quia aliter mendax fuisset & deceptor,quod non præsumitur.l.meritò.ff.pro socio.Et ad hoc quoque alia quædam allegat,quæ tu ipse videre poteris. *Prima declaratio huius limitationis. Vt non procedat in ãtiquis. Possessio immemorialis pbatur per instrumentum cõstituti.*

19 ¶Nec in eo tantũ loco id voluit ipse Soci.quãdo & alibi quoque idem voluit, simul *Idque etiã quãtũ ad tertium.*

BIU Cujas

declarans,quòd tempus hoc casu dicatur antiquum,scilicet consi.106.libenti animo, col.1.li.3.vbi & hoc dicit habere locum,etiam quantum ad tertium, nedum quantũ ad constituentem.quod nota ad id quod suprà dixi ver.ab hinc 2. & dicam etiam in ver.seq.Et voluit item Philip.Dec.con.302.cuius suprascriptio incipit,an & quando cessionarius,col.3.versi.nec obstat q; non apparet,vbi & ad hoc allegat Pau.Ca.consi.81.in causa quæ vertitur inter reuerendissimum,lib.2.Et idem denique voluit Hippo.Marsil.sing.521.ille qui vult fundare.& Chass.in commentariis consuet.Burgundiæ,tit.*de successions.*§.1.col.3.versi.limita tamen istud.

Vide deci.cõsi.169.uiso eleganti.

20 ¶Secundò hoc declara,quod dictum est,necesse esse probare constituentem possidere tempore constituti,vt procedat quò ad tertium,cum scilicet agitur de præiudicio tertij:nam quò ad ipsum constituentem,vel eius hæredes,siue eorum præiudicium,satis est constitutum ipsum,sine alia probatione possessionis ipsius,etiam in rebus recẽtibus,vt no.Bal.in l.siue autem.§.1.ff.de Public.in rem act.& vt à nonnullis citatur in l.vlti.col.pen.in 8.quæst.C.de edic.diui Adria.tol.Angelus in l.quædam mulier,circa medium,ver.item attende.ff.de rei vendic.& in l.quamuis.§.1.ff.de acqui.poss.Franc.Aret.qui id dicit sing.in d.l.interdum,in fi.prin.ff.eo.tit.Soci.d.con.187.in controuersia,col.5.ver.secunda ratio,li.2.& d.con.106.col.1.li.3.& Frã.Purpur.in l.is apud quẽ, col.16.nu.102.pro quo facit.C.de eden.& Carol.Rui.con.46.visa facti seric.col.8.nu. 13.lib.4.Clau.Aquen.in d.l.quod meo,col.vl.ff.de acqui.possess.& Hiero.Gratus,con. 42.licèt primò rem dubiam faciebat,col.2.versi.quartò respondeo,lib.2.vbi & idem dicit quantùm ad tertium habentem causam à constituente,per rationes ibi allegatas.

2. declaratio. Vt non procedat quantũ ad constituentem & ipsius hæredes etiã in recentibus. Nec itẽ quãtũ ad tertium habentem ius à constituente uide nu.23.

21 ¶Nam & videmus in simili,quòd licèt locatio atque etiam solutio pẽsionis siue mercedis non probet possessionem aduersus tertiũ possessorẽ,vt per Bar.qui id dicit tenẽdũ menti,Imo.Alex.& Fran.Are.in l.qui vniuersas.§.quod per colonũ.ff.de acq.poss. eundem Bar.& omnes in d.l.quamuis.§.1.ff.eo.tit.Bal.in d.l.quædam mulier.in 1.lect. ff.de rei vendi.& in l.vl.col.antepe.ver.octauò quæritur.C.de edic.di.Adri.tol. & in c. cũ venisset,col.2.ver.oppo.q; per receptionẽ,de rest.spolia.Pan. in c.cùm Bertoldus, col.pen.versi.nunc capiendo,de senten.& re iudi.Corne.consi.315.videtur in hac consultatione,col.pen.versi.præterea dato,lib.4.Alex.qui multos textus citat,vt per eum videre licet,consi.10.viso processu,col.1.lib.4.& doct.vbique.

Locatio non probat possessionem cõtra tertium. Nec solutio pẽsionis.

22 ¶Tamen probat contra conductorem siue colonum,aut alium soluentem pensionẽ, l.litibus,& l.domini prædiorum.C.de agric.& censi.lib.11.& c.cùm venisset,& ibi expresse Bal.col.2.versi.oppo.quòd per receptionem,& Panor.colum.3.versi.& per hoc solue,de resti.spolia.idem Bal.in d.l.quædam mulier,& ibi quoque Angel.col.2.versi cul.hîc restat videre.& ipse item Bal.in d.c.cùm venisset,vbi suprà,de rest.spol.& con. 330.statuto cauetur,in 1.dubio,lib.1.& idem quoque Ang.in d.l.quamuis.§.1. & ibi Alexan.col.2.versic.item solutio mercedis.ff.de acqui.pos.Ro.in d.§.quod per colonum,post medium.Philip.in c.inter dilectos.de fide instrumen.Soci.vbi suprà,in prędicto ver.& iterum consi.11.in causa dominæ Catharinæ,col.2.versic.præterea inter partes,lib.3.Carol.Rui.d.con.46.nu.7.in fin.lib.4.Lafran.de Ariadno in tract.de depositionibus testium,char.antepe.versi.consequenter est videndum,sub nu.128.& sequen.& Ludo.Gozad.con.94.an illustrissimis,in fi.Et facit quod scribit Cy.in l.desiderium.C.deposi.

Probãt tamen contra conductorẽ & soluẽtẽ pẽsionẽ.

23 ¶Sed hoc quod diximus de præiudicio tertij,vt scilicet constitutum factũ ab eo, qui non possidebat,non ei præiudicet.Intellige tamen,nisi iste tertius haberet causam posteriorem ab ipso constituente:tunc enim ei præiudicabit,æquè ac ipsi constituenti,si ipse perspexisset.vt & de conductore & soluente pensionem,de quibus nuper locuti sumus,voluit Soci.d.consi.xj.col.1.versi.& pro prædictorum,lib.3.& ante eum Bal.in d.c.cùm venisset,vbi suprà citauimus,de restit.spolia.per l.si superatus,quæ est 3.ff.de pigno.& quod scribit Cy.in l.cùm res.C.si alie.res pignor.dat.sit.

Probant item contra tertiũ habentẽ causã posteriorem à constituente.

24 ¶Ex cuius ipsius Cy.scriptis in eo loco,certè intelliges nõnullos fuisse in ea opi.vt nihil intersit,an agatur hypothecaria aduersus debitorẽ,an alium,qui habet causam posteriorẽ ab eo.Sed quia etiã alij in alia sunt opi.vide ipsum eundem Cy.& Albe.ibi,& Spec.tit.de act.& obli.§.1.ver.sed pone,T.obligauit.Sed pro priore opi.in casu de quo loquimur,facit quod diximus suprà in prin.nu.42.ei autem quod diximus,& multis

Vtrũ autẽ interfit an agatur hypothec. cõtra debitorẽ, an illũ tertiũ.

seq.

BIU Cujas

seq.& suprà quoque in hac eadem limit.nu.20.in fi.pro contraria facit. l. quoties, & ibi no.C.de rei vendi.& quod dicemus infrà in 30.limit.versi.50.sed illud postremò.

25 ¶Tertiò declara,vt licet per actum fictum non transferatur possessio per eum, qui non possidet,nec aliàs ex solo contractu,sed ex traditione transferatur dominium. l. traditionibus,C.de pactis:tamen sires fictè veluti per nostrum constitutum vel precarium tradatur per dominum etiam non possidentem,transfertur dominium ex huiusmodi ficta traditione,sine alia reali traditione,per text.not. in l. in fundum. ff. de fundo dota.& no.per Bar.Bal.& alios in l.cùm res.ff.de acq.possess.& expressiùs Fran. Aret.in l.certi condictio.§.deposui,col.2.ff.si cert.peta.vbi de hoc dicit esse sing. textum in d.l.in fundum,& idem Are.in d.l.quamuis.§.1. Tu autem super hoc omnino vide Bart.in l.Celsus,col.4.versi.sed pone quòd debitor.ff.de vsucapi.& ipsum Aret. in d.l.quamuis.§.1.& ibi Claud.Aquen.col.2.versicu.subiicit tamen,& iterum versic. prædicta tamen.

3. Declaratio Vt non procedat quantũ ad translationem dominij.

26 ¶Quartò declara,vt non procedat,quando dominus vendens & constituens se possidere nomine emptoris,rem solùm detinet,nullus tamen alius possidet:tunc enim licèt nec ipse possideat,transfert tamen eius possessionem per constitutum aut alium quenuis actum fictum.d.l.qui vniuersas.§.quod per colonum.ff.de acquir.poss. & ita per eum tex.expressim voluit Fran.Are.in d.§.deposui.Ad quod etiam vide quæ dicam infrà in 14.limita.versi.secundò intellige,& 2.seq.Sed & ad hanc limitatio.vide omnia quæ dicam in sequenti limita.

4.Declaratio Vt sufficiat detentatio cõstituẽtis si nemo alius possideat.

SECVNDA LIMITATIO.

1 ¶LIMITA SECVNDO nostram regulam transferentem possessionẽ ex constituto,vt scilicet non procedat,si quis constituerit se possessurum post mortem suã. nam huiusmodi constitutum nullius esset momenti,cùm in tempus conferretur,quo ipse constituens non esset futurus possessor.d.l.vniuersas.§.quod per colonum, & l. cùm hæredes,in prin.ff.de acqui.possess.& l.1.§.cùm Scæuola.ff.si quis testa.li. esse iuss. fue. Et ita not.voluit Angel.in d.l.quamuis.§.1.ff.de acquir.possess.& ibi quoq; Raph. Co.circa medium,Alex.col.vlti.versi.item per istum tex.Claud. Aquen. & cæteri. & idem Alex.consi.82.perspectis his,col.4.versi.sed ita est,libr.2.quod errore impressorum repetitur consi.40.lib.2.& iterum consi.51.lib.5.paucis immutatis, vbi hoc dictum pro singu.allegat.& ipse Alex.con.83.visa facti narratione,col.5.versi. nõ debet igitur,eod.illo lib.3.Guid.Papa dec.Delphi.512.Titius bona sua.Iason, qui & hoc dicit sing.in l.1.in prin.col.pe.versi.confirmatur quia etiam,ff.de acqui.poss.& in l. quoties,col.5.versi.nota tamen diligenter.C.de rei vendi.& consi.147.præsens consultatio,col.8.versi.non quoque in præsenti,li.1.& con.6.exhibentur,col.pen.ver.non obergo,lib.3.& con.85.quando habemus,col.vlti.versi.nec obstat assertum,eo.lib.3. Philip.Deci.in l.contractus,col.6.ver.item notandum est.ff.de reg.iur.& con.247.in causa magnifici,col.2.vers.vlteriùs etiam non habet,& col.4.ver.vlterius etiã tali constituto.& Steph.Bertr.con.327.viso instrumento,nu.7.li.1.& consi.305.dominus aduocatus,li.2.& consi.315.quoniam Andreas,nu.3.& 4.eo.li.2.& Matth.Afflic.deci.Neapo.335.pro decisione,col.2.nec quis potest,& Ludo.Gozad.con.99.in hac causa,col. 3.nu.13.& iterum ad fi.Anto.Negusa.in tracta.de pigno.parte 2.membro.2.nu.3.

Constitutũ collatũ post mortem cõstituẽtis nullum est.

2 ¶Ex eodémque fonte manat,quòd cùm dispositio principalis cõfertur post mortem, ita & constitutum in eo appositum,vt quod sequatur naturam, & qualitatem ipsius dispositionis,in qua apponitur,vt diximus suprà in 15.ampliat.versi.3.sed illud hic.& dicam plenius infrà in 7.limitat. propè per totum.Ideóque nec hoc casu constitutum transfert possessionem,vt expressè respondit Alex.d. consil. 82. perspectis his quæ in themate,vbi suprà citauimus,lib.2,& Iason.d.consi.6.col.pen.lib.3.Steph. Bertrand. consil.305.dominus aduocatus,libr.2.& Francis.Ripa,libr.3.Respon.c.20.cóque vlti. incip.licèt Decius.

Et quod item ponitur in dispositione collata post mortem.

3 ¶Ad huius autem limitationis confirmationem facit,q; nõ inspicitur initium actus, qui cõfertur in aliud tẽpus:sed illud ipsum tẽpus,in quod cõfertur.ita vt paria sint, aliquid fieri in tẽpore prohibito,vel id ipsum cõferri in tẽpus illud prohibitum: & ecõtrario,l.eũ qui.ff.de iurisdi.om.iudi.& l.in tẽpus.ff.de hære.instit.& l.si sponsum,§. si vxor,& ibi Bar.& iterũ.l.cùm hîc status.§.si sponsus,& l.si eum.§.vlt.cum. l.seq.ff.de dona.

Confirmatio. Tempus nõ ipsius actus sed in quod is confertur inspiciẽdum.

BIU Cujas

donat.inter vir.& vxo.& l.Bebius,in fi.ff.de pact.dotal.& l.Lucius.& ibi Iaco.Are.ff. de vulga.& pupil.& l.quod sponsæ.C.de donati.ante nupt.vbi Bar.dicit, id nunquam fallere,& l.si res,& ibi Bal.ff.de iure dot.& l.Titio cùm moreretur.ff.de vsufru.& c.de vxore,de sepult.& ibi Panor.in 2.not.qui id declarat.& voluit etiam Bal.con.337.in primis videndum est,col.1.lib.1.& Panor.con.65.stante quadam constitutione, col.3. lib.1.& con.65.casus,quidam Raynerius,col.1.lib.2.Raph.Fulgo.consi.99.magister, post prin.& alter Rap.Co.con.119.Ioannes instituit,con.2.versic.illa enim verba.& Fran.Aret.in l.alia causa.§.eleganter,col.1.ff.solu.matr.

4 *Ad idem, Papa cur non potest successorem eligere.*

¶Hinc dicit glo.in §.his omnibus.8.quæst.1.ideo Papam non posse sibi in vita successorem eligere,quia effectus & executio huius electionis confertur in tempus,quo futurus non est Papa,nempe post mortem ipsius.Et dicit etiam Bar.in rep.l.1.in 2.quæs. 1.quæst.prin.C.de sacrosan.eccle.pupillum doli capacem,& proximum pubertati nõ posse testari.etiam ad pias causas:nec in hoc prodesse autoritatem tutoris, quia effectus vltimæ voluntatis incidit post mortem ipsius pupilli:& ita in tempus, quo finita erit tutela,quod,inquit,fieri non potest,per d.l.si sponsæ.

Pupillus doli capax nec ad pias causas testatur.

5 *Ad idem. Testamenti factionẽ uix permitti.*

¶Et hæc quidem ratio mouit glos.in l.illa institutio,in verbo,pendere.ff.de hære.instit.vt diceret vix alicui permitti vt testetur,cùm testamenti effectus conferatur in tempus,quo res de quibus testatur,non sunt futuræ testatoris.Id quod etiam dicebat Christo.Castel.quem retulit,& secutus est alter Christo. Porcus in §.1.Instit. de testa. vbi & illud dicit,de rigore iuris nullum posse facere testamentum,ea quam diximus ratione:sed id fuisse concessum,& vt nostri loquuntur,dispensatum ob necessitatem hominum gratiosè,& ex quadam æquitate,contra iuris rigorem.quod & idem sentit Panor.in rub.ex.de testa.col.1.per d.l.quod sponsæ.& allegat etiam.d.gl.in d.§.in omnibus.8.quæst.1.quam dicit not.Super quo tamen,ne hîc diutius immoremur,vide Laso.in rub.C.qui testa.fac.poss.

6 *Argumẽta & rationes aduersus hanc limitationem.*

¶Et quamuis nullus,quem hactenus legerim,si non me fallit memoria, cõtradixerit huic sententiæ,quæ negat constitutum post mortem collatum traditionem operari, aut etiam in dubium reuocarit.tamen exercendi ingenij causa posset videri, id non adeò indubitatum esse,vt omnibus videtur,quin sint nonnulla quæ aduersus eam sententiam dici possint.Videmus enim quòd licèt legatum nõ habeat effectum nisi post mortem testatoris.tamen dominium eius post mortem,adita hæreditate transit rectà in legatarium.l.si tibi.§.cùm seruus.ff.de leg.1.& l.cùm pater.§.surdo.ff.de lega.2.& l. legatum ita,eo.titu.cum multis simili.Et similiter licèt institutio hæredis non habeat effectum,nisi post mortem ipsius testatoris,cùm viuens non habeat hæredem,nec viuentis hæreditas esse censeatur.l.1.ff.de hæred.& acti.ven.& l.qui superstitis.ff.de acq. hæred.& l.neminem,eo.tit.cum concor.ibi à glo.adductis:tamen in ipsum recta quoque via transit hæreditas post mortem ipsius testatoris:& sic eius dispositio licèt conferatur in tempus,quo futurus non est dominus,habet tamen vim conferendi dominij in hæredem.Sed &,quod plus est,videmus substitutiones quæ fiunt ab hæredibus, & plerunque ab ipsorum hæredum hæredibus, & quæ ideo conferuntur in tempus, quo nec ipse testator, nec eius hæredes futuri sunt domini, tamen suam vim & effectum habere.

Legatũ rectà transit ad legatariũ quãtũ ad dominium.

7 *Ad idem.*

¶Quòd si quis dicat aliud esse in dominio,aliud in possessione, quia possessio plus habet facti quàm iuris:dominium contrà plus iuris,quàm facti:ideo licèt illis casibus transeat dominium,non tamen possessio:confestim respondebo illud verum esse in vera traditione:in ficta autem secus,vt quæ ipsa plus iuris quàm facti habeat:vt not.in l.1.§.si vir vxori.ff.de acqui.poss.& constabit ex his quæ dicam infrà in 7.limitat. Prætereà qui dicunt possessionem non transferri ex constituto collato post mortem, hac vna ratione innituntur,quòd eo tempore possessio non est futura penes constituentem,& nemo dat quod non habet:ob ídque etiam illud fieri,vt constituens non transferat possessionem,nisi ipso tempore constituti possideat,vt diximus in 1.limitati.Quæ quidem ratio & hîc quoque obtinet,quia dominium non est futurum apud testatorem post mortem ipsius,non magis quam possessio.

8 *Angeli noua opi.*

¶Miror autem hîc non modicùm quod ab Ang.scriptum est in d.l.quanuis.§.1.quòd licèt constitutum post mortem collatum non transferat possessionem, transfert tamen

men dominium:quia ipsum dominium,inquit,nõ moritur,sed in hæreditate manet. ad quod dicit facere not.in l.si ego. §.1.ff.de iure dot. Et anteà quoque miratus fuit Claud.Aquen.in ea.l.quanuis.§.1.col.2.versi.subiicit tamen.quem tu videas, & quæ prætereà dixi suprà in 3.declaratione præceden.limita. *Dominiũ trãsfire ex cõstituto in tempus mortis collato.*

9 ¶Quid quòd(vt è semita in viam redeamus)etiam inter viuos (ne quis obiiciat,quãtùm ád id de quo tractamus,interesse,an fiat translatio inter viuos,an ex testamento) Inter viuos,inquam,quis ita alienare potest,vt non nisi post mortem suam dominiũ transferatur.l.1.& 2.C.vt action.ab hæred.& cont.hæred.incip.& voluit glo.in l.vlti. in verbo,accommodauerat.C.de pactis,cum aliis multis concord.à me collectis, in tract.Primigeniorum,quæstio.6.nu.33.quinetiam potest.Et tamen dominium ex huiusmodi contractibus non transfertur,nisi prius possessione tradita. l. traditionibus. C.de pactis,& l.si ager.C.de rei vendica.cùm si. *Dominiũ post mortẽ alienãtis transferri posse.*

10 ¶Quid plura?cùm ex constituto appositio in testamento,quod nullam vim, nullum robur,nullum effectum habet,nisi post mortem testatoris,transfertur possessio,vt latè diximus & probauimus suprà in 23.ampliat.Ex quo etiam videtur nihil hîc interesse inter dominium & possessionem,quãtùm ad id de quo tractamus:præsertim cùm non solùm quando testator constituit posidere pro legatario,sed etiam si ei simpliciter tradiderit facultatem appræhendendi possessionem post mortem, id certè facere potest,per tex.vt à multis intelligitur & citatur vbique in l.Titia cùm testamento. §.1.& ibi gl.Bar.Bal.Imol.qui eum text.ad hoc dicit singu.ff.de lega.2. cum aliis infinitis concord.à me allegatis in commentariis consuetudinum Picta.titu.*de testamens.* §.4.in glo.2.in verbo,*ne vienne à l'heritier*,in 1.fal.Nec id quidem tantùm expressè, sed etiã tacitè,& id quidẽ multis modis,vt & multis ostendi in eadẽ illa gl.in 2.amplia. *Ad idem.* *Testator ius facit legatario appræhẽdendi legatum.* *Etiam tacitè.*

11 ¶Et hæc quidem ingenij mei exercendi gratia,quod iam diximus,ac aliorum quoq; excitandi,dicta volumus.Neque enim eò diximus,vt euellam eam opi. iam longissima temporis præscriptione, & omnium autoritate confirmatam: sed quam tamen quatuor modis declarandam ducimus.Primo quidem,vt procedat si constitutũ post tempus mortis conferatur:ita enim suprà locuti sumus.Secus si in ipsummet mortis tẽpus conferatur,vt in casu nota.consuluit Oldra.consi.139. ad habendam aliqualem notitiam,in 5.dubio,iunctis his quæ dixerat in 3.dubio.& voluit etiam Alberi. in d.l. vlt.col.2.ver.sed quando videtur.C.de pactis.Alex.consi.83.visa facti narratione,col. 3.versi.& in proposito,cum multis seq.lib.2.Guid.Pap.qui nullum horum memorat, decis.Delphi.148.quidam donauit.Iaso.in d.l.quoties,col.5.ver. nota tamẽ diligẽter. C.de rei vendi.& con.147.præsens consultatio,col.9.ver.primò ex limi.libr. 2. dum vtrobique citat Oldra.& Alex.vbi suprà.Claud.Aquen.in d.l.quanuis.§.1.col.1.versi. & ita dicebam.ff.de acq.poss.vbi id dicit se respõdisse in ardua quadam causa. Philip. Deci.in l.contractus,col.6.versi.item notandum est.ff.de regu.iur.Anto. Negusan. in trac.de pign.parte 2.memb.2.col.2.nu.5.6.& 7. *Prima declaratio huius limitationis.* *Vt procedat si post mortem, nõ etiam si in tempus ipsius mortis conferatur.*

12 ¶Quanquam idem Deci.contrarium responderit con.247.in causa magnifici Baronis,col.4.versi.non obstat quòd talis conditio,& post eum Ludo.Gozad. con. 99. in hac causa,col.3.nu.13.Sed pro priori opi.est tex.optimus in l.mortis causa. ff.de manumiss.Vt interim omittam disputationem illam,an scilicet in ipso actu siue articulo vel puncto moriendi,aut in vltimo vitæ spiritu,siue in ipso animæ exitu quis viuus dicatur,an mortuus.De qua re,vt obiter attingam,vide tex. in l.vlt.& ibi glos.& Bar.ff.quando dies lega.ced.& in l.1.§.si emancipato.& §.sequen.& ibi doct.ff. de collabono.& omnium optimum in l.qui duos.§.1.& ibi gl.& Bar.ff.de manu.testa. Bal. in l.vlt.in prin.col.vlt.versi.quæro an pater.C.de bonis quæ liber.Signo.con.178. pater decesit,col.1.circa mediũ.Bal.in l.vlti.in prin.col.vlti.ver. quæro, an pater.C. de bonis quæ libe.Pau.Cast.con.241.super hoc puncto,col.1.li.2.Barb.in c. Raynutius, col.2.de testa.Iaso.in l.si quis posthumos.§.si filium,col.7.versi.imperator concesit. ff.de libe.& posth.Stepha.Bertran.consi.19.dudum fuit,col.9.lib.1. *Qui cõtrariũ tenent.* *Viuúsne an mortuus quis dicatur in pũcto ipso mortis*

13 ¶Qui locus in memoriam reuocat epitaphium Franciſci Philelphi, doctum quidẽ ac elegans,quicunque illud edidit,ad hunc quidem scrupulum respiciens. *Philelphi epitaphium.*

Itala Cecropiæ Pallas coniuncta Mineruæ,
Et stetit,& cecidit morte Philelphe tua.

Sed hæc

Sed hæc philoſophorum diligentiæ relinquenda ſunt, qui nec ea intacta reliquerunt. Vt tamen illud quoque dicam, ea verba, quoad viuet, & quoad morietur, licet videantur eſſe contraria, tamen vnum idémque tempus vtraque demõſtrare. Nam cùm duo tempora inter ſe oppoſita ſunt, ſed ita cohærentia, vt alterius finis cum alterius initio miſceatur, non refert vtrùm per extremitatem prioris, an per initium ſequentis locus ipſe confinis demonſtretur, vt ſcribit Gellius lib. Noctium Atticarum. 7. c. 21.

Quoad viuet, & quoad morietur, idẽ tempus deſignare.

14 ¶ Secundò intellige, vt procedat, quando certò & nominatim confertur poſt tempus mortis: ſecus ſi caſu, & vt noſtri loquuntur, accidentaliter, melius accidenter diceret, id contingit: vt quia conſtitutum factum eſt ſub conditione: quod vtique fieri poteſt, vt diximus in 17. ampliati. Quæ quidem conditio poſt mortem conſtituentis euenit: Valet enim tale conſtitutum, & ex eo transfertur poſſeſsio, æquè ac ſi ante mortẽ cõtigiſſet: quia conditio purificata, quam noſtri vocant, retrotrahitur ad tempus actus, in quo conditio appoſita fuit, vt etiã expreſsè, & in hoc caſu voluit ipſe Oldra. d. con. 139. in d. 3. dubio, prout illum allegat & ſequitur Deci. in d. l. contractus, col. 6. verſic. item notandum, ibi, & eodem modo: Sed tu hîc vide quæ diximus ſuprà in d. 17. ampliati. nu. 9. intelliges ſecundò, vbi contrarium tenuimus ex eodem Deci. & aliis. Tu tamen interim vide, num hîc diſtinguendum ſit, vtrùm conditio ſit poteſtatiua, an caſualis, quas vocant, vt non retrotrahatur, vel retrotrahatur, ſecundum. l. potior, & l. qui balneum. ff. qui potio. in pigno. hab. cum ſimi.

2. Declaratio. Vt non procedat ſi ex accidẽti incidit in tẽpus quo cõſtituẽs mortuus eſt.

15 ¶ Tertiò intellige procedere, niſi conſtituens ſe poſſeſſurum poſt mortem, his verbis vteretur, ex nunc, prout ex tunc, & econtrario: quia tunc transfertur poſſeſsio, vt voluit Alex. d. con. 83. col. 3. ver. confirmatur hoc quia poſſeſsio, lib. 3. Guid. Papa. deciſi. Delphi. 268. quidam donauit. Iaſon. d. con. 147. col. 9. ver. ſecundò poſſet reſponderi, lib. 2. Barpt. Chaſſe. conſi. 53. ex facto hîc ante deducto, col. 23. verſi. ad quartum dubium. & iterum con. 65. ex facto mihi propoſito, col. 3. ver. ad hæc eſt clara. Franc. Ripa in l. 1. col. 1. ver. defendendo communem. ff. de pigno. & Anto. Neguſan. in tract. de pigno. in 2. parte, memb. 2. col. 1. nu. 4. Et bene facit quod in ſimili ſcribit Clau. Aquẽ. in l. qui abſenti. §. 1. ff. de acqui. poſſeſ.

3. Declaratio. Vt non procedat ſi cõſtituens ex nunc cõſtituat.

16 ¶ Hæc enim verba, ex nunc pro vt ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, ſunt eius roboris, vt diſpoſitio in qua ponuntur, retrotrahatur ad tempus actus, ſecundum gl. Ang. & recentiores in l. 1. C. de codicil. & glo. Card. Flo. & Imol. in cle. nolentes, de hæretic. Doc. in l. lecta, ff. ſi certum peta. cum aliis multis concord. latè congeſtis ab Alex. vbi ſuprà, & latiùs à Iaſo. in d. l. 1. de codicil. & à me latiſsimè in tract. Retractuum tit. 2. §. 2. gl. 1. nu. 86. dubium facit, vt tamen interim videas Philip. Deci. d. con. 247. in cauſa magnifici Baronis, col. vlt. verſi. non obſtat quod dicit, iunctis præced.

Vis earum dictionũ ex nũc prout ex tunc.

17 ¶ Sunt enim qui contrarium apertè tenuerunt, vt ſcilicet non transferatur poſſeſsio ex conſtituto poſt mortem conſtituentis collato, etiam ſi ipſe conſtituens his verbis vſus fuerit, ex nunc prout ex tunc, &c. & in his Raph. Co. in d. l. quamuis. §. 1. ff. de acqui. poſſeſ. dicítque idem voluiſſe Ange. ibi, qui tamen nihil omnino de illis verbis loquitur. Sed idem quod Raph. tradit Claud. Aquen. in eodem loco, col. 1. & Hiero. Gratus, con. 75. quamuis ſit prius, col. 1. verſi. prætereà non ſufficit, li. 2. Pro quorum opitu vide quæ ſcripſi in d. tracta. Retract. vbi ſuprà, nu. 87. verùm contrarium.

Qui cõtrariũ tenent.

18 ¶ Quartò intellige ita procedere, vt ſi actus ipſe non confertur poſt mortem conſtituentis, executio tamen & effectus eiuſdem in illud tempus confertur: tunc per conſtitutum appoſitum in ipſo actu transfertur poſſeſsio, vt no. ex facto interrogatus reſpondit Oldra. apud quem videre licet exemplum eius rei, conſi. 114. factum tale eſt, quædam mulier. & Philip. Deci. con. 247. col. 2. ver. vlteriùs etiam, & iterum col. vlti. verſi. prætereà caſum: nam & aliàs ſæpe magis inſpicimus tẽpus actus, quàm effectus & executionis eiuſdem, vt videre licet ex multis quæ ſcripſimus in tractat. Primigeniorum, in 43. quæſtio. nu. eiuſdem quæſt. 17. quanquam & illud, & 2. ſeq. Super quo tamen vide quæ etiam diximus nu. eiuſdem quæſt. 13. addes inquam.

4. Declaratio Vt non procedat ſi effectus tantũ actus nõ etiam tempore actus poſt mortem.

TERTIA LIMITATIO.

19 ¶ LIMITA TERTIO, vt conſtitutum non transferat poſſeſsionem nec dominium in re emphyteuticaria: niſi is cui fuerit donata aut vendita, fuerit inueſtitus à domin

Conſtitutũ an

BIU Cujas

domino,ita vt si interim,antequam scilicet fuerit inuestitus,res alteri fuerit vendita & tradita,præferatur iste secundus,vt voluit Guid.Pa.deci. Delphi.46.in emphyteuta,col.vlt.ver.& ex hoc infertur,vbi ita dicit fuisse determinatum in curia parlamenti. Delph.per tex.in l.2.C.de iure emphy.vbi emphyteuta alteri vendens & tradens, ipso iure cadit iure suo:ex quo,inquit,sequitur,quòd in emptorem nec possessio nec dominium transit. *trãsferat possessionẽ rei emphyteuticariæ*

2 ¶Et idem quoque voluit ipse Guid.deci.81.si debitor,in fi.iunctis præcedentibus.rursúmque deci.112.in dicta curia.& D.Bene.in repe.c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelasiam,nu.294.& iterum 551.de testa.& Steph.Bertran.con.107. etiam si prætendit,nu.3.lib.2.Chasse.con.7.visis themate,col.7.versi.ad hoc est clara respõsio,vbi id extendit ad res feudales.& con.8.super duabus,col.8.nu.36.& consi.39.pro decisione,in 7.dubio,in fin. *Adidem.*

3 ¶Et hoc quidem pro limitatione virium & effectus constituti affert ipse Chas.d.con. 7.& nonnulli consuetudinum interpretes:licèt nihil omnino facere videatur:cùm & id locum habeat,etiã si verè & realiter fuerit res tradita,vt etiã dicit idẽ Guid.d.dec. 71.col.vl.& Benedic.in d.c.Raynutius,vbi suprà,& ante eos Petr.Iacob. titu.de actio in rem,quæ pro re emphyt.quæ ceci.in commis.colum.14.versic.item colligitur hîc. quòd emphyteuta. *Sed nec realis traditio.*

4 ¶Illud autem verum est,etiam si id,quod diximus,verum sit,vt scilicet possessio aut dominium in re emphyteuticaria aut feudali non transeat in emptorem sine inuestitura domini,in patria,vt loquimur,iuris scripti. At in regionibus,in quibus ea res nõ cadit in commissum ob alienationem,etiam si ea facta sit sine consensu domini,vt in Gallia nostra,vti attestatur noster Io.Fab.in auth.ingressi.col.vlti.C.de sacros. eccle & in §.1.paulò ante fi.Inst.de legit.patro.tut.& in §.1.Institut.de rer.diuis.& in §.1.de. emp.& vendi.& alibi sæpe & Iac.Bel.in c.1.tit.ex quib.caus.feud.amit.& Pet.Iac. titu. de condic.ex l.imperialem.§.callidis,col.3.ver.item fallit quia hodie.& iterum titul. de caus.ex quib.feud.amit.col.5.versi.hodie verò sic obseruatur. Pan.in suo elegãtisi. con.3.nitar in præsenti causa.in 22.quæst.in prin.lib.2.Guid.Pap.deci. Delphi.59.secundum vsus,& alibi sæpe,& alibi quoque latiùs dicemus.Nihil est certè quod impediat dominium & possessionem transire, cessante ea ratione quam suprà diximus ex d.l.2.de iure emphy.Et ita expressè dicit Chasse.d.consi.8.vbi suprà. Et illi assentior, & ita vtimur. *Sed aliud obseruatur in patria consuetudinaria.*

5 ¶Sed etiam de iure communi putarim,emphyteutam constituendo se possidere pro alio,non minùs transferre possessionem,quàm si verè tradidisset,quantùm ad ipsum emphyteutam,& illum cui vendidit,pertinet.vt non obscurè voluit Oldr.consi.139. ad habendam aliquam notitiam,in 9.dubio.nam dominus,inquit,tantùm eam alienationem & possessionis translationem potuit impugnare,non etiam alius,per multa quæ illic allegat.Is autem ibi loquitur de translatione possessionis ex constituto, vt videre licet ex his quæ antè dixerat.Et ita eum refert ac sequitur Philip. Deci. cõ. 247.in causa magnifici,col.2.versi.vltimò non obstat,& col.vlt. ver. postremò: vbi tamen hoc intelligit,nisi ille tertius habeat ius à domino,vt qui ab eo fuit inuestitus nam is præferetur alteri,qui antè ex constituto possessionem adeptus fuerat. quòd cùm eo conuenit quod suprà ex Guid.Pap.diximus. *Sed quid quãtũ ad cõstituẽtem & cõstitutarium etiã in patria iurisscripti.*

6 ¶Sed & q̃ per constitutum transferatur possessio rei emphyteuticariæ, apertissimè tenuit Pet.Anch.con.63.motiua iudicis,in 3.dubio.& Raph.Co.in l.quamuis.§.1.ver. & ex ista gl.ff.de acq.pos.& con.173.Galuanus,col.vlt.vbi & idem dicit de re feudali.& Alex.nonnihil tamen subdubius,col.2.ex narratione,col.4.versi.secundò est videndũ,li.4.Caro.Rui.minimè ambiguus,con.148.casus iste,col.2.nu.5.li.1.& videre licet ex his quæ dicam infrà in 26.limita.Et de hac re quoque tractat Bald. in l. quisquis,ver.iste passus,C.de don.sed ita obscurè,vt vix intelligam,quid velit dicere. *Adidem.*

7 §Quòd si quis fortè dubitet,si is qui ciuiliter possidet,cõcedit alteri in emphyteusim & cõstituit eius nomine possidere,cui ita rẽ cõcedit:an in illũ transferat possessionẽ naturalẽ,quæ debet esse apud emphyteutã,secundùm gl.in l.3.§.ex contrario.ff.de acqui.possess.& in l.si vt certo,§.si duobus.ff.cõmoda.Adeat.Bar.Raph.Co.Alex.& Frã. Are.in l.interdum.§.vlt.ff.de acqui.possess.& ex illis discet quid sit dicendum. *An ciuiliter possidens & cõcedẽs in emphyteusim per cõstitutũ trãsferat naturalẽ possessionem.*

BIU Cujas

QVARTA LIMITATIO.

1 Fictè posidēs an per cōstitutū possessionē transferat. Hæres saisitus per cōsuetudinem an trāsferat possessionē per cōstitutū.

¶LIMITA QVARTO, vt per constitutum transferatur possessio, quando cō stituens verè possidet: secus si fictè tantùm. verbi gratia, ex consuetudine generali huius regni Franciæ, hæres etiam nondum adita hęreditate, nec aliàs appræhensa possessione hæreditatis, censetur possidere: idque est quod vulgò veluti prouerbio dicimus, *Le mort saisit le vif*. de quo nos tractatum peculiarem propediem edemus. Ergo hæres apud nos fictè possidet. Quòd si ipse ante realem possessionem vendat rem quampiã hæreditariam, & se constituat possidere nomine emptoris, non transfertur possessio: ne duæ fictiones circa idem concurrant, scilicet ficta possessio, & ficta traditio, contra tex, & glo. in l. 1. C. de dot. promis. cum si. Et ita voluit Guid. Cu. in l. ab emptione. ff. de pac. & post eũ Bal. in hac ipsa specie in rub. extrà de causa poss. & proprie. col. vlt. ver. sed pone q̃ iste hæres. & Barb. con. 8. sapiẽter doctissimus, col. 17. sub nu. 37. lib. 2.

2 Possessio hæredis ex illa consuetudine sit ne uera an ficta.

¶Sed hoc certè, vt vides ex illorum ratione, ex eo dependet, an hæc possessio, quã habet hæres vi huius statuti vel consuetudinis, sit ficta, an vera. Et hanc veram esse nuncupatim tradit ipse Barb. non obscurè in c. 2. col. antepe. versi. sed dubito vtrum, de cō suet. & apertiùs Soci. in repet. l. rem quæ nobis, in 5. quæsti. prin. vers. quartò & vltimò concludo. ff. de acquir. possess. exemplo eius, quòd licèt cōstitutum sit ficta traditio, est tamen possessio, quæ ex eo fit, vera & propria, vt latè diximus suprà in 1. amplia. Idem tenet Caro. Rui. consi. 18. primò & principaliter, col. vlt. lib. 1. & Philip. Deci. cō. 467. bene & consultè, col. 3. versi. & circa prædicta verba. & Fran. Ripa li. 1. Respon. c. 1. nu. 87. & seq. De quo nos fortè ampliùs, dicemus in illo nostro tractatu, *Le mort saisit le vif*, in 10. & 11. declara.

3 Quid si nulla sit talis cōsuetudo.

¶Illud autem citra omnem controuersiam fateor, quòd si nullũ sit statutum vel consuetudo, quæ possessionem defuncti transferat in hæredem ipso iure, atque ita simus in terminis iuris communis: certè si hæres etiam adita hæreditate, antequam realiter appræhenderit possessionem rerum hæreditariarum secundum l. cum hæredes, in prin. ff. de acq. pos. sese constituerit eas possidere nomine alterius, cui fortè eas vendidit, non transfertur possessio in eum, vt expresè voluit Guid. Pap. qui alios citat in commentariis statuti Delph. incip. si quis per literas, in verbo, possessio, col. 2. versic. quod intelligo si dominus. Nam vt ille dicit, hic non potest transferre in alium possessionem quam non habet, vt etiam latè diximus suprà in d. 1. limitat. Et idem dicit in legatariis & aliis in quos transfertur dominium sine possessione, vt nec eã in alios transferre possint.

QVINTA LIMITATIO.

1 Cōstitutū non transfert possessionē si alia interuenit fictio. Vti nec alius fictus modus tradendi.

¶LIMITA QVINTO, & generalius, vt nec constitutum operetur translationem possessionis aut dominij, vbicunque aliàs interueniret alia fictio, siue fictus titulus: vti nec conductio nec retentio vsusfructus, nec denique alius quiuis actus fictus in eo casu transfert possessionem, vt voluerunt. Cy. Bal. in vtraque lectu. Salyc. & alij in l. qui rem. C. locati. Bart. in l. si aliquam rem, col. 2. versic. sed opposui eis, & ibi etiam Alberi. colum. 1. versi. ad contraria dic. Imo. col. item 2. versi. quicquid tamen sit, & Roma. col. 4. ver. inquantum tamen, Franc. Aret. col. 4. ver. in gl. in verbo, quasi meã. Alex. col. 3. ver. quæ conclusio communis, & iterum col. 7. ver. pro expeditione, & alij recentiores, ff. de acqui. poss. idem Bar. in l. cum falsa, & ibi Bal. col. vlt. versic. vlteriùs quæro, & ibi Pau. Cast. col. 2. ver. aduertendum est ex verbis. C. de iur. & facti ign. ipse Bar. in l. si is qui pro emptore, col. penul. versi. pro Guil. facit. ff. de vsucap. Bal. in l. ad probationem, colum. vlti. versicu. & si dicatur, titu. de capi. qui curi. vendid. & in c. 2. col. 1. versi. item no. hìc duo, extrà de consuet. vbi tamen limit. cùm agitur de salute animæ. Bal. consi. 130. videtur quòd dicti fratres, versiculo, præterea concurrunt, libr. 3. Angel. in l. hæc si res, post prin. ff. de rei vendi. & in §. emphyteusim, ad fi. in auth. de non alien. aut permu. reb. eccle. Saly. post Iac. But. in l. traditionibus, col. vlti. C. de pactis. Anto. in c. ex parte, colum. 6. versi. idem si dicat & confiteor, de confes. Imo. in l. si cautio, colum. 5. ver. item aduerte inquantùm dixi, quòd si confiteor, de fid. instru. & consil. 57. viso quodam instrumento, post medium, & eius discipulus Pet. Belluga in tractatu, de Speculo principum, titu. de deci. §. tractamus, colum. antepe. Franc. Areti. in l. quod meo, in prin. colum. 1. versic. primus est si concurrat, & ibi Alexan. colum. 4.

versi

BIU Cujas

versicu. vltimò quærit glo. ff. de acqui. possess. & idem Are. in l. 2. §. creditum, col. quoque vl. ad fi. ff. si cert. peta. & in l. certi condictio. §. deposui, colum. 2. eo. tit. Iason in l. 1. colum. 2. versi. sextò limita. ff. de condict. indebi. & Carol. Rui. consi. 136. primò videndum, col. vlt. lib. 1.

2 ¶ Et quod diximus in titulo ficto, idem in titulo præsumpto siue tacito, voluerũt plurimi ex illis, loquentes in titulo præsumpto, & non ficto. videlicet cùm quis rem suam ab alio scienter conducit: quo casu tacitè & præsumptiuè censetur donare ex multorum opi. in illis locis. Aut cùm quis scienter soluit indebitum, tacitè quoque donat. d. l. 1. ff. de condic. indeb. cùm si. Dicunt igitur plerique eorum in illis casibus non transferri possessionem per constitutum, propterea quòd in illis est præsumptus titulus, quem pro ficto accipiunt.

Et idem in titulo præsumpto uel tacito.

3 ¶ Verùm Imo. & Ro. in d. l. si aliquam rem. & ibi quoque latissimè Fran. Aret. colũ. 4. ver. in gl. in verbo, quasi meã, tenuerunt contrarium. neque enim hîc est duplex fictio, sed vna tantum fictio & vna præsumptio, quæ coire simul non prohibentur. Aliud enim est præsumptio, aliud fictio, vt bene & amplè probat Aret. vbi suprà. nam is titulus dicitur fictus, qui nullo modo verè interuenerit, sed lex fingit eum interuenisse: vt in casu. l. 1. C. de rei vxo. act. & l. non aliter. ff. de adop. Præsumptus autem, qui resultat verè ex tacita voluntate partium: quam quidem voluntatem lex præsumit ex aliquibus coniecturis, vt in d. l. 1. §. accedit, de rei vxor. act. vbi extraneus dãdo dotẽ pro vxore, præsumitur donare vxori. & in l. item quæritur. §. qui impleto. ff. loca. cùm si.

Qui cõtrariũ tenuerunt.
Fictio cũ præsumptione simul potest cõcurrere.
Fictio & præsumptio quòd differant.

4 ¶ Sed vt illud donemus, tamen euitari non potest, quin si non sunt duæ fictiones, vt illi contendunt, sint tamen duæ specialitates, quæ & ipse simul interuenire non possunt, vt no. in d. l. 1. C. de rei vxo. act. nam ea. l. loquitur quando concurrunt duæ præsumptiones, aut certè vna præsumptio, & vna fictio. Primùm quidem præsumptio, ex eo quòd contendebatur quòd ex instrumento, in quo dictum erat quòd promissa fuit dos, resultaret stipulationem præsumptam interuenisse, ex not. in l. 1. C. de vsur. & l. sciendum. ff. de verb. obligatio. & §. si scriptum, Insti. de inutil. stipul. Altera specialitas ibi erat, quòd etiam contendebatur incertitudinem dotis non vitiare contractum, cõtra. l. ita stipulatus, in prin. ff. de verb. obliga. Licèt igitur incerta dos peti possit. l. cùm post diuortium. §. gener. ff. de iur. dot. tamen si esset præsumpta stipulatio, non posset ex ea agi ad dotem incertam. Ex quo sequitur vnam præsumptionem & vnam specialitatem non posse simul coire, vti & ex illa. l. ita declarata expendit Alex. in d. l. si aliquam rem, col. 8. versi. non obstat quòd hîc est vna.

Duæ specialitates simul nõ concurrunt.

Vna præsumptio & una specialitas nõ concurrunt.

5 ¶ Ideóque ex præsumpto titulo & ficta traditione non transferri possessionem negat expressè Ioan. de monte Sperello in d. l. certi condictio. §. deposui. ff. si cert. pet. Neque enim similiter ex putatiuo titulo, & putatiua traditione transfertur possessio, vt dicit Bal. in l. nullo, col. 2. versi. distinguamus ergo. C. de rei vendic. & in d. l. si aliquam rem. ff. de acqui. possess. Sed id tamen antequam aliter decidas, vide omnino Claud. Aquen. in d. l. si aliquam rem, & ipsum Aret. in l. quamuis, col. 2. versic. vnde potest assignari, eodem titulo.

Ex præsũpto titulo & ficta traditione non trãsfertur possessio.
Vt nec ex putatiuo titulo & putatiua traditione.

6 ¶ At quicquid sit de ea re, illud tamen non ignorandum, quòd si ex duabus fictionibus, siue etiam specialitatibus aut improprietatibus (vt hæc omnia simul iungam) vna scilicèt ficta traditio, procedit ex consequentia alterius scilicet tituli, vel ficti, vel præsumpti, certè non impeditur transferri possessio per huiusmodi fictam traditionem, vt in hac specie voluit expressè Roma. in d. l. si aliquam rem, & ibi post eũ Fran. Aret. vbi suprà. Nam nec sic semper prohibentur copulari, cùm scilicet vna procedit in consequentiam alterius, l. cùm duæ, ff. de capti. & postlim. reuer. & l. sub cõditione, & ibi Bar. ff. de solut. & idem Bar. in d. l. si is qui pro emptore, col. pen. versic. circa idve rò, & ibi Iason col. vlt. qui adducit alias concord. ff. de vsucap.

Præcedentia procedũt nisi una procedat ex cõsequẽtia alterius.

SEXTA LIMITATIO.

1 ¶ LIMITA SEXTO, vt per constitutum siue precarium transferatur possessio, modò extet causa vel titulus aliquis, super quo interponitur. nam si nullus omnino extet titulus vel causa, sed fiat ipsum constitutum per se, & nulli accedens titulo vel causæ, id certè est inefficax & inutile. Constitutum enim siue precarium sine titulo,

Cõstitutum solum sine titulo non transfert possessionem.

BIU Cujas

non est titulus,sed quædam executio,vt dicit Bal.in rub.extrà,de præscrip.col.3. versic.vlteriùs quæro an per constitutionem.vbi dicit hoc eleganter voluisse Bal. in d.l. quod meo,de acqui.possess.vbi tamen id non dicit,sed aliud,quod postea dicemus: vt etiam ibi annotat Alex.col.3.versic.tangitur etiam.vbi hinc occasione sumpta dicit ipsum Bal.scripsisse in decretalibus multa mirabilia & singularia sine legibus & canonibus,& sæpe falli in suis allegationibus.

Bal.in Decretalibus multa scripsit sine legibus aut canonibus.

2 ¶Sed ne putes tamen ex hoc Bal.solum in ea sententia fuisse,eum nuncupatim,& ex professo sequitur idem Alex.aliis in locis,scilicet con.82.perspectis his quæ in themate,col.4.versi.pro hoc facit,lib.2.quod quidem consi.errore liberariorum repetitum est con.40.li.3.sequitur item idem Alex.con.81.lecto & discusso,col.5.versi. ad idem quod notat,eo.li.3.vt magis mirer Alex.ipsum,qui Bal.sæpius secutus est in ea re, in qua illum alibi reprehendit,nisi dicas illum in priori loco non tam reprehendere Bal.quòd fuerit in ea sententia,quàm quòd pro ea Bar.citauerat.

Ad idem.

3 ¶Vtcunque sit,ante eos omnes idem voluit gl.in d.l.quod meo,in prin.cum ad text. loquentem in hoc casu,qui dicit,possidere,addit, ex iusta causa, putà donando vel vendendo:tanquam per constitutum,de quo,vt diximus,is tex.loquitur,non transferatur possessio sine causa vel titulo.Et eam gl.sequuntur Iacob.Aret.& Alber.ibi, sed eam Dy.reprehendit.Bar.autem distinguit inter dominum sese constituentem possidere nomine alterius,& eum qui non est dominus,& idem constitutum facit: vt scilicet in illo vera sit opinio glo.& sequacium.in hoc Dy.& hoc sequi videtur Pau.Cast. ibi.Verùm contra eam gl.expressè etiam tenet Ang.ibi,in fi.per tex.in l.1.§.si vir vxori.ff.de acqui.possess.de quo abundantissimè dicemus in seq.limi.

Ad idem.

Distinctio.

4 ¶Pro ea tamen opinione,quæ non admittit constitutum siue precarium, nisi subest causa vel titulus,facit quod in simili dicimus,quòd licèt traditio clauium etiam trãsferat possessionem.l.clauibus,ff.de contrahen.empti.gl.& doc.in l.3.in prin.ff.de acq. possess.& in c.2.de consuet.& doct.vbique qui hanc traditionem ponunt inter fictos modos acquirendi:intelligunt tamen si præcesserit titulus,ex quo debeat transferri possessio:aliàs enim sine titulo claues censerentur esse traditæ,non quidem ad transferẽdam possessionem,sed causa custodiæ,vt not.Doct.in l. cùm pater. §. pater pluribus, præsertim verò gl.ibi,in verbo,pluribus,Bar.& Albe.ff.de lega.2.Pet.Anca.in cle.1.§. sanè.col.2.versi.sed nunquid in dubio,de hæret.Alex.in addi.Bar.in d. l. clauibus. Et idem quoque in retentione vsusfructus respondit Steph.Bertran.consi.173.quia difficultas,col.4.in fi.ver.non obstat l.quisquis,lib.4.

Cõfirmatio huius limitationis.

Traditio clauium non trãsfert possessionẽ sine titulo.

Nec retentio ususfructus,

5 ¶Sed hoc tamẽ intellige,vt satis sit in principio,cùm scilicet fit cõstitutũ vel precariũ subesse titulum.nam licèt postea is titulus cesset,non propterea cessat precariũ. textũ habes & exemplũ in l.si rem alienam bona fide.ff.de pig.act.vbi Bal.id ex eo tex.expẽdit,& dicit no.& allegat pro simili.l.2.§.qui fideicommissariã.ff.de hær.insti. Et facit quod dicam in seq.limita.nu.41.stãte ergo.Sed id quomodo procedat,& intelligi debeat,vide per Bal.in d.l.si rẽ,& Matt.Affli.decis.Neap.139.magna fuit dubitatio, col. 2.ver.secundò pro ista parte,& seq.vsque ad fi.& quæ dicam inferiùs in 29.limit.

Satis est autẽ titulũ fuisse in prin. licèt postea cesset.

SEPTIMA LIMITATIO.

1 ¶LIMITA SEPTIMO,vt non solùm debeat inesse causa vel titulus, vt cõstitutum vel precarium valeat,sed & necesse sit eam causam siue titulum esse iustum,vtilem,validum,& efficacem.Aliàs si titulus ipse sit nullus siue inualidus,non transfertur possessio per constitutum in eo appositum,sed in id necessaria est realis traditio. quòd & non obscurè voluisse videtur gl.allegata in præce.limi.in d.l. quod meo, addens ad tex.qui dicit possidere,ex iusta causa,&c.ff.de acq.poss,Alber.in l. si rem aliquam,col.1.ver.ad contraria dic,eo.tit.& alij propè infiniti,quos tibi citabimus infrà hac eadem limit.nu.13.ex quibus illud,& 3.seq.Vti etiam nec per retẽtionem vsusfructus,qui & alius est fictus modus tradendæ possessionis(vt sæpe diximus)non transferri possessionem ex contractu inutili,magna autoritate affirmat Maria. Socin. Senior,con.65.omnipotens deus,col.antepe.ver.& ideo licèt ex forma.Tamen vt id tibi planiùs efficiam,visum est nobis declarandum interpretandúmque illum §. si vir vxori,qui est in l.1.ff.de acq.pos.qui huius rei propria ac peculiaris sedes est.

Necsatis est titulum esse,nisi sit iustus & efficax ut cõstitutũ operetur traditionem.

Idemque in retẽtione ususfructus.

§.si vir.l.1.ff. de acqui. pos. amplissimè declaratus.

¶Ibi

BIU Cujas

2 ¶Ibi igitur scriptum est,ex donatione inter virum & vxorem transferri possessionẽ, ex quo nostri interpretes illud assumunt,ex inutili contractu possessionem transferri:nam satis constat huiusmodi donationes nullas esse ipso iure.l.3.§.sciendum.ff. de dona.inter vir.& vxo.ita vt nec ex illis obligatio naturalis oriatur,secundum Bart. in l.cum lex.ff.de fideiuss.Bal.in l.1.col.10.versi.viso de effectu.C.de sum.tri.Alex. cõ. 248.ponderatis narratis,col.3.ver.& licèt,lib.6.cum si.Ex quo sequitur id quod iam diximus,ex nullo siue inutili contractu,cuiusmodi hæc donatio est,transferri possessionem.Idque duabus rationibus in eo tex.positis,quarum ea prior est,quia possessio in facto consistit,& res facti infirmari iure ciuili non potest.id est,quæ facta sunt secundum veritatem,lex infecta facere non potest,vt etiam est tex.in l.in bello.§.factę. ff.de capt.& postli.reuer.

Donatio inter uir. & uxor. nulla ipso iure Ita ut nec ex ea naturalis obligatio oriatur.

Prima ratio eius.§.

3 ¶Et ideo ex illo tex.in d.§.si vir vxori,dicit Bal.in c.vlt.col.2.ver.sed nunquid consuetudo,extrà de consuet.quòd facta nulla iuris constitutione mutari possunt.Et alibi,scilicet in c.cùm in ecclesiarum,col.3.versi.sed nunquid statutum,de cõstit.dicit q; factum nulla constitutione tolli potest,etiam per d.§.si vir vxori,& l.sciendum,cum l.seq.ff.ex quib.caus.maio.& l.tutelas.ff.de cap.dimi.& l.filio,ff.de libe.& posth.Sed & idem Bal.in c.contingit,col.2.versi.dicunt doc.de dol.& contu.tradit nũquam procedere fictionem,quò ad veritatem inducendam,autoritatem enim legum non posse veritatem naturalem tollere,& ab essentia realitatis suæ eradicare(hæc enim verba illius)per d.§.factæ.

Facta nulla iuris cõstitutione mutari possunt.

Legũ authoritas nõ tollit ueritatem naturalem.

4 ¶Quibus & tu adde alios textus idipsum astruentes,videlicet in l.verba.C. de testa. ex qua Raph.Fulgo.& Corne.no.testatorem non posse factum infectum facere,& in l.verùm.ff.de reg.iur.cuius hæc verba sunt, Verùm neque pacta neque stipulationes factum posse tollere.quod enim impossibile est,neque pacto,neq; stipulationibus potest comprehendi,& in §.1.in versi.quæ igitur,in auth.de æquali.dotium.vbi ad verbum dicitur.Quod enim factum est,infectum manere impossibile est,hæc enim sunt verba Græcæ constitutionis,καὶ γὰρ τὸ γεγομένον ἀγένητον μένει τῷ οὐκ ἐγχωροῦντος δὲ.

Testator factũ infectũ facere non potest.

5 ¶Quæ fuit etiam sententia Platonis li.xj.de legibus,Plauti in Aulularia,Terentij in Phormione,& Phocylidis,cuius in eam sententiam hoc carmen est:

Μὴ δὲ παροιχομένοισι κακοῖς πρύχου τὸν ἦτορ,
Οὐκ ἔστι γὰρ ὅπως τὸ τετυγμένον οὐκ ἄτυκτον.

Cui concinens Pindarus Olympiorum ode 2.scribit ea quæ siue iustè siue iniustè facta sunt,neque tempus ipsum rerum parentem infecta reddere posse:

Τῶν δὲ πεπραγμένων
Ἐν δίκᾳ τε καὶ παρὰ δίκαν.
Ἀποίητον οὐδ' ἂν
Χρόνος ὁ πάντων πατὴρ
Δυνάσαιτο θέμεν. Et Sophocles in Aiace flagellifero:

Τί δῆτ' ἂν ἀλγοίης ἐπ' ἐξειργασμένοις
Οὐ γὰρ γένοιτ' ἂν ταῦθ' ὅπως οὐκ ὤφελ' ἔχειν;
Quid adeò doles ob facta,
Quæ iam infecta fieri non possunt? Et iterum in Trachiniis.
Ὃ οὐχ οἷόν τε μὴ τελεσθῆναι,τὸ γὰρ
Φανὲν,τίς ἂν δύναιτ' ἀγένητον ποιεῖν.

Confirmatio ex aliis autoribus.

Quod quidem irritum fieri non est possibile:nam quod factum est,id infectum fieri non potest.Procopius de bello Vandalico lib.4.Peccatum semel admissum,nunquã efficies vt sit infectum.Agathius peregrinarum historiarum lib.3. Quod semel euenit peractúmque est,quominus effectum sit,natura nequaquam admiserit.

6 ¶Quinetiam Agathonis sententia est,Aristoteli probata,lib.6. Moralium Nicomachiorum,c.2.hoc vno priuari Deum,quòd factum infectum facere non possit.

Deus factũ infectũ nõ fecit.

Μόνα γὰρ αὐτοῦ καὶ θεὸς στερίσκεται,
Ἀγένητα ποιεῖν,ὅσ' ἂν ᾖ πεπραγμένα.

Agathonis præconium.

Is Agatho,vt dicam obiter,fuit poëta eximius,& Platonis discipulus,& ab eo mirificè amatus,vt & ipse Plato mellitissimo carmine testatus est,quod extat apud Laërtiũ in vita ipsius,& Gellium lib.Noctium Atticarum 15.c.xj.éstque verisimile eam sententiam à præceptore didicisse.Cui assentiens Horatius lib.3.Carminum,Ode 29.de

BIU Cujas

Ioue loquens ait, *Non tamen irritum*
Quodcunque retro est, efficiet: neque
Diffinget, infectúmque reddet,
Quod fugiens semel hora vexit. Et Plinius lib.2.c.7. imperfectæ, ait, in homine naturæ præcipua solatia, ne deũ quidem posse omnia. Nanque facere non potest, vt qui vixit, nõ vixerit: qui honores gesit, nõ gesserit. nullũ habere in præterita ius, nisi obliuiõis.

7 *Theologorum in eare sẽtia*

¶ Et ne quis Agathonẽ, Aristotelem, Horatium & Pliniũ hac in re impietatis in deũ, ob id accusandos putet: sunt & nostræ religionis cultores, & ij quidẽ sanæ ac sinceræ doctrinæ professores, eiusdẽ sentẽtiæ assertores, videlicet interpretes Sentẽtiarũ lib.1. dist.42. Alex. Hales cæterorum præceptor in 1.parte suæ summæ, quæst.21. membro 5.artic.4. diuus Thomas doctrina & sanctitate clarissimus, etiam in 1.parte suæ summæ.1.quæst.25.artic.3.& 4.& ante hos diuus Augustinus nemine omnium Theologorum inferior, lib.25.aduersus Faustum, id quoque apertè professus est.

8 *Nostrorum.*

¶ Ex nostris quoq; Albe.in d.§.factæ. Bar.in l.nõ dubiũ, col.3.ver.contractus verò. C. de legibus. Bal.eã Aristotelis sentẽtiã citans,& probãs, in l.vlt.ante fi.versi.ampliùs cõfidera. C.de leg.& in c.inter monasteriũ, col.2.ver.prima ratio, de re iud. Ang.cõ.187. A.& B.cõtraxerũt, nõ multò ante fi. vbi ex hoc dicit, q; si pacto promissum est de nullitate sentẽtiæ, nõ intelligitur de ea, quæ resultat à perplexitate & repugnãtia. quia legislator actũ repugnãtẽ nõ potest in actũ producere, imò nec summus, inquit, deus. l. vbi repugnãtia. ff. de reg. iur.& Card. Flor. Theologiæ peritissimus, siue is Imo. fuit, nã vtriusq; similis, imò eadẽ lect. iisdẽ omnino verbis cõcinnata, in c.1.in prin.col.pe. in 4.oppo. extrà, de sum.trini. Fuit autẽ Cardi. paulò ætate Imo. superior.& rursus idẽ Card. in cle.1.col.2.in 1.opp. de immunitate eccles. Lud. Sard. in trac. legitimationis. §.septimò videdũ. Corn.con.147. quia causa, col.2.versi.q; res iudicata, li.2. Alex.cõ. 15. viso processu. col.3.versi.secũdò etiã probatur, lib.3. vbi ex hoc defendit Hebræum quẽdã de blasphemia. Soci. qui latè in eadẽ specie cõsuluit, con.102.in præsenti cõsultatione, col.1.& 2.li.1.& in d.l.1.§.si vir vxori, col.1. vbi illius cõ. meminit,& ibi quoq; Ias. in vtraq; lectio. in 1.no.& idem Ias. in l.si insulam, in 1.no. ff. de verbo. obliga.

9 *Deus uirginẽ nõ suscitat post ruinam.*

¶ Quibus calculum adiiciens diuus Hieronymus, quo nemo doctior aut sanctior vnquam vixit, in decretis canonicis, in c.si Paulus.32.q.5. Audacter dicam, cùm omnia possit Deus, suscitare virginem non potest post ruinam. Id quod etiam affirmat per eum textum glo. in l.1. post princi. in verbo, non potest. C.de rapto. virgin.& alia glo. in c.super eos, in glos. magna, ante fi. de biga. Quod & ipsum astruit Ouid. de virginitate læsa loquens in epistola.5. quæ est Oenonis ad paridem.

Nulla reparabilis arte
Læsa pudicitia est, deperit illa semel,

Semel ergo, id est, irreparabiliter, irrecuperabiliter, irreuocabiliter. Et id ꝑculdubio verũ est, licèt sciã Argiuos fabulari, apud Pausaniã, in Corinthiacis, haud multò ante fi. fõtẽ esse Canathrim noíe, in quo Iuno quotãnis, cùm abluitur, virginitatẽ reciperet.

10 *Papanõ potest tollere infamiam facti. Claudij Cæsaris dictum.*

¶ Et illius quoque tex. in d.c.si Paulus, autoritate subnixus Pan. in c.cùm te, col.3. versic. sed pro clariori, de re iudi. negat Papam posse tollere infamiam facti. Id quod perbellè intellexit Claudius Cæsar, qui cùm orãtibus familiaribus dempsisset cuidã notam, id est, infamiam, litura tamen, inquit, extet. Author Suetonius in vita eiusdem.c. 16. Et his quoque succinit, quod testimonio diui Pauli scribit Bal. in l. ex his verbis, in fi. C.de testa. milita. quòd omne verum est necessarium, ita vt nec Deus possit remouere veritatem à veritate. id est, vt verum non sit verum. Et idem in l.eam quam, col. 8.versi.circa quintum. C.de fideicom. dicit post Theologos in d.di.42. lib.1. Sẽtiarum, licèt locum ipsum non designet, quòd nec Deus quidem ea potest, quæ implicãt contradictionem. quòd & ipsum dicit Card. Floren. in locis suprà citatis. Et quod facit ad præcedentia, vt factum infectum lex facere nõ potest, sic nec è diuerso quod factum non est, vt sit factum, vel testimonio Ciceronis in oratione pro domo sua ad põtifices. Quod factum, inquit non est, vt sit factum, ferri ad populum, aut verbis vllis sanciri, aut suffragiis confirmari potest?

Lex quod factũ nõ est ut sit factum facere non potest.

Ex reali traditione in donatione uiri & uxoris trãsfertur possessio. 11

¶ Et hæc quidẽ de prima ratione. d.§.si vir vxori. Ex qua illud forte ꝑbari posset, q; si in donatione viri & vxoris interuenerit vera traditio rei donatæ:& possessio eius accepta, translata sit ea possessio in donatarium, licèt donatio nõ valeat: neq; enim lex facere

BIU Cujas

cere poteſt,vt quod vere traditum eſt,quodq; vere acceptum eſt traditũ acceptúmve non ſit.Facta enim,vt dictũ eſt,infecta à lege fieri nõ poſſunt.Quanquã alios tex.habemus,qui ex diametro cõtrariũ dixerũt,ſcilicet in d.l.3.§.ſciẽdũ,de dona.inter vir. & vxor.vbi ſcribitur,huiuſmodi donationem nec traditionem inde ſecutam quicquàm valere,& in l.ſi eum qui,in princ.eodem tit.vbi ſimilis eſt propemodum text. quo in loco glo.opponit de d.§.ſi vir vxori,& ad ſoluendam illam antinomiam admodum laborat:& hoc in effectu dicit,quod ciuiliter non tranſit poſſeſsio, ſed naturaliter tranſit.Siue tranſit, ſed non effectualiter, quia citò auocari poteſt, & illam ſequuntur.Bar.Bal.& Saly.ibi.Et vide quæ dicam infrà num.17. *Antinomiæ ſolutio.*

12 ¶Sed quicquid ſit de ea re,nihil eſt quod nos vrgeat,vt dicamus ea ratione in caſu illius.§.tranſire poſſeſsionem,ſi appoſitũ fuerit conſtitutũ vel precarium ſine alia reali traditione:ſed illud bene ex eo tex.ſequitur,ſi appoſitum ſit conſtitutum vel precarium,fieri nõ poſſe,vt appoſitum nõ ſit.Sed quòd in eo caſu habeat vim traditæ poſſeſsionis,poteſt lege impediri.nã lex ipſa id introduxit,vt conſtitutũ eã vim habeat: neque enim haberet,niſi lex ſtatuiſſet.poteſt ergo eadem lex eam vim tollere, aut generaliter,in omnibus caſibus:aut ſpecialiter,in certis ſpeciebus:præſertim in contractibus nullis:cùm quod nullum eſt,nihil producere debeat.Et videmus etiã in quibuſdã caſibus verã traditionẽ non transferre poſſeſsionem,vt in l.is cui bonis.ff. de verbo.obli.de qua nos multa in noſtris legibus connubialibus,in glo. 3.in verbo, *contracter*,in 14.quæſt.vbi videre poteris.Et aliàs quoque lex poteſt facere, vt non quæratur poſſeſsio ex corporali apprehẽſione.l.quod ſciens,& l.qui vniuerſas.§. 1.ff.de acquiren.poſſeſſ.Et his quoque iunge quæ dicam in 2.ab hinc verſic. *Quid probetur ex d.§.ſi uir uxori. Vera traditio lege impediri poteſt. Et poſſeſsio ex corporali apprehenſione.*

13 ¶Ad ſecundã igitur rationẽ d.§.ſi vir vxori,maturè pergendũ eſt, quæ eſt in verſ.& quid attinet.& eſt huiuſmodi,quoniã nõ ſuadet æquitas,vt ex eo cõtractu non trãsferatur poſſeſsio:cùm ex hoc nulla omnino oriretur vtilitas,cùm ſemper donans & eã poſſeſsionem transferẽs protinus eandẽ amittet:vt quæ perditur,quando quis animo deſinit poſsidere.l.3 §.in amittenda,& l.ſi quis vi.§.differentia.ff.de acq.poſ.Ideo per fictionẽ legis,in d.§.ſi vir vxori,aliter induci nõ poteſt,nec debet: lex enim nunquã fingit,quando ex fictione nulla oritur vtilitas,vt per Barto.latè & ſubtiliter,in l.ſi is qui pro emptore,in materia fictionis inductiuæ. ff. de vſucapi.Aliàs enim fruſtrà fingeret,cùm lex naturam imitata nihil fruſtrà operetur.l.qui bis idem. ff.de verb. obli. & l.hæc ſtipulatio.§.diuus. ff. vt legat.nomi. caue. cum infinit. concord.à me congeſtis in noſtro opere,cui hic titulus,Nihil fruſtrà. *2. ratio d.§.ſi uir uxori. Lex nũquam fingit ſine utilitate. Lex nil fruſtrà facit.*

14 ¶Ex quibus illud videtur fieri,vt ſi in hoc caſu,ſcilicet in cõtractibus inutilibus nõ interueniat actus facti,id eſt,realis traditio,ſed iuris tantũ,ſcilicet cõſtitutũ ſiue precariũ,vel retẽtio vſusfructus,& alia huiuſmodi,nõ trãsferatur poſſeſsio:nam cùm ea tranſlatio ſit iuris,& non facti,poteſt ab ipſo iure impediri,vt iam diximus,arg. ſcilicet à contrario ſenſu.d.§.ſi vir vxori.Et ita expreſsim voluerunt ibi Paul.Caſtr.ante fi.& Alex.col.3.& iterum verſi.item habetis,& Socin. col.2.verſi.ſecunda concluſio, & Iaſon col.3.in 2.lect.verſi.ergo notabis,& idem Pau.conſil.452.ad euidentiam dicendorum,ante fi.lib.1.& conſi.193.ſuper iſto puncto occurrunt,col.pe.verſi. plus videtur,lib.2.Et refert ipſe Paulus primo illo loco,ac etiam hoc poſtremo, ita determinaſſe Argentinum filium Raynerij Foroliuienſis in publica diſputatione, per gloſ. quæ id videtur voluiſſe in l.quod meo,in glo.1.ff.de acquiren.poſſeſ.quæ dicit,& poſt eam Iacob.Aret.poſſeſsionem quæ iuris & fictionis miniſterio quæritur, ſcilicet per conſtitutum,vel aliàs,non quæri ex inutili contractu, ſiue cauſa iniuſta, & non legitima,& ibi quoque ita intelligit Iacobus Aret.d.§.ſi vir vxori. *Poſſeſsionẽ nõ quæri actu iuris ex contractu inutili.*

15 ¶Quod & ipſum quoq; voluit Bar.in l.cũ falſa.C.de iuris & fac. igno.& nõ obſcurè Bal.in l.ſi cũ ſeruum.§.inter virũ,circa mediũ.ff.de dona.inter vir.& vxor.& apertiùs cõ.212.pũctus talis eſt.A.B.C.col.1.lib.1.vbi id expreſsiſsimè voluit, nẽpe id, quòd ex inutili cõtractu nõ trãsfertur poſſeſsio per fictã traditionẽ, ſed opus eſſe traditione corporali,per l.ſi quis rẽ.§.voto.ff.de pollicita.& Raph.Co.in l.ſi quis ante,& ibi poſt eũ Soci.col.3.ver.ſextò not.vterq; per eũ tex.ff.de acq.poſ.& rurſum idem Raph.in d. l.ſi aliquam rem,col.3.ver.& ſecundum hæc,eo.titu.& Roma.in d.l.quod meo, circa mediũ,& ibi Alex.col.vlt.eo.titu.& idem Alex.conſi.82.perſpectis his.col. pen.verſi. pro hoc facit,lib.2.quod paucis verbis tranſmutatis repetitum eſt conſ. 40.li.3.atque *Ad idem.*

BIU Cujas

iterum consi.51.lib.6.Io.Lup.in repe.rub.de dona.inter vir.& vxo.§.76.col.2.ver.ex quibus omnibus,& nouissimè Baptolo.Chasse.consi.7.visis themate,nume.55.

16 *Constitutũ & precariũ accessorium principuos sipd ctus.*

¶Nec hinc longè distat,quod scribit ipse Bal.in l.ex testamento,ad fi.C.de fideicom. constitutum siue precariũ esse accessoriũ contractus,in quo apponitur.Et ideo si contractus nõ valet,nec eius quoque accessoriũ,quod sui principalis naturã sequitur.Et rursum in d.l.nõ dubiũ,in 16.oppo.& ibi Iason,col.pe.ver.itẽ adde.C.de legib.& idẽ Bal.in l.in cõtractibus,in prin.in 5.quæst.& ibi etiam Saly.C.de non nu. pec.& in l.si non sortẽ.§.indebitum,col.2.ff.de cond.indeb.& in c.quò ad consultationẽ,ante fin. de senten.& re iudi.& in c.2.col.vlt.tit.de feud.dat.in vicem leg. commis. vbi tamen subdubitanter loquitur.& con.66.inter virum & vxorem,lib.1. & Alberi. qui ita dicit fuisse determinatum,in l.pupillus.ff.de acqu.re.do.Saly.in l.traditionibus,col.vlt. ver. quæro tertiò extra glo.C.de pactis.Imo.in d.l.si aliquam rem,col.3.vers. in eadẽ glo.ibi,videor,& ibi Alex.col.5.ver.præterea nota.dicit.ff.de acq.pos.Rom. con.171. pro decisione,col.2.& consi.246.clarissime assessor,col.1.Pau.Cast.consi.10. si vera sunt,col.1.vbi dicit,quòd sublato principali cõtractu sublatum etiam censetur constitutum in eo appositum.& con.43.videtur dicendum dictam causam,col.1.lib.1.Mas. suer.tit.de donat.ver.item donatio facta per patrem filio,& tit.de possor.§.item cùm quis dat rẽ,vbi loquitur & de constituto,& de retentione vsusfructus, vt scilicet ex his non transferatur possessio ex contractu inutili.& Alex.in d.l.1.§.si vir vxori,col. 3.ver.per hoc decidi potest,& iterum in d.l.quod meo,col. vlt.ff.de acqu.pos.& d.con. 82.perspectis his,vbi suprà,lib.2.& rursum con.81.lecto & discusso,col.5.versi.ex his ergo apparet,lib.3.vbi id dicit sing.Barb.in l.1.§.si quis ita,col.16. ver.item dicebam, & ibi Iason ad fi.qui id dicit not.ff.de verb.oblig.& idem Bart.in c.vlt.col.pe. de precar.& consi.28.scripsit bellissimè,col.5.versic. & si diceremus, lib.1.& consi.43.præclarè scribitur,col.15.versicu.facit etiam quia cùm isti, eod.lib.1.& consi.36.sapienter scripsit,col.12.versi.ita dicamus,lib.12.& consi.33.bene etenim.col.2.lib.3.& consil. 14.clementissimi optimi,col.2.versic.præterea faciat,lib.4.& consil. 22. clementissimum Deum,col.5.versi.capio nunc secundum,eod.lib.4.& consi. 49.quod est eiusdẽ initij,col.antep.ver.facit simile quod habetur,eo.li.4.& cõs.52.viso celebri,col.9. ver.secundò tollitur,eo.li.4.Soc.con.78.licèt pendeat,col.1.ver.primũ probatur,li.3. Corne.con. 6.licèt in hac,ad fi.li.4.Franc.Cur.senior.con:8.viso instrumẽto,col.vl. & con.71.super controuersia,col.5.ver.tertiò respondemus.Guid. Pap. consil. 81.ad decem dubia,in 6.dubio.Iason in l.3.§.vlti.col.2.versic.limita istud.ff.de acquir. possessio.& in d.l.ex testamento. C. de fideicommis. vbi hoc dicit valde vtile ad multa, & quòd consulendo & allegando solitus est magnificare. & rursum in l. certi condictio.§.si nummos,col.antepe.versi.item contra decisionem.ff.si cer.peta. & in l.principalibus,col.3.versic.vltra alios,eo.titu.& in l.si ita stipulatus. §. Chrysogonus, col. antepe.versi.secundò contra.ff.de verbo.obligat.& consi. 147. præsens consultatio, col.2.versi.ex prædictis,lib.2.& consi. 199. quæritur an liberatio,ante fi.eod.lib.2.& consi.133.videretur in præmissa,col.penult.versi.item quando contractus,lib. 4. Carol.Rui.consi.136.primò videndum,col.vlti.lib.1.& consi.69.diligenti, col. 9.nume. 15.lib.3.vbi & idem dicit eadem ratione de retentione vsusfructus.& con.28.in causa dominorum,col.4.nume.11.lib.5.& consi.127.visa facti narratione,col. 4.nume.14. eod.lib.5.Philippus Deci.nominatim etiam distinguens inter realem possessionem, & constitutitiam,in casu d.§.si vir vxori,in l.contractus, col. 7. versicu.vltimò concluso prædicta,& iterùm in l.cùm principalis,nume.2.ff.de reg.iur.& consil. 198.cuius superscriptio incipit,rescriptum impetratum.col.penul.versic. confirmatur hoc quia.& consi.247.in causa magnifici,col.3.versi.quantùm verò ad alia.& cons.366. pro declaratione,col.vlti.Stephanus Betran.consi.224. viso consultationis themate.nu.17.lib.3.Matthæ.Afflict.deci.Neapol.40.casus est iste,col.pe.& deci. 331.quædã Diana,post prin.Catel.Cota qui id dicit sing.in memori.incip.constitutum. Hippol. Marsi.in l.pe.col.11.versi.& vltra prædicta facit.ff.de quæstio.& in repet. rub. de fideiusso.nu.252.& consi.125.æternæ lucis,col.3.versi.nam data inualiditate.Ludo. Gozad.consi.28.videtur prima facie,col.vlti.nume.36.& consil. 93. in causa Mutinensi, col.1.versi præterea & quintò,& col. vlti.versicu.ad quintum dico. Paulus Parisien.

Vsusfructus retentio nõ trãsfert possessionẽ ex contractu inutili.

consi.

con.55.contractus,col.3.nu.22.lib.1.& consi.59.viso instrumento, col.4.nu.25.cod. lib.1.Hierony.Gratus,con.50.reuerendissime,col.2.versi.nec etiam probatur, lib.1. & con.69.cùm sermones,col.vlt.nu.20.eo.li.1.vbi hanc dicit esse communem opi.& con.40.antequam,col.3.num.31.lib.2.Adeò sunt multi in hac re, vt nullam propemodum frequentiorem videas apud nostros,vt magis mirer Iaso.dicere in d.l.ex testamento.C.de fideicommis.neminem illud dictum Bal.in eo loco allegare.

17 ¶Sed & quod plus est,sunt nonnulli,qui negant etiam ex vera traditione transferri possessionem, nisi præcedat causa habilis & iusta ad transferendum dominium.Et inter hos Iacob.Rauen.antiquus quidem scriptor,sed omnibus nostris commendatissimus,per glosam in d.l.quod meo,in princ.ff.de acquiren.possessio. Sed ea glosa loquitur in casu eius l.quæ ipsa loquitur de ficta traditione. Ideo plerique omnes tenent contrarium,vt videre licet per Petrum Bel.Perti.Dynum,& cæteros in d. l.1.§. si vir vxori.ff.de acquirenda possess.Saly.qui alios citat,in d.l.traditionibus,col. vltima,C.de pact.& in l.qui rem,col.quoque vltima,C.loc.& alios,quos ipsi nos citauimus in dd.nostris legibus connubialib.glos.5.in verbo, *contracter*, in 14.quæstione, & vide quæ diximus suprà nume.11.incipi. & hæc quidem. quod nos tantùm obiter attingere voluimus.

Possessio an trãsferatur per realẽ traditionẽ ex contractu inutili.

18 ¶Sed vt redeamus, sunt multi & quidem magna ex parte ex illis, quos citauimus versicu.ab hinc 2.atque ita sibi contrarij,alterius opi.vt scilicet ex inutili contractu transferatur possessio per constitutum,aut alium actum fictum, videlicet glos. post Azon.ab ea citatum,in d.l.si aliquam rem,in glos.vlti.& ibi Barto.colum.1.versicu. sed quæro vtrùm perdatur,Imola,Rapha.Co.Paul.Cast.& Alexand. ff.de acquiren. possess.Glos.in l.qui rem propriam. & ibi quoque Dynus, Cyn. Iacobus But. Bald. Angelus,& Salyc. C.loca. Cyn. & Bald. in l. ad probationem, eod. titu.Barto.post Dynum in d.l.quod meo,col.1.& ibi quoque Angelus in fine,Pau.Castr. & Alexander,colum. 2. & 3. sibi in eadem l. quod magis mirum est, contrarius,de acquiren. possessio.Corne.qui tamen addubitat,consi.89.viso suprascripto puncto,col.antepe. in fi.ver.& si dicatur,li.3.& constantiùs con.20.viso dicto pũcto,col.3.ver. nõ obstat secundum,ibi,vel dato sine præiudicio,eo.li.3.Cepola causarũ criminalium con.4. visa quærela,col.2.versic.nec obstat cum dixi,& iterũ ver.nec obstat si dicatur.Soci. consi.49.in causa episcopi, col. 2. lib. 3. Carol. Ruin. consi. 137.viso instrumento, col.vltima,lib.1.Philippus Deci.consi.202.vt præsens consultatio,colum.4.versicu. tertiò etiam fundamento.Stephanus Bertran.consil.4.parum refert,nume. 16. & 17. lib.2.& consil. 238. contra donationem, nume. 2.lib.3.Vt interim hîc taceam alios multos,qui tenent ex donatione inter virum & vxorem,patrem & filiumfamil. quæ & ipsa non valet,transire tamen possessionem per constitutum, quos tibi longo ordine congessi suprà in 1.parte,num.49.hinc etiam fit.& seq.

Qui tenẽt ex cõtractu inutili trãsferri possessionẽ per cõstitutum.

19 ¶Et hæc opinio cõfirmatur alio simili,scilicet quòd cõfessio facta in cõtractu inutili valet, & probat contra confitentẽ,per d.l.si ita stipulatus. §. Chrysogonus,versicu. supereſt,& ibi Barto.qui dicit nota.col.2.versicu.oppone & videtur, Angelus, Imola.Paul.Cast.& latè Alexander,consi.8.versicu.item inquantum, & latissimè Iason col.antepenul.versicu.nota etiam diligenter.ff.de verbo.obligat. Ex quibus ipse Bar. etiam allegat.l.iubemus. C.de sacrosanct. eccles.& l.1.& 2. C.si de vend. pigno. aga. & l.1.& ibi not.C.de præscript.30.vel 40.anno. Et idem quoque voluit ipse Bart.in d.l.1.§.si quis ita,ad fin.& in l.decem,etiam in fin.eod.titu.de verbo. obligat.& in d.l. certi condictio.§.si nummos,& ibi quoque Roma.colum.2.versicu.sed quid de confessione,& Iason colum. antepenulti. versicu. successiuè inquantum. ff. si cert.petat. Bald.in d.l.1.circa medium,& ibi quoque Angelus, vt à multis citatur, licèt in meo codice non reperi,de præscript.30.vel 40.anno. Et hoc dicit Roma. vbi suprà, esse casum in l.ait Prætor. §. permittitur. ff. de minorib. Nam & quod huc accedit proximè,confessio facta in iudicio inualido probat contra ipsum confitentem, modò iudex non sit incompetens,Bar.in l.si confessus.ff.de custod.reo.Imo. Pau.Ca.Alex. & Iason in d.§.Chrysogonus.Panor.in c. at si clerici,in princip.in 2.not.de iudicib. cùm simi.

Confirmatio eius opi Confessio in contractu inutili ualet.

Cõfessio in iuditio inualido probat, modò non sit iudex incompetens.

¶Sed

20 *Resoluta uenditione nõ resoluitur precarium.*

¶Sed & hæc quoq; opinio cõfirmari potest ex eo quod no.gl.Bal.& alij nemine reclamãte,in l.ab emptione.ff.de pactis,quòd licèt resoluatur vẽditio ex cõsensu partium, nõ tamẽ resoluitur cõstitutio precarij, licèt ea veniat accessoriè ad contractũ, sitque veluti pars illius.Id quod apertè ostẽdit huiusmodi cõstitutionẽ non regulari,vt nostri loquuntur,secundum naturam contractus,cui accedit. Quam rationem solus omnium præcedentium,quos viderim,nisi me fallat memoria,expendit ad id de quo nunc tractamus,Franciscus Aret.in d.l.1.§.si vir vxori.ff.de acqui.possess. vbi tamen super hoc relinquit cogitandum,sed ita vt in hanc sententiam inclinare videatur.& Claudius Aquensis ibi.col.2.versi.sed contra hanc doctrinam, de quo & nos dicemus infrà.in 29.limitati.nu.5.sed huic limitationi.

21 *Textus opressus pro posteriori opi.*

¶Sed quid hîc(dicet quispiam)diutius immoramur, quãdo vt suprà alicubi diximus, videatur esse textus apertissimus pro hac sentẽtia,vt scilicèt in donatione viri &vxoris,de qua loquitur d.§.si vir vxori,quem hîc interpretandum priuatim sumpsimus, sufficiat precariũ ad transferendã possessionẽ?Qui quidẽ textus est in l.cùm hîc status.§.si maritus.ff.de donat.inter vir.& vxor.vix enim quisquam accedet glos.ibi,in verbo,precariã,quæ hunc intellectũ,imò verò textũ ipsum subuertere videtur. Nam & text.ibi satis declarat possessionem fuisse translatam in vxorem, & ita intelligit Bar.Quoniam & in id sufficere precarium in eo casu voluere plurimi,qui tamen eũ text.non allegant,quos tibi citaui suprà in 1.parte d.nu.48.hinc etiam fit.

22 *Soc.distinctio.*

¶De qua re loquẽs Soci.in d.l.1.§.si vir vxori,col.vlt.ver.aduerte tamen.ff.de acqui. pos.cõsiderans paulò penitius,quid in hac tãta cõtrouersia dici,excogitarive possit, monet aduertendũ esse,an illud dici possit,in hoc interesse,vtrũ actus sit omnino nullus sine spe recõualescẽtiæ,& tũc nihil operetur ficta traditio:An verò speretur quædã recõualescẽtia,vt in casu illius.§.Nã ea donatio licèt sit à principio nulla, confirmatur tamẽ morte donãtis,si eã aliter nõ reuocarit,& tũc operetur ficta traditio possessionem:nam vti principalis contractus conualescit, ita & consequenter illa traditio,per d.l.cùm hic status, §.si sponsus, credo illum voluisse allegare. d.§.si maritus.Subdit tamen cogitandum.

23 *Prior opi.magis probatur.*

¶Atqui prior illa opinio,quæ censet constitutũ appositũ in cõtractu inutili, esse etiã inutile,magis probatur curiæ nostræ Parisiẽsi,eámq; sæpius sequi vidimus in nostra decuria. Tũ quòd,vt iã dictũ est,id sit pars ipsius cõtractus inutilis. Tũ quòd qui inutiliter vẽdit aut donat,aut aliter alienat rem suã,manet dominus,vt antè erat:cũ ex inutili cõtractu nõ trãsferatur dominiũ, vt etiã in donatione inter virũ & vxorẽ,de qua hîc tractamus,est textus expressus in l.3.§.si stipulãti,ibi,nõ fieri eius apparet.ff. de dona.inter vir.vxor.Ex quo illud cõtinuò cõsequens fit,nec eo casu valere precariũ,cùm rei suæ precarium consistere non possit.l.in rebus.§.1.ff.de precario. vti nec pignus, nec conductio rei suæ. l.si aliquam rem, ff.de acqui.possess.& l.qui rem.C.locati.& l.ei à quo.ff.de vsucapi.& l.neque pignus.ff.de regu.iur.& ibi concord.

24 *Confirmatio prioris opi.*

¶Adde & tu ad hanc partem quod scribit Bal.in d.l.nõ dubiũ,col.6.in 10.oppo.C.de legib.quòd si cõtractus est immediata causa possessionis,vt cõtractus precarij, tũc si cõtractus est inutilis,ex eo nõ trãsfertur possessio,per d.l si aliquã rem,de acq.possess. & expressiùs in l.si quis antè.§.1.ver.si quidem nummo vno,co.tit.Et Bald.vbi suprà nuncupatim sequitur Iason in ea ipsa.l.non dubium,col.pe.ver.in septima & vltima. & Alex.in d.§.si vir vxori,col.2.ver.vnde concludit,& ibi quoque Soci.col.item 2. ver.prima conclusio,& Iason col.3.versi.præterea no.dixit Bald.& ipse Alex.in d.l.si aliquam rem.col.5.versic.eiusdem initij. ff. de acqui. possess. & Hiero. Grat.consi.90. omissis argumentis,col.2.nu.18.lib.1.Et idem non obscurè voluisse videtur Bart.in d.l.cum falsa,post medium,C.de iur.& fac.igno.

Ad idem. Instrumentum si nullũ est,nulla sunt in eo contenta.

¶Húcque spectat text.in l.vlt.ff.de constit.pecu.vbi si instrumentum est nullum,sunt etiam nulla in eo contenta: & si non valet id quod principaliter actum est, sic nec constitutio debiti,quæ in id facta est. Quem text.ad hoc dicit sing.Bald.in l.si absentis,colum.vltim. C. si certum petatur. & Barba.consil. 28.scripsit bellissimè,colum. 6.versicu.& ex istis videtur,lib. 1. vbi dicit illum textum valde singu. & consil. 43. præclarè scribitur,col.5.versi.& si diceremus,lib.1.& con.28.à Ioue principium,col. 4.ver.& si dicitur amice,li.3.& con.33.bene etenim cuncta geruntur,col.2.eo. li.3.& con.60.

BIU Cujas

con.60.illud in medium afferam,col.22.ver.capio aliud,eo.li.3.vbi illum text.dicit sing.& con.22.clementissimum Deum,col.6.ver.ex quo infero,lib.4.& in addi. Bal. in c.2.titu.de feud. dat. in vicem legis commi.& Soci.consi.51.præstantissime doctor, col.2.ver.confirmatur etiam,lib.1.& Iason in d.l.non dubium,col.pen.vers.in secunda & tertia parte.C.de legib.& in l.sub prætextu,la 1.col.vlt.C.de transacti.& consi. 170.quòd prædicti Paulus,col.9.versi.& si diceretur.lib.2.

26 ¶Et per illum tex.dicit Bal.in rub.C.de consti.pecu.col.2.ver. deinde venio ad causam,quòd contractus inualidus non confirmatur per confessionem in eo appositam. Et in d.l.si absentis,si cer.pet.dicit etiam per eum textum quòd si non valet contractus principalis guarentigionatus,siue confessionatus(ita enim & Bal. & alij huiusce notæ interpretes vocant instrumenta,quæ ex statuto habent executionem paratam)Nec etiam valet confessio,vel guarentigia,siue præceptum. Quod & idem voluit ipse Bal.in l.si non sortem.§.1.ver.sed quid si instrumentum.ff.de condict.indeb. & in d.l.in contractibus,in fi.princip.C.de non numer.pecu.& in l.hac edictali col.4. versic.sed pone dicit statutum.C.de secun.nupti.& in l.etiam,col.2.versic.item quòd statutum.C.de executi.rei iudi.& in c.quod ad consultationem,col.vlt.paulò ante fi. extrà de senten.& re iudi.Pau.Cast.in ea ipsa.l.vlti. ff. de constit.pecu.Roma.in l.1.in prin.col.ante.versi.tertiò iudicium & clausula.ff. de verborum obligatio.& in repet. l.si verò.§.de viro.in 33.fal. ff. soluto matrimoni. & consil.26.in causa nobilis viri, col.vlt.& consi.42.visis quæ egregiè,col.1.Alex.in d.§.si vir vxori, col.3.versic.in simili,& ibi Iason in 2.lect.col.4.versi.ego teneo istam.Idem Alex.con.81.lecto & discusso,col.5.versicu.ex his ergo apparet,lib.3.& consil.196. perspectis narratis, col.2. versic.non obstat etiam,lib.6.Corne.consi.31.videtur in presenti,col.3. versicu iuramentum,lib.3.Soci.consi.27.visis instrumentis,col.6.versicu. sed in hoc non est,lib. 4.Iason in d.l.1.§.si quis ita,col.vlt.in fi.ff.de verbo.obligationi. & in l.non dubium, col.penul.C.de legib.& consi.199.quæritur an liberatio,ad fi.lib.2.Roma.consi. 42. visis quæ egregiè,col.1.versic.secundò quia nullo. & consil.76.in causa nobilis viri, colum.vlti.versicu.non obstat illud in quo. Et idem quoque in confessione voluit Barto. l.post legatum.col.2.versicu. item contra hoc oppo. & multis sequen.ff.de his qui.vt indi.& Bal.in l.alia,col.1.C.eo.tit.vbi id declarant, quomodo intelligi debeat.

Contractus inualidus nõ cõfirmatur per confessionẽ in eo positam.

Guarẽtigia nõ ualet,si nõ ualet contractus principalis. Nec confessio.

Iterum de confessione.

27 ¶Sed hoc tamen lector amantissimè,ne decipiaris,non perpetuò verùm est,sed patitur plurimas distinctiones,restrictiones,siue limitationes,quas ne te diutius detineã, videre poteris,si tibi libeat,apud Roma.consi.364.cuius exordium,hæc confessio,& & latiùs apud Alex.in d.l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus,col.8.versic. item inquantum,& col.seq.ff.de verbo.obligat.& latissimè per Felyn. post alios multos in c.cum venerabilis,col.8.& seq.in 2.conclusione,extra,de excepti.Ex quibus poteris depromere,quæ in rem tuam esse videbuntur.

Distinctiones restrictiones, & limitationes superiorũ.

28 ¶Sed & huc referendum est,vt redeamus,quod voluit glo.no.in l.si patronus. §. patronum,in verbo,Fauiana.ff.si quid in fraud.patro.quòd omnes clausulæ in contractu appositæ sequuntur naturam ipsius contractus principalis,vt si is contractus rescindatur vel annulletur,ita etiam pactum euictionis vel pœnæ in eo appositum. Et eam glos.ad hoc commendat Bald.in l.imperator,in 1.lect.col.pe.versic.item cassato principali,ff.de stat.homi.vbi per eam dicit,quòd cassato principali censentur & cassata omnia in eo contenta.& idem Bal.in l.1.col.4.versi.quæro vtrum iuramentum. C.de inof.donat.vbi & per eam dicit,quòd rescisso principali contractu non solum intelligitur rescissus pœnalis,& quodlibet accessorium,sed etiam iuramentum.& cõ. 375.certũ est quòd filia,col.2.ver.itẽ qui cõfitetur,lib.3.vbi illam dicit no. & cõ.440. factum proponitur esse tale Franciscus,col.2.eo.lib.3.& consi. incip.filia instituta,vt à quibusdam citatur,vbi illam dicit auream.& Rom.d. consi. 42.col.1.vbi eam dicit no.& ordi.& con.115.viso compromisso,col.2.versi.his ergo præmissis,vbi & ad hoc alia quædam adducit,quæ tu illic videre poteris.& rursum consi.146.clarissime assessor,col.1.Ang.Aret.qui eam signandam dicit in §.fuerat,col.11.ver.ergo eodẽ modo,& ibi Iaso.col.36.in paruis,nu.76.secundò motus est,Instit.de actio.Barb. qui eã propẽ vbiq; dicit sing.d.con.28.scripsit bellissimè,col.6.ver.& eodẽ modo constitutum,li.1.& con.42.illud in medium afferam,col.8.ver.non obstat si dicatur,eo li.1.& consi.

Redit ad confirmationẽ prioris opi.

Clausulæ omnes in cõtractu appositæ sequũtur naturã ipsius.

Siue sit euictio siue pœna.

BIU Cujas

con.36.ſapienter ſcripſit propheta,col.antep.ver.prætereà remiſsio,li.2.& con. 56.ſapienter ſcribit Pſalmiſta,col.10.ver.& maximè quia illa clauſula,eo.li.2.& conſi.33. bene etenim,col.2.li.3.& con.60.illud in mediũ afferã,col.22.ſub ver.capio aliud dubium.eo.li.3.& con.73.à Ioue principium,col.4.ver.ita dicimus in propoſito,eo.li.3. & con.76.illud in medium,col.vl.eo.li.3.& con.14.clementiſsimi,col.2.ver.prætereà faciat,lib.4.& con.49.clementiſsimũ Deum,col.antep.ver.facit ſimile quod habetur,eo.li.4.& con.55.clementiſ.& omnipo.col.8.ver.an iſta ſe extendit,eo. lib.4.Soci. con.49.conſiliis,&c.in primo,col.3.ver.prętereà omnes clauſulę.li.1.& con.66. viſa donatione,col.3.ver.nec etiam contradicunt,lib.3.vbi illam glo.dicit no.& con.103. in caſu conuentionis,col.3.ver.item ſi quictantia,eo.lib.3. vbi & illam dicit not. Iaſon in d.l.principalibus,col.3.verſic. vltra alios. ff.ſi cert.peta.vbi illam ſolennem appellat.& in d.l.1.§.ſi quis ita,in fi.ff.de verbo.oblig.vbi eam ſing.dicit.& conſi.82.viſo teſtamento,col.3.verſic.tertium principale,lib.3.

29 *Pœna nulla ex cõtractu nullo.*

¶Et de pœna quoque appoſita in pacto ſiue contractu inutili, vt etiam ea ſit inutilis, ita vt peti aut exigi non poſsit,præter multos ex his quos ſuprà citauimus,tenuit etiã glo.quam nullus illorum citat,in c.ſignificantibus,in glo.vlt.extrà de offi. delega.& alia glo.in c.2.in verbo,pœna,& ibi Inno.in prin.Pet.Anc.in 1.no.Ant. in 2.no.Imo. in 1.no.& Panor.circa medium,extrà de preca.Imò verò eſt tex.in id optimus in l.ſtipulatio hoc modo concepta,& l.ſi homo.ff.de verb.oblig.& in l.quod bonis. §.1.ff.ad leg.Falci. Tu tamen ſuper ea glo.in d.§.patronum,citata in princ.verſi.præcedentis, vide omnino Alex.conſi.137.hoc initio,viſa quali quali petitione,col.3.ver. nec obſtat prædictis,lib.6. Et ſuper eo quod de pœna diximus, vide etiam gloſ.& alios in l. ſtipulatio iſta.§.alteri.ff.de verb.oblig.& Panor.in d.c.2.vbi ſuprà de precar.

30 *Renuntiatio appoſita in cõtractu inutili, & ipſa inutilis eſt.*

¶His quoque concinit,quod pulchrè tradit Bal.in d.l.ſi ex cautione,col.2.ver.ſecundò quærit glo.C.de non numera.pecu. quòd quemadmodum confeſsio mutui ex literis non producit efficacem obligationem ante biennium tranſactum,ſic nec renũciatio non numeratæ pecuniæ inſerta in illa confeſsione: nam renunciatio, inquit, coniuncta confeſsioni intelligitur ſecundum naturam eiuſdem confeſsionis: vt ſi hæc non valeat,nec illa quoque huic adiuncta:aliàs implicaret contradictionem, eſsétque contra naturam ſubſtantialem actus,vt ibi ſubtiliter oſtendit. Et idem in effectu ante illum voluit Bart.ibi in fi.cuius in ea re verba multum commendat Imo.in c.ſi cautio,col.9.ver.an autem poſsit renunciari,de fid.inſtru.

31 *Renuntiatio ſequitur naturam actus principalis.*

¶Quin & generaliùs voluit ipſe Bart.in l.vlti.§. item quæſitum per illum text.ff de condict.indeb.quòd nulla quæuis renunciatio valet,ſi actus principalis, in quo fuit appoſita,non valeat:quaſi per omnia renunciatio ipſa ſequatur naturam actus principalis.Quod dictum pro ſing.reaſſumit Iaſon in §.fuerat,char.10. in paruis.nu.76. & ſeq.Inſti.de actio.& idem voluit Pau.Caſt.con.143. viſo proceſſu & atteſtationibus,col.1.ver.nec etiam obſtaret,lib.2.vbi allegat Bal.in d.l.in cõtractibus, in fi.prin. C.de non.nu.pecu.& idem Pau.in l.vlt.ver.item debes ſcire. C. plus vale.quod agit. Et facit quod voluit Bal.in l.ſi diuerſa,circa medium, verſi. veniamus, & ibi Rapha. Fulgo.col.3.ex hoc inſtat.C.de tranſac.quòd renunciationes appoſitæ in compromiſſo intelliguntur,ſi actus principalis habet effectum.ſequitur & commendat Alex. conſi.22.viſo inſtrumento ſyndicatus,col.1.lib.1.& Iaſon, qui id dicit ſingu.in l.ſub prætextu,la 1.ad fi.C.de tranſact.

32 *Iuramẽtum appoſitũ in contractu ſimulato non ualet.*

¶Finitimum eſt & quod voluit gloſ.not. in l.emptione. C. plus valere, quod agit. quòd ſicut non valet contractus ſimulatus,ſic nec iuramentum in eo appoſitum:proptereà is contractus non capit robur ex ipſo iuramento,tanquam & ipſum ſimulatũ præſumatur.Et eã ſequũtur Bal.Ang.qui illã dicit ſin.& Saly.ibi & Pau. Ca.in l.vlti. eo.tit.& Bar.in l.cùm quis decedens.§.Titia,& §.codicillis.ff.de lega.3.& in l.Seius & Augerius,poſt mediũ,ver.refert etiã hîc.ff.ad legẽ Falci.& Bal.in l.1.col.1.ver. modò ſolet dubitari.C.de oper.liber.& in l.ne patronis,col.vlt.eo.tit.& in l.rogaſti.§.ſi tibi, col.vl.in noua lec.ff.ſi cer.pe.& in l.vlt.ff.qui ſatiſd.cog.vbi declarat ipſe Bal.in hoc caſu,an opus ſit petere relaxationem iuramẽti,& idem Bal.in ru.ff.de iureiu.col.vlt. Ang.in l.1.in fi.C.de dot.cau.non nu.vbi & eam glo.dicit ſing.Card.Flo.qui eã dicit no.in c.ad noſtram,col.vlt.verſicu.ſecundò quæro,& ibi quoque Imo.col.item vlti.

An autẽ opus ſit relaxatione iuramenti.

verſi.an

BIU Cujas

versi.an autem iuramentũ.Pan.in 3.no.Barb.col.3.& Ant.Burg.qui id post alios declarat,col. 9.ver.ex tertio no.extrà de empt.& ven.Pet.Anch. in c.accessorium,col.6. ver.ex prædictis possumus dicere,ibi,similiter non firmat.de regu.iur.li.6.Anto.in c. cum contingat,col.antepe.versi.octauus quando lex,& ibi Imo.col.75.in 7.membro suæ distinctionis,ver.iuxta prædicta potest esse dubium,& Pan.qui id latè declarat, col.12.ver.annecto nunc aliud dubiũ,de iureiur.Imo.in l.nemo potest,col.21.ver.itẽ addeei quod tãgit,& ibi Alex.col.4.ver.sed est dubium quid si in instrumento,& Iason col.8.ver.tertiò principaliter.ff.de lega.1.Pan.in sua disputa.incip. stante statuto, col.2.ver.quinto.Pau.Ca.in l.cõtra legẽ,in fi.ff.de leg.& in l.si quis pro eo, col.3.vers. adde quintum casum.ff.de fideiuss.& d.con.143.col.1.li.2.& con.145.visis his quę narrantur,col.pe.in fi.eo.li.2.& con.306.quanquam longa sit,col.2.ver.item non obstat quòd contractus,li.2.vbi id declarat Rom.con.44.ex suprà narrato themate, col.2. ver.secunda ratio est.& consil.293.præsuppositio,in 2.dubio.& consi.520. circa propositam consultationem.col.4. versi.nec refragatur tex. Alexand. in l.si donatione, col.3.versic.pro ista opin.etiam.C.de collatio.Cepol.in tracta. de simulatione contractuum,in 7.præsumptione.Corne.consi.135.visis articulis,col.3.in fin.li.1.& con. 284.in præsenti consultatione,col.vlti.eod.lib.1.& consi.104.circa primum,col. 2. lib.2.Maria.Soci.inter con.Barp.Soci.filij,consi.65. circa primam quæstionem,col. antp.ver.sed tamen quicquid sit.& ipse Barp.filius con.seq.frustrà plenitudini, col.6. ver.secundò principaliter,lib.1.& con.155.præstãtissimè doctor,col.vlt.ver.fortè posset dicere,li.2.& con.264.visis in instrumẽto,col.9.vers.nõ obstat etiam iuramentũ, eo.li.2.Barb.d.con.60.col.19.versi.prætereà faciat, & iterũ col.22.ver.capio aliud dubiũ,li.3.& con.70.illud in mediũ referam,col.14.vers.& si dicatur,eo.lib.3.Gui.Pap. con.180.circa processum declarationis,col.pen. Iason qui vbique fermè dicit singu. in d.l.non dubium,col.2.C.de legi.& in auth.sacramenta puberũ,col.vlt.C. si aduer. venditi.& in d.§.fuerat,char.in 11.paruis,ver.aliud singulariss imũ, Insti.de actio. & consi.36.factum sic se habet de anno,col.2.ver.dicit etiam magistraliter,lib. 1.& Vital. Camb. in tracta. clausula. titu. an iuramentum validet contractum simulatum. Steph.Betr.consi.236.viso processu,in fi.le 2.Hippo. Marsi. in repet.c.at si clerici,nu. 169.de iudi.& con.125.æternæ lucis,num.37.

33 ¶Nã & quod generalius est,si cõtractus est simulatus,quęlibet clausula in eo apposita & simulata quoq; pręsumitur,ex sentẽtia Bar.loquẽtis in renũciatione,in l.nemo, col.2.ver.quæro an renũciatio.ff.de legat.1.& Ro.con.171. pro diuisione cõsultationis,iterum con.246.clarissime assessor,col.1.& Iason cõ.170.quòd prædicti Paulus, col.6.ver.item si contractus,li.2.& con.133.videretur in prædicta consultatione. col. vlt.ver.item quando cõtractus,eo.li.2.Lud.Gozad.con.28.videtur prima facie, col. 4.ver.sextò hoc ampliatur. Et nuncupatim de clausula constituti vel precarij apposita in contractu simulato dicemus in seq.limitat.versic. 2. quod ita intellige. Quod non ob aliud est,quàm quòd huiusmodi clausula & cæteræ mutuantur naturã principalis contractus,in quo apponuntur.

Si cõtractus est simulatus,omnes eius clausulæ præsumũtur simulatæ.

34 ¶Et hoc quidem procedit,non solùm quando contractus verè apparet aut probatur esse simulatus,sed etiam cùm talis tantùm præsumitur,quia tunc etiam iuramentum super eo interpositum præsumitur simulatum:ideóq; nec dat aliquod robur contractui,vt voluit Iacob.Bel.in statuto præsumente simulatum contractum factum à minore vel muliere sine certa solennitate,in sua disputa.incip.lex Perusina. Bart.etiam loquens in contractu,qui præsumitur dolosus,in l.omnes populi,col. 8. in 3.quæstio. prin.ver.item si statutum diceret,quòd minoris contractus. ff.de iustit.& iure. Bald. Sal.& recentiores,in d.auth.sacramenta puberum.C.si aduer.vendit. Bal.in repet.l.2. col.37.versi.super quinta quæstione,& iterum col.42.ver.quartum remedium. ff. de iureiur.Petr.Ancha.in repet.c.1.in 9.quæst.prin.extrà de constit.& in repeti. c.ea quæ fiunt,col.12.in 3.quæst.versi.in his etiam casibus,de regu.iuris,lib.6.Panor.in c.cùm contingat,col.12.& primò sciendum,& Soci.qui multos alios adducit concor.cons. 66.frustrà plenitudini,col.6.versi.secundò principaliter,lib.1.

Idque etiam si cõtractus talis tantùm præsumitur.

35 ¶Sed & illud generale est,vt iuramentũ sequatur naturã contractus,super quo interponitur,per tex.qui ad hoc quotidie allegatur,in l.vl.vbi id not.Bar.Bald. Saly.Paul.

Iuramentũ sequitur naturã

BIU Cujas

contractus, in quo apponitur.

Cast.& alij.C.de non nu.pec.& cum sin.ad hoc dicit Imo.in c.si cautio,col.1.versi.an autem posit,de fid.instru.& Pan.in sua disput.inci.stante statuto,col. 7.ver.tertium membrũ.Sed est melior tex.in l.sed & si possessor.§.itẽ si iurauero, & ibi Iasi.in 9.no. ff.de iureiu.Et ad idẽ quoq; est tex.in l.eum qui,eo.tit. & in l.adigere.§.vlti.ff.de iure patro.& in l.si quis inquilinos,§.vlt.ff.de lega.1.& in l.vlt.ff.qui satisda.cog.& in l.iuris gentiũ.§.prætor ait.ff.de pactis.& in d.l.non dubiũ.C.de legib. & in c.si diligenti, de foro compe.& in c.quemadmodũ,de iureiu.vbi & ipse Pan. in 7. no.hoc item no. quòd iuramentum appositũ in contractu recipit omnes conditiones, & subauditiones,atque limitationes,quas habet ille contractus.Et ita quoque voluit Oldra. consi. 95.ex forma istius,col.vlt.& con.231.vt eius de quo quæritur,col.1.& Spec. tit. de arbit.§.1.ver.arbitrator verò.Bal.qui & ad hoc illã l.vltimam dicit sing.in c. quæ in ecclesiarum,col.5.ver.dices tu nónne,de consti.& ipse Bal.con.115.verba dicunt, in fin. lib.1.vbi dicit per eam l.& alia iura,quòd si principale fiat caducum,ita quoque iuramentum annihilatur.Ang.con.315.statuto cauetur.Petr.Ancha. consi.330.visis facti narratione,col.5.ver.ex istis concluditur.Ant.in c.1.col.13.vers. sed dubium est,& ibi etiã Pan.col.9.ver.secunda quæstio,de iudici.Et idem Ant.in c. Quintauallis,col.pe. in prin.de iureiu.& Barb.con.63.sempiterna,col.pe.ver.præterea faciat,lib.2. & consi. 49.clementissimum Deum,col.7.ver.faciat simile quod habetur,lib.4.vbi eam l.vlt. dicit valde sing.Corne.consi.102.in causa licèt videatur,col.1.lib.1.& cons.11.in præsenti consultatione,col. 9.versi. insuper,lib.3.& doct.vbique.

36 *Iuramentũ in materia alternatiua positũ, & ipsum alternatiuum est.*

¶Ex quo & illud proficiscitur,quod pulchrè voluit(neque enim id omittendum visum fuit)Inno.in c.per tuas,col.1.in verbo,de obseruando, extrà de arbit. quòd iuramentum simpliciter præstitum in materia de sui natura alternatiua, debet etiam intelligi alternatiuè, vt principale,super quo interponitur. quod dictum pro singu.& pulchro commendat Panor.in c.ex parte,le 2.col.2.de cleric.non resid. & pro nota. idem Panor.in d.c.1.col.9.vbi suprà,de iudici.

37 *An tamen semper iuramẽtũ sequatur naturã principalis.*

¶Qualiter tamẽ intelligitur quod dictũ est,generaliter iuramentũ esse intelligendũ secundùm naturã principalis contractus,& an semper sit verum,vide per Bart. in l.si quis pro eo,col.vlt.in 8.mẽbro.ff.de fideiusso.Imo.in d.c.per tuas,de arbitr.& in d.c.1. & ibi Fran.Aret.& latè Phili.Deci.in priore lect.col.11.vers.sextò fallit quod dicitur, & multis seq.per totam 6.fallen.de iudici.& omnino Alex.in l.stipulationes non diuiduntur,col. 9.ver.non obstat,l.fi.de ver.obli.& consi.38.visa petitione Antonij,col. 3.ver.non obstat prædictis,li.3.quod repetitur con.137.lib.6.& Iason in l.si insulam, char.vlt.in 15.quæst.Bar.ff.eod.tit.& in l.decem,col.5.versi.primam regulam,eod. tit. & in l. si conuenerit,col.2.& 3.ff.de iurisdict.om.iudic.& in d.l.sed & si possessori.§. item si iurauero.ff.de iureiuran.& in l.si pecuniam,in prin.col. penulti.versi. vel respondeo,& seq.ff.de condicti.caus.dat.

38 *Stipulatio sequitur naturã principalis cõtractus.*

¶Adde & quòd stipulatio in alio contractu quàm ipsius stipulationis apposita sequitur naturã ipsius cõtractus.l.cũ mota,& ibi Ang.qui eam ad hoc in suo casu dicit sin. col.2.ver.sed tũc instatur,& Alex.col.1.in 4.not.Iasi.col.quoq; 1.in 3.no.C.de trãsact. Et l.si stipulatus,in prin.ff.de vsuca.& l.5.§.conuentionales.ff.de ver.obli.& l.damni infecti quidã.ff.de dam.infe.& l.2.§.parui.ff.de priuil.credi.& l.1.§.belliss imè.ff.vt legat.nomi.caue.& l.si legati,iuncta glo.ff.de lega.1.& voluerunt Ang. Imo. & Alex.in d.l.stipulationes non diuiduntur,ff.de ver.obli,Fran. Aret.in l.sciendum,col.4.ver.2. hoc limitatur.ff.eo.tit.& Fran.Cur.senior con.50.memoriæ recolendæ,col.16.versic. octauò adducunt,nu.86.Et idem de stipulatione apposita in alio quouis actu, vt ipsius naturam sequatur,tex.est in l.eũ qui.§.qui iniuriarum,in prin.& ibi Bart. & alij. ff.si quis cautio. Ad quæ bene facit quod tradit Barto.in l.vlt. per illum textum.ff.de solutio.& in l.cùm quis decedens.§.codicillis.ff.de legatis tertio.& Bald. in c.1.ad fin. tit.de vas.qui contra constitu.Lothar.

Et alterius cuiusuis actus.

39 *Testamentũ si non ualet, nec clausula cassãs in eo posita ualet.*

¶Adde item quod scribit ipse Bar.in l.si iure,in vl.quæst.ff.de leg.3.quòd si non valet testamentum, nec etiam valet clausula cassans & irritans in eo posita,quod & post eum voluit Bald.in l.sancimus,col.1.versi.de ista autem clausula. C. de testa.& Iason in d.l si ita stipulatus.§.Chrysogonus,col.17.versic. tertiò facit. ff. de verbo.oblig.Et quod item tradit Bald. l. seruus filij.§.eum qui chirographum.ff.de legat.1.quòd statutum

BIU Cujas

tutum annullans instrumentum ob gabellam non solutam, intelligitur etiam annullare quamcunque obligationem in eo contentam.quem sequitur Ro.consi. 87.in causa vertẽte inter communitatem,paulò ante fi.Et quod deniq; scribit Alberi. in l.si procurator.ff.de acquirẽ.rerum domi. quòd ex contractu nullo quis non tenetur de euictione,quia si non valet expressum,nec tacitum,quod illi accedit,valet.

Statutũ annullans contractũ annullat & omnem obligationẽ in eo positam.

Euictio nõ debetur ex cõtractu nullo.

40 ¶Confirmantur & superiora per regulam illam generalem,accessorium sequi naturam sui principalis.c.accessoriũ,de regu.iur.lib.6.& ibi concor.adductæ à glo. Dyno, & Io.And.Et ita quidem,vt quod statutum est in principali,censetur quoque statutũ in accessorio,per tex.not.in l.3.§.sed si quid,& ibi Bal.qui id not.ff.de nego.gestis.Et facit etiam tex.in l.etiam,& ibi Bar.& Bal.C.de iure doti. & in l.inter socerũ. §. cùm inter,in fi.ff.de pactis dotali.Et cùm principalis causa non subsistit,nec ea quidẽ quæ sequuntur,locum habent.l.cùm principalis,& l.nihil dolo.§ cùm principalis,de reg. iur.& ibi concor.per glo.& doct.Et facit item l.3.§.qui habet.ff.de serui.rusti.prædio. quæ ad hoc solet allegari,quòd si non valet actus principalis,nec illud quidem valet, quod venit accessoriè,& in consequentiam.de quo etiam per glos. & Cy.in l.2.ff.de iurisdict.omnium iudic.& Bald.in l.& si is.C.de prædi.mino. & per Cano.in c.si diligenti,de foro competen.& in c.inter dilectos,de fid.instrumẽto.& Antonium in c. cùm inter, col. 1. de re iudic. vbi illud notat ex eo, quòd data nullitate instrumenti concessionis,cassantur omnia accessoria & consecutiua ad illud instrumentum, & ab illo originem trahentia.Vt non abs re consuluerit Roma.consi. 448. inquiritur, in fi.quòd remisso delicto,licèt non sit expressa qualitas ipsius delicti,videtur tamen remissa qualitas,quæ est accessoria. ad quod etiam allegat l.in delictis. §. si detecta. ff.de noxa.& l.4.C.depos.i.Quæ fuit ante eum,licèt non interuenerit sententia Bald. consi.378.videtur mihi,in fi.lib.4.

Accessoriũ sequitur naturã principalis.

Statutũ in principali cẽsetur statutum in accessorio.

Delicto remisso remittitur qualitas accessoria.

41 ¶Stante ergo ea opinione,quæ vitiat constitutum,vitiato contractu principali, quæ vt diximus, receptior est. Eam tamen intelliges procedere, cùm statim à principio contractus erat nullus:nam tunc omnia inde secuta tanquam ab eo dependẽtia eiúsque accessoria corruunt.Aliud autem est,si ab initio contractus valuit, sed postea ex consensu partium aut alia quapiam causa annihilatur.Tunc enim quia constitutum semel operatum est suum effectum, & eum quidem effectum separatum à contractu, scilicet translationem possessionis,quæ aliud est quàm venditio, donatio, aut alius quiuis contractus.Ideóque non annihilatur hîc effectus,vt in simili probatur ex his quæ scribunt Bar.& alij in l.filius qui in potestate.ff.de liber.& posthu.

Declaratio prioris illius opi.

Cõstituti effectus manet etiã si cõtractus ab initio ualidus postea inualidetur.

42 ¶Et hoc quoque in hoc nostro casu,ne autoritate deficiamur,satis voluisse vidẽtur, qui dicunt re vendita & simul tradita per constitutum,non sufficere ad dissolutionẽ huiusmodi contractus simplicem consensum partium: nisi & fiat retraditio,saltem per constitutum,quos suprà citauimus in 1.parte,num.19.fit item vt si venditor.Ex quo intelligis,quòd licèt venditio quæ ab initio valebat,ex pòst facto resoluatur, nõ tamen resoluitur constitutum.Et ad hoc eam sententiam ponderat Francis. Aretin. qui tamen dicit super hoc cogitandum, in d.l.1. §. si vir vxori, col. 2.versic.adde ad prædicta.ff.de acquiren. possessio. & post eum Socin.limitans per hoc principalem limitationem, col. etiam 2. versicu. notabis tamen, & Claudi. Aquens.col.quoque 2.versicu. sed contra hanc, vbi hinc occasione sumpta fecit eam distinctionem, quam supra diximus.Et ad eam bene facit quod diximus in præcedenti limitat.numero 5.

Cõfirmatio dictæ declarationis.

43 ¶Quæ & ex hoc potest confirmari, quòd aliàs faciliùs conseruatur quod à principio valuit,quàm quod statim in principio nullum fuit: potentiúsque operatur nullitas in principio ad impediendum,quàm ex pòst facto ad resoluendum.l.patre furioso.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.& l.1.C.de vsucap.transfer. & c. quemadmodum, de iureiur.vbi in hanc sententiam citatur illud Ouidij,in 5.lib.de Trist.eleg.7.

Ad idem.

Nullitas potẽtius impedit quàm resoluat.

Turpiùs ejcitur,quàm non admittitur hospes.

Vires quæ perierunt facilius recuperari quam quæ non fuerunt.

Et quod de casu nostro loquens tradit Iason in d.l.si ita stipulatus. §. Chrysogonus, col.antepe.versi.quartò facit.ff.de verb.obli. Quódq; etiam in simili dicitur, faciliùs vires,quæ ab initio valuerunt,sed posteà perierunt, recuperari:quàm quæ ab initio non valuerunt,confirmari.l.qui ex liberis.§.testamento,& ibi Bar.ff.de bono. posses.

BIU Cujas

secun.tab.quam in id expẽdit gl.in l.si tibi testamentũ,& ibi quoq; idẽ Bar.& Franc. Are ff.de testa.ideo Io.And.in addi.Spec.eo.tit.de testa.§.in primis,in addit. inci.huic quæstioni,ver.occurrit,dicit plus nullitatis habere id quod à principio non subsistit, quàm quod ex post facto deficit,per l.posthumus, ff.de iniusto test.iunct.l.si filius.ff. de lib.& posth.cum aliis multis concord.à me collectis in repe.l.si vnquam,in verbo, susceperit liberos,num.139.à quibus.C.de reuoc.donati.

44 ¶Hæc sunt amice lector,quæ satis appositè,ni fallor,adduci possunt ad hanc nostrã principalem limitationem.Sed quoniam suprà in prin.eiusdem diximus,factum fieri infectum non posse,non solùm à lege vel homine,sed nec à deo quidem:illud sanè intelligendum est(vt id obiter dicã)ne quis erret,vt scilicet,lex non possit facere,quin id factum sit,quãtùm ad rem ipsam,quod semel factũ est.Potest autem facere lex vel legislator,vt pro non facto habeatur,quantùm ad iuris effectũ,siue rei ipsius validitatẽ,vt nostri loquũtur,per tex.in l.iubemus nulli.§.1.in fin.ibi, ea quæ cõtra legẽ facta sunt,pro infectis habẽda sunt.C.de sacro.eccle.& d.l.non dubiũ,ibi,non solùm inutilia,sed etiã pro infectis habeãtur,& ibi Bar.col.3.ver.oppo.quòd secũdùm hãc.& seq. & Sali.qui id declarat,col.7.ver.& sunt expeditæ.C.de legi.& l.cùm ea. C. de trãsac. & l.1.C.qui pro sua iurisd.& l.creditor,in fin. C. de donat. inter vir.& vxo.& l.diuo Marco.C.qui manu.non pos.& l.si ex precio.C.si cert. peta.& l.hac consultissima,in prin.ver.non subscriptum autem.C.de testa.& l.vlti.ad fi. C. de Decuri.lib.10.& §.1. ver.si verò minus fuerit,in authen.de non alie.reb.eccles. ibi,& pro non facto ponit, vbi accursius supplet:quantùm est de iure, sed factum ipsum infectum fieri non potest,& in c.1.§.pactiones,titu.de pace Constantiæ.

Lex potest facere,ut factum pro infecto habeatur.

45 ¶Et ne putes id tãtũ fieri in cõstitutionibus principũ,& imperatorũ, qui omnia sibi vel impossibilia facere,licere,& posse putãt:habes & similes tex.apud nostros iurisconsultos & alios,licèt nõ adeò frequẽter,videlicet in l.1.§.sed à volẽtibus,ibi,pro nõ facto est.ff.de his quæ in testa.delen. & in l. 1.in fi.ff.vnde vir & vxor, & in c.imperiali 25.q.2.& in c.ad nostrã,& ibi Philip. Fran.qui id no.in 2.no.ext.de appe.& in c.quæ cõtra ius,de re.iu.li.6.& in cle.1.ibi,eas haberi volumus pro infectis,de immu.eccl.vbi glo.ex eo putat excommunicatum vi constitutionũ quæ illic pro infectis habentur, non egere absolutione.Et hic no.vnum sin.quod mox dicemus,versi. ab hinc 2.

Et nõ solũ lex principis, sed & iurisconsulti.

46 ¶Sed illud primùm dicere voluimus,quòd vt lex potest facere,vt factum pro infecto habeatur:sic & è diuerso,vt non factum pro facto,auth.si qua mulier.C.ad S C. Velleia.& c.is qui fidem,de sponsa.Tametsi facere non potest,vt non factũ sit factũ,vt suprà diximus ex Cicerone.Potest itẽ facere,vt non scriptũ pro scripto habeatur. c. cũ M.Ferrariẽsis,& ibi Bal.qui eum tex.ad hoc dicit sing.col.4.ver.itẽ illud,extrà de cõsti.Sicuti è contrario scriptum pro nõ scripto,per l.conditiones cõtr.edicta.ff.de condi.insti.& l.quæ in testamento,& l.quod adhibitus.C.de his qui sibi adscri. & l.sancimus,in prin.C,de donat.& l.diui.§.vlti.ff.de iure codicil.& l.ciuitatib.§. Lucius.ff.de lega.1.& l.si quis mihi bona.§.si quis planè.ff.de acq.hære. & l.si Titio.§.1. ff.quando dies lega.ced.& d.authen.si qua mulier.C.ad Velleia.& §.sed & quod sancitum est,in authen.de nupt.vbi etiam probatur gestum haberi pro non gesto,quod propè idẽ est. Item adiectum pro non adiecto.l.ea quæ ad dandum.ff.de reg.iur.& ibi concor. Traditum pro non tradito.l.si me in vacuam. ff. de acqui. possess.& voluit Bar.in l.1.§.si vir vxori,post prin.ff.de acqui.pos.& Phili.Deci.con.467.bene & consultè, col. vlt. quod admodum huc spectat.nam si lex facit, vt verè traditum pro non tradito habeatur,multò magis facere potest,vt quod verè non traditum est,sed pro tradito habetur(vt est in constituto vel precario,quæ non sunt veræ traditiones,vt diximus suprà,in prin.1.ampliationis)pro non tradito habeatur in contractibus inutilibus. Sic quoque datum pro non dato,quod non longè abest à superiore.l.1.ff.de in ius vocan. Non scitum pro scito,cle.1.de concess.præben.vt ex ea no.Fran. Cur. d.consi.Soci.& Fely. in d. c.1. col. 7. in 2. ampliat. de constitu.& Albert.Bru.consi.1,circa primum articulum,col.6.verfic.potest enim princeps.Institutum pro non instituto, l.quoties. §.tantundem.ff.de hæred.instit.

Et institutum pro nõ instituto.

Non scitũ pro scito.

Et adiectũ pro non adiecto.

Traditum pro non tradito.

Datũ pro non dato.

Et gestũ pro non gesto.

Et scriptũ pro non scripto.

Et nõ scriptũ pro scripto.

Lex nõ factum pro facto facere potest.

Papa potest reuocare ea quæ sunt iuris positiui, ut extunc.

47 ¶Ex ea autẽ cle.1.de immuni.eccle.(vt ad eã redeamus)glo.sin.ibi dicit colligi,quãta sit Papalis potestas,circa ea quæ simpliciter sunt de iure positiuo ; quia illa,inquit,reuocat,

BIU Cujas

uocat,vt extunc.Ex quo & tu poteris notare,posse principem facere,vt res factæ habeantur pro infectis,etiam quo ad effectus præteritos.Et ad hoc illam ibi nuncupatim ponderant Pau.Liaz.& Car.Flor.qui illam dicit sin.in 7.no.Imo.& Pan.& præterea idem Car.in c.quia diligentia,col.3.ver.tertiò quæro,& Ibi Imo.circa medium, ver.dicit tamẽ,extrà de elec.ex quibus intelliges,& id quoque procedere quò ad præiudicium alterius.Pet.Anch.in repe.c.1.char.22.ver.& licèt ista sit communis, & ibi Fely.col.7.ver.amplia secũdò,de cõsti.& idẽ Anch.con.143.pro domina Paula,col. vlt.vbi illam gl.dicit no.& cõsi.225.videtur prima facie dicendum,col.1.in fi.vbi illã quoq; dicit sin.& iterum con.409.viso & diligẽter inspecto,col.2.ver.quæ ad nostrũ propositum,vbi & illam dicit no.idem Car.Flo.Ant.& Imo.in c.cæterùm, de rescri. & ipse Imo.in c.vt nostrũ,in 2.no.& ibi Phili.Fran.de appel.vbi ipse Imo.dicit,quòd licèt factum respectu ipsius non possit haberi pro infecto, potest tamen quò ad effectum iuris.quod & nos diximus.Pan.in c.quæ in ecclesiarum,col.1.de constitu.vbi & illam dicit no.& in c.nulli,in fi.de reb.eccles.non ali.Et rursum in c.si aliquando, circa medium,& ibi quoq; Fely.qui dicit sing.de senten.excom.& idem Panor.in c.per venerabilem,col.5.ver.pro concordia dicerẽ,qui filij sunt legi.vbi etiã dicit sin.& in c.non debet,in fi.de consan.& affin.vbi & ad hoc allegat glo. in cle.1.de statu regu.& ipse Panor.in c.pastoralis.§.verum,col.4.de appella.& consi.84.illud in summa,col. 2.ver.his præmissis,lib.1.vbi & illam glo.dicit singu.& consi.99.illud in præsentiarum,col.2.versi.tertiò,eo.lib.1.vbi & eam dicit no.Ioan.Calder.consil.12.an si oppo-natur,tit.de rescrip.Fran.Aret.in l.qui absenti.§.1.col.vlt.ff.de acq.pos.Alex.in l.gallus.§.& quid si tantùm,col.antepe.ver.secundò limitatur.ff.de lib.& posthu.dum citat Cardi.& Imo.in d.c.quia diligentia,de elect.Barba.in repet.l.cùm acutissimi, col. 98.versi.sed reperio.C.de fideicom.vbi eam dicit sing.& in repe. c.testimonium,col. 25.versi.vnde in integrum,de testib.& consi.13.à Ioue principium,col.4.versi.quintò si dicamus,lib.3.& consi.78. illud in medium afferam, tum col.2.versic.& licèt ista, vbi & eam glos.dicit sing.tum col.penult.versi. quartò facit,eod. lib.3. Franc.Curti. senior.qui & eam dicit singu.consi.50.memoriæ recolendæ,col.19.versi. cùm maximè,num.108.& iterum char.penul.in fi.responsionis. 11.arg, & consi.66. super præmissa narratione,col.7.versi.princeps enim.Fely.in c.vlt.col.4.versi. comprehendũtur tamen,de constitu.vbi hoc latè examinat,& ibi post eum Philip.Deci.col.3. versic.secundò limitatur.Iason in d.l.1.§.si vir vxori, col.1.in 2. lect.ff.de acquir.possess. Philip.Deci.in c.1.in 6.no.in 1.lect.de iudi.

48 ¶Licèt quantũ ad id quod diximus in prin.ver.præcedẽtis de præiudicio alterius, ne illud aliter intactũ relinquam,contrarium tenuit Car.Flo.sibi ex diametro contrarius in c.ad petitionẽ.col.4.in 5.oppo.de accusa.nẽpe eam clausulã,habere pro infectis,nõ habere locum in præiudiciũ alterius,cui ius interim quæsitũ est.Et secundum id intelligit illã glo.in d.cle.1. de immu.eccle.quam & ipse dicit sin. eúmque sequitur Io.Ana.ibi,in vlt.no.Super quo Phili.Deci.in d.c.vlt.de cõsti.& cõ.252.agitur causa, col.vlt.dicit id posse habere locũ in iure quæsito alteri ex iure gẽtium,quod à principe tolli nõ potest sine causa,vt not.Cano.in c.quæ in ecclesiarũ.de consti.& Bart.in l. vlti.C.si cont.ius,vel vtili.public.cùm si.Secus in iure quæsito ex iure ciuili,vt dominium quæsitum ex præscriptione,vel sententia,quòd à principe sine causa tolli potest,Bal.in l.vlti.colum.2.versicu.sed immediatè opponitur.C.sentẽ.rescin. non posse,Angel.in l.Lucius.ff.de euic.Paul.Ca.in l.3.col.1.ff.de testa.& in l.cùm hæredes,in princip.ff.de acquir.possess.Alexan.consi.2.visis codicillis,col.6.versi.plus dicit,lib.1. Hæc Dec.& ante illum idem voluit Calde.quem posteà citat d.consil.12.an si oppo. expressè ita illam glo.intelligit.

49 ¶Porrò Bal.in c.præterea,col.vlt.versi.sed contra hoc opponitur, de dilat. omnino negat factas causas pro infectis haberi posse, aut veritatem ita obumbrari, quin ita sit factum,vt factum est,tamen posse fingi contrarium:ita vt ex huiusmodi fictione oriatur vtile remedium per d.§.factæ,& l.cùm à matribus.C.qui pet.tuto. Idem autẽ Bald.in d.l.non dubium,col. 5.in 4. oppo.C.de legi.negat etiam post Pet.factum pro infecto haberi posse, sed ex eo non resultare vim & effectum ad commodum eius qui facit,sed bene ad eius incommodum,vt scilicet ex eo puniatur. l.eum qui duas. C. de

Princeps potest facere ut res factæ pro infectis habeãtur etiam quo ad effectus præteritos.

Etiam quo ad præiudiciũ alterius, sed uide nu. seq.

De eo quod dictũ est in præiudiciũ alterius.

Distinctio.

Factum haberi pro infecto ex fictione est.

Nec id ei prodest qui actum fecit.

Quin ex eo puniri potest.

BIU Cujas

adulte.& l.si reo. §.quod vulgo.ff.de fideiuſ.& l.bona fides.ff.depoſi.Cui adde quantùm ad id,quæ nos latiùs diximus in tract.Retractuum,ti.1.§.1.in gl.2.in verbo,*a vendu*,nu.9.quanquam,& iterum latiùs in §.26.in gloſ. 2. nu.8.& facit etiam.Subiungit autem Bal.vt ad eum redeamus,Bar.dicere aliquid haberi pro infecto, eſſe quandam fictionem,vnde licèt quatenus æquum eſt,vt contrà habeatur pro facto,non fingitur infectum:quia fictio debet eſſe æqua & rationabilis.Aequum eſt autem, vt habeatur pro infecto,quantum ad ipſius commodum qui fecit, vt ſcilicet nullum ex eo commodum conſequatur:ſed pœnam tamen non effugiet,qui id contra leges facit. Tandem verò concludit prohibita haberi pro infectis,quantum ad firmitatem & robur ipſorum,per d.l.non dubium, ſed non quantum ad eius punitionem,qui fecit,quòd in idem recidit.

50 *An ex inutili cõtractu trãſferatur dominium.*

¶Deniq; quia ſuprà tractauimus,an ex inutili contractu transferatur poſſeſsio,præſertim conſtitutitia,ſiue precaria.Si quis etiam noſſe deſiderat,an ex huiuſmodi contractu transferatur dominium,adeat.l.multũ,& ibi gl. & Albe. C.ſi quis alte.vel ſibi, & l.contractus.C.de fid.inſtr.Bar,in d.l.1.§.ſi vir vxori,in fin & ibi latiùs Alex.col.3. ver.iuxta proximè dicta. ff.de acq.poſ.& eundem Bar.& latius Bal.in l.elegãter,in fi. ff.de dolo mal.ipſum Bar.poſt glo.in verb.ex eo,in d.l.nõ dubium,col.vlt.ver. modò oppo.& ibi quoque Bal.col.6.ver.vlterius oppo.10.& Iaſ.col.pe. verſi.in 2.& 3.parte. C.de legi.eundem Bal.in l.1.col.1.in 3.not. C.de ſuffra.Alex.in l.ſi rem aliquam.ff.de acq.poſ.Corne.conſi.203.viſo dicto puncto,col.3.verſi.non obſtat ſecundum, & tribus ſequent,lib.3.& conſil.263.in cauſa vertente inter capitulum,ad fi.eo.lib.3.

OCTAVA LIMITATIO.

1 *Cõſtitutum in cõtractu ſimulato nullius effectus.*
Idem ſi ſit præſumptio ſimulationis.

¶LIMITA OCTAVO,vt conſtitutũ vel precariũ trãsferat poſſeſsionẽ,cũ apponitur ſuper cõtractu vero.Secus ſi ſuper ſimulato:nã tunc nullius eſt momenti, vt expreſsè voluit Bal.in l.emptione,in vlt.quæſti.& ibi quoque Saly.col.2.ver. vlterius quæro.C.plus vale.quòd agi.& idem Bal.in l.1.col.1.verſi.ſed quæ eſt ratio. C. de ſuffragi.vbi idem dicit,ſi ſit ſuſpicio ſimulationis,de quo dicemus in ſeq.limitati. & idẽ Bal.conſi.66.inter virum,poſt prin.lib.1.& Ro.in l.1.§.ſi vir vxori,poſt princip. verſi.item & ſecundò,& ibi etiam Alexan.col.3.verſi.inſuper poteſt.Franc.Areti. col. 2. verſic.ſuper hoc tamen.ff.de acquir. poſſeſ. Angel. Aret.in §.1.col.24.verſi.ſed indubitatum eſt,Inſtit.de excepti.Maria.conſi.65.circa primam quæſtionem, col. penult. verſi.& ideo licèt.& eius filius Soci.qui nullum illorum allegat,conſi. 61.circa primũ dubium, col. vlt. lib. 4. & Barb.conſi.28.à Ioue principium col.4.verſi.& ſi dicatur amice,lib.3.Iaſon in l.ſi is qui pro emptore,col.antepe.verſic. ego alias legendo.ff.de vſucap.& Matthæ.Afflict.deci.Neapoli.40.caſus eſt iſte,col. penulti. verſic.prætereà hìc nullum eſt.Philip.Deci.in l.contractus,col.5.ver.ſecundò iſta concluſio.ff.de reg. iur.& Paul.Pariſ.conſi.55.contractus,col.3.num.22.& ſeq.lib.1.

2 *Cõſtitutũ præſumitur ſimulatũ ut contractus in quo apponitur.*

¶Quod ita intellige,vt in ſimili dicam in ſeq.limitatione,vt ſcilicet ſi contractus eſt ſimulatus,ita quoque in dubio præſumitur conſtitutum vel precarium ſimulatum: ideóque nec ex eo transferatur poſſeſsio, ſecundum Bald.in l.1.col.1.C.de ſuffrag.& conſ.268.ſuper primo puncto,circa medium,lib.5.Saly.in d.l.emptione.C.plus vale. & Ro.conſi.171.pro deciſione.& conſi.246.clariſsime aſſeſſor,col.1.Barb.conſi.28. ſcripſit belliſsimè,col.5.ver.& ſi diceremus,lib.1.Soci.d.conſi.61.col.vlt.verſi.prætereà ſi contractus.lib.4.Iaſon in l.ſi ita ſtipulatus.§.Chryſogonus, col.antepen. verſic. ſextò quando contractus.ff.de verbo.oblig.& conſi.170.nomine magnifici,col.antepe.verſicu.& ſi diceretur,lib.2.Nam ſi principalis contractus eſt ſimulatus,ita quælibet clauſula in eo appoſita cenſetur eſſe ſimulata,vt diximus ſuprà in præced. limitatio.num.33.nam & quod.

3 *Sed & vera quoque traditio.*
Ex qua nec tũc tranſfertur poſſeſsio.

¶Nec id quidẽ tãtùm in huiuſcemodi ficta traditione, de qua nunc loquimur,ſed & in vera quoq;.Nã & ea in dubio præſumitur ſimulata,ſi principalis contractus eſt ſimulatus,nec ex ea trãsfertur poſſeſsio.vt tradit Bar.in l.emptor.ff.de aqua plu. arcẽ. arg.l.cùm propriè.C.ſi quis alter.vel.ſibi.& Bal.in c.1.§.callidis,col.1.ver.quæro vtrũ ex contract.tit.de prohi.feud.alie.per Fede.Ang.con.388.conſultatio,in fi.per d.l.emptor,quã dicit ſing.vbi ex hoc dicit,ex contractu ſimulato non transferri poſſeſsionem

BIU Cujas

nem,vt & ipse dixerat con.48.ex dicto themate,vbi & ad hoc dicit illum tex.esse singu.Imo.in d.l.1.§.si vir vxori,circa medium,& ibi item Rom.& Alex.col.3.ver. & in dubio,& Fran.Aret.col.3.versi.dicit etiam.ff.de acq.possess.per tex. quem & ipse Roma.dicit ad hoc sing.in d.l.emptor.& idem Imo.in c.ad nostram,in fi.ext. de empt.& vendi.Roma.in l.si sub specie,col.11.ver.circa primum.C.de postul.Ang.Aret.in d.§. 1.col.24.ver.an autem transferatur,Insti.de excepti.Barba. qui alios multos allegat, con.6.illud in medium,colum.antepe.ver.est opus videre nunc,li.4.vbi dicit de hoc esse expressum casum in d.l. emptor. & consil.17.clementissimi,colũ.vlt.lib.4.vbi ad hoc dicit illum text.valde sing.cum aliis concord.adductis ab Alex.in additi.Bart.in d.l.emptor.Et ad id quoque Franc.Are.in d.§.si vir vxori,citat tex.in l.doli.versi. diuersum.ff.de nouati.& l.vl.§.item quæsitum,& quod ibi no.Bar.ff.de condicti. indebi.Et ita potes intelligere Ange.simpliciter tenentem ex contractu simulato nõ trãsferri possessionem,in d.§.si vir vxori,& iterum in l.si donatione,circa medium.C.de collati.& vbique allegat ad id tex.quem dicit sing.in d.l.emptor.

4 ¶Verum si illud verè actum sit,vt possessio transferatur ex huiusmodi contractu simulato,ea certè transferetur ex reali traditione,quæ causam aut titulum non requirit,per d.l.1.§.si vir vxori,& voluit expresse in hoc casu Alex.ibi,col.3.versi.& in dubio,& ibi item Fran.Are.vbi suprà.& ante eos Bar.in d.l.emptor.& præterea in l.quẽadmodum,col.1.in 2.no.C.de agri.& censi.lib.11.& Bal.in d.§.callidis,& in d.l.ab emptione,in vlt.quæstione,& ibi quoque Saly.C.plus vale.& Roma.in d.l.si sub specie, quo loco suprà citauimus.& Franc.Curti.iunior con.103.sacratissimæ trinitatis, col. 3.versic.præterea & tertiò.

Nisi expresse actũ sit ut trãsferatur ex reali traditione.

5 ¶Nec abs re dixi ex reali traditione possessionem transferri in huiusmodi cõtractibus,si id actum est.Nam id non videretur procedere in precario:quia cùm simulatè vẽdens vel donans remaneat dominus,cùm ab eo non abeat dominium ex contractu simulato,consequens est vt non teneat precarium rei suæ.l.neque pignus.ff.de regul. iur.Et ita expresse voluit Bal.in d.l.ab emptione,in vltim.quæsti.& Roma.in d.§.si vir vxori,& in d.l.si sub specie.& Angelus,Areti.in d.§.1.vbi suprà,de except.Qua etiam ratione diximus suprà in præcedenti limit.versi.13.ex quibus illud,& per totam propè eam limita.ex contractu nullo non transferri possessionem ex precario.

Sed id nõ procedit in precario.

6 ¶Sed hæc omnia velim intelligas,cùm & contractus simulatus est, & causa illius: id est,cùm ita fit contractus simulatè,vt nihil omnino agatur: nec contractus quidem quem se dicunt contrahentes facere,nec alius.tunc enim sumus in casu.6.limitationis,cùm scilicet nulla causa intercedit.Secus autem si causa vel species contractus est simulata,& non quiuis contractus:videlicet si simulo tibi vendere,cùm tamen verè non vendo,sed dono,aut aliter vnam causam vel speciem contrahendi fingimus pro alia.Nam tunc transfertur possessio ex illa vera causa,quam facere intendimus,si vera ea causa operatur translationem dominij,quia illa inspicienda est per d.l. emptione,& l.si ex precio.C.si cert.peta.Et ita expressim voluit Salyc.in d.l.emptione, paulò ante.fi.Alex.in l,si donatione,col.6,versi.non obstat ratio. C.de collat. Claud. Aquen.in d.§.si vir vxori,col.pe.versi.vltimò limit. Et idem quoque tenere videtur Hier.Gra.qui illos non allegat,consi.117.videtur prima facie,col.1.libr.1.cùm scribit quòd si simulatio fit ad bonum finem,non impeditur translatio possessionis, quæ fit per constitutum.

Sed hæc omnia,cũ nihil nisi fictè agitur. Secus si unus cõtractus pro alio.

NONA LIMITATIO.

1 ¶LIMITA NONO,veluti ex consequentia præcedentis limitationis,vt constitutum vel precarium non ita operetur,sicuti vera traditio,si quando est præsumptio fraudis vel simulationis,nec per ipsum vitetur suspitio ipsius fraudis, quæ ex eo insurgit,quòd alienans remanet in possessione rei,per tex.in l.1.& ibi Bal.qui id not.dicit in 2.no.C.de suffrag.Nam illud omnes sciunt,præsumi fraudem & simulationem ob id,quòd post alienationem possessio rei alienatæ remanet apud alienantem,l. sicut.§.superuacuum,& ibi Bar.& alij.ff.quib.mod.pig.vel hypo.solui.& voluerunt omnes vbiq;.At huiusmodi præsumptio nõ effugitur ex eo,quòd alienãs constituit se simpliciter vel p̃cariò possidere nomine eius,cui vẽdidit aut donauit,si nihilominus

Cõstitutum nõ operatur ubi est præsũptio fraudis uel simulationis.

Cõstitutum nõ tollit præsumptionẽ fraudis.

BIU Cujas

remanet in vera & reali possessione,vt expressim voluit Bar. in d.§.superuacuum,ad fi.vbi declarat,quantum tempus in id requiratur,& ibi etiam Raph.Fulgo.

2 *Ad idem.* ¶Et idem quoque voluit ipse Bar.in l.post contractum,col.2.in fi.cum sequen. & ibi Ro.col.3.versic.quartò adde inquantùm.ff.de donati.Bal.in l.emptione.versic.quæro qualiter probetur simulatio,& ibi etiam Saly.col.2.versi.quæro an per tertiũ.C. plus valere.idem Bal.in l.& qui sub imagine,post prin.& ibi Angel.C.de distrac.pign. ipse Bal.in l.1.per illum tex.C.de donati.ante nupti.& consi.268.super primo puncto, circa medium,li.5.& iterum con.311.in quæstione Galuagini,col.2.versic.tertiò arguitur,eo.li.5.& in addi.Specul.titu.de allegati.& disputa.ver.præsumitur fraus.Salyc.in d.l.1.colum.2.versic.& potest esse ratio.C.de suffrag.Pet.Anca.consi.257.si prædicta sententia,col.2.versi.item ficta venditio.Imo.in c.illo vos,col.pe.versi. aduerte tamẽ secundum eum,de pigno.Rapha.Fulgo.cons.42.Trauersius habens Martinum,in 1. dubio.Paul.Ca.consi.74.in causa mota per dominam Dorotheam,col.3.versi.secunda coniectura,lib.2.& iterum con.139.super isto puncto occurrunt tria,col.pe. ver.& pro hoc bene facit,eo.lib.2.dum allegat Bar.in locis suprà citatis.& idem Paul.consi. 465.videtur dicendum quòd secundus emptor,paulò ante medium,eo.li.2.Alex.con. 57.visa breui casus narratione,circa medium,lib.5.Ambro.Vigna in tractatu vsurarum,quem posuit super.c.salubriter,char.8.ver. vndecimum argumentum, de vsur. Corne.con.121.duo obiiciuntur,col.vlt.versi.nec obstat clausula precarij, libr. 2. vbi nullum antiquiorum ad hoc allegat.& con.137.licèt multas,ad fi.lib.3.& consil.205. in præsenti consultatione,col.2.versic.nec videtur obstare,eo. libr.3.Vital.Camba.in tractatu clausularum,in clauſ.constituti,in fi.Iason.in l.Titia,in prin.col.vlt.ff.de verbo.oblig.& con.36.factum sic se habet,de anno,col.3.versi.pro eadem parte,lib.1. vbi refert in id esse expressum statutum Placentiæ.Carol.Rui.con. 64. viso processu satis verboso.col.2.nu.2.li.4.Philip.Deci.in l.contractus,col.6.ver.secundò ista cõclusio.ff.de reg.iur.Marc.Man.con.250.viso processu mihi transmisso,col.1.in fi.

3 *Cõductio non facit cessare præsumptionẽ fraudis,imò illam auget.* ¶Nam & cùm conductio eandem vim transferendæ possessionis habeat,quam habet constitutum,vel precarium:nempe cùm conducens rem quam vendidit,censeatur cõstituere se possidere nomine emptoris:quemadmodum constituens,nomine constitutarij:rogans precario,rogati,per l.quædam mulier.ff.de rei vendi.& l.interdum.§.vlti.& l.si aliquam rem,ff.de acquir.possess.cùm si.quas nostri vbique allegant pro constituto vel precario,licèt de conductione loquantur:tanquam idem ius sit de vtrisq;, quantùm ad translationem possessionis:Ideóque & idem de ipsa conductione,vt non faciat cessare eam præsumptionem fraudis,de qua loquimur, sed potius eam augeat, imò verò & sola sufficiat ad eam præsumptionem,voluit Cardi.Flor.in d.c.illo vos, col.1.versi.est & alia,de pign.de quo & tu vide Cepolam in tractatu de simulati. contractuum,in 1.& 2.casu,iterúmque in 12.præsumptione.quod tamen intellige secundum ea quæ de retentione vsusfructus dicemus infrà nu.10.illud autem,& 4.seq.

4 *Qui cõtrariũ tenẽt in cõstituto.* ¶Contrarium tamen expressè,vt scilicet constitutum faciat cessare illam fraudisvel simulationis præsumptionem,siue suspicionem ex eo ortam,quòd alienans mãsit in possessione,ex facto respondit Bar.secum palam pugnans,consil.65.Petrus Nicolæ, col.vlt.Nisi,inquit,subsit alia causa præsumendæ fraudis,vti est in casu d.l.1.C.de suffra.& rursum idem Bar.consi.81.Martinus Forniconis,col.1.iterúmque ante fi.& idẽ quoque voluit Bal.sibi item contrarius in l.illud,col.vlti.in 7.quæst.C.de sacro.eccl. vbi dicit quòd per possessionem precariam excluditur præsumptio simulationis, quæ procedit ex eo quòd venditor remansit in possessione rei venditæ: sed non excluditur præsumptio fraudis & simulationis simul iunctæ, nec quicquam præterea dicit.

5 *Ad idem.* ¶At idem clariùs in l.1.col.2.versi.ex hoc patet.C.de donati.ante nuptias, dicit quòd constitutum & precarium tollunt illam,quam iam sæpius diximus,fraudis præsumptionem:quia ea præsumptio tum demum tantùm habet locum,quando is qui alienauit,possidet non mutata causa possessionis.Quòd si ea causa mutata fuerit,vt mutatur,cum interuenit precarium vel constitutum,non præsumitur simulatio.l.si tibi pecuniam.ff.si cert.peta.Nisi,inquit,primùm,id vergeret in fraudem fisci vel creditorũ, per tex.in d.§.superuacuum,quem ad hoc no. dicit.Aut etiam nisi fieret inter perso-

Nisi id uergat in fraudẽ fisci uel creditorũ.

nas pro

nas prohibitas.l.qui testamentum.ff.de probati.id quod ipse Bald.dicit notandum.Et hoc vltimum etiam tradit idem Bald,in d.l.1.versic.sed quæ est ratio.C.de suffrag. & Angel.in d.§.superuacuum,col.1.versic.fallit quando talis.& Pau.Cast.consilio 173. præsuppositis his de quibus suprà,post medium,in libro 2.& Roma.in l.si sub specie, colum.7.versic.circa primum.ff.de postulan. & vide etiam quæ dicam infrà in 25. limitatione. *Vel nisi fiat inter personas prohibitas.*

6 ¶Et quòd constitutum siue precarium simpliciter faciant cessare hanc præsumptionem fraudis de qua loquimur,tenent vltra prædictos in illis locis,ipse Ange.non obscurè con.106.quædam mulier,in fi.iunctis præcedentibus.sed clariùs con.273.nunc præsupponitur,in fi.Rap.Fulgo.con.41.ad primum quæsitum,col.1.vers.illud etiam quod sola.Pau.Ca.con.161.non est dubium quòd dicta donatio,in fi.li.2.Roma. con. 5.viso puncto,ante fi.& con.246.clarissime assessor,col.1.vbi tamen declarat,nisi essent aliæ coniecturæ quàm ex continuata possessione.quod in idem recidit quod suprà ex aliis diximus in præced.ver.Cepol.in tractatu de simulati.cõtractuum,in 24. præsumptione.Alex.con.28.in causa & lite vertente,col.3.versi.modò sic,libr.5. vbi omnino sequitur Bal.in d.l.1.C.de donati.ante nupt.& Cepola in tractatu de simulatione contractuum,in 24.præsumpti. *Iterũ pro posteriori opi.*

7 ¶Et in eadem quoque opinio.fuerunt D.à Rota.decis.484.extra rotam,col.vltim.in nouis,dicentes per constitutum excludi hanc de qua loquimur,præsumptionem,nisi alia causa præsumendæ simulationis insit.quo casu,inquiunt, requiritur corporalis traditio,per d.l.1.de suffrag.quòd & idem omnino dicit Bellame. dec. 716. non per hoc solùm,ante fi.& Franc.Aret.consi.65.in præsenti consultatione,col.4.versiculo, secundò probatur.& Soci.consi.264.visis instrumento donationis,col.2. versiculo, sed dicet quispiam,& seq.lib.2.Carol.Rui.consi.119.primò per ordinem,col.vlt.lib.1. vbi post alios id ita declarat,quòd quando sola simulatio deducitur,constitutum tollit suspicionem simulationis.Sed vbi simulatio & fraus contra tertium simul deducuntur,tunc constitutum non sufficit.& nouissimè Paul.Parisi.consi.77. in præsenti,col.1.lib.2.& Matth.Afflic.in c.1.col.6.versiculo,fallit primò,& iterum versiculo, tertiò fallit,rursúmque col.21.versiculo,sed quid si probatur,titu.de feud.dat. in vic. leg.commis. *Ad idem.*

8 §Quo in genere illud mihi dicendum esse videtur,quod ab eodem Matth.Affli. scriptum est in illo eodem.c.1.col.etiam.6.versi. & inquantum suprà, quòd constitutum vel precarium non excludit præsumptionem simulationis inter personas coniũctas, per l.data.C.de donati.& l.nihil,quæ est pen.in illis verbis,faciliórque suspicio. ff. de bo.libe.Ex quibus ll.trahunt nostri doc. vnam fraudis & simulationis præsumptionem,quando fit donatio coniunctæ personæ,& inter hos Dy.& post eum Bart.in d.l. post contractum,colum.2.versicul.secunda præsumptio.ff. de donati. vbi posteriorẽ l.dicit multùm not.& ex ea colligi,necesse esse,vt præcedat causa propter quam præsumatur fraus.aliàs sola coniunctio non sufficeret.l.si quis post hac,versicul.quis. C. de bo.dam.Tu autem de ista præsumptione fraudis vide Imo.& Roma.in d.l.post contractum,illum,col.1.versicul.item adde secundò:hunc.colum.2. versicul. adde tertiò inquantum, & ibi quoque latè Paul.Pic.in repet.columnæ 11.versiculo, circa secundam præsumptionem.& Rapha.Co.consilio 155.Antognolus,colum.2. versicu. hoc etiam coadiuuat. *De eadem re.*

9 ¶Addit autem Matthæ.vbi suprà,versi.item precarium non habet, precarium quoq; non excludere præsumptionem simulationis,quando precium venditionis verè & realiter non est solutum,sed tantùm venditor confitetur se recepisse.Nam faciliùs,inquit,eliditur confessio,quam naturalis solutio.l.ab Anastasio,& l.per diuersas.C. mãda.& quod no.glo.in l.assiduis.C.qui poti.in pignor.habe.& alia,quæ ibi allegat.Cui tu adde multa à me in eam rem collecta, vt ostendam confessionem de recepto non tantum habere virium,quàm veram ipsam numerationem,in tractatu Retractuum, titu.1.gloss.18.in verbo,*Le pris que la chose aura cousté*,in 12.quæstio. quæ est in nume. 78.& multis sequen.& titu.2.§.4.gl.6.in verbo,*consigner*,num.8.sed in hac tractatione,cum multis seq. *Cõfessio recepti precij non tantum habet ponderis quàm vera solutio.*

10 ¶Illud autem non prætermittendum est,q & si inter nostros nõ conueniat,an cõstitutum

tutum vel precarium tollat hanc præsumptionem, aliis simpliciter id negantibus, aliis item simpliciter contrarium adfirmantibus, aliis distinguentibus, vt patet ex his quæ diximus. Tamen in hoc propemodum conueniunt, vt retentio vsusfructus id efficiat: & ex his nonnulli, qui negabant constitutum vel precarium sufficere, scilicet Bar. in d.l. sicut, §. superuacuum, ad fi. ff. de quib. mod. pig. vel hypo. solui. & in d.l. post contractum, col. 3. versi. prædicta vera. ff. de dona. & vtrobique per l. quisquis. C. de dona. & Pau. Ca. consi. 21. ad primum quæsitum, ad fi. 1. dubij, li. 2. & d. con. 161. in fi. eod. lib. 2. Cepol. in d. 24. præsumpti. Et Vital. Camb. in d. clausu. constituti, in fi. & Paul. Pic. in d. repe. d.l. post contractum, col. 12. versi. secundò limita. & Ludo. Gozad. consi. 94. an illustrissimis, in fi.

Vsusfructus retētio tollit præsumptionem fraudis & simulationis de qua hic.

11 ¶Quod fortasse mirum posset videri, quia vti per retentionem vsusfructus transfertur possessio, per d.l. quisquis, ita per constitutum, vt diximus suprà in princip. huius tractatus, & vbique. Et quod plus est, per retentionem vsusfructus transfertur tantùm ciuilis possessio, naturalis autem remanet apud eum qui ipsum vsumfructum retinet, l. naturaliter, in princi. ff. de acquir. possess. & no. glo. in l. 1. in princ. in verbo, animo, & ibi omnes eo. tit. & omnes vbique. Per constitutum autem simplex, vtraque transfertur, & ciuilis & naturalis, vt diximus etiam in prima parte, nu. 4. illud autem. Ex quo posset videri ipsum simplex constitutum plus habere virium ad transferendam integram possessionem, quàm retentionem vsusfructus.

Cōstitutū uideri habere plus roboris quàm ususfructus retentionem.

12 ¶Imò verò non ob aliud per hanc retentionem transfertur possessio, quàm quòd in ea retentione tacitè videtur inesse ipsum constitutum, vt tradit Raph. Co. in l. quod meo, col. 2. ver. est etiam alius. ff. de acqui. possess. & satis innuit glo. in d.l. quisquis, & alij ibi, dum dicunt quòd retinendo vsumfructum videtur recognoscere se possidere nomine alterius, & allegant. d. glo. & plerique ex illis. d.l. quod meo, & d.l. quædā mulier, de rei vendic. quæ allegari solent pro constituto.

Vsusfructus retentio habet tacitū fideicōmissum.

13 ¶Verùm id minimè mirum videri debet, quia qui vēdit, vel donat, vel permutat, aut aliter alienat retento vsufructu, satis declarat velle se vti frui rei venditæ fructibus, & reditu rei alienatæ, tantisper dum ipse viuet, aut aliud aliquod tempus: nec aliter se vēditurum aut alienaturum, vt in simili dicitur in l. vlti. C. de pactis inter empto. & vendi. Atque ita apparet de iusta causa detinendi, vel etiam naturaliter possidendi rem ipsam post eam alienationem à se factam. Ideóque id trahi nec debet nec potest ad suspicionem fraudis vel simulationis, vti in constituto, præsertim cùm diutius emptor, vel donatarius relinquit fructuum perceptionem ipsi venditori vel donanti, contra legis præsumptionem. l. cùm de indebito. ff. de probati. maximè verò si nulla alia subest causa, cur id factum sit. Et istam propemodum rationem reddidit Paul. Pic. in repe. d.l. post contractum, vbi suprà.

Ratio quare ususfructus retētio hāc fraudis præsumptionē magis tollit quàm cōstituit

14 ¶Nec tamē sum in ea sententia, vt hæc retentio vsusfructus omnino arceat eā suspicionem, siue præsumptionem simulationis & fraudis, si aliæ concurrerent coniecturæ, quæ fraudem & simulationem præsumi facerent: quin id haberet aliquid momenti & adminiculi in eam rem, vt & conductio, de qua suprà diximus in hac limita. nu. 3. nam & cùm, quæ quidem conductio tametsi prima fronte ostendit iustam causam rem detinendi, vt vsusfructus retentio, non tamen omnino tollit hanc præsumptionem: quin si iungatur aliis coniecturis, faciat eius rei adminiculum. quod & satis colligi potest ex Bal. in l. 1. col. 1. ver. sed quæ est ratio. C. de suffrag. & secundum hoc intelligimus quod diximus in illo eodem vers. Licèt non tantum suspicionis habeat, ac constitutum, quod totum arbitrio iudicis relinquimus, vt & in simili, scilicet respectu temporis eius rei, dicit Barto. in §. superuacuum, col. vlti. versi. sed hîc quæro quanto. & in d.l. post contractum, col. 3, versi. sed quanto tempore.

Nec tamē omnino arcet eā præsumptionem.

DECIMA LIMITATIO.

1 ¶LIMITA DECIMO, vt non procedat, quādo lex vtitur verbo accipiēdi, quātūc nō sufficit cōstitutū vel precariū, sed necessariò requiritur corporalis traditio, veluti eius verbi ea sit significatio & natura, vt voluit Bar. in l. Titia, co. 2. ver. quid si dotibi. ff. de ver. oblig. dicens q; cùm l. vlti. C. de spōsal. vtatur hoc verbo, accepit, nō satis esset interuenire cōstitutū, per no. in §. itē lapilli, Insti. de rer. diuis. dicítq; facere. d.l. 1. C. de suf

Cōstitutum nō operatur in cōstitutione utēte uerbo accipiendi.

BIU Cujas

C.de suffrag.Et quòd in casu illius.l.vlti.requiratur vera traditio,ita vt non sufficiat confessio,tenet Bal.post alios,in ea ipsa.l.vlt.col.2.& in.l.Deo nobis,col.2.in.5.no.C. de episco.& cleri.quem tamen ibi vide,atque etiã quod dicam in seq.limita. atque iterum in 26.limita.versic.8.eodémque vlti.

VNDECIMA LIMITATIO.

1 ¶EX HOC AVTEM poteris facere aliam & quidem generaliorem limitationem,videlicet vt non sufficiat cõstitutum ad tradendã possessionem,vbi lex nuncupatim exigit veram & corporalem siue actualem traditionẽ, aut vtitur verbis huiusmodi corporalem traditionem ex eorum natura importantibus. Nam & id ita generaliter tradit Philip.Deci.in.l.contractus,col.5.versi.& hoc fallit.ff.de regu.iur.per id quod voluit Bar.in.d.l.Titia,de verbor.obliga.& Matthæ.Afflict.in.c.1.col.3.versi. posset tamen saluari,titu.quid sit inue.vbi de hoc dicit esse casum singu.in.d.l.1.C. de suffra.& Chasse.in consue.Burgund.titu.*des fiefz*,§.8.in verbo,*realle*,col.1.in.2.locis. Sed tu tamen super his cogita.Nã.d.l.vlti.de sponsal.qua maximè innituntur docto. est pœnalis,ideóque ob id,etiã si nihil aliud esset,requireretur realis traditio,nec ficta sufficeret,secundùm ea quæ dicã inferiùs in 26.limit.vbi tamẽ videbis, an id verũ sit.

Nec ubi lex requirit realem traditionem.

2 ¶Est autem consuetudo Niuernensis,titu.*des donations*.c.1.& Laodinẽsis.c.39. & iterũ,c.48.& Senlitensis.c.212.quæ in donatione requirit traditionem actualẽ. Ideóque hoc casu putarẽ non satis esse constitutum, vti in consuetudine Turonensi, titu. *des retraictz*.§.4.qua statutum est emptorem debere apprẽhendere possessionẽ rei emptæ in præsentia duorum notariorum,aut certè vnius & duorum testium vicinorum, vt consanguinei possint habere notitiã eius venditionis.nam ex his verbis satis intelligitur debere apprẽhẽdi possessionẽ realem,nec sufficere cõstitutũ, & ita aliquãdo iudicatũ fuit in nostra decuria Senatus Parisiensis.Et hoc erit pro.xj.limita.

Cõsuetudines realem traditionem requirentes.

DVODECIMA LIMITATIO.

1 ¶LIMITA IGITVR DVODECIMO, vt constitutum non operetur traditionem,si res de qua agitur sit apud emptorem,ignorante tamen venditore, qui se constituit possidere nomine ipsius emptoris.Nam tunc nec per constitutũ, nec per alium actum fictum transfertur possessio:sicuti fieret,si venditor id sciret,per glo.no. in l.hæc si res,& ibi Bar.qui eam dicit no.& Angel.qui hoc tribuit duplici fictioni.ff. de rei vendicatione.& aliam glos.in l.quædam mulier, eo titu.Bal.in l.Celsus, col.3. versi.circa istam glo.ff.de vsucapio.& rursum in l. cùm solus,col.2.ver.secundo casu, eo.titu.& in l. super,col.penul.versi.si autem possessio.C.de præscri.long.temp.Imol. in l.2.ff.de vsucap.pro emptor.Roma.qui glo.posteriorem dicit vnicam,in l.certi cõdictio.§.deposui, qui est vlt.col.1.& ibi Fran.Aret.col.vlti.versic.& adde ad secundũ, & Ias.col.2.versi.nota ergo ex prædictis.ff.si cert.petat.inter quos ipse Iason dicit de hoc esse text.in l.2.in fi.C.de acqui. possess.& rursum idem Franci.Areti.qui & illam priorem glos.dicit sing.in d.l.quod meo,col.1.versi.secundus est, ff.eo.titu.& Iacob.à sancto Georgio, in l.ab emptione, col.3.versic.adde quod nihilominus.ff.de pactis.

Constitutũ nõ operatur cùm res est apud constitutarium ignorante cõstituente.

2 ¶Sed posset videri id nihil vtilitatis afferre posse.Nam cùm quid donatur aut venditur ei qui rem donatam aut venditam habet apud se, non necessaria est alia traditio, aut vera,aut ficta ad transferendam possessionem:cùm hoc ipso quòd res est apud se, incipit possidere ex hoc contractu venditionis aut donationis.l.qua ratione.§.interdum.ff.de acquirend.rer.domi.& §.interdum,Instit.de rer.diuisione.Nisi etiam dicas & hoc quoque casu requirt domini scientiam.Nam illi text.loquuntur de eo, qui rẽ ante detinebat ex commodato,locato,vel deposito,ab ipso eodem priùs facto, qui postea vendit:& ita non ignorabat rem apud illum esse.& glo.in posteriore loco videtur eum tex.intelligere secundùm.d.l.hæc si res,quam ipsa allegat.

Ad idem.

Possessio non transfertur in eum qui rem habet, nisi id sciat alienans.

3 ¶Imò verò videtur aliter & id quidem clarissimè probari ex illis tex. venditorẽ siue donatorem aut etiã aliter alienantẽ(nihil enim in hoc casu refert)scire rem esse apud emptorẽ vel donatariũ aut aliũ,cui ea res ceditur,cùm dicunt primùm quidẽ nudam voluntatẽ ipsius sufficere,quæ quidẽ voluntas præsupponit scientiã: nec enim velle quis videtur,quod ipse nescit.Deinde cùm dicitur,ꝙ eo ipso quòd venditor patitur rẽ apud illum esse,præsupponitur & eum quoque scire,nam patientia includit scientiã,

Ad idem.

Patiẽtia includit scientiam.

l.pen.

BIU Cujas

l.penul.ff.de seruit.& l.2.& ibi not.C.eo.tit.& l.3.§.dare.ff.de vsufru.

DECIMATERTIA LIMITATIO.

1 *An per cõstitutum factum à procuratore transferatur possessio.*

¶LIMITA DECIMOTERTIO,vt constitutum vel precarium trãsferat possessionem,quando dominus posidens facit constitutum siue precarium: secus si eius procurator simpliciter constitutus ad vendendum id faceret.nã non posset trãsferre possessionem per huiusmodi constitutum aut alium actum fictum,Bar.in l.1.in prin.col.penul.versi.quæro pone quòd tutor,& ibi Imo.ad fi.Ro.col.penul.versi.vltetiùs in quantùm,Franc.Aret.in fin.Alex.qui hoc dicit plusquam diligenter not.quia multi in hoc deciperentur,Iason col.pen.versi.vltimò quærit,& seq.& Claud.Aquen. col.vlti.secundò inducit Bar.ff.de acqui.possess.Idem Imo.& Alex.in d.l.1.§.per procuratorem,in fi.Roma.in l.qui mihi donatum,col.2.versi.vlti.adde.ff.de donat.Alex. in l.quanuis.§.1.ver.& per istum tex.ff.de acqui.possess.Corne.con.50. videtur in hac consultatione,in fi.lib.1.& consi.6.licèt in hac,col.vlt.lib.4.Soci. consi. 239. præsentis,col.pen.versi.sed difficultatem,lib.2.quod repetitur consi.231.lib.4.Vital.Camb. in tractatu clausularum,char.21.in paruis,in clausula,constituit se precario, col.3.in fi.Iason in l.3.§.in amittenda,col.3.versi.adde quòd etiam.ff.de acquir.possess.& in l.si is qui pro emptore,col.pen.versi.aduerte tamen quòd licèt.ff.de vsuc.Carol.Rui.con. 143.visis,col.4.nu.7.lib.1.Frã.Ripa.in rub.ff.de interdic.col.3.versi.& hæc est etiam.

Qui negant id fieri.

2 *Ad idem.*

¶Et huic quidem sententiæ adstipulatur Ang.qui veluti ex consequentia illius respõdit,quòd si procurator nomine domini rem quampiam vendidit, & se & dominum constituit posidere nomine emptoris,& postea dominus alteri vendidit ac tradidit, præfertur posterior emptor priori,cui illud constitutum factum est.ita enim scribit ipse Ange,con.287.consultatio prædicta est dubia.factum autem illius incipit, Sempronius,dicitque hoc ipsum se non meminisse ab aliquo maiorum formaliter(vt ipse loquitur)fuisse tactum.

3 *Qui contradicunt.*

¶Quanuis contrarium clanculum voluerit Bar.in d.l.qui mihi donatum,ad finem, de donatio.licèt Roma.in d.l.1.vbi suprà,de acquir. poss. dicat Bart.ipsum in d.l.qui mihi,non sibi contradixisse.Sed vtcunque sit,hanc contrariam opin. apertissimè sequutus est Rapha.Ro.in d.l.1.in princi.col.pen.versi.ad hoc concludit,& in l.quarundam,eo.tit.& Barb.consi.8.sapienter doctissimus,col.vlti.lib.2.

4 *Confirmatio huius opi.*

¶Et hæc quidem opinio non sine ratione est.nam cùm hîc procurator habeat mandatum ad vendendum,nónne etiam habet ad ea, quæ sunt veluti ipsius venditionis consecutiua?præsertim sine quibus ipsa venditio non habet perfectum & integrũ effectum.l.2.ff.de iurisdict.omnium iudicum,& ibi concord.in gl. Nam & cui committuntur antecedentia,committuntur & sequentia.l.qui procuratorem,& l.indebitam. ff.de condict.indebi.& ibi concord.Ex quo Anto.in c.1.col.pen.versi.ex his apparet, extrà,vt lit.non contest.scribit id quod dici solet,delictum procuratoris non nocere domino,intelligi,nisi id veniat in consequentiam mandati.& sequitur Fely.ibi,colũ. 8.in secunda declaratione.

Delictum procuratoris non nocet domino, nisi ueniat in consequẽtiam mandati.

5 *Ad idem.*

¶Facit & text.in l.de pupillo.§.vlti.cum l.sequen.iuncta glo.ibi,in verbo dominium habiturum.ff.de no.oper.nuncia.ex quo videtur probari,quòd qui habet mandatum ad rem quampiam,videtur & habere mandatum ad alia accessoria & dependentia,& id quoque no.Imo.Alex.& Iason in d.§.vlt.omnes in 1.no.& etiam text. in l. non cogendum.§.vlti.secundum vnam lecturam glo.ff.de procura.& in l.cuicunque.§.si ei quem,versic.item fideiussor.& ibi gl.in verbo,sequela.ff.de instit.actio.& in c. in causis,& ibi glo.in verbo,postulatio,de electio.glo.in c.olim abbas,in verbo, protinus cõ tradixit,de offi.deleg.cum similibus.

6 *Verbum uẽdẽdi cum effectu intelligitur.*

¶Et eò quidem magis,quòd verbum vendendi in mandato compræhensum intelligi debet cum effectu,l.1.§.hæc autem verba,in princip.ff.quod quisque iuris,& c. relatũ, de cleri.non residen.& c.hæc autem verba,de pœniten.distinct.1.cum simi.Et eo quidem perfecto,vt probant iidem tex.in primo & postremo loco,in illis verbis.nam statuerit verbum rem perfectam significat.venditio autem in hoc fit, vt dominium abeat à venditore,& transeat in emptorem,quod fieri non potest,nisi sequatur traditio. l.si ager.ff.de rei vendi.& l.quoties.C.eod.titu.& l.traditionibus.C.de pactis. Ideo nõ dicitur venditio perfecta ante traditionem.§.venditæ,Institut.de rerum diuisione,& c.cùm

c.cùm Ioannes,ad princip.de fide instrumen.Ex hac ratione motus Specula. titul. de loca.§.nunc aliqua,verculo 95. dicit quòd emphyteuta vendens,& non tradens,non incidit in pœnam legis,quia cum effectu non vendidit,de quo posteà alibi dicemus.

7 ¶ Præterea quid est quod queri possit dominus,si eius procurator fecit,quod ipse facere tenebatur,id est rem tradere?Præsertim cùm (vt dicit Oldrad.consi.139.ad habẽdam,ad fi.)id constitutum sit de natura ipsius venditionis,per quam(vt diximus,)vẽdens intendit transferre dominium,& sic consuetum sit id apponi,per quod mens cõtrahentium facilius & efficacius assequetur suum finem & effectum,arg. l. si quis locuples,ff.de manumiss.testa.& aliorum iurium ab eo citatorum, quod & ipsum voluerunt Io. Andr.& alij quos tibi citabo infrà in 31.limita.nu.4.& præterea Soci. de nostro casu expressim loquens.d.consi.239.vbi suprà,lib.1.sed tu de hoc tamen vide quæ abundè dicemus in d.31.limita.

Procurator simpliciter cõstitutus potest facere quæ sunt consueta. Constitutũ de natura uenditionis.

8 ¶ Sed tu interim adde ad hanc rationem quòd procurator etiam simpliciter constitutus censetur habere mandatum ad ea faciendum quæ sunt de cõsuetudine,vt no. Bar. in l.vlti.in fi.princip.ff.de his quæ in fraud.credit.& in l.si procurator,in princi.ff. de iure fisci,per multa iura ab eo vtrobique allegata,& Angel.in l.bene à Zenone,col.1. C.de quadrien.præscript.per illum tex.& alios quoque ibi citatos.Roma.qui & alios quoque text.& doct.affert consi.114.visis suprà consultis,colum.2.versi.quoad secũdum,Panor.in c.1.colum.vlti.versic.& prædicta faciunt,ibi,præterea ingenuas,& ibi quoque Fely.colum.8.versicu.secunda declaratio,extrà,vt lite non contesta.idem Panor.consil.7.primum nunquid,colum.vlti.versicu.item syndici, lib.2.& ipse Fely. in c.ex literis,colum.6.versicu.& hinc est quòd si tecum,de fide instrument. vbi & alia quoque ad eam sententiam pertinentia adducit,quæ illic poteris videre,& Iason in l. 1.§.si procurator,colum.penulti.versic.istam quæstionem tangit.ff.si quis ius dic.non obtemp. Iacob.à sancto Georgio,in l.certi condictio,§.si nummos, post princip. ff. si certum peta.Francis.Curtius iunior,consi.147.contra ea,colum.penul. versi. quartò pro eadem,lib.2.

Ad idem.

9 ¶ Et fortè hanc opinionem sequeretur practica,præsertim in supremis nostris curiis, quæ lites magis diiudicant ex bono & æquo,& reiectis illis nimiis subtilitatibus, vt alibi diximus in nostro tracta. Retractuum,titu.2.in fin.numero 60.ex quibus vides. maximè cùm nihil interfit venditoris,qui ad id,vt diximus,tenebatur:nemóque audiatur sine interesse,siue agens,siue opponens,siue excipiens,siue appellans, siue quiuis alius,vt latè ostendimus in d.tractatu Retractuum, titulo primo. §. 1. glossa 1.in verbo.*a vendu*,numero.53.præterea apud,si diis placet.Et vide etiam quæ dicam infrà in 15.limita.nu.3.

Ad idem.

10 ¶ Sed illam priorem opinionem,si eam sequaris,quoniam communior est,intelliges, vt statim in princip.declarauimus. Id est,cùm simpliciter est procurator constitutus, secus autem si habeat speciale mandatum ad constituendum.Nam cùm id quod facit procurator specialis ad aliquid constitutus,censeatur facere ipse dominus.l.quod iussu alterius.ff.de regulis iuris,& c.potest quis,& c.qui facit,eodem tit.libro sexto cum sua materia, ideo non magis ipse procurator specialis videtur constituere,quàm ipse dominus.

Quòd si procurator habeat speciale mãdatum ad constituendum.

11 ¶ Ex quo illud consequens fit,vt possessio transferatur per illud constitutum ab eo procuratore in id specialiter constituto,vt non obscurè voluit Bar.in d.l.1.vbi suprà, de acquir.possess.dum dicit quòd procurator non habens mandatum,non potest per actus fictos transferre possessionem:quasi secus sentiat de habente mandatum speciale,& ibi quoque expressè Imol.& alij,& inter eos Iason,col.vlti.versi.sed defendendo Bar.& idem Imol.in d.§.per procuratorem. & ipse Iason in d.l.si is qui pro emptore, vbi suprà,de vsuc.& Soci.d.consi.239.vbi suprà,lib.1.

Ad idem.

12 ¶ Porrò si quispiam haberet mandatum generale cum libera,is posset per huiusmodi actum fictum aut alium similem transferre possessionem,vt expressim voluit Franc. Areti.in d.l.1.in princi.col.vlti.& ibi quoque Fran.Ripa,col.6.nume.66.circa primũ. ff.de acqui.possess.Nam is procurator,vt hic dicit,omnia potest facere,quæ dominus ipse posset.l.procurator,cui generaliter.ff.de procurat.& vt paulò pòst subdit,æquiparatur procuratori habenti speciale mandatum,l.iusiurandum quod ex conuentione.

Quid si habeat mandatũ generale cum libera. Procurator cũ libera potest omnia quæ potest dominus.

BIU Cujas

§.vltim.de iureiuran.Cui adde multa quæ in eandem ſententiam collegimus in d. noſtro tractat. Retractuum, titul.1. §.1.gloſ.13.in verbo,*L'achapteur*,numero 32. porrò autem.

13 *Quid ſi habeat ſimplex mandatum de tradendo.*

¶Sed & quod procurator habens ſimplex mandatum de tradenda poſſeſsione, ſiue mentione conſtituti poſsit per conſtitutum transferre poſſeſsionem,quod multò plus eſt,expreſsè conſuluit Angel.conſi.373,viſis inſtrumentis,col.1.Et de hoc videtur eſſe textus expreſſus,à nemine tamen ad hunc caſum ponderatus,in l.certè.§.1.ff.de precariò.qui quidem loquitur in procuratore,qui domino mandante,vel ratum habente rogauit precariò ab alio,ſiue ſe eius nomine poſsidere conſtituit(hæc enim ſunt paria.)Nam tũc dominus ipſe propriè habere precariò dicitur,ac ſi ipſe rogauiſſet, quãuis ille textus vbique trahatur ad caſum diuerſum,vt diximus in prima ampliat. nu. 2.licèt igitur.Sed ad hunc caſum,illum tex.trahit Bal.loquens de nuncio in c.1.§. inueſtitura,tit.de notis feudo.Si igitur dominus propriè facere dicitur,quod eius procurator facit,quid impedit vt procurator conſtitutus ad tradendam poſſeſsionem, non poſsit eam dare per conſtitutum?

14 *Quid ſi procurator nõ nomine domini,ſed ſuo contrahit.*

¶Sed hæc intelligenda ſunt,cùm mandatarius ſiue procurator nomine mandantis, ſiue domini contrahit.Secus ſi proprio nomine contrahit,etiam præſente & conſentiente ipſo domino.Nam ex conſtituto ita per eum facto non transfertur poſſeſsio, quin ſi ipſe dominus poſtea alteri vendiderit & tradiderit,hic poſterior priori præferetur,vt conſuluit.Corne.conſi.5.viſo proceſſu agitato,col.6.verſi.tamen his nõ obſtantibus,li.2.hac potiſsimùm ratione motus,quòd hic procurator non poſsidet,ideo in alium poſſeſsionem transferre non poteſt,vt etiam diximus ſuprà in 1.limita. Et idem quoque conſuluit ipſe Corne.conſ.183.licèt diſcuſſa,col.3.verſi,nec obſtat ſi dicatur,li.3.& diximus in d.1.limitati.nu.12.ſecundo modo amplia.

15 *Ad idem.*

¶Sed id vix apud nos obtineret in hoc caſu,quo ipſe dominus conſentit ei venditioni & conſtituto ab alio facto.ideóque & eandem vim habet eius conſenſus, ac ſi ipſe idem feciſſet,quantum ad effectum & vim contractus pertinet.l. cum quædam. C. de admini.tuto.& l. nihil.§.proponitur.ff.de leg.1.cum infi.concor.à me congeſtis, tum in noſtris legibus connubialibus,gl.5.in verbo,*contracter*,nu.145.incip.ſed quantùm ad primum,& multis ſequen.tum quoque in noſtro tracta.Retractuum,tit.1.§.in glo. 9.in verbo,*ou lignagier*,nume.135.deinde videmus,& etiam ſequen. Nam & ſi aliter diceremus,eſſet aperire viam fraudibus,Et facit quod dicam in ſequen.limita.verſic. ſecundò,ſed hoc quinque.

DECIMAQVARTA LIMITATIO.

1 *Cõſtitutum coloni, cõductoris,ſerui & aliorũ per quos poſsidemus, non transfert poſſeſsionem.*

¶LIMITA DECIMOQVARTO, vt procedat in domino poſsidente, non etiam in colono ſiue conductore,aut ſeruo,vel aliis per quos ipſe dominus poſſidet.Nam licèt ij poſsint per realem traditionem transferre poſſeſsionem in alium, & conſequenter priuare dominum ſua poſſeſsione,vt multi tradunt,per text.in l.3.§. in amittenda,verſicul.quòd ſi ſeruus,& l.peregre.§.quibus.ff.de acquirend.poſſeſ.& l. colonus.ff.de vi & vi arma.aliis tamen non admittentibus,vt pleniſsimè tractatur in l.vltim.C.de acquirend.poſſeſ. (nam & id obiter dicere volui) Tamen haud dubiè & citra controuerſiam id per fictam traditionem facere non poſſunt. l. quanuis. §. 1. & ibi Bartol.Angel.Paul.Ca.Roma.Raph.Com.& omnes.ff.de acquirend. poſſeſ.& voluit idem Barto.in l,quod meo,in princ.col.vltim.verſic.ſed iuxta prædicta.ff. eo. & ibi quoque Alex.qui ad id dicit ſing.d.l.quanuis.§.1.& ipſe Bart.in d.l.3.§.in amittenda,in vlt.oppo.& ibi etiam Franc.Aret.col.1.in vlt.no.Alex.col.vlt.vbi etiam dicit ſing.tex.in d.§.1.& Iaſ.in vtraque lec.eo.tit.Bal.in l.1.ver.quæro nũquid colonus, C.com.de vſucapi.& conſi.325.dubitabatur primò,colum.2. verſicul.aut tradet alteri,lib.1.Signor.conſil.75.in quæſtione vertente,colum.5.verſic.nunc ſic eſt quòd, vbi ex hoc dicit, quòd venditor qui ſe conſtituit poſsidere nomine emptoris, & ita illius nomine poſsidet , non poteſt transferre poſſeſsionem in alium per conſtitutũ, & alios antiquiores citat.Salyc.in d.l.vltim.in fin.C.de acquiren.poſſeſ. Anto.in rep. c.vlti,colum.11.verſi.ſed eſt dubium,de cau.poſſeſ.& proprie.Paul.Caſt.conſili.10.ſi

Nec uẽditoris qui antè ſe cõſtituerat pro emptore poſsidere.

vera

vera sunt,col.2.ver.licèt ergo per simplex,li.1.& con.111.in causa agitata Vtinæ, post medium,lib.2.Ro.in d.l.peregre.§.quibus,col.pe.ver.quartus casus, de acq. possess. Alex.in d.l.1.in prin.col.antepe.versic.quærit hîc Bart.tutor,& ibi etiam Iason col.vlti. ff.de acqui.possess.Corne.consi.6.in præsenti,col.2.ver.duo tamen,lib.3.Phili.Decius consi.400.viso eleganti consi.col.4.versi.tertiò non obstat.Vital.Camba.in tractat. clausularum,char.23.in claus.constituit se precariò,col.2.

2 ¶Sed hoc quinque modis intelligendum est.Primo,nisi colonus id fecerit consentiẽte domino,exemplo eius quod dicitur de eodem colono,qui consentiente ipso domino respondet alteri de fructibus,qui & ipse est actus fictus transferendæ possessionis, vt dicit Anto.in d.c.cùm venisset,colum.penul.versi.ex quibus patet, de restit.spolia. per l.qui vniuersas.§.quod per colonum,& ibi not.ff.de acquir. possess. Certè per huiusmodi actum fictum à colono factum non transfertur possessio,nisi id fiat volente & consentiente domino,vt voluit idem Anto.vbi suprà,per text.in eodem. c. & in d. §.quod per colonum.Et bene facit quod diximus in præcedenti limitatione numero 14.& 15.Vide tamen quæ & nos quoque diximus suprà in 1.limitat. nu. 12. versicul. secundo modo.

Quid si colonus fecerit id cõstitutum cõsẽtiẽte domino.

3 ¶Secundò intellige,vt procedat secundum speciem propositam in limitatione,videlicet quando dominus possidet per colonum aut alium.Secus si possessio ipsa esset vacans:quia tunc illam transfert colonus per constitutum,vt voluit Bartol.in d.l. quod meo,in prin.colum.vlt.ver.sed iuxta prædicta.& ipse Anto.in d.c.cum veniisset, col. pe.de resti.spoliato.per d.l.qui vniuersas.§.quod per colonum.ff.de acq.pos. & ibi no. in gl.vlti.vbi mortuo domino & possessore,qui per colonum possidebat, si colonus soluit mercedem hæredi,facit eum possessorem sine alia reali appræhensione. quod & ipsum voluit Bal.con.330.statuto cauetur,col.2.ver.considera aut colonus, libr.1. Ad quod etiam bene facit quod diximus in 1. limitatione. numero vicesimosexto, quartò declara.

Quid si possessio sit uacans.

Colonus soluẽdo hæredi domini, facit eum possessorem.

4 ¶Tamen Alex.in d.l.quod meo,col.penul.versi.subsequenter,dicit,quòd licèt neminem inueniat,qui Bar.contradicat,ideo,inquit,propter eius autoritatem notãda sunt illius hac in re verba. Tamen ille tex.& gl.in d.§.quod per colonum,non probãt eius sententiam:quia loquuntur quando interuenit actus,per quem apparet hæredẽ percipere fructum ex re hæreditaria,quæ quidem perceptio significat appræhensionẽ possessionis.l.2.C.de acquiren.possess.& l.Titia.ff.de soluti.& d.l.litibus.C.de agri.& cens.libro vndecimo. At per solum constitutum non percipiuntur fructus ex re. Præterea,inquit,quomodo potest in alium transferre possessionem, quam non habet? & certè non potest.l.quanuis.§.1.ff.de acquiren.possessione, & latè diximus suprà in 1. limitatione.

Alex. contra Bar.

5 ¶Verum ei continuò se opponit Clau.Aquen.in ea l.quod meo,col.vlti.ver.successiuè quærit,dicens opi.Bar.optimè probari in d.§.quod per colonum.nam sicut præstatio pensionis siue mercedis operatur translationem possessionis, ex persona coloni eam soluentis,ita & insistentia,vt ipse loquitur,quam quidem facit colonus in re ipsa nomine alterius,per d.l.quod meo,& l.interdum,in princ.eod.titu.& no.in l.clã possidere.§.vlt.eo.quoque titu.vbi possessio vacans solo animo accedit alteri possessioni siue detentationi.Sicut etiam videmus in procuratore, qui licèt nullo modo possideat,tamen si appræhendit rem nomine domini,illi quærit possessionem, quæ vacabat,vt probatur in d.l.quod meo,versi.quod procurator, & l.1.§. per procuratorem, & ibi no.eo.tit.Dictum autem Bar.intelligendum est,quando colonus constituẽs insistebat rei:aliàs constitutum nihil operaretur,vt dicit Alex.in d.l.quod meo,in 2.locis,cum multis aliis concordan.adductis in d.1.limitatione.

Bar.opi.defensa.

Intellecta tamẽ quando colonus insistit rei.

6 ¶Tertiò intellige,vt procedat,nisi colonus ipse possideret naturaliter:vt quia non se simpliciter constituit possidere nomine domini,sed cum adiectione precarij,vt diximus suprà in 1.parte,nu.4.illud autem:aut quia ita conuentum est,vt naturaliter possideret,secundùm ea quæ etiam diximus ibi,nu.seq.sed hoc intelligendũ.Tunc enim posset colonus per constitutum eam naturalem possessionem quam habet, in alium transferre,per d.l.interdum.§.vlt.& ibi gl.Dy.Bar.qui id dicit menti tenendum,Imo. Pau.Ca.Alex.qui eam gl.dicit multùm no.Fran.Aret.& Claud.Aquen.ff.de acq.poss.

Quid si colonus possidet naturaliter.

BIU Cujas

Ex quibus tamen ipse Aquen.id dicit magis sequendum propter autoritatem eorum, qui ita tenent,quàm quòd lege probetur.Idem Bart.in d.l.3.§.in amittenda, & ibi Alex.& Iason col.3.versi.ideo Bar.hîc,eo.tit.Ipse Bar.in d.l.Celsus,colum.3.ver.sed pone quòd debitor.ff.de vsucap.Paul.Ca.d.consi.10.col.2.ver.si verò dicamus,lib.1.vbi tamen id posteà declarat.Alexan.in d.l.quamuis.§.1.col.2.ver.limitatur ergo. & in l.peregre.§.quibus.ver.est & vndecimus.ff.de acquiren.possess.vbi etiam dicit eam gl. sing.& consi.153.circa litem vertentem,col.2.ver.prætereà alia etiam ratione, libr.6. Matthæ.Afflic.in constit.Siciliæ,pacis cultum.col.7.versicul.quartò fallit.Et faciunt quæ suprà diximus in prima parte,numero 12.sed & ex illa, & iterum in 2.parte,in 20.ampliatione.

7 *Precariò possidens ab alio an eum priuet possessione cõstituẽdo se possidere pro alio.*

¶Super hoc tamen aduerte,quòd ex sententia gl.& omnium in d.l.interdum.§.vlti. de acqui.poss.is qui precariò possidet,& ita naturaliter tantùm possidet,vt diximus,si se constituat nomine alterius possidere,priuat eum à quo rogauerat,sua ciuili possessione.eo scilicet casu vt ibi annotant expressè Imol.Pau.Ca.& Alex. quo ciuilis illa requiescebat in naturali,pro vt in casu.d.text.requiescebat.Et propterea dicit Iacob. But.in d.§.sed istæ,Insti.de actio.per illum ipsum text.quòd si debitor obligauit omnia bona sua,& se constituit ea possidere nomine emptoris,priuat creditorẽ sua possessione:secus si simpliciter nomine creditoris se constituerit possidere sine adiectione precarij.& illum sequuntur Bar.in d.l.Celsus,col.3.vbi suprà,& ibi quoque Imol. & omnes,& inter cæteros Franc.Balb.in repe.colum.28.versic.succesiuè Barto.ff. de vsucapi.Bald.qui dicit notandum,in l.nullo,in fin.C.de rei vendic.Pet.Ferr. in titul. forma respon.conuenti.in verbo,præscriptionis,colum.6.versicul.& hoc faciunt.& Alexand.consilio 153.circa litem vertentem,colum.2.versicul.prætereà alia ratione, libr.6.& diximus etiam suprà in 1.parte.d.nume.12.sed & ex illa, & iterum numero 34.at illud hîc.

8 *De eadem re.*

¶Licèt in hoc postremo casu contrarium tenuerit idem Iac.Bu.sibi contrarius in l.3. & ibi quoque Bar.sibi item contrarius,tum in lec.ad finem,tum etiam in repet. in 4. quæsti.prin.ad fi.& Saly.col.8.versi.quæro octauò,debitor.C.de pigno.vbi dicunt, q debitor,qui se constituit precariò possidere nomine creditoris,nõ potest priuare creditorem sua ciuili possessione:quia ea per se stat,nec cohæret naturali,per no.in l.si de fundo.ff.de vi & vi arma.& in l.peregrè.ff.de acqui.poss.Sed hanc posteriorem sententiam reprobant omnes in d.l.interdum.§.vlt.quia & in hoc casu,quicquid hi dicant, requiescit ciuilis in naturali:quia recognoscebat debitor suam naturalem à suo creditore,vt colonus à suo domino.

9 *De eadem re.*

¶At si res ita habeat,vt ciuilis possessio non requiescat in naturali,siue illi non cohæreat,certè per amissionẽ naturalis nõ amittitur ciuilis:Verbi gratia,ciuilis possessio, quam habet proprietarius,nõ requiescit in naturali,quã habet vsufructuarius: ideóq; per actũ factũ ab vsufructuario non perdit proprietarius suam ciuilem possessionem, vt voluit gl.in l.1.in fi.ff.vsufru.quemad.caue.& in l.3.§.vnde vi.ff.de vi & vi arma.& in l.1.C.vti possid.quas ita intelligunt & interpretantur Imo.Pau.Ca.& Alex. in d.l. interdum.§.vlt.& Fran.Balb.in repe.d.l.Celsus,col.28.ver.ratio huius dicti.

10 *Debitor cõstituens pro creditore, & alij posteà uendẽs & tradẽs,uerè aut fictè transfert dominium aut usucapiendi conditionem.*

¶Sed illud hoc in loco non omittendum est,quòd licèt debitor,qui se constituit simpliciter possidere nomine creditoris,& ita in eum transtulit vtranque possessionem, & naturalem,& ciuilem,non possit eum sua possessione ciuili priuare,per ea quæ diximus.Tamen alteri vendendo,& tradendo verè,aut etiam fictè,transfert dominiũ vel vsucapiendi conditionem in emptorem:sicuti erat apud debitorem, cuius cõmodo cedit possessio creditoris respectu dominij & conditionis vsucapiendi, per l.1.§. per seruum corporaliter,& l.qui pignoris.ff.de acq.pos.& l.serui nomine.ff.de vsucap. Ita expressè voluit Iac.But.in d.§.sed istæ,Institit.de acti.Bar.Imo.& alij in d.l.Celsus. ff.de vsucap.Bal.in d.l.nullo,ad fi.C.de rei vendi.Pet.Ferra.vbi suprà.Paul. Castr.& Fran.Aret.qui id latè confirmat.in d.l.quamuis.§.1.ff.de acq.pos.& Angel.Aret.in d. §.actionum,col.6,ver.quæro,iam est mensis,Insti,de actio.& diximus suprà in 1.parte,d.nu.12.sed & ex illa.

11 *Quid si colonus sit ad longum tempus.*

¶Quartò intellige,vt scilicet colonus siue cõductor non possit per cõstitutum trãsferre possessionem in aliũ,si ad modicũ tempus sit colonus vel cõductor. Secus si sit

per

perpetuus,aut ad longum tempus.nam is posset per huiusmodi constitutum priuare dominum sua ciuili possessione,vti emphyteuta potest.ita enim expressè voluerunt Ang.& Raph.Co.in d.l.quamuis.§.1.ille,ver.possidet autem:hic,versi.& ex ista glos. ff.de acq.pos.& ibi quoque Alex.col.2.ver.limitatur ergo iste tex.

12 ¶Quibus adde,in huiusmodi colonum siue conductorem perpetuum, vel etiam ad longum tempus,transire vtile dominium & possessionem,vt de primo no.in l.1.& 2. ff.si ager vectig.cum multis si.à me collectis in tractatu Retractuum,tit.1.gl.14.in verbo,*ou equipollent à vente*,nu.80.de vtili.de secundo est gl.in l.3 §.ex contrario,& in l. si quis ante,& ibi Alex.col.4.versi.glo.super verbo nouissimè.ff.de acq.poss. cum aliis quoque concord.à me item congestis in d.glo.num.79.quæstionis.Nec mirum si hîc Rapha.coniunxerit perpetuos colonos emphyteutas:quoniam idem de vtrisque esse iudicandum tradit Ang.in §.siue autem,in auth.de non alie.rebus eccle. Imola in c. nulli,col.3.ver.& nota etiam,extrà de rebus eccles.non alie.& alij quos videre poteris in illa ipsa gl.nu.84.ego tamen, vbi & nos ostendimus hos perpetuos colonos in nostris legibus appellari perpetuarios.

In colonum & cõductorẽ perpetuum uel ad lõgum tempus transit utile dominium & possessio. Hi emphyteutis æquiparãtur.

13 ¶Quintò intellige,id quod diximus,colonum per constitutum non transferre possessionem,procedere,nisi colonus bona fide id faceret. Quid enim si is credens primum dominum suum mortuum esse,ab eo conducit,quem illius hæredem esse putat,eiúsque nomine se constituit possidere?& certè priuat primum illum sua possessione,per l.non solum.§.1.in fi.ff.de vsucapi.secundùm Rapha.Co.in d.l.quamuis.§.1. in fi.ff.de acq.possess.vbi tamen dicit se id non affirmare.Nec ego quidem puto id verum esse:quia est eadem vtriusque ratio,siue bona fide, siue mala id colonus fecerit, quantùm ad id,de quo tractamus,pertinet.

Quid si colonus bona fide se cõstituit possidere pro alio.

DECIMAQVINTA LIMITATIO.

1 ¶LIMITA DECIMOQVINTO, vt non procedat in tutore vel curatore,qui non possunt per constitutum vel precarium vel alium actum fictum transferre possessionem rerum sui pupilli vel minoris,ex sententia Bart.in l.1.in prin.col.pen. & ibi etiam Imo.ad fi.Raph.Co.col.pe.Roma.col.quoque pe.Alex.latè,qui dicit hoc diligentissimè notandum.Fran.Aret.Iason in vtraque lect.Claud.Aquen.& Francis. Rip.ff.de acquir.possess.

Tutoris & curatoris cõstitutum an transferat possessionem.

2 ¶Et præterea voluit Bal.con.130.videtur quòd dicti fratres,ad fi.libr.3.per text. in l. quod meo,à contrario sensu.ff.de acqui.pos. Alex.qui & hoc dicit no.in l. quanuis. §. 1.col.2.versi.& per istum tex.ff.eo.tit.Mathes. not.167.nota quòd si tutor.Soci.consi. 239.præsentis consultationis difficultas,col.pe.versi.sed difficultatem facere videtur, lib.2.quod repetitur con.231.li.4.Iason in l.3.§.in amittenda,col.3.versic.adde quòd etiam.ff.de acqui.poss.Carol.Rui.consi.143.visis omnibus instrumentis,col.3.nu.7. lib.1.& con.214.visis his quæ in themate,nu.7.eod.li.1.Franc.Rip.in rub.ff.de interd. col.3.versi.& hæc est ratio.

De eadem re.

3 ¶Et neminem hactenus reperi qui contrarium tenuerit,& id quidem mero iure verum est.Tamen si tutor vel curator in casu permisso vendiderint rem pupilli obseruatis solennibus,quo casu nemo dubitat quin tradere eam rem possint in consequentiam venditionis permissæ,& vt ipsa perficiatur & effectum habeat,quando & ipsi sibi rem debitam tradere possint,per l.fistulas.§.1.ff.de contrah. empt. cum similib. & multo magis alteri quis ad hanc iuris subtilitatem respicere velit,vt se constituere nõ possit possidere pro emptore,cui tenetur rem tradere ex cõsequẽtia necessaria ipsius venditionis.l.1.& l.ex empto.in prin.ff.de actio.empt.Nam in id eas expendit Alber. in l.si filiusfamilias.§.cùm fundum,post medium.ff.de verb.oblig.Et hæc quidẽ præsertim in hac nostra suprema curia quæveritatem & æquitatem magis sequitur quàm has iuris subtilitates.Id etiam Budæo nostro post princ.priorum anno. in pandec. & aliis plurimis placuit,quos tibi citauimus in tracta.Retract.tit.2.nu.60.Ex quibus vides & id quoque quotidie videmus.Et vide quæ dixi suprà in 13.limit.num.4. & hæc quidem,& quæstio.seq.7.

De eadem re.

Curia parlamenti magis sequitur ueritatẽ quã subtilitatem.

DECIMASEXTA LIMITATIO.

1 ¶LIMITA DECIMOSEXTO,vt etiam non procedat in prælato, vt qui per constitutũ à se factum non transfert possessionẽ rei ecclesiasticæ, vt etiam scribit

Prælati cõstitutum an trãsferat possessionem.

BIU Cujas

Aegid.Bella.in c.cum ecclesia Sutrina.col.14.in 11.oppos.paulò ante fi.de causs. poss. & propriet.vbi alios allegat,qui id non dicunt,& rursus idem Aegid. non obscurè in c.2.col.5.ver.caue tamen quia circa,de in integ.restit.iterúmque expressim con.3.circa materiam,col.7.ver.caue tamen quia si ecclesia.

2 *Ad idem.* ¶ De qua re loquens Alex.in d.l.1.in prin.col.vlt.versi.ex his potest inferri.ff.de acq. possess.dicit ex iis quæ antè dixerat de tutore & curatore, vti suprà in præcedenti limitatione diximus,inferri posse,an ex constituto facto à prælato alienante rem ecclesiæ,& constituente se possidere nomine emptoris, transferatur possessio in ipsum emptorem.Quam quæstionẽ dicit non meminisse se in propriis terminis legisse, sed eam pendere ex alia quæstione,an scilicet possessio rerum ecclesiæ dicatur esse apud ipsam ecclesiam,an apud prælatum:nam si apud ecclesiam sit,non transferri possessionem per constitutum prælati,ex eo quod dictum est de tutore & curatore in illa præcedenti limitatione.Si verò ea possessio sit apud prælatum, tunc transferri eam possessionem in constitutarium.

3 *Prælatúsne an ecclesia possideat rem ecclesiasticam.* ¶ Subdítque Alex.de ea re,scilicet apud vtrum eorum sit possessio,se tractaturũ post Bar.in eadem l.1.§.vlt.in quo loco ipsi Bar.ad fi.& Alex.dicunt,Christũ siue vniuersalem ecclesiam possidere res ecclesiæ.Vnde licèt prælatus moriatur,possessio tamen non vacat,secundum Inn.in c.cum super.de causa possessionis,& proprie.De quo tamen ampliùs vide per eundem Inno.& Hosti.in c.in literis,de resti.spolia.& in c.cùm in officiis.col.2.de testa.& in c.cura,post medium,de iure patro.Bart.& alios, præsertim Franc.Aret.in l.cùm hæredes,ff.de acqui.poss.Bal.in l.2.col.9.ver.iuxta hoc quęritur.C.de seruit.& aqua,& in l.vlti.col.2.ver.idem in rebus ecclesiarum. C. de edic. diui Adria.tollen.Ioan.Fab.in §.nullius,Insti.de rer.diuisio.Anto.& alios in d.c.cùm super,& Floria.in l.seruitutes,la 3.col.4.ver.& idem est dicendum.ff.de seruit.& Firmia.in trac.de episcopo,li.3.parte 1.in 56.quæstio.vbi & alios citat quos mox citabo.

4 *De eadem re.* ¶ Ex eo autẽ quod diximus ex Alex.satis potes intelligere, eũ fuisse in ea sentẽtia, vt per constitutũ prælati non trãsferatur possessio.Quod & ipsum quoq; respõdit idem Alex.cõ.81.lecto & discusso.col.5.vers.alio respectu,li.3.illa eadẽ ratione,q; prælatus nõ dicitur habere possessionẽ rerum particularium ecclesiæ,ex sententia Inno.in d.c. cùm super,& ibi quoque Pan.qui ad hoc multa allegat,& Paul.Liaz. in cõmento.d.c. in literis,col.pe.ver.sed cuius nomine prælatus,de restit.spoli. Ant.in repe. c.vlt.col.5. ver.pro veritate inuenienda dicti puncti,de causa pos.& propri.Et ipsum Alex.sequũtur Ias.& Fran.Ripa in d.l.1.in principio:ille,ad fi.hic,col.17.ver.ex hoc infert,de acquir.possess.& idem Ripa in rub.ff.de interdic.col.3.ver.qua ratione prælatus.De quo & per ipsum Alex.in l.quamuis.§.1.col.2.versi.sed quid in prælato,eo.tit.

5 *Quid si prælatus cõstituat cum capitulo.* ¶ Sed hoc tamen intellige,cùm ipse prælatus solus alienat, & se constituit possidere nomine alterius.Secus,si id faciat cum capitulo:tunc enim transfertur possessio per constitutum ab vtroque factum,vt non obscurè sensisse videtur Oldr.loquens in traditione clauium(quæ & ipsa inter fictos modos tradendæ possessionis ponitur) cons. 309.in causa hospitalis.& apertissimè Mathes.d.no.167.nota quòd si tutor,& Fran. Rip.in d.l.1.vbi suprà,versi.istud de prælato,& ibi quoque Claud.Aquen.col.vlt.ff.de acquiren.possess.

DECIMASEPTIMA LIMITATIO.

1 *Cõstitutum iudicis uel sui uiatoris inducens uiatorem in possessionẽ, eã nõ trãsfert.* ¶ LIMITA DECIMOSEPTIMO,vt non procedat in iudice, vel alio repræsentante factum partis:putà nuncio,siue viatore,qui inducit partem in possessionem rei iudicatæ.Is enim non potest per constitutum dare possessionem eius rei, quã ipse non possidet,argu.eius quod in simili,sed eadem ratione plerique volunt, iudicẽ vel ipsius nuncium non posse inducere partem in possessionem rei illi adiudicatę per solum ipsius aspectum(quæ & ipsa quoque est alia ficta traditio)sed opus esse reali traditione.Ita enim inter cæteros voluerunt Specul.tit.de primo & secundo decret.§.iã de effectu,post princi.Bar.in l.1.in prin.colum.penul.versicu.sed quid si executor,& ibi quoque Angel.col.2.versi.subdit Bar.nuncium,Rapha.Co.colum.antepe.versicu. Bar.hic format,Roma.col.penulti.versic.in glo.super verbo,præsenti,Alexan.colum. antepenul.versi.vlteriùs quæro pone.Franciscus Aret.colum.vlti.versic.in gl.in primo,Iason col.antepe.ver.item quærit Bar.Claud.Aquen.col.vlt.ver.& ex prædictis,

Francis

Franc.Ripa col.16.versi.quæritur successiuè.ff.de acquiren.possess.idem Bart.& Ang. in l.cùm vnus.§.vltim.ff.de bonis autorit. iudic. possi. Antonius in c.cùm veniſſet, col.penulti.versicu.vnum non omitto,de restitu. spoliat. & in c.cùm aliquibus,paulò ante finem,& ibi quoque Imola & Felyn. col. 1. versicu. in quantùm, vbi dicit non esse tutum ab hac opinio.recedere,de sententia & re iudic.Paul. Castren. in l.non est mirum,post principium.ff.de pignor.actio.vbi & huius rei videtur esse optimus text. cùm dicit,nisi ventum fuerit in possessionem. Roma. in l.si finita.§.Iulianus,col.2. versi.an habeat hoc locum.ff.de dam.infect.Panor.in c.2.col.penulti.versicu. hoc tamen non procedere,de consuetu.vbi id dicit singu. & nunquam oblivioni tradendum,& ibi quoque Barbatia.qui & id dicit singula.col.17.versicul.in glo.fin. contra textum Nicolaus Mil.in suo repertorio, in verbo, possessio. §. 94. incip. possessio tunc acquiritur. Francis. Aretin. qui & id quoque dicit singu. in l. certi condictio. §.deposui,col.2.versicu.aliquando quærunt.ff.si cert.petat. Carol. Ruin. consi. 214. visis his quæ in themate,colum.4.versicu.idem non videtur,lib. 1.& consi.50.super eo,colum.1.lib.4.Et ad hoc quoque allegatur l.creditor.ff.de bonis autori.iudic. possid.& l.2.qui pot.in pign.hab.

2 ¶Contrarium tamen in illo casu Specula.expressè tenuit Panor.licèt, vt dicit, aliàs secutus sit illam opi.in d.c.cum aliquibus,col.2.versi.sed quatenus, de re iudica. motus autoritate Compostel.& Ioannis Andr.in c.transmissam,de elect.& ipsius Anto. in d.c.2.colum.2.versicu.dic quòd quandoque,de consuetu.vbi dicunt, quòd si inuestitura beneficij fit in conspectu ipsius beneficij post collationem eiusdem, transfertur possessio,per d.l.quod meo,& l.1.C.de acquirenda possessio. quod & ipsum voluit Roma.consi.337.quò ad primum,col.1.versicul.præterea ipsa verbalis, & omnes vbique.Et sic(vt redeam ad Panor.)transfertur possessio solo aspectu per inuestituram ab eo factam,qui non possidet,cùm autoritatem habeat tradendi. Quod fortiùs debet obtinere,cùm nuncius expressè dicit,se dare istam possessionem. Et videmus etiam,quòd non semper necesse est corpore & actu apprehendere possessionem, sed sufficere id oculis & aspectu facere,per l.1.§.si iusserim, & l.quod meo.§.si venditorem.ff.de acquirenda possess.& vtrobique docto.& glos.in clemen. 1.§. porrò,in verbo,tacta,post princip.de hæreti.

Qui contrariũ tenuerunt.

Inuestitura facta in cõspectu rei transfert possessionem.

Aspectu trãsfertur possessio.

3 ¶Et,vt illi quoque addas ad confirmationem suprà dictorum,licèt illi text. loquantur de domino,qui vendit vel donat in conspectu rei suæ:idem tamen iudicandum esse videtur de iudice vel eius executore,cuius factum censetur esse factum partis: id est,peræquè habendum est,ac si ipsa pars fecisset.l.si ob causam.C.de euict.& l.1.C. si in caus.iudi.pign. captum sit,cum multis si.& concord.à me collectis in tractatu Retractuum,titu.1.§.1.glos.14.in verbo,*ou equipollent à vente*, nume. 13. & has quidem. Addit autem Panor.vt ad eum redeamus,quod in simili scribitur in l.clauibus.ff.de contra.emptio.& in d.l.cùm vnus,ff.de.bo.auto.iudi. possi.& in leg.vlti. C.eo.titu.& in c.contingit,de dol.& contu.

Confirmatio posterioris opinionis.

Factũ iudicis factum partis.

4 ¶Sed his rationibus respondent Alexand.Barba.& Fely. vbi suprà. Primùm ad dictum Ioan.Andr.& sequacium,quòd is loquitur in episcopo collatore,vel alio inferiore habente custodem ecclesiæ vacantis,secundùm glos.in c.cùm vos,de offic. ordi. qui & ipse vtitur potestate propria. Ideo similis est tradenti rem propriam,quod etiam bene animaduerterat ipse Panor. in d. c.2. vbi suprà,de consuetudi.vbi ad hoc dicit eam glo.no.& sing.& aliter quoque respondit Alexander in d.l. 1. vt ibi videre poteris.Nec item obstant.dd.ll. quæ dicunt possessionem rei transferri aspectu rei, quia loquuntur in domino possidente.Hîc autem iudex vel eius executor non est dominus nec possessor.

Responsio.

5 ¶Nec huic sententiæ affert præiudicium, quod dictum est, factum iudicis aut eius executoris esse factum partis. Nam id non est verum propriè, sed fictè: cùm neuter sit verè dominus aut possessor. Ideo si ex eorum ficta traditione transferretur possessio, concurrerent duæ fictiones & improprietates, vt scilicet fictus dominus, siue possessor per fictam traditionem traderet possessionem: quod fieri non potest, vt no.in l.1.C.de dotis promissio.cum simil.& diximus etiam latè suprà in 5.limitati.

Factũ iudicis nõ est propriè factum partis.

BIU Cujas

6 *Nec tantũ habet illud uiriũ quàm factum partis. Sequester an & quãdo possideat.*

¶Et vt intelligas, non tãtum virium habere quod factum est à iudice vel executore, quantum id quod factum est à parte, quantum ad possessionem pertinet: vides sequestrum factum à iudice, inuitis aut etiam non consentientibus partibus, non transferre possessionem in sequestrum: illis autem consentientibus, transferre, vt no. in l. interesse. ff. de acq. posses. & in l. 1. C. de prohibita sequest. pecu. & in c. examinata, de iudic. & in cle. 1. de sequestra. possessio. & fructu. Cuius rationem reddit Pan. in d. c. examinata, col. 5. versicu. & primò in eo, quoniam latiùs interpretamur factum partium, quam iudicis. vt ibi plenè probat, licèt vt ipse dicit, aliàs factum iudicis censeatur factum partis.

7 *Prima declaratio huius limita. Vt procedat, quando iudex uel executor potuit ingredi fundum.*

¶Sed hãc nostrã limitationẽ, qua diximus nõ trãsferri possessionẽ per constitutum, aut aliũ actũ fictũ iudicis vel eius executoris, primò intellige procedere, quãdo iudex vel executor potuit ingredi fundũ, vt eius traderet possessionẽ realem. Secus si non potuit impediente fortè aduersario, tunc enim poterit per solum aspectum aut alium actũ fictum eã possessionẽ tradere: vt pleriq; voluerunt, quos mox citabimus, per tex. in d. l. cùm vnus. §. vlti. cum l. quanuis, quæ confestim illam sequitur. ff. de bonis auctoritate iudicis possidendis. quem dicit singularem, nec habere concordantem Barto. ibi. vbi etiam facit Bal. in l. si postquam, post principium. C. vt in possessionem legato. & mirabilem, nec alibi reperiri idem Bal. in l. 2. circa medium. C. ne vxor pro marito, vbi per eum dicit, quòd si per vim tyranni impeditur realis apprehensio siue missio in possessionem, sufficit verbalis. Et in id quoque allegatur text. in l. si finita. §. illud quæritur, & §. si quis metu, & §. vlti. ff. de damno infect. & dictum c. contingit, extrà, de dolo & contumacia.

8 *Verbalis apprehensio sufficit reali impedita per uim tyranni. Ad idem.*

¶Et ita nuncupatim, & in hoc casu, de quo loquimur, ne propria & priuata eius rei autoritate careamus, voluerunt Bart. qui dicit menti tenendum, Rapha. Co. Roma. Alex. Franc. Aret. Iason, & Franc. Ripa in d. l. 1. in prin. ff. de acqui. pos. quibus locis suprà citauimus, ipse Bar. in d. l. cùm vnus. §. vlti. ff. de bonis autori. iudi. possi. Alberi. in d. l. 1. ad fin. princi. & iterum in §. si iusserim, col. 1. versi. vnus tamen est casus, ff. de acqui. pos. & Ang. in l. 3. §. vlt. col. vlti. & ibi quoque Imola, eo. tit. & idẽm Ang. in repet. l. si quis vi. §. differentia, eo. tit. Anto. in d. c. cùm aliquibus, & ibi Panor. & latè Fely. de re iudic. Nicol. Mil. in d. suo repertorio, loco suprà designato. Franc. Aretin. in d. l. certi condictio. §. deposui, col. 2. versic. quædam est ficta. ff. si cer. peta. & Franc. Ripa in tractatu de peste, lib. 2. in 19. priuilegio contractuum.

9 *Qui cõtrà dicunt. Ne Hercules contra duos.*

¶Et certè nemo huic sententiæ repugnat, præter vnum Ange. sibi contrarium in d. l. 1. in princ. paulò ante fin. ff. de acquiren. possess. Sed vix vincere potest solus aduersus omnes, cùm, vt est in vetere prouerbio, μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο. Ne Hercules quidem contra duos, apud Platonem in Phædone.

10 *Prior opinio obtinet etiã si uentũ nõ sit in cõspectũ dolo & potentia aduersarij.*

¶Igitur stabimus illi priori & receptiori opinioni, quæ adeò vera est, vt si etiam non ventum sit in rei conspectum ob dolum & potentiam aduersarij, ea locum habeat, per tex. in d. c. contingit, de dolo & contuma. quem ad hoc dicit not. ipse Ange. in d. l. 3. §. vlt. col. vlt. ff. de acq. pos. & voluit etiã Bal. in d. l. 2. C. ne vxor pro marito. Franc. Aret. Iason & Ripa in d. l. 1. in princ. ille, col. vlt. alter, col. pe. versi. amplia notabiliter: hic, col. 15. nu. 65. ff. de acqui. pos. & Fely. in d. c. cum aliquibus, de re iudi.

11 *Quid si sit cõsuetudo in eam rem.*

¶Secundò intellige quod diximus, iudicem vel nuncium per solum aspectum aut alium actum fictum non posse mittere in possessionem, vt procedat, nisi esset contraria eius rei consuetudo, vt scilicet id facere possit. nam ea consuetudo sequenda est, vt nonnulli voluerunt, allegantes Ioan. Andream in c. in literis, de restitu. spoliator. Et id quidem minimè dubium est: quoniam aliàs semper consuetudo, etiam nullo actu interueniente, potest transferre possessionem: vt latè dicemus & probabimus in nostro tracta. *Le mort saisit le vif*, in præfatione, in sexta declaratione.

12 *Quid si in possessionem mitti iussus ex alia causa detineret rem.*

¶Tertiò intellige, nisi is qui iussus est mitti in possessionem, ex alia causa detineret rem: tunc enim solo aspectu aut alia ficta traditione posset iudex vel executor illum mittere in possessionem, per text. in l. si proprietarius. ff. de damno infecto. quem ita intelligit, & dicit menti tenendum Barto. ibi, & idem Barto. in d. l. si finita. §. Iulianus, col. 4. versicu. pone quòd ipsemet, eod. titu. & Bald. in authen. & qui iurat, col. penult. versic. quærit Dyn. an in secunda. C. de bonis auto. iudi. possi. Franc. Aret.

Claudi.

BIU Cujas

Claudi.Aquen.& Fran.Rip.in d.l.1.in prin.ille,col.vlt.alter,col.item vlt.hic,col.16. versi.secundò declaratur.ff.de acqui. posi.idem Areti.in d.l.certi condictio.§.deposui. col.2.ver.quædam est ficta.ff.si cer.peta. Et id confirmat,quod in simili scribitur in l. qua ratione,§.interdum.ff.de acquir. rer. domi. & in §.interdum,Insti.de rer.diui.& quod diximus suprà in hac eadem limitatione,nu.2.contrarium tamen, & suprà in secunda parte,in 3.ampliat.num.2.& id quidem.

13 ¶Quartò intellige,vt licèt iudex vel executor per solum aspectum vel alium actum fictum non possit mittere in possessionem:tamen si vsus sit illis verbis,dedit & tradidit possessionem,certè is qui obtinuit sententiam,poterit propria autoritate eandem possessionem apprehendere. Nam si per ea verba à parte prolata ea facultas tradita esse censetur,per l.prædia,& ibi Iacob.Butri.Barto.& alij. ff. de acquir.possess.ita quoque si à iudice,cuius factum censetur esse factum partis,vt suprà diximus.

An autem & quando uictor posset possessionem propria autoritate accipere.

14 ¶Et ita expressim & in hoc casu respondit Caro.Rui.d.consi.50.col.2.nu.4.lib.item 4.vbi id dicit nullum habere dubium. Et ex his intelligis id procedere, etiam si res non sit in cõspectu,ex no.in d.l.prædia.Nam,vt ipsi Rui.addas,potest iudex ius parti facere vt intret in possessionem rei contentiosæ aut adiudicatæ propria autoritate,vt voluit Iacob.Are.in l.1.§.nunciatio.ff.de ope.no.nunci.& Bart.qui dicit tenendum menti,in d.l.si finita.§.Iulianus,col.13.versic. secundò quæro. ff.de dam.infect. per l.dotis,C.solut.matrimoni. & l eum qui.§. si epistola.ff.de furt.Et rursum idem Barto.in l.iustè possidet,circa medium,ibi,pone quòd iudex,& ibi Ange. Imo.Raph. Co.Paul.Cast.Franc.Aretin. & Alexand. qui hanc dicit esse communem opin. ff.de acquiren.possess.& idem Barto.in l.3.in 1.quæst.C.de pigno.& in d.l.1.per illum text. C.vt nemini lice.sine iudi.autho.Saly.in d.l.dotis. C. solu. matrimo. & in authen.& qui iurat,in 9.quæstione principali.C.de bon.autho.iudic.possid.Panormita.in cap. cùm dilecti,colum.2. versicu.nota ibi nuncium,de dolo & contuma. & in c.de cætero,colum.penulti.versicu.vlteriùs quæro, de re iudic. De quo tu vide plenissimè per Alexand.in d.l.iustè possidet,colum.7.versicu.deinde cum glos.quæro,& ibi etiam Iason,colum. antepenulti. versicu. in 2. parte glos. & multis sequent.De quo tamen vide Rapha.Fulgos.in l.vltim.colum.2.versicu.nota vltimò. C. de edict. diui Adriani tollendo.

De eadem re.

Iudex potest permittere uictori ut rẽ propria authoritate capiat.

DECIMAOCTAVA LIMITATIO.

1 ¶LIMITA DECIMOOCTAVO,vt constitutum eam vim habeat transferendæ possessionis,si ea possessio sit talis, quæ acquiri potest ab eo, cuius nomine quis se constituit possidere:secus si non potest: verbi gratia, Si clericus se constituit possidere beneficium,vel ius eligendi in episcopum,vel decimas nomine laici, vel si pater constituit possidere ius filij siue filiationis,vel maritus ius maritale nomine alterius.tunc enim non transferetur possessio per constitutum,nec quouis alio modo, etiam reali,si realis eius rei esse potest propter incapacitatem eius, qui id constitutũ suscepit,& naturæ & iuris diuini repugnantiam,vt expressè voluit Anto. in d.c.vlti. col.11.versi.quæ vera puto,ext.de cau.possess.& proprieta. & diximus etiam suprà in 35.ampliat.nu.3.& seq.sed hìc mihi repetendum visum est.

Constitutũ nõ inutile ei qui incapax est possessionis.

DECIMANONA LIMITATIO.

1 ¶LIMITA DECIMONONO,vt procedat,quando res quam constituimus alieno nomine possidere,est certa ratione quotæ vel loci.nam alterius sufficit : Secus si neutrius ratione certa sit.nam tunc per constitutum non transfertur possessio, vt voluerunt Barto.Imol.Paul Castren.Alexander, Franciscus Aret. & Iason in vtraque lectura,in l.3.§.incertam.ff.de acquiren.possess.vbi latè apud eos comperies,quando dicatur res certa vel incerta ratione loci vel quotæ.Dicitque Barto.se in eam rem consuluisse,vt fecit consi.74.Petrus vendidit Bertæ. Ange.in l.quæ de tota. §. incertæ,ff.de rei vendica.vbi dicit,quòd si vendo tibi aut dono quicquid iuris in hoc fundo habeo,& me constituo nomine tuo possidere, non transfertur possessio propter incertitudinem.& idem Angel.in l.stipulatio hoc modo concepta, colum.2.versic. quinimo & ego do tibi.ff.de verborum obligationib. vbi dicit quod constitutum non extenditur ad incerta.& Ioan.Petr.à monte Spere.in l.ab emptione.ff.de pactis, & Carol.Ruin.consil.136.primùm videndum, colum. vltim. lib. 1.& consil.144.de pluribus,

Cõstitutũ non prodest, nisi in re certa ratione quotæ uel loci.

BIU Cujas

pluribus,nu.2.eo.li.& conſ.39.quia vt dicitur,col.2.nu.5.li.4.& conſi.127.viſa facti narratione,col.4.ver.nec poteſt dici,lib.5.& Philip.Deci.con.179.viſo eleganti conſilio,col.2.ver.dato præterea,& iterum col.vlti.verſi.vlti.con.226.magiſter Ioannes, col.1.ver.ad hoc in quo tota difficultas.Steph.Bert.con.337.non puto,nu.3.lib.1.Pau. Pariſi.con.55.contractus venditionis,col.1.verſic.& procedunt iſta,eo.lib.1.& conſi. 59.viſo inſtrumento,col.4.nu.22.eo.lib.1.Ludo.Gozad.conſi.55.quæritur cùm facta fuerit,poſt princi.& con.99.in hac cauſa poſſeſſoria, col.3. verſi.decimò conſtitutũ, & rurſum in fi.Hierony.Grat.con.50.reuerendiſsimè,col.vlt.verſ.ſecundò reſpõdetur,lib.1.Marc.Mant.con.256.viſo proceſſu,col.2.nu.18.Fran.Curt.iunior con.120. præſupponitur in facto,col.2.ver.præterea ex alio,lib.2.Fran.Ripa lib.2.Reſpon.c.2. cleric,nu.20.vbi dici,quòd ſi quis transferat tot ex ſuis bonis immobilibus, vt ex his percipere poſsit reditus mille ducatorum,& ſe conſtituat poſsidere nomine eius, cui vendit,non transfert poſſeſsionem in eum:quia ſuper incertis non cadit poſſeſsio,ſecundum glo.in l.1.§.accedit.C.de rei vxo.actio.& in l.vlt.in glo.magna.ff.quod met. cau.Et idem in retentione vſusfructus,vt non transferat poſſeſsionem rei niſi ea ſit certa,vt ſuprà diximus,voluit Socin.conſi.131.in præſenti conſultatione,verſi.amplius etiam cùm non detur,lib.1.

Nec retentio uſusfructus.

2 ¶Sed hæc intellige,cùm conſtitutum apponitur in contractu rei particularis: nã tũc neceſſarium eſt vt ea res ſit certa ratione loci vel quotæ ipſius rei.Secus ſi apponatur ſuper contractu rei cuiuſpiam vniuerſalis:nam tunc non eſt neceſſaria certitudo alterutrius,ſecundum Ioan.Petru.in d.l.ab emptione.ff.de pactis,& Socin.in d.l.3.§.incertam,col.2.ver.prima difficultas,& ibi quoque Iaſon,col.3.ver.& notabiliùs.ff.de acqui.poſſeſ.& Paul.Pariſien.d.con.59.col.4.nu.23.lib.1.

Niſi tamen in contractu rei uniuerſalis.

3 ¶Quãquam(vt nihil in noſtro iure nõ cõtrouerſum eſt,vt alibi ſemper diximus,& ſemper obſeruauimus)huius ſentẽtiæ cõtrariũ ex diametro tenet Phili.Deci.d.conſ. 226.col.2.ver.nec obſtat quòd in caſu,atq; etiã Hie.Gra.con.94.in cauſa excellẽtiſſimi,col.2.ver.quoniã multipliciter,lib.1.per not.in d.§.incertã.Sed malo ſequi priorem opi.per ea quæ latè diximus ſuprà in 2.parte huius operis in 30.amplia.iterúmque in 31.quibus oſtendimus ex frequentiori noſtrorum calculo,conſtitutum transferre poſſeſsionem in venditione omnium bonorum,atque etiam futurorum.

Qui cõtrariũ dixerunt.

Authoris opi.

4 ¶Intellige ſecundò,niſi res incerta loco & quota tempore conſtituti,poſtea fiat certa:neque enim tunc impeditur tranſlatio poſſeſsionis,continuò quàm certa facta eſt, vt expreſsè voluit Caro.Rui.d.conſi.127.viſa facti narratione,col.4.verſi. præterea incertitudo,lib.5.per ea quæ dicunt doctores in d.§.incertam,& in l.vlti. C. quæ res pigno.obli.poſ.dum loquuntur de conſtituto appoſito ſuper alienatione bonorum futurorum,quæ tempore conſtituti ſunt incerta,ſed poſtea dum acquiruntur,fiunt certa.De quo & nos ampliſsimè diximus in dicta 31.ampliatione,& ex ibi dictis intelliges veritatem huius rei.

Quid ſi res poſtea fiat certa.

VICESIMA LIMITATIO.

1 ¶LIMITA VICESIMO,vt non procedat in diſceſſu ſiue reſolutione contractus,qui fuit per realem traditionem conſummatus:verbi gratia, Tibi vendidi & realiter tradidi fundum,non poſſumus ab ea venditione ipſo iure diſcedere, ſed in id opus eſt reali retraditione eius rei:nec in id ſufficeret conſtitutum, vt voluiſſe videtur glo.vlt.in l.ab emptione,in illis verbis,at hîc verus actus deſideratur,& ibi Iaco. Butr.ff.de pactis.Pet.à Bel.Perti.in l.1.in vlt.quæſt.C.de reſcin.vendit.& Cy.poſt ipſum Pet.in l.1.in 7.quæſtione,& ibi quoque Alberi.verſi.item quærit,Angel.ad fin.& Saly.col.vlt.ver.quid igitur dicendum.C.quan.lice.ab empti.diſcè.& Franc.Are.in l. quod meo,col.2.verſi.quintò non operatur.ff.de acqui.poſſeſ.

Conſtitutũ an operetur in reſolutione contractus reali traditione cõſummati.

2 ¶Verùm huius contrariũ intrepidè tenuit Bal.in d.l.ab emptione, col.vlt.in antepe quæſt.& ibi quoque Ang.ſibi contrarius col.vlt.verſicu.ſequitur in gloſ.at hîc verus. Rapha.Fulgo.col.vlt.verſi.in ea ibi ſcilicet,Paul.Ca. col.vlt.Iaco.à S.Georgio col. 3.verſi.ex iſta glo.videtur,& Iaſo col.antepe.verſic. tertium fundamentum..ff.de pactis.Imo.in l.qui mihi donatum,ad fin.ff.de donat. Quibus ego malo accedere:nam licèt tu,cui vendidi,& realiter tradidi,realiter poſsideas,nihil tamen prohibet,quin per

Qui cõtrariũ tenuerint.

Authoris opi.

BIU Cujas

per constitutum eiusdem rei possessionem transferre possis. Nam qui realiter possidet, potest & realiter per constitutum tradere. Vt minùs dubiũ sit, quin si res primùm per constitutum tradita est, possit & per constitutum retradi, vt diximus suprà in 1. parte, nu. 19. fit item vt si venditor. Et vide quæ dicam infrà in 29. limit. nu. 5.

VICESIMAPRIMA LIMITATIO.

1 ¶LIMITA VICESIMOPRIMO, vt si intra decẽ annos is, cui factũ est cõstitutum, nõ acceperit realẽ rei possessionẽ, cẽseatur per negligẽtiã amisisse, ac veluti derelictã habuisse illã cõstitutitiã possessionẽ, arg. l. furtũ, §. vlt. & ib. gl. ff. de vsucapi. & l. si de eo. §. si fortè, qui est 1. & ibi glos. ff. de acq. pos. & no. per glos. in l. si id quod. in prin. Et iterum in l. si is qui animo, in gl. vl. ff. eo. ti. & in l. cùm quærebatur, quæ est vl. in verbo, vacuam. C. vnde vi. & in l. 1. in fi. magnæ glos. C. de ser. fugit. & per Bald. con. 325. dubitabatur, col. 2. versi. tunc arguo sic, lib. 1. cum infinitis similib.

Constitutarius qui inter 10 annos negligit accipere realẽ possessionẽ, amittit possessionem.

2 ¶Et ita nũcupatim, ne expressa autoritate deficiamur, voluit & ipse Bal. cui subscripserunt Io. Castel. Sign. Homod. & alij plerique non incelebres doct. inter cons. ipsius Bal. con. 150. casus actualiter de facto emergens, col. pen. versi. capio tantùm, lib. 2. Et idem quoque tenet Pet. Anch. nulla illorum mentione facta, consi. 133. satis aduerten ter, circa medium, & Iason, qui item nullum illorum memorat, in l. 3, §. ex contrario, col. 13. versi. sed aduerte, ff. de acqui. possess.

3 ¶Et pro eorũ sentẽtia est glo. optima, quã nullus eorũ citat, in c. clerici, in glos. ibi, & hoc verum est. 16. q. 3. quam ad hoc expendit & dicit sin. Fran. Aret. in d. l. si de eo. §. 1. col. 6. ver. illud etiam scias. ff. de acq. pos. Et voluerunt plurimi qui generaliter dicũt quòd si ciuiliter possidens neglexerit apprehendere naturalem possessionem per decem annos, priuatur sua ciuili possessione. Hoc enim voluit Dy. cuius etiam nullus illorum meminit, in c. sine possessione, col. vlt. de re. iuris li. 6. & è recentioribus Andr. Alciatus in tractatu præsumptionum, parte 2. præsumptione, 21. col. 4. sed tu aduerte. & alij plurimi, quos tibi citabimus paulò post, num. 10. porrò.

Ad idem.

4 ¶Nam, vt hoc illis addas, hæc possessio de qua tractamus, retinetur animo nostro, & corpore alieno, eius scilicet, qui nostro nomine naturaliter possidet, aut detinet, l. 3. §. saltus. ff. de acq. pos. Sed deficit animus per obliuionem, quam longum tẽpus adfert & inducit, vt attestatur Iurisconsultus in d. l. furtum. §. vlt. cum l. seq. & ibi doct. ff. de vsucapi. & Menander illo senario,

Confirmatio illius opi.
Obliuionem tẽpus inducit.

χρόνος δ' ἀναίρει πάντα τὰ λήθῃ ἄγων.

Et Virgilius egloga 9.

Omnia fert ætas animum quoque: sæpe ego longos
Cantando puerum memini me condere soles.
Nunc oblita mihi tot carmina.

¶Ex quo et illud propius vides, lõgo tempore animũ, id est, vt interpretatur Seruius, memoriam, quæ pars animi est, auferri, & consequenter obliuionem induci. Vnde & illud quoque consequens fit, vt deficiente animo, quo possessio retinebatur, deficiat & ipsa possessio.

5 ¶At huius diuersum cẽsuisse videtur Bal. sibi, vt videtur, cõtrarius cõs. 369. vẽditor, li. 5. vbi in hac specie cõsuluit: Titius vẽdidit Meuio fundũ, & se cõstituit possidere nomine illius: deinde ipse Titius tenuit eũ fundũ viginti sex annis, tacẽte & patiẽte Meuio. Tandẽ Titius eũ fundũ vẽdidit, & realiter tradidit alteri, qui quatuor annis & vltrà possedit, ita vt sint elapsi 30. anni sine petitione huius fundi. Vtrũ Meuius primus emptor eũ vẽdicare possit? Et videtur, quòd nõ: quia qui tacet. 30. annis, perdit actionẽ in rem, l. sicut. C. de præscri. 30. anno. Contrariũ tamen respondit Bal. d. consi. quia per cõstitutum factus est dominus & possessor: nec incœpit currere præscriptio, quãdiu venditor precariò possedit, l. malè agitur, eo. tit. Vides igitur Bal. apertè sentire illum priorem emptorem non amisisse possessionem, quam per constitutum habuerat, ac nec annis quoque 26. Et idem propemodum videtur voluisse idem Bal. consi. 325. dubitatur, lib. 1. & consi. 430. statuto cauetur in 2. dubio, eo. lib. 1.

Qui cõtrariũ tenent.

6 ¶Et hanc quoque sententiam, vt scilicet per longum tempus non amittatur huiusmodi possessio, sequitur Franciscus Aretin. in dicta l. si de eo, vbi suprà, per tex. glo. & Barto. in dicta l. malè agitur, de præscriptio. 30. anno. vbi & ipsa glos. concludit quòd si etiam per 30. annos nulla pensio soluatur à colono, adhuc retinetur possessio

Alij quoque.

BIU Cujas

Colonus non præscribit.

sio per eundē colonū,qui alterius nomine possidet.Nec enim per solū (inquit Are.) defectum animi,in quem irrepit obliuio,perditur possessio:sed ita demum tantùm,si cum obliuione concurreret negligentia,secundū glo.in l.si is qui.ff.de acqu. pos. quæ hoc casu nulla est,cū sit aliquis in possessione illius nomine. Et licèt sit quædam negligentia in non recipiendo possessionem, aut aliter, non tamen sequitur aliquam esse in continuatione possessionis , alio eius nomine possidente,licèt ignorantis & obliti:vt eleganter dicit probari in l.arboribus.§.1.& 2.ff.de vsufruc. quæ ad hoc est not.& sequitur Claud.Aquen.in d.l.si de eo.§.1.col.1.

7 *Alij.*

¶Et idē quoque videtur voluisse Steph.Bert.con.332.viso casu,in 2.dubio,li.1.vbi & ex hoc dicit eos, à quibus constitutum factum est, non posse præscribere aduersus constitutarium,quod & ante illum voluit Bal.vltra loca suprà allegata,consi. 438. præmittendum,col.2.lib.1.vbi dicit nec per centum quidem annos constituentem posse præscribere.& Pet.Fer.tit.forma respon.libel.in acti.hyp.in verbo,& exceptionem præscriptionis,circa medium.

8

Ad idem.
Qui non præscribunt.
Precario tenens.
Colonus.

¶Quibus & tu adde glo.in c.cùm non liceat,in glo.vlt.de præscrip.quę inter eos,qui præscribere nō possunt reponit eum,qui precariò rem tenet, per c. quia cognouimus. 10.q.3.Et colonum,per d.c.clerici,seq.16.q.1.& d.l.malè agitur.Et eam glo.sequuntur omnes doc.ibi,qui hanc rationem reddunt,quoniam hi sibi non possidēt, sed alteri, vt probatur.dd.iuribus,& aliis.Sed ea glos.post alios similes casus, & postremum de creditore,hæc subiungit.Et hoc intellige de longa præscriptione , secundum leges, non de longissima,&c.Ita vt dubium sit,an intelligat de postremo casu tantùm,scilicet de creditore,an de cæteris:quod verisimilius est,cùm rationem reddat omnibus communem.Et ita illam intelligit Anto.qui ob id illam reprehendit in cæteris, præterquam in vsufructuario,qui erat inter cæteros casus.At Pet.Anch.& Imo.illam intelligunt in postremo tantùm casu.

Creditor.

Vsufructarius.

9

Quid si cōstituens moriatur & hæres eius aut alius possessionem apprehendat rei.
Quòd si cōstitutarius sciat ab alio occupatam.

¶Sed hæc omnia velim intelligas , vt & maxima pars illorum loquitur, viuente eo, qui constitutum fecit:id est,se constituit alterius nomine possidere.Nam si is moriatur,& res fuerit ab hærede illius aut ab alio apprehensa,& postea neglexerit cōstitutarius apprehēdere possessionem naturalem,amittit possessionem,quam priùs habebat,per d.l.si de eo.§.1.ff.de acqui.pos.glo.in c.cùm veniſſet,in verbo,annuam possessionem,in fi.& ibi doc.de resti.spoli.Quod ita intelligit Bar. in d.§.1.vt si constitutarius sciat ab alio occupatam per modicum tempus,amittit ciuilē quam habebat:quia videtur suspicari se posse repelli , argu. l. quod meo,in fin.& l.quanuis. ff.eod.titu.de acqui.pos.& l.3.§.cùm igitur.ff.de vi & vi arma.& quod no.in l.possessionem , eo.tit. de acq.pos.Et ideo nec tunc poterit eam rem ita occupatam propria autoritate recuperare,per l.3.§.cùm igitur , & l.qui possessionem , ff.de vi & vi arma.Quod autem tempus dicatur in hac re modicū,vt id obiter dicam , intelliges ex Panor.in d.c.cùm veniſſet,col.vlt.versi.vltimò no.

10

Quid si sit alia causa ob quam incontinēti nō recuperat.

¶Sed hoc tamen primum Bar.membrum, (nam de altero posteà dicemus) intellige nisi alia esset causa vel præsumptio quare ille incontinenti nō recuperauit, quàm illa qua suspicatus fuit se posse repelli,vtputa quia noluit causa esse mali vel rixæ,tunc enim quia vna præsumptio aliam tollit,l.diuus.ff.de in integ.resti.& l.non est verisimile.ff.quod met.cau.non censetur talis possessio amissa.ita enim voluit Ro. in d.l.si de eo.§.si fortè,col.1.versi.cui adde(inquit)tum,de acquir. possess. Licèt,inquit,quædam glo.singu.ad quam doctor.non animaduerterunt,videatur tenere contrarium , scilicet in l.1.§.interdictum,in verbo,vltro.ff.vti possid.quam ipse non putat veram esse, per supra dicta.

11

Quid si res occupata uel occupans tales sunt ut incontinenti res nō possit recuperari.

¶Intellige secundò quod dictum est,hunc non posse rem occupatam recuperare, nisi tamen incontinenti ipse recuperaret,vt dicit idem Bar.vbi suprà,quod eò volui dicere,vt ita declararem post Roma.ibi,versic.item & licèt in casu , verum esse nisi res occupata vel occupans tales essent,vt incontinenti res ipsa ab illo recuperari posset, quoniam hoc casu posset ex interuallo prima quoque occasione recuperari propria autoritate , ex sententia Hugonis antiqui decretorum glossatoris,in c.ius naturale. 1. distinct. quam sequitur Bald. in l. vlti. post medium.C.de his qui à non domi.vbi etiam dicit fieri posse post decennium.cui adde idem tenuisse Imo. in l. 1. §.qui præsens,

BIU Cujas

sens,post mediũ. ff. de ver.obli.vbi id dicit mirabile dictum.& bene facit quod tradit Bal.in l.1.col.2.ver.extra quæro C. vnde vi, in priori lectu. tunc dici incontinenti quempiam recuperare rem oblatam,quando se offert opportunitas.

Quid si ignorat, uel res est uacans.

¶Si verò,vt redeamus ad aliud membrum Bar.ignorat constitutarius rẽ ab alio esse occupatam,vel etiam scit vacantem:& tunc non perdit ciuilem, nisi ex cursu longi temporis,ex quo obliuio inducitur,l.si id quod,in princi.& ibi no.ff.de acqui. possess. & d.l.furtum.§.1.de vsucap.Et ita in illis omnibus membris illum sequitur Panor.in d.c.cùm veniſſet,colum.vltim.& Paul.Cast.consi.10.si vera sunt, col.2. versic.sed ex alio capite,lib.1.Et idem voluit Corne.qui non expressim loquitur de decem annis, sed de pluribus temporibus,consi.280.visis quibusdam,colum.vltim.versic. si autem probatum,lib.3.Carol.Ruin.qui expressè loquitur de decem annis,consi.127.visa facti narratione,col.5.versicu.tertiò dicitur,lib.5. Matthæus Afflict. decis.Neapo.40. casus est iste,col.pe.versi.præterea ex negligentia.& Hieron.Grat.consi.75.quanuis sit prius,colum.2.num.14.lib.2.

Quid si uiuẽte cõstituente res est ab alio occupata.

13 ¶Porrò ex quibusdam ex illis, præsertim Afflict. vbi suprà,poteris intelligere,hæc quoque procedere si viuente constituente possessio realis ab alio occupata fuerit.De quo etiam præter illos vide glo.vlt.Bald.& Ange.in l.licèt.C.de acqui. possess.glos. & Ang.in d.l.furtum.ff.de vsucapi.glos.in §.quod autem ad eos, in verbo, propter absentiam,Instit.eod.tit.Inno.in c.querelam,col.1.in verbo,de nouo,& ibi quoque Io. And.de elect.eundem Ioan.And.in addi.Specu.tit.de petito.& possesso.§.1.versi.pen. Dyn.in c.sine possessione,col.vlt.de regul.iur.lib.6. Cy.in l.1.in 1.quæst.princ.C.vbi causæ stat.Bart.in l.Celsus,col.2.ibi,vel cum negligentia longi temporis, & ibi latè Franc.Balb.in repe.col.26.versi.nona conclusio.ff.de vsucap.& eundem Barto.in l.1. paulò ante fi.& ibi Bald.col.vlt.versic.item scias,& Iacob.à S.Geor.col.2. versi. item dictum.C.de ser.fugi.Bal.in l.2.col.7.versic.sed quæritur an per negligentiam. C. de seruit.& aqua.& in l.si minorem,post medium,versic.quæro vlteriùs nunquid ex possessione.C.de restit.in integ.& consi.150.casus actualiter,col.3.versi.quoniam dato, quòd hoc esset verum,lib.2.Cardi.Flor.consi.118.primò,quo iure,col.1. versi. sed nec prodest.Pet.Ancha.consi.92.tria in fauorem,ante fi.& consi.213.pro isto,col.2.vers. plus etiam.& consi.443.primùm eliciamus,col.9.versic.& aduertendum est.Imo.& Ro.in d.l.si de eo.§.si fortè,& ibi latè Alexan.ff.de acqui.possess. Panor.in c.vigilanti, col.2.versic.ex hoc infero,& ibi latè Fely.col.4.versic.primus est quando scio, & iterum col.seq.versi.quartus casus,extrà de præscript.eundem Panor.consi.18.in causa & quæstione,quæ vertitur,in fi.lib.2.& consi.62.in controuersia, col. 9. versicu.non obstat secundum,eodem lib. 2. Corne. consi. 55. col. 8.versiculo,item videtur quòd possit,lib.3.& consi.174.ex pũcto,col.vlt.eod.lib.3.Franc.Aretin.in l.1.col.1.ff.solut. matri.Alex.consi.33.viso processu,col.1.lib.6.Maria. Socin. consi. 38. pro decisione, col.8.versi.item moueor,quia ratio. & eius filium Barptol.Socin.consi.48.in primo præsentis consultationis articulo,colum.penult.versicu.postremò quòd non sit, lib. 1.& consil.153.pulchra & subtilis,col.3.versi.quinimò attentari,lib.2.quod 1.est eiusdem lib.& consi.115.fundata,col.3.versic.sed adhuc videtur, lib. 3.Alexand.consil.6. circa processum,col.3.versic.non obstat etiam si diceretur,lib.3.& consi. 33.ponderatis verbis,colum.vlti.eod.lib.3.& consi.94.visis & sæpius recensitis,col.3.versic.non obstat si dicat, quòd filij, lib. 5. Francis. Curti.Seniorem consil. 24. super eo.col.1. Iason in l.1.§.per seruum,col.4.versi.inquantum.ff.de acqui.possess.in 2.lect. Ex quibus nonnullos comperies, qui id tempus, quo inducitur obliuio, & consequenter amissio possessionis,relinquunt arbitrio iudicis:sed eorum maiorem partem id tempus definire decem annis,nonnullos item longo tempore simpliciter. quod in idem recidit,cùm longum tempus 10.annorum sit.

Quod tẽpus requiritur ad inducẽdũ obliuionem.

Quid si colonus alteri bona fide recipiẽdi tradiderit.

14 ¶Quòd si quis scire velit,an si colonus aut alius precario possidens alteri bona fide recipienti vendiderit,& tradiderit,possit hic emptor rem ipsam præscribere aduersus dominum,adeat glos.hanc quæstionem latè tractantem in l.nemo, in glos.vlti.& ibi Cyn.Bartol. Bald. Alberi. & Paul. Cast. C. de acquiren.possessio.& Specul.titu. de præscriptio.§.1.versiculo,pone colonus.Barto.in l.cùm solus,colum. 2. ff. de vsucapioni.Panor.in d.c.cùm non liceat,col.penult.versi.circa istam partem,de præscri.

BIU Cujas

in 1.parte.6.partis prin.col.21.versi. sed dubitatur.& Math.Afflict.decis.Nea.139.magna fuit dubitatio.

VICESIMASECVNDA LIMITATIO.

1 *Precariũ appositum in cõtractu conductionis nõ trãsfert possessionem.*

¶LIMITA VICESIMOSECVNDO,vt nõ procedat,si precariũ sit appositũ in cõtractu cõductionis,ita videlicet q̃ cõductor rogat precariò:nã tunc per huiusmodi precariũ nõ trãsfertur possessio in cõductorẽ.Quia cũ ex natura cõductionis sit vt cõductor nõ possideat,sed tantũ detineat,l.1.C.com. de vsuca.& l.certè,§.is qui,ff.de preca.Certè igitur nihil operabitur ipsum precariũ,sed prævalebit natura cõductionis,d.l.nõ solũ.§.vlt.de vsuca.& voluit per eũ tex.quẽ ad hoc dicit sin. Pau. Cast.ibi,& expressum Bar.in l.si quis antè,col.2.ver.quæro quid si eodem instrumento,& ibi etiam Imo.Roma.Alex.Fran.Aret.col.2.& alij recentiores.ff.de acqu.possess. idem Bart.in l.interdum,in princ.circa medium,eod.tit.Alex.consi.121.visis & ponderatis,post prin.lib.5.Corne.consi.6.licèt in hoc,col.vlti.lib.4.

2 *Quid si utrumque & precarium & cõductio sit positũ in diuersis instrumentis.*

¶Sed quod diximus,intellige prout locuti sumus,cũ videlicet simul in eodẽ instrumẽto fuerit facta cõductio & precariũ:Secus si separatim.tũc enim ex precario trãsfertur possessio,ita tamẽ vt si priùs factũ fuerit precariũ & postea cõductio,tũc recessum videtur ab ipso precario.atq; ita qui priùs ex precario possidebat,tantum postea detinebit ex cõductione,& ex diuerso,per tex.in d.l.si quis ante,quẽ ita cõcordat cũ d.l.non solũ.§.vlt.Bar.in ea ipsa.l.si quis ante, & post eum Iason ibi, col.3.ver.limita istũ tex.& idẽ Bar.in d.l.interdũ.in prin.eo.tit.Tu tamẽ omnino vide Soci. & Clau. Aquen.in l.si quis antè.Et hæc ne decipiaris, cùm ab eodem fit precarium & conductio.Si autem fit à diuersis,videbis in d.l.interdum.§.vlt.& ibi doct.ff.de acqui.possess.

VICESIMATERTIA LIMITATIO.

1 *Quid si constitutũ & precariũ in eodem cõtractu sit positum.*

¶LIMITA VICESIMOTERTIO,vt etiam nõ procedat,si simul in eodẽ contractu appositũ sit simplex cõstitutum,& precarium.tunc enim nõ transfertur possessio,quia se mutuò impediũt,cũ per simplex cõstitutum tranferatur vtraq; possessio ciuilis & naturalis:per precariũ verò ciuilis tãtùm,vt & nos latè diximus suprà in 1.parte,nu.4.illud autem.igitur ob huiusmodi vtriusq; clausulæ repugnantiã impeditur translatio possessionis,vt in præcedẽti limitatione.Ita enim voluit Barpto. Chasse.innixus ea ratione,in duobus locis,scilicet con.7.visis themate, col.7.versi. item & quod plus est.& consi.59.ex visione,col.penul.versicu.& quod fortius est, & iterum col.vlt.versi.item & quod plus est.

2 *Ad idem.*

¶Sed,quod pace illius dixerim,hîc non est ea repugnantia, quæ in præcedenti casu est:neque enim repugnat alterum alteri,vt conductio & possessio,quæ simul stare nõ possunt:sed ex his quod vnum habet,& alterum quoque habet, scilicet ciuilem possessionem:sed alterum naturalem præterea habet,quæ nihil omnino aduersatur ciuili,possúntque simul stare.Et cùm vnum alteri iungatur augendi iuris causa,non debet inducere illius diminutionem.l.si mancipia.ff.de fun.instr.cum si.Et si rectè intelligatur Bar.in d.l.interdũ,videbis eum apertè voluisse,hoc in casu,de quo loquimur, vtranque possessionẽ transferri,considerata vi simplicis constituti,vt potentioris,& non precarij.Et ita illum referunt & sequuntur Raph.Co.& Alex.ibi. Et id quoque expressè voluit Pet.Ferra.in titu.forma positi actoris,in verbo, item quod præscriptus,col.vlt.versi.fateor tamen.

VICESIMAQVARTA LIMITATIO.

1 *Quid si simul precarium & affictus sint in eodẽ cõtractu.*

¶LIMITA VICESIMOQVARTO (& id quidẽ proximè respicit duas præcedẽtes limitationes)vt procedat,nisi etiam simul simplex precarium & affictus, quem vulgò vocant,apponeretur in eodem contractu,quia cum in eis sit repugnantia,nec vna quidem illa,sed duplex.primũ enim cõtractus affictus est onerosus,precarium autem habet speciẽ cuiusdam donationis,& liberalitatis & beneficij.l.1.in secũ. respon.& l.2.§.primò.& l.interdictum,ff.de preca.deinde contractus affictus non reuocatur re non integra, l.si pecuniam. ff. de condictio.ob caus. Contrà verò precarium potest semper reuocari,d.l.2.§.1.ff.de preca.adeò vt non valeat pactum contrarium,l.cùm precariò.ff.eo.Ideo nõ possunt simul super eadem re & affictus & precarium apponi:& si apposita fuerint,actum vitiant, d.l. vbi repugnantia. ff.de regulis iur.Ex quo sequitur quòd ex his possessio non transfertur. Et ita nuncupatim & in

hac

hac ſpecie cõſuluit Corne.cõ.110.licèt videatur prima facie,col.pe.ver.eſt etiã aduertendũ,lib.3.Sed aduerte,quia ſi hę rationes cõcluderent,ſemper precariũ eſſet inutile in contractibus oneroſis, cuiuſmodi omnes penè ſunt, quod longè à veritate abeſt.

VICESIMAQVINTA LIMITATIO

1 ¶LIMITA VICESIMOQVINTO, vt non procedat inter perſonas prohibitas.nam cùm inter eos præſumatur fraus,nec illis credatur.l.qui teſtamentum. ff. de probat.& l.cùm quis decedens,§.Titia honeſtiſsima.ff.de lega.3.& latiſsimè diximus in repe.l.ſi vnquam,in verbo,donatione largitus,nu.89.ſed contrariũ tamen, & multis ſeq.C.de reuo.donat.Certè etiã inter eos nihil operatur conſtitutũ, ne ſit eis liberum id facere in fraudem prohibitionis.Ita enim expreſsè voluit Bal.inl.1.col. 2. verſi.fallit hoc quando vergeret.C.de donatio.ante nuptias,vbi id dicit not.& Ang. in l.ſicut.§.ſuperuacuum.ff.qui poti.in pigno.hab.Pau.Caſt.conſi.173.præſuppoſitis his,poſt medium,lib.2.Alexand.conſi.in cauſa & lite vertente,col.3.verſi. modò ſic, lib.5.Et Matthæ.Afflict.in c.1.col.6.nume. 27. titu. de feud. dat. in vic. leg.commiſ. Et hæc limitatio proximè accedit ad 9.limitationem, vti ibi videre poteris, præſertim nu.5.at idem clariùs.

Cõſtitutum inter perſonas prohibitas nõ operatur.

VICESIMASEXTA LIMITATIO.

1 ¶LIMITA VICESIMOSEXTO, vt etiã no procedat in cõſtitutione pœnali loquente de traditione.Nam tunc ex cõſtituto vel precario quis non incideret in pœnam illius conſtitutionis, tanquam tradidiſſe videretur, ſed opus eſſet reali traditione.verbi gratia: Emphyteuta vel vaſſallus alienãs & tradens cadit iure ſuo.l. vlt.C.de iure emphy.& per totũ tit.de prohi.feu.ali.per Fed.nec abs re dixi,& tradẽs, quia in id,vt ſcilicet cadat,opus eſt traditione:neq; enim ex ſolo cõtractu alienationis ſine traditione caderet: Vt de emphyteuta voluit Specul.titu.de loca. §. nunc aliqua,ver.95.& latè doct.in d.l.vlti.& omnes præter Imol.in c.potuit,de locat.& Alex. con.173.viſo themate,col.2.ver.ſecundò reſpondeo,lib.2.& alios multos à me in id collectos in tracta.Retractuum,tit.1.§.1.in glo.2.nu.43.ſed contra.Et bene facit l. alienatum,& quod ibi not.Dy.& Iaco.Are.ff.de verb.ſignifi.iuncta d.l.vlti. C.de iure emphyteut.Nec reperi qui contrarium diceret,ſi non me fallit memoria,præter Imolam, vt diximus,& Barb.in c.2.col.4.ver.limita etiam procedere, de feud.& Guido. Papam,con.147.conſilium pro R.col.7.verſi. ſed reſtat videre,lib.2.Et de feudo eſt tex.in c.1.§.callidis,ibi,vendunt,& in alio transferunt,& ibi And.Iſer.& Bal.d. titu. de prohib.feud.ali.per Lotha.& vterque in c. 2. titu. quid iuris ſit. ipſe Baldus in c.1. §.aut ſi libellario,col.2.in verbo,aut pignori,& ibi etiam Aluar.titu.quib.mod.feud. amit.cum aliis quoque multis concord.à me adductis in d.tract.Retractuum, vbi ſuprà,num.45.idem autem.

Cõſtitutum an operetur in cõſtitutione pœnali loquente de traditione. Emphyteuta alienãs nec tamen tradẽs nõ priuatur.

Nec ſimiliter feudatarius.

2 ¶Si ergo,vt redeamus,emphyteuta vel vaſſallus vendiderint, & non realiter tradiderint,ſed tantùm ſe conſtituerint poſsidere nomine emptoris,non cadunt ſuo iure, ex ſententia ipſius Iacob.Aluar.qui ad hoc multa allegat,in d.c.1.col.2.verſi.quid autem ſi traditio,tit.quid iuris ſit,& ibi quoque Cardi.Alexan. col. vlti. & Matthæ.Afflict.col.1.verſic.& intantùm hoc eſt verum,quo etiam in loco, verſic. ſed iuxta hoc, idem dicit de retentione vſusfructus.& Ioan.Rayne.in c.1.§.habito,col.9.in paruis, verſi.quæro quomodo ergo,& ibi quoque ipſe Afflict.in princip,in 13.not.col. 6. nu. 57.titu.de prohib.feud.ali.per Fede.Guid.pap.deci.Delphi.101.ſi quis rem,vbi & hoc dicit voluiſſe Pet.Iaco.& ita ſolere iudicari in curia Delphi. & rurſum conſi.126.de anno domini, paulò ante fi.Bapti.à S.Blaſio in tractatu differentiarum,verſi.119.vaſſallus vendendo.Franc. Curt. iunior in tract. feud.in 11.chart. 4.partis princ.verſic. ſed circa præmiſſa,qui eſt ſub 13.quæſti.Franci.Ripa,qui vnum Guid. pap. in priore loco citat,in c.cùm M.Ferra.num.80.in fi.de conſtit.& lib.1.Reſpon.c. 2.clerici propria prædia,nume.21.vide tamen infrà nume.5.

Quid ſi cõſtituerint ſe poſſidere,uide nu. 5.& 6.

3 ¶Itẽ cùm ſcienter vẽdens rẽ alienã,tum demũ tantùm furtũ cõmittit,& de furto puniẽdus eſt,ſi rẽ ipſam tradat,vt voluit glo.no.in l.itẽ ſi res,in prin.in glo.magna, circa mediũ,& ibi Bar.ff.de ali.iudic.mutan.cau.fac.& glo.& docto. in l.ſi ſeruũ veſtrũ. C. de furt. Certè in id requiritur vera & realis traditio, nec ſufficeret conſtitutum, aut precarium,nec quiuis alius actus fictus,vt dicit Franc.Are.in l.3.§.ſi rem apud te.

Vendens ſcienter rem alienã & tradẽs furtum cõmittit. An in id cõſtitutum ſufficit, uide nu.7.

BIU Cujas

ff.de acq.pos.& iterum in l.quod meo,col.2.ver.quartò non operatur,eod.tit.Et hoc satis videtur probari ex eo quod voluit.d.glo.in ea ipsa l.etiam si res,quòd per actum fictum patientis hoc casu furtum non committeretur.& eam sequitur Barto.ibi,& Bald.qui eam declarat in l.alienum.C.de furt.vide tamen infrà nume.7.

4 *Arras pro matrimonio capiens, tenetur eas duplicatas reddere, si recusset.*

¶ Deniq; qui arras nomine matrimonij acceperit,si postea recusset matrimoniũ contrahere,tenetur eas & quidem duplicatas restituere,per l.vlt.C.de sponsa.Quo in loco Bal.col.2.ver.in hac l.quæro,dicit post alios ibi,veram arrarum traditionem hoc casu debere interuenire,vt quis ea pœna duplicationis mulctetur,sicuti & ipse etiam Bal.dicit in l.Deo nobis,in quinto not.C.de episcop.& cleric.& Bar. qui expressè dicit non sufficere constitutum,in l.Titia,col.vlt.& ibi quoque Ang. ff.de verbo.oblig. vide tamen infrà nume.8.

Sed in hoc requiritur uera traditio. Nec sufficit cõstitutum,vide. nu.9.

¶ Sed aduerte quòd hæc limitatio est admodum dubia. Nam quantùm ad primum casum de emphyteuta & vassallo alienante,& se constituente possidere, contrarium eius quod diximus,tenuerunt multò plures,scilicet Petr. Iacob. titu. de actio. in rem pro re feuda.contra empto.col.3.versicu.item est notandum. Anto. consil. 34.casus, emphyteuta vendens,Rapha. Fulgo.consi.2.Petrus tenetur,colum. 1.versi.ad primũ respondetur.alter Rapha. Co. consi. 41. in nomine, &c.ad primum quæsitum,col.1. Paul.Cast.in l.1.§.si rem depositam.ff.depos.Martin.Lauden.in c.imperialem,in princip.col.2.versicu nota secundum,& ibi etiam Cardi.Alexand.sibi contrarius, col.2. in princip.versicu.idem intellige.Alexan.in l.si à me,col.2.ff.de leg. falci. Guid. pap. & ipse secum pugnans deci.Delphi.46.an emphyteuta,col. vltim.& iterum d. consi. 147.consilium pro R.col.7.versicu.imò & si foret.& consi.192.ex facti narratione, colum.vlti.ipse Cardi.Alexander in d.§.callidis,col.1.tit.de prohibi.feud.ali. per Federicum,& in c.1.col.2.versi.idem intelligo, eodem titu. Iacob.à S.Georg.in tracta. feudorum,in verbo,& cum pacto de non alienando,col.2. versic. ex hoc infertur.Iason qui hoc reputat sing.& nullum alium quàm Antonium citat,in d.l.3.char. antepenult.in 19.quæstione.C.de iure emphyteuti.vbi & hoc dicit perpetuò notandum. Stephanus Bertran.consi.45.pridem de anno domini,post principium, lib. 1.Carol. Ruin.consil. 2.est in primis,col.1.num. 2. lib. 1. & consil. 7. prima facie dicendum, colum.2.num.5.lib.2.& consi.69.diligenti ac matura,col.9.nume.17. lib. 3.Matthæ. Afflict.in c.si facta,col.2.nume.20.tit.si de feud.fuer.contro.inter domi.& agna.Franciscus Curti.iunior sibi quoque contrarius in eodem tracta.feudo.in 4.parte principali,versicu.20.quæro nunquid ad hoc,vbi & hoc reputat singulare.& Hippo. Marsil.singu.412.plures sunt causæ,vbi & hoc quoque dicit singulare. Zasius in summa feudorum,in 10.parte,colum.2.versicul.sed quid si vassallus.Ferdin. Loaz.in repet.l. filiusfamilia.§.diui,char.13.versi.vnum tamen est notandum.ff.de lega.1. Chasse.in consuetu.Burgundiæ,titu.*des fiefz*.§.8.in verbo,*realle*,col.1.

9 *Quid si emphyteuta & uassallus protestẽtur de iure domini.*

¶ Et ista posterior opi.vt communior est,ita fortè verior. Quam tamen, si sequaris, limitabis vt procedat,nisi emphyteuta vel vassallus qui vendidit cum clausula constituti siue precarij sine alia reali traditione, id fecerit cum expressa protestatione, & reseruatione iuris domini.Nam licèt aliàs ex multorum sententia huiusmodi protestatio non excusat vassallum, aut emphyteutam, quin cadat iure suo, si processerit ad realem traditionem.nam ita voluit Bald.in l.1.C.de his quæ pœnæ nomi.& in c.1.§.denique,titu.quæ fuit prima.cau.Benefic. amit. & consil. 95. mortuo Gregorio,col.2.versic.si vassallus vendit.lib.3.& Roma.singu.514.tu habes.& ibi concord. per eum,& per Bapti. Castel. in addit.illius.Tamen vbi non fuit processum ad realem traditionem,sed solùm interuenit constitutum aut precarium,excusatur vassallus propter huiusmodi protestationem,vt no.voluit ipse Bald.hanc nuncupatim differentiam faciens realis traditionis, & constituti siue precarij, in c. Cumana.col.2. versicu.& prædicta faciunt,de elect.quem sequitur Francis. Curti. senior,consi. 8. viso instrumento,col.1.versicu.& pro hoc adduco. & Antonius Rube. in repet.legis, non solùm.§.morte.nume.479.ff.de no.oper.nunciat.quia vt dicit post alios,in executione facti,id est,in reali traditione fit conditio domini deterior,quia fortè fit venditio & traditio potentiori,vel inimico,vel etiam litigioso,à quo difficillimum erit eam recuperare, quod non est in huiusmodi traditione constitutitia. Et bene facit

quod

BIU Cujas

quod voluit ipse Bal.in c.1.§.hoc quoque,col.pe.versic.sed pone quòd vendidit,titu. de succes.feud.dum ibi loquitur de corporali traditione,& actu ficto.

7 ¶Quantum verò ad secùdam huius partis speciem suprà adductam pertinet, scilicet de eo qui scienter vendit & tradit rem alienam: Sunt etiam qui apertè cõtrarium tenent eius quod suprà ex aliis diximus,vt videlicet non minus furtum committat,qui per constitutum vel precarium aut aliũ actum fictum tradit,quàm qui realiter id facit.Nam ita voluit Saly.in d.l.si seruum vestrum.C.de furtis.Cuius dictum simpliciter refert & dicit no.tanquam sequi videatur Iason in d.l.3.§.si rem apud te,col.1.versicu.sed adde ad istam regulam.ff.de acqui.poss. *De eo quod dictum est de uẽdente rem alienam.*

8 ¶Postremò quãtùm ad vltimũ de d.l.vlt.C.de spõs.omnes bẽnè ac citra cõtrouersiã inter se cõueniunt,illic esse necessariã realẽ traditionẽ,non tamen ob id, quòd ea l.sit pœnalis:neq; enim quicquã vllus eorũ de ea re loquitur,sed propterea realem traditionẽ ibi requiri,qui ea l.vtitur verbo,accipiẽdi,quod veritatem significat,& realem traditionẽ,vt in simili notatur in l.per diuersas.C.mand.& in l.assiduis,& ibi glo.in verbo,datæ.C.qui poti.in pig.hab.& in §.lapilli,Instit. de re. diuis. & suprà diximus in 10.limita.Propterea an hæc limitatio procedat æstiment alij,mihi certè non videtur procedere.& vide quæ dixi suprà in 1.parte,nu.76.vt tamen. *De eo quod dictũ est de arris matrimonij.*

VICESIMASEPTIMA LIMITATIO.

1 ¶LIMITA VICESIMOSEPTIMO, vt licèt per huiusmodi constitutũ vel precarium transferatur possessio:tamen ex hac possessione non possit dominus ab emptore petere laudas & ventas(ita vulgò nostri Laudimia appellãt) antequã emptor accipiat realem possessionem,si credimus Guido. papæ hoc ipsum affirmanti, decisi.Delphi.101.si quis rem,col.2.ver.sed iuxta hoc quæro,vbi dicit id seruari in curia Delph.& esse conforme iuri & rationi,cùm de iure Laudimia debeantur domino pro labore,vt loquitur,inuestituræ,& realis traditionis ab ipso domino factæ, iuxta l.vlt.ibi,nouum emphyteutam in possessionem suscipere. C. de iure emphyteut. Sed cùm in huiusmodi possessione nulla domini sit opera,consequens est,vt nulla ei debeantur Laudimia.Ego autem scio obseruari contrarium in hac nostra Gallia,vt scilicet confestim quàm contractus factus est,etiam sine cõstituto aut precario, sit quæsitum domino ius Laudimiorum. *Laudimia an debeantur ex uenditione & traditione per constitutum.*

VICESIMAOCTAVA LIMITATIO.

1 ¶LIMITA VICESIMOOCTAVO,vt etiã licèt per cõstitutũ siue precariũ cẽseatur possessio tradita,tamẽ huiusmodi traditio nõ facit,vt emptor,qui nõdũ preciũ vẽditionis soluit,debeat vsuras precij.Quod vt clariùs intelligas, est sciendũ emptorẽ ex die traditæ possessionis teneri vẽditori ad vsuras precij nõ soluti, l.vsurãs,quæ est 2.C.de vsu.In id igitur nõ sufficit cõstitutũ siue precariũ, vt emptor qui non soluit precium,teneatur ad vsuras,licèt dominium sit translatum ob huiusmodi traditionem,sed necesse est realiter rem tradi,vt expresse voluit Bald.in d.l.2. versi. quæro si non fuit, & versicu. quæro quid ergo, arg. l. sicut.§.superuacuum.ff.quibus modis pignus vel hypo.sol.de cuius intellectu,quantùm ad constitutum vel precarium pertinet,latiùs diximus suprà in 9.limita. *Constitutũ an faciat ut emptor teneatur ad usuras precij non soluti.*

2 ¶Sed quod ad hunc nostrũ casum priuatim spectat, videtur esse textus contrarius ei quod dicit Bal.in d.l.2.licèt eum ipse alleget in illo priore versi.scilicet in l.Iulianus. §.possessionem,iuncto.§.ex vendito,qui hunc immediatè præcedit.ff.de acti.empti. nam in illo.§.ex vendito,ita scribitur,ex vendito veniunt vsuræ precij post diẽ traditionis.nam cùm rerum emptor fruatur,æquissimum est eum vsuras precij pendere.Et mox subdit in seq.§.possessionem autem traditam accipere debemus, & si precaria sit possessio.Hoc enim solùm spectare debemus, an habeat facultatem fructus percipiendi.Ex quibus facilè intelligis id ex eo pendere, an emptor post huiusmodi precarium siue constitutum fructus percipiat,an venditor:vt primo casu ipse vsuras pendat,altero minimè. *De eadem re.*

VICESIMANONA LIMITATIO.

1 ¶LIMITA VICESIMONONO,vt scilicet id constitutum vel precarium suam vim obtineat, quãdiu durat causa siue titulus super quo interponitur.Ea au- *Constitutũ resoluitur cessáte re so utu aut cessãte causa.*

BIU Cujas

tem causa finita, vel cessante aut resoluta, resoluitur finitúrque constitutum. siue precarium super ea appositum. verbi gratia, si debitor obligauit bona sua creditori, & eadem se constituit possidere nomine ipsius: si posteà ipse debitor soluit debitum, aut aliter se eo liberat, extinguitur id precarium, quia id tacitè actum videtur, vt est textus expressus in l. si debitor, & ibi glo. Bar. & alij. ff. de precari. & Barto. in l. si rem alienam, la 2. ff. de pignora. actio. & in l. qui pignoris, in fi. ff. de acquir. possess. & Cynus in l. 1. in 12. quæstio. C. etiam ob chiro. pecun.

2 *Cessante causa cessat effectus.*

¶ Nam & aliàs cessante causa cessat effectus ipsius causæ, ex Aristotelis sententia lib. 2. Physicorum, & legum nostrarum autoritate. l. generaliter, & ibi latè docto. præsertim Bal. C. de episc. & cleric. & c. & si Christus, de iureiur. cum infinitis similibus. Et hanc regulam esse generalem in legibus, contractibus, & aliis dispositionibus magna autoritate affirmat Petrus Ancha. consi. 47. pro clariori, circa medium, & latè dicemus in tracta. quem de ea re priuatim edemus. Et hinc factus est versus ille tritus non admodum elegans,

Causatum perimit causa perempta suum.

quem citat glo. in c. ita quorundam de Iudæ.

3 *Ad idem.*

¶ Et huc spectat quod ex facti specie respondit Corne. con. 110. licèt videatur, col. 2. ver. idcirco cùm dictum precium, lib. 3. quòd si quis vendat rem quampiam precio declarando per alterum, & se interim constituat possidere pro emptore: & is alter antequam declaret precium, moriatur, venditio manet nulla, deficiente causa, quæ nec secuta est, nec sequi potest, mortuo precij arbitro, & consequenter tenetur emptor rem restituere, per l. hoc nisi, in fine. ff. de iure doti. & alia quæ allegat.

4 *Constitutũ sub latũ est sublato principali.*

¶ Et quod latè diximus suprà in 7. limitatio. nume. 16. nec hinc longè distat, & ferè per totam eam limitationem, precarium siue constitutum sequi naturam contractus principalis, super quo interponitur. & inter eos quos ibi comperies, est Paul. Castren. consi. 10. si vera sunt, colum. 1. lib. 1. vbi dicit, sublato principali, censeri etiam sublatum cõstitutum in eo appositum. Quod item à multis dictum est, reuocata donatione per natiuitatem liberorum, ex l. si vnquam. C. de reuocat. donat. & reuocatum quoque esse constitutum in ea appositum. ita enim nuncupatim tenuit Philippus Deci. consi. 366. pro declaratione, ad finem. Carol. Rui. consi. 173. quæritur primò, in 2. dubio, lib. 1. & Hieronymus Gratus consi. 50. Reuerendissime, colum. antepenulti. versi. & vltra supradicta, & diximus in d. l. si vnquam, in glos. in verbo, reuertatur, nume. 2. ex quo & illud.

Constitutũ reuocatur ut donatio, natiuitate liberorum.

5 *Quæ faciũt cõtra hanc limitationem.*

¶ Sed huic limitationi tam generali multa obstant. Et primùm id quod alibi diximus, scilicet suprà in prima parte, numero 19. fit item vt si venditor. & iterum in 20. limitatione. Quod in contractu venditionis appositum sit constitutum vel precarium, & posteà contrahentes communi consensu discedant ab ea venditione, non propterea extinguitur vis illius constituti aut precarij, sed opus est vel reali traditione, vel certè constituto siue precario contrario. Sed hoc vtique non sine controuersia est, quandoquidem contrarium tenuerunt Alberic. in l. ab emptione, colum. 1. versicul. in quæstione quam quærit, & ibi quoque Raphael Fulgos. colum. vltim. versicul. in ea ibi scilicet, & Paul. Castren. latè colum. 3. versicu. in glos. ibi, sed quid si venditor, & Iason col. penult. versicu. tu potes tenere. ff. de pactis. & Imola in l. qui mihi donatum, colum. vlti. ff. de donatio. Vna præsertim ratione, quam adduxerat glos. ibi, & alij qui tenebant contrariam opinionem, & illi rationi conantur respondere, sed non bene, vt dicit Iason. Ea est quòd cùm res vendita sit adhuc penes venditorem, non opus est alia traditione, cùm id pro traditione sit, per l. qua ratione. §. interdum. ff. de acquiren. rerum domin. & §. interdum, Institut. de rerum diuisio. & alibi sæpe in hoc tractatu diximus. Et respondent Albericus, & alij qui sunt huius sententiæ suprà citati rationibus, quas qui contrarium tenent adducunt, vt ibi per eos videre poteris.

Si constitutum interueniat, an opus sit retraditione ad resolutionem.

6 *Iterum contra hanc limitationem.*

¶ Sed & cõtra hãc nostrã limitationẽ facit quod scribitur in d. l. si rẽ alienã, ff. de pig. actio. quòd si dominium pignoris veniat ad creditorem, pignus quidem extinguitur, sed tamẽ remanet precarij rogatio, quę appositа fuerat in datione pignoris. Quo in loco Bar. in 3. oppo. atque etiam in dicta leg. si debitor, vt tollat contrarietatem, vt

nost

noſtri appellant,quæ videbatur inter eas leges,dicit,quòd finita obligatione per ſolutionem,vel aliam congruam ſatisfactionem,finitur precariũ,per d.l. ſi debitor, quia ſic videtur actũ. Quòd ſi finitur pignus alia iuris neceſsitate,ſiue ſubtilitate, vt quia creditor efficitur dominus,ſupereſt precarium,per d.l.ſi rem alienam. quod dicit tenendum menti ad multa. De qua re & tu multa videbis apud Matth. Afflic. Deci. Neapolita. 139. magna fuit dubitatio,per totum.

7 ¶ Ego aliquando cogitabam,an hæ antinomiæ ſic tolli poſſent,vt ſublato principali contractu ex legis diſpoſitione,vt tollitur donatio,per dictam l.ſi vnquam, tollatur & precarium. & ſic procedant quæ pro priori opini. dicta ſunt. At ſi tollatur ex partium voluntate & conſenſu,non idem: quoniam non tãta ſit vis hominis quàm legis, vt ſæpè aliàs videmus. Sed huic diſtinctioni videtur obſtare alia quæ ſuprà diximus, præſertim dicta l.ſi rem alienam,vbi ex iuris diſpoſitione finitur pignus, non tamen precarium. Ideo videbatur hæc res ex eo pendere,an & quomodo principali ſublato, ſublatum ſit acceſſorium. De qua re,ne te ampliùs hîc detineam,vide omnino per Cynum & Alberi. in l. intelligere,quæ eſt. 2. quam tamen vnam legunt ex toto illo titulo. C. de luiti. pignor. & ibi quoque Bal. & Ang. ad fi. *De eadem re.*

8 ¶ Scio autem Bart. in d.l. ab emptione,col. 2. verſi. nota & tene menti, hæc aliter æſtimaſſe,quantùm ad emptorem & debitorem: nempe quòd aliud ſit in precario debitoris,qui nunquam ſimpliciter pro ſe poſsidet,ſed ad vtilitatem creditoris. l. ſerui nomine. ff. de vſucapio. & no. in l. ſciendum. §. creditor. ff. qui ſatisdare cogantur. Emptor autem ſimpliciter poſsidet pro ſe ad ſui vtilitatem. id quod ſequitur Iac. à S. Georgio ibi,colum. vltim. De quo etiam ibi per Raphaelem Fulgo. col. vlti. verſic. ſed reſpõdet Bartolus. & per Barbatiam,qui id dicit ſingulare,conſil. 28. ſcripſit belliſimè,columna prima,libro primo. vbi ex hoc decidit pulchram quæſtionem aduerſus communẽ noſtrorum ſententiam,vti diximus ſuprà in prima parte,nume. 60. nec ſolus tamen, vt ibi videre poteris. *De eadem re.*

9 ¶ Sed & Franciſcus Aret. in d.l. qui pignoris,ad fi. ff. de acqui. poſſ. dicit ideo in pigno re finiri precarium ipſo iure,debito ſoluto: non etiam in venditione,ex cõſenſu partium. quia emptor,à quo poſsidetur precariò,habet fortius ius propter titulum venditionis,quàm habeat creditor propter pignus,quod ipſum faciliùs reſoluitur. Sed hæc non omnino tollunt eam antinomiam generalem, ſed illam tantùm differentiam, quæ eſt inter debitorem & emptorem. & vt iam diximus,non omnes conueniunt in eo quod dictum eſt de emptore & venditore. Sed tu interim vide quæ etiam diximus in 7. limitatione,nu. 41. ſtante ergo,& 2. ſequen. *De eadem re.*

TRICESIMA LIMITATIO.

1 ¶ LIMITA TRICESIMO, vt conſtitutum vel precarium operetur tranſlationem poſſeſsionis,quando fit præſenti,ſecus ſi abſenti: quia per huiuſmodi conſtitutum vel precarium illi factum non priùs transfertur in illum poſſeſsio, quàm id ratum habuerit,per l. 3. in princ. & l. quemadmodum,& l. quod meo. §. ſi furioſo, & l. ſi ſeruus communis. §. 1. ff. de acqui. poſſeſ. & l. ſi ego,aut,vt alij legunt,ſi ergo. ff. de neg. geſt. quibus cauetur,nec poſſeſsionem quidem abſenti quæri ex eo,quod ad eius commodum factum eſt,niſi is ratum habuerit. Id quod iuris antiqui eſt. Nam vt ſcribit Cicero in Topicis, Neque deditionem neque donationem ſine acceptione intelligi poſſe. Licèt quantum ad deditionem,vt illud obiter dixerim,aliud eſſe videatur noſtris legibus. l. vlt. poſt prin. ff. de legatio. *Conſtitutũ nõ transfert poſſeſſionem in abſentẽ antequã ratũ habuerit.*

2 ¶ Ex eo autem quod diximus de ratificatione,illud fit,quòd ſi interim,id eſt, antequã conſtitutarius ratum id habuerit,expellatur conſtituens,non competit ipſi conſtitutario remedium recuperandæ poſſeſsionis,etiam poſtea ſi ratificet. vtpote cum non poſsideret tempore ſpoliationis,quo nondum ratum habuerat: nec eius ratificatio poſtea facta retrotrahitur,obſtante ſpoliatione,quæ interim facta eſt,per rationem l. bonorum. ff. rem rat. hab. & eius quod in ſimili no. gloſ. in c. quàm ſit,in verbo,petere, de elec. lib. 6. & Bar. in l. ſi vxor,§. ſi quis planè. ff. de adulte. *Et ſi interim expellatur cõſtituens, non agit conſtitutarius recupe.*

3 ¶ Et ita ſcilicet vt agere non poſsit recuperãdæ,ne autoritate deficiamur, tenent ex *De eadem re.*

BIU Cujas

preſsè Anto.& Panor.in c.cùm veniſſet:ille,in fin.hic,col.2.verſic.& faciùnt hæc, de reſti.ſpolia.& ad hoc allegant D.à Rota,deciſi.150.licèt amicus, in nouis,& ſequitur Alex.in d.l.quod meo,in prin.col.1.verſi.item iſtud,& ibi quoque Clau.Aquen.col.1. dicítque Alex.ibi,hoc idem voluiſſe Bal.in c.1.in princ.titu.quo tempo.miles,vbi tamen nihil de ea re dicit.Scio autem illum de hoc dubitaſſe,ſed ita vt in hanc partem inclinare videatur,in diſputa.incip.accuſatus de vi turbatiua,col.8.verſi.quid autem dicemus,contra Odof.Iac.Ra.& Cy.in d.l.ſi ergo,quia aliter,inquit,eſſet ficta poſſeſſio,& ficta expulſio.

4 ¶Sequitur item illam Anto.& Panor.deci.Corne.conſi.110.in iudicio diuiſorio,co-
Ad idem. lum.penul.verſicul.& ſi hodie ratificauit,lib.2.& conſi.173.in præſenti ſtipulatione, colum.pen.verſicul.quòd ſi aliquis,eod.libr.2. vbi & idem dicit tenere Benedic. Capram præceptorem ſuum in d.c.cùm veniſſet,& ita ſe obtinuiſſe in ardua quæſtione. & conſil.91.in cauſa vertente inter dominum,colum.penulti.ver.quia regulariter,libro 4.& Alex.vltra locum ſuprà citatum,conſil.110.viſis acutiſsimis,colum.2.verſi. non obſtat ſi dicatur,libro 1.& Philip.Deci.in l.ſemper qui non prohibet,col.3.verſi. ſecundò regula.ff.de regu.iur.& conſilio 226.magiſter Ioannes,colum.2.ver. ſecundò principaliter.& iterum conſi.460.viſo puncto,in fin.& Stepha.Bertran.conſilio 173.quia difficultas,colum.5.verſicu.hinc etiam ſcribunt, libro quarto.& Ludo.Gozad.conſilio 31.in hac cauſa an dicatur,colum.2.verſicul.videmus in ſimili. Et idem propemodum voluit ipſe Corne. conſi.190.ad euidentiam,colum.3.verſic.circa ſecundum,lib.1.

5 ¶Sed & illud,vt propiùs accedamus,vt ſcilicet per huiuſmodi conſtitutum vel preca
Ad idem. rium abſenti factum non queratur poſſeſsio ei cui factum eſt, antequam ipſe ratum habeat,expreſsè tenuit Iac.But.in l.quædam mulier.ff.de rei vendi.ea ratione motus, quia non quæritur poſſeſsio alteri, niſi ipſe corpore & animo verè vel fictè per ſe vel alium ſuo nomine poſsidentem recipiat,per d.l.3.in prin.cum ibi no.& l. quemadmodum.ff.de acquir.poſſeſ.Et ita eum citat & ſequitur ipſe Alex.conſil.153. circa litem, col.1.verſi.præterea ſi bene inſpiciamus,lib.6.

6 ¶Et idem quoque voluit & conſuluit Philip.Deci.conſi.226.vbi ſuprà,Lud.Gozad.
Ad idem. conſi.31.in hac cauſa an dicatur,col.2.nu.8.Barp.Chaſ.conſi.7.viſis themate,colum. 8.verſic.item etiam quia tales.& conſi.59.ex viſione,col.pen.verſi.item etiam vt conſtat.Anto.Rub.conſi.117.præſupponitur in facto.in prin.& Hiero.Gratus con.36.viſo proceſſu ac diligenter,col.pe.verſi.& primò quod abſenti,& ſeq.lib.1.& con.76.videtur pro domina,col.pe.verſi.tertiò dico,eo.li.1.& Marc.Mantu.con.256. viſo proceſſu,col.3.nu.19.& ante hos omnes idem videtur voluiſſe Bar.à nemine citatus,con. 206.inter procuratorem, vbi plus voluit, quòd ſi quis emit rem quampiam nomine Titij,non tranſit poſſeſsio in ipſum Titium,priuſquam ratum habuerit.

7 ¶Hanc autem limitationem amplia,vt procedat etiam ſi quis alius ſit, qui acceptet
Ampliatio huius limitationis. pro abſente,cui fit conſtitutum,vel precarium.nam nec tũc quæritur ipſi abſenti poſſeſsio,antequam ipſe acceptauerit ſiue ratum habuerit,vt nũcupatim conſuluit Paul. Ca.con.171.in cauſa præſenti viſis omnibus,lib.2.nam ibi ex principio illius conſilij ſatis conſtat conſtitutum in donatione,de qua loquitur,fuiſſe appoſitum. & Corne. con.190.ad euidentiam,col.3.verſi.circa ſecundum,lib.1. vbi etiam loquitur de reali
Etiam ſi alius acceptet pro illo abſente. appræhenſione per alium facta,dum dicit,quòd ſi quis nomine alterius ſine eius mãdato appræhenderit poſſeſsionem alicuius rei,non ei quæritur poſſeſsio ſine ratificatione,per d.l.ſi ſeruus communis.§.1.ff.de acqui.poſſeſ.& dicit facere.d.l.ſi ego,de nego.geſt.& quod ſcribitur à Bar.& aliis recentioribus in l.qui mihi donatum.ff.de donati.& quod not.Panormitanus in d.c.cùm veniſſet,de reſtitu.ſpolia.Et ita dicit Corne. fuiſſe iudicatum in cauſa ardua.& rurſus idem ipſe Corne.conſilio.221.viſis certis,colum.vltim.lib,3.vbi ex hoc dicit,quòd ſi quis alius interim appræhenderit poſſeſsionem,præiudicabit illi abſenti.quod & nos ſuperiùs diximus.& Stepha.Bertran. d.conſilio 137.vbi ſuprà,libro 4.vbi idem dicit de retentione vſusfructus ab abſente facta.Vide Corne.conſilio 199.col.4.lib.1.& conſi.46.colum.3.lib.5.& conſi,91.col. penulti.circa medium.lib.4.

Etiámque ſi ille alius appræhenderit poſſeſsionem pro alio abſente.

Ampliatio ampliationis. 8 ¶Sed & hanc ampliationem amplia, vt procedat etiam ſi notarius qui contractum recipit, pro abſente acceptet, & ſtipuletur id conſtitut

Etiam ſi is ſit notarius.

ſtitutum vel precarium. Nam nec tunc tranſfertur poſſeſsio in illum abſentem, donec id ratum habuerit, vt ex facto reſpondit ipſe Paul. Caſtren. conſil. 195. viſis his quæ narrantur, in 2. dubio, quod eſt in colum. 3. verſicul. ſecundò videndum eſt, libro ſecundo vbi loquens de donatione facta abſenti, pro quo notarius ſtipulatus eſt, & acceptauit: & interim antequam abſens ipſe ratificaret, res donata ad alium peruenit. dicit quòd ante ratificationem nullum ius nec dominij nec poſſeſsionis fuit quæſitum huic donatario abſenti, per not. in d. l. ſi ergo. ff. de nego. geſt. & in §. generaliter, in authen. quib. mod. natur. effic. ſui. Eſt enim, ait, ſpeciale in mutuo, vt alteri per alterum etiam ignoranti acquiratur actio, per l. certi condictio. §. ſi nummos. ff. ſi certum petatur.

Paul. Ca. opi.

Mutuũ id ſpeciale habet, vt ignoranti quæratur actio.

9 ¶ Nec obſtant, vt ſubdit Paul. no. in l. 3. ff. rem pupil. ſal. fore. quia certè notarius bene poteſt ſtipulari abſenti, & ignoranti, vt ibi not. quantùm ad hoc vt ſecuta ratihabitione abſentis quæratur illi vtilis actio ſine ceſsione. q̃ non eſſet ex ſtipulatione alterius quàm notarij: qui quidem alter ſi ſtipularetur nomine abſentis, non propterea acquireretur ex ſola ratificatione, niſi fieret ceſsio, per not. in l. abſenti. ff. de donat. & alia quæ ibi allegat. Et ideo, inquit ratificatio, quę ſuperuenit poſt ius alteri quæſitũ, non poſſet illi obeſſe, per l. ſi ego. §. ſi res. ff. de iure doti. & not. in l. ſi indebitum. §. 1. ff. rem rat. habe. & per Specul. titu. de actio. & obliga. §. 1. ver. pone obligaſti. Hæc propemodum Paul.

Differẽtia inter ſtipulatiõẽ notarij & alterius etiam ſecuta ratihabitione.

10 ¶ Et per hæc quoque ita in caſu noſtro, cùm videlicet conſtitutum vel precarium interuenit notario ſtipulante pro abſente, voluit Socin. in l. 1. in princip. colum. vltim. verſic. poſtremò. ff. de acquirend. poſſeſ. & Philip. Deci. dum citat Paul. vbi ſuprà, in d. l. certi condictio. §. ſi nummos, colum. 2. verſicul. vel dic quid hîc. ff. ſi certum petat. & in l. 1. colum. 6. verſicu. & ſtipulatio. C. de pactis. & in l. quò tutela. §. 1. & ibi etiam Hero. Cagno. qui hanc dicit eſſe communem opin. ff. de regul. iur. & latiùs ipſe Deci. in d. l. contractus, colum. 6. verſic. & ampliatur, eodem titul. vbi id dicit ſingula. & ſecundum id ita ſe conſuluiſſe, vt verè fecit. d. conſi. 226. colum. 2. verſi. ſecundò ſpecialiter, & verſicu. non obſtat ſtipulatio notarij, & alibi ſæpe, ſcilicet conſi. 247. in cauſa magnifici, colum. 4. verſic. quintò idem ſuadetur. & conſil. 432. cùm ſit quod Almericus, dum allegat Pau. Caſt. vbi ſuprà. rurſúmque conſi. 464. placet concluſio, colũ. 1. verſi. ſecundò non obſtat. & conſi. 531. accuratè, ad fi. & conſi. 586. in cauſa quæ Mantuæ, colum. vlti. verſi. non obſtat ſi dicatur, & conſilio 566. viſis his quæ accuratè, in fi. & con. 589. viſis his, ad fin. & conſil. 661. in caſu de quo dubitari contingit, colum. 2. verſicu. non obſtat ſi dicatur. Et Fran. Curt. Iunior. conſil. 55. pro habenda, colum. 3. nu. 9. lib. 1. & conſi. 120. præſupponitur in facto, col. 1. & 2. lib. 2. vbi & id dicit procedere, etiam ſi realis traditio facta fuerit notario ſtipulanti. & Steph. Bertran. con. 116. viſo conſultationis themate, col. 4. ver. ad certum, lib. 2. & latiùs conſil. 304. donatio, per totum, libro 3. Carol. Rui. conſil. 121. prima donatio, colum. 2. verſicu. ſed præmiſſis, & rurſus ad fin. libro 1. & iterum conſilio 174. conſideratis & ponderatis, colum. 2. verſicu. & inſuper etiam, & multis ſequen. eo. libro 1. & conſilio 180. adhuc de viribus, colum. 2. ver. & dato, iunctis his quæ dicit col. 3. ver. non obſtat poſtremò, eod. lib. 1. Paul. Pariſ. conſil. 12. tranſactio, col. 4. nume. 110. & duobus ſeq. lib. 2. Chaſſe. conſilio 7. viſis themate, col. 8. verſi. item etiam quia tales, vbi ex hoc dicit, quòd tale conſtitutum factum abſenti, notario pro eo ſtipulante, nihil obeſt hæredi conſtituentis, quin illi præferatur ex ſtatuto continuante poſſeſsionem defuncti in hæredem. quæ etiam fuerat ſententia Pau. d. conſi. 195. Sed vt redeamus, idem voluit ipſe Chaſſe. conſil. 59. ex viſione, colum. vltim. verſiculo, nec in hoc. Anton. Rube. in repet. l. non ſolùm. §. morte, col. 1. nume. 9. & iterum colum. 8. nu. 59. ff. de no. ope. nuncia. & conſil. 132. præſupponitur in facto quòd anno, per totum. Lancel. Gali. in rub. ff. de verbo. oblig. col. 40. verſi. duodecima ſit concluſio, & multis ſeq. per totam eam concluſ. Alciatus lib. 3. Parergôn, cap. 13. vbi ita dicit ſæpius ſe conſuluiſſe. Hieron. Gratus conſilio duodecimo contra quam plures, columna 1. verſiculo, tertiò ex alio capite, libro 1. & conſil. 67. & ſi prima, columna 2. verſiculo, ſecundò principaliter, eod. libr. 1. & conſilio 94. in cauſa excellentiſsimi, colum. 2. verſiculo, ſecundò reſpondeo, eodem lib. 1. & conſi. 127. & ſi hic caſus, col. 2. verſicu. quintò & vltim. eodem lib. 1. Maria. Soci. Iunior, con. 126. in

Qui Paul. ſecuti ſunt.

Etiam ſi realis traditio facta fuerit notario.

Hæres cõſtituentis præfertur cõſtituterio, pro quo abſente notarius ſtipulatus fuerat.

BIU Cujas

126.in causa Vannis,col.3.ver.nec obstat quod in instrumento,lib.2.& nouissimè Carol.Mol.in addit.Alex.consi.31.viso themate,col.pen.lib.6. vbi hanc opinionem dicit esse hodie crebriorem.Et generaliter,vt non valeat stipulatio notarij pro altero, nisi eo ratum habente,voluit Saly.in l.Caius.ff.de vsur.Sunt enim multi qui contrarium tenent,vt postea dicemus.

11 *An autem sufficiat tacita ratihabitio absentis.*

¶Et si hanc opinionem teneas,intellige,vt non opus sit expressa ratificatione,sed sufficit,vt ille absens tacitè ratum habeat, vt expressè & in hoc casu voluit Philip.Decius.d.consi.586.col.vltim.& Hiero.Gratus.d.consi.12.vbi suprà.& Ludoui.Gozad. consi.42.in casu proposito,col.vlti.versicu.præterea apparet,iunctis his quæ dixerat col.1.versi.quintò considerandum.Nam & id generale est,vt illis hoc addas, vt tam tacitè quàm expressè ratũ habere possimus,quod nomine nostro gestum est. l. si proponas.§.1.ff.de inof.testa.& l.sed Iulianus.§.vltimo.ff.ad SC.Maced.& l.fideiussor.§. pater socij.ff.de pigno.& l.Caius,ff.de pig.act1.& l.si seruus.ff.de fideiuss.& l. Paulus, & l.quò enim.§.1.& ibi Bar.ff.rem rat.haber.& l.indebitum.C.de condicti.indebi.& ibi concor.in gl.& c.1.§.vltimo.de desponsa.impube.lib.6.& voluit gl. quæ alia iura allegat in l.1.C.si maior fac.rat.habu.& in c.cùm super,in verbo,confessus,de offi.deleg.Bal.consi.130.videtur quod diem,post prin.lib.3.& doc.vbique.

Et per solutionem census.

Et per receptionem sensus.

12 *Ratificatio inducitur per solutionem expensarum.*

¶Nam & per solutionem expensarum factarum in lite per syndicum,videtur vniuersitas gesta ab eo ratificare,Specu.titu.de syndi.§.1.versic. sed pone quòd vniuersitas, col.pen.per d.l.Paulus,& alia iura quæ allegat.& eum sequitur Alexan.consi.127. viso instrumento locationis,col.1.lib.5.& consi.175.perspectis verbis testamenti, ad fi. eod.lib.5.Et per solutionem census inducitur ratificatio,vt dicit Alex.in d.con.127. & ante eum Bal.quem non allegat,consi.184.ad intelligentiam quæsitorum,lib.2.vbi ex hoc dicit,quòd si maior hæres minoris soluit censum promissum ab ipso minore,videtur contractum minoris ratificare, nec ampliùs potest illum infringere. Et idem quoque dicit de recipiente censum,vt ratificasse videatur.Sed & respondens alicui de fructibus videtur etiam ratificare,vt consuluit idem Bal.consil. 120. videtur quòd dicti fratres,in princi.ibi,præterea videtur ratificasse,libr.3. Similiter agens ex contractu,vt idem voluit consil.34.in causa ista allegantur,col.1.versi.sed videndũ, lib.2.& consi.14.punctus nunquid illi,libr.5.& Ludo.Gozad.in hoc nostro casu loquens.d.consi.42.col.vlt.& qui possidet rem absenti cessam.Et possidens rem,quæ illi absenti ex contractu ab alio nomine illius facto,cessa est,videtur ratificare eum cõtractum,Ang.consi.161.viso puncto prædicto,colum.vlt.ver.ratum autem habuit.Et retinens eam rem,Paul.Ca.con.300.viso quodam processu,in fi.li.2.aut aliter eo cõtractu vtens,Imo.in c.cùm venerabilis,de exceptio.Bald.consil.349. statuto Placentiæ,col.1.in 3.dubio,lib.1.Philip.Deci.consi.464.in causa quæ,col.3.num.19.exigens rationem administrationis,censetur ratificare gesta ab eo qui administrauit, Paul. Cast.consi.1.si iste Nerius,circa medium,lib.1.Et percipiens fructus censetur ratificare possessionem,vt per l.litibus.C.de agri.& censi.li.11.consuluit Alex.consil.88.quoniam omne datum,col.vlt.lib.5.& ante eum D.à Rota,quos allegat,Deci.150. licèt amicus,in fi.in nouis.& sequitur etiam Philip.Deci.consil.58.cuius superscriptio incipit,si maritus,col.1.versi.& licèt non appareat.Et hæc magna ex parte collegit, & secutus est idem Deci.in l.semper qui non prohibet,col.3.versi.similiter ista regula, & seq.ff.de regu.iur.& consi.367.viso puncto,colum.2.versic.sed tamen his non obstantibus.

Et si quis respõderit de fructibus.

Et si quis agit ex contractu.

Et qui eã rem retinet.

Aut aliter contractu utens.

Et qui exigit rationem.

Et qui percipit fructus.

13 *Qui cõtrariũ tenent in notario stipulante.*

¶Contrarium tamen eius quod diximus de notario stipulante,vt scilicet per huiusmodi stipulationem ius continuò quæratur absenti,& consequenter possessio,si constitutum vel precarium appositum fuerit, videtur non obscurè voluisse Bald. in l.si quis in emancipatum,post medium.C.de donati.vbi tamen loquitur,cùm tabellio stipulatur & acceptat pro infante,quod multùm notandũ est ad ea quæ postea dicemus. & sequitur expressè & simpliciter nulla facta ætatis differentia,Alex.in addi. Bart.in l.2.ff.rem pupil.sal.fore.& Henri.Ferran. aut quisquis is est, qui additiones fecit ad Guid.Pap.deci.Delphi.49.in processu.& Soci.sibi contrarius con.262.in causa magnifici,col.pen.ver.secundò respondetur,lib.2.vbi dicit per stipulationẽ notarij quęri possessionem etiam ignoranti.nam cùm ei,inquit,quæratur actio & obligatio, ex

omn

BIU Cujas

nium nostrorum sententia, multò magis possessio, quæ facilius quæritur quàm ipsa actio & obligatio. l. ea quæ ciuiliter. ff. de acqui. rer. domi. & voluit in simili Bart. in d. l. qui mihi donatum, in fi. ff. de donati. cùm dicit, quòd ideo per procuratorem quæritur possessio domino ignoranti, & non actio, quia facilius quæritur possessio per liberã personam.

14 ¶ Sed & id sequitur Matth. Afflic. in constit. Siciliæ, incip. baiulos, col. 13. versic. sextò limita. & Steph. Bertran. consi. 286. ex venditione, lib. 1. Anto. Rub. sibi contrarius latè consi. 117. præsupponitur in facto quòd quædam mulier, per totum, & latè etiam Carol. Rui. sibi quoque contrarius consi. 119. per ordinem, col. 1. versic. 2. principaliter, & multis seq. lib. 1. & iterum con. 126. primò videndum est, col. 4. versi. non obstat etiam dum dicitur, & seq. eo. lib. 1. vbi id intelligit, vt ius quæratur ei, cui notarius stipulatus est etiam ante stipulationem, sed ita vt si posteà nolit, non cogatur rem retinere, vt in simili dicit gl. in l. si seruus vetante. ff. de verb. obli. & in l. si quis ita hæredẽ, ff. de con. instit. rursúmque idem Carol. con. 172. non est dubium, col. 2. versicul. nec obstat quòd notarius, & seq. vsque ad fi. con. eo. lib. 1. & con. 47. visis & intellectis, col. 1. versi. & similiter, li. 5. vbi dicit aliam opi. semper sibi visam fuisse merum somnium, cum tamen aliàs sæpe fuit illius contrariæ opi. vt patet ex his quæ in illa diximus, & Philip. Deci. sibi item contrarius consi. 239. primò non videtur, col. 3. ver. 3. dictũ, iunc to ver. ad hoc responsum, vbi expressè tenet, quòd si fiat donatio absenti, & constituat donans se possidere eius nomine, notario pro eo stipulante, quæritur dominium & possessio illi absenti, ita vt in illius præiudicium non possit ille donans rem ita donatam alienare, aut hypothecare.

Ad idem.

15 ¶ In hac tam magna ac tam pertinaci nostrorum controuersia illud primùm nobis inspiciendum est, an notarius possit alteri stipulari siue acceptare. Deinde si id possit facere, cuius effectus est huiusmodi stipulatio vel acceptatio: & an ex constituto siue precario illi facto nomine eius cui stipulatur, transeat in eum possessio, ac si illi factũ esset, sine alia eius acceptione vel ratificatione: ita vt donans interim, scilicet ante illius ratificationem, non possit alteri donare aut vendere, vel aliàs pœnitere. Quò ad primum, regula iuris est receptissima atque omnibus notissima, alteri neminem stipulari posse: inuentas enim stipulationes vel obligationes, vt vnusquisque acquirat sibi quod sua interest. Cæterùm si alij detur, nihil interesse stipulatoris, l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verborum obligationi. & l. vt inter. C. de inutil. stipul. & §. si quis alij. & §. alteri, Instit. eo. titu.

In hac controuersia primum sciendũ an notarius alteri stipulari possit.

Alteri nemo stipulari potest.

16 ¶ Sunt tamen qui ab hac regula dicunt excipi notarios siue tabelliones, & hi quidem innixi autoritate. l. 2. & 3. & 4. ff. rem pupil. sal. fore. & l. primæ. §. exigere. ff. de magistra. conueni, & l. non aliter, quæ aliàs incipit, non enim aliter. ff. de adopti. & l. secundæ. C. eodem titulo, & §. cùm autem, versi. & cùm quibusdam, Instit. eodem tit. & l. cùm cognatos, in fin. & ibi Bald. C. de capti. & postli. reuer. & c. quanquam, de vsur. libro sexto. Hæc enim sunt loca, & ea quidem sola, quæ illi contendunt loqui vel intelligi de stipulatione notariorum. Alia enim quæ in hoc citantur, loquuntur de aliis personis, vt postea dicemus. Sed quod ad notarios priuatim pertinet, non omnes eodem modo consentiunt notarios aliis stipulari posse, per dd. iura suprà allegata.

Notarij à nonnullis excipiũtur.

17 ¶ Alij enim dicunt eos stipulari posse in prætoriis & iudicialibus stipulationibus, de quibus dd. iura expressè loquuntur, non etiam in cõuentionalibus. Et in his sunt Guido Suza. & Cy. in d. l. non aliter. ff. de adop. & ibi quoque Bal. in 2. lec. nam primã posuit sub. §. satisdatio. l. præcedentis. & Iaco. Butr. & Gabriel de Osseletis in l. 1. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. prout eos allegat Alberi. in d. l. non aliter, col. 1. Fuit item eius sententiæ Bertr. de Denri. in l. generali. C. de tabel. lib. 12. vti etiam illum citat, & sequi videtur Stepha. Bertran. d. consil. 304. versic. sed fortè opponitur, lib. 3. & præter illos Fran. Aret. in d. l. Pantonius, col. 4. versi. vnde Bal. multùm singul. ff. de acquir. hæred. dum allegat Bald. in d. l. non aliter. Angel. Aret. in §. serui autem, colum. 1. versi. quæro an per notarium, Institu. de iure person. vbi id declarat, vt per eum videre poteris. Et hanc opini. dicit veriorem de iure ipse Bald. in d. §. cùm autem, Instit. de adopt. neque enim, inquit, est aliqua lex in mundo, quæ dicat in conuẽtionalibus alteri acquiri per

Quid nonnulli intelligunt in prætorijs & iudicialibus stipulatiõibus, nõ in cõuentionalibus.

BIU Cujas

per notarium,nec ad eas trahi debent leges loquentes in iudicialibus,& prætoriis.

18 ¶Et in hac quoque opi.videtur fuisse ipsius frater Angel.consi.73.in statuto Florentino,ante fi.dum dicit,quòd ex stipulatione notarij non potest alteri quæri sine cessione,nisi stipuletur aliquid quod ad suum officium pertineat,per d.l.non aliter.& l. his verbis.ff.de adopti.iuncta auth.generaliter.C.de episc.& cler.& per c. quanquam, de vsur.libr.6.quæ quidem iura,vt ex illis patet,loquuntur de notariis actorum,& ad quos pertinet recipere ea quæ facta sunt coram iudice.Subdítque Angel. officiũ simplicis notarij non esse stipulari,sed rogationes suas in mundum redigere,per §.1.in authen.de tabel. Et idem propemodum scribit Bal.in l.1.col.4.versic.alij dicunt. C. per quas perso.nobis acquir.vt alio in loco posteà dicemus.& in d.§.cùm autem,cùm dicit,quòd licet notarius sit publica persona,non tamen propterea potest alteri stipulari,quia ideo est publica persona,quòd ad eius fidem recurritur:stipulationes autẽ inuentas esse,vt quilibet stipuletur quod sua interest.d.l.stipulatio ista.§.alteri.ff.de verbo.obli.At notarij nihil interest alteri stipulari.Ergo idem ius in eo seruandum,vt in qualibet alia priuata persona.Hæc ibi.

Ad idem.

19 ¶Alij nec illud simpliciter admittunt,vt etiam in iudicialibus notarij stipulari possint,nisi alia tria interueniant,præterquam quòd id in iudicio fiat: vt scilicet id sit in his,in quibus ex officio proceditur:idque faciat notarius mandato & autoritate iudicis:nec sit alius,qui de iure alteri stipulari possit,per eadem iura,præsertim verò dictis legibus.2.3.& 4.ff.rem pupil.sal.for.in hac enim sententia sunt iuris canonici principes interpretes,Innocen.Hostien.& Ioan.Andr.in c.dudum.ille,in verbo,ecclesiæ: alter,in verbo,personam:hic,in verbo,renunciauit,ext.de conuer.coniug.& ex quibus ipse Inno.dicit officium stipulandi nõ esse regulariter deputatum tabellioni: & ideo nisi id ei deputetur à iudice,redigitur in stipulando ad instar priuati, per dd.ll.2.& 3. rem pupil.sal.fore,& d.l.1.§.exigere.ff.de magi.conueni.Nec obstant,inquit,d.l. non aliter,& d.auth.generaliter & d.auth.libellũ.C.de lit.conte.quia loquũtur in notariis actorum qui stipulantur conscio iudice,& iuxta officium sibi commissum.Et in hac sententia ex legistis item quos vocant,fuit Ioã.Fab. quem inter primos collocare nõ dubitarim post longam & doctam eius rei disputationem,in §. si quis alij, colum.1. & 2. Institu.de inutil.stipula.

Alij etiã in iudicialibus quatuor requirũt.

20 ¶Alij item,vt notarij alteri stipulari possint,tum demum,si id fiat autoritate iudicis, non aliàs:nec distinguunt inter iudiciales & conuentionales stipulationes. Qua in sententia fuit glos.ordina.in d.c.quanquam,in verbo,seruo publico,de vsur.lib.6. per text.ibi,in illis verbis,aut seruo publico de ipsius ordinarij mandato,atque etiam per tex.in d.l.2.rem pupil.sal.fore.cùm dicitur,seruum publicum apud prætorem stipulari debere.Et idem voluerunt Archi.Ioan.Andreas,Petr.Anca.& Domi. in d.c. quanquam:ille,in verbo,seruo:alter,in verbo,mandato.Petr.Anc.col.3.in 8.no.Domi.col. vlti.in glos.super verbo,quibus.& idem Io.Andr.in addit.Specul.titu.de instru.edi.§. restat,versi.sed quis potest facere,dum dicit,notarios de autoritate iudicum stipulari, per d.l.2.& Io.Fab.in §.si verò aliquis,statim post prin.Insti.de satisdati.vbi tamen dicit vsum causarum recipere stipulationem notariorum simpliciter,quicquid scripserit in d.§.si quis alij,de inutili.stipulati.& Ang.in d.l.non aliter.ff.de adoptio. & Aegid.Bellame.con.17.contrahens matrimonium,col.2.versi.sed in contrarium.

Alij in utrisque & iudicialibus & conuentionalibus authoritatem iudicis tantùm requirunt.

21 ¶Nec aliud in effectu voluisse videtur.Bal.in l.executorem,col.4.versic. si verò nec sacerdos.C.de executi.rei iudi.vbi loquens de casu.d.c.quanquam,dicit,quòd si sacerdos non est præsens,satisdatur notario publico:non tamen cuilibet,sed deputato ab ordinario:nam ista satisdatio est instar prætoriæ stipulationis,in qua notarius debet stipulari de mandato Prætoris.& non motu proprio,per d.l.2.& 3.ff.rem pupil.sal.fore.Et si id facit sine illius mãdato,& episcopus posteà ratũ habuerit,videtur non suffi cere quia nõ est seruata forma.l.si quis mihi bona.§.iussum.ff.de acq.hær.Nã aliud est mãdare, aliud ratificare.l.quid ergo,in prin.ff.de his qui no. infa. & l. si verò non remunerandi.§.si post creditam.ff.mandat. Nam licèt regulariter ratihabitio æquiparetur mandato,tamen id non procedit,vbi lex requirit mandatum pro forma.l.maritus.C.de procura.& l.Paulus(credo quòd voluit allegare.l.per procuratorem, quæ alias incipit Paulus.)in princ.in gl.ff.de acqui.hære d.Hæc ferè Bal.qui & idem quantum ad

Ad idem.

Ratificatio nõ habetur pro mandato, nisi mandatum sit pro forma.

BIU Cujas

tum ad primum voluit con.162.casus super quo,col.3. versi. quartò obiiciebatur, & iterum ver.ex hoc etiam infert,lib.2.& con.128.cùm quidam vsurarius,col.1.vers.sed ponamus,quod iste talis lib.3.vbi dicit id procedere etiam si essent duo notarij, licèt posteà contrarium dicat,de consuetud.

Quid si sint duo notarij.

22 ¶ Sed hoc intelligunt nonnulli vt scilicet requiratur autoritas iudicis pro stipulatione notarij,quando in eo,quod fit notario ipso stipulante,requiritur causæ cognitio:an scilicet cautio,quæ offertur sit idonea,nec ne,aut aliud quippiam simile. Id enim requirit iudicis autoritatem,aliàs minimè.Et ita illos tex.ad hoc suprà allegatos intelligunt Anton.& Panor.in procœmio Decretalium:ille,col.pen.vers.de notario: hic,col.10.versi.eiusdem initij,in 1.lec.& non obscurè Roma.citans.Anto.vbi suprà, consi.441.præsens instrumentum,col.pen.ver.respondeo aduertendum. & Domi.in d.c.quanquam,col.vltim.in glo.super verbo,quibus,& ibi quoque Philip.Franc.colũ. pen.ver.in glo.in verbo,mandato,de vsur.libr.6.& ante hos Andr.Iser.in c.1. §.item sacramenta,col. 4.versi.sed de notario,ibi,tertij dicunt,titu.de pac.iur.fir. vbi id dicit quotidie vsitari.

Alij auhoritatem causa iudicis tantùm requirũt,uti causæ cognitio requiritur.

23 ¶ Sunt & alij,& illi quidem multò plures,qui simpliciter & indistinctè,nullo scilicet delectu stipulationum iudicialium aut conuentionalium,nulla quoque mentione autoritatis siue mandati iudicis,tenent notarios pro aliis absentibus stipulari posse, videlicet glos.in d.l.2.in verbo,publicum,& ibi Bar.& Alex.in addi.ipsius.ff.rem pupil. sal.fore.& glo.in d.l.non aliter,in verbo,seruo publico,& ibi quoque Guil. Cu. Cyn. qui eam legit sub l.nec ei.§.eorum,col.1.versi.quæro nunquid tabellio.Alberi.qui dicit id totum mundum seruare,tum in princ.tum etiam latiùs in versi.sed quod tabellio,& Bald.in 1.lec.quam posuit sub.§.satisdatio.d.l.nec ei,in 1.quæsti.vbi id latè examinat.ff.de adopti.& glos.in d.l.2. in verbo,seruo publico, & ibi Saly. qui ita dicit se habere communem opin.consuetudine approbatam.C.eo.titu.& glos.in d.l.1.§.exigere,in verbo,seruus,& ibi Dy.& Bald.qui & id dicit consuetudine obseruari. ff. de magi.conu.& glo.in l.peto.§.fratre,in verbo,cauere.ff.de legat.2.& in l.1.in verbo, id domino,versi.item non obstat,ibi,vel loquitur de tabellione,& ibi etiam Bar. col. 2. versic.oppo.iterum,Bald.ante fi.Angel.col.2.ff.de his qui sunt sui,vel ali.iur.vbi ipse Bald.& Angel. dicunt, autoritate illius glo.id non tam fieri per notarium,quàm per legem.& glos.in d.§.si quis alij,in glos.magna.versicul.item fallit in iudice, Institu. de inutili.stipula.Specul.titul.de satisdati.§.expedito,versicul.item quæritur.& in titu. de pri. & secund.decret.§.iam de effectu,versicul.sed præmissis opponitur.Oldra. consil.30.factum tale est,quædam certæ,columna prima versicu.de actione verò.Cy. in authen.sacramenta puberum,columna penultima in 10.quæsti.versic. quid de notario.C.si aduers.venditi.Bartol.in l.tam is qui,§.filiusfamil.col.1.versicul. quæro an ista donatio,ibi,vel alteri pro eo,vt puta notario.ff.de donati.cau.mort.Bald.in l. certi condictio.§.si nummos,col.2.versi.interdum quandoque hoc facit. ff. si cert. petat vbi dicit communem practicam & consuetudinem id obseruare. & in l.si Consul.in 1.lect.in 3.quæsti.& iterum in 2.lect.post Guil.Cu.ibi.ff. de adopti. & in l. Caius, tum in princ.tum in ver.vlt.& ibi quoque Raph.Fulgo.& Floria.ff.de vsur.vbi etiam ipse Bald.dicit,hanc opinio.approbari per practicam totius mundi.& idem Bal.in l.postquam liti,col.4.versi. secundò quæro.C.de pactis.& in l.per diuersas,colum.4.in 14. quæst.C.mandat.& in l.cùm à socero,col.2.versi.caue tibi.C.de iure doti.& in c.1. colum.2.versi.ex prædictis,ext.de fide instru.& consi.150.casus talis est,Vagnolus, col. 1.lib.1.& con.144.statuto ciuitatis Papiæ,lib.2.& consil.200.verba Cyn. in lectura, in prin.eo.lib.2.& consi.261.quidam Laurentius,in 1.dubio,eo.libr.2.vbi id dicit approbari per quotidianum vsum.& con.238.licèt sint diuersæ opin.eo.lib. 5. Cardin. Flo.consi.83.& quò ad primum,colum.1.versi.insuper non apparet.Petr.Anca.in d.c. quanquam.col.3.in 8.no.& ibi quoque Philip.Fran.vbi suprà,de vsur.libro 6.& idem Anca.consil.340.viso themate,in 2.dubio,vbi dicit neminem de ea re dubitare,& ita se habere practicam communem & vniuersalem vbique.Anto.latè in d.procœmio decretalium,in princip.colum.penulti.versicu.de notario,& ibi etiam Panor.columna 10.versi.eiusdem prin.& in lec.vbi dicit videri esse communem opinionem,& sic interpretari consuetudinem:nam quotidie stipulantur notarij aliis. Idem Anto.in c.du-

Alij indistinctè tenent notarios posse pro alijs stipulari.

BIU Cujas

dũ col.2.ver.oppo.quòd hîc videtur velle, de conuer.coniuga.& consilio 35. visa forma,in princip.Roma.in l.stipulatio ista.§.si stipuler,col.6.versicu.vlteriùs.ff. de verbo.oblig.vbi id dicit communiter omnes tenere.& consilio 76.in causa nobilis, post prin.& consi.513.in casu propositæ consultationis,post medium,versi.idem erit. Rapha.Co.consilio 182.visa copia,columna prima vbi dicit ita seruare consuetudinem, quia videmus notarios quibuscunque stipulari. Alter Raph.Fulgo. consilio 190.visis toto processu,in 1.dubio,in princip. Masueri. in titul. de liter. notis, & notar. colum.4. versicul. item notarius.Ioan.Plate. in §.1.column.2.Instit.de iure perso. & in d.§.cùm autem,in 2.no.& ibi quoque Ange.Aret.colum.2.versic.& aduertas,Institu. de actio.Alexan.consil.31.viso themate,col.penul.versicu.fuit etiam vltra,libr. 6.vbi hanc dicit veriorem & communiorem opinio.& consil.65. quoniam omne datum, colum.antepe.versi.item notarius,libr.6.quod repetitur consil.119.co. libr.6.& idem Alex.consi.185.in causa & lite coram dominis,colum.3.versicu.opponitur etiam,lib. 6.& consi.35.in causa & lite inter Lucam,colum.1.in fine,libr.7.Franciscus Aretin. consi.41.diligenter & maturè,colum.1.versicul.secunda ratio.& consili.74. eodem exordio,colum.penul.versicu.tertiò pro hac,& sequenti.Corne.consi.50. videtur in hac consultatione,colum.4.versicu.non etiam vitiatur, libro 1.& consil.6. videtur in præsenti,colum.3.versicu.& constat,libro 2.vbi & hanc dicit communem opinionem consuetudine approbatam,& in decisiuis seruandam.& consi.129.videtur prima facie,colum.1.versicu.nam licèt donatio,eo.libr.2.vbi & id dicit seruare communem consuetudinem.& consil.139.licèt in hac consultatione,in fin.lib.3.vbi idem dicit.& consil.2.viso suprascripto,col.2.versi.præterea ius & actio,lib.4.Guid.Pap.deci.Delphi.49.in processu,vbi ita dicit fuisse iudicatum in curia Delphi.& iterum deci.222.in donatione.& deci.267.pactum,ad fin.& deci.317.vtrùm iuratus.& consil. 60.ad dubia elicita,colum.4.versic.& ex tali.Soci.consil.125.visa narratione, ad fin. lib.1.vbi & hanc esse dicit communem opi.& consilio 262.in causa magnifici, colũ. penul.versic.secundò respondetur,lib.2.quod repetitur consil.90.lib.3.& idem Soci. consil.125.non insistendo,colum.2.versi.sed ad hoc,eo.lib.3.Philip.Deci. consilio 31. cuius superscriptio incipit,quando valeat,colum.3.versicu.secundò non obstat.& cõsil.58.cuius & hæc est superscriptio,si maritus,col.2.ver.præterea in quæstione principali.& consil.293.viso testamento,colum.2.versic.& licèt donatio.& consil.407. visis & diligenter,colum.4.versicu.tertiò respondetur.& consilio 607.viso puncto, colum.3.in tertio dubio.Iacob.à sancto Georgio,in repet.auth.si quis in aliquo, in fi. C.de eden.& in l.1.colum.6.versic.subsequenter quæro.C.ne lice.poten.& in l. quemadmodum,in princip.ff.de iure dot.Carol.Rui.consilio 41.ponderatis verbis,colum. 2.versic.nec etiam est dubitandum,libr.5.Stepha.Bertran.consil.302.visis copiis,col. 2.versic.sed contra prædicta,libro 3.vbi id dicit communiter obseruari de consuetudine.& consil.12.quilibet est regulariter,nume.5.libr.4.& consil.156.ex themate, col. 2.versicu.& quò ad id,eo.libr.4.vbi etiam dicit hanc esse communem opin.& de consuetudine vbique obseruari,ideo ab ea nec iudicando nec consulendo esse discedendum.Matthæ.Afflic.in d.c.1.§.item sacramenta.in 5.no.nume.11.& seq.tit.de pac.iura. fir.& latè in constitu.Siciliæ.incipi.baiulos,columna 10.versicu.decimò & vltimò,vbi hanc dicit esse magis communem conclusionem, & ponit quasdam limitationes, quas tu videre poteris.& rursum decisi.Neapoli.135.quidam Venetus,in fin.Lud.Gozad.consilio 87.prima facie videtur,col.3.versi.septimò dico.Pau.Parisi.con.88. viso processu causæ vertentis.col.11.nu.89.& multis seq.libr.3.vbi dicit hanc esse veram & communem conclusionem.Anton.Capiti.deci.Neapo.78.in causa domini Petri. Nicol.Eueral.in locis legalibus,in loco,de tanquam,colum.5.versicu. hinc est etiam quòd licèt notarius.Hieronymus Gratus consilio 12.contra quamplures,column.2. nu.8.lib.1.& consi.126.in hac causa Franciscí,in princi.eo.libr.1.& Ioan.Amic.consilio 126.punctus emergentis quæstionis,colum.2.numer.5.& Aymo Crauetta in repet.rubri.ff.de lega.1.num.124.& consilio 19.super transactione,colum.4.in 3. dubio, & D.Boër.decisi.172.dominus vita,columna 2.num.5.vbi dicit hoc non esse dubiũ. Maria.Soci.Iunior consilio 118.visis instrumentis,colum.3. versicul.& hæc conclusio,lib.2.Vt verè possis dicere ex numero tot autorum,quod supra ex aliis multis diximus,

ximus,hanc esse communiorem nostrorum sententiam.

24 ¶ Nam iudices,& alios officiales,cæteráſque publicas personas;quas vocant, stipulari aliis posse in his,quæ ex eorum officio dependent,receptum esse plurimi dicunt,autoritate.l.eum pro quo,& ibi gl.& doc.ff.de in ius vocan.& §.1.in auth.de exec. & his qui conue.vnde sumpta est.d.authen.libellum.C.de lit.contest.& vtrobique no. & §. ex his,in auth.de hære.ab intest.venien.vnde quoque deprompta est auth. matri & auiæ.C.quand.mulie.tutel.offic.& vtrobique item not.& §.ad excludendas,in auth.de litigio.vnde etiam excerpta est auth.generaliter.C.de episc.& cleri. & similiter vtrobique no.& §.quia verò.in authen.vt sine prohib.mat. *Iudices & alios officiales pro alios stipulari posse.*

25 ¶ Et id voluere plurimi ex his quos iam citauimus versic.ab hinc 2.& præterea Bar. in l.si arrogator.col.3.ver.venio ad primam.ff.de adopti.Alber.in d.auth.matri.Bal. in l.1.§.huius studij,in 1.lect.col.vlti.ff.de iusti.& iure. & in l.certi condictio.§.quoniam,colum.2.versi.oppo.quòd quis possit.ff.si cert.peta.& in l.2.in fine.C.vt in possess.lega.vbi dicit neminem alteri stipulari posse,nisi sit publica persona,vel alia loco publicæ personæ à iudice adhibita.per d.l.3.ff.rem pupil.sal. fore, & d. c. quanquam, de vsur.lib.6.& Floria.in d.l.Caius,in 1.not.ff.de vsur.& Angelus Areti.in d.§. cùm autem,col.3.versi.quæro quæ actio,Instit.de adopti.& in d.§.serui autem,col.1.vers. vnum addas,Insti.de iure perso. *Ad idem.*

26 ¶ Et de iudice priuatim videre poteris apud gl.in d.§.si quis alij,in verbo, nihil agit, & ibi Io.Fab.col.2.Insti.de inutili stipula.Inno.& alios in d.c.dudum,de conuers.coniug.Bart.in d.l.2.& ibi.Alex.in addit.ff.rem pupil.sal.fore.eundem Bar.in d.l.postquã liti,post medium,ibi,quæro vtrùm ista.& ibi Bal.col.4.vers.secundò quæro.C.de pactis.ipsum Bar.in d.l.stipulatio ista.§.si stipuler,& ibi Roma.col.7.versi.quid autem in iudice,& alios recentiores.ff.de verb.oblig.& ipsum quoque Bald.in d.authen. generaliter,col.penul.versi.vtrum ex scriptura.C.de episco.& cleri.in l.1.col.4. ver. sed quid de iudice.C.per quas perso.nob.acqui.& in l.1s qui hæres,circa medium,ff. de acqui.hæred.& in authen.si quando,ante medium.C.de constit.pecu.& in c.1.paulò ante finem,extrà de eo qui mitti.in possess.Angelus post Petrum in l.emancipati,versic. per hanc legem,ff.de adoptio.Petr. Anca.in c.cùm pridem, de pactis, & in d. c. quanquam,col.6.& in sexto not.de vsur.lib.6.Ex quibus tamen intelliges,an & quando & quomodo id procedat. *Ad idem de iudice.*

27 ¶ Constat autem notarium esse publicam personam,vt præter alios multos iã suprà citatos voluit glos.in §.si verò absint,in verbo,tabulariis,in authenti.de hæred.& falcid.& Spec.titu.de prim.& secun.decreto.§.iam de effectu,versicu.sed quas personas. & titu.de instru. edit. §.nunc dicendum,in princip.Bald.in d.l.1.§. huius studij,ad finem,in priore lect.ff.de iustitia & iure,& omnes vbique.Et hoc certè probat tex. in §. orphanotrophos,in illis verbis,præsentibus publicis personis,id est, tabulariis. C. de episcop.& cleric.& in §.cùm autem,ibi,publicæ personæ,id est tabellioni,Instit. de adoptio.Eundémque dici & esse officialem,vt dicit Matthæ.Afflict.in c.1.in verbo, potestas,colum.2.nume.38.titu.quæ sunt rega.per textum in l.si quis decurio,in princip. C.ad legem Corneliam de falsis.& in l.1.C.de tabulariis lib.10.Sed quomodo id intelligatur,declarat ipse Matthæus.paulò pòst. *Notarium esse publicam personam.*

28 ¶ Item sunt & ipsi notarij iudices chartularij,& ita illos plerique appellant, & inter cæteros gl.in l.1.in principio.& ibi etiam Bartol.Bal.& alij.ff.de iudici.glos.in l. rem non nouam,in verbo facultatem.C.eod.titu.& in l.vltim.in verbo,non habent,& ibi Bart.C.vbi & apud quem restit.in integ.peti pot.Bar.in l.iubemus.§.sanè,col.vlti. C. de sacro.eccle.Bal.in l.1.post prin.ff.de iurisdi.om.iudic.& consi.105. factum tale est, domina Auerana,colum.2.versi.item cùm isti iudices,lib.3.& Angel.consi.93.visis & inspectis omnibus,post prin.vbi negat esse alias glo.quæ illos ita vocent,quàm prædictas.& consil.234.visis statuto,in fin.Imo.in l.2.colum.vlti.versi.item tangit.ff.de stipula.seruo.Pau.Cast.in l.acta,& ibi Alexan.post princ.ff.de re iudic. & idem quoque Pau.consi.260.visis compromisso,in 2.dubio,lib.1.Alex.consil.92. videretur prima consideratione.col.2.li.7.Corne.consi.185.tria principaliter,col.pen.versi. nec est ratio,lib.2.& con.99.visis literis,col.1.lib.3. *Notarios esse iudices chartularios.*

BIU Cujas

29 *An legibus probetur notarios posse alios stipulari.*

¶ Sed quod ad ipsos notarios priuatim pertinet, vereor ne satis id probetur de iure communi: scilicet quòd stipulari alteri possint, præsertim in conuentionalibus: nec per illos quidem textus, qui solent allegari ab his, qui id tenuerunt, quos nos sigillatim adscripsimus suprà nume. 16. sunt tamen qui ab hac. Primùm enim quantùm ad dd.ll.2.3.& 4.ff.rem pupil.sal.fore. quæ sunt principes nostrorum huius sententiæ testes, harum verba subiicienda putauimus, vt ex his veluti præsentibus intelligas, quid quantúmve ad eam rem faciunt. Hæc autem sunt. Si pupillus absens sit, vel fari non possit, seruus eius stipulabitur: si seruum non habeat, seruus ei emendus est: sed si non sit vnde ei ematur, aut non sit expedita emptio, profectò dicemus seruum publicum apud Prætorem stipulari debere: aut dare aliquem Prætor debet, cui caueatur, non quasi ipso iure pupillo acquirat, neque enim pupillo acquirit, sed vt vtilis actio ex stipulatu detur. Hæc ibi.

30 *Ad idem.*

¶ Vides igitur primùm ex his verbis, id in infante aut pupillo absente obtinere: quibus lex semper aliàs vberiùs ac pleniùs subuenit, quàm aliis, vt constat ex tit. C. quãd. imper. inter pupil.& vidu.& ex toto illo titu. in quo. dd.ll. positæ sunt, rem pupil. sal. fore.& videre licet ex l. bonæ fidei, in prin. ff. de acq. rer. domi. & l.2. §. si à pupillo. ff. pro emp.& l. sicut. C. de præscript. 30. vel 40. ann.& Fran. Aret. 160. in præsenti consulta. colum. 3. versi. prætereà verbum,& aliis infinitis locis totius nostri iuris. Quod & ipsum est ex legibus diuinis & naturæ, quibus hi sunt commendatissimi: vt patet Exodi 22. c. Deuter. c. 10. Iob 6.& 22.& 24. non semel,& 29.& 31. etiam non semel,& Psal. 9. in fi.& 93.& 108.& 145. Eccle. 4.& 35. Esaiæ 1.& 9.& sequẽ. Hieremiæ 5.& 22. Ezechiæ 22. Oseæ 14. eodémque vlt. Zacha. 7. Malach. 3.& in epistola diui Iacobi, c. 1. ad fi. Vt iam intelligas ex tot locis literarum diuinarum, hos omnium esse fauorabilissimos. Etiam si Cato ille Censorius in oratione, quam apud Censores habuit, non dixisset, maiores sanctiùs habuisse pupillos defendi, quàm clientem non fallere, quod ab Aulo Gellio relatum est, lib. 5. noctium Atticarum c. 13.

Pupillis leges nostras plenius subuenire.

Et leges diuinas.

31 *Ad idem.*

¶ Igitur cùm de pupillis & impuberibus tantùm hæ ll. loquantur,& vt cæteræ de eadem re loquentes, quid causæ est, vt ad cæteros trahantur? Præsertim cùm dd.ll. sint collocatæ sub illo tit. rem pupil. sal. fore. vt etiam intelligas priuatim pro pupillis & eorum fauore latas fuisse. Cúmque l. hæc autem. ff. de adoptio. quę confestim sequitur d.l. non aliter.& l. his verbis, quæ pro illa opinione allegari solent, non obscurè declarat id, quod dictum est in præcedentibus illis. ll. quæ de impuberibus tantùm loquuntur, de illis quoque tantùm intelligendum. quod & expressè expendit glo. ibi. Ad quod etiam vide quæ dicam inferiùs nu. 43. quantùm ad d. leg.

32 *Seruus publicus quis sit in nostris legibus*

¶ Vides, inquam, in dd. illis ll. seruum proprium primo loco in id esse adhibendum: quoniam scilicet serui nostri possunt nobis quærere & stipulari. l. 1. §. itẽ acquirimus. ff. de acquiren. possess.& in §. 1. Instit. per quas personas nobis acquirit. cùm si. Mox si seruus proprius desit, illi esse emendum: aut si expediri fieri non possit, seruum publicum, veluti pro extremo remedio, ne ius pupilli pereat, adhibendum. Seruum igitur publicum, id est, seruum reipublicæ vel municipij, cuius pupillus est. Hunc enim leges nostræ vocant seruum publicum, vt liquidò apparet ex rub. C. de seruis reipubli. manu. iuncta. l. 1. eius tit. quæ eos seruos publicos nuncupatim vocat. Et ex l. 1. de soluti.& liber. debit. ciui. libr. 11. quæ loquitur de cautionibus seruorum publicorũ, id est, ipsius ciuitatis, vt satis declarat ead. lex posteà loquens de actore ciuitatis, vt etiam bene intelligit gloss. ibi, reprehendens eos, qui de tabellionibus intelligebãt. Et ita etiam intelligunt Lucas Pen.& Io. Plat.

33 *De eodem ex aliis authoribus.*

¶ Et sic quoque seruum publicum, id est, reipublicæ,& non tabellionem siue notariũ intellexisse verisimile est Tullium in Philippicis quos Antonius deliciarum causa in conuiuio cedi iubebat à seruis publicis. Et Liuij 1. decad. libr. 1. vbi ab Euandro edocti antistites sacri eius per multas ætates fuerant, donec tradito seruis publicis, solemni familiarũ ministerio genus omne petitiorum interit. Et Valerium Maximum libr. 2. c. 5. vbi de Mario, Missus ad eum occidendum in priuata domo Minturnis clausum seruus publicus natione Cimber, aggredi non sustinuit. Et iterum lib. 3. cap. 2. Reddinísque seruo publico qui eam tradiderat, Critię, inquit, propino. Et Iulius Capitolinus in Gordianis: dum scilicet Senatusconsultum quodpiam tacitũ ita factum fuisse

dicit,

BIU Cujas

dicit, vt non scribæ, non serui publici, non Consules illis actibus interessent. Ex quibus facilè intelligis Angel. Areti. fuisse hallucinatum, cùm dicit in d. §. cùm autẽ, post princip. Instit. de adopti. tabelliones vocari seruos reipublicæ.

34 ¶ Alibi autem reperimus, seruos ciuitatis vel municipij siue reipublicæ stipulari posse pro ipsa ciuitate, municipio, vel republica, in leg. vlt. ff. quod quisque iuris. & d. leg. Caius. ff. de vsuris, & l. 3. ff. de stipulat. seruorum. Et licèt non sint serui singulorũ eius ciuitatis vel collegij, l. in tantum. §. 1. ff. de rerum diuis. & l. 1. §. seruum. ff. de quæsti. & facit l. 1. in fi. ff. de colleg. illi. loquens de libertis vniuersitatis, non reperiatur huiusmodi stipulari posse pro singulis hominibus huius ciuitatis vel municipij: tamen fauore pupillorum receptum est, vt si desit seruus proprius, id faciat seruus publicus, id est, municipij siue ciuitatis, interueniente decreto iudicis. Igitur illæ leges iubentes adhiberi seruos publicos, si desint proprij, debent intelligi de seruis ciuitatis, vt cæteræ leges intelligunt. Præsertim cùm nulla lege probetur tabelliones seruos publicos dici, vt posteà quoque dicemus. Et tantùm abest, vt serui dici possint, vt nec tabellio seruus esse possit, l. generali. C. de tabulari. lib. 10. & voluit per eum textum gl. in d. l. 2. ff. de adopti. & in l. 2. C. eodem titulo, & in d. §. cùm autem, Instit. eod. quoque titu. & in l. defensionis, in verbo, conditionales. C. de iure fisci. tametsi illæ vbique & cæteri nostrates intelligunt seruum publicum pro tabellione, per text. in d. §. cùm autem, de quo posteà dicemus.

De eodem.

Seruus nõ potest esse tabellio.

35 ¶ Adde, si placet, & aliam rationem, quæ mihi vrgentissima esse videtur, vt in illis dd. ll. 2. 3. & 4. de quibus hìc principaliter loquimur, (nam de aliis posteà loquemur) nõ possit intelligi de tabellionibus siue notariis, sed de seruis reipublicæ: vides enim illic seruos proprios, & seruos publicos nominari: & proprios poni ad differentiam publicorum. vt è diuerso publicos propriorum. Ergo necesse est, vtrosque seruos esse, in ea quidem significatione, qua leges seruos accipiunt: nihilque inter eos interesse, nisi quòd alteri proprij sunt pupilli, alteri reipublicæ. Quòd si seruos publicos intelligas pro tabellionibus, quòd scilicet munus publicum gerant, certè hi serui publici non sunt eiusdẽ qualitatis, vt serui illi proprij: nec ita sunt serui publici, vt illi serui proprij.

De eodem.

36 ¶ Præterea si illi tex. intellexissent seruum publicum pro tabellione, quid opus erat tot verborum ambagibus? vt scilicet primùm adhiberetur seruus proprius: & si non esset, emptitius: aut si etiam non esset, seruus publicus, aut alius à Prætore datus. Nónne satis fuisset statim & vno verbo dicere tabellionem siue notarium adhiberi? Nam siue fuerit seruus proprius, siue non fuerit, omnes eum textum intelligunt, vt semper tabellio alteri stipulari possit. Dicemus tot verba eius legis esse superuacua, ociosa, inutilia? Et id certè dicere non possumus, l. ait prætor, quæ est 3. in prin. ibi, nec frustra adhicitur. ff. de iureiuran. vbi eum textum ad id no. Paul. Ca. Alexan. & Iason, qui adducit concord. quibus addes alios infinitos à me collectos in tractatu, cui titulum nũcupauimus, Nihil frustra.

De eodem.

Legũ uerba nõ esse otiosa.

37 ¶ Nec igitur ociosum est, quod illic dicitur, apud Prætorem: nam ex hoc apertissimè ostenditur, id fieri debere in iudicio, & causa cognita, vt etiam expressè dicitur in d. §. cùm autem, Instit. de adopti. vt & illic benè annotat Bald. qui ex hoc dicit multa specialia statui in prætoriis & iudicialibus stipulationibus, quæ ad conuentionales trahi non debent. Nam & aliàs videmus, ea quæ fiunt in iudicio, plus roboris, momenti, & ponderis habere, quàm quæ extra iudicium fiunt: multáque in iudicio fieri posse, quæ aliter fieri non possunt, l. in plurium, in fi. ff. de acq. hæredi. & l. 1. etiam in fin. ff. de cura. bonis. dan. & l. mulier fundo. ff. de leg. commis. & patet ex multis, quæ aceruatim collegit Barba. consi. 47. præclarè scripsit Psalmista, col. vlti. lib. 2. & consil. 53. quod est eodem exordio, colum. 5. versi. & si quispiam opponat, eodem. lib. 2. & Iason in l. pacta nouissima. C. de pactis, quæ non est opus aliter sigillatim referre. Vt ne tamen obliuiscar illius caloris, quem vocant, iudicij, de quo adeò multa per Bartol. Imol. Ro. & Francis. Aret. in l. 1. in princip. ff. de verbor. obligat. & aliis locis ibi à recentioribus numeratis.

Iudiciales actus plus habere ponderis.

38 § Denique ex eo text. vides clarissimè, illic duos interuenire debere, vt huiusmodi stipulatio pro absente fieri possit. Scilicet iudicem, & alium qui coram eo stipuletur: siue seruum proprium, siue publicum, quicunque is sit: siue alium à iudice datum: tan-

De eodem.

BIU Cujas

quam scilicet alter solus non sufficiat: neque enim vnus duorũ vicem tenere potest, scilicet iudicis, & stipulatoris, qui pro absente stipulatur. Ideo nec idem vicem notarij, qui contractum recipit & in scriptis redigit, eiúsque fidem facit: & simul vicem eius, pro quo fit contractus: & prætereà iudicis, coram quo id fieri debet, id est, triũ personarum gerere potest. Cùm etiam difficile sit, vt vnus duorum vicem suppleat, l. si plures. ff. de pactis, vbi gl. exponit difficile, id est impossibile, & ibi citat alios textus concord. Vnde & illud fit, quòd si quis sit iudex, & notarius, non potest scribere gesta coram se. Inno. vt sæpe à nostris citatur in c. quoniam contra falsam, de probat. & in c. cùm à nobis, de testib. Bar. in l. 2. col. 2. versic. quæro pone quòd aliquis, & ibi Imola. col. vlt. versi. item tangit. ff. de stipul. seruorum, cum si.

Vnus duorum aut plurium uicẽ sustinere non potest.

39 ¶ Ex quo & illud consequens fit, vt tabellio non possit conficere instrumẽtum de eo quod ipse facit, l. exemplo. C. de probati. & l. inter chartulas. C. de conueni. fisci debit. lib. 10. Alioquin illud sequeretur, vt notarius teneret personam rogantis, & rogati, scilicet rogantis partis, & rogati notarij: nam illud est certum, notarium à partibus rogandum esse, vt fidem faciat, vt probatur in §. nos autem, & ibi glo. in verbo, iungatur, in auth. de tabellio. & volunt docto. vbique. Ideóque Bal. qui alicubi in ea opinio, fuit, vt tabellio possit stipulari alteri, vt suprà diximus, id obstaculum sentiens, volénsque idipsum reiicere, & amouere, dicit in d. l. 1. §. exigere. ff. de magistra. conue. ꝙ nec momento quidem residet apud tabellionem vtilis actio, quia si resideret, inquit, non posset ipsemet de iure suo instrumentum conficere, per dd. ll. suprà in prin. huius versi. allegatas.

Ad idem.

40 ¶ Idem verò Bal. (quod iam suprà diximus) in l. 1. col. 4. versi. alij dicunt. C. per quas personas nob. acquir. dicit quòd officium notarij, licèt sit publicum, non tamẽ est inuentum ad stipulandum, sed ad scribendum & redigendum in scriptis, id quod fit inter alios, non quod per seipsum fit, & allegat Inno. in d. c. quoniam contra falsam, de probati. Tamen posteà subdit, quòd ad eum non spectat commodum, sed nudum ministerium. Idem autem in d. l. si Consul. in 8. quæsti. ff. de adopti. in 1. lec. scribit, notarium posse conficere instrumentum de stipulatione per eum facta pro alio, nisi speraret priuatum quodpiam commodum. Et idem dicit in 2. lec. post Guil. ibi. Et de cæteris idem voluit Bar. in d. l. 2. in 1. quæsti. ff. de stipul. seruo. Sed quantùm hæc satisfaciãt his quæ diximus de persona duorum & nuncupatim de eodem iudice & notario, & dd. ll. 2. & 3. rem pupil. sal. fore. cæteri diiudicent. Præsertim cùm in illis. ll. nullum commodum erat peruenturum ad seruum publicum, de quo loquuntur, sed ad solum pupillum, & tamen stipulari non potest, nisi aliis interuenientibus, quæ iam diximus.

De eodem.

41 ¶ Quantùm autem ad d. l. non aliter. ff. de adopti. & d. leg. 2. C. eod. titu. eæ simpliciter loquuntur de seruo publico, qui, vt diximus, non est tabellio, & loquuntur item de impuberibus, vt & d. lex. 2. 3. & 4. rem pupil. sal. fore. & secundùm illas, quæ specialiùs loquuntur, debent intelligi. Sed magis vrget. d. §. cum autem, Institu. de adoptio. qui nuncupatim his verbis vtitur, vt caueret arrogator publicæ personæ, id est, tabellioni. Ita enim sese declarat & interpretatur is text. in multis nostris codicibus Institu. & ex quibus videtur illud assumi, vt notarius tanquam publica persona possit alteri stipulari.

Ad idem.

42 ¶ Sed ad eum textum, præterquam ꝙ etiã loquitur de impuberibus, vt cæteri superiores, ideo non trahẽdus ad puberes, vti diximus. Illud quoq; nõ sine ratione dicere possumus, eam interpretationẽ, id est, tabellioni, veri similè esse additã à quibusdam glossematoriis, vt ita loquar, ita eum textũ intelligentibus, eámq; apposuisse vel in margine vel in linea interlineari, & posteà à librariis assutam fuisse contextui, vt plerũque fieri videmus. Nam ad quid scriptũ esset, caueat publicæ personæ, id est, tabellioni, cũ planiùs & breuiùs dici potuisset, caueat tabellioni? aut si non tantùm de tabellione intellexisset, potuisset sic generaliùs & significãtiùs dicere, caueat tabellioni, aut alij publicę personæ. Et quod iã diximus, is §. excerptus est ex d. l. 2. ff. e. quæ nõ loquitur de persona publica, sed de seruo publico, secundũ quã debet intelligi, & eo quidem modo, quem suprà diximus. Tametsi sunt & aliæ publicæ personæ, vt probatur in §. nos autem

De eodem.

BIU Cujas

autem, Insti. de Attili. tuto. Nec me mouet, quòd in Institutionibus Theophili eadē illa declaratio adscripta est, id enim eodem errore factum crediderim.

43 ¶ Quantum ad d. l. 1. §. exigere. ff. de magi. conue. is text. omnino loquitur secundum dd. ll. 2. 3. & 4. rem pupil. sal. fore, vt scilicet seruus proprius pupilli, aut si desit, publicus stipuletur ipsi pupillo: aut etiam ipse magistratus: idq; fauore pupilli, vt diximus, & iterum seq. versi. dicemus. Dict. autem l. cùm cognatos. C. de capti. & postli. reuer. loquitur de seruo publico, qui pro capto ab hostibus stipulatur, non minùs quidem fauorabili, quàm sit pupillus: vt patet ex multis quæ scripsimus in nostris legib. connubialibus in glo. 6. in verbo. *de son mary* in 35. quæstio. Et præterea à iudice ad id cōstituitur, vti is tex. apertè declarat. *De eodem.*

44 ¶ Quantum autem ad d. c. quanquam, de vsur. li. 6. præterquam quòd illud ibi fit iussu, mandato, & autoritate iudicis, quæ ita requiritur, vt nec ratihabitio postea interueniens sufficiat, vt dicit Bal. in l. executorem, col. 4. versi. sed quid si notarius. C. de execu. rei iudi. vt diximus suprà nu. 21. nec aliud speciale tamen est fauore animæ, vt ibi declarant doc. & Iason in d. l. stipulatio ista. §. alteri, col. 3. versi. quintò limita. ff. de verb. obli. Et hanc planè in ea re differentiam impuberum & aliorū priuilegiatorū, cæterorúmq; non item priuilegiatorum: vt scilicet pro illis nonnunquam, & quibusdam interuenientibus possit alius stipulari: pro cæteris nunquam, satis apertè declarat glo. in d. c. quanquam, in verbo, possunt acquirere. & Bar. in l. 1. ad fi. prin. ff. de iure fisci, vbi dicit quòd notarius potest stipulari pro fisco, vti pro pupillo, per d. l. non quasi, quæ est illa. d. l. 4. ff. rem pupi. sal. fore, nam fiscus, inquit, & pupillus æquiparantur, l. illud. ff. de appella. & l. rempublicam. C. de iure reipublicæ, lib. 11. Id quod dicit menti tenendum, quòd quotidianum sit. Hísque concinit quod scribit Bal. in l. 1. col. 4. ver. alij dicunt. C. per quas perso. nobi. acqui. dicens speciale esse in d. c. quanquam, vt notarius stipuletur in vsuris. Igitur ius commune est in contrarium. Vt tamen interim videas Angelum, qui aliter quoque illud c. intelligit in sua disputatione incip. Astensis miles, col. 9. versi. de octauo dicendum est. *De eodem. Notarium non nisi pro priuilegiatis posse stipulari. Pro anima. Pro impuberibus. Pro fisco.*

45 ¶ Sed quid hìc, si diuis placet, faciamus, quando plerique omnes dicunt aliter consuetudine obseruari, vt scilicet notarius possit in contractibus à se receptis pro quibuscuis, nullo ætatis discrimine, nullo delectu conuentionalium & iudicialium negociorum, nulla item differētia, an iudex id iusserit, an minimè, sed passim, semper & vbique pro aliis stipulari, vt præter plurimos quos tibi citauimus suprà nume. 23. sunt & alij, scribit Bal. in d. §. cùm autem, Insti. de actio. & con. 246. præmissis verbis, cuiusdam statuti, paulò ad fi. lib. 2. vbi dicit eam esse consuetudinem fermè per totam Italiam, vt ex stipulatione notarij aliis quæratur actio sine cessione. & Ioan. Fab. in §. si verò aliquis, Instit. de satisda. licèt vterque quantum ad ius commune, sint alterius opinionis, vt suprà diximus. *Consuetudine obseruari vt distincte notarius pro aliis stipuletur.*

46 ¶ Consuetudinem autem hac in re esse obseruandam tradit Bald. in hac ipsa specie loquens, in l. 1. vbi nuper citauimus. C. per quas perso. nob. acqui. Nam tunc, inquit, notarius videtur habere id officium stipulandi pro alio à consuetudine, & rursum consi. 146. præmissis verbis, paulò ante fi. lib. 2. Nam & aliàs consuetudine vel statuto introduci potest, vt alius pro alio possit stipulari, vt plerique volunt per text. in l. certi condictio. §. si nummos, in illis verbis, cùm quotidie crediturí, &c. vbi id not. Roma. in vltim. not. Alexander colum. 2. versiculo, item no. cōsuetudinem, & Iason colum. 4. versiculo, vltimò no. & Philip. Deci. colum. 2. versicul. tertiò no. ibi quotidie. ff. si cert. petat. & per text. in l. si quis donaturus, in fin. ff. de vsufruct. Bald. in repet. l. de quibus, colum. 9. versicu. & primò quò ad primum, ibi, certè valet consuetudo. ff. de legibus. *Cōsuetudinem hāc obseruari debere. Statuto uel cōsuetudine introduci ut alius pro alio stipuletur.*

27 ¶ Vti etiam statuto id introduci potest ex sententia ipsius Bal. in l. 1. in fin. C. de manumiss. test. & in c. quæ in ecclesiarum, col. antepe. ver. sed nunquid ex pacto, de constit. & con. 301. in primis videndum est, circa medium, lib. 4. vbi hanc rationem adducit, quòd lex id ipsum potest facere, per l. pe. §. cùm autem. C. ad S C. Treb. & alia iura ab eo allegata: ergo & statutum, quod & ipsum lex est. & Paul. Castren. consilio. 171. in casu præsenti visis omnibus, colum. 2. versiculo, primum est in actione, libro 2. & Iacob. à Sancto Georgio, in d. l. certi condictio. §. quoniam, circa medium. ff. si *Ad idem, Lex id facere potest.*

BIU Cujas

cert.pet.& Iason in d.l.stipulatio ista.§.alteri,colum.1.versicu.limita no.istam regulã. ff.de verbo.obliga.

48 *Instrumẽta garentigiata. Et confessionata. Garentigia.*

¶Ad-hæc si ex statuto aut moribus regni, vel ciuitatis instrumenta à notariis recepta habent executionem paratam:cuiusmodi instrumenta quæ Tusci garentigiata appellant,& Perusini confessionata, vt tradit Bald.in l.etiam, colum. 1.in diuersis locis. C.de executi.rei iudica. Idem enim est vtrumque, vt dicit Bartol. in l. possessio quoque.§.& si possessio.ff. de acquir. possessio. Nam garentigia nihil aliud est, quàm præceptum factum à notario partibus confitentibus & consentientibus,vt obseruent contenta in instrumento,vt dicit Bald.in l.vlti.colum.2. versic.& ideo consuetudo.C.de sponsa. cum multis aliis concord.à me plenissimè collectis in commentariis consuetudinum Picta.titu.*de notaires*.§. 1. glos.2.in verbo,*car ilz sont iures quant à ce*.Ideóque notarij, qui hæc instrumenta conficiunt, dicuntur iudices chartularij,de quibus suprà locuti sumus,nu.28.item sunt & ipsi.Et huiusmodi sunt instrumenta quæ in nostra Gallia fiunt,tam ex consuetudinibus multarum huius regni regionum,quàm ex ordinationibus nostrorũ regum.Igitur, vt repetamus,in his instrumẽtis haud dubie potest notarius stipulari alteri,si credimus Bar.in d.l.possessio.§.& si possessio.ff.de acq.pos.Bal.in d.l.nõ aliter,col.1.ver.itẽ si ex forma statuti Ro.con.76.in causa nobilis,col.1.Ang.Are.in §.serui autem,col.1.ver.item quod dixi per notariũ,Inst.de iure perso.Iason in d.l.stipulatio ista.§.si stipuler, col.antepe. versi.quarta fallentia.ff.de verbo.oblig.Anto.Capyt.d.deci.Neapol.78.& Hierony. Gratus.d.consi.12.contra quamplures,col.2.versi.tertiò quia adest,lib.1.

Notarius in his instrumẽtis pro aliis stipulari potest.

49 *Apud nos notarius potest alteri stipulari.*

¶Ex quibus vides minimè dubitandum esse apud nos,quin notarius alteri stipulari possit,quicquid sit de iure communi. Et id quoque etiam de iure ciuili fatetur Paul. Castr. d. consi.195.lib.2.quem suprà citauimus, vt scilicet quæratur vtilis actio absenti sine cessione.quod nõ procederet in stipulatione alterius,sed in id requirit acceptationem. Igitur secundo loco illud videndum est, cuius est effectus hæc notarij stipulatio ante acceptationem:& an ex ea quæratur possessio ex constituto in instrumento appositο.Et certè eam vim habet,vt non possit donans aut vendens reuocare aut pœnitere,etiam ante acceptationem donatarij aut emptoris, vt expressè voluit Bal.in l.cùm à socero,colum.2.versi.caue tibi.C.de iure doti.Alexand.Fran. Aret.& Iason in l.qui Romæ.§.Flauius Hermes:ille col.pe.versi.tamen conclusionem,Franc.Are.col.item pe.versi.& hoc tenet.& Iason col.8.versic.secundò limita. ff.de verbor.obligat.idem Franci.Aret.d.consi.74.col.penult.versic.tertiò pro hoc,& sequẽ. Caro.Rui.consi.172.non est dubium,col.4.versi.& prædicta locum habent. Philip. Deci.d.consi.58.col.2.versi.præterea in quæstione.& d.consi.226.in fi.& consi.239. primò non videtur,col.3.versi.tertiò dictum.& d.consi.607.col.3.in 3.dubio. Lance. Gali.in rub.ff.de verbo.oblig.col.4.versic.& aduerte quia vbi esset.Ludo.Goza.consi.87.prima facie videtur,col.3.versi.septimò dico.Maria.Soci.Iunior.consi.118.visis instrumentis, col. 2. versic.& hæc contrario, & multis sequent.lib.2.Anto.Rube. consi.91.videtur primo aspectu,ad fin.& consil.117.proponitur in facto quòd quædam mulier,nume.8.

Sed cuius effectus est hæc stipulatiò ante acceptationẽ. Alienans an possit pœnitere, uel reuocare ante acceptationem.

50 *Qui dicũt ius statim quæri ex stipulatione notarij sine acceptatione.*

¶Et eiusdem factionis non obscurè videntur esse,qui dicunt ius statim quæri donatario siue emptori ex ea notarij stipulatione, sine alia ipsius donatarij siue emptoris acceptatione.Nam ita expressè voluerunt Corne.con.21.suprascripto puncto,col.2. versi.præterea ius & actio,lib.4.Gui.Pap.dec.Delphi.49.in processu.& Socin.consi. 262.in causa magnifici,col. pe. versi.secundò respondetur.& Phili.Deci.consi.226. magister Ioannes,col.1.versi.nec obstare videtur,& iterum in fin.eius consi.& maxima pars aliorum,quos suprà citauimus nu.23.sunt & alij.

51 *Sed quis præferatur, an is cui notarius primum stipulatus est,an alter.*

¶Sed illud postremò inspiciendum est,an id impediat quominus donare,aut vendere alteri aut hypothecare alteri possit,antequam emptor aut donatarius ratum habuerit:aut etiam postquam ratum habuerit,ante rei traditionem.Et si id fecerit, vter eorum præferetur.Et id certè minimè dubium est,quin præferatur hic secundus donatarius vel emptor,cui res priùs est tradita,ei cui absenti stipulante notario res priùs vendita aut donata fuerat.Nam si id locum habeat cùm priori emptori aut donatario etiã præsenti & stipulanti res est donata aut vẽdita,sed non tradita, & alteri interim

BIU Cujas

terim vendita,& tradita,per vulgatiſsimam illam.l.quoties.C.de rei vendica.cum ſi. Aut etiam alteri interim quoque hypothecata.l.vlt.§.Lucius.ff.de dona.& not. Bar. & Io.Plat.in l.1.poſt glo.ibi,in verbo,perfectam. C. de iure fiſci, lib.10.Quanto magis ſi non ipſi præſenti,ſed abſenti,pro eo ſtipulante notario?

52 ¶Et id certè clariſsimum eſt,ſi nullum interuenit conſtitutum,vel precarium. At ſi interuenit notario ſtipulante,& id maximè dubium eſt, an ex huiuſmodi conſtituto facto abſenti,pro quo notarius ſtipulatur, tranſeat poſſeſsio in ipſum abſentem ante eius acceptationem,ita vt is præferatur alteri,cui interim res donata vel vendita & tradita fuit.Et id quidem eſt quod quærimus,& quod ad hunc noſtrum tractatum precipuè pertinet.Sunt autem eius rei diuerſæ ſententiæ multorum ac magnorum virorum ex vtraque parte,vt diximus ſuprà nu.8.ſed & hanc,& 2.ſeq.& iterum nu.13.contrarium tamen,& nume.ſeq. *Quid autē ſi interuenit conſtitutū ſine notarioſtipulāte.*

53 ¶Ego verò,vt iudicium in hac re meum tādem interponam,vix eò adduci poſſum, vt ex huiuſmodi conſtituto abſenti & ignoranti facto tranſeat in eum poſſeſsio: vtpote quæ eius naturæ eſt,vt non ſine animo eius cui quæri debet,quæri poſsit,cùm animus ad quærendam poſſeſsionem requiratur.l.1.§.adipiſcimur,& ibi doct. & iterum l.3.in princ.& l.quemadmodum,& l.quod meo. §. ſi furioſo, ff.de acquir.poſſeſ. Ideo nec per conſtitutum poteſt transferri poſſeſsio,niſi accedat animus & volūtas eius cui quærere volumus,vt expreſsè voluit glo.quam omnes ſequūtur, in d.l.quod meo,in verbo,poſsidere,eo.titu. *De eadem re.*

54 ¶Quòd ſi quis nobis obiiciat. d.l. 3. §. item acquirimus,vbi acquirimus per ſeruum aut filiumfamilias poſſeſsionem earum rerum,quas peculiariter tenent, etiam ignorantes.Huic ſtatim reſpondebo,id ibi fieri,vt confeſtim ſubditur,quia noſtra voluntate intelliguntur poſsidere, qua eis peculium habere permiſimus. Ex hócque not. Imo.ibi,quòd propter prçambulam voluntatem intelligitur & fingitur poſteà interuenire voluntas in alio actu connexo.Et facit quod etiam in ſimili diximus ſuprà in ſecunda parte,in 4.amplia.& quod ſcribit glo.vlt.in c.ſine poſſeſsione.verſ. item opponitur ignorans,de regu.iur.lib.6. *Obiectio & reſponſio.*

55 ¶Quòd ſi is magis vrgeat,dicátque generaliter poſſeſsionē acquiri per liberā perſonam etiam ignorāti,per tex.expreſſum in l.1.C.de acq.poſ. Intelligat eam l.communiter,vt cū noſtris loquar,intelligi de procuratore,vt videre licèt ex Cy.Alberi.Bal. Ang.Raph.Fulg.& aliis ibi:& Imo.con.57.viſo quodam inſtrumento, ante mediū. & ſic in eo qui noſtra voluntate ea facit,quæ poſteà vt procurator noſter facit,vt ſuprà in præcedenti ver.diximus de filio & ſeruo,quibus peculium conceſsimus.Et nū cupatim de ipſo procuratore voluit Ang.Are.in §.actionum,col.4.ver.ſed dominus, Inſti.de actio.fuit enim,inquit,à principio voluntas domini,vt procurator ſibi acquireret,per l.1.§.per procuratorem.ff.de acq.poſſ.Nec tamen omnes concedunt,procuratorem per ſuum conſtitutum nobis poſſeſsionem acquirere, vt videre poteris ex his quæ ſcripſimus ſuprà in ſecunda parte in 26. amplia. licèt haud dubiè poſsit per realem poſſeſsionem illi traditam. *Altera obiectio. Reſponſio.*

56 ¶Ex quo etiam illud ſequitur,quòd licèt fortè notarius poſſet per poſſeſsionem realem ſibi traditam acquirere poſſeſsionem alteri,cuius nomine eam poſſeſsionem acciperet,non tamen poſſet per conſtitutum,vt multi de procuratore dicunt. Aliàs enim eſſet hìc duplex aut triplex fictio ſiue ſpecialitas:& multò quidem magis in notario,quàm in procuratore,qui,vt iam diximus,habet voluntatem domini, cùm notarius nullam eius habeat,pro quo ſtipulatur.Ergo vna ſpecialitas eſſet,vt alteri ſtipularetur & acquireret. altera, quòd poſſeſsio acquireretur ignoranti: tertia, quòd per fictam traditionem:quod procedere non poteſt,vt plenè diximus ſuprà in 5.limita.& dicemus ſtatim nume.ab hinc 3. *De eodem.*

57 ¶Nec me mouet quod nonnulli adferunt,dominium ex huiuſmodi ſtipulatione notarij transferri in eum pro quo ſtipulamur:ergo,inquiunt.multò magis poſſeſsionē: Quia primùm nego dominium transferri ex ſolo contractu ab alio facto noſtro nomine,quia per liberam perſonā non transfertur dominiū alteri ſine eius ratificatione,vt probatur in l.ſi ego.ff.de nego.geſt.& not.Dy.in c.ſine poſſeſsione,colum.4.in paruis,ver.item opponitur conſtat,de regu.iur.lib.6.Bart.in l.qui mihi donatū,col. 1.ff.de *Obiectio alia. Reſponſio. Dominiū non trāſferri ex cōtractu alterius ſine ratificatione.*

BIU Cujas

1.ff.de dona.& Bal.con.34.in causa ista allegatur,in 1.dubio,li.2.& con.44.iste dominus Christophorus,col.2.ver.& cõsidera.& diximus suprà in prin. huius limit. Imò verò nec facta quidem ratificatione transfertur dominiũ, nisi interuenerit traditio, cùm nec si ipsemet præsens contraxisset,& stipulatus fuisset,dominium in illum fuisset translatum,nisi secuta traditione,vt nuper diximus:quanuis ex contractu ius ita quæsitum sit,vt non liceat vni contrahentium sine alterius consensu discedere:ius inquam non dominij,sed ius agendi ex eo contractu ad rei traditionem.

58 De eadem re.

¶Fateor tamen quòd si ipsi contrahenti præsenti factum fuisset constitutum, haùd dubiè translatum fuisset & dominium & possessio,ex his quæ diximus in prin. huius tractatus.Sed an ex constituto facto notario pro absente & ignorante,antequam sciuerit & ratum habuerit,sit translatum dominium & possessio, id vnum quærimus.

Dominiũ trãslatũ non infert possessionem esse translatã.

nec si dominium translatum esset,continuò sequeretur possessionem quoque translatam esse,nisi ea apprehensa fuerit,glos. in l. cum duobus. §.idem respondit,socius si cessante,in verbo,dominium.ff.pro socio.& in l. vlti. C.de sacros.eccles. Barto.Ange. & Roma.in l.commissa.ff.de publica.& vectiga.cum concor.à me traditis in repet.l. si vnquam,in verbo,reuertatur,nume. 338.& huius est optima , & iterum nume.389. possessio tamen. C.de reuoc.donat.

59 De eadem re.

¶At,inquiunt,possessio translata est ex constituto facto notario stipulanti alteri. Id verò maximè nego ante scientiam & acceptationẽ eius,nomine cuius id factum est: cùm possessio non nisi animo quæri possit, vt iam suprà diximus. Et quia etiam si aliter diceremus,hîc concurrerẽt non solum duæ aut tres,sed etiam quatuor speciãlitates,quarum tres iam diximus suprà nu.ab hinc tertio. Quarta autẽ ea esset, quòd ratificatio facta ab eo,cuius nomine constitututum factum est,notario pro eo stipulãti,retrotraheretur in præiudicium eius,cui vendens vel donans alteri vẽdidit vel donauit,& tradidit ante huiusmodi acceptationem(nam de hoc casu priuatim loquimur)quod & ipsum est contra communes regulas iuris,vt not.in c.ratihabitionem, de reg. iur.lib.6.cum aliis multis concord.à me collectis in tractatu Retractuum,titu. 1.§.1.gl.10.in verbo,*dedans l'an*,nu.69.ratificatio.Imò verò nec cùm aliàs aliquid retrotrahitur,id propriè fit,nec verè,sed fictè,ex sententia Bart.in l.si is qui pro emptore,col.4.versi.ecce exemplum ratificatio.ff.de vsucapi. cum aliis quoque concord.à nobis etiam cumulatis in eadem illa glos.nume.69.præterea quod dicitur.

Ratificatio nõ retrotrahitur in præiudiciũ alterius.

Retractio fit fictè non verè.

60 De eodem.

¶Et hanc rationem trium ex illis quatuor specialitatum attulerunt quidam docto. relati à Soci.qui tamen eos non nominauit,in l.1.§.si iusserim,ad fi.ff.de acqui.possess. quam tamen ipse dubiam facit.quoniam ea quæ est , vt alteri per alterum quæratur, atque illa quæ de retrotractione ratificationis est , respiciunt personam quærentis, non prohibentur concurrere in negociorum gestore,acquirente possessionem ei,cuius negotium gerit.l.communis seruus,in fi.ff.eod.tit.Alia autẽ quæ de constituto est, quod fictè transfert possessionem,concernit personam tradentis ideo cùm oriatur in diuersa persona,non impeditur concursus.l.singularia.ff.si cer.peta. Cui quãtum ad hanc rationem adde plenè not.per Bar.in d.l.si is qui pro emptore, col. antepenulti. versic.septimò & vltimò.ff.de vsucapi Subdit autem Socin.ita voluisse Fran.Aret.vt certè voluit,in alia non absimili quæstione,in d.l.1.§.per procuratorem,in fi.de acq. possess.Et tandem ipse Soci.illud addit,Cogita tamen,nec aliter suam sentẽtiam interponit,veluti de ea re dubitet.

Duarum fictionum cõcursus in diuersis personis.

61 De eodem.

¶Et certè vix sustineri posset,quòd hîc non sint duæ aut etiam tres specialitates vnã & eandem personam acquirentis concernentes,& aliæ præterea duæ,vt suprà declarauimus.Quæ ideo concurrere non possunt,vt latè diximus in 4.& 5. limit. Nec in id obstat quod dictum est,id amitti in negociorum gestore.nam nec ex stipulatione ipsius transit dominium nec possessio,nisi priùs dominus ratum habuerit, vt probat tex.à nobis sæpe citatus in d.l.si ego.& ibi glos.& docto.ff.de nego.gestis,& alij etiam suprà citati nume.ab hinc 4.

62 De eodem.

¶Vt omittam , quòd cùm ratum habet dominus quod ab eius negociorum gestore actum est,desinit esse actus ipsius gestoris , nec ei attribuitur , sed domino , peræquè ac si ipse fecisset.l.si pupilli.§.item quæritur,ibi,sed ratificatio fecit tuum negocium, & in §.sequen.& ibi not.ff.de nego.gest.Cyn.Barto.Bald.& alij in l.si tibi pecuniam.

Ratificatio facit cẽseri negotiũ esse ratificantis.

C.eo

BIU Cujas

C.eo.tit.cum aliis concor.à me collectis in tracta. Retractuum.tit.1.in glos.in verbo, *dedans l'an*,nu.66.sed cõtrario.Ideóq; ea specialitas,quæ videbatur esse in negociorũ gestore,desinit esse per ratificationem ipsius domini,in quo quantùm ad id nulla est specialitas,& manet tantùm vna illa specialitas,vt per actum fictum transeat possessio:sed ita tamen,vt non retrotrahatur in præiudicium alterius: vt latè suprà diximus.esset enim hæc alia specialitas.

63 ¶Et huc quoque pertinet quod in simili dicitur,quòd licèt alteri præsenti in actu alter stipulari possit & acquirere,vt voluit glos.in l.vt inter absentes,in glos.1.C.de inutil.stipula.per tex.in l.ea quæ.ff.de donatio.inter vir.& vxor. & satis declarat illa l. vt inter absentes,cùm de absentibus loquitur:certè id intelligitur modò præsentia sit vera,non ficta,per l.si procuratori absentis. ff. de verbo. obliga. & videtur voluisse glo.eam l.allegans in d.l.vlt.vt inter absentes,in verbo,absentiam.& expressiùs Franc.Curti.Senior consi.50.memoriæ recolendæ,col.5.versi.sextò adducere videntur, nu.80.Quod nõ ob aliud esse videtur,quàm quòd aliàs essent duæ specialitates:vna, vt alter pro altero præsente stipularetur, contra communem iuris regulam: altera, quòd præsentia non esset vera,sed ficta.

Alteri præsẽti alter stipulari & acquirere potest.

Modò præsẽtia uera sit nõ ficta.

64 ¶Et in hanc quoque partem,vltra ea quæ diximus,facit quod à Bald.scriptum est in l.Pomponius.§.1.ff.de procura.quòd licèt tabelliones quotidie stipulentur pro aliis, vt publicæ personæ:tamen si illi pro quibus stipulantur,non ratificent, euanescit stipulatio,per glos.ibi,quam dicit menti tenendam. Et quod idem prodidit in l.si absentis,col.1.versi.modò reuoco in dubium.C.si cert.petat. quòd si tabellio tanquam publica persona stipuletur pro alio,illo ratum non habente, nihil agit tabellio. Ex quo vides ex ipsius Baldi sententia totam vim & effectum stipulationis factæ à notario,pendêre ex ratificatione eius cui stipulatus est.

Notarij stipulatio pro altero euanescit illo nõ ratificante.

65 ¶Quod & ipsum non obscurè voluit idem Bal.in l.nec ei.§.satisdatio,circa fi.versi. sextò quæro.ff.de adopti.quòd si notarius recipit pacem pro absente ad certum tempus, non poterit ea res ratificari post tempus.Ex quo etiam intelligis cum velle, necessariam esse absentis ratificationem,etiam si notarius pro eo reciperet. Et id quidẽ mirum in modum confirmat quod in fortiori casu scribit Barto. in l.4.§.hoc autem iudicium,col.2.versi.credo tamen quòd non habeat.ff.de dam. infecto. quòd in illis casibus,in quibus iudex potest suum officium interponere irrequisitus,ad vtilitatem & commodum aliorum,vt pro pupillis,& aliis miserabilibus personis, siue etiam aliis,id tamen quod fecit, non habet effectum nisi secuta ratificatione eius, ad cuius vtilitatem id fecit,argu.l.3.§.inuito.& §.acquirere.ff.de bono.possess.Ergo maiori ratione id quod factum est à notario,quod non habet tantum roboris & autoritatis, vt patet ex multis quæ suprà diximus,requirit ratificationem,vt effectum habeat. Et id certè mihi semper visum fuit esse verisimum, atque etiam comprobatum est ordinatione,quam vocant,Francisci Regis, edita mense Septembri, anno. 1539.nume. 133.

Notarij stipulatio de pace pro alio intra aliquod tẽpus non potest ratificari post illud tempus. Iudex quod facit pro alio, irritum est illo nõ ratificãte.

66 ¶Non tamen,ne decipiaris lector amantissime, quòd is qui vendidit aut donauit absenti,pro quo notarius stipulatus est,possit venditionem aut donationem,aut notarius stipulationem à se factam reuocare ante acceptationem: quod de primo iam diximus suprà nume.49:ex quibus vides,& sequen. De notario autem expressè voluit Alberic.in dicta l.non aliter.ff.de adoptio.ea ratione motus,quòd nihil sibi quæsiuit per suam stipulationem alteri factam. De quo tamen dubitat Matth.Afflict.in d.constitu.Siciliæ,incipiente baiulos,col.13.versicu.sed iuxta hoc quæro.

Notarius an possit ante acceptationẽ reuocare stipulationẽ quã pro altero fecit.

67 ¶Nec denique obstat huic sententiæ, quam nunc defendimus, quod nonnulli alterius opion.afferunt pro maximo suæ opinion. fundamento, quòd si notarius non posset alteri stipulari & quærere sine cessione, nihil amplius esset habitura ipsius stipulatio,quàm priuati.Nam primùm quid periculi est, si id fateamur? cùm notarius in huiusmodi stipulationibus, quæ ad eius officium nullo modo pertinent, sit veluti priuata persona,vt sæpe diximus?Quanquã & aliter respondere possumus post Paul.Castrens.huius nostræ opinio.antesignanum,dicto consil. 195.in secundo dubio,lib.2.& Philippus Deci.in l.contractus,columna 8. versicu. & ampliatur.ff.de regul.iur.& d.consi.226.col. 3. versicu.non obstat stipulatio.fatendo notarium alteri sti

Notarij stipulatio pro altero, illi quærit actionẽ utilem sine cessione secuta prius ratificatione.

BIU Cujas

ri stipulari & quærere actionem vtilem sine cessione, sed tamen secuta priùs ratificatione ipsius absentis. quod si alter priuatus stipuletur pro absente, non ei quæritur ius aut actio etiam post eius ratificationem sine cessione, per not. in l. absenti. ff. de dona. quod & nos suprà ex eodem Pau. diximus nu. 9. nec obstant vt subdit. Et sic semper plus operatur stipulatio notarij, quàm priuati, vt illi volunt.

Alterius non sine cessione.

68 ¶SED QVAESTIONIS est, an si donatarius cui notarius stipulatus fuerat, mortuus fuerit ante ratificationē siue acceptationē ab eo factam, possit eius hæres ratificare, vt ei quæratur. Et sanè sunt tex. de hac re diuersi, vt vidētur, alij probātes posse, alij nō posse. Primùm enim probat tex. in l. si sine. §. si procurator, vbi Bar. & Pau. Cast. 1. not. ff. rem ra. hab. & l. ab vno. C. de nego. gest. prout eam intelligit Bald. licèt nihil mihi facere videatur, cum loquatur de re gesta à cohærede, non à defuncto.

Hæres an possit ratificare quod pro defuncto factū est.

69 ¶Sed id simpliciter voluit glos. in l. eius qui, in verbo, negociorum. ff. si cert. peta. ea ratione, quòd hæres censetur eadem persona cum defuncto. §. 1. in authen. de iureiur. à mori. præsti. & Bart. in eadem l. col. 2. versic. ad quartum oppo. & iterum col. seq. ver. circa quartum, rursúmque col. vlti. versicu. quid dicemus. & ibi quoque Bald. col. 4. versicu. oppo. dicitur hîc, & Alexand. latè col. 4. versicu. item habetur secundò, & Iacob. à S. Georg. colum. 2. versicu. item ex cauda. & Ludo. Bolo. consi. 77. cor mundum, &c. idcirco clarissimè, col. 3. versic. vel secundò potest dici. Philip. Deci. in l. hæredem, col. 2. versicu. & ideo furtum. ff. de regul. iur. & consi. 262. in causa magnifici, col. 2. versi. secundò hoc idem confirmatur. & consi. 281. viso puncto, col. 3. versic. ad maiorem tamen cautelam. & Matthæ. Afflict. in c. 1. col. 5. nume. 37. titu. de cleric. qui inuesti. fecit.

De eadem re.

70 ¶Et pro hac re vltra id quod suprà diximus ex glo. d. l. eius qui, facit quod scribitur in d. l. hæredem. ff. de reg. iur. hæredem eiusdem potestatis iurísque esse, cuius fuit defunctus. & multa illic congregata in eam sententiam à Philip. Decio. vti etiam in d. l. eius qui, vbi suprà & d. con. 262. vbi item suprà, & à me omnium latissimè (pace aliorum dixerim) in nostro tractatu Retractuum tit. 1. §. 1. glo. 9. in verbo, *ou lignagier*, nu. 47. verùm quærimus, & sequen. & titu. 2. §. 1. glos. 6. in verbo, *ou ses heretiers*, nume. 1. & multis sequent. quibus locis ostendimus idem iuris esse hæredi, quod defuncto, & vnius factum alterius esse censeri.

De eadem re.

71 ¶Sed pro contraria parte, vt scilicet hæres defuncti non possit ratificare factum nomine defuncti, videtur esse tex. in l. si is cui. & l. bonorum. ff. rem ratam haberi, & in l. 3. §. acquirere, in fi. ff. de bon. possessio. & l. Pantonius, in princip. ff. de acquir. hære. Et ita voluit Ange. in d. l. eius qui, col. 2. versi. in glo. super verbo, negociorū, dum reprehendit glo. ibi, quam suprà pro altera parte citauimus. & iterum col. seq. versi. in text. ibi, inutiliter, vbi tamen limitat, vt scilicet non possit habere ratum, præterquam ad suum præiudicium. ita intelligens text. quem suprà etiam pro priori opi. adduximus, in d. l. si sine. §. si procuratori, quam dicit meliorem de iure. & Anto. Rube. in repet. l. non solùm. §. morte, col. 4. versi. notandum est secundò, ff. de no. ope. nunc. vbi alios in id citat, qui & ipsi contrariam partem tenent.

De eadem re.

72 ¶In qua controuersia Dy. in c. ratum, in pen. quæst. de regul. iur. lib. 6. ita distinguendum putauit, vt in his quæ transeunt ad hæredem, hæres ratificare possit, per d. §. si procuratori. In his autem quæ non transeunt, minimè, per d. §. acquirere, & alia iura allegata in præced. versic. Et eam distinctionem nuncupatim sequitur Ioan. And. in addit. Specul. titu. de confessioni. §. nunc videndum, versi. quid si confiteor tuam esse, vbi dicit eundem Dyn. idem tenuisse in consi. 32. Sequitur item Bart. & Alberi. in d. l. si is cui, & idem Bar. in d. l. bonorum, colum. 2. versic. quæro vtrum factum. & in l. si quis offerēti. §. 1. ff. de soluti. dum se remittit ad Dy. vbi suprà. Bal. dum idem facit, in d. l. ab vno. C. de nego. gest. Alberi. in d. l. 3. §. acquirere. ff. de bonor. poss. & in d. l. si sine. §. si procuratori. ff. rem tat. hab. Ange. non sibi in hac re constans, consi. 161. viso puncto prædicto, colum. 2. versicu. & vbi teneretur. Roma. in d. l. si Antonius, in fin. princip. de acquiren. hæredi. & in d. l. eius qui, colum. 3. super glos. in verbo, alienatas. ff. si cert. petat. Philip. Deci. in d. l. eius qui. §. qui placebat, colum. vlti. & ibi Francis. Curt. iunior, qui eum. §. legit cum vniuersa illa l. colum. 4. versicul. glos. in verbo, negociorum. ff. si cert. peta.

De eadem re.

¶Pau

BIU Cujas

73 ¶Paulus autem Caſt.de hac eadem re loquens,& in caſu de quo ſpeciatim hîc loquimur,ſcilicet in donatione facta abſenti,notario pro eo ſtipulante in d.conſi.191.viſis his quæ narrantur,col.3.verſi.nec obſtat quod geſtum,lib.2.ingenuè fatetur, hæredẽ illius abſentis,qui poſteà mortuus eſt,poſſe ratificare,dũ modò res ſit integra, id eſt, ſi donans etiam non ſit mortuus,& dominium non tranſierit in alium ſucceſſorem ipſius vel ſingularem,vel vniuerſalẽ,quoniam res non eſſet amplius integra.Et idem quoq; in eadẽ ſpecie cõſuluit Bapt.Chaſſe.con.7.viſis themate & conſultatione,col. 7.verũtẽ vna alia ratione.Præſertim,vt ipſe dicit in hoc regno, in quo poſſeſsio ipſius donantis defuncti,quæ hoc caſu nondũ trãſierat in donatariũ abſentem, nec ipſius hæredem,vtpote cùm nondum acceptauerant,interim tranſiit in hæredem eiuſdem donantis.& Anto.Rub.conſi.152.præſupponitur in facto,quòd de anno, in fin.

Quid ſi interim ante ratificationẽ donãs mortuus fuerit.

74 ¶Sed quid ſi notarius aut alius qui fuit pro me ſtipulatus mortuus fuerit.& nihilominus potero eam ſtipulationem ſiue acceptationem ratificare,& certè id minimè dubium eſt,cùm tex.expreſſum habeamus id fieri poſſe, in l.bonorum,verſi.an autem & ſi mortuus,& ibi glo.& doct.ff.rem rat.hab.& ita quoque reſpondit Rapha. Com. conſi.116.Innocentius,paulò poſt medium.

An mortuo notario donatarius poßit acceptare.

75 ¶Sed redeundo ad principale propoſitum donantem nondum eſſe mortuum,an poterit hoc caſu,quo donatio facta eſt abſenti cum conſtituto,notario ſtipulante,hæres donatarij,qui non acceptauerat,acceptare,vt in eum trãſeat poſſeſsio vi illius conſtituti?Et certè nõ poteſt,ſiue inſpiciamus ius cõmune,ſiue etiã noſtrã generalẽ Franciæ cõſuetudinem,qua mortuus ſaiſit viuũ,vt loquũtur.Nã quãtum ad ius cõmune, tex.eſt in d.§.acquirere,nõ poſſe hæredem ratificare factum defuncti reſpectu poſſeſſionis.neq; enim trãſit ad eũ bonorũ poſſeſsio,quod nõ aliũde procedit,quàm q᷑ poſſeſsio defuncti nõ trãſit ad hæredes,niſi ea naturaliter apprehẽſa fuerit. l. Põponius, §.quæſitũ,& l.cũ hæredes,in prin.& l.qui vniuerſas,§.quod per colonũ.ff.de acq. poſ. cũ infinitis propè concord.à me collectis in tractatu,*Le mort ſaiſit le vif*,poſt prin. vbi & id docuimus etiam procedere in ſuis hæredibus.Et ita in hac ſpecie de qua tractamus, vt ſcilicet hæres donatarij non poſsit acceptare, tenuit Anto. Rub.in repetit. l.non ſolum.§. morte, col. 8. nume. 59. ff.de no.ope.nunci.vbi & alios in id allegat.

Hæres donatarij qui non acceptarat,an id ipſum facere poßit ut poſſeſſio in eũ trãſeat.

76 ¶Quantum ad noſtram generalẽ conſuetudinem,ea in hoc caſu nullo modo locum habere poteſt,quia hæc ſunt integra verba eius conſuetudinis in multis locis,*Le mort ſaiſit le vif,des choſes dont il eſt decedé,veſtu & ſaiſy*.Et ſi hæc verba addita nõ fuiſſent, adhuc neceſſariò ibi ſunt intelligenda.Neque enim defunctus eam poſſeſsionem per mortem ſuam veluti per manus dare poteſt, quam ipſe tunc temporis cum moritur non habet apud ſe,l.traditio.ff.de acqui.rer.domi.& alibi ſæpe diximus in hoc tractatu. Sed hic defunctus nondum habuerat poſſeſsionem eius rei ſibi abſenti donatæ per id conſtitutum, propterea quòd nondum ratificauerat, vt ſuprà diximus. ergo & eam ad ſuum hæredem tranſmittere non potuit, nec conſequenter ius ratificandi per docto.noſtrorum diſtinctionem.

De eadem re.

77 ¶Sed & illud quæri poteſt,an ſi is cui ſtipulatus eſt notarius,nolit acceptare, quæratur ipſi notario id quod alteri ſtipulatus fuerat.Et id quidẽ videri poſſet ex eo quod ſcribitur in l.ſi abſentis. C.ſi cert. peta. quòd ſi abſentis pecunia nomine eius fœnori data eſt,eo ratum non habente,is qui eius nomine dedit,experiri poteſt. Et quod per eam l.dicit Bal.in l.certi condictio.§.ſi nummos,col.vlt.ver.tertia quæſtio eſt.ff.cod. tit.vbi etiam allegat.l.cùm quæritur.ff.de admi.tu.Quódque ſcribit Franc.Ripa in l. re coniuncti,col.penul.verſi.& ex hoc ego.ff.de lega. 3. quòd ſtante ſtatuto, vt alter alteri ſtipulari poſsit, vt eſt Papiæ, ſi quiſpiam pro ſe & altero ſtipulatus fuerit,& ille alter nolit acceptare,totum quæritur ſtipulanti.Ex quo & ipſe infert col.ſequẽ. verſi.& ſecundum intellectum,quòd in feudis in quibus frater fratri ſtipulari poteſt, ſecundum Bald.& Salyc.in l.vltim.C. res inter alios acta, & probatur in c.1.titul.de duob.fratrib.à capit.inueſti. & voluit etiam Odofred. in ſumma feudor. Bald.in l.1. C.quand.liceat ab empt.diſced.& Alexand.conſi.10.ponderatis his quæ in themate, col.2.verſi.& hoc clarè decidit,lib.3.ſi id frater fecerit pro fratre, & is nolit acceptare totum, quæritur fratri ſtipulanti. Et facit item quod in ſimili conſuluit Signor. con.159.ſuper dubiis quæ mouentur, quòd ſi pater ſtipuletur filiis naſcituris,ſi nulli

Notario an quæratur quod alteri ſtipulatus eſt,ſi is alter nolit acceptare.

BIU Cujas

postea nascuntur, quæritur ipsi patri stipulanti, per multa illic ab eo allegata.

78 ¶ Tu tamẽ dic cõtrariũ hoc nostro casu, quo notarius est nudus minister, ideo nil debet apud eũ remanere, arg. l. si quis Titio. ff. de lega. 2. Et quia etiam nulla est voluntas nec ipsius nec cõtrahẽtis cũ eo, vt ei quæratur. Ita enim voluit expressè Bar. in d. l. nec ei. §. eorũ, col. 2. ver. sed nunquid si tabellio, & ibi Bal. in §. satisdatio, col. 2. ver. quartò quæro, vbi idẽ dicit Guil. Cu. tenuisse. ff. de adopt. & Alberi. in l. nõ aliter, col. 2. ver. sed pone quòd tabellio. ff. eo. vbi & in id allegat l. Lucius. §. à te. ff. de lega. 2. & l. filio. §. matri. ff. de adi. lega. & l. Lucius. §. filiam. ff. ad S C. Trebel. & l. liber homo, in princ. ff. de acq. rer. domi. & l. 1. §. per eum. ff. de acqui. pos. & idem Bal. in d. §. si nummos, col. 3. versi. sed quid dicemus in notario, vbi & ad id allegat l. qui sine vsuris, circa medium ff. de nego. gest. & rursum ipse Bal. consi. 200. verba. in 4. quæst. lib. 2.

De eadem re.

79 ¶ Sed hoc tamen intelligendum esse censeo, nisi ipsius notarij pro alio stipulantis intersit id fieri quod stipulatus est. ita enim intelligitur d. l. si absenti. C. si cert. peta. vt videre licet ex Bal. ibi, col. 1. in 2. oppo. & Roma. circa medium, nam licèt, inquiunt, principaliter non habuerit propositum acquirendi sibi, tamen habuit secundariò, illo pro quo stipulatus fuerat non ratificante, quod sufficit. l. cùm quæritur. ff. de administrat. tuto. & l. etiam. §. si quis absenti. ff. de petit. hæred. & facit etiam l. si non ex propria. C. de contra. iud. tute.

De eadem re.

80 ¶ Sed si interim scire velis, quomodo, quibúsve verbis notarius stipulari aliis debet, cũ illis stipulari potest, vide Bar. in d. §. eorum, col. 2. ver. quæro qualiter tabellio. Alberi. in d. l. non aliter, col. 1. ver. sed supposita. Bal. in d. §. satisdatio, col. 2. versi. secundò quæro vtrum notarius. Corn. qui alios citat, con. 2. visa petitione, col. 2. ver. nam præmittendum, lib. 1. & Matthæ. Afflict. in consti. Siciliæ, incip. baiulos, in 10. no. versicu. limita tertiò. & alios quos tibi citaui suprà in 25. amplia. nu. 16. nam & in notario.

TRICESIMAPRIMA LIMITATIO.

1 ¶ LIMITA TRICESIMOPRIMO, quando constitutum expressè fuit appositum in contractu, quia ita à partibus est etiam expressè conuentum. Aliàs enim non potest notarius vi illius notæ, & cæt. id ipsum adponere: nec si id fecerit, quicquã proderit tale constitutum, vt no. respondit Alex. per multa ab eo allegata, con. 28. viso & præhabito, col. 2. ver. vnde aut volumus quod in illo instrumẽto, & multis vers. seq. lib. 2. quem nuncupatim sequitur Philip. Deci. in l. contractus, col. 6. ver. & supradicta habent locum. ff. de regu. iur. & in l. semper in stipulationibus, col. vlt. eod. tit. & in l. vt liberis, col. 3. ver. similiter pari ratione. C. de collat. & consi. 247. in causa magnifici, col. 4. versi. præterea ista disputatio. & Hierony. Gratus consi 70. ex themate mihi narrato, in fi. lib. 1. vbi tamen intelligit, nisi dictum expressè fuerit, vt instrumentum fieret cum clausulis consuetis. nam tunc si hæc clausula esset consueta, posset eam apponere. & iterum consi. 94. in causa excellentissimi, col. 2. versicu. secundò respondeo, in fi. eius versicu. eod. lib. 1. & Anto. Rube. in repet. l. non solùm, §. morte, col. 13. nu. 98. ff. de no. ope. nuncia.

Notarius an posßit dictionẽ &c. extendere ad constitutum.

2 ¶ Pro quibus facit quod post Cy. voluerunt Bald. Imo. Alexan. & omnes propè in l. Gallus. §. idem credendum. ff. de lib. & posthu. quòd vi illius notæ, & cætera, quæ solet apponi in instrumentis, intelliguntur substantialia, tantum actus in instrumento celebrari, non etiam accidentalia, nisi ea essent de stilo aut consuetudine, per multa ab illis citata. Quódque in simili scribit ipse Bald. de præcepto guarentigiæ in c. ad consultationem, in fin. extrà de sentent. & re iudic. quod notarius idipsum si semel omiserit, supplere non potest.

Et nota &c. ad substantialia tantum extenditur.

Præceptũ guarentigiæ omissum suppleri non potest.

3 ¶ Contrariũ tamẽ nõ obscurè cõsuluit Oldra. consi. 139. ad habendã aliquã notitiam ad fi. cuius illic verba hæc propè sunt: An constitutũ poterit apponi ex dictamine sapientũ. Et dicendũ, quòd dictamen sapientũ debet esse circa cõsolidationem (fortè legendum est consoliditatem vel soliditatem) id est robur, efficaciã contractus, salua manente substantia, vt no. in l. mandato Titij. §. vlt. ff. manda. & quod habetur in l. illa institutio, in princip. ff. de hæred. insti. Et sub verbo, & cætera, quo sæpè vtuntur notarij, id continetur quod est de natura contractus, l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de libe. & posthu. & l. si duo patroni, in princip. §. idem scribit. ff. de iureiur. Atque etiam id quod de consuetudine solet apponi. l. quòd si nolit. §. assidua. ff. de ædili. edict & l.

Qui contrariũ tenuerunt in constituto.

& l.si priùs.§.placuit.ff.de aqua plu.arc.Nemo autẽ,inquit,dubitat tale constitutum esse de natura contractus,per quem quis intendit transferre dominium. Et consuetũ quoque id apponi,per quod mens contrahentium faciliùs & efficaciùs assequitur suũ finem,siue finalem effectum,arg.l.si quis locuples.ff.de manumiss.test.& l. quisquis.ff. de lega.3.& l.1.circa medium.C.com.de lega.Hæc ille. *Constitutũ ex natura cõtractus.*

4 ¶Et idẽ iisdẽ rationibus & legibus voluit Io. And. ipsius discipulus,qui tamen eius non meminit,vt solet,in addi.Spec.ti.de instr.edi.§.instrumentũ ergo,versi.quòd si à contrahentibus.& Ant.in c.ex literis,col.2.ver.sed nunquam per hæc, & ibi quoque Fely.col.5.ver.septima ac vltima declaratio,de fid.instr.Pau.Ca. con.10.si vera sunt, col.1.li.1.vbi dicit hanc constituti clausulam solere communiter apponi ab omnibus notariis,ideóq; & eam contineri sub illa nota &c.iuxta not.per Bald.in d.l.Gallus.§. idem credendum.ff.de lib.& posth.Subdit tamen constitutum non quidem simplex, sed cum adiectione precarij, per quod transfertur ciuilis & remanet naturalis, non contineri sub ea nota,nisi notarius ille consueuisset eam in suis instrumentis apponere,quia vt plurimùm non apponitur,per l.nam ad ea.ff.de legib. *Et alij.*

5 ¶Sed & eiusdem sententiæ,vt notarius possit ponere constitutum,tametsi à partibus non est dictum,respondit etiam Soci.consi.239.præsentis consultationis difficultas, col.pe.ver.sed ad hanc difficultatem,lib.2.quod iterum repetitur con.231.lib.4.nam id,inquit,tacitè subintelligitur,licèt non fuerit expressum,cùm de consuetudine apponi soleat in instrumento venditionis,arg.l.vel vniuersorum,& ibi no.ff.de pigno. act.& eius quod voluit Ang.in l.bene à Zenone.C.de quadri.præscrip. Et idem propemodum voluit ipse Soci.con.101.visis duobus testamentis,col.1.ad fi.ibi,vnde tantùm procedit,lib.3.& consi.55.viso instrumento, ad fi. lib. 4.& in d.l.Gallus,§.idem credendum,col.vlt.ff.de libe.& posth.vbi tamen intelligit,si solitũ sit apponi. & Cepol.in l.quòd si nolit.§.quia assidua,per eum text.nu.38.ff.de ædil. edic. & Fely.in c. cùm M.Ferra.col.4.versi.& prima declaratio,de constit.& Phili.Dec. sibi cõtrarius, consi.449.visis duobus consiliis,col.4.versi.& non potest dici.& Iason in l. ex parte,col.2.versi.septimò & vltimò.ff.de verb.oblig.& in d.l.vt liberis,col.4.versi.& vide quod no.C.de collatio.vbi dicit id se sæpiùs vidisse in facto Steph. Bertran.consi. 286.ex venditione,ad fi.lib.1.Matth.Afflict.in constitut.incip.baiulos,col.6.versi.an autem possit apponere. & Nicol.Eueral.in locis legalibus, in loco, ab vsitato,col.2. versi.hinc etiam est quòd notarius.& Marc.Mant.consil.256. viso casu mihi transmisso,col.2.nu.11.& seq. *Alij item.*

6 ¶Nam & hanc clausulam constituti solere apponi in instrumentis notariorum,præter eos quos iam citauimus in 2.præcedentibus versi.voluit etiam Raph.Co.con.41. ad primum quæsitum,col.1.ver.illud etiam quòd sola venditio.& consi.173. Galuanus,col.3.versi.quin etiam dici potest. alter Rapha. Fulgo.consi.200.in quæstione, col.1.& consi.214.Titius obligauit,ad fi.& Panor.in c.2.col.vlti.versi. quintum exẽplum,extr.de consue.Pet.Ferra.in tit.forma positio.actoris,in verbo,item quòd præscriptus,col.2.versic.quid autem si in instrumento.& rursum tit.for. respon.libel.in actio.hypo.in verbo,exceptionem excussionis,col.2.versi.item cessat excussio si debitor vt fit.& Iason in l.quoties,col.4.versi.quintò principaliter. C. de rei vendi.& in l.apud Iulianum.§.1.col.3.in 7.no.ff.de lega.1. *Cõstitutũ solitum apponi in instrumẽtis notariorum.*

7 ¶Ex quo sequitur,vel si non aliud esset,posse notarium eam clausulam etiam omissam apponere, vt consuetam,per text.not. in l.vlti. in fin. iuncta glos. C.de fideiuss. cuius l.autoritate Bald.ibi,dicit notarium simpliciter rogatum,intelligi rogatum cũ clausulis consuetis.quod & ipsum dicit per eundem tex.ipse Bal. in l.1.col.vlti. versi. sed ponamus contrahentes.ff.solut.matri.loquens de clausula hypothecaria, vbi dicit illum text.esse ad hoc not.& in l.cum de consuetudine. ff. de legib. & in l.ita demum.§.1.ff.de procurat.& in l.huiusmodi, in princip.ff.de lega.1.vbi dicit eum text. ad hoc esse meliorem totius iuris. & in dicta l. si duo patroni. §. si quis iurauerit, post princip. ff. de iureiur. & in l. si quis sub conditione, in fin. ff.de condit.instit. & in rubri.C.de fid.instru.colum.5.versicu.quartò quæritur.& in l.errore,post princip.C.de testament.dum dicit quod consuetum est tacitè videri inesse, quæ enim in quotidiano vsu sunt pro expressis haberi,per d.l.vlti.C.de fideicom.quam ad hoc di- *Notarius simpliciter rogatus potest apponere clausulas consuetas.*

BIU Cujas

cit valdè notabilem,& idem Bal.in rub.C.de reuo.his quæ in frau.credi.& con.414. cùm per ſtatutum,lib.4.& ante eum Bar.in l.vlt.in prin.ff.quæ in fraud. cred.vbi dicit notarios ex tacito mandato poſſe ea in inſtrumentis apponere,quæ de conſuetudine veniunt,& in d.l.ſi priùs.§.1.ff.de aqua plu.arcen.

8 De eadem re. ¶Quòd & plerique alij voluerunt,ſcilicet Floria.in l.hæredes.§.in illa,in prin.ff.fami.ercis.vbi loquitur de clauſula pœnali apponi ſolita.Alex.in l.ſi finita,in prin.ff.de damno infe.& con.27.in cauſa & lite dominæ Barptolomeæ,col.1.lib.2.& con.105. in cauſa correctionis,ad ſi.co.lib.2.& con.89.viſo themate inquiſitionis,col.pe.ver. & ex his patet,lib.3.vbi etiam dicit,illum tex.eſſe meliorem qui ſit in iure. & con.53. in cauſa & lite inter Lucam,col.3.verſicu.nec ad hoc obſtat,lib.7.Corne.conſi.225. antequam aggrediar,col.vlt.verſi.nec obſt.quod dicebat,lib.3.Barb.conſi.5.clementiſsimi Dei,col.5.verſicu.præterea eſt etiam,lib.1.vbi ad hoc dicit ſing.tex. in d.l.vlt. de fideiuſ.& conſi.4.prope inquit,col.4.verſic.& adduci,lib.2.conſi.37.ſcribitur ſapienter,col.5.verſi.& adduco optimum,lib.2.& Cepola in l.quod ſi nolit.§.quia aſſidua,nume.40.& multis ſequ.per illum tex.ff.de ædil.edict.& Soci.in d.l.Gallus.§. idem credendum,colum.3.verſicu.aliquando & tertiò quærimus,& iterum verſicu. aliquando octauò & vltimò.ff.de libe.& poſthu.& conſi.94.in cauſa validitatis,col. 3.verſic.& hæc omnia confirmantur,lib.1.Guid.Pap.conſi.193.in cauſa miſsionis, in ſi.Iaſ.in l.1.§.ſi procurator,colum.vlt.ff.ſi quis ius dice. non obtemp.& latè in l. certi condictio.§.ſi nummus,col.2.verſicu.tertiò no.principaliter,& ibi Iacob.à S. Georg.colum.1.ff.ſi cert.petat.& idem Iaſon in repet.l.admonendi,colum.59.verſi.nam notarij ſimpliciter,ſub nu.165.de iureiu.& in l.vlt.col.8.ver.decimò principaliter.C.de iur.emphyt.& latiſsimè in l.vt liberis,col.2.verſicu.item ex vltima parte. C.de collati.& latè Fely.in c.ex literis,col.6.verſic.ſed tamen iſtud,de fid.inſtr. Hippo.Marſil.ſingu.123.in iure clarum.Thomas Parp.in procemio.ff.& ibi Hiero.Cagno.col.vltim.Franc.Curt.Iunior in l.1.col.6.nu.36.C.de eden. & Mar.Mantu.conſi.126.punctus emergentis conditionis,col.2.nume.4.& alij quos citabimus infrà, num.13.quanquam.Et quod in ſimili de procuratore diximus ſuprà in 13.limit.nu.8. cui & illud.

9 *Solitũ apponi habetur pro appoſito.* ¶Nam & aliàs videmus,quòd id quod ſolet apponi in contractu vel alia diſpoſitione,habetur pro appoſito,etiam ſi id nõ ſit dictum aut ſcriptum,per text. in d.c.cũ M. Ferra.in illis verbis,ſicut conſueuit,& ibi Bal.qui & eam dicit meliorem de iure,col. 4.verſ.item illud quod debet,Anto.col.5.ver.in tex.ibi,ſunt conſueta,Imo.col.3.ver. item potes notare,Panor.col.2.ver.no.ibi ſicut conſueuit,Barb.latè col.52.verſ.nam ex iſtis verbis quòd clauſula poſita.Fely.vbi ſuprà,& Phili.Dec.col.2.in 5.no.& Frã. Ripa,col.17.in 27.no.extrà de conſtitu.Et ad id quoque allegatur tex.in c.2.ibi,& ſi non apponatur,de reſcrip.& in c.quòd trãſlationem,ibi,ſæpe fuêre,& ibi,iam licere, & ibi Panor.qui eum tex.ad hoc dicit multum ſing.col.2.ver.nota.in verſi.ſiquidem, de offi.lega.& Barb col.5.ver.not.ibi,& ſiquidẽ.Et tex.in cle.1.in fi.de pœnis. Et bene etiã facit quod ſcribit Bal.in l.fideicommiſſa.§.ſi ſeruo,in prin.ff.de leg.3.quòd quis præſumitur velle quod conſuetum eſt,per d.l.vlt.de fideiuſ. Et quod idem tradit in d.l.quod ſi nolit §.quia aſsidua,per eum tex.ff.de ædil.edict. quòd notarius debet ponere in inſtrumento ea quæ ſunt de iure,& conſuetudine regionis.

10 *Quomodo ſuperiora intelliguntur.* ¶Sed aduerte quòd plurimi ex his,quos ſuprà citauimus,intelligunt id cùm in inſtrumento ponitur ea nota,& cætera,vt ſcilicet ea comprehendat quæ ſolita ſunt: quaſi ſine ea nota non liceat aliter extendere,quàm dictum aut ſcriptum eſt. Atque ita etiam intelligit Soci.poſt alios multos ab eo citatos,conſi.94.præſtantiſsimi,col. 3.verſi.præterea cùm dictos,lib.1.Alij autem loquuntur,cum dictum eſt expreſsè,vt notarius poſsit conficere vel extendere inſtrumentum ex dictamine vel conſilio, vel ſenſu ſapientis.& ita nuncupatim & in his terminis loquuntur Oldra.& Io.And. in locis ſuprà citatis in verſic.3.& 4.& Iaco.à S.Geor.in l.pacto conuento,ante ſi.ff. de tranſact.Et ita quoque expreſsè id intelligit Bald.in d.rub.C.de reuo.his quæ in fraud.cred.Sed id minimè placet Felyn.in d.c.ex literis,col.6.verſicu.ſed tamen iſtud non videtur,de fid.inſtru.& Ia.in d.l.1.col.vlti.ver.adde quod Bald.ff.ſi quis ius dic. non

BIU Cujas

non obtem.nam ſimpliciter intelligitur notarius rogatus de conſuetis, vt latè ſuprà diximus & probauimus.

11 ¶Sed ſunt & alij,qui dicunt ſimpliciter,ea quæ omiſſa ſunt in contractibus,non eſſe ſubintelligenda nec ſupplenda,etiam ſi ſint ex more & conſuetudine regionis,& inter hos Bald.loquens de renunciatione diſcuſsionis,in d. rub. C. de reuoc.his quæ in fraud.cred.col.2.verſi.& nota quòd Bar.dicit.& Ang.loquens de renunciatione periculorum ſiue caſuum fortuitorum,in l.licèt,col.1.C.de locat.Quorum opinionem adiuuat,quòd omiſſa in contractibus habentur pro omiſsis. l. inter ſocerum.& l.Bebius.ff.de pactis dotal.& l.ſi cùm dotem,in princi.ff.ſolu.matri.& l.ſi extraneus. ff.de condict.ob cauſ.& l.quicquid aſtringendæ,ff.de verbo.obliga.& l.vlt.C.de pactis cõuen.& l.2.& ibi Bal.C.de nauti.fœno. Quod perpetuum eſt in omnibus diſpoſitionibus,vt latè oſtendimus in tractatu Primigeniorum, in 40. quæſtio. nume.190.cauſus omiſſus,& ſequen.

Qui cõtrariũ è diametro tenuerunt.

Omiſſa in contractibus habẽtur pro omiſsis.

12 ¶Quid quòd ſunt qui tradunt clauſulas conſuetas ſiue ſolitas apponi in inſtrumentis,& quæ reuera poſitæ ſunt,nihil operari,nec haberi pro poſitis,niſi cõſtet eas fuiſſe expreſsè à contrahentibus conuentas. Videri enim magis fuiſſe poſitas,quòd è ſtilo & conſuetudine notariorum ſunt,quàm quòd partes ita conuenerint,ex ſententia Barto.loquentis de clauſula codicillari,in l.1.in 6.quæſtio.in fine.ff.de iure codicillo. Bal.in l.quoties,colum.1.verſicu.modò reuocatur,in fi.C.de hæred.inſtit.Cardi.con ſi.120.ad primum quod iudex,verſicu.item tales renunciationes. Anto.loquentis in clauſula iuramenti,in c.cùm contingat, colum.7. verſicu. quartus caſus, in fi.& ibi Panor.colum.19.in 9.caſu,verſic.in dubio enim,eodem titu.& eiuſdem Panor. in c. quintauallis,colum.16.verſic. venio ad ſecundum membrum,ibi,ſed quia notarij ex conſuetudine,eodem titu.& Alexand.conſi.141.ponderatis,colum.vlti. lib. 1.Socin. conſi.250.in cauſa Bononienſi,ante fi.lib. 2.& conſil. 93. teſtamentum præmiſſum, colum.7.verſicu.dicit præterea,libro quarto,& vincen.Pali.inter con. Curtij ſenioris,conſi.3.& ſi ſubtiliſsimè,colum.2.verſi.conſideraui,quòd etiam.& Ludo. Gozad. conſi.80.in hac cauſa,colum.2.verſicu. ſecundò conſidero. Franciſ. Curt. iunior in authen.ex cauſa,colum.penulti.verſi.ſecunda dubitatio.C. de libe. præter. & conſil. 101.præſupponitur in facto,col.vlti.verſicu.præterea vt dicit,lib.2.& Paul.Pariſ. cõſil.20.conceſsio in perſonam,colum.9.num.87.lib.1.cum aliis multis concord.à me collectis in commentariis.l.ſi vnquam,in præfatione,nume.126.ad huius tamen. C. de reuocan.dona.

Cõſuetas clauſulas appoſitas nihil operari.

Vt clauſula Codicillaris.

Et iuramenti.

13 ¶Quanquam contrarium tenet Imol.in repeti.l.filio præterito,col.8.verſi.& per prę dicta.ff.de iniuſt.rup.& irri.teſta.Alexan.conſi.125.viſis & conſideratis, col. penulti. verſi.nec obſtat quòd notarius iſtas clauſulas,lib.1.iunctis his quæ dixerat ex.d.Ant. vbi ſuprà,col.eiuſdem conſi.2.verſic.ſed ſi dixit.quod conſi.repetitur conſi.53. libr.3. & idem Alexan.conſi.142.circa primam dubitationem,col.4.verſi.ſubdit etiam, lib. 2.quod & repetitur conſil.102.lib.3.& idem Alex.conſi.1.ponderatis his quæ in themate,col.5.ver.& licèt quidam celeberrimus,ſub nume.21.lib.5.Corne.conſil.150.prima facie dicendum videtur,colum.3.verſi. nec etiam obſtat id quod dicebat,libro 3. Barb.in d.c.quod tranſlationem,col.6.num.26.& ſeq.de offic.lega.& con.6.vbi Chriſtus non eſt,in fi.libr.3.& conſi.54.illud in medium afferam,col.penulti.verſicu. & ſi quiſpiam opponat,eodem lib.3.& conſil.58.omnipotentem & immortalem, colum. 9.verſi.& ſi dicatur,lib.4.Philipp.Deci.in l.ſemper in ſtipulationibus,colum. penul. verſi.ex prædictis.ff.de regul.iur.& in d.c.cùm M.Ferra.col.2.verſi.& ex ſupradictis, de conſti.& Alcia.in l.1.§.ſi quis ita,in 3.not.ff.de verb.oblig.& Hiero.Grat.qui hãc dicit eſſe communem opinionem,conſi.112.viſis dubiis,colum.3.verſicu.circa tertiã difficultatem,lib.2.& Franciſ.Ripa in l.Centurio,colum.26.verſicul.in primis deciſio.ff.de vulga.& pupil.& omnes quidem innixi ea ratione, quam ſuprà diximus, & quam Barb.d.conſi.58.lib.4.dicit inconuincibilem,quòd notarius cenſetur rogatus apponere clauſulas conſuetas ex more regionis.

Qui cõtrariũ tenent.

14 ¶Super qua controuerſia Lancelo.Galiau.in d.l.1.in princi.col.2.verſi. item contrà facit.ff.de verb.obliga.eam volens componere ita diſtinguit.nam aut clauſula id im

Diſtinctio eas opi. cõcordãs.

BIU Cujas

portat quod non potest rationabiliter dici contra mentem contrahentis esse, & tunc stándum est ei clausulæ, secundum posteriorẽ opini: aut verò continet aliquid quod verisimiliter est contra mentem contrahentis, & tunc stándum sit priori opini. Et ita debet considerare discretus iudex: dicítque hanc distinctionem non esse alienam à mente omnium, & bene pro ea facere quod scribitur in l. vltim. §. idem quæsiit. ff. de condict. indeb.

15 *Authoris opi.*

¶ Ego certè in ea sum opin. vt si alicubi esset consuetudo ponendi constitutum in omnibus instrumentis, si fortè esset omissum in vno quopiam, videretur fuisse omissum errore, aut obliuione notarij: atque ita censendum esse tanquam si appositum fuisset: propterea áque eo casu multò magis posse notarium sub ea nota, &c. idipsum adscribere: præsertim, quòd, vt iam dictum est, censentur partes id voluisse quod ad perfectiorem & expeditiorem effectum contractus facit, maximè cùm huiuscemodi est mos regionis. Sed si is mos sit, vt nunc ea clausula ponatur in instrumentis, nunc non ponatur, ita vt non sit vniformis eius rei consuetudo, id fieri non debet, vt etiã respondit Hierony. Gratus con. 102. videtur prima fronte, col. 1. ver. ad contraria verò, lib. 1. & ante eum voluit Soci. in l. Gallus. §. idem credendum, col. 2. ver. confirmatur ista conclusio. ff. de lib. & posth. argu. l. Seio medico. ff. de annu. lega. & eius quod scribit Bal. de promissione pœnæ, in l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. ff. de iureiuran. & Franciscus Ripa, in l. qui Romæ. §. duo fratres, col. 10. versi. secundò limitatur. ff. de verb. obli. Et bene facit quod scribit Bar. in simili in l. sciendum, col. 1. vers. cõtra hæc oppo. ff. de verb. obli. Scio autem obseruatum esse in nostra curia Parisiensi, eam clausulam non suppleri, nec intelligi sub illa nota, &c. nisi expressim fuerit in instrumento appositа.

16 *Consuetudines loquentes de constituto.*

¶ Sunt & quædam consuetudines, quæ nuncupatim loquuntur de hisce clausulis constituti, & aliis possessoriis, & inter cæteras Pictauien. titu. *de testamens*, §. 4. qui est omnium. 209. & sequent. Engolismensis eodem titu. §. 6. qui est omnium. 117. Rochellensis. titu. *de donations entre les conioinctz*, §. 7. qui est omnium. 49. atque etiam ordinationes (quas vocant) regiæ Francisci Regis, anni 1539. in mense Septembri, articulo 133. quas suprà citauimus, & ex quibus satis intelligis hanc clausulam constituti non semper apponi solitam, proindéque nec supplendam esse.

ANDREÆ

TIRAQVELLI

IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS COMMENTARII

In L. Boues, §. Hoc ſermone, ff. de verbor. ſignifi.

EDITIO SECVNDA.

BIU Cujas

BIU Cujas

ORNATISSIM.

PRAESVLI, NICOLAO PELLEuæo Ambianen. episcopo, regio in sanctiore consilio consiliario Andreas Tiraquellus regius in Parisiensi curia Senator S. P. D.

VO ex tempore, à senatorio hoc munere, ad Ambianensem Præsulatum, maximo totius nostri ordinis desyderio assumptus es, Antistes illustriß. semper in animo habui, veterem illam necessitudinem, quam & studiorum similitudo, & eius temporis consuetudo, quo vnà magistratu isto fungebamur, conciliârant, omni officiorũ genere, vt debui, nõ alere solùm aut retinere, sed etiã si fieri posset magis, ac magis augere. Neq; enim verebar, ne quod vulgò amicis vsuuenire solet, quorum & Cicero in Lælio & Aristoteles in Ethicis memineriũt, amicitiã nostram absentia dirimeret, néue honorũ dignitatúmq; gradus, quibus à Sereniß. rege nostro, non modò non ambientem sed nec opinantem ornari te & cumulari audiebam, aliqua ex parte tuã erga me beneuolentiam labefactarent, nedum conuellerent aut dissoluerent. Quanquam, si verum fateri audeo, isti tuæ fortunæ nonnihil hoc nomine indignabar, quòd per eam, antiqui collegæ præsentia, non nisi rarius quàm cuperem, frui liceret, cuius aliquando quotidiana consuetudine fœlicem me existimabam: Et cuius in colloquendo humanitatem, ac comitatem, in disserendo acumen, in consulendo, & iudicando prudentiam, integritatémque coram suspicere & admirari, magna cum voluptate solebam, nunc eundem absentem desiderem. Sed id pro regis imperio ac Reipub. bono ferendum est. Quorum ille, raras animi tui dotes, ingeniúmque rebus omnibus instructissimum, quæ ad instituendum & excolendum politicum virum necessariæ sunt, perspectum habens, te & libellorum suorum magistrum, & sibi ab intimis consiliis esse voluit. Hæc à priuatis & humilioribus

causis

BIU Cujas

causis in eum locum & conſeſſum euexit, vbi quæ ad ſummam & conſtitutionem totius regni pertinent & ſpectant pertractantur. Fœlix ipſa nimium, ſi quamplurimos tui ſimiles rerum ſuarum moderatores & adminiſtratores habeat. Καὶ καλῶς γεγονότας καὶ πολλὴν ἀρετὴν καὶ σοφροσύνην ἐν τῷ βίῳ ἐπιδεδειγμένους. quales in Areopagum olim cooptari ſolitos ſcribit Iſocrates, nempe qui & generis nobilitate eximij, & vitæ integritate conſpicui, diſciplinarum etiam omnium cognitione, & rerum vſu cum tanta prudentia coniuncto, quanta ſatis eſt ad viros probos efficiendos, cæteris præſtarent, qui numeris omnibus grauitatis, ſeueritatis, conſtantiæ, fortitudinis, eſſent abſolutiſſimi, vndecunque docti, vndique placentes. Quæ omnia, vt non in vno quouis homine deprehendere eſt facile, ſic in te ſunt copioſiſſima. Sed vide quorſum me tuarum virtutum commemoratio rapiat, vt quamuis eas attingere hoc loco non decreuiſſem, rerum tamen dulcedine raptus, à litore, quod ad ſummum legere ſat erat, in altum auferri me non ſentiam: conſultius nimirum facturus, ſi Timanthis illius exemplo, ea quæ oratione aſſequi non poſſum, ſilentij velut quodam velo contexiſſem. Quare ad id quod huius epiſtolæ proprium fuit, recipio: cuius ſcopus & inſtitutum erat, libellum hunc tibi offerre, antiquæ noſtræ neceſſitudinis velut μνημόσυνον, meique in te animi pignus, vt quoties eum in manus iſtic venire contigerit, toties Tiraquellum tuum tecum habere, & alloqui tibi videaris, qui vt te ſemper plurimi fecit, ita ſemper eſt obſeruaturus. Vale Antiſtes digniſsime, & cũ libello deditũ tibi auctorẽ amare perge, ac Domino Hoſpitalio, ſine quo, propter ſingularem ipſius eruditionem ac probitatem, non ſatis feliciter in aula tibi victurus videbaris, meis verbis, quæſo, ſalutem imparti. Rurſum vale. Lutecia. V. Non. Iul.

M. D. LIIII.

MIC

BIU Cujas

MICHAELI TIRAQVELLO FONTENAIENci apud Pictones Seneschallo primigenio fratri charissimo, Andreas Tiraquellus iunior S. P. D.

VT apud Homerum queritur Telemachus ὅτι τὴν ἑαυτοῦ γενεὴν μούνωσε κρονίων (eius enim dictum vsurpare libet) ita me multis fratribus beatum iudico. Nam si rerum omnium, quas ad beatè viuendum sapientia comparauerit, nihil est maius amicitia, nihil vberius, nihil iucundius, cum his actum præclarè esse putãdum est, quibus licitum eum est, sibi amicum instituere, qui vt frater germanus est, ita alter idem sit, vt mihi rectè à Sotione dictum illud esse videatur, τοὺς ἀδελφοὺς πρέντας καὶ ἄλλους ζητοῦντας πραπλησίους εἶναι τὴν ἑαυτῶν γὴν ἐῶσι, τὴν δ' ἀλλοτρίαν γεωργοῦσι. Quum igitur, iuxta vetus verbum, amicorum communia omnia sint, committere nolui, vt tibi non impartirem, tecúmque communicarem eam lætitiæ voluptatem, quam ex commentatione patris, de maximè insigni loco iuris ciuilis, nuper in lucem edita, iam accepi. Nam quum præclara eius opera immortalitatis sunt, non ætatis, tum ex his omnis literatorum natio multas magnásque vtilitates percipit, vt nullam morã interponendam putarim, quin quamprimum maximo gaudio fruerere. Quæ causa fuit potius, vt librũ adhuc atramento madẽtem mitterem, quàm, vt eo tibi animum adderem ad insistendum eam viam, quam nobis pater tritam reliquit, quum iam magnam itineris partem confeceris, atque illam quidem quæ morosior salebrísque impedita magis est. Vale. Pridie Calend. Iulias. M. D. LIIII. Lutetiæ. ex ædibus paternis.

BAR

BIU Cujas

BARTHOLOMAEI FAII
viri Senatorij Carmen.

Hoc ſermone breui, Dum nupta erit, arcta prioris
Fœdera coniugij ſignificata magis,
Protrahis in ſeram fœlix Tiraquelle ſenectam,
Dum iuris multo hæc dogmate doctus obis.
Fœcundo liceat tibi connubialia iura,
Quæq; his accedunt diſſerere vberius.

AD D. AND. TIRAQVELLVM
Senatorem Regium, G. Albertus Pictus,
in curia aduocatus.

Te quoque iam iuuenem niueis TIRAQVELLE *quadrigis*
Intulerat claro candida fama polo:
Ceruleóque nouum candeſcens æthere ſydus
Fulgebat, Picti gloria rara ſoli.
At labor aſſiduas dum torquet feruidus arteis,
Tergeminum ſplendens cernere ſydus erat:
Vt late crebris tandem ſudoribus actus,
Luceres noſtri ſólque deúſque fori.

BIU Cujas

ANDREAE TIRAQVELLI REGII IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS COMMENTARII

In L. Boues, §. Hoc ſermone, ff. de verbor. ſigni.

HOC SERMONE DVM NVPTA ERIT, primæ nuptiæ ſignificantur.

1 EX HOC §. noſtri iurium interpretes paſsim & vbique hanc generalem regulam aſſumunt. SERMONEM ſimpliciter prolatum de primo intelligi, id eſt, primo atque vno actu conſumi, perfici, finiri: ita vt ampliùs locum non habeat. Quam quidem regulam Alex. con. 16. breuiter in caſu præmiſſo, col. 2. nu. 9. li. 4. dicit in omni diſpoſitione ſeruari debere, vt etiam dicit Fran. Curti. iunior, conſil. 132. ſacratiſsimæ, &c. habita diligenti, col. 1. Et in omni materia, vt etiã tradit Iaſ. cõ. 36. in cauſa mota, col. vlt. verſi. iſta reſponſio, li. 3. Eámq; veluti ex compoſito, & de induſtria, ac ex profeſſo mirũ in modum celebrarunt, multíſq; ac magnis iurium theſauris locupletarũt duo ſuperioris ætatis ornamẽta ac lumina Feli. & Iaſ. ille in c. 2. col. 1. & 2. ſeq. de treug. & pac. hic in duobus locis, ſcilicet in l. in duobus, §. ſi ei qui, col. 1. & 2. ff. de iureiu. & iterum, in l. diuortio, aut vt alij eas ll. diuidunt, l. fructus, §. quod in anno, col. 2. 3. & 4. ff. ſol. matr. Et ita, vt cæteris vix aliquid reliqui feciſſe videantur, quod eis addi poſsit. Mihi tamẽ nec inutile nec infructuoſum viſum fuit, quæ ab illis ipſis, prætereáque ex aliis didici, huc veluti in vnum corpus congerere, quòd & res admodum quotidiana, & ad vſum forenſem accommodatiſsima eſt.

2 ¶ Solet autẽ quod iam diximus ea ſententia frequentiſsime ex hoc noſtro, §. depromi. Cui tamẽ ſunt & alij tex. ſimiles, videlicet in l. cùm pater, §. pater certã. ff. de leg. 2. vbi cautio de dãda vel reſtituenda dote filiæ nupturæ, de primis nuptiis tantũ intelligitur, nec ad ſecundas nuptias porrigitur. Ex eóq; no. Bart. & Imol. ibi, id quod diximus in noſtra regula. Sermonem ſimpliciter prolatum intelligi pro prima vice. Bald. autem no. (q̃ idem eſt) verba ſimpliciter prolata reſtringi ad primum actum.

3 ¶ Eſtque etiam alius ſimilis tex. in l. dotis promiſsio, verſi. vlt. ff. de iur. dot. vbi ſcribitur, dotis promiſsionem in primis duntaxat nuptiis deſtinari, neque durare obligationem, ſi poſt alterius matrimonium ei nubat, cui dotem promiſerat. Et ex eo idem no. Bar. quod ſuprà ex d. §. pater certam. Et alius item text. in l. ſtipulationẽ quæ propter, cum l. & licet, quæ illam confeſtim ſequitur, & ibi Bar. in epito. poſterioris, eo. tit. & in l. inter ſocerum, §. vlt. in fi. ff. de pac. dota. cùm dicitur, quoniã ad primas nuptias pertinet, ea autem loquitur de reſtituenda dote, ſoluto morte mulieris matrimonio.

4 ¶ Et alius quoq; tex. in l. matrimonij, ff. qui & à quibus, vbi ancilla à nullo alio matrimonij cauſa manumitti poteſt, quã qui eam vxorẽ ducturus eſt. q̃ ſi alter eam vxorẽ ducat, nõ erit libera: adeo vt nec ſi ſtatim poſt eam repudiatã manumiſſor vxorẽ du-

BIU Cujas

xerit,liberã eam non fieri:tanquã de his nuptiis senatus senserit, quæ primæ post manumissionem nullis aliis interpositis secutæ sint. Qui quidem tex. admodum facit cõtra eorum sententiam,qui dicunt matrimonium medium non impedire legitimationem filiorum quæ fit ex sequenti matrimonio,de quo per doctor. in c. tanta, qui fil. sint legiti. & nos quoque latè diximus in tractatu Primigeniorum,quæstio.24. nu.2. incipi.sed vt ad speciem,& aliquid etiam dicemus infrà,in 3.limita.nu.8. incip. huc etiam pertinet. Sed & facit hic tex.aduersus ea quæ in vniuersum dicam, infrà in d. 3. limita.vbi in fi.illius de hoc tex.aliquid dicemus.

5 ¶ Secundo huc spectat tex.in l.stipulatio de dote,ff.deiur.dot.vbi si extraneus dotãs mulierem stipulatus fuerit eam dotẽ sibi reddi soluto matrimonio:facto diuortio,statim ita committitur ea stipulatio,vt nec redintegrato matrimonio actio ex stipulatu quæsita intercidat. Atque etiam ita,vt stipulator non cogatur iterũ eam dotem cõstituere,vt dicit ibi gl.per tex.in l.dotem.ff.eo.tit. Vides igitur hanc stipulationem factã in casum soluti matrimonij ita perfici & consumi per diuortium,vt nec redintegrato eodem matrimonio aboleatur,& ad id glo.in d.l.stipulatio,allegat tex.in l. item quæritur.§.vlt.de loca.de quo postea dicemus.

6 ¶ Tertio ad hanc sententiã pertinet tex.in d.l.diuortio,§.quod in anno.ff.sol.mat.cuius autoritate Bal.ibi,post Iac.Ra.Cy.& alios antiquiores,& ibi quoque Imo.in 1.no. ad id allegant hũc nostrum §.hoc sermone,& Rom.& Alex.qui eũ §.legunt cum §. ob donationes,vterque col.2.sed ille versi.vnde dicit,hic versi.ex hac gl. infert,& ibi item Iason col.1.q̃ si quis ex hac locatione aut aliàs debeat habere fructus vnius anni cuiuspiam agri,qui bis in anno fructus produxerit,intelligitur tantùm de primis fructibus,non etiã de secundis. Et sequitur Alex.in additio.Bar. in hoc nostro §. hoc sermone,& in d.l.dotis promissio.ff.de iur.doti.& con.16.breuiter in casu præmisso, circa mediũ,nu.6.lib.4.& Maria.in c.de illis,col.8.versi.octauo no.de condit. appos. Fely.in d.c.2.col.2.versi.si quis emit vina,de treug.& pac.& in c.licèt dilectus,col.vlt. ver.& hinc est q̃ vẽdens,de testi. Ias.in d.l.in duobus,§.si ei qui,col.2.ver. sextò facit, ff.de iureiu. Geor.Na.in repet.clemen. sæpe,in princi.col.61.versi.ego hoc dictum,de verb.signi.& Francis.Cur.iunior,consi.178.sacratissimæ &c.habita,col.vlt.versic.& istam conclusionem. Sed tu super hoc vide quæ dicam infrà in 11.limitatione.

7 ¶ Et ne interim putes id superuacaneum esse,scire debes,regiones quasdam adeo esse feraces,fœcundas,& vberes,vt bis fructus singulis annis ferant. Nã de India id asserit Martianus Capella lib.6.& ante eum Plinius autoritate Posidonij lib.6.c.17.& Solinus,c.65. In anno,inquit,India bis æstatem habet,bis legit frugem,& ante hos omnes Diodorus Siculus lib.3.Bibliotheces,c.10.bis inquit in anno præbet fructus:paulo post,bis,ait,annis singulis segetes fert. Et Strato Herastothenis autoritate Indiæ fœcunditatem eo maxime declarat quod ea bis fructum fert, alteram enim sementẽ habentem,alteram æstiuam. Et ipse Diodo.eod.lib.c.11. vbi & idem quoque dicit de insula Hyperboreorum. Sed & de Italia Virgilius lib.secundo Georg.

Hic ver assiduum,atque alienis mensibus æstas,
Bis grauidæ pecudes,bis pomis vtilis arbos.

Cui in eo quod dicit bis grauidæ pecudes,adstipulatur quod ipse Diodorus Siculus lib.1.c.3.scribit,in Aegypto oues bis in anno parere,bísque lanam præbere. Idem autẽ Virgilius vt ad eum redeamus lib.4.eiusdem illius operis,

Forsitan & pingues hortos quæ cura colendi
Ornaret,canerem:biferíque rosaria Pæsti.

Quòd scilicet vno in anno bis illic nascerentur rosæ,vt scribit Seruius. Varro autem lib.1.de agricultura,c.7.scribit vites apud mare Smyrnæ esse biferas,& in agro Consentino malum biferam esse,id est,quæ bis anno fructus ferat. quod & ipsum ex codẽ repetit Plinius li.16.c.2. Sed & Theophrastus lib.de causis plantarum 11.c.13. & Columella lib.5.c.10.tradunt ficus esse biferas. Et Plinius lib.13.c.22. Apharcẽ & Adrachnen. Et lib.15.c.22. nuces,Iuglandes,& lib.18.c.22.in quibusdam locis Africæ, biferam vitem bis anno vindemiare. Quin ipse lib.16.c.27.suprà citato,tradit & ipsas vites alicubi triferas esse,& cupressos,& alias quoque arbores biferas. Strabo quoque li. 17.scribit in Lydia nonnullos populos habere quasdam terras biferas,& duas messes facere.

BIU Cujas

facere.Sed ſuper ea mirum eſt,quod tradit Solinus c.45.in Aegypto ficum Aegyptiã quã vocant vno anno ſepties fructũ ſufficere quod & ante illũ dixerat Plin. li.13.c.7.

8 ¶Quæ res in memoriam reducit quod à Plutarcho proditum eſt in vita Antonij,q̃ cùm Antonius ipſe Aſiaticis ſecunda vectigalia imperaret,Hybreas qui ciuitatũ cauſam ſuſceperat,Si potes inquit,Antoni,eodem anno bis vectigal exigere, illud etiam vt bis æſtatem habeamus,biſque autumnũ:id eſt,vt duas meſſes, duáſque vindemias ſingulis quibuſque annis habeamus.In hac autem fertilitatis mentione ſupra cætera omnia mirum eſt,quod tradit Pomponius Mela li.3.quo c.de Hiſpanię & Septẽtrionis inſulis,ſcribit,in Erythia adeo fertiles agros,vt cùm ſata frumenta ſunt, ſubinde recidiuis ſeminibus ſegetem nouantibus,ſeptem minimùm,interim plures meſſes ferunt,ſed an id vno anno aut pluribus fiat,non aperit.

9 ¶At illud,vt tãdem à ſemita in viam redeamus,mihi omnino verum eſſe videtur, vt ſi id vſu eueniat,vt bis ager fructus in vno anno ferat ex natura ſoli,vel arboris,vt in illis locis,& arboribus,de quibus locuti ſumus:& quis ex contractu fructus vnius anni percipere debeat,non dubitarem,quin & binos illos fructus habere deberet. Nam cum is contractus ad certum tempus,referatur, id eſt,ad vnum annum,ſintq̃; hi duo fructus vnius anni fructus, conſequens eſt & eos compræhendi ſecundum ea quæ dicemus infra in 4. limitatione. At ſi id contingat,quoniam fructus alterius anni ſunt adeo præcoces,vt colligantur intra tempus prioris,certè haberet locum ea ſententia, vt non niſi priores fructus habere debeat, neque enim hi duo fructus vnius anni ſiue vnius ęſtatis aut autumni ſunt,ſed duorum annorum ſiue duorum autumnorum ſiue æſtatum,licet vno anno colligantur.

10 ¶Quartò in l.ſi ſocius pro filia,in prin.ff.pro ſoci. quem ſolus Raphael Fulgoſ.ponderat & reputat ſingularem ibi,in 5.no.ad hoc,vt ſi inter plures fratres pactum ſit,vt dos filiarum ſoluatur ex bonis omnibus,intelligitur,vt ſemel tãtùm dotetur,niſi aliter expreſsim actum fuerit.ad quod & illum expẽdit Lucas Pen.in l.ſi quis Decurio, col.2.verſi.idem videmus.C.de Decurio.lib.10.Petr.Anch.conſil.404.tria dubia in cauſa Vlrici,& Iaſon in d.l.in duobus,§.ſi ei qui,col.2.ver.tertiò facit,& in d.l.diuortio.§.quod in anno,col.2.verſi.pro confirmatione,vbi dicit eum tex.no.& paucis notum.& præterea in l.inter ſtipulantem.§.ſacram,col.7.verſi.tu aduerte. ff.de verbor. obli.& con.36.in cauſa mota per nobiles,col.vlti.lib.3.vbi dicit eum tex.eſſe in id ſolennem.Circa quod vide quæ dicam infrà in 9.limitatio.nu.4. ſed & ex hoc, & iterũ nu.11.ſed hanc tamen principalem.

11 ¶Quinto quod illius tex.in d.l.ſi ſocius,autoritate,ſcribit Bal.in l.vlt.col.2.verſi. ſed nunquid eo caſu,C.de dot.promiſsio.in 1.lectu.quòd ſtante ſtatuto,vt frater teneatur dotare ſororem,ſi eam ſemel dotauerit,& ea caſu fortuito dotem perdiderit,nõ tenebitur frater eam ampliùs dotare:quia ſtatutum intelligitur de vna ſiue prima dote tãtùm,Et id ſequitur & commendat Iaſon in d.l.in duobus,§.ſi ei qui,col.2.verſic. tertiodecimo facit,ff.de iureiurã.& in d.l.diuortio,§.quod in anno,col.2.ver. vbi ſuprà, ff.ſolu.matrim.& Fely.in d.c.2.col.3.verſi.ſi ille qui eſt obligatus, de treug. & pac.& Catel.Cot.in memor.incip.executores,col.1.verſi.& poteſt confirmari.

12 ¶Id quod tamen intelligendum eſt ſecundum declarationẽ Alex.in l.ſi cùm dotem, §.1.col.2.verſi.iuxta hoc quæro,ff.ſol.matrim.vbi diſtinguit in hac ipſa ſpecie,an frater teneatur dotare ſororẽ ex diſpoſitione hominis,an verò ex diſpoſitione legis, ſecundũ ea quæ dicemus infrà in d.9.limitatio.vtietiã & in hoc caſu diſtinguit Socin. con.5.cuius caput eſt,ſupraſcriptus inſignis doctor,col.2.verſi.ad ſecundum,lib.4.

13 ¶Sexto alius tex.in l.ſi duo,§.1.ff.de arbit.vbi pœna ſemel commiſſa.ſoluitur cõpromiſſum:nec ampliùs peti poteſt,niſi aliud actum ſit.Sed quomodo id intelligatur,& an procedat in eo quod intereſt,vide gl.vlt.Alberi.Bar.& Bal.ibi,& gloſ.vlt.in l.ſi ſic ſtipulatus ſim,& ibi Bar.col.1.in 4.primis.oppoſi.Bal.& Imo.col.2.verſi. in eadẽ glo. in fi.& iterum verſi.& conclude breuiter,Fran.Are.col.2.verſic.quorum dictis addo. ff.de verb.oblig.gl.in l.2.in verbo,repellere,verſi.item ſi ſemel pœna,& ibi Cyn.colũ. penul.in 7.quæſtio.Bar.col.vlt.verſi.quæro quando præmiſſa,& Iaſon nu.140.C.de iure emphyteu.Specula.tit.de arbitr.& arbitrator.§.vlt.verſi.quòd ſi dictum ſit,& titu.de loca.§.nunc aliqua,in 38.quæſtio.& ibi Bal.in additio.Cy.in l.quicunque,colũ.

BIU Cujas

vlt.versic.quinto quæro quid si quarta,C.de seruis fugiti.& Petr.Anchar.in c. si com promissarius,col.1.in 4.no.de electio.lib.6.

14 ¶Septimo quod admodum est his confine,quod a Masuerio scriptore non contemnendo traditum est,in tit.de talliis,§.item quatuor,quòd id quod solet dici in nostra Gallia,dominum posse cogere vasallum,vt aliquid conferat pro dote suæ filiæ, intelligitur,vt semel tantũ siue pro vna vice cõferat pro vnaquaq; filia. Imò verò Guido Papæ decisio.Delphinat.57.an vasallus,in fi.asseuerãter tradit,id intelligi pro prima tantùm filia,& primo ipsius matrimonio.arg.huius nostri,§.hoc sermone, & l.sancimus,la 1.C.de cõsulib.li.12.quod & sequitur Chass.in cõsue.Burgũd.ti.1.§.4.in prin. & alij quos tibi citauimus in tract.nostro Primigeniorũ,quæst.70.vbi videre poteris.

15 ¶Octauo tex.in l.si is qui Stichum.ff.de procura. vbi si is qui Stichum, vel Damam vtrum eorum ipse vellet stipulatus est,& ipse aut procurator ipsius cuius factum ratum habuerit,alterum petiit,stipulatio consumpta est,id est,alterum petere nõ potest, cuiusquidem tex.autoritate Bal.in c.in literis,versi.si autem semel,extrà.de offic. deleg.dicit quòd consumpta est gratia per vnum actum.

16 ¶Estque & alius text.in l.serui electione,in princi.ff.de leg.1.vbi serui electione legata,semel duntaxat optare possumus.& similis tex.in l.apud Aufidium,ff. de optio. lega.vbi si ita legatum sit,vestimenta quæ vellet,deinde antequã ea sumeret,alia se velle dixisset,mutare voluntatem eum non posse,quia omne ius legati prima testatione consumpsit,& ibi gl.adducit in eam rem alios tex.vt ibi videre poteris.

17 ¶Verùm quia sunt & alij qui videntur probare contrariũ,vide quæ in id, an scilicet qui semel elegit vtiliter vel inutiliter possit variare & iterum eligere, siue in eo casu in quo d.l.loquitur,siue in aliis,tradunt gl.& Albe.in l.non indebitum,de condit. indeb.glo.vlt.in c.gratia,& ibi Io.And.super ea gl.vlt.de rescrip.& gl.in c. si cõpromissarius,§.si vir,& ibi Io.And.circa medium,versi.in gl.approbantur,& Pet.Anch. col. 2.versi.vltimo quia tex.& Domi.de electio.lib.v.Bar.Bal.latè Alberic.in d.l.serui electione.ff.de leg.1.Bal.& Alber.in l.qui salutem.ff.de iureiur. & alios plurimos, quos passim tibi citabo in limitationibus.

18 ¶Nono huc pertinet tex.in l.fideicommissa.§.si quis alicui decem,ff.de lega.3.& alius similis in l.1.§.si cui ita sit legatum.ff.vt lega.nomi.caue.vbi si ita legatum est, vt si legatarius perderet quod ei in testamento relictum est,hæres rursus id præstet,non intelligitur,vt quoties perdiderit,toties id restituere teneatur,sed tantùm si post præstationem legati,semel legatarius perdiderit,non etiam si postea rursum perdiderit,& ita tantùm de prima amissione intelligatur.

19 ¶Decimo his adstipulatur tex.in l.si is à quo,§.si semel,qui est vlt.ff.vt in poss.leg.vbi si semel satisdatum fuerit,non est necesse rursus caueri: etiam si fortè dicatur egenos fideiussores esse datos,eum enim facilitati suæ ferre debere, qui fideiussores minùs idoneos accepit.neque enim oportere per singula momenta onerari eum,à quo satis petitur,tanquam scilicet per primam satisdationem satisfactum sit obligationi satisdandi,eáque obligatio prima illa satisdatione consumatur.Sed quod non omittendũ est,confestim in l.seq.ita scribitur,planè si noua causa allegatur, veluti quod fideiussor decesit,aut etiam rem omnẽ familiarem inopinatæ fortunæ impetu amiserit, æquũ esse præstari cautionem. Cui cõsentit tex.in l.1.§.quod ait prætor,ff.quor. lega. Sed hæc exceptio pertinet ad 6.limitationẽ,vbi & nos hũc tex.ex Roma.citabimus.

20 ¶Vndecimo eiusdem notæ est tex.in l.vlt.§.si qua idonea,ff.de bon.author.iudic. possiden.Si qua,inquit,idonea causa interuenerit,vtrum semel an etiã sæpius recognitio & dispunctio cõcedenda sit creditoribus,videamus & ait Labeo,ampliùs quàm semel non esse concedendum.Si quis tamen iurauerit non calumniæ causa se postulare, neque habere quæ dispunxerit,iterum ei faciẽdã potestatẽ,nec ampliùs quàm bis, & ibi gl.pro cõcord.affert d.§.si quis alicui decẽ,de quo diximus in 2.ab hinc versic.Et pro contrario quoque adducit,veluti §.1.ff.de eden.de quo dicemus infrà in 9.limitatio.

21 ¶Duodecimo accedit tex.in l.eum qui calendis,ff.de verbor.obligatio. vbi eum qui calendis Ianuariis stipulatur,si non adiiciat quibus,de primis intelligendum est, tanquam id actum fuisse videatur,& ibi glo.pro concord.allegat. hunc nostrum,§. tanquã scilicet ille tex,ad hanc nostrã regulam pertineat,cuius principale fundamẽtum

ab

BIU Cujas

ab omnibus ſumitur ex d.noſtro §.Ex illo autem tex.ſumit Bal.quòd ſi Papa concedat præbendam in tali eccleſia vacaturam,nõ appoſito tempore, intelligitur de proxima vacatura,& vide quæ dicam infrà in limitatione.

22 ¶Tertiodecimo huc ſpectat tex.in l.inter illam,§.1.ff.de verb.ſignifi.vbi illud,facito in diebus,intelligitur de biduo proximo,& ita de duobus primis diebus. nã cùm pluraliter proferantur,non de vno tantùm poteſt intelligi,ſed neceſſe eſt duos ſaltem accipi,l.vbi numerus.ff.de teſti.& c.pluralis,de reg.iur.libr.6.cum aliis iuribus concor.à me collectis in l.ſi vnquam,in verbo,ſuſceperit liberos,nu.226.incip.ſed de his.C. de reuo.donat.Igitur cùm de duobus diebus in illis verbis intelligatur,ſequitur vt ex noſtra regula de duobus primis diebus intelligi debeat. Et idem ſi de annis ſimpliciter loquamur,vt ſcilicet de primo biennio,ſiue de primis duobus annis intelligere debeamus,l.libertíſque,§.vlt.ff.de teſta.manu.empti.

23 ¶Quartodecimo adſtipulatur alius tex.in l.ſi quis iuſiurandum,C.de reb.credi.quo innixus Bal.in auth.habita,col.7.ver.primo dubitatur ſi ſcholaris, in fine huius quęſtionis,C.ne filius pro patre,ſcribit ꝙ in caſibus in quibus permittitur variatio,intelligitur tãtùm de prima,ita ſcilicet vt nõ liceat iterũ variare.Et id ſequitur Iaſ.in l.prætor,§.ſi aliquãdo,col.3.verſi.tertio no.ff.de oper.no.nunci.& in l.quicquid,col.4.ver. itẽ pro iſta gl.ff.de verb.oblig.& in l.edita,col.4.verſi.& attende diligẽter.C. de edẽ.

24 ¶Ex eóque dicit ipſe Bal.vbi ſuprà,in ea quæſtio.quam facit gl.ibi,in verbo,optime, an ſi ſcholaſticus ſemel elegerit vnũ ex iudicibus ibi declaratis,poterit poſtea variare,quod poſſe ea gl.affirmat vſq; ad litis cõteſtationẽ,per l.ſi cõuenerit,ff.de iur. om. iud.iuncta l.ſi cùm dotẽ,§.eo autem tẽpore,ff.ſolu.mat.Nicol.autem Math.& alij plerique negant,arg.l.1.in fi.C.de aſſert.tollen.Et hanc partem tenet ipſe Bal. ſubiungẽs id quod ſuprà diximus,ꝙ ſi permitteretur illi variare,nõ niſi ſemel permitteretur. Et ſequitur Iaſon in d.l.quicquid,atque etiam in d.l.edita,quibus locis ſuprà citauimus.

25 ¶Et ex hoc ſingulariter conſuluit Io.Cald.con.21.cuius initium eſt,an laicus poſsit, tit.de iure patro.quòd licet patronus laicus poſsit variare,intelligitur tamẽ,vt ſemel id poſsit facere,& non pluries,vt dicit iſtud clarè innuere iura de hoc loquentia, & alia quædam allegat.Et illum ſequitur Philip.Dec.con.609.quæritur ex duobus præſentatis,col.2.verſi.2.hoc probatur, vbi ex hoc dicit,variationem permiſſam de primo actu tantùm intelligi,eſt tamen ibi error in nu.con Calder.

26 ¶Quindecimo,quod autoritate illius tex.in d.l.ſi quis iuſiurandum,voluit Bar. non admodum diſsimile,in l.poſt legatum,in prin.col.vlti.ff.de his quib. vt indig. ꝙ quis non poteſt niſi ſemel ſuam poſitionem vel negationem reuocare,& idem dicitur voluiſſe ipſe Bar.in l.vlt.ff.de præt.ſtipula.vbi tamen non id dicit,ſed illud, quòd ſi promitto ſtare ſimplici tuo dicto,vel iuramento,poſſum id reuocare antequàm tu declaraueris,per d.l.ſi quis iuſiurandum. Sed & id expreſſe voluit per eam ipſam.l.Bal. in l.1.col.vlt.verſi.quartus eſt ſi quis,C.de furt.vbi ex eo dicit generaliùs,ꝙ ſi quis reuocauit aliquem actum vel rationem,nõ poteſt poſtea eam reuocationem reuocare.

27 ¶Decimoſexto,vt relinquamus tex.iuris ciuilis,& aliquid depromamus ex tex. iuris canonici,huc ſpectat tex.in c.ſi clericus,in prin.de præben.lib.6.vbi ſi ſimpliciter mãdatum fuerit à ſummo pontifice alium prouideri de beneficio vacaturo, intelligitur de primo,ita vt ſi is pro quo mandatum fuerat, negligens fuerit in primo beneficio petendo,conſumpta extinctáque ſit ea gratia,ita enim ex eo tex.no.Domi.in 2.no.& Philip.Franc.poſt princ.verſi.in tex.ibi aliam,vbi pro concord.adducit hunc noſtrũ §.hoc ſermone.Sed aduerte quia ille tex.in d.c.ſi clericus,expreſsè loquitur,cùm mandatum eſt prouideri de beneficio proximè vacaturo,non ſimpliciter de vacaturo, ita vt nihil ad noſtrum §.pertinere videatur,cùm expreſſum ſit de primo:verùm omnes vbique eum tex.intelligunt,vti Domi.& Fran.faciunt.

28 ¶Decimoſeptimo accedit tex.in c.ordinarij,ante fi.ibi,vel ſi ea quæ ſic obtinet, & ibi gl.in verbo,ea quæ,de offi.ordina.lib.6.ex quo non obſcurè colligitur,quòd diſpenſatio ad duo beneficia intelligitur de duobus primis tantùm,ſed eſt expreſsior tex.in c. non poteſt,verſi.illud autem,de præbendis,eod.lib.vbi & Io.Mona.poſt princ.& Archid.col.2.in verbo,primis,id confirmant per noſtrum hunc §.hoc ſermone,quoniã, inquiunt,duobus primis obtentis impleta eſt gratia,per eundem ipſum §.hoc ſermo-

BIU Cujas

ne,quoniam,inquiunt,duobus primis obtentis impleta est gratia,per eundem ipsum §.hoc sermone.cuius etiam §.autoritate,idem voluit Inn.in c.dudum,le 2.col.pen.& ibi quoque Hostien.Compostel.Bal.col.quoque pe.ver.dicit Inno.& alij,extrà, de electio. Quod tamen intellige secundum ea quæ dicam inferius in 11.limitatio.

29 ¶Decimooctauo in d.c.non potest,per eum text.tradit Archidiac.ibi, vt à nonnullis citatur,licèt in meo codice non inuenerim,quòd si papa dispensauerit cũ illegitimo, vt possit obtinere beneficium,intelligitur de primo tantùm:ita vt si primum dimiserit,non poterit aliud vi illius dispensationis obtinere,veluti ea gratia siue dispẽsatio per adeptionem primi sortita sit suum effectum,& ita dicit fuisse declaratum.

30 ¶Sed & hoc ipsum haud dubiè voluit idem Archidiaco.in c.1.ad fin.de fil. presbyter. vbi id dicit pronunciasse Bonifacium Papam,& id sequuntur D. à Rota, qui,& eam opi.dicunt receptam esse in curia,decis.339.incip.si legitimus,in 1.dubio,in nouis,& Lucas pen.in l.si quis decurio,col.2.versi.vnde secundum quosdam,C.de decur.libr. 10.& non obscurè Bal.in c.innotuit,col.1.versi.quæro dispensatum est,de electio.vbi & ad hoc allegat hunc nostrum §.hoc sermone,& alia ex iuribus suprà citatis,& Philip.Franc.in d.c.non potest,col.vlt.de præben.li.6.& Philip.Dec.consi.169.circa primum videbatur,col.1.& consi.152.cùm reuerendissimus,col.2.nu.4.

31 ¶Contrariũ tamen tenuerunt Io.Mona.& Io.And.in d.illo c.1.ille col.2.in verbo, obtinere,hic in fi.de fil.presbyter.& idem Io.And.in d.c.nõ potest,in verbo,primis,de præbendis lib.6.Nam si illud verum esset,vt dicit Io.And.in posteriore loco, non tãtùm hoc casu procederet,sed & aliàs semper,& in quocunque alio inhabili,& in quacunq; irregularitate ex culpa,vel sine culpa,quod satis durũ esset.Item si primum beneficium dispensatũ pereat chasmate,aut alio modo,nõne summa esset iniuria,vt nõ possit habere secũdum?& alia multa subdit ad huius opinionis defensionẽ:nec credit ipse Io.And.Bonifacium id pronunciasse,quia si id feciisset,id sciuisset Ioã. Mon.qui erat cardinalis,& cum illo vixerat.Et idem voluit Pet.Anch.in d.c.non potest,col.1. versi.tertio no.& ibi quoque Domi.in §.1.col.2.versi.quòd si Papa dispensat,& Phil. Franc.col.vlti.super glo.in verbo,in primis,de præben.lib.6.& idem Ancha.cõ.404. tria dubia,col.3.versi.secundum dubium.

32 ¶Nec obstat(inquit Ancha.)d.c.nõ potest,& alia similia,nã aliud est dispẽsare super inhabilitate personæ,quæ est species huius quæstionis:aliud super beneficiorũ pluralitate,de qua loquitur d.c.non potest,& similia.Hæc enim personã respicit,& ideo est personalis,ideóque cum persona durat,sicut priuilegium personale,c.priuilegium,de reg.iur.lib.6.nec dimissio primi beneficij reddit eum inhabilem,nec reducit ad statũ primũ inhabilitatis,quia remissio semel facta tolli nõ debet,c.si is qui,23.q.2.nec spes melioris cõditionis debet adimi,l.imperialis,in prin.C.de nup.Et bene facit quod no. ipse Io.And.post Inno.in c.vlt.col.1.in verbo,examinari,de translat.prælator.Dispensatio verò pluralitatis,vt subiũgit ipse Petr.Anch.nõ cõcernit principaliter personã, imò ipsam aliàs habilẽ præsupponit:sed cõcernit numerũ beneficiorũ, quod iuribus odiosum est,& ambitiosum,c.quia nonnulli,ext.de cler.non resid.& c.quia in tãtum, de præben.lib.6.cum si.non mirum ergo si numerus duorum beneficiorũ de primis duobus intelligitur,& ex causa restringitur ad illa duo prima, sicut nomen hæredis quod ex sui natura protẽditur nõ solùm ad primum,sed alios vlteriores,l.hæredis,ff. de verb.sign.tamẽ ex causa restringitur ad primũ,videlicet in dispositione nõ transmissibili ad hæredes,vti est vsusfructus,l.antiquitas,C.de vsufru. & dicemus postea.

33 ¶Nec itẽ obstat,vt & subdit Pet.Anch.in d.c.1.de fili.presby.quia fuit dispensatio super vno beneficio cũ persona inhabili,licèt enim nõ possit habere nisi vnicũ,vt ibi dicit,tamẽ eo dimisso successiuè vnũ post alterum poterit habere & sic plura,vt ibi no. Imo.nã semper iura cõsiderãt in dispositione causam proximã & nõ remotã, vt not. in c.de cætero,de homi.& l.si mulier,ff.rer.amot.& l.rogasti,ff.si cer.pe.vbi dispositio iudicatur ex causa proxima nõ remota,sicut in hoc casu cùm Papa dispẽsat cũ inhabili super beneficiis obtinẽdis,psona venit principaliter in dispositione,in qua vnũ venit beneficiũ,sed persona habilitatur ad ipsum.At cùm dispẽsatur vt possit obtinere duo vel tria beneficia,hæc dispẽsatio cõcernit principaliter beneficia,nõ personã.qđ hinc patet,quia si iste esset aliàs inhabilis propter crimẽ & irregularitatẽ,nõ posset vi dispens

pensationis huiusmodi beneficia consequi, quia Papa dispensat super impedimento pluralitatis, & non inhabilitatis. Ergo submoto vno, alterum remanet, l. si non lex, ff. de hære. insti. Et facit quod no. Spe. in tit. de legato, §. nunc ostendẽdum, ver. 18. quòd cùm dispensatur cum inhabili, debet de hoc fieri expressa mentio, nec sufficit generalis, maximè quia debet fieri cum causę cognitione: aliàs potiùs diceretur factum temerarium, quod agitur contra iura, quàm dispensatio etiam facta à sciente & dispensare valente, vt idem no. tit. de dispensatione, §. qualiter autem, versic. debet autem, & versi. dicunt autem quidam, & versi. nunquid ergo. Hæc Petr. Anch.

34 ¶ Lapus autẽ, & post eũ ipse Pet. Anch. ipse Domi. & Phili. Frãc. in d. c. 1. de filiis presby. hanc rẽ latiùs tractarunt. Nã aut Papa illegitimũ legitimat: aut cũ illegitimo dispensat, vt ipsi loquũtur. primo casu poterit habere aliud beneficiũ post primũ, secundo casu nõ poterit: nã in primo illo casu vertitur fauor, ideo ampliandus, c. cùm dilectos, de donat. in secundo odiũ, ideo restringendũ, vt in d. c. 1. de fili. presby. & c. odia, de reg. iu. li. 6. Et facit (inquiũt) quod no. Io. And. in c. per venerabilẽ, super glos. 2. qui filij sunt legit. vbi ostendit legitimationem plus habere virium, quàm dispẽsationem.

35 ¶ Sed & in dispẽsatione (vt subdũt) posset etiã distingui, quia aut cũ illegitimo generaliter dispẽsatur, vt promoueri possit ad beneficiũ ecclesiasticũ, aut specialiter: si generaliter, aut beneficiũ cõsequitur cũ effectu, aut nõ: & primo casu nõ poterit dimisso primo aliud cõsequi, & ita obtineat Archi. illa opinio, & facit, c. nos cõsuetudinẽ, 12. distinct. & c. si quis à pseudoepiscopis, 1. q. 1. & c. vl. & ibi gl. 1. 33. q. 2. Secundo casu, aut fuit in culpa, quia recepit iniustè primũ beneficiũ: vel etiã iustè, sed spõte vel dissimulãter illud prętermisit, fortè vberius aliud expectãs, & tũc quoq; non poterit secundũ cõsequi, c. eũ qui. de præbẽ. & c. damnũ, de reg. iu. Aut nõ fuit in culpa. & tunc poterit secundũ cõsequi, quia dispẽsatio debet intelligi cũ effectu, c. relatum, de cleri. non resid. & c. in his, de ver. signi. & §. hæc autem verba, de pœnitẽ. di. 1. & facit quod not. Io. Andre. in c. in literis, ex. de offic. deleg. & in c. cùm in multis, in glos. de rescript. lib. 6. & secundum id intelligenda est opinio Ioan. And. in d. c. 1. de fil. presbyter.

36 ¶ Si autem, vt & illi inquiunt, dispensatum fuerit specialiter de obtinendo certo aliquo beneficio, tunc non poterit aliud obtinere. Neque enim dispensatio de re aliqua certa & expressa ad aliam trahi potest. c. cùm olim abbas, ex. de offic. deleg. & c. susceptũ, de rescri. lib. 6. & c. quamuis, le 1. & c. cui de non sacerdotali, de præben. eod. lib. 6. Nam & hinc dispensatio super vno matrimonio, non trahitur ad aliud, d. c. vlt. 33. q. 2. & c. si autem, & ibi glo. vlt. 36. q. 2. Et id quoque in dispensatione certi beneficij, vt ad id aliud non trahitur, voluit Io. And. in d. c. non potest, & ibi Philip. Frac. de præben. lib. 6. & Pau. Eleaz. in d. c. 1. de fil. presbyter. lib. 6.

37 ¶ Adiiciunt Lap. Pet. Anch. Domi. & Philip. Franc. in eo ipso c. 1. de fil. presbyte. lib. 6. quòd si cum aliquo dispensatum fuerit super primo beneficio vacaturo, si illud beneficium alteri deberetur, ipse dispensatus obtinebit aliud beneficium, quod post illud proximè vacabit alteri non debitum, & ita erit veluti sibi primum, c. cùm in ecclesia, de præben. lib. 6. & ita intelligendum est. d. c. 1. de fil. presbyt.

38 ¶ Addunt item & aliud Io. And. & post eum Philip. Franc. in d. c. non potest, quòd si tenor dispensationis huiusmodi sit, vt possit ad ordines & beneficia promoueri, tũc propter hoc plurale (beneficia) non haberet locum opinio Archi. quia successiuè poterit habere plura beneficia, non obstante d. c. 1. de fil. presbyt. quod loquitur de beneficio in singulari. Subiungit tamen ipse Philip. Fran. quòd talis dispensatio intelligeretur de duobus primis beneficiis, per rationem d. c. non potest, cui adstipulatur c. si is cui, eo. titu. non autem quòd successiuè dimissis duobus primis possit alia duo habere, quia repugnaret tex. in ipso. c. non potest.

39 ¶ Decimo nono quia ille text. in d. c. ordinarij, de offic. ordinar. libr. 6. & in d. c. non potest, de præbend. libr. 6. loquuntur in dispensatione, quæ sua natura multùm odiosa est, & propterea restringenda, c. odia, de regu. iur. eod. lib. 6. ideóque ne illud quod ex illis diximus, videatur solùm in ea re procedere, accedat superioribus text. minimè loquens in dispensatione, in c. mandato, & iterum in c. si clericus, eodem titu. de præbend. libro sexto, vbi si papa simpliciter mandat alicui prouideri de beneficio vacaturo, intelligitur de primo, & non de aliis, & hoc ita no. Domi.

BIU Cujas

& Philip.Franc.in d.c.si clericus,in prin.ille,in 3.not. hic in 2. Quod hinc fit,vt illi subdunt,quia dispositio simpliciter emanans, intelligitur de primo actu, & allegat Franc,hunc §.hoc sermone.

40 ¶Vicesimo quod voluit gl.relata ad tex.in l.quicquid astringendæ,in prin.in gl.magna,in verbo,secũdum promissorem,ad medium,ff.de ver.obli.quòd declaratio siue interpretatio alicuius obscuri vel ambigui non potest fieri nisi semel:tanquã scilicet permissio declarationis intelligatur de primo tantùm,& id no. & dicit singulariss imum Bar.ibi,col.2.ver.sed pone quòd semel,& eã quoque ibi sequuntur Ang. qui dicit sing.col.2.ver.secundo modo legitur,& Raph.Co.Imo.circa medium, ibi,itẽ no. quòd postquã,& iterũ col.2.ver.in ea gl.sed hîc,Pau.Ca.col.6.qui & illam dicit sing. & ad hoc dicit semper allegari, Alex.qui dicit perpetuò notandum,col.3.vers.ex qua habes,Fran,Are.qui & illam dicit sing.col.2.ver.in glo.postea,& Iason col.3.versi.in ea glo.ibi & iterũ velit.& præterea Bar.in l.inter stipulantẽ,§.1.in fi.& ibi etiã Ange. qui dicit sing.col.vlt.ver.cùm igitur per hæc signa,& Imo.col.2.ver.item adde quod volũtas,ff.de verb.obli.& Bal.in l.de die,in prin.col.vlt.ff.qui satisd.cog.& in l.si quis intentione ambigua,col.2.versi.item quæro vtrùm ista interpretatio semel facta,vbi dicit sing.eam gl.& ibi quoque Ang.qui & eam dicit singu.& ipse Bal.in l.vlti.col.2. ver.sed hîc quæro,ibi,notabile est,C.de codic.vbi ex hoc dicit, libello semel declarato non esse locum pœnitẽtiæ,idque probari ex eo tex.& ibi sequitur Alex. col.1.in fi. & Iason.col.3.ver.secundò ex eodem verbo , C.de codicil.& idem Bal.in c.1.col.pen. ver.sed nunquid semel,de cõstit.vbi dicit eã glo.no.& sing.& ex eo dicit,quòd rei declaratæ,nihil adiici potest,nec detrahi,& in c.vl.col.vlt.ver.idem dicimus,de trãslat. episcop.vbi dicit sing.ad hoc,vt primæ interpretationi standum sit,non cæteris,& in c.dilecti,col.vlt.ver.nam qui declarat,de iudic.vbi item dicit sing.in id , vt qui declarat,pœnitere non possit.& rursum idem Bal.in c.in præsentia,col.4.ver.sed hîc quærit glo.de probat,vbi & illam dicit ad hoc sing.vt interpretanti non sit licitum pœnitere,& in c.fraternitatis,col.1.ver.pone in causa prima,de testib.vbi etiam dicit sing. ad id,vt qui semel declarauerit,non possit se corrigere.Pet.Anch.in c.si compromissarius,col.2.versi.vltimò quia text.dicit de electio. lib.6. vbi eam glo.dicit not.& ibi quoque Domi.in §.si verò,post medium,ver.& per prædicta,vbi dicit sing.& Matth. Matheslla.no.172,no.quòd vbicunque, & Franc.Curt.senior consi.27.magnificus vir dominus,in 4.dubio,col.eiusdem dubij.3.ver.sic de directo , vbi & illã dicit sing. & Iason in l.ex pluribus,post medium,ff.de verb.oblig.& in l.edita, col.4.versi.sic in simili,C.de eden.Lanfran.in repet.c.quoniam contra falsam, in verbo interlocutiones,col.6.de Probat.Ant.Corset.in suis sing.in verbo,sententia interlocutoria.

41 ¶Contrarium tamen tenuit Matth.Matheslla.sibi cõtrarius in eodẽ opere, no.198. eodémque penult.incip.nota quòd facultas,per tex.quem dicit è diametro esse contrarium ei sententiæ,in d.l.qui ex pluribus,& ibi glo.vlti.Et licèt Bar.ibi dicat,quòd loquitur in electione,in qua variare licet,non in declaratione,id tamen vt dicit Mat theus,non videtur esse verum,quia ibi stipulatus fuit fundum Seianum,& promittẽs habebat plures fundos huius nominis; & sic partes ibi senserunt de certo fundo,sed de quo incertum erat:& sic ibi propriè opus erat declaratione,& tamen glo.ibi vult, quòd sæpius possit variare.Verùm Iason in dicta l.qui ex pluribus, post multos alios ostendit ibi locum esse electioni,& non declarationi,vt ibi videre poteris.Ex quibus intelligis , ex multorum sententia , aliud esse in electione quàm in declaratione, vti etiam videre poteris apud Imo. in d. l. quicquid , de verbo.obligat.de quo vide quos nos citauimus suprà nu.17.verum quia sunt.

42 ¶At superiori sententiæ adstipulatur,quod Bal.scribit in l.hac lege , quæ est 2.col.2. ver.sed nunquid si semel,C.de senten.ex breuicu.recitand.quòd si semel iudex interpretatus fuerit suam sententiam , non poterit iterum interpretari: quia interpretatio non potest fieri nisi semel,per no.in d.l.quicquid astringendæ , de verbo.obligat. quod ipsum voluit Bartol.in d. l.inter stipulantem, §. 1. in fin.ff.eod.titu.Angel.qui etiam dicit singu.in l.quod iussit,post medium,ibi,item interlocutoria,& ibi quoque Rapha.Co.& Imo.qui tamen nutat,col.2.versicu.item fallit secundum, & Alex.col. 4.versicu.secundò fallit in interlocutoria , ff. de re iudica, ipse Imo.in l.ab executore,in

re,in princip.colum.4.versicu.potest quæri iuxta prædicta,ff.de appellat.

43 ¶Et in hac quoque sententia fuerunt Alex.& Iason.in d.l.quicquid astringendæ, vbi suprà,id tamen intelligentes post Ang.& Co.ibi,in sententia diffinitiua,secus in interlocutoria,quam potest iudex non semel,sed sæpius,& vt loquitur Ang.millies reuocare:ideóque etiam sæpius declarare, vti etiam dicit Imo. in d.l.quod iussit,col.2. versi.item fallit,& ibi quoque Alex.vbi suprà,vbi tamen id optimè declarat, vt videbis apud eum,& Corset.in d.sing.sententia interlocutoria.

44 ¶Sed & id postremum,vt scilicet iudex possit sæpius eam sententiam reuocare, nõnulli intelligunt,vt bis tantùm possit reuocare,& nõ vlteriùs. Et ea fuit sentẽtia Bar. post Dy.in d.l.quod iussit,col.3.ver.quæro an iudex possit pluries,& aliorũ ibi,& Cano.in c.cum cessante,de appellatio.Salic.post Dy.in l.post sententiam,col.vlt. versic. quintò quæro quoties,C.de senten.Anto.in c.fraternitatis, col.pe. versi.quinto quæro,extrà,de frigid.& malefic.post glo.ibi in verbo,fornicatio,in fi.

45 ¶At sunt qui è diametro tenent contrarium,videlicet non posse iudicem,nisi semel suam sententiam reuocare,& in his Petr.Bezu.in d.l.quod iussit,vbi id dicit seruari in practica, & hoc de iure posse sustineri dicit Iason ibi,col.antepe. versi. tertia fuit opinio,quamuis(inquit)communiter teneatur contrarium.

46 ¶Quinetiã illud quod supra diximus,interpretationẽ siue declarationem, non nisi semel fieri posse,intelligũt Ang.& Alex.in d.l.quicquid astringendæ,procedere, nisi quãdo destructio volũtatis ad interpretantẽ spectaret,verbi gratia,in testatore cuius voluntas ambulatoria est vsq; ad mortẽ,l.quod per manus,ff.de iure codici.& l.quòd si iterum,ff.de adimen.lega.nam interpretabitur testator quoties voluerit, l.hæredes palam,§.sed & si notam,ff.de testa.& nos quoque iterum dicemus infrà in 32.limita.

47 ¶Vicesimo primo quod scripsit gl.in d.l.duobus,§.si ei qui,in verbo,exhibuerit,ff.de iureiu.q; si quis promiserit præsentare quẽpiam accusatũ, intelligitur de prima præsentatione tãtùm,ita vt si semel eũ præsentauerit,liberetur.quã gl.ibi põderant Bene. Plumb.& Pau.Ca.qui eum §. legit cum §.q; si reus,col. vlt.ver.vltimo est hic vna,& Alex.in fi.& Iason,col.1.ver.super hac prima parte.Et hoc quoq; voluit Ioan.And.in addit.Spec.ti.de accusat.in 3.parte §.vlt.versi.sed quid si fideiussor.Pau.Cast.in l.2.§. in fideiussorem,qui est vlti.ff,qui satisda.cogan.Alexand.in addit.Bar.in l.græcè, §. 1.ff. de fideiussor. vbi dicit eam glosam esse menti tenendam. & in id citat hunc nostrum §.& consi.16.breuiter in casu promisso,col.1.nume.5.lib.4.

48 ¶Licèt contrarium tenuerit Rom.in d.§.si ei qui,statim post princ.& in l.si finita,in prin.col.1.nu.4.ff.de dam.infe.& in d.l.2.§.vl.col.2.ver.secundo pono, ff.qui satisda. cog.& in prioribus quidẽ locis per tex.in l.si seruus hæreditarius,ff.de diuer.& temp. præscriptio,per quẽ probatur hanc promissionẽ tum demũ lata sententia,aut finita instãtia perimi,& in iisdẽ quoq; locis,atq; etiã in postremo,alias multas rationes addit,quæ tu videre poteris.Et ante hunc Lucas pe.latè in l.si quis decurio,col.2.versic. accusans quidam,C.de decurio.lib.10.per text. quem dicit expressum in l.si ita stipulatus à Seio,ff.de fideiuss.& l.nouissima,ff.de iudic.sol. & multa alia iura, quæ ibi videre poteris. Sed id tamen quomodo sit intelligendum, vide Paul. Cast. in d. §.in fideiussorem,& omnino Iason.in d.§.si ei qui,col.penult.versicu.ex prædictis.

49 ¶Quid autẽ si quis promisit præsentare toties quoties,vel ad voluntatẽ eius cui promittitur,an erit in infinitũ obligatus,quod pleriq; cõtendunt:an bis tãtùm,quod nõnulli volũt.vide Bar.in l.si quis reũ,col.1.versi.circa hanc legẽ,& Ang.in l.2.versi.itẽ adde aliã,ff.de custo.reo.& omnino in d.l.si finita,in prin.circa medium,& ibi Imo. col.1.ver.& per hoc ipse infert,& Rom.etiã in prin.col.1.& Alex.latè, col.1.& 2.ff.de dam.infe.& eundẽ Ang.in l.oratione,ff.de feriis,in quibusdã lect. Lucã Pen. in d.l.si quis decurio,col.4.ver.itẽ clarè videtur,C.de decurio.li.10.& Matth.Affli.deci. Neapo.46.dicit regia pragmatica.& quæ dicam infrà in 26.limitati.Et in perempta instantia teneatur, vide eundem Angel.in d.l.græcè,§.& post litem,ff.de fideiusso.

50 ¶Vicesimo secũdo quod voluit alia gl.iuris canonici in c.causam, in verbo, recipi,q̃ est vl.extrà,de ele.quòd si moniales cõtulerint electionẽ suę abbatissę in episcopũ,qui semel de vna prouiderit,nõ poterit ampliùs aliã dare,cõsumptáq; est ipsius facultas siue bene & vtiliter,siue male & inutiliter prouiderit,per multa iura,quæ ibi allegat:

& eam

& eam sequuntur. Hosti. ibi col. 2. ver. quid si elegit malam. Car. Flo. col. 2. ver. quæro si iste episcopus, Pet. Anch. ante fi. ibi, quærit gl. fi. Anto. etiã ante fi. & Imo. super eadẽ illa glosa vlti. & Panor. col. vlti. super eadem quoque glosa. Et id vt plerique omnes dicunt, approbatum est per c. si compromissarius, eodem tit. lib. 6. trahúntque in id, quod postea dicemus in 1. limitati. nu. 39. incip. declara quarto, & multis seq. quia scilicet hic compromissarius non suo iure innititur, sed alieno.

51 ¶ Vicesimo tertio quòd voluit gl. in c. gratia, in verbo, eligas, quæ est vl. de rescri. li. 6. quòd in casu illius c. in fi. si quis semel vnũ beneficiũ elegerit, consumpta est electio, nec poterit eligere aliud, per c. vlt. eo. tit. & c. 1. de postula. & idem voluit Archi. in eo. ipso. c. gratia, col. 2. ver. sed quid si elegit vnũ, per multa alia iura ibi allegata, de quo etiam vide Io. And. ibi, col. 2. in glo. vlt. & Pet. Anch. col. 2. versi. quæritur vnum, iste. & Pet. Anch. consi. 214. Franc. col. 2. versicu. iudicatur ad idem, & Roma. consi. 329. præsens consultatio, in primo dubio.

52 ¶ Vicesimo quarto alia gl. in c. duobus, quod est pe. in verbo, eligere, eo. ti. de rescri. li. 6. quæ in casu illius c. disponẽtis, vt si duo super simili prouisione sibi faciẽda in eadẽ ecclesia literas vna die obtinuerint, nec appareat vter eorũ prior impetrauerit, & ambo simul præsentauerint, sintque in cæteris æquales: hi ad quos receptio & collatio pertinet, ex eis alterũ quẽ voluerint eligere teneãtur. Dicit ea glosa, quòd si semel elegerint, cõsumpta est eorũ electio, nec in electi prẹiudiciũ variare postea poterũt, per c. publicato, extrà, de elect. & c. 1. de postula. prælat. lib. 6. de quo nos dicemus infrà in 23. limit. & alia iura ibi allegata. Et id satis probat tex. in d. c. si duobus, cùm subditur, quo electo alius omnino careat impetratis. Et id sequitur ibi Pet. Ancha. col. 2. versi. item not. quòd per electionem, & Domi. col. 6. super ea glos. & Philip. Francis. col. 2. super eadem glos. vbi & id dicit procedere post Bald. etiam si prior clericus consentiret, quia electio consumpta est, per l. si is qui Stichum, ff. de procurat. Et ipse Petr. Ancha. consi. 214. Franc. col. 2. versi. octauo inducitur.

53 ¶ Vicesimo quinto quod itẽ in nõ absimili casu scriptum est ab alia gl. in c. si quis iusto, ver. verùm si ambo, in verbo elegerit de ele. li. 6. quæ itẽ in casu illius c. quo disponitur, vt si duo procuratores insolidũ cõstituti ad eligẽdũ simul cõcurrãt, & postulẽt se admitti, nõ audiuntur, sed is tantùm, quẽ capitulũ elegerit. Dicit ergo ea glosa, ꝙ si semel alterũ elegerint, ita consumpta est electio, vt variare non possint, per c. vt quis duas, eo. tit. & lib. & c. 1. in fin. de postu. præla. eo quoque libro. Et eam glos. sequitur Domi. ibi in princip. col. 2. & Petr. Ancha. d. consi. 214. col. 2. versicu. simili dicatur.

54 ¶ Vicesimo sexto quod voluit & alia gl. in c. ne captãdæ, in verbo, causa subsit, de cõs. præb. lib. 6. ꝙ gratia alicui à sede apostolica cõcessa, vt ei prouideatur de prębẽda, dignitate, vel personatu, aut alio beneficio, intelligitur de primo, nec is cui ea gratia concessa est, admittitur ad secundum, nisi ex causa, per c. quia cunctis, ad fi. & c. executor, eodem tit. & lib. & ibi Ioan. And. tum in verbo, prouideri, tum super glos. 1. Pet. Ancha. col. 2. versicu. quærit Ioan. And. & Philip. Franc. col. 2. nume. 7.

55 ¶ Vicesimo septimo quod & proximũ est, quod tradit item alia glo. in c, quia cunctis, quod est 1. in verbo, causa, de cõces. præb. li. 6. quòd rescriptũ de prouidendo alium de dignitate vacatura quã is duxerit acceptandã, intelligitur de prima, non etiã de secũda, nisi ex causa, tanquam scilicet consumpta sit ea acceptatio prima per eum facta, pe eum tex. & l. apud Iulianũ, ff. de optio. lega. & idẽ ibi voluerunt Imo. qui & illud c. legit in lect. decretal. col. pe. in verbo, voluntatibus, ver. sed quæro vtrum semel, & ibi item Io. mona. col. vlt. versi. sed quid si in rescripto, vbi & ad hoc certè c. ex parte, le 1. de offic. deleg. & c. si clericus, de præbend. lib. 6. & ibi item Archidia. in fi. & c. gratia, ad fin. eod. titu. de rescript. & Bald. consi. 228. per sanctissimum lib. 4.

56 ¶ Vicesimo octauo quod in non absimili casu voluit ipse Ioan. Mona. in c. si tibi, col. vlti. in verbo, assignet, de præbend. libro 6. loquens in casu illius c. vbi si absenti ab episcopo conferatur beneficium, non poterit episcopus id alteri conferre etiam ante istius absentis acceptationem, sed episcopus poterit illi assignare terminum competentem, intra quem acceptet, & eo lapso si non acceptauerit, alteri id liberè conferet. Dicit autem ibi Ioan. Monac. quòd si semel acceptauit, vel non acceptauit, variare non potest, per l. apud Iulianum, ff. de optio. legat. & l. serui electione, ff. de leg. 1.

BIU Cujas

leg.1.& sequitur Io.And.in dicto c.si tibi,colum.2.item scias in nouella.

57 ¶Vicesimo nono quod à Cyno traditum est,in l.cùm pater,§.pater certã,ff.de leg.2. in addi.quod si testator iussit celebrari tres missas in die sui obitus,sufficit illas semel celebrari primo illo die obitus,nec cogendum hæredem aliis sequentibus facere celebrari,& idem ante eum tenere videtur Petr.à bella pert.& post eum Bart.& Alber. in l.cùm quidam,quæ est penult.ff.de annuis leg.

58 ¶Verùm Imo.in d.§.pater certam,paulò ante finem,tenet contrarium,per text. in ea ipsa l.cùm quidam,cum ibi nota.neque huic sententiæ suæ obstare d.§.pater certam, quia ibi fauor dotis suadet verba referri ad primam vicem,hîc autem fauor animæ & piæ causæ suadet contrarium:tanquam scilicet ipse Imo.id omne ex fauore negotij metiatur,de quo postea dicemus in 3.limitatione.

59 ¶Tricesimo quod scriptum reliquit Io.Mona.in c.si pro te,versi.quæro primo,& ibi post eum Domi.col.1.de rescript.lib.6.quòd si papa mandauerit alicui prouideri de beneficio,si ad id accesserit consensus episcopi,intelligitur de primo ipsius consensu vel dissensu:nam si primum expresse dissenserit,postea autem consenserit, non prodest impetranti,per hunc nostrum §.hoc sermone, & alia ex iuribus suprà allegatis. Et id quoque sequitur Bal.in l.vlt.ad fi.C.qui bon.ced.poss.vbi id limitat secundum ea quæ dicam infrà,in 18.limita.

60 ¶Tricesimo primo quod & ab eodẽ Io.Mona.traditum est in c.cùm expediat, col.1. ver.item in hac forma,de elect.lib.6.quòd constitutio loquens de scrutinio vel communi electione,intelligitur de primo actu vel casu,non de secundo,per l.eum qui calendis,ff.de verb.oblig.& hunc nostrum §.hoc sermone,& l.fideicommissa,§. si quis decem,ff.de lega.3.Ex quo infert ad casum illius c.vt si votis inquisitis apparet nullam partium deuenisse ad maiorem partem totius capituli,sed ante electionem communem accesserunt tot voces habenti maiorem partem respectu minorum,quod habet maiorem partem totius capituli,nõ poterit procedi ad electionem communem, & ibi sequitur Io.And.post princ.in verbo,consenserit,& Petr.Anch.paulò ante fi.& Domi.col.1.versi.sed pone quòd nulla pars.

61 ¶Tricesimo secũdo quòd post alios antiquiores scriptũ reliquit Archi. in c.si cui,in verbo,cõtradictores,de præb.li.6.q; potestas alicui cõcessa mittendi alterũ in possessionẽ,& eũ tuendi in ea possessione,expirat eo semel inducto,& remoto omnino primo impedimẽto,quod obstabat.Ideóq; si postea ille turbatur,debet adire iudicẽ ordinariũ.Et sequitur Petr.Anch.qui & hoc latè disputat,ibi col.2.ver.quærit hic.Archi. & Io.And.in c.pro illorum,col.1.in verbo,contradictores,ext.eo.tit. & Panor.qui id refert ad regulam nostri §.hoc sermone,in tractatu Basilienſi,incip.quoniã veritus, in 1.dubio,col.18.ver.sexta ratio quare alius locus.Sed tu tamen de hoc vide amplius ipsum Archi.Io.And.& Pet.Ancha.vbi suprà & Domi.in d.c.si cui.

62 ¶Tricesimo tertio huc spectat quod scribit idem Ancha.in c.si propter,col.vlt.& ibi quoque Io.And.col.item vlt.super vlt.glo.& col.4. versi. ex glos. igitur habes,de rescript.lib.6.si quis emerit simpliciter iactum retis,intelligitur de primo tantùm, etiã si in eo nihil piscium captũ fuerit.Et ita intelligitur quod scribitur in l.nec emptio, ff.de contra.emptio.& l.nam hoc modo,ff.de hæred.vel actio. vend. & in l.si iactum retis,ff.de actio.emp.& sequitur Fely.qui & ad hanc nostram regulam id refert in d. c.2.col.3.versi.si promitto iactum retis,de treug.& pac.

63 ¶Tricesimo quarto quod & tradunt ipsi Archi.Io.And.Domi.& Fely.in illis iisdem locis,quòd si promiserim cuipiam seruire per annum,& aliquo illius primi anni tempore,valetudine impeditus fuerim,nec illi seruire possim,non tenebor altero tanto tempore secundi anni ei seruire,per l.cùm quæritur,§.item si hæredi, ff.de fideiussor. aut vt in aliis codicibus legitur de fidecõmissa.libert. sed in neutro loco est lex eius initij,verum eius rei est text.in l.cùm hæres,§.Stichus si hæredi, ff. de statulibe. (vide ibi glos.) & facit text.in l.statuliberos, quæ est 3.§.si ita sit libertas, ibi,postea intra quinquennij tempus,eo.titu.

64 ¶Tricesimo quinto quod & illis rationibus scribunt iidem Archid.Ioan.Andr. Domi.& præterea Philip. Franc. in casu illius c.si propter, cum scilicet à summo pontifice concessum fuit episcopo, propter debita ipsius persoluenda, vt fructus primi anni

BIU Cujas

anni beneficiorum suæ diocœsis,intra quinquennium vacaturorum,percipiat, si fructus primi illius anni aut nulli fuerunt,aut chasmate perierunt, cõsumpta est omnino gratia, nec poterit episcopus alterius anni fructus percipere. Et ad hoc quoque nonnulli eorum allegant l.cùm certus,ff.de tritic.vino,& oleo lega.vbi si certus numerus amphorarum vini ex eo quod natum esset ex tali fundo, & minus natum esset,non amplius debetur quam quod natum est eo anno,nec cæteris annis suppletur. Et ex hoc assumunt quòd cum testator legat fructus primi anni,si nil nascitur eo anno non suppletur annis sequentibus.Tu tamen vide tex.qui videtur esse contrarius in l.ex eo vino,eod.titu.& in l.legatum,§.1.& l.liberto,§.1.ff.de annuis lega. & l.Lucius,ff.de alimen.& ciba.lega.& l.Firmio,in princip.ff.quand.dies lega.ced.Sed tu ad hanc antinomiam tollendam,vide glo.in eis locis.

65 ¶Tricesimo sexto quod à Specu.traditum est in tit.de arbitro, §.excipitur,versi.sed quid si fuerit actum in compromisso,quòd si data est potestas prorogandi terminum compromissi,intelligitur de vna & prima prorogatione, per text.in hoc nostro §. hoc sermone,& alia iura,& cum eo transit.Io.And.ibi, in addi.& idem voluit Bal.in c.olim ex literis,col.2.versi.ibi,& iterum,de rescript.vbi tamen intelligit secundum ea quæ dicam infrà in 1.limita.& rursum idem Bal.in c. vlt.col.antepe.versic.dubitabatur,ibi,si autem dictum est, de consuetud.& consi. 104. dilatio prorogatiua,post princip.lib.3.vbi & ad hoc citat hunc nostrum §.Alex.consi. 70. viso consilio aliàs per me reddito,col.2.versic.secus autem si istud esset,lib.2.Soci.consi. 117. visa & diligenter,col.1.versi.his tamen non obstan.lib.1.Feli.in d.c.2.col.2.versi.similiter si est dictum,de treug.& pac.Iason.in d.l.diuortio,§.quod in anno, col.3. versic. duodecimo facit,& in d.l.in duobus,§.si ei cui,col.1. ver. item per illum text.& iterum col.2. versicu.vltimo facit,& Philip. Deci. in c.sua nobis,col. 1.super glo.1.de appellatio.& consi.512.cùm reuerendissimus,col.2.versic.ex quo infertur,& consi.609. quæritur ex duobus,col.2.nu.6.

66 ¶Contrarium tamen tenuit Roma. licèt neminem (inquit) alium contradicentem repererit,in l.2.char.pe.versicu.sed stat circa hoc, ff.de re iudica.& post eum Georg. Nat.in repe.clem.1.col.61.versicu.in arbitro autem, de verbo. significat.Nam vt inquiunt,cùm potestas prorogandi sit indefinite concessa, ea æquipollet vniuersali, l. & si pluribus,ff.de leg.2.& l.1.§.cùm vrbem, ff. de offic. præfect. vrb.& c.vt circa,de electio.lib.6.Præterea quia videmus arbitrum,qui non potuit intra tempus præstitutum iudicare,cogi de nouo arbitrium suscipere, l.aut si qua alia causa,§.vlti.cum l. præce.ff.de arbitr.Ergo multo magis id sua sponte facere potest,si partes cõsentiant, nam aliud esset si dissentirent, l. arbiter ita sumptus, eod.tit.Et respondet ad hunc nostrum §.hoc sermone,& similia iura, secundum ea quæ dicam infrà, in 4.limita. vbi & eosdem citabo.

67 ¶Subdunt autem ipsi Roma.& Nat.quod si nõ expediret prorogationem fieri, tunc arbiter non posset vlterius prorogare,quia id facere videretur differendæ litis causa, cùm non valeat præceptum arbitri quo inducitur litis non necessaria dilatio, l. non distinguemus §.quæsitum,versi.ne fuerit,& ibi Bart.de arbitr. sicut partibus volentibus dilationem prorogari vbi id non necessarium est, non tenetur arbiter assentire,d.l.non distinguemus,§.dies,secundum vnum intellectum glo.similiter eadem ratione, non tenentur partes consentire,arbitro id nulla necessitate cogente facienti assentire.Denique compromittentes in ipsa facultate prorogandi, præsumuntur in dubio habuisse intentionem conformem naturæ compromissi, vt de contrahentibus dicitur in l.diuortio,§.si fundus(aliàs est lex)ff.solu.matrimo. & l.si pignore,ff. de pigno.actio. sed natura compromissi est, vt faciat finem litibus, non vt lites & superfluas dilationes inducat l.1.& quanuis,ff.de arbitr.

68 ¶Tricesimo septimo quod à Io.And.scriptum est in addit. ipsius Speculat. in rub.de treug.& pac. ad fin.vt à multis citatur,quòd pœna adiecta in promissione pacis seruandæ,siue offensæ non faciendæ,intelligitur de prima offensa non etiam de cæteris,nisi expressè dictum fuerit, quòd pœna toties committeretur, quoties contrà factum fuerit,per l.si duo,§.1.ff.de arbitr.Et hanc sententiam sequitur Roma.con. 155. præmissum laudum,col.vlt.versi.vltimo dum quæritur, & Alex. consi.115. viso the

mate-

BIU Cujas

mate supraſcripto,col.3.verſi.nec his obſtat,lib.4.vbi tamen dicit,quòd legendo ſem per ſecutus eſt opinionem aliorum contrarium tenentium,tanquam communẽ,non Io.And.Tu illum vide in l.qui inſulam,col.2.verſi.dicebat etiam ſignanter,ff.de verbo.obligatio,ne hîc diutius immoremur.

69 ¶ Triceſimooctauo quod voluerunt Domi.Rot.deciſio.22.cuius exordium eſt, nota quòd vbi ordinarius,in antiq.quòd ſi epiſcopus habens poteſtatem nominãdi aliquẽ in prima ſui creatione,vt recipiatur in canonicum,nominet aliquem qui acceptet, & poſtea is nominatus renuntiet,non poterit ampliùs epiſcopus alium nominare,argu. l.apud Aufidium,ff.de optio.lega.& no.ab Archidiac.in c.cùm in multis,col.2.ſuper verbo,exprimat,in princ.de reſcript.lib.6.& in c.gratia,in fi.eo.tit. *Hic §.eſt inf. pag. 82. n.115.*

70 ¶ Triceſimonono quod à Calderino diſputatum eſt & deciſum in ſua diſputat.incip. ex octo ſtudentibus,col.4.ibi,prima licentia,quòd licentia data monacho, vt poſsit eſſe procurator,intelligitur de prima vice tantùm,vti etiam licentia data clerico vt ſe abſentare poſsit,ita enim noſtri loquuntur.Atque etiam licentia data parrochiano, vt poſsit alteri quàm proprio ſacerdoti confiteri,& ſic de ſimilibus,& ita illum refert & ſequitur Fely.in d.c.2.col.2.verſi.licentia data monacho,de treug.& pac.

71 ¶ Quadrageſimo quod latè & ſcienter etiam diſputatum eſt & concluſum à Signo. Homod.conſi.97.hoc initio,quæſtio diſputanda proponitur,aut vt alij allegãt,Mediolani eſt conſuetudo,quod quidam,cõſi.eſt 8.illius diſput.quòd ſi princeps propter publicam aliquam lætitiam iuſſerit omnes incarceratos ab officialibus è carcere relaxari,intelligitur de prima relaxatione:ita vt ſi quis primùm relaxatus fuerit, & iterũ pro delicto fuerit carceribus mancipatus,non debet ampliùs relaxari.& ſequitur Iaſ. in d.l.diuortio,§.quod in anno,col.3.verſi.quinto decimo vltra,ff.ſolu.matrim.vbi tamen corruptè citatur Signor.ex conſi.37.

72 ¶ Quadrageſimoprimo quod voluit Albe.Roſa.in prima parte tractatus ſtatutorũ, q.107.incip.prædicta etiam faciunt,ꝙ ſi fuit propoſitum præmium ei qui primus acceſſerit ad brauiũ(ita enim noſtri vocant,poſt interpretes noui teſtamẽti, certaminis curſus precium)& duo ſimul acceſſerint,neuter eorũ habebit præmiũ,per multa iura ibi allegata.Nec iterũ curretur,quia de primo tantùm curſu iam peracto intelligẽd ũ eſt,per tex.in d.§.hoc ſermone.Niſi(inquit)ex noua voluntate eorũ,qui id præmium propoſuerunt,arg.l.ſi fuerit,ff.de reb.dub.& l.matrimonij,ff.qui & à quib.& dicit hãc opinionẽ eſſe deſtricto iure veriorem,licèt conſuetudo aliter obſeruet,vt ſcilicet iterum currant.Sed tu hîc omnino vide quæ in hac re ſcripſimus in tract. Primigenior. in 17.quæſt.in 1.opin.nu.23.concinit & his,& in 4.opin.nu.10.& quod plurimi.

73 ¶ Quadrageſimoſecundo quod ab eodem Albe.traditum eſt in eodem tractatu,part. 2.quæſtio.181.per dominum fratrem Vbertum,ad fi.Quòd ſi epiſcopus conceſſerit alicui facultatem intrandi monaſterium monialium,intelligitur de prima vice tãtùm, per d.c.non poteſt,de præbend.lib.6.l.fideicommiſſa.§.alicui decem,ff.de leg.3.cũ ſi. Et id ſequitur Alex.d.con.16.breuiter in caſu præmiſſo,col.1.nu.3.lib.4.& Fely. in d. c.2.col.2.verſi.licentia de ingrediendo,de treug.& pac.& in c.1.ad fi.ibi,& ſcias etiã, de reſcrip.Iaſon in d.l.in duobus,§.ſi ei qui,col.2.verſi.ſecundò ad idem facit,ff.de iureiur.& in d.§.quod in anno,col.3.verſi.tertiò adde tex.& conſi.36.in cauſa mota per nobiles,col.vlt.lib.3.& Philip.Dec.con.512.cùm reuerendiſsimus,col.2.nu.5.& Catellia.Cota.in memorial.incipien.executores teſtamenti,col.1.verſi. bene facit pulchra deciſio,& memor.incipien.reſcriptum impetratum,in prin.& Maria.Soci.iunior qui id dicit ſingul.conſi.25.viſo themate ſupraſcripto,col.2.verſi.accedat etiam,lib.2.

74 ¶ Quadrageſimotertio quod magna autoritate firmauit Bar.in l.1.col.2.verſi. ſi verò quæritur,ff.de conſtit.princip.quòd priuilegium tibi & hæredi tuo conceſſum, intelligitur de primo tantùm hærede,non etiam de cæteris,per no.in l.antiquitas,C. de vſufruct.quod & ipſum autoritate Petr.voluit ipſe Alberic.in l.2.col.4.verſic.ſi autẽ in priuilegio,ff.eo.tit.& ſequitur Fely.qui ſolum Albert.citat in d.c.2.col.2.verſicu. ſi princeps dat,de treug.& pac.& Ioannes Lupus in repet.rub.de don.inter vir.& vxor. §.69.col.6.verſi.potuiſſent allegare.

75 ¶ At ea res,an ſcilicet appellatione hæredis ſimpliciter veniat tantùm primus hæres, an etiam cæteri,& quando,& quomodo,& quibus in caſibus,vlteriori indagine indi-

BIU Cujas

get,& nos aliquando eam rem abunde tractauimus in noſtro tractatu Retractuũ, tit. 2.§.1.gl.6.in verbo,*ou ſes heritiers*,nu.17.& hæc quidem,& ſeq.vſque ad 25.& iterũ noſtro tractatu, cui titulus eſt,*Le mort ſaiſit le vif*,in 2.parte,declara.5.dum illic diſſeruimus,an ea noſtra generalis Franciæ conſuetudo intelligatur tantùm de primo hærede,quod nonnulli noſtrorum adſtruunt,& inter cæteros,Alex.conſi.36.in cauſa mota per Ang.col.3.verſi.item præterea & fortiùs,lib.1.repetito conſi.83.lib.3.moti hac noſtra regula,quòd ſermo ſimpliciter prolatus de primo tantùm intelligitur, vt ibi ampliſimè videre poteris,neque enim hîc repetendum duximus.

76 ¶Vnum autem non prætermiſerim quod ibi non diximus,& quod ad hunc tractatũ pertinere videtur,Cy.in auth.ſed & ſi quis,col.vlt.verſicu.vltimò colligitur, C.de ſecund.nupt.ſcripſiſſe,quòd ſi rex dat alicui caſtrum ea lege,vt ſi deceſſerit ſine hærede ſui corporis,caſtrum ad regem reuertatur,ille verò deceſſerit cum hærede ſui corporis,qui quidem hæres deceſsit ſine hærede ſui corporis,non propterea reuertitur feudum ad regem:tanquam ſcilicet ea conditio intelligatur de primo tantùm hærede ſui corporis,non de cæteris,quod ſequitur & reputat no.Bal.ibi,col.3.verſi. vnde decidi-tur talis quæſtio,& in l.vlti.in 25.q.C.de hæred.inſtituen.per l.ex facto,§.vltim.ff.ad SC.Trebellia.& l.pater.§.quindecim.ff.de leg.3.

77 ¶Id quod tamen intelligunt,niſi id caſtrum conceſſum fuiſſet in feudum, cuius natũra eſt vt tranſeat ad omnes hæredes maſculos ex ſe deſcendentes in infinitum, c.1.& c.& ſi clientulus,titu.de aliena.feud. Et ad id bene facit quod ſcribit Bald.in c. quæ in eccleſiarum,col.pen.verſic.ſed pone conceſſum,de conſtitut.Imo verò ſunt qui etiam in aliis rebus quàm in feudalibus contrarium tenuerunt,vt ſcilicet non ſolùm primi, ſed & alij intelligantur,videlicet Saly. in d.auth.ſed & ſi quis.& Alex.conſi.43. conſideratis his,col.2.verſi.quod ſecundum,libr.3.quod iterum repetitur conſil.53.lib.6.& Soci.dum Salyce.allegat,vbi ſuprà,conſil.51.viſa facti enarratione,col.2.verſic. quoniam ad omnia iſta,lib.4.

78 ¶Quando autem aliàs,appellatione filiorum ſiue hæredum ex ſuo corpore vel ex ſe naſcentium ſiue deſcendentium veniant nepotes,aut alij deſcendentes,vide Bar.in l. liberorum,col.penul.verſi.quæro quid ſi in aliqua,ff.de verb.ſignific.Bal. in l.1.col.1. verſi.quæro quid ſi dicatur,& ibi Paul.Ca.col.2.in 2.no.in fi.& Corne.col.4.verſic. quinimo etiam,C.de condit.inſer.& eundem Bal.in c.1.§.filia,in fi. & ibi Aluarot. & Cardi.Alex.col.4.verſi.quæro ab extra,titu.de ſucceſsio.feud.& ipſum Bal.in c.1.colum.1.verſi.ſed immediatè op.tit.de eo qui ſibi & ſuis hæredib.& conſi.13.punctus talis eſt,quidam teſtator,lib.3.& alios multos quos tibi cõgeſsi in tractatu Primigenior. in 40.quæſtio.nu.33.incip,ideóque & dicitur.

79 ¶Quadrageſimoquarto quod & voluit idem Bar.poſt Guil.Cu.in l.ſi extraneus,poſt medium,verſi.& inducitur ad quæſtionem,ff.de cond.ob cauſ.quòd ſi quis vendat equum ea lege,vt ſi pariat maſculum,pertineat is maſculus ad venditorem: ſi fœminã ad emptorem,& poſtea equa vtrunque peperit,videndum eſt primo loco, vter prior natus ſit,maſculus ne an fœmina,neque enim ſimul vterque naſci potuit,l. Arethuſa, ff.de ſta.homi.& de primo ſemper intelligendum eſt,per tex. in hoc §.hoc ſermone. De quo tu vide quæ plenius ſcripſimus in noſtro tractatu Primigeniorum,quæſtion. 17.in 4.opin.num.11.facit & quod voluerunt,& rurſum in 6.opin.nu.16.& quod in illa ſpecie.

80 ¶Quadrageſimoquinto quod ſcribit idem Bart.in d.l.dotis promiſsio,per eum textum,& hunc noſtrum §.& ibi quoque Alexan.in additio.ipſius,ff.de iure.dot.quòd ſi ſimpliciter conceſſa eſt facultas bannito,vt tutò venire poſsit in ciuitatem, intelligitur vt ſemel veniat.quod & ipſum voluit idem Bar.poſt Oldrad.in quadam diſputatione,in l.1.col.1.ver.quarto quæro,ff.ad leg.Iul.maieſta.Raph.vt ab aliis citatur in l. ſi mihi & Titio,ff.de verb.obligat.Raph.Com.in l.hæc conditio filiæ,in fi.ff.de condit.& demonſtra.Io.Plat.in l.1.col.2.verſi.& ſimplex,C.de nauicul.lib.11.per text.in hoc noſtro §.hoc ſermone.Pan.in d.c.2.verſi.ſed dubitari poteſt,& ibi,Fely.col.2.verſic.tene etiam menti,de treug.& pac.& idem Pan.in tractatu conſilij Baſilienſis,inci. quoniam veritas,in 1.dubio,col.18.verſi.ſexta ratio quare alius locus.& Alex.in d.l. diuortio,§.quod in anno,quem legit cum §.ob donationem,col.2.verſi.ex hac gloſ.

infert,

BIU Cujas

infert,& ibi Iaſ.col.3.verſ.quinto adde quòd pro iſta,ff.ſolu.matrim.Idem Alex.conſi. 16.breuiter in caſu præmiſſo,poſt prin.lib.4.Iaſon in d.l.in duobus,§.ſi ei qui, col.2. verſi.quarto facit,ff.de iureiur.Fely.in c.licèt dilectus,col.vlt.verſi.& hinc eſt q; bannito,de teſtib.Georg.Nata.in repe.d.clem.ſæpe,in prin.col.62.ver.ego hoc dictũ, de verb.ſignifi.Philip.Dec.d.con.512.cùm reuerendiſsimus,col.2.nu.6.& con.609.quæritur ex duobus,col.2.verſi.tertiò hoc comprobatur.& Franc.Curt.iunior,cõſi.178. habita diligenti conſideratione,col.vlt.nu.24.& Maria.Soci.iunior,d.conſi.25.viſo themate,col.2.verſi.pro quo facit elegans,lib.2.Quod tamen intellige ſecundum ea quæ dicam infrà in 2.limita.

81 ¶Quadrageſimoſexto quod & ipſe Bar.tradit in l.hoc articulo,col.vlt.verſic. venio ad quæſtionem,ibi,& iſta verba,ff.de hæred.inſtit.quòd ſi ſtatutum ſit præmiũ ei qui vexillum hoſtium acciperet,intelligitur de prima captura,per hunc §.hoc ſermone, ſequuntur Alex.& Iaſon in d.§.quod in anno,ille col.2.verſi.ex hac gl.infert,hic col. 3.verſi.ſextò facit quod decidit & ipſe Alex.conſil.16.breuiter in caſu præmiſſo,col.1. nu.4.lib.4.Idem Iaſon in d.l.in duobus,§.ſi ei cui,col.2.verſ.ſeptimò facit quod decidit,& Fely.in d.c.2.col.3.verſ.edictum quòd ſi quis,de treug.& pac.Georg.Nata.in repet.d.clemen.ſæpe,in prin.col.61.verſi.ego hoc dictum.

82 ¶Quadrageſimoſeptimo quod & idẽ Bar.ſcripſit in l.Lucius,§.quæſitũ,poſt prin. ff. de leg.3.quòd legatum vel fideicõmiſſum ſimpliciter relictum fratribus, intelligitur de primis tantùm fratribus,nõ etiam de vlterioribus.quod & ipſum in ſtatuto loquẽte de fratribus voluit Bal.poſt But.in l.iubemus,§.vltim.C.ad SC.Treb.& in l.vxor, poſt prin.C.qui accuſ.nõ poſſ.vbi loquitur de reſcripto.& adducit hanc rationem, q; verba ſimplicia directè & ſine aliquo medio ſunt accipienda, per multa iura ibi allegata.& ipſe Bal.in c.1.in fi.prin.tit.de feud.march.& in c.quæ in eccleſiarum,col.pen. verſi.quæro conceſſum eſt mihi,de conſtit.vbi loquitur de conceſsione feudi,& ſtatutis.Ang.in l.1.in prin.ff.de inoffi.teſta.& in auth.matri & auiæ,col.vlti.verſic.deinde quæro,C.quan.mat.tutel.offi.Pet.Ancha.in repe.c.1.poſt medium,verſi.dicto de filiis & nepotibus,de conſtitut.Imo.in l.ſi dotali,poſt medium,ibi,an autem appellatione, & ibi Alex.etiam poſt medium,ver.quæritur etiam hîc,& ſeq.ff.ſol.matrim.ipſe Roma.con.16.viſo themate conſultationis,col.1.verſi.illud tamen non eſt omittendum, & con.411.quatuor ſunt,col.2.verſi.ſecundo principaliter.Paul. Ca.in l. tres fratres, ſtatim poſt principium,ff.de pact.Alex.in l.ſi mater,quæ eſt.1.circa mediũ,ibi,ad prædicta etiam faciunt,& ibi quoque Iaſ.col.3.verſi.ad idem coadiuuat, & iterũ col. ſeq. verſi.ad idem facit quod vult,C.de ſucceſ.edic.ipſe Alex.con.97.viſo themate ſuprascripto,col.1.verſi.nec obſtat ſtatutũ,lib.2.& con.204.conſideratis verbis,col.3.verſ. & etiam fortiùs tenent,& multis ſeq.eo.lib.2.& con.221.ponderatis verbis ſtatutorũ, col.1.lib.6.& Corn.con.92.videtur in hac conſultatione,col.2.verſi. præterea eſt aduertendum,lib.3.Soci.conſi.25.viſo ſtatuto ciuitatis,col.1.verſ.ideo Bal. & iterũ col. 2.verſi.iſta concluſio probatur,& iterum verſic.confirmatur iſta concluſio, libr.3.& Fran.Curt.Senior,con.9.Ticinenſi ſtatuto,col.4.ver.& bene facit quod pro iſta parte,& Iaſon con.205.in regia ciuitate,col.7.ver.non obſtat ergo primum,lib.2.

83 ¶Et hæc quidem eſt communis noſtrorum opinio, licèt contrarium voluerit Ioan And.poſt Iac.Aret. in addi.Specul.in rub.de ſucceſ.ab inteſta.col.1.verſi.eſt ſciẽdum, & Bal.ſibi contrarius nullam Io.And.mentionem faciens,in l.ſcimus,in prin.col.vlt. verſi.ſeptimo quæro,C.de inoffi.teſt.& Ang.ſibi item contrarius,nullam quoque eorum mentionem faciens,con.389.totum iſtud ſtatutum,col.2.ver.nunc ad propoſitum,& Roma.ſibi etiam contrarius,nullámque eorum mentionem faciens, in d.l.1. col.2.ver.& ex his fit deciſio,C.de ſucceſſ.edic.quod tamen intelligit,vbi eſſet eadem ratio vtriuſque,ſcilicet fratris in primo gradu,& fratris patruelis.& Alex.con.36. viſo themate & dubiis,col.2.in 2.dubio,lib.6.& conſi.88.circa primùm dubium,col.4. verſi.& quòd ita ſit,co.li.6.& con.134.animaduerſis,col.1.eo.li.6.Niſi dicas, vt multi dicunt,hanc opi.eſſe limitationem prioris,magis quàm contradictoriã,vt ita loquar.

84 ¶Sed quicquid ſit pro priori opi.bene facit quod hic frater patruelis non propriè dicitur frater,vt dicit gl.in l.1.in verbo,proprij,ff.de inoffi.teſt.Ideóque etiã ex hoc dicunt,quòd ſi ex ſtatuto frater excludat ſororẽ,intelligitur de fratre in primo gradu

fraternitatis,non de aliis,vt tradit Bal.in d.l.iubemus,vbi ita dicit se consuluisse, & Ang.Petr.Anch.& Alex.locis suprà citatis,versi.ab hinc 3.Ex quibus & ipse Pet. Ancha.in d.c.1.vbi suprà,de constit.idem dicit de filiis & nepotibus.

85 ¶Adducunt autem multi ex illis,qui priorem illam & communem sententiam sequũtur,rationem quæ ad hũc nostrum tractatum in vniuersum pertinet,quòd verba simpliciter prolata,per prius intelligenda sunt,& non per posterius(ita enim loquũtur) ídque ex sententia Aristotelis,quæ probatur nostris legibus ad id passim à nostris citatis,videlicet l.hoc legatum,vbi id no.Bar.post Petr.ff.de lega.3.& l. qui hæredi, in prin.& ibi Bal.& iterum §.1.& ibi etiam Imo.in princ.& Soci.col.2.in 4.no.ff.de condi.& demon.& l.si quis ita,ff.de aur.& arg.lega.& l.Quintus,ff.de annu. lega. cum aliis multis si.& concor.tex.& doct.à nobis adductis in nostro tractatu,cui titul. est, *le mort saisit le vif*,in 2.parte 9.decla.nu.5.incipi.& quod eam.

86 ¶Et ex his quoque plurimi nostrorum dicunt,quòd statutum loquens de patruo, intelligitur de patruo primo,siue proximo,id est,fratre patris,nõ de alio superiore, quẽ patruum magnum vocant,vt voluerunt Iac.But.Bald.Ang.Saly.Raph. Fulgo. Paul. Cast.& Alex.in d.l.1.C.de succes.edic.idem Bal.in d.l.iubemus.§.vlt.C.ad SC. Treb. & in l.omnes populi,col.7. versi.tertio quæro quæ sunt,ibi,item statuta quæ sunt, ff. de iustit.& iur.& in l.quod verò,post medium,ver.sed pone statutum priuilegiat, ff. de legib.& con.12.casus talis est,statuto ciuitatis,in 1.dubio,lib.3.Rom.d. consil. 411. quatuor sunt,col.2.ver.tertiò principaliter.Pet.Ancha.in repe.c.1. non semel, de consti.Alex.qui alios affert d.con.104.col.3.versi.hoc patet ex his,lib.2.Corne.d.con.92. col.3.versi.& appellatione patrui,lib.3.Maria.Soci.con.30.quamuis ex his,col.7. ver sic.quod non sit idem signum.Fran.Cur.senior,consi.9.Ticinensi statuto,col.4. ver. sicut videmus.Ludo.Bol.con.58.cor mundum &c.veritati enim,col.7.vers.6.principaliter,cum aliis alibi à me adductis.

87 ¶Et idem quoque de nouerca, vt scilicet eius appellatione intelligatur nouerca patris,id est proxima nouerca,non etiam nouerca aui,quam magnam vocant,vt expres se ac disertè scribit Bal.in l.hac edictali,col.3.versi.ibi sensimus,C.de secun. nupt. Et ideo,inquit,si statutum simpliciter loqueretur de nouerca,non extenderetur ad nouercam magnam.& sequitur Corne.d.consi.92.vbi nuper citauimus,lib.3.

88 ¶Quadragesimooctauo,vt redeamus ad Bar.is in l.cùm quidam,quæ est antepenult. ff.de annu.leg.quòd si testator in suo testamento reliquerit fratribus minoribus pitãtiam(vt ipse vocat)in festo sancti Francisci,intelligitur semel tãtùm,& de prima, per hunc nostrum §.hoc sermone,& sequitur Alex.d.consi.16.num.7.lib.4.& Iason in d. l.in duobus,§.si ei qui,col.2.versi.quinto facit,ff.de iureiur. & in d.§. quod in anno, col.3.versi.octauo facit quod decidit,& consi.36.in causa mota per nobiles,in fi.lib.3. Fely.in d.c.2.col.2.versi.si testator reliquit,de treug.& pac.Ioan.Lup.in repe.rubr. de donat.inter vir.& vxor.§.69.col.6.versi.ad cuius confirmationem.& Maria.Soci. iunior d.con.25.viso themate,col.2.versi.confirmatur ista conclusio,lib.2.

89 ¶Quanquam Raph.Com.vt à nonnullis citatur in l.eum qui calendis,ff. de verbor. obligat.tenet contrarium in testamentis,in quibus loquitur ipse Bart. per text. in d.l. cùm quidam,ff.de annuis lega.vbi hanc partem tenuit Guid.Suz.sed id dictum Bart. procedere si huiusmodi pitantia deberetur ex contractu,per hunc nostrum §.hoc sermone.Sed tu vide quæ dicam infrà in 15.limitatio.ex quibus facilè intelliges,quid hic dicendum sit.

90 ¶Quadragesimonono,idem Bar.post Dyn.in l.adultera,§.vlt.in princ.ff. de adulter. quod si scholasticus quispiam iurauit creditori se non receſſurum sine illius permissione,antequam ei satisfecerit,& postea creditor ei permiserit abire,intelligitur de prima vice:ita vt si abierit & redierit,non potest amplius abire,nisi ille creditor iterum abeundi potestatem fecerit,tanquam scilicet illa permissio consumpta sit prima abitione,& dicit postea in hoc dicendum esse,vt dixit in l.1.ff.ad leg.Iul.maiest. de cuius in eo loco sententia diximus suprà,versi.ab hinc 4.Et hoc sequitur Iason, in dicto §. quod in anno,col.3.versi.septimò facit.

91 ¶Et idem ante illum voluit Oldr.quem neuter citat in quadam disput. ex qua illum citat & sequitur Alber.in l.vlt.col.2.versi.prædicta etiam faciunt,C.de remissio.pign.

& in

& in hoc noſtro §.hoc ſermone,dum ſe remittit ad priorem locum,& in c. in malis, in fi.de reg.iur.dum etiam ſe remittit ad poſteriorem locum. Quãquam huius teneat contrarium Calder.in diſputat.incip.ex octo ſtudentibus,char.vlti.de quo & nos dicemus infrà in 3.limita.nu.9.& huc quoque accedit,& ſeq.

92 ¶Quinquageſimo,quod annotatum eſt ab eodẽ ipſo Bar.in l.liberorum,col.pe. verſ. exemplum,ff.de verb.ſigni.q; ſi quis inſtituit nepotẽ,qui ſibi ex ſuo filio naſcetur:ſatim nato nepote inſtitutio habet ſuũ effectũ in eius perſona,per l.Gallus,§.idẽ credendũ,ff.de lib.& poſt.merito igitur vt ſubdit ipſe Bar.ad nepotẽ naſciturũ ex eo nõ extẽdetur,arg.noſtri §.hoc ſermone,eo.tit.de verb.ſignifi.Tu autẽ hîc omnino vide eundẽ Bar.Ang.& Imo.in d.l.idem credendũ,& Imo.in eadem l.Gallus §.inſtituens.

93 ¶Quinquageſimoprimo,quod & idẽ ſcripſit in l.prouidendũ,§.ſin autẽ vtraq;,paulo ante fi.C.de iudi.q; tempus ſemel ſuppletũ iterũ nõ ſuppletur,per l.fideicõmiſſa.§.ſi quis alicui decẽ.ff.de leg.3.& l.1.§.ſi cui ita,ff.vt legat.nomi.cauea.dicẽs hãc eſſe rationẽ,quare in iudicibus annalibus nõ procedat quod in eo §.ſcribitur.Et idẽ propemodũ voluerat Cy.ibi,in §.ſin autem in medio,quia tempus(inquit)ſuppletum ampliùs ſuppletionem non recipit,per l.ab hoſtibus,§.ſed & quod ſimpliciter,ff.ex quib.cauſ. maior.& l.3.§.ex pluribus,& ibi not.ff.de acq.poſſ. & l.interdum, ff.de minoribus,& ſequitur item Saly.in d.§.ſin autem vtraque.verſi.quærit glo.an quod hîc dicitur, & ibi etiam Alex.paulo ante fi.& Iaſon.in fi.Iac.à S.Georg.etiam paulo ante finem.

94 ¶Quinquageſimoſecundo,quod ab altero iuris corypheo Bal.ſcriptũ eſt in l. Titius, quæ eſt pen.in princ.ff.de excuſat.tuto.q; ſi teſtator reliquit vxorem ſuam vſufructuariam bonorum ſuorum,donec caſtè vixerit,& primum caſtè vixit,ob quod cõſecuta eſt legatũ,deinde impudicè viuat,ob quod amittit,per no.in l.ſororem,C.de his quib. vt indig.& in l.fideicommiſſum,C.de fideicom.Si poſtea ad caſtitatẽ redierit nõ recuperat legatũ,tanquã id ipſum intelligatur de prima caſtitate & eadem continuata.

95 ¶Quinquageſimotertio quod ſcribit idem Bal.in l.imperator,la 1.in 1.lect.col.2.ver. ſed pone libellus,ff.de ſta.hom.vbi quærit,an ſi in cauſa erroris inſtrumẽti libello oblato cõpareat notarius,& dicat ſe erraſſe,ſit ſtãdũ dicto illius.Et videtur(inquit)quod ſic:quia partes elegerunt eũ,vt ei ſtaretur,l.Theopõpus,ff.de dot.præleg.Cõcludit tamẽ cõtrariũ,quia electio ſiue cõmiſsio partiũ intelligitur de primo actu, per d.§.hoc ſermone.Et ſic videtur cõmiſſus ſiue electus,vt ſemel tãtùm dicat,nõ etiã vt corrigat.

96 ¶Quinquageſimo quarto quod & ipſe Baldus poſt Dyn.voluit in d.l.cùm pater, §. pater certam,ff.de lega.2.quòd ſtipulatio pœnalis interpoſita in primo cõtractu locationis,non videtur repetita in ſequẽti locatione,argu.illius tex.ex quo,vt ſupra diximus,verba ſimpliciter prolata reſtringũtur ad primum actum.Et id quoq; ipſum voluerunt Albe.& Imo.ibi,qui id trahunt ad caſum l.itẽ quæritur,§.qui impleto, ff.loc. & Rom.in l.in his rebus,quæ eſt pe.col.1.verſ.tertio ad idẽ,ff.ſol.matrim.& conſi.155. præmiſſum laudũ,in 4.dubio,dum ibi allegat Bal.vbi ſuprà,ad aliud non admodum diſsimile,videlicet q; pœna appoſita in primo compromiſſo,nõ trahitur ad ſecũdum, quod & ipſum voluerat ipſe Bal.poſt Dy.contra Pet.in d.l.in his rebus,§.vxor.

97 ¶Quinquageſimoquinto,quod & idem Bal.dicit in l.contra negantem,col.1. C.ad le.Aquil.quòd ſi ex ſtatuto debeat remitti tertia pars pœnæ confitenti, & aliquis primò negat,nihil proderit ei confeſsio poſtea facta ad remiſsionem pœnæ, quia ſtatutũ debet intelligi de primo actu reſponſionis,per hunc §.hoc ſermone, quod & ipſum voluit idem Bal.in l.1.col.vlt.ver.quartus eſt ſi quis reuocauit.C.de furt.tum per d.§. hoc ſermone,tum per d.l.matrimonij,ff.qui & à quibus,& rurſum idem Bal.in l.eum qui in prin.col.2.verſi.ſed nunquid ille,ff.de iureiur.per d.§.hoc ſermone,& alia iura ibi allegata.& ipſe Bal.in c.dudum,le 2.col.3.in verbo,eundem proceſſum, de elect. Petr.Ancha.in c.& ſi Chriſtus,in 1.no.de iureiuran.Roma.in l.eum qui,in princ.col. 2.verſi.ſecundò,& iterum verſi.quartò probat ſic,ff.de iureiuran.Paul.Cita in tractatu Syndicatus,verſi.188.incip.adde de ſtatuto.Iaſon in d.l.diuortio.§.quod in anno, col.3.verſi.decimò facit,ff.de iureiuran.

98 ¶In qua re tamen ſunt qui diſtingunt, an id factũ ſit ante litiſcõteſtationem,an poſt: item an factum ſit ante liquidatũ negotium,an poſt.de quo latiſsimè per omnes, præſertim per Iaſon.in d.l.eum qui,in prin.ff.de iureiur.& Bald.in l.quidã æſtimauerunt,

BIU Cujas

col.2.versic.sed quid si in prima,ff.si cert. peta.& in l.error,col.pen.versi. sed vlteriùs quæro,C.de iuris & fact.ignoran.& in l.ea quæ,col.2.in 11.quæstio.C.de condict. indeb.Barb.in consi.82.illud referam in medium,per 4.primas col.lib.2.& alios multos quos tibi citabo in nostro tractatu de causis minuendæ pœnæ,vbi & id plenissimè tractabo,an & quando mitius agatur cum sponte confitente,quàm cum conuicto.

99 ¶Sed id vnum hîc nolui omittere,quòd si qui primò negauit,statim confitetur, non illi fraudi erit,quin consequatur beneficium confitentis,vt no.voluit ipse Bald. in d. l.ea quæ,col.2.in 10.quæstio.C.de condict.indeb.argum eius quod dicit glos.in c. vlt. in verbo,iusta causa,de iureiuran.libro 6.posse positionem vel responsionem statim reuocari.& idem quoque voluit Roma.consi.59.ad discutiendum,col.vlt.& con.70. visis themate & quæstio.col.3.versi,sicut testes.Alex.consil.83.in causa & lite, colum. 1.versi.secundò respondeo,lib.1.Fely.in c.qualiter,le 1.columna 15.versi. secundò fallit,de accusat.Iason in §.ex maleficiis,nu.28.Institut.de actio.& nos quoque diximus in tractatu Retract.tit.2.§.1.glo.5.in verbo,in limine contractus,num.20.incip. decimoquinto,hinc occasione sumpta quòd latè tractauimus illud axioma,quæ incontinenti fiunt,inesse videntur.

100 ¶Quinquagesimosexto,idem Bal.in l.licèt,col.2.versi.quartò quæro.C.loca. quòd si quis conduxit molendinum ea lege,vt ipsum debeat reaptare(verba sunt illius) tenetur semel tantùm reaptare.Et ideo si post primam illam reaptationem destructũ fuerit,non iterum tenebitur reaptare,& fiet remissio mercedis.Sequitur Alex.in addit. Bar.in hoc nostro §.hoc sermone.& consilio 190.maturè digestis,col.2.versi.bene facit quod no.lib.2.dum simpliciter allegat Bal.vbi suprà,& expressiùs ipse Alex.d.cõsil.16.breuiter in casu præmisso,nu.8.lib.4.& Francisc.Cremen. qui id no.dicit, singul.146.decidi semel.& Firmian.in tracta.Gabellarum,part.2.quæstio.25.Fely in d. c.2.colum.3.versi.promittens reaptare,de treug.& pac. Iason in d.l. diuortio, §.quod in anno,colum.3.versic.quartodecimo facit,& in d.l.in duobus,§.si ei qui, column.2. versi.nonò facit quod decidit,ff.de iureiuran.& in repe. l. quo minus, in 24.quæstio. versi.quid autem si aliquis,qui quidem versi.est,colum.25.ff. de fluminib. vbi ad hoc citat hunc nostrum,§.& consi.36.in causa mota per nobiles,columna vlti.lib.3. Philip.Dec.d.consi.512.cùm reuerendissimus,col.2.nu.9.& d.con.609.quæritur ex duobus,colum.2.num.6.Francisc. Curt.iunior con.178.habita diligenti consideratione, col.vlti.nu.26.Catellia.Cot.memorial incipien.rescriptum impetratum, versi. bene facit quod no.dicit Maria.Soci.iunior consi.25.viso themate suprà scripto,colum.2. versi.facit etiam quod dixit,lib.2.Tu tamen vide omnino Io.And.in addit.Speculat. titu.de locat.§.postquam,versic. sed quæritur, vbi in multis casibus huic ferme similibus videtur tenere contrarium.

101 ¶Quinquagesimoseptimo,eiusdem Bal.duo dicta,primum quidẽ in l.1.in 12.eadémque vltima quæstione,C.de insti.& substi.in casu illius l.1.in qua dicitur institutã hæredem,si Anthylli filio nupsisset,non priùs eam hæredem existere,quàm cõditioni paruerit,aut Anthylli filius eam ducere recusauerit. Quid(inquit)si ea hæreditatem cõsecuta est,quòd eam ducere noluerit:postea autem ille pœnitentia ductus vult eã ducere,ipse autem nolit,an amittet hæreditatem,Petr.dicebat quòd sic,per l.vlt.C.de cõditio.institut.quam sententiam secutus est Cy.ibi col.vltim.in 4.quæstio.ea ratione quod vltima mora nocet,l.illud,ff.de peri.& cõmo.rei vend.& l.Celsus,ff.de arbit.& l.pe.C.de condi.insert.At Bal.id negat verum esse,quia sufficit quòd conditio aliquo momento sit completa,l.si quis hæredem,C.de instit.& substit.Et sic vides hîc considerari primum illius filij Anthylli consensum,siue dissensum:non secundum.

102 ¶Et idem quoque secuti sunt Salyc.in d.l.1.colum.vltim.versicu.quæro in casu,& ibi quoque Paul.& Alex.latè colum.3.versi.& quærit etiam,& Corne.col.1.in fi.& Iason col.4.versi.quid autem esset,& Philip.Dec.col.pe.versic. postremò pro complemento,atque Imo.qui id declarat in l.in testamento,la 2.col.2.versi.quid autem si à principio,ff.de condit.& demon.Alex.in l.si seruum.§.sequitur,col.2.versi. item nota quòd vltima,ff.de verb.oblig.& consi.102.visis & ponderatis,col.1.versi.plus dicit, & col. 3.versi.secundò respondeo,lib.1.Sed tu tamen super hoc vide omnino Raph. Fulg. in d.l.1.& recentiores quos suprà citauimus.

¶Alte

BIU Cujas

103 ¶ Alterum autem Bal. dictum id est, quòd si filius Anthylli medio tempore accepisset aliam vxorem & ea mortua vellet contrahere nuptias cum hac hærede instituta, ea non teneretur nubere, nec hæreditatem amitteret recusando: quia hæc conditio nubendi intelligitur de primis & immediatis nuptiis, per l. matrimonij, ff. qui & à quib. quam iam toties suprà citauimus, & l. quod ait. quæ est vlti. §. proinde, ff. de diuort. Et eum nuncupatim sequitur Imo. in d. l. in testamento, la 2. col. vlti.

104 ¶ Quinquagesimooctauo, idem Bal. in l. vlt. col. 3. versi. & noto quòd si talis, C. de indic. viduit. quod si quispiam reliquerit suo testamento, vxorem suam dominã & vsufructuariam, & vxor quam tunc habebat decesserit, superstite ipso marito, qui postea alteram vxorem ducat, non intelligetur illud testamentum de hac vxore secunda, per tex. in l. si quid earum, §. vlt. in fi. ff. de legat. 3. in illis verbis, quia non est ita de posteriori vxore cogitatum. Et hoc sequitur Fran. Cremen. qui id sin. dicit, sing. 8. qui si maritus, Fely. in d. c. 2. col. 3. ver. si testator reliquit, de treug. & pac. Iason in d. §. quod in anno, col. 3. versi. vndecimò facit illud, & in d. §. si ei qui, col. 2. versi. vndecimò facit, vbi tamen dubitat. Philip. Dec. in c. quoniam abbas, col. pe. versi. vndecimò quæritur, de offic. deleg. Catel. Cot. in memor. incip. vxor relicta, & Benedic. in repe. c. Raynutius, in verbo, cætera bona, nu. 19. de testa.

105 ¶ Contrarium tamen tenuit Alex. in addit. Bal. in d. l. vl. vbi ita dicit se consuluisse, vt verè consuluit con. 171. viso processu inter dominam Antoniam, col. 2. versi. non obstat etiam, iunctis præcedentibus, lib. 2. vbi allegat Bal. vbi suprà, sed dicit Bal. id non constanter firmare, quia subiungit iis quæ ex eo suprà diximus, argu. esse in contrarium in l. placet, ff. de lib. & posthu. vbi in institutione posthumi comprehenditur posthumus ex quacunque vxore, & allegat præterea Alex. in l. si cognatis, ff. de reb. dub. & l. cùm ita, §. vlt. ff. de lega. 2. vbi legatum factum cognatis, comprehendit etiam illos qui non erant tempore testamenti. Nec obstat (inquit) d. l. si quid earum, quia nullo modo probat id quod Bal. contendit, ibi enim constat de voluntate testatoris qui legauit vxori ea, quæ causa eius parauerat. quæ quidem vxori secundæ non possunt videri legata, cùm ipsius causa non possunt videri fuisse parata.

106 ¶ Verùm Phil. Dec. in d. c. quoniã abbas, respõdet huiusmodi Alex. rationibus. Nã primùm Bal. illã sententiã hauddubiè firmat, dũ post eã, hæc verba nuncupatim ponit, licèt sit argumentũ cõtra. Et d. l. illa eius sentẽtia bene probatur ex d. l. si quid earum, neque enim constabat de mente testatoris, quòd scilicet ea parata essent causa prioris vxoris. quia ille tex. loquitur simpliciter de vxore, & tamen legatum restringitur ad eã vxorẽ quæ erat tẽpore testamẽti, quia de alia vxore testator non cogitauit, vti nec cogitasse videtur in causa Bald. d. autem l. si cognatis, loquitur in casu particulari, vt declarat Bar. ibi, & est regula in contrarium, quòd tempus testamenti attenditur, l. si ita legatum, ff. de au. & argen. lega. Et quia etiam loquitur in cognatis, de quibus in genere testator cogitare potuit: quod non est in vxore. Sed tu hîc omnino vide quæ dicam infrà in 15. limi. & quæ etiam scripsimus in casu nõ admodum dissimili, in repe. l. si vnquam, in præfa. nu. 193. incip. tertiò declara, & multis sequen.

107 ¶ Quinquagesimonono, quod scribit ipse Bal. in l. cùm virum, col. 2. versi. quæro an substitutus, C. de fidecommis. id quod dicitur institutum rogatum alteri restituere aut eius hæredibus, posse legitimã detrahere, per l. quãquam, & ibi idẽ Bal. C. ad. leg. Falcid. intelligitur de primo instituto, non etiam de aliis, per l. 1. §. inde Neratius, & l. mulier, §. vt Trebelliano, qui est vlt. ff. ad S C. Trebel. Et idem quoque voluit Ange. in §. si verò expressim, col. 3. ver. circa tertium, in authen. de hæred. & Falcid.

108 ¶ Sexagesimo idem Bald. in l. si vt proponis, la 1. col. vlt. versicu. in tertia glo. C. quomod. & quand. iudex. post Inno. in c. veniens de iureiu. quòd si alicui data est potestas arbitrandi, intelligendum est, vt semel tantùm arbitretur. quod & idem dicit ipse Bal. in l. si diuersa, col. 2. ver. iuxta hoc quæro, C. de transactio. & sequitur Fely. in d. c. 2. col. 2. ver. si data est potestas, de treug. & pac. & Iason in d. l. in duobus, §. si ei qui, col. 2. ver. duodecimò facit. ff. de iureiuran. & in d. l. diuortio, §. quod in anno, col. 3. versi. duodecimò facit, ff. solu. matrimo.

109 ¶ Sed tu de hoc vide ampliùs per glo. ordina. in l. in proposita, & ibi Barto. qui eam l. legit cùm §. arbitrorum, l. si societatem, col. 2. versic. quærit glo. si inique, Alberi. in fi.

BIU Cujas

Bal.in prin.& plenius Saly.qui legit d.§.cum princ.d.l.ſi ſocietatem,col.2.ver.quæro primo ſuppoſito,ff.pro ſocio.ex quibus glo.in hanc ſententiam adducit hunc noſtrũ §.hoc ſermone,& Cy.in l.vlt.col.2.verſi.ſeptimò quærit,& ibi quoque Bal. conſi. 4. verſic. quartò quæro,& Saly.col.pe.verſi.quæro octauò,C.de contrah.empt. & quod in ſimili dicam infrà in 9.limita.nu.3.incip.& ex hoc plerique.

110 ¶Sexageſimoprimo,quod ſcribit idẽ Bal.in c.1.in fi.ti.de fili.nat.ex matrimo.ad Morga.quòd ſi regnum debeat venire ex conceſsione,ad primogenitum,id intelligitur de primo primogenito,non de ſecundo primogenito,verbi gratia,ſi primogenitus moriatur ſine liberis,aut ipſe ſit incapax,non deuoluitur regnũ ad alterũ,qui illo primo ſublato poſſet dicit primogenitus,ſed ad cõcedentem.& ſequitur Mar.Laud. & Car. Alex.ibi.& Geor.Nata.qui id dicit ſing.& perpetuò notãdũ in tractatu ſtatutorũ excludentium fœminas in vlt.quæſtio.2.quæſtio.princ.& Iaſon in l.quoties,col.antepe. verſi.illud etiam,C.de rei vendic.& Io.Lup.in repe.rub.de donatio.inter vir.& vxor. §.6 9.col.pe.verſi.ex iſtis dicebat,& iterum verſi.reperio tamen,Zaxius conſi.8.poterã,li.1.De qua re nos latiùs differuimus in tracta.Primigenio.q.3.vbi aliter cẽſuimus.

111 ¶Sexageſimoſecundo,quod & idem Bal.dicit in proœmio decreta.col.4.ver.ſed pone quidam mandauit,quòd ſi quis ſuo teſtamento iuſſerit ſua bona diſtribui dotãdis mulieribus, nõ intelligitur de viduis pauperibus,ſed de aliis primis:vt ita de primis nuptiis intelligatur,per hunc noſtrum §.hoc ſermone.Et idẽ voluit Card.Flo.conſ. 49.cùm teſtatoris voluntas.& Card.Alex.in rub.de ſponſa.col.6. verſicu.& propter prædicta.& Iaſon in d.l.diuortio,§.quod in anno,col.3.verſi. nono facit, ff. ſolu.matrimo.vbi id reputat mirabile & ſing.& valde notandum in pract. & in d.l.in duobus,col.1.verſic.pro iſta glo.facit,ff.de iureiuran.Claud. Seiſſ.qui id dicit ſingu. in l. mulier,§.cùm proponeretur,col.1.verſi.vnum tamen perpetuò,ff.ad S C. Trebellia. Catellia.Cott.in memor.incip.executores teſtamenti,in princip. & Io.Gar.in repet. rub,C.de ſecund.nuptis,col.2.

112 ¶Sexageſimo tertio, quod ab eodem Baldo ex facto reſponſum eſt, conſi. 42. præmittendum eſt ad euidentiam,circa medium,ibi,modò videamus de iſto legato,lib.5. quòd ſi cuipiam mulieri legatum ſit quippiam, cùm vidua erit, ſtatim quàm vidua erit debetur ei legatum,quia intelligitur de prima & immediata viduitate, arg.huius noſtri §.hoc ſermone,& l.matrimonij, ff. qui & à quib. & l.filiæ meæ, ff.ſolu.matrimo.Sed tu de hoc vide omnino doct.in l.vltim,C.de indic.viduit. & quæ dicam infrà in limitatio.

113 ¶Sexageſimo quarto,quod ex facti contingentia reſpondit Car. Flo.con. 49. cuius caſus incipit,in nomine &c.anno ab incarnatione,con.autem ipſum ita incipit, cùm teſtatoris voluntas,col.2.verſi.ad ſecundum dicitur, quòd legatum factum filiabus debentibus maritari,(ea enim ſunt verba illius teſtatoris)intelligitur de filiabus,quæ primùm nubere debent,non etiam de viduis quæ tranſeunt ad ſecundas nuptias: neque enim eas propriè dici maritari,ſed ſecundò maritari,C.de ſecund.nupt.in rub. & per totum tit.nec aliud allegat.

114 ¶Sexageſimoquinto,quòd ſi medicus promiſerit curare ægrotũ,non tenetur niſi ſemel illum curare:nec amplius tenebitur,ſi poſtea ex interuallo in eundem morbum reciderit:neque enim videtur niſi de præſenti morbo cogitatum.De quo tu vide glo. & omnes in l.martius,ff.loca.Pile.in 12.quæſtio.Bapt.Brix.quæſtio.73.medicus quidam.Specu.titu.de ſalar.§.vlti.in princip.Ioan.And.in c.contractus, in 2. quæſtio.de regu.iur.lib.6.in Mercuriali.Alberi.in l.contractus,col.2.verſic.tertia quæſtio,ff.eod. tit.Petr.Anch.Panor.& Fely.in c.presbyterum,de homicid.Imo.Franc.Aret.& Barb. in l.ſi ita ſtipulatus eſſem abs te,ff.de verbo.obligatio.& nos quoque aliquid diximus in commentariis l.ſi vnquam,in verbo,ſuſceperit liberos,nu.180.incip.& quod à noſtris,C.de reuo.donatio.

115 ¶Sexageſimoſexto,quod tradiderũt D.à Rota,deciſ.35.nota ℣ vbi epiſcopus, in antiquis,℣ ſi epiſcopus habet ex priuilegio vel cõſuetudine,vt poſsit in ſua noua creatione nominare vnũ canonicũ in qualibet eccleſia collegiata:ſi vnum ſemel nominauerit qui acceptauerit,non poterit ampliùs alium nominare,etiam ſi nominatus poſſeſsionem pacificam adeptus non fuerit,per l.apud Aufidum.ff.de optio. leg.& quod

Hic §. eſt pag. 49.nu.69.

no.Arc

BIU Cujas

no.Archi.in c.cùm in multis,ſuper verbo,exprimat,in prin.& in c.gratia, in fi. de reſcrip.lib.6.de cuius dicto in eo loco, diximus ſuprà nu.incip.23.quod voluit. Et reſpondent Rot.ad c.ſi electio,elect.lib.6.ſecundum ea quæ dicemus infrà in 23.limitat. nu.4.vt ibi videre poteris.

116 ¶Sexageſimoſeptimo,quod in vniuerſum tradit Pet.Anch.tũ in d.c.nõ poteſt,col.2. ver.tertiò no.de præb.li.6.tũ con.404.tria dubia,col.3.verſi.in qua quæſtione.Quòd ad diſſolutionẽ & liberationẽ obligationis,ſufficit primũ atq; vnicũ implementũ,per multa ex his iuribus,quæ in prin.citauimus,videlicet,l.dotis promiſsio,ff.de iu.do.& l.inter ſocerum,§.vlti.ff.de pact.dota.& l.matrimonij,ff.qui & à quib.& l.cum pater, §.pater certam,ff.de lega.2.& præterea l.1.§.ſi cui,ff.vt legat.nom.cauea.& l.vlt. ff.de bon.autor.iudic.poſsid.& l.ſciendum,ff.de verbo.obligat.

117 ¶Cui adde id quod alij multi tradiderunt obligatum ex contractu vel ſententia ad rem tradẽdam ſi ſemel eã tradiderit eſſe perpetuò liberatũ,nec iterũ reuiuiſcere obligationẽ,etiã ſi ea res ad illũ denuo reuertatur ita enim voluit gloſ.& Bart.in l.ab emptione.ff.de pact.& gl.in l.Põponius,§.ſed & ſi is,in verbo,de rato,in fi.ff.de procu.& in l.ſi cùm fundum vẽderes,in verbo,tradat,ff.de cõtrah.empt.& in l.Claudius,& ibi quoq; Bar.ff.qui pot.in pigno.hab.& in auth.ſacramenta puberũ,C.ſi aduerſ. vẽdito. Iaco.Aret.Bart.Imo.Paul.Ca.Roma.& alij recentiores in l.permiſceri,quæ eſt pen. §. ſpecies, ff.de acqu.poſſeſ.& alij quos tibi congeſsi in repe.l.ſi vnquam,in verbo,ſuſceperit liberos, nu.191.incip.hanc quoque partem,C.de reuocan.dona.

118 ¶Sexageſimooctauo,quod noſtris legibus dicitur, cõditionem vno primóque actu, & ſi non duret,impleri,conſumi & perfici,l.hæredibus,in princ.ff.ad S C.Trebelli.& l.ex facto,§.ſi quis autem ſuſceperit,eo.tit.& l.cum vxori,C.quan.di.lega. ced.& l. ſi quis hæredẽ,& ibi gl.& omnes,C.de inſtit.& ſubſti.& l.vl.& ibi Bal.& Pau.Ca.de indic. viduita. quam & ipſam multis doctor. deciſionibus fulcimus in l.ſi vnquam, in verbo,ſuſceperit liberos,numero 187.in diuerſam,cum multis ſequent.C.de reuocan.donatio.

119 ¶Sexageſimonono,quod voluit Panor.in eo ſermone quem fecit in tractatu concilij Baſilienſis,cuius exordium eſt,quoniam veritas in 1.dubio col.18.verſic.ſexta ratio quare alius locus,quòd facultas conceſſa patribus concilij generalis eligendo locum futuro concilio,intelligitur de prima electione:& ea quidem ſemel facta non poterunt alium locum eligere,nam ea facultas intelligitur de prima electione, per hunc noſtrum §.hoc ſermone & alia iura ſimilia quæ ibi allegat & ſequitur Fely. in d.c.2.col.2.verſi.facultas data.de treug.& pac.

120 ¶Septuageſimo,quod ex facto reſpõdit Alex.con.18.lecto & diſcuſſo laborioſo proceſſu,col.4.verſicu. & quamuis eadem die, lib.3.quòd ſi papa aliquem delegauerit ad conſentiendum alienationi vel conceſsioni emphyteuticis alicuius rei eccleſiaſticæ, intelligitur de vno tantùm & primo conſenſu,per noſtrum §.hoc ſermone. Et ſequitur Iaſon in d.l.diuortio,§.quod in anno,col.3.verſi.confirmo per illud, ff. ſolu. matrimo.& in d.l.in duobus,§.ſi ei qui,col.2.verſic.quartodecimo facit, ff. de iureiurã. & con.36.in cauſa mota per nobiles,col.vlt.lib.3.

121 ¶Septuageſimoprimo,quod not.per multa ex ſupradictis conſuluit idem Alex.conſ. 16.breuiter in caſu præmiſſo,lib.4.quòd ſi ſtatutum diſponit,vt in prædiis vrbanis & ruſticis finita locatione intelligatur facta reconductio iiſdem penſionibus & qualitatibus,niſi per tres menſes ante ſit renunciatum,debet id ſtatutum intelligi de prima conductione,& non de cæteris.Id quod ſequitur Fely.in d.c.2.col.3.verſi.ſtatutum quòd ſi locator,de treug.& pac.& Iaſon in d.l.in duobus,§.ſi ei qui,col.2.verſic. quintodecimo facit,ff.de iureiuran.vbi id dicit bene notandum in d.l.diuortio,§. quod in anno,col.vlt.verſi.vltimò facit quod per iſtam, ff.ſolu.matrimo. vbi tamen dicit ſe multùm de hoc dubitare,propter regulam l.item quæritur,§.qui impleto, ff. loca.Philip.Dec.dum ſimpliciter allegat Alex.vbi ſuprà conſi.112.cùm reuerendiſsimus,col.2.nu.5.& Maria.Soci.iunior conſi.25.viſo themate ſupraſcripto,col.2.ver. & maximè hoc dicendum,lib.2.vbi & ex hoc conſuluit, quod ſtatutum quo licet conductori terram colere inuito domino, finito primo anno intelligitur tantùm pro primo ſequenti anno.

¶Sept

122 ¶Septuagesimosecũdo,idẽ Alex.con.65.cuius initiũ est,quoniã omne datum,col.7. ver.fortificatur hoc,li.6.quod iterũ repetitũ est errore(vt reor)impressorũ,cons.119, co.lib.quòd potestas faciendi & reformandi intelligitur de prima vice tantùm, non de aliis,per hunc nostrum §.hoc sermone,& alia ex iuribus suprà allegatis.

123 ¶Septuagesimotertio,quod ex facto cõsuluit Corn.con.173.in præsenti stipulatione, col.5.ver.sed nihilominus hoc nõ obstãte,li.2.quòd vis cõstituti,quæ ea est, vt transferatur possessio.l.quædã mulier,& ibi Doct.ff.de rei vendica.cum simili.obtinet tantùm in primo cõstituto,non etiã in secundo,verbi gratia:si quis donet Petro quãdiu vixerit,& post eius mortẽ,alteri, vt in casu l. quoties, C. de donat.quæ sub mod.& se cõstituat possessorẽ nomine vtriusque,certe in Petrum trãsit possessio per huiusmodi cõstitutum,non etiã in hunc alterum,quòd & idem voluit Guid.Pap.decisio.Delphina.512. Titius bona sua donauit.Stepha.Bertran.con.276.viso casu mihi exhibito,col.2.num.4.lib.1.licèt contrarium consuluerit Philip. Dec.consi.239.primò non videtur, col. 3. versi.memini me, cum multis sequen. Sed nos de hoc latius diximus in nostro tracta.Constit.in 3.parte,in 28.amplia.vbi si libet videre poteris.

124 ¶Septuagesimoquarto,quod & scripsit Guid.Pap.decisio.467.testator in testamento.quòd si quis suo testamento hæredem instituit Mæuium & filium ipsius naturalem & legitimum substituit,iussitque eum nomen & arma ipsius deferre, & accepta hæreditate Meuius decesserit relictis duobus filiis naturalibus & legitimis, primogenitus ex illis censetur solus fuisse substitutus,tanquam de primo tantùm sensisset testator,arg.d.§.hoc sermone,& aliorum similium iurium, & ita dicit fuisse iudicatũ in curia parlamenti Delphina.& id sequitur & dicit sing.Benedic.in repet. c.Raynucius,in verbo,in eodem testamento reliquens,num.174.de testa.& diximus etiam in tractatu primigeniorum,q.64.

125 ¶Septuagesimoquinto quod pulchrè respondit Soci.consi.91.concludendo dictum Philip.col.2.ver.confirmatur ratione satis concludenti lib.4. quòd si quis promisit iudicatum solui vsque ad sententiam diffinitiuam, intelligitur de prima sententia diffinitiua non de alia,ita vt si is pro quo ita fideiusit,fuerit semel absolutus, liberetur hic promissor sua promissione,licèt ille postea condemnetur ex alia reseruatione facta in priori illa sententia,per d.§.hoc sermone.

126 ¶Septuagesimosexto quod etiã ex facti specie respõdit Ias.con.36.in causa mota per nobiles,col.vlt.versi.nec ad hoc obstat solutio, lib.3.quòd si testator expressè hæredi grauato de restituenda quapiã re,eã rẽ iussit permutare cum alia æquiualenti, intelligitur de prima permutatione,non de alia quam faceret de ea re quam semel habuit loco eius rei subiectæ restitutioni,per hunc §.hoc sermone.& alia similia.

127 ¶Septuagesimoseptimo,quod à Decio quoque responsum est consi.287.cuius caput est.in ciuitate Placentiæ,col.pe.ver.& vlteriùs in isto casu concurrit, quòd huiusmodi substitutio,si aliquis filiorum decedat absque liberis legitimis masculis superstitibus,intelligitur de primo tantùm filio decedente sine liberis, nec obtinet in cæteris postea decedentibus,per hunc nostrum §.hoc sermone.

128 ¶Septuagesimooctauo,quod & ipse Decius latè consuluit consi.512.cùm reuerendissimus Cardinalis,col.2.nu.3.quòd si Papa permiserit Cardinali, aut alteri clerico, vt possit testari de bonis ecclesiæ,intelligitur de primo actu testandi tantùm, non de aliis,ita quòd hoc casu primum testamentum quo ita disposuit valebit,non etiam secundum,licèt aliàs primum testamentum tollatur per secundum iuribus vulgatis,& mouetur Decius multis iuribus & decisio.suprà à nobis citatis.

129 ¶Septuagesimonono,idem Dec.con.609.quæritur ex duobus præsentatis,col.1.& 2. quòd si cui facta est potestas præsentandi ad aliquam ecclesiam, intelligitur tantùm de prima præsentatione:nec variare potest qui vi illius potestatis præsentauit, etiã si laicus sit,licèt aliàs laicus variare possit iuribus quoque vulgaribus,atque ad sic respondendum motus fuit hac nostra regula.

130 ¶Octuagesimo huc spectat,quòd fideiussor compromissi, aut locationis tenetur de primo compromisso aut locatione tantùm,non etiam de secundis etiam prorogatis, vt de primo est tex.in l.Labeo,§.si per fideiussorẽ,& ibi Alberi.qui id declarat,col.2. versi.sed quatenus, Bald. Roma.qui eum §.legit cum §.hæc autem clausula,colum.1.

ff.de ar

BIU Cujas

ff.de arbit.& id quoq; ipsum voluit Nico.Neap.in lec.Bar.in l. Titius,in fi.prin.& ibi etiam Bal.post Dy.ff.de excu.tuto.& è recentioribus Philip.Dec. con. 93.cuius superscriptio incipit,fideiussor strictè obligatur,col.1.vbi alios in id citat.

131 ¶De secũdo,id est de,fideiussore locationis,est etiã text.in l.itẽ quæritur,§.qui impleto,ff.de loca.& in l.si cũ Hermes,C.eo.& voluere Spec.& Io.And. in addi.illius tit. de fideiuss.§.1.ver.illud autẽ quæritur,idẽ Io.And.& Pan.post alios antiquiores in c. cõstitutus,ex.eo.ti.Hosti.qui id declarat in c.vl.in fi.eo.quoq; ti.& in c.præterea requisisti,& ibi quoq; Io.And.& Philip.Dec.de appel.Bar.& Alber.post alios antiquiores in l.Lucius Titius,la 2.§.Paulus,ff.de admi.tut.& alij multi,quos tibi collegi in tract.de vtroque retractu,tit.2.§.1.glo.7.in verbo, *seront preferez*, nu.32.incip.præterea quia etiam.vbi intelliges idem in pignoribus,& alia quoque similia videbis 3.sequ.versic.

132 ¶Octuagesimo primo, vt nõnihil mutuemur à theologis,huc accedit quod ab Ange. Clauas scriptũ est in sua summa,in verbo,matrimonium,le 3.in 3.impedimento,ver. 2.quod si contractum est matrimonium ea conditione si pater cosenserit,& primùm pater dissenserit,postea verò mutata voluntate consenserit,non propterea erit contractum matrimonium,quia intelligitur de primo cõsensu aut dissensu,argu.d.§.hoc sermone.Et idem tenuit alter theologus Bapti.Sal.etiam in sua summa, in verbo,matrimonium,le 5.ver.sed pone quòd pater,vbi & id dicit voluisse Ioan.And.in c.super eo,de condit. appos. vbi tamen id non dicit. Sed idem dicit alius celebris theologus Adrianus Florentinus in quæstio.4.lib. sententiarum circa sacramentum matrimonij,in ea quæstio.quæ incipit,secundò circa hæc dubitatur.

133 ¶Octuagesimo secundo,ad hanc nostra regulã pertinet, quòd causa simpliciter prolata intelligitur de prima & proxima atq; immediata,l.metus autem, §.sed licèt, vbi Bar.id no.ff.quod met.cau.Ideo & hæc in omnibus actibus consideranda est, & non remota,per infinita iura à me propè superfluenter collecta in nostro tractatu, cui titulus est,cessante causa cessat effectus,in 20.limita.vbi etiam videbis,quomodo id sit intelligendum,& quid sit,dicatúrve causa propinqua,quæve remota.

134 ¶Octuagesimotertio his adstipulatur quòd qui semel ab accusatione destiterit, amplius ad eam non admittetur,sed manet perpetuo excluſus tanquam prima accusatione ius accusandi consumptum sit,l.qui destitit,ff.ad S C. Turpi.& l.si maritus,§.si negauerit,ff.ad leg.Iul.de adul.l.abolitionem,C.eo.ti.& l.accusationem,C.qui accus. nõ poss.Et facit l.postquam,C.de pact.cum simili.Sed tu de hoc vide amplissimè Bal. in d.l.accusationem,C.qui accus.non pos.

135 ¶Octuagesimoquarto,nõ hinc lõgè abest quod etiã scribitur in l.1. C.de aboliti. vbi accusatio,cuius accusator abolitionem impetrauerit,ampliùs repeti nõ potest,veluti ea prima accusatione omne ius & facultas accusandi consumpta sit, & est propemodum similis tex.in l.quamuis,& in l.si is.C.ad S C.Turpi.& in l.mulier, §.1.ff. eod.ti.

136 ¶Octuagesimoquinto,cõcinit& his tex.in l.vl.ff.de pact.vbi pactũ de nõ petẽdo factũ à creditore,reo principali,prodest fideiussori:vt si postea pactũ sit,vt à reo peti possit, non cẽseatur esse sublata exceptio quæsita fideiussori ex priori illo pacto de nõ petẽdo:tanquã scilicet cõsumpta sit & perfecta ea liberatio priore illo pacto,quicquid postea actũ sit,nisi ipse fideiussor posteriori actioni cõsentiret,per l.si vnus,§.pactus,eo. ti.Et huic subscribit tex.in l.cùm Hermes,C.locati.& in l.nouatione, C.de fideiusso.

137 ¶Octuagesimosexto,accedit quod dicimus restitutionẽ in integrũ bis peti nõ posse, de quo vide plenissimè totũ ti.& doc.C.si sępius in inte.resti.postu.vbi in l.vl.gl.vl.in fi.no.inquit,sufficit semel.& allegat pro simili l.vl.§.sin vero postquã,ver.& hęc quidẽ,in fi.C.de iu.delib.vbi ita scribitur,semel enim & nõ iterũ eã peti cõcedimus, vbi glo.pro cõcord.citat d.l.vl.& l.fideicõmissa.§.si quis,ff.de lega.3.quam & nos iam toties citauimus. Nec supplicandũ pluſquã semel,cũ supplicatio permittitur aduersus sentẽtias eorum à quibus appellare non licet,l.si quis aduersus C.de præci.impe.offe.

38 ¶Octuagesimoseptimò huc spectat,quod q. semel decurionatũ, aut aliud munus tẽporale executus est,nõ cogitur iterũ susc ipere,veluti scilicet per primũ illud munus, liberetur eo iure,quo reipu.ad id munus subeũdũ tenebatur,l.estimationẽ,§.vlt.ff.de mune.& hono.& l.libertus,§.præscriptio,& l.diuus,ff.ad municip.& l.quis tam,C.de decuri.li.10.cum aliis multis cõcord.à me cõgestis in nostris commentariis in l.si vnquam,

BIU Cujas

quam,in præfatione,nu.24.incip.& hæc ſanè confirmat,C.de reuoc.dona. quo loco videbis multas multarum gentium in eam rem leges antiquas,ne huc iterum repetat.

139 ¶Octuageſimo octauo,ab his non abhorret, quod dicitur rationes ſemel editas non iterum ex neceſsitate edendas eſſe,l.ſi quis ex argentariis,§.vlt.cũ l.ſeq.de eden.quod ibi omnes ſcribentes annotarunt.Et ex his nonnulli & inter cæteros Bar.& Rapha. Fulg.notarunt qui ſemel parti dedit inſtrumentũ à ſe receptum non teneri iterũ dare,vti etiam voluit Specu.in titu.de inſtru.edi.§.poſtremo,verſi.ſed nunquid. Sed id quomodo intelligitur ex ipſis Bart.& Raph.vbi ſuprà eod.Bart.in l.quædam,§.nihil intereſt,ad fi.eo.tit.& in l.vlt.ff.de tab.exhib.& in l.vlt.ad fi.ff.de bo.auto.iudic.poſſi. & Bal.in l.ne caſu,in 4.no.C.de diſcuſs.lib.10.

140 ¶Octuageſimonono, quòd & è penu Theologorum eſt, Sacramenta præſertim baptiſmi non reiterantur propter verbum D.Pauli ad Ephe.c.4.vnus Deus, vna fides, vnum baptiſma,c.ſi qui & c.hanc regulam,1.q.1.& c.oſtenditur,de pœni.diſt.4.cum ſimil.Quod & à noſtris Imperatoribus agnitum eſt,vt patet ex l.1.& 2.C.ne ſan.baptiſ.reite.Proindéque nec ſolennis pœnitentia reiteratur, c. quamuis, & c.in capite. 50.diſt.& c.1.26.q.6.

141 ¶Poſtremo illud addiderim,quod peculiariter ad hunc noſtrum §.pertinet,qui dicit appellationem nuptiarum de primis intelligi,eius eſſe rei peculiarem quãdam rationem.Nempe primas nuptias habere neſcio quid rationis,vt hæ magis propriæ nuptiæ dici debeant.Nam tametſi honorabiliores nuptias ſimpliciter pronunciauit D. Pau.ad Hebræos c.13.& omnes vbique,primas tamen honorabiliores, laudabiliores dignioréſque ac fauorabiliores eſſe ſatis liquet ex eodem D.Paulo, qui ad Corinth. 7.poſtquam hæc ſcripſit,mulier alligata eſt legi,quanto tempore vir eius viuit:quòd ſi domierit vir eius,liberata eſt à lege:cui vult nubat,tantum in domino:beatior, aut vt alij interpretantur,felicior autem erit,ſi ſic permanſerit, ſecundum meum conſilium.Puto autem quòd & ego ſpiritum Dei habeam.Quem locum enarrans D.Hieronymus in 2.libro aduerſus Iouinianum,multa in ſecundas nuptias congeſsit, non vt eas damnaret,ſed oſtenderet non tam ſuſcipiendas eſſe,quàm primas.quod & ipſe proteſtatur in libro de Monogamia ad Geruntiam,dum dicit.Quid igitur, Damnamus ſecunda matrimonia?minimè,ſed prima laudamus.

142 ¶Inter cætera autẽ adducit Hieronymus quod ipſe D.Paulus,tum in 1.ad Timotheũ epiſtola.c.3.tum ad Titũ c.1.iubet epiſcopum aſſumi μιᾶς γυναικὸς ἀνδρα, id eſt, vnius vxoris virum,& vt vno dicam,monogamum,quod & repetitur in decretis canonicis in c.1,26.di.Non quòd oporteat epiſcopum habere vnam vxorem,vt nonnulli malè intelligunt,ſed quòd qui aliàs duxerit plures vxores,prohibetur in eum ordinem cooptari:Neque enim bigamus ordinari debet,nec poteſt,c.vna,in fi.d.26.di.& per totũ extra,de biga.non ordi.Quin apud Aegyptios ſacerdoti vnam tantùm vxorem ducere licebat,vt ſcribit Diodorus Siculus libro 2.c.3.Et vt ad noſtros redeamus,quòd ad fœminas pertinet,ex eodẽ Apoſtolo vidua eligi debet,quæ fuerit vnius viri vxor. d.1.epiſt.ad Timotheum.c.5.Nam & antiqui repellebant à ſacerdotio bis nuptas,vt ſcribit Seruius li.4 Aeneid.ſtatim poſt principiũ in enarratione huius loci,Huic vni forſan potui ſuccumbere culpæ.

143 ¶Quibus addere potes apud ethnicos quoque obſeruatum fuiſſe, vt pontifex maximus & flamina non niſi ſemel matrimonium inire poſsint, vt tradit D. Hieronymus in eo lib.de Monogamia ad Geruntiã,ſuprà citato,& in d.li.1.in Iouinianum in fi.& ante eum Tertulianus in lib.de exhortatione caſtitatis,& iterum in lib.de Monogamia,vtrobiq; non multò ante fi.Et Plutarh.proble. c. 49.Sed & D. Hierony.in in eo illo li.de monogamia,Ad tauri,inquit,Aegyptij(de Api boue quẽ Aegyptij colunt intelligit)ſacra ſemel maritus aſſumitur.Quin & ipſe Tertullianus poſtremo illo loco ſcribit Fortunæ muliebri,& Matri Matutæ coronam non imponere niſi vniuiram.Et ipſe quoque Hierony.in d.li.1.in Iouinianũ per vniuibas matronas fortunæ muliebri ſacra fieri ſolitum tradit. Cui concinens Feſtus Põpeius dicit fortunæ muliebris ſimulachrum nefas fuiſſe attingi,niſi ab ea quæ ſemel nupſerat. Cui nõ admodũ diſsimile eſt,quod & ipſe Feſtus in verbo,pudicitiæ ſignũ,& ante eum Liuius 1.decadis lib.10.ſcripſerunt,nullam niſi ſpectatę pudicitiæ matronã,& quæ vni viro

nupta

nupta fuisset jus sacrificandi Dianæ,eiúsve signum tangendi(quod addit Festus)habuisse. Trebellius autem Pollio in vita Titi secundi Imperatoris, scribit Calphurniam vniuiram sacerdotem inter sacratissimas fœminas adorasse maiores suos,

144 ¶Et quia nuper incidimus in mentionẽ eorũ librorũ Tertulliani,illud obiter dicere volui,illũ vtrobiq; Mõtani hęretici dogma sequutũ,perperã dãnasse secũdas nuptias veluti prohibitas.At illũ ipsum in eo dãnat D.Hieronymus aliàs secũdis nuptiis iniquior in catalogo scriptorũ ecclesiasticorũ,& cæteri orthodoxi scriptores. Neq; etiã Apostolum illas damnasse aut prohibuisse, vt ille contendit, sed satius esse & honestius,si iis abstineamus,præsertim si citra periculum animæ id fieri possit.

145 ¶Adde quod nostris legibus cautum reperimus,eos facere iniuriam filiis primi matrimonij,qui alteras nuptias aggrediuntur,§.1.versi.prospeximus itaque, in authen. de non elig.secun.nuben.mulie.& in §.certo,in authen.de nupti.Idcirco dicunt Gui. Cu.& Bald.in l.1.in fin.C.de inof.doti.quòd filius nõ tenetur dotare matrem, quæ ad secundas nuptias transit,ne cogatur conferre ad suam iniuriam.quod à me adductũ est in legibus connubialibus l.2.nu.9.incip. cui respondens. Quibus conuenit quod dicit Valerius Maximus,lib.7.c.7.de Sexticia quadam fœmina,quæ filiis irata in cõtumeliam eorum nupsit alteri.

146 ¶Nec tantũ filiis,sed & mortuo quoq; facit iniuriã,cuius memoriã veluti negligit, §.si autẽ tutelã,in auth.de nupt.Et dicit Lucas pe.in l.mulieres,col.4.C.de incol.li.10. quòd qui secundò nubit,non dicitur seruare fidem priori coniugi, per quædam iura quæ hoc minimè probant,sed hoc planè confirmat tex.in §.tunc igitur, ibi, inuiolatum morientium torum, in authen.de non eligen.secund.nuben.Et quibusdam possit videri huc spectare illud D. Pauli loquentis de eo, qui secundas arripit nuptias, prioris ad Thimo.5.quia primam fidem irritam fecerat,quod & repetitur in c.1.& in c.hæ verò & c.nuptiarum & c.de viduis,le 2.& aliis cõpluribus 27.q.1.ex quibus tamen ne erres, intelligere poteris,quomodo id intelligendum est.At huc haud dubiè pertinet illud Virgilianæ Didonis,lib.4.Aeneid.

Nec seruata fides cineri promissa Sicheo.

147 ¶Et in hac quoq; sentẽtia fuit Philostratus in vita Apollonij lib.3.affirmãs vxorẽ ad secũda vota transeuntẽ iura cõiugij violare.Ideo cõtristatur anima mortui coniugis ex secũdo matrimonio superstitis,auth.cui relictũ,ibi,contristandi priorem maritũ, vbi no.Bal.col.pe.C.de indic.viduit.& §.quia vero,§.nos igitur,in auth.de nupt. Nã & apud Lucanum lib.3.Iulia in somnis Pompeio apparens sese indignatam ostendit, quòd ille secundas nuptias appetiuisset,cum inquit.

Coniuge me lætos duxisti Magne triumphos. &c.quæ sequuntur.

148 ¶Sed & apud Aegesippũ li.2.c.2.Alexander filius Herodis mortuus,in somnis Glaphiræ suæ quondam vxori apparuit,quæ alteri atq; alteri se matrimonio post mortẽ ipsius copularat.Hæc illũ amplecti desiderat,At ille indignãti similis cõplexum refugiens visus est dicere. Hæc, Glaphira, promissa fides? ita amores erga te seruasti meos,quorum memorem te esse oportuit? Sed esto adolescentula secundas nuptias non refugeris,etiã non tertias?Et paulò infrà.Sed mihi ne diutiùs maneat contumelia mea,&c.Exurrexit mulier, & familiaribus narrauit somnium,atque ipsa biduo pòst defuncta est. Quam rem etiam retulit Iosephus lib.Antiquitatum 17.c.vlti.& rursum libro de bello Iudaico.2.c.6.

149 ¶Ex quo etiam mulier quæ transit ad secundas nuptias non dicitur caste viuere, quantùm ad priorem maritum attinet:ita vt si maritus ipse vxori reliquerit aliquid vtendum,quamdiu castè aut honestè vixerit,ea perdit legatum,si transierit ad secundas nuptias,vt non obscurè voluit Bald. in l. Deo nobis,in princip. col.vlti.versicu. iuxa prædicta,C.de episcop.& cleric.& apertiùs in l.vlti.col.2.versicu.quæro quid significant,& ibi quoque Ange.post princip.ibi,sed si profertur,& Saly.col. 2. versicu. quæro suppositò,& Iason ad finem.C.de indict.viduit.& idem Bal.in l.1.col. 2.in 15. not.C.de rapt.virgin.& in l.cùm filius,§.qui Mutianam,& ibi expressiùs Imo.ff. de lega.2. Ang.Imo.Paulus Cast.& latè Alex.& Claud.Seiss.in l. mulier,§.cùm proponeretur,ff.ad S C.Trebel.& idem Ange.in §.cùm agitur,in authen.de non eligen. secund.nuben.& in §.hæc autem de Deo,in authen.quo.opor.epis.& in §.soluto, & in

BIU Cujas

§.cũ igitur,in auth.de nup.Pet.Anch.in c.quod à te,col.1.in 1.oppo.& ibi quoq; Imo. col.1.ver.& faciũt prædicta,de cler.coniug.& Raph.Co.con.22.teſtator legauit,col. 1.& Pau.Caſt.con. 259. difficultas,col.pe.verſi.infertur enim, lib.1.

150 ¶Et ita,vt dicit Ang.debet intelligi gl.in d.l.vl.in verbo,perſecutio.C.de indic.vidu. quæ dicit ſimpliciter,q; mulier tranſiẽs ad ſecũdas nuptias,perdit legatũ ei relictũ, ſi caſtè viueret.Scilicet ſi legatũ fuerit factũ à viro,qui ex huiuſmodi ſecũdis nuptiis offenditur:non etiã ſi ab alio relictũ fuerit,vt etiã dicit Pau.Ca.Sicuti etiam ita intelligi debẽt iura,quæ dicũt non caſtè viuere,quæ trãſit ad ſecũdas nuptias,videlicet d.§. hæc autẽ de Deo,vbi no.Ang.in authẽt.quo.opor.epiſ.& l.his ſolis,C.de reuoc.dona. quæ equiparat mulierem,quæ in ſecundi matrimonij fœdus nubit,& quæ impudicè viuit,vbi & Bal.ad hoc citat illud Valerij,quod mox afferemus.

151 ¶Et ad idem,c.vxoratus,de cõuerſ.coniug.ex quo no.Pan. paria eſſe incontinenter viuere,& tranſire ad ſecũda vota.& c.hac ratione.31.q.1.vbi licèt licitum ſit ſecundũ apoſtolum ſecundas nuptias contrahere, tamen ſecundum veritatis rationem verè fornicatio eſt.In quam ſententiam eſt & illud Martialis lib.6.epig.de Teleſina.

Quæ nubit totiens,non nubit,adultera lege eſt,

¶Et quod Portia minor,cùm ſe præſente laudaretur apud eam quædam bene morata,quæ ſecundum maritum habebat, reſpondit pudicam matronam nunquam niſi ſemel nupſiſſe.vt ſcribit Hieronymus in Iouinianum lib.1.Ex quo & ille Mimus ſiue Publij,ſiue Senecæ,ſiue alterius.

Habent locum maledicti crebræ nuptiæ.

Quod tamen ſanè intelligendum eſt ſecundum ea quæ ſcribũtur in d.c.hac ratione.aliàs enim incideremus in hæreſim Cataphrygum, quam Montanus induxit, & aduerſus quem ſcripſit Diuus Hieronymus ad Marcellum.

152 ¶Et ſanè mulier pudica,quæ caſto amore primum maritum proſequitur,& eius pectori atquè precordiis memoria illius medullitus infixa eſt, poſt illius obitum de ſecundis nuptiis non cogitat,& alterius coniux dici aſpernatur:illi enim adhuc prior ille maritus viuit,eiuſque,perinde ac ſi viueret,memoria recreatur.Quod apertè declarauit Valeria illa Meſſalarum ſoror,amiſſo Seruio viro,cùm interrogata, cur alteri nolet nubere,reſpondit ſemper ſibi maritum Seruium viuere: quod & ipſum retulit idem Hieronymus vbi ſuprà,quo etiam in loco ſcribit filiam Demotionis Areopagitarum principis mortuo Leoſthene ſponſo,negaſſe ſe alteri nupturã,quòd adulterum acciperet non maritum:illum enim nondum ſibi eſſe mortuum, quod & nos in noſtris commentariis de nobilitate retulimus.

153 ¶Vt nõ immerito apud priſcos illos Romanos,quę vno cõtentę matrimonio fuerãt, corona pudicitiæ honorabãtur.Exiſtimabãt enim eũ præcipue matronæ ſyncera fide incorruptũ eſſe animũ,qui poſt depoſitæ virginitatis cubile in publicũ egredi neſciret,multorũ matrimoniorũ experientiã quaſi legitimæ cuiuſdã intemperantiæ ſignum eſſe credentes,vt ſcribit Valerius Maximus,lib.2.c.1.non multò poſt prin.Qui & ipſe miris laudibus extollit Antoniam,quæ amorẽ mariti ſui egregia fide penſauit, vt quæ poſt eius exceſſum forma & ætate florens, cubiculum ſocrus pro coniugio habuit:in eodémque toro alterius adoleſcentiæ vigor extinctus, alterius viduitatis experientia conſenuit,vt apud eum videre licet lib.4.c.3.

154 ¶Apud antiquos autem illos Germanos ſolæ virgines nubebant,ſícque vnum maritum accipiebant,quomodo vnum corpus,vnámque vitam,ne vlla cogitatio vltrà,ne longior cupiditas,vt ſcribit Cornelius Tacitus de moribus Germanorum.Sed & idẽ lib.2.hiſtoriæ Auguſtæ,paulò ante fi.tradit quòd mortua Occia,quæ ſeptem & quinquaginta per annos,ſumma ſactimonia,veſtalibus ſacris præfederat, Fonteius Agrippa & Cornelius Pollio obtulere filias, prælatáque eſt Pollionis filia, non ob aliud quàm quòd mater eius in eodem coniugio manebat.Cæterum Plutarchus, Proble. c. 105.quærit,quare publicis feſtis virgines veteri more non nubunt,viduæ nubũt.Cuius rei inter cæteras hanc rationem affert, quòd virginibus decorum, viduis verò multis præſentibus fœdum eſt nubere. Fœlices enim ac fauſtæ primæ nuptiæ ſunt, ſecundæ verò triſtes ac deteſtandæ. dies autem feſtos adeo multitudinem diſtrahere,vt his rebus per ocium intereſſe non poſsit.Hæc ille. Ex quibus ſatis apparet ſecundas

cundas nuptias non perinde esse honorabiliores ac primas, cúmque honorem ad liberos descendere.

155 ¶Nõ mirum igitur cuiquã videri debet, si multæ sint constitutiones & leges latæ in odiũ contrahentium secũdas nuptias, videlicet l.fœminæ, & l.generaliter, & l.si quis prioris, §.in illo, & l.hac edictali, in prin.& auth.ex testamẽto.C.de secun.nup. & l.1. C.si secũ.nup.& l.mater, C.ad Tertu.& l.his solis, & auth.quod mater, C.de reuo.dona.& l.iubemus, §.in supradictis, ff.ad Treb.& §.qui piissimus, in auth.de non eligen. secun.nub.& §.si verò expectet, & §.placet quoque nobis, & aliis compluribus §.in auth.de nupt.& in §.1.in auth.neque vir.quod ex dot.est.

156 ¶Quæ quidẽ cõstitutiones maxima ex parte locũ habẽt etiã in viris, ne quis putet ea quę diximus ad fœminas tantũ pertinere. Id enim videre licet ex d.§.1.postremo loco allegato, & in §.hoc autẽ, ver.quia verò cõtra binubos, in auth.de non elig.quẽ ita summat, vt ita loquar, Ang.pœnæ secũdo nubentiũ cõmunes sunt viro & vxori ad secunda vota transeuntibus.& d.§.si verò expectet, ibi, & hæc communis mulieris & viri mulcta sit posita, vbi etiã no.Ang.in auth.de nupt.& iterum in §.quoniam & infirmus, eo.tit.& in l.generaliter, vbi Bal.no.C.de secun.nup.& voluit glo.Bar.Bal.Saly. qui dicit ita se obtinuisse, in d.l.fœminæ, eo.titu. & glos. in rub.d.auth.de non eligen. secun.nuben.Azo in summa, eo.tit.de secun.nupt.col.2. versi. item quæcunque dicta sunt.Hosti.in summa, eo.quoque titu.§.quare, circa fin.in versicu.quæcunque autem, Oldra.con.33.quidam habuit vxorem, in 2.dubio.Io.And.in addi.Specu. eo.inquam tit. Bart. Ange.& Paulus Cap.in l.de emancipatis, C.de legi.hæred.Pet. Anch. consi. 347.quia ex facto, col.2.versi.& hoc quantum ad ea.Roma.consi.182.in casu proposito.Paulus Cap.in d.l.mater.C.ad Tertul. Franc.Cre. no. li. 74. hoc capite si maritus legauit.Ang.Are.in §.præferuntur, col.pe.Instit.ad Tertul. & in tracta.de testa. in verbo, nolens intestatus decedere, col.5.ver.in secundo casu quando in patre. Nicol. Vbal.in tracta.de successio.ab intest.in 2.q.princip.col.4. Mattheus Matesal in tract. eiusdem tit.in 2.membro princ.versi. secundo casu, & ibi Ludo.Bolo.in addi.Franc. Are.con.72.præsupponitur in facto, col.29.& iterum 3.Corne.con. 242.circa quod videtur, col.pe.& vlt.lib.2.Cepola cautela 235.aut ex priori impressione 302.si mater transit, vbi dicit hanc esse communem op.& idem sæpe se consuluisse, Maria.Soci. con.34.prosequendo ordinem quæstionum, col.2.& multis seq.lib.1.vbi id latè disserit.& con.65.circa primam quæstionem, col.4.ver.vicesimosecundo, eo.lib.1.vbi etiã dicit, hanc esse communem op.& ipsius filius Barth.con.263.capio primum, in 2.dubio, lib.2.& con.114.præsens consultatio, col.pe.lib.4.& Bened.Cap.qui ita dicit cõmuniter teneri, con.42.punctus quidam Venantius, col.2.& con.sequ. incip.punctus quidam Massius, in 1.dubio.Guid.Pap.q.228.ex dicto processu, in princ.Steph. Bert. con.119.viso casu, in 1.dubio, lib.2.& consi.223.viso casu, nu.3.lib.3.Philip.Dec.in l.1. post prin.C.de secun.nupt.& con.87.pro resolutione casus, col.2.ver.restat ergo tertius casus.& con.230.proponitur quòd ex Petro, col.1.ver.ad dubiũ de quo quæritur. Io.Monterfer.in repe.l.frater a fratre, char.6.col.3.ver.in 17.q.ff.de cond.indeb.

157 ¶Nam & Charondas ille prudentissimus legislator, nec viris quidem secundas nuptias permisit. Qui liberis (inquit) suis nouercam superduxerit, eum neque vllo dignitatis loco, præcíue virum habeto: neque vlla ciuium consuetudine communicare, fruíve sinito: quippe qui malum alienum rebus ipse suis intulerit. Si prosperè enim tibi coniugium primum fortè successerit, eo successu contentus conquiescito. Sin aduersum obtigerit, idem malum secunda exploratione tentare velle, furiosi est. Nã qui his ab assequenda re in suis negotiis fallitur, demens is meritò existimatur. Hæc Diodorus Siculus Bibliotheces lib.12.vbi & illud subdit à Philemone poëta Comico, de his qui sæpe nauigando maris sæuitiam experiri voluere pro lege traditum, nõ admiratum quidem, si quem duxisse vxorem conspexerit, verùm secundum coniugiũ quæsiuisse: tutius namque tolerabiliúsq; videri, his sese maris periculis & tempestatibus exponere, quàm muliebribus ludibriis & fluctuationibus intestinæ pesti vitam obnoxiam degere.

158 ¶Quæ quidem Philemonis similitudo in memoriam reuocat, quod decreta nostra canonica ex D.Augustino nauigare eum dicunt, qui matrimonium contrahit, in c.

BIU Cujas

nos nouimus,& ibi glo. in verbo, nauigasti. 17. q.2.tanquam scilicet vtroque modo multa pericula & plerunque naufragia subeamus. Est autem publij Syri Mimus apud Gellium lib.17.c.14.& Macrobium Satur.2.c.7.

Improbè Neptunum accusat qui iterum naufragium facit.

Quod ad iteratas nuptias ex his quæ diximus trahi potest, vt scilicet iugales deos (quos Ethnici vocant) improbè accuset, qui nuptias iterat. Ex quo & illud epigramma Græcum incerti autoris.

Εἴτις ἅπαξ γήμας πάλι δεύτερα λέκτρα διώκει
ναυηγὸς πλώει δὶς βυθὸν ἀργαλέον Id est ad verbum.

Si quis semel maritus alterum lectum sectatur,
Naufragus enauigat bis profundum difficile, Siue mauis *molestum.*

Thomas autem Morus sic carmine reddidit.

Qui capit vxorem defuncta vxore secundam,
Naufragus in tumido bis natat ille freto.

Verba autem legis Charōdæ vt ad eam redeamus hæc sunt ex stobe.ser.42.Ο μητρυιὰν ἐπιγαμῶν, μὴ εὐδοξείτω, ἀλλὰ ὀνειδιζέσθω, ὥσπερ αἰτίῳ ὢν οἰκείας διαστάσεως.

159 ¶Dixi autē suprà nu.ab hinc 3.maxima ex parte pœnas fœminarum secūdas nuptias contrahentiū ad viros quoq; pertinere, quia id nō generale est, nec procedit in pœnis quæ statutæ sunt in mulieres, ob id ℔ intra annū luctus ad secundū matrimoniū conuolāt. quippe quæ ob aliud puniātur, quàm propter ipsarū secūdas nuptias, vt probatur in §.primæ siquidē, ver.sed viri quidā, in auth.de nupt.& voluit Azo in d.summa de secun.nupt.in prin.& Hosti.in summa eo.tit.§.quare & qualiter, col.2.versi.sic vidisti de pœna. Bal.in auth.iisdem pœnis, col.vlt.ver.item nec pœna nubentium, C.de secun.nup. Ang.in §.quia verò, in auth.de non eligen.& in §.si verò expectet, circa fi. in auth.de non eligen.& in §.si verò expectet, circa fi.in auth.de nupt. Rom.d. consi. 182.& alij multi ex iis quos citauimus in d.ver.ab hinc 3. Et satis probat tex.in l.vxoris, ff.de his qui not.infa.

160 ¶An autem huiusmodi pœnæ,& quæ ex iis sint sublatæ de iure canonico, propter illud verbum Apostoli ad Corinth. 5. dico autem non nuptis sed viduis, bonum est illis, si sic permāserint, sicut & ego, quòd si cōtinere nō possunt, nubāt, melius est enim nubere, quàm vri. Et quod quibusdam interiectis scribit, quòd si dormierit vir eius, liberata est à lege. cui autem vult, nubat, quod & nos suprà citauimus. Ex quibus certè videntur illæ pœnæ esse sublatæ per c.super illa,& c.vlti.extrà de secun. nupt. Sed tu tamen ne te hîc diutiùs detineam, vide glo.Inno.Hosti.Io.And.in d.c. vlt. eo. titu. Barto.in l.1.C.eo.quoque titu.Pet.Anch.consi.101.ex prædicto themate, in 1.& 2.dubio, cum aliis propemodum infinitis adductis à Fely.& Deci.in c.ecclesia sanctæ Mariæ: illo quidē col.19.ver.quarta limitatio, cum duabus primis declarationibus, illius quartæ limitatio. Dec.autem col.13.ver.secunda conclusio, cum multis seq.de consti. & eodem Deci.consi.230.proponitur quod ex Petro, col.1.versi.circa primum.

161 ¶Denique quod ad hanc rationem attinet, quæ secundas nuptias non peræquè magnifacit ac primas, bruta quædam animalia id quoque sensu quodam naturali sentire & agnoscere videntur, veluti natura ipsa eius rei illa admonente. Cornices enim mortuo mare marito nō exiguo tempore, sed nouem hominum ætatibus viduæ perseuerāt, vt tradit Plutarchus in libro cui titulus est, ὅτι ἄλογα λόγῳ χρῆται, & Aelianus lib.3.de animalibus, vbi & ob id tradit veteres in nuptiis post Hymenæum cornicem inuocare solitos. Et idem quoq; de lyncibus vt post amissos coniuges aliis non coniungantur prodidit Seruius enarrans eum locum Virgilij, lib.4.Aeneid.

Non licuit thalami expertam sine crimine vitam.
Degere, more feræ,-

Et nos quoque diximus in nostris legibus connubialibus.l.13.nume.4.& 5.vbi & nos alia huc pertinentia scripsimus. Et facit quoque ad hanc rationem, quod diximus suprà nu.111.incip.sexagesimo secundo quod & idem.

162 ¶Sed & alia item est ratio huius regulæ, quam tractamus, generalis quidem illa, ad omnia quæ ad eā pertinent, nedū ad nuptias. quòd scilicet prima quæque omnibus in rebus & ad quæuis, omnia sunt multo excellentiora, præstātiora, efficaciora, vtiliora,

potio

BIU Cujas

potiora,robustiora,vt ex multis & penè dixerim infinitis patet, quæ tibi abundè, & vereor ne superfluèter scripsimus in nostris cõmentariis Primigeniorũ,in præfatione,ex quo loco quæ voles mutuari poteris,ne hîc repetam. Sed inter cætera ibi videbis,primo pro optimis ac probatissimis quibusque autoribus vsurpata, quos in eam rem tibi illic citaui nu. 60.

LIMITATIONES.

PRIMA LIMITATIO.

SED hæc multis modis limitanda sunt, Et vt sequar ordinem Felyn. in d.c. secundo,de treug.& pac.

1 PRIMO limita,vt nõ procedat,quãdo nõ valuit primus actus,quia tũc reiterãdus est,nã dispositio loquẽs de actu,intelligitur de primo qui valuit,per tex. in l. qui per salutẽ,ff.de iureiu.vbi qui per salutẽ suã iurat,cùm nõ ita specialiter iusiurandũ esset ei delatũ,iurasse non videtur, & ideo ex integro solẽniter iurandũ est,ex quo Bar.no.si nõ legitimè iuratũ est,iterũ iurandũ esse.Bal.autẽ ex eo dicit,quòd omissio modi & formæ reddit actũ nullũ,tamẽ iteratò fieri potest cũ obseruatione debitæ formæ.Et ita(inquit)intelligẽda est l.boues,§.hoc sermone,ff.de ver.signific. cũ scilicet primus actus est validus.Dicit quoq; per eũ text.quòd mandatũ citãdi nõ finitur per citationem inualidam,id quod dicit no.dignum Alex.in l.serui electione, col.vlti.ff. de leg.1.quod & idem voluit Rom.in d.l.qui per salutem,in fin.vti eum allegat Iason ibi,nullam Bal.mentionem faciens nihil tamen in lect.Rom.reperi.Sed & ex eo text. in d.l.qui per salutem,not.Alberi.in princip.quod actus inutilis præcedens, non impedit reiterationem sequentis vtilis.

2 ¶Est in eandẽ sententiã tex.in l.hæc cõditio filiæ meæ,in princ.ff.de cond.& demon. vbi hæc cõditio,cũ nupserit,nõ impletur contractis nuptiis inutilibus,vt quia ea filia nondũ esset nubilis ætatis,vel quia ei nupsit cuius nuptiis interdictũ erat,sed posse eã implere conditionẽ,cùm de iure postea cõtraxerit,& ibi no.omnes per secundam nuptiarũ coniunctionẽ,impleri cõditionẽ,cũ priores de iure nõ subsistũt. Et Pau.Ca.in fi.dicit eã legẽ semper ad hoc allegari,vt cùm lex vel statutũ loquitur de aliquo actu, qui potest sortiri iuris effectũ,debet intelligi de actu valido,quia actus inualidus habetur pro nõ facto.& Soci.ibi col.vlt.versi.vltimo no. ex ea l.no.dispositionẽ,siue lẽgis,siue hominis verificari in primo actu valido,non autem in primo actu inualido.

3 ¶Et huc quoq; pertinet tex.in l.is qui hæres,in prin.ff.acq.hæred.vbi hæres institutus sub conditione,si ante conditionem existentem repudiauit,nihil egit,ideo existente postea conditione adire poterit,vt etiam dicit tex.in l.nec is,§.1.eo.tit.cum similib.Et sic inquit Roma.in d.l.is qui hæres,non multùm post princi.actus nullus non impedit fieri eiusdem rei iterationem etiam in oppositum ,ad quod etiam allegat. l.si vt proponis,C.quomo.& quan.iudex,cum similib. Sed nullus tex.Iuris ciuilis in hoc est apertior quã in l. si maritus, §.fi.ff.ad leg.Iul.de adul.Cuius hæc verba sunt:si quis adulterum & adulteram simul detulerit , nihil agit,poterítque quasi neutrum detulerit, rursus à quo velit initium facere: quia nihil prima delatione egit. Quid enim his verbis ad hanc nostram sententia clarius?

4 ¶Et alius itẽ tex.iuris canonici eandẽ sententiã adstruẽs,in c.si electio,de elect.lib.6. vbi si electio facta nõ secuta sit effectũ,ob id q electus ei cõsentire noluit,aut post cõsensum renũciauit iuri suo,aut mortuus sit,aut propter eius occultũ vitiũ irritatur, electores possint denuò eligere.habẽtq; à dissẽsu,renũciatione,morte, vel irritatione tẽpus integrũ ad faciendã aliã electionẽ,ac si noua esset vacatio.Et idẽ vt dicit gl.ibi, in verbo,occultũ,si propter superueniẽs delictũ aut factũ,per c.quàm sit,& c.cupientes,& c.si religiosus,eo.tit.Ad hoc autẽ quòd dictũ est de occulto vitio,vide quæ dicam infrà in hac eadem limitatio.nume.29.incipien. hanc limitationem,& sequent.

5 ¶Hãc quoq; sententiã vt scilicet sermo intelligatur de primo actu valido & vtili, & qui sortitus fuerit effectũ,secutus est Roffre.Bene.in suis quæst.Saba.quæ.1.vbi dicit, quòd si alicui est collata potestas eligẽdi episcopum,& quẽpiam elegerit,qui consentire noluerit,& ita eius electio fuerit inutilis & sine effectu, poterit iterum eligere. quæ fuit etiam sententia Barpto. Brixij. quæstio.79. quidam dederunt potestatem,

BIU Cujas

Bal.in d.l.qui per ſalutem,in vtraque lectura,vt ſuprà ex eo diximus,& ibi quoq; Alberi.in fi.& eiuſdem Alberi.in l.quoties,ff.de optio.lega. vbi ad hoc allegat c.auditis, de elect.& ipſius quoque Alberi.poſt Iac.Bel.in l.matrimonij,ff.qui & à quib.& Bald. in c.olim ex literis,col.2.ver.ſi autem datur arbitrium,de reſcrip.vbi ex hoc dicit,arbitrium prorogandi intelligi de prorogatione valida,quid ſi inualida fuerit, poterit iterum fieri,& ad hoc citat d.l.qui per ſalutẽ,& d.l.hæc cõditio filiæ,ſuper qua Raph. Co.illud quoque dicit quod diximus,eum cui facta eſt poteſtas eligendi, poſſe iterũ eligere,ſi prima electio non valuit.

6 ¶Et præterea hæc limitatio eſt eiuſdẽ Bal.conſi.144.quòd iudex non potuerit, poſt mediũ,ver.itẽ quoties primus actus.lib.4. vbi & ex hoc cõſuluit iudicẽ cui data eſt à ſtatuto facultas eligẽdi arbitrũ,ſiabſentẽ quempiã elegerit,qui ideo arbitrari nõ poſſit,poterit iterũ eligere.Et Saly.in l.dotis promiſsio,ff.de iu.dot.per d.l.hæc conditio, & Pau.Ca.con.103.viſo teſtimonio Chriſtiani,col.1.per illam eandem l.ibíq; ex hoc in pulchro caſu conſuluit.& Felyn.in d.c.2.col.3.verſic.fallit primò dicta regula,de treug.& pac.Iaſon in l.diuortio,§.quod in anno,col.vlt.verſi.tertiò no.limit.ff.ſolu. matri.& Alciat.in hoc noſtro §.hoc ſermone,ff.de verb.ſignifica.

7 ¶Et huc ſpectat tex.in l.2.§.1.ff.de opt.lega.vbi ſi is cui electio data ſit centũ amphorarum vini,acetum elegerit,optio non cõſumitur poteritque iterũ eligere.Et ex hoc no.glo.ibi nihil referre,an aliquid non fiat,an nõ iure fiat,& allegat pro ſimili d.l.qui per ſalutem,& l.quoties,ff.qui ſatiſda.cogan.vbi & idem glo.not.quæ & alia quoque iura citat,vt vtrobique videre poteris.Quibus addere potes l.quartam,§.condemnatum,ff.de re iudica.vbi etiam gloſ.

8 ¶Et illa iuris regula non præſtat impedimentum, quod de iure non ſortitur effectum,de regu.iur.lib.6.id quod videre licet,vt ibi gloſ.& alij dicunt in matrimonio inualido,quod non impedit ſecundum contrahi,c.ſi verum,31.quæſt.2.& c.iuuenis, de ſponſalib.& c.literas,& c.acceſsit,de deſponſalib. impube. Sed tu de hoc vide d. gloſ.& Ioan.Mona.in d.c.non præſtat.Et in electione inualida, quæ non impedit ſecundam,c.ſcriptum eſt,in fi.& c.congregato,& ibi gloſ. vlti. de reſcript. de quo nos alibi diximus pleniùs.Et in ſtipulatione quoque inualida,l.ſi dari ſtipuler, ff.de verb. obligatio. cum alijs multis ſimilib. congeſtis à Felyn.in cap. ex tenore. colum.4. verſicu. regula non præſtat, de reſcript. & quæ latè collegimus alicubi in tractatu Retractuum.

9 ¶Nam & quod nullum eſt,nomen eius rei,quam ſignificare vult, non habet, verbi gratia,ſententia nulla non eſt ſententia,l.4.§.condemnatum,ff.de re iudica.& l.vlti. C.de ſentent.ex breuic.recitandis,& c.vlti.poſt princip. eodem titu. lib.6.& clemen. paſtoralis,§.vt igitur,qui eſt vlti.eod.titu. & c. imprimis, §.vlt.& iterum c. ſtatutis, 2.quæſtione 1.Et inſtrumentum nullum non dicitur inſtrumentum, Bald.in c.conſtitutus,per eum text.de tranſact.& eſt etiam bonus tex.in l.cùm Proculus,C.de probationib.ex quo ille verſus non admodum elegans,ſed citatus à glo.in c.admonere, in princip.33.q.2.

Si re priueris nec nomen habere mereris.

Cum aliis multis ad hanc ſententiam pertinentibus à Iaſo.collectis in d.§.condemnatum,col.1.verſi.no.ex iſto tex.cum multis ſequen.& à me in tracta.Retractuum tit. 1.§.1.glo.2.nu.5.& multis aliis ſeq. Hanc autem rationem huius limitationis inter cæteros affert Iaſon in l.ſerui electione,§.1.nu.3.ff.de leg.1.

10 ¶Sed & huc pertinet,quòd teſtes qui non rectè recepti ſunt, poſſunt reiterari, etiam poſt publicationem,vt ſatis innuit text.à contrario ſenſu,in clemen.2.in verbo, ritè receptis,& ibi gloſ.quæ id expreſsè vult,in verbo,ritè,& Cardina. Floren.poſt Paul. Elea.in 3.quæſtione,id intelligens,quando receptio eſt ipſo iure nulla, & Pet.Ancha. col.penult.in 4.quæſtio.Anto.Ioan.Ligna.col.1.& Imo.col.2.ſuper d. gloſ.in verbo, ritè,de teſtibus,& gloſa in c.cùm cauſam,in gloſ.vltim.ad fin.& ibi Hoſtien. colum. vltim.verſicu.ſed ſi teſtis,Ioannes Andr.in fin.Baldus,columna vltima,verſicu.quærit Ber.quid ſi teſtes,Petr.Anchar.columna vltim. verſicu. item quid ſi teſtis, Anto. columna vltima.Imo.columna. penultim. verſicu. in eadem gloſ. in fin.extrà eodem titulo,Specul.in ti.de teſte.§.primo,verſicu.quid ſi idem teſtis, & ſequen. & ibi quo-

que

BIU Cujas

que Ioannes Andreas in additionib. & Bart. in auth. at qui semel, col. vlt. versic. quæro quid si prior, & ibi Bal. col. 2. versi. octauò fallit. C. de probationibus, & idem Bart. in l. qui per salutem, in fi. & Alex. qui ita dicit communiter teneri, & Iason qui id latè exequitur, col. 1. versi. item per istum tex. vbi & ita tenuere omnes, Bal. in l. per hanc, colũ. pe. versi. & modo venio, ibi & ista est veritas, C. de tẽpo. appel. & in l. si quis testibus, col. 2. versi. quandoque ratione solennitatis, & ibi quoque Saly. ad fin. dum allegat d. clemen. C. de testib. Imo. in c. per tuas, col. 1. versi. fallit primò, de testib. Fely. in c. in literis, col. 2. versi. tertio, de offic. delegat.

11 ¶ Et huc adstipulatur, quod dicitur testem mancè, atque imminutè, & nõ perfectè examinatum, adeo vt eius testimonium sit inutilè, posse iterum examinari, etiam post publicationem testimoniorum, si id factum sit culpa iudicis: licèt secus sit, si culpa partis id factum fuerit, vt per glo. in d. c. per tuas, in glo. 1. in fi. & ibi Imo. in verbo, negligenter, Imo. col. 2. versi. secundo casu, & Panor. col. 2. versi. venio ad secundum, cum multis seq. & ferè omnes, licèt non ita clarè, de testib. Bal. in l. veluti, §. hæc vox, quẽ legit (vt plerique omnes) cum §. prætor ait, qui est vlti. l. si quis ex argentariis, ff. de edend. & ibi Angel. qui id dicit valde no. & Iason qui alios citat, col. 1. in 6. no. versi. vnde facit iste tex. ff. de eden.

12 ¶ Adde quòd solus is actus præoccupationem inducit, qui de iure sortitur effectum, vt tradit Oldra. consi. 313. thema tale contra promissionem, col. 2. versi. tertiò si quis, & iterum ver. sexto nunciatio. quod sic probat, nam in l. qui vltimo, ff. de pœn. scribitur, quòd qui vltimo supplicio damnantur, statim & libertatem & ciuitatem amittũt. Et statim pòst subditur. Itaque præoccupat hic casus mortem, & nonnunquam longũ tempus occupat. Alibi autem legitur, quòd talis præoccupatio locum non habet in ea sententia, quæ de iure non sortitur effectum, l. 2. §. vlt. co. tit. & l. si quis filio exhæredato, §. quòd si quis, ff. de iniust. rup. & irri. testa. Præterea nũciatio operis sic præoccupat ædificantem, siue iure, siue iniuria facta sit, vt quicquid post eam ædificatum est sit demoliendum, l. 1. ff. de ope. no. nuncia. Si tamen nunciatio ineptè facta sit, vt effectum habere non possit, non habet vim præoccupationis, vt no. glo. in d. l. 1. in verbo, per renunciationem, & iterum in verbo, eatenus.

13 ¶ Addit & Oldra. alia huc spectantia, nempe stipulationem primam impedire vim & efficaciã secundæ, super eadem re eodem modo interpositæ, nisi tamen prima illa sit talis, vt possit exceptione repelli, ita vt non sortiatur effectum, l. qui bis idẽ, & l. si dari stipuler, ff. de verb. oblig. Et similiter præcedentem assciptionem libertatis impedire subsequẽs legatũ serui, si non appareat de cõtraria volũtate, l. si idẽ seruus, ff. de leg. 2. & l. si seruus, ff. de fideicommissar. liberta. Quod ita tamen demũ obtinet, si assciptio libertatis sit efficax & vtilis, aliàs non, l. si seruus legatus, §. si seruus alienus, ff. de leg. 1.

14 ¶ Item si sint duæ viæ, vt cum nostris ac vulgo loquar, quarum vna alterius electione tollitur, id tamen ita intelligendum sit, si prima electa potest de iure sortiri effectum, aliàs non, l. si vero, ff. de bon. libert. vbi ita scribitur. Si verò non habuerit effectum petitio eius, dico non impediri, quominus adiuuetur, & l. filium, §. si quis contra tabulas, ff. de lega. præstan. cuius hæc verba sunt. Si quis contra tabulas bonorum possessionẽ acceperit, deinde postea apparuerit eum ex his liberis non fuisse, qui eam bonorum possessionem accipere possint, obtinet non esse ei denegandam legatorum petitionẽ. Et in vniuersum vt vna via inutilis electa, non tollat aliam vtilem: probat tex. in l. mater decedens, & ibi Roma. ff. de inof. test. & l. Claudius, ff. de acqu. hæred. & l. legitimã, ff. de peti. hæred. & l. vlt. C. de condi.

15 ¶ Et per hæc concludit Oldra. d. consilio 313. quicquid primum obstat sequentibus, tum demum tantùm obstare, si habuerit effectum in ídque allegat d. l. hæc conditio filiæ, ff. de cond. & dem. quæquidem l. est ex illis, quibus potissimũ innituntur qui hanc limitationem ad hanc nostram regulam afferunt, vt nos diximus suprà in eadem limitati. nu. 2. & aliis sequẽtibus, vt inde intelligas Oldr. hæc omnia ad hãc disceptationem referre. Nam & in id quoque citat. d. l. 2. ff. de opti. lega. vbi data optione seruorũ, si quis alienum seruum vel hominem liberum optauerit, non consumpsit optionem quem tex. & nos sæpe in hoc tractatu citauimus, citátque etiã l. si maritus sit, §. vl. ff. de adulte. vbi si quis adulterũ & adulterã simul detulerit, nihil agit, poteritq; quasi neu-

BIU Cujas

trum detulerit,rursus à quo velit initium facere,quia nihil prima delatione egit.

16 ¶His quoque concinit,quòd qui agit ad debitum ex conditione,nondum ea conditione impleta,& ob id succumbit:tamen ea conditione postea impleta, denuo potest agere,l.grege,§.si sub conditione,ff.de ædil.edic.& l.si mater,§.eandem,ver.& ideo si fortè sub conditione,ff.de excep.rei iudic.Quarum legum autoritate subnixus Accursius,in l.1.post prin.in verbo,nec tenere,ff.si mens.falsum.mod.dixe.tradit eum qui actionem ineptam proposuit,& ob id repulsus sit,posse redire ad aptam.quod & probat tex.in l.sed & si pupillus,§.si institoria,& ibi gl.Bal.& expressius Alberi.& Salyc. ff.de instito.& in l.Bebius,in fi.& ibi quoque Alberi.ff.de pact.dotal.& c.coram,& ibi Petr.Anchar.in 4.no.de rescrip.& c.examinata,de iudic.Et id quoque ipsum voluit Signor.Home.con.142.in quæstione vertente,col.2.versi. præterea in simili,vbi & alia iura citat.& Pet.Anch.in c.ne captandæ,col.1.in 3.no.de concess.præben.lib.6.

17 ¶A quo non longè abest quòd actor ideo à iudicio repulsus, quòd reus rem petitam non possideret,non prohibetur postea iterum agere,si reus inceperit possidere,l.quoties,§.vlt.& l.sed si postea,ff.de noxal.act.& l.si à te,in prin.& l.rē meā,& l. si quis ad exhibendū,quæ continuò sequitur,ff.de excep.rei iudi.& l.procurator ad exhibendū, in prin.ff.rem rat.hab.& l.neque,quæ est 3.C.ad exhiben.Et facit quod scribitur in l.si mater,§.eandē,in prin.& in l.si is qui hæres,etiā in prin.ff.de excep.rei iudi. Et quod scriptum reliquit Pau.Ca.con.313.ista pronunciatio,lib.2.q; si quis ineptè & non seruata forma statim iudicem recusauerit,ob idq; fuerit reiecta recusatio,nō prohibetur eandem postea rectè ritéque proponere.De quibus & aliis similibus nos multa diximus in tractatu Retractuū,tit.1.§.8.nu.3.qui igitur,& multis seq.vt ibi videre poteris.

18 ¶Cui finitimum est quod semper aliàs actor qui succubuit propter ineptitudinem actionis,iterum auditur aptè eam proponens,c.examinata,extrà de iudici.cum si. Et similiter qui appellauit potest iterum appellare,si ob id victus est, quòd ineptè exceptionem à qua repulsus est,proposuerat,etiam in eo casu quo aliàs nō posset ampliùs appellare,vt est tex.in cle.vlt.& ibi Card.Flo.in 2.not.& alij,de appella.

19 ¶Et ad hanc quoque limitationem pertinere potest,quod finita nunciatione noui operis per mortem nunciantis,& ita effecta inutili & inefficaci, potest iterum nunciari.Ita enim voluit glo.in l.non solùm,§.morte,in verbo,ius prohibendi,ff.de ope.nouncia.quam ibi sequitur Bart.col.2.versi.quærit gl.an finita nunciatione.An autem & quando aliàs post primam nunciationem liceat iterum nunciare,vide Bar.in l.cùm procurator,§.si dominus,col.1.versi.quæro an post primam,& ibi Bal.post prin.eod. tit.& rursum ipsum Bar.in l.prætor,§.hoc autem interdictum competit,circa fi.& in §.& si satisdatum,eo.tit.

20 ¶Et huc quoque spectat,quòd licèt baptismus sit sacramentum minimè iterabile. Est enim,vt tradit Apostolus ad Ephesios c.4.vnus deus,vna fides,vnum baptisma,& repetitur in c.hi qui baptisma,1.q.1.& diximus suprà,in princ. nume.136.incip. 90.Si tamen quis baptisatus fuerit ab hæretico,præsertim Paulianistis & Cataphrygis, quorum baptisma nullum est,cùm in forma ecclesiæ non baptisent, iterum baptisari potest,& debet,vt scribitur in §.de his specialiter,& in c.si quis confugerit, & ibi Archi. ca.q.& cau.& c.Daibertum,& ibi gl.& Archi.1.q 7.& gl.in c.sicut.68.di.vbi id declarat.& Lucas Pen.in l.si quis decurio,col.4.versi.quemadmodum ergo,C.de decurio. lib.10.Cuius rei rationem reddens ea glo.in d.c.Daibertum,nam quod, ait, malè fit, vel minùs plenè,ex integro est agendum,& allegat d.l.qui per salutem,ff.de iureiu.suprà in prin.huius §.allegatam.

21 ¶Similitérque licèt semel ordinatus nec possit nec debeat iterum ordinari, §. breuiter 1.q.7.tamen si non rectè aut legitimè ordinatus fuerit,potest ac debet iterum ordinari,c.qui per illicitam,iisdem quæsti.& cau.& ibi gl.quæ id trahit ad electionē cuiuspiam rei non rectè factam,vt reiterari possit,& ibi quoque Arch.quia,vt hic dicit, cùm non tenuit electio,perinde est ac si facta non fuisset,per l.2.ff. de opt. leg. Sed nos de hoc alibi pleniùs dicemus.

22 ¶Et illud itē,quod olim apud antiquos Romanos moris fuit,vt prima hostia nō litāte,altera ac tertia ac deinde plurimę,donec litatū foret,adhiberentur.Vnde cùm Paulus Aemilius bellaturus aduersus Perseum sacrificans non litasset vsq; ad vicesimam hosti

BIU Cujas

hostiã, in vicesima prima apparuerunt signa victoriã promittentia, vt tradit Plutarchus in vita illius. Nam & Tullius lib. 2. de diuination. ita scribit. Cùm enim tristissima exta sine capite fuerũt, quibus nihil videtur esse dirius, proxima hostia litatur sæpe pulcherrimè. Et non multò pòst. Quî tandẽ euenit, vt litetur aliis, aliis non litetur? Quæ autẽ inconstantia deorũ est, vt primis minẽtur extis, benè promittant secundis? Et Liuius 3. decadis lib. 7. Immolasse eo die quidam memoriæ prodidere Cos. Marcellum: & prima hostia cæsa, iecur sine capite inuentũ, in secunda omnia apparuisse, quæ assolent. Et 5. decadis lib. 1. Cn. Cornelio, & Q. Petilio Coss. quo die magistratũ inierunt immolantibus Ioui singulis bubus, vti solet, in ea hostia, qua Q. Petilius sacrificauit, in iocinore caput non inuẽtũ. Id cùm ad senatũ retulisset, boue perlitare iussus. Et Paulò post alter Cos. curam adiecit, qui se q̃ caput iocinori defuisset, tribus bubus perlitasse negauit. Senatus maioribus hostiis vsq; ad litationẽ sacrificari iussit. Húcq;, etiã spectat illud eiusdẽ 4. decadis. li. 5. in prin. primísq; hostiis perlitatum est. Et quod scribit Suetonius in Iulio Cæsare c. 81. Deinde pluribus hostiis cæsis cùm litare non posset, introiit curiã spreta religione. De quo etiã Plin. li. 11. c. 37. scribit nõ semel, sed bis ipsi Cæsari sacrificanti cor in extis defuisse. Lucius autẽ Florus lib. 4. tradit eum centum victimis perlitare non potuisse. Suetonius quoque (vt ad eum redeamus) in Augusto, c. 95. circa Perusiũ sacrificio non litante, cùm augeri hostias imperasset &c.

23 ¶ Húcque spectare videtur illud Virgilij lib. 3. Aeneid.

Rursum in secessu longo sub rupe cauata,
Arboribus clausi circum, atque horrentibus vmbris
Instruimus mensas, arisque reponimus ignem. Quem locum enarrans Seruius, fit autem (inquit) iteratio hæc secundum rationem sacrorum. Nam displicuisse prima ex prddigiis iudicatur. Sed & idem in eum locum ipsius Virgilij lib. 8. eiusdẽ operis,

Interea sacra hæc (quando huc veniſtis amici)
Annua, quæ differre nephas, celebrate fauentes. Anniuersaria (inquit) sacrificia ideo non differuntur, quia nec iterari possunt. Nam calendaria, si qua fuerint ratione dilata, possunt repeti, nec piaculũ eorum intermissione committitur. Nec prætermittendum, quod idem Seruius alibi in eundem librũ eiusdẽ operis enarrãs eum locum,

& cæsa iungebant fœdera porca,

Scribit in omnibus sacris fœminini generis plus valere victimas. Denique si per marem litare non possunt, succidanea dabatur fœmina. Si autem per fœminam nõ litassent, succidanea adhiberi non poterat.

24 ¶ Illud enim sciendum est, has secũdarias hostias succidaneas dici, quasi succedaneas. E. litera per morem compositi vocabuli in F. literam commutata: quoniam scilicet si primis hostiis litatum non esset, aliæ post alias ductæ cædebãtur, quæ quasi prioribus iam cæsis luendi piaculi gratia subdebantur, & succedebantur, vt scribit Aulus Gellius lib. 3. Noctium Atticarum c. 6. & Festus Pompeius, in verbo, succedanea, & eorũ nomine tacito, vt assolet, Cælius Rhodiginus lib. 3. Antiquarum lectionum c. 6.

25 ¶ Nec apud Romanos tantùm de quibus intelligunt superiores scriptores, sed & apud Lacædemonios quoque id obseruatum fuisse comperimus, vt si primis hostiis litare non possent, rursus immolabant, donec litarent. quod videre licet ex Plutarcho, teste quidem locupletissimo in vita Aristidis.

26 ¶ Adde quod apud ipsos Romanos, vt ad eos redeamus, si quando votũ Diis nõ rite factum esset, de integro faciendũ erat, vt videre licèt apud Liuium, 3. deca. libr. 2. cuius hæc verba sunt. Qui inspectis fatalibus libris retulerunt patribus, quòd eius belli cãusa votum Marti foret, id nõ rite factum, de integro atque ampliùs faciendũ esse. Quin ex eodem autore. Cum publ. Licinius pontifex ver sacrum nõ esse recte factum renũtiasset, collegio primùm, deinde ex autoritate collegij patribus de integro faciendum arbitratu pontificum censuerunt, vt videre licet 4. Deca. libr. 4. Sed & ex eodem cùm feriæ Latinæ non rectè factæ fuissent, denuo instaurabantur. Eius in eam rem verba ex 5. Decad. libro primo, hæc sunt. Latinæ feriæ fuere ad diem 3. Non. Maij, in quibus, quia in vna hostia magistratus Lanuuinus precatus non erat P. R. Quiritium religioni fuit. Id cùm ad Senatum relatum esset, Senatúsque ad Pontificum collegium reiecisset, pontificibus (quia non rectè Latinæ factæ essent) instauratis Latinis placuit

placuit Lanuuinos,quorum opera instauratæ essent,hostias præbere.Et simile quippiam tradit ipse Liuius de ludorum magnorum instauratione,1.deca.libr.2. Sed hæc omnia superstitionis magis quam veræ religionis esse semper putaui.

27 ¶Nec interim omiserim(fata quæ vocant)atque somnia vnis ac primis nuptiis non consumi,si credimus Artemidoro Daldiano libr. ὀνειροκριτικῶν 2. c.12. Cùm(inquit) Græcè quidem sed in hunc sensum,quispiam sibi puellam desponsasset,ac in somniis sibi visus fuisset sedere super ariete,atque ex ipso ex anteriore parte decidere, quidam somniorum interpres vxor tua(inquit)scortabitur,& vt dici solet,cornua tibi faciet. Quamobrem is recusauit diutiùs matrimonium perficere,sedvix tandem amicorum suasu sponsam illam suam duxit in vxorem,eámque obseruanter & anxiè obseruabat,& illa quidem sine vlla impudicitiæ macula,anno exacto decessit.Verùm illé existimans somnij illius præsagium consumptum esse,aliam vxorem duxit, quæ fœminas omnes impudicitia prætergressa est,atque ita somnij fatum impleuit.

28 ¶Quæ somniorum mentio meminisse me facit cuiuspiam somnij & ad hunc quoque locum pertinentis.Astyages ille postremus Medorum rex somniauit ex genitalibus Mandanes filiæ tunc prægnantis vitem enasci,quæ omnem occuparet Asiam, quod somniorum interpres affirmauit id portendere,vt proles eius filiæ regnaret: quod ægrè ferens Astyages iussit puerum,quem filia pareret,interimi.Sed id periculum fato quodam euasit puer,cui postea Cyrus nomen fuit:cúmque crederetur esse filius pastoris,essetque iam decennis,atque vnà cum pueris æqualibus luderet,cæteri pueri illum in regem sibi delegerunt,quibus munus quippiam aut magistratum,vti cæteri reges, demandauit,quòd si imperata non fecissent,multis verberibus afficiebat. De qua re à parentibus puerorum quærela Astiagi delata,is accersito ad se puero & interrogato, cùm nihil mutato vultu respondisset,se vt regem delectum fecisse,cùm dicto audientes esse noluissent:quod cùm Astyages ad Magos illos somniorum interpretes retulisset,ita rem interpretati sunt,tanquam Astyages esset illo somnio defunctus, agitato iam inter pastores regno,nec illum iterum regnaturum.Quod tamen postea longè aliter euenit.Nam Cyrus Astyagem regno priuauit,idque sibi asseruit,illo Hyrcanorum genti præposito,vti relatum est ab Herodoto lib.1.& Iustino lib.1.

29 ¶HANC LIMITATIONEM non iniusta ratione possit quis declarare, vt procedat,nisi si quis primum actum inutilem & prohibitum scienter fecerit: neque enim postea ad suum ipsius commodum,poterit alium actum vtilem facere.Verbi gratia,in casu d.l.hæc conditio,ff.de condit.& demon.si quis illicitas nuptias scienter, vt diximus, contraxerit,tunc enim non iuuatur per alias nuptias,vt dicit Bar.in ea ipsa l.hæc conditio,per l.matrimonij,ff.qui & à quib.imò puniri debet ob primas illas nuptias,l.qui contra,& ibi not.C.de secund. nupt.Neque enim æquitas qua innititur ea lex,iuuare potest nec debet delinquentem.& sequitur Bened.Plumb.in d. l. matrimonij,& Imo.in d.l.hæc conditio,addens & hanc rationem,ne sit melioris conditionis delinquens,quàm non delinquens,contra l.non solùm,ff.de noxal.& cap.eum qui, de præbend.lib.6.nisi(inquit Bar.)vt ad eum redeamus,si secundò contraxerit,& quidē licitè,cum eadem cum qua primùm illicitè contraxerat,tunc enim confirmatur, dicitúrque idem matrimonium,l.dotis promissio,ff.de iur.dot.& facit(inquit)l. inter socerum,§.vlt.ff.de pact.dotal.

30 ¶Verùm Raph.Com.in d.l.hæc conditio,dicit sibi non placere dictum Bar. quod innititur d.l.matrimonij,ff.qui & à quib.quia ea lex non negat, quin postea possit manumittere,vt eam ducat,sed vi primæ manumissionis non efficitur libera,quia secundum non fuit causa manumissionis.Cui statim occurrens Soci.dicit ibi non probari, quod dicit Rapha.& potiùs præsumendum esse manumissionem fuisse factam in casu quo esset valida,non autem inualida & prohibita,arg.l.quoties,ff.de rebus dub. & l.meritò,ff.pro soc.Nisi inquit,diceremus sequendo Raphael. actum sequentem matrimonij,ostendere cuiusmodi fuerit voluntas in præcedenti manumissione, arg. l. si seruus plurium,in fi.ff.de lega.1.

31 ¶Porrò illam Barto.sententiam confirmat,quòd aliàs cùm is qui primum actum fecit inutiliter,in culpa fuit,non potest illum postea iterare,vt respondit Bald. loquens de inutili acceptatione beneficij,consil.228.per sanctissimum,lib.4.per l. 1. §. quæsitum.ff.

BIU Cujas

tum.ff.quand.de pecul.act.est annal. & alia iura ibi allegata. Cui adde & text.id bene probantem in c.commissa,& ibi Pet.Anch.col.1.in 5.not.de elec.lib.6.

32 ¶ Nam qui scienter eligunt vel postulant indignum,amittunt facultatem iterum eligendi.c.gratum,de postula.præla.& c.bonæ,le 2.& ca.cùm in cunctis,§.vltim. & cap. innotui,& c.cùm Vintonienſis,§.vlti.ſcriptum,de electio.& c.quamquam,& c.ſi electio,ſuprà allegato,in verbis,occultum eius vitium,& ibi gl.in verbo,occultum, & c. ſi compromiſſarius,verſicu.ſi verò eligat,eo.titu.libr.6.cum aliis infinitis ſi.& nemo dubitat in electionibus,quæ fiunt à perſonis eccleſiaſticis.

33 ¶ Sed an id procedat in iis quæ fiunt à laicis,dubitat Bar.in l.cùm quidam ita fideicõ miſſum,col.1.verſi.quid in electionibus,ff.de lega.2.At Imo.in d.l.ſerui electione, in fi.princ.dicit fortè aliter dicendum in illis,cùm in pœnis fieri non debeat extenſio.c. cùm in pœnis,de reg.iur.in 6.Et ideo(inquit)in ſimili in c.cùm vos,de offic. ordinar. patronus laicus,qui ſcienter præſentauit indignum,non priuatur poteſtate præſentãdi,quod monet menti eſſe tenendum.

34 ¶ Verùm contra eam ſententiam eſt tex.in §.ſi quis autem oratorij,in authen.de ſanctiſ.epiſcop.vbi hoc caſu deuoluitur poteſtas eligendi ad ſuperiorem, quem text.citat glo.in d.c.cùm vos,in verbo,minus idoneè,in fi.& alius tex.in d.l.cum quidam,& ibi gl.in verbo,qui offenderint,in princip.& ipſe Imo.qui & hoc nuncupatim tangit, col.1.verſi.item no.quod vbi,ff.de leg.2.& ſentiunt omnes vbique,dum tractant an eligentes poſsint variare,& alterum eligere,tenent indiſtinctè non poſſe,ſi ſcienter indignum elegerint,& inter cæteros Alberic.poſt Petr.in l.1.col.vltim.verſicu.& quantùm ad præſens,ff.ſi quis in ius vocat.& in l.eum qui certarum,col.vlti.ff. de verb.obligat.vbi allegat d.§.ſi quis autem oratorij,Bar.& cæteri præter Imo.vt iam diximus, in d.l.ſerui electione,ff.de leg.1.vbi hoc Franc.Aret.expreſsim tractat. Quanquam & ipſe Imo.in d.l.cum quidam,poſtquam tenuit hanc poſtremam opi.vt dictum eſt ſuprà,tamen poſtea,in verſi.in gloſ.non offenderint,videtur nutare,quia ille text. in d. §.ſi quis autem oratorij,loquitur in pia cauſa,quam non licet(vt dicit) extendere ad alias cauſas non pias.

35 ¶ Denique ſi quis etiã aliter quàm eligendo, indignum ſcienter male elegerit,vt d.l. ſerui electione,voluerunt Bart.& Bal.vtérque colum.1.& Alberic.col.2. verſi. ſi verò tenuit,ff.de lega.1.Petr.Anchar.in d.c.ſi compromiſſarius,col.2.verſicul.vltimò quia text.dicit,& omnes prope,per l.3.in fi.cum l.ſeq.ff.de opti.lega.Super quo tamen Frã ciſc.Are.in d.l.ſerui electione,col.2.verſi.tertiò adde inquantum, dicit conſiderandũ eſſe an electio ita ſit nulla,vt nullum pariat effectum,& tunc indiſtinctè poſsit eligẽs variare,d.l.2.§.1.ff.de opt.lega.vbi ſimpliciter dicitur,quòd qui elegit rem alienã vel hominem,poteſt iterum eligere,nec diſtinguit an ſcienter elegerit,nécne,vt diſtingui tur in l.3.vt mox dicemus. An verò electio rei quæ eligi non potuit, fuit valida, & tunc quia electio habuit effectum,non poteſt iterum eligere,d.l.3.& l.4.eo.titul. nam in d.l.3.electio quæ facta eſt de aceto non valebat,quia erat legata optio vini, & non aceti:ſi tamen ſcienter legatarius eligat acetum, & hæres conſentiat electioni tacitè vel expreſsè,non poterit legatarius variare,quia aliud pro alio volente creditore ſolui poteſt,l.2.§.appellata,ff.ſi certum peta.In d.autem l.quarta,valuit electio licet omnes res nõ fuerint exhibitæ,quia legatarius ſcienter poteſt renunciare iuri ſuo,& ideo ibi diſtinguitur ignorans à ſciente.Et ex his(inquit Are.)verificatur ſingul. doctrina Io.Monachi Archidia.& Io.And.in c.ne captandæ,de conceſſ.præben.lib.6. de qua dicemus infrà in 20.limita.vbi videre poteris.

36 ¶ Et ad ſuperiora quoque facit,qui ſcienter ſibi elegerit viam incompetentem,ſibi ita præiudicat,vt variare ei non liceat,per l.Paulus,ff.de bon.libert.& l.eum qui.& l.contra maiores,C.de inoffi.teſta.& voluit Alber.poſt Iac.Butrigar. in l.cùm indebitum, §.1.de condict.indeb.Et idem dicitur de eo qui ſcienter accipit fideiuſſores non idoneos.vt l.ſi ab arbitro,§.1.ff.qui ſatiſ.cogant.& l.3.ff.de fideiuſſor.

37 ¶ SED & ſecundo hanc limitationem declara;vt ſcilicet ſermo ſimpliciter prolatus intelligatur de primo actu valido,cùm ad ius ſit relatio.Si autem fiat ad merũ factũ, intelligitur de primo actu qualitercunque conſummato,etiam inualido,per l. fideicõ miſſa,§.ſi quis decem,ff.de leg.3.Ita enim voluit Bald.in l.qui per ſalutem,in princ.ff.

de iureiu

de iureiurand. Et ad hoc pertinent iura quæ dicunt sufficere conditionem fuisse completam de facto, etiam si non duret, aut nullum effectum sortiatur. l. si quis hæreditarium, aliàs, mulier. §. 1. & ibi Bart. ff. de condit. instit. & l. Męuius, in princ. & ibi Bart. ff. de condit. & demon. & l. quidam cùm filium, ff. de verb. oblig. De quo tu omnino videas Bal. in rub. C. de instit. & substi. in fi. & in l. 1. col. 5. versi. quæro nunquid sufficiat, C. de his qui pœnæ nomi.

38 ¶ DECLARA ITEM TERTIO, vt per primum actum inualidum nõ consumatur dispositio, quando tractamus de iure quæsito conseruando, per d. l. qui per salutem, ff. de iureiurand. At cùm quærimus de nouo iure quærendo, primus actus etiã inualidus consumit dispositionem, vt videre licet ex d. l. matrimonij causa, ff. qui & à quib. vbi quærebatur de libertate acquirenda. Et ita nuncupatim voluit Iaco. Butrig. in d. l. qui per salutem, & ibi Alber. circa medium, & Bart. in secunda oppositione Ang. Saly. in vlti. oppo. & Iason in fi. & Bened. Plumb. in d. l. matrimonij, ff. qui & à quib. Soci. in d. l. hæc conditio filiæ, col. vlti. in fin. ff. de condit. & demonst. vbi tamen dicit facere contra posterius membrum tex. in d. l. hæc conditio, vbi tractatur de iure quærendo, & tamen dispositio non consumitur per primum actum inualidum. Nisi (inquit) dicamus, quòd id ibi procedit ex benignitate in vltimis voluntatibus, & relinquit cogitandum. Sed & tu vide quæ dicam infrà in 13. limita. & in 23.

39 ¶ Illud autem scio semper aliàs ius quæsitum facilius conseruari, quàm ius nouũ acquiri, vt videre licet ex multis in eam rem collectis à Barba. consi. 3. scribitur pulchrè, col. 3. versi. nec ob. cùm dicebatur, & iterum col. 5. versi. item do. An. ibi, lib. 1. & consil. 8. scribitur præclarè, col. 5. versi. & mirum est, eo. libr. 1. & con. 20. scribitur apud prophetam, col. 2. ver. & est diligenter, eo. lib. 1. & cõ. 40. præclarè scribitur sapientiæ, col. 5. versi. & ideo tollitur, eo. lib. 1. & latiùs consi. 41. illud afferam, col. 7. versi. facit quod pulchrè, & iterum, colum. 16. versi. item est ponderandum, eo. lib. 1. & consi. 19. præclarè scribitur primo, col. vlt. lib. 2. & consi. 34. præclare optimus, col. vlt. lib. 2. & consil. 59. illud in modum, col. 7. versi. capio modò aliam, eo. lib. 2. & consi. 13. à Ioue principium, col. 6. versi. præterea faciat, lib. 3. & consi. 19. vbi Christus, col. 7. versi. istud non facit, eo. lib. 3. & consi. 21. à Ioue principium, col. 5. versi. ad secundum dubium, eo. lib. 3. & consi. 62. illud afferam, col. 2. versi. tertio erat ecclesia, eo. lib. 3. & consil. 66. illud in medium, col. vltim. eo. lib. 3. Fely. in c. quæ in ecclesiarum, col. 19. versi. & ista consideratio, de constit. & Iason consi. 236. an rex Romanorum, col. 3. versi. cùm ergo imperator, & seq. lib. 2. & Philip. Dec. in l. seruus, circa medium, versi. tertiò regula procedat, C. de pact. & con. 269. consultus, col. 4. versi. & hoc præsertim. & à nobis latissimè in commentariis consuetudinum Pictonicarum titu. 2. §. vlti. in gl. 4. vt interim omittam quæ & nos de hac re scripsimus in commẽtariis l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, num. secundæ edition. 180. sed hoc tamen, C. de reuo. donati. & in nostris legibus cõnubialibus gl. 5. vltimæ editionis, in verbo, contractus, nu. 31. illud igitur.

40 ¶ DECLARA QVARTO, vt procedat in eo, qui iure suo aliquid facit: nam si inutiliter facit, potest iterum facere: secus si iure alieno, siue tanquã minister alterius, vt videmus in iudice ordinario, qui si inutiliter iudicauit, potest iterum iudicare vtiliter, non etiam iudex delegatus, vt no. in l. iudex postea quàm, & ibi glos. & doctor. ff. de re iudica. & in l. si vt proponis, la 1. & ibi Bal. col. 3. versi. secundò op. & versic. item iurisdictio, C. quomod. & quand. iud. & in l. qualem, in fi. ff. de arbitr. & in l. absentem, ff. de pœnis. & in c. cum terra, de electio. & in c. significasti, de offic. iud. deleg. & per Innoc. in c. in literis. col. 1. & ibi quoque Io. Andr. in verbo, fructus, eo. tit. Io. Mona. in c. cum expediat, col. 1. ver. item qui facit, de electio. lib. 6. & in c. si tibi, ad fi. de præbend. lib. 6. & doc. vbique.

41 ¶ Sed quod dictum est de iudice delegato, vt etiam si inutiliter iudicârit, nõ possit iterum iudicare, intelligit Inno. vti illum nonnulli citant, in c. 1. de re iudic. procedere, si ipse iudex delegatus male iudicauerit per errorem iuris, secus autem si per errorẽ facti, vt quia credebat reum fuisse citatum, qui tamen non erat citatus, tunc etiam poterit denuo iudicare: vel si delegatus prouidet alicui de præbenda, quam credebat vacãtem, putans mortuum eum qui tenebat eam, cum viueret, non impeditur prouidere de alia verè vacante, ar. l. errore. C. de iur. & fact. igno. Et id sequitur Bart. in d. l. iudex

posteaq

posteaquam,in 1.oppo.ff.de re iudi.& Pet.Anch.in cle.1.col.2. venio ad quæstionem, eo.tit.vbi & idem dicit autoritate Hosti.si probabili errore iuris perperam iudicauit. & Pau.Ca.in l.cùm quærebatur,ante medium,ff.eo.tit.vbi id dicit elegans dictum.

42 ¶Sed hanc distinctionem reprobat Bal.in d.l.si vt proponis,la 1.col.3. versic. opponitur & videtur,C.quom.& quand.iud.dicens eam nullo iure probari, nam iudex non tractat de damno vel incommodo,de quo loquuntur leges facientes discrimen inter errorem iuris vel facti,neque etiam suà interest consumere mandatum, item (vt subdit)illa distinctio est contra casum d.l.si vt proponis,in qua iudex fuerat circumuentus in facto,habito respectu ad continuationem,& tamen ibi expirat iurisdictio. Sed & illam distinctionem reprobat Imo.in d.l.iudex posteaquam,col.4. versi. fallit etiã quarto,& ibi Alex.col.3.in 4.fal.Nec Inno.inquit,in d.c.loquitur in sententia, sed in facto aliquo extraiudiciali,in quo siue erretur in facto siue in iure,potest ille actus si non fuerit sortitus effectum iterari,de quo nos postea dicemus in hac ead. limita. nu. 47.incip.sed & aliter.Hosti.autem & Ioan.And.in d.c.1.vterque in verbo, ipso iure, ita de ea re loquuntur,vt siue delegatus erret in facto,siue in iure, possit actum extraiudicialem nulliter factum iterare.Sed tu hîc omnino vide quæ dicam infrà in 21. limita.vbi & de hac re quoque loquar.

43 ¶Similiter qui potest eligere iure proprio,si elegerit inutiliter,poterit denuo eligere, nisi scienter indignum elegerit,c.si compromissarius,de elect.lib.6.iuncto c. vt circa, eo.tit.& lib.Secus in eo qui habet eam facultatem, non iure proprio, sed ex potestate ei ab alio tributa,vt probat tex.in d.c.si compromissarius.& voluit Bar.in l.2.ff.de optio.lega.& in l.serui electione,in princ.& ibi latè Imo.Franc.Aret.Alex.qui alios adducit & Iason,ff.de legat.1.Ioannes Monach.vbi suprà.Io.And.in c.gratia,ad fi.de rescrip.lib.6.Alber.in d.l.qui per salutem,& ibi Pau.Ca.circa medium,& Iason.in secũdo no.& gl.Hosti.Card.Flor.Anto.Imo.& Pan.in ca.si electio,extrà,de elect.quos tibi adduximus alibi suprà in princip.

44 ¶Et ad hæc quoque vide Cy.in l.vlt.col.2.vers.septimò quæro,& ibi Bal.col.4.in 4. quæstio.& Saly.col.vlt.versi.quæro octauo,C.de contrah.empti.Bar.in d.l.2.§. 1.col. 1.ff.de opti.lega.Alberi.in l.serui electione.col.2.versi.si verò alieno,& ibi quoq; Bal. col.1.Imo.col.2.Alex.col.vlti.Iason col.2.versi.intellige istam conclusionem,ff.de lega.1.eundem Alber.in l.1.col.vlt.versi.& quantum ad præsens, ff. si quis in ius vocat. non ierit,& in l.qui per salutem,circa medium,& ibi item Bal.etiam circa medium,ff. de iureiur.Io.And.in c.gratia,ad fi.de rescr.lib.6.Cardinal.Flor.in c.causam, in 3. opposit.1.quæstionis,& ibi Imol.in glo.vlt.de electio.Petr.Ancha.in c.si cõpromissarius, col.2.versi.vltimò quia tex.dicit,& ibi Dominic.de elec.lib.6.& in d.ca.gratia,col.vlt. in fi.& ibi Philip.Fran.col.2.nu.9.de rescr.lib.6.Franc.Aret.consil.16. præsupponitur in facto,col.vlt.in 2.dubio.

45 ¶Verùm contra huiusmodi distinctionem videtur esse casus expressus in l.2. ad fi. ff. de vacat.& excusat.muner.quem tex.in id ponderat Barto.in princ.quòd quando electus excusatur,vel remouetur electio alterius,loco ipsius deuoluitur ad præsidem remouentem vel excusantem,licèt ea electio primùm pertineret ad ipsos eligentes, per l.1.§.solent,ff.quando appel.sit,& l.2. ff. ad municipal. & sic non possunt decuriones iterum eligere,quamuis iure proprio id ad eos pertineret,quod(inquit)est contra l.2. ff.de optio.leg.Sed vt subdit,ille electus fuerat per ipsum præsidem. Verùm hæc diuinatio est,vt scribit Franc.Are.in d.l.serui electione,col.2.versi.extra gl. tractat,ff. de leg.1.ideo aliter,vt subdit,dici posse,scilicet quòd si superior ex officio,non via ordinaria appellationis remouet electum,potest & ex officio subrogare alium,vt euitetur circuitus,sicut dicitur in clemen.auditor,de rescri.In aliis autem casibus procedat d. distinctio,& hoc est(inquit)singularis limitatio ad prædicta.

46 ¶Quãdo autem quis dicitur aliquid facere iure proprio aut alieno,ne tu lector ignores,id discES ex Bar.in d.l.2.§.1.col.2.versi.sed iuxta prædicta,& iterum versi. quæro qualiter,ff.de optio.lega.Cardi.Floren.in d.c.causam,vbi suprà citauimus,de electio. Pet.Anch.in d.c.si compromissarius,col.2.versi.sed iuxta prædicta,eod.tit.lib.6.

47 ¶Sed & aliter poteris limitare,vt qui elegit vel quicquam facit iure alieno,nõ possit iterum facere,etiam si inutiliter primum fecit,vt procedat in iudicialibus,per d.l.si vt

BIU Cujas

proponis,& l.si præses,C.quom.& quan.iud.nam is statim desinit esse iudex.l. qualẽ, in fi.ff.de arbi.At in actibus extraiudicialibus:siue ille qui fecit,sit ordinarius:siue delegatus,si non tenet quod fecit,vel si non bene fecit,vel aliàs effectum non habuit de iure,tunc illud poterit iterum rectè facere.Et de ordinario quidem constat,ex.c.cùm in terra,de electio.Et de legato ex.c.significasti, de offic.deleg. Et videtur hæc distinctio probari in d.l.qualem,§.vlti.ff.de arbitr.& in c.prælatum,de præbend.vt à nonnullis citatur.

48 ¶Et hæc quidem est Inno.sententia in c.in literis,ante medium,de offic.delega. quem ibi sequuntur Hosti.Io.And.Bald.paulò post medium,Card. Florent. in 3. quæstion. Anto.col. 2.versic.ad secundum.Imo.col.2.versi.ad secundum,qui dicit menti tenẽdum.Fely.col.3.versi. octaua limitatio.ipsi Hosti. & Ioan.And. clanculum in c. 1. in verbo,ipso iure,de re iudi.Compost.propè ad verbum,in c.capitulum, col. 19. versic. item quid si collatio,de rescrip.Oldrad.con. 295.orta materia,col.2.versi.ad id quod dicitur.Alberi.in l.iudex posteaquam,in prin.& ibi Imol.col.4.versi.fallit quarto, ff. de re iudica.Bal.in l.qui per salutem,ante medium,ff.de iureiur.& in l.vlt.col.vlt.ver si.quartò quæritur,C.de eden.vbi tamen pulchrè declarat, vt ibi videre poteris.& in d.l.si vt proponis,col.3.versi.& hæc faciunt,& ibi Ang.ad fin. C. quomod. & quand. iud.idem Bal.in l.vlt.col.4.in 4.quæstio.& ibi Saly.in 8.quæstio.C.de contrah. empt. & Fran.Are.in d.l.serui electione,in princi.col.vlt.versi.quartò adde,ff.de legat.1. vbi tamen id dicit communiter intelligi,secundum ea quæ dicam infrà in 6.limitat.num. 10.incipi.huc item spectat.

49 ¶DECLARA quintò in dispositionibus siue prouisionibus competentibus iure primo siue primario ac proprio(quod aliter accipio quam in præcedenti declaratione,vt intelliges ex his quæ nunc subiiciam)Secus si iure deuoluto,verbi gratia in casu.c.si electio,de electio.lib.6.de quo diximus suprà in eadem limita.nu.4. incip.& alius item tex.Si electio primùm facta à canonicis non sortita est effectum,quia electus dissentit,vel renunciat,vel moritur,poterunt primi eligentes iterum eligere. Quòd si superior iure deuoluto elegit,& electus dissentit,vel renunciat,vel moritur, non poterit iterum eligere,sed ad canonicos redit electio,vt voluit glo.in d.c.si electio,in verbo,integrum,per id quod voluerunt gl.Tancre.& Hosti.in c.ne pro defectu,extrà,de elect.negligentes esse priuatos tantùm ea prima electione,quæ occurrit.Et eam glo.in d.c.si electio,sequitur Pe.Anc.ibi in 4.no.& Domi.col.vlt.ver.in ea gl.ibi & intellige.

50 ¶DECLARA sextò vt procedat,cùm quis exercet actum sibi de iure communi cõpetentem,tunc enim si inutiliter exercuerit,poterit denuo exercere. secus si iure speciali.Ita enim voluerunt And.& Guil.Cu.in d.l.qui per salutem,& ibi post eos Alber. ante finem.Nam vt hic dicit,faciliùs tollitur ius speciale quàm ius commune,§. quia verò verisimile,in auth.de non alien.Cui adde & alium tex.in l.eius militis,§.1.& ibi gl.in verbo,quocunque modo,Bar.Bal.& Ang.ff.de milit.testamen.cum aliis concor. à me traditis in tracta.cessante causa cessat & effectus,limit.11.nu.4.nam vt dicit.

51 ¶DECLARA septimò cùm actus primus nullus est & inutilis ob omissam formã vel solennitatem,tunc enim is iterari poterit,secus autem si peccatum sit in materia tunc enim amplius iterari non poterit.Ad quod citari solet à plerisq;, quos mox subiiciam,tex.in l.quid tamen,& l.si de pluribus,ff.de arbitr.vbi si ab arbitro non fuerit seruata forma mandati,non expirat mandatum quin possit iterum arbitrari. Quod & seruandum est in iudice delegato,arg.l.non distinguimus,§.de officio,eo.tit.iuncto c.cùm olim abbas,de offi.delega.& l.à diuo Pio,in princi.ff.de re iudica. Nam eadem est,vt inquiunt plurimi,in vtroque ratio.

52 ¶Et ita quidem voluerunt Iac.Ra.& Oldr.in l.iudex posteaquam,& ibi Angel.in fi. Imo.col.3.versi.fallit tertiò,Pau.Ca.in prin.Alex.col.3.versi.tertiò fallit,ff.de re iudi. ipse Oldra.con.295.orta materia quæstionis,col.2.ver.ad id quod dicitur.Cy. in l.si accusatoribus,in 2.opposit.& ibi quoque Iacob.Butrig.& Salyc.ad fin. C. de accusat. idem Cyn.post Pet.in l.vlti.in 7.quæst.& ibi Salyc.in 8.quæstio.C.de contrah.empti. & ipse Cy.in l.si vt proponis,la 1.in 1.opposi.& ibi ipse Iac.Butri & Bal.col.3.ver. opponitur & videtur,& Saly.C.quomod.& quand.iud.Alberic.post Pet.à bella perti.in l.1.col.vlt.versi.& in quantum ad præsens,ff.si quis in ius vocat.non ier.& in l. serui

elect

BIU Cujas

electione,in princ.col.1.verli.sed pone quòd collata,& ibi quoque Bar.col.1. Bal. col. 2.post alios,Imo.col.2.& Alex.col.vlti.Iacob.Areti.alius Iacob.Rauen.& Oldrad.in l.iudex, postea quàm,& ibi,& iterum paulo post,Alber.post medium.Ang.in fi.Imol. col.4.versi.fallit tertiò,ff.de re iudica.Bar.in l.in proposita,quam legit cum l.si societatem,§.arbitrorum,col.2.versi.quæro si iniquè,& ibi Alber.in fi.ff.pro socio, & in l. qui arbiter,ff.de arbitr.& in l.qui per salutem,circa medium,& ibi Paul.Ca. post medium,ff.de iureiur. & idem Bal.in c.in literis, circa medium,de offi.deleg.vbi id dicit esse notandum.Card.Floren.& Imo.in c.causam,ille columna secunda, in 1. oppos it. 1.quæstio.& iterum in 3.oppos i. eiusdem quæstio. hic super glo.vl.ext. de electio. Pet. Anca.qui & hoc dicit procedere etiam in eo qui scienter malè elegit, in c.si compromissarius, columna secunda, versicu.item quod dixi,de elec.libro sexto.quod est no tandum ad ea quæ dixi suprà in ead.limit.nume.35.denique si quis etiam.& Paul. Ca. in l.cùm quærebatur,post princip.ff.de re iud.Imo.in l.si expressim,columna.11.versi. & hæc procedunt,& iterum versic.sed iuxta prædicta,ff.de appella.& Panor.in d.c.in literis, colum.2.versic.ego putarem,& ibi Fely.col.1.versic.tertiò fallit,de offi. deleg. & ipse Panor.in c.qualiter,le 1.colum.secunda,ver.aut non transiuit,de accusat.

53 ¶ Sunt tamen qui tenent contrarium in iudice,per d.l.si vt proponis,& d.c.in literis, nec ad eum trahi debere d.l.quid tamen,loquentem de arbitro,& inter hos Ioã. And. in d.c.qualiter & quando,le 1.& ibi Calder.& Anto.de accusa.& Imo.sibi contrarius in eo ipso c.in literis,de offi.deleg.Sed Alex.in d.l. iudex,columna tertia,in 3.fallent. dicit eandem esse vtriusque rationem & arbitri & iudicis delegati,vt suprà diximus, & in proposito videnda esse quæ no. Bart.in l.2.ff.de opti.leg.& per Ray. & alios in l. serui electione,ff.de lega.1.

54 ¶ Sed quicquid sit de ea re,tamen si ex defectu formæ vel solennitatis ij qui actum eũ fecerunt, sunt ipso iure priuati potestate eiusdem actus faciendi,non eum poterunt iterum facere.Licèt secùs si sunt tantùm priuandi,per c.cùm terra,in fi.de electi.quod loquitur de actu eligendi,idque ad hoc dicit no.Rom.cons. 483. dubitabatur primo, col.3.ver.secundò si quis dixerit,vbi & id dicit voluisse doc.in c.publicato,eo.ti.licèt illum tex.non allegant,& nos quoque diximus in d.l.si vnquam,vbi suprà,nu.380.in cip.quadragesimum quod præcedenti.Et vide Hosti.in c.1.colũ.1.in verbo,ipso iure. de re iudica.

55 ¶ DECLARA octauo,vt scilicet is qui actum fecit nullum, possit iterum & eum ipsum validum facere,vt procedat si nullum est ipso iure, secus si ope exceptionis,vel officio iudicis est emendandũ,tunc enim nõ poterit eundem iterare,vt voluit Bal.loquens in iudice,qui nulliter iudicauit, in l.vl.col.1.in 4. quæstio. C. de contrahenda empti.per no.in l.in proposita,ff.pro soc.& ante eum Dy.prout allegant Alberi. in l. serui electione,col.1.ff.de leg. 1.& Cy.in d.l.vl.col.2.in 7. quæstio.C. de contrahend. empti.vbi tamen dicit id non placere Petr.à Bella pertica.Et idem voluerũt alij, quos tibi citaui in d.l.si vnquam,in verbo,reuertatur,nu.374.incip.trigesimum septimũ, cùm non tenet.Ex quibus etiam intelliges,ita id procedere,vt etiam iudex possit ferre sententiam contrariam priori suæ sententiæ quæ ipso iure nulla erat, per l. 1. C. de senten.quæ sine cert.quanti.licèt aliàs facere non posset,l.1.C.quan.prouo.non est neces.vbi id annotat Saly.col.2.in 10.opp.& Fel.in c.inter monasteriũ,ante fi.de re iud.

56 ¶ Simile autem est quod publicato scrutinio electores poterunt variare,& iterum eligere,si electio est ipso iure nulla,secus si non esset nulla ipso iure,sed poterat annullari,quia tunc variare non poterunt,vt voluit Inno.in d.c.publicato,in prin.& ibi quoque Hosti.col.2.in verbo,nequeunt,& Bal.col.pen.ver.quæro dicitur hîc,& Pan.col. vlt.ver.vlteriùs quæro,& penè omnes de elec.cum aliis multis concor.quæ & nos cõgessimus in d.l.si vnquam,vbi suprà,nu.375.incip.triceſimum octauum quod est,vbi etiam videbis nu.seq.quomodo id intelligendum est.

SECVNDA LIMITATIO.

1 ¶ SECVNDO Limita.Fely.in d.c.2.col.3.ver.fallit secundò,de treug.& pac.non procedere hanc nostram regulam,vbi simplex sermo profertur in materia,quæ ex cõ suetudine regionis requirit iterationem,per id quod dicit Bal.in l.1.col.2. versi. pone quòd testator, C.de fideicom.quòd si testator iussit hęredem vestire vxorem viduam,

BIU Cujas

certè id intelligitur,dum in viduitate permanserit,ex qualitate personæ,l. plenum. §. equitij,ff.de vsufruc.& habita.nec sufficit quòd det vnum vestimentum pro tota vita ipsius viduæ,sed quolibet anno,quia de more est vt vestes quolibet anno renouẽtur, & talis est communis consuetudo testatorum,arg.illius l.1.Hæc ille.

2 ¶Quem,vt id addas Fely.nuncupatim sequitur,Roma.singul.291. incip. legauit viduæ maritus.& Alex.qui id dicit valde signandum,quia sæpe accidit in facto, in d.l. diuortio,§.quod in anno,quem legit cum §.ob donationes,col.pen.versi. secundo limita,& ibi quoque Iason col.item pen.versi.vndecimo facit illud, ff. sol. matrimo. & idem Iason in d.l.in duobus,§.si is qui,col.2.in 8.simili,ff.de iureiuran.& Catel. Cor. qui hoc dicit sing.in memor.incip.legatum quod vxor,& Alcia. in hoc nostro §. hoc sermone.

3 ¶Sed aduerte lector,quòd in hac Baldi specie tria concurrunt, propter quæ id videtur procedere:primum qualitas personæ siue subiecta materia,deinde mos regionis, postremò testatorum consuetudo,quæ omnia ponderat Bal.in d.l.1.vt non mirũ sit, si tot concurrentibus ea sententia procedat:nam & in fortiori casu Anto.con. 30. casus,Titius quidam testator,in 1.dubio,ex facto respondit,quòd si pater habitationem domus,filiæ,cùm vidua erit,reliquerit,ea si tertiò & quartò vidua fiat,legatum consequetur ex subiecto scilicet argumento,nempe cum hæc verba sint generalia, & ad rẽ ex suapte natura reiterabilem referantur,per l.si ita stipulatus fuero à Scio,ff. de fideiusso.& alia quæ ibi allegat,& sequitur etiam Alci.in hoc.§.hoc sermone.Et vide quę dicam infrà in 15.limitat.nu.1.& 2.sed & huc accedit.

TERTIA LIMITATIO.

1 ¶TERTIO Limitat Fely.non procedere in materia fauorabili & quæ benignam interpretationem recipit,qua in re non sequar ordinem ipsius Fely. sed primùm pro hac limitatione tibi citabo tex.in l.hæc conditio filiæ,ad fi.in verbis, benignè tamen dicendum est,ff.de condi.& demonst.quem tex.in id ponderat Fran.Are.in l.serui electione,in fi.princ.ff.de leg.1.vt in illo casu actus reiteratur ex benignitate,fauore vltimæ voluntatis:& sic,inquit,regulariter esset oppositum,nisi esset tantus fauor, super quo vide quæ dicam infrà in 18.limit.

2 ¶Sed in hanc sententiam est tex.in l.placet,cum seq.ff.de lib. & posthum. vbi si quis instituit posthumum hæredem,non vtique is solus institutus videtur,qui ex ea quam habet vxore,ei primùm natus est,vel is qui tunc in vtero est:verùm & is quoque qui postea ex quacunque vxore nascetur,quod gl.ibi dicit mirabile, propter fauorem institutionis,& testamenti conseruandi.aliàs autem secus esset per hunc nostrum §.hoc sermone.Ex quo intelligis ex sententia illius glo.non esse locum huic nostræ regulæ in fauorabilibus.Et eam gl.sequuntur respectu fauoris testamenti Bal.Alb.Raph.Comen.Pau.Ca.post medium,ipse Alex.col.2.ver.nec obstat,d.§.hoc sermone. & idem Bar.in l.si ita,ff.de aur.& arg.leg.idem Alex.in l.qui filiabus,in prin.col.2.versi. addo quod etiam hoc,& ibi quoque Iason con.11.col.vl.ff.de leg.1.& Calca.cõ.20.ista quæstio habet tria,col.1.ver.ista tamen regula,vbi eam dicit no.

3 ¶Deinde quod tradit Oldr.con.212.quidam in suo testamento,quòd si testator instituit ventrem vxoris,& postea ex eadem vxore plures habuit filios diuersis temporibus,censentur omnes instituti,per d.l.placet,de libe.& posth.quia sic est (inquit) in omnibus actibus fauorabilibus,vt omnes posthumi intelligantur,l.si quis ita dederit, §.1.ff.de testa.tut.& l.qui filiabus,§.1.ff.de legat.1.& l.Clemens patronus,ff. de hæred. instit.& videtur(inquit)esse casus in l.inter veteres,C.de fideicommissa.liber.

4 ¶Et idem eo tacito voluit Ioan.And.illius discipulus in addit.Specu.in rub. de testa. col:pen.versi.occurrit alia quæstio.& ipsius Ioan.And.discipulus Feder.Senen. magistri quoque nulla mentione facta,loquens in duobus posthumis eodem partu natis, con.42.testator instituit.& Angel.con.51.Simon notarius.Alex.in d.l.placet, colũ.1. versi.& per istum tex.& ibi quoque Iason col.2.versi.adde quòd per istum tex.ff.de liber.& posth.& ipse Alex.con.171.viso processu causæ inter dominam Antoniã, col. 2.versi.sed ita est quòd quando,lib.2.

5 ¶Et idem tenuit Bal.nullo maiorum citato,con.122.verba testamenti sic dicũt, col. 1.versi.& hæc responsio,lib.1.& consi.128.ad intelligentiam,col.1.versi.contrariũ est verum,

BIU Cujas

verum,eod.lib.1.quod consi.repetitum est,consi.113.proponitur quòd quidam misser Simon,lib.5.& vtrobique per d.l.placet.& Paul.Ca.qui distinguit,con.409.casus iste frequenter contingit,col.vlt.versi.super secundo non est insistendum, libr.2.vbi etiã allegat d.l.placet.Sed tu omnino vide Iasonem in d. l. placet, vbi id latissimè tractauit,nam Rapha.Comen.& Paul.Ca.tenent contrarium in d.l.placet.

6 ¶Hanc opinionem fulcit tex.in l.annua,§.Attica,ff.de annu.lega.vbi legatũ ecclesiæ ita factum,die nundinarũ,intelligitur esse non vno tãtùm anno,sed in perpetuũ fuisse relictum.Et quod in simili tradit Bar.in l.eũ qui ita,§.qui ita stipulatur,col.2. quæro promittis mihi,ibi,quid dicemus,ff.de verb.obli.q promissio certæ quantitatis ex causa alimentorũ,præsumitur annua,fauore scilicèt alimentorũ,aliàs enim secus per l.cùm hi,§.si in annos,ff.de trãsactio,& sequitur latè Soci.cõ.48.elegãter cõsuluit,paulò ante fi.li.3.Sed tu super hoc vide Pau.Ca.& omnino Alex.in d.§.qui ita stipulatur.

7 ¶Sed & huic limitationi nonnihil conuenit alius tex.in l.deberi,C.de fideic. liber. vbi si seruo alieno libertas legata sit,quod quidem fieri non potest nisi domino serui consentiente,si dominus ipse primùm dissenserit,quia nolit eum vẽdere,nõ propterea continuò abrumpitur libertas,sed differtur,donec postea dominus propositum mutauerit.Quod obtinere videtur ob fauorem libertatis:aliàs enim ex primo dissensu videretur legatum expirare,nec postea reuiuiscere ex alio consensu,per ea quæ suprà diximus,in prin.nu.59.incip.tricesimo quod scriptum reliquit. Quanquam scio nullũ scribentium super ea l.deberi,id vllo pacto tribuere fauori libertatis, sed de ea re ita loqui,tanquam id generaliter intelligatur,& ex eo illud assumentes, quod differtur, non aufertur:neque etiam vellem id pertinaciter tueri, vt libertatis fauore illud fieret,licèt id fauor ille operari possit,etiam si in aliis aliter dicendum esset.

8 ¶Huc etiam pertinet,quod leges legitimantes filios ex concubina natos per sequens matrimonium,intelligitur non tantùm de primis patris nuptiis,sed & etiam de secundis,puta si primùm ducat vxorem alteram extraneam,& deinde ea mortua ducat illam concubinam:nam per id matrimonium legitimantur illi filij.Ita enimvoluit Hosti.in summa.titu.de filiis presbyter.§.2.ad fi.Ioan.Andr.in c.tanta,in verbo,post contractum matrimonium,& ibi etiam Card.Flor.circa medium,versicu.pone procreat quis filium,Petr.Anc.col.3.versic.secundò facit,Anto.col.item 3.vers.quæro quando, Panor.in 3.no.& Card.Alex.col.10.versi.quæro septimò,qui fil.sunt legit.& alij propè infiniti,nam id omnes tenent præter vnum aut alterum, vt videbis in nostro tractatu Primigeniorum,in 34.quæst.nu.2.versi.sed vt ad speciem.Et id etiam multi tribuunt fauori prolis,& legitimationis,c.peruenit,& c.ex tenore,qui fil.sunt legit. & aliis multis citatis à Io.And.in c.sine culpa,de reg.iur.lib.6.quãuis multis ex illis, quos in hanc partem cito,contrarium videbatur dicendum ex hoc nostro §.

9 ¶Et huc quoque accedit quod latissimè & multis rationibus decidit Calde.in sua disputatione incipien.ex octo studentibus,char.vlt. q si scholasticus debitor iurauit nõ exire districtum sine permissione creditoris,deinde is permissionem simpliciter impetrauit à creditore,ea intelligitur vt non semel tantùm,sed quoties ei libuerit, exire possit:quoniã ea cõcessio est fauorabilis,vt quæ reponit debitorẽ in sua pristina & naturali & ciuili libertate.Ex hócque reprehendit Oldr.qui in quadam sua disput.dixerat facultatem datam bannito,vt liberè posset venire in ciuitatem,intelligi de vna tãtùm vice,vt ex eo diximus suprà in prin.nu.80.incip.45.

10 ¶At Fely.in d.c.2.col.3.versi.fallit tertiò,& seq.de treug.& pac.nititur vtrũque cõcordare,vt scilicet dictum Calderini sit verum in suo casu fauorabili, propter rationes quas in hoc adducit.Sed & dictum Oldradi in sua specie sit verum , vt qui loquatur in permissione minimè fauorabili,sed potiùs odiosa,quia interest reipublicæ,ne bannitus,qui hostis est patriæ,ad eam reuertatur.At ipse Fely.non meminit Bar. qui post Dy.in l.adultera,§.vlt.ff.de adult.contrarium ex diametro tenuit,vt diximus suprà in prin.nu.90.incip.49.

11 ¶Sed & ad hanc limitationem trahi potest,quod ab Anto.ex facti specie responsum est eo loco,ex quo nuper illum citauimus in 2.limitatione,con.30.quòd habitatio filiæ relicta in casum viduitatis non solùm de prima viduitate intelligitur,sed & de secunda,& de aliis,ad quod comprobandum cùm alia multa adduxisset, tum & illud

BIU Cujas

quoque, quòd in fauorabilibus sermo indefinitus non restringitur ad primum siue proximum, vt no. inquit Ioan. And. in c. non potest, de præbend. lib. 6. de cuius dicto diximus suprà in prin. nu. 31. incip. contrarium tamen tenuerunt & sequen.

12 ¶ Sunt & qui huc trahunt, quod à multis dicitur, statutum de compromissis affiniũ, cuiusmodi sunt multa in Italia, vt scilicet affines teneantur compromittere, nõ de vno tantùm compromisso intelligi, sed quoties opus fuerit, & donec lis fuerit sopita, de quo latè dicemus infrà in 9. limitatione, & aliis locis ibi citatis. Nam inquiunt, id statutum est fauorabile & inductum ob publicam vtilitatem, vt per Bar. in 1. constit. C. col. 2. versi. super hoc quæro, priores & Bal. in l. qui se patris, col. vlt. versicu. & ideo in feudo, & ibi Pau. Ca. col. penul. versi. & hoc dicit, & Roma. col. 16. versi. & ex prædictis resultat, C. vnde lib. Petr. Anc. consi. 187. apud me quæstio ista, per totum illud cõ sil. & maximè in fi. & id communiter tenetur, licèt nonnulli teneant contrarium. Hãc enim inter cæteras rationem illius sententiæ adfert Iason, in l. veluti, §. hæc vox, quẽ legit cum §. prætor ait, l. præceden. ff. de eden. & in l. prætor ait, §. deinde, col. vlti. in 8. no. ibi, tertiò quia tale, ff. de no. oper. nunciat.

13 ¶ Et quod ab Alex. scriptum est consi. 171. viso processu inter dominam Antoniã, col. 2. versi. supereſt modò, cum multis seq. libr. 2. quòd si testator reliquerit alimenta cuipiam, & futuræ ipsius vxori, intelligitur non solùm de vna & prima vxore, sed & de omnibus quas postea ducet, quia id legatum fauorabile est, l. 1. C. de fideicommiss. & l. cùm hi, propè per totam eam l. ff. de transactio. Et eam Alex. sententiam nuncupatim sequitur Soci. consi. 4. eleganter consuluit, col. vlt. lib. 3.

14 ¶ Ipse autem Alex. ad confirmationem suæ illius sententiæ nonnulla ex supradictis adduxit, & illud quoque præterea quòd indefinita apposita circa personas, æquipollet vniuersali in fauorabilibus, vt voluit Bartol. quem cæteri sequuntur in l. si pluribus, in princip. ff. de legat. 2. per eum text. & alium quoque text. in l. si quis ita, §. 1. ff. de testamen.

15 ¶ Atque etiam illud, quòd in fauorabilibus fit extensio de vna causa fauorabili ad aliam, etiam in exorbitantibus, vt no. in l. illud, C. de sacrosan. eccle. & in l. si constante, ff. sol. matrim. & no. Cy. in auth. res quæ, in 4. quæsti. & ibi quoque Bar. paulò ante fin. Alber. cõ. 1. col. 1. ver. itẽ quærit gl. Bal. col. vlti. versi. item videtur, & cæteri propè omnes, C. commu. de lega. cum similib. Ex hócque Alexan. reprehendit illam Bald. decisionem in l. vlti. C. de indict. vidui. tollen. de qua diximus suprà in princ. nu. 104. inci. 58. per tex. in l. si agnatis, ff. de reb. dub. & in l. cùm ita, §. vlti. ff. de lega. secundò, quod & nos diximus in d. nu. 104. vbi & tu videre poteris, ne hîc repetam.

16 ¶ Postremò in vniuersum, vt hæc nostra regula non procedat in omnibus fauorabilibus, vltra Alex. vbi suprà, voluerunt Petr. Anc. consi. 27. non seruato ordine, colũ. 3. versi. non obstat si dicatur. Raph. Com. consi. 14. dictum statutum, circa medium, & è recentioribus latè Philip. Dec. consi. 512. cùm reuerendissimus Cardinalis, col. 1. & 2. tanquam scilicet id totum pendeat ex fauore & odio. & Alciat. in hoc nostro §. hoc sermone, vt scilicet in odiosis nostra regula obtineat, in fauorabilibus minimè. Et ad id bene facit quod scribit ipse Dec. consi. 287. in ciuitate Placentiæ, col. pe. versi. & vlteriùs in isto casu, & consi. 609. quæritur ex duobus, col. 2. nu. 6.

17 ¶ Vt tamen non omittamus quod eleganter disputatum est à Tito Liuio. 3. decad. lib. 1. de fœdere pacis icto inter Asdrubalem Pœnum & C. Luctatium consulem Romanum pro vtroque populo & eorum sociis, vtrum ad Saguntinos qui postea socij Romanorum facti fuerant, traheretur. quidam Pœni negabant, Romani contra affirmabant, tametsi neque additum esset iis qui tunc essent, nec his qui postea assumerẽtur. Defendítque Liuius eos fuisse compræhensos: cui & ego assentior, cum id pacis fœdus esset fauorabilissimum, & in nostro iure multa videamus fauore pacis contra regulas iuris communis introducta.

18 ¶ Verùm aduersus hæc omnia vrget admodum tex. in l. matrimonij, ff. qui & à quib. à nobis adductus suprà, in princip. nu. 4. incip. & alius quoque, vbi appellatione nuptiarum veniunt primæ, non etiam aliæ, etiã si sit fauor libertatis, cùm tamẽ libertas sit rerum omnium fauorabilissima, vt latè diximus & probauimus in rep. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, num. 329. incip. libertas autem, & nu. 331. igitur vt concludamus.

BIU Cujas

damus.Ideóq; Ludo.Sard.vnus omniũ quos viderim,tenuit per eum tex. & alia quæ allegat,cõtra eã communẽ opini.quã ſuprà adduximus nume.huius limit.8.inci.huc etiã pertinet,ſcilicet filios naturales nõ legitimari per ſecũdas nuptias cõtractas cum cõcubina.Nec certè ſatis video quid illi textui reſponderi poſsit,niſi dicas eam fuiſſe manumiſſoris mentẽ,vt de primo illius ancillæ matrimonio intelligeret,non etiã de alio,præſertim illius repudiatæ:nec eandem eſſe vtriuſque rationem & affectionẽ, vt nos ipſi omnes intelligimus.Quotus enim quiſque tanti eſtimãrit viduæ aut repudiatæ matrimonium,quanti eius ipſius virginis?Et id quidem, vt ſcilicet in caſu illius l.videretur tãtùm de primis nuptiis fuiſſe cogitatum,voluit Alberi.in d.l.qui per ſalutem,ſtatim poſt princi.& iterum poſt medium,ff.de iureiur.vide autem quæ diximus ſuprà in 1.limita.nu.vlt.incip.intellige tertio.

QVARTA LIMITATIO.

1 ¶QVARTO limita ſecundũ Fely.in d.c.2.de treug.& pac.vt non procedat,quãdo eſt facta conceſsio quæpiam ad certum tempus,quia tunc nõ intelligitur pro prima vice,ſed toties quoties,durãte illo tempore præſtituto,per tex.in l.ſicut in annos, in princ.ff.quib.mod.vſusfruc.amitta.vt ſi cui,quamdiu viuat legatus ſit vſusfructus, videtur toties repetitus quoties amiſſus. Et idem ſi vſque ad diem vel ad tempus ſit legatus,vt puta ad decennium.

2 ¶Et ita per eum tex.expreſsim hanc limitationem adſcripſit Raph.vt à nonnullis citatur in l.ſi mihi & Titio,ff.de verb.oblig. vbi & ad hoc dicit facere not.per Barto. ibi.nam & ad hoc illum citat,& ſequitur Alex.in addit.Barto.in l.1.ff.ad leg.Iuli.maieſta.vbi & ad hoc dicit facere tex.in l.Græcè,§.& poſt litem,ff.de fideiuſſor.& Phili. Deci.in l.1.col.vlti.C.de inſtit.& ſubſtit.& ante hos idem voluit Bal.à nullo illorum citatus,conſi.34.ſtatuto ſeu capitulo,col.vlti.verſic.nam quantumcunque negat, lib. 5.arg.l.ſterilis,§.vlt.& l.qui fundum vendebat,ff.de contrah.empt. & ante illum Ioã. Mona.in c.vlt.col.2.ver.ſed quæro epiſcopus,de verb.ſignifi.de cuius illic ſententia, dicam infrà in 8.limit.nu.2.incip.& eſt ſimile.

3 ¶Sed hîc paululũ aduerte lector,nã illa l. ſicut in annos, loquitur in actu ſucceſsiuo, videlicet in legato ſiue conceſsione vſusfructus ad certũ tẽpus.Aliud autem poſſet videri in actu momentaneo,& quod certo aliquo tempore perficitur,vti eſt (verbi gratia)ius eligendi,cui conceditur aliquod certum tempus,videlicet trium mẽſium,c.ne pro defectu,de electio.Et tamen ſi ea ſemel facta fuerit,ampliùs nõ poterit iterari,etiã intra illud tempus,etiámque ſi ita inutiliter facta fuerit,vt annullari poſsit: quamuis ſecus eſſet ſi ipſo iure nulla eſſet,vt videre licet apud Inno.in c.publicato,in princ.& ibi quoq; Hoſti.col.2.in verbo,nequeunt,Bal.col.pe.ver.quæro dicitur hîc, Pan.col. vlt.ver.vlteriùs quæro,de elect.cum aliis concord.à me adductis in repe.l.ſi vnquam, in verbo,reuertatur,nu.375.incip.triceſimumoctauum quod eſt admodum, C.de reuocan.donatio.

QVINTA LIMITATIO.

1 ¶QVINTO limita ſecundũ Fely.in d.illa 4.limit.(nã & hãc cum illa confundit) vt non procedat,quando conceſsio fit pro certa & determinata cauſa, verbi gratia, conceſſa eſt ſimpliciter ſecuritas eundi & redeundi pro pace tractanda:tunc enim nõ intelligitur pro prima vice tantùm,ſed quòd ſemper durante eo tractatu poſsit liberè ire & redire,vt voluit Bar.in d.l.1.col.vlt.ff.ad leg.Iul.maieſta.arg. l. continuus,§. qui inſulam,ff.de verb.oblig.& l.veteres,cum l.ſeq.ff.de itin.actúque priua.& ſequitur Ang.in l.vtimur,ad fi. verſi.item adde,ff.de ſepul.viola.dum citat Bar.vbi ſuprà,Pan. in d.c.2.in fi.de treug.& pac.& Io.Plat.in l.1.col.2.verſi.& ſimplex & indeterminata, C.de nauicu.lib.11.& Georg.Nat.in repe.clemen.ſæpe,in princ.col.6.verſi.mihi magis placet,ibi,comprobo hoc autoritate,de verb.ſignifi.& Philip.Dec.conſi.562.viſo puncto,col.1.verſi.ad idem facit.

2 ¶Nam & ſemper aliàs durante cauſa, debet etiam durare & perſeuerare id quod ob eam cauſam introductum eſt & conceſſum, l. ſemper, §. negociatores,ff.de iur. immunita.& l.ſi cui,§.1.ff.ex quibus cauſ. maior. & l. ſecunda, §. omnes. ff. de iudic. & l. Titia, §. vſuras, ff. de lega.ſecundo.& l.qui nominibus,ff.de adminiſtrat.tutor. Et ita per eos text.voluit Signor.Homod.conſi.153.paterfamilias, colum. 1.nume.6.

BIU Cujas

& diximus in noſtro tracta. ceſſante cauſa ceſſat effectus, parte 1. numer. 17. incipit. & illud.

SEXTA LIMITATIO.

1 ¶ Sexto limita (& hæc eſt quinta limitatio Fely. in d.c. 2. de treu. & pac. quæ accedit proximè ad 1. limitationem) vt non procedat, quando per primũ actum non eſt ſatisfactum menti, & intentioni loquentis, ſiue diſponentis, ſiue agẽtis, ex eo quod ſcribit Bal. in l. fideicommiſſa, §. ſi quis alicui decẽ, ff. de lega. 3. quod ſtatutum de compromiſſis, intelligitur vt iterum compromitti debeat primo finito, ſi nõ ſit ſatisfactum ſtatuto per primũ cõpromiſſum, quia adhuc vẽdicat ſibi locũ ratio ſtatuti, quæ eſt, vt lites finiantur. Et ſic (inquit) non obſtat l. boues, §. hoc ſermone, ff. de verb. ſignif.

2 ¶ Et idem (vt id addas Fely.) voluit idem Bal. poſt. Cy. in l. veluti. §. hæc vox, per illũ tex. & ibi quoque Alex. Iaſon, & Iacob. à S. Georg. ff. de eden. Ipſe Bald. in l. qui per ſalutem, in fi. lect. nouæ, per illum textum & ibi etiam Alexand. & Iaſon, ff. de iureiurã. & idem Bald. in l. prætor ait, §. hoc autem interdictum, le 2. in quibuſdam additio. vt à nonnullis citatur, licèt in meo codice non reperi, & ibi item Roma. in addi. colũ. 1. verſic. & ſic facit. & Iaſon, in §. deinde, in 8. not. ff. de oper. no. nuntiat. & ipſe Bald. conſi. 362. primò videndum eſt, lib. 5. nam ſtatutum (inquit) mandans compromitti, intelligitur cũ effectu. & Roma. in l. 2. char. pen. verſic. ſed ſtat circa hoc, ſub num. 58. ibi, non obſtat orationem, ff. de re. iudic. vbi & ad hoc allegat l. oratione, ff. de feri. & idem Roma. conſi. 504. in caſu propoſitæ conſultationis, in prin. Alex. conſi. 70. viſo conſi. col. 2. verſi. conſtat autem. lib. 2. Philipp. Dec. conſi. 22. cuius ſupraſcriptio incipit, ſi pronunciatur, colum. 1. & alij alia ratione moti, quos citabo infrà in 9. limita. Iterúmque in 18. Et interim tamen videas Math. Afflic. diciſ. Neapol. 46. dicit regia pragmatica.

3 ¶ Et huc quoque pertinet aliud dictum Hoſti. vt à multis citatur, in c. cùm in multis, & ibi poſt eum Ioan. Andr. colum. vlti. in gloſ. vlti. Petr. Anc. colum. 2. verſic. quintò quæro, & Domi. col. penult. verſi. in fi. glo. iſtud dicit verum, de reſcr. li. 6. quòd in caſu d.c. ſi quis vi gratiæ expectatiuæ acceptauerit vnũ aliquod beneficiũ quod cõſequi non poteſt, quia alius habẽs priores literas, illud acceptauerat, vel etiã id vacans non erat, poterit aliud acceptare. Aliàs autem non poterit, vt omnes vbique tenent, vt alibi dicam.

4 ¶ Et idem propemodum in effectu voluit glo. in c. ne captandæ, in verbo, cùm ſubſit, & ibi Archid. in glo. vltim. & Ioan. And. ſuper 1. gloſ. de conceſsi. præbend. lib. 6. & D. à Rota deciſio. 42. no. quod vbi eſt notoriũ, in antiquis. & Roma. con. 329. præſens conſultatio, col. 1. & in id plerique citant l. 2. ff. de opti. lega. & quòd verba ſunt cum effectu intelligenda, l. 1. §. hæc autem verba, ff. quod quiſq; iu. & l. ſi per aliũ, §. docere, ff. ne quis eum qui in ius voca. & c. relatũ, de cler. non reſid.

5 ¶ Et aliud quoque dictum Bald. in l. quod quis, col. 2. in ſexta quæſt. in fi. C. de procura. quòd ſi procurator conſtitutus ſpecialiter ad aliquid faciendum, alium ſubſtituerit, in eum transferre videtur omnem ſuam poteſtatem, nec poteſt illum reuocare, nec alium ſubſtituere, per c. is qui, & c. quamuis, de offi. deleg. li. 6. Si modò, inquit, ille primus ſubſtitutus, ſit habilis, & acceptet ſubſtitutionem: aliàs enim hic procurator non videtur per eam primam ſubſtitutionem functus ſuo officio, per d. l. hæc conditio filiæ, ff. de cond. & demonſt. vbi per primas nuptias, quæ non ſunt ſortitæ effectũ, non impleta eſt hæc conditio, ſi nupſerit, & per not. per Innoc. in c. in literis, de offic. deleg. de cuius illic dicto videbis infrà. nu. 19.

6 ¶ Et illud itẽ ipſius Bal. poſt Pet. in l. inuitus, in fi. C. eo. tit. de procu. quòd procurator cõſtitutus ad appellandũ, intelligitur nõ ſolùm de prima appellatione, ſed & de ſecũda, cùm per primã nõ habemus effectũ ſecundũ intentionẽ mandãtis, per d. l. hæc conditio filiæ meæ, ff. de cond. & demon. & ſequitur Rom. in d. l. prætor ait, §. hoc interdictũ, le 2. in additio. col. 1. ver. & ſic facit, ff. de ope. no. nunciat. & d. con. 504. & vtrobiq; per illũ ipſum tex. & præterea per tex. in l. ſi is à quo, §. vlt. cũ l. ſeq. ff. vt in poſſeſ. lega. & l. 1. §. quod ait prætor, ff. quo. lega. & l. ſi ab arbitro, ff. qui ſatiſd. cogan. quibus probatur, quòd ſi per explicationem primi actus res effectum non habuit, procedit ad ſecundum, nam verba ſunt intelligenda cum effectu, l. qui per alium, §. docere,

ff. ne

ff.ne quis eum qui,& l.prima,§.hoc autem,ff.quod quisque iur.& c.relatum, de cleri. non resid.& diximus alibi suprà.

7 ¶ Sed & illud dictum Bald.in d.l.inuitus,sequitur Maria.Soci.in c.de illis, colum.9. versicul.& prædicta faciunt,de condit.appos.vbi dicit se ex hoc consuluisse Florentiæ,quòd statutum eius loci,quo dotes mulierum possunt constitui super monte, dũ nubunt,intelligitur vt etiam mulier,quæ semel fuit dotata,iterum possit dotari,si vidua facta sit,quia cùm adhuc possit nubere,non est satisfactum menti statuti ex prima illa dotis constitutione.

8 ¶ Sequuntur item illam Bald.decis.in d.l.inuitus, Caro. Rui.consil.30.cuius exordium est,circa primum dubium,columna tertia, versicul.bene facit quod not.qui est sub numer.8.libr.2.& iterum consil.119.viso & bene ponderato,columna antepenult. versicul.& minùs etiam dici potest,qui est sub nume.14.eod.libr.2.& Iason in d.l.diuortio,§.quod in anno,in fin.ff.solu.matri.& Philipp.Dec.consi.22.columna prima, & consi.52.cùm reuerendissimus cardinalis,colũna,secũda, versiculo tertiò hoc idẽ cõprobatur, & consil.562.viso puncto diligenter formato,in princi.vbi id dicit no. ex hócque respondit,potestatẽ datam creditori,vt possit accipere pecunias sub cambiis,ne creditor patiatur interesse de pecuniis sibi debitis, non restringi ad primam vicem,sed generaliter intelligi,donec creditori satisfactum fuerit.

9 ¶ Subdit autem Roma.in duobus illis locis à me citatis suprà,versic.ab hinc. 2. post illã Bal.in d.l.inuitus,sententiã ab eo relatam,hæc quoque procedere(neque enim id omittere debui) etiam si dispositio loquatur per verba denotatiua certi numeri, quia si per actus in eo numero comprehensos,non est satisfactum intentioni disponẽtis,poterit procedi ad numerum vlteriorem,vt dicit ipse expressum in l.si quis ex argẽtariis,§.vlti.& l.veluti,§.hæc vox,ff.de eden.Quod & ipsum tradidit ipse Rom.in d.l.2.vbi suprà,ff.de re iudic.vbi & ad hoc allegat d.l.oratione, ff.de feriis. & sequitur Fely.in d.ca.2.in 5.limita.de treug.& pac.& Geor.Nata.in d.clemen.sæpe,in princip. columna 62.versi.non ob.d.§.hoc sermone,ibi,quod procedit etiam,de verbor.significat.& Alciat.in hoc nostro §.hoc sermone.

10 ¶ Huc item spectat,quod no.voluit Inn.in ca.in literis, de offic.& potest.iu.deleg.q̃ quando cogitatũ est de effectu,vt quia papa mandat episcopo,vt prouideat cuipiã de aliquo beneficio,nunquam commissarius fungitur officio,nisi res sit sortita plenũ effectum,quia non est de nudo facto,sed de effectu beneficij cogitatũ:nam ita illum referunt & sequuntur Bald.& Anto.ibi.Oldra.citãs nuncupatim Inno.consil.295.orta materia,col. 2.versi.ad id quod dicitur.Bar.in l.2.§.1.col. 2.versi.item prædicta vera sunt,ff.de optio.lega.Bal.in l.serui electione,post mediũ,& ibi Imo.col.2.versi.itẽ fallit quãdo,& Francis.Are.col.3.versicu.quartò adde,& Alexand.columa vltima,ff.de lega.1.& idem Bal.in l.post aditam,versicul.deinde collige, C.de impub.& aliis substit.& in l.Barbarius,in 1.lec.columna vltima,versicul.& no.quòd ille, ff.de offic.procon.& in l.si vt proponis,la 1.columna tertia,versicul.& hæc faciunt, C.quomod. & quand.iud.& Petr.Anca.in ca.cùm in multis,quod est secũdũ,columna vltima, versi. similis est quæstio,de rescrip.lib.sexto,& in c.si compromissarius, columna secunda, versi.vltimò,quia tex.dicit,ibi,sed quando est constitutio,de electio.eo.li.sexto:dum tractant, an qui semel elegit siue bene siue malè, possit iterum eligere, & Imo.in l. iudex posteaquam,columna quarta, versicul.fallit etiam quartò, & ibi quoque Alex. columna tertia,in quarta fal.ff.de re iudic.

11 ¶ Et ad hoc quidem facit,quod post alios antiquiores,quos nõ nominat,voluit glo. in d.c.si compromissarius, in verbo,cõsentire,in fi.dum facit discrimen,an detur potestas prouidendi,an eligendi:vt in primo casu,si electio nõ fuerit sortita effectũ, possit iterum eligere,quia per primã illam electionem nondum est prouisum,& sic non satisfactum intentioni mandantis.& sequitur Ioan.And.super ea gl.qui eos nominat qui antè fuerant eius opinio.scilicet Tancred.& Pet.de Samp.in c.causam,extrà eod. tit.& idipsum quoque recitasse Abba.antiquũ.in ca.quia propter,eo.tit.Et in hac quoque opinio.videntur fuisse Hosti.& Ioan.And.in c.1.in verbo,ipso iure,de re iudic.& Bal.dum simpliciter eam glo.citat,in d.cap.causam,col.2.versic.quærit glos.an compromissarius,de elec.

Verùm

12 ¶Verùm Ioānes de S.Geor.dicit,quòd ipſius præceptor dicebat, contrariũ eius quod diximus probari in d.c.cõpromiſſarius,quia loquitur de poteſtate prouidendi, cùm dicitur ſtatim poſt princ.ad ſuperiorem poteſtas deuoluitur prouidẽdi,& tamen poſtea confeſtim ſequitur,quòd ſibi compromittentes imputent,qui in talem, poteſtatẽ huiuſmodi tranſtulerunt.Sed dicit Domi.ibi in §.ſi verò, ſuper d. glo. vlt.ad id dici poſſe,quòd finis tex.illius §.debet referri ad princ.vbi loquitur de poteſtate eligendi data compromiſſariis:verbum autem prouidendi poſtea poſitum,dicitur reſpectu illius ad quem deuoluitur.& ſatis probatur ex eo tex.quòd iſti compromiſſarij habuerunt tantùm poteſtatem eligendi,vt dicit gloſa.

13 ¶Cæterum iſtam diſtinctionem eligendi & prouidendi reprobat Lapus in d.c.ſi cõpromiſſarius,nihil enim refere inter poteſtatem eligendi & prouidendi, vtrumque enim cõſumi vna electione:nam compromiſſarius poteſt dicere eligo vel prouideo, vt ſcripſit Archid.in c.ſicut cùm per formam,eo.tit.& lib.& in c.in Geneſi, extrà eo. tit.& Inno.in c.in cauſis,eo quoque tit.

14 ¶Sed & Spec.tit.de elect.in forma renũciationis electionis,dicit quòd compromiſſarius magis propriè poteſt dicere prouideo,quam eligo,vt in c. quia propter. Et facit (inquit)quod no.glo.vlt.in c.cauſam quæ,extrà,eo.tit.& in c.conſtitutus,in glo.1.extrà de conceſ.præb.nam iſta duo promiſcuè ponuntur in iure,ſcilicet prouiſio ponitur pro electione in d.c.cauſam quæ, & in d.c.quia propter: & è diuerſo electio pro prouiſione,in c.dilectus extrà de conceſ.præb.vti obſeruauit Io. And.poſt.Archid.in c.1.poſt princ.in verbo,prouiſionem,extrà de elect.

15 ¶Verùm propriè loquendo aliud eſt prouiſio,aliud eſt electio,vt patet ex c.1.in prin. ibi,electionem,poſtulationem,vel prouiſionem,de elect.lib.6.& clem.diſpendioſam, quę eſt 2.in illis verbis,in cauſis ſuper electionibus,poſtulationibus,vel electionibus, & ibi Card.Flo.in 4.no.de iudi.& in cle.1.§.ad hoc,ibi,prouiſionem,ſeu electionem, & iterum ibi,ne ad prouiſionem procederent,vel quempiã eligant,& ibi idem Card. in 3.quæſt.de præbend.

16 ¶Quod & ex hoc videri poteſt,quòd prouiſio ſpectat ad ſuperiorẽ,& per eam prouiſus cõſequitur plenum ius,& ponitur pro electione .c.dilecto.1.reſpon.extrà de præb. & c.cùm dilectus,etiam 1.reſpon.extrà de iure patronat.& c.is cui,de præb.lib.6.Electio verò ſpectat ad inferiores.c.1.de electio.& c.cùm eccleſia,de cauſa poſſeſ. & propriet.& c.congregatio.16.q.1.& c.abbatem,18.q.2.

17 ¶Cõcludit igitur Domi.in d.c.ſi cõpromiſſarius,& poſt eũ Phili.Fran.ibi,ſuper glo. in verbo,conſentit,hanc poteſtatem eligendi vel prouidendi finiri vnico actu,niſi ſi ita fuerit mandatũ eligẽdi,donec ſiue quouſq; fuerit eccleſiæ prouiſum.Contrà autẽ Imo.in d.c.in literis,ad fi.de offic.deleg.dicit neutram poteſtatem eligendi & prouidendi finiri vnico actu electionis vel prouiſionis, quæ non eſt ſortita effectum.

18 ¶Et hoc quidẽ in loco occurrit hiſtoria memorabilis huc admodũ pertinẽs, relata primũ à Polybio li.6.hiſtoria.& Atilio,deinde à Tullio,paulo ante fi.li.3.offic.& Liuio 3.deca.li.2.ad fi. iterúmq; li.4.& poſtea quoq; à Gellio li.noct.Attic.7.c.18.Ea eſt, poſt Cannenſem pugnam Hannibal ex captiuis Romanis,quos detinebat,decem iuratos ad Romanũ Senatũ miſit,in caſtra redituros,niſi de redimendis captiuis impetrarẽt.Cùm egreſsi caſtris eſſent,vnus ex iis,minimè Romani(vt dicit Liuius) ingenij,veluti aliquid in caſtris eſſet oblitus,in caſtra rediit,iuriſiurandi ſoluendi cauſa, & cõfeſtim comites ſecutus eſt.Re à Senatu non impetrata,cæteri in caſtra Hannibalis redierunt:is domum abiit,tanquam fallaci in caſtra reditu ſeſe iureiurando exſoluiſſet,nec iterum redire teneretur. Quod cùm reſciuiſſet Senatus, cenſuit eum comprehendendum,& cuſtodibus publicè datis ad Hannibalem deducendum,& quidem rectè.Fraus enim,vt dicit Tullius de ea re loquens, vbi ſuprà, diſtringit periurium, non diſſoluit.Et ſi ad hunc locum referre poſſumus,vt certè poſſumus, ex huiuſmodi primo fallacíque reditu, non erat ſatisfactum menti & intentioni concedentis.

19 ¶Sed vtcunque ſit certè huic veteri hiſtoriæ,germana eſt alia hęc recentior hiſtoria, quam recenſet Aeneas Syluius qui adepto ſummo pontificatu Pij nomen ſibi adſciuit,in deſcriptione Europæ. cap. 39. & Raphael Volaterranus libro 7.Geographiæ in Francorum hiſtoria, & è noſtris Andræas Alciat. in hoc noſtro §.hoc

ſermo

sermone,de ver. signifi. Cùm Albertus Franconiæ comes in arce munitissima Bambergensis vrbis à Ludouico imperatore obsideretur,cuius filium interemisse insimulabatur,difficilisq; eius arcis expugnatio videretur,Otho Magũtinus episcopus profectus ad Albertũ,se litis arbitrũ professus est,iurauitq; si secũ ad imperatorẽ proficisceretur,vel pacẽ impetraturũ, vel in arcem incolumẽ reducturum.Credit Albertus, & Othonẽ sequitur.Vix arcem egressi erant,cùm Otho hortatur,vt in arcem pransum redeant,ne fortè longiuscula apud imperatorẽ esset futura mora:redeunt, pransique iterum egressi ad Ludouicum redierunt,mox Albertus captus est,& capitali iudicio damnatus.Cui archiepiscopi fidem imploranti,respondit religiosus ille pontifex se datæ fidei satisfeciſſe, religionéque exolutum esse,qui semel reduxisset incolumen,bis reducere non promisisse. Verùm is non satisfecerat menti intentioníq; eius, qui iusiurandum exegerat,propterea nec eo se liberarat.

20 ¶Hanc tamen limitationem intelligunt nonnulli in dispositione legis,non etiam in dispositione hominis,quæ primo actu cõsumitur,etiã si postea euanuerit, nec sortita fuerit effectum.Ita enim voluit Bal.in l.1.col.8.versi.tertiò, quæro statutum,C.de his quæ pœnæ nomi.& eius autoritate Soci.consi.117. visa & diligenter, circa medium, lib.1.vbi & id dicit sing.& iterum con.91.concludo dictum Philippum,col.2.ver. cõfirmatur ratione,lib.4.vbi ex hoc infert,quòd dispositio sententiæ & promissio consumitur in primo actu,licèt is postea fuerit retractatus,cum sit hominis dispositio. & subdit hanc rationem concludere,nisi ipse fallatur.& Franc.Curt.iunior consi. 178. habita diligenti consideratione,col.vlt.nu.27.vbi ex hoc dicit, quòd dispositio hominis consumitur primo actu,etiam si non fuerit sortitus effectum, prouisio autem legis tum demum,si ille primus actus sortitus fuerit effectum.Vide autem quę de hoc latiùs dicemus infrà in 9.limitatione,Sed vt interim non omittam, cum hac 6. limitatione multùm cõuenire 12.limitationẽ. Nec tamen illud prætereũdum in huius 6.limitationis tractatione ei admodum conuenire apud Romanos,qui non nisi captatis auguriis pugnare solebãt,si tamẽ male pugnassent præter expectationem, quã ex primis illis auguriis conceperant,redire solitos vt rursus captarent auguria, vt à Seruio traditum est,in id referente illud Virgilij lib.2.Aeneid.

Nec posse Argolicis rescindi Pergama telis,
Omina ni repetant Argis,numénque reducant.

SEPTIMA LIMITATIO.

1 ¶SEPTIMO Limita(& hęc est sexta Felyni limitatio)vt procedat in dispositione affirmatiua siue permissiua,nõ etiã in prohibitiua siue negatiua,quæ nõ solùm de primo actu,sed & in infinitũ intelligitur,per tex.in l.si sic stipulatus sum,vbi id not. Iason in 2.no.ff.de ver.obli.& voluit gl.no.in l.hoc genus,& ibi Alberic.Goffred.Sali.in fin.& Bar.qui eam dicit notandam,& Pau.Ca.qui dicit sing.& Præterea Oldra. in l.cùm pater,§.pater filiam,& ibi quoque Bar.ff.de leg.2.

2 ¶Et idem quoque voluit ipse Oldrad.consi.16.thema latè est,Titius habens vnam filiam.col.3.versi.nec in hoc multum,vbi & ad hoc allegat,l.si sic,ff.de verbo. obligat. vbi per hoc consuluit,quòd si testator aliquid vltra.legitimam legauerit filiæ, ne nuberet alij,quàm mercatori,aliàs legatum amittat:& filia primò nubat mercatori,& eo mortuo,nobili,amittit legatum: neque enim in hac prohibitione de primis nuptiis tantùm est intellectum,sed de omnibus. Et id nuncupatim sequitur Benedict. Plumbi.in l.matrimonij,in fin.ff.qui & à quibus manu.vbi tamen est corruptus num. illius consi.& Pau.Cast.in d.l.hoc genus,vbi ex hoc dicit se consecutum fuisse honorem. & Catellia. Cot. qui id dicit singula. memor. incip. testator lætaliter vulneratus, circa medium, & Alciat. in hoc nostro §.hoc sermone.Et idem propè ad verbum, nulla tamen Oldradi mentione facta,voluit Alberic.in l.vltim. colum. 4. versicu vltimò quæro,ibi,nec est multùm,C.de sponsa.& in l.hæc cõditio filiæ,in fi.ff.de cond. & demonst.

3 ¶Sed & illud quoq; voluit Signo.con.68.quædã mulier,col.2.ver.deinde sic, & iterũ con.71.factũ sic se habet,D.episcopus,col.4.versi.præterea non est nouum. Bald.qui illam glo.dicit satis not.in l.si vt proponis,la 1.col.2.versi.opponitur illud quod nullum

lum est,C.quomo.& quan.iudex.Rom.con.504.in casu propositæ cõsultationis,ante medium,ver.alia enim limitatio,dum allegat glo.in d.l.hoc genus,& non obscurè sing.291.legauit viduæ.& Lauren.Calca.con. 20.ista quæstio habet tria dubia,col.1. ver.quarta limitatio,vbi ad hoc expressim allegat d.l.si sic stipulatus sim,de ver.obli. Alex.in addit.Bar.in hoc nostro §.hoc sermone,& ibi Alci.Iason in d.l.in duobus,§. 1.col.vlti.versicu.item prædicta limitat.ff.de iureiur.vbi tamen dicit se id nullibi legisse,præterquã apud Oldr.vbi suprà,& ipse Iason in l.decem stipulatus,col.5.ver.sed huic responsioni,ff.de verb.obli.Phili.Dec.in c.nam concupiscentiã,col.1.in 3.no.de cõstit.in 1.lect.& cõ.3.cuius superscriptio incipit,quãdo iurisdictio,col.3.ver. cõprobatur hoc quia negatiua,& con.490.visis & circũspectis,col.3.versi. & quia ngatiua.

4 ¶Huius differẽtiæ rationẽ,cur scilicet affirmatiua intelligatur de primo actu,nõ etiã negatiua,Iason vbi suprà cogitandũ suadet, & ita quidẽ suadet, vt nullã sibi esse videatur.Verùm Alberi.& Pau.Ca.in d.l.hoc genus,ff.de cond.& demon.& Phili.Dec. in d.c.nã cõcupiscentiã,vbi suprà,id tribuũt viribus & robori negatiuæ siue prohibitiuæ,quod aliàs semper multo fortius est, quàm affirmatiuæ siue permissiuæ, id est, plus negat negatio,quam affirmet affirmatio,l.quicquid astringendæ,ff.de ver.oblig. & l.luminum,§.vlt.ff.de seruitu.vrba.præd.& quod habetur in l.is qui ducenta,§.sed vtrùm,ff.de reb.du.& l.filiusfamilias,§.pe.ff.de dona.iuncta l.alienatũ,§. donationis, & ibi glo.ff.de ver.signific.& l.1.§.editiones,& ibi Bal.post Ray.ff.de edendo, & l.eũ qui,§.si libertus,ff.de iureiu.iũcta l.si iurauero,ff.de iu.patr.& voluit gl. in c.cùm dilectus,in verbo,à suspẽsis,ver.alij dicunt,& melius,& ibi Anto.de consue. Bal.in proœmio decreta.col.4.ver.item potentius,vbi & ad hoc allegat l.Sabinus, ff.cõmu.diuid. Soci.in l.serui electione,col.vlt.ff.de lega.1.Iason in l.si arrogator,col.antepe.versicu. tertiò contra decisionem,& ibi ad idẽ contra,ff.de adopti. Augu.Bero.in c.1.col.1.de reb.eccle.non alienan.

5 ¶Hinc que prodit,quod tradit Archi.in c.si peccauerit,2.q.1.quòd præcepta negatiua potentiùs & efficaciùs obligant, & magis præcisè adstringunt, quàm affirmatiua.& sequitur Pan.in c.nouit,col.12.ver.secundò quæritur an quilibet,de iudi.Et quod scribit Raph.Fulg.in l.iurisgentiũ,§.sed si fraudandi,per glo.ibi,ff.de pact. quòd negatiua indefinita equipollet vniuersali ex proprietate sermonis,licèt aliàs regulariter ex benignitate id sit,non ex proprietate,vt no.in c.vt circa,de elect.lib.6.& per Bar.in l. si in pluribus,ff.de lega.2.& probatur in l.si seruitus,ff.de seruitutib. vrban. prædior.

6 ¶Et quod per tex.in l.tutor quoque,quæ est 3.§.liberti,versic.sed patronum,ff.de suspect.tutor.iuncta l.1.§.consequens,eo.tit.tradunt Iac.Aret.Dy.& Bar.in priore lect. quòd vbi reperiuntur duæ regulæ,vna affirmatiua,alia negatiua,hanc potiùs esse attendendam.Et id sequitur Alex.in l.si conuenerit,col.1.ff.de re iudi.Et idem in duobus priuilegiis,vno prohibitorio,altero permissiuo,illud enim prævalet, l. si Ruffinus,& ibi Bal.in prin.Raph.Fulgo.Alex.Franc.Are.& Iason,C.de testa.milit. Idémque in duobus statutis,ex Soci.con.79.si essemus in terminis, col.4. versi. confirmatur quia hic, lib. 4. Et quod nos scripsimus in repet.l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,nu.247.incip.tu autem,& in nostris legibus connubialibus,glo.5.quæ est in verbo,*contracter*,nu.80.incipi.& hoc mirum.Et quòd item latè probauimus,constitutioni prohibitiuæ renunciari non posse,nec item priuilegio prohibitorio, in nostro tractatu Primigeniorum,q.24.nu.9.tamen Barba.& 2.seq.Sed quibus id addere potes quod apud Romanos vno ex tribunispleb.prohibente, cæteri etiam maiore numero nihil efficere poterant vt videre licet ex Plutarcho in Gracchis,haud multo post princip.

7 ¶Et hæc quidem nemo impugnat, licèt contrà faciat text.in l.1.§.veteres, ff.de acquiren.possessio.ex quo not.Soci.& Iason ibi,ille col.2.versicu.tertiò not.in versicu. vt si plures: alter col.3. versicu. tertiò not. quòd vbi in eodem subiecto concurrunt duæ qualitates,potiùs attenditur affirmatiua,quàm negatiua. & glos. in c. statutum, §.cùm verò,in verbo,eiusdem ciuitatis,de rescript.libro sexto,ex qua not. ibi Domi. col.4.versicu.not.ex ista glos.id quod iam diximus,attendi potiùs qualitatem affirmatiuam,quàm negatiuam, cùm vtraque concurrit in personam vnius. Imo verò etiam si in diuersa subiecta concurrant,vt dicit Iason,vbi suprà,per text.not.in l.si is

qui

qui duas,ff.de liber.lega.Cuius reddit rationem ipse Iason, quem vide,ne hîc diutiùs immoremur.

OCTAVA LIMITATIO.

1 ¶OCTAVO limita(& hęc est 7.& vltima limitatio Fely.in d.c.2.de treu.& pac.) vt nõ procedat,quãdo dispositio inducta per viã priuilegij(vt nostri loquuntur)esset tẽporalis,si intelligeretur de prima vice,quia hoc esset cõtra naturã priuilegij,quæ ea est,vt sit perpetuum,c.decet,de reg.iur.lib.6.Ideo priuilegium cõcessum alicui & eius familiaribus,vt possint ingredi ecclesiam tempore interdicti, non de primis tantùm intelligitur,qui scilicet familiares erant tempore priuilegij concessi,sed & de aliis in eorum locum subrogatis.Ita enim post Aegi.Cremo.voluit Io.And. in c.licèt,quod est pe.circa medium,& ibi quoque Domi.in §.1.ver.sed pone quòd concessum.& Philip.Fran.ver.quærit tamen hîc,de priuileg.lib.6.per no.in c.vlt.de verb.signi.eo.li. 6. de reg.iur.& in c.quanto,de censib.& in l.filiæ,§.Titia,ff.de cond.& demonst. & in l. non aliàs,§.vlt.ff.de iudi.& in l.vel inutilẽ,ff.de vsufru.& in l.placet,ff.de li.& posth. Et idem quoque voluit ipse Io.And.in c.qui sentit,de reg.iu.eo.lib.6.& Alciat. in hoc nostro §.hoc sermone,& Io.Lup.in repe.rub.de donat.inter vir.& vxor.§. 69. col.6. versi.sed meo iudicio.

2 ¶Et est simile quod tradit Io.Mona.in d.c.vlt.col.2.ver.sed quæro episcopus,de ver.signifi.lib.6.quòd si episcopus habet indultum ad certum tempus, vt quatuor ipsius famuli gaudeant fructibus beneficiorum suorum,trahitur etiam ad illos,qui loco priorum fuerunt substituti,arg.l.sicut in annos,in 2.respon.ff.quib. mod.vsufruct.amitta. Nec obstat(inquit)l.fideicommissa,§.si quis decem,ff.de lega. 3. quia ibi illud fit, ne hæres obligetur in infinitum,& ne detur occasio fatuè consumendi.

3 ¶Et hoc dictum Io.Mona.sequitur Io.And.in d.c.vlt.col.2.ad fin.vbi & in id præterea allegat c.quia circa, extrà de priuileg.cum aliis iuribus ibi allegatis in glo. vlt. & l. si ita fuerit,ff.de lega.3.vbi eius qui natus est post testamentum,vel eius qui postea in familiã venit,habetur ratio.& l.si mancipia,ff.de fund.instruct. vbi in legato fundo cum mancipiis comprehenduntur mancipia pòst inducta.Sequuntur item Dominic. & Philip.Fran.in eod.c.vlt.ille col.3.versicu.sed pone episcopus, hie col. 2. in 5.not. Et ex hoc dicunt ipsi Ioan.And.& Domin. in d.c. vlt. quod eadem ratione illud indultum trahitur ad beneficia postea quæsita,vt ibi videre poteris. Sed & prius illud dictum Ioan.And.in d.c.vlt.sequitur etiam Ioan.Lup.in d.rub. de donat. inter vir.& vxor.vbi suprà.

4 ¶Et facit præterea quod scribit Alberi.in l.cùm quidã,quę est antepe.in fi.ff.de annu. lega.quòd immunitas concessa simpliciter,intelligitur perpetua,ad quod allegat tex. in l.beneficium,ff.de constit.princip.& d.c.decet,de reg.iur.lib.6.quæ haud dubiè loquũtur de priuilegiis principum,ideo secundum ea iura,est intelligenda illius sententia,vt per Io.And.in c.cùm nuncius,haud multò ante fi.de testibus,& Bar.in l.non solùm nostrum,§.si liberationis, ff.de liber.lega.cum si.

5 ¶His adde multa latè collecta ab Oldr.consi.300.factum tale est magistro milite,quibus probat priuilegia principum latissimè esse interpretanda extendendáque, & quò ad res,& quò ad personas,& quò ad tempus,& quò ad modum agendi,& quo ad omnia genera causarum, atque etiam fauorabiliter intelligenda quò ad perpetuam & commutabilem eorum durationem:(vt ipse loquitur) quæ quidem vltima clausula propiùs ad hunc locum pertinet.& hoc quidem sigillatim tractat & probat,vt ibi videre poteris,ne hîc iterum repetamus.

NONA LIMITATIO.

1 ¶NONO Limita,vt hæc nostra regula procedat in dispositione hominis,non etiã legis vel statuti,per tex.qui ad hoc solet allegari,in l.veluti,§.hæc vox, vbi Cy.id no. & post eum Bal.qui eum §.legit cum §.vlt.l.si quis ex argentariis, & Iason qui eum §.legit cum §.prætor ait, l. præcedentis, ff.de eden.Rapha. Com. in l.si cùm dotem, §.1.versic.no.tamen ex glo.ff.solu.matri.ex hoc limitans hunc nostrum §.& iterum con.14.statutum dictat,versi.non ob.l.boues.& Roma.consi.504.in casu propositæ consultationis, col. 1. vbi intelligit, quando est eadem ratio. Alexan. dum Cyn.& Bal.vbi suprà allegat,consi.81.lecto & discusso,col.§.versicu.& quamuis eodem die,

BIU Cujas

lib.3.& Soci.consi.5.suprascriptus insignis doctor.col.3.versic.& confirmatur ista ratio,lib.4.Philip.Deci.con.287.in ciuitate Placentię,col.penul.versi.& quia in dispositione hominis,& consi.512.cùm reuerendissimus,col.2.versicu.secundò principaliter,& consi.609.quæritur ex duobus,col.2.nu.6.& cęteri omnes,quos postea in hac limitatione citabimus post seq.versicu.

2 ¶Et huius quidē differētiæ duplex ratio esse potest,prior quòd legis natura ea est,vt disponat,non pro vno actu tātùm,sed perpetuò,& quoties opus fuerit,ne alioquin sit manca & mutila & imperfecta,contra l.1.C.de his quib.vt indig.Altera quæ proximè accedit ad priorem,quòd lex ipsa semper loquitur,l.1.ff.de condic.ex lege.vt per eam dicit Bar.in l.vlt.ante fi.ff.de reg.Catonia.éstque semper in viridi obseruantia,vt dicit tex.quem & ad hoc nostri vbique appellant,in l.Arriani,C.de hæret. Qua etiam ratione motus Bar.in l.si ita esset,col.1.ver.circa primum dic,ff.de aur.& arg.lega. dicit quòd verbum præsentis temporis prolatum à lege,etiam ad futura trahitur, vti probatur ex d.l.1.de condict.ex leg.

3 ¶Et ex hoc plerique dicunt fieri,quòd alibi diximus, statutum de compromittendis causis affinium nō restringi ad vnum compromissum,sed vt toties fiat, quoties opus fuerit,donec causa fuerit decisa & expedita,cùm hæc dispositio sit legalis siue statutaria.Ita enim hac ratione voluerunt Cy.& Bal.in d.§.hæc vox.& idem Bal. in l.si vt proponis,la 1.col.vlt.ver.ibi,officio suo,C.quomo.& quan.iud.dum allegat Cy.in d. §.hæc vox.& ipse Bal.in l.1.col.8.versi.quartò quæro testator mandauit.C.de his quę pœnæ nomine.vbi illud dicit quòd suprà diximus,legem semper loqui. Rapha.Com. in l.si cùm dotem,§.1.versi.not.tamen ex glo.& ibi Alex.col.1.versic. iuxta hoc quæro,ff.solu.mat.Alex.con.70.viso con.col.1.ver.sed posito quòd illud,li.2. Cepo. cau sar.criminal.consi.68.circa primum dubium,col.2.in princ.Soci.qui id reputat sing. consi.117.visa & diligenter,col.2.in princip.lib.1.Iason in d. l. duobus, §. 1. col.vlti. versicu.item limita supradicta,ff.de iureiuran.& in l.diuortio, §. quod in anno, col. vlti.versi.secundò limita,ff.solu.matrimo.& in l.prætor ait,§.deinde, col.vlt.versicu. nec obstat si diceretur,ff.de oper.no.nunciat.vbi dicit,quòd si ex pacto compromissum fieri deberet,non cogerentur partes bis compromittere, & Philip. Deci. in c.sua nobis, col. 1. versicu.& ista habent locum,de appellat. Andr. Alciat.in hoc nostro §. hoc sermone.

4 ¶Sed ex hoc fit quòd nonnulli in ea quæstione, an qui tenetur dotare, si dotauerit, & dos amissa fuerit,teneatur iterum dotare,distingunt an teneatur dotare ex dispositione legis, vt iterum teneatur dotare, si dos sine culpa dotatæ amissa sit,per l.vltimam,C.de dot.promis.& d.authen.sed quamuis, C. de rei vxor. actio.& voluerunt Barto.& alij in l.si cùm dotem,§.1 ff.sol.mat.& Bal.in authen.quod locum, C.de collat.cum si.An verò ex pacto vel alia dispositione hominis, & non tenebitur, per l.si socius pro filia,ff.pro soci.de qua diximus suprà,in princip.nume.7.incip.tertiò. Nā ita has ll.quæ discordare videbantur,concordant Bald.Ange.Imol. & Alexand. in d. l.si cùm dotem,§.1.ille circa medium,alter in fin. ipse Imo. etiam circa medium,postremus colum 1.versicu.iuxta hoc quæro, ff.solu.matrimo.& Lauren.Calca.consil. 20.ista quæstio habet tria,col.1.versicu.secunda limitatio.& Soci.consi.291.visis literis.col.5,ver.sed huic considerationi,lib.2.Sed tu omnino circa hanc decis. vide eundem Soci.d.consi.5.col.3.versi.ad secūdum respondeo,cum mult.seq.lib.4. & quæ dicam infrà nu 14.incip.sed & hanc.

5 ¶Nec omittendum quod per hanc nostram limitationem,ex specie facti, consultò respondit Raph.Comen.consi.14.cuius id exordium est,statutum dictat capientem, quòd si ex statuto,capiens condemnatum pro delicto,debeat habere dimidiam partē condemnationis,non tantum intelligitur de prima captura,sed & de secunda, & de aliis,quia legis dispositio intelligitur,quoties opus erit,per d.l.veluti,§.1.ff.de eden.& alia quæ allegat.

6 ¶Hæc autem nostra limitatio ex eo iuuatur(nec illud enim prætereūdum est) quod scriptum est à Soci.in l.hæc conditio filiæ,col.2.in vlt.not.ff.de cond. & demonstrat. notari ex eo text.& l.qui per salutem,& ibi glo.de iureiuran. quòd dispositio hominis verificatur in primo actu valido,non autem in primo actu inualido. Ex quo (inquit)

BIU Cujas

quit) infertur nõ esse differentiã inter dispositionẽ hominis & legis in hoc, quia neutra verificatur in primo actu inualido: sed in eo esse differentiã, quando primus actus est validus, sed non sortitur effectum, tunc enim dispositio legis non consumitur illo primo actu: dispositio autem hominis consumitur, verbi gratia, lex vel statutum iubet fieri compromissum inter affines, & factum fuit compromissum validum, sed nõ sortitum fuerit effectum, non consumpta est dispositio, sed debet fieri aliud compromissum, & toties quidem fieri, donec laudum secutum fuerit.

7 ¶ Secus vt subdit Soci. si testator mandauerit hæredi, vt faciat compromissum, quia tunc si semel validè compromiserit, licèt effectus inde nullus secutus fuerit, non tenebitur iterum compromittere, sufficit enim semel satisfeciisse, secundum Bal. in d. l. 1. vbi suprà, C. de his qui pœnæ nomine, & ita dicit se consuluisse Ianuæ.

8 ¶ Tandẽ tamẽ subiungit ipse Soci. posse dici totũ cõtrarium colligi ex d. l. hæc conditio, scilicet ꝙ dispositio hominis consumitur primo actu etiã inualido: quia ille text. dicit benignè dicendũ esse, nõ cõsumi, ergo (inquit) de iuris rigore secus. & hoc videtur probare tex. rectè intuenti, in l. dotis promissio, in fi. ff. de iu. dot. Mihi autẽ, vt dicam quod sentio, nihil referre videtur, an id fiat ex æquitate scripta, an stricto iure, quoniam æquitas illa scripta præfertur rigori iuris, vt not. in l. placuit, C. de iudic. & vide interim quæ dixi suprà, in 6. limita. nu. vlti.

9 ¶ Iuuatur item hæc limitatio ex eo, quod à nonnullis dictum est, quòd cùm electio data est cuipiam ab homine, si semel elegerit, etiam qualitercumq;, variare non licet, est enim consumpta electio, per c. si compromissarius, de elect. lib. 6. Si à lege, licet, per l. eum qui certarum, §. vlt. ff. de verb. obli. Ita enim per eos tex. voluit Damasus in c. cau sam, de elect. vti eum allegat glo. in d. c. si compromissarius, §. porrò eo casu, in verbo, consentire, vbi & idem voluit Archid. col. 2. in verbo, functus, & ibi quoque Io. And. post eum, & ab eo Alberi. in d. §. cùm purè, col. 2. ver. Archi. autem breuiter.

10 ¶ Subdunt autem ipsi Damasus & Archi. vbi suprà, non obstare l. 2. de optio. lega. vbi ab homine data est electio, nec tamen consumitur vna electione: quia ibi non fuit exhibita tota familia, in qua debuit fieri electio, per l. serui electione, ff. de lega. 1. postea subiungit Archi. contra secundum membrum videri facere l. si cui, ff. de seruitu. & l. quod in hæredem, §. eligere, ff. de tribut, actio. vbi data est electio à lege, & tamen variare non licet, ex quo dicit hanc esse viam brochardicam.

11 ¶ Postremo confirmatur hæc limitatio ex eo quod voluit Bald. in addit. Specu. titu. de loca. §. nunc aliqua, in 38. quæstio. quòd pœna legalis sæpius committitur: conuentionalis non nisi semel, nisi expresè dictum sit, vt sæpius cõmittatur. quod & ipsum tenuit idem Bal. in l. si duo, §. 1. ibi, contra hîc, quia aliud, ff. de arbit. Licèt contrarium teneat Imo. in l. si sic stipulatus, col. 2. versicu. & conclude breuiter, ff. de verb. obligatio. vbi dicit nihil referre quantum ad id, sítne pœna legalis an conuentionalis, vtriusque enim eandem esse rationem, argu. l. non rectè, C. de fideiussorib. & l. cùm quis, ff. si certum petat. Et in vtramque partem respectu diuersorum casuum, facit quod dici solet, mitius agi cum lege quàm cùm homine, l. Celsus, ff. de arbitr. cum similibus.

12 ¶ SED HANC limitationem ita primò declarabis, vt si dispositio hominis facta est ex necessitate legis vel statuti, ea censeatur esse facta à lege vel statuto, ita vt non intelligas de primo actu: verbi gratia, in casu de quo suprà locuti sumus, cùm statutum iubet fieri compromissum inter affines, & iudex sequendo statutum id fieri iusserit, certè si ex primo compromisso lis sopita non fuerit, iterum compromissum faciendum est, vt nuncupatim & in hac specie respondit Philipp. Deci. consi. 22. cuius superscriptio incipit, si pronunciatio, col. 1. & 2. Nam cùm id faciat iudex necessariò secutus statutum, id statuto attribuitur. autoritate Bald. in l. nouissimè, ff. quod tutor. autor. vbi dicit, quòd quando quis facit actum, ad quem tenebatur, actus videtur factus ex necessitate, nec voluntati facientis tribuitur, sed necessitati, quod & ipsum ante illum voluit Ioan. Andr. in c. præterea, de iure patrona. & in c. bona fides, in princip. de regu. iur. lib. 6. Et hoc quoque vt subdit Deci. colligi potest ex eo quod scribit Barto. in l. 1. col. 2. versicu. pro ea declaranda, C. de eden. quòd mandatum factum argentario, vt edat rationes, non producit actionem mandati: quia cum argentarius ad

BIU Cujas

id teneatur ratione officij, non reputatur mandatum hominis voluntarium, sed necessitati legis attribuitur.

13 ¶Cui adde quod tradit Bal. post Gui. Cu. in l. cùm hi, §. planè, in vtraq; lect. ff. de trãsa. quòd si hæres iussus à testatore vendere alimẽta, ea vendiderit, non poterit, super hac venditione transigi, tanquam facta vi illius testamenti, inspecta scilicet causa originali. Quódq; scribit Iac. Butri. in l. si hæres testamento, ff. de act. empt. quòd si sit statutũ, vt de quolibet contractu soluatur gabella, hæréq; venditionem fecerit iussu testatoris, non soluitur gabella, quia id factũ attribuitur testamento, & nõ actui inter viuos, per glo. sing. in l. si quis ita, in prin. in verbo, defectus, ff. de statu. lib. & id sequitur Bal. ipse in sua marga. in verbo, venditio, col. 2. ver. facio. Adde (inquam) multa alia similia, quę & nos adduximus in nostro tractatu Retractuum, titu. 1. in fi. illius tit. quest. 2.

14 ¶SED ET HANC principalem limitationem secundo declarabis, vt procedat in dispositione legis communis, secus si ex speciali beneficio legis quippiam cõpetat: verbi gratia, pater tenetur iterum dotare filiam, quæ nullo suo dolo aut culpa dotem amisit, vt diximus & probauimus suprà, versi. 4. sed & ex hoc ob eam scilicet rationem, quòd ex dispositione iuris communis pater tenetur dotare filiam, l. qui liberos, ff. de rit. nupt. & l. obligamur, §. lege, ff. de actio. & obligat. At frater qui etiã certis casibus tenetur dotare sororem inopem, ex speciali beneficio ipsi sorori inopi cõcesso, per notata in l. cùm plures, §. cùm tutor, ff. de administrat. tutor. & l. non omni, C. eod. titu. & latè diximus in tractatu Primigeniorum, quæstio. 62. si semel eam dotauerit, non ampliùs tenebitur eam dotare, etiam si nullo sororis dolo aut culpa dotem amiserit, vt non obscurè sentit Barto. in l. si cùm dotem, §. 1. ff. solu. matrimo. & apertiùs Bald. in l. vlti. col. 2. versicu. sed nunquid eo casu, C. de dot. promissio. per l. si socius pro filia, suprà allegat. & apertissimè idem Bald. in authent. quod locum, & ibi quoque Roma. col. 2. versicu. item inducitur, C. de Collati. illam differentiæ rationem afferentes, quòd facilius amittitur beneficium iure speciali competens, quàm iure communi, l. cùm miles, §. militia missus, ff. de testamen. milita. Sed tu tamen vide omnino Alex. in d. l. si cum dotem, §. 1. col. 1. in fi. cum sequ.

DECIMA LIMITATIO.

1 ¶DECIMO Limita, vt nostra regula non procedat, quando post primum actum etiam' num manet eadem ratio dispositionis, vt procedatur ad secundum actum: tunc enim & ad eum procedi potest, per id quod dicit Bal. quem ad aliud suprà citauimus in 6. limit. in princ. scilicet in l. fideicommissa, §. si quis alicui decem, ff. de lega. 3. hanc inter alias rationem afferens, quare in casu statuti iubentis compromissum fieri inter affines, compromissum est iterandum, si per primum lis non fuerit sopita, quia videlicet adhuc vendicat sibi locum ratio statuti, quæ est vt lis finiatur, & sic (inquit) non obstat l. boues, §. hoc sermone, ff. de verb. signifi. Quasi diceret Bald. hunc nostrum §. non procedere, cùm adhuc durat ratio dispositionis.

2 ¶Quod & idem voluit & quidem expressius Roma. consi. 504. in casu propositæ consultationis, post princ. & Anto. consi. 30. casus, Titius quidam testator, cuius illic dictum sæpius in hoc opere ad alia quædam attulimus, loquens in illo ipso casu, consi. 14. statutũ dictat. Fely. in c. licèt dilectus, ad fi. de testi. Iason in l. veluti, §. hæc vox, quem legit cum §. prætor ait, qui est vlr. l. præcedentis, col. 2. versi. pro eius confirmatione, iunctis præced. ff. de eden. & in l. prætor, ait, §. deinde, col. vlt. in vlt. no. ibi, confirmo istam conclusionem, ff. de oper. no. nunciat.

3 ¶Nam vt inquit ipse Iason, donec durat ratio finalis statuti, durat ipsum statutum, l. 2. §. vlt. ff. de donatio. Et vt ei id addas, ratio est quæ dispositionem ampliat, & extendit, l. regula, §. si quis, & ibi Bar. & Bal. & iterum §. & licèt, ff. de reg. iur. & l. 1. §. mater, ver. quid si curatores, & versi. quid si decesserint, ff. ad S C. Tertulli. cum aliis multis concord. text. & doctor. à me latè congestis in tractatu, cessante causa cessat effectus, parte 1. nu. 146. incip. secundum autem, cum multis sequent. Sed aduerte quia hi omnes loquuntur in dispositione legis, secundum ea quæ diximus suprà in 9. limita. vt scilicet locus sit secundo actui, cùm est eadem ratio legis in illo secundo actu, vt in primo.

VNDE

BIU Cujas

VNDECIMA LIMITATIO.

1 ¶VNDECIMO limita,vt hæc regula noſtra procedat in dubio,& cum ſimpliciter fuerit aliquid diſpoſitum,tunc enim etiam in dubio de primo actu intelligitur. Secus ſi aliter diſponentes dixerint.Primum enim inſpicrẽdum eſt,quòd illi expreſsè egerunt.In dubio autem de primo intelligendum eſt.Ita enim apertè declarat tex. in l.cum qui Calendis,ff.de verb.obli.& in l.ſi duo,§.1.ff.de verbo.ſignifi.quas nos ſupra in prin.pro concod.noſtræ regulæ citauimus.

2 ¶Id autẽ generale eſt,vt ſemper aliàs primo loco inſpiciendum ſit,quid inter partes actũ eſt,l.ſemper in ſtipulationibus,ff.de reg.iur.vbi ita ad verbum ſcribitur. Semper in ſtipulationibus,& in cæteris contractibus id ſequimur,quod actũ eſt. Súntq; in id alij infiniti tex.quos non eſt neceſſe in re tam clara & minimè dubia adducere.

DVODECIMA LIMITATIO.

1 ¶DVODECIMO limita nõ procedere,nõ ſolũ quãdo expreſsè aliud dictũ eſt à partibus,ſed & ſi ex cõiecturis veriſimiliter colligeretur intentionẽ earũ aliter intelligere,verbi gratia,vt loquamur in illo caſu,de quo ſuprà,in prin.nu.6.inci. tertio ad hãc ſententiã,videlicet ſi quis vẽdit fructus alicuius prædij huius anni,& id prędiũ binos fructus hoc anno adferat,de primis tãtũ intelligitur,vt ibi diximus.Sed hoc intelligit Ro.in l.diuortio,§.quod in anno,quẽ legit cũ §.ob donationes,col.2.verſi.vndè dicit hic.niſi pretiũ eſſet æquialẽs omnibus fructibus totius anni,ita vt ſit veriſimile partes intellexiſſe de omnibus,per tex.in l.cùm in fundo,§.vxor viro,ff.de iur.dot. Et id ſequitur Alex.ibi,col.3.ver.limita tamẽ dictũ,Cepo.in tractatu ſeruitutũ ruſtic. prædio.tit.de ſeruitut.iuris paſcendi,col.3.& Geor.Nat.in clemen.ſæpe,in princip. col.62.verſi.mihi magis placet,ibi,ad idem adduco quod voluit.

2 ¶Et huc pertinet alia gl.in l.1.§.1.in verbo,agẽdo,ff.de ſuperfic,quòd ſi dubitetur quis cõtractus fuerit,preciũ(inquit)facit diſcerni:quã gl.ſequitur & dicit valde no.Barto. ibi,paulò ante fi.ver.vlteriùs quæro,& Bal.in l.ex conuentione,col.1.verſi.tertio caſu,C.de pact.vbi ex ea dicit,id quod dicitur ex mentione precij præſumi emptionẽ, vt not.in l.vlt.C.de præd.curial.lib.10.intelligi, quandò precium eſt re condignum, & idem Bal.in l.1.col.1.ver.quæro nunquid ille,& ibi quoque Ang.in ſec.Peruſi.Pau. Ca.Alex.dum ſimpliciter allegat Bal.vterque paulò ante fi.& Iaſon,col.pe.verſi.tertiò ſucceſsiuè quærit,C.qui teſta.fac.poſſ.vbi dicunt,quòd ſi quis vendidit rem communem ſimpliciter,an totam eam,an verò partem tantùm ſuam vendere cenſeatur, in dubio id ex quantitate precij eſſe eſtimandum,quod & ipſum voluit.Alex.qui hãc dicit eſſe communem opi.& alios concord.adfert,in l.ſi domus,§.vlt.col.2.verſ.quid in vendẽte,ff.de lega.1.Sed & illam quoque glo.ſequitur Per.Anch.qui eam dicit ſing. con.402.plurib rãtionibus,col.2.verſi.item poteſt intelligi.& Alex.conſi.68.viſis & opportunè conſideratis,ad fi.lib.5.

3 ¶Et ad id quoq; optime facit alia glo.in l.ſemper in ſtipulationibus,ibi,itẽ actum intellige etiã tacitè,ratione rei,quæ venditur,& ibi quoque Bar.in princ.& Philip.Dec. col.1.ver.item actum videtur,ff.de reg.iur.Et alia item glo.illi omnino ſimilis, in l.in obſcuris,ibi,ſi enim res digna erat,eo.tit.& ipſe Bar.poſt Dy.in l.patronus,§.1.col.2. ver.fallit ſi ex coniecturis.& idem quoque Bar.in l.cùm tabernam,in princi,poſt medium,ff.de pigno.& in l.Paulus,col.1.verſi.item quod dixi,ff.de ſolutio.Franc. Aret. qui duas illas priores glo.allegat,conſi.6.viſo inſtrumento diuiſionis,col.pen.ver.ſed tamen his non obſtantibus.& Alex.con.26.conſideratis verbis,poſt medium,verſic. corroborantur prædicta,lib.4.

4 ¶Sed & pro iſta limitatione optimè facit tex.in l.cùm quidam,ff.de ann.lega.vbi cùm quidam decurionibus diuiſiones dari vouiſſet die natalis ſui, interpretatum eſt non eſſe veriſimile teſtatorem de vno ſenſiſſe,ſed de perpetuo legato.Nã vt dicit ibi Bart. hanc interpretationem facit imperator ex qualitate perſonæ relinquentis, & eius cui relinquebatur,ſcilicet decurioni: & ſic ex qualitate perſonæ non præſumitur quòd voluerit dari ſemel tantùm,argu.l.ſed & ſi ſuſceperit,§.1.ff.de iudi.vt proinde intelligas illum tex.inniti præſumptione,coniectura,& veriſimili.

5 ¶Et quod pulchrè reſponſum eſt à Per.Anch.conſi.27.non ſeruato ordine,col.3.verſicu.poſtquam igitur propter dictum, quòd ſi quis hærede inſtituto ſubſtituit duos

BIU Cujas

antiquiores domus, ista substitutio non restringitur ad duos primos antiquiores tantùm, sed ad sequẽtes, illis exclusis vel repudiãtibus, propter verisimilẽ mentẽ testatoris, quã ex multis colligit, vt ibi videre licet. Et sequitur Rom. con. 438. in causa consultationis, in 4. dubio, ad fi. Barb. con. 27. scripsit doctissimus, col. 10. versi. præterea additur vltimus, & alij quos tibi adduxi in nostro tractatu primigeniorum q. 3. nu. 9. incip. facit item. & præter eos Caro. Rui. con. 119. viso & bene ponderato, col. antepe. sub nu. 14. in fi. lib. 2. dum allegat Pet. Anch. vbi suprà.

6 ¶Et quod itẽ no. cõsuluit Anto. vt alibi ad aliud propositũ citauimus, consi. 30. casus Titius quidã testator, quòd si testator reliquit habitationẽ domus filiæ suæ cùm vidua erit, non intelligitur de prima viduitate tantùm, sed de aliis omnibus, quia testator hoc verisimiliter intellexit: & inspecta mente eius, eadem est ratio omnibus.

7 ¶Postremò hãc limitationẽ hęc ratio adiuuat, nã hæc nostra regula tũ demũ procedit, nisi aliter dictũ sit à disponẽtibus, vt diximus suprà in præcedẽti limit. Id autẽ satis actũ videri debet, etiã si dictũ non fuerit, quod partes verisimiliter intellexerit: aut si interrogati fuissent, verisimiliter respõdissent, l. tale pactũ. §. vlt. & ibi gl. no. & Bal. qui id ad omnes dispositiones trahit, & alij, ff. de pact. cũ aliis infinitis cõcor. à me collectis in l. si vnquã, in præfatione, nu. 56. inci. inter ram multa. Sed vt tamen intelligas & huc quoque spectare quæ de verisimili latè inibi scripsimus nu. 37. incip. sed iam ni fallor, ad nu. 61. quæ tu ibi videre poteris. Et hæc quidem limitatio non admodum dissidet à 6. limitatione, quàm suprà posuimus.

DECIMATERTIA LIMITATIO.

1 ¶DECIMO tertio limita hãc regulã procedere, quãdo verba referãtur ad aliquẽ actũ, q. potest sæpius iterari ab eadẽ psona, secus si ex suapte natura traheretur ad plures psonas. Cuius rei tex. habes & exẽplũ in l. in annalibus, C. de lega. & in l. paterfamilias primis, in prin. ff. de vul. & pup. & in l. qui liberis, §. hæc verba, eo. tit. & ita per eos tex. nuncupatim voluit Corne. con. 279. videtur prima facie, col. pe. versi. nec obstat etiam secunda ratio, lib. 3. vbi ex hoc expressè limitat hunc nostrum §. hoc sermone.

DECIMAQVARTA LIMITATIO.

1 ¶DECIMO quarto limita procedere, nisi secundus actus subrogaretur in locum primi, verbi gratia. Si is qui ex dispositione obtinet duo beneficia, ea aut alterũ eorũ dimiserit, non poterit vi illius dispensationis, vnum, aut duo alia beneficia obtinere, quia ea gratia intelligitur de duobus primis tantùm. per c. ordinarij, ante fi. & ibi glo. de offi. ordina. lib. 6. & in c. non potest, ver. illud autem, de præb. eo. lib. & diximus suprà in prin. nu. 27. inci. decimo sexto, vt relinquamus. Quid igitur si vnum illorum priorum permutet cum alio, aut etiam duo illa priora cum aliis duobus. Et hæc quidem obtinere poterit, quia quod subrogatum est loco alterius, idem reputatur, l. si filiæ, §. 1. ff. de condi. & demon. & l. si donatæ. §. si sponsus, ff. de donat. inter vir. & vxo. permutatũ autẽ subrogatur loco eius cũ quo permutatur, l. idẽ seruandũ, ff. de leg. 2. Et quasi continuatiuè gratia extenditur, l. quod dicitur, ff. de mili. testa. Hæc Bal. expressim in c. dudum, le 2. col. 1. de electio. Nec obstat (inquit) l. boues, §. hoc sermone, ff. de verborum significa. quia ibi secundæ nuptiæ non subrogantur loco primarum.

2 ¶Cui adde ad confirmationem huius sententiæ, quod in vniuersum dicitur, rem permutatam eandem sortiri naturam, quàm alia res, cum qua permutata est. quod ex eo videre licet quod tradit Bald. consi. 112. quæritur. qui intelligantur, col. 2. versicu. & prædicta sunt vera, lib. 1. fundum, cum quo permutatus est fundus patrimonialis, censeri etiam patrimonialem. quod & ipsum voluit Masuer. tit. de societ. §. item & dicuntur conquestus. Quódque scribit Albe. autoritate Gui. Cu. in l. vlt. col. 2. vers. itẽ quæritur, ff. de neg. gest. q. si quis rem meam permutat cum alia, & ea ipsa res mea periit, possum contra eum agere, vt mihi reddat aliam rem, quam habuit causa permutationis.

3 ¶Et quod in eandem sententiam prodidit Lucas Pen. in l. prima, columna quarta, versicu. sed quid in quæstione, C. de impo. lucrat. descript. lib. 10. rem immobilem à patre receptam ex permutatione alterius, eandem omnino sortiri naturam, in idque multas rationes adducit, vt ibi videre poteris. Et ex hoc colligit filios in hac ipsa re ita permutata eodem modo succedere, vt in illa quam pater reliquit, etiam si aliàs aliter successuri fuissent. Et quod itẽ ex facto respõdit Ias. con. 231. istæ duæ mu-

BIU Cujas

lieres,col.1.lib.2.rem permutatam cum re subiecta fideicommisso, fieri fideicommissariam.Et quod denique scriptum est à Matth.Afflic.decis.Neapoli.336.quidam nobilis,rem permutatam cum re dotali effici dotalem.Quæ & nos latiùs tractauimus in nostro tractatu de Retracti.tit.1.§.32.gl.1.nu.26.neque enim hic casus,& seq.

DECIMAQVINTA LIMITATIO.

1 ¶DECIMOQVINTO limita, vt procedat in dispositionibus inter viuos,in quibus voluntas obligandi semper in id fertur,quod minus est, l. inter stipulantem, ff.de verb.oblig.& l.semper in stipulationibus,in fi.ff.de reg.iur.& ibi concord.in glo. Et propterea huiusmodi dispositiones sunt stricti iuris,strictéque sunt interpretandæ,l.quicquid astringendæ,ff.de verb.oblig.Ideo non mirum,si intelligitur de prima vice tantùm.Secus autem in dispositionibus testamentarlis, quæ multò longiùs producuntur,pleniúsque interpretantur,l.in testamentis,ff.de regu.iur.& ibi quoque cõ. cord.quibus adde c.cùm dilecti,in fi.de donat.Et id quidem voluit Anto. con.30. casus Titius quidam testator,in 1.dubio,ad id quoque referens quod ex eo suprà dixi. mus,tum in 2.limita.nu.3.incip.sed aduerte,tùm in 3.nu.11.incip.sed & ad hanc. Et sequitur Philip.Dec.con.512.cùm reuerendissimus,col.2.nu.6.

2 ¶Et idem quoque,nulla Ant.mentione facta,voluit Rom.in l.diuortio,§.quod in an no,quẽ legit sub §.ob donationes col.2.ver.vnde dicit hîc,ff.sol.matri.& Alex.in additio.Bar.in l.dotis promissio,ff.de iure dot.& vterque quidẽ per l.defuncta,ff.de vsu fruc.& Lauren.Calca.con.20.ista quæstio habet tria dubia,col.1.versi.ista tamẽ regu la,per l.placet,& ibi gl.ff.de lib.& posth.de qua & nos diximus in eadẽ 3.limit.nu.2.

3 ¶Sed addit præterea Roma.quòd in dubio nunquam contractus intelligitur continere promissionem annuam,vt no.glos.relata ad tex.si recte(inquit) intueamur, in l. legatum,ff.de annu.legat.& firmat Bar.in l.eum qui ita,§.qui ita,ff.de verbo.obligat. Quin & idem voluisse videtur Soci.in l.hæc conditio filiæ,paulò ante fi.ibi, sed per prædicta,ff.de condi.& demonst.dum etiam in hac re facit differentiam inter contractus & vltimas voluntates.

4 ¶Et hanc opinionem confirmat,quod suprà diximus in 9.limit.hanc nostram regulam non procedere in dispositione legis,vel statuti.Nam ex eo sequitur nec in dispositione quoque vltimæ voluntatis procedere,vtpote quæ illi æquiparatur, ex sententia gl.Bart.Raph.Cor.& Alex.& aliorum in l.1.C.de his quibus vt indignis,glos.& Bar.in l.in cognitione,ff.de SC.Silla.Bar.in l.2.ff.de in diem addictione, & in l. vlti. col.2.versi.eodem modo pone,ff.de regu.Catoni.Bal.in repe.l.& si post tres,colum.7. versi.præterea inter contractum,ff.si quis cautio.& in l.quoties la 2.in lec.antiqua,C. de fideicom.& in c.1.in prin.col.pen.versi.deinde quæro pone quòd princeps,titu. de pace Constan.Roma.in l.3.§.filius,col.2.versi.& hæc faciunt,ff.de lib.& posthu.& in l.4.§.Cato,col.antepe.ver.secundo quæro statuta,ff.de verb.oblig.& in l.1. colum.4. versi.quartò inquantum,C.quando non peten.par.quibus locis aut magna parte eorum repræhendit Bal.contrarium,vt ipse dicit,tenentem in l.omnes populi, col.8. ff. de iustit. & iure. cum aliis multis,ne dicam infinitis,concordant.à me collectis in tractatu Retractuum,tit.1.in fi.nu.13.denique obligatio.Sed quibus adde Fran Arc.hanc expressim rationem huius nostræ limitationis adferentem, in l. serui electione, post princ.ff.de leg.1.& tex.quem nonnulli in hoc citant,in l.Labeo,ff.de statulib.& l. seruus hac lege,ff.de manumissio.Nam & illud scitum est, disponat testator, & erit lex. §.disponat,in auth.de nupt.

5 ¶Adde,inquam,quòd hinc fit,vt bonum sit argumentũ de testatoribus ad statuẽtes, & è diuerso,l.vlt.C.de reb.eccl.non alie.& voluit Ang.vt à nonnullis citatur in l.1.ff. de acquir.rer.domi.per tex.quem ad hoc dicit singu.in l.4.C.de omni agr.deser. li.11. vti illum allegat,& sequitur Iason in l.testandi.in 1.no.C.de testa.sed in meo codice Ang.nulla est illius lec.in eum tit.

6 ¶Adde & post remò,quòd omnibus modis quibus coniecturatur mẽs testatoris, iisdẽ quoque & mens statuentium,vt dicit ipse Ang.con.281.Martinus.Ioan.de Florentia, col.2.ver.item per præcedentia,quod notabile dicit Iason in d.l.testandi,vbi suprà.Et quòd prohibitio testatoris æquiparatur prohibitioni statutariæ,vt tradit Petrus Ancar.con.152.plura,& sequitur etiã Iason vbi supra,vbi tamen est corruptus nu.d.con.

BIU Cujas

7 ¶Et ad hanc limitationem pertinere potest quod proditum est à Guid.Suz.& Raph. Comen.in l.cum qui calendis,in prin.ff.de verb.oblig.quòd si testator legauit fratribus minoribus vnam pitantiam,vt ipse loquitur,in festo sancti Francisci,non de primo tantum anno intelligitur,sed & semper & perpetuò in eodem festo.& nũcupatim ipse Raph.repræhendit Bar.qui contrarium tenuerat in l.cum quidam,ff.de annuis legat.fatetur tamen idem Rapha.dictum Bar.posse procedere in contractibus,per text. in hoc nostro §.hoc sermone.De quo & nos plenius diximus suprà in prin.nu.88.incip.quadragesimooctauo vt redeamus.

8 ¶Verùm de hoc principali dicto Anto.d.con.30.dubitat Fely.in d.c.2.col.2.versi. bene facit elegans,de treug.& pac.Et id expressè & apertè repræhendit Iason,in l.diuortio,§.quòd in anno,in fi.ff.solu.matrim.dum dicit ipsum Anto.in d.consi.quinq; modis,inter quos hic vnus est,limitasse hanc regulam,sed illas limitationes parũ sibi placere,nec tamen adiicit rationem,quare sibi displiceant.

9 ¶Et pro ipsius Iasonis opinione,posset illud nonnihil facere,quod in testamentis difficilius permittitur secunda electio,scilicet priore iam facta,quàm in contractibus,vt videre licet ex l.si sterilis,§.vlt.ff.de actio.empt.& l.huiusmodi,§.Stichum,& ibi glos. Bar.Raph.Comen.& alij,ff.de legat.1.& l.serui electione,& ibi Bar.in 1.oppo.Alberi. col.1.Bal.post Petr.in prin.Ang.Imo.Raph.Comen.in princ.Pau.Ca.distinguens, Alex.Fran.Are.& Iason,eo.tit.& l.fideicommissa,§.sic fideicommissum,ff.de legat.3.& l.apud Aufidium,& ibi Alberi.post Iaco.Ra.& Pe.ff.de opt.leg.& Io.Mona.in c.si tibi,col.vlti.versi.& vt planè liqueat,de præbend.libr.6.& Ioan.Andr.in c.gratia, paulò ante fi.& ibi Domi.col.vlt.ad fi.& Philip.Fran.col.2.nu.9.de rescrip.eod.li.6.Bart. post antiquiores in l.eum qui certarum,§.1.col.1.in 1.oppositi.& ibi quoque Alberic. post prin.Angel.in fi.Pau.Ca.post medium,ff.de verbor.oblig.Petr.Anca.in c.si compromissarius,col.2.versi.vltimò quia text.dicit,de electi.li.6.Alex.in d.l.quicquid,colum.2.versi.ex qua habes perpetuò,& ibi quoque Iason col.2.versi.in ea glo.ibi,& iterum in fi.eius versi.ff.de verb.oblig.Cuius differentiæ redduntur quatuor rationes, vt videre poteris apud Iasonem post alios,in d.l.serui electione,col.3.versi.operæpretium est.

10 ¶Et certè huic limitationi ex diametro pugnat,quod scribit Bal.in l.1.col.8.versicu. quintò quæro testator mandauit,C.de his quæ pœnæ nomi.quòd si testator mandauerit hæredi,vt compromitteret causam,quam habebat cum Titio super mutuo,sub certa pœna:sufficit vt hæres semel compromiserit,& confestim quàm id fecerit,liberatus est:quia verbum ab homine prolatum consumitur,etiam si postea euanuerit: licèt secus sit,si a lege esset prolatum,per l.vlt.§.vlt.& ibi Cy.ff.de eden.Et eum sequitur Soci.consi.117.visa & diligenter,col.2.versi.hoc etiam apertè,lib.1.vides enim ibi compromissum in testamento iussum,primo compromisso consumptum,etiam si euanuerit,tanquam scilicet ab homine iussum.Et certè ego sum in ea sentẽtia,vt nihil in hoc referat,fiat dispositio à contrahente,an à testatore,vtrobique enim censetur dispositio hominis,non legis,quantùm ad hoc nostrum institutum attinet.

DECIMASEXTA LIMITATIO.

1 ¶DECIMOSEXTO limita,vt procedat nostra regula in dispositione conditionali tantùm,non etiam in cæteris,ex eo quod post Cy.& Petr.voluit Barto.(quem omnes præter Raph.Com.sequuntur)in l.inter stipulantem,§.sacram,col.antepe.versic.venio ad versi.pro quo,ff.de verb.obli.quòd quãdo promissio vel legatum fructuũ nascituroru̇ ex tali fundo fit cum relatiuo quis vel qui,q; coniunctũ verbo futuri tẽporis facit eõditionem,l.Stichum qui meus erit,ff.de leg.1.& l.nuper,ff.de legat.3.vel quando promittuntur fructus nascituri non expressa quantitate,quo casu etiam promissio censetur esse conditionalis,l.1.in fi.ff.de cond.& demon.& l.interdũ,ff.de verbor.oblig.Tunc nullis fructibus primo anno natis,aut si nati fuerint,consumptis, nõ debentur fructus anni sequẽtis,l.& si debitor,§.verisimile,ff.de cõtra.emp.& l.certus, ff.de vino,triti.& ole,leg.quia conditio intelligitur de prima vice,per hunc nostrum §.hoc sermone.Secus quãdo promittitur certa quantitas fructuũ nascituroru̇ ex aliquo fundo,non adiecto relatiuo:tunc enim quia ista promissio non habet cõditionẽ,

non so

BIU Cujas

non solùm de primo anno intelligitur,sed & de sequentibus,per tex.in d.§.sacram,& in l.Firmio,in prin.ff.quando dies leg.ced.Et idem certè voluit Cy.in l.si quis argentum,ad fi.princ.versi.si quærat nunquid,C.de donatio.

2 ¶Hanc rem primus solúsque expendit Iason in d.§.sacram,ad limitationẽ huius nostræ regulæ,quam dicit mirabilem,nouam,& valdè singularem.Subdit tamen id sibi videri ineptissimum,quoniam in omni materia sermo simpliciter prolatus,intelligitur de prima vice,per tex.iam sæpius suprà à nobis citatum,in l.dotis promissio,vers. vlt.ff.de iur.dot.Tamen illico subiungit defendendo(vt ipse dicit)opinionem Barto. dici posse,quòd ea l.& similiter hic noster §.hoc sermone,quem ipse allegat, bene faciunt pro eo:quia talis promissio dotis,de qua loquuntur,habet tacitam conditionẽ, si matrimonium sequatur,l.stipulationem,& l.promittendo,in prin.& l.tali.ff.de iur. dot.Cui in hoc vltimo adde quæ latè diximus in nostro tractatu Retractuum,tit.2.§. 2.nu.58.ad octauum,& duobus sequen.

3 ¶Postea autem ipse,vt ad eum redeamus,subnectit,quòd contra Bart.iura abundant, probantia in omni alia materia etiam non conditionali,sermonem simpliciter prolatum intelligi de primo actu,vt in l.eum qui calendis,& ibi glo.1.ff.de verbor.oblig.& in l.si socius pro filia,in prin.& ibi Rapha.Fulgo.id reputans singulare,in 5.no.ff.pro soc.& in c.non potest,§.1.& c.mandato,& c.si clericus,in princ.& ibi Domi.in 4.no. de præbend.lib.6.quæ iura allegaui suprà in princ.Tandem Iason relinquit cogitandum,quia nemo aduertit,& nemo tangit,nec aliud dicit.

4 ¶Ego autem præterea illud scio,Bald.qui nihil omnino intactum reliquit(vt sæpe aliàs dixi)in l.qui per salutem,in fi.nouæ lect.ff.de iureiuran.in ea quoque sentẽtia fuisse,vt hic noster §.hoc sermone,intelligatur in actu conditionali tantùm,non etiam in præceptiuo & dispositiuo per d.l.qui per salutem.Et idem quoque effectualiter, vt nostri loquuntur,voluit Ang.consi.51.cuius exordium est,ex facto proposito, factũ autem incipit,Simon notarius,col.2.At vt tandem in ea re iudiciũ meum interponam, censeo non solùm in conditionali materia,sed & in omni alia regulam nostram procedere,per iura à Iason.citata,& alia plura suprà in princ.à nobis quoque citata.

DECIMASEPTIMA LIMITATIO.

1 ¶DECIMOSEPTIMO limita,vt scilicet sermo simpliciter prolatus, de primo actu,non etiam secundo intelligatur,nisi ille actus secundus sit reuocatorius primi,qui aliàs ex suapte natura sit reuocabilis,quia tunc reuocari potest: Verbi gratia, princeps ciuitati potestatem fecit statuendi,quæ quidem ciuitas vsa ea potestate quippiam statuit,an postea poterit id statutum reuocare,& aliud facere.De qua re loquẽs Bal.in c.1.in princ.col.pen.versi.deinde quæro,pone quòd princeps,tit. de pace Constan.dicit primùm videri,quòd nõ,quia ea facultas intelligitur de primo actu,per hũc nostrum §.hoc sermone.Subdit tamen contrarium esse verius,argum.l.omnium, C. de testamen.& no.à Ioanne Andr.in c.non potest,de præbend.lib.6.in nouella. Et sequitur Alex.in addit.Bar.in l.omnes populi,col.9.in verbo,non potest reuocari,vers. sed quid si princeps,ff.de iustiti.& iur.Ex quo(inquit)apparet statuta potiùs accedere vltimæ voluntati,quàm contractui,de quo nos diximus suprà in 15.limit.nu.4.incip. & hanc opinionem,Sed ex hoc vides illos intelligere id quod dictum est in his quæ ex sua natura reuocari possunt.

2 ¶Sed tu super his,& primùm super eo,an statuta reuocari possint à statuentibus,vide Bart.in d.l.omnes populi,col.9.versi.quartò quærit vtrùm,quæ est 4.quæstio 4.quæstionis principalis,per totam eam quæstio.ff.de iustit.& iur.& in l.2.§.1.col.vlt. versi. & prædicta sunt multùm,ff.de opti.lega.& in l.ambitiosa,col.penul. versic. quæro an decretum,ff.de decre.ab ordi.facien.& in d.l.omnium,in 4.no.& ibi Bal.ad fi. versic. item nota quod licèt,& Ang.col.2.versi.in tex.ibi,inhibitum,Pau.Ca.circa medium, versi.videtur etiam esse hîc casus.Alex.col.1.versi.& ideo facit,Corne.colum.2.vers. no.quòd licèt testamentum,& latè Iason,col.2.versi.ideo facit secundum Bar.C.de testa.Pan.post alios in c.dilecto,col.pen.versi.sed aduerte ad aliud dictum,de præbend. Roma.consi.116.visis necessariis,ferè per totum.

DECIMAOCTAVA LIMITATIO.

1 ¶DECIMOOCTAVO limita,vt hæc nostra regula non procedat, si natura rei si

rei siue subiecta materia repugnet, vt expressè voluit Alciat. in hoc nostro §. hoc sermone, ad id referens quod suprà diximus in 8. limita. de priuilegio quod suapte natura perpetuum est. Ideóque quod per viam priuilegij concessum est, primo actu nõ consumitur. Quódque etiam diximus suprà in 2. limitatione, de re quæ ex consuetudine regionis requirit reiterationem.

2 ¶ Nam & illud perpetuum est, vt omnis dispositio, quæcunque ea sit, sumat interpretationem ex natura rei, & subiecta materia, l. si vno, in prin. & ibi gl. Bar. & Bal. ff. loc. & c. constitutus, de religios. domib. cum aliis concord. adduct. à Steph. Pheder. in libr. de legũ interpretat. par. 3. char. 2. versi. amplius licèt. & Iaſ. in l. 3. in 2. no. C. de transact. & in l. stipulatio ista habere licere, §. hi qui sunt, col. 1. & seq. ff. de verb. oblig. & Fely. & Dec. in c. nam concupiscentiam, de constit. & à me latiùs in repet. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, nu. 37. incip. & aliàs etiam videmus, & seq. C. de reuoc. donatio.

DECIMANONA LIMITATIO.

1 §DECIMONONO limita, vt procedat nostra regula, cùm æquitas id suadet, vt scilicet de secundo actu non intelligatur. At si diuersum suadeat, certè & de secundo actu intelligetur, vt expressim voluit Salyce. in l. dotis promissio, ff. de iu. dot. in id referens tex. in l. quò enim, §. 1. ff. rem rat. habe. tanquã scilicet hæc nostra regula habeat, vel non habeat locum, vti æquitas suadet, aut dissuadet. Et idem propemodũ voluit Raph. Comen. in l. si cùm dotem, §. 1. post medium, ibi not. tamen ex glo. ff. sol. matrimo. vbi tamen intelligit, in dispositione hominis, ad id scilicet respiciens quod diximus suprà in 9. limit.

2 ¶ Et huc quidem spectat tex. in l. hæc cõditio filiæ, in fi. princi. in illis verbis, benignè tamen dicendum est, ff. de condi. & demon. vbi in casu illius legis conditio nuptiarũ benignè intelligitur de secundis nuptiis: benignè igitur, id est ex æquitate, vt interpretantur Accur. Bar. & cæteri doctor. ibi. & quidem optimè. Nã id verbum, benignè, id propriè ac peculiariter significat, vt latè docuimus in nostro tractatu Retractuum, tit. 1. §. 35. in gl. 1. quæ est in verbo, *d'estroicts droitz*, nu. 25. incip. & sicut strictum ius. Et facit quod scribit Fran. Aret. in l. serui electione, ad fi. prin. ff. de leg. 1. & Iaſ. in l. diuortio, §. quod in anno, col. vlti. versi. tertiò no. limita. ff. sol. matri. De quo & nos diximus supra in 3. limitat.

VICESIMA LIMITATIO.

1 §VICESIMO limita, vt procedat nostra regula in actu nõ iterabili (vt nostri loquuntur) durante eodẽ statu, secus in iterabili. Ita enim voluit Alber. autoritate Oldr. in l. matrimonij, ff. qui & à quib. eũ tex cõcordans cum l. qui per salutem, ff. de iureiur. vt scilicet d. lex matrimonij, quæ nõ admittit alteras nuptias, procedat in actu nõ iterabili d. autẽ l. qui per salutẽ, loquatur in actu iterabili. Quò etiã spectat qđ diximus suprà in 2. limit. Porro alij aliter intelligunt d. l. qui per salutem, vt diximus suprà in 1. limit.

2 ¶ Et huc quoque facit, quòd multi in hac materia distingunt in die iterabili, & die minimè iterabili, vt videre licet ex Bar. Alberi. & Goffred. Salign. in l. cùm quidam, quæ est pen. ff. d. de annu. legat. & quod item dicitur in alio casu, scilicet de actu iterabili & non iterabili, vt sciamus, an pœna vel stipulatio semel an pluries committatur, per gl. in l. si sic stipulatus, in gl. vlt. paulo ante fi. & ibi Bar. col. 1. versi. si quæris vtrùm stipulatio, post princip. illius versi. & Alberi. col. 1. in 4. oppos. & Bal. paulo post princ. iterúmque postea, versi. nota quòd actus, ff. de verb. oblig. Et vide quæ dicam infrà in 22. limitat. quæ ad hanc proximè accedit.

VICESIMAPRIMA LIMITATIO.

1 §VICESIMOPRIMO limita, vt nõ procedat nostra regula, quãdo quis in primo sub actu, nulla sua culpa fuit deceptus: tunc enim ad aliũ accedere potest, verbi gratia, si quis vi gratiæ apostolicæ elegerit siue acceptauerit aliquod beneficiũ, cõsummata est gratia, nec poterit (etiam hoc dimisso) aliud petere, c. quia cunctis, quod est primum, & c. executor, de concess. præben. li. 6. & diximus suprà in princ. nu. 54. incip. 15. quod voluit, & seq. Sed id sanè intelligitur, nisi is erranter elegerit siue acceptauerit beneficium alteri collatum vel debitum, tunc enim poterit aliud eligere vel acceptare, vt voluit glo. in d. c. quia cunctis, ad fin. in verbo, causa, & ibi quoque ante eam Inn. (nam vt alibi diximus, is multa c. libr. 6. legit in lectura decretalium) colum. penulti.

in ver

BIU Cujas

in verbo,voluntatibus,versi.sed quæro vtrùm semel,& Ioan.Andr.in nouella,ad fin. Dominic.col.vlt.super glo.in verbo,causa,& Philipp.Franc.col.vlt.in glos.vlti.de cõ cess.præben.lib.6.& alia glos.in ca.ne captandæ, in verbo, causa subsit,& ibi quoque ante eam,Ioan.Mona.circa medium,Archidia.col.2.in verbo,rationabilis causa, Io. And.col.1.in verbo,ius in ipso,in nouella.Petr.Anc.col.2.versi.quærit Ioan. And. an qui semel,& Dominic.col.2.super gl.in verbo,causa,eod.tit.de concess.præben.lib.6. & Roma.consi.329.præsens consultatio,col.1.

2 ¶Et idem in c.gratia,de rescr.lib.6.vbi is qui ignorans beneficium sibi absenti collatum,aliud à sede apostolica,quod simul cum illo tenere non poterat, impetrauerit, eligere debet,vtrum eorũ retinere maluerit:& si semel vnũ elegerit,nõ poterit amplius alterum eligere:vt scilicet id procedat,nisi hic qui primũ elegit,fuerit deceptus,ignorans scilicet id beneficiũ à se electum alteri deberi,vel etiam errans,simplex beneficiũ pro dignitate elegerit.Ita voluit ibi Archid.ad fi.& ipse Io.And.col.2.in gl. vlt. arg.l. 2.ff.de opt.leg.& l.si maritus,§.vlt.ff.ad leg.Iul.de adulter.& c.quia verisimile,de præ sumpti.citántque in eam sententiam Hostien.in d.c.quia cunctis,in verbo, extãtibus, de concess.præben.eod.lib.6.Sed hactenus non vidi lecturam Hosti.in lib.6.nec legit illud c.sub eo.titu.decretalium.Sed & id sequuntur Dominic.& Philip.Franc.in d.c. gratia,ille col.vlt.in glo.vlt.hic col.2.nu.9.

3 ¶Sed & idem quoque in casu cap.si tibi,de præben.lib.6.voluit Ioan.Mona.ibi,colũ. vlti.dicens acceptantem in eo casu posse variare,si nihil sit quod ei imputari possit, per d.l.2.ff.de opt.lega.Et aliud quoque non dissimile in alio casu scribit Calderi. cõsi.6.an si consuetudo,sub tit.de consuetud.vt ibi per eum videre poteris.

4 ¶Et huc quoque pertinet,quod dicitur delegatum,qui semel etiam inutiliter pronunciauit,aut quicquam nulliter fecit,non posse iterum pronunciare,cùm sit functus officio,per l.si vt proponis,la 1.C.quom.& quan.iud.& c.in literis,& ibi omnes,de offic. deleg.& latè D.à Rota.decis.341.dubitabatur vtrùm auditor,in nouis, hoc tamẽ nõ procedit,vbi ipse delegatus per iustum errorẽ facti nulliter gessit,vt si executor , cui mandatum fuerat,vt prouideret Titio de præbenda,illi prouidit de præbenda Martini,qui cõmuni opinione reputabatur mortuus,cùm adhuc viueret,non impeditur de alia prouidere,per l.error,C.de iur.& fac.igno.& c.dominus,de secun.nupt. Ita enim voluerunt Inn.Hosti.& Io.And.in c.1.in verbo,forte,& ibi Bal.col.1.versi.sed quid in eo cui est mandata,de re iudi.Bar.in l.iudex posteaquam,in 4.oppo.ff.eod.tit. Cardi. Floren.consi.32.in decisione,col.3.versi.quarto quia quando,& consi.104.post redditum consilium,col.2.versi.ad aliud dubium, Petr.Anca.in cle.1.col.2.in 1.quæstio,de re iudi.Pau.Cast.in l.cùm quærebatur,ante medium,ff.eo.tit.

5 ¶Súntque qui idem tenent in errore iuris,vt videre licet per Hosti.Ioan.And.Imo.& alios,præter ipsum Inn.in d.c.1.de re iudi.& Petr.Ancha.in d.cle.1.vbi suprà. & Alex. in d.l.iudex,col.5.in 3.limita.Sed huius contrarium expressè tenet Card.Flor.in illis duobus con.suprà allegatis,& bona pars eorum quos citauimus in præce. versic. dum loquuntur de errore facti tantùm,tanquam aliud sentiant in errore iuris.

6 ¶Quid quòd sunt qui negant in sententiis,& aliis actibus iudicialibus prodesse errorem facti,vti nec errorem iuris,& in his Imo.in d.l.iudex posteaquam,col.4.versi.fallit etiam quarto,ff.de re iudic.& ibi quoque Alex.col.3.versi.quartò fallit.& Pan. in d. c.1.col.penul.versi.aduerte inquantum Inno.loquitur,eod.tit.Nam Inno.in eo.c.1. de re iudic.& qui eum sequuntur,loquuntur in factis extraiudicialibus,vt in prouisione de beneficio,de quo latè diximus suprà in 6.limita.nu.10.incip.huc item spectat,& multis seq.Sed tu hîc vide quæ scripsimus suprà,in 1.limitati.nu.41. sed quod dictum est,& sequen.

7 ¶Hanc autem principalem limitationẽ intellige,modò si is qui ita errauerit, posteaquã certior factus fuerit de suo errato,& ita iure sibi non cõpetente in beneficio quod prius acceptauit,mox,id est,sine mora aut negligentia ad alium redierit.Ita enim no. voluit Rom.d.con.329.col.2.versi.fin autem membrum,per tex.quem dicit singul.in c.si beneficia,de præbend.lib.6.vbi si quis ignoranter recipiat beneficium alteri collatum,vel etiã reseruatũ à Papa,liberè reuertitur ad priora beneficia propter illud dimissa,modò postquã certior factus fuerit,sine difficultate aliqua omnino id dimiserit.

Nam

BIU Cujas

Nam si (vt inquit Roma.) quis perdit ius quod habet in re, in prioribus illis beneficiis, ob moram dimittẽdi posterius illud, multò magis perdit commoditatem iuris ad rẽ, si in mora fuerit relinquendi beneficij acceptati vi gratiæ: multo enim facilius perditur ius ad rem, quàm ius in re, c. si is cui, de præben. li. 6. & c. vlt. de conces. præbend. li. 6. Hæc ille. Cui & tu addere potes optimum text. in l. qui contrà, in fi. C. de incest. nupt. cùm dicitur, si errore comperto coniunctionem huiusmodi, sine vlla procrastinatione diremerunt. & alium quoque in l. quis sit fugitiuus, §. idem ait si seruus, ff. de ædilit. edic. ibi, si imprudens secutus est, neque occasionem redeundi nactus prætermisit. & in c. cupientes, §. insuper. de elec. lib. 6. ibi, tunc infrà idem tempus iusto impedimento cessante, &c. & quod voluit gl. ibi, in §. quòd si per xx. in verbo, proposita, in princ.

8 ¶ Ex hócque approbat Roma. vt ad eum redeamus, eorum sententiam qui reprobant opinio. Hosti. dicentium, quòd vbi est manifestum acceptantem beneficium, ius in illo non habere, non esse expectandam sententiam super declaratione non iuris: nam in re manifesta debet ipse acceptans statim bonam fidem agnoscere, nec sententiam expectare, l. emptorem, in princ. ff. de actio. empt. & clariùs in l. quoties, §. denique, ff. de adminis. tutor. & ad id quoque citat l. si res §. non tamen, ff. de alienat. iudic. mutan. caus. fac. & l. 1. ff. de inoffi. testa. Quibus & tu adde alium text. not. quem & ipse postea ad aliud adducit, in l. nemo rem suam vtiliter, §. 1. in fi. ff. de verb. obli. cùm dicitur, hic moram fecisse videtur, qui litigare maluerit, quàm restituere. Adde item & alia multa quæ diximus de execratione litium in nostro tracta. Retractuum, tit. 1. §. 8. gl. 7. in verbo, *le retrayant en decherroit*, nu. 20. incipi. hîc autem maxima, & seq.

9 ¶ Intellige item hanc limitationem in eo, qui deceptus fuit errans in facto, secus si in iure errauerit, vt pulchrè voluit Inn. loquens in executore dato à Papa, qui errans in iure, contulit beneficium, quod non vacabat, in c. 1. in fi. de senten. & re iudi. quẽ nuncupatim sequitur, idque dicit not. Cardi. Flor. con. 104. cuius initium est, post redditum, col. 2. versi. ad aliud dubium. Neque enim aliàs error iuris excusat. Super quo vide quæ diximus suprà alicubi.

VICESIMASECVNDA LIMITATIO.

1 ¶ VICESIMOSECVNDO limita hanc regulam, vt procedat cùm agitur de specie, quæ suapte natura non est iterabilis, iuxta l. Lucius, §. impuberem, ff. de lega. 3. Secus, si de quantitate, quæ sua ipsius natura iterari potest, ideo si quis reliquerit certã quantitatem filiæ, dum vel donec nupserit, censetur esse legatum annuum pro quolibet anno, non pro vno tantùm, l. qui concubinam, §. vxori, ff. de lega. 3. & l. legatum, ff. de annu. lega. & l. 3. & 4. ff. de condit. & demonst. Ita enim autoritate earum ll. voluit Imo. in l. in institutione, circa medium, ff. de vulg. & pupil. quem sequitur. Laurẽ. Calca. consi. 20. ista quæstio habet tria dubia, col. 1. versi. tertia limita. per hoc expressim limitans hanc nostram regulam. Et vide quæ diximus suprà in 20. limit. quæ ad hanc proximè pertinet.

VICESIMATERTIA LIMITATIO.

1 ¶ VICESIMOTERTIO limita, vt procedat nostra regula, cùm per primum actum ius alteri est quæsitum, alias secus: exempli causa, Eligentes per viam electionis, ea publicata, ad secundam electionem venire non possunt. c. cùm inter canonicos, & c. publicato, de electio. Per viam autem postulationis possunt, antequam postulationẽ præsentauerint, postea non possunt, c. bonæ, le 2. de postula. prælat. quod non ob aliud est, quàm quia per simplicem electionem quæritur ius, saltem ad rem, electo, per postulationem non quæritur ante præsentationem.

2 ¶ Quam quidem eius differentiæ rationem posuit Compostel. in d. c. bonæ, colum. 1. in verbo, quæsitum, & ibi Pan. col. 5. versi. ex hoc habes, vbi ex hoc ponunt hanc regulam generalem, quòd quis variare potest, antequam ius sit alteri quæsitum: secus si ius sit quæsitum, & ad hoc quoque allegat ipse Compost. l. nemo, ff. de reg iur. & c. cùm inter dilectos, de electio. & ipse quoque Pan. citat clemen. 1. de renunc. Quod & ipsum voluit Cardi. Alex. in c. Osius, §. 1. 61. distinct. & Roch. Cur. in tract. de iure patrona. in verbo, honorificum, col. 11. versi. secundò suboritur quæstio accessoria.

3 ¶ Et bene facit, quod à Io. Mona. traditum est in c. cùm expediat, col. 1. versi. item publicato, de elect. li. 6. quòd publicato scrutino electores variare nequeunt, per d. c. publicato,

BIU Cujas

cato,quod vt subdit,verum est,vbi electus ius habet.Quòd si ius non habet, vt ibi,ex scrutinio c.si cui,eo.ti.& ibi variare poterunt,Et sequitur Io.And.ibi,post princip.in verbo,cõsenserit,& Pet. Ancha.ad fi.& Domi.col.1.Et idẽ propemodũ voluit Dy.in c.mutare,in prin.de reg.iur.li.6.& Hosti.in summa, tit.de electio.§.vtrũ mutari possit, col.1.ver.& vt plenius.& nõ obscurè voluit Cardi.Flo.in d.c.publicato,col.2.in 1. oppo.& iterum col.5.in 7.quæst.& ante hos omnes Compostel.in eo ipso c. publicato,in verbo,variare,& iterum paulò ante fi.

4 ¶Et quod etiã voluerũt D.à Rota,decis.35.nota ꝙ vbi episcopus,in antiquis, ꝙ si episcopus habet ex priuilegio vel ex cõsuetudine,vt possit in sua noua creatione nominare vnũ canonicũ in qualibet ecclesia collegiata,& aliquẽ nominauerit,ꝙ ipse acceptauerit,nõ poterit aliũ nominare,etiã si ea nominatio nõ sortiatur effectum,per l. apud Aufidiũ,ff.de opti.lega.& alia quæ allegat,vt diximus suprà,in prin.nu.115.inci. sexagesimosexto.quod tradiderũt.Nec obstat(inquiũt)c.si electio,de ele.li.6.vbi si electio nõ sortitur effectum,quia electus nolit cõsentire,vel post cõsensum renũciat,aut moritur,aut propter occultũ quoppiã vitiũ irritatur electio,poterũt eligẽtes electionem aliã facere,quia ibi ex sola electione immediatè in dignitatibus electiuis nõ quæritur ius,in simplicibus autem quæritur,vt in c.si tibi absenti,& ibi no. de elect. lib.6.

5 ¶Vides igitur ex eorũ sentẽtia cardinẽ huius rei in hoc verti,an ius sit quæsitũ, an nõ: vt primo casu variare nõ liceat,secũdo liceat.Nã & hoc ipsum in vniuersum voluisse videtur glo.distinguẽs tamen in secundo membro,in c.nosti,extrà de elect.& simpliciter Archi.tractans,an liceat mutare consilium, in c. certè, in verbo,muto,12.q.1.dicens ita esse concordanda iura, quæ dicunt licere mutare consilium, quæque dicunt non licere.quod & ipsum sequitur Card.Alex.ibi,col.2.super gl.in verbo,ecce. Et idẽ quoque voluit Iason in l.serui electione,col.1.versi.secundò limita, ff. de lega.1.in id referens tex.ibi.& in d.l.apud Aufidium,ff.de opt.lega.

6 ¶Et quod item prodit est à Badl.in l.1.C. senten.rescin.non pos.vti allegatur ab his, quos statim citabo(licèt in meo codice nõ reperi)ꝙ si cõsentientibus partibus à delegãte statutũ est tẽpus delegato ad expediẽdã causam,nõ poterit ampliùs id tẽpus prorogari,ne tollatur ius quæsitũ alteri parti ex lapsu eius tẽporis:& sequitur Ro. in l.2. col.19.versi.dubitatur vlteriùs, ibi,aut terminus ipse,ff.de re iudi.& Georg.Nath.in repe.clemen.sæpe,in princip.col.42.versi.prædictis accedat,de verbo.significa.

7 ¶Quod tamẽ intelligũt Ro.& Nat.(neq; enim id prætereundũ putauimus)nisi quippiã nouũ atque inopinatũ emerserit,ob quod is qui prorogationẽ petit,non potuerit intrà tẽpus præstitutũ dicere de iure suo:tunc enim iustũ esse,vt ei succurratur, arg.l. de ætate,§.ex causa,ff.de interro.act.& c.cæterum,de iuram.calum.vt & in simili dicitur tempus præscriptum appellanti ad prosequendum appellationem ei prorogari debere,si aliquid acciderit,propter quod non poterit appellationem prosequi, auth. ei qui,C.de temp.appella.& c.ex tenore,de appel.Debet enim iudex maximè in arbitrariis æquitatem ob oculos ponere,l.quod si Ephesi,ff.de eo quod cert.loc.

8 ¶Sed & huc propius accedit quod à Bar.& Alberi.scriptũ est in l.qui ꝑ salutẽ vtroq; circa mediũ,& ibi quoq; Ang.Saly.in vl.oppo.& Iason in fi.ff.de iureiur.dum tollere volẽtes antinomiã,quæ videbatur illius l.& huius nostri §.dicunt in hoc §.& simili. tractari de nouo iure quærendo per matrimoniũ siue aliquẽ alium actũ. At in d.l.qui per salutem,quis iurauerat ex iure suo sibi iam quæsito per acceptationem. Quod & ipsum secutus est Bened.Plumbi.in l.matrimonij,post medium,ff.qui & à quib. dum concordat d.l.matrimonij,quæ omnino similis est huic nostro § cum d.l.qui per salutem.Quibus etiam accedit Bal.in l.qui post aditam,paulò ante fi.ff.de impub.& ali. subst.dum allegat d.l.matrimonij,& alias,in hócque manet,vt si ex primo actu ius sit quæsitum,non liceat ad alium transire.Sed tu hîc omnino vide quæ diximus suprà in 1.limitatione,nu.38.incip.declara item tertio,& seq.

VICESIMAQVARTA LIMITATIO.

1 ¶VICESIMOQVATO limita procedere, vt primo actu consumatur dispositio, nisi ipse actus sit necessarius, scilicet continens necessitatem actu permanentem, vt dicit Bald. in l. vltima, columna vltim. C. qui bon. ced. possunt,ad hoc trahens,quod alibi diximus,statutum de cõpromissis non consumi vno tantùm

BIU Cujas

compromisso,sed tandiu durare,donec lis finita sit,scilicet supra in 6.limit.num.1. & seq.atque iterum in limita.9.nu.3.incip.& ex hoc plerique,& alibi sæpe.

VICESIMAQVINTA LIMITATIO.

1 ¶VICESIMO quinto limita,vt hęc nostra regula nō procedat in vniuersali,siue etiā generali dispositiōe,aut etiā indefinita,cū ea æquipollet vniuersali:tūc nō tātùm intelligitur de primo & de p̄senti actu siue tēpore,sed etiā de aliis postea futuris,p̄ tex. in l.si seruitus,ff.de serui.vrb.præ.vbi generalis cōcessio seruitutis, ne luminibus officiatur,etiam ad futura lumina trahitur.Et ita illum tex.intelligunt omnes docto.ibi.

2 ¶Et illius arg.dicit Bal.in auth.excipitur,in fi.C.de bon.que liber.quòd si pater ita dicit,concedo filio meo omnes fructus aduentitiorum bonorum ipsius,non solùm includuntur fructus illius anni,sed & aliorum futurorum,quia videtur vniuersalis cōcessio,& quia vno & eodem tēpore pertinent ad concedentem,l. Lucius,quæ est pen. ff.de fund.instru.& quod no.Cy.in l.non modus,C.de seruit. vbi & idē dicit de vniuersali concessione,vt scilicet ad futura trahatur,& ad id quoque allegat d.l.pen.& l. peculium,ff.de lega.2.

3 ¶Sed & Bal.vbi suprà citat Arch.in c.cognouimus,paulò ante fi.ver.& est argu.quod qui concedit,12.q.2.vbi post Hugo.dicit,q̄ qui generaliter cōcedit omnē decimationē cuiuspiā loci,intelligitur concedere etiā futurā decimationem noualium, nam & præteritæ & præsentes & futuræ decimationes eodem iure ei competunt, omnésque eodem iure censeri debent,argu.l.1.ff.de pignoribus,& l.si quis,quæ est vlt.C.quæ res pignor.oblig.poss.& hoc quoque ibi sequitur Cardi.Alexand.etiam ad fin.

4 ¶Attēde tamē lector amātissimè,ne decipiaris,quod nōnulli tradūt in d.l.si seruitus, quā tibi pro fundamēto huius limitationis post alios citauimus,ideo disponentē,qui indefinite locutus est,intellexisse etiā de futuris,quia potuerūt omnia futura præuideri:alias enim futura non comprehenderētur,per l.si ita esset,ff.de aur.& arg.leg.Ita enim expressè voluit Bar.in d.l.si ita,col.2.versi.si verò de magno præiudicio. & ante eum Cy.in d.l.non modus,versi.quandoque concedit sub nominibus.

VICESIMASEXTA LIMITATIO.

1 ¶VICESIMO sexto limita procedere,nisi dispositio permittēs aut aliter disponēs aliquid fieri,vtatur verbo,quoties,aut aliis similibus:vt si dicat fieri quādocunq;, vel quotiescūq; quis voluerit,tūc enim ea dispositio nō vno actu cōsumetur, ob vim & significationē huiusmodi dictionū,quæ iterationē importāt, vt magna autoritate affirmat Archi.in c.nūc verò,9.q.3.quem sequitur Domi.con.97.super 1.dubio,col.1. ver.prætextu istius,vbi autoritate illius dicit eā dictionē,quoties,esse eius naturæ,vt importet vniuersaliter potestatē variādi,ex hócq; c.non potest,de præb. lib.6.quo cauetur dispensationē ad duo beneficia intelligi de duobus primis tantū,vt diximus supra,nu.28.incip.decimoseptimo accedit.nō procedere quādo in dispēsatione essent illa verba,quoties sibi placeret.quod & ipsum nulla illorū mentione facta consuluit Philip.Deci.consi.169.cuius superscriptio incipit,dispensatio facta,in 1.dubio.

2 ¶Quibus addes Dy.Alberi.Bar.Imo.& Alex.in l.qui bona,§.vl.ff.de dam.infe.dicētes hæc verba,toties quoties,significare infinitatē.vti etiā ipse Alex.voluit in l. si Stichū, §.1.col.2.ver.nec ob.ratio,ff.de ver.obli.& in l.2.§.vlt.col.2.ver. puto quòd in terminis,ff.qui satisd.cog.& consi.145,quoniam abunde,col.1.versi.sed hoc non obstante, lib.2.& alij multi quos tibi citauimus in tractatu Retractuum, titu. 2.§.1.in glos. 2. in verbo, *à tel temps*,nu.11.contrarium, cum multis sequ.

3 ¶Et hoc quidem aliis probatur in his dictionibus & similibus, ex multis tex.videlicet in l.si ita stipulatus à Seio fuero,& ibi Bar.Ang.& Imo.ff.de fideius.quæ loquitur in dictione,quandocunque,ibíque glo.in verbo,summas,adducit pro contrario hunc nostrum §.hoc sermone,vt intelligas hanc limitationem ad hunc tractatum pertinere,& alios tex.in l.1.§.1.ibi,toties quoties,ff.si fami.fur.fec.dica.& in l.si duo, §.vlt.ff. de arbit.& §.in primis,Insti.de eo cui liber.cau.

4 ¶In quo tamen illud annotandū est,quod tradit Ange.in l.si finita,ff.de dam.infec.& iterum in l.2.§.qui exhiberi,ff.de cust.reo.q̄ si quis promiserit alterum repræsentare toties quoties fuerit requisitus,sufficit vt bis illū repręsentet,ita vt postea liberetur,p̄ d.l.qui bona,§.vlt.ff.eo.ti.& l.fideicōmissa,§.si quis decē,ff.de lega.3. Et illum sequi-

tur

tur,& multis argu.& rationibus comprobat Roma.in repe.rub.ff.de arbi.col.10.ver-
sic.quid autem si compromissum est,& consi.15.plura sunt quæ quæruntur, in 4.eo-
démque vlt.dubio,vbi & alia loca citat ex eodem Ang.

5 ¶Sed hęc sentẽtia reprehẽditur ab Imo.Ro.sibi cõtrario,Alex.& cęteris recẽtioribus in d.l.si finita,ea quã diximus ratione,q̃ ea verba(toties quoties) infinitatẽ designãt, propterea q̃ duabus vicibus tãtùm minimè cõtẽta est.Quod & ipsum tradit idẽ Ro. in d.l.2.§.vlt.col.2.ver.modò ad propositũ.& ibi quoq; Soci.col.pe.ver.sextò & vltimò,ff.qui satisd.co.& Pau.Ca.in l.duobus,§.q̃ si reus,ante fi.& ibi quoq; Ias. col. pe. ff.de iniu.quo in loco ipse Pau.monet notariũ,vt promittere faciat desistendo toties quoties.& ipse itẽ Alex.in d.l.qui bona,§.vl.ff.de dã.infe.& d.con.145.in prin.lib.2.& alij quos in id citat Hippo.Marsi.in l.vnius,§.cognituruũ,col.7.vers.itẽ & vltra,cum multis seq.ff.de quæst.& vide quos citaui suprà,in prin.nu.49.inci. quid autẽ si quis.

6 ¶Sed & hîc nõ omittendũ ducimus,quod ab Ang.scriptũ est in d.l.si ita stipulatus à Seio fuero,ff.de fideiu.volẽs soluere cõtrariũ quod gl.ibi fecerat de hoc nostro §.hoc sermone,vt suprà diximus,hęc tradit,Quòd vbi tractamus de obligatione contrahẽda in alicuius cõditionis euentũ toleratur infinitus,& solus primus actus impletionis cõsideratur per hũc nostrũ §.hoc sermone.Vbi verò tractamus de obligatione multiplicãda,tũc etiã toleratur infinitas,si per multiplicationẽ in effectu,nõ multiplcatur interesse,neq; cõtrahitur nouũ damnum, vt in d.l.si ita stipulatus,vbi licèt fideiussor obligetur in plures quantitates,tamẽ eas recipere potest à reo, & in l.vbi exigitur, §. hæc vox,ff.de eden.de qua nos alibi diximus.Sed vbi ex multiplicatione semper inducitur nouũ damnũ,quantumcunque verba sunt apta ad infinitatem, nõ toleratur infinitas,sed restringitur,l.fideicommissa.§.si quis decem,ff.de lega.3.quam & glo.in d. l.si ita stipulatus,adduxerat pro contraria.Sed antequam obligatio contrahatur,potest futurus,vt ipse loquitur,obligari,dicere se nolle in infinitum obligari, & sic, inquit,intelligitur l.qui bona,§.vlt.ff.de damno infec.Hæc Ang.

7 ¶Cæterũ Imo.in d.l.si ita stipulatus,dicit hæc bene notãda,quia secũdũ ipsum Ang. etiã si apposita sit dictio,quãdoq; vel quãdocunque, in d.§.si quis decẽ, nihilominus procederet quod ibi dicitur.Cuius tamẽ oppositũ sentit Bar.in d.l.si ita stipulatus,& rursus in d.l.§.qui bona,§.vlt.& fortè,vt subdit Imo.illud verius est, quia standũ est volũtati testãtis,nec recedendũ à verbis claris,l.aut ille,§.cùm in verbis,ff.de leg.3.& l.pe.ff.de annu.leg.Et pro hoc facit d.l.si ita stipulatus, nã posset esse,quòd ibi sæpius damnum incurreretur ipsi fideiussori,si contingeret ex post facto reum effici nõ soluendo,vt in §.vlt.instit.de replic.Aequitatem tamen habere opinio.Ange. sed æquitas non scripta,& rigor scriptus videntur resistere,per supradicta.

VICESIMASEPTIMA LIMITATIO.

1 ¶VICESIMO septimo limita,vt procedat in concessione onerosa,secus in lucratiua siue gratuita,ex hoc quod voluit Alex.in l.diuortio,§.ob donationes,col.3.ver. secũdo limita dictũ,ff.sol.matri.dũ limitat dictum Bal.ibi dicẽtis,quòd si quis vendit fructus cuiuspiã horti,& bis ipsi fructus colligãtur in anno,intelligitur tãtùm de primis,de quo nos supra diximus in prin.nu.6.incip.tertiò ad hãc sententiã:Vt scilicet id procedat in tit.onerosо,in quo & ipse Bal.loquitur:in lucratiuo autem secus. nam tunc(inquit)id perpetuò intelligitur,per l.si seruitus,ff.de seruitu.vrbanorum, præd.

2 ¶Cuius(vt & ipse dicit)tex.argu.dicit idẽ Bal.in auth.excipitur,ad fi.C.de bon. quæ liber.quòd si pater cõcedit suo filio fructus bonorũ suorum aduentitiorũ, non solùm includũtur fructus illius,sed futurorũ,& ad hoc quoque alia allegat,de quo nos alibi supra diximus in 25.limitatione.Tanquam scilicet intelligat Alex. illam Bal. diuersitatem ex sola diuersitate lucratiui,aut onerosi tituli.Subdit tamen ipse Alexan.hoc posterius dictum Bal.verum esse,si fructus eorum bonorum aduentitiorum non extabant tempore donationis,nam si extarent,de illis tantùm debere intelligi,per text. in l.si ita,ff.de auro & argento leg.

3 ¶Ex quo iterum vides Alex.non satis sibi bene constare,nec hîc diuersitatem tituli onerosi vel lucratiui quicquã facere,sed id ex eo ũtant pẽdere,an fructus extẽt,an nõ extẽt.Si enim extãt,de illis tantùm intelligi,etiã in titulo lucratiuo:si non extant, secus.Et id quidẽ postremũ omnino verũ est,nam si nulli extarent,concessio,siue gra-

BIU Cujas

tuita,siue lucratiua, omnino esset inutilis, & superuacua, nisi de fructibus postea sequentibus intelligeretur,quod minimè dicendum est,ex no. in l.si quando, C.de inoffic.testamen.cum similib.

4 ¶Subiũgit tamẽ Alex.pro illa posteriori sentẽtia Bal.facere quod ipsemet Bal.scribit in l.1.col.2.ver.pone quòd testator,C.de fideicõmiss.quòd si testator mandauerit hæredi,vt vestiret vxorem suam,& sic(ait Alex.) titu.lucratiuo,intelligitur vt singulis annis vestiat.Sed nos de hoc Bal.dicto,& illius ratione,alibi supra diximus.

VICESIMAOCTAVA LIMITATIO.

1 ¶VICESIMO octauo limita,vt hęc nostra regula nõ procedat in actu protestationis,qui tantũ abest,vt prima ac vna cõsumatur,vt etiã iterũ,ac interdum sæpius(si quãdo ea requiritur)fieri debeat:aliàs ea prima protestatio euanescit,manétque inutilis & inefficax,peræquè ac si nulla facta fuerit,per text. in l. de pupillo, §.si quis ipsi prætori,ff.de oper.noui.nunci.& in l.mora,in fi.principij,ff.de vsuris.

2 ¶Verùm hæc res patitur multas distinctiones & declarationes.Nam primùm Barto. in d.§.si quis ipsi prætori,col.2.in 2.oppositione,videtur,inquit,quòd sufficiat protestationem semel esse factam,l.Titia,§.vsuras,ff.de lega.2.Idque ita soluit, quòd quãdo protestor,quòd non stat per me, tunc si stat per aduersarij delictum vel contumaciam,sufficit vna protestatio,nec requiruntur plures,nisi prima fuerit remissa,per dictum §.vsuras,& dictã legem,mora,& ibi glo.in verbo,repetendi,& facit l.3.§.illud, ff.quod vi aut clam.

3 ¶Aut stat per aduersarij casum vel dignitatẽ,& sic sine delicto illius,& tunc aut protestatio fit ad conseruãdum ius protestantis,& sufficit semel fieri,l.si intra,& l.in cõtractibus,§.pen.C.de non nume.pecu.& l.vt perfectus,C.de annali exceptione, cum similibus:Aut fit protestatio ad acquirẽdum ius quoppiam nouum,& tunc finito impedimento aduersarij,debet iterum fieri,aliàs prima protestatio nihil operaretur, per dictum §.si quis ipsi prætori.

4 ¶Ex hócq; subinfert,quòd si emptor cui mouetur lis de re empta protestatus fuerit se nõ posse eã litẽ nunciare venditori,quia ignoratur, quo in loco sit sine culpa ipsius, iuxta l.si dictum,§.pe.ff.de euictio.tunc si reuersus fuerit,debet ei denunciare,aliàs prima illa protestatio nihil operaretur, videretúrque ab ea recessum,per d.§.si quis ipsi prætori,quod,inquit,tene menti ad multa.Sed tu super hoc vltimo vide Ang.in d.§. si quis ipsi prætori,ver.ex hoc dicit,& ibi quoque Pau.Cast.col.1.ver.qui per hoc dicit,Imolam col.2.ver.item adde secundo,Roma.col.2.versic.inquantum Bart.in eadem,Alex.col.3.versi.ex hoc infert,Iasonem col.5.versi.tertio inquantum, & præterea Antonium in c.vlt.col.2.in 4.quæst.extrà de appellationibus.

5 ¶Porrò si alia multa super hac re,an scilicet vna protestatio sufficiat, & de similibus scilicet interpellatione, denunciatione, admonitione, requisitione,citatione,& aliis id genus,vide omnes in d.§.si quis ipsi prætori,glo.in c.si episcopus,18.dist.& in c.cupientes,§.si per viginti,in verbo,propositam,versi.sed solet quæri,& ibi Pet.Ancha. col.vlt.versi.incidenter tamen quæritur,Dominic.col.3.ver.& nota istam glo.& Philip.Franc.col.2.ver.in eadem glo.in fi.Innocen.in c.cum nobis,col.2.in verbo,reuocare,versi.item an sunt.Ioan.And.in c.ego, col.1.in verbo, vocatus, de iureiuran. & alios plurimos citatos ab Alex.in d.§.si quis ipsi prætori,col.1.& 2.

VICESIMANONA LIMITATIO.

1 ¶VICESIMONONO limita,non procedere in promissione cuiuspiam generis subalterni(quod vocant dialectici & nostrates)in quo quidem haud dubiè est electio debitoris, l.plerunque, §.penult.ff.de iure doti.& c.in alternatiuis, de regu.iur. lib.6.cum concord.ibi adductis.Sed quod ad nostram tractationem pertinet,si semel vnum promissor elegerit,non ex hac prima electione consumitur electio, quin possit postea & sæpius quidem aliud eligere,& soluere,l.qui ex pluribus,& ibi glos.Bart. & alij,ff.de verbo.obligationib.& l.eum qui certarum, §.1.& ibi etiam glosa, & doctor.ff.eod. titu.In quibus locis,ne hîc te diutiùs detineam,videbis vtrùm & id facere poterit post litem contestatem,an & post sententiam,& an id procedat in voluntate expressa aut tacita,& an in testamentis,vt in contractibus,& an cùm à lege datur electio,an & cùm ab homine.

TRIC

BIU Cujas

TRICESIMA LIMITATIO.

1 ¶TRICESIMO limita,vt nõ procedat in pignoribus & hypothecis siue prętoriis siue cõuentionalibus,nam si creditor cadat possessione pignoris vel hypothecæ, quam habebat,siue nulla eius culpa,siue etiam sua culpa,non ita perdit ius pignoris, quin possit iterũ eã possessionẽ recuperare hypothecaria actione,vt est tex.expressus & no.in l.vlt.& ibi omnes doc.C.de præto.pigno.Sed cui similis est alius,in l.is cui,§. quæri potest,ff.vt in pos.leg.& voluit glosa, in l.si quis missum,§.vlti.in glos. penulti. in fi.ff.de dam.infect.& Inno.in c.contingit,in princ.de dol.& contu.

2 ¶Sed hoc ita accipiẽdum est,nisi creditor expressè consenserit alienationi rei pigneratæ.Nam licèt ea postea redeat in dominium debitoris,non tamẽ redit pignus,quin ipsum perpetuò manet liberatum,per alium text. & ipsum quoque not.in l.vlti.C.de remis.pigno.quem sing.dicunt Bal.Ang.& Saly.ibi.Nisi tamen in duobus casibus,qui ibi adscribuntur à doc.vti videre poteris.

TRICESIMAPRIMA LIMITATIO.

1 ¶TRICESIMOPRIMO limita,vt similiter nõ procedat in cõstituto, verbi gratia,vt id intelligas,si cõstitutarius,id est,is pro quo venditor aut alius id genus se constituerit possidere rẽ venditam aut aliter cessam,ipsius rei realem siue naturalem possessionem apprehenderit,& eâ postea cadat,& deinde res ad constituentem redierit,redit & possessio vi illius constituti in constitutarium,ex sententia Bal.in c.si facta.col.1.ver.pone vendo tibi,& ibi quoque Matth.Afflict.col.3.vers.& dicit hîc,tit.si de feud.fuer.contr.inter domi.& agna.& alij,quos tibi citaui in nostro tracta.Constituti,in 5.limi.quo in loco videbis,an id verum sit.

TRICESIMASECVNDA LIMITATIO.

1 ¶TRICESIMOSECVNDO limita,vt nõ procedat,quãdo destructio volũtatis,ad interpretantem,siue declarantẽ spectat,verbi gratia,diximus in prin.nu.40. incip.vicesimo quod voluit,quòd declaratio siue interpretatio obscuritatis vel ambiguitatis,nõ nisi semel fieri potest,per glo.in l.quicquid astringendæ,in prin.ff.de ver. obligat.cum multis si.ibi adductis.Sed id intelligitur,nisi is qui disposuit aliquid obscurè,posteáque semel interpretatus fuerit aut declarauerit,id ipsum obscurum possit totũ ipsum reuocare,Exẽpli causa,testator quicquã obscurũ disposuit,cuius dispositio ambulatoria est vsque ad mortem,éstque ei semper liberum reuocare testamentũ, l.quod per manus,ff.de ru.codi.& l.3.ff.de adim.lega.cum simi.Ideóque ei licet interpretari & declarare testamentum,non semel tantùm,sed & toties quoties libuerit, l. hæredes palam,§.sed si notam,ff.de testa.Id quod ab Ang.annotatum est in d. l.quicquid astringendæ,paulò ante fi.& ibi quoque Alex.col.pe.ver.ex qua habes,ff.de ver. oblig.& nos quoque diximus suprà,in princi.nu.46.incip.quinetiam illud, sed id inter limitationes repetere non inconueniens mihi visum est.

TRICESIMATERTIA LIMITATIO.

1 ¶TRICESIMOTERTIO limita,vt procedat, nisi natura repugnaret, verbi gratia,in casu l.eum qui calendis,ff.de verb.oblig.de qua diximus suprà, nu. 21.incip.duodecimo accedit,in ea igitur l.dicitur quòd si quis simpliciter stipulatur calendis Ianuariis,intelligitur de primis.Quid ergo si quis in mense Decembri stipulatus fuerit calẽdis Ianuariis partum Aretusæ,quæ nondũ prægnans est,aut certè prægnãs est ex duobus mẽsibus tãtùm,ita vt natura repugnet, vt stipulatio possit habere effectũ in primis illis calẽdis Ianuariis proximè sequẽtibus stipulationẽ.Igitur non de illis stipulatio illa intelligẽda est,sed de aliis partum sequẽtibus,vt dicit glo.in d.l.eum qui calẽdis,in verbo,calendis,in prin.per tex.in l.interdum,in prin.ff.eo.tit.vbi interdum pura stipulatio ex re ipsa dilationem capit,vt si id quod in vtero sit, stipuletur: tunc enim incipit actio,cùm ea per rerum naturam præstari potest.

2 ¶Quibus adde quæ latè congessimus in nostro tractatu, cessante causa cessat effectus,nu.70.incip.súntque & aliæ,& seq.quo conuinceremus naturam leges & cæteras dispositiones interpretari. Hæc autem limitatio potest reduci ad ipsam nostram regulam,vt scilicet ea stipulatio intelligatur de primis calendis,postquam res præstari possit.

FINIS.

BIU Cujas

TABVLA ALPHABETICA IN TRACTATVM,

Cessante causa cessat effectus.

A

Abbas depositus sine culpa primum locum post abbatem tenet, limit. 15. nu. 8.

Ablationis causa cessante cessat ablatio, part. 1. numero 20.

Absens, ob contumaciam potius damnatus esse cẽsetur quã ob malã causam, par. 1. nu. 63.

Absolutionis causa cessante cessat effectus, par. 1. numero 20.

Absolutionis causa cessante cessat absolutio, par. 1. num. 21.

Absolutionis causa limitata, limitatum effectum producit, par. 1. nu. 142.

Actionis causa cessante cessat actio, part. 1. num. 22. & sequen.

Actio quæ competebat ob interesse, desinit cõpetere si desinat interesse, part. 1. nu. 23.

Actio ob interesse competens, eo cessante desinit, par. 1. nu. 23.

Actio directa ex mẽte cõpetit, par. 1. nu. 136.

Actu consummato casus superueniens non vitiat, limita. 12. nu. 15. etiam in foro conscientiæ, ibid. nu. 16.

Etiam in effectu nondum consummato, sed inchoato, qui tamen pro completo habetur, limit. 12. nu. 19.

Quid in causa essendi, ibid. nu. 13. & duob. sequentib.

Quid in tempore futuro, ibid. nu. 24.

Actus quando consummatus vel perfectus dicatur, limita. 12. nu. 28.

Actus causæ proximæ attribuitur, limita. 20. nu. 5.

Actus non consecuturi sunt à causis multũ remotis, limita. 20. nu. 5.

Actus à causa proxima denominatur, limita. 20. nu. 5.

Actus quando à prima causa denominatur, limita. 20. nu. 19. & 20.

Ademptionis causa cessante cessat ademptio, par. 1. nu. 24.

Ademptio legati ob inimicitias cessat si conciliatio interuenerit, par. 1. nu. 24.

Adoptiui parentes in ius sine venia vocari nõ possunt, par. 1. nu. 45. sed tandiu tamen quãdiu durat adoptio, ibid.

Adoptione cessante cessat institutio ob eam facta, par. 1. nu. 116.

Adrianus Florentinus theologus præstantissimus, limita. 1. nu. 4.

Aduocatus officio deposito manet clarissimus, nec torqueri potest, limi. 15. nu. 7.

Aegrotus si curatus in morbum statim inciderit, eadem morbi causa permansisse dicitur, par. 1. nu. 178.

Aequitati naturali iurisconsulti innituntur, limita. 1. nu. 69.

Aestimationis limitata causa limitatum effectum producit, par. 1. nu. 142.

Aetate cessante cessat illius effectus, par. 1. nu. 25.

Affinitatis causa cessante cessat affinitas & effectus qui inde sequebatur, par. 1. nu. 27.

Affinitatis priuilegium, finita affinitate perit, par. 1. nu. 27.

Affinis durante affinitate ob affinis sui iniuriã accusare potest, par. 1. nu. 30.

Affinis soluta affinitate ad id quod est de iure speciali contra ius commune nõ admittitur, par. 1. nu. 37.

Affinis soluta affinitate ad id quod est de iure communi admittitur, par. 1. nu. 37.

Agnati hodie cognatis non præferuntur, quia sublata est differẽtia agnationis & cognationis, par. 1. nu. 127.

Agnatum esse tempore delatæ hæreditatis satis est, limi. 4. nu. 5.

Agnatio in acquirenda hæreditate effectum successiuum non respicit, limita. 4. nu. 5.

Amicitia redintegrata restituit quod inimicitiæ ademerant, par. 1. nu. 24.

BIU Cujas

Amicitia ex affinitate plerunque durat, etiam ea soluta par. 1. nu. 30.

Amicitia quæ ex forma & pulchritudine proficiscitur, deficiente pulchritudine perit, par. 1. nume 38.

Amor qui ex affinitate processerat, soluta affinitate soluitur, par. 1. num. 27.

Amor ex affinitate contractus, ea finita diminuitur par. 1. nu. 29.

Amor ex affinitate contractus, ex ea susceptis liberis non cessat, par. 1. nu. 29.

Amoris causa cessante cessat amor, par. 1. n. 38.

Amoris ob formam, & formæ idem finis est, par. 1. num. 38.

Appellationis causa cessante cessat appellatio, part. 1. nume. 39.

Appellationis causa grauamẽ est, par. 1. nu. 39.

Appellanti prima die an statim currat tempus prosequendi. par. 1. nu. 80.

Appellationis causam vnam probare sufficit, licèt plures expressæ sint. limit. 22. nu. 7.

Arbitriorum extraordinariorum causa cessante, cessant arbitria, par. 1. num. 40.

Argumentum valet à destructione causæ ad destructionem effectus, & è contra, part. 1. num. 144.

Argumentum à causa finali sumitur, non etiã impulsiua, limit. 1. nu. 8. & 9.

Argumentum à ratione naturali absque allegatione iurium valet, limitat. 1. nu. 78.

Argumentum probabile tantùm non concludit necessariò, limita. 6. nu. 2.

Argumentum non ab euentu, sed à causis immediatis concludit, limitat. 20. nu. 8.

Argumentum ducitur à ratione vnica tacita, ac ex expressa, limita. 21. nu. 8.

Argumentum non sumitur à contrario sensu vnius causæ, ex pluribus, limitat. 22. num. 5.

Authoritas statuti finitur cessante causa prohibitionis, par. 1. nu. 115.

Banni causa cessante cessat bannum, par. 1. num. 41.

Bannum ob contumaciam irrogatum, bannito comparente in simplicem citationem reducitur, par. 1. num. 59.

Bannitus condemnatus de falso, magis ob contumaciam quàm quòd falsum commiserit, damnatus esse censetur, par. 1. num. 63.

Bello cessante cessat omnis effectus ex bello secutus, par. 1. num. 42.

Beneficij à iure concessi cessante causa cessat beneficium, par. 1. nu. 45.

Beneficium legis non est alicui auferendũ, part. 1. nu. 82.

Beneficio vbi locum facit personæ conditio ea deficiente beneficium desinit, par. 1. nu. 105.

Beneficiatus sua culpa in id incidens vt officiũ facere non possit, priuatur beneficio, limita. 23. num. 11.

Beneficium datur propter officium, limita. 23. nume. 11.

Casus superueniens qui ab initio impediuisset actum geri, si tendit ad eundem effectum cum actu gesto, non tollitur quod gestum est, limita. 14. nu. 2.

Nisi debitoris interfit, ibid. nu. 9.

Causa quid, par. 1. nu. 2. & 3.

Causa propter quam fit aliquid, eod. nu. 2.

Causa quid à ratione differat, par. 1. nu. 2. & 3.

Causa quibus modis dicatur, par. 1. num. 4.

Causa est de præterito, par. 1. num. 6.

Causa & ratio sæpe confunduntur, par. 1. num. 7. & 8.

Causa finalis legis propriè ratio dicitur, part. 1. num. 9.

Causa dicitur cui ratio inest, par. 1. nu. 10.

Causa cui ratio non inest propriè causa non est, sed abusiuè, par. 1. nu. 10.

Causa cessante cessat effectus, par. 1. nu. 11.

Causatum perimit causa perempta suum, par. 1. num. 11.

Causa finalis falsa, vitiat legatum & contractum, par. 1. nu. 16.

Causa durante durat effectus, par. 1. nu. 17.

Causa cessante cessat dispositio etiam in foro conscientiæ, par. 1. nu. 18.

Causa amoris cessante cessat amor, par. 1. n. 38.

Causa appellationis cessante cessat appellatio, par. 1. nu. 39.

Causa banni cessante cessat bannum, par. 1. numero 41.

Causa belli cessante cessat effectus illius, par. 1. num. 42.

Causa commissionis cessante cessat commissio par. 1. num. 48.

Causa commodi cessante cessat commodũ, par. 1. nu. 49.

Causa confessionis cessante, cessat eius effectus, par. 1. nu. 51.

Causa concessionis cessante cessat concessio, par. 1. nu. 50.

Causa constitutionis cessante cessat constitutio, par. 1. nu. 53.

An reuocari constitutionem necesse sit, ibi.

Causa constituti cessante cessat constitutũ, par. 1. num. 54.

Causa consuetudinis cessante cessat consuetudo, par. 1. nu. 55.

Causa contractus cessante cessat cõtractus, par. 1. num. 56.

BIU Cujas

Causa contumaciæ cessante cessat effectus illius, par. 1. nu. 57. & seq.
Causa dispensationis cessante cessat dispẽsatio, par. 1. nu. 89.
Causa dilationis cessante cessat dilatio, part. 1. num. 74.
Causa expulsionis cessante cessat expulsio, par. 1. num. 100.
Causa immunitatis cessante cessat immunitas, par. 1. nu. 113.
Causa impedimenti cessante cessat impedimentum, par. 1. nu. 114.
Causa infamiæ cessante cessat illius effectus, par. 1. nu. 115.
Causa legati cessante, cessat legatum, part. 1. num. 121.
Causa legitimationis cessante cessat legitimatio, par 1. nu. 123.
Causa liberationis cessante cessat liberatio, par. 1. nu. 174.
Causa mandati cessante cessat mandatũ, part. 1. num. 175.
Causa morbi cessante cessat morbus, part. 1. nume. 177.
Causa necessitatis cessante cessat quod ob eam statutum est, par. 1. nu. 179.
Causa odij cessante cessat odium, par. 1. nu. 185.
Causa officij cessante cessat officium, par. 1. nu. 188.
Causa permissionis cessãte cessat permissio, par. 1. nu. 197.
Causa periculi cessante cessat periculum, par. 1. num. 198.
Causa præsumptionis cessante cessat præsumptio, par. 1. nu. 200.
Causa priuilegij cessante cessat priuilegiũ, par. 1. num. 203.
Causa commensurata tempori, commensurat effectum, par. 1. nu. 209.
Causa cùm ad non causam reducitur, perinde est ac si à principio causa non fuisset, part. 1. num. 215.
Causa prohibitionis cessante cessat prohibitio, par. 1. num. 215.
Causa promissionis cessante cessat promissio, par. 1. num. 217.
Causa recusationis cessante cessat recusatio, par. 1. nu. 219.
Causa redhibitionis cessante cessat redhibitio, par. 1. nu. 221.
Causa religionis cessante cessat religio, part. 1. nu. 223.
Causa repetitionis cessante cessat repetitio, par. 1. nu. 225.
Causa restitutionis cessante cessat restitutio, par. 1. nu. 227.
Causa securitatis concessæ cessante, cessat securitas, par. 1. nu. 231.
Causa specialitatis cessante cessat specialitas, par. 1. num. 234.
Causa statuti cessante cessat statutum, par. 1. nume. 235.
Causa suspicionis cessante cessat suspicio, part. 1. nu. 238.
Causa voti cessante cessat votum, par. 1. n. 242.
Causa ea propriè est, quæ finalis est, limit. 1. n. 5.
Causæ appellatione & finalis, & impulsiua veniunt, limita. 1. nu. 5.
Causa quælibet præsumitur impulsiua in gratiis & priuilegiis, limit. 1. nu. 14.
Causæ impulsiuæ cessatio an vitiet in omnibus rescriptis, arbitrarium est, limit. 1. nu. 15.
Causa impulsiua in gratiis à principio vera si posteà cesset, non vitiat, limit. 1. num. 18.
Causa impulsiua cessans effectum permit, si statuens non aliter disposuisset, quàm si causa illa impulsiua locũ habuisset, limit. 1. nu. 19.
Causam in lege appositam finalem Accursius præsumit, limit. 1. nu. 21.
Causa an finalis an impulsiua in dubio iudicanda sit, limita. 1. nu. 21.
Causa finalis est cùm in fauorem constitutio inducta est, limi. 1. nu. 22. secus si in odiũ, ibid.
Causa quæ finalis dicenda sit ex Baldi sententia, limita. 1. nu. 23. & multis sequent.
Causa sententiæ finalis præsumitur, limita. 1. numero 25.
Causa de præterito præsumitur impulsiua, limi. 1. nu. 26.
Causa de futuro finalis præsumitur, lim. 1. n. 26.
Causa importans verum debitum finalis est, limita. 1. nu. 26.
Causa finalis est quæ per se infert in quemlibet effectum, limi. 1. nu. 28.
Causa finalis sola dispositioni cohæret, limita. 1. numer. 29.
Causa à lege inserta finalis præsumitur, limi. 1. nu. 29. secus si ab homine, ibid.
Causa à testatore vel lege apposita censetur impulsiua, limit. 1. num. 30. secus si à lege vel principe, ibid.
Causa de præterito si vera debitum verum induceret, præsumitur finalis, limit. 1. nume. 31.
Causa de futuro in contractibus innominatis finalis præsumitur, limi. 1. nu. 31.
Quid in aliis contractibus, ibidem.
Causa finalis est ex cuius radice oritur obligatio, limita. 1. nu. 34.
Quid in legato, ibid.
Causa finalis præsumitur si sit aliquid quod implet

BIU Cujas

plet,vel vestit contractum,limit.1.nu.35.
Causa finalis,vel impulsiua est ex voluntate cõtrahentium,limi.1.nu.36.
Causa finalis præsumitur,si ad validitatẽ actus necessaria est causæ expressio, lim. 1.nu.38.
Aliàs secus,ibidem.
Causa per modum conditionis finalis est, limit. 1.num.41.
Causa finalis quæ sit Bartolo,limi.1.nu.41.
Causa finalis ex personarum qualitate præsumitur,limita.1.nu.51.
Causa concernens vtilitatem tertij,finalis præsumitur,limit.1.nu.52.
Causa nullius vtilitatem respiciens finalis præsumitur,limita.1.nu.54.
Causa solius accipientis commodum respiciens impulsiua præsumitur,limita.1.nu.52.
Nisi ea causa necessariò requiratur, limita. 1.nu.55.
Nisi insit fauor piæ causæ aut alterius fauorabilis,ibid.nu.56.
Nisi reipublicæ commodum cum commodo priuati sit coniunctum.ibid.nu.59.
Causa finalis ex dispositione conditionali præsumitur,limit.1.nu.60.
Causa impulsiua est quæ illa generalior est, limita.1.nu.62.
Causa quæ ex proœmio sumitur finalis præsumitur,limita.1.nu.64.
Nisi tamen natura ipsius causæ repugnaret, limit.1.nu.66.
Causa cohærens dispositioni finalis dicitur, limit.1.nu.86.
Causa impulsiua facit,vt facilius dispensetur,limita.1.num.88.
Causa quæ iurisconsultum mouet ex parte post. finalis censetur,limit.1.nu.45.
Secus si ex parte ante.ibid.
Causa dispositioni cohærens finalis est, limit. 1. nu.46.
Aliàs impulsiua,ibidem.
Causa cessante non cessat effectus ad lucrum, limita.5.nu.1.
Causa probabilis cessans non facit cessare effectum,limi.6.nu.1.
Causa cessante in vna persona non cessat effectus in alijs,limit.8.nu.1.
Causa cessante non cessat effectus in iure quæsito,limita.11.nu.1.
Nisi ius illud irregulare sit,ibid.nu.3.
Causa impulsiua censetur esse occasio,limit. 13. num.4.
Causa ab occasione quid differat,limi.13.nu.5.
Causa in iure consistit,limit.13.nu.5.
Causa propriè dicitur,id quod ad aliquid per se ordinatur,limi.13.nu.6.
Causa impulsiua quæ occasionem remotam præstat,limi.13.nu.9.
Causa pro occasione,limit.13.nu.11.
Causa pro ratione finali sumitur,limi.13.nu.4.
Causa cessante non cessat effectus, quotiens remanent reliquiæ pristinæ causæ, limita.16. nume.1.
Causa adimpleta non cessat effectus,limita. 18. num.1.
Causa nullitatis cessante nõ cessat nullitas,limit. 19.nume.1.
Causa immediata & proxima posita ponitur effectus,limita.20.nu.1.
Causa remota & mediata cessante non cessat effectus,limita.20.nu.1.
Causa remota potius occasio,quàm causa dicitur,limit.20.nu.3.
Causa propinqua magis operatur,quàm remota, limita.20.nu.4.
Causa remota æquiparatur impulsiuæ,limi.20. nume.4.
Causa in dubio de propinqua intelligitur,limita. 20.num.4.
Causa secunda nihil operatur,nisi inquantum à prima sibi influitur,limita.20.nu.6.
Causa immediata in omnibus actionibus inspicitur,limitat.20.nu.6.
Causa prima magis influit in causatum,quàm secunda,limita,20.nu.6.
Causæ appellatione venit tantùm proxima, limit.20.nu.7.
Causa remota non imputatur ad homicidium, limitat.20.nu.7.
Causa causæ non est propriè causa causati,limitat.20.nu.10.
Causa remota & propinqua non iudicantur impares,cùm quæstio est de damno dato causa alicuius,limi.20.nu.12.
Causa mediata ita cohærens proximæ,vt nulla sit media,non accipitur pro proxima, limit. 20.nu.17.
Causa remota inspicitur,cùm ea est fundamentum proximæ,limit.20.nu.18.
Causa non multùm remota tunc consideratur cùm iam deducta est in esse,limi.20.nu.21.
Causa quæ proxima,quæ remota dicatur,limit. 20.nu.23.
Causa vna ex pluribus cessante non cessat effectus,limit.22.num.1.
Causa ea dicitur quæ sola est,non cum aliis, limita.22.nu.3.
Causa falsa expressa in sententia eam vitiat, licèt sit altera tacita vera,limit.22.nu.20.
Causa cessante cessat effectus in successiuis, limitat.

BIU Cujas

mitat.23.nu.1.
Causarum differentiæ quædã,limit.23.nu.3.
Causa cessante non cessat effectus in his quæ ex animi dispositione nõ depẽdẽt,limi.28.nu.1.
Causa cessante culpa illius qui aliquid dedit, aut concesit,non cessat effectus,lim.33.n.1.
Causa producente,& conseruante cessante cessat effectus,limi.35.nu.1.
Secus in causa inducente solùm,ibid.
Causa ob quam forma introducta est cessante, non cesßat formæ obseruatio,limita.37.n.1.
Causa cessante non cessat effectus,qui non vitiatur voluntate contrahentiũ,limi.38.nu.1.
Causa cessante non cessat effectus in spiritualibus,limit.39.nu.1.
Causa cessante cesßat effectus in causa fiendi, limita.40.nu.1.
Quid in causa essendi,ibid.
Cautio interposita à paupere pro securitate,non tollitur per superuenientes diuitias, limitat. 14.num.3.
Census ob castrum debitus desinit deficiente castro,par.1.nu.217.
Cessionis causa limitata limitatum effectum producit,par.1.nu.142.
Clericus qui non dicit officium,non debet habere beneficium,par.1.nu.46.
Clericus suspensus aut depositus ob contumaciam comparendo,primum statum recuperat,par.1.nu.60.
Clericus si contumax sit in residendo in suo beneficio,pœna priuationis perpetua est,par.1. num.67.
Clericum degradatum percutiens incidit in canonem,si quis suadente,propter memoriam pristinæ dignitatis,limita.15.nu.4.
Clericus ad episcopatum electus,eum tamẽ non assecutus,non potest deponi, ob memoriam pristinæ dignitatis,limi.15.nu.5.
Clerici excusantur à tutela quandiu insistunt diuinis officiis,lim.23.nu.9.
Coadiutoris officium cesßat impedimento cessante,par.1.num.189.
Et prælato mortuo,cui coadiutor datus erat ibid.nu.190.
Cœptum an pro completo habeatur,limi.12.nu. 19.& duobus sequentib.
Commissionis causa cessante cessat commissio, par.1.nu.48.
Commissionis causa limitatum effectum producit,par.1.nu.142.
Commodi causa cessante cessat commodũ, par. 1.num.49.
Compromittere nemo de iure communi cogitur, par.1.nu.37.
Concessionis causa cessante cessat & ipsa concessio,par.1.nu.50.
Concessionis feudi limitata causa limitatum effectum producit,par.1.nu.142.
Concessionis causa limitata limitatum effectum producit,par.1.nu.142.
Concussio sub nomine donationis præsumitur in suspectis,par.1.nu.238.
Nisi donatio à consanguineo facta sit, ibid.
Condemnatus quis in dubio censetur ex causa quæ minus lædit,par.1.nu.65.
Conditio solennitatem non leuem inducit,limit. 1.num.61.
Conditio formam inducit,limi.1.nu.61.
Conditio est de substantia probationis,limita.1. nume.61.
Conditio in forma specifica seruanda est, limit. 1.num.61.
Confessionis causa cessante cessat eius effectus, par 1.nume.50.
Coniunctorum requisitorum vno deficiente totum corruit,limi.22.nu.15.
Consensus præstitus contemplatione certæ causæ finalis tamdiu durat,quamdiu causa in esse est,par.1.nu.209.
Cõsuetudinis causa cessante cessat consuetudo, par.1.nu.55.
Consuetudo est tacita constitutio,par.1.nu.55.
Constitutio aliquid non principaliter,sed ad aliquem finem continens non illa queat trãsgressorem ad pœnam,si principalis finis non violetur,nec quid in constitutionis contemptum fiat,par.1.nu.18.
Constitutionis causa vel ratione cessante cessat constitutio,par.1.nu.53.
Constitutio de subdiaconatu loquens vt de ordine non sacro censetur correcta, quia nouis constitutionibus sacer factus est,par.1.n.131
Constitutio pœnalis extẽditur ad casum qui venit ex mente legis,par.1.nu.155.
Constitutio pœnalis simul & correctoria an ex eadem ratione etiam expressa extendatur, par.1.nu.156.
Constitutio contra ius naturale ex iusta tamen causa facta valet,par.1.nu.169.
Constitutionis proprium est,vt iusta sit,part.1. nu.170.
Constitutiones odiosæ editæ in vsurarios odio vsurarum,cessant vsuris cessantibus,part.1. num.187.
Dummodo præteritas vsuras soluant vsurarij,par.1.nu.187.
Constituti causa cessante cessat constitutũ,par. 1.nu.54.
Contractus causa cessante cesßat contractus, par.

par.1.nu.56.
Contrariorum par est potentia,par.1.nu.52.
Contumacia quod abstulit restituit obedientia. par.1.nu.57.
Cõtumaciæ causa cessante cessat illius effectus, par.1.nu.57.
Contumacia cessante cessat eius pœna,part.1. nume.58.
Contumaciæ pœna mensuratur ad limites illius,par.1.nu.60.
Contumaciæ effectus non cessat cessante contumacia si dẽ delicto ex actis constet,part.1. nume.66.
Aut si contumacia transiret in specificum & peculiare delictum,par.1.nu.67.
Aut si contumaciæ pœna fuisset momentanea,ibid.num.68.
Contumacia cessante pœna illius pro tempore præterito respectu impensarum non cessat, par.1.nu.69.
Copulatorum alterum sufficit,cùm alterũ non est necessarium,limita.22.nu.14.
Secus si vtrunque sit necessarium,ibid.
Correcta ratione legis,an lex correcta esse censeatur,par.1.nu.127.& seq.vsque ad 32.
Correcta ratione legis vna ex pluribus,non censetur lex correcta,limita.22.nu.4.
Curationis cessante causa cessat curatio,part.1. num.70.
Curatio ob suspicionem tutoris data finitur tutela cessante,par.1.nu.70.
Curatio ob furorem data eo cessante cessat, par.1.nu.111.

DAmnum quod quis indebitè pateretur, aut lucrum quod indebitê amitteret, an cessare legẽ cessante eius ratione faciãt, par.1.nu.163.
Datoris iure finito soluitur ius acceptoris, limita.1.nu.24.
De,dictio,causam propinquam significat, limi. 20.nu.31.
Nisi aliud constet de mente loquentis, ibid.
Etiam substantiam notat.ibid.nu.32.
Secundum tamen subiectam materiam impropriatur,ibid.
Decurio qui fuit,torqueri non potest in memoriam pristinæ dignitatis,limi.15.nu.3.
Defensionis limitatæ limitatus est effectus,par. 1.nu.142.
Delegationis causa cessante cessat delegatio, par.1.nu.71.
Id tamen re integra,ibid.
Depositionis causa cessante cessat depositio, par.1.num.73.
Dictio,fortè,denotat causam impulsiuam,limi. 1.num.1.
Dictio,quia,an causam finalem denotet, limit. 1.num.82.
Dictio,fortè,respicit facti accidentia,non iuris dispositionem,limit.10.nu.1.
Dictionum,fortè,forsan,forsitan,fortasse,fortassis,quæ sit vis,limit.10.nu.2.& 3.
Dictio fortè,in causa posita efficit ne causa cessante cesset effectus,limi.10.num.10.
Dictio,propter,causam remotam significat,limita.20.nu.24.
Dictio,propterea, causam remotam denotat,limita.20.nu.26.
Aliquando proximam,ibid.
Dictio,ob,causam remotam denotat,limit.20. nu.27.
Dictiones omnes ob materiam subiectam impropriantur,limi.20.nu.34.
Dictum in omni dispositione eatenus extẽditur quatenus ratio extenditur,par.1.nu.150.
Dictum naturale sine lege ita mouere debet iudicem,vt lex ipsa,limit.1.nu.74.
Dignitate deposita,dignitatis vestigia retinentur,limita.15.nu.1.
Dignitatum priuilegia non cessant cessante dignitate,limita.15.nu.2.
Dilationis causa cessante cessat dilatio, part.1. num.74.
Dilationis causa cessante non cessat dilatio, si tempus per dictionem significantem extremitatem temporis appositũ sit,par.1.nu.85.
Si dies incerta sit.ibid.
Dilationis à iudice datæ cessante causa non cessat dilatio ipso iure,sed iudex eam reuocare potest,par.1.nu.87.
Directa actio ex mente competit,part.1. num. 136.
Dispensationis causa cessante cessat dispẽsatio. par.1.nu.89.
An dispensatio semel concessa ob causæ cessationem reuocetur,ibi.nu.90.
An quantum ad eum cui concessa est reuocetur,ibid.nu.91.
Quid si ius sit perfectè quæsitũ,ibid.nu.92.
Quid si loco necessitatis succedat vtilitas, ibid.nu.93.
Dispensatio videtur induci ex cessante causa prohibitionis,par.1.nu.216.
Dispensatio facilius conceditur ob causam impulsiuam,limita.1.nu.20.
Dispositio specialis per rationem generalẽ ampliatur,par.1.nu.139.
Dispositio quantumcunque generalis per rationem restringitur,par.1.nu.139.
Etiam in priuilegiis,ibid.

BIU Cujas

Dispositio extenditur ex ratione expressa in lege vel alia constitutione corrigente & exorbitante, par.1.nu.153.
Licet aliàs secus, ibid.
Dispositiones quaslibet ex personarum qualitate metimur, limita.1.nu.51.
Dissidentia non sunt quæ in ratione conueniũt, par.1.nu.152.
Doctores qui in dubio causam aut finalem aut impulsiuam præsumi dicant, limit.1.nu.47. & mult.sequen.
Dominus ab emphyteuta certior factus de futura rei emphyteucariæ alienatione, debet expectari per duos menses par.1.nu.78.
Non tamen si domiuus ante id tempus animum suum declarauerit.ibid.
Domino excommunicato absoluto restituitur fidelitas ob excommunicationem finita, par.1.nu.98.
Domini parlamenti priuati dignitate sola volũtate principis, sine crimine iisdem gaudẽt priuilegiis quibus & in ea cõstituti, li.15.nu.8.
Donatio inofficiosa non reuocatur si post eam tantùm quæsierit pater quantum sufficit ad legitimam, par.1.nu.229.
Dos vxori restituta ob viri inopiam viro locupletiori facto redditur, par.1.nu.195.
Dos diuortio reuocata redintegratur redintegrato matrimonio, par.1.nu.229.
Dos testamẽto relicta debetur ei quæ iam maritata erat, limi.18.nu.4.
Dotata in testamento postea ab alio dotata legatum dotis non perdit, limit.18.nu.2.
Doti ob quas causas dentur priuilegia, lim.22. num.11.

Effectum perimit causa perempta suum, par.1.nu.11.
Effectus remissio ad remotionem causæ sequitur, par.1.nu.13.
Effectus non cessat cessante causa quãdo in singulis quibusdã personis tantũ cessat.li.7.n.1.
Effectus cessat ceßãte causa generali, li.9.n.1.
Effectus iam consummatus non cessat cessante causa, limi.12.nu.1.
Effectus non cessat si causa tantùm suspensa fit, limita.17.nu.1.
Effectus non cessat cessante causa tacita, limit. 21.num.1.
Nisi ab vtroque cogitata fuerit, ibid.nu.3.
Nisi in foro conscientiæ, ibid.nu.5.
Nisi causa esset vnica, nec alia reddi posset, ibid.nu.7.
Effectus nõ ceßat cessante vna ex pluribus causis, quarum quælibet sola ad producendum effectum sufficit, li.22.nu.12.
Effectus cessat vna ex duabus causis cessante, cum vtraque ad effectum producendum consideratur, limita.22.nu.17.
Cum vtraque ratio expressa est, ibid.nu.19.
Cum vtraque generalis est, ibid.nu.21.
Cum vtraque principalis.ibid.nu.22.
Effectus non cessat cessante causa vice modi in testamentis adiecta, limita.24.nu.1.
Nisi modus necessariò inesset legato, ibid. nume.2.
Effectus non cessat facti causa ceßante ob quã habendam fit aliquid, limita.25.num.1.
Effectus cessat cessante causa, actu & exemplo, limita.26.nu.1.
Effectus nõ cessat cessante causa, cum effectus & causa in diuersis subiectis sunt, limi.27. nume.1.
Nec cùm effectus per se stare potest, limita. 27.num.2.
Effectus non cessat cessante causa quæ in sola præsumptione fundatur, limita.29.num.1.
Effectus non cessat cessante causa, cùm spes est reditus causæ cessantis, limit.30.nu.1.
Effectus non cessat cessante causa in parte tantum limit.31.nu.1.
Effectus non cessat si ex tunc & non retro defectus causæ effectum impediat, limita.34. nume.1.
Effectus non cessat cessante causa, in cõtractu nominato non dependente à contractu innominato, limi.36.nu.1.
Efficiente causa cessante cessat effectus quamdiu res est in fieri, limit.27 nu.4.
Non etiam quando in facto est, ibid.
Essentia legis in mente statuentium est, part.1. num.134.
Euentus causæ proximæ attribuitur, limit.20. num.8.
Ex, dictio, causam proximam significat, limita. 20.num.29.
Aliquando tamẽ causam remotam ex subiecta materia, ibid.nu.30.
Exceptionis causa cessante ceßat eius effectus par.1.nu.96.
Exclusionis causa cessante ceßat exclusio, par. 1.num.94.
Exclusionis limitata causa limitatum effectum producit, par.1.nu.142.
Excommunicati absoluti omnia iura recuperant, par.1.nu.97.
Excommunicatione cessante cessat eius effectus, par.1.num.97.
Excusationis causa cessante cessat excusatio, par.1.nu.99.
Excusatus à tutela ob absentiam reipublicæ cau

BIU Cujas

sa.si desinat abesse,non amplius excusatur, par.1.nu.99.

Excusatio munerum ob paupertatem indulta temporalis est,par.1.nu.193.

Excusatio ob causam quæ congruo tempore aderat,concessa,durat,etiam si causa nõ duret,limi.4.nu.3.

Excusatio ob morbum desperatum durat post morbum,limita.4.nu.9.

Excusatio ob numerum liberorum an illis deficientibus duret,limi.4.n.10.& multis seq.

Exemplariter videtur fieri mẽtio de vno, cum plura eandem rationẽ habent.par.1.nu.152.

Expressa censentur quæ in vno tantùm verificantur,limit.21.nu.10.

Etiã si expressum pro forma requiratur,ibi.

Etiam si dispositio numero multitudinis loquatur,ibid.

Expulsionis causa cessante cessat expulsio,par. 1.nu.100.

Extensum non est,quod ex mente & ratione est,par.1.nu.136.

Extensio non est vbi omnimoda ratio est, par.1. nu.137.

Etiam in pœnalibus.ibid.

Extensio non est vbi eadem ratio est,part.1.numero 152.

Extensio non fit de vna persona ad aliam etiã in fauorabilibus,limit.8.nu.2.

Fabius Gurges & alij legati munera quæ priuatim acceperant,in ærarium detulerunt,limit.20.nu.13.

Facti fine cessante cessat facti effectus,part.1. num.13.

Facti causa cessante non cessat factum, limita. 25.nu.1.

Falsa causa finalis vitiat legatum & contractum,par 1.num.16.

Famulitio sine seruitio cessante cessat eius effectus,par.1.num.101.

Famulus qui olim fuit & nunc non est, potest esse testis pro domino antiquo,par.1.nu.101.

Nisi in fraudem recesserit,ibid.num.102.

Quomodo ea fraus probetur.ibid.

Famulus pro domino antiquo testimonium ferens omni exceptione maior non est,part.1. nume.103.

Famulorum priuilegium ob dominos concessum tamdiu durat quamdiu sunt in seruitio,par. 1.nu.104.

Fauorabilia latissimè interpretantur,par.1.nume.37.

Fauoris causa cessãte cessat illius effectus,par. 1.nu.104.

Fictionis causa cessãte cessat fictio,par.1.n.110

Fictio naturam imitatur,limit.1.nu.75.

Fideiussori ante solutionẽ competit actio cõtra reum dilapidantem bona sua,par.1.nu.22.

Filij obsequium erga patrem habet in se actum successiuum & non instantaneum, part. 1. nu.25.

Filius minor patrem non redimens,illius hæreditate non priuatur par.1.nu.25.

Filia ob filios exclusa illis deficientibus admittitur,par.1.nu.95.

Si nulli sint masculi tempore delatæ hæreditatis,ibi.nu.96.

Nisi statutum vtatur verbis temporalibus, quousque,donec,quamdiu,ibi.eod.nu.

Filiorum priuilegium ob parentes,cessat parentibus mortuis,par.1.nu.104.

Filius odio patris patria priuatus,eam recuperat patre mortuo,par.1.nu.186.

Filia renuncians hæreditati paternæ ob masculos,illis mortuis ad successionem admittitur, par.1.nu.224.

Filius ob dignitatem patria potestate liberatus in eam non redit finita dignitate,limi.15.numer.6.

Filio emancipato quæritur actio ex stipulatu patris de dote reddenda,limit.16.num.4.

Filia maritata potest dotem à patre petere, limitat.22.nu.9.

Etiam si inuito patre nupserit,dum tamẽ nõ indigno,ibid.nu.10.

Finalis causa aliarum causarum causa est, limita.1.nu.5.

Finalis causa principium intentionis est,limita. 1.num.6.

Finalis causa fons est causarum,lim.1.nu.6.

Finalis causa substantia & forma dicitur, limitat.1.nu.6.

Finalis causæ gratia efficientes faciunt, limit. 1.nu.7.

Finalis causa optima præcipua ac potentissima habenda,limi.1.nu.7.

Finalis causa præsumitur cuius sensus iuri communi non est contrarius limi.1.nu.39.

Finalis causa præsumitur,vbi quid datur ob causam fauorabilem,vel piam,limi.1.nu.41.

Finalis causa fauore piæ causæ semper præsumitur,limi.1.nu.57.

Nisi piæ causæ incommodum esset,vt finalis præsumeretur,ibid.nu.58.

Finalis causa est propter quam aliquid immediatè conceditur,limit.13.nu.9.

Finalis causa non est quæ sola non est,limi.22. num.3.

Forma cessante cessat effectus, limita.27.numero 3.

Frater

BIU Cujas

Frater mariti an pro ipsius vxore testificari queat, par.1.nu.28.

Frater vtrinque coniunctus in feudis non præfertur fratri ex parte patris tantùm, limita. 22.num.17.

Furore cessante cessat effectus illius, part.1. numero 101.

GEner soluto matrimonio gener appellatur, par 1.nu 36.

Generalis liberatio facta ob satisfactionem nõ comprehendit obligationem conditionalem, par.1.nu.141.

Gerundiuum facit præsumi causam finalem, limitat.1.nu.79.

Gerundiuum necessitatem causatiuam importat, limit.1.num.80.

Gerundiuum an conditionem faciat, li.1.nu.81.

Gratiæ causa cessante cessat gratia, part.1. numero 112.

Gratia si ad alium casum non expressum trahatur, causa impulsiua sublata, ea cessante vitiatur, limi.1.nu.16.

Grauamẽ causa est appellationis, par.1. nu.39.

ID per quod ad ius commune redimus, multo firmius est, par.1.nu.182.

Immunitatis causa cessante cessat immunitas, par.1.num.113.

Immunitas ob paupertatem concessa cessat auctis facultatibus, par.1.nu.193.

Immunitas non cum dignitate sed cum persona extinguitur, limit.15.nu.1.

Impedimentũ initio consistens fortiùs est quàm ex post facto superueniens, par.1 num.112.

Impedimenti causa cessante cessat impedimentum, par.1.nu.114.

Impedimentum vnum ex multis sufficit ad repellendum, limit.22.nu.8.

Impulsiua causa cessante non cessat effectus, limita.1.num.1.

Impulsiua causa, substantialis non est, nec aliquid operatur, limi.1.nu.3.
Nisi ad bene esse, ibid.

Impulsiua causa impropria & abusiua causa est, limit.1.nu.5.

Impulsiua causa quoddam motiuum ad disponẽdum vel contrahendum est, limi.1.nu.6.

Impulsiuæ causæ cessatio in rescriptis ad beneficia vitiat, limi.1.nu.11.
An & in cæteris omnibus gratiosis & priuilegiis, vt in gratiosis rescriptis ad lites, & remissione banni, limit.1.nu.12.

Impulsiua causa præsumitur in gratiis & priuilegiis, limita.1.nu.85.

Impulsiua causa efficit vt promissio nuda & sine causa non dicatur, limi.1.nu.87.

Impulsiua causa quæ occasionem remotã præstat, limi.13.nu.9.

Indictum ordinarium factũ est, part.1.nu. 131.

Infamia ob bannum iusta an cessante banno tollatur, par.1.nu.52.

Infamiæ causa cessante cessat illius effectus, par.1.nu.115.

Infamiæ causa extincta infamia remanet, lim. 12.num.11.

Inimicus reconciliatus an sit testis aut iudex idoneus, limit.16.nu.7.

Inimicitiæ reconciliatæ sunt suspectissimæ, limita.16.num.8.

Inquilinus ob refectionem domus expulsus, ea refecta restituitur, par.1.nu.100.

Instantia perempta effectus iam consummati non perimuntur, limit.12.nu.6.

Institutionis causa cessante cessat institutio, par.1.num.116.

Institutio filij aut fratris putatiui nõ valet, par. 1.nu.120.
Siue instituẽs erret in facto siue in iure. ibid. nume.121.
Sed quid si non erret. ibid.

Institutio filij naturalis non legitimè legitimati non valet, par.1.nu.118.

Institutionis causa limitata limitatum effectũ producit, par.1.nu.142.

Interdictio facta prodigo ob prodigalitatẽ, cessat, si is ad frugalitatẽ redierit, par.1.n.119.
An tamen necesse sit id esse notorium, ibid. nu.120.

Interdictionis causa cessãte cessat interdictio, par.1.nu.119.

Interesse cessante cessat actio quæ ob id competit, par.1.nu.23.

Interpretatio quæ ex mente colligitur, intensiua est & intellectiua est, par.1.num.155.

Inuestituræ limitata causa limitatum effectum producit, par.1.nu.142.

Iudæus nouiter factus Christianus non admittitur ad publica officia, limi.12.nu.11.

Iudæus Christianus factus in episcopum non eligitur, limi.12.nu.13.

Iudex cuipiam si committat scripturam actorum ob absentiam notarij, eo reuertente cessabit commissio, par.1.nu.48.

Iudex in causa procedere potest durante dilatione si causa eius cesset, par.1.nu.75.
Siue dilatio à iudice, lege, vel testatore data sit, par.1.nu.77.

Iudex testis esse non potest in causa in qua iudex est, par.1.nu.240.
Nisi deposito officio, ibid.

Iudex qui de cõsilio alterius iudicare iubetur,

BIU Cujas

ſequi debet conſilium illius, limi.20.nu.32.
Iuramenti delatio facit vt ſimplũ tãtùm debeatur, par.1.nu.49.
Iuramenta intelligũtur rebus ſic ſtantibus, par.1.nu.218.
Iuriſtæ proximam cuiuſque rei cauſam attendunt, limit.20.nu.5.
Ius reuocandi domum, ceſſat finita legatione, par.1.nu.228.
Ius ſpeciale faciliùs tollitur quàm commune, limit.11.nu.4.

LEgati ademptio ob inimicitias, ceſſat ſi cõciliatio interuenerit par.1.nu.24.
Legatum relictum vxori dum vidua erit, & poſt eius mortem alteri, an ſtatim vidua maritata poſsit peti à legatario, par.1.nu.79.
Legati cauſa ceſsãte ceſsat legatũ, par.1.n.121.
Legatum ob non leues inimicitias reuocatur, par.1.num.122.
Quid ſi inimicitiæ culpa teſtatoris interuenerint. ibid.
Legatum quo teſtator legat ius ſuum quod morte ipſius finitur, nullum eſt, limita.1.nu.24.
Legato ſemper debetur reuerentia, etiamſi amplius legatus non ſit, limit.15.nu.1.
Legatis principis donatum an illorum ſit proprium limi.20.nu.11.
Legati de latere ſunt de ſubſtantia ſedis apoſtolicæ, limit.23.nu.32.
Legitimationis cauſa ceſſante ceſſat legitimatio, par.1.num.123.
Legitimatio vitiatur ſi vnum tantùm impedimentum ex multis tollitur, limi.22.nu.8.
Lex ratione eius abolita, an illæſa maneat, par.1.nu.42.
Lege Oppia quid caueretur, par.1.num.44.
Legem vel rationẽ quærere, vbi naturaliter ſentimus, infirmitas eſt intellectus, lim.1.n.74.
Lex non fingit quod natura impoſsibile eſt, limit.1.nu.75.
Legis beneficium alicui auferendum nõ eſt, par.1.num.82.
Legis cauſa ceſſante ceſſat lex, par.1.nu.125.
Lege ceſſante ceſſat eius ratio, par.1.nu.126.
Legis ratione correcta an lex correcta ſit, par.1.nu.128.
Legis ratione correcta, correcta eſt eius ſubſtãtia, par.1.nu.129.
Legis ratione generali correcta lex correcta eſt, par.1.nu.132.
Secus ſi in vno caſu ex multis quos lex complectitur corrigeretur, ibid.
Legitimationis cauſa limitata effectum limitatum habet, par.1.nu.142.
Lex ob defectum rationis an reſtringatur, par.1.nu.146.
An ne aliquis damnum patiatur, ibid.
Legis cauſa ceſſante remanens eius autoritas an legem durare faciat, par.1.num.160.
Quid ſi neceſsitas, vtilitas, pietas, conſtitutio contraria, vel contraria conſuetudo interueniat, ibid.nu.161.
Lex ceſſat ratione eius ceſſante ſi inemendabilis abſurditas ſequatur, par.1.nu.166.
Quid ſi temporalis? ibid.
Lex reſtringitur ad limites rationis non expreſſæ, ſed quæ vnica naturaliter præſumitur, par.1.nu.172.
Lex quando ceſſet ratione eius ceſſante, part.1.num.17.
Lex repetundarũ ad ea quæ à cõſobrinis & cognatis dantur, non pertinet, par.1.nu.238.
Lex naturam imitatur, limit.1.nu.70.
Legis virtus in naturali ratione conſiſtit, limit.1.nu.71.
Lex ſe ſpeculatur in natura, lim.1.num.71.
Leges loquentes de quibuſdam perſonis ad alias non trahuntur, limi.8.nu.2.
Lex cum ex ſtipulatione alterius agi poſſe dicit, intelligit ſine ceſsione, limi.20.nu.29.
Liberatio generalis facta ob ſatisfactionem nõ comprehendit obligationem conditionalem, par.1.nu.141.
Liberationis cauſa ceſsãte ceſsat liberatio, par.1.nu.174.
Limitata cauſa limitatum producit effectum, par.1.nu.142.
Litis conteſtatio actionem perpetuat, limit.12.nume.6.
Litis conteſtatio vitium litigioſi inducit, limit.12.num.6.

MAgiſtratui depoſito officio non minor honor debetur. limi.15.nu.6.
Malæ fidei quis fit ob litem conteſtatam, limit.12.nu.6.
Mandati cauſa ceſſante, ceſſat mandatũ, part.1.nu.175.
Maritus manens in viduitate cenſetur manere in matrimonio quod affinitatem produxit, par.1.num.32.
Marito exigenti dotem à tertio, non obſtat exceptio quòd vergat ad inopiã ſi offerat cautionem de reſtituendo, limit.14.nu.5.
Mater minor nõ petens tutorem filio intra annũ non priuatur illius hæreditate, lim.4.n.6
Quid ſi intra illum annũ maior efficeretur, ead.limit.nu.8.
Mater priuata tutela per ſecundas nuptias non eam recuperat morte ſecundi mariti, limit.12.num.8.

Idem

BIU Cujas

Idem si mater se velle nubere declararit, etiãsi id non fecerit, limi.12.nu.10.
Materia cessante cessat effectus, lim.27.nu.3.
Matrimonij causæ, limi.22.nu 1.
Matrimonium ob sterilitatem non dissoluitur, limit.22.nu.2.
Metu cessante cessat quod ob eundem factum est, par.1.nu.176.
Minor qui non redemit patrem captiuum, excusatur, par.1.nu.25.
Sed si maior efficiatur patre adhuc captiuo, nec redimat pœnam incurrere. ibid.
Minor non vlciscens mortem patris non priuatur hæreditate, limit.4.nu.6.
Etiam si statim maior efficiatur, ibid.
Momentaneum est cuius esse est tempore momentaneo, limi.23.nu.4.
Momentanea causa momentaneum effectũ habens si cesset, an cessat effectus, limi.23.n.5.
Quid si ea causa ante completum effectum cesset, limi.23.nu.6.
Quid si causa momentanea effectum successuum habeat, ibi.nu.8.
Monachorum promotio ad clericatum ob clericorum penuriam non cessat cessante penuria, par.1.nu.93.
Monachis olim testari permissum est, par.1.numero 131.
Monasterio destructo cessat priuilegium illi indultum, par.1.nu.205.
Morbi causa cessante cessat morbus, par.1. numero 177.
Mox, significat priuationem ipso iure, limi.12. nume.8.
Mulier sterilis gaudet priuilegio dotis, limitat. 22.num.11.
Mutatione personæ quæ causa est priuilegij, mutatur priuilegium, par.1.num.210.
Naturalis ratio sine lege sufficit, limitat. 1.num.73.
Naturalis ratio attenditur cùm de legis ratione non apparet, limita.1.nu.44.
Natura legis pædagoga, limit.1.nu.70.
Naturæ testimonium pro ratione multæ leges adferunt, limita.1.nu.70.
Natura legis fons, ibid.nu.1.
Necessitatis causa cessante cessat quod ob eam introductum est, par.1.nu.179.
Nisi tamen in locum cessantis necessitatis vtilitas succederet, ibid.nu.180.
Nisi ex necessitate ius commune introductũ fuerit, ibid.nu.181.
Quid in faciendis, non etiam iam factis, ibi. num.183.
Negligentiæ limitata causa limitatum effectũ producit, par.1.nu.142.
Negotij natura semper attendenda, limit.1. numero 83.
Notarius olim, qui conficit instrumentum an mitiùs sit puniendus, lim.15.nu.12.& duob. sequent.
Nouale tamdiu durat quandiu à primis religiosis detinetur, limi.12.nu.5.
Nouationis limitata causa limitatum effectum producit, par.1.nu.142.
Nullitatis causa cessante cessat nullitas, limita. 19.num.1.
Obligationis causa cessante cessat obligatio, par.1.nu.184.
Obligationes intelliguntur rebus in eodem statu manentibus, par.1 nu.218.
Obligatio semel extincta propter aliquam causam extinguentem, non conualescit ea cessante, limit.12.num.1.
Occasione cessante non cessat effectus, limitat. 13.num.1.
Occasio est causa iniusta & insufficiens, limit. 13.num.2.
Occasio in facti veritate falsa est, sed exteriùs apparet coloratè iusta, limi.13.nu.3.
Occasio pro causa captata sumitur, limitat. 13. nume.4.
Occasio in facto consistit, limit.13.nu.5.
Occasio à causa quid differat, limit.13.nu.5.
Occasio dicitur omne id quod ordinatur ad aliud vel per se, vel per accidens, limit.13.numero 6.
Occasio dicitur quæ non ordinata ad effectum de quo agitur, fortuito & accidentaliter cõtingit, limi.13.nu.7.
Occasio causam remotam denotat, limit.13. numero 8.
Odij causa cessante cessat effectus illius, par.1. nume.15.
Officium causa est beneficij, par.1.nu.46.
Officij causa cessante cessat officium, par.1.numero.188.
Quid si sufficiat qualitatem adesse certo tẽpore, par.1.nu.191.
Onere cessante cessat quod illius causa inductũ est, par.1.nu.198.
Oppia lege quid cautum esset, par.1.nu.44.
Oratio quantumlibet vniuersalis restringitur vt non comprehendat ius cui causa liberationis non est adaptabilis, par.1.nu.174.
Origine sublata & sequẽtia tollũtur. par.1.n.52
Pace cessante, cessat quod ob eam factum est. par.1.nu.192.
Papa si priuato castrum de plenitudine potestatis concesserit, aduersus eum priuatum nihi-

BIU Cujas

lominus præscribitur,par.1.nu.210.

Papa non verisimiliter concedit literas pro secundo beneficio,cum primum sufficit, limit. 1.nu.17.

Papa non potest dispensare contra legem canonicam fundatam in dictamine rationis naturalis,limi.1.nu.77.

Parentes adoptiui in ius,sine venia vocari non possunt,par.1.nu.45.

Sed tamdiu tamen quamdiu durat adoptio, ibid.

Paria sunt non esse causam & eam esse finitã, par.1.nu.14.

Paupertate cessante cessant quæ propter eam statuta sunt,par.1.nu.193.

Permissionis causa cessante cessat permissio, par.1.nu.197.

Periculi causa cessante cessat periculum,par.1. nume.198.

Pignoris causa cessante cessat ipsum pignus. par.1.nu.206.

Pœna contumaciæ mensuratur ad limites illius, par.1.nu.60.

Etiam si in impositione pœnæ poneretur dictio perpetuò,par.1.nu.61.

Vel si pœna simpliciter,non declarato, ob cõtumaciam,an ob delictum,imposita sit, par. 1.nume.62.

Pœna potius ob contumaciam,quàm ob delictũ censetur imposita.par.1.nu.62.

Pœna an peti possit ante tempus præstitutum cum certum est intra illud tempus rem perfici non posse,par.1.nu.88.

Possidens immobilia tempore iudicij releuatur à satisdatione,etiam si ea bona postea possidere desinat,limit.4.nu.3.

Potestatem offendens tempore syndicatus, eadem pœna punitur ac ante syndicatum, limita.15.nu.9.

Potestati dans alapam capite punitur, limitat. 15.nu.9.

Præscribens bona fide,non tenetur restituere, si mala fides superuenit præscriptione completa,limi.12.nu.16.

Præscriptionis causa cessante, id est, possessione,cessat præscriptio.par.1.nu.199.

Quid si præscriptio iam completa esset,par. 1.nu.199.

Præsumptionis causa cessante cessat præsumptio,par.1.nu.200.

Princeps ex causa rem alterius auferre potest, par.1.nu.20.

Sed si causa cesset, debet eam restituere. ibid.

Principale tantùm consideratur non accessorium,limit.22.nu.23.

Priuilegium ætati datum post ætatem non durat,par.1.nu.25.

Priuilegium affinitatis soluta affinitate cessat, par.1.nu.27.

Priuilegium semel extinctum ob cessationem causæ,an si causa reuiuiscat locum habeat, par.1.nu.43.

Priuilegium Anglis ob bella concessum, bellis cessantibus cessat,par.1.nu.43.

Priuilegium alicui concessum ratione personæ alterius tamdiu durat,quamdiu ille alter viuit,par.1.nu.104.

Priuilegium concessum ratione dignitatis innatæ,an liberis competat,par.1.nu.108.

Quid si ratione officij publici,ibid.

Quid si causa necessitatis,ibid.

Priuilegium filiis concessum ea ratione, quòd sint filij,mortuis parentibus non cessat, part. 1.nu.109.

Priuilegium filiis concessum ne dehonestentur parentes,eis mortuis cessat.par.1.nu.109.

Priuilegium ob paupertatem concessum ea cessante cessat,par.1.nu.196.

Priuilegij causa cessante cessat priuilegiũ, par. 1.nu.203.

Priuilegium concessum monasterio cessat illo destructo,par.1.nu.205.

Si tamen monasterium reædificetur priuilegium recuperat,ibid.

Nisi tamen destructum fuerit autoritate superioris,ibid.

Priuilegia in omnibus artibus,siue artificiis & operis,tamdiu solùm durãt quamdiu quis in illis se exercet,par.1.nu.208.

Priuilegium concessum habitantibus certi loci, durat habitatione durante,par.1.nu.209.

Priuilegium ecclesiæ non transit ad priuatum, ad quem res pertinet,par.1.nu.210.

Priuilegium vt cesset cessante causa illius, requiritur sententia rescisoria,part.1.nu.213.

Priuilegium quod sortitum est effectum non cessat cessante causa illius,limitatio.12.numero 3.

Priuilegij perfecta & non successiui causa cessante non cessat effectus,limi.23.nu.1.

Probatio non admittitur aduersus statutũ præsumens causam, & super ea inducens præsumptionem iuris & de iure,par.1.nu.172.

Quid si statutum in fauorem alicuius præsumat,ibid.

Quid si statutum simpliciter statuat,ibid.

Probatione non indiget,quod per rerum naturam apparet,limi.1.nu.72.

Pro,dictio, causam propinquam significat, limit.

BIU Cujas

mi.20.nu.28.
Et ideo causam finalem denotat,ibid.
Et rem cui adiicitur,afficit,ibidem.
Prodigalitate cessante,cessat & id quod ob eã decretum est,par.1.nu.214.
Promissionis limitata causa limitatum effectũ producit,par.1.nu.142.
Promissionis causa cessante cessat promissio, par.1.nume.217.
Propositum in propsito quod operatur, idẽ oppositum in opposito,par.1.nu.17.
Propter,dictio,causam remotam significat, limita.20.nu.24.
Licèt aliquando propinquam ex improprio significatu,ibid.nu.25.
QValitas si tempore requisito adfuit sufficit,limit.4.nu.3.
Quicquid est causa causæ, id quoque est causa causati,par.1.nu.15.
Qualitas iuncta verbo dispositionis momentaneæ si adsit tempore dispositionis satis est,limit.23.nu.2.
Quod operatur propositum in proposito, idem facit oppositum in opposito.par.1.nu.17.
RAtio an & quomodo differat à causa par.1.nu.2.& seq.
Ratio quid sit ibi.nu.3.4.5.
Ratio non potest esse sine causa,at causa sine ratione esse potest par.1.nu.3.
Ratione legis abolita,an lex illæsa maneat,par. 1.nu.4.
Ratio est de futuro,par.1.nu.6.
Ratio & causa sæpe confunduntur, par.1. nume.7.& 8.
Ratio vnica censetur finalis,limi.21.nu.8.
Etiam in correctoriis,ibi.nu.9.
Ratio legis,propriè causa finalis dicitur, par.1. nu.9.
Ratio legis est medulla legis,par.1.nu.133.
Ratio legis est mens legis,par.1.nu.133.
Ratio legis est anima legis,par.1.nu.134.
Ratio verbis dominatur,par.1.nu.13.
Ratio dispositionem inducit,par.1.nu.134.
Ratio legis est ipsa lex,par.1.nu.135.
Ratio cordis est facies,par.1.nu.135.
Ratio vt genus comprehendit diuersas species, par.1.nu.137.
Rationes specie differentes si sint similes, tunc extensio est progressio de termino ad terminum per adæquationem,par.1.nu.137.
Ratio in legibus, statutis, consuetudinibus,& aliis quibusuis dispositionibus, in primis attendenda est,par.1.nu.138.
Ratio limitata legem limitat, par.1.num.139.
Ratio dispositionem restringit legalem, testamentariam,& inter viuos,par.1.nu.140
Ratio sola præsumptione innixa non restringit, par.1.nu.145.
Ratio ampliat & extendit dispositionem,par. 1.nu.149.
Ratio vbi eadem est idem ius statui debet,par. 1.nu.150.
Ratio est coniunctio diuersorum casuũ ad eundem finem tendentium,par.1.nu.152.
Ratio testis declarat,restringit,& ampliat dictum illius,par.1.nu.159.
Ratio in omnibus hominum dispositionibus, vt fundamẽtũ actus cõsideratur,par.1.nu.159.
Ratio,si in verbis expressa sit,ab ea non disceditur,par.1.nu.164.
Quid si post legis promulgationem adiecta sit,ibidem.
Quid si sequatur absurditas,par.1.nu.ibidẽ.
Quid si supersit æquitas licet cesset ratio,ibidem.
Quid si statutum contra naturalem rationẽ remanet,ibidem.
Ratio tacita ratio est, & seruanda, si finalis est,par.1.nu.165.
Ratio disponens de statuto seruatur,non statutum,par.1.nu.167.
Ratio vbi separata est, ius separatum est,par. 1.nu.168.
Ratio sanguinis præsumptionem concussionis tollit,par.1.nu.238.
Ratio naturalis etiam non expressa præsumitur finalis,limi.1.nu.67.
Ratio naturalis lex quædam tacita est,limita. 1.nu.67.
Rationi naturali iurisconsulti innituntur,limit. 1.nu.68.
Ratio naturalis facit discedere à verbis legis, limit.1.nu.73.
Ratio naturalis autoritate legis non immutatur,limita.1.num.75.
Ratio naturalis cõiecturalibus rationibus præstat,limit.1.nu.76.
Ratio naturalis in statutorum interpretatione potentissima,limi.1.nu.76.
Ratio ea coniecturatur quæ naturaliter mouet, limit.1.nu.77.
Ratio naturalis facit cessare omnia argumenta,limit.3.nu.1.
Ratio debet esse necessaria nedum probabilis, limit.6.nu.3.
Ratio vnica habetur pro expressa, limi.21.n.1.
Ratio an vnica in dubio,præsumatur, limit.21. num.11.
Ratio & ipsius ratio necessariò requiritur, limit.22.nu.16.

BIU Cujas

Ratio si altera ponatur vt maior, altera vt minor, vtraque requiritur, limitat. 22. nume. 16.

Ratione legis cessante in vno casu tantum ex multis quos lex complectitur, non cessat effectus, limita. 32. nu. 1.

Recessus causa cessante cessat ipsius effectus, par. 1. num. 226.

Recusationis causa cessante cessat recusatio, par. 1. nu. 219.

Recusatio eius qui in dignitate est, eo mortuo expirat & successor de causa cognoscit, par. 1. nu. 220.

Nisi ille recusatus fuisset nomine dignitatis, par. 1. nu. ibid.

Redhibitionis causa cessante cessat redhibitio, par. 1. nu. 221,

Venditor tamen in expensis donec vitiū cessauerit condemnatur, par. 1. nu. 222.

Quid si emptor perstiterit, sciens vitium cessasse, ibidem.

Religionis causa cessante cessat religio, par. 1. nu. 223.

Remissio effectus sequitur ad remotionem causæ, par. 1. nu. 13.

Remota causa descendens à propinqua, censetur esse propinqua, limita. 28. nu. 13.

Renunciationis limitata causa limitatum effectum producit, par. 1. nu. 142.

Renunciationis cessante causa cessat renunciatio, par. 1. nu. 224.

Repetitionis causa cessante cessat repetitio, par. 1. nu. 225.

Res inualida deueniens ad eum casum à quo incipere non potuit, an reconualescat, limitat. 19. nu. 3.

Rescripti causa cessante cessat rescriptum, par. 1. nu. 226.

Rescriptum directum canonico aut alteri huiuscemodi an cesset cessante illa qualitate, limita. 4. nu. 4.

Restitutionis cessante causa cessare debet restitutio, par. 1. nu. 227.

Restitutio quæsita non cessat cessante causa, limita. 11. nu. 2.

Restitutio dotis ob paupertatem viri facta, nō reuocatur ob superuenientes diuitias, limita. 24. nu. 1.

Restrictio non fit si per eam statutum ad iniquitatem deducatur, par. 1. nu. 147.

Reuocationis causa limitata limitatum effectū habet, par. 1. nu. 142.

Reuocandi domum ius cessat cessante causa illius legatione finita, par. 1. nu. 228.

Reuocationis causa cessante cessat reuocatio, par. 1. num. 229.

Reuocatio donationis per liberorum natiuitatem, illorum morte non reuocatur, limita. 12. num. 7.

Sacerdotij causa id est officio cessante cessat beneficium datum ob sacerdotium, par. 1. nu. 46.

Salui conductus causa cessante cessat saluus conductus, par. 1. nu. 230.

Scholastici non studentes non gaudent scholasticorum priuilegijs, par. 1. nu. 206.

Scripto iure deficiente ad naturalem rationem recurritur, limita. 1. nu. 78.

Secunda causa inspicitur si sine ea effectus sequi non potest, limita. 20. nu. 14.

Securitatis concessæ causa cessante cessat & ipsa securitatis concessio, par. 1. nu. 231.

Senatoris filia cum libertino matrimonium nō contrahit, limita. 19. nu. 2.

Senatoris filia per casum patris non desinit esse filia senatoris, limita. 19. nu. 2.

Sententiæ causa cessante cessat effectus ipsius, par. 1. nu. 232.

Sententiæ causa limitata limitatum effectum producit, par. 1. nu. 142.

Sententia sustinetur ex vna causa vera, licèt altera sit falsa, limit. 22. nu. 6.

Sententia sustinetur ex vna ex multis causa vera, si ea per se & sola sufficiat, limitat. 22. num. 13.

Societatis limitata causa limitatum effectum producit, par. 1. nu. 142.

Socius socio datus iudex recusari potest, par. 1. nu. 219.

Nisi societas finita sit. ibid.

Societate cessante cessat & omnis effectus ipsius par. 1. nu. 233.

Specialitatis causa cessante cessat specialitas, par. 1. nu. 234.

Statutum iubens quæstiones affinium inter se compromitti, durante affinitate intelligitur, par. 1. nu. 31.

Nisi superstes ex coniugibus maneat in viduitate, ibid. nu. 33.

Statuta propriè debent intelligi, par. 1. num. 33.

Statuta ad casum fictum non extenduntur, par. 1. nu. 32.

Nisi tamen id sit fauorabile, ibi. nu. 34.

Statutum de compromissis affinium fauorabile est, par. 1. nu. 34.

Statutum de compromissis affinium etiam eam affinitatem, quam ius non considerat, complectitur, par. 1. nu. 34.

BIU Cujas

Statutum de cõpromiſsis affinium affines naturales comprehendit, par. 1. nu. 35.
Statuta tempore belli facta, tempore pacis tolluntur, par. 1. nu. 42.
An ipſo iure reuocentur, ibidem.
Statutum an ſecundum rationem ſcriptam ſecũ annexam reſtringatur, par. 1. nu. 48.
Quid ſi rationem annexam non habeat, ibi.
Quid ſi reſtrictio ſalua ratione recti ſermonis fieri nequeat, ibidem.
Statutum de ratione diſponens ſeruatur nõ ratio, par. 1. nu. 167.
Statuti cauſa ceſſante ceſſat ſtatutum, par. 1. nu. 235.
Statuta propriè intelliguntur, limita. 20. nu. 10.
Statuti fœminas excludentis quæ ſit ratio, limi. 21. nu. 15.
Subreptio æquè vitiat literas beneficiales & gratioſas & priuilegia, limi. 1. nu. 13.
Subreptio an in reſcriptis vitiet, arbitrarium eſt, limit. 1. nu. 15.
Subſtitutio exemplaris ob furorem facta ceſſante furore ceſſat, par. 1. nu. 111.
An furore redeunte reuiuiſcat, ibid.
Subſtitutionis cauſa limitata limitatum effectũ producit par. 1. nu. 142.
Subſtitutionis ceſſante cauſa ceſſat ſubſtitutio, par. 1. nu. 236.
Succeſſiuum eſt quod ad ſuum eſſe requirit ſucceſſionem temporis, limita. 23. nu. 4.
Succeſſiua cauſa habens effectum ſucceſſiuum ſi ceſſet, an ceſſet effectus, limita. 23. nu. 9.
Quid ſi illa cauſa ſucceſſiua momentaneũ effectum habeat, ibid. nu. 10.
Suſpecti adulterij accuſationẽ refellentes, quod proximè ſanguine coniuncti ſunt, ſi poſtea matrimonium contrahant, crimen confeſſi videntur, par. 1. nu. 201.
Suſpenſus vel priuatus officio an ſit ſuſpenſus vel priuatus beneficio, par. 1. nu. 47.
Suſpenſionis cauſa ceſſante, & ea quoque & effectus illius ceſſare debet, par. 1. nu. 237.
Suſpenſi ſuſpenſione ceſſante omnia priſtina iura recuperat, par. 1. nu. 237.

TAcitum facilius reuocatur quã expreſſum, par. 1. nu. 55.

Teſtator qui plus legauit pro dote, ſi poſtea minus det in dotem, non videtur minuiſſe legatum, limita. 18. nu. 1.
Teſtimonij refutandi ceſſante cauſa, ceſſat & hæc refutatio, par. 1. nu. 239.
Tranſactione cauſa limitata limitatum producit effectum par. 1. nu. 142.
Turpitudinem ſuam allegans an audiatur, limi. 2. nu. 2.
Tutelam à teſtatore mandatam recuſans perdit legatum ab eo factum par. 1. nu. 121.
Si tamen contẽplatione tuitionis legatum ſit relictum, ibid.
Tutor à tutela remotus in dubio, ob culpam non ob dolum remotus cenſetur, par. 1. num. 64.

VAſallus poteſt renunciare feudo inuito domino, limita. 16. nu. 3.
non tamen poſt eam renunciationem poteſt eum offendere, ibid.
Vaſallus vaſalli offendens dominum domini an feudum amittat, limita. 20. nu. 15.
Vẽditionis limitata cauſa limitatum effectum producit, par. 1. nu. 142.
Verba ſunt ſicut corpus & ſuperficies, par. 1. nume. 134.
Viduus aut vidua cenſentur in eodem matrimonio manere, par. 1. nu. 32.
Sed id tamen impropiè, ibid. nu. 33.
Vidua impropriè vxor dicitur, par. 1. nu. 33.
Vir in dote imaginem vxoris repræſentat, limi. 16. nu. 4.
Voluntas pro ratione eſt, par. 1. nu. 164.
Voluntatis teſtatoris ceſſante cauſa ceſſat & voluntas & eius diſpoſitio. par. 1. nu. 241.
Voti cauſa ceſſante ceſſat votũ, par. 1. nu. 342.
Vtilitas & pietas diſpenſationem potiùs quàm ceſſationem diſpoſitionis inducunt, par. 1. nume. 162.
Vulneraſſe propriè nõ dicitur qui alium pulſat qui ob id in lapidem impegit, vnde is vulneratus eſt, limita. 30. nu. 9.
Vxor vidua cenſetur manere in matrimonio quod affinitatem produxit par. 1. nu. 32.
Vxor ſoluto matrimonio vxor vocatur, par. 1. nu. 36.
Vxorum priuilegium ob maritos ceſſat maritis mortuis, par. 1. nu. 104.
Vxores viduæ priuilegiis maritorum vtuntur, par. 1, nu. 107.
Etiam in priuilegiis exorbitantibus, ibid.
Vxor ſi mariti odio priuetur patria, eam recuperat marito mortuo, par. 1. nume. 186.
Etiam ſi ſtatutum dicat, vt perpetuò ſit bãnita, ibidem.
Vxor diues facta non amittit quartam ſibi delatam ob paupertatem, limita. 4. nu. 2.
Vxor legatum amittens ob impudicitiã, illud nõ recuperat per pudicitiam limita. 12. nu. 4.
Vxor propter mariti inopiam dotem exigit, limit. 14. nu. 1.
Vxor conſtante matrimonio cenſetur domina dotis. limit. 16. nu. 4.
Vxor indotata cõtẽnitur à viro, limi. 22. nu. 9.

FINIS.

BIU Cujas

INDEX PRIMVS EORVM QVAE PECVLIARITER ET PRIVATIM AD tractatum, Le mort saisit le vif, pertinent.

PRIMA PARS, QVAE PRAEFATIO est, octo declarationibus constat.

1 *An & quomodo nostrum id statutum, vel consuetudo Latinè enunciari possit.* 113.
2 *Quibus in locis locum habeat.* 114.
3 *An sit secundum, an verò contra ius commune.* 115. & 116.
4 *Quid in rebus feudalibus, an scilicet in illis, cessante hoc statuto, possessio vasalli transeat in filiũ.* 118.
5 *Quid in successore dignitatis.* 119.
6 *An id statutum, vel consuetudo sit valida.* 120.
7 *Quibus modis appelletur hæc possessio, quæ transit in hæredem per huiusmodi statutum.* 123.
8 *An saltem hæres de iure communi, cessante hac consuetudine, possit propria autoritate possessionem rerum hæreditariarum capere.* 126.

SECVNDA PARS EORVM QVAE CONcernunt personas hæredum, quæ constat septem declarationibus.

1 *Vt procedat hæc consuetudo in hærede capaci iusto & habili.* 127
2 *Vt procedat in vero & proprio hærede, non in ficto.* 128.
3 *In hærede perpetuo, & non temporali.* 129
4 *An procedat in hærede vniuersali tantùm, an & in hærede certæ rei.* 130
5 *An in primo hærede tantùm, an & in hærede hæredis, aut alio secundo hærede.* 134.
6 *An in hærede legitimato.* 139.
7 *An in hærede testamentario.* 141
8 *An in filia, quæ cùm esset exclusa, vel ex statuto, vel per suam renunciationem, fuit à patre ad successionem vocata.* 145.
9 *An in substituto directo.* 145. & *sequenti.*
10 *An in substituto tacito.* 150.
11 *An in fideicommissario.* 155
12 *An in hærede cum beneficio inuentarij.* 159.
13 *An in hærede simplici, qui illum summouet.* 162.
14 *An in filio adoptiuo.* 163
15 *An in his qui non succedunt iure sanguinis, aut testamenti: videlicet in viro & vxore, collegio, ecclesia, fisco, monasterio, & his similibus. Vbi etiam videbis quid in monacho hærede.* 163.
16 *An in eo hærede qui rupto testamento successionem assequitur.* 168.
17 *An in infante, furioso hærede, aut aliis qui verè possessionem non possunt acquirere.* 169.
18 *An in ignorante hærede.* 169.

TERTIA PARS EORVM QVAE RESPIciunt personas defunctorum, quæ constat octo declarationibus.

1 *An procedat id nostrum statutum in hærede vsufructuarij.* 170.
2 *An procedat generaliter in hærede eius, qui tantùm naturaliter possidebat.* 172.
3 *An è contrario in hærede eius, qui ciuiliter tantùm possidebat.* 173.
4 *An in hærede comodatarij, vel depositarij.* 173.
5 *An in hærede eius, qui se constituerat possidere vel simpliciter, vel procariò, nomine alterius.* 174.

An in

BIU Cujas

6 An in hærede eius, qui iure familiaritatis possidebat, vel detinebat. 174
7 An in hærede impuberis, furiosi, aut alterius, qui testari non poterat. 175.
8 An in hæredibus episcopi vel prælati. 178.

QVARTA PARS EORVM QVAE RESPICIUNT res, quæ septem declarationibus constat.

1 Vt id statutum procedat in his rebus, quarum defunctus tempore mortis erat possessor, tantùm: non etiam in cæteris. 180.
2 An procedat in re, cuius possessio cohæret personæ. 181.
3 An in re, cuius possessio erat apud defunctum vi precarij. 181.
4 An in re cuius possessio erat apud defunctum ex causa ad hæredes non transitoria. 181.
5 An in rebus feudalibus. Vbi etiam videbis an impediatur dominus manum injicere in feudum ob hanc possessionem hæredis. Et an ipse hæres sit saisitus aduersus dominum. 182.
6 An in emphiteuticis. 187.
7 An in rebus incorporalibus. 188.

QVINTA PARS EORVM QVAE SPECTANT ad possessionem, quæ constat sex declarationibus.

1 An hæc possessio quæ transfertur ex nostra consuetudine, sit vera, & propria: an ficta, siue impropria. 189.
2 An ea possessio transferatur vi precarij vel constituti ab hærede facti. 190.
3 An ea possessio transeat in hæredem, si ab alio fuerit occupata. 191.
4 An item transeat, nullo prorsus actu interueniente. 194.
5 An possessio hæredis, quæ illi quæritur ex huiusmodi consuetudine, sit eadem, quæ erat apud defunctum, non solùm quo ad habitum, sed etiam quo ad actum vel effectualem effectum. 195.
6 An hæc possessio sit etiam naturalis, aut tantùm artificialis, & ciuilis. 195.

SEXTA PARS EORVM QVAE PERTINENT ad iudicia, quæ constat nouem declarationibus.

1 An hæres ex nostra consuetudine saisitus, si turbetur, possit intentare remedium retinendæ possessionis. 195. & 96.
2 An & adipiscendæ. 196.
3 An vtrunque simul, & quomodo. 197
4 An etiam recuperandæ. 198.
5 An hæredi agenti illis remediis possit obijci exceptio dominij. 200.
6 An si hæres obtinuerit, possit ab aduersario appellari. 203.
7 An hæres petens se confirmari in hac possessione, aduersus illum, qui eum turbat, aut aliter impedit, sustineat partes actoris, an rei. 205.
8 An id ius agendi pro continuata possessione possit alteri cedi, siue etiam ipsa continuata possessio. 205.
9 An hæc possessio, lite pendente super ea debeat sequestrari. 206.

SEPTIMA PARS MISCELLANEORVM, quæ quinque declarationibus constat.

1 An alius possit se iuuare (vt ita loquar) hac consuetudine aduersus hæredem. 206. & 207.
2 An hæres qui non vult vti beneficio huius consuetudinis, teneatur id expressè declarare: an verò si id non fecerit, habeatur pro hærede, & eo quidem saisito. 209.
3 An hæc consuetudo habeat locum, si testator fecerit ius alteri apprehendendæ possessionis, pœna etiam adiecta. 211.
4 Quid si hæres qui semel saisitus fuit ex hac consuetudine, cadat ea possessione, an nihilominus poterit dicere se saisitum, vi eiusdem consuetudinis. 211.
5 An si testator dederit executores, hæres erit aduersus eos saisitus ex nostra consuetudine. 212

BIU Cujas

INDEX ALTER

ALPHABETICVS ET GENERALIS OMNIVM CONTENTORVM IN TRACTATV,

Le mort saisit le vif.

A

ACQVISITO possessionis per actum naturalem fit, præf.decla.6.nu.14.

Actio subrogata in locum actionis ex sui natura famosæ, famosa non est, par. 2.decla.9.nu.23.

Actio furti pro rebus depositis competit, par. 3.decla.4.nu.5.

Actoris an partes semper sustineat, qui ad iudicium prouocat, par.6.decla.7.nu.3.

Actum fictum ius ciuile reali apprehensioni comparat, præfa.declara.7.nu.11.

Ad augmentum inductum diminutionem non operatur, par.2.decla.12.nu.7.

Aditio non fit sine animo, par.2.declara.17. nu.2.

Aditio hæreditatis an solo animo fiat, par. 7. decla.2.nu.4.& 5.

Adoptio nomen iuris est, non naturæ, par.2.decla.14.nu.3.

Adoptiuus filius de iure communi, & authen. succedit, par.2.decla.14.nu.1.

Adoptiuus succedit in regnis, par.2.decla.14. nume.1.

Adoptiui in Gallia non succedũt, par.2.decla. 14.nu.2.

Adoptiuus verè hæres est, par.2.declara.14. nu.2.

Adoptiuus in patria iuris scripti, hac consuetudine saisitus est, par.2.declar.14.num.2.

Adoptiuus est filius fictus, par.2.declara.14. nu.2.

Ad ὑνατον quid, præf.decla.6.nu.4.

Aequo æquius, præf.decla.7.nu.9.

Agnatus vasalli manet in possessione rei, pendente quæstione inter eum & dominum, sit ne feudum nouum, an antiquum, par. 4.decla.5.nu.24.

Alberici error, præf.decla.6.nu.10.

Alluuione ipso iure transit possessio, præf.declar.6.nu.10.

Animus & corpus, requiruntur ad acquirendam possessionem, præf.decla.3.nu.9.

Appellare in causis possessoriis quando de iure communi liceat, par.6.decla.6.nu. 4.& 5.

Appellari non potest à sententia negatiua lata in casu l.vlt.C.de edi.diui Adriani. tollen. par.6.decla.6.nu.2.

Appellari in hoc regno ab omnibus causis possessoriis potest, ibidem.

Appellatio an simpliciter tollatur, an vt ea nõ obstãte vlteriùs procedatur, multùm interest, ibi.nu.7.

Appellatio semper in dubio permissa est, par. 6.decla.6.nu.9.& 10.

Approbare censetur qui non improbat, par.2. decra.5.nu.17.

Articulus quantumlibet ad causam pertinens admittitur, par.6.decla.5.nu.10.

Aspectus nil prodest ad acquirẽdam possessionem rei ab alio occupatæ, par. 5.declara.3. nu.2.

Authenticæ res quæ, C.commu.de legat. in feudis locus non est, par.4.decla.3.nu.5.

BArt.iurium interpretum princeps, par.2. decla.5.nu.6.

Beneficium l.vlt. de edict. D. Adri.tol. transmittitur ad hæredem hæredis par. 2.declara.5.nu.24.

Beneficia legis & consuetudinis conditionem habent, si is velit vti, in cuius fauorem inducta sunt. par.7.decla.1.nu.4.

Bononia hac consuetudine vtitur, præfa.decla. 2.nu.5.

Bono melius, præfa.decla.7.nu.9.

BIU Cujas

Bonorum poſſeſſor per omnia habet effectum hæredis, par. 2. decla. 2. nu. 6.
Bonorum poſſeſſor an veniat appellatione hæredis, par. 2. decla. 2. nu. 6. & 7.
Bonorum poſſeſſor, an propriè hæres dicatur, par. 2. decla. 2. nu. 7.
Bona vacantia quæ, par. 2. decla. 15. nu. 11.
Bona vacãtia, & hæreditas an differant, par. 2. decla. 15. nu. 21.
Bonorum publicatorum dominium, ipſo iure, nõ tamen poſſeſſio tranſit in fiſcum, par. 2. decla. 15 nu. 23.
Bonorũ ingreſſi dominiũ & poſſeſſio in monaſterium tranſeunt, par. 2. decla. 15. num. 24.
CAmerinũ hac conſuetudine vtitur, præfat. decla. 2. nu. 6.
Canon actum corporeum continuatum fingit, præfa. decla. 6. nu. 12.
Capacitas hæredis, tempore mortis defuncti, de cuius poſſeſſione quæritur, inſpicitur, par. 2. decla. 1. nu. 4.
Capaces omnes, hæredes inſtitui poſſunt, par. 2. decla. 7. nu. 15.
Caſus in quibus tranſit poſſeſſio ipſo iure, præf. decla. 6. nu. 10.
Cauſa limitata limitatum parit effectum, par. 4. decla. 2. nu. 8.
Cedentis iure reſoluto, reſoluitur ius accipientis par. 3. decla. 2. nu. 8.
Certo certius. præfat. decla. 7. nu. 9.
Ceſſibile non eſt quod tranſmitti nequit, part. 6. decla. 8. nu. 1.
Ceſſionarius hæreditate in eum ab hærede trãſlata ſaiſitus non eſt, par. 6. decla. 8. nu. 3.
Chaſſeneus ſibi cõtrarius, par. 2. decl. 9. nu. 21.
Ciuiliſſimum quod eſt idem etiam ciuile eſt, præf. decla. 7. nu. 7.
Ciuilis poſſeſſio in hæredem tranſit vi huius cõſuetudinis, par. 3. decla. 3. nu. 1.
Ciuilis poſſeſſio naturalem ad ſe trahit, par. 3. decla. 3. nu. 3.
Ciuilis poſſeſſio translata in hæredem vera eſt, par. 5. decla. 1. nu. 8.
Clericus & vxor, vulgo conceptus & vxor ſibi mutuo ſuccedunt, par. 2. decla. 15. num. 1.
Clerici ligantur ſtatutis factis à clericis ſimul, & laicis, par. 3. decla. 8. nu. 4.
Clerici ligantur ſtatutis diſponentibus de ſucceſſione, par. 3. decla. 8. nu. 5.
Collatio non retrotrahitur in præiudicium alterius, par. 5. decla. 3. nu. 6.
Collegium collegiato (fiſco excluſo) ſuccedit, par. 2. decla. 15. nu. 6.
Collegium, fiſcus, & ſimiles hæreditatẽ agnoſcere dicuntur, fideicomiſſarióque reſtituere, par. 2. decla. 15. nu. 13.
Colonus redintegrandæ agit. par. 2. declara. 4. nu. 7.
Colonus tempore locationis finito, domino agenti ſe opponens, dominum ſpoliat, par. 6. decla. 7. nu. 2.
Cõmodatarum & depoſitarũ rerum hæres in poſſeſſionem ex l. vlt. C. de edic. diui. Adria. tollen. non mittitur, par. 3. decla. 4. nu. 1.
Commodatarũ & depoſi. rerum poſſeſſio apud dominũ remanet, par. 3. decla. 4. nu. 2.
Commodatarum rerum ſola detentio eſt. part. 3. decla. 4. nu. 2.
Commodatario competit actio furti pro re commodata, par. 3. decla. 4, nu. 6.
Et remedium redintegrandæ, ibi.
Et interdictum quorum bonorum, ibi, nu. 7.
Comparatiuum & ſuperlatiuum in ſe comprehendit poſitiuum, præf. decla. 7. nu. 7.
Comparatiuum importat exceſſum reſpectu poſitiui, præf. decla. 7. nu. 7.
Cõditiones ſunt ſtricti iuris, par. 2. decl. 5. nu. 11.
Cõditiones in forma ſpecifica impleri debent, par. 2. decla. 5. nu. 11. & par. 3. decla. 7. nu. 6.
Conditio implenda in perſona hæredis non impletur in fiſco, par. 2. decla. 15. nu. 19.
Confirmatio non retrahitur in præiudicium alterius, par. 5. decla. 3. nu. 6.
Conſanguineus linearius dicitur, par. 2. declar. 7. nu. 4.
Conſiliariorũ ordo fiſco excluſo conſiliario ſuccedit, par. 2. decla. 15. nu. 6.
Conſtituti ius ad ſecundum donatariũ an tranſeat, par. 2. decla. 5. nu. 19.
Conſtitutum ſimplex transfert poſſeſſionem naturalem & ciuilem in conſtitutarium, par. 3. decla. 5. nu. 1.
Conſtitutũ cum precario ciuilẽ tantùm poſſeſſionem transfert naturalis autem penes conſtituentem remanet, par. 3. decla. 5. nu. 1.
Conſtitutum ad hæredes conſtitutarij tranſit, par. 4. decla. 3. nu. 2.
Conſtitutarius dicitur ad cuius commodum fit conſtitutum, par. 4. decla. 3. nu. 2.
Conſtitutum transfert poſſeſſionem rerum emphyteuticarum, par. 4. decla. 6. nu. 4.
Conſtitutum transfert poſſeſſionem in rebus incorporalibus, part. 4. declara. 7. numero 2.
Conſtitutum non prodeſt in re ab alio occupata, par. 5. decla. 3. nu. 2.
Conſtitutarius poteſt petere vt ſibi tradatur realis poſſeſſio, part. 6. declara. 2. nu. 4.
Cõſtitutario cõpetit remediũ recuperãdæ ante realem poſſeſſionem, par. 6. declara. 4. nu. 5.

BIU Cujas

Consuetudines his verbis (le mort saisit le vif son plus proche parent & heretier habile à lui succeder) *vtentes, præfa. decla. 1. num. 3.*

Consuetudo nostra quibus in locis locum habeat, præfa. decla. 2. nu. 1.

Consuetudo nostra an sit secundum, an verò cõtra ius commune, præfa. decla. 3. nu. 1. 2. & mult. seq.

Consuetudo nostra restringenda, præfa. declar. 3. nu. 2.

Consuetudo strictè ac propriè intelligenda, præfa. decla. 3. nu. 3.

Consuetudo nostra correctoria est iuris communis, præfa. decla. 3. nu. 3.

Consuetudine nostra innitens de apicibus iuris disputat, præfa. decla. 3. nu. 3.

Cõsuetudo nostra an sit valida, præf. decl. 6. n. 1.

Consuetudo habet vim precarij ad transferendam possessionem, præfa. decla. 6. nu. 5.

Consuetudo vel statutum an possit transferre possessionem ipso iure, nullo actu, nec verbo quidem interueniente, præfa. decla. 6. nu. 5.

Consuetudo nostra æqua est & valida, præfat. decla. 6. nu. 5.

Consuetudo habet vim precarij, ibid.

Consuetudo & statutum portio sunt iuris ciuilis, præfa. decla. 6. nu. 11.

Cõsuetudo irrationabilis est, si disponat aliquid contra substantiam actus, præfa. decla. 6. nu. 14.

Consuetudine quod fit, id de iure ciuili, de iure simpliciter, & de iure communi fieri dicitur, præfa. decla. 7. nu. 5.

Cõsuetudines quæ proximum hæredem expressè saisiunt, par. 2. decla. 5. nu. 4.

Consuetudo primogenitum in baronia præferẽs, si filius solus ex primo matrimonio sit inhabilis, primogenitum ex secundo matrimonio admittit, par. 2. decla. 5. nu. 27.

Consuetudines de hærede ab intestato loquentes, par. 2. decla. 7. nu. 5.

Consuetudines hæredem ex testamento saisiẽtes, par. 2. decla. 7. nu. 10.

Consuetudines de hærede ab intestato tantùm loquentes de illo tantùm sunt intelligendæ, par. 2. decla. 7. nu. 15.

Consuetudo in patria consuetudinaria de hærede loquens, testamentarium non comprehendit, par. 2. decla. 7. nu. 16.

Consuetudo Romanorum in testamentis, par. 2. decla. 9. nu. 2.

Consuetudo nostra de continuatione possessionis à defuncto in hæredem, non ab hærede in fideicommissarium loquitur, par. 2. decla. 11. nu. 19.

Consuetudo qua episcopo succedunt consanguinei an valeat, par. 3. decla 8. nu. 2.

Consuetudo communis clericorum & laicorum ligat clericos, ibi, nu. 4.

Consuetudinis huius autoritas hæredem possessorem iuris facit, non facti. par. 5. decla. 3. nu. 16.

Consuetudo hæc in fauorem solius hæredis, non alterius inducta est, part. 7. declarat. 1. nu. 1.

Consuetudo hæc quo ad qualitatem hæredis iuri communi nihil addit, part. 7. declara. 2. nu. 9.

Consuetudines quæ executorem aduersus hæredes saisiunt, vsque ad concurrentiam relicti intelliguntur, part. 7. declara. 5. num. 3. & 4.

Continuatio fit cum omni sua causa & qualitate, par. 2. decla. 5. nu. 23.

Continuatio easdem qualitates in re continuata præsupponit. par. 5. decla. 1. num. 7.

Contractuum verba strictè interpretanda, par. 2. decla. 12. nu. 11.

Contrahens cum ecclesia sine consensu episcopi stare contractui ab episcopo cogi potest, par. 7. decla. 1. nu. 7.

Contractum nullum quis dicere nequit aduersus eum cuius fauore nullus est, par. 7. decla. 1. nu. 8.

Contrahens verè & ex animo cum simulatore, simulatorem coget stare contractui, par. 7. decla. 1. nu. 9.

Contraueniens contractui (cùm esset conuentũ vt vno contraueniente nullus sit cõtractus) cogi potest ab altero ad implendum contractum, par. 7. decla. 1. nu. 11.

Correctoriorum statutorum verba propriè intelligenda, par. 2. decla. 6. nu. 2.

Creditoribus incumbit onus probandi filium esse hæredem, par. 7. decla. 2. nu. 8.

Crema hac consuetudine vtitur, præfa. decla. 2. nu. 5.

Cremona hac consuetud. vtitur. præfat. decla. 2. nu 5.

Decretum Mediolanense, præfat. decla. 1. num. 1.

Decreti clausula irritans nullitatem non operatur, nisi velit is, ad cuius fauorem posita est, par. 7. decla. 1. nu. 10.

Defuncti animus & voluntas ad hæredem nõ transmittitur, præfa. decla. 3. nu. 9.

Deportatus inhabilis, par. 2. decla. 5. nu. 26.

Depositarius à deponente, veluti precario possidet, par. 3. decla. 4. nu. 5.

BIU Cujas

Depositarius agit furti pro re deposita, ibi, nume.6.

Dictiones, haberi loco & vice, improprietatem notant, par.3.decla.11.nu.9.

Dispositio generalis limitationem recipit de habili & idoneo, par.2.decla.1.nu.2.

Dispositio de primo successore immediato non trahitur ad mediatum in materia correctoria, par.2.decla.5.nu.15.

Dispositio legis seu statuti, secundum iura quæ loquuntur de dispositione testatoris, regulatur, par.2.decla.9.nu.10.

Dispositio legis & statuti à pari procedunt, par.2.decla.9.nu.10.

Dispositio quanuis generalis feuda non comprehendit sine speciali & expressa eorum inuentione facta, par.4.decla.5.nu.16.

Doctores qui huius consuetudinis meminerint, præfa.decla.2.nu.2.

Doctori succedit vniuersitas, par.2.declar.15.nu.6.

Dolum qui passus est in contractu, si velit potest cogere aduersarium, vt ei stet, part.7.decla.1.nu.8.

Dominium in hæredem ac legatarium transit, præfa.decla.4.nu.3.& par.6.decla.2.nume.6.

Dominia iure gentium sine possessione nõ quæruntur, præfa.decla.6.nu.15.

Dominus eodem beneficio cõsuetudinis gaudet, quo alij hæredes ab intestato, par.2.declar.15.nu.15.

Dominus iniicere potest manum in feudum aut fructus illius, ob debita clientelaria non exoluta, si ei permittat consuetudo, par.4.declar.5.nu.27.

Dominus non cadit à possessione percipiendi census annui ob cessationem, nisi contradictio præcedat, par.5.decla.1.nu.2.

Dominus fictus à quocunque rem suam condicere potest, par.6.decla.2.nu.5.

Dominus verus à fure tantùm rem propriam condicere potest, par.6.decla.2.nu.5.

Dominium fictum ipso iure sine traditione in legatarium transit, par.6.decla.2.nu.6.

Dominij probatio à reo facta ad iustificandã possessionem censetur, par.6.declara.5.nume.16.

Duo in solidum eandem rem eodem modo possidere non possunt, par.2.decla.6.nu.9.decla.13.nu.4.

Ecclesia non variatur, licèt prælati mutentur, præf.decla.5.nu.1.

Ecclesia succedit clerico exclusò fisco, par.2.decla.15.nu.7.

Ecclesia potest cogere contrahentem secum citra solennia vt seruet contractum, par.7.decla.1.nu.7.

Emphytheusim pro se & suis hæredibus accipiens, intelligit de venientibus ab intestato, par.2.decla.7.nu.9.

Emphyteusis quæsita pro se & hæredibus admittit tantùm proximos hæredes, non hæredum hæredes, par.4.decla.4.nu.2.

Emphyteuta naturaliter tantùm possidet, par.4.decla.6.nu.1.

Emphyteutæ hæres an sit saisitus, par.4.decla.6.nu.1.

Emphyteusis ad feudum argumentum, par.4.decla.6.nu.2.

Emphyteuticariæ rei an transferatur possessio per constitutum, par.4.decla.6.nu.2.

Emphyteuticariæ res in hoc regno sunt patrimoniales & hæreditariæ, part.4.declara.6.nu.4.

Emptor cuius nomine vẽditor se cõstituit possidere, petere potest vt sibi tradatur corporalis possessio, par.6.decla.2.nu.4.

Episcopalis dignitas filiifamilias ad commodũ, non incommodum à patria potestate liberat, par.7.decla.1.nu.2.& 3.

Episcopus immiscere se potest executioni testamentorũ respectu quorunctũque relictorum non improbatorum, par.7.decla.5.nu.9.

Executor potestatẽ vendendi à testatore habẽs transferre possessionem in emptorem inuito hærede nequit, par.7.decla.5.nu.2.

Executor iure communi vltra disposita in testamento manum admouere bonis testatoris nõ potest, par.7.decla.5.nu.4.

Executorem hæres amouere nequit oblata cautione de testamento exequendo, par.7.decla.5.nu.5.

Executoribus testamenti quo pauperes sunt instituti, competit beneficium l.vlt.C.de edic. diui Adria. tollen. part.7.declara.5.nume.6.

Exequi testamenta etiam ad non pias causas fauorabile est, par.7.decla.5.nu.8.
Et pium.ibi.nu.9.

Executionis testamenti dilatio, animæ defuncti non parum nocet, par.7.declara.5.nume.10.

Executores debita naturalia tantũ soluere possunt, par.7.decla.5.nu.10.

Executores pro legatis ad pias causas cõtra hædem agunt, par.7.decla.5.nu.11.

Executores ad pias causas reliquis fauorabiliores, par.7.decla.5.nu.11.

Executores in non relictis ad pias causas contra

BIU Cujas

hæredem non agunt, par. 7. decla. 5. nu. 11.
Executor potest sibi ipsi soluere, par. 7. declar. 5. nu. 13.
Executores cũ testator dat, videtur facere illius accipiẽdi propria autoritate legatũ, aut fideicommissum, par. 7. declara. 5. nume. 13.
Executores dati ad distribuendum inter pauperes, habentur loco hæredis, ibid. nu. 14.
Expressè quod fieri non potest, nec tacitè, part. 2. decla. 17. nu. 1.

FActum legis potentius est facto hominis, par. 2. decla. 18. nu. 2.
Fauorabili fauorabilius, præfat. decla. 7. nu. 9.
Fauori pro se introducto quilibet renunciat, par. 7. decla. 1. nu. 4.
Felerum hac consuetudine vtitur, præfa. decla. 2. nu. 6.
Ferronius elegantissimus consuetudinum interpres, par. 2. decla. 7. nu. 10.
Feudorũ possessio cessante hoc statuto an trãseat in filium vasalli, præfa. decla. 4. num. 1. & multis seq.
Feudi dominiũ ipso iure filio vasalli quæritur præfa. decla. 4. nu. 3.
Feudi vel emphyteusis cõcessio facta alicui & hæredibus, cõprehendit hæredem cum beneficio inuentarij, par. 2. decla. 12. nu. 11.
Feudum acquisitum pro se & hæredibus, quæritur proximis hæredibus tãtum, non hæredum hæredibus, par. 4. decla. 4. nu. 2.
Feudum in dubio censetur hæreditarium, par. 4. decla. 5. nu. 1.
Feudum non comprehenditur in statuto de dote lucranda, ibi. nu. 3.
Feuda non comprehenduntur sub l. 1. & auth. præterea, C. vnde vir & vxor, ibi. nume. 5. & seq.
Nec in statutis deferentibus lucrum superstiti ex coniugibus, ibi. nu. 7.
Nec in statutis facientibus virum & vxorẽ communes in acquestibus, ibi. nu. 8.
Nec in alia societate, ibi.
Nec in rescriptis ibi. nu. 9.
Nec in generali potestate legitimandi, ibi. nu. 10.
Feuda non cõprehenduntur in generali renunciatione, par. 4. declara. 5. nume. 13. & 14.
Feuda non continentur in generali bonorum alienatione, ibi. nu. 13. & 15.
Feuda non intelliguntur in generali bonorum obligatione siue hypotheca, par. 4. decla. 5. nu. 16.
Feuda non veniunt in generalem bonorum donationem, ibi.
Feuda non continentur in fideicommisso generali, ibi. nu. 17.
Feuda non comprehenduntur in mãdato generali, ibid.
Feuda non intelliguntur sub auth. res quæ, C. commu. de leg. ibi.
Feuda non comprehenduntur in quantumlibet generali dispositione, par. 4. declara. 5. nume. 18.
Feudorum natura, à cæteris bonis aliena, par. 4. decla. 5. nu. 18.
Feuda non veniunt in petitione hæreditatis, ibi. nu. 19.
Feuda in Gallia sunt patrimonialia, & liberè vendi & obligari possunt, par. 4. declar. 5. nu. 25.
Feuda in hoc regno sub generali obligatione bonorum comprehenduntur, par. 4. declara. 5. nu. 25.
Feuda in regno Neapolitano sunt patrimonialia. ibi.
Feuda patrimonialia & hæreditaria aliorum bonorum hæreditariorum naturam sortiuntur, par. 4. declara. 5. nu. 26.
Feudo ad emphyteusim argumentum, & è diuerso, par. 4. decla. 6. nu. 2.
Fictio contraria est veritati, par. 2. declara. 2. nu. 1.
Fictiones duæ non concurrunt, part. 2. decla. 2. nu. 5.
Fictiones plures coniungi non possunt, part. 2. decla. 5. nu. 5.
Fictionum trium concursus, par. 2. declara. 6. nu. 3.
Fictio ad alios casus quam veritas non trahitur, par. 2. decla. 17. nu. 1.
Fictè non potest tradere qui verè non potest, par. 4. decla. 1. nu. 1.
Ficta traditio alium tertium nõ priuat possessione, par. 5. decla. 3. nu. 2.
Fictio non retrotrahitur in præiudicium alterius, par. 5. decla. 3. nu. 3.
Fictionem impedit medius actus pertinẽs, par. 5. decla. 3. nu. 5.
Fictione tutus veritatem potest implorare, par. 6. decla. 2. nu. 4.
Fideicommissum generale feuda non comprehendit, par. 4. decla. 5. nu. 15.
Fideicommissarius ante restitutionem sibi ab hærede factam, possessionem propria autoritate apprehendere nequit, par. 2. decla. 11. nu. 1.
Etiam si restitutio esset facta ipso iure ibi. nu. 2.
Fideicommissarius an hac cõsuetudine sit saisitus, par. 2. decla. 11. nu. 1. & seq.

BIU Cujas

Fideicommissarius possessionem apprehendens ante aditam hæreditatẽ tenetur interdicto quorum bonorum, post aditam incidit in pœnam l. non dubium, C. de legib. etiam si protestetur se id animo inuadendi non facere, par. 2. decla. 11. nu. 3.

Fideicommissarius cui à testatore facta est potestas accipiendi possessionem, eam capere nõ potest sine autoritate prætoris, par. 2. decla. 11. nu. 4.

Fideicommissarius habens facultatẽ accipiendi bona, debet expectare restitutionem hæredis, par. 2. decla. 11. nu. 4.

Fideicommissarius restitutione non facta, petere se mitti in bonorum possessionem ex l. vlt. de edict. diui Adria. tol. nequit. par. 2. decla. 11. nu. 5.

Fideicommissario beneficium inuentarij an competat, par. 2. decla. 11. nu. 7.

Fideicommissario, restitutione facta, an prosit inuentarium ab hærede confectũ, part. 2. decla. 11. nu. 7. & 8.

Fideicommissarius ea non habet quæ hæredi competunt iure speciali, ibi. nu. 9.

Fideicommissariis ius patronatus non competit, ibi.

Fideicommissarius non dicitur propriè hæres, ibi. nu. 10. & 11.

Fideicõmissarius appellatione hæredis nõ cõprehenditur in materia pœnali, nec in conditione, nec in materia strictè interpretãda, nec in statutis, nisi actus aliàs inualidus reddatur, nec in statutis præsertim correctoriis, par. 2. decla. 11. nu. 12. & 13. & 15.

Fideicommissarius non venit appellatione instituti hæredis, sed nec substituti, par. 2. decla. 11. nu. 14.

Fideicommissum propriè substitutio nõ est, par. 2. decla. 11. nu. 14.

Filius alio hærede instituto non potest capere possessionem legitimæ, propria autoritate, præfa. decla. 3. nu. 10.

Filius viuo patre an intelligatur inuestitus, præfat. decla. 4. nu 1.

Filij post mortem patris succedendo feudum non acquirunt, sed acquisitum cum administratione capiunt, ibidem.

Filius viuo patre potest dici feudatarius præfa. decla. 4. nu. 5.

Filius ad possessionem feudi venit magis continuatiuè, quàm nouam possessionem acquirat, præfa. decla. 4. nu. 6.

Filio ante inuestituram feudi competit remedium possessorium, præfa. decla. 4. nu. 7.

Filius seu proximior, est certus & legitimus, par. 2. decla. 7. nu. 2.

Filia pendẽte quæstione inter eam & agnatos, an succedere debeat, debet cõseruari in possessione rerum feudalium, par. 4. decla. 5. nu. 20. & seq.

Filius à matre præteritus an remedium l. vlti. de edict. diui Adria tollen. habeat, part. 2. decla. 7 nu. 14.

Filia quæ non renunciauit successioni patris, potest ab eo ad eam vocari, part. 2. decla. 8. nu. 1.

Filia ex statuto à successione exclusa, testamẽto, vel pacto patris ad successionem vocari potest, par. 2. decla. 8. nu. 2.

Filia ex testamento vel pacto patris vocata, non obstante pacti vel statuti exclusione sai sita est, par. 2. decla. 8. nu. 4.

Filia huiusmodi non tam ex testamento quàm ab intestato succedit, ibid.

Filius præsumptione iuris succedit, par. 7. declar. 2. nu. 1.

Filij parentibus ipso iure succedunt, par. 7. decla. 2. nu 1.
Si tamen velit, ibi. nu. 7.

Filius conuentus, vt declaret, hæres ne sit, & pro qua parte, id declarare cogitur, par. 7. decla. 2. nu. 6.

Flius paternis creditoribus tenetur si se hæredẽ declarauerit, aut se immiscuerit. par. 7. decla. 2. nu. 7.

Fiscus bonis vacantibus succedit, par. 2. decla. 14. nu. 11.

Fiscus an solius sit principis, par. 2. decla. 15. nu. 11. & 12.

Fiscus hæreditatem agnoscit & eam fideicommissariis restituit, ibi. nu. 13.

Fiscus alijs deficientibus hæres est, par. 2. decla. 15. nu. 14.

Fiscus an habeat petitionem hæreditatis ibi. & iterum nu. 20.

Fiscus appellatione vniuersalis successoris comprehenditur, decla. 15. ibi.

Fiscus bona vacantia occupans iudiciũ testatoris adimplet, par. 2. decla. 14. nu. 14.

Fiscus habet petitionem hæreditatis, par. 2. declara. 15. nu. 14.

Fiscus ex edicto prætoris vocàtur, par. 2. decla. 15. nu. 14.

Fiscus bona vacantia occupans tenetur ad debita antè contracta, & in eum actiones actiuæ & passiuæ transeunt, par. 2. decla. 15. nu. 16.

Fiscus non est propriè hæres, ibi, & rursus nu. 19.
Sed quomodo intelligatur vide ibi, nu. 20.

BIU Cujas

Fiscus bona vacantia occupans per omnia hæres non est, par. 2. decla. 15. nu. 16.
Fiscus hæres anormalus, par. 2. decl. 15. nu. 17.
Fiscus in casu publicationis non est propriè hæres, par. 2. decla. 15. nu. 17.
Fiscus tertius possessor dici potest, par. 2. decla. 15. nu. 17.
Fiscus publicatione facta per annihilationem personæ successor vindictæ est, non per repræsentationem, par. 2. decla. 15. nu. 17.
Fiscus hæres non est, nec in eum transit instantia, par. 2. decla. 15. nu. 18.
Fisco auferenti ab indigno an remedium l. vlt. de edict. diui Adria. tol. competat, par. 2. decla. 15. nu. 19.
Fiscus succedens ex delicto rei vendicatione agit, par. 2. decla. 15. nu. 20.
Fisci bona vacantia occupantis & fisci ex publicatione bona occupantis differentia, par. 2. decla. 15. nu. 20.
Fiscus nunquam hæres est, sed tantùm bonorũ possessor, ex nonnullorum opi. ibi. nu. 21.
Fiscus capit tãquam hæres extraneus ex aliorum opi. ibi. nu. 22.
Fiscus ipso iure non quærit possessionem licèt ipso iure bona sint publicata, ibi. nu. 23.
Fiscus hæreditatem ab indigno auferre non cogitur, par. 7. decla. 1. nu. 13.
Florentia hac consuetudine vtitur, præf. decla. 2. nu. 5.
Franciscanus inhabilis ad succedendum, par. 2. decla. 5. nu. 26.

GEneralis dispositio de capaci intelligitur, par. 2. decla. 1. nu. 2.
Generalis legitimandi potestas legitimationem ad feuda non includit, par. 4. decla. 5. nu. 8.
Generalis renunciatio non trahitur ad feuda, nisi id expressum sit, par. 4. decla. 5. nu. 11.
Generalis bonorum alienatio ad feuda non extenditur, nisi expressè nominata sint, par. 4. decla. 5. nu. 11.
Generalis hypotheca siue obligatio nõ comprehendit feuda, par. 4. decla. 5. nu. 14.
Generalis bonorum donatio feuda non continet, par. 4. decla. 5. nu. 14.
Glosæ in cap. 1. de feud. cognit. intellectus, præfa. decla. 4. nu. 3.

HAeres licet ipso iure habeat proprietatem, tamen in possessionem mittẽdus est, præfa. decla. 3. nu. 3.
Hæreditas iacens non possidet, præfa. decla. 3. nu. 4.
Hæreditas respectu vsucapionis fingitur habere qualem possessionem, præfat. declara. 3. nu. 4.
Hæres in feudalibus an ante inuestituram in præiudicium domini censeatur esse saisitus, præfa. decla. 4. nu. 7.
Hæres contra extraneum est saisitus in feudalibus, præfa. decla. 4. nu. 7.
Hæres de iure communi cessante hac consuetudine potest autoritate propria, rerum hæreditariarum possessionem capere, præfa. decla. 8. nu. 1.
Hæres vt saisiatur hac consuetudine, debet esse iustus, & capax, & habilis. par. 2. decla. 1. nu. 1.
Hæres fictus consequitur omnia priuilegia veri, par. 2. decla. 2. nu. 6.
Hæredis appellatione an veniat bonorum possessor, ibi. & iterum nu. 7.
Hæres perpetuus non temporalis hac consuetudine est saisitus, par. 2. declarat. 3. nu. 1.
Hæres non desinit esse hæres, par. 2. decla. 3. nu. 2.
Hæredis appellatione, qui hæres est, cum effectu intelligitur, ibi.
Hæres vniuersalis hac consuetudine saisitus, par. 2. decla. 4. nu. 1.
Hæres in quota l. vlt. C. de edi. diui Adria. tol. habet, ibi.
Hæres particularis an hac consuetudine sit saisitus, ibi. & multis seq.
Hæres ex certa re, hæresne sit an legatarius, par. 2. decla. 4. nu. 2.
Hæres ex testamento an sit saisitus, par. 2. decla. 4. nu. 2.
Hæres ex certa re, naturæ hæredum vniuersalium & legatariorum particeps est, par. 2. decla. 4. nu. 3.
Hæres ex certa re, mixtum est quodpiam genus, par. 2. decla. 4. nu. 3.
Hæredi ex re certa an accrescat hæreditas repudiante hærede vniuersali, parte secunda, declaratio. 4. nu. 5.
Hæres ex re certa magis hæredibus vniuersalibus quam legatariis accedit, par. 2. decla. 4. nu. 6.
Hæres vniuersalis aut quotæ non dicit se saisitum de ea re cuius hæres non est, par. 2. decla. 4. nu. 8.
Hæres ex re certa eiusdem rei possessionem propria autoritate accipere potest, par. 2. decla. 4. nu. 11.
Hæredi ex re certa competit beneficium, l. vlt. C. de edi. diui Adria. tollen. par. 2. declara. 4. nu. 12.
Hæres ex certa re an comprehendatur, in emphyteusi vel feudo, accepto pro se & & suis hæredibus, parte 2. decla. 4. nu. 15.

Hæres

Hæres secundus an hæc consuetudine sit saisitus, par. 2. decl 5. nu. 1.
Hæres hæredis eadem persona cum defuncto non est, par. 2. decl. 5. nu. 5.
Hæres eadem persona cum defuncto, par. 2. decla. 5. nu. 5.
Hæres hæredis non parens mandato testatoris priuantis hæredem, nisi intra certum tempus aliquid faciat, non priuatur hæreditate, par. 2. decla. 5. nu. 7.
Hæredis appellatio intelligitur de primo & immediato hærede, non etiam de cæteris, part. 2. decl. 5. nu. 9.
Hæredes primi intelligũtur in acquisitione feudi aut emphyteusis pro se & hæredibus, parte 2. decla. 5. nu. 9.
Hæres hæredis an veniat appellatione in his quæ sunt stricti iuris, par. 2. decl. 5. nu. 10.
Hæres hæredis cõpræhenditur appellatione hæredis in cõditionibus, par. 2. decl. 5. nu. 11.
Hæres hæredis an ex propria significatione veniat appellatione hæredis par. 2. dec. 5. n. 12.
Hæres hæredis non simpliciter est hæres, sed cũ adiectione, par. 2. decl. 5. nu. 14.
Hæres ab intestato hac consuetudine saisitus est, par. 2. decl. 7. nu. 1.
Hæres ex testamento an hac consuetudine saisitus sit, par. 2. dec. 7. nu. 1. & mul. seq.
Hæres testamentarius tantùm etiam autoritate iudicis in possessionem hæreditatis, nisi citato qui ab intestato succedit non mittitur, par. 2. decl. 7. nu. 2.
Hæres ab intestato aduersus hærẽde testamentarium possessionem hæreditatis appræhendentem manutenetur, par. 2. decl. 7. nu. 3.
Hæredis nomen in hac cõsuetudine simpliciter prolatum, an hæredem ex testamento & ab intestato compræhẽdat, par. 2. dec. 7. nu. 12.
Hæres in quem ex hac consuetudine possessio translata est, an remedium l. vlt. C. de edi. diui Adri. tollen. intentare queat, par. 2. decla. 7. num. 13.
Hæres an petente fideicommissario teneatur facere inuentarium, par. 2. decl. 11. nu. 8.
Hæredibus quæ speciali fauore & priuilegio competũt in fideicommissarios non trãseunt, par. 2. decla. 11. nu. 9.
Hæres cum inuentario an sit propriè hæres, par. 2. decla. 12. nu. 1.
Hæres simplex, & hæres cum beneficio inuentarij an differant, par. 2. decl. 12. nu. 2.
Hæres cum beneficio inuentarij an compræhendatur in statuto vetante hæredem venire cõtra instrumentum defuncti, par. 2. decla. 12. nu. 4. 8. & 9.
Hæres simplex vlterioris gradus hæredem cum inuentario gradus superioris excludit, part. 2. decla. 12. nu. 6.
Hæres cum inuentario ampliores fauores habet hærede simplici, par. 2. dec. 12. nu. 7.
Hæres cum inuentario vltra vires hæreditarias non tenetur, par. 2. decl. 12. nu. 7.
Hæres cum inuentario æquè hæres est ac hæres simplex, par. 2. decl. 12. nu. 8.
Hæres cum beneficio inuentarij an hac consuetudine saisitus, part. 2. decla. 12. num. 10. & sequen.
Hæres cum inuentario compræhenditur in concessione facta alicui pro se & hæredibus, ibi. nu. 11.
Hæres huiusmodi, hæres simpliciter vocatur, ibi. nu. 12.
Hæredes cum inuentario cautius sibi consulũt, ibid.
Hæres vi consuetudinis etiam non impetrata principis venia, possessor efficitur, par. 2. decla. 12. nu. 15.
Hæres post mortem defuncti ipso iure hæres est, par. 2. decl. 12. nu. 15.
Hæres cum beneficio inuentarij, nondum confecto inuentario, debitores hæreditarios conuenire potest, par. 2. decl. 12. nu. 15.
Hæres simplex vlterior proximiorem cum inuentario excludens, an sit saisitus, par. 2. decla. 13. nu. 1.
Hæres simplex vlterior aduersus extraneos saisitur, aduersus proximiorem qui cum inuentario realem possessionem appræhendit, minimè, par. 2. dec. 13. nu. 7.
Hæredis cum inuentario iura omnia, an in simplicem transeant, parte 2. declara. 13. numero 6.
Hæredibus nullis relictis qui ante fiscum succedant, par. 2. decl. 15. nu. 10.
Hæres non desinit esse is cui tanquam indigno fiscus aufert. par. 2. dec. 15. nu. 19.
Hæres qui rupto testamento succedit, an hac consuetudine sit saisitus, part. 2. decl. 16. nu. 1. & 2.
Hæres ab intestato qui esse nequit, testamentũ non rumpit, par. 2. decl. 16. nu. 2.
Homo nec dominium, nec possessionem ipso iure transfert, par. 2. decl. 18. nu. 2.
Hæres vsufructuarij non saisitur vi nostræ consuetudinis, par. 3. decl. 1. nu. 1. & seq.
Hæres naturaliter tantùm possidentis, an potiatur beneficio huius consuetudinis par. 2. dec. 2. per totum.
Hæres ciuiliter tãtùm possidentis, vtitur beneficio huius consuetudinis, par. 2. dec. 3. num. 1.

BIU Cujas

Hæres commodatarij & depositarij in rebus commodatis & depositis, an sit saisitus, par. 3. decl. 4. nu. 1 & seq.

Hæres horum an possit petere se mitti in possessionem ibi. & iterum nu. 3.

Hæres simplicis detentoris an ex hoc statuto saisiatur, par. 3. decl. 4. nu. 2. & 3.

Hæreditatis petitio pro rebus commodatis datur, par. 3. decl. 4. nu. 3.

Hæres omnia quæ in hæreditate inuenit, etiam commodata & deposita occupare potest, part. 3. decla. 4. nu. 4.

Hæres depositarij & commodatarij aduersus deponentem & commodantem saisitus non est, par. 3. decl. 4. nu. 5.

Hæres constituentis se nomine alterius possidere non saisitur, par. 3. decl. 5. nu. 1.

Hæres possidentis, iure facultatis non saisitur, par. 3. decla. 6. nu. 1.

Hæres impuberis an hac consuetudine sit saisitus, par. 3. decl. 7. nu. 1.

Hæredes defuncti episcopi consuetudine hac saisiuntur, par. 3. decl. 8. nu. 1.

Hæredes episcopi aut sacerdotis, vt hæredes secularium hoc iure consuetudinario vtuntur, par. 3. decla. 8. nu. 4.

Hæres earum tantùm rerum possessione saisitur, quæ apud defunctum tẽpore mortis fuerunt, par. 4. decla. 1. nu. 1.

Hæres non mittitur in possessionem nisi earum rerum quæ fuerũt defuncti tempore mortis, ibid. nu. 3.

Idem in interdicto quorum bonorum, ibi.

Et in petitorio hæreditatis, ibi.

Hæreditatis petitio ad res possessas tempore mortis intentatur, par. 4. decl. 1. nu. 3.

Hæres in ius personale defuncti non succedit, par. 4. decl. 2. nu. 1.

Hæredis appellatione non comprehenditur hæres hæredis in re sui natura ad hæredes non transitoria, par. 4. decl. 4. nu. 2.

Hæres in rebus feudalibus an sit saisitus, part. 4. decl. 5. nu. 1. & multis seq.

Hæres vasalli non priuatur possessione quã ei dat hæc consuetudo per manus iniectionem domini, par. 4. decl. 5. nu. 27.

Hæres vasalli an sit saisitus aduersus dominum par. 4. decl. 5. nu. 28.

Hæres emphyteutæ an sit saisitus, par. 4. decla. 6. nu. 1.

Hæredi possessorio agenti ratione istius fictæ possessionis, an obiici possit exceptio dominij, par. 5. decla. 1. nu. 3.

Hæres possessionem vi consuetudinis quæsitam in alium per constitutum, præcarium, aut aliam fictam traditionem transferre nequit, par. 5. decl. 2. nu. 1.

Hæres an sit saisitus ex hac consuetudine, si possessio ab alio fuerit occupata, part. 5. decl. 3. nu. 1. & per totum.

Hæres saisitus possessionem occupans non cadit in l. si quis in tantam, C. vnde vi, part. 5. decl. 3. nu. 11.

Hæres lapsu anni possessionem perdit, parte 5. decla. 3. nu. 14.

Hæres intra annum occupationis ab alio factæ possessionem sibi interdicto aut alio remedio legitimo auocare potest, part. 5. declar. 3. numero 14.

Hæres hac consuetudine saisitus ad tutandam possess. remedium retinendæ intentare potest, par. 6. decl. 1. nu. 1.

Hæres saisitus remedium adipiscendæ, vt interdictum quorum bonorum, & remedium, l. vlt. de edi. diui Adria. tol. intendere potest, par. 6. decla. 2. nu. 1.

Hæres saisitus remedium retinendæ respectu ciuilis, & adipiscendæ respectu naturalis simul intendere potest, par. 6. decl. 3. nu. 1.

Hæredi saisito an interdictum recuperandæ cõpetat, par. 6. dec. 4. nu. 1. 2. 3. 4.

Hæredi saisito agenti ad possessionem adipiscendam, retinendam, vel recuperandam, non potest à reo conuento obiici exceptio dominij, par. 6. decl. 5. nu. 1.

Hæres repellitur si eo non contradicente reus conuentus dominium probauerit par. 6. decl. 5. nu. 9. & 10.

Hæredi contradicenti probatio dominij à reo facta non obstat, par. 6. decl. 5. nu. 11.

Hæres si obtinuerit, an ab aduersario appellari possit, par. 6. decla. 6. nu. 1.

Hæres confirmationem possessionis petens, defensoris partes sustinet, par. 6. decl. 7. nu. 1.

Hæres an ius agendi pro cõtinuata possessione alteri possit cedere, par. 6. dec. 8. nu. 1. & 2.

Hæres volens vti beneficio cõsuetudinis, an expresse declarare teneatur, alioquin habeatur pro hærede saisito, par. 7. decla. 2. nu. 1. & 2.

Hæres moribus Gallicanis, nisi velit, nullus est, par. 7. decl. 2. nu. 2.

Hæresne sit, an non, cogitur dicere, qui in id cõuenitur, ibi. nu. 6.

Hæres hac consuetudine saisitur, etiam si testator ius apprehendendæ possessionis legatario fecerit, par. 7. dec. 3. nu. 2.

Hæres semel saisitus, si ea possessione cadat, an nihilominus dicere possit se saisitum, part. 7. decl. 4. per totum.

Hæres

BIU Cujas

Hæres semel missus in possessionem & ea cadens an iterum uuetur beneficio l.vl.C.de edic.di Adr.tol.ibi.nu.1.& 3.& 6.
An & hic iterum possit petere petitionem hæreditatis,ibi.nu.4.
Hæres an aduersus executores testamenti sit saisitus,par.7.decl.5.nu.1.
Homo non potest ipso iure transferre possessionem,par.2.decl.18.nu.2.
Hospitale succedit exposito,excluso fisco.par.2.decl.15.nu.7.& 8.
IGnorans hæres an sit saisitus vi huius consuetudinis,par.2.decl.17.nu.1.
Ignoranti possessio non quæritur,ibi.
Quod quomodo intelligitur,ibi.nu.2.
Ignorans nonnunquam possessionem quærit,par.2.decla 18.nu.5.
Immixtio in suo hærede requiritur,præfa.decl.3.nu.8.
Imola ciuitas hac consuetudine vtitur,præfat.decl.2.nu.5.
Impossibile quid,præf.decl.6.nu.4.
Impubes an dicatur decedere intestatus,par.3.decla.7.nu.1.
Impuberis hæres an saisiatur vi huius consuetudinis,par.3.decla.7.nu.1.
Impubes testari nequit,part.3.decla.7.num.1.
Incorporalium rerum quasi possessio per hanc consuetudinem in hæredem transit,part.4 decl.7.nu.1.
Incorporalium rerum quasi possessio per constitutū & precariū transit,par.4.de.7.nu.2.
Incorporaliū quasi possessio facilius per fictiones datur,quàm corporaliū,par.4.de.7.n.2
Indignus à quo hæreditatem fiscus aufert, hæres esse non desinit,par.2.decl.15.nu.19.
Inducta ad augmentū diminutionē non patiuntur,par.6.d.2.nu.7.& par.7.decla.1.nu.1.
Infans furiosus & qui verè possessionem non acquirunt an hac consuetudine saisiantur, par.2.de.17.nu.1.
Infans verè adire hæreditatem non potest, par.2.decla.17.nu.2.
Infans non compræhenditur statuto cauente hæreditatem ipso iure censeri aditam,parte 2. decl.17.nu.2.
Infans an transmittat hæreditatem ad extraneos.par.2.decl.17.nu.3.
Ingressus,se & sua bona monasterio dedicat, par.2.decl.15.nu.24.
Inhabilis aliis nō obstat,par.2.decl.13.nu.2.
Iniectio manus domini veluti quædam sequestratio est,par.4.decl.5.nu.23.
Institutioni hæredis in patria consuetudinaria locus non est in præiudicium succedentium ab intestato,par.2.decl.7.nu.16.
Institutionis appellatio intelligitur de prima, par.2.decl.9.nu.2.
Institutionis ius in instituto transit ad substitutum vulgarem,part.2.decl.9.nu.19.
Intellectus c.2.de consuetudine,præfa.decl.6. numer.4.
Interpretatio vera à practica sumitur, part.2. decl.17.nu.4.
Interdictum redintegrādæ competit pro rebus positis,par.3.decl.4.nu.6.
Interfit ne inter pupillum cui pater secundas tabulas fecit,& eum cui non fecit,par.3.dec.7.num.11.
Interdictum quorum bonorum ad res possessas tempore mortis intenditur,par.4.declara.1. numer.2.
Interdictum retinendæ pro possessione ciuili datur,par.6.decla.1.nu.2.
Interdictum adipiscendæ verè realiter & de iure communi possidenti non datur, part.6. decla.2.nu.7.
Interdictum recuperādæ datur ei qui vi possessione deiectus est,par.6.decl.4.nu.1.
Interdictum huiusmodi datur etiam pro ciuili possessione, ibi nu.6.
Interdicto recuperandæ agenti non obstat exceptio dominij,par.6.decla.4.nu.3.
Interdicta retinendæ plus iuris & momenti habēt,quàm recuperādæ,par.6.decla.5.nu.3.
Intestabilis,intestatus decessisse propriè non dicitur,par.3.decla.7.nu.1.
Intestatus in iure ciuili etiam in conditione positus de impubere dicitur,par.3.declar.5.nu mero 6.
Introductum in fauorem, in odium non retorquetur,par.2.decla.12.nu.7.
Inuestitura an possessionem transferat, præfat. declar.1.nu.4.
Inuestire quid Plinio,præfa.decla.1.nu.4.
Inuestire possessionem tradere siue transferre in iure feudor,& canonico,præfa.declar.1. nu.4.
Inuestitura actus tradendi siue transferendi possessionem,præf.decla.1.nu.4.
Inuentarium ab hærede factum an prosit fideicommissario,par.2 decla.11.nu.7.& 8.
Inuentarij beneficium à principe impetrandū, par.2.decla.12.nu.5.
Inuentarium omnem fraudandorum creditorū suspicionem tollit,par.2.decla.12.nu.12.
Inuentarij adiectio simplicem hæredis appellationem non mutat,par.2.decla.12.nu.12.
Inuētarij effectus & vtilitas consideratur,non nomen hæredis,par.2.decla.12.nu.13.

BIU Cujas

Italiæ vrbes hac consuetudine vtentes, præfat. decla. 2. nu. 3. 4. 5. & 6.

Iudex probationes omnes admittit seu plenam, seu semiplenam probationem, sed iudicium seu adminiculum faciant, par. 6. decla. 5. nu. 13. & 14.

Iura personalia cum persona extinguuntur, nec in hæredem transeunt, part. 4. declar. 2. numero 2.

Ius non scriptum potest quod potest scriptum, præfa. decla. 6. nu. 11.

Iusto iustius, præfa. decl. 7. nu. 9.

Ius aureorum annulorum obtinens imaginem, non statum ingenuitatis obtinet, part. 2. decla. 6. nu. 1.

Iuris quæ sunt verè à iure inducuntur, part. 2. decla. 6. nu. 7.

Ius patronatus fideicommissariis non competit, par. 2. decla. 11. nu. 8.

Ius sepulchrorum in fideicommissarium non transit. par. 2. decla. 11. nu. 8.

Iussus implere conditionem in persona hæredis, non implet in persona fisci, par. 2. declar. 15. num. 19.

LAtinè vno verbo hæc consuetudo an enunciari queat, præfat, declar. 1. nu. 1.

Legatarius propria autoritate legatum accipere non potest, par. 2. decl. 4. nu. 10.

Legatarius propria autoritate legatum accipit, si nullus sit à quo accipere possit, part. 2. decla. 4. nu. 10.

Legatarius potest agere personali, licèt dominium in eam rectà transeat, par. 6. decla. 2. nume. 6.

Legati à primo legatario in secundum facti, an immediatè transeat dominium in ipsum secundum legatarium, part. 2. declar. 5. numero 20.

Legata simpliciter ab instituto relicta, à substituto censentur repetita, par. 2. declara. 9. num. 19.

Legatarius reiuendic. ad legatum agere potest, par. 6. decla. 2. nu. 6.

Legatarius actione personali ad rem legatam agere potest, ibid.

Legata piis causis etiam hæreditate non adita debentur. par. 7. decla. 5. nu. 7.

L. cum miles, ff. ex quib. caus. maiores intellectus, præf. decla. 3. nu. 4.

L. vlt. C. de edi. diui. Adr. toll. beneficium tam suis hæredibus quàm extraneis competit, præf. decla. 3. nu. 7.

Legis dispositio naturæ actum inducere nō potest, præf. decla. 6. nu. 2.

Legum & statutorum beneficia capacibus scripta, non odiosis, par. 2. decla. 1. nu. 2.

L. vlt. de edi. d. Adri. toll. beneficium transmittitur ad hæredem hæredis, par. 2. declara. 5. num. 24.

L. vlt. C. de edi. diui. Adr. toll. beneficium hæredi ex testamento tantùm competit, non etiã ab intestato, part. 2. decla. 7. nu. 13.

Legis & statuti dispositiones à pari procedũt, par. 2 decl. 9. nu. 10.

Legis dispositio regulatur à dispositione testatoris, ibid.

Legis vel statuti verba vbi non conueniunt, non habet locum lex vel statutum, par. 2. declarat. 11. nu. 19.

Legis factum potentius est facto hominis, par. 2. decla. 18. nu. 2.

L. vlt. de edict. diui Adri. tollend. beneficium, pro solis rebus à testatore possessis tempore mortis, competit, part. 4. declar. 1. numero 12.

L. vlt. C. de edict. diui Adria. tollend. remediũ, an in incorporalibus locum habeat, part. 4. decla. 7. nu. 3.

L. ea an competat hæredi possessori, par. 6. decla. 2. nu. 8.

Legitimatus an sit verè legitimus, part. 2. declara. 6. nu. 1. & 6.

Legitimatus non compræhenditur in statuto cogente consanguineos ad compromissum, ibi. numer. 5.

Nec in statuto permittente retractum consanguineis, ibid.

Legitimatus filius non compræhenditur sub statuto loquente simpliciter de filio, part. 2. decla. 6. nu. 1.

Legitimatus an sit saisitus ex hac consuetudine, par. 2. decl. 6. nu. 1. & seq.

Legitimatus ante mortem eius, de cuius successione quæritur, saisitus est, part. 2. declar. 6. num. 9.

Legitimatus ante mortem, tempore mortis verus est hæres, par. 2. decla. 6. nu. 9.

Legitimatus post mortem, tempore mortis est inhabilis, par. 1. decla. 6. nu. 9.

Legitimatus per matrimonium in nullo vel minimo à legitimis differt, part. 2. decla. 6. numero 11.

Legitimandi generalis potestas non trahitur ad legitimationem feudorum, par. 4. declara. 5. nu. 10. & 11.

Legitimati simpliciter non censentur legitimati ad feuda, nisi ex verbis alia voluntas principis appareat, par. 4. decla. 5. nu. 10. & 12.

Legitimatio non retrotrahitur, cùm bona alij fuerint quæsita, par. 5. decl. 3. nu. 5.

BIU Cujas

Legitimatio non trahitur retro in præiudicium alterius, part.5.decla.3.nu.5.
Legitimi hæredes citandi, cùm quis petit se mitti in possessionem bonorum, par.2.declar.7.nu.2.
Legitimum, id verbum in ciuilem intellectũ sonat, par.2.decl.6.nu.7.
Legitimus an quis sit, ex iure, non ex natura pẽdet, par.2.decla.6.nu.7.
L.vlt.C.de edic.di.Adr.toll.cõpetit & suis & extraneis hæredibus, præfa.decla.3.nu.7.
Lex vel constitutio fingere potest, traditã possessionem per quamcunque inuestituram, præf.declar.6.nu.1.
Lex possessionem transfert, si ficta traditio interueniat, præfa.decla.6.nu.1.
Lex an sine actu corporeo possessionem transferat, præfa.decla.6.nu.1.& mul.seq.
Lex non potest indicere actum naturæ, ibidem num.2.
Lex impossibilia non fingit præfa.declar.6.numer.4.
Lex efficere potest, vt possessio etiam plenissima ipso iure, sine actu naturali aut artificiali vel ficto trãsferatur, & transeat in aliũ, præf.declar.6.nu.7.& mul.seq.
Lex efficere potest, vt dominium ipso iure trãseat, præfa.decl.6.nu.11.
Lex quod fingere non potest, verè disponere nõ potest, præfa.decla.6.nu.15.
Lex quod ex iuris potestate pendet, etiam fingendo verè facit, par.2.decla.6.nu.8.
Lex & statutum possessionem ipso iure transferunt, par.2.decla.18.nu.2.
Lex in eo quod ipso iure facit scientiam hominis non desiderat, par.2.decla.18.nu.4.
Lex prima & authen præterea, C.vnde vir & vxor, in feudis locum non habent, par.4.decla.5.nu.5.
Lex in alterius præiudicium cui ius iam est quæsitum, non fingit, par.5.decla.3.nu.3.
Lex vtendo verbis etiam impropriis, verum effectum operari potest, par.5.decl.1.nu.8.
Libellus authoris, cui titulus, nihil frustra, par.2.decla.12.nu.9.
Linearius à linea consanguinitatis dicitur, par.2.decla.7.nu.18.
Linagerius, dictio consanguineum significat, par.2.decla.7.nu.18.
Maiori summæ minor inest, præf.decla.7.nu.7.
Mancipare quid, in præf.decla.1.nu.1.
Mandatum generale feuda non continet, part.4.decla.5.nu.15.
Mãdatum executoris ad pias causas morte mãdantis etiam re integra non finitur, part.7.decl.5.nu.12.
Mandatum morte mandantis re integra finitur, par.7.decla.5.nu.12.
Manum iniicere, præfa.decla.1.nu.3.
Manuteneri quid apud Gallos, par.2.declara.7.nu.3.
Manus mortua quæ dicatur, par.2.declara.15.nu.12.
Masuerius in interpretatione consuetudinum summus, par.2.decla.7.nu.3.
Mater partum fert tredecim mensibus, part.2.decla.9.nu.2.
Mediolanensi decreto possessio defuncti in hæredem ipso iure continuatur, præfat.declar.1.num.1.
Mediolanum hac consuetudine vtitur, præfat.declarat.2.num.2.
Media persona habilitatem extremorum tollit, par.2.decla.5.nu.5.
Medium nullum est inter mortem defuncti & acquisitionem illius hæredis per mortem illius, par.2.decl.6.nu.9.& decla.18.nu.3.
Medium impertinens extrema coniungi impedit, par.5.decla.3.nu.4.
Medius actus impedit ratihabitionem retrotrahi, ibid.nu.5.
Et legitimationem, ibi.
Et cætera omnia, ibid.nu.6.
Et impedit coniunctionem extremorũ, ibid.
Milesia mulier capitalis rei damnata, quòd partum abegisset, par.2.decla.9.nu.2.
Minimum quódque vni additum alterum vincit, par.6.decl.5.nu.15.
Minor contractum à se sine solemnitate factum, si velit approbat, par.7.decla.1.nu.6.
Miserum quod miserrimum, præfa.declara.7.nume.8.
Missio in corporalem possessionem est actus fori contentiosi, part.2.decl.7.nu.2.
Mixtum ex vtrisque hæredibus & legatariis, an sub simplici contineatur, par.2.declar.4.nume.4.
Mixtum quod simplici de quo dispositum est adhæret, compræhenditur sub illo simplici, part.2.decla.4.nu.5.
Mixtum sequitur naturam eius cui magis & in pluribus accedit, ibid.nu.7.
Mixtum sub simplici continetur etiam in materia odiosa, si vtriusque eadem sit ratio, par.2.decla.4.nu.8.
Monasterium est loco hæredis cùm in vniuersam hæreditatem ecclesia succedit, non si in rebus certis tantùm, par.2.declara.4.numero 5.

BIU Cujas

Monasterium succedit monacho iure communi,par.2.decla.15.nu.9.
Monasterium in Gallia monacho non succedit, ibid.
Monachus in Gallia non succedit cõsanguineis, ibid.
Monasterium quando loco liberorum vel hæredum habeatur,par.2.decla.15.nu.24.
Monasterium an reuocet donationem factam ante ingressum,ibid.
Monachus si consuetudo hæreditatem non tollat,hac consuetudine saisitur,par.2 declar. 15.nu.26.
Monachus iura sanguinis non perdit,ibid.
Monachus suus hæres est & iure suitatis potitur,ibid.
Monachus de iure communi æquè ac si monachus non esset,succedit,part.2 .decla.15.nume.26.
Montholonij laus,par.2.decla.7.nu.19.
Mortuus aperit oculos viuentis,præfat, declar. 3.num.1.
Mulier sine viri consensu qui ex consuetudine requiritur, contrahens, aduersarium coget stare contractui,par.7.declar.1.nu.11.
Mutina hac consuetudine vtitur, præf.declar. 2.nu.5.

NAturalis possessio fructuarij eius morte finitur,par.3.decla.1.nu.3.
Naturalis possessio finita ipsius causa iniusta est,par.3.decla.1.nu.4.
Naturalis possessio vi huius cõsuetudinis in hæredem non transit,par.3.decla.2.nu.1.
Naturalis possessio in hæredem consuetudine translata an vera sit,par.5.decla.1.nu.8.
Nepotes an veniant appellatione filiorum ex se vel alio natorum,par.2.decla.5.nu.2.
Nepos succedit auo vel patruo in locum filij sui patris,tum demum quando iure & titulo hæreditario non fideicommissi,par.2. decla. 11.nu.6.
Nullitas contractus ob contrauentionem allegari non potest à contraueniente,part.7.declar.1.nu.11.
Nuptiarum appellatione primæ tantùm intelliguntur,par.2.decla.5.nu.2.
Nuptiæ primæ tam respectu viri quàm fœminæ sequentibus fauorabiliores,par.2.decla. 9.nu.7.
Nutritor ratione malæ administrationis nõ obligatur.ibid.

PAdua hac consuetudine vtitur, præf. declara.2.nu.5.
Peccata Stoicis æqualia,præf.decla.7.nu.vlt.
Philip.Decij error,part.2.decla.5.nu.11.
Pium est,quicquid testatores diffiniunt, modò contra legem non sit,par.7.decla.5.num.9.
Placentia hac consuetudine vtitur,præf. decla. 2.nu.6.
Pleno plenius,præfa.7.decla.7.nu.9.
Plenum dicitur ad cuius perfectionem nihil deest,par.5.decla.1.nu.6.
Possessio vnde dicatur,præfa.decla.1.nu.1.
Possessio defuncti nõ nisi apprænsa,iure ciuili transit in hæredem , etiam si fuerit adita hæreditas,præf.decl.3.nu.2.
Possessio de iure in ecclesiam hæredem nõ trãsit præf.decla.3.nu.3.
Possessio an in suos hæredes ipso iure transeat, præf.decl.3.nu.5.& 6.
Possessionis acquisitio inter suos & extraneos hæredes non distinguitur,præfat.declara.3. nu.6.
Possessio animo & corpore quæritur, præf.decla.3.nu.9.
Possessio non transit ipso iure,etiam si dominiũ transeat,præf.decla.4.nu 3.
Possessio rerum feudalium,an ipso iure trãseat in hæredem,præf.decla.4.nu.1.& seq.
Possessio prælati continuatur in successorẽ,præfat.decla.5.nu.1.
Possessio per retentionem vsus fructus transfertur,præf.decla.6.nu.1.
Possessio iure postliminij non recuperatur, præfat.decla.6.nu.2.
Possessio nisi per aliquem actum naturalẽ non quæritur,præf.decla.6.nu.2.
Possessionem animo retinemus, præfat. declar. 6.nu.4.
Possessionem animo non adipiscimur, præf. decla.6.nu.4.
Possessio bonorum arrogati ipso iure transit in arrogantem,præf.decla.6.nu.8.
Possessio bonorum ingredientis in monasteriũ, ipso iure transit in monasterium,præfat. decla.6.nu.9.
Possessionis acquisitio est de iuregentiũ, præfa. decla.6.nu.14.
Possessionis retinendæ & acquirendæ modus potest esse iuris ciuilis,præfat.decl.6.nu.15.
Possessio media quæ,præf.decla.7.nu.1.
Possessio natiua ab actu corporeo proficiscitur, præfat.decl.7.nu.1.
Possessio datiua quæ,præf.declar.7.num.1.
Possessio artificialis quæ,præf.decl.7.nu.1.
Possessio quæ natura in sensu corporeo aut organis corporeis nõ consistit,artificialis est,præfa.decla.7.nu.1.
Possessio ciuilis,præfa.decla.7.nu.2.
Possessio ciuilissima differentiam solùm in modo ac

BIU Cujas

do acquirendi designat, præfa. decl. 7. nu. 3.
Possessio ciuilissima nouam speciem ciuilis possessionis non facit, præf. decl. 7. nu. 3.
Possessio ciuilissima nomen magistrale est, præfa. decl. 7. nu. 3.
Possessio ciuilissima quæ dicatur. præ. de. 7 n. 3.
Possessio plusquam ciuilis, præf. decla 7. nu. 12.
Possessio vi huius consuetudinis quæsita in principali præcipuóque gradu ciuilitatis residet, præf. decla. 7. nu. 12.
Possessio naturalissima, præfa. decla. 7. nu. 13.
Possessio plenissima, ibi.
Possessio defuncti transit in proximiorem cum inuentario, par. 2. decla. 13. nu. 3.
Possessio ipso iure non transit in fiscum, etiam si bona ipso iure sint confiscata, part. 2. declar. 15. nu. 24.
Possessio vi huius consuetudinis quæsita, in ignorantẽ hæredem transit, par. 2. decl. 17. nu. 1.
Possessio nobis absentibus ab homine non quæritur, par. 2. decla. 18. nu. 2.
Possessio sine animo non quæritur, par. 2. decla. 17. nu. 2.
Possessio quæ plurimum iuris habet, ignoranti quæri potest, par. 2. decla. 18. nu. 5.
Possessio naturalis iniusta est finita ipsius causa, par. 3. decl. 1. nu. 4.
Possidendi verbum à lege prolatũ, de ciuili possessione intelligitur. par. 3. decl. 2. nu. 3.
Possessio ciuilis naturalem ad se trahit, part. 3. decl. 2. nu. 3.
Possessio ciuilis transit in hæredem vi huius consuetudinis, par. 3. decla. 3. nu. 1.
Possessio commodatarij & depos. rerum apud dominum remanet, par. 3. decl. 4. nu. 2.
Possessio nulla continuari non potest, par. 4. decla. 1. nu. 2.
Possessorij retinendæ, intentandi remedium defuncto competens, in hæredem transit, part. 4. decla. 1. nu. 3.
Possessio rei personæ cohærentis in hæredem non transit. par. 4. decla. 2. nu. 1.
Possessio quæ vi precarij apud defunctum fuit, an ad hæredem transeat, par. 4. decl. 3. nu. 1.
Possessio quæ apud defunctum fuit ex causa ad hæredes non transitoria, non transit ad hæredem, par. 4. decla. 4. nu. 1.
Possessio rerum feudalium an à vasallo defuncto, ipso iure in hæredem transeat, part. 4. decla. 5. nu. 23.
Possessio vi huius consuetudinis quæsita an impropria sit, par. 5. decla. 1. nu. 1.
Possessio rerum emphyteuticarum transfertur per constitutum, par. 4. decl. 6. nu. 4.
Possessio vel quasi rerum incorporalium, per hãc consuetudinem transit in hæredem, par. 4. decla. 7. nu. 1.
Possessio vel quasi rerum incorporalium, facilius per fictiones datur, quàm corporalium, par. 4. decla. 7. nu. 2.
Possessio vel quasi, rerum incorporalium per cõstitutum vel precarium transit, par. 4. decl. 7. nu. 2.
Possessio vera transfertur sine actu corporeo, par. 5. decl. 1. nu. 5.
Possessio vera à lege trãsfertur ipso iure, ib. n. 6.
Possessio mero iure quæsita plenissima appellatur, ibid.
Possessio defuncti & hæredis post mortem illius eadem est, par. 5. decla. 1. nu. 7.
Possessio ciuilis translata in hæredem vera est, par. 5. decla. 1. nu. 8.
Possessio naturalis translata per hanc consuetudinem an vera sit, par. 5. decla. 1. nu. 8.
Possessio huius consuetudinis an per constitutũ transferri possit, par. 5. decl. 2. nu. 1. & seq. Ea autem verè transferri potest, ibi. nu. 3.
Possessio defuncti an in hæredem transeat, si ante aditionẽ hæreditatis ab alio occupata sit, par. 5. decla. 3. nu. 1. & per totum.
Possessio oculo, aspectu, & verbo nõ trãsfertur, cùm alius in possessione est, par. 5. dec. 2. n. 2.
Possessio defuncti de iure in hæredem cõtinuatur, quo ad vsucapionem, modo alius eam medio tempore non apprehenderit, part. 5. decl. 3. nu. 4.
Possessionis medio tempore per alium occupatæ non fit accessio, par. 5. decla. 3. nu. 4.
Possessione quenquam de facto priuari statutũ non permittit, par. 5. decl. 3. nu. 8.
Possessio corporalis alterius, non impedit possessionem defuncti continuari in hæredem, sed facit, vt citetur qui occupauit, part. 5. decla. 3. nu. 9.
Possessio post mortem defuncti per aliũ apprehensa, seu post, seu ante aditam hæreditatẽ, hæredi non nocet, par. 5. decla. 3. nu. 17.
Possessio vt in hæredem per statutum continuetur, an qualis qualis requiratur apprehẽsio, par. 5. decl. 4. nu. 1. 2. & 3.
Possessio defuncti habitualis in hæredẽ transit, non actualis, nisi sit apprehensa, par. 5. decl. 5. num. 1.
Possessio vi huius consuetudinis quæsita artificialis & ciuilis est, par. 5. decla. 6. nu. 1.
Possessio per lapsum temporis perditur, part. 1. decla. 6. nu. 12.
Possessio naturalis, corporalis dicitur, par. 6. decla. 2. nu. 1.
Possidens potest petere se declarari dominum,

BIU Cujas

par.6.decla.2.nu.9.
Possessionum vtriusque partis æqualitate probata, is in possessione obtinet, qui dominium probat, par.6.decl.5.nu.11.
Possessionis confirmationē petens, reus est, part. 6.decl.7.nu.2.
Possidens corporaliter, cū vterque se possessorē asserit, pro reo habetur, par.6.decl.7.nu.2.
Possessorium iuris cedi non potest, part.6.decla. 8.nu.1.
Possessio ciuilis cedi potest, & per actum ciuilem transferri, ibi.nu.2.
Possessio vi consuetudinis quæsita, an lite super ea pendente sequestrari debeat, par.6.decl. 9.per totum.
Possessio in hæredum læsionem non cōtinuatur, par.7.decl.1.nu.1.
Possessionem quam quis ex constituto habet, si amiserit, eandem habere non dicetur, si res ad eum peruenerit, par.7.decl.4.nu.5.
Practica antiqua seruāda, par.2.decl.17.nu.4
Practica maximè attendi debet, ibi.
Practica erronea non est seruanda, ibi.
Præfectus prætorio, succedit suo præfectuario, excluso fisco, par.2.decla.15.nu.7.
Prædo redintegrādæ agit, par.3.decla.4.nu.7.
Prælati ecclesiarum an de iure transmittāt fructus ad hæredes, par.3.decla.8.nu.3.
Prædo in possessione aduersus spoliatum tuendus, par.5.decla.3.nu.8.
Precarium finitur morte constituentis, part.3. decla.1.nu.3.
Precarij vis an ad hæredem transeat, par.4.decla.3.num.1.
Primi ordine, priuilegio, dignitate, posteriores præcedunt, par.2.decla.9.nu.1.& 7.
Prima omnium cæterorum fauorabilissima, potentissima, & dilectissima, par.2.dec.9.n.7
Primæ nuptiæ fauorabiliores, ibi.
Primus hæres magis dilectus, ibi.nu.8.
Princeps contra ius gentium non disponit, præf. decl.6.nu.14.
Priuatus facere non potest, vt possessio transferatur ipso iure solo animo, sine actu vero, aut ficto à iure introducto, præfa.decl.6.nu.13.
Priuilegium cuipiam & hæredi eius concessū an de primo tantùm intelligitur, part.2.decla.5.nu.6.
Probationibus possessionis paribus, is obtinet qui dominiū probauerit, par.6.decl.5.nu.11.
Probationibus paribus pro præsumptione iudicatur, par.6.decla.5.nu.15.
Prohibitio facta hæredi ne alienet, non cēsetur facta hæredi hæredis, par.2.decl.5.nu.8.
Propriè id dicitur quod simpliciter & absolutè dicitur, par.2.decla.9.nu.11.
Proprietarius an finito vsufructu possessionem naturalem vsufructuarij, propria autoritate suæ ciuili iungere queat, par.3.decl.1.nu.5.
Proprietarius amittit possessionem traditam alteri ab vsufructuario, reali possessione, part. 3.decla.1.nu.9.
Proprietarius non amittit possessionem traditā alteri ab vsufructuario per constitutum vel precarium, par.3.decla.1.nu.9.
Proprietatis admittitur articulus vbi de possessione contentio est.par.6.decl.5.nu.13.
Prorogatio fit cum omni sua qualitate, part. 2. decl.5.nu.20.
Proximior inhabilis alteri remotiori non obstat quin hic proximior sit, par.2.decl.5.nu.26.
Proximiore hærede inhabili, sequēs est saisitus, par.2.decl.5.nu.26.
Proximior cum inuentario, superueniēte simplici, pro mortuo habetur, par.2.decl.12.nu.1.
Proximus & proximior, verba naturæ sunt, & nobis sanguine iunctos significant, par.2.decla.15.nu.23.
Pupillus an dicatur decedere intestatus, par.3. decla.7.nu.1.& multis seq.
Pupilli & alterius intestabilis hæres, in Gallia, consuetudine hac saisitur, par.3.declar. 7.nu.14.

QVasi possessio saisina dicitur, part.5.decla.1.nu.2.
Quod fit per consuetudinem, dicitur fieri de iure ciuili, præfa.decla.7.nu.4.
Atque etiam de iure simpliciter, ibi.nu.4.
Imo & de iure communi, ibi.
Quodammodo, dictio improprietatem significat, par.2.decl.11.nu.9.
Quota ius vniuersale est, par.2.decl.4.nu.1.

RAtihabitionem impedit actus medius, par.5.decla.3.nu.5.
Recredētiæ sententiæ, executioni non obstante appellatione mandantur, par.6.decl.6.nu.6.
Recredentia ei adiudicatur, cuius potentius ius apparet, par.6.decla.9.nu.2.
Relicta ad satisfaciendū creditoribus ad pias causas relicta cēsentur, par.7.decl.5.nu.10.
Remedium l.vlt.C.de edic.diui Adri.tolleu. est adipiscendæ, par.6.decla.2.nu.8.
Remedium d.l.vl.competere potest possessori petenti suam possessionem confirmari, ibid.
Remedium recuperatorium ei etiam competit, in quem fictè per constitutum vel precariū possessio translata est, par.8.decl.4.nu.5.
Remedium adipiscendæ, hæredi saisito, nisi velit, non competit, par.6.decla.4.nu.6.
Remedium recuperandæ pro ciuili possessione datur,

datur,par.6.decla.4.nu.6.
Rem suam è manu alterius propria autoritate per vim auellere nõ licet,par.3.decl.1.nu.6.
Renuncians paternæ hæreditati potest testamẽto ad hæreditatem à patre vocari,par.2.declar.8.nu.1.
Renuncians successioni ab intestato, testamento vocari potest.par.2.declar.8.nu.1.
Renunciare quilibet potest fauori suo,part.7.decl.1.nu.4.
Repudiatio hæreditatis sola & nuda destinatione fit,par.7.decla.2.nu.3.
Rerum aut personarum appellatione eæ veniũt quæ perpetuæ sunt,par.2.decl.3.nu.1.
Rescripta simpliciter impetrata,feuda non cõprehendunt,par.4.decla.5.nu.7.
Restitutio quæ fit ipso iure possessionẽ in fideicommissarium non transfert,part.2.declar.10.nu.2.
Restitutionis verbalis,fideicommissario vniuersali factæ,effectus,par.2.decla.11.nu.17.
Restitutio verbalis possessionem non transfert,par.2.decla.11.nu.18.
Restitutio non retrotrahitur in præiudicium alterius,par.5.decla.3.nu.6.
Retractui an locus sit in re ab hærede cum beneficio inuentarij vẽdita,par.2.dec.12.n.15
Retractus siue ius congrui in rebus emphyteuticis & feudalibus locum habet,part.4.dec.5.nume.4.

Saginare quid sit Cyno,& Paul.Cast. præf. decla.1.nu.2.
Sagina,ibidem.
Saisire,pro manũ iniicere,præf.declar.1 nu.3.
Saisire quid in hoc statuto significet,præf. decl. 1.nume.3.
Saisitúsne sit is in quem hæreditas transmissa est,par.2.decla.5.nu.23.
Saisina ex hac consuetudine originalis non est, par.2.decla.9.nu.21.
Saisina dicitur quasi possessio,par.5.decl.1.n.2.
Scißinare,præfat.decl.1.nu.2.
Secũdus hæres an hac consuetudine sit saisitus, par.2.decl.5.nu.1.
Secundus hæres qui hæredi instituto substituitur,par.2.decl.9.nu.2.
Senarum vrbs hac consuetudine vtitur,præfat. decl.2.nu.5.
Sententia appellatione remota, ab ea quæ non obstante appellatione exequenda est quid differat,par.9.decl.6.nu.7.& 8.
Separatorum separata est ratio,part.6.declar. 5.nume.6.
Sequestrationis sententiæ non obstante appellatione executioni mandantur,par.6.declar. 6.numero 6
Sermo simpliciter prolatus de primo tantùm intelligitur,par.2.decl.5.nu.2.
Sessire,præf.decl.1.nu.1.
Sessitare vnde dictum,præfa.decl.1.nu.1.
Simpliciter quod dicitur,simpliciter & absolutè intelligendum,maximè in statutis,quod etiã in fauoribus procedit,par.2.dec.9.n.13.
Sine interesse nemo auditur ad aliquid impediendum,aut aliud quippiam faciendum,part. 2.decl.4.nu.9.
Socer an nurui fisco excluso succedat,part.2. decl.15.nu.2.
Spoliatus ante omnia restituendus,par.6.decl. 5.nume.2.
Etiam prædo,ibid.
Spolians,ex dolo præmium possessionis consequi non debet,par.6.decl.5.nu.2.
Statuto quo cauetur possessionem trãsferri ipso iure in hæredem non excluditur,vt possessio transferatur per actum fictum,præf.decla. 6.num.14.
Statutum loquens de hærede,intelligitur de vero non abusiuo,par.2.decl.2.nu.1.
Statuta iuris communis derogatoria, non recipiunt interpretationem ab ipso iure communi,par.2.decla.2.nu.2.
Statutorum verba præsertim contra ius commune propriè & verè sunt interpretanda, non fictè & impropriè.par.2.decl.2.nu.4.
Statutorum verba cum effectu intelligẽda,par. 4.decl.3.nu.2.
Statutum correctorium iuris communis minimè extendendum,par.2.decl.6.nu.3.
Statuti dispositio regulatur à dispositione testatoris,ibid.
Statutum ad voluntatem testatoris,& testator ad voluntatem statuti se conformare censetur,par.2.decl.9.nu.9.
Statuti & legis dispositio à pari procedũt,par. 2.decla.2.nu.10.
Statuto vetante hæredem venire aduersus instrumentum defuncti, an comprehendatur hæres cum beneficio inuentarij, cuius fundũ testator alienauit,par.2.dec.12.nu.4.
Statutum quo hæreditas censetur ipso iure esse adita non habet locum in infante,par.2.decla.17.nu.2.
Statutum ita intelligendum ne quis indebitè dãnum patiatur,par.2.dec.2.nu.1.
Statutũ de possessione defuncti loquens,de ciuili intelligitur,par.3.dec.2.nu.3.
Statuta loquentia de intestatis,an in impuberibus locum habeant,par.3.decl.7.nu.2.
Statutum à iure communi interpretationem ca-

BIU Cujas

pit,par.4.decl.2.nu.1.
Statutum de dote lucranda, in feudis non obtinet,par.4.dec.5.nu.3.
Statuta correctoria aliquid generaliter statuẽtia in feudis nisi expressa eorum mentione facta,non obtinent,par.4.decl.5.nu.3.
Statutum quo proximior res à defuncto possessas occupat autoritate propria, de vacante intelligitur,par.5.dec.3.nu.8.
Statutũ etiam odiosum & pœnale intelligendum,ne illusorium sit,par.5.dec.3.nu.11.
Statuto fingente traditionem vel apprehensionem interuenisse, ficta traditio idem quod vera operatur,par.6.decl.4.nu.6.
Statutum cùm ius commune ampliat, idem in ampliante est,vt in ampliato.par.6.declar.5.numer.6.
Statuti Mediolanẽsis decl.par.6.decl.5.nu.7.
Statutum quo sine quapiam solennitate se obligare nequit mulier,ab ea contra alios allegari potest:contra eam minimè,par.7.decl.1.nume.5.
Stoici à cæterorum opinionibus hominúmque sensu communi abhorrentes,præfat.declara.7.num.vlt.
Subrogatus naturam & omnes qualitates, cõditiones & vires eius in cuius locum subrogatur,assumit,etiam si in aliquo discrepet, & iisdem priuilegiis vtitur,par.2.declara.9.nume.18.
Subrogationis vi dictum de vna persona trahitur ad aliam,etiam in materia odiosa, part.2.decla.9.nu.18.
Subrogatus naturam primordialem,non accidẽtalem assumit,eius in cuius locum subrogatur,par.2.decl.9.nu.22.
Subrogatus non per omnia sequitur naturam etiam primæuam eius cui subrogatur.par.2.decl.9.nu.23.
Succeßurus ab inteſtato,in teſtamẽto hæres inſtitutus,non deſinit eſſe legitimus,par.2.declara.7.nu.1.
Subſtitutus eſt ſecundus hæres,par.2.de.9.n.1.
Subſtitutus pupillaris vulgaris vel directus, an hac conſuetudine ſit ſaiſitus,par.2.decla.9.nu.1.& ſeq.
Subſtituti ex teſtamento ipſiuſmet teſtatoris cenſentur hæredes,par.2.decl.9.nu.1.
Subſtitutio ſecũda inſtitutio,par.2.decl.9.n.2.
Subſtitutus nõ inſtituti,ſed teſtatoris hæres eſt, par.2.decla.9.nu.14.
Subſtitutus directò autoritate propria poſſeſſionem non accipit, cùm hæres ſaiſitus eſt, par.2.decla.9.nu.15.
Subſtitutus dicitur hæres,par.2.decl.9.nu.16.
Subſtituto directo beneficium l.vlt.C.de edi.diui Adriani tollend.competit, ſi inſtitutus aut repudiet,aut excluſus ſit,par.2.decl.9.numer.17.
Subſtitutus in omnibus & per omnia cenſetur ſubſtitutus.par.2.decl.9.nu.18.
Succeſſor ex teſtamento,an ex hac conſuetudine ſit ſaiſitus,præfa.decl.4.nu.7.
Succeſſor particularis,vt legatarius,aut vniuerſalis,ex teſtamento ſaiſitus non eſt,præfat.decla.4.nu.7.
Succedere & ſucceßionis verba, propriè ad cauſam inteſtati pertinent.par.2.declar.7.numer.6.
Succeßio intelligitur ab inteſtato,non ex teſtamento.par.2.decl.7.nu.6.
Succedendi verbum comprehendit omnem ſuccedendi modum.par.2.decl.7.nu.7.
Succeſſurus ab inteſtato,hæres inſtitutus,ſaiſitus eſt,par.2.decl.8.nu.1.
Succedere verbum per prius, non per poſterius intelligendum,par.2.decl.9.nu.6.
Subſtitutus inſtituti naturam ſequitur,qualitates,conditiones,& vires aſſumit,par.2.decla.9.nu.18.
Succedentes non iure ſanguinis aut teſtamenti (vt vir & vxor,& alij huiuſmodi) an ſaiſiantur,par.2.dec.15.nu.1.
Succedentes nec vt legitimi,nec vt teſtamentarij,an hac conſuetudine ſaiſiãtur,par.2.decla.15.nu.13.
Succedentes ab inteſtato ex lege vel conſuetudine,ex communi vſu cenſentur ſaiſiti,part.2.decla.17.nu.4.
Suitas ſuum hæredem facit, non poſſeſſorem, præf.decl.3.nu.6.
Sui hæredes hæreditatem non aditam tranſmittunt in ſuos,par.2.decl.5.nu.21.
Sui,vi ſuitatis,ad extraneos hæredes tranſmittunt,par.2.decla.5.nu.22.
Superlatiuum & poſitiuum in eodem ſubiecto concurrunt,præf.dec.7.nu.8.

TEſtamentum patris pactum vel ſtatutum tollit,par.2.decl.8.nu.4.
Teſtator magis primum hæredem,quàm ſubſtitutum diligit,par.2.decla.9.nu.8.
Teſtatoris diſpoſitio ad ſtatutum conformari debet,par.2.decl.9.nu.9.
Teſtator iure communi ius apprehendendæ poſſeſſionis legatario facere poteſt,part.7.decla.3.nu.1.
Teſtator defunctus, miſerabilis eſt perſona, par.7.dec.5.nu.10.
Teſtamentum quo filius præteritus eſt, nullum eſt ſi filius velit,par.7.nu.12.

BIU Cujas

Ticinum hac consuetudine vtitur, præfa. decla. 2. num. 4.
Tituli antiquioris probatio antiquiorem possessionem præsumit, par. 6. decl. 5. nu. 12.
Translatio quæ fit ab hac consuetudine, ficta est. par. 2. decl. 6 nu. 2.
Transmissio fit cum omni sua causa & qualitate par. 2. decla. 5. nu. 23.
Trammissibile quod non est, nec cessibile est, par. 6. decl. 8. nu. 1.
Tutor an pupillo succedat excluso fisco, part. 2. decla. 15. nu. 4. & 5.
Et quid in Gallia, ibi. nu. 5.

VAsallus naturaliter tantùm possidet, par. 4. decl. 5 nu 1.
Vasallus possessione feudi non priuatur ob iniectionem manus domini, par. 4. decl. 5. n. 23.
Verba cum effectu intelligenda, par. 2. decl. 2. numer. 2.
Verba simpliciter accipiuntur, non secundum quid, par. 2. decla. 5. nu. 14.
Verborum, inter omnes conuenit, sensus, part. 2. decl 5. nu. 17.
Verbum, viuus, in hac consuetudine hæredem significat, par. 2. decl. 7. nu. 16.
Verba, intestatus & ab intestato, an differãt, par. 3. decla. 7. nu. 7.
Verba, le plus proche, *vel,* le proche heritier, *ad hæredes ab intestato tantùm referẽda, par. 2. decl. 7. nu. 15.*
Verba naturaliter intelligenda, par. 2. decla. 7. nume. 18.
Verba in dubio per prius, non posterius intelligenda, par. 2. decl. 9. nu. 5.
Verba si dispositioni non conueniunt, dispositio locum non habet, par. 2. decl. 13. nu. 5.
Verbum ab intestato iunctum defuncto, an aliã vim habeat quàm iunctum hæredi, part. 3. decl. 7. nu. 9.
Verba intestatus & sine testamento, an differant par. 3. decl. 7. nu 10.
Vera possessio à lege ipso iure inducitur, par. 5. decl. 1. nu 6.
Verè qui tradere nõ potest, nec fictè potest, par. 4. decl. 1. nu. 1.
Verona hac consuetudine vtitur, præf. decla. 2. numer. 6.
Vero verius, præfa. decl. 7. nu. 10.
Vestire quid Ciceroni, præf. decla. 1. nu. 4.
Videtur, verbum improprietatem notat, par. 2. decla. 5. nu. 13.
Vincentia hac consuetudine vtitur, præf. decla. 2. num. 6.
Violentia dominium opponentis elidit. part. 6. decl. 5. nu. 2.
Vir & vxor sibi inuicem succedunt deficientibus hæredibus legitimis vel testamentariis, par. 2. decl. 15. nu. 1.
Etiam si vir sit clericus, ibi.
Etiámque si sit vulgo conceptus, ibid.
Viri & vxoris agnati an sibi mutuo succedũt, par. 2. decl. 15 nu. 2.
Vir & vxor vtique alterius hæreditatẽ agnoscere dicuntur & fideicommissariis restituere, ibi. nu. 13.
Vir & vxor inter se an sint verè hæredes, an bonorum possessores, ibi. nu. 27.
Vis constituti ad secundum donatariũ an transeat, par. 2. decl. 5. nu. 19.
Vlpianus alibi nobilis, alibi nobilissimus, præfa. dec. 7. nu. 8.
Vniuersitas doctori, & scholastico succedit excluso fisco, par. 2. decl. 15. nu. 6.
Vsufructus ad hæredem non transit, part. 3. decla. 1. nu. 1.
Vsufructuarij hæres non saisitur per nostram consuetudinem, par. 3. decl. 1. nu. 1.
Vsufructuarius confestim quàm quis est, alium possessorem facit, par. 3. decla. 1. nu. 2.
Vsufructuarius videtur se constituere possidere nomine proprietarij, par. 3. decla. 1. nu. 2.
Vsufructuarius an sibi naturaliter, an proprietario possideat, par. 3. decl. 1. nu. 4.
Vsufructu finito viuente vsufructuario, possessio per actionem auocanda est, par. 3. decla. 1. nu. 6. & 7.
Vsufructu finito morte naturali, possessio ad proprietarium redit ipso iure, par. 3. declar. 1. num. 7.
Vsufructuarius in alium plus iuris non transfert, quàm habeat, par. 3. decl. 1. nu. 8.
Vsufructuarius procurator proprietarij dicitur, par. 3. decla. 1. nu. 8.
Vsufructuarius possessionem sine cõsensu proprietarij interuertere nequit, par. 3. declar. 1. nume. 8.
Vsufructuario mortuo qui rem vẽdiderat, proprietarius in re vendita manutenetur, part. 3. decl. 1. nu. 8.
Vsus loquendi omni propriæ verborum significationi præualet, par. 3. decl. 7. nu. 3.

FINIS.

BIU Cujas

TABVLA ALPHA-
BETICA IN TRACTA-
TVM,
De Iure constituti possessorij.

Accessorium sequitur naturam sui principalis, in 32. ampli. nu. 2. & in 2. limit. nu. 40.

Accipere verbum denotat realem traditionem, in 10. limit. num. 1. & iterum in 26. limit. nu. 8.

Actus inter viuos in testamento factus retinet vim actus inter viuos, non vltimæ voluntatis, in 24. ampli. nu. 1.

Actus in dubio censetur esse gestus nomine proprio, non alieno, par. 2. ampli. 26. nu. 15.

Actus vnus vel totus reiiciendus, vel totus accipiendus, par. 2. ampli. 30. nu. 2.

Actus censetur eius esse, qui ratum eũ habuit, non eius qui ipsum fecit, par. 3. lim. 30. n. 62.

Adiectum pro non adiecto interdum habetur, in 7. limit. nu. 45.

Agatho poëta amicus, discipulus, & familiaris Platonis, in 7. limit. nu. 6.

Alienatio bonorum simpliciter facta, non comprehendit futura, in 32. ampli. nu. 19.

Aliud est facere, aliud facienti consentire, in 1. limit. nu. 12.

Alius dictio. quam vim habeat, part. 1. nu. 54. & iterum 63.

Alteri stipulari nemo potest, nisi eius interst, in 3. limit. nu. 15.

Alteri præsenti stipulari potest, si modò eius præsentia vera sit, non ficta, ibi. nu. 63.

Animo desinimus possidere, par. 3. li. 7. nu. 13.

Antecedens ad se trahit consequens, in 13. lim. numer. 2.

Argumentum à reciprocis, in 26. ampli. nu. 2.

Aspectu transfertur possessio, par. 3. limit. 17. nume. 2.

Baldus in decretales multa mirabilia & singularia scripsit, nullo legum aut canonum testimonio, parte 3. limita. 6. num. 1.

Calor iudicij, par. 3. limit. 3. nu. 37.

Capituli, quanquam, de vsuris, libr. 6. declaratio & interpretatio, ibi. nu. 44.

Captiui fauorabiles, ibi. nu. 43.

Κατατάξαδς Græcis quid sit, par. 1. nu. 1.

Certitudo in genere an sufficiat, in 32. ampliat. nume. 11.

Cessante causa constituti an cesset effectus ipsius, in par. 2. 29. limit. per totum.

Cessante causa cessat effectus, & in legibus, & in contractibus, & omnibus aliis dispositionibus, ibi. nu. 2.

Cessio & patientia in nominibus & aliis rebus incorporalibus pro traditione habetur, part. 3. limit. 1. nu. 10.

Claudij Cæsaris dictum, Litura extet. limita. 7. nume. 10.

Clauium traditio an operetur traditionem possessionis rei absentis, in 3. amplia. nu. 3.

Quid si tradens ipsas claues non possideat, in 1. limit. nu. 5.

Quid si nullus præcedat titulus, in 6. li. nu. 4.

Clausulæ appositæ in aliqua dispositione sequuntur naturam ipsius, in 7. limi. nu. 28.

Clausula, haberi pro infectis, an præiudicet iuri alteri quæsito, in ea. limi. nu. 47.

Et quid si id ius sit quæsitum ex iure ciuili, ibidem.

Clausula constituti an possit à notario suppleri, in 31. limit. per totum.

Clausulæ quæ possint à notario per extensionẽ apponi, in eadem limi. in pluribus locis.

Clausula, &c. in instrumentis posita quam vim habeat, ibi. nu. 2. & aliis multis.

Clausulæ cõsuetæ apponi ex stilo notariorũ insciis partibus, an operentur, ibi. n. 12. 13. 14.

Clausula codicillaris posito ex stilo notariorum an vim suam retineat, ibi. nu. 12.

Colonus an priuet dominum sua possessione, tradendo alteri realiter, in 14. limi. nu. 1.

An per constitutum, ibi.

Quid si id faciat cõsentiẽte domino, ibi. n. 2.

Quid autem si ipsa possessio sit vacans, ibid. num.

nu.3.4.& 5.
Quid si colonus possidet natuliter, ibi nu.6. 7.8.9.
Quid si sit colonus ad longum tempus, ibi. nu.12.
Quid si ipse colonus non mala fide alteri tradat, ibi nu.13.
Colonus soluendo pensionem hæredi domini facit eum possessorem, par.3.limit.14.num.3.
Colonus vel conductor perpetuus, vel ad longum tempus, est dominus vtilis & possessor, ibid.nu.12.
Colonus hic & emphyteuta æquiparantur, ibi.
Colonus an, & quanto tẽpore possit præscribere contra dominum, in 21.limi.nu.6.& 8.
An & eius hæres, ibi nu.9.
An alius qui à colono bona fide recipit, ibi. nu.14.
Conditio impedit vim contractus ante euentum illius, nisi ventum sit ad traditionem, in 1. parte, nu.77.
An autem in id sufficiat constitutum, ibidem.
Conditio non retrotrahitur in præiudicium alterius, in 17. ampli.nu.6.
Conducens scienter rem suam ab alio, ei donare videtur, in 5. limit.nu.2.
Conducens censetur constituere se possidere nomine domini, par.3.limit. 9.nu.3.
Conductio an faciat cessare præsumptionẽ fraudis aut simulationis, quæ inde oritur, quòd alienans remanet in possessione, ibi.
Conductio rei suæ non potest consistere, in 7.limit.23.
Coniunctio personæ an faciat præsumptionem fraudis vel simulationis, in 9.limit. nu.8.
Confessio constituti perinde valet ac ipsum constitutum, in 2.ampli.
Sed quid si sine constituto possessor fateatur alterum possidere, an in eum transferat possessionem, ibi nu.3.
Confessio non immutat rei veritatem, ibi.
Confessio facta in contractu inutili an valeat, in 7.limit.nu.19.& 26.in 2.locis.
Confessio facta in iudicio inualido, probat, modò non sit iudex incompetens, d.nu.19.
Confessio non dat robur contractui inutili, ibi. nu.26.
Confessio solutionis precij, de qua aliter non apparet, an faciat præsumi fraudem vel simulationem, limi.9.nu.item 9.
Consensus eandẽ vim habet, ac actus ipse quantum ad effectum eiusdem actus, in 13.limit. nu.12.
Conspectus rei venditæ transfert possessionem ipsius, in 5.amplia.nu.2.
Si tamen vẽdens eam possideat, aliàs secus, in 1.limita.nu.6.
Constitutio loquens in possessione, an habeat locum in quasi possessione, in 34. amplia.nu. 2.& in 1.limita.nu.10.
Et quid si sit pœnalis, d.nu.2.
Constitutio debiti non valet si contractus principalis non valet, in 7.limita.nu.24.
Constitutum aliud quàm hoc nostrum possessorium, par.1.nu.1.
Constitutum, Constituens, Constitutarius Constitutio possessoria. ibidem.
Constitutarium vocamus, ad cuius commodum fit constitutum, par.1.nu.1.
Constitutum transfert possessionem, par. 1. nume.2.
Ratio eius rei, ibi nu.3.
Constitutum simplex, id est, sine precario, trãsfert possessionem naturalem & ciuilem: cũ precario, naturalem tãtùm, par. 1.nu.4. Nisi aliter conuentum sit, ibi nu.5.
Constitutum quod fit ab alio, aut pro alio, an differant, ibi nu.6.
Constituens an liberatur à traditione, it a vt cõtra eum ad id agi non possit, par.1.nume.7. 8.9.
An autem & à traditione facti, ibi nu.10.
Et quid si constituens promisit tradere rem vacuam & liberam, ibi nu.11.
Constitutarius simplex, id est, sine precario etiã posterior, an præferatur constitutario cum precario priori, par.1.nu.12.& locis ibi allegatis.
Constitutum simplex an transferat naturalem possessionem, cùm constituens non est in fundo, 1.parte, nu.13.
Constituens an & quomodo possit priuare cõstitutariũ sua possessione, in 1.parte, nu.14. & nu.27.& in 2. parte, amplia.20.& in 3.parte, in 14.limit.
Constitutum cum precario interdum vtilius, quàm simplex sine precario, par.1.num.14. & 15.
Constitutum vel precarium facit vt agi possit Publiciana, par.1.nu.16.
Constitutum facit, vt vsucapere possimus, in 1. par.nu.17.
Constitutum facit ne contrahentes nudo consensu discedant à contractu, sine retraditione, in 1.par.nu.19.& seq.& in 3.parte, in 20.limit.& iterum in 29.
Constitutarius præfertur alteri, cui poste à res realiter tradita est, in 1. par.nume.21.& multis seq.
Si modò is precium soluerit, ibi nu.27.

BIU Cujas

Sed an id procedat quantum ad possessionẽ, ibi.nu.28.& loco ibi allegato.
Constitutum impedit translationem dominij in alium,& quomodo,in 1.par.nu.31.& multis sequen.
Constitutum facit, vt venditor teneatur præcisè tradere,in 1.par.nu.36.
Constitutum an id faciat,vt creditor possit propria autoritate ingredi fundum,etiam resistente debitore,in 1.par.nu. 37.& seq.& iterum nu.70.
Et quid si creditor iudicem adierit, ibi.nu. 39.& multis seq.
Constitutum operatur, vt pactum ingrediendi propria autoritate transeat in singularem successorem,in prin.nu.43.
Constitutum simplex sine eo pacto idem operatur,ibi.nu.44.
Sed an procedant ex interuallo,ibi.num.45.
Et quid si interuenit simplex precarium,ibi. nu.46.
Quid autem si ipse tertius habet hypothecam,ibi.nu.47.
Quid item si hic tertius non habet causam à constituente,ibi.nu.48.
Constitutum an habeat eam vim,vt non requiratur excussio principalis debitoris,in 1.par. nu.54.& multis seq.vsque ad 65.
Et quid si constitutum sit finitum per mortẽ constituentis,ibi.nu.65.& seq.
Quid item si statuto cautum est simpliciter, vt fiat excussio,ibi.nu.67.
Constituens qui non vult restituere rem constitutario, eum spoliare censetur,& tenetur remedijs aduersus spoliatores competentibus,par.1.nu.69.
Constitutum venditoris an impediat præscriptionem aduersus emptorem, par. 1.nu.71.& par,3.in 21.limit.
Constitutum venditoris an eum excuset à cultura fundi venditi,par.1.nu.73.& seq.
Constitutum facit ne valeat donatio omnium bonorum præsentium & futurorum,ibi.nume.75.
Constitutum faciens depositarius, vendens sine alia traditione, an teneatur de periculo rei,ibi.nu.76.
Constitutum sufficit ad perfectionem,& effectum contractus conditionalis, ibi.nu. 77.
Constitutum est actus fictus traditionis, in 2. par.amplia.1.nu.1.
Ex eo tamen transfertur vera & propria possessio,ibi.nu.2.& seq.
Constituti confessio peræquè valet,ac constitutum ipsum,in 2.par.amplia.2. num.1.& 2.
Constitutum an operetur translationem possessionis rei absentis,in 2.par.amplia.3.
Constitutum vt transferat possessionem, an requirat vt constituens à se suam possessionẽ abiiciat,& eandem apprehendat,in 2.parte,amplia.4.
Constitutarius si cadat possessione, quam post constitutum apprehenderat,eáque ad constituentem redeat,an vi illius cõstituti possidebit,in 2.par.amplia.5.
Constitutum nostrum transfert etiam possessionem,quam per alios retinemus, in 2.par. amplia.6.
Etiam ignorante eo per quẽ possidemus, ibi.
Constitutum transfert possessionem,etiam si dictum sit,quòd possessio realis & corporalis tradetur per constituentem, in 2. parte, amplia.7.
Constitutum transferendo possessionem, transfert & dominium,etiam directum, nedum vtile, in 2.par.amplia.8.
Constituti vis non impeditur per clausulam retentionis possessionis ad vitam constituentis,aut ad aliud tempus,in 2.par. amplia.9.
Constitutum appositum in primo instrumento relato,censetur esse repetitum in secũdo referente,in 1.par.amplia. 10.
Constitutarius spoliatus potest intentare remedium recuperandæ,in 2.par.amplia.11.
Constitutum an & quomodo duret post mortem constitutarij, in 2. par. amplia. 12. per totum.
Et quid si sit statutum vt possessio defuncti continuetur in hæredem,ibi.nu.3.
Constitutum an duret,& quo modo, post mortem constituentis,in 2.par.in 13.amplia.
Constituti vis an transeat in tertios possessores, in 2.par.amplia.14.
Constitutum an transferat possessionem ex cõtractu conditionali,in 2.par.amplia. 15.
Constitutum appositum in contractu conditionali est conditionale,ibi.nu.3.
Constitutum purum appositum in contractu conditionali,est inefficax durante conditione,ibi.nu.4.
Constitutum appositum in contractu ad diem, non transfert possessionem ante eum diem, in 2.par.amplia.16.
Constitutum conditionale appositum in contractu puro,transfert possessionem conditione impleta,in 2.par.in 17.amplia.
Sed quid si ante diem vel conditionẽ constituens mutet voluntatem,ibi.nu.3.
Et quid si interim alteri fuit res vẽdita & tradita.ibi.nu.4.5.& seq.

Et quid

Et quid si alteri fuit fictè tradita, ibi.nu.8.
Et quid item si interim moriatur constituens, ibi.nu.9.
Constitutum appositum in pacto nudo transfert possessionem, in 2.par.amplia.18.
Constitutum etiam in contractibus innominatis transfert possessionem, in 2.parte, in 19. amplia.
Constituens naturaliter tantum possidens transfert posessionem naturalẽ, in 2.part.in 20. amplia.
Constituens ciuiliter tantùm possidens transfert ciuilem possessionem, in 2. par.in 21. amplia.
Constitutum factum à constitutario transfert possessionem, in 2.par.amplia.22.
Constitutum an operetur, cùm ecclesia vel prælati ecclesiastici id faciunt, in 2.par.in 23. amplia. & in 3.par.in 16.limita.
Constitutum in testamento appositum an trãsferat possessionem, in 2.par.in 24. ampliat. per totum.
Constitutum adiectum legato, id facit transire in donationem causa mortis, ibi.nu.2.
Constitutum factum ab vniuersitate siue communitate transfert possessionem, in 2. par. in 25.amplia.
Constitutum factum procuratori an transferat possessionem in dominum, in 2. parte, in 26.ampli.per totum.
Sed an in procuratorem, ibi.nu.13.
Et quid si constituens gerebat in animo possidere nomine procuratoris, non domini, ibi. nu.14.
Quid item si procurator quoque hoc animo cogitabat, ibi. & seq.
Quid denique si cõstitutum dirigitur in ipsum procuratorem, ibi.nu.16.
Constitutum factum negotiorũ gestori, an trãsferat possessionem, in 2.par.amplia.27.
Constitutum seruo factum, in dominum possessionem transfert, par.2.amplia.28.
Constitutum factum ecclesiæ, in eam transfert, possessionem, par.2.ampli.29.
Constitutum an transferat possessionem in secundum donatarium, videlicet cùm quis donat Titio, & post eius mortem Meuio, & se constituit possidere nomine vtriusque, par.2.amplia.30.
Constitutum an transferat possessionem rerum vniuersalium, parte 2.amplia.31 per totum.
Constituens potest intentare interdictum aduersus tertium, licèt non aduersus constitutarium, ibi.nu.6.
Constitutarius an perdat possessionem per ipsum 10.annorum, si eam realiter nõ apprehenderit, par.2.in 13.amplia.nu.7. & iterũ in 31.amplia.nu.quoque 7. & plenius in 3. par.limita.21.per totum.
Constituens licèt nõ possit intentare interdictũ contra constitutarium, potest tamen contra tertium par.2.amplia.31.nu.6.
Constitutũ an transferat possessionem in rebus futuris, par.2.amplia.32.per totum.
Et quid si constituẽs ea postea acquirat animo sibi quærendi, non constitutario, ibi.nu. 12. & multis seq.
Quid item si ea mente, vt tertio acquirat, ibi.nu.16.
Constituto non potest constituens renunciare in præiudicium constitutarij, parte 2.ampli. 32.nu.15.
Constituens in dubio censetur velle quærere cõstitutario, ibi.nu.17.
Constitutum simpliciter appositum non censetur in dubio appositum rebus futuris, ibi.nume.18.
Constitutum comprehendit futura bona, si principalis dispositio ea comprehendit. quòd si non comprehendat, nec cõstitutum comprehendet, ibi.nu.19.20. & 21.
Constitutum an trahatur ad nomina, iura & actiones, aut alias res incorporales futuras, ibi.nu.22. & 23.
Constitutum an trahatur ad res quærendas ab hæredibus, ibi.nu.24.
Constitutum an operetur respectu vsufructus rei suæ, par.2.ampli.33.per totum.
An respectu vsufructus rei alienæ, ibi.nu.3.
Constitutum an operetur in rebus incorporalibus, par.2.ampli.34.per totum, & par.3. limi.1.nu.9. & seq.
Constitutum an operetur in cessione cuiuspiam non super fundum constituentis, ibi.nu.3.
Constitutum rusticorum se summittentium iurisdictioni alterius, an in eum transferant quasi possessionem, ibi.nu.4.
Et quid si antè, nullius iurisdictioni erant subditi, ibi.nu.5. & seq.
Constitutum an transferat possessionem rerum spiritualium, parte secunda, amplia.35. Sed quid si constitutarius horum sit incapax, ibi.nu.3. & 4.
Constitutum an operetur in rebus feudalibus, par.2.amplia.36.
Cõstitutum an operetur in reciproca dispositione, par.2.amplia.37.
Constitutum an item operetur in constitutione pignoris, par.2.amplia.38.
Constitutum non transfert posessionem, nisi cõstituens

BIU Cujas

ſtituens poſsid eat, par. 3. limita. 1. per totum.
Ideo qui constitutū allegat & probat, succūbit, niſi alleget & probet poſſeſsionē constituentis tempore constituti, ibi. nu. 8.
Sed quid ſi conſtituens qui non poſsidet, detineat, ibi. nu. 11.
Quid ſi cōſtituens id conſtitutū fecerit conſentiente domino poſsidente, ibi. nu. 12.
Quid item ſi conſtituens poſtea nanciſcatur poſſeſsionem, ibi. nu. 13. & ſeq. vſque ad. 17.
Et an hæc procedant in antiquis, ibi. nu. 18. & ſeq.
Et an quantum ad conſtituentem, ibi. nume. 20.
Quid quantum ad tertium habentem cauſam à conſtituente, ibi. & iterum nume. 23. & ſeq.
Sed an dominium trāsferatur, ex traditione per cōſtitutum factum à non poſsidente, ibi. nu. 25.
Quid denique cum conſtituēs ſolùm detinet, ſed nemo alius poſsidet, ibi. nu. 26.

Conſtitutum non operatur in re ab alio occupata, in 3. par. limita. 1. nu. 7.

Conſtitutum an operetur, ne donans poſsit alij donare actionem ſiue nomen, ibi. nume. 9. & ſeq.

Conſtitutum poſt mortem cōſtituentis collatum, non transfert poſſeſsionem, par. 3. limita. 2. per totum.

Conſtitutum appoſitum in cōtractu collato poſt mortem, cenſetur quoque poſt mortem collatum. Ideo nec poſſeſsionem transfert, ibi. nu. 2.

Cōſtitutum poſt mortem collatum an transferat dominium, ibi. nu. 8.

Conſtitutum ſi non poſt mortem conferatur, ſed in tempus mortis conſtituentis, an transferat poſſeſsionem, ibi. nu. 11. & 12.
Quid ſi caſu incidat poſt mortem, ibi. nume. 14.
Quid verò ſi conſtituens poſt mortem ipſius, vtatur his verbis, ex nunc, prout ex tunc, &c. ibi. nu. 15. & 2. ſeq.
Quid & ſi non conſtitutū, ſed executio ipſius conferatur poſt mortem, ibi. numero 18.

Conſtitutū an tranferat poſſeſsionem in re emphyteutica, ſine inueſtitura domini, par. 3. limit. 3. per totum.
Et quid in patria conſuetudinaria, in qua huiuſmodi res ſunt redactæ inſtar rerum patrimonialium, ibi. nu. 4.
Quid autem quantùm ad ipſum emphyteutam & emptorem conſtitutarium, ibi. nu. 5.

Conſtituens, qui dat alteri in emphyteuſim an ciuiliter tantùm poſsideat, an trāsferat poſſeſsionem naturalem quam emphyteuta habere debet, ibi. nu. 7.

Conſtitutum ab eo, qui fictè tantùm poſsidet, an transferat poſſeſsionem, par. 3. in 4. limi. per totum.

Conſtitutum an transferat poſſeſsionem, vbi cōcurrit duplex fictio, par. 3. lim. 5. per totū.
Quid autem ſi vna fictio, & vna præſumptio vel ſpecialitas, ibi. nu. 2. & ſeq.

Conſtitutum ſine titulo vel cauſa ſuper qua interponatur, nō transfert poſſeſsionem, par. 3. limita. 6. per totum.
Quid ſi ab initio erat titulus, ſed poſtea ceſſauit, ibi. nu. 5.
Quid ſi etiam à principio erat titulus, ſed is inualidus & inutilis, d. par. 3. limitat. 7. per totum.
Quid verò ſi validus erat in ipſo princ. ſed poſteà inualidus eſt effectus, ibi. nu. 41. & ſeq.

Conſtitutum acceſſorium cōtractus in quo apponitur, par. 3. limi. 7. nu. 16.

Conſtituti vis manet etiam ſi contractus primū validus poſtea infirmetur, d. limit. 7. num. 41. & ſeq.

Conſtitutum appoſitum in contractu ſimulato, an transferat poſseſsionem, par. 3. limita. 8. per totum.
Et quid ſi ſit præſumptio ſimulationis, ibi. nu. 1.

Conſtitutum in contractu ſimulato appoſitum, ſimulatum quoque præſumitur, ibi. nu. 2.
Quid autem ſi actum ſit, & verè vt poſſeſſio transferatur ex conſtituto in huiuſmodi contractu ſimulato appoſito. ibi. nu. 5.
Quid ſi ſpecies aut cauſa contractus tantum eſt ſimulata, tamen aliquis alius contractus verè ſit, ibi. nu. 6.

Conſtitutum an operetur, vbi eſt præſumptio fraudis aut ſimulationis, par. 3. limit. 9. per totum.

Conſtitutum an ſufficiat, vbi conſtitutio loquēs de traditione vtitur verbo accipiendi, par. 3. limit. 10.

Conſtitutum an quoque ſufficiat vbi conſtitutio loquitur de reali vel corporali traditione, par. 3. limit. 11.

Conſtitutum an operetur traditionem, cùm res eſt apud conſtitutarium, ignorante conſtituente, par. 3. limit. 12.

Conſtitutum factum à procuratore, an transferat poſſeſsionem, parte 3. limitat. 13. per totum.

Quid ſi

Quid si ipse procurator habeat speciale mã datum ad hoc, ibi.nu.10. & 11.
Quid si habeat mandatum generale cum libera, ibi.nu.12.
Quid si habeat simplex mandatũ de tradenda sine mentione constituti, ibi.nu.13.
Quid si procurator id faciat nomine proprio, præsente & consentiente domino, ibi. num.14. & 15.
Cõstitutum factum à colono aut seruo, aut alio per quem possidemus, an transferat possessionem, par.3.limit.14.per totum.
Constitutũ à tutore vel curatore factũ, an trãsferat possessionem, part.3.limita.15.per tot.
Constitutum prælati an transferat possessionẽ, par.3.limit.16.
Quid si id faciat cum capitulo, ibi nu.5.
Constitutum factum à iudice aut seruiente, quem vocant, an transferat possessionem, par.3.limit.17.per totum.
Quid si non potuit ingredi fundum, ibi.nu. 7. & seq.
Quid si ventum non sit in conspectum dolo, aut potentia aduersarij, ibi.nu.10.
Quid si sit consuetudo aut statutum vt iudex vel viator faciat, ibi.nu.11.
Quid etiã si is qui mittẽdus est in possessionem, rem ex alia causa detinebat, ibi.nu 12.
An autem si iudex dicit quòd victori tradidit, possit propria autoritate eam accipere, ibi.nu.13. & 14.
Constitutũ an transferat possessionem in incapacem eius possessionis par.2.in 3. ampliat. nu.3. & seq. & in par.3.limi.18.nm.1.
Constitutũ an transferat possessionẽ rei incertæ, & quota & loco, par.3.lim.19. per tot. Et quid si apponatur super contractu rei vniuersalis, ibi.nu.2. & 3.
Quid si res postea fiat certa, ibi.nu.4.
Constitutum an sufficiat in resolutione contractus, ex quo res fuit tradita realiter, in 3. par.limita.20.per totum.
Constituens an possit præscribere contra constitutarium, par.3.limit.21.nu.5. & seq.
An eius hæres, ibi.nu.8.
Costitutarius an perdat possessionem negligentia, vel obliuione, vel vtraque simul, in d.21.limit.per totum.
Et quid si res ab alio fuit occupata, ibi. nu. 9. & seq.
Quid si constituens alteri bona fide tradidit, ibi.nu.11.
Constitutum in conductione appositum, an trãsferat possessionem, par.3.limitat.22.per totum.
Quid si fuerit factum separatim à conductione, ibi.nu.2.
Quid si à diuersis, ibi.
Constitutum & precarium simul in eodem cõtractu positum, an transferat possessionem, par.3.in 23.limita.
Constitutum an transferat possessionem inter personas prohibitas, par.3.limit.25.
Constitutum an operetur traditionem in pœnalibus, par.3.limi.26.per totum.
Constitutum an faciat, vt emphyteuta vel vasallus priuetur emphyteusi vel feudo, tanquam tradidisse videatur, par.3.limit.26. nu.1.2.5. & 6.
Constitutum à vendente rem alienam factum, an facit, vt furti teneatur, tanquam rem ipsam tradiderit, ibi.nu.3. & 7.
Constitutum an sufficiat pro duplicandis arrhis aliter non solutis aut traditis, ibi. nume.4. & 8.
Constitutum an id faciat, vt dominus possit petere laudimia ante realem traditionem, par. 3.in limi.27.
Constitutum an operetur, vt emptor qui nondũ soluit precium, teneatur ad vsuras, par. 3.limita.28.nu.1. & 2.
Constitutum an resoluatur resoluto contractu, super quo apponitur.par.3.lim.29.per totũ.
Constitutum in donatione appositum reuocata donatione per natiuitatem liberorum, ibi. num.4.
Constitutũ si interuenit an extinguatur ex discessu contractus, an verò opus sit saltem alio contrario constituto, ibi.nu.5.
Constitutum in pignore appositum an extinguatur extincto pignore, ibi.num.6. & 8. & 9.
Constitutum factum absenti, an in eum transferat possessionem ante ratificationem, parte 3.limit.30.per totum, & maximè num. 1.2.3.4.5.6.
Quid autẽ si aliquis alius acceptet pro ipso absente, ibi.nu.7.
Quid item si ipsi notario fuerit tradita realis possessio, ibi.nu.10.
Quid si ille alius possessionem realem acceperit pro illo absente, ibi.
Quid vero si notarius stipuletur pro absente, ibi.nu.8. & multis seq.
Sed an requiratur expressa ratificatio siue acceptatio, an verò sufficit tacita, ibi. nu.11. & 12.
Sed an hæres constitutarij post illius mortem possit ratificare, ibi.nu.64. & sequen. vsque ad 75.

Quid

BIU Cujas

Quid tamen si donans interea sit mortuus antequam hæres donatarij ratificauerit, ibi. 73.

Quid autẽ si notarius ipse mortuus fuerit, ibi.nu.74.

Constitutarius cui absenti constitutum factum est, an possit agere recuperandæ, si constituens expellatur ante ratificationem, ibi. nu.2.& seq.

Constitutum notarij qui pro absente stipulatus est,& cui possessio realis tradita est, an possessionem transferat in alium cui id cõstitutum fecit, ibi.nu.56.

Constitutum an possit suppleri à notario, si expresse appositum non fuerit, aut vi illius notæ, &c. aut vi clausulæ, vt instrumentum fiat ex sensu vel dictamine sapientis, aut alterius similis, par. 3. in 31. limit. per totum.

Constitutum an sit de natura contractus, ibi. nu.3.

Constitutum an soleat apponi à notarijs, ibi. nu. 4.5.6.

Et an eius rei consuetudo debeat esse vniformis, ibi.nu.15.

Consuetudo potest facere, vt vnus pro alio possit stipulari, par.3.limi.30.nu.49.

Consuetum apponi in instrumentis an possit apponi à notario inscijs partibus, par.3.limit.3. nu.5.7.8.9.

Et quid si eius rei non sit vniformis consuetudo, ibi.nu.9.

Contractus conditionalis perfectus est, ita vt ab eo recedi non possit, par.2.amplia.17. nu.3.

Contractus inter viuos ita fieri non potest, vt non nisi post mortem contrahentis transferatur dominium, par.3.limit.2.nu.9.

Contractus inualidus non confirmatur per confessionem in eo appositam, par. 3.limita.7. nu.26.

Contractus si sit simulatus, omnes eius clausulæ præsumuntur simulatæ, d.limi.7.nu.33.

Idémque si contractus tãtùm talis esse præsumitur, ibi.nu.34.

Corrigere se incontinenti nemo præsumitur, par. 3.ampli.7.nu.1.

Creditor an ex pacto possit rem propria autoritate occupare, par.1.nu.37.& seq.

Et quid si constitutum interueniat cum eo pacto, ibi.

Quid item si sine eo pacto, ibi.nu.44.

Creditor an possit agere contra tertium, non excusso principali debitore, si constitutum interuenerit, par.1.nume.54.& sequen. vsque ad 65.

Creditor non sibi simpliciter possidet, sed debitori, par.1 nu.61.

Creditor an & quanto tempore præscribat pignus contra debitorem, par.3.limit. 21.nu.8.

Curia parlamenti lites dijudicat ex bono & æquo, par.3.limi.4.

Curator an per suum constitutum transferat possessionem, par.3.limit.35.

Datum pro non dato aliquando habetur, par.3.limi.7.nu.45.

Debitor qui se cõstituit possidere nomine creditoris, an & quomodo possit eum priuare possessione, par.3.limit.14.nu.10.

Debitor non sibi simpliciter possidet, sed ad vtilitatem creditoris, par.3.limit.29.nu.8.

Deditio an absenti & ignoranti fieri potest, par.3.limi.30.nu.1.

Delicto remisso censetur remissa qualitas illius accessoria, par.3.limi.7.nu.40.

Delictum procuratoris non nocet domino, nisi veniat in consequentiam mandati, par.3.limit.13.nu.4.

Depositarius vendens rem depositam, & tradens tenetur de rei periculo, etiam si postea redemit. Sed an in id sufficiat constitutum, par.1.nu.76.

Deus facta infecta non facit, par.3.limit.7.nu. 6.& seq.

Deus virginitatem non restituit, ibi. nu.9.

Deus non facit actum repugnantem, ibi.nu.10.

Deus non facit, vt verum sit non verum, ibi.

Deus non facit ea quæ contra dictionem implicant, ibi.

Dictamen sapientum in instrumento appositũ quid operetur, in 30.limit.3.& 10.

Dictio, alius, quàm vim habeat, parte 1.nu.55. & iterum.63.

Dictio, donec, importat limitationẽ tẽporis, vel dispositionis temporalis, par. 2. amplia. 5. nu.21.

Dictiones ex nunc, prout ex tũc, quam vim habeant, par.3.limit.2.nu.16.

Dictio, &c. in instrumento apposita, cuius est effectus, par.3.limi.31.nu.2.3.10.

Dolus aut culpa in committendo maior est, quàm in omittendo, par.1.nu.58.

Dominium non potest esse penes duos insolidũ, par.2.amplia.30.nu.3.

Dominium superueniens confirmat alienationẽ præcedentem, par.3.limit.1.nu.6.

Dominium post mortem alienantis transferri potest, par.3.limi.2.nu.9.

Dominium an quæri possit ex contractu inutili, parte.3.limit.7.nu.50.

Dominium non transfertur per liberam personam sine

BIU Cujas

nam sine ratificatione, par. 3. limit. 30. nume. 53.
Dominium translatum non concludit possessionem translatam, dicta limitat. 30. nume. 58.
Donatio inter viuos, testamento fieri potest, parte prima, nume. 23. & parte 2 ampliat. 24. nume. 1. Et ex constituto illius transfertur possessio, ibi.
Donans non conuenitur, nisi inquantum facere potest, par. 1. nu. 19.
Nisi semel rem tradiderit, quæ postea ad eum peruenit. Et in id sufficit, constitutum, ibi.
Donationes inter virum & vxorem an traditionem requirant, vt morte confirmentur, par. 1. nu. 49. & iterum 53.
An autem in id sufficiat constitutum, d. nu. 49. præterea nu. 51. & 52.
Donationes inter patrem & filium fa. requirunt traditionem, par. 1. nu. 49.
Et an constitutum sufficiat, ibi. num. 50. & multis sequen.
Donatio omnium bonorum præsentium & futurorum an valeat, cùm interuenit constitutum, par. 1. nu. 75.
Donans an possit antè traditionem alteri obligare, limi. 30. nu. 9. & 10. & iterum num. 49. & multis seq.
Duæ fictiones possunt concurrere diuersis respectibus, par. 2. amplia. 26. nu. 9.
Duæ fictiones ex diuersis fontibus ortæ possunt concurrere, ibi. nu. 10.
Modò tendant ad commodum diuersarum personarum, ibi. nu. 11.
Duæ item fictiones concurrunt ad producendum vnum & eundem effectum, ibi. nume. 12.
Duæ specialitates non concurrunt, vt nec duæ fictiones, par. 3. limi. 5. nu. 4.
Duæ fictiones, specialitates, aut improprietates concurrunt, quando vna procedit ex consequentia alterius, ibi. nu. 6.
Ecclesia constituens se pro alio possidere, an possit nihilominus alienare, par. 1. nu. 34.
Ecclesia an transferat possessionem per constitutum, par. 2. amplia. 23.
Emphyteuta simpliciter vendens nec tradens non cadit emphyteusi, parte 3. limitat. 26. nu. 1.
Quid si cõstituerit se possidere nomine emptoris, ibi. nu. 2. & 5.
Quid si protestetur de iure domini, ibi. nume. 6.
Emptor ex die traditæ possessionis tenetur vẽditori ad vsuras precij non soluti, par. 3. limita. 28. nu. 1.
Et an ad id sufficiat constitutum, ibi.
Et cætera, nota in instrumentis posita quã vim habeat, par. 3. limi. 31. nu. 2. 3. 10.
Euictionis promissio apposita in contractu inutili, inutilis & ipsa est, parte 3. limita. 7. nu. 28.
Euictio non debetur ex contractu nullo, ibi. nume. 39.
Excommunicatus per constitutionem quæ pro infecta habetur, nõ habet opus absolutione, par. 3. limi. 7. nu. 45.
Ex nunc pro vt ex tunc & econtrario, quã vim hæ dictiones habeant par. 3. limi. 1. num. 16.
Facta nulla iuris cõstitutione mutari possunt, par. 3. limi. 7. nu. 2. & 3.
Facta infecta lex facere non potest, ibi. nu. 2. 3. 4. 5. & sequen.
Nec Deus quidem, ibi. nu. 6. & seq.
Nec è diuerso infecta facta, ibi. nu. 45.
Sed hæc intelligũtur quãtùm ad rem ipsam, nam quantum ad ipsius robur & effectum id potest lex facere, ibi. nu. 43.
Etiam quantùm ad effectus præteritos, ibi. nu. 46.
Sed & Deus præterea quantùm ad rei memoriam, ibi. nume. 4.
Factum haberi pro infecto non ex veritate est, sed ex fictione, ibi. nu. 49.
Factum nũquam habetur pro infecto quantùm ad præiudicium facientis rem prohibitam quin puniatur, ibi. nu. 49.
Factum iudicis, factum partis est, par. 3. limit. 17. nu. 3.
An autem propriè, ibi. nu. 5.
Sed & an habeat tantum virium, ibi. nume. 6.
Feudi traditio facta si domino placuerit, an priuet vasallum, par. 2. amplia. 17. nu. 2.
Feudi possessio an transferatur per constitutũ, par. 2. amplia. 36. per totum.
An & per vsusfructus retentionem, ibi. nu. 2.
Ficta traditio expirat per veram, par. 2. ampl. 5. nu. 3.
Fictiones duæ possunt concurrere diuersis respectibus, par. 2. amplia. 26. nu. 9.
Fictiones duæ ex diuersis fontibus ortæ possunt concurrere, ibi. nu. 10.
Si tamen tendunt ad commodum diuersarum personarum, ibi, nu. 11. & par. 3. limita. 30. nu. 60.
Fictè fieri non potest, quod verè non po-

BIU Cujas

teſt,parte 2.amplia.32.nu.6.& parte 3.limita.1.nu.3.
Fictio non poteſt plus operari quam veritas, ibi.
Fictus titulus aut traditio non cadit in rebus à perſona non ſeparabilibus,par.2.amplia.33.nu.3.
Fictio & præſumptio quid inter ſe differant, par.3.limit.5 nu.2.& 3.
Fictio cum præſumptione ſimul concurrere poteſt,d.nu.3.
Ficta traditio ex præſumpto titulo non transfert poſſeſſionem,ibi.nu.5.
Fictio duplex in diuerſis perſonis concurrere poſſunt,par.3.limi.32.nu.60.
Filiatio præſcribi non poteſt,par.2.amplia.35.nu.4.
Fiſcum & pupillum æquiparari,par.3.limita.30.nu.44.
Frater ſtipulatus feudum pro ſe & altero fratre,totum ſibi quærit ſi is frater nolit accèptare,par.3.limit.30.nu.77.
Frater in feudis poteſt ſtipulari fratri,ibi.
Fructuarius nullo tempore præſcribit contra proprietarium,neque cõtra hæredes illius, par.2.amplia.13.nu.5.
Furtum an committatur vendendo rem alienam ſine traditione,Et an in id ſufficiat cõſtitutum,par.1.num.67.& par.3.limi.26.nu.3.& 7.

GArentigia non valet ſi contractus principalis ſuper quo apponitur non valet,par.3.limi.7.nu.26.
Garentigiata inſtrumenta quæ dicantur, par.3.limi.30.nu.48.
Garentigia quid eſt,ibi.
Garẽtigiæ præceptum omiſſum per notariũ ſupleri non poteſt,par.3.limi.30.nu.2.
Geſtum aliquando pro non geſto habetur à lege,par.3.limit.7.nu.45.

HAbilitas contrahentis ſuperueniens actum confirmat,par.3.limitat.1.nume.16.
Hæres coloni domino poſsidet,vt colonus poſſidebat,par.2.amplia.13.nu.5.
Hæredes conſtituentis an aliquo tempore præſcribant contra conſtitutarios etiam ignorantes,ibi.nu.6.& 7.
Hæres ſaiſitus per conſuetudinem an transferat poſſeſſionem per conſtitutum, par.3.limit.4.per totum.
Et quid ſi non ſit ſaiſitus per conſuetudinẽ, ibi.nu.3.
Hæres an ſit poſſeſſor ex conſuetudine qua mortuus ſaiſit viuum contra conſtitutariũ cui abſenti notarius ſtipulatus fuerat.par.3.limita.30.nu.10.
Hæres an poſsit ratificare quod nomine defuncti factum eſt,par.3.limi.30.nu.68.& multis ſeq.
Hæres eadem perſona cum defuncto,ibi.
Hæres eiuſdem poteſtatis ac iuris, cuius fuit defunctus,ibi.

IGnoranti quomodo acquiritur per liberam perſonam,par.3.limit.30.nu.55.
Incorporalium rerum quaſi poſſeſsio quæritur ſola ceſsione & patientia,par.2.ampli.32.nu.23.& par.3.limit.1.nu.10.
Incorporalium rerum traditio non requiritur ad dominij acquiſitionem, dicto numero 23.
Incorporalium rerum poſſeſsio facilius traditur per fictionem quàm corporalium, ibid.
Incorporalia non poſsidentur, par.3.limita.1.nu.9.
Sed quaſi poſsidentur,ibi.nu.10.
Incorporalium rerum ſpoliatio dicitur, par.3.limit.1.nu.10.
Indebitum ſcienter ſoluens præſumitur donare, par.3.limit.5.nu.2.
Infamia facti à principe aboleri nõ poteſt, par.3.limit.7.nu.9.
Infantes præ cæteris fauorabiles,par.3.limita.30.nu.item 30.
Infectum factum fieri non poteſt,nec è diuerſo,parte tertia,limitat.7.nume.2.& ſequ.& nu.9.
Initium actus in aliud tempus collati non inſpicitur,ſed tempus in quod confertur, par.3.limit.2.nu.3.
Inſtitutio hæredis trahitur ad futura, par.2.amplia.32.nu.21.
Inſtitutum pro non inſtituto quandoque lex habet,parte tertia, limitatio. ſeptima, nume.45.
Inſtrumentorum traditio an operetur translationem poſſeſsionis rei abſentis, par.2.amplia.3.nu.4.
Inſtrumentum ita debet intelligi, ne ſibi contradicat,parte ſecunda, ampliatio.27. nu.1.
Inſtrumentum cùm nullum eſt, ſunt & nulla omnia in eo contenta,parte 3.limitat.7.nume.25.
Inſtrumento caſſato, caſſantur omnia acceſſoria,& conſentanea,ibi.nu.40.
Inſtrumenta garentigiata quæ dicantur, parte tertia,limitatio.30.uumero 48.
Inſtrumenta conceſsionata,ibi.

BIU Cujas

Ea autem habent executionem paratam, ibi.

Inuestitura an transferat possessionem, parte 2.ampliat.25.nume.3. & parte 3. limitat. 17.num.2.

Iudex an transferat possessionem rei adiudicatæ per constitutum, parte 3. in 17. limit. per totum.

Et quid si iudex non possit ingredi fundum, ibi.nu.7.8.9.

Quid si sit consuetudo, vt id faciat iudex, ibi.nu.10.

Quid si pars qui obtinuit aliunde, fundum detinet, ibi.nu.11.

Iudicis factum, factum est partis, ibi. numero 3.

Sed id tamen impropriè, ibi.nu.5.

Nec tantum habet virium quantum factũ partis, ibi.nu.6.

Iudex potest dare facultatem parti vincenti, vt fundum euictum propria autoritate ingrediatur, parte 3.limitatio. 17.numero 13. & 14.

Etiam si res non sit in conspectu, ibi.

Iudex an possit alijs stipulari, parte 3.limit.30. nu.24.25.26.

Iudex qui notarius est, non potest ipse acta scribere coram se gesta, parte 3.limita.30. nu.38.

Iudex potest irrequisitus suum officium interponere pro pupillis & alijs miserabilibus personis, sed id nullum habet effectum, nisi is ratificet ad cuius commodum factum est, parte tertia, limitat. 30. numero 65.

Iudiciales actus plus habent roboris, quàm extraiudiciales, parte tertia, limita. 30. nume.27.

Iunonis virginitatem recipientis fabula, parte 3.limit.7.nu.9.

Iuramentum rescinditur rescisso principali, par.3.limit.28.

Iuramentum appositum in instrumento simulato, nihil operatur, ibi.nu.32.

Idem si præsumitur simulatus, ibi. numero 24.

Iuramentum an semper sequatur naturam contractus in quo apponitur, parte.3.limita.7. nu.35.& 37.

Iuramentum appositum in contractu alternatiuo, censetur & ipsum alternatiuum, ibid. nu.36.

Iuramentum appositum in contractu ex stilo notariorum an suam vim obtineat, par.3. limit.31.nu.12.

Laudimia ad debeantur ex venditione, re necdum tradita, parte tertia, limita.27.

Quid si tradita fuerit per constitutum, ibi.

Legatarius cuius nomine testator constituit se possidere, lucratur fructus à tempore mortis, imo à tempore traditionis, par.2.amplia. 24.nu.2.

Legatarius cui à testatore factum est constitutum, potest propria autoritate fundum legatum accipere, ibi.nu.4.

Legatum pro quo testator se constituit possidere nomine legatarij. accipit naturam donationis causa mortis, parte 2. amplia.24. nu. 2.

Legatum vniuersale trahitur ad futura, parte secunda, amplia.32.nu.2.

Legatum rectà transit in legatarium, quantum ad dominium, parte tertia, limitatio.2. nu.6.

Non quo ad possessionem, ibi.nu.7.

L.Papinianus ff.de donat. inter virũ & vxor. intellectus, par.1.nu.53.

Lex ad ea non trahitur, quibus verba illius non conueniunt, in 1.par.nu.61.

L.certè ff.de preca.explicata, in 2.par. amplia. 1.nu.6.

Lex factum infectum facere non potest, parte 3.limi.7.nu.4.& seq.

Nec è diuerso quod factum non est vt sit factum, ibi.nu.10.

Potest tamen facere vt factum pro infecto habeatur, ibi.nu.44.45.& 46.

Et è diuerso non factum pro facto, dicto nu.46.

Et non scriptum pro scripto, ibi.

Et non scriptum pro non scripto, ibi.

Et gestum pro non gesto, ibi.

Et adiectum pro non adiecto, ibi.

Et traditum pro non tradito, ibi.

Et datum pro non dato, ibi.

Et non scitum pro scito, ibi.

Et institutum pro non instituto, ibi.

Legum autoritas non tollit veritatem naturalẽ, par.3.limit.7.nu.3.

Lex veram traditionem impedire potest, ibi. nu.12.

Et possessionem ex corporali apprehensione, ibi.

Lex nunquam fingit quando nulla vtilitas hinc oritur, par.3.limit.13.

Lex nihil frustra facit, ibi.

Leges loquentes de infantibus & pupillis, ad alios esse trahendas, parte tertia, limitatio.

BIU Cujas

30.numero 30.& 31.
Lex non debet,esse superuacua,ibi.nu.36.
Libellus concludens ad possessionem rerum incorporalium,non vitiatur, par. 3. limitat.1. nu.10.
Locatio non probat possessionem contra tertiũ, par.3.limit.1.nu.21.
Sed probat contra conductorem, ibi. numero 22.
MAior factus,soluẽs censum à se minore promissum,ratificare videtur, par. 2.limit.30.nu.12.
Maritus habet priuilegium,ne conueniatur pro dote, nisi inquantum facere potest, par.1. nu.29.
Nisi ipse semel eam reddiderit, quia si postea ad eum peruenerit,insolidum conuenitur,ibi.
Et quid si se constituerit possidere nomine vxoris,ibi.
Mediolani statutum vt ex constituto generali non transeat possessio,parte 2. ampliat. 31. nu.7.
Missus in possessionem bonorum debitoris ob ipsius contumaciam, recedet à possessione, oblata satisdatione. Si tamen interuenit constitutum, continuò debet reponi in possessione, parte prima, numero 72.
Mortuus an viuus quis dicatur in ipso mortis articulo,par.3.limi.2.nu.12.
Mutatio voluntatis non præsumitur,par. 2.amplia.32.nu.17.
Mutuum id speciale habet vt alteri ignoranti quæratur actio,parte tertia, limitatio. 7. num.8.
NE Hercules contra duos,par. 3. limita. 17.nu.9.
Nemo dat quod non habet, in secunda parte, ampliat.32.numero 6.& parte tertia, limit.1.nu.3.
Notarius stipulatus pro emptore, debet concipere stipulationem in persona sua nomine emptoris,non in persona ipsius emptoris,parte 2.ampliat.26.nume.17.& par.3. limit. 30.nu.78.
Notarius an possit alteri stipulari,par. 3.limit. 30.nume.8.& sequent.& ferè per totam eam limit.
An saltem infanti, ibi.nu.9.
An & in conuentionalibus,ibi. nu. 17.& multis seq.
Quid si fiat autoritate iudicis, ibi. nu. 20. & multis sequen.
Quid si nulla sit causæ cognitio, requiritur,ibi.nume.22.
Notarius est publica p persona, par. 3 .limitat. 30.nu.27.
Notarij sunt iudices chartularij, ibid. numero 28.
Notarij non sunt ij quos seruos publicos leges vocant,ibi.nu.32.& seq.
Notarij non possunt esse serui, ibid. numero 34.
Notarius an possit conficere instrumentum de re ad se pertinente,ibi.nu.39.
Notarius debet esse rogatus,ibi.
Notarij officium non inuentum ad stipulandũ, ibi.nu.40.
Notarij possunt stipulari alijs, in instrumentis garentigiatis,ibi.nu.48.
Notarij stipulatio pro absente,facit vt donans, aut vendens reuocare aut pœnitere non possit,ibi.nu.49.
Notarij stipulatio ius quærit alteri sine acceptatione illius,ibi.nu.50.
Notarij stipulatio an tatum habeat virium, vt donans vel vendens non possit alteri donare aut vẽdere. Et si id faciat vter eorum præferetur,ibi.nu.51.
Notarij stipulatio an faciat, vt constitutum illius transferat possessionem in absentem ante ratificationem,ibi. per totum, & maximè.53.& seq.
Notarius qui pro absente stipulatus est, & accepit realem possessionem,an possit per constitutum eam possessionem transferre in alium,ibi.nu.56.
Notarij stipulatio pro absente euanescit non sequuta ratificatione,ibi.nu.64.
Notarij stipulatio siue acceptatio pacis pro altero ad certum tempus, non potest ratificari post illud tempus, ibidem, numero 65.
Notarius an possit reuocare stipulationem à se factam pro alio ante acceptationem illius, ibi.nu.66.
Notarij stipulatio hoc habet, quòd alteri quærit sine cessione, quod non habet aliorum stipulatio pro alijs, ibidem, numero 67.
Notarius quod alteri stipulatur, sibi non quærit,etiam si is alter nolit acceptare,ibi. num. 77.& 78.
Nisi ipsius notarij stipulantis interesset,ibi. nume.79.
Notarius quibus verbis alijs stipulari debet, ibi.nu.80.
Notarius simpliciter rogatus intelligitur rogatus cum clausulis consuetis,ibi.nu.7.

BIU Cujas

Notarius an debeat ponere in instrumentis ea quæ sunt iuris & consuetudinis, ibi. nume. 9.

Notarius an possit supplere renũciationem discussionis, ibi. nu. 11.

Notarius an possit supplere renunciationem periculorum & casuum, ibi.

Nullitas in principio potentius operatur ad impediendum, quàm ex post facto ad resoluendum, parte septima, limitatio. 7. nume. 43.

OBligatio simplex bonorum futura comprehendit, parte secunda, amplia. 32. num. 20.

Obliuionem inducit tempus, par. 3. limitat. 21. nu. 4.

Omissum in contractibus pro omisso habetur, par. 3. limit. 31. nu. 11.

Atque etiam omissum in cæteris dispositionibus, ibi.

PActum de non alienando non impedit dominij translationem, par. 1. nu. 31.

Nisi interuenerit constitutum, ibi.

Modò alienans possideat, ibi. nu. 33.

An autem id procedat in ecclesia, ibid. nume. 34.

Et an per constitutum factum per debitorem impediatur dominij translatio, ibi. nume. 35.

Pactum ingrediendi propria autoritate, non transit in successorem singularem, parte 1. nu. 42.

Nisi interuenerit constitutum, ibi. & sequ.

Tunc enim etiam contra ecclesiam transit, ibid.

Pactum legis commissoriæ vel addictionis in diem, an quærat dominium vel possessionem per procuratorem, parte 2. ampliat. 26. nu. 5. 6. 7.

Papa quare non potest sibi successorem eligere, par. 3. limit. 2. nu. 4.

Papa non potest tollere infamiam facti, par. 3. limit. 7. nu. 10.

Papa potest reuocare ea quæ sunt iuris positiui vt ex tunc, par. 3. limit. 7. nu. 47.

Paria sunt aliquid fieri tempore prohibito, vel idipsum factum tempore permisso conferre in tempus prohibitum, parte 3. limita. 2. nu. 4.

Partus pars vteri dicitur. parte 2. ampliat. 32. nu. 2.

Pars suum totum sequitur, ibi.

Pater stipulando filijs nascituris si nulli nascuntur, sibi quærit, parte 3. limitat. 30. nume. 77.

Patientia includit scientiam, parte 3. limit. 12. nu. 3.

Pensionis solutio non probat possessionem contra tertium, par. 3. limit. 1. nu. 21.

Sed probat contra soluentem, ibid. numero 22.

Permissa esse censentur, quæ non sunt prohibita, par. 2. amplia. 32. nu. 4.

Perpetuarij qui dicantur, parte tertia, limita. 13. nu. 12.

Philelphi epitaphium, parte tertia, limita. 2. nu. 13.

Pignus rei suæ esse non potest, parte 3. limitat. 7. nu. 23.

Pœnæ promissio in contractu inutili an valeat, par. 3. limit. 7. nu. 28. & 29.

Populus liber an & quãdo possit se alteri subijcere, par. 2. ampli. 34. nu. 6. in fi.

Possessio ciuilis an sufficiat ad præscriptionem, par. 1. nu. 17. & seq.

Possessio quæ transfertur ex cõstituto vel precario, an sit vera an ficta, par. 2. amplia. 1. per totum.

Et an comprehendatur sub statuto loquente de possessione, ibi. nu. 4.

Possidenti ciuiliter competit interdictum vnde vi, par. 2. amplia. 11. nu. 1.

Possessio an & quomodo transeat in hæredem, par. 2. amplia. 12. nume. 2. 3. 5. & par. 3. limita. 30. nu. 74.

Possessio sub conditione tradi potest, par. 2. amplia. 17. nu. 2.

Et ad tempus, ibi.

Possessio sine animo non quæritur, parte 2. ampliat. 26. nu. 13. & parte 3. limitat. 30. nu. 53. & 2. sequ.

Possessio naturalis vsufructuarij nunquam fuit apud dominum, par. 2. amplia. 33. nu. 1.

Possessio immemorialis probatur per instrumẽtum constituti, par. 3. limit. 1. nu. 18.

Possessio quam habet hæres ex consuetudine, qua mortuus saisit viuum, an vera sit an ficta, par. 3. limit. 4. nu. 1. & 2.

Possessio an transferatur ex donatione viri & vxoris, & quomodo, par. 3. limita. 7. propè per totum.

Possessio an & quomodo transferatur ex contractu inutili, ibi.

Possessio solo animo perditur, ibid. numero 13.

Possessionem non quæri actu iuris ex contractu inutili, ibi. nu. 14.

Possessio an transferatur ex vera traditione sine contractu aut causa iusta, ibi. nu. 17.

Possessio non transfertur ex simulato contra-

BIU Cujas

ctu, etiam cum reali traditione, par. 3. limit. 8. nu. 9.

Nisi verè actum sit, vt transferatur, ibid. nu. 4.

Id tamen non procedit in precario, ibi. nu. 5.

Quid autem si species vel nomen cõtractus est simulatum, tamen aliquis alius contractus verè fit, ibi. nu. 6.

Possessio non transfertur in emptorem apud se habentem, nisi id sciat venditor, par. 3. limi. 12. nu. 1. 2. & 3.

Possessio rerum ecclesiæ an sit apud prælatum, par. 3. limit. 16. nu. 1. & 3.

Possessio rerum ecclesiæ non vacat prælato mortuo, ibi. nu. 2.

Possessio translata per cõstitutum, an & quomodo perdatur per negligentiam constituarij, & quanto tempore, par. 3. limi. 21. per totum.

Possessio an quæratur absenti & ignoranti, par. 3. limit. 30. nu. 1.

Possessio non transfertur etiam translato dominio, nisi ea apprehendatur, ibi. nu. 58.

Possessorium competit pro rebus incorporalibus, par. 3. limit. 1. nu. 10.

Prælati an transferant possessionem per constitutum, par. 2. amplia. 23. & par. 3. limit. 16. per totum.

Prælatus an possideat res ecclesiæ. d. limit. 16. nu. 2. & 3.

Præsentia rei venditæ operatur translationem possessionis, par. 2. amplia. 3. nu. 2.

Præsentia rei nihil operatur ad translationem possessionis, nisi cedens possideat, par. 3. limi. 1. nu. 6.

Præsumptus titulus & fictus quid inter se differant, par. 3. limit. 5. nu. 2. & 3.

Precarium solam ciuilem possessionem transfert, par. 1. nu. 4.

Nisi aliter conuentum sit, ibi. nu. 5.

Precarium in quibus differat à mero & simplici constituto, ibi. nu. 4. & sequ. vsque ad nu. 13.

Precarij an faciat ne requiratur excussio principalis debitoris, ibi. nu. 54.

Precarium facit vt contractus conditionalis habeat effectum ante conditionem, ibi. nume. 76.

Præcarium est ficta traditio, parte 2. limita. 1. nu. 1.

Ex eo tamen transfertur vera & propria possessio, ibi. nu. 2. & multis seq.

Precarium hæredi aut in hæredẽ continuatum, an nouum antiquúmve dicatur, parte 2. amplia. 13. nu. 3.

Precarium tacitè continuatur patiẽdo, ibi. nu. 4.

Precarium rei suæ esse non potest, par. 2. ampli. 24. nu. 4. & par. 3. limita. 7. nu. 23. & limit. 8. nu. 5.

Precarium trahitur ad partum nasciturum, par. 2. amplia. 32. nu. 2.

Precarium non resoluitur resoluta venditione, par. 3. limita. 7. nu. 20.

Precario tenens an possit præscribere, par. 3. limit. 21. nu. 4.

An eius hæres, ibi. nu. 8.

Precarium appositum in conductione an transferat possessionem, par. 3. limit. 22. nu. 1.

Quid si precarium & conductio factæ fuerint in diuersis contractibus, ibi. nu. 2.

Quid item si factæ fuerint à diuersis, ibid.

Precarium in affectu positum an possessionem transferat, par. 3. limit. 24.

Precarium semper reuocari potest, ibi.

Precarium inter personas prohibitas non transfert possessionem, par. 3. limit. 25.

Precarium an resoluatur resoluto principali contractu, par. 3. limit. 29.

Precarium an finiatur finito pignore, ibid. num. 6. 8. 9.

Precario possidens ab alio, an & quando illum priuet, constituendo se possidere pro alio, par. 3. limit. 14. nu. 7. 8. 9.

Prælatus an transferat possessionem per constitutum, par. 3. limit. 16. per totum.

Quid si ipse prælatus constituat cum capitulo, ibi. nu. 5.

Prælatus ne an ecclesia possideat rem ecclesiasticam, ibi. nu. 3. & seq.

Primordialis dispositionis natura attendenda, par. 2. amplia. 26. nu. 6.

Princeps potest facere vt facta pro infectis habeantur, etiam quo ad effectus præteritos, par. 3. limit. 7. nu. 47.

Sed an id possit facere in præiudicium aliorum, ibi. & nu. seq.

Principali cassato cẽsentur cassata omnia contenta in eo, par. 2. limit. 7. nu. 37.

Principali rescisso, rescissum est & iuramentum, ibi.

Principali sublato an semper sublatum sit accessorium, par. 3. limit. 29. nu. 7.

Probationis difficultas vbi est, sufficit præsumpta aut verisimilis probatio, parte 3. limita. 1. nu. 18.

Procurator acquirit possessionem domino, par. 2. amplia. 26. nu. 3.

Sed an per actum ciuilem, ibi. nu. 5. 6. 7.

Procurator quod facit, non videtur dominus propriè facere, ibi. nu. 11.

BIU Cujas

Procuratoris titulum assumens, videtur actum eo nomine facere, & si aliter non exprimit, & non suo nomine, ibi. nu. 15.

Procuratoris delictum non nocet domino, nisi veniat in consequentiam rei mandatæ, part. 3. limit. 13. nu. 4.

Procurator si rem quampiam vendidit cum clausula constituti, & postea dominus alteri vendidit & tradidit, vter horum emptorum præfertur, ibi. nu. 5.

Procurator vendens ac constituens possidere nomine emptoris, an transferat possessionem, d. limita. 13. per totum.

Et quid si ad id habeat speciale mandatū, ibid. nu. 9. & 10.

Quid si habeat mandatum cum libera, ibid. numero 11.

Quid si habeat mandatum de tradendo, ibi. nume. 13.

Procurator potest omnia quæ dominus potest, ibidem.

Procurator simpliciter constitutus censetur habere mandatum ad ea facienda quæ sunt de consuetudine, ibi. num. 7.

Procurator apprehendens possessionem rei vacantis, illam transfert in dominum, par. 3. limi. 4. nu. 5.

Propter nostrum affirmare vel negare nihil mutatur in re, parte secunda ampliatione, 2. num. 3.

Publica persona an possit pro alio stipulari, par 3. limi. 30. nu. 24. & seq.

Pupillus etiam doli capax, quare nec ad pias quidem causas testari potest, nec cum autoritate quoque tutoris, parte 2. limitatione 2. numero 4.

Pupilli fauorabiles & iure diuino & ciuili. par. 3. limi. 30. nu. 3.

Pupillum & fiscum æquiparari, ibidem numero 44.

Putatiuus titulus & putatiua traditio nō trāsferunt possessionem, parte 3. limitatio. 5. numero 5.

Quæ ad augendum ponuntur, non diminuunt, par. 3. lim. 23. nu. 2.

Quærenda facilius tollūtur quàm quæsita, par. 2. amplia. 32. nu. 12.

Qualitas delicti accessoria, etiam non expressa, remissa esse cēsetur, remisso delicto, par. 3. limi. 7. nu. 39.

Quasi possessio an comprehendatur in possessione, par. 2. ampl. 34. nu. 2. & in 3. part. limit. 1. num. 10.

Quis in dubio censetur actum facere nomine proprio, non alieno, parte 3. amplia. 26. numero 15.

Quo ad morietur, & quo ad viuet, eiusdem significationis, parte tertia, limitatio. 2. numero 13.

Quod nondum est in rerum natura, non potest deduci in acquisitionem, tamen si deductum fuerit, sumit robur illico quam incipit esse in rerum natura, parte secunda, ampliat. 32. numer. 3.

Ratificatio apprehensæ possessionis non requirit alium actum corporalē. part. 2. ampl. 21. nu. 3.

Ratificatio mandato æquiparatur, par. 2. ampl. 27. num. 1.

Nisi vbi mandatum pro forma requiritur, par. 3. limi. 3. nu. 21.

Ratificatio non retrotrahitur, si antè spoliatio rei interuenerit, parte 3. limitatio. 30. numero 2.

Ratificatio fit tam tacitè quàm expressè, ibid. numer. 11.

Ratificare videtur vniuersitas à syndico gesta per solutionem expensarum factarum in lite, ibid. num. 12.

Ratificare videtur qui censum soluit, ibid.

Et qui sensum contrà recipit, ibid.

Et qui respondet de fructibus, ibi.

Et qui agit ex contractu, ibid.

Et qui possidet rem quæ illi absenti cessa est, ibidem.

Et qui eam retinet, ibid.

Et qui aliter contractu vtitur, ibid.

Et qui exigit rationem administrationis, ibidem.

Et qui fructus percipit, ibid.

Ratificatio non retrotrahitur in præiudicium tertij, d. limi. 30. nu. 59.

Ratificatio actus facit vt actus ipse sit ratificantis, non eius qui fecit nomine illius, d. limi. 30. nu. 62.

Relatum est in referēte cum omnibus suis qualitatibus, par. 3. lim. 10.

Remedium iudiciarium non excludit extraiudiciarium, par. 1. nu. 41.

Præsertim si protestatum fuerit, ibi. nu. 42.

Renunciatio apposita in contractu inutili, an & ipsa sit inutilis, parte 3. limit. 7. nu. 29. & seq.

Renunciatio sequitur naturam principalis, ibid.

Atque etiam compromissi, ibid.

Renunciatio discussionis an possit suppleri per notarium, par. 3. limi. 30. nu. 11.

An & renunciatio casuum fortuitorū. ibid.

BIU Cujas

Retrotractio nõ fit nisi extremis habilibus, par. te. 2. ampl 17. nu. 4.

Retrotractio cuiuscunque rei nunquam fit in præiudicium alterius, ibi. num. 6. & part. 3. num. 59.

Retrotractio semper fictè fit, non verè, par. 3. d. nume. 59.

Scientia eius cui quæri debet requiritur, par. 2. ampli. 31. nu. 2.

Ea tamen in genere sufficit, ibidem numero 5.

Scitum pro non scito aliquando habetur, par. 3. limi. 7. nu. 45.

Scriptum quoque pro non scripto, & è diuerso, non scriptum pro scripto, ibid.

Sequester an & quando possideat, par. 3. limi. 17. num. 6.

Seruiens quem vocant, an per constitutũ transferat possessionem, par. 3. limitatio. 17. per totum.

Et an per aspectum rei, ibid.

Serui nostri possunt nobis acquirere & stipulari, par. 3. limi. 30. nu. 32.

Seruus publicus quis dicatur, & an is sit notarius, ibid. & seq.

Seruus non potest esse notarius, ibidem numero 34.

Simulatus contractus facit omnes ipsius clausulas præsumi simulatas, parte 3. limit. 7. numere 32.

Sine interesse nemo auditur, siue agens, siue excipiens, siue opponens, siue appellans, siue alius quiuis, parte tertia limitatio. 13. numero 14.

Singularis successor tenetur stare colono habenti hypothecam, par. 1. nu. 47.

Societas non transfert dominium rerum futurarum, parte secunda ampliatione. 32. numero 6.

Licet eæ sint communicandæ, ibi. nu. 8.

Solitum apponi habetur pro apposito, part. 3. limit. 3. & 31. nu. 9.

Solutio pensionis non probat possessionem contra tertium, par. 3. limi. 1. nu. 12.

Sed probat contra soluentem, ibidem numero 22.

Specialitates duæ simul non concurrunt, part. 3. limi. 5. nu. 4.

Specialitas vna & vna præsumptio simul quoque non concurrunt, ibid.

Spoliatio cadit in rebus incorporalibus, part. 3. limi. 1. num. 10.

Statutum ita intelligendum est, vt aliquid addat iuri communi, par. 1. nu. 67.

Statutum loquens in casu vero, procedit in casu ficto subrogato in locum veri, par. 2. amplia. 26. num. 6.

Statutum Mediolani ex quo non transfertur possessio ex constituto generali, quomodo intelligendum, parte 2. ampliatione 31. numer. 7.

Statutum, le mort saisit le vif, *an habeat locum in rebus incorporalibus, par. 2. amplia. 32. num. 22.*

Statutum loquens in possessione, an habeat locum in quasi possessione, part. 2. ampliatio. 34. nume. 2.

Et quid si sit pœnale, ibid.

Statutum annullans contractum ob gabellã non solutam, censetur annullare omnem obligationem in eo positam, par. 3. limi. 7. nu. 39.

Statutum in principali censetur esse statutum in accessorio, ibi. nu. 40.

Statutum potest facere, vt alius pro alio stipuletur, par. 3. limi. 30. nu. 47.

Statutum potest facere quod lex facit, ibid.

Stipulatio sequitur naturam alterius contractus in quo interuenit, parte 3. limitatio. 7. numero 38.

Et alterius cuiusuis actus, ibid.

Stipulatio notarij & alterius pro altero, quid inter se differant, parte 3. limita. 30. numero 9. & 67.

Stipulari alteri præsenti possumus, modò eius præsentia sit vera, non ficta, ibi. num. 63.

Stipulatus pro se & altero pro quo ex statuto stipulari potest, sibi totum quærit si alter acceptare nolit, ibi. nu. 76.

Subrogatum censetur idem esse cum eo, cui subrogatur, par. 2. ampl. 26. nu. 6.

Substitutio trahitur ad bona futura, par. 2. amplia. 32. nu. 21.

Syndicus volens stipulari debet concipere stipulationem in sua persona nomine vniuersitatis, ibi. nu. 18.

Tabellio, vide suprà Notarius.

Tacita traditio quæ per societatem fit, æquiparatur constituto vel precario, par. 2. ampli. 32. nu. 6.

Tempus in quod actus confertur, non ipsius actus inspiciendum est, par. 2. amplia. 32. nu. 10. & par. 3. limi. 2. nu. 2.

Tempus obliuionem inducit, par. 3. limitat. 21. numero 4.

Quod autem tempus id facit, ibid. per totam eam limita.

Testamentum vix cuipiam facere permittitur & quare, par. 3. limi. 2. nu. 5.

BIU Cujas

Testamentum si non valeat, nec ea quoque clausula, cassans & irritans, in eo apposita, par. 3. limi. 7. nu. 39.

Testator an per constitutum transferat possessionem, parte secunda ampliatio. 24. per totum.

Testator tradendo potest mortem præuenire, ibid.

Testator potest dare facultatem apprehendendi possessionem rei legatæ propria autoritate, & expresè & tacitè, ibi. nu. 4. & 5. & par. 3. limit. 2. nu. 6.

Testator an possit legatum quod tradidit reuocare, par. 2. ampli. 24. nu. 7.

Testator factum infectum facere non potest, par. 3. limit. 7. num. 4.

Traditio qualiscunque etiam iniusta & clandestina à domino facta transfert dominium, par. 1. nu. 26.

Traditio etiam vera est eiusdem naturæ ac contractus principalis, parte 2. ampliatio. 15. numero 3.

Traditio tacita quæ ex societate fit, comparatur constituto vel precario, part. 2. amplia. 32. num. 6.

Traditio etiam realis præsumitur simulata, cũ fit ex contractu simulato, parte 3. lim. 8. numero 3.

Traditum pro non tradito quãdoque lex facit, par. 3. limi. 7 nu. 45.

Traditio venit ex consequentia necessariæ venditionis, part. 3. limi. 15. nu. 3.

Totum vel refutandum vel acceptandum, par. 2. ampli. 30. nu. 2.

Turpius eiicitur quàm non admittitur hospes, par. 3. limi. 7. nu. 43.

Tutor an per constitutum transferat possessionem, parte tertia, limitatione decimaquinta per totum.

Tutor potest ipse sibi rem debitam tradere, ibi. num. 3.

VAlidum à principio faciliùs conseruatur, quàm quod in principio nullum fuit, par. 2. limit. 7. nu. 42.

Vasallus vendens feudum & non tradens, non eo priuatur, parte 1. limitatio. 26. numero 1.

Quid si interuenit constitutum, ibid. num. 5. & 6.

Quid si protestetur de iure domini, d. numero 6.

Quid si tradat sub ea conditione si domino placuerit, vel alia, parte 2. ampliatio. 17. num. 2.

Vendendi verbum intelligitur cum effectu, par. 3. in 13. limi. nu. 6.

Venditio ante traditionem non est perfecta, ibidem.

Vendens scienter rem alienam & tradens furtum committit, parte 3. limitatione 26. numero 3.

Venditio facta pretio declarando per alterũ, mortuo eo arbitro precij, manet nulla, etiam si constitutum interuenerit, parte 3. limitat. 29. num. 3.

Venditor se constituens possidere nomine emptoris, nullum postea pactum facere potest in præiudicium illius, par. 1. nu. 23.

Venditor an teneatur præcisè rem tradere, ibi. num. 36.

Et quid si constitutum interuenit, ibid.

Venditor ante traditionem rei an teneatur fundum colere, parte 1. numero 73. & sequenti.

Venditor qui se constituit possidere nomine emptoris, non potest per aliud constitutum trãsferre possessionem in alium.

Verbum, videtur, an semper denotet fictionem, par. 2. ampli. 1. nu. 3. & 7.

Verba cum effectu accipienda, par. 3. limit. 13 numer. 4.

Verbalis apprehensio rei sufficit si realis impeditur per vim tyranni, par. 3. limit 17. nu. 7.

Verisimilis probatio sufficit in his quæ sunt difficilis probationis, par. 3. limit. 1. nu. 18.

Viam quam semel elegeris, hæc tibi pateat, parte 1. nu. 38.

Vires quæ ab initio valuerunt, & postea perierunt, faciliùs recuperantur, quàm quæ ab initio non valuerunt, parte 2. limita. 7. numero 43.

Virginitas non restituitur nec à deo quidẽ, par. 3. limi. 7. nu. 9.

Viuens non habet hæredem, parte 2. limitat. 2. nume. 6.

Viuus an mortuus dicatur in ipso mortis articulo, par. 2. limit. 2. num. 12.

Vnus duorum vicem sustinere non potest, par. 3. limi. 30. nu. 38.

Vsucapio sine possessione non procedit, part. 1. nu. 17. vide tamen nu. seq.

Vsusfructus retentio facta à venditore, facit vt emptor præferatur alteri, cui postea res est realiter tradita, par. 1. nu. 25.

Quod tamen intellige, si emptor soluit precium, ibi. num. 26.

Vsusfructus retentio transfert possessionem etiam rerum vniuersalium, part. 2. ampli. 31. nu. 1.

nu.1.& ampli.32.nu.4.
Vsusfructus commoditas cedi potest, part.2. amplia.33.nu.3.
Vsusfructus retentio non transfert possessionẽ, nisi retinens possideat,par.3.limi.1.nu.4.
Vsusfructus retentio non operatur traditionẽ sine titulo,par.3.limi.6.nu.4.
Nec ex titulo inutili,par.3.limi.7.nu.16.
Vsusfructus habet tacitum constitutum, part. 3.limi.7.num.12.
Vsusfructus retentio an faciat cessare præsumptionem fraudis vel simulationis, quæ ex eo oritur quòd alienans manet in possessione, par.3.limi.9.nu.10.11.12.13.14.
Vsusfructus retentio in contractu inutili non transfert possessionem,par.3.limi.7.num.1.
& nu.16.
Vsusfructus retentio non operatur translationem possessionis rei incertæ, ratione quotæ aut loci,par.3.lim.19.nu.2.in fin.
Nisi in contractu rei vniuersalis,ibi.numer. 2.& seq.
Quid si res primò incerta postea fiat certa, ibi.nume.4.
Vsusfructus retentio facta à vasallo vel emphyteuta vendente,an faciat eos priuari, ac si realiter tradidissent,par.3.limitat.26.numer.2.
Vsusfructuarius an possit priuare proprietarium sua possessione,part.3.limit.14.nu.9.
Vsufructuarius an & quanto tempore præscribat,par.3.limi.21.nu.8.

IND

FINIS.

BIU Cujas

INDEX LOCV-
PLETISSIMVS RERVM OMNIVM, QVAE IN TRACTATV L. BOVES.

§. Hoc ſermone.ff.de verb.ſignific.continentur, quem poſtea ſequetur alius limitationum huius regulæ.

A

Acceptans vnum beneficium vi gratiæ expectatiuæ, quod conſequi non poteſt, poterit aliud acceptare. 392.*n.*3.

Acceptans beneficium vi gratiæ apoſtolicæ, cõſumit gratiam. 406.*nu.*1.

Niſi erranter acceptauerit beneficium alteri collatum.ibid.

Acceptantem beneficium, vbi manifeſtum eſt ius in illo non habere, non eſt expectãda ſententia ſuper declaratione non iuris. 408. *numero* 8.

Acceptans ſtatim bonam fidem agnoſcere debet, nec ſententiam expectare. 408.*nu.*8.

Accipiens ſcienter fideiuſſores non idoneos, ita ſibi præiudicat, vt variare ei nõ liceat. 383. *numero* 36.

Accuſatum quempiam promittens præſentare, intelligitur de prima præſentatione tantùm. 357.*nu.*47.

Contrarium tenent nonnulli. 357.*nu.*48.

Accuſatione prima ius accuſandi conſumptum eſt. 371.*nu.*134.

Accuſatio, cuius accuſator abolitionem impetrauit, amplius repeti non poteſt. 371.*n.*135.

Actionem ineptam proponens, & ob id repulſus eſt, poteſt redire ad aptam. 380.*n.*16.

Actor a iudicio repulſus, quòd reus rem petitam non poſſideret, nõ prohibetur poſtea iterum agere, ſi reus inceperit poſſidere. 380. *numero* 17.

Actor qui ſuccubuit propter ineptitudinem actionis, iterum auditur aptè eam proponens. 380.*nu.*18.

Actus inutilis præcedens, non impedit reiterationem ſequentis vtilis. 377.*nu.*1. *& nu.* 3.

Actus inualidus habetur pro non facto. 377. *numero* 2.

Actus is ſolus præoccupationem inducit, qui de iure ſortitur effectum. 379.*nu.*12.

Actum inutilem ſcienter faciens, non poterit poſtea ad ſuum commodum alium vtilem facere. 382.*nu.*29.

Actum primum faciens inutiliter, ſi in culpa ſit, non poteſt illum poſtea iterare. 382.*n.*31.

Actus extraiudicialis ſiue in eo erretur in facto ſiue in iure, ſi non ſortitus fuerit effectũ, poteſt iterari. 385.*nu.*42.

Quidam contra.ibid.

Actum nullum faciẽtes ex defectu formæ vel ſolemnitatis ſi ſunt ipſo priuati poteſtate eiuſdem actus faciendi, non poterunt eum iterum facere. 387.*nu.*54.

Secus ſi ſunt tantùm priuandi.ibid.

Actus reiteratur ex benignitate, & fauore vltimæ voluntatis. 388.*nu* 1.

Actum faciens quis ad quem tenebatur, actus videtur factus ex neceſſitate. 399.*nu.*12.

Actum quod eſt inter partes primo loco inſpiciendum. 401.*nu.*2.

Admonitio vna an ſufficiat. 412.*nu.*5.

Adrachne bifera. 350.*nu.*7.

Adulterum & adulteram deferens, nihil agit, poteritque iterum deferre. 379.*nu.*15.

Aegrotum curare ſi promiſerit medicus, nõ tenetur niſi ſemel. 368.*nu.*114.

Aegypti oues bis in anno pariunt, bíſque lanam præbent. 350.*nu.*7.

Aegyptia ficus ſepties vno anno fructum ſufficit. 351.*nu.*7.

Aegyptiis ſacerdotibus vnam tantùm vxorem ducere licebat. 372.*nu.*142.

Aegyptij matri Matutæ & Fortunæ muliebri coronam non imponebant niſi vniuira mulier. 372.*nu.*143.

BIU Cujas

Aegyptij Apim bouem colunt. 372. nu. 143.
Aequitas iuuare non potest nec debet delinquẽtem. 382. nu. 29.
Aequitas scripta præfertur rigori iuris. 399. & sequen. nu. 8.
Affirmatio minùs affirmat, & negatio plus negat. 396. nu. 4.
Affirmatiua dispositio siue permissiua intelligitur de primo actu. 395. nu. 1. & 396. n. 4.
Affirmatiua præcepta non tam potentius obligant quàm negatiua. 396. nu. 5.
Affirmatiua & negatiua quando concurrunt potiùs attendenda & negatiua. 396. nu. 6.
Affirmatiua potiùs attenditur, quàm negatiua, vbi duæ qualitates concurrũt. 396. nu. 7.
Africa biferas vites habet. 350. nu. 7.
Agens ad debitum ex conditione, nondum ea impleta, & ob id succumbit, tum ea postea impleta denuo potest agere. 380. lim. 1. n. 16
Alberti Franconiæ Comitis historia memorabilis. 394. nu. 19.
Alexander Herodis filius mortuus in somnis apparuit Glaphirę vxori suæ, quæ alteri atque alteri nupserat. 373. nu. 148.
Alternationum electio est debitoris. 412. nu. 1.
Ambigui vel obscuri declaratio vel interpretatio non potest fieri nisi semel. 356. n. 40. & 413. nu. 1.
Idq; intelligitur nisi is qui disposuit aliquid obscurè vel declarauerit vel interpretatus fuerit, id ipsum obscurum, possit totum reuocare. 413. nu. 1.
Ancilla à nullo alio matrimonij causa manumitti potest, quam qui vxorem ducturus est. 349. nu. 4.
Angelus sibi contrarius. 363. nu. 83.
Animæ fauor & piæ causæ suadet verba referri ad primam vicem. 359. nu. 58.
Anima mortui coniugis contristatur ex secundo matrimonio superstitis. 373. nu. 147.
Animalia bruta sensu quodam naturali nõ tanti faciunt secundas nuptias ac primas. 376. nu. 161.
Annis aliquid fieri iussum, intelligitur de proximo biennio. 353. nu. 22.
Anniuersaria sacrificia ideo non differantur, quia nec iterari possunt. 381. limi. 1. nu. 23.
Antonius ab Asiaticis secunda vectigalia exegit. 351. nu. 8.
Antoniæ amor erga maritum. 374. nu. 153.
Antonia cubiculum socrus pro cõiugio habuit. ibidem.
Apim bouem Aegyptij colunt. 372. nu. 143.
Apharce bifera. 350. nu. 7.
Appellans potest iterum appellare, si ob id vi-
ctus est, quòd ineptè exceptionem, à qua repulsus est, proposuerat. 380. limi. 1. nu. 18.
Etiã in eo casu, quo aliàs non posset amplius appellare. ibid.
Appellanti tempus præscriptum ad prosequendum appellationem prorogari debet, si aliquid acciderit. 409 nu. 7.
Arbitrandi potestas alicui data, intelligitur vt semel tantùm arbitretur. 367. nu. 108.
Arbitrium prorogandi intelligitur de prorogatione valida. 378. & seq. nu. 5.
Arbitri præceptum, quo inducitur litis non necessaria dilatio, non valet. 360. nu. 67.
Arbiter qui intra præstitutum tempus iudicare non potuit, cogitur de nouo arbitrium suscipere. 360. nu. 66.
Arbiter non tenetur assentire partibus volentibus dilationem prorogari, vbi id nõ est necessarium. 360. nu. 67.
Et econtrariò. ibid.
Arbiter si non seruauerit formam mandati, nõ expirat mandatum, quin possit iterum arbitrari. 386. nu. 51.
Quod & seruandum est in iudice delegato. ibidem.
Arbores biferæ. 350. nu. 7.
Argentario mandatum factum vt edat rationes, non producit actum mandati. 399. numero 12.
Ascriptio libertatis præcedens impedit subsequens legatum serui. 379. nu. 13.
Si non appareat de contraria volũtate. ibid.
Astyagis somnium. 382. nu. 28.
Astyages postremus rex Medorum. 382. n. 28
Astyages regno priuatur à Cyro. 382. nu. 28.
Autoris liber de causis minuendæ pœnæ. 366. numer. 98.
Autoris iudicium quomodo intelligatur §. hic. 405. nu. 4.

B
Aldus sibi contrarius. 363. nu. 83.
Baldus alter iuris coryphæus. 365. n. 94.
Baldus nihil omnino intactum reliquit. 405. numer. 4.
Bambergensis vrbs obsessa a Ludouico imperatore. 395. nu. 19.
Bannito facultas simpliciter concessa, vt tutò venire possit in ciuitatẽ, an intelligatur vt semel veniat. 362. nu. 80. & 389. nu. 9.
Bannitus hostis est patriæ. 389. nu. 10.
Baptisma Paulianistarum & Cataphrygum nullum est. 380. nu. 20.
Baptisma vnum. 372. nu. 140. & 380. n. 20.
Baptismi sacramentum non reiteratur. 372. n. 140. 380. nu. 20.
Beneficiorũ numerus iuribus est odiosus. 354. nume.

numero 32.
Ideo de primis tantùm duobus intelligitur. ibidem.
Beneficium vnum eligens semel, consumpta est electio, nec poterit aliud eligere. 358. nu. 51.
Beneficium vnum acceptans vi gratiæ expectatiuæ, quod consequi non potest, poterit aliud acceptare. 392. nu. 3.
Beneficium iure speciali cõpetẽs facilius amittitur, quã quod iure cõmuni competit. 400. numero 14.
Beneficia duo obtinẽs ex dispẽsatione, si ea aut alterũ eorũ dimiserit, non poterit vi illius dispensationis vnum aut alia beneficia eligere. 402. num. 1.
Beneficium acceptans vel eligens vi gratiæ apostolicæ, consumit gratiam. 406. nu. 1.
Nisi erranter elegerit, aut acceptauerit beneficium alteri collatum, ibid.
Beneficium ignorans sibi absenti collatum, si à sede apostolica aliud, quod simul cum eo tenere non poterat, impetrauerit, eligere debet vtrum eorum maluerit. 407. nu. 2.
Beneficium recipiens alteri collatum, vel à papa reseruatum liberè reuertitur ad priora beneficia propter illud dimissa. 407. & 408. nu. 7.
Beneficium acceptantem vbi est manifestũ ius in illo non habere, non est expectanda sentẽtia super declaratione non iuris. 408. nu. 8.
Benignè, id est, ex æquitate. 406. nu. 2.
Bifera Adrachne. 350. nu. 7.
Bifera Apharce. 350. nu. 7.
Biferæ arbores. ibid. nu. 7.
Biferæ ficus. ibid. nu. 7.
Bifera malus in Consentino agro. ibid. nu. 7.
Biferæ nuces. ibid. nu. 7.
Bifera rosaria Pesti oppidi. ibid. nu. 7.
Biferæ terræ in Lydia. ibid. nu. 7.
Et duæ meses. ibid.
Biferæ vites apud mare Smyrnæ. ibid. nu. 7.
Bigamus ordinari non debet nec potest. 372. numer. 142.
Brauium quid sit. 361. nu. 72.
Bruta animalia sensu quodam naturali non tanti faciunt secundas nuptias, ac primas. 376. nu. 162.
CAEsari sacrificanti cor in extis defuit. 381. limi. 1. nu. 22.
Calendis stipulatus quis, de primis intelligitur. 353. nu. 21. & pa. 262. nu. 1.
Calendaria sacrificia, si qua fuerunt ratione dilata, possunt repeti. 381. limi. 1. nu. 23.
Capiens condemnatum pro delicto, si statuto debeat habere dimidiam partem cõdemnationis, non tantùm intelligitur de prima captura sed & de aliis. 398. nu. 5.
Cardinalis si à papa permissum sit, vt possit testari de bonis ecclesiæ, intelligitur de primo actu testandi. 370. nu. 128.
Cataphrygum hæresim induxit Mõtanus. 374. numer. 151.
Cataphrygum baptisma nullum est. 380. nu. 20.
Cautio de danda vel restituenda dote filiæ nupturæ, de primis nuptiis tantùm intelligitur. 349. nu. 2.
Cautionem rursus dare non est necesse, si semel satisdatum fuerit. 352. nu. 18.
Cautionem æquum est præstari, si noua causa allegatur. 352. nu. 19.
Causa noua si allegatur, æquum est præstari cautionem. 352. nu. 19.
Causa idonea si interuenerit, recognitio & dispunctio semel tantùm sunt creditoribus concedendæ. 352. nu. 20.
Causam proximam & non remotam semper iura considerant. 354. nu. 33. & 371. nu. 133.
Causæ piæ & animæ fauor. in l. cum quidam ff. d. c. an. leg. suadet verba non referri ad primam vicem. 359. nu. 58.
Causa simpliciter prolata intelligitur de prima. 371. nu. 133.
Causa proxima quæ sit. 354. num. 33. & 371. numero 133.
Causa remota quæ sit. 354. n. 33. & 371. n. 133
Causam piam non licet extendere ad alias non pias causas. 383. nu. 34.
Causa cessante cessat effectus. 386. num. 50. & 392. num. 2.
Causa durante, debet etiam durare id quod ob eam causam introductum est. 392. nu. 2.
Charondas legislator nec viris secundas nuptias permisit. 375. nu. 157.
Citandi mandatum non finitur per citationem inualidam. 373. nu. 1.
Citatio vna an sufficiat. 412. nu. 5.
Clerico data licentia, vt se absentare possit, intelligitur de prima vice tantùm. 361. nu. 70
Clerico si à papa permissum sit vt possit testari de bonis ecclesiæ, intelligitur de primo actu testandi tantùm. 370. nu. 128.
Cognatis legatum factum, comprehendit etiam illos, qui non erant tempore testamenti. 367. num. 105.
Commissus quis videtur, vt semel tantùm dicat, non etiam vt corrigat. 383. nu. 95.
Commissio partium intelligitur de primo actu, 363. nu. 95.
Commune ius difficilius tollitur, quàm ius speciale. 386. nu. 50.

BIU Cujas

Compromiſſum ſoluitur pœna ſemel commiſſa. 351.nu.13.
Niſi aliud actum ſit,ibid.
Compromiſſi fideiuſſor tenetur de primo cõproo miſſo tantùm.370.nu.130.
o mpromittentes in ipſa facultate prorogandi,præſumuntur in dubio habuiſſe intentionem conformem naturæ compromiſſi. 360. num.67.
Compromiſſi natura eſt, vt finem faciat litibus, non vt lites, & ſuperfluas dilationes inducat.360.nu.67.
Compromiſſarius poteſt dicere,eligo,vel prouideo.394.nu.13.
Compromiſſum ſi ex pacto fieri deberet, non cogerentur partes bis compromittere.398.n.3.
Concedẽs generaliter omnem decimationem cuiuſpiam loci,intelligitur concedere & futuram decimationem.410.nu.3.
Conceſſio generalis ſeruitutis,ne luminibus officiatur, etiam ad futura lumina trahitur. 410.nu.1.
Conceſſio vniuerſalis etiam ad futura trahitur. 410.nu.2.
Conditionis melioris ſpes non debet adimi. 354. numero 32.
Conditio ſi ſit aliquo momento completa ſufficit.366.nu.101.
Conditio vno primóque actu, & ſi non duret, impletur.369.nu.118.
Conditio hæc,cum nupſerit,non impletur cõtractis nuptiis inutilibus.377.nu.2.
Conditionis melioris eſſe non debet delinquens, quàm non delinquens.382.nu.29.
Conditio,ſi nupſerit,non eſt impleta per primas nuptias,quæ non ſunt ſortitæ effectum.392. numero 5.
Conditio intelligitur de prima vice.404.nu.1.
Secus quando promittitur certa quantitas fructuum naſciturorum ex aliquo fundo, nõ adiecto relatiuo.ibid.
Conditio nuptiarum in l.hæc conditio filiæ ff. de condit.& demonſt.benignè intelligitur de ſecundis nuptiis.406.nu.2.
Conducens molẽdinum ea lege,vt ipſum debeat reaptare,tenetur ſemel tantùm.366.n.100
Confitentis beneficium non conſequitur qui primùm negat, & poſtea confitetur. 365. numero 97.
Confitens ſtatim,quamuis primò negauerit, non illi fraudi erit, quin conſequatur beneficiũ confitentis.366.nu.99.
Coniugis mortui anima contriſtatur ex ſecundo matrimonio ſuperſtitis.373.nu.147.
Coniugium primum,ſi fortè tibi proſperè ſucceſſerit,eo ſucceſſu contẽtus conquieſcito.375. nume.157.
Si verò aduerſum obtigerit, idem malum ſecunda exploratione tentare furioſi, eſt, ibid.
Cornices inuocabãt veteres in nuptiis poſt Hymeneum.376.nu.162.
Cornices mortuo mare marito nouem hominum ætatibus viduæ perſeuerant.376.num.162.
Corrigere ſe non poteſt,qui ſemel declarauerit. 356.num.40.
Conſenſus primus conſideratur non ſecundus. 366.nu.102.
Conſentinus ager malum habet biferam.350. numero 7.
Conſilium mutare an liceat.409.nu.5.
Conſtituti vis quæ ea eſt vt transferatur poſſeſſio,obtinet in primo conſtituto tãtùm.370. numero 123.
Conſtitutarius, ſi rei alicuius naturalem ſiue realem poſſeſſionem apprehenderit,& ea poſtea cadat,& deinde res ad conſtituentem redierit,redit & poſſeſſio in conſtitutarium.413.nu.1.
Conſtitutio loquens de ſcrutinio vel communi electione intelligitur de primo actu,vel caſu.359.nu.60.
Conſtitutiones & leges multæ latæ ſunt in odium contrahentium ſecundas nuptias.375. numer.55.
Quæ etiam locum habent in variis. ibidem numero 156.
Conſtitutioni prohibitiuæ renunciari nõ poteſt. 396.num.6.
Contrahens illicitas nuptias ſcienter non iuuatur per alias.382.nu.29.
Imo puniri debet.ibid.
Niſi ſecundò & licitè contraxerit cum eadem.ibid.
Sunt qui tenent contrarium.ibid.num.30.
Contractibus, quod actum ſemper ſequimur. 401.nu.2.
Contractus in dubio nunquam intelligitur continere promiſſionem annuam.403.nu.3.
Conuentionalis pœna non niſi ſemel committitur,legalis verò ſæpius 399.nu.11.
Niſi expreſsè dictum ſit.ibid.
Quidam contrarium tenuerunt.ibid.
Creditori data poteſtas,vt poſsit accipere pecunias ſub cambiis,non reſtringitur ad primã vicem.ſed generaliter intelligitur,donec creditori ſit ſatisfactum.393.nu.8.
Idque procedit etiã ſi diſpoſitio loquatur per verba denotatiua certi numeri.ibid.
Creditor ſi cadat poſſeſſione pignoris vel hypothecæ ſine vlla ipſius culpa, non ita perdit ius pi

ius pignoris, quin possit iterum eam possessionem recuperare. 413. nu. 1.
Nisi creditor expresse consenserit alienationi rei pignerate. nu. seq.
Creditore volẽte aliud pro alio solui potest. 383. numero 53.
Cupressi trifere. 350. nu. 7.
Cyri historia. 382. nu. 28.
Cyrus creditur filius pastoris. ibid. nu. 28.
Cyrus puer rex deligitur ab æqualibus pueris. ibid. nu. 28.
Cyrus Astyagem regno priuauit. ibid. nu. 28.

DAmnati vltimo supplicio statim & libertatem & ciuitatem amittunt. 379. nu. 12.
Decimationem omnem cuiuspiam loci concedens generaliter, intelligitur concedere & futuram. 410. nu. 3.
Declarationis permissio intelligitur de primo tantùm. 356. nu. 40.
Declaratio obscuri vel ambigui non potest fieri nisi semel. 356. n. 40. & 413. nu. 1.
Id tamen intelligitur nisi is qui disposuit aliquid obscurè, postea que semel declarauerit, id ipsum obscurum, possit totum reuocare. 413. nu. 1.
Declarato semel libello non est locus pœnitentiæ. 356. nu. 40.
Declarans non potest se corrigere. 356. numero 40.
Declaratæ rei nihil adiici potest nec detrahi. 356. num. 40.
Declarans pœnitere non potest. 356. numero 40.
Declaranti variare non licet. 356. nu. 41.
Declarationi locus non est, sed electioni in l. qui ex pluribus. ff. de verborum obligationi. 356. nu. 41.
Declaratio aliud est quam electio. 356. numero 41.
Declarare suam sententiam interlocutoriam iudex sæpius potest. 357. nu. 43.
Non diffinitiuam. ibid.
Sunt qui contrarium tenent. ibi. nu. 45.
Declaratio non nisi semel fieri potest. 357. numero 46.
Id autem non procedit quando destructio voluntatis ad declarantem pertinet. ibidem, numero 46.
Declarare quis suum testamentum potest toties quoties voluerit. 413. nu. 1. 357. nu. 46.
Decurionatum, aut aliud munus temporale exe cutus, non cogitur iterum suscipere. 371. numero 138.
Decuriones non possunt iterum eligere, quamuis iurè proprio id ad eos pertineret. 385. numero. 45.
Decurionibus diuisiones die sui natalis testator dari si iusserit, intelligitur non de vno tantùm, sed perpetuo legato. 401. nu. 4.
Deferens adulterum & adulteram nihil agit, poterítque iterum alterutrũ deferre. 379. & sequen. nu. 15.
Delegatus si quis fuerit à papa ad consentiendum alienationi vel concessioni emphyteusis alicuius rei ecclesiasticæ, intelligitur de primo tantùm consensu. 369. nu. 120.
Delegatus iudex si semel inutiliter iudicauerit, non potest iterum iudicare vtiliter. 384. numer. 40.
Id autem intelligitur si malè iudicauerit per errorem iuris. secus si facti: secundum Inno. sed Bal. contrà. ibid.
Delegati iudicis non interest consumere mandatum. 385. nu. 4.
Delegatus, qui semel etiam inutiliter pronunciauit, aut quicquam nulliter fecit, non potest iterum pronunciare. 407. nu. 4.
Hoc tamen non procedit vbi per iustum errorem facti nulliter gessit. ibid. nu. 4.
Delegato si sit tempus statutum à delegante (idque partibus consentientibus) ad expediendam causam non poterit id tempus amplius prorogari. 409. nu. 6.
Nisi quippiam nouum aut inopinatum emerserit. 409. nu. 7.
Delinquentem æquitas iuuare non potest nec debet. 382. nu. 29.
Delinquens melioris conditionis esse non debet quàm non delinquens. 382. nu. 29.
Demotionis filiæ historia. 374. nu. 153.
Denunciatio vna an sufficiat. 412. nu. 5.
Desistens ab accusatione amplius ad eam non admittitur. 371. nu. 134.
Dianæ ius sacrificandi esse nisi spectatæ pudicitiæ mulieri & quæ vni viro tantum nupta fuisset. 372. nu. 143.
Dictio, quandocunque, importat infinitatem. 410. num. 3.
Dictio (quoties) importat facultatem variandi. 410. num. 1.
Diebus aliquid fieri iussum, intelligitur de biduo proximo. 353. nu. 22.
Diffinitiuam sententiam iudex interpretari non potest. 357. nu. 43.
Nec reuocare. ibid.
Nec declarare. ibid.
Idque bis tantùm. ibid. nu. 44.
Sunt qui tenent contrarium. ibi. nu. 45.
Dei Iugales. 376. nu. 158.

BIU Cujas

Dispensatio ad beneficia intelligitur de duobus primis.353.nu.28.

Dispensatum si fuerit à papa cum illegitimo vt possit obtinere beneficium,intelligitur de primo tantùm.354.nu.29.

Dispẽsare super inhabilitate personæ aliud est, quàm super beneficiorum pluralitate. 354. numero 32.

Dispensatio quæ fit super inhabilitate personæ, personam tantùm respicit.354.nu.32.

Dispensatio super vno beneficio cum persona inhabili,eo dimisso vnum post alterum habere poterit.354.nu.33.

Dispensatio cùm fit à papa cum inhabili super beneficiis obtinendis,persona venit principaliter in dispositione.354.nu.33.

Et persona habilitatur ad ipsa.ibid.

Dispensatio cùm fit cum inhabili,debet de hoc fieri expressa mentio.355.nu.33.

Et debet fieri cum causæ cognitione.ibid.

Dispensatio minus habet virium, quàm legitimatio.355.nu.34.

Dispensatio debet intelligi cum effectu.355.numero 34.

Dispensatũ specialiter si fuerit de certo aliquo beneficio obtinendo, tunc non poterit aliud obtinere.355.nu.36.

Dispensatio de re aliqua certa & expressa ad aliam trahi non potest.355.nu.36.

Dispensatio super vno matrimonio facta ad aliud trahi non potest.355.nu.36.

Dispensatio certi beneficij ad aliud non trahitur.355.nu.36.

Dispensatum si fuerit cum aliquo super primo beneficio vacaturo,si illud beneficium alteri deberetur,ipse dispensatus poterit obtinere aliud.355.nu.37.

Dispensatio sua natura multùm odiosa est,ideo restringenda.355.nu.39.

Dispensatio ad duo beneficia, nõ intelligitur de duobus primis tantùm, quando in dispensatione sunt illa verba, quoties sibi placeret. 410.nu.1.

Dispositio iudicatur ex causa proxima & nõ remota.354.nu.33.

Dispositio simpliciter emanans intelligitur de primo actu.356.nu.39.

Dispositio loquẽs de actu intelligitur de primo qui valuit.377.num.1.

Idque præcedit nisi quis primum actum inutilem & prohibitum scienter fecerit. 382. numer.29.

Intelligitur etiam de primo actu valido, cũ ad ius fit relatio,secus si fiat ad merum factum.383.nu.37.

Idque etiam intelligitur,quando tractamus de iure quærendo.384.nu.38.

Idque etiam procedit in eo,qui iure suo aliquid facit,secus si iure alieno.384.nu.40.

Intelligitur etiã in dispositionibus siue prouisionibus competentibus iure primario,secus si iure deuoluto.386.nu.49.

Id etiam procedit,cùm quis exercet actum sibi de iure communi competentem, tunc enim si inutiliter exercuerit, poterit denuo exercere,secus si iure speciali 386.nu.50.

Procedit etiam cùm actus primus nullus est ob omissam formam vel solennitatem, tunc enim is iterari poterit,secus autem si peccatum sit in materia.386.nu.51.

Procedit etiam,vt scilicet is qui actum fecit nullum possit iterum & cum validum facere,si nullum est ipso iure.secus si ope exceptionis,vel officio iudicis est emendandum, tunc enim non poterit eundem iterare. 387. numero 55.

Dispositio prohibitiua siue negatiua,non solùm de primo actu intelligitur,sed in infinitum. 395.num.1.

Dispositio legis vel hominis verificatur in primo actu valido.377.nu.2.

Dispositio sententiæ & promissio consumitur in primo actu,licet is postea fuerit retractatus,cùm sit hominis dispositio.395.n.20

Etiam si non sortitus fuerit effectum.ibid.

Dispositio affirmatiua siue permissiua intelligitur de primo actu.395.nu.1.& 396.n.4.

Dispositio legis intelligitur,quoties opus fuerit. 398.num.5.

Dispositio hominis verificatur in primo actu valido,non autem in inualido.398.num.6.& 399.num.8.

In Dispositionibus illi inter viuos voluntas obligandi semper in id fertur quod minus est. 403.nu.1.

Dispositiones testamentariæ multò magis longiùs producuntur & plenius interpretãtur, quàm quæ fiunt inter viuos.403.nu.1.

Dispositio legis vel statuti æquiparatur dispositioni vltimæ voluntatis.403.nu.4.

Disponat testator,& erit lex.403.nu.4.

Dispositio omnis quæcũque ea sit sumere debet interpretationem ex natura rei, & subiecta materia.406.nu.2.

Dispunctio semel tantùm est creditoribus cõcedẽda si causa idonea interuenit.352.n.20.

Dissensus primus consideratur non secundus. 366.nu.102.

Dominus Gallorum moribus potest cogere vasallum,vt aliquid cõferat pro dote filiæ suæ.

BIU Cujas

352.nu.14.
Idque semel tantùm,& pro prima filia & pro primo matrimonio.ibid.
Domus habitatio si à patre relicta sit filiæ, cũ vidua erit,ea si tertiò & quartò vidua fiat, consequetur legatum.388.nu.3.& 389.nume.11.& 402.nu.6.
Dormire pro mori.372.nu.141.
Dotis promissio in primis duntaxat nuptiis destinatur.349.nu.3.
Dotis reddendæ stipulatio,in casum soluti matrimonij, eo redintegrato non consumitur. 350.nu.5.
Dotis fauor,in l.cùm pater.§.pater certam de leg.2.suadet verba referri ad primam vicem.359.nu.58.
Dotare qui tenetur,si dotauerit,& dos amissa fuerit,an teneatur iterũ dotare.398.nu.4.
Dotare sororem inopem tenetur frater certis casibus.400.nu.14.
Si tamen semel dotauerit non tenetur amplius.ibid.
Dotis promissio habet tacitam conditionem si matrimonium sequatur.405.nu.2.
Ecclesiasticus,qui scienter elegit indignũ, absque dubio amittit facultatem iterum eligendi.383.nu.32.
Ecclesiæ legatum ita factum,die nundinarum, intelligitur esse non vno tantùm anno,sed in perpetuum fuisse relictum.389.nu.6.
Effectus cessat causa cessante.386.nu.50.& 392.nu.2.& 413.nu.2.
Electio facta per procuratorem ita consumit ius eligendi,sicut si facta esset per dominũ. 352.nu.15.
Electio quando trahit secum executionem,non admittitur variatio.352.nu.16.
Electione serui legata,semel tantùm optare possumus.352.nu.16.
Eligens mutare voluntatem non potest, quando electio trahit secum executionem.352.n.16
Electio cuiuspiam rei non rectè facta potest iterari.352.nu.21.
Eligens scholasticus semel vnum ex iudicibus, an poterit postea variare.353.nu.24.
Eligendi aut prouidendi potestas an differat. 394.nu.13.
Eligens variare non potest.356.nu.41.
Electioni locus est & non declarationi in l. qui ex pluribus.ff.de verb.oblig.356.nu.41.
Electio aliud est quàm declaratio.356.nu.41.
Eligens semel vnum beneficium consumpta est electio,nec poterit aliud eligere.358.nu.51.
Eligentes scienter indignum, amittunt facultatem iterum eligendi.383.nu.32.
Electio partiũ intelligitur de primo actu.365. nu.95.
Electus quis videtur,vt semel tantùm dicat,nõ etiam vt corrigat.365.nu.95.
Electio facta si non secuta sit effectum, electores possunt denuo eligere.377.nu.4.
Eligendi episcopum alicui potestas data est & quempiam elegerit,qui consentire noluerit, poterit iterum eligere.377.& seq.nu.5.
Electione centum amphorarum vini data qui acetum elegerit,potest iterum eligere.378. numer.7.
Electio inualida non impedit secundam.378. numero 8.
Eligendi potestas in dubio deuoluitur ad superiorem.383.nu.34.
Eligentes an possint variare.383.nu.34.
Sic,electio ita nulla sit vt nullum pariat effectum.383.nu.35.
Eligens rem alienã potest iterum eligere.383. numer.35.
Eligens scienter viam incompetentem, sibi ita præiudicat,vt ei variare non liceat.383.numero 36.
Eligere qui potest iure proprio,si elegerit inutiliter,poterit denuo eligere,nisi scienter indignum elegerit.385.nu.43.
Secus autem in eo,qui non habet facultatem iure proprio,sed alieno.ibid.
Electus quando excusatur,vel remouetur electio alterius,loco ipsius deuoluitur ad præsidem remouentem,vel excusantẽ.385.n.45.
Eligere iterum non possunt decuriones, quanuis iure proprio id ad eos pertineret.385.n.45.
Eligens iure alienò,non potest iterum eligere,etiam si inutiliter primum elegit.386.n.47.
Secus in actibus extraiudicialibus,siue sit iudex ordinarius,siue sit delegatus.ibid.
Electio primùm facta à canonicis si non sortita est effectum,poterunt primi eligentes iterũ eligere.386.nu.49.
Electores publicato scrutinio poterunt variare, & iterum eligere si electio est ipso iure nulla.387.nu.56.& 408.nu.3.
Secus si non esset nulla ipso iure.ibidem & 408.nume.3.
Eligens semel benè vel malè,an possit iterum eligere.393.nu.10.
Electio pro prouisione in iure ponitur.394.numero 14.
Electio propriè loquendo,aliud est quàm prouisio.394.nu.15.
Electio spectat ad inferiores.394.nu.16.
Eligendi potestas finitur vno actu,nisi si eligendi mandatum ita fuerit,donec fuerit eccle-

BIU Cujas

ſiæ prouiſum.394.nu.17.

Quidam tamen contrarium tenuerunt.ibid.

Electio ſi ſit data cuipiam ab homine, ſi ſemel elegerit variare non licet.399.nu.9.

Electio ſecunda difficilius permittitur in teſtamentis, quàm in contractibus.404.nu.9.

Eligens beneficium vigratiæ apoſtolicæ, cõſummit gratiam.406.nu.1.

Niſi erranter elegerit beneficium alteri collatum.ibid.

Eligentes per viam electionis, ea publicata ad ſecundam electionem venire non poſſunt. 408.nu.3.

Secus ſi per viam poſtulationis, antequã poſtulationem præſentauerint.ibid.

Electo per ſimplicem electionem quæritur ius ſaltem ad rem, per poſtulationem verò non ante præſentationem.408.nu.1.

Electio ſi non ſortitur effectum, poterunt eligentes electionem aliam facere. 409. num.4.

Emens ſimpliciter iactum retis intelligitur de primo tantùm.359.nu.62.

Emptor, cui mouetur lis de re empta, ſi proteſtatus fuerit ſe non poſſe eam litem nunciare venditori, quia abeſt, tunc ſi reuerſus fuerit, debet ei denunciare, aliàs prima proteſtatio nihil operatur.412.nu.4.

Epiſcopus ſi contulerit beneficium abſenti, non poterit id alteri conferre ante iſtius abſentis acceptationem.358.nu.56.

Epiſcopus habens poteſtatem nominandi aliquem in prima ſui creatione, vt recipiatur in canonicum, ſi nominet aliquem qui acceptet, & poſtea renunciet, nõ poterit amplius alium nominare.361.nu.69. & 368. num. 115. & 409.nu.4.

Epiſcopus ſi conceſſerit alicui facultatem intrandi monaſterium monialium, intelligitur de prima vice tantùm.361.nu.73.

Epiſcopum vnius vxoris virum eſſe oportet, id eſt, monogamum.372.nu.142.

Epiſcopus ſi habeat indultum ad certum tẽpus vt quatuor ipſius famuli gaudeant fructibus beneficiorum ſuorum trahitur etiam ad illos qui loco priorum fuerũt ſubſtituti.397. numero 2.

Errorem iuris & facti, ſunt qui negant prodeſſe in ſententiis & aliis actibus iudicialibus. 407.nu.5.

Erythiæ inſulæ mira fertilitas.351.nu.8.

Ethnici obſeruarunt, vt pontifex maximus & flaminica non niſi ſemel matrimonium inire poſſent.372.num.143.

Executor cui mandatum eſt, vt prouideat alicui de præbenda, ſi prouiderit de præbenda alicuius, qui communi opinione reputabatur mortuus, cùm adhuc viueret, non impeditur de alia prouidere.407.nu.4.

Expreſſa mentio debet fieri, cùm papa diſpẽſat cum inhabili.355.nu.33.

Et debet fieri cùm cauſæ cognitione.ibid.

Extenſio non debet fieri in pœnis.383.nu.33.

Extenſio de vna cauſa fauorabili ad aliam fit in fauorabilibus, etiam in exorbitantibus. 390.nu.15.

Extraiudicialis actus ſiue in eo erretur in facto ſiue in iure, ſi non ſortitus fuerit effectũ, poteſt iterari.385.nu.42.

Quidem contra.ibid.

Faciendi poteſtas intelligitur de prima vice tantùm.370.nu.122.

Faciens quis actum ad quem tenebatur, actus videtur factus ex neceſsitate.399.nu.12.

Faciens aliquid iure alieno, non poteſt iterũ facere etiam ſi inutiliter primùm fecit. 386. numero 47.

Secus in actibus extraiudicialibus, ſiue ſit iudex ordinarius, ſiue delegatus.ibid.

Facilitati ſuæ imputare debet, qui fideiuſſores minus idoneos accepit.352.nu.19.

Factum temerarium eſt quod agitur contra iura.355.nu.33.

Facti & iuris errorem ſunt qui negant prodeſſe in ſententiis & aliis actibus iudicialibus. 407.nu.5.

Facultas ſimpliciter conceſſa bãnito, vt tutò venire poſsit in ciuitatem, intelligitur vt ſemel veniat.362.nu.80.

Facultas conceſſa patribus concilij generalis de eligendo locum futuro concilio, intelligitur de prima electione.368.nu.119.

Fata non conſumuntur vnis ac primis nuptiis. 382.nu.27.

Fauor ampliandus.355.nu.34.

Fauor dotis, in l.cùm pater.§. pater certam, de leg.2. ſuadet verba referri ad primam vicẽ. 359.num.58.

Fauor id facit, vt ſermo indefinitus non reſtringatur ad primum.390.nu.11.

Fauor extendit de vna cauſa fauorabili ad aliam, etiam in exorbitantibus.390.nu.15.

Feder.Senen.diſcipulus Io.And.388.nu.4.

Felynus ſuperioris ætatis ornamentum & lumen.349.nu.1.

Feriæ Latinæ apud Romanos cùm non rectè factæ fuiſſent, denuo inſtaurabãtur.381.n.26.

Feudi natura eſt, vt tranſeat ad omnes hæredes maſculos ex ſe deſcẽdentes in infinitũ. 362. numer.77.

Fœnus Ægyptia vno anno ſepties fructum ſufficit.

BIU Cujas

ficit.350.nu.7.
Ficus biferæ.350.nu.7.
Fideicõmissũ simpliciter relictũ fratribus, intelligitur de primis tantùm. 363.nume.82.
Fideiussores minus idoneos qui accepit, facilitati suæ imputare debet.352.nu.19.
Fideiussor cõpromissi,aut locationis tenetur de primo compromisso aut locatione tantùm. 370.nu.130.
Fideiussores non idoneos scientes accipiens, ita sibi præiudicat,vt variare ei nõ liceat. 383. nu.36.
Fideiussori sæpius dãnũ incutitur,si contingat ex post facto reũ effici nõ soluẽdo.411.n.7.
Fides vna.372.nu.140.& 380.nu.20.
Fieri non iure aliquid & non fieri,paria sunt. 378.nu.7.
Filiorum legitimatio quæ fit ex sequenti matrimonio, non impeditur per matrimonium medium.349.nu.4
Filiorum appellatione ex suo corpore vel ex se nascentium siue descendentium, an veniant nepotes aut alij descendentes. 362.nu.78.
Filiabus debẽtibus maritari legatũ factũ, intelligitur de filiabus, quæ primùm nubere debent,non de viduis.368.nu.13.
Filijs primi matrimonij iniuriã faciũt qui secũdas nuptias aggrediuntur.373.nu.146.
Filiam dotare tenetur pater ex dispositione iuris communis.400.nu.14.
Flaminica apud Ethnicos non nisi semel matrimoniũ inire poterat.372.nu.143.
Fœminini generis victimæ plus valent in omnibus sacris.381.nu.23.
Fontei Agrippæ filiæ historia. 374.nu.154.
Formæ & modi omissio reddit actum nullum. 377.nu.1.
Forma mãdati si non seruata fuerit ab arbitro, non expirat mãdatum quin possit iterum arbitrari.386.nu.51.
Quod & seruãdũ est in iudice delegato.ibi.
Fornicatio an sit transire ad secundas nuptias. 374.nu.151.
Fortunæ muliebri apud Aegyptios coronã non imponebat,nisi vniuira mulier.372.n.143.
Fratres si pacti fuerint,vt dos filiarum soluatur ex bonis omnibus,id intelligitur vt semel tantùm.351.nu.10.
Nisi aliter expressum fuerit.ibid.
Frater si ex statuto teneatur dotare sororem,si eam semel dotauerit, & ea casu fortuito dotem perdiderit, non tenebitur eam amplius dotare.351.nu.11.
Frater patruelis non propriè dicitur frater. 363.nu.84.
Frater si ex statuto excludat sororem, intelligitur de fratre in primo gradu.363.& seq. nu.84.
Frater in certis casibus tenetur dotare sororem inopem.400.nu.14.
Si tamen semel,non tenetur amplius.
Fraus distringit periuriũ,non dissoluit. 394. nu.18.
Fundo legato cum mancipijs comprehẽduntur mancipia post inducta.397.nu.3.
Fundus,cum quo permutatus est fundus patrimonialis,censetur patrimonialis.402.nu.2.
GAllorum moribus dominus potest cogere vasallum vt aliquid conferat pro dote filiæ suæ. 352.nu.14.
Idque semel tantùm,& pro prima filia,& pro primo matrimonio.ibid.
Generalis mentio non sufficit in dispensatione, quæ fit à papa cum inhabili.355.nu.33.
Et debet fieri cum causæ cognitione.ibid.
Generalis cõcessio seruitutis, ne luminibus officiatur,ad futura lumina trahitur. 410.n.1.
Germanorum antiquorum moribus solæ virgines nubebant.374.nu.154.
Gratia cõsumitur per vnum actum.352.nu.15.
Gratia alicui à sede apostolica concessa, vt ei prouideatur de aliquo beneficio,intelligitur de primo.358.nu.54.
Nisi ex causa.ibid.
HAbitatio domus si à patre relicta sit filiæ,cùm vidua erit,ea si tertio & quarto vidua fiat consequetur legatũ. 388. nu.3.389.nu.11.& 402.nu.6.
Hæredis nomen ex sui natura protenditur non solum ad primum,sed alios vlteriores.354. nu.32.
Restringitur tamen ad primũ in dispositione non transmissibili ad hæredes.ibid.
Hæredis appellatione an tantùm veniat primus hæres,an etiam cæteri,& quando & quomodo.361.nu.75.
Hæredum appellatione ex suo corpore vel ex se nascentium siue descendentium an veniant nepotes aut alij descendentes. 362. nu.78.
Hæres institutus sub conditione, si ante conditionem existentem, repudiauit, nihil egit. 377.nu.3.
Hæres iussus à testatore vestire vxorem viduam, id intelligitur, dum in viduitate permanserit,ex qualitate personæ.387.& seq.nu.1.
Hæres iussus à testatore vendere alimenta, si ea vendiderit,non poterit super hac venditione transigi.400.nu.13.

BIU Cujas

Hæredi si à testatore mandatum fuerit, vt vestiret vxorem, intelligitur vt singulis annis vestiat. 412. *nu.* 4.
Hannibalis historia memorabilis. 394. *nu.* 18.
Hieronymus multa congessit in secundas nuptias. 372. *nu.* 141.
Hieronymus non damnat secundas nuptias, sed docet eas non tam suscipiẽdas quàm primas. 372. *nu.* 141.
Hominis vel legis dispositio verificatur in primo actu valido. 377. *&* *seq. nu.* 2.
Hominis dispositio consumitur primo actu. 395. *nu.* 20.
Etiam si non sortitus fuerit effectum. ibid.
Hostia prima non litante, altera ac tertia, & deinceps donec litatum foret, adhibebãtur. 380. *nu.* 22. *&* 381. *nu.* 24.
Hybreæ ad Antoniũ lepidũ dictũ, cùm Asiaticis secunda vẽctigalia imperaret. 351 *n.* 8.
Hymenæus apud antiquos in nuptijs inuocari solitus. 376. *nu.* 162.
Hyperborei bis æstatem habent, & bis frugẽ legunt. 350. *nu.* 7.

IAson superioris ætatis ornamentum & lumen. 349. *nu.* 1.
Ignorans distinguitur à sciente. 383. *nu.* 35.
Ignorãs beneficiũ sibi absenti collatum, si à sede apostolica aliud, quod simul cum eo tenere nõ poterat, impetrauerit, eligere debet vtrũ eorum maluerit. 407. *nu.* 2.
Immobilis res à patre recepta ex permutatione alterius, eandem omnino sortitur naturam. 402. *nu.* 3.
Immunitas simpliciter concessa intelligitur perpetua. 397. *nu.* 4.
Implementum primum sufficit ad dissolutionẽ & liberationem obligationis. 369. *nu.* 116.
Imola sibi contrarius. 387. *nu.* 53.
Incontinenti quæ fiunt, inesse videntur. 366. *nume.* 99.
Incõpetentẽ viam sciẽter eligens, sibi ita præiudicat vt ei variare non liceat. 383. *num.* 36.
Indefinitus sermo in fauorabilibus, non restringitur ad primum. 390. *nu.* 11.
Indefinita apposita circa personas æquipollet vniuersali in fauobilibus. 390. *nu.* 14.
Indefinita negatiua æquipollet vniuersali ex proprietate sermonis. 396. *nu.* 5.
Indiæ regiones adeo feraces & vberes, vt bis fructus singulis annis ferant. 350 *nu.* 7.
India bis æstatem habet. 350. *nu.* 7.
India bis legit frugem. 350. *nu.* 7.
Inesse videntur, quæ incontinenti fiunt. 366. *nu.* 99.
Infinitas toleratur in obligatione contrahenda in alicuius conditionis euentum. 411. *nu.* 6.
Iniuriã faciũt filijs primi matrimonij qui secũdas nuptias aggrediuntur. 373. *nume.* 146.
Iniuriam marito mortuo facit, quæ ad secundas nuptias transit. 373. *nu.* 147.
Instituens nepotem, qui sibi ex suo filio nascetur, statim nato nepote institutio habet suũ effectum in eius persona. 365. *nu.* 92.
Instituta hæres, si cuidam certo nubat nõ prius hæres existit, quàm conditioni paruerit, aut hic eam ducere recusauerit. 366. *num.* 101.
Institutione posthumi comprehenditur posthumus ex quacunque vxore. 367. *nu.* 105.
Institutus rogatus alteri restituere aut eius hæredibus potest legitimã detrahere. 367. *num.* 107.
Instituens posthumum hæredem, non vtique is solus institutus videtur, qui ex ea quam habet vxore, ei primùm natus est, vel is qui tũc in vtero est, verum & is qui postea ex quacunque vxore nascetur. 388. *nu.* 2.
Instituens testator ventrem vxoris, & postea ex eadem vxore plures habuit filios diuersis temporibus, censentur omnes instituti. 388. *nu.* 3.
Interpellatio vna an sufficiat. 412. *nu.* 5.
Interpretatio obscuri vel ambigui non potest fieri nisi semel. 356. *nu.* 40. *&* 413. *nu.* 1.
Idq; intelligitur nisi is qui disposuit aliquid obscurè, posteáque semel interpretatus fuerit, idipsum obscurum possit totum reuocare. 413. *nu.* 1.
Interpretationi primæ standum est, & non cæteris. 356. *nu.* 40.
Interpretanti non est licitum pœnitere. 356. *nu.* 40.
Interpretatio non potest fieri nisi semel. 356. *nu.* 42. *&* 357. *nu.* 46.
Id procedit quãdo destructio voluntatis ad interpretantem pertinet. ibid. nu. 46.
Interpretatus suam sententiam iudex iterũ interpretari non poterit. 347. *nu.* 43.
Idque locum habet in diffinitiua, secus in interlocuturia. ibid.
Interpretari sentẽtiam interlocutoriàm iudex sæpius potest. ibid. nu. 43.
Et declarare, ibid.
Et reuocare, ibid.
Idque bis tantùm. ibid. nu. 44.
Sunt qui tenent contrarium. ibid. nu. 45.
Interpretari sententiam diffinitiuam iudex non potest. ibid. nu. 43.
Interpretari suum testamentum quis potest, toties quoties voluerit. 413. *nu.* 1. *&* 357. *nu.* 46.

Instru

BIU Cujas

Instrumentum à se receptum qui semel parti dedit, non tenetur iterũ dare. 372. nu. 139.

Instrumentum nullum non dicitur instrumentũ. 378. nu. 9.

Inualidus actus habetur pro non facto. 377. num. 2.

Ioan. And. præceptor Feder. Senen. 388. nu. 4.

Ioan. And. discipulus Oldra. 388. nu. 4.

Iudex interpretatus suam sententiam iterum interpretari non poterit. 356. nu. 42.

Idque locum habet in diffinitiua, secus in interlocutoria. ibi.

Iudex, cui à statuto facultas eligendi arbitrum data est, si absentem elegerit, poterit iterum eligere. 378. nu. 6.

Iudex ordinarius si semel inutiliter iudicauit, potest iterũ iudicare vtiliter. 384. nu. 40.

Non etiam delegatus, ibid.

Iudicis delegati non interest consumere mandatum. 385. nu. 42.

Iudex potest ferre sententiam contrariã priori suæ sententiæ, quæ ipso iure nulla erat. 387. nu. 55.

Aliàs facere non posset ibid.

Iudex necessariò debet sequi statutum. 399. nu. 12.

Iudex in arbitrarijs debet maximè æquitatem ob oculos ponere. 409. nu. 7.

Iudicatũ solui promittẽs vsque ad sententiã diffinitiuã, intelligitur de prima. 370. nu. 125.

Iugales Dei. 376. nu. 158.

Iulia in somnis Pompeio apparuit sese indignatam ostendens, quòd secundas nuptias appetiuisset. 373. nu. 148.

Iurans quis se non calumniæ causa postulare, neque habere quæ dispunxerit, iterum est ei facienda potestas nec amplius. 352. nu. 20.

Iurans per salutem, cùm non ita specialiter iusiurandum esset ei delatum, iurasse non videtur. 377. nu. 1.

Iuratum legitimè si non est, iterum iurandum est. 377. nu. 1.

Iura semper considerãt in dispositione causam proximam & non remotam. 354. nu. 33.

Ius quæsitum facilius conseruatur, quàm ius nouum acquiritur. 384. nu. 39.

Iure proprio aut alieno quãdo quis dicitur aliquid facere. 385. nu. 46.

Iure alieno eligens vel faciens aliquid, non potest iterum eligere, aut facere, etiã si inutiliter elegit aut fecit. 386. nu. 47.

Secus in actibus extra iudicialibus siue sit iudex ordinarius siue delegatus. ibid.

Ius speciale facilius tollitur, quàm ius commune, 386. & sequ. nu. 50.

Iure speciali beneficium competens facilius amittitur, quàm quod iure communi competit. 400. nu. 14.

Iuris stricti quæ sunt, strictè sunt interpretãda. 403. nu. 1.

Iuris & facti errorẽ, sunt qui negant prodesse in sententijs & alijs actibus iudicialibus. 407. nu. 5.

Ius ad rem facilius perditur, quàm ius in re. 408. nu. 7.

Ius nõ quæritur ex sola electione in dignitatibus electiuis, in simplicibus autẽ sic. 409. nu. 4.

Ius si sit alteriquæsitũ, variare non licet. 409. num. 5.

Secus si non sit quæsitum. ibid.

Iure eodem quæ alicui competunt & eodẽ iure censeri debent. 410. nu. 3.

Lacedæmonij si primis hostijs litare non possent, rursus immolabant, donec litarent. 381. nu. 25.

Laicus præsentãs variare potest. 370. n. 129.

Laicus patronus, qui scienter præsentauit indignum, non priuatur potestate præsentandi. 383. nu. 33.

Laicus, qui sciẽter elegit indignum, dubitatur, an amittat facultatem eligendi. 383. nu. 32.

Latinæ feriæ apud Romanos cũ nõ rectè factæ fuissent, denuò instaurabantur. 381. nu. 26.

Legati ius prima testatione consumitur. 352. nu. 16.

Legata serui electione, semel tantùm optare possumus. 352. nu. 16.

Legatũ si ita est, vt si legatarius perderet quod ei in testamento relictũ est, hæres rursus id præstet, non intelligitur quoties perdiderit, sed de prima amissione tantum. 352. nu. 18.

Legatũ simpliciter relictum fratribus, intelligitur de primis tantùm fratribus. 363. nu. 82.

Legatũ factũ cognatis, comprehendit etiã illos qui non erãt tẽpore testamẽti. 367. nu. 105.

Legatum si sit aliquid mulieri, cum vidua erit, intelligitur de prima viduitate. 368. nu. 112.

Legatum factum filiabus debẽtibus maritari, intelligitur de filiabus, quæ primum nubere debent, non de viduis. 368. nu. 113.

Legata optione vini, si legatarius scienter acetum elegerit, non poterit amplius variare. 383. nu. 35.

Legatarius scienter potest renunciare iuri suo, 383. nu. 35.

Legata libertate alieno seruo, si dominus ipsius primũ dissenserit, nõ propterea continuò abrũpitur libertas, sed differtur, donec dominus propositum mutauerit. 389. nu. 7.

BIU Cujas

Legatũ eccleſiæ ita factũ, die nũdinarũ, intelligitur eſſe non vno, tantũ anno, ſed in perpetuum fuiſſe relictum. 389. nu. 6.

Legatus ſi ſit vſufructus alicui, videtur toties repetitus, quoties amiſsus. 391. nu.

Legato fundo cum mancipijs, comprehendũtur mancipia poſt inducta. 397. nu. 3.

Legatum vel promiſsio fructuũ naſcituorum ex tali fundo cũ relatiuo quis vel qui intelligitur de fructibus, vnius annı. 404. nu. 1.

Legitimatio filiorum, quæ fit ex ſequenti matrimonio, non impeditur per matrimonium medium. 349. nu. 4.

Legitimatio plus habet virium, quàm diſpenſatio. 355. nu. 34.

Legalis pœna ſæpius committitur, conuentionalis non niſi ſemel. 399. nu. 11.

Niſi expreſsè dictum ſit. ibid.

Quidam contrarium tenuerunt. ibid.

Leges & conſtitutiones multæ latæ ſunt in odium contrahentium ſecundas nuptias. 375. nu. 155.

Quæ etiã locũ habent in viris. 375. nu. 156.

Lex loquens de aliquo actu, qui poteſt ſortiri iuris effectum, debet intelligi de actu valido. 377. nu. 2.

Legis vel hominis diſpoſitio verificatur in primo actu valido. 377. nu. 2.

Leges legitimantes filios ex concubina natos per ſequens matrimonium, intelliguntur non tantum de primis patris nuptijs, ſed etiam de ſecundis. 389. nu. 8.

Legis prouiſio ſortitur effectum, cum primus actus ſortitus eſt. 399. nu. 20.

Legis ea natura eſt, vt diſponat, non pro vno actu tantùm, ſed perpetuò. 398. nu. 2.

Lex ſemper loquitur, éſtq; ſemper in viridi obſeruantia. 398. nu. 2.

Legis diſpoſitio intelligitur, quoties opus fuerit. 398. nu. 5.

Legis vel ſtatuti diſpoſitio æquiparatur diſpoſitioni vltimæ voluntatis. 403. nu. 4.

Libello ſemel declarato non eſt locus pœnitentiæ. 356. nu. 40.

Libertatis aſcriptio præcedens impedit ſubſequens legatum ſerui. 379. nu. 13.

Libertate legata alieno ſeruo ſi dominus ipſius primùm diſſenſerit, non propterea continuò abrumpitur libertas, ſed differtur, donec dominus propoſitum mutauerit. 389. num. 7.

Libertas omnium rerum fauorabiliſsima. 390. nu. 17.

Licentia data clerico, vt ſe abſentare poſsit, intelligitur de prima vice tantum. 361. nu. 70.

Licentia data monacho, vt poſsit eſſe procurator, intelligitur de prima tãtũ. 361. n. 70.

Licentia data parrochiano, vt poſsit alteri quàm proprio ſacerdoti confiteri, intelligitur de prima vice tantum. 361. nu. 70.

Litigare qui mauult quàm reſtituere, moram feciſſe videtur. 408. nu. 8.

Locatarius ſi debeat habere fructus vnius anni cuiuſpiam agri, qui bis in anno fructus produxerit, intelligitur de primis tantum 350. nu. 6. & 401. num. 1. & 411. num. 1.

Idque procedit in titulo oneroſo, ſecus in lucratiuo. 411. nu. 1.

Locationis fideiuſſor tenetur de prima locatione tantum. 370. nu. 130.

Locutio pluralis duorum numero eſt contenta. 353. nu. 22.

Ludouicus imperator obſedit Bambergenſem vrbem. 395. nu. 19.

Lydiæ terræ alicubi biferæ. 350. nu. 7.

Et duæ meſſes in Lydia. ibid.

Lynces viduæ perſeuerant. 375. numero 161.

Malè quod fit, vel minus plenè, ex integro eſt agendum. 380. num. 20.

Malus bifera in conſentino agro. 350. nu. 7.

Magi apud Medos ſomniorũ interpretes. 382. nu. 28.

Mandane filia Aſtyagis Medorum regis. 382. nu. 28.

Mandatum ſi fuerit à pontifice maximo alicui prouideri de beneficio vacaturo intelligitur de primo. 353. nu. 27.

Mandatum ſi fuerit à papa alicui prouideri de beneficio, ſi ad id acceſſerit conſenſus Epiſcopi intelligitur de primo. 359. num. 59.

Mandatum citandi non finitur per citationem inualidam. 377. nu. 1.

Mandatum conſumere iudicis delegati non intereſt. 386. nu. 43.

Mandati formam ſi non ſeruauerit arbiter, non expirat mandatum quin poſsit iterum arbitrari. 385. nu. 51.

Quod & ſeruandum eſt in iudice delegato. ibid.

Mandatum factum argentario vt edat rationes, non producit actum mandati. 399. & ſeq. nu. 12.

Mandatum ſi fuerit hæredi à teſtatore, vt compromitteret cauſam, quam habebat cum certo quodam ſuper mutuo, ſub certa pœna, ſufficit vt hæres ſemel cõpromiſerit. 404. nu. 10.

Marcellus Coſ. cum immolaret, prima hoſtia cæſa, iecur ſine capite inuentum eſt, in ſecũda omnia apparuerunt quæ aſſolent. 381. nume. 22.

Mariti

BIU Cujas

Mariti mortui memoriam negligit quæ ad secundas nuptias transit.373.nu.149.
Marito mortuo iniuriam facit, quæ ad secundas nuptias conuolat.373.nu.146.
Maritus si reliquerit vxori aliquid vtendum, quandiu castè aut honestè vixerit, ea perdit legatum, si transierit ad secundas nuptias.373.num.149.
Masuerius scriptor non contemnendus. 352. numero.14.
Matrem dotare filius non tenetur, quæ ad secundas nuptias transit.373.num.145.
Matri Matutæ apud Aegyptios coronam non imponebat, nisi vniuira mulier. 372.numero.143.
Matrimonium medium non impedit legitimationem filiorum, quæ fit ex sequenti matrimonio.349.num 4.
Matrimonium si ea conditione contractum sit, si pater consenserit, & primùm dissenserit, postea vero consenserit, non propterea erit contractum matrimonium, quia intelligitur de primo consensu aut dissensu.371.nu.132.
Matrimonia secunda non damnat D. Hieronimus, sed docet non æquè suscipienda quàm prima.372.nu.141.
Matrona nulla nisi spectatæ pudicitiæ, & quæ vni viro nupta fuisset, ius sacrificandi Dianæ eiúsque signum tangendi habebat. 372. num.143.
Matrimonio vno contentæ mulieres, corona pudicitiæ honorabantur.374.num.153.
Matrimonium primum si fortè tibi prosperè successerit, eo successu contentus conquiescito. 375.num.157.
Si vero aduersum obtigerit, idem malum secunda exploratione tentare furiosi est. ibidem.
Matrimonium inualidum non impedit secundum contractum.378.num.8.
Matrimonium contrahens nauigare dicitur. 375.num.158.
Matrona pudica nunquam nisi semel nubit, ex Porciæ sententia 374.num.151.
Mattheus Mattheſilla. sibi contrarius. 356. num.41.
Medicus si promiserit curare ægrotum, non tenetur nisi semel.368.num.114.
Memoriam mariti mortui negligit, quæ ad secundas nuptias transit.373.nu.146.
Mentio expressa fieri debet cùm papa dispensat cum inhabili.355.num.33.
Et debet fieri cum causæ cognitione. ibi.
Messes duæ quoquo anno in Lydia. 350.nu.7.
Mitius agitur cum lege, quàm cum homine. 399.num.11.
Modi & formæ omissio reddit actum nullum. 377.num.1.
Monacho data licentia, vt possit esse procurator intelligitur de prima vice tantum.361. num.70.
Moniales si contulerint electionem suæ abbatissæ in Episcopum qui semel de vna prouiderit non poterit amplius aliam dare. 357. num.50.
Siue vtiliter siue inutiliter.ibid.
Montanus hæreticus perperam damnauit secundas nuptias.373.num.144.
Montanus induxit hæresim Cataphrigũ. 374. num.151.
Mora vltima nocet.366.num.101.
Moram fecisse videtur, qui litigare mauult, quàm restituere.408.num.8.
Mulieri alicui si legatum sit aliquid, cum vidua erit, intelligitur de prima viduitate. 368.num.112.
Mulier alligata est legi quanto tempore vir eius viuit: quòd si dormierit vir eius, liberata est.372.num.141.
Mulier ad secunda vota transiens iura coniugij violat.373.num.147.
Mulier quæ transit ad secundas nuptias non dicitur castè viuere, quantum attinet ad priorem maritum.373.num.148.
Mulier pudica, quæ casto amore maritum prosequitur, post illius obitum de secundis nuptijs non cogitat.374.num.152.
Mulieres quæ vno contentæ matrimonio fuerant, corona pudicitiæ honorabantur. 374. num.153.
Mulier quæ in secundi matrimonij fœdus nubit, an & quomodo æquiparatur ei quæ impudicè viuit.374.num.150.
Munus temporale qui executus est, non cogitur iterum suscipere.371.num.138.
Mutare consilium an liceat.409.num.5.

NAti post testamentum, vel eius qui postea in familiam venit, habetur ratio.397.num.3.
Nauigare dicitur, qui matrimonimm contrahit.375.num.158.
Negationem suam quis reuocare non potest, nisi semel.353.num.26
Negãs primò, statim confitẽs, nõ illi fraudi erit, quin consequatur beneficiũ confitentis.366. numero.99.
Negatiua siue prohibitiua dispositio, nõ solùm de primo actu intelligitur, sed in infinitum. 395.num.1.
Negatio plus negat, quàm affirmet affirmatio. 396.num.4.

BIU Cujas

Negatiua vel prohibitiua fortiores sunt quàm affirmatiua siue permissiua. 396.nu.4.
Negatiua præcepta potẽtiùs & efficaciùs obligant, quàm affirmatiua, 396.nu.5.
Negatiua indefinita æquipollet vniuersali ex proprietate sermonis. 396.nu.5.
Negatiua & affirmatiua quando concurrunt, potius attendenda est negatiua. 396. nu. 6.
Negatiua minus attenditur quàm affirmatiua vbi duæ qualitates concurrunt. 396. nu. 7.
Nomen hæredis ex sui natura protenditur non solùm ad primum, sed alios vlteriores. 354. num.32.
Restringitur tamẽ ad primũ in dispositione non transmissibili ad hæredes. ibidem.
Notarius si in causa erroris instrumenti libello oblato cõpareat, & dicat se errasse, an sit standum dicto illius. 365.nu.95.
Nouercæ appellatione intelligitur nouerca patris non aui. 364.nu.7.
Nouũ ius difficilius, acquiritur, quàm ius quæsitum conseruatur. 384.nu.39.
Nuces biferæ. 350.nu.7.
Nullum quod est non habet nomen eius rei, quã significare vult. 378.nu.9.
Numerus beneficiorum iuribus est odiosus. 354.nu.32.
Ideo de primis tantum duobus intelligitur. ibid.
Nunciatio noui operis, siue iure, siue iniuria facta sit, sic præoccupat ædificantem, vt quicquid post eam ædificatum est, sit demoliendum. 377.nu.12.
Si tamẽ ineptè facta sit non habet vim præoccupationis. ibid.
Nunciare iterum post primam nunciationem quando liceat. 380.numero 19.
Nunciatione operis noui finita per mortem nunciantis, potest iterum nunciari. 380.numero.19.
Nubens secundò, non dicitur seruare fidẽ priori coniugi. 373.nu.146.
Nubentium secundò pœnæ communes sunt viro & vxori. 375.nu.156.
Idque tamen generale non est. 376.nu.159.
Nubere melius est, quam vri. 366.nu.161.
Nuptiarum appellatione de primis intelligitur. 349.nu.2.& 3.& 372.nu.141.& 396. nu.17.
Etiam si sit fauor libertatis. d.nu.17.
Nuptiæ primæ magis propriæ nuptiæ: & honorabiliores, laudabiliores, digniores, fauorabiliores, 372.nu.141.
Nuptiæ secundæ non damnantur à D. Hieronimo, sed hic docet non tam suscipiendas quam primas. 372.nu.141.
Nuptias secundas contrahere an sit fornicatio, 374.nu.151.
Nuptiæ crebræ habent locum maledicti. 374. nu.151.
Nuptiæ primæ fœlices ac sanctæ. 374. numero 154.
Nuptiæ secundæ tristes ac detestandæ sunt. ibidem.
Nuptias secundas aggressus malum aliorum rebus suis infert. 375.nu.157.
Nuptiæ secundæ non subrogantur loco primarum. 402.nu.1.
Nuptiarum conditio in l.hæc conditio filiæ. ff. de condi.& demon. benignè intelligitur de secundis nuptijs. 406.nu.2.
Nuptias illicitas scienter contrahens non iuuatur per alias. 382.nu.29.
Imo puniri debet. ibid.
Nisi secundò & licitè contraxerit cum eadẽ. ibid.
Sunt qui tenent contrarium. ibid. nu.30.

OBligatio satisdandi prima satisdatione consumitur. 352.nu.19.
Obligatus ex contractu vel sententia ad rem tradendam, si semel eam tradiderit, perpetuò est liberatus. 369.nu.117.
Obligandi voluntas in dispositionibus inter viuos, semper in id fertur quod minus est. 403. nu.1.
Obligatio contrahenda in alicuius conditionis euentum patitur infinitatem. 411.nu.6.
Obligatio multiplicanda patitur infinitatem, si per multiplicationem, in effectu non multiplicatur, interesse. 411.nu.6.
Secus verò si multiplicatur interesse & inducitur nouum damnum. ibid.
Obscuri vel ambigui declaratio vel interpretatio non potest fieri nisi semel. 356.nu. 413. & numero 1.
Idque intelligitur nisi is qui disposuit aliquid obscurè posteáque semel interpretatus fuerit, vel declarauerit id ipsum obscurum possit totum reuocare. ibidem.
Obstat quicquid sequentibus tum demum tantùm obstare videtur, si habuerit effectum. 379.nu.15.
Obtinens duo beneficia ex dispensatione, si ea aut alterum eorum dimiserit, non poterit vi illius dispensationis vnum aut alia beneficia eligere. 402.nu.1.
Occia septem & quinquaginta per annos vestalibus sacris præsedit. 374.nu.154.
Odium restringendum est. 355.nu.34
Oldra. præceptor Ioan. And. 388.nu.4.

Omiſ

Omissio modi & formæ reddit actum nullum. 377.*nu.*1.

*Operis noui nunciatio, siue iure, siue iniuria facta sit, sic præoccupat ædificantem, vt quicquid post eam ædificatum est, sit demoliendum.*377.*nu.*12.

Si tamen ineptè facta sit nõ habet vim præoccupationis.ibid.

Operis noui nunciatione finitâ per mortem nunciantis, potest iterum nunciari. 380.*nu.*19.

Optione seruorum alicui data, qui alienum optauerit, non consumpsit optionem. 379.*numero* 15.

Optione vini legata, si legatarius scienter acetum elegerit non poterit amplius variare. 383.*nu.*35.

Ordinari non debet nec potest bigamus. 372.*nu.*141.

*Ordinatus semel non potest nec debet iterum ordinari.*380.*nu.*21.

Nisi malè aut nõ rectè fuerit ordinatus. ibi.

*Ordinarius iudex si inutiliter iudicauerit, potest iterum iudicare vtiliter.*384.*nu.*40.

Non etiam delegatus.ibid.

Othonis Maguntini episcopi fraus. 395.*nu.*19.

*Oues in Aegypto bis in anno pariunt, bisque lanam præbent.*350.*nu.*7.

PActum inter fratres, vt dos filiarum soluatur ex bonis omnibus, id intelligitur, vt semel tantùm.*351.*nu.*10.

Nisi aliter expressum fuerit.ibid.

Pactum de non petendo factum â creditore reo principali, prodest fideiussori. 371.*nu.*136.

Pacto si compromissum fieri deberet, non cogerentur partes bis compromittere. 398.*nu.*3.

*Pæsti oppidi rosaria bifera.*350.*nu.*7.

*Papa si concedat præbendã in tali ecclesia vacaturam, non apposito tempore, intelligitur de prima.*353.*nu.*21.

*Papa si dispensauerit cum illegitimo, vt possit obtinere beneficium, intelligitur de primò tantùm.*354.*nu.*29.

*Papa cùm dispensat cum inhabili super beneficijs obtinendis, persona venit principaliter in dispositione.*354.*nu.*33.

Et persona habilitatur ad ipsa.ibid.

*Papa cum illegitimum legitimat, hoc casu legitimatus poterit habere aliud beneficium post primum.*355.*nu.*34.

Papa cùm dispensat cum illegitimo tunc non poterit habere aliud beneficium post primum. 354.*nu.*33.

*Papa si simpliciter mandauerit alicui prouideri de beneficio vacaturo intelligitur de primo.*355.*nu.*39.

Papa si concesserit alicui, vt ei prouideatur de aliquo beneficio, intelligitur de primo. 358.*numero* 54.

Nisi ex causa.ibid.

*Papa si mandauerit alicui prouideri de beneficio, si ad id accesserit consensus Episcopi, intelligitur de primo.*359.*nu.*59.

*Papa si aliquem delegauerit ad consentiendum alienationi vel concessioni emphyteusis alicuius rei ecclesiasticæ, intelligitur de primo consensu.*369.*nu.*120.

*Papa si permiserit Cardinali aut alteri clerico, vt possit testari de bonis ecclesiæ, intelligitur de primo actu testandi.*370.*num.*128.

*Parrochiano data licẽtia, vt possit alteri quàm proprio sacerdoti cõfiteri, intelligitur de prima vice tantùm.*361.*nu.*70.

*Partibus volentibus dilationem prorogari, vbi id non est necessarium, non tenetur arbiter assentire.*360.*nu.*67.

Et è contra.ibid.

*Partes non tenentur consentire arbitro volenti dilationem prorogari, vbi id non est necessarium.*360.*nu.*67.

Et è contrario.ibid.

*Pater si habitationem domus, filiæ, cùm vidua erit, reliquerit, ea si tertiò & quarto vidua fiat, legatũ consequetur.*388.*nu.*3. & 389.*nu.*11. & 402.*nu.*6.

*Pater tenetur dotare filiam ex dispositione iuris communis.*400.*nu.*14.

Pater si concedat filio omnes fructus aduentitiorum bonorum, non solùm includuntur fructus illius anni, sed & aliorum futurorum. 410.*nu.*2.

Idque procedit secundum Alex. si fructus eorum bonorum aduentitiorum non extabãt tempore damnationis. 411.*nu.*2.

Patronus laicus, qui scienter præsentauit indignum non priuatur potestate præsentandi. 383.*nu.*33.

*Patronus laicus licèt possit variare, intelligitur vt semel tantùm.*353.*nu.*25.

*Patruelis frater nõ propiè dicitur frater.*363.*num.*84.

Paulianistarũ baptisma nullũ est. 380.*nu.*20.

Paulus secundas nuptias non damnat aut prohibet sed satius esse dicit, si ijs abstineamus. 373.*nu.*144.

*Paulus Æmilius bellaturus aduersus Persæũ sacrificans cùm non litasset vsque ad vicesimam hostiam, in vicesima prima apparuerunt signa victoriam promittentia.*380. & *seq.nu.*22.

*Pecudes bis grauidæ vbi.*350.*nu.*7.

BIU Cujas

Perdens ius quod habet in re multò magis perdit commoditatem iuris ad rem.408.nu.7.
Perditur faciliùs ius ad rem quàm ius in re. ibi.
Periurium distringit fraus, non dissoluit.394. numero 18.
Permissio declarationis intelligitur de primo tãtùm.356.nu.40.
Permissiua siue affirmatiua dispositio intelligitur de primo actu.395.nu.1.& 396.nu.4.
Permissiuum vnum aliud prohibitorium statuta cum concurrunt, prohibitorium prævalet. 396.nume.6.
Permutatum subrogatur loco eius, cũ quo permutatur.402.nu.1.
Permutata res eandem sortitur naturam, quàm ea, cum qua permutata est.402.nu.2.
Permutans rem meam cum alia, & ea ipsa res mea periit, possum contra eum agere, vt mihi reddat aliam rem, quam habuit causa permutationis.ibid.
Permutata res cũ re dotali fit dotalis.402.n.2
Permutata res cum re subiecta fideicommisso, fit fideicommissaria.ibid.nu.3.
Personale priuilegium cum persona durat.354. numer.32.
Piæ causæ & animæ fauor, in l. cum quidam. ff.de an.leg.suadet verba non referri ad primam vicem.359.nu.58.
Piam causam non licet extendere ad alias non pias causas.383.nu.34.
Pluralis locutio duorum numero est contenta. 353.num.22.
Plutarchus autor locupletissimus.381.nu.25.
Pœna semel commissa soluitur compromissum. 351.nu.13.
Nisi aliud actum sit.ibid.
Pœna adiecta in promissione pacis seruandæ, siue offensæ non faciendæ, intelligitur de prima offensa.360.nu.68.
Nisi expressè dictum sit.ibid.
Pœnalis stipulatio interposita in primo contractu locationis, non videtur repetita in sequenti locatione.365.nu.96.
Pœna apposita in primo compromisso, nõ trahitur ad secundum.363.nu.96.
Pœnæ secundò nubentium communes sunt virò & vxori.375.nu.156.
Pœnæ statutæ sunt in mulieres, quæ intra annũ luctus ad secundum matrimonium conuolant.376.nu.159.
Istud non procedit de iure canonico. ibidem, num.160.
Pœnalium non fit extensio.383.nu.33.
Pœna legalis sæpius committitur, conuentionalis non nisi semel.399.nu.11.
Nisi expressè dictum sit, ibid.
Quidam contrarium tenuerunt.ibid.
Pœna an semel an pluries committatur.236. nume.2.
Pœnitere nõ potest, qui declarauit.406.n.40.
Pœnitere nõ est licitum interpretãti.356.n.40
Pœnitentia non reiteratur.372.nu.140.
Pollionis filiæ historia.375.nu.154.
Pontifex summus si mandauerit aliquem prouideri de beneficio vacaturo, intelligitur de primo.353.nu.27.
Pontifex maximus apud Ethnicos nõ nisi semel matrimonium inire poterat.372.nu.143.
Portiæ minoris dictum elegans.374.nu.151.
Positionem suam reuocare quis non potest, nisi semel.353.nu.26.
Positio potest statim reuocari.366.nu.99.
Posthumi institutione comprehenditur posthumus ex quacunque vxore.367.nu.105.
Posthumus hæredem instituens, non solus institutus videtur, qui ex ea quam habet vxore ei primùm natus est, vel is qui tunc in vtero est, verum & is qui postea ex quacunque vxore nascetur.388.nu.2.
Posthumi omnes intelliguntur in actibus fauorabilibus.388.nu.3.
Postulantes scienter indignum, amittunt facultatem iterum postulandi.383.nu.32.
Potestas alicui concessa mittendi alterũ in possessionem, & eam tuendi in ea possessione, expirat eo semel inducto.359.nu.61.
Potestas faciendi & reformandi intelligitur de prima vice tantùm.370.nu.122.
Potestas arbitrandi alicui data, intelligitur vt semel tantùm arbitretur.367.nu.108.
Potestas præsentandi ad aliquam ecclesiam alicui facta, de prima præsentatione intelligitur.370.nu.129.
Nec variare potest qui vi illius potestatis præsentauit.ibid.
Etiam si sit laicus.ibid.
Potestas collata alicui eligendi episcopum & quempiam elegerit, qui consentire noluerit, poterit iterum eligere.387.nu.5.
Potestas data creditori, vt possit accipere pecunias sub cambiis nõ restringitur ad primam vicem, sed generaliter intelligitur, donec creditori sit satisfactum.393.nu.8.
Idque procedit etiam si dispositio loquatur per verba denotatiua certi numeri.ibid.
Potestas prouidendi, aut eligendi an detur, discrimen est.393.nu.11.
Quidam istam distinctionem reprobant. 394.nu.13.
Præbenda in tali ecclesia vacatura si concedatur d

BIU Cujas

tur à Papa, non apposito tempore, intelligitur de prima. 353. nu. 21.
Præceptum arbitri, quo inducitur litis non necessaria dilatio, non valet. 360. nu. 67.
Præcepta negatiua potentius obligant, quàm affirmatiua. 396 nu. 5.
Præmiũ si propositũ sit ei qui primus accesserit ad brauium, & duo simul accesserint, neuter eorum habebit præmium. & de primo cursu intelligendum est. 361. nu. 72.
Nisi ex noua volũtate eorum qui præmium proposuerunt ibid.
Præmium si statutum sit ei qui vexillũ hostium acciperet, intelligitur de prima captura. 363. nu. 81.
Præoccupationem is solus actus inducit, qui de iure sortitur effectum. 377. nu. 12.
Præsentare quempiam accusatum si quis promiserit, intelligitur de prima præsentatione tãtùm. 357. nu. 47.
Contrarium tenent alij. ibid. nu. 48.
Præsentare promittens toties quoties, an erit in infinitum obligatus. 357. nu. 49.
An & teneatur in perẽpta instantia. ibid.
Prima quæque omnibus in rebus, & ad quæuis sunt excellẽtiora, præstãtiora. 376. nu. 162.
Primæ interpretationi standum est, & non cæteris. 356. nu. 40.
Princeps si propter publicã aliquã lætitiam iusserit omnes incarceratos ab officialibus è carcere relaxari, intelligitur de prima relaxatione. 361 nu. 71.
Principum priuilegia latissimè sunt interpretanda. 397. nu. 5.
Et fauorabiliter. ibid.
Princeps si potestatẽ ciuitati statuendi fecerit, quæ quidẽ vsa ea potestate quippiã statuit, an postea poterit id statutũ reuocare. 405. nu. 1.
Priuilegium personale cum persona durat. 354. num. 32.
Priuilegiũ alicui & hæredi suo cõcessũ, intelligitur de primo tantùm hærede. 361. nu. 74.
Priuilegijs duobus vno prohibitorio altero permissiuo prohibitorium præualet. 396. nu. 6.
Priuilegiũ cõcessũ alicui & eius familiaribus, vt possint ingredi ecclesiã tẽpore interdicti, nõ de primis tantũ intelligitur qui familiares erant tẽpore priuilegij cõcessi, sed & de alijs in eorum locum subrogatis. 397. nu. 1.
Priuilegia principum latissimè sunt interpretanda. 397. nu. 5.
Et fauorabiliter. ibid.
Procuratores duo in solidũ constituti ad eligendum si simul concurrant, & postulent admitti, non audiuntur: sed is tantùm, quem capitulum elegit. 358. nu. 53.
Procurator constitutus specialiter ad aliquid faciendum, si alium substituerit, in eũ transferre videtur omnem suam potestatem, nec potest illum reuocare. 392. nu. 5.
Si modo substitutus ille sit habilis, & acceptet substitutionem. ibid.
Procurator constitutus ad appellandum intelligitur non solùm de prima appellatione, sed & de secunda. 392. nu. 6.
Prohibitiua siue negatiua dispositio, non solùm de primo actu intelligitur, sed in infinitum. 395. nu. 1.
Prohibitiua siue negatiua fortiores sunt quàm affirmatiua siue permissiua. 396. nu. 4.
Prohibitorium vnum aliud permissiuum, statuta quando concurrunt, prohibitorium præualet. 396. nu. 6.
Prohibitorium & permissiuum priuilegia cùm concurrunt, prohibitorium præualet. ibid.
Prohibitorio priuilegio renunciari nõ potest. ibi.
Prohibitiuæ constitutioni renũciari non potest. ibid.
Prohibitio testatoris æquiparatur prohibitioni statuariæ. 403. nu. 6.
Et econtrario. ibid.
Promissio dotis in primis duntaxat nuptijs destinatur. 349. nu. 3.
Promittens stare simplici alicuius dicto, vel iuramento, potest id reuocare, antequam declarauerit. 353. nu. 26.
Promittens præsentare quempiam accusatum, intelligitur de prima præsentatione tantùm. 357. nu. 47.
Contrarium tenent alij. ibid. nu. 48.
Promissio præsentandi aliquem accusatum latæ sententia, aut finita instantia perimitur. 357. nu. 48.
Promittens præsentare toties quoties, an erit in infinitum obligatus. 357. nu. 49.
An & teneatur in perempta instantia. ibi.
Promittẽs cuipiã seruire per annũ, & aliquo illius primi anni tempore fuerim impeditus valetudine, non tenebor altero tanto tempore secundi anni ei seruire. 359. nu. 63.
Promittẽs iudicatũ solui vsq; ad sententiã definitiuã, intelligitur de prima. 370. nu. 125.
Promissio certæ quantitatis ex causa alimentorum præsumitur annua, fauore alimentorũ: aliàs secus. 389. nu. 6.
Promissio sententiæ vel dispositio consumitur in primo actu, licèt is postea retractatus fuerit, cum sit hominis dispositio. 395. nume. 20.

BIU Cujas

Promissio cẽsetur esse conditionalis, quãdo promittuntur fructus nascituri non expressa quantitate. 404. nu. 1.
Promissio dotis habet tacitã cõditionẽ si matrimonium sequatur. 405. nu. 2.
Promittens representare aliquem toties quoties fuerit requisitus, sufficit vt bis representet. 410. nu. 4.
Quidam contrà. ibid. & nu. seq.
Promissor si semel vnum elegerit nõ est ex hac prima electione, consumitur electio quin possit iterum eligere. 412. nu. 1.
An possit id fieri ante litem contestatam an post. ibidem.
Proponens actionem ineptam, & ob id repulsus, potest redire ad aptam. 380. nu. 16.
Prorogandi terminum compromissi potestas si data sit, intelligitur de vna & primà prorogatione. 360. nu. 65.
Contrarium tenet Roma. ibid. nu. 66.
Prorogandi potestas si sit indefinitè cõcessa, ea æquipollet vniuersali. 360. nu. 66.
Prorogationẽ fieri si non expediat tunc arbiter non potest vlterius prorogare. 360. nu. 67.
Prorogãdi arbitrii intelligitur de prorogatione valida. 378. nu. 5.
Protestans quòd non stat per se, tunc si stat per aduersarij delictum aut contumaciam, sufficit vna protestatio. 412. nu. 2.
Nisi prima fuerit remissa. ibidem.
Protestatio si sit ad conseruandum ius protestãtis, sufficit, vt semel fiat. 412. nu. 3.
Si vero fiat ad acquirẽdum nouum ius, tunc finito impedimento aduersarij, debet iterum fieri. 412. nu. 3.
Protestatio vna an sufficiat. 412. nu. 5.
Prouidendi aut eligendi potestas an detur, discrimen est. 393. nu. 11.
Quidam istam distinctionem reprobant. ibid. nu. 13.
Prouidendi potestas ad superiorem deuoluitur. 393. nu. 12.
Prouisio legis sortitur effectum cùm primus actus sortitus est effectum. 395. nu. 20.
Prouisio pro electio in iure ponitur promiscuè. 394. nu. 14.
Prouisio, propriè loquendo aliud est quàm electio. 384. nu. 15.
Prouisio spectat ad superiorem & per eũ prouisus consequitur plenum ius. 384. num. 16.
Prouidẽdi potestas finitur vno actu, nisi si prouidendi mandatum ita fuerit, donec fuerit ecclesiæ prouisum. 394. nu. 17.
Quidam tamen tenuerunt contrarium. ibid.
Proximã causam iura semper cõsiderãt & nõ remotã. 354. nu. 33. & 371. nu. 133.
Pudica matrona nunquam nisi semel nubit vt Porciæ placuit. 374. nu. 151.
Pudica mulier, quæ casto amore maritum prosequitur post illius obitum de secundis nuptijs non cogitat. 374. nu. 152.
Pura stipulatio interdum ex re ipsa dilationem capit. 413. nu. 3.

QVæsitum ius facilius cõseruatur, quàm ius nouum acquiritur. 384. num. 39.
Qualitates duæ vbi concurrunt, potius attenditur affirmatiua, quã negatiua 396. nu. 7.
Quandocunque, hoc verbum importat infinitatem. 410. nu. 3.
Quantitatis certæ promissio ex causa alimentorum præsumitur annua, fauore alimentorum: aliàs secus. 389. nu. 6.
Quod differtur non aufertur. 389. nu. 7.
Quoties, hæc dictio importat vniuersaliter potestatem variandi. 410. nu. 1.
Quoties Toties, hæc verba significant infinitatem. 410. nu. 2. & 411. nu. 5.

RAtiones semel editæ non iterum ex necessitate edendæ sunt. 372. nu. 139.
Recipiẽs beneficiũ alteri collatũ, vel à papa reseruatum, liberè reuertitur ad priora beneficia propter illud dimissa. 407. nu. 7.
Recognitio semel tãtũ est creditoribus cõcedẽda, si causa idonea interuenerit. 352. n. 20.
Recusans ineptè iudicẽ & nõ seruata forma, ob idq; fuerit reiecta recusatio, non prohibetur eandem rectè postea ritéq; proponere. 380. nu. 17.
Reformandi potestas intelligitur de prima vice tantùm. 370. nu. 122.
Regiones quædam adeo feraces & vberes, vt bis fructus singulis annis ferant. 350. nu. 7.
Regnum si debeat venire ex cõcessione ad primogenitum, id intelligitur de primo primogenito. 368. nu. 110.
Regula nostra à multis celebrata. 349. nu. 1.
Regula nostra admodum quotidiana & ad vsum forensem accommodatissima. ibidem.
Reipub. interest, ne bãnitus qui hostis est patriæ, ad eam reuertatur. 389. nu. 10.
Relatiuum quis vel qui coniunctum verbo futuri temporis facit conditionem. 404. num. 1.
Relinquẽs certã quãtitatẽ filiæ, donec nupserit censetur legatum annuum. 389. nu. 6.
Remissio semel facta tolli nõ potest. 354. n. 32.
Remotam causam iura non cõsiderant sed proximam. 354. nu. 33. & 371. nu. 133.
Renunciare iuri suo scienter potest legatarius. 383. nu. 35.
Requisitio vna an sufficiat. 412. nu. 5.

BIU Cujas

Res immobilis à patre recepta ex permutatiõe alterius eandẽ omnino sortitur naturam, & in ea pariter filij succedunt. 402. *nu.* 3.

Res permutata cum re dotali fit dotalis. 403. *num.* 3.

Res permutata cum re subiecta fideicõmisso, fit fideicommissaria.ibid.

Rei declaratæ nihil adijci potest nec detrahi. 356. *nu.* 40.

Res si nõ habuit effectũ per explicationẽ primi actus, proceditur ad secundum. 392. *nu.* 6.

Rescriptum de prouidendo alium de dignitate vacatura, quam is duxerit acceptandam, intelligitur de prima. 358. *nu.* 55.

Responsio potest statim reuocari. 366. *nu.* 99.

Restitutio in integrum bis peti non potest. 371. *num.* 137.

Reuocationẽ reuocare quis nõ potest. 353. *n.* 26.

Reuocari statim positio potest. 366. *nu.* 99.

Romani si quando ritè dijs votum non fecissent, de integro faciebant. 381. *nu.* 26.

Rosaria Pæsti oppidi bifera. 350. *nu.* 7.

SAcerdotibus Aegyptijs vnã tantũ vxorẽ ducere licebat. 372. *nu.* 142.

Sacramentum baptismi non reiteratur. 372. *nu.* 140. & 380. *nu.* 20.

Sacrificia anniuersaria, ideo non differuntur, quia nec iterari possunt.ibidem.

Sacrificia calendaria si qua fuerunt ratione dilata, possunt repeti. 381. *nu.* 23.

Satisdandi obligatio prima satisdatione consumitur. 352. *nu.* 19.

Scholasticus si semel elegerit vnum ex iudicibus, an poterit postea variare. 353. *nu.* 24.

Scholasticus si iurauerit creditori se non recessurum sine illius permissione antequam ei satisfecerit, & postea creditor permiserit abire, an intelligatur de prima vice tantùm. 364. *nu.* 90. & *seq.* & 389. *nu.* 9.

Scienter actum inutilem faciens, non poterit postea ad suum commodum alium vtilem facere. 382. *nu.* 29.

Sciens distinguitur ab ignorante. 383. *nu.* 35.

Scrutinio publicato electores poterũt variare, & iterum eligere, si electio est ipso iure nulla. 387. *nu.* 56. & 408. *nu.* 3.

Secus si non esset nulla ipso iure.ibid.

Securitas veniendi & redeundi pro pace tractanda concessa alicui simpliciter, non intelligitur pro prima vice tantùm, sed quòd semper, durante eo tractatu. 391. *nu.* 1.

Sententiã suã interpretatus iudex iterũ interpretari non poterit. 356. *nu.* 42.

Idque locum habet in diffinitiua, secus in interlocutoria.ibid.

Sententiã interlocutoriã iudex nõ semel tãtùm sed sæpius interpretari potest. 357. *nu.* 43.

Et declarare.ibid.

Et reuocare.ibid.

Idque bis tantum.ibid.nu. 44.

Sunt qui tenent contrarium.ibid.nu. 45.

Sententiam diffinitiuam iudex interpretari nõ potest. 357. *nu.* 43.

Nec declarare.ibidem.

Idque bis tantùm.ibid.nu. 44.

Sunt qui tenent contrarium.ibid.nu. 45.

Sententiam contrariam priori suæ sententiæ, quæ ipso iure nulla erat, potest ferre iudex. 387. *nu.* 55.

Sententiæ dispositio vel promissio consumitur in primo actu, licèt is postea fuerit retractatus, cùm sit hominis dispositio. 395. *nu.* 20.

Sermo simpliciter prolatus de primo intelligitur. 349. *nu.* 1. & *nu.* 2. & *per totum.*

Idque seruatur in omni dispositione.ibidem.

Et in omni materia.ibid.

Sermo indefinitus in fauorabilibus non restringitur ad primum. 390. *nu.* 11.

Seruire promittẽs cuipiã per annum, & aliquo primi illius anni tẽpore, valetudine impeditus fuerit, non tenebitur altero tanto tempore secundi anni ei seruire. 359. *nu.* 63.

Seruituti ne luminibus officiatur generalis concessio, etiã ad futura lumina trahitur. 410. & *sequen. nu.* 1.

Seruorũ optione alicui data, qui alienũ optauerit non consumpsit optionem. 379. *nu.* 15.

Seruo alieno si legata sit libertas, & dominus ipsius primùm dissenserit, nõ propterea cõtinuò abrumpitur libertas, sed differtur, donec dominus propositum mutauerit. 389. *num.* 7.

Sexticia filijs irata in contumeliam eorum nupsit alteri, 373. *nu.* 145.

Simplicia verba directè, & sine aliquo medio sunt accipienda. 363. *nu.* 82.

Simulachrum fortunæ muliebris attingi nefas erat, nisi ab ea quæ semel tantùm nupserat. 372. *nu.* 143.

Smyrnæi maris vites biferæ. 350. *nu.* 7.

Somnia non consumuntur vnis ac primis nuptijs. 382. *nu.* 27.

Somnium Astyagis. 382. *nu.* 28.

Soror si ex statuto excludatur à fratre, intelligitur de fratre in primo gradu. 363. *nu.* 84.

Spes melioris conditionis non debet adimi. 354. *nu.* 32.

Speciale ius facilius tollitur, quam ius commune. 386. *nu.* 50.

Speciali iure beneficium competens facilius

BIU Cujas

amittitur, quàm quod iure communi competit 400.nu.14.
Stare simplici alicuius dicto vel iuramento, potest id reuocare, antequam declarauerit. 353.nu.26.
Statutum quod iubet, vt frater teneatur dotare sororem, si eam semel dotauerit, & ea casu fortuito dotem perdiderit, non tenebitur eã amplius dotare. 351.nu.11.
Standum primæ interpretationi, & nõ cæteris. 356.nu.40.
Standum est testantis voluntati. 411.nu.7.
Statutum si iubeat fratrem excludere sororem, intelligitur de fratre in primo gradu. 363.nu.84.
Statutum loquens de patruo, intelligitur de patruo primo. 364.nu.86.
Statutum loquens de nouerca intelligitur de nouerca patris & non aui. 364.nu.87.
Stipulatio pœnalis interposita in primo contractu locationis, non videtur repetita in sequẽti locatione. 365.nu.96.
Statutum si iubeat tertiam partẽ pœnæ remitti confitenti, & aliquis primò negat, nihil proderit ei confessio postea facta. 365.nu.97.
Statutum si disponat, vt in prædijs vrbanis & rusticis finita locatione intelligatur facta reconductio ijsdem pensionibus & qualitatibus, nisi per tres menses ante sit renunciatum, debet id intelligi de prima cõductione. 369.nu.121.
Statutum quo licet cõductori terrã colere inuito domino, finito primo anno intelligitur tãtum pro primo sequenti anno. 369.nu.121.
Statutum loquens de aliquo actu, qui potest sortiri iuris effectum, debet intelligi de actu valido. 177.nu.2.
Statuto, si potestas alicui iudici data sit eligendi arbitrum, si absentẽ elegerit, potest iterũ eligere. 378.nu.6.
Statutum de compromissis affinium, non de vno tãtum compromisso intelligitur, sed quoties opus fuerit. 390.nu.12. & 398 num.3. & 400.nu.1.
Statutum de compromissis, intelligitur, vt iterũ compromitti debeat primo finito. 392.nu.1. 409.nu.1. & 398.nu.3.
Statutum mandans compromitti intelligitur cũ effectu. 392.nu.2.
Statutum eius loci, quo dotes mulierum possunt constitui super monte, dũ nubũt, intelligitur, vt etiam mulier, quæ semel fuit dotata iterũ possit dotari, si vidua facta sit. 393.n.7.
Statuta duo, vnum prohibitorium, aliud permissiuum quando concurrunt, prohibitorium, præualet. 396.nu.6.
Statutũ, vt capiens condemnatum pro delicto, habeat dimidiam partem condemnationis, non tantùm intelligitur de prima captura sed & de alijs. 398 nu.5.
Statutum quod vult, vt de quolibet contractu soluatur gabella, hæréque venditionem fecerit iussu testatoris, non soluitur gabella. 400.nu.13.
Statuti ratio finalis donec durat, durat etiam ipsum statutum. 400.nu.3.
Statuti vel legis dispositio æquiparatur dispositioni vltimæ voluntatis. 403.nu.4.
Statuentibus ad testatores bonum est argumẽtum. 403.nu 5.
Statuaria prohibitio æquiparatur prohibitioni testatoris. 403.nu.6.
Statuentium mens ijs modis quibus coniecturatur, & ijsdem quoque mens statuentiũ. ibid.
Statuendi potestatem si princeps alicui ciuitati fecerit, quæ quidẽ vsa ea potestate quippiã statuit, an postea poterit id statutum reuocare. 405.nu.1.
Statuta an reuocari possint à statuẽtibus. 405.nu.2.
Stipulatio reddendæ dotis facta in casum soluti matrimonij, eo redintegrato non consumitur 350.nu.5.
Stipulatus quis Calendis, de primis intelligitur. 52.nu.21. & 413.nu.1.
Stipulatio inualida non impedit secũdam fieri. 378.nu.8. & 379.nu.13.
Stipulationibus quod actum est, semper sequimur. 401.nu.2.
Stricti iuris dispositiones, stricte sunt interpretandæ 403.nu.1.
Stipulatio an semel, an pluries committatur. 406.nu.2.
Stipulatio pura interdum ex re ipsa dilationẽ capit. 413.nu.1.
Subrogatũ loco alterius idem reputatur. 402.nume.1.
Substitutio huiusmodi, si aliquis filiorum decedat absque liberis legitimis masculis superstitibus, intelligitur de primo tantùm filio decedente. 370.nu.127.
Substitutio de duobus antiquioribus domus, nõ restringitur ad duos primos antiquiores tantùm, sed sequentes. 402.numero 5.
Succidanea hostia vnde dicatur. 381.nu.24.
Succumbens actor propter ineptitudinem actionis, iterum auditur aptè eam proponens 380.nu.18.
Superior ex officio potest subrogare alium, vt euitetur circuitus. 385.nu.45.

Superior

BIU Cujas

Superior ex officio potest remouere electum. 385.*nume.* 45.

Superior si iure deuoluto elegit, & electus dissentit, non poterit iterum eligere, sed ad canonicos redit electio. 386.*nu.* 49.

Suppletum semel tempus iterum non suppletur. 365.*nu.* 93.

Supplicio vltimo damnandi, statim & libertatem & ciuitatem amittunt. 379.*nu.* 12.

TEmerarium factum, quod agitur contra iura. 355.*nu.* 33.

Temporale munus qui executus est, non cogitur iterum suscipere. 371.*nu.* 138.

Tempus semel suppletum iterum non suppletur. 365.*nu.* 93.

Tempus testamenti attenditur. 367.*nu.* 106.

Tẽpus si à delegante statutum sit delegato (idque partibus consentientibus) ad expediendam causam, non poterit id tempus amplius prorogari. 409.*nu.* 6.

Nisi quippiam nouum aut inopinatum emerserit. ibid. nu. 7.

Tempus præscriptum appellanti ad prosequendum appellationem ei prorogari debet, si aliquid acciderit. 409.*nu.* 7.

Tertullianus sequutus dogma Montani hæretici perperam dãnauit secũdas nuptias. 373. *nume.* 144.

Testamenti tempus attenditur. 367.*nu.* 106.

Testamentum primum tollitur per secundum. 370.*num.* 128.

Testamentum suum quis potest declarare & interpretari, toties quoties voluerit. 413.*nu.* 1 & 357.*nu.* 46.

Testamentariæ dispositiones multo lõgius producuntur & plenius interpretantur, quàm quæ fiunt inter viuos. 403.*nu.* 1.

Testatione prima ius legati consumitur. 352. *numero* 16.

Testatoris voluntas ambulatoria est vsque ad mortem. 357.*nu.* 46. & *nu.* 1.

Testator si iusserit celebrari tres missas in die sui obitus, sufficit illas semel celebratas fuisse in illo die. 359.*nu.* 57.

Imo tenet contrarium. ibid. nu. 58.

Testator si legauerit fructus primi anni, si nihil nascitur eo anno, non suppletur annis sequentibus. 360.*nu.* 64.

Testator si in suo testamento reliquerit fratribus minoribus pitantiam in festo sancti Frãcisci, intelligitur semel tantùm, & de primo. 364.*nu.* 88. & 404.*nu.* 7.

Quidam tenent contrarium in testamentis. 364.*nu.* 89.

Testator si reliquerit vxorem suã vsufructuariam bonorum suorum donec castè vixerit, si primùm castè vixerit consequetur legatum, si verò impudicè amittet. 365.*nu.* 94.

Testator si reliquerit vxorem suam vsufructuariam, & vxor quam tunc habebat decesserit, superstite ipso marito, qui postea alterã vxorem ducat, non intelligetur illud testamentum de hac vxore secunda. 367.*n.* 104

Testator si iusserit sua bona distribui dotandis mulieribus, non intelligitur de viduis. 368. *num.* 111.

Testator si iusserit hæredem vestire vxorẽ viduam, id intelligitur, dum in viduitate permanserit ex qualitate personæ. 387. & *sequen. nu.* 1.

Testator instituens ventrem vxoris, & postea ex eadem vxore plures habuit filios diuersis tẽporibus, censentur omnes instituti. 388. *numero* 3.

Testator si reliquerit alimenta cuipiam, & futuræ ipsius vxori, intelligitur non solùm de prima vxore, sed de omnibus quas postea ducet. 390.*nu.* 13.

Testator si aliquid vltra legitimam filiæ legauerit, ne nuberet alij, quàm mercatori, & filia primò nubat mercatori, & eo mortuo, nobili, amittit legatum. 395.*nu.* 2.

Testator si iusserit diuisiones decurionibus dari die sui natalis, intelligitur non de vno tantùm sed perpetuo legato. 401.*nu.* 4.

Testorium ad statuentes bonum est ornamentũ. 403.*num.* 5.

Testatoris prohibitio æquiparatur prohibitioni statutariæ. 403.*nu.* 6.

Testator si mandauerit hæredi, vt cõpromitteret causam quam habebat cum certo quodã super mutuo, sub certa pœna, sufficit vt hæres semel compromiserit. 404.*nu.* 10.

Testantis voluntati standum est. 411.*nu.* 7.

Testator si mandauerit hæredi, vt vestiret vxorem suam, intelligitur vt singulis annis id faciat. 412.*nu.* 4.

Testes, qui non rectè recepti sunt, possunt reiterari, etiam post publicationem. 378.*nu.* 10.

Testis mancè & non perfectè examinatus potest iterum examinari etiam post publicationem. 374.*nu.* 11.

Idque si factum sit culpa iudicis. ibid.

Toties, Quoties, hæc verba significant infinitatem. 410.*nu.* 2. & 411.*num.* 5.

Transiens ad secundas nuptias non dicitur castè viuere, quantùm ad priorem maritum attinet. 373.*nu.* 149.

Transiens ad secundas nuptias malum alienum rebus suis infert. 375.*nu.* 157.

BIU Cujas

Transire ad secundas nuptias an sit fornicatio 374.*nu.*151.
*Transire ad secunda vota, & viuere incontinenter an paria sunt.*374.*nu.*151.
*Triferæ cupressi.*350.*nu.*7.
*Triferæ vites.*350.*nu.*7.
VAleriæ Messalarum sororis historia. 374.*nu.*152.
*Variatio non admittitur, quando electio secum executionem trahit.*352.*nu.*16.
*Variatio permissa intelligitur de primo actu tantùm.*353.*nu.*23.& 25.
*Variare an poterit scholasticus eligens semel vnum ex iudicibus.*353.*nu.*24.
*Variare cui semel permittitur, semel tantùm permittitur.*353.*nu.*24.
Variare potest laicus in præsentatione. 370. *numer.*129.
*Variare quis potest, antequã ius sit alteri quæsitum.*408.*nu.*2.
Secus si sit quæsitum.ibid.
*Ver assiduum.*350.*nu.*7.
*Vendens fructus huius anni alicuius prædij, & id prædium binos fructus hoc anno adferat, de primis tantùm intelligitur.*401.*nu.*1.& 350.*nu.*6.& 411.*num.*1.
*Verba simplicia directè, & sine aliquo medio sunt accipienda.*363.*nu.*82.
*Verba simpliciter prolata per prius intelligẽda sunt.*364.*nu.*85.& 365.*nu.*96.
Verba sunt cum effectu intelligenda. 392.*numero* 4.& 6.
*Verbum præsentis temporis prolatum à lege etiam ad futura trahitur.*398.*nu.*2.
Vestes quolibet anno renouare moris est. 388. *numero* 1.
*Viam incompetentem scienter eligens, sibi ita præiudicat, vt ei variare non liceat.*383.*numero* 36.
*Victimæ fœminini generis plus valent in omnibus sacris.*381.*nu.*23.
*Viduæ impropriè dicuntur maritari.*368.*n.*113
*Viduæ quare publicis festis nubebant, & non virgines.*374.*nu.*154.
Viduis multis præsentibus fœdum est nubere. ibidem.
Vini optione legata, si legatarius scienter acetũ elegerit, non poterit amplius variare. 383. *numero* 35.
*Virgines solæ nubebant apud antiquos Germanos.*374.*nu.*154.
*Virgines quare publicis festis non nubebant, & non viduæ.*374.*nu.*154.
Virginibus decorum est multis præsentibus nubere.ibid.
*Vites apud mare Smyrnæ biferæ.*350.*nu.*7.
*Vites triferæ.*350.*nu.*7.
*Viuere incontinenter, & transire ad secunda vota, an paria sunt.*374.*nu.*151.
*Vltima mora nocet.*366.*nu.*101.
*Vltimæ voluntatis dispositio æquiparatur dispositioni legis vel statuti.*403.*nu.*4.
Vniuersalis concessio etiam ad futura trahitur. 410.*num.*2.
*Voluntas testatoris ambulatoria est vsque ad mortem.*354.*nu.*46.& 413.*nu.*1.
*Voluntas obligandi, in dispositionibus inter viuos, semper in id fertur quod minus est.*403. *numero* 1.
*Vsusfructus si legatus sit alicui, videtur toties repetitus, quoties amissus.*391.*nu.*1.
*Vxor ad secunda vota transiens iura prioris cõ iugij violat.*373.*nu.*147.
Vxori si à marito aliquid relictum sit vtendũ, quandiu castè aut honestè vixerit, ea perdit legatum, si transierit ad secundas nuptias. 373.*nu.*149.& seq.
Idque si à marito, secus si ab alio. 374. *numero* 150.

FINIS.

BIU Cujas

TABVLA PARTICVLARIS LIMITATIONVM nostræ regulæ.

SERMO simpliciter prolatus de primo intelligitur.349.

Limita primo nõ procedere, quando non valuit primus actus. 377.nu.1.

Idque procedit, nisi quis primum actum inutilẽ & prohibitum scienter fecerit.382.nu.29.

Intelligitur etiã de primo actu valido, cùm ad ius fit relatio, secus si fiat ad merum factum.383.nu.37.

Idque etiam intelligitur quando tractamus de iure quæsito conseruando, secus autem si de nouo iure quærendo.384.num.38.

Idque etiam procedit in eo qui iure suo aliquid facit, secus si iure alieno.ibid.nu.40.

Intelligitur etiam in dispositionibus siue prouisionibus competentibus iure primario, secus si iure deuoluto.386.nu.49.

Id etiam procedit, cùm quis exercet actum sibi de iure communi competentẽ, tunc enim si inutiliter exercuerit, poterit denuo exercere, secus si iure speciali.ibid.nu.50.

Procedit etiam, cùm actus primus nullus est ob omissam formam vel solennitatem, tunc enim is iterari poterit, secus autem si peccatum sit in materia.ibid.nu.51.

Procedit etiam, vt scilicet is qui actum fecit nullum, possit iterum & eum validum facere si nullum est ipso iure, secus si ope exceptionis, vel officio iudicis est emendandum: tunc enim non poterit eundem iterare.387.nu.55.

Secundo limita non procedere, vbi simplex sermo profertur in materia, quæ ex consuetudine regionis requirit iterationem.387.& sequen.nu.1.

Tertio limita nõ procedere in materia fauorabili, & quæ benignã interpretationẽ recipit.388.n.1

Quarto limita non procedere, quando est facta concessio quæpiam ad certum tempus: quia tũc non intelligitur pro prima vice, sed toties quoties, durante illo tempore præstituto.391.nu.1.

Et idem si vsque ad diem, vel ad tempus sit legatus.ibid.

Quinto limita non procedere, quando concessio fit pro certa & determinata causa.391.nu.1.

Sexto limita non procedere, quando per primum actum non est satisfactum menti, & intẽtioni loquentis, siue disponentis, siue agentis.392.nu.1.

Quidam hanc limitationem intelligunt in dispositione legis, non hominis. quæ primo actu cõsumitur, etiam si postea euanuerit, vel non sortita fuerit effectum.395.& seq.nu.20.

Septimo limita, vt procedat in dispositione affirmatiua siue permissiua, non etiam in prohibitiua sine negatiua.395.nume.1.

Limita octauo non procedere, quando dispositio inducta per viam priuilegij esset temporalis, si intelligeretur de prima vice.397.nume.1.

Limita nono vt hæc regula procedat in dispositione hominis, nõ legis vel statuti.397.& seq.n.1.

Secus si testator mandauerit hæredi vt faciat compromissum, quia tunc si semel validè cõpromiserit, licèt effectus inde nullus secutus fuerit, non tenebitur iterum compromittere.399.nu.7.

Declara etiam hanc limitationem, vt si dispositio hominis facta est ex necessitate legis vel statuti, ea censetur esse facta à lege vel statuto, ita vt non intelligas de primo actu.ibid.nu.12.

Declara iterum, vt procedat in dispositione legis communis, secus si ex speciali beneficio legis quippiam competat.400.nu.14.

Decimo limita, vt nostra regula non procedat, quando post primũ actũ etiamnum manet eadẽ ratio dispositionis, vt procedatur ad secũdũ actũ, tunc enim & ad eum procedi potest.400.nu.1.

Vndecimo limita, vt procedat in dubio, & cùm simpliciter fuerit aliquid dispositũ, tunc enim etiam in dubio de primo actu intelligitur.401.nu.1.

Secus

BIU Cujas

Secus si aliter disponentes dixerint.ibid.

Duodecimo limita non procedere,non solùm quando expressè aliud dictum est à partibus, sed & si ex coniecturis verisimiliter colligeretur intentionem earum aliter intelligere.401.nu.1.

Decimotertio limita procedere,quando verba referuntur ad aliquem actum,qui potest sæpius iterari ab eadem persona,secus si ex suapte natura traheretur ad plures personas.402.nu.1.

Decimoquarto limita procedere,nisi secundus actus subrogaretur in locum primi.402.nu.1.

Decimoquinto limita,vt procedat in dispositionibus inter viuos.Secus autẽ in dispositionibus testamentariis.403.& seq.nu.1.

Decimosexto limita,vt procedat nostra regula in dispositione conditionali tantùm, non etiam in cæteris,vt in præceptiuo vel dispositiuo.404.nu.1.405.nu.4.

Decimoseptimo limita,vt scilicet sermo simpliciter prolatus,de primo actu non etiam secũdo intelligatur,nisi actus ille secundus sit reuocatorius primi,qui aliàs ex suapte natura sit reuocabilis,quia tunc reuocari potest.405.nu.1.

Decimooctauo limita,vt hæc nostra regula non procedat,si natura rei siue subiecta materia repugnet.405.& 406.& seq.nu.1.

Decimonono limita,vt procedat,cùm æquitas suadet vt de secũdo actu nõ intelligatur.406.n.1

Vigesimo limita,vt procedat in actu nõ iterabili durãte eodẽ statu,secus in iterabili.406.n.1.

Vigesimo primo limita,vt non procedat,quando quis in primo suo actu, nulla sua culpa fuit deceptus:tunc enim ad alium accedere potest.406.nu.1.

Hanc tamen limitationem intellige,modò si is qui ita errauerit,posteaquã certior factus fuerit de suo errato,& ita iure sibi non competente in beneficio quod prius acceptauit mox ad aliud redierit.407.nu.7.

Intellige iterum & hanc limitationem in eo qui deceptus fuit errans in facto,secus si in iure errauerit.408.num.9.

Vicesimosecundo limita & nostram regulam,vt procedat,cùm agitur de specie, quæ suapte natura non est iterabilis.Secus si de quantitate,quæ sua ipsius natura iterari potest.408.nu.1.

Vicesimotertio limita,vt procedat,cùm per primum actum ius alteri est quæsitum,secus si nõ est quæsitum.408.nu.1.

Quod tamen intellige,nisi quippiam nouum atque inopinatum emerserit,ob quod is qui prorogationem petit,non potuerit intra tempus præstitutum dicere de iure suo:tunc enim iustum est vt ei succurratur.409.nu.7.

Vicesimoquarto limita procedere,vt primo actu consumatur dispositio,nisi ipse actus sit necessarius,scilicet continens necessitatem actu permanentem.409.& 410.nu.1.

Vicesimoquinto limita,vt non procedat in vniuersali siue generali dispositione,aut indefinita: tunc non tantùm intelligitur de primo & præsenti actu siue tempore,sed etiam de aliis postea futuris.410.numer.1.

Vicesimosexto limita procedere,nisi dispositio permittens aut aliter disponens aliquid fieri, vtatur verbo,quoties,vel quandocunque,vel quotiescunque & aliis similibus,tunc enim ea dispositio non vno actu consumetur,nam hæ dictiones iterationem important.410.nu.1.

Vicesimoseptimo limita,vt procedat in cõcessione onerosa,secus in lucratiua vel gratuita.411.n.1

Vicesimooctauo,vt non procedat in actu protestationis,qui tantùm abest,vt vna ac prima cõsumatur,vt etiam iterum ac interdum sæpius(si quando ea requiritur)fieri debeat.412.nu.1.

Dicunt tamen alij vnam protestationem sufficere.ibid.nu.2.

Distingue sic.Aut protestatio fit ad conseruandum ius protestantis: tunc sufficit semel fieri. Aut fit ad acquirendum ius nouum:tunc finito impedimento aduersarij,debet iterum fieri, aliàs prima protestatio nihil operaretur.ibid.nu.3.

Vicesimonono limita,nõ procedere in promissione cuiuspiam generis subalterni,in quo quidem haud dubiè electio est debitoris.412.nu.1.

Tricesimo limita,vt non procedat in pignoribus & hypothecis siue prætoriis siue conuentionalibus.413.numer.1.

Tricesimo primo limita,vt non procedat in constituto.413.nu.1.

Tricesimosecundo limita,vt non procedat,quando destructio voluntatis ad interpretantem siue declarantem pertinet.413.nu.1.

Tricesimotertio limita vt procedat,nisi natura repugnaret.413.nu.1.

Finis indicis Limitationum.

FACULTÉ DE DROIT DE PARIS BIBLIOTHÈQUE

14827

BIU Cujas